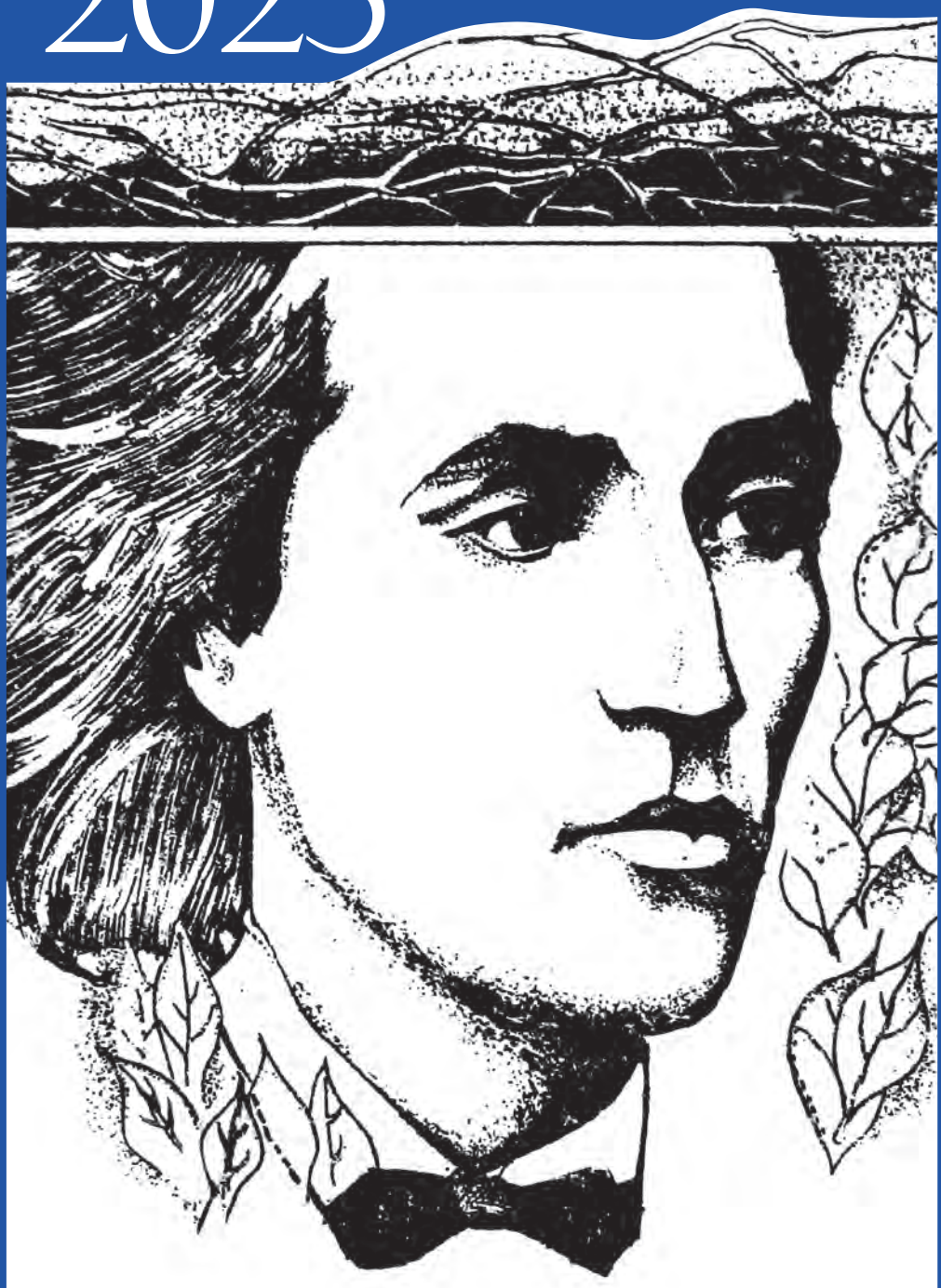
MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

CALENDAR NAȚIONAL 2025

Anul Mihai Eminescu

ISSN 1857-1557

MINISTERUL CULTURII AL REPUBLICII MOLDOVA

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

CALENDAR NAȚIONAL 2025

CHIȘINĂU, 2025

CZU 050.9
C 13

Director fondator: Alexe Rău

Director general: Elena Pintilei

Colegiul de redacție: acad. Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), dr. Iulian Filip, Elena Pintilei, dr. Ion Valer Xenofontov, dr. Maxim Melinti, Elena Barbos-Balinschi (secretară)

Autori: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Elena Harconița, Ana Struță
Colaborare: acad. Andrei Eșanu, dr. Ion Valer Xenofontov, dr. Maxim Melinti, dr. Elena Varzari, Tatiana Grușco ș.a.
Coordonator de ediție: Veronica Borș
Design copertă: Valeriu Herța
Redactor: dr. Elena Varzari
Redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi
Procesare computerizată și prezentare grafică: Diana Odobescu, Alexandru Burdila

Calendar Național 2025 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; coordonator: Veronica Borș ; autori: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Elena Harconița, Ana Struță ; colegiul de redacție: Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), Iulian Filip [et al.] ; redactor: Elena Varzari ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău, 2025 (Primex-Com). – ISSN 1857-1557. – 150 ex.

2025. – 2025. – 544 p. – Bibliogr. la sfârșitul art. – Ind. alf. al datelor memorabile documentate: p. 538-540.

050.9
C 13

© Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2025
Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine în exclusivitate autorilor.

DECENII, ANI, SĂPTĂMÂNI, ANIVERSĂRI, SĂRBĂTORI TRADIȚIONALE, NAȚIONALE, ZILE INTERNAȚIONALE (MONDIALE), COMEMORATIVE ȘI PROFESIONALE

Decenii declarate de ONU

2016-2025 Deceniul de acțiune al Națiunilor Unite pentru nutriție
2018-2027 A treia decadă a Națiunilor Unite pentru eradicarea sărăciei
2018-2028 Deceniul internațional de acțiune „Apa pentru dezvoltare durabilă"
2019-2028 Deceniul păcii (în memoria lui Nelson Mandela)
2019-2028 Deceniul Națiunilor Unite privind agricultura familială
2021-2030 Deceniul internațional al științei Oceanului pentru dezvoltare durabilă
2021-2030 Deceniul Națiunilor Unite privind restaurarea ecosistemelor
2021-2030 Al doilea deceniu de acțiune pentru siguranța rutieră
2022-2032 Deceniul internațional al limbilor indigene
2024-2033 Deceniul internațional al științelor pentru dezvoltare durabilă

Săptămâni, luni tematice ONU

Săptămâna mondială a relațiilor interconfesionale armonioase – 1-7 februarie
Săptămâna solidarității cu popoarele care luptă împotriva rasismului și a discriminării rasiale – 21-28 martie
Săptămâna mondială a imunizării – 24-30 aprilie
Săptămâna solidarității cu popoarele din teritoriile neautonome – 25-31 mai
Săptămâna mondială a alăptării – 1-7 august
Săptămâna mondială a dezarmării – 4-10 octombrie
Săptămâna mondială a spațiului cosmic – 4-11 octombrie
Săptămâna globală a alfabetizării media și informaționale – 24-31 octombrie
Săptămâna internațională a științei și păcii – 6-12 noiembrie
Săptămâna mondială pentru administrarea corectă a antibioticelor – 13-19 noiembrie
Luna conștientizării sindromului Down – octombrie
Luna mondială de luptă împotriva cancerului de sân – octombrie

Au fost desemnate pentru 2025:

Anul European al Educației pentru Cetățenie Digitală (Consiliul Europei)
Anul Eminescu (Guvernul Republicii Moldova, Academia Română și Academia de Științe a Moldovei)
Anul Național al Copilului (Camera Deputaților, România)
Anul Centenar al Patriarhiei Române (Camera Deputaților, România)
Implicarea bibliotecilor în transformarea digitală (Ministerul Culturii al Republicii Moldova)
Capitala Națională a Tineretului – Edineț (Republica Moldova)

Capitale mondiale

Capitala Mondială a Cărții (World Book Capital) – Rio de Janeiro (Brazilia) – Conferința Generală UNESCO
Capitala Mondială a Sportului – Monaco (Principatul Monaco)
Capitala Mondială a Designului (World Design Capital) – San Diego (SUA) și Tijuana (Mexic) – Organizația Internațională de Design (WDO)

Capitale europene

Capitale Europene ale Culturii – Chemnitz (Germania), Nova Gorica (Slovenia), Gorizia (Italia) – Uniunea Europeană
Capitala Europeană a Tineretului – Lviv (Ucraina) – Forumul European al Tineretului
Capitala Europeană a Sportului – Tallinn (Estonia) – Federația Europeană a Sportului (ACES Europa)
Capitala Europeană a Voluntariatului – Mechelen (Belgia)
Capitala Verde a Europei – Vilnius (Lituania)

Zile europene

Ziua europeană a protecției datelor personale – 28 ianuarie
Ziua europeană a siguranței pe internet (prima zi de marți a lunii februarie) – 4 februarie
Ziua europeană a numărului unic de urgență 112 – 11 februarie
Ziua europeană a oceanelor – 3-7 martie
Ziua europeană de comemorare a victimelor terorismului – 11 martie
Ziua europeană a circului – 19 aprilie
Ziua europeană a solidarității și cooperării între generații – 29 aprilie
Ziua europeană a persoanelor cu handicap – 4 mai
Ziua Europei – 9 mai
Ziua europeană a parcurilor naționale – 24 mai
Ziua europeană a păsărilor – 24 mai
Ziua europeană a vecinilor (ultima zi de vineri a lunii mai) – 30 mai
Ziua europeană a muzicii – 21 iunie
Ziua europeană a siguranței la trecerile la nivel cu calea ferată – 25 iunie
Ziua europeană de comemorare a holocaustului romilor – 1 august
Ziua europeană de comemorare a victimelor tuturor regimurilor totalitare și autoritare – 23 august
Ziua europeană a culturii evreilor – 7 septembrie
Ziua europeană de prim-ajutor – 16 septembrie
Ziua europeană a luptei împotriva traficului de persoane – 18 septembrie
Zilele europene ale patrimoniului – 20-21 septembrie
Ziua europeană fără mașini – 22 septembrie
Ziua europeană a limbilor în mediul de afaceri – 26 septembrie
Ziua europeană a limbilor vorbite – 26 septembrie
Ziua europeană împotriva pedepsei capitale – 10 octombrie
Ziua europeană a siguranței rutiere – 13 octombrie
Ziua europeană a părinților (a doua zi de marți a lunii octombrie) – 14 octombrie
Ziua europeană de luptă împotriva traficului de persoane – 18 octombrie
Ziua europeană a justiției civile – 25 octombrie
Ziua europeană a gătitului și alimentației sănătoase – 8 noiembrie

Sărbători naționale, profesionale, comemorative

Ziua comemorării lui Mihai Eminescu – 15 ianuarie
Ziua Națională a Culturii – 15 ianuarie
Ziua diplomatului – 17 ianuarie
Ziua lucrătorului procuraturii – 29 ianuarie
Ziua autonomiei locale și a lucrătorului din administrația publică locală – 1 februarie
Ziua națională a lecturii – 14 februarie
Ziua comemorării lui Grigore Vieru – 14 februarie
Ziua comemorării celor căzuți în războiul din Afganistan – 15 februarie
Ziua dragostei și a bunăvoinței (Dragobetele) – 24 februarie
Ziua Mărțișorului – 1 martie
Ziua comemorării celor căzuți în conflictul armat din anul 1992 pentru apărarea integrității și independenței Republicii Moldova, a victimelor conflictului și de exprimare a recunoștinței față de veteranii acestui conflict – 2 martie
Ziua Unirii Basarabiei cu România – 27 martie
Ziua contabilului – 4 aprilie
Ziua profesională a salvatorilor și pompierilor – 5 aprilie

Ziua libertății (zi de comemorare a tinerilor care au manifestat pașnic în numele libertății și democrației) – 7 aprilie
Ziua expertului judiciar – 14 aprilie
Ziua comemorării foametei organizate în anii 1945-1947 (a treia sâmbătă a lunii aprilie) – 19 aprilie
Ziua profesională a bibliotecarului – 23 aprilie
Ziua comemorării victimelor catastrofei de la Cernobîl și altor avarii nucleare – 26 aprilie
Ziua Drapelului de Stat al Republicii Moldova – 27 aprilie
Ziua lucrătorului din gospodăria de locuințe și deservirea comunală (a patra duminică a lunii aprilie) – 27 aprilie
Paștele Blajinilor – 28 aprilie
Ziua securității și sănătății în muncă – 28 aprilie
Ziua televiziunii naționale – 30 aprilie
Ziua comemorării și reconcilierii în memoria celor căzuți în cel de-Al Doilea Război Mondial – 8 mai
Ziua sportivului și a mișcării olimpice (a treia sâmbătă a lunii mai, pentru a celebra nașterea mișcării olimpice moderne) – 17 mai
Ziua lucrătorului din domeniul culturii (a treia duminică a lunii mai) – 18 mai
Ziua națională a prosopului – 25 mai
Ziua Nistrului (ultima zi de duminică a lunii mai) – 25 mai
Ziua amelioratorului (prima zi de duminică a lunii iunie) – 1 iunie
Ziua lucrătorului bancar – 4 iunie
Ziua lucrătorului din industria ușoară (a doua zi de duminică a lunii iunie) – 8 iunie
Ziua poliției de frontieră – 10 iunie
Ziua profesională a asiguratorului – 12 iunie
Ziua profesională a jurnalistului – 12 iunie
Ziua profesională a lucrătorului medical și a farmacistului (a treia zi de duminică a lunii iunie) – 15 iunie
Ziua istoricului – 18 iunie
Ziua comemorării victimelor fascismului – 22 iunie
Ziua funcționarului public – 23 iunie
Ziua Suveranității Republicii Moldova – 23 iunie
Ziua absolventului (ultima zi de sâmbătă a luni iunie) – 28 iunie
Ziua inventatorului și raționalizatorului (ultima zi de sâmbătă a lunii iunie) – 28 iunie
Ziua concurenței – 30 iunie
Ziua portului popular (ultima zi de duminică a lunii iunie) – 29 iunie
Ziua formării inspectoratului fiscal – 1 iulie
Ziua comemorării lui Ștefan cel Mare și Sfânt – 2 iulie
Ziua profesională a lucrătorului din comerț (prima zi de sâmbătă a lunii iulie) – 5 iulie
Ziua comemorării victimelor deportărilor staliniste – 6 iulie
Ziua justiției (prima zi de duminică a lunii iulie) – 6 iulie
Ziua arhivistului (a doua sâmbătă a lunii iulie) – 12 iulie
Ziua pescarului (a doua duminică a lunii iulie) – 13 iulie
Ziua lucrătorului din domeniul cadastrului, geodeziei și relațiilor funciare (ultima zi de duminică a lunii iulie) – 27 iulie
Ziua Constituției Republicii Moldova – 29 iulie
Ziua scrisului și a culturii găgăuze – 29 iulie
Ziua feroviarului (prima zi de duminică a lunii august) – 3 august
Ziua profesională a lucrătorului din construcții (a doua zi de duminică a lunii august) – 10 august
Ziua profesională a lucrătorului financiar – 15 august
Ziua Independenței Republicii Moldova – 27 august
Sărbătoarea Națională „Limba Noastră cea Română” – 31 august

Ziua cunoștințelor – 1 septembrie
Ziua Armatei Naționale – 3 septembrie
Ziua lucrătorului serviciului vamal – 4 septembrie
Ziua profesională a lucrătorului din sistemul gaze (prima zi de duminică a lunii septembrie) – 7 septembrie
Ziua lucrătorului din organele securității statului – 9 septembrie
Ziua lucrătorului din sfera protecției sociale a populației (a treia luni a lunii septembrie) – 15 septembrie
Ziua lucrătorului aviației civile – 19 septembrie
Ziua lucrătorului din silvicultură (a treia zi de sâmbătă a lunii septembrie) – 20 septembrie
Festivalul național al mărului (ultima sâmbătă și duminică a lunii septembrie) – 27-28 septembrie
Ziua economistului (ultima zi de duminică a lunii septembrie) – 28 septembrie
Ziua inginerului (prima zi de sâmbătă a lunii octombrie) – 4 octombrie
Ziua națională a vinului (prima sâmbătă și duminică a lunii octombrie) – 4-5 octombrie
Ziua profesională a lucrătorilor din învățământ – 5 octombrie
Ziua arhitectului (prima zi de luni a lunii octombrie) – 6 octombrie
Hramul municipiului Chișinău (Acoperământul Maicii Domnului) – 14 octombrie
Ziua națională a alimentației – 16 octombrie
Ziua lucrătorului justiției – 19 octombrie
Ziua națională de înverzire a plaiului „Un arbore pentru dăinuirea noastră" (ultima zi de sâmbătă a lunii octombrie) – 25 octombrie
Ziua automobilistului și drumarului (ultima zi de duminică a lunii octombrie) – 26 octombrie
Ziua radiodifuziunii naționale – 30 octombrie
Ziua națională a tineretului (a doua zi de duminică a lunii noiembrie) – 9 noiembrie
Ziua lucrătorului din agricultură și din industria prelucrătoare (a patra zi de duminică a lunii noiembrie) – 23 noiembrie
Ziua carabinierului – 12 decembrie
Ziua poliției – 18 decembrie
Ziua colaboratorului sistemului penitenciar (a treia sâmbătă a lunii decembrie) – 20 decembrie
Ziua energeticianului – 22 decembrie
Ziua protecției civile și ziua pompierului – 24 decembrie
Ziua națională a actorului – 27 decembrie

Sărbători mondiale și internaționale

Anul Nou – 1 ianuarie
Ziua mondială a păcii (proclamată de Vatican) – 1 ianuarie
Ziua mondială Braille (ONU) – 4 ianuarie
Nașterea lui Iisus Hristos (Crăciunul, stil vechi) – 7 ianuarie
Ziua mondială a rezervațiilor și parcurilor naturale – 11 ianuarie
Ziua mondială a logicii (UNESCO) – 14 ianuarie
Ziua Wikipedia – 15 ianuarie
Ziua mondială a zăpezii (a treia duminică a lunii ianuarie) – 19 ianuarie
Ziua internațională a îmbrățișărilor – 21 ianuarie
Ziua mondială a scrisului de mână – 23 ianuarie
Ziua mondială a culturii africane și afrodescendenților (UNESCO) – 24 ianuarie
Ziua internațională a educației (ONU) – 24 ianuarie
Ziua Unirii Principatelor Române (1859) – 24 ianuarie
Ziua internațională a femeilor în multilateralism (UNESCO) – 25 ianuarie
Ziua mondială a vămilor – 26 ianuarie
Ziua internațională de comemorare a victimelor Holocaustului (ONU) – 27 ianuarie

Ziua internațională de mobilizare împotriva războiului nuclear – 28 ianuarie
Ziua internațională pentru nonviolență în școală – 30 ianuarie
Ziua internațională a cititului împreună – 1 februarie
Ziua mondială a tineretului ortodox – 2 februarie
Ziua mondială a zonelor umede – 2 februarie
Ziua internațională a fraternității umane (ONU) – 4 februarie
Ziua mondială de luptă împotriva cancerului – 4 februarie
Ziua mondială fără telefon mobil – 6 februarie
Ziua internațională a toleranței zero față de mutilarea genitală feminină (ONU) – 6 februarie
Ziua internațională a pizzei – 9 februarie
Ziua mondială a stomatologului – 9 februarie
Ziua mondială a leguminoaselor (ONU) – 10 februarie
Ziua internațională a femeilor și fetelor din domeniul științei (ONU) – 11 februarie
Ziua internațională siguranței pe internet (a doua zi de marți a lunii februarie) – 11 februarie
Ziua mondială a bolnavului – 11 februarie
Ziua mondială a radioului (ONU) – 13 februarie
Ziua internațională a donației de carte – 14 februarie
Ziua internațională a îndrăgostiților – 14 februarie
Ziua internațională a copilului bolnav de cancer – 15 februarie
Ziua internațională a demonstrațiilor pentru pace – 15 februarie
Ziua faptelor bune – 17 februarie
Ziua mondială a justiției sociale (ONU) – 20 februarie
Ziua internațională a ghizilor de turism – 21 februarie
Ziua internațională a limbii materne (ONU, UNESCO) – 21 februarie
Ziua internațională a filantropiei corporatiste (a patra zi de luni a lunii februarie) – 24 februarie
Ziua internațională a salvatorului – 1 martie
Ziua mondială a imunității – 1 martie
Ziua mondială a protecției civile – 1 martie
Ziua mondială a faunei sălbatice (ONU) – 3 martie
Ziua mondială a scriitorului – 3 martie
Ziua mondială a ingineriei pentru dezvoltare durabilă (UNESCO) – 4 martie
Ziua mondială a luptei împotriva exploatării sexuale – 4 martie
Ziua mondială a eficienței energetice – 5 martie
Ziua internațională a femeilor și Ziua internațională a dreptului femeilor și a păcii (ONU, UNESCO) – 8 martie
Ziua internațională a DJ-ilor – 9 martie
Ziua internațională a planetariilor – 9 martie
Ziua fraților și a surorilor – 10 martie
Ziua internațională a judecătoarelor (ONU) – 10 martie
Ziua mondială împotriva cenzurii cibernetice – 12 martie
Ziua internațională a matematicii (a semnului π (pi)) (UNESCO) – 14 martie
Ziua internațională a râurilor și de luptă împotriva barajelor – 14 martie
Ziua mondială a drepturilor consumatorului – 15 martie
Ziua internațională împotriva violenței poliției – 15 martie
Ziua internațională a astrologiei (ziua echinocțiului de primăvară) –20 martie
Ziua internațională a fericirii (ONU) – 20 martie
Ziua internațională a francofoniei (ONU) – 20 martie
Ziua mondială a sănătății orale – 20 martie
Ziua internațională a teatrului pentru copii și tineret – 20 martie

Ziua conștiinței planetare – 21 martie
Ziua internațională a copiilor străzii (ONU) – 21 martie
Ziua internațională a lui Nowruz, sărbătoare închinată focului și purității (ONU) – 21 martie
Ziua internațională a pădurilor (ONU) – 21 martie
Ziua internațională de combatere a insomniei – 21 martie
Ziua mondială a marionetiștilor și păpușarilor – 21 martie
Ziua mondială a poeziei (ONU) – 21 martie
Ziua mondială a sindromului Down (ONU) – 21 martie
Ziua mondială a teatrului de animație – 21 martie
Ziua mondială pentru eliminarea discriminării rasiale (ONU) – 21 martie
Ziua mondială a apei (ONU) – 22 martie
Ziua meteorologică mondială (ONU) – 23 martie
Ziua internațională a dreptului la adevăr privind încălcările grave ale drepturilor omului și pentru demnitatea victimelor (ONU) – 24 martie
Ziua mondială de combatere a tuberculozei (ONU) – 24 martie
Ziua internațională de comemorare a victimelor sclaviei și a comerțului transatlantic cu sclavi (ONU) – 25 martie
Ziua internațională de solidaritate cu angajații reținuți și cu cei dispăruți (ONU) – 25 martie
Ziua mondială a cărții poștale – 25 martie
Ziua mondială a teatrului – 27 martie
Paștele la catolici și protestanți – 31 martie
Ziua internațională a păsărilor – 1 aprilie
Ziua internațională a umorului (păcălelilor) – 1 aprilie
Ziua internațională a cărții pentru copii – 2 aprilie
Ziua internațională de conștientizare a autismului (ONU) – 2 aprilie
Ziua internațională pentru conștientizarea pericolului reprezentat de minele antipersonal și asistență în lupta împotriva acestora (ONU) – 4 aprilie
Ziua internațională a sportului pentru dezvoltare și pace (ONU) – 6 aprilie
Ziua mondială a sănătății (ONU) – 7 aprilie
Ziua internațională de reflecție asupra genocidului din Rwanda (ONU) – 7 aprilie
Ziua internațională a romilor – 8 aprilie
Ziua mondială a păsărilor migratoare și a patrimoniului mondial – 9 aprilie
Ziua internațională a celor eliberați din lagărele fasciste de concentrare – 11 aprilie
Pesah (Paștele evreiesc) – 12-20 aprilie
Ziua mondială a aviației și cosmonauticii – 12 aprilie
Ziua internațională a zborului spațial uman (ONU) – 12 aprilie
Ziua mondială a bolii Chagas (ONU) – 14 aprilie
Ziua internațională a culturii (Pactul Roerich) – 15 aprilie
Ziua mondială a artei (UNESCO) – 15 aprilie
Ziua internațională a hemofiliei – 17 aprilie
Ziua internațională a monumentelor și siturilor – 18 aprilie
Învierea Domnului (Sfintele Paște) la ortodocși – 20-21 aprilie
Ziua internațională a astronomiei – 20 aprilie
Ziua limbii chineze (ONU) – 20 aprilie
Ziua mondială a circului – 21 aprilie
Ziua mondială a creativității și inovării (ONU) – 21 aprilie
Ziua mondială a planetei Pământ (ONU) – 22 aprilie
Ziua limbii engleze (ONU) – 23 aprilie
Ziua mondială a cărții și dreptului de autor (ONU, UNESCO) – 23 aprilie

Ziua internațională a multilateralismului și diplomației pentru pace (ONU) – 24 aprilie
Ziua mondială a protecției animalelor de laborator – 24 aprilie
Ziua internațională a delegatului (ONU) – 25 aprilie
Ziua mondială a malariei (ONU) – 25 aprilie
Ziua internațională de comemorare a dezastrului de la Cernobîl (ONU) – 26 aprilie
Ziua mondială a proprietății intelectuale (ONU) – 26 aprilie
Ziua internațională a fetelor în domeniul tehnologiei informației și al comunicațiilor (TIC) (ONU) – 27 aprilie
Ziua mondială a orașelor înfrățite (ultima duminică a lunii aprilie) – 27 aprilie
Paștele Blajinilor – 28 aprilie
Ziua mondială a securității și sănătății în muncă (ONU) – 28 aprilie
Ziua internațională a dansului (UNESCO) – 29 aprilie
Ziua internațională de comemorare a tuturor victimelor războiului chimic – 29 aprilie
Ziua internațională a jazzului (ONU, UNESCO) – 30 aprilie
Ziua internațională a muncii – 1 mai
Ziua mondială a tonului (ONU) – 2 mai
Ziua mondială a libertății presei (ONU) – 3 mai
Ziua internațională a pompierilor – 4 mai
Ziua internațională a moașelor – 5 mai
Ziua mondială a limbii portugheze (ONU, UNESCO) – 5 mai
Ziua patrimoniului mondial african (UNESCO) – 5 mai
Ziua mondială a astmului (prima zi de marți a lunii mai) – 6 mai
Ziua internațională a crucii roșii și a semilunii roșii – 8 mai
Zile de comemorare și reconciliere în memoria celor căzuți în cel de-Al Doilea Război Mondial (ONU) – 8 și 9 mai
Ziua internațională a arborelui de argan (ONU) – 10 mai
Ziua internațională a modei – 11 mai
Ziua mamei (a doua zi de duminică a lunii mai) – 11 mai
Ziua internațională a asistenților medicali – 12 mai
Ziua mondială a păsărilor migratoare (ONU) – 13 mai
Ziua internațională a dorului – 13 mai
Ziua internațională a familiei (ONU) – 15 mai
Ziua internațională a latinității – 15 mai
Ziua internațională a medicului veterinar – 15 mai
Ziua internațională de acțiune pentru climă – 15 mai
Ziua internațională a conviețuirii împreună în pace (ONU, UNESCO) – 16 mai
Ziua internațională a luminii (ONU, UNESCO) – 16 mai
Ziua internațională a telefonului copilului – 17 mai
Ziua mondială a telecomunicațiilor și societății informaționale (ONU) – 17 mai
Ziua mondială împotriva homofobiei, biofobiei și transfobiei – 17 mai
Ziua sportului și a mișcării olimpice (a treia sâmbătă a lunii mai) – 17 mai
Ziua internațională a muzeelor – 18 mai
Ziua internațională a „lumânărilor aprinse” (comemorarea victimelor SIDA) (a treia zi de duminică a lunii mai) – 18 mai
Ziua mondială de luptă împotriva hepatitei – 19 mai
Ziua internațională a metrologiei – 20 mai
Ziua mondială a albinelor – 20 mai
Ziua mondială a diversității culturale pentru dialog și dezvoltare (ONU) – 21 mai
Ziua internațională a cămășii tradiționale ucrainene – 21 mai

Ziua internațională a ceaiului (ONU) – 21 mai
Ziua internațională a diversității biologice (ONU, UNESCO) – 22 mai
Ziua internațională pentru eliminarea fistulei obstetricale (ONU) – 23 mai
Ziua Sfinților Kiril și Metodiu (sărbătoarea alfabetului chirilic și a culturii slave) – 24 mai
Ziua internațională a copiilor dispăruți – 25 mai
Ziua internațională pentru sănătatea femeii – 28 mai
Ziua internațională a forțelor ONU de menținere a păcii (ONU) – 29 mai
Ziua românilor de pretutindeni – 29 mai
Ziua mondială a sclerozei multiple – 30 mai
Ziua internațională împotriva fumatului (ONU) – 31 mai
Ziua mondială a părinților (ONU) – 1 iunie
Ziua internațională a ocrotirii copilului (UNICEF) – 1 iunie
Ziua mondială a bicicletei (ONU) – 3 iunie
Ziua internațională a copiilor victime ale agresiunii (ONU) – 4 iunie
Ziua mondială a mediului (ONU) – 5 iunie
Ziua internațională pentru lupta împotriva pescuitului ilegal, nedeclarat și nereglementat (ONU) – 5 iunie
Ziua limbii ruse (ONU) – 6 iunie
Ziua mondială a oceanelor (ONU) – 8 iunie
Ziua mondială împotriva exploatării muncii copiilor (OMM) – 12 iunie
Ziua internațională de conștientizare a albinismului (ONU) – 13 iunie
Ziua mondială a donatorului de sânge (ONU) – 14 iunie
Ziua mondială a vântului – 15 iunie
Ziua mondială de conștientizare a abuzului față de vârstnici (ONU) – 15 iunie
Ziua internațională a remitențelor familiale (ONU) – 16 iunie
Ziua mondială de combatere a deșertificării și secetei (ONU) – 17 iunie
Ziua gastronomiei durabile (ONU) – 18 iunie
Ziua internațională pentru eliminarea violenței sexuale în conflict (ONU) – 19 iunie
Ziua mondială a refugiatului (ONU) – 20 iunie
Ziua mondială a Soarelui (solstițiul de vară) – 21 iunie
Ziua internațională a sărbătoririi solstițiului (ONU) – 21 iunie
Ziua internațională yoga (ONU) – 21 iunie
Ziua internațională olimpică – 23 iunie
Ziua internațională a văduvelor (ONU) – 23 iunie
Ziua serviciului public (ONU) – 23 iunie
Ziua universală a iei – 24 iunie
Ziua navigatorului (ONU) – 25 iunie
Ziua drapelului național al României – 26 iunie
Ziua internațională de colaborare în favoarea păcii și democrației – 26 iunie
Ziua internațională de luptă împotriva consumului și traficului ilicit de droguri (ONU) – 26 iunie
Ziua internațională în sprijinul victimelor torturii (ONU) – 26 iunie
Ziua internațională a pescarului – 27 iunie
Ziua microîntreprinderilor, a întreprinderilor mici și mijlocii (ONU) – 27 iunie
Ziua internațională a Dunării – 29 iunie
Ziua internațională a tropicelor (ONU) – 29 iunie
Ziua internațională a asteroizilor (ONU) – 30 iunie
Ziua internațională a parlamentarismului (ONU) – 30 iunie
Ziua internațională a cooperației (ONU) – 5 iulie
Ziua internațională a sărutului – 6 iulie
Ziua mondiala a ciocolatei – 7 iulie

Ziua mondială a populației (ONU) – 11 iulie
Ziua mondială a competențelor tinerilor (ONU) – 15 iulie
Ziua justiției penale internaționale – 17 iulie
Ziua internațională Nelson Mandela (ONU, UNESCO) – 18 iulie
Ziua mondială a șahului (ONU) – 20 iulie
Ziua mondială a balenelor și delfinilor – 23 iulie
Ziua mondială de prevenire a înecului (ONU) – 25 iulie
Ziua internațională pentru conservarea ecosistemului de mangrove (UNESCO) – 26 iulie
Ziua mondială de luptă împotriva hepatitei (ONU) – 28 iulie
Ziua internațională a tigrului – 29 iulie
Ziua internațională a prieteniei – 30 iulie
Ziua mondială împotriva traficului de persoane (ONU) – 30 iulie
Ziua scrisului și a culturii găgăuze – 30 iulie
Ziua internațională a semaforului – 5 august
Ziua Hiroshimei (Ziua mondială a luptei împotriva armelor nucleare) – 6 august
Ziua internațională a infinitului (infinității) – 8 august
Ziua internațională a pisicii – 8 august
Ziua internațională a grădinilor zoologice și parcurilor – 9 august
Ziua internațională a popoarelor indigene din lume (ONU) – 9 august
Ziua internațională a tineretului (ONU) – 12 august
Ziua mondială a elefanților – 12 august
Ziua internațională a stângacilor – 13 august
Ziua mondială a asistenței umanitare (ONU) – 19 august
Ziua mondială a fotografiei – 19 august
Ziua internațională de comemorare și omagiu adus victimelor terorismului (ONU) – 21 august
Ziua internațională a modei – 21 august
Ziua internațională de comemorare a victimelor actelor de violență bazate pe religie sau credință (ONU) – 22 august
Ziua internațională de comemorarea comerțului cu sclavi și a abolirii acestuia (ONU) – 23 august
Ziua internațională a câinilor – 26 august
Ziua internațională împotriva testelor nucleare (ONU) – 29 august
Ziua internațională a victimelor dispariților forțate (ONU) – 30 august
Ziua internațională a persoanelor de descendență africană (ONU) – 31 august
Ziua mondiala a blogului – 31 august
Ziua internațională a carității (ONU) – 5 septembrie
Ziua internațională a aerului curat pentru un cer albastru (ONU) – 7 septembrie
Ziua internațională a alfabetizării (ONU, UNESCO) – 8 septembrie
Ziua internațională a științei de carte – 8 septembrie
Ziua mondială a literaturii (UNESCO) – 8 septembrie
Ziua internațională pentru protecția educației împotriva atacurilor (ONU) – 9 septembrie
Ziua mondială a frumuseții – 9 septembrie
Ziua internațională a ursuleților de pluș – 9 septembrie
Ziua mondială pentru prevenirea suicidului (ONU) – 10 septembrie
Ziua internațională pentru cooperarea Sud-Sud (ONU) – 12 septembrie
Ziua internațională a programatorului – 13 septembrie
Anul Nou evreiesc Roș Hașana (după calendarul iudaic – anul 5784) – 15 septembrie
Ziua internațională a democrației (ONU, UNESCO) – 15 septembrie
Ziua internațională de prezervare a stratului de ozon (ONU) – 16 septembrie
Ziua mondială a securității pacienților (ONU) – 17 septembrie

Ziua internațională a egalității de salarizare (ONU) – 18 septembrie
Ziua mondială a geologiei – 18 septembrie
Ziua mondială a monitorizării calității apei – 18 septembrie
Ziua internațională a sportului universitar (UNESCO) – 20 septembrie
Ziua internațională a păcii (ONU) – 21 septembrie
Ziua internațională de prezervare a stratului de ozon (ONU) – 21 septembrie
Ziua internațională a limbajului semnelor (ONU) – 23 septembrie
Ziua internațională împotriva exploatării sexuale și traficului de femei și copii – 23 septembrie
Ziua mondială a curățeniei (ONU) – 23 septembrie
Ziua mondială a marinei (ONU) (ultima zi de joi a lunii septembrie) – 25 septembrie
Ziua internațională pentru eliminarea totală a armelor nucleare (ONU) – 26 septembrie
Ziua mondială a mării – 26 septembrie
Ziua mondială a Munților Carpați – 26 septembrie
Ziua mondială a turismului (ONU) – 27 septembrie
Ziua mondială de luptă împotriva rabiei (ONU, OMS) – 28 septembrie
Ziua internațională a accesului universal la informații (ONU, UNESCO) – 28 septembrie
Ziua mondială de luptă împotriva rabiei (ONU, OMS) – 28 septembrie
Ziua internațională de conștientizare a pierderii și risipei de alimente (ONU) – 29 septembrie
Ziua mondială a cafelei – 29 septembrie
Ziua mondială a inimii (ONU) – 29 septembrie
Ziua internațională a traducătorilor (ONU) – 30 septembrie
Ziua internațională a medicului – 1 octombrie
Ziua internațională a muzicii – 1 octombrie
Ziua internațională a vegetarienilor – 1 octombrie
Ziua mondială a oamenilor vârstnici (ONU) – 1 octombrie
Ziua mondială a habitatului (ONU) – 2 octombrie
Ziua mondială fără alcool – 2 octombrie
Ziua internațională a nonviolenței (ONU) – 2 octombrie
Ziua mondială a cocorilor – 3 octombrie
Ziua mondială a zâmbetului (prima zi de vineri a lunii octombrie) – 3 octombrie
Ziua mondială a animalelor – 4 octombrie
Ziua mondială a mersului pe jos – (primul weekend al lunii octombrie) – 4-5 octombrie
Ziua mondială a educației și Ziua profesorului (ONU, UNESCO) – 5 octombrie
Ziua mondială a paraliziei cerebrale – 6 octombrie
Ziua internațională a geodiversității (UNESCO) – 6 octombrie
Ziua mondială a habitatului (prima zi de luni a lunii octombrie) – 6 octombrie
Ziua internațională a muncii decente – 7 octombrie
Ziua mondială a poștei (ONU) – 9 octombrie
Ziua mondială a vederii (a doua zi de joi a lunii octombrie) – 9 octombrie
Ziua mondială a sănătății mentale (ONU) – 10 octombrie
Ziua mondială de luptă împotriva pedepsei cu moartea – 10 octombrie
Ziua internațională a copilului (ONU, UNESCO) – 11 octombrie
Ziua internațională a fetelor (UNESCO) – 11 octombrie
Ziua mondială a limbii spaniole (ONU) – 12 octombrie
Ziua internațională pentru reducerea dezastrelor naturale (ONU, UNESCO) – 13 octombrie
Ziua internațională a standardizării – 14 octombrie
Ziua internațională a nevăzătorilor sau Ziua bastonului alb – 15 octombrie
Ziua mondială a femeilor din mediul rural (ONU) – 15 octombrie
Ziua mondială a spălatului pe mâini (ONU) – 15 octombrie

Ziua internațională a toleranței – 16 octombrie
Ziua mondială a alimentației (ONU) – 16 octombrie
Ziua mondială a pâinii – 16 octombrie
Ziua internațională pentru eradicarea sărăciei (ONU) – 17 octombrie
Ziua mondială a statisticii – 20 octombrie
Ziua mondială a misionarilor – 23 octombrie
Ziua internațională de dezvoltare informațională (ONU) – 24 octombrie
Ziua mondială pentru acțiune climatică – 24 octombrie
Ziua Organizației Națiunilor Unite (ONU) – 24 octombrie
Ziua mondială a patrimoniului audiovizual (ONU, UNESCO) – 27 octombrie
Ziua internațională a bibliotecilor școlare (ultima zi de luni a lunii octombrie) – 27 octombrie
Ziua internațională a animației – 28 octombrie
Ziua internațională a internetului – 29 octombrie
Ziua mondială a orașelor (ONU) – 31 octombrie
Ziua internațională a economisirii – 31 octombrie
Ziua internațională a Mării Negre – 31 octombrie
Ziua internațională a veganilor – 1 noiembrie
Ziua internațională de eliminare a impunității pentru crime împotriva jurnaliștilor (ONU) – 2 noiembrie
Ziua internațională a rezervațiilor biosferei (UNESCO) – 3 noiembrie
Ziua mondială a limbii romani (UNESCO) – 5 noiembrie
Ziua mondială de conștientizare a tsunami (ONU) – 5 noiembrie
Ziua internațională împotriva violenței și a agresiunii în școală, inclusiv a hărțuirii cibernetice (prima zi de joi a lunii noiembrie) – 6 noiembrie
Ziua internațională pentru prevenirea exploatării mediului în timp de război și conflicte armate (ONU) – 6 noiembrie
Ziua internațională a radiologiei – 8 noiembrie
Ziua internațională a zonelor urbane – 8 noiembrie
Ziua internațională împotriva discriminării de orice tip – 9 noiembrie
Ziua mondială a științei pentru pace și dezvoltare (ONU, UNESCO) – 10 noiembrie
Ziua mondială a origami – 11 noiembrie
Ziua mondială de luptă împotriva pneumoniei (ONU, OMS) – 12 noiembrie
Ziua internațională a mimului – 13 noiembrie
Ziua internațională a nevăzătorilor și a persoanelor cu deficiențe de vedere – 13 noiembrie
Ziua mondială a bunăvoinței – 13 noiembrie
Ziua mondială a calității (a doua zi de joi a lunii noiembrie) – 13 noiembrie
Ziua mondială de combatere a diabetului (ONU, OMS) – 14 noiembrie
Ziua internațională împotriva traficului ilicit de bunuri culturale (UNESCO) – 14 noiembrie
Ziua mondială a sistemelor informaționale geografice – 15 noiembrie
Ziua internațională a toleranței (ONU) – 16 noiembrie
Ziua mondială de comemorare a victimelor accidentelor de trafic (a treia zi de duminică a lunii noiembrie) 16 noiembrie
Ziua patrimoniului mondială UNESCO din România – 16 noiembrie
Ziua mondială a filozofiei (UNESCO) – 17 noiembrie
Ziua mondială a prematurității – 17 noiembrie
Ziua internațională a studenților – 17 noiembrie
Ziua internațională fără datorii – 17 noiembrie
Ziua internațională a artei islamice (UNESCO) – 18 noiembrie
Ziua internațională a bărbatului în unele țări – 19 noiembrie
Ziua internațională de prevenire a abuzului asupra copilului – 19 noiembrie

Ziua de comemorare a victimelor transgender (ONU) – 20 noiembrie
Ziua internațională a drepturilor copilului (ONU) – 20 noiembrie
Ziua mondială a filozofiei (ONU, UNESCO) – 21 noiembrie
Ziua mondială a salutului – 21 noiembrie
Ziua mondială a televiziunii – 21 noiembrie
Ziua mondială a viitorului (UNESCO) – 23 noiembrie
Ziua internațională pentru eliminarea violenței asupra femeilor (UNESCO) – 25 noiembrie
Ziua mondială a măslinelor (UNESCO) – 26 noiembrie
Ziua internațională de solidaritate cu poporul palestinian (ONU) – 29 noiembrie
Ziua internațională pentru protecția informației – 30 noiembrie
Ziua mondială de combatere SIDA (ONU, UNESCO) – 1 decembrie
Ziua națională a României și a tuturor românilor – desăvârșirea Unirii pământurilor românești (1918) – 1 decembrie
Ziua mondială a viitorului (UNESCO) – 2 decembrie
Ziua internațională pentru abolirea sclaviei (ONU) – 2 decembrie
Ziua internațională a persoanelor cu dizabilități (UNESCO) – 3 decembrie
Ziua internațională a voluntarilor în slujba dezvoltării economice și sociale (ONU) – 5 decembrie
Ziua mondială a solului (ONU) – 5 decembrie
Ziua internațională a aviației civile (ONU) – 7 decembrie
Ziua internațională împotriva corupției (ONU) – 9 decembrie
Ziua drepturilor omului (ONU, UNESCO) – 10 decembrie
Ziua internațională a fotbalului – 10 decembrie
Ziua Premiului Nobel (Nobeldagen) – 10 decembrie
Ziua internațională a munților (ONU) – 11 decembrie
Ziua internațională a cântului coral (a doua duminică a lunii decembrie) – 14 decembrie
Ziua internațională de protest împotriva reactoarelor nucleare – 14 decembrie
Ziua mondială a televiziunii și radioului pentru copii (a doua duminică a lunii decembrie) – 14 decembrie
Ziua internațională a migranților (ONU, UNESCO) – 18 decembrie
Ziua limbii arabe (UNESCO) – 18 decembrie
Ziua internațională a mărilor și oceanelor – 19 decembrie
Ziua internațională a solidarității oamenilor – 20 decembrie
Nașterea lui Iisus Hristos (Crăciunul, stil nou) – 25 decembrie
Ziua internațională a cinematografiei – 28 decembrie
Ziua mondială pentru conservarea diversității biologice – 29 decembrie

IANUARIE

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Grigore Vieru

LEGĂMÂNT

(Lui Mihai Eminescu)

Ştiu: cândva, la miez de noapte,
Ori la răsărit de Soare,
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot deasupra cărții Sale.

Am s-ajung atunce, poate,
La mijlocul ei aproape.
Ci să nu închideți cartea
Ca pe recile-mi pleoape.

S-o lăsați aşa deschisă,
Ca băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a dovedit nici tata.

Iar de n-au s-audă dânşii
Al străvechii slove bucium,
Aşezați-mi-o ca pernă
Cu toți codrii ei în zbucium.

(Nistru, 1964, nr. 6, p. 45)

170 de ani de la apariția la Iași a revistei **„România literară”** (1 ian. 1855 – 3 dec. 1855). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 9.*

100 de ani de la nașterea lui **Oleg Aramă**, matematician, doctor în matematică, inovator și profesor român, originar din Basarabia, membru marcant al școlii clujene de analiză numerică și teoria aproximării (1 ian. 1925 – 6 mar. 2018). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 21-22.*

80 de ani de la nașterea **Nelei Reabciuc**, specialist în agricultură, doctor în științe agricole (1 ian. 1945). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 19.*

70 de ani de la nașterea **Mariei Mocanu**, interpretă de muzică folk și muzică populară, scriitoare, folcloristă, cantautoare, realizatoare de emisiuni radiofonice, Artistă a poporului (1 ian. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 17-18; 2020, p. 24-25.*

70 de ani de la nașterea lui **Ioan-Aurel Pop**, istoric, profesor universitar, doctor în istorie, membru titular și președinte al Academiei Române (1 ian. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 20-21.*

80 de ani de la nașterea lui **Ion-Horia Bîrleanu**, lingvist român, doctor în filologie, profesor universitar, cercetător științific principal, specializat în studiul graiurilor populare (2 ian. 1945).

70 de ani de la nașterea lui **Ion Dosca**, maestru internațional al jocurilor de dame, campion al SUA, de 15 ori campion al Moldovei, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (2 ian. 1955).

145 de ani de la nașterea lui **Pavel V. Șciusev**, inginer în construcția podurilor, doctor în științe tehnice, profesor, membru corespondent al Academiei de Arhitectură din URSS (3 ian. 1880 – 9 oct. 1957).

90 de ani de la nașterea lui **Grigore Carauș**, matematician, doctor în matematică, profesor universitar, publicist (3 ian. 1935). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 21-22.*

70 de ani de la nașterea lui **Valerian Dorogan**, inginer, inventator, doctor habilitat în științe inginerești, cercetător științific (3 ian. 1955 – 5 oct. 2017). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 25-27.*

100 de ani de la fondarea ziarului **„Vestitorul Basarabiei”** (4 ian. – 3 noiem. 1925).

90 de ani de la nașterea lui **Ion Soltan**, doctor în filozofie, activist, editor (4 ian. 1935). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 22-23.*

240 de ani de la nașterea lui **Jacob Ludwig Karl Grimm**, filolog, scriitor și folclorist german, fratele lui Wilhelm Karl Grimm, alături de care a adunat și a publicat povești populare, cunoscute ca „Poveștile Fraților Grimm” (4 ian. 1785 – 20 sept. 1863). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 227.*

130 de ani de la nașterea lui **Timofei Silistaru**, judecător, ofițer, membru al Sfatului Țării (5 ian. 1895 - ?).

85 de ani de la nașterea lui **Efim Spânu**, redactor, traducător (5 ian. 1940 – 21 sept. 2015). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 23.*

75 de ani de la nașterea **Valentinei Tăzlăuanu**, eseistă, jurnalistă și critic de teatru, fondatoare și redactor-șef al revistei „Sud-Est Cultural” (5 ian. 1950 – 3 iun. 2020). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 11; 2015, p. 23-24; 2020, p. 28-29.*

70 de ani de la nașterea lui **Boris Boguș**, inginer, manager, pedagog, psihopedagog sportiv, doctor în psihologia sportului, profesor universitar, cercetător științific (5 ian. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 26-27.*

70 de ani de la nașterea lui **Dumitru Griciuc**, actor, regizor de teatru, pedagog, Maestru în arte (5 ian. 1955 – 20 noiem. 2023).

70 de ani de la nașterea **Valentinei Vidrașcu**, designer vestimentar, promotor al iei ca simbol național (5 ian. 1955).

150 de ani de la nașterea lui **Pavel Piscariov**, pictor, pedagog, scenograf, vestit iconar basarabean (6 ian. 1875 – 31 oct. 1949). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 28-29.*

70 de ani de la nașterea lui **Pintilie Pîrvan**, agronom, doctor în științe agricole, profesor universitar, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii” (6 ian. 1955).

280 de ani de la nașterea lui **Jaques Etienne Montgolfier**, inventator francez, unul dintre cei doi frați care au descoperit și au realizat balonul cu aer cald, primul zbor, contribuind astfel la dezvoltarea aeronauticii (6 ian. 1745 – 2 aug. 1799). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 31.*

100 de ani de la nașterea lui **Valentin Roșca**, poet, publicist, traducător (7 ian. 1925 – 28 sept. 1987). *A se vedea și art. din CB 1995, p. 4-6; CN 2000, p. 19-20; 2005, p. 11-13.*

110 ani de la nașterea lui **Iosif Pervain**, istoric literar român, profesor universitar, reprezentant al Școlii Ardelene (8 ian. 1915 – 16 mai 1982).

90 de ani de la nașterea lui **Elvis Presley**, cântăreț și actor american, supranumit „Regele rock’n’roll-ului” (8 ian. 1935 – 16 aug. 1977).

70 de ani de la nașterea lui **Ion Mureșan**, poet optzecist, eseist și publicist român (9 ian. 1955).

550 de ani de la **Bătălia de la Podul Înalt**, lângă Vaslui, între armatele aliate creștine moldo-maghiaro-polone, sub comanda lui Ștefan cel Mare și Sfânt, și oastea otomano-munteană, sub conducerea lui Suleiman Pașa; considerată cea mai mare înfrângere a islamului în fața unei armate creștine (10 ian. 1475). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 37-38.*

85 de ani de la nașterea **Mariei Ciocanu**, specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, doctor în filozofie, conferențiar universitar (11 ian. 1940).

70 de ani de la nașterea lui **Liubovi Karnaeva**, specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, lector uni-

versitar, manager (10 ian. 1955).

180 de ani de la nașterea lui **Alexandru Lambrior**, lingvist, filolog, folclorist și profesor, membru corespondent al Academiei Române (12 ian. 1845/ 1846 – 20 sept. 1883). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 34.*

60 de ani de la nașterea lui **Nicolae Fabian**, scriitor (12 ian. 1965).

60 de ani de la nașterea lui **Viorel Nacu**, medic ortoped-traumatolog, doctor habilitat în medicină, cercetător științific, profesor universitar, inventator (12 ian. 1965). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 35; 2020, p. 38-40.*

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Fruntașu**, medic generalist, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar (13 ian. 1935). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 36.*

90 de ani de la nașterea lui **George Gană**, educator, critic și istoric literar român, profesor universitar (13 ian. 1935 – 8 aug. 2010). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 27-28.*

85 de ani de la nașterea lui **Nicolae Esinencu**, poet, prozator, dramaturg, scenarist și traducător (13 ian. 1940 – 25 apr. 2016). *CN 2000, p. 21-26; 2005, p. 13; 2015, p. 36-37; 2020, p. 40-41.*

90 de ani de la nașterea lui **Vasile Buz**, pictor, scenograf, grafician, tapițer (14 ian. 1935).

80 de ani de la nașterea lui **Vasile Cojocari**, agronom, președinte de colhoz, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, semnatar al Declarației de Independență (14 ian. 1945).

100 de ani de la nașterea lui **Yukio Mishima**, prozator, dramaturg, eseist japonez și activist politic (14 ian. 1925 – 25 noiem. 1970). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 38-39.*

150 de ani de la nașterea lui **Albert Schweitzer**, filozof, teolog, organist, profesor, medic misionar german, laureat al Premiului Nobel pentru pace (14 ian. 1875 – 4 sept. 1965). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 37-38.*

175 de ani de la nașterea lui **Mihai Eminescu**, poet național, prozator și jurnalist român, cea mai importantă voce din literatura română, membru post-mortem al Academiei Române (15 ian. 1850 – 15 iun. 1889). *A se vedea și art. din CN 2000-2020.*

100 de ani de la nașterea lui **Ninel Dobrovolschi**, soprană (15 ian. 1925 – 23 noiem. 1984). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 30-31.*

95 de ani de la nașterea lui **Petru Tarhon**, biolog, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, cercetător științific principal, memorialist, Cavaler al „Ordinului Republicii". (15 ian. 1930). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 32-37; 2005, p. 17; 2020, p. 43-46.*

70 de ani de la nașterea lui **Veaceslav Afanasiev**, economist, doctor în științe agricole, membru al Academiei de Științe Naturale din Rusia (16 ian. 1955).

85 de ani de la nașterea lui **Mircea Snegur**, specialist în domeniul agriculturii, doctor în științe agricole, politician, om de stat, Primul președinte al Republicii Moldova. (17 ian. 1940 – 13 sept. 2023). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 31-32; 2015, p. 41-42.*

65 de ani de la nașterea **Mariei Șleahtițchi**, poetă, prozatoare, dramaturg, critic și istoric literar, doctor habilitat în filologie, cercetător științific principal, conferențiar universitar, manager (17 ian. 1960). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 32-34; 2020, p. 46-49.*

85 de ani de la nașterea lui **Ion Ciocanu**, critic și istoric literar, teoretician al literaturii, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, poet, prozator, publicist (18 ian. 1940 – 2 iul. 2021). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 38-42; 2005, p. 18; 2010, p. 34-36, 2015, p. 44-45; 2020, p. 50-51.*

65 de ani de la nașterea **Valentinei Eșanu**, specialist în domeniul istoriei medievale, doctor în științe istorice, cercetător științific coordonator, bibliograf (20 ian. 1960). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 50-52; 2020, p. 54-58.*

220 de ani de la nașterea lui **Florian Aaron**, istoric, profesor și publicist român, promotor al ideilor Școlii Ardelene (21 ian. 1805 – 12 iul. 1887).

140 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Vâlsan**, geograf și etnograf român, doctor în geografie, profesor universitar, a pus bazele geomorfologiei moderne din România, membru titular al Academiei Române (21 ian. 1885 – 6 aug. 1935). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 52-53.*

100 de ani de la nașterea lui **Andrei Levadniuc**, geograf-geomorfolog, doctor habilitat în geografie, inițiatorul cartografierii naturii, populației și gospodăriilor Moldovei (21 ian. 1925 – 15 aug. 1991).

75 de ani de la nașterea **Iuliei Malcoci**, fizician, doctor în științe fizico-matematice, cercetător științific superior, pedagog, funcționar public (21 ian. 1950).

50 de ani de la nașterea lui **Florin Șerban**, regizor, scenarist și producător de film român recunoscut în plan internațional (21 ian. 1975).

140 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Demetrescu**, matematician, astronom și seismolog român, doctor în matematică, membru al Academiei Române (22 ian. 1885 – 15 iul. 1969). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 54.*

130 de ani de la nașterea **Luciei Demetriade Bălăcescu**, pictoriță, ilustratoare de carte, prozatoare și publicistă română (22 ian. 1895 – 5 noiem. 1979*). A se vedea și art. din CN 2015, p. 55.*

80 de ani de la nașterea lui **Victor Voinicescu-Soțchi**, actor de teatru și film, regizor, poet, traducător, stabilit în Franța (22 ian. 1945). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 54-55.*

250 de ani de la nașterea lui **André-Marie Ampère**, matematician, fizician francez, membru al Academiei Franceze de

Științe (22 ian. 1775 – 10 iun. 1836). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 23-24.*

160 de ani de la nașterea lui **Vladimir Savva**, istoric, profesor universitar de origine basarabeană, a activat la Universitatea Imperială din Harkov, Ucraina (23 ian. 1865 – 26 febr. 1920). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 56.*

80 de ani de la nașterea lui **Constantin Lactionov**, medic, chirurg-oncolog, doctor habilitat în medicină, cercetător științific și inventator (23 ian. 1945). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 59.*

100 de ani de la nașterea lui **Igor Ceianu**, specialist în entomologie forestieră, entomofaunistică forestieră și protecția pădurilor, doctor inginer, cercetător științific (24 ian. 1925 – 11 ian. 2000).

80 de ani de la nașterea lui **Silviu Angelescu**, teoretician literar, folclorist și prozator român (24 ian. 1945).

560 de ani de la cucerirea de către Ștefan cel Mare și Sfânt a **Cetății Chilia** (25 ian. 1465).

90 de ani de la nașterea **Rodicăi Mănăilă**, fiziciană română, membru corespondent al Academiei Române (25 ian. 1935 – 14 apr. 2002).

80 de ani de la nașterea lui **Tudor Marin**, scriitor și publicist (25 ian. 1945 – 26 mai 2017). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 56.*

100 de ani de la nașterea lui **Nicolae Balotă**, critic și istoric literar român, doctor în litere, profesor universitar, eseist, specialist în filozofia culturii, în psihologie, limbă și literatură franceză, traducător, disident politic, stabilit în Franța (26 ian. 1925 – 20 aug. 2014). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 25-26.*

100 de ani de la nașterea lui **Paul Newman**, actor american, regizor de film, pilot de curse, filantrop și antreprenor (26 ian. 1925 – 26 sept. 2008). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 26-27.*

100 de ani de la nașterea lui **Liviu Ionesi**, geolog, cercetător, profesor, membru titular al Academiei Române (27 ian. 1925 – 16 dec. 2006). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 58-59.*

85 ani de la nașterea lui **Ion H. Ciubotaru**, folclorist, etnolog și istoric literar român, membru de onoare al Academiei Române (28 ian. 1940).

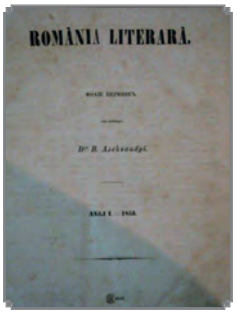
130 de ani de la nașterea lui **Dumitru D. Roșca**, filozof, doctor în filozofie, profesor universitar, publicist, membru titular al Academiei Române (29 ian. 1925 – 25 aug. 1980). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 59-60.*

150 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Tașcă**, economist, om politic român, doctor în drept, doctor în economie, profesor, rector al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale, membru titular al Academiei Române, victimă a regimului comunist (30 ian. 1875 – 25 mar. 1951).

140 de ani de la nașterea lui **Iuliu Hossu**, episcop al Episcopiei de Cluj-Gherla, deținut politic, cardinal, senator de drept în Parlamentul României, membru de onoare al Academiei Române, beatificat de papa Francisc în anul 2019 și sărbătorit pe data de 2 iunie (30 ian. 1885 – 28 mai 1970). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 61-62.*

100 de ani de la nașterea lui **Florea Marin**, medic și scriitor român, asistent universitar, cercetător științific (30 ian. 1925 – 27 apr. 2021).

35 de ani de la apariția primului număr al **Revistei de istorie a Moldovei** (ian. 1990).

Revista „ROMÂNIA LITERARĂ”
1855

Revistă ştiinţifică, istorică şi literară.

A apărut săptămânal la Iaşi, la Tipografia Francezo-Română, fondator şi coordonator fiind poetul V. Alecsandri.

Primul număr poartă data de 1 ianuarie 1855, iar al 47-lea, şi ultimul, data de 3 decembrie 1855. După 11 luni de apariţie, a fost suspendată de cenzura vremii, deoarece în ultimul număr, la rubrica „Hronica”, se aborda „rădicarea sclaviei” în Moldova.

Fiecare număr cuprinde de la 10 până la 18 pagini, iar numerotarea se face de la 1 până la 540. Materialul publicat este ordonat pe două coloane, scris cu alfabet de tranziţie. La sfârşitul paginilor conţine trei suplimente de 48 de pagini, ce cuprind: cântecele populare ale românilor din Transilvania şi Banat (nr. 1); cântecele populare ale românilor din Moldova (nr. 2) şi cântecele populare ale românilor din Valahia (nr. 3). „România literară” este considerată continuatoare a programului literar şi a idealurilor politice ale „Daciei literare” (1840) şi „Propăşirii” (1844), ambele înfiinţate la Iaşi.

Proiectul pentru înfiinţarea „României literare” datează din octombrie 1851, iar programul a fost anunţat printr-o „Înştiinţare” apărută în „Zimbrul”, primul ziar politic cu foileton literar (Iaşi, bisăptămânal, 1850) din 14 februarie 1852, precum şi printr-un prospect în care se menţiona despre materialul care va fi publicat în această publicaţie periodică. Primul număr a fost interzis de cenzură, din cauza unui articol al lui N. Bălcescu despre Răzvan Vodă.

Reluată în 1855, pe paginile sale sunt prezenţi scriitori ai întregii arii româneşti, reprezentativi pentru epoca de redeşteptare naţională: N. Bălcescu, C. Negruzzi, Al. I. Odobescu, A. Russo, Gr. Alexandrescu, D. Bolintineanu, Al. Cantacuzino, V. Alexandrescu, D. Ralet, C. Conachi, I. Voinescu, Al. Donici, I. Ionescu de la Brad, Gr. Cobălcescu, M. Kogălniceanu, N. Istrati, G. Sion ş.a.

Mai multe din textele publicate aici rămân piese de rezistenţă în literatura română: „Cântarea României”, „Cugetările” şi „Amintirile” de A. Russo, „Manoil” de D. Bolintineanu, fragmente din „Românii supt Mihai Voievod Viteazul” de N. Bălcescu, fabule de Gr. Alexandrescu şi Al. Donici, „Melodiile româneşti” de V. Alecsandri, „Ochire retrospectivă” de C. Negruzzi şi multe altele.

Problemele limbii literare ocupă un loc important în coloanele revistei. A. Russo, V. Alecsandri, D. Ralet şi alţii iau atitudine împotriva ortografiei etimologice, a tendinţelor de latinizare artificială, de italienizare sau de franţuzire, pledând pentru păstrarea limbii române formate de-a lungul istoriei naţionale.

Preocuparea primordială a „României literare” a fost crearea literaturii naţionale, aici publicându-se poezii lirice şi epice, încercări de roman; povestiri; poeme; satire; scrisori literare; însemnări de călătorie; o scenetă; maxime şi întrebări; teorie, critică şi istorie literară. Cele 158 de poezii populare publicate de V. Alecsandri în suplimentele revistei rămân o adevărată „avere naţională”.

Pe paginile publicaţiei apar şi articole din domeniile: istorie, economie, industrie, finanţe, drept, ştiinţe ale naturii, culturii, învăţământului ş.a., revista având meritul de a asocia problemele ştiinţifice cu cele sociale şi de a susţine rolul social al literaturii.

Revista „România literară” a fost un pilon pentru promovarea ideilor înalte ale poporului aflat în pragul unui moment istoric – Unirea Principatelor. Ca publicaţie activă şi prestigioasă, revista şi-a propus să promoveze unirea poporului român, devenind un centru vital al mişcării literare şi politice, care a luptat pentru spirit critic şi progres.

A se vedea şi articolul din „Calendar Naţional 2005”. – Chişinău, 2004. – P. 9.

*** Carte sau articol apărute cu caractere ruse (chirilice).**
**** Carte (lucrare) lipsă în colecţiile Bibliotecii Naţionale.**
Notă: Sursele bibliografice în rusă şi în alte limbi slave ce utilizează caracterele chirilice sunt redate în original.

Bibliografie selectivă:

Bitere, Sanda Beatrice. Contribuții ale unui deceniu de presă ieșeană (1851-1860) la promovarea lecturii, cunoașterii și a progresului România literară : [cu referire la revista „România literară" înființată la Iași, în 1885, sub direcția lui V. Alecsandri] / Sanda Beatrice Bitere // Magazin Bibliologic. – 2021. – Nr 1/2. – P. 162-172 ; ISSN 1857-1476; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://bnrm.md/files/publicatii/MB%201-2%202021.pdf.

****Bitere, Sanda Beatrice**. Publicații periodice ieșene : 1829-1906 : [cu referire la „România literară"] / Sanda Beatrice Bitere. – Iași : Asachiana, 2020. – P. 52. – ISBN 978-606-9047-13-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://bjiasi.ro/wp-content/uploads/2020/07/Periodice-iesene-1829-1906.pdf.

Hagiu, Ion. România literară : Foaie periodică sub direcția d-lui V. Alecsandri / Ion Hagiu // Dicționarul presei literare românești (1790-1990) / Ion Hagiu. – Ed. a 3-a. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2004. – P. 595-597.

Maghiaru, Magdalena. România literară : [înființată la Iași, în 1885, redactor Vasile Alecsandri] / Magdalena Maghiaru // Bibliografia revistelor România literară : [Iași, 1855, 1877; București, 1885-1889, 1895-1897, 1932-1934, 1939-1940; Aiud, 1930] / C. Ciuchindel. – București : Editura Științifică și Enciclopedică, 1981. – P. 9-39.

Roman, Liviu-Iulian. „România literară" / Liviu-Iulian Roman // Presa din Moldova și problematica Unirii Principatelor : (1855-1858) / Liviu-Iulian Roman. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2014. – P. 145-157. – (Historica). – ISBN 978-606-714-056-9.

[**România literară : Foaie periodică sub direcția lui V. Alecsandri**] // Istoria jurnalismului din România în date : enciclopedie cronologică / volum coordonat de Marian Petcu. – Iași : Polirom, 2012. – P. [42]. – ISBN 978-973-46-3067-7.

Elena Barbos-Balinschi

Maria MOCANU 1955

Interpretă de muzică folk și muzică populară, scriitoare, folcloristă, cantautoare, realizatoare de emisiuni radiofonice, Artistă a poporului.

S-a născut la 1 ianuarie 1955, în com. Giurgiulești, rn. Cahul. Este soția artistului plastic Anatol Mocanu, Maestru în artă.

Pasiunea pentru muzică a Mariei Mocanu vine din copilărie, mama sa, Dona, fiind posesoarea unei voci deosebite, interpreta balade și cântece lirice, iar tatăl, Ilie, era un foarte bun instrumentist autodidact: cânta la fluier, caval, clarinet și la alte instrumente. Viitoarea interpretă a preluat și cântece de la bunicile ei, cărora, de asemenea, le plăcea arta cântecului.

Primele studii le-a făcut la școala medie din satul natal (1962-1972), după care au urmat anii de studenție (1972-1976) la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic de Stat „I. Creangă" (actualmente, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă" din Chișinău). Studiile de doctorat le-a urmat la Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM, 2002-2005).

De-a lungul carierei sale, Maria Mocanu s-a implicat într-o varietate de activități, inclusiv pedagogie, cercetare științifică, creație artistică, jurnalism și editare.

După absolvirea facultății, s-a angajat la școala medie din s. Manta, rn. Cahul, în calitate de profesoară de limba și literatura română (1976-1978).

A lucrat la Institutul de Cercetări în domeniul Pedagogiei (1981-1988), la Muzeul Republican de Literatură „M. Kogălniceanu", Secția folclor (1988-1991), la Institutul de Etnografie și Folclor al AȘM (1991-1993) și la Institutul de Filologie al AȘM (1991-2010). A efectuat expediții folclorice în raioanele Cahul, Călărași, Briceni, Edineț, Orhei, Ungheni precum și în Chișinău. A participat la cercetări în afara țării, mergând în expediții în România (jud. Tulcea și jud. Câmpulung Moldovenesc, com. Fundul Moldovei), în Ucraina (Reni, Ismail, reg. Odesa) și în Serbia (Uzdin).

Creativitatea sa artistică se manifestă în diverse genuri muzicale – folk, colindă, romanță și muzică populară.

Maria Mocanu a debutat în calitate de interpretă în 1980, la Radio Moldova, cu muzică folk. S-a produs și în realizarea filmului muzical „Din datină de țară" la Moldova 1 (1990). Din 1980 participă la emisiuni radio și TV din Republica Moldova, Ucraina, România, Rusia, Elveția.

În 1997, în cadrul Festivalului de muzică folk „Galbenă gutuie", are loc serata sa de creație, cu genericul „Secunda care sunt eu".

A înregistrat mai multe albume îndrăgite de public:

albumul de muzică folk „Spune-mi ceva” (1998, casetă), albumul de colinde populare și de autor „Sus, mai sus, pe lângă cer” (2000, casetă și CD), albumul de muzică populară „Ce să fac eu dorului” (2004, casetă), CD-uri cu muzică populară „Ce să fac eu dorului” (2006), cu colinde „Vă colind colindul mare” (2006), cu muzică populară „Dorul de mine s-a prins” (2008), cu muzică folk „Secunda care sunt eu” (2008), cu muzică folk cu orchestrații muzicale „De n-ai fi tu, iubire” (2022), cântecul „Portret cu cireșe la urechi”, inclus în audiobookul „Pe strada Ana Blandiana” (2022).

Cele mai cunoscute piese din repertoriul său sunt: „Colindul galbenei gutui” (text: A. Păunescu, melodie: N. Zaharia); „Păstor”, versuri dedicate de L. Lari scriitorului I. Druță, (muzică: Maria Mocanu) „Colind pentru Eminescu” (text: A. Suceveanu, muzica: M. Mocanu); „De-ar fi mijloace” (text: M. Eminescu, muzică: M. Mocanu); „De n-ai fi tu, iubire” (text: Gr. Vieru, muzică: M. Mocanu); „Dacă n-ar fi să fie” (text: V. Romanciuc, muzica: M. Mocanu); „Barbar, cânta femeia-aceea” (text: G. Bacovia, muzică: M. Mocanu); „Mi-e dor” (text, muzică: N. Mătcaș); „Mi-ai dăruit un trandafir” (text: D. Matcovschi, muzica: M. Mocanu); „Cu mâine zilele-ți adaugi” (text: M. Eminescu, muzica: M. Mocanu) ș.a. În duet cu fiica Daniela a interpretat piesele „Cântecul Soarelui” (text: Gr. Vieru, muzică: M. Mocanu) și „De-ar fi luna vorbitoare” (text și muzică populare).

A efectuat turnee cu spectacole de muzică populară și muzică folk în Republica Moldova, dar și în Ucraina, România, Rusia, Ungaria, Iugoslavia, Austria, Italia, Franța, Elveția ș.a.

Maria Mocanu s-a impus și printr-o activitate jurnalistică intensă. În perioada 1999-2006 a fost redactor prezentator al emisiunilor săptămânale de etnologie și muzică populară „Ethnos” și „Du-te, dor, pe la izvor” la Radio Antena C (Chișinău). Din 2003 este director de program la seria de albume audio „Fonoteca de aur”, ce cuprinde muzică populară autentică din Republica Moldova. Primul album din această serie „Ici în vale la izvoare” al ansamblului etnofolcloric „Tălăncuța” a fost lansat în 2003. În anul 2008 este invitată ca producător al emisiunii de folclor „Ethnos” la postul DTV (Chișinău). Este redactor prezentator al emisiunii de etnologie „Dor de izvor” la Radio România Chișinău (din 2012), emisiune retranslată săptămânal la Radio Iași din 2015. Colaborează din 2016 cu RadioTV „Unirea” din Viena, Austria, cu o emisiune săptămânală de etnologie „Ethnos”, precum și cu alte posturi: Radio Moldova, Radio Vocea Basarabiei, Radio România Actualități, Radio Antena Satelor, Moldova 1, TV Tezaur, Jurnal TV, TVR Moldova ș.a.

A contribuit cu materiale în presa periodică și în reviste de specialitate: „Tinerimea Moldovei”, „Viața satului”, „Literatura și arta”, „Flux”, „Timpul”, „Jurnal de Chișinău”, „Glasul națiunii”, „Moldova Suverană”, „Sfatul Țării”, la revistele „Moldova”, „Femeia Moldovei”, „Limba Română”, „Realități culturale”, „Refugium”, „Natura”, „Capitala”, „Revista de lingvistică și știință literară” și în publicații în periodice din România și Serbia.

Între anii 2010 și 2012 a exercitat funcția de referent principal pentru cultură, știință și învățământ în Aparatul Președintelui Republicii Moldova.

Maria Mocanu este organizatoarea Festivalului-concurs al cântecului patriotic „Hai să dăm mână cu mână”, a cărui primă ediție s-a produs în 2005. Este coordonatoarea Festivalului de obiceiuri calendaristice „Duminica, la Florii”, organizat în satele Câșlița Prut și Giurgiulești, rn. Cahul, fiind și membră a juriului la edițiile din 1998 și din 2007. A mai jurizat Festivalul-concurs al cântecului patriotic, ediția întâi (2005), Festivalul-concurs regional de muzică populară „V. Moga”, ediția a doua din s. Feștelița, rn. Ștefan Vodă (2010), Festivalul regional de colinde „Colindăm din sat în sat”, din Slobozia Mare, rn. Cahul (2023) ș.a.

S-a implicat în realizarea proiectelor: „Activități culturale transfrontaliere – premisă a coordonării multilaterale durabile între România și Republica Moldova” în calitate de expert național (2004-2006) și „Procese de modernizare a patrimoniului cultural imaterial din România și Republica Moldova. Fenomenul folclorismului și creația tradițională muzicală și literară” – o cooperare a

Institutului de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu" al Academiei Române, a Institutului de Filologie și a Institutului Patrimoniului Cultural ale AȘM (2009-2010).

A ilustrat grafic volumul „Cămașa de rigoare", din colecția „Voivodina în patru prieteni" (Iași, 1998), al poetului sârb I. Baba.

Maria Mocanu este și autoarea unor studii de specialitate, semnând monografia etnofolclorică „Giurgiulești" (Editura „Cartier", 1999), este alcătuitoarea culegerii de folclor „Lin-pelin" (2001), Colinde din sudul Basarabiei", 2007. A mai scris volumele: „Interviuri în do major" (2004); povestiri pentru copii „Fața soarelui" (2012); „Cum să rușinezi moartea" poeme din lunca Prutului" (2020) – carte nominalizată pentru Premiile Uniunii Scriitorilor pe anul 2020; „Dor de izvor. Interviuri în si bemol" (2024), dedicată părinților săi; placheta de versuri „Ecoul Secundei" (2024). A publicat în calitate de coautor cărțile: „Calvarul deportărilor" (2000); „Casa părintească nu se vinde: Cântece din repertoriul lui Mihai Ciobanu" (2008); capitolele „Ghicitori" și „Proverbe, zicători și expresii figurate" din volumul doi al colecției „Folclor românesc la Est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului" (2009).

Este președinta Salonului muzical de la Biblioteca „O. Ghibu" din Chișinău, filială a Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu" (1994-1998). Membră de onoare a Societății Culturale „Tibiscus" (Serbia, 1999) și a Asociației Socio-Culturale „M. Eminescu" din Reggio Emilia (Italia, 2007).

În perioada mișcării de renaștere națională a pledat cu mult curaj pentru revitalizarea valorilor naționale românești.

Membră a Uniunii Muzicienilor din Moldova (2004), a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (2009) și a Uniunii Scriitorilor din Moldova (2014).

Laureată a Festivalului internațional de muzică folk „Galbenă gutuie", ediția întâi, Premiul mare (1991); laureată a Festivalului republican al interpreților cântecului folcloric tradițional „T. Ciobanu" (Premiul II, 1991) și a Concursului republican de romanțe „Crizantema de argint" (Premiul special al Ministerului Culturii, 2004). I se acordă Premiul „P. Andrei" al Universității „P. Andrei" din Iași pentru cartea „Interviuri în do major" (2006); Premiul „Danaster" al Fundației Culturale „Eco-Art" Iași pentru cartea „Fața soarelui" la Salonul de Carte pentru Copii și Tineret (2012) și Premiul „Gh. Cincilei" în domeniul promovării imaginii culturale în mass-media acordat de Ministerul Culturii (2022). În 2024 i-a fost acordat Premiul Ministerului Muncii și Protecției Sociale „Pentru o viață activă la orice vârstă", Premiul HESPERUS pentru muzica folk (București) și Premiul Național pentru contribuția remarcabilă la promovarea valorilor naționale.

Radio România i-a acordat Diploma de excelență pentru contribuție la edificarea idealului contopirii spiritualității românești de pe ambele maluri ale Prutului (București, 2021). A mai fost distinsă cu: Diploma de excelență acordată de RadioTV „Unirea" pentru cea mai bună colaborare (Viena, 2021); Diploma pentru prestație și implicare deosebită în promovarea și valorificarea Romanței ca segment al culturii naționale (Festivalul-concurs de interpretare și creație a romanței „Crizantema de argint", 2023); Diploma „Omul anului 2022" acordată de Academia Națiunii Române la Gala Premiilor de Excelență pentru promovarea muzicii și a limbii române (2023); Diploma de excelentă acordată de Ministerul Culturii și de Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial în semn de apreciere a activității științifice desfășurate în scopul valorificării patrimoniului cultural imaterial în cadrul Simpozionului național „Salvgardarea Patrimoniului Cultural Imaterial – modele consfințite prin tradiție" (2023).

Artistă a poporului din 2011. Este Cetățeană de onoare a localității de baștină (2015) și a s. Criva din rn. Briceni (2023).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 17-18; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 24-25.

Bibliografie selectivă:

Mocanu, Maria. Cum să rușinezi moartea : Poeme din lunca Prutului / Maria Mocanu. – Chișinău : Cartier, 2020. – 184 p. – (Rotonda). – ISBN 978-9975-86-436-7.

**Rec.: Grosu, Silvia*. Cronică la cartea Mariei Mocanu Cum să rușinezi moartea // Timpul. – 2021. – 5 oct.

Rec.: Grosu, Silvia. „Cum să rușinezi moartea" : o pavăză în calea uitării de Maria Mocanu // Datina. – 2020. – An. 6, nr. 76 (aug.). – P. 34-37.

Rec.: Osadci, Raisa. O viziune din perspectivă etnologică asupra cărții „Cum să rușinezi moartea: poeme din Lunca Prutului" de Maria Mocanu // Revista de Etnologie și Culturologie. – 2022. – Nr 32. – P. 142-146.

Mocanu, Maria. Dor de izvor : Interviuri în si bemol : [35 de interviuri realizate pe parcursul a 12 ani cu marii artiști ai neamului și personalități notorii] / Maria Mocanu. – Chișinău : Arc, 2024. – 301 p. – ISBN 978-9975-0-0830-3.

***

Proiectul național „Arhiva de voci" : **Interviuri cu personalități din domeniul culturii :** [în vol.]. Vol. 30 : Maria Mocanu – „Dorul de mine s-a prins" / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu Hasdeu" ; coordonare și realizare ediție, înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru ; moderare interviu: Pavel Popa. – Chișinău : BNRM, 2021. – ISBN 978-9975-9712-8-7. – ISBN 978-9975-119-34-4.

***

Bolboceanu, Zinaida. „Basarabia e o mică Românie care interpretează din toate zonele folclorice și nouă asta ni se iartă" : [De vorbă cu interpreta Zinaida Bolboceanu, Artistă a poporului] / interviu realizat de Maria Mocanu // Jurnal de Chișinău. – 2019. – 2 aug. – P. 9. – ISSN 1857-3223 ; Curtea de Argeș. – 2019. – Nr 12 (109). – P. 19. – ISSN 2068-9489.

***Hadârcă, Ion**. Eminescu-i simfonia limbii noastre românești : Dialog cu scriitorul Ion Hadârcă : [în cadrul emisiunii radiofonice „Dor de izvor"] / realizat de Maria Mocanu // Convorbiri literare. – 2022. – Nr 1 (313). – P. 17-22. – ISSN 0010-8243 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.convorbiri-literare.ro/_files/ugd/6ef4f1_bca2575793fa40a39182856df47f0ba6.pdf.

Mocanu, Maria. „Cum să rușinezi moartea" e o carte autobiografică" : Interviu cu Maria Mocanu, folcloristă, cercetător științific, interpretă de muzică folk, redactor radio și TV / interviu de Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 22 ian. – P. 12. – ISSN 2587-3784.

***Mocanu, Maria**. „Eu cred că, într-o zi, Unirea se va înfăptui oricum." : [interviu realizat la 16 noiembrie 2023, la Iași; fișier biografic] / interviu de Florin Bălănescu // Luceafărul. – 2023. – Dec. – ISSN 2065-4200. – ISSN 2067-2144 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://luceafarul.net/eu-cred-ca-intr-o-zi-unirea-se-va-infaptui-oricum.

Mocanu, Maria. Maria Mocanu: Nu e necesar să fii un artist mare, este necesar să fii un artist autentic : [interpreta de muzică folk și de muzică populară Maria Mocanu, invitata emisiunii „Oamenii Cetății" la Radio Chișinău] // Radio Chișinău : [site]. – 2022. – 9 apr. – URL: https://radiochisinau.md/oamenii-cetatii-maria-mocanu-nu-e-necesar-sa-fii-un-artist-mare-este-necesar-sa-fii-un-artist-autentic-audio---157617.html (accesat : 26.07.2024).

Mocanu, Maria. Maria Mocanu, un nou album, o noua carte : [interviu cu Maria Mocanu, invitata emisiunii „Fonograful de vineri" la Radio Chișinău] / interviu de Victor Buruiană // Radio Chișinău : [site]. – 2022. – 18 iul. – URL: https://radiochisinau.md/fonograful-de-vineri-maria-mocanu-un-nou-album-o-noua-carte---163841.html (accesat : 26.07.2024).

Mocanu, Maria. Meditații în cheia sol / Maria Mocanu // Radio Moldova : [site]. – 2023. – 30 sept. – URL: https://radiomoldova.md/p/21952/meditatii-in-cheia-sol--maria-mocanu (accesat : 26.07.2024).

Mocanu, Maria. Un far al Literaturii și Artei noastre : [In memoriam Nicolae Dabija (1948-2021)] / Maria Mocanu // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 19 mar. – P. 12. – ISSN 2587-3784.

***

***Bălănescu, Florin**. Un român înstrăinat la porțile României și un suflet dăltuit în muzică : [Maria Mocanu] / Florin Bălănescu // Luceafărul. – 2023. – Iul. – ISSN 2065-4200. – ISSN 2067-2144 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://luceafarul.net/un-roman-instrainat-la-portile-romaniei-si-un-suflet-daltuit-in-muzica-2.

Eremia, Anatol. Mocanu Maria / Anatol Eremia // Județul Cahul : Dicționar enciclopedic. – Chișinău : Litera, 2016. – P. 381. – ISBN 978-9975-74-763-9.

Hodorogea, Silvia. Interpreta și cercetătoarea Maria Mocanu a lansat o carte de interviuri cu o serie de personalități notorii / Silvia Hodorogea // Moldova 1 : [site]. – 2024. – 25 mai. – URL: https://moldova1.md/p/29366/interpreta-si-cercetatoarea-maria-mocanu-a-lansat-o-carte-de-interviuri-cu-o-serie-de-personalitati-notorii (accesat : 17.06.2024).

Maria Mocanu // YouTube : [canal]. – URL: https://www.youtube.com/channel/UCufbNWmoU4o-EDNJ15pVhU-w (accesat : 20.06.2024).

Pilchin, Maria. Cartea de poezie: zece poeți la (r)apel : [cu referire la Maria Mocanu] / Maria Pilchin // Revista Literară. – 2021. – Nr 8 (61). – P. 21. – ISSN 2345-1777.

Elena Barbos-Balinschi

Ioan-Aurel POP
1955

Istoric, profesor universitar, doctor în istorie, membru titular și președinte al Academiei Române.

S-a născut la1 ianuarie 1955, în s. Sântioana, jud. Cluj.

După absolvirea Liceului „A. Șaguna" din Brașov, studiază la Facultatea de Istorie și Filozofie a Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, specializarea istorie medievală (1974-1979). Între anii 1984 și 1989 urmează cursuri doctorale la aceeași facultate, susținând teza de doctorat, intitulată „Instituții medievale românești. Adunările cneziale și nobiliare (boierești) din Transilvania în secolele XIV-XVI" (1989), distinsă cu Premiul „G. Barițiu" al Academiei Române (1991).

Și-a început activitatea în calitate de profesor la Liceul Industrial nr. 6 din Cluj-Napoca (1979-1984). Ulterior este angajat la Facultatea de Istorie și Filozofie a Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, unde începe de la postul de asistent universitar (1984-1990), lector universitar (1990-1992), conferențiar universitar (1992-1996) și devine profesor universitar (1996-prezent), susținând cursuri de paleografie latină, istoria Transilvaniei, istoria medievală a României. În perioada 2012-2020 a fost rector al acestei universități. Din 2000 este conducător de doctorat în domeniul istoriei. Profesor invitat la Universitatea din Pittsburgh, SUA (1991-1992), INALCO din Paris (1998), Universitatea din Trento (2001) și Universitatea Ca' Foscari din Veneția (2003-2008).

Ioan-Aurel Pop a fost cercetător științific și director al Centrului de Studii Transilvane din cadrul Fundației Culturale Române (ulterior, Institutul Cultural Român), integrat din 2007 Filialei din Cluj-Napoca a Academiei Române (1993-2018); director al Centrului Cultural Român din New York (1994-1995), director al Institutului Român de Cultură și Cercetare Umanistică din Veneția (2003-2007).

Cercetările sale se referă cu predilecție la istoria românilor Transilvaniei medievale, la relațiile româno-maghiare în secolele IX-XIV, la geneza medievală a națiunilor moderne, la istoria culturii românești și a Bisericii în secolele XIV și XVI, a identității românești. Acestea sunt reflectate într-o varietate de volume, dintre care: „Transilvania, starea noastră de veghe" (2016); „Istoria românilor pentru elevi" (2016); „Fotografii vechi din spațiul românesc păstrate în colecția de albume a sultanului Abdul Hamid al II-lea (1876-1909)" (2017); „Istoria, adevărul și miturile" (2018); „Identitatea românească. Felul de a fi român de-a lungul timpului" (2019); „L'identità romena" (Milano, 2019); „Hunedoreștii. O familie europeană" (2020); „Southeastern Europe in the Middle Ages and Early Modern Times: Power and Influence between Vatican and Orthodoxy" (Berlin, 2021); „Instituții medievale românești" (2022); „Prezentul din trecut. Istoria pe care nu o înveți la școală" (2023); „Originile medievale ale civilizației românești moderne. Occidentul Latin și Orientul Bizantin" (2024) ș.a.

Director al revistei „Academica" a Academiei Române; director al revistei „Transylvanian Review" a Centrului de Studii Transilvane al Academiei Române (cotată Thomson Reuters – ISI); membru în colectivul de redacție al revistei „Pro-Memoria" a Institutului de Istorie Socială; președinte al colectivului de redacție al revistei „Articles. Creative. Research and Art", Haifa, Israel; membru în colegiul editorial al „Revistei de politica științei și scientometrie"; membru în Consiliul științific al revistei „Magazin istoric"; membru în colegiul de redacție al revistei „Memoriile Secției de Științe Istorice și Arheologie"; membru în comitetul de onoare permanent al Institutului Român de Cercetare Umanistică de la Veneția; președinte al consiliului editorial „Analele Dobrogei" ș.a.

Are relații foarte strânse cu mediul academic din Republica Moldova, fiind membru de onoare (2015) al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM). Face parte din colegiul de redacție al revistei „Akademos" a AȘM, din colegiul de redacție al „Revistei de istorie a Moldovei", al revistei de știință și cultură „Limba Română", al revistei „Viața Basarabiei" ș.a. În 2024 a participat la Școala de vară „Calea către descoperiri științifice" organizată de AȘM, la Congresul Național al Istoricilor Români, ediția a 4-a, care a avut loc la

Chișinău, la lecturile academice organizate de Ziua Limbii Române de AȘM.

Este membru corespondent (2001) și membru titular (2010), președinte al Academiei Române (din 2018).

Ioan-Aurel Pop este membru titular al Accademia Nazionale Virgiliana din Mantova (2015); membru titular cu drept de vot în Comitetul de monitorizare a Programului Operațional Regional 2014-2020 (2015); membru al Uniunii Scriitorilor din România (2017); copreședinte al Comisiei Naționale de fundamentare a Planului național de adoptare a monedei euro (din 2018); membru în Consiliul Consultativ al Ministerului Educației Naționale (din 2018) ș.a.

Doctor honoris causa al mai multor universități, printre acestea: Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia (2010), Universitatea din Timișoara (2011), Universitatea din Oradea (2011), Universitatea „Dunărea de Jos" din Galați (2013), Universitatea „L. Blaga" din Sibiu (2014), Universitatea de Stat din Moldova (2015), Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă" din Chișinău (2015), Universitatea din Craiova (2018), Academia de Studii Economice din București (2019), Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu" din Sibiu (2019), Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (2020), Universitatea „Valahia" din Târgoviște (2021), Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr. T. Popa" din Iași (2023), Universitatea de Științe Agricole și Medicină Veterinară Cluj-Napoca (2024) ș.a.

Cetățean de onoare al mun. Gherla (2017), jud. Bistrița-Năsăud (2018), mun. Cluj-Napoca (2018), mun. București (2018), mun. Iași (2019), mun. Baia Mare (2019), jud. Brașov (2020), mun. Hunedoara (2021), jud. Sălaj (2024) ș.a.

A obținut numeroase premii, cele mai importante fiind: Premiul „N. Iorga" acordat de Fundația Culturală Magazin Istoric (2017); Marele Premiu „G. Apostu" (2017); Premiul „Media de Excelență" acordat de ziarul „Făclia" (2017); Marele Premiu la Festivalul de literatură și Colocviile de istorie „G. Pop de Băsești" (2017); Premiul „Centenarul Marii Uniri" din partea Muzeului Național al Literaturii Române (2018); Premiul „N. Stănescu" pentru „Opera omnia" la Festivalul internațional de poezie „N. Stănescu", Ploiești (2019) ș.a.

Distins cu Medalia „Crucea Transilvană" oferită de Mitropolia Clujului; Maramureșului și Sălajului (2014); Medalia „Crucea Nordului pentru mireni" acordată de Episcopia Ortodoxă Române a Europei de Nord (2016); Medalia „Crucea Șaguniană pentru laici" din partea Mitropoliei Ardealului (2015); Medalia „Meritul academic a Academiei Române; Filiala Cluj-Napoca (2019) ș.a.

Decorat cu înalte ordine de stat: Ordinul „Meritul Cultural" în grad de Cavaler (2010); „Ordinul de Onoare" din partea Președintelui Republicii Moldova (2010); Comandor al „Ordinului Militar" de România (2014); Ordinul Național „Steaua României" în grad de Cavaler (2015); Ordinul „Palmes Academiques" în grad de Cavaler din partea Republicii Franceze (2016); Ordinul „Steaua Italiei" în grad de Comandor din partea Republicii Italiene (2016) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 20-21.

Bibliografie selectivă:

Istoria ilustrată a României și a Republicii Moldova : [în vol.] / Ioan-Aurel Pop, Tudor Sălăgean, Ionuț Costea [et al.]. – Ed. a 3-a, revăzută. – București : Litera, 2017.

Vol. 1 : Din paleolitic până în secolul al X-lea / Ioan Pop, Ioan Bolovan. –2017. – 96 p. – ISBN 978-606-33-1479-7.

Vol. 2 : Din secolul al XI-lea până în secolul al XVI-lea / Tudor Sălăgean, Ioan-Aurel Pop. – 2017. – 97-192 p. – ISBN 978-606-33-1512-1.

Vol. 3 : Din secolul al XVI-lea până în secolul al XVIII-lea / Ioan-Aurel Pop, Susana Andea, Ionuț Costea. – 2017. – 193-288 p. – ISBN 978-606-33-1513-8.

Vol. 4 : Din secolul al XVIII-lea până în secolul XX / Ionuț Costea, Ioan Bolovan, Gheorghe Iacob. – 2017. – 289-384 p. – ISBN 978-606-33-1514-5.

Vol. 5 : Prima jumătate a secolului XX / Gheorghe Iacob, Marcela Sălăgean, Cosmin Popa. – 2017. – 385-480 p. – ISBN 978-606-33-1515-2.

Vol. 6 : Din secolul al XX-lea până la prezent / Octavian Țâcu, Cosmin Popa, Dan Dungaciu [et al.]. – 2017. – 481-576 p. – ISBN 978-606-33-1516-9.

Pop, Ioan-Aurel. A Short Illustrated History of the Romanians / Ioan-Aurel Pop. – București : Litera, 2019. – 352 p. – ISBN 978-606-33-3618-8.

Pop, Ioan-Aurel. De la romani la români : Pledoarie pentru latinitate / Ioan-Aurel Pop. – București : Litera, 2019. – 368 p. – ISBN 978-606-33-3737-6.

Pop, Ioan-Aurel. Istoria ilustrată a românilor pentru tineri / Ioan-Aurel Pop. – București : Litera, 2018. – 239 p. – ISBN 978-606-33-2528-1.

Pop, Ioan-Aurel. Istoria României moderne / Ioan-Aurel Pop. – București : Ideea Euro-

peană, 2019. – 248 p. – ISBN 978-606-594-674-3.

Pop, Ioan-Aurel. Moldova medievală văzută dinspre Transilvania. – Iași : Junimea, 2024. – 218 p. – ISBN 978-973-37-2738-5.

Pop, Ioan-Aurel. Românii : Eseuri dinspre unire / Ioan-Aurel Pop. – Cluj-Napoca : Editura Școala Ardeleană, 2019. – 338 p. – ISBN 978-606-797-382-2.

Pop, Ioan-Aurel. Scurtă istorie a românilor / Ioan-Aurel Pop. – București : Litera, 2022. – 527 p. – ISBN 978-606-33-8379-3.

Pop, Ioan-Aurel. Scurtă istorie ilustrată a românilor / Ioan-Aurel Pop. – București : Litera, 2018. – 336 p. – ISBN 978-606-33-3386-6.

Pop, Ioan-Aurel. Veghea asupra limbii romane / Ioan-Aurel Pop. – București : Litera, 2020. – 240 p. – ISBN 978-606-33-6416-7.

***

Pop, Ioan-Aurel. „Cele mai exacte demonstrații cu privire la numele poporului și al limbii noastre le-au făcut nu muntenii și nu ardelenii, ci moldovenii." : [Alexandru Bantoș în dialog cu Ioan-Aurel Pop, președinte al Academiei Române] / consemnare: Alexandru Bantoș // Limba Română. – 2020. – Nr 1. – P. 15-27. – ISSN 0235-9111.

Pop, Ioan-Aurel. Cultura română – cultura europeană / Ioan-Aurel Pop // Academica. – 2020. – Nr 1/2. – P. 6-10. – ISSN 1220-5737.

Pop, Ioan-Aurel. Despre latinitatea limbii române / Ioan-Aurel Pop // Limba Română. – 2015. – Nr 3/4. – P. 9-23. – ISSN 0235-9111.

Pop, Ioan-Aurel. Două dintre țările țării la centenar: Transilvania și Basarabia / Ioan Aurel Pop // Revista de istorie a Moldovei. – 2018. – Nr 1. – P. 5-8. – ISSN 1857-2022.

Pop, Ioan-Aurel. Făurirea României în secolele al XIX-lea și XX – câteva repere istorice / Ioan-Aurel Pop // România, Marile Puteri și ordinea europeană : 1918-2018 / coordonator: Valentin Naumescu. – Iași : Polirom, 2018. – P. 35-48. – ISBN 978-973-46-7184-7.

Pop, Ioan-Aurel. Perspective contemporane asupra publicisticii eminesciene / Ioan-Aurel Pop // Viața Basarabiei. – 2017. – Nr 4. – P. 9-18. – ISSN 2345-1629.

Pop, Ioan-Aurel. Petru Rareș și biserica românilor din nordul Transilvaniei / Ioan-Aurel Pop // Orizonturi medievale și moderne în istoria românilor : economie, societate, politică, cultură, istoria științei : În onoarea profesorului Demir Dragnev / Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan" (Institut), Institutul de Istorie ; editor și redactor științific: Constantin Manolache ; coordonatori: Sergiu Bacalov, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan" (Institut), 2016. – P. 359-365. – ISBN 978-9975-4116-9-1.

Pop, Ioan-Aurel. Semnificația românească și universală a Crăciunului / Ioan-Aurel Pop, 2022 // Limba Română. – 2022. – Nr 1/2. – P. 149-153. – ISSN 0235-9111.

Pop, Ioan-Aurel. Unirea Basarabiei cu România / Ioan-Aurel Pop // Limba Română. – 2021. – Nr 2. – P. 14-18. – ISSN 0235-9111.

Pop, Ioan-Aurel. Țara Moldovei și unitatea Românilor / Ioan-Aurel Pop // Historia est Magistra Vitae : Civilizație, valori, paradigme, personalități : In honorem profesor Ion Eremia / editor: Constantin Manolache. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan", 2019. – P. 53-62. – ISBN 978-9975-3331-2-2.

***

Academician Prof. Univ. Dr. Ioan Aurel Pop : Președinte al Academiei Române : Doctor Honoris Causa al Universității „Valahia din Târgoviște" / coordonator: Constantin Pehoiu. – Târgoviște : Valahia University Press, 2022. – 112 p. – ISBN 978-606-603-225-4.

****Tradiții istorice românești și perspective europene : In honorem academician Ioan-Aurel Pop** / coordonatori: Sorin Șipoș, Dan Octavian Cepraga, Ion Gumenâi. – Oradea : Editura Universității Oradea ; Chișinău : Editura Universității de Stat din Moldova, 2015. – 580 p. – ISBN 978-606-10-1614-3. – ISBN 978-9975-71-709-0 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Volum_Ioan_Aurel_Pop_60_de_ani_2015_21.pdf.

***

Bolovan, Ioan. Pop Ioan-Aurel / Ioan Bolovan, Mircea-Gheorghe Abrudan // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 4 : (O-R) / coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 211-214. – ISBN 978-606-8698-54-0.

Ioan-Aurel Pop // Academia Română : [site]. – URL: https://acad.ro/acad_membri/membri/Pop_Ioan_Aurel.html (accesat : 29.10.2024).

Limba Română : [ediție specială consacrată acad. Ioan-Aurel Pop, președinte al Academiei Române la 70 de ani de la naștere]. – 2024. – Nr 7/12. – P. 24-59. – Conține: Prezentul din trecut sau Fascinanta lecție de istorie a Magistrului Ioan-Aurel Pop / Alexandru Bantoș ; Fișier biobibliografic ; „Istoria se scrie și se rescrie, dar adevărul rămâne și noi trebuie să tindem spre el" / Constantin Olteanu în dialog cu Ioan-Aurel Pop ; Academicianul Ioan-Aurel Pop: savantul umanist / Vasile Pușcaș ; O figură proeminentă în spațiul românesc și universal / Ion Tighineanu ; O voce elocventă în lumea noastră de astăzi / Ștefan Afloroae ; Savant, dascăl și patriot între oameni / Ioan Bolovan ; Ioan-Aurel Pop și lumea românească / Irina Petraș ; Rug și flacără / Horia Bădescu ; Veghea asupra limbii române / Gheorghe Chivu ; Ioan-Aurel Pop și lucrarea sa Moldova medievală văzută dinspre Transilvania / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu ; Istoric printre Voievozi, un Voievod printre Istorici / Constantin Necula ; Ioan-Aurel Pop, un răzbătător / Valeriu Saharneanu ; Elogiul Istoriei / Dorin Cimpoeșu ; Distinsul istoric clujean la ceas aniversar / Anatol Petrencu ; Un istoric care face istorie / Iurie Bojoncă ; „Ai carte, ai parte" sau despre istoria pragmatică a națiunii / Cristinel Munteanu. – ISSN 0235-9111 ; Idem [Resur-

să electronică]. – URL: https://www.limbaromana.md/.

Pop Ioan-Aurel // Dicționar de istorie / Alexei Agachi, Igor Caşu, Demir Dragnev [et al.]. – Ed. a 2-a, revăzută şi adăugită. – Chişinău : Civitas, 2007. – P. 307-308. – ISBN 978-9975-80-137-9.

Pop Ioan-Aurel // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 11 : Mari voievozi, mari istorici, mari oameni politici / coordonator general: Ion Văduva-Poenaru. – [București] : Geneze, 2009. – P. 338-339. – ISBN 973-9099-87-7.

Prisac, Lidia. Pop Ioan-Aurel / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov // Istoria contemporană : (universală și a românilor) : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Editura USM, 2023. – P. 442. – ISBN 978-9975-62-620-0.

Rusu, Dorina N. Pop Ioan-Aurel / Dorina N. Rusu // Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – Ed. a 3-a, revăzută și adăugită. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 661. – ISBN 973-27-1051-9. – ISBN 973-45-0466-5.

Rusu, Dorina N. Pop Ioan-Aurel / Dorina N. Rusu, Marius Porumb, Stelian Mândruț // Membrii Academiei Române din Transilvania : 1866-2016 : Dicționar / Dorina N. Rusu, Marius Porumb, Stelian Mândruț. – București : Mega : Editura Academiei Române, 2016. – P. 258-260. – ISBN 978-973-27-2675-4. – ISBN 978-606-543-708-1.

Țarălungă, Ecaterina. Pop Ioan Aurel / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia Identității Românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 608-609. – ISBN 978-973-720-763-0. – ISBN 978-973-720-765-4.

Elena Barbos-Balinschi

Ion-Horia BÎRLEANU 1945

Lingvist român, doctor în filologie, profesor universitar, cercetător științific principal, scriitor și publicist, specializat în studiul graiurilor populare.

S-a născut la 2 ianuarie 1945, în or. Panciu, jud. Vrancea, unde părinții săi erau în evacuare din cauza războiului. În același an, familia a revenit în s. TătărușI, jud. Iași, tatăl fiind profesor de limba și literatura română și director al Gimnaziului CFR din Pașcani.

A urmat clasele I-VII la școala din TătărușI (1952-1959), după care și-a continuat studiile la Liceul „Roman Vodă" din or. Roman, jud. Neamț, optând, în clasa a X-a, pentru profilul umanist (1959-1964). După absolvirea liceului, s-a înscris la Facultatea de Filologie a Universității „Al. I. Cuza" din Iași (1964-1969).

A făcut studii postuniversitare la Universitatea Politică și de Conducere din București, în cadrul programului de studii de sociologie, obținând calificarea de sociolog (1973-1977), la Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași a urmat cursuri de limbă rusă, obținând diploma de absolvire cu titlul de translator, traducător (1989-1990). În anul 1995 susține teza de doctor în filologie, la Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași, cu tema „Graiurile din Valea Șomuzului Mare".

A activat ca profesor de limba și literatura română la școala generală din Roșcani (com. Trifești, jud. Iași), unde ulterior a fost numit în funcția de director de școală (1969-1970). După un an de activitate în învățământul gimnazial, în urma unui concurs, a fost încadrat ca documentarist științific în colectivul de dialectologi al fostului Centru de lingvistică, istorie literară și folclor (astăzi, Institutul de Filologie Română „A. Philippide" al Filialei Iași a Academiei Române), având calitatea de dialectolog, cercetător științific (1970).

Din 1976, când institutele de cercetare ale Academiei Române au fost trecute în subordinea Ministerului Învățământului, Ion-Horia Bîrleanu a devenit membru al Departamentului de dialectologie din cadrul Centrului de lingvistică, istorie literară și folclor al Universității „Al. I. Cuza" din Iași. După 1989 a revenit la Filiala Iași a Academiei Române. Atât în cadrul acesteia, cât și în cadrul Universității, savantul a desfășurat activități de cercetare specifice colectivului de dialectologie, conforme cu Programul Național de Cercetare Fundamentală Prioritară, tema sa fiind „Noul atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina". În calitate de dialectolog principal s-a preocupat de cercetarea graiurilor populare dacoromâne.

A participat la proiecte de schimb de experiență cu in-

stitutele de cercetare de profil din Republica Moldova. A făcut parte din echipa de cercetători care a colaborat cu Institutul de Lingvistică al Academiei de Științe a Moldovei, lucrând la tema „Graiuri românești de la est de Carpați. Etno- și Sociotexte", înscrisă în planul de cercetare al ambelor instituții. În această calitate a participat la toate anchetele de teren, efectuate în 42 de localități rurale, la întâlnirile de lucru de la Iași și Chișinău, precum și la programul de acomodare a colegilor din Republica Moldova cu tehnica și modalitățile de investigare dialectologică și folclorică a graiurilor populare.

A fost cooptat și în sfera activităților didactice în calitate de profesor asociat la Facultatea de Litere a Universității „Al. I. Cuza" din Iași (1975-1988). Ion-Horia Bîrleanu a fost lector universitar la Facultatea de Litere și Jurnalism a Universității „M. Kogălniceanu" din Iași (1992-1996), conferențiar universitar asociat (1998) și titular (1999), profesor universitar (2000-2010), profesor universitar consultant (din 2010) la Catedra de limbă și literatură română, Facultatea de Litere, Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava. Decan la Facultatea de Litere (1999-2008), prorector al Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava (2008). Timp de aproape două decenii, pe lângă cursuri și seminare de dialectologie și de gramatică istorică a limbii române, a desfășurat și activități de îndrumare în practica de specialitate și în cercetarea științifică a studenților filologi. Din 2000 a fost coordonator de teze de doctorat. S-a remarcat prin antrenarea tinerilor în cercetarea științifică aplicată și în realizarea unor monografii dialectale și toponimice ale arealului lingvistic bucovinean. Sub îndrumarea sa, 23 de absolvenți ai mai multor universități din România și din Ucraina au devenit doctori în filologie, fiind astfel realizate și o serie de dicționare toponimice exhaustive ale unor bazine hidrografice din județul Suceava.

A participat cu comunicări la congrese, simpozioane, conferințe, sesiuni, colocvii științifice de specialitate naționale și internaționale, desfășurate la Suceava, Iași, București, Cluj-Napoca, Sibiu, Timișoara, Craiova, Chișinău și Cernăuți. Printre acestea sunt: Simpozionul național de dialectologie (1984, Iași; 1986, Sibiu; 1988, Craiova; 1990, Cluj-Napoca; 1992, București); Sesiunea științifică „Cunoaștere, Creativitate, Comunicare" la Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași, Centrul de Științe Sociale (octombrie 1980, Iași); Sesiunea științifică „Norma literară în contextul diversității funcționale a limbii române" la Academia de Științe a Moldovei (1992, Chișinău); Sesiunea științifică „Cercetări de dialectologie" la Institutul de Lingvistică al Academiei de Științe a Moldovei (1992, Chișinău); Conferința națională de filologie „Limba română azi", Iași-Chișinău (1992, Chișinău); Congresul al V-lea al filologilor români (iunie 1994, Iași-Chișinău); Colocviul internațional „Omul și mitul" la Universitatea „Ștefan cel Mare", Facultatea de Litere și Științe ale Comunicării (2005, Suceava); Conferința „Limba română și relația ei cu istoria și cultura poporului român" la Academia Română (2007, București) ș.a.

Rezultatele cercetărilor lui Ion-Horia Bîrleanu se regăsesc în cele 14 volume publicate, 250 de articole științifice sau de popularizare a științei, apărute în cărți și reviste de lingvistică din țară și din străinătate ori în cotidienele locale din Iași și Suceava, studii, note, comentarii în presa de specialitate din România și Republica Moldova.

În cadrul programului de cercetare al Institutului „Al. Philippide" a publicat, în colaborare, la Editura Academiei Române, volumele: „Noul atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina" (vol.1, 1995; vol. 2, 2002); „Ancheta dialectală ca formă de comunicare" (1997); „Emigrări ardelenești la est de Carpați. Consecințe lingvistice" (1998); „Lumini în tunelul tranziției" (vol. 1, 1999); „Graiurile de pe Valea Șomuzului Mare", Fonetica, vol. 1 (2000) și „Formarea numelor de sate" (vol. 1, 1999), „Finetica" (vol. 2, 2000); „Tradiție și tranziție la est de Carpați" (2001); „Poétique de la tradition" (2006) ș.a.

Pe parcursul carierei s-a implicat și în activitatea unor organizații și asociații profesionale, fiind membru al Societății de Științe Filologice din România, Iași (1978) și membru fondator al Societății Naționale „Academia Mihăileană", Iași (1991), al Societății Române de Onomastică, Cluj-Napoca (1993) și al Societății Române de Dialecto-

logie, Cluj-Napoca (1997).

În semn de apreciere a activității sale, administrația publică locală i-a oferit titlul de Cetățean de onoare al or. Panciu, jud. Vrancea, și al com. TătărușI, jud. Iași.

Pentru popularizarea rezultatelor cercetării științifice românești în slujba învățământului românesc și pentru contribuția deosebită la dezvoltarea și promovarea cercetării științifice din România, în semn de recunoaștere națională, în 2004 a fost distins cu Ordinul și Medalia „Meritul pentru Învățământ" în grad de Ofițer.

Bibliografie selectivă:

Bîrleanu, **Ion-Horia**. Ancheta dialectală ca formă de comunicare / Stelian Dumistrăcel, Doina Hreapcă, Ion-Horia Bîrleanu. – Iași : Editura Academiei Române, 1997. – 453 p. – ISBN 973-27-0452-7.

****Bîrleanu**, **Ion-Horia**. Curs de dialectologie românească. Partea 1-a : Probleme teoretice / Ion-Horia Bîrleanu. – Suceava : Editura Universității, 2000. – 246 p. – ISBN 973-9408-48-6.

****Bîrleanu, Ion-Horia**. Emigrări ardelenești la est de Carpați. Consecințe lingvistice / Ion-Horia Bîrleanu. – Iași : Sedcom Libris, 1998. – 160 p. – ISBN 973-98498-2-2.

****Bîrleanu, Ion-Horia**. Lumini în Tunelul tranziției. Note de lectură. Vol. 1 / Ion-Horia Bîrleanu. – Iași : Sedcom Libris, 1999. – 136 p. – ISBN 973-98499-5-4.

Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina : Texte dialectale / culese de Stelian Dumistrăcel, publicate de Doina Hreapcă și Ion-Horia Bîrleanu. – Iași : Editura Academiei Române. – ISBN 973-27-0452-7.

Vol. 1, partea 1. – 1993. – 348 p. – ISBN 973-27-0453-5.

Vol. 1, partea a 2-a. – 1995. – 350 p. – ISBN 973-27-0512-4.

Vol. 2, partea 1. – 2002 – 342 p. – ISBN 973-27-0898-0.

***

Bîrleanu, **Ion-Horia**. Despre originea hidronimului Șomuz / Ion-Horia Bîrleanu // Revistă de lingvistică și știință literară. – 1998. – Nr 6. – P. 75-81.

Bîrleanu, **Ion-Horia**. Omul de dincolo de cuvinte / Ion-Horia Bîrleanu // Discursul repetat / editor: Cristinel Munteanu. – Iași : Institutul European, 2008. – P. 271-275. – ISBN 978-973-611-509-7.

****Bîrleanu**, **Ion-Horia**. Particularități fonetice care nu marchează opoziția literar-nonliterar. I. Diftongarea vocalelor în graiurile din Valea Șomuzului Mare / Ion-Horia Bîrleanu // Limbaje și comunicare. – Suceava : Editura Universității „Ștefan cel Mare", 2000. – T. 4. – P. 132-145.

****Bîrleanu**, **Ion-Horia**. Particularități fonetice care nu marchează opoziția literar-nonliterar. II. Evitarea hiatului în graiurile dacoromânești din Valea Șomuzului Mare (jud. Suceava) / Ion-Horia Bîrleanu // Analele Științifice ale Universității „Ștefan cel Mare". – Suceava, 2003. – P. 23-42.

***

Busuioc, **Nicolae**. Bîrleanu Ion-Horia / Nicolae Busuioc // Scriitori și publiciști ieșeni contemporani : Dicționar : (1945-2008) / Nicolae Busuioc. – Iași: Vasiliana´98, 2002. – P. 92-94. – ISBN 973-8148-46-4.

Satco, **Emil**. Bîrleanu, Ion-Horia / Emil Satco // Enciclopedia Bucovinei : personalități, localități, societăți, presă, instituții. Vol. 1 : A-F / Emil Satco. – Suceava : Editura Karl A. Romstrofer, 2018. – P. 214-216. – ISBN 978-606-8698-23-6.

Maria S. Ciobanu

Ion DOSCA
1955

Maestru internațional al jocurilor de dame, campion al SUA, de 15 ori campion al Moldovei, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii".

S-a născut la 2 ianuarie 1955, în Bucovăț, rn. Strășeni. Absolvă Facultatea de Energetică a Institutului Tehnic „S. Lazo" din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei).

Este cel mai titrat și galonat jucător moldovean de dame din toate timpurile.

A început să participe în competiții de juniori de la vârsta de 12 ani.

Maestru al sportului (1974), mare maestru internațional la jocul de dame (1996).

Antrenor emerit al Republicii Moldova.

În 1970 a câștigat campionatele de tineret ale Moldovei la dame variantă rusă, iar în 1974 – titlul de campion al Moldovei, seniori. Multiplu campion al Moldovei (20 de ori).

Campion al URSS (1991), deținător al Cupei URSS (1980, 1990), Campion Mondial (1999).

Cotat pentru titlul mondial, variantă braziliană, cucerind medalii de argint (1996) și de bronz (1993, 2004, 2007). Campion al SUA, varianta poolcheckers (2000). Vicecampion la Jocurile Intelectuale Mondiale, ediția I, la jocul de dame (2008; Beijing, China).

De cinci ori campion mon-

dial la jocul de dame în programul blitz printre veterani.

Medaliat cu argint la Campionatul deschis al Țărilor Baltice (2024; Kuremaa, Estonia).

A câștigat cea de-a 60-ea ediție (iulie 2024) a celui mai longeviv campionat la joc de dame din lume, desfășurat, tradițional, în orașul Kuresare de pe ins. Saarema (Estonia). Aici a stabilit două recorduri: a devenit cel mai vârstnic biruitor din istoria Cupei Saarema și a obținut un rezultat absolut (14 puncte din 14 posibile), învingându-și toți adversarii, inclusiv pe marele maestru Guntars Purvinș, multiplu campion al Letoniei.

Lui Ion Dosca i s-a conferit Ordinul „Gloria Muncii" în 1999.

***

Ambrosi, Nicolai. Dosca Ion / Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu // Sport : mică encilopedie / Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu ; responsabil de ediție: Ion Xenofontov. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Biblioteca Științifică „Andrei Lupan" (Institut), 2015. – P. 108. – ISBN 978-9975-3044-1-2.

Ion Dosca : [date clasament] // WMSG Brazilian Draughts 8x8 men 2008. – URL: https://toernooibase.kndb.nl/opvraag/standen.php?taal=1&kl=94&Id=1082&jr=9&afko=94&r= (accesat : 27.07.2024).

Ion Dosca a învins în cel mai longeviv turneu la joc de dame din lume // Știri.md : [site]. – 2024. – 24 iul. – URL: https://stiri.md/article/social/ion-dosca-a-invins-in-cel-mai-longeviv-turneu-la-joc-de-dame-din-lume/ (accesat : 14.07.2024).

Ion Dosca a obținut al șaptelea titlul de campion mondial la jocul de dame // IPN. Agenție de presă : [site]. – 2022. – 24 aug. – URL: https://www.ipn.md/ro/ion-dosca-a-obtinut-al-sapteleatitlu-de-campion-7979_1091857.html (accesat : 25.07.2024).

Boris Boguș,
Ion Valer Xenofontov

Pavel V. ȘCIUSEV
1880-1957

Inginer în construcția podurilor, doctor în științe tehnice, profesor, membru corespondent al Academiei de Arhitectură din URSS.

S-a născut la 3 ianuarie 1880, la Chișinău. A decedat la 9 octombrie 1957, fiind înmormântat la Cimitirul Vagankovo din Moscova.

A absolvit cu medalie de aur Gimnaziul de băieți nr. 2 din Chișinău (1898), promovând cursurile de matematică la Facultatea de Fizică și Matematică de la Academia Imperială de Arte Frumoase din Sankt Petersburg (1898-1899; 1899-1900). Este absolvent al Institutului de Inginerie și Căi de Comunicație din Sankt Petersburg, unde obține diploma de studii superioare la specialitatea inginer-constructor, cu titlul de inginer al căilor de comunicație (1907).

După finalizarea studiilor, activează în cadrul Comisiei orășenești pentru reorganizarea tramvaielor a Departamentului Podurilor din Sankt Petersburg (1907-1909). Ca membru al acestei comisii, Pavel Șciusev, tânăr asistent îndrumat de tehnicianul Gh. Zubkov, împreună cu renumiții ingineri V. Bersi, A. Pscheniţkij și O. Maddison, a luat parte la reconstrucția, restructurarea și amenajarea Podului Anicikov din Sankt Petersburg.

Între 1910 și 1916 a ocupat funcția de șef de direcție la Sectorul VIII, pe distanța cuprinsă de la kilometrul 224 la 251, fiind responsabil de construcția celui de-al doilea tronson al liniei de cale ferată Transbaikal și Krugobaikal.

În această perioadă, a activat sub conducerea unor renumiți ingineri în domeniul căilor de comunicații din Imperiul Rus – F. Knorring, director al tronsonului liniei de cale ferată Baikal-Kultuk-Tanhoi (1911-1914), și succesorul său N. Zurabov (1914-1915). Împreună, au contribuit la introducerea unor tehnologii moderne și eficiente în construcția și întreținerea căilor de comunicație, ceea ce a dus la o creștere a eficienței și a siguranței rețelelor de transport, și au implementat cele mai avansate tehnici inginerești, utilizând materiale de construcție tradiționale, ca lemnul, și cele inovative, ca betonul armat. Prin munca lor, au contribuit la dezvoltarea durabilă a conectivității din regiune și la facilitarea schimburilor economice și culturale interregionale.

Din 1916 și până în 1918, Pavel Șciusev a fost responsabil de construcția viaductelor și podurilor din beton de pe sectorul liniei de cale ferată Kazan-Ekaterinburg. În această perioadă, a colaborat cu echipe naționale și internaționale de ingineri în construcția de poduri, din care făceau parte St. Belzecki, A. Loleit, O. Maddison. A pus în practică analiza rezistenței

și durabilității betonului nearmat în condițiile de îngheț-dezgheț și de vibrațiile provocate de traficul intens. De asemenea, a luat în considerare caracteristicile geologice ale solului din zonă pentru stabilirea tipurilor de fundații necesare pentru aceste structuri. A fost printre primii specialiști din URSS care au folosit aditivi speciali pentru îmbunătățirea rezistenței betonului și a proprietăților termice ale structurilor din beton. Pavel Șciusev a cercetat temperatura betonului în timpul „turnării" lui și a creat dispozitive de monitorizare a deformării structurilor pentru a asigura siguranța acestora.

În anii 1918-1920 a fost responsabil de Sectorul de proiectare din cadrul Departamentului Drumurilor din Comitetul principal al construcțiilor de stat al or. Moscova. Între 1920 și 1929 a fost membru permanent în Comisia podurilor a Comitetului Tehnico-științific al Comisariatului Poporului și Căilor de Comunicație.

În calitate de inginer, a fost consultant la Expoziția de Agricultură și Meșteșugărit din Rusia sovietică (Moscova, 1923). Ulterior, în calitate de membru al Societății de Arhitectură din Moscova, a participat la diferite întâlniri și reuniuni naționale și internaționale, venind cu propuneri de implementare a diferitor tehnici de construcție la utilizarea materialelor din lemn, metal, beton, beton-armat.

Una din multitudinea de idei pe care le-a aplicat a fost utilizarea lemnului în construcțiile inginerești de proporții mari, cum ar fi construcțiile hidrotehnice ale canalelor, edificarea podurilor prin așa-numita tehnică de secții nodulare cu trei elemente de conectare. La construcția din lemn a Podului Danilov din Moscova, a utilizat în premieră tehnica de saturare a cherestelei cu substanța carbolineum, în baza principiul băilor cu apă rece-caldă. Cea mai răspândită tehnică s-a dovedit a fi conectarea prin garnitură sub forma de „inele Tuchscherer".

Invenția lui C. Tuchscherer din Breslau a fost utilizată pe scară largă în industria de prelucrare a lemnului pentru a conecta elemente de fixare. În Uniunea Sovietică această tehnică a fost implementată pentru prima dată de către inginerul Pavel Șciusev: inelele fabricate din oțel sunt instalate în găuri pre-forate, strânse cu șuruburi pentru a asigura o conexiune solidă. Această utilizare inovatoare a avut printre beneficii reducerea costurilor, sporirea durabilității și a rezistenței în condiții climaterice extreme.

I-a oferit fratelui său, academicianul arhitect A. Șciusev, recomandări și calcule tehnice legate de aspectul ingineresc al proiectului Mausoleului lui V. Lenin.

În 1925-1927 a făcut parte din personalul tehnic de conducere și proiectare a barajului hidroenergetic „Dneprostroi". A contribuit la luarea deciziilor de îmbunătățire a parametrilor tehnici, a structurii și a compoziției betonului din care a fost construit barajul.

În 1928-1936 a activat în calitate de inginer și expert-consultant permanent în proiectarea și realizarea podurilor din piatră din Moscova. În această funcție, în 1928, a participat la forumuri și conferințe din Germania, Franța și Belgia.

Între anii 1919 și 1940 s-a dedicat activității didactice la mai multe instituții de învățământ din Moscova și Leningrad (Sankt Petersburg). A fost lector și profesor la Tehnicumul Superior Ingineresc de Construcții, la Institutul Politehnic, la Institutul Ingineresc de Transport din Moscova, la Institutul Politehnic din Ivanovoznesensk.

La cursurile sale le vorbea studenților despre mecanismul de construcții, structura construcțiilor din metal și lemn, tehnica de construcții a podurilor și a anexelor acestora, despre dependența structurii și compoziției betonului de factorii climaterici și de condițiile naturale. În calitate de membru al comisiei de doctorat și conducător științific, a fost evaluator al lucrărilor studenților și proiectelor de diplomă (licență) cu tematica construcției podurilor.

Între 1936 și 1949, Pavel Șciusev, alături de alți renumiți ingineri și arhitecți, a luat parte la restaurarea monumentelor istorice și a celor distruse în urma războiului în orașele Kiev, Vladimir, Novgorod și Chișinău.

După cel de-Al Doilea Război Mondial, împreună cu echipa sa de ingineri-constructori de la Moscova, alături de Biroul de Arhitecți

condus de A. Șciusev, a avut un rol important în proiectarea rețelelor inginerești de aprovizionare cu apă din fluviul Nistru a or. Chișinău, prin barajul de acumulare de la Dubăsari și Ghidighici, la proiectarea „Lacului Comsomoliștilor" (astăzi, Valea Morilor). Este autorul proiectului nerealizat al podului central peste râul Bâc, parte componentă a planului de refacere și reorganizare a Chișinăului în perioada 1945-1949.

În cariera sa profesională de peste 50 de ani a luat parte la proiectarea, construcția și expertizarea a peste 100 de obiecte de infrastructură din arealul geografic al Uniunii Sovietice. A editat peste 80 de studii și articole de specialitate. A publicat un studiu dedicat construcției podurilor. A scris memorii despre A. Șciusev.

În 1931 a fost distins cu insigna și titlul de „Fruntaș".

Bibliografie:

****Щусев, Павел Викторович**. Мосты и их архитектура / Павел Викторович Щусев. – Москва : Государственное издательство литературы по строительству и архитектуре, 1952. – 360 p.

****Щусев, Павел Викторович**. Страницы из жизни академика А. В. Щусева / Павел Викторович Щусев. – Москва : Издательский проект „Русский авангард", 2011. – 352 p.

***

****Щусев, Павел Викторович**. Москворецкие мосты / Павел Викторович Щусев // Архитектура СССР. – 1933. – Nr 3. – P. 40-48.

****Щусев, Павел Викторович**. Мост и город / Павел Викторович Щусев // Архитектура СССР. – 1934. – Nr 2. – P. 26-37.

****Щусев, Павел Викторович**. Новые Московские мосты / Павел Викторович Щусев // Архитектура СССР. – 1936. – Nr 8. – P. 43-51.

Anatolie Povestca

Timofei SILISTARU
1895-?

Membru al Sfatului Țării, ofițer, judecător.

S-a născut la 5 ianuarie 1895, în com. Taraclia, jud. Tighina.

A absolvit Școala de artilerie din Odesa. A fost licențiat al Facultății Juridice a Universității din Iași.

Delegat al Congresului Ostașilor Moldoveni în calitate de deputat în primul legislativ basareabean (21 noiembrie 1917 – 27 noiembrie 1918). În cadrul Sfatului Țării a pledat pentru repunerea în drepturi a limbii române.

A militat pentru autodeterminare națională. La 27 martie/9 aprilie 1918 a votat unirea Basarabiei cu România.

Judecător de ședință la Tribunalul jud. Lăpușna. Președinte al Societății Culturale din Tarutino, jud. Cetatea Albă. Membru al Comitetului Societății Culturale „Astra", al „Crucii Roșii".

S-a refugiat în România în 1944.

Bibliografie:

Chiriac, Alexandru. Silistaru Timofei / Alexandru Chiriac // Membrii Sfatului Țării (1917-1918) : Dicționar / Alexandru Chiriac. – București : Editura Fundației Culturale Române, 2001. – P. 143. – ISBN 973-577-325-2.

Colesnic, Iurie. Delegatul Tighinei : [Timofei Silistaru] / Iurie Colesnic // Chișinăul și Sfatul Țării / Iurie Colesnic. – Chișinău : Cartier, 2024. – P. 212-213. – ISBN 978-9975-86-740-5. – ISBN 978-9975-79-947-8.

Poștarencu, Dinu. Basarabia în anii Primului Război Mondial : [cu referire la Silistaru Timofei] / Dinu Poștarencu. – Chișinău : Lexon, 2019. – P. 390. – ISBN 978-9975-3388-0-6.

Silistaru Timofei // Figuri contemporane din Basarabia : Enciclopedie. – Chișinău : Arpid, 1939. – P. 119.

Ion Valer Xenofontov

Efim SPÂNU
1940-2015

Redactor, traducător.

S-a născut la 5 ianuarie 1940, în s. Izvoare, jud. Soroca (actualmente, rn. Florești). A decedat la Chișinău, la 21 septembrie 2015.

A absolvit școala de șapte ani din satul natal, Școala medie din s. Frumușica și, în 1961, Institutul Agricol „M. Frunze" din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei).

A activat în gospodăria agricolă „Zorile” din satul natal în calitate de agronom-șef (1961-1963).

Asistent la Catedra de botanică a Universității de Stat din Chișinău (actualmente, Universitatea de Stat din Moldova).

A activat în calitate de redactor și traducător la diferite edituri. A fost învinuit de autoritățile de partid că „românizează limba moldovenească”.

Este coautor al „Dicționarului militar rus-român” (1993).

În ultimii ani de viață a redactat lucrări științifice și științifico-enciclopedice la Institutul de Studii Enciclopedice al Academiei de Științe a Moldovei.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 23.

Bibliografie selectivă:

Alici, A. Dicționar militar rus-român / A. Alici, M. Maler, Spânu E. – Chișinău, 1993. – 810 p.

***Saint-Exupéry, Antoine de** . Zbor de noapte ; Pământ al oamenilor ; Pilot de război / Antoine de Saint-Exupéry ; traducător: E. Spânu. – Chișinău : Literatura artistică, 1981. – 332 p.

***

Capcelea, Valeriu. Spânu Efim / Valeriu Capcelea, Victor Capcelea, Grigore Capcelea // Comuna Izvoare (Florești) : istorie și actualitate / Valeriu Capcelea, Victor Capcelea, Grigore Capcelea. – Chișinău : Pro-Mapix, 2021. – P. 299-300. – ISBN 978-9975-157-47-6.

Ciocanu, Anatol. Spânu Efim / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010 / Anatol Ciocanu. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 488-489. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Ion Valer Xenofontov

Boris BOGUȘ
1955

Inginer, manager, pedagog, psihopedagog sportiv, doctor în psihologia sportului, profesor universitar, cercetător științific.

S-a născut la 5 ianuarie 1955, în s. Sadova, rn. Călărași.

Este unul dintre puținii intelectuali din Republica Moldova, cu o pregătire educațională și științifică temeinică, absolvent a patru specialități din domenii diferite (tehnic, sport, psihologie și pedagogie), în patru spații diferite (Republica Moldova, Ucraina, Federația Rusă și România). A avut peste 800 de profesori și a susținut 143 de examene, ultimul examen în anul 2019, la aproape 65 de ani, pentru obținerea gradului didactic superior.

Își începe studiile la școala de opt ani din satul de baștină (1970) și la Tehnicumul Electromecanic din Chișinău (actualmente, Centrul de Excelență în Energetică și Electronică), specialitatea producția aparatajului de automatică și telemecanică (1974). Apoi urmează Institutul Politehnic „S. Lazo” (actualmente, Universitatea Tehnică a Moldovei), Facultatea de Construcții Industriale și Civile, unde obține calificarea inginer-constructor (1984); Institutul de Stat de Cultură Fizică din Kiev (actualmente, Universitatea Națională de Educație Fizică și Sport), unde obține calificarea de profesor-antrenor (1989) și Institutul Pedagogic „I. Creangă” (actualmente, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău), în cotutelă cu Universitatea de Stat din Sankt Petersburg, specializându-se în psihologia aplicată, calificarea psiholog-practician (1991).

În anii 1993-1997 a elaborat teza de doctorat, cu titlul „Rolul factorilor psihici în selecția sportivă”, la Academia Națională de Educație Fizică și Sport (actualmente, Universitatea Națională de Educație Fizică și Sport din București), grupul său experimental constituindu-l elevii din cadrul Liceului Republican cu Profil Sportiv din Chișinău. Mentori în pregătirea științifică și didactică i-au fost personalități consacrate din cadrul comunității academice: V. Smulski (Kiev, Ucraina), O. Stamatin (Chișinău), N. Roze (Sankt Petersburg), M. Epuran (București).

Doctor în psihologia sportului (1998), conferențiar universitar (docent) (2003), profesor universitar (2015), grad didactic superior (2019).

Activitatea profesională și-a început-o în calitate de inginer-electrician la sovhozul-fabrică „Sadova”, rn. Călărași (1975), apoi a activat ca tehnician, laborant, administrator, profesor de educație fizică, antrenor de fotbal și de atletism la Tehnicumul de Construcții din Chișinău (actualmente, Centrul de

Excelență în Construcții) (1975-1991); antrenor de atletism la Școala sportivă specializată de atletism din Chișinău (1988-1990); director adjunct pentru instruire, psiholog, profesor-antrenor de fotbal la Liceul Republican cu Profil Sportiv din Chișinău (1991-1994); director al Liceului Republican cu Profil Sportiv din Chișinău, profesor-antrenor de fotbal (1994-1998); șef (fondator) al Catedrei de cultură fizică și sport, profesor de psihologie (în cadrul Facultății de Psihologie), profesor-antrenor de fotbal, conferențiar universitar, membru al Senatului, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (1998-2004); șef al Catedrei de cultură fizică și sport, profesor universitar, membru al Consiliului de Administrare, membru al Senatului, Universitatea de Stat din Moldova (2004-2019); profesor universitar la Departamentul de Educație Fizică și Sport, Universitatea Tehnică a Moldovei (2019-prezent); profesor-consultant pentru asistența psihologică și consilierea membrilor loturilor olimpice de cadeți, juniori, tineret și seniori ale Republicii Moldova, Comitetul Național Olimpic și Sportiv al Republicii Moldova (2014-prezent); profesor pentru fortificarea psihică și mentală a campionilor în devenire, grad didactic superior la Liceul Republican cu Profil Sportiv din Chișinău (2015-2023); psiholog sportiv (maximizarea personalității și autoreglarea stărilor psihice a sportivilor) la Liceul Internat Municipal cu Profil Sportiv (2022-2023); inspector (profesor-psiholog) pentru instruirea psihologică a sportivilor de înaltă performanță la Clubul Sportiv Central „Dinamo" din Chișinău (2018-2021).

Direcțiile științifice explorate de Boris Boguș în activitatea sa includ următoarele domenii: inginerie, pedagogie, psihologie, neuroștiințe, istoria sportului, metodologia antrenamentului sportiv modern, psihologia sportului de performanță, factorii performanței sportive, reglarea și autoreglarea stărilor psihice ale sportivilor, maximizarea personalității și fortificarea mentală a sportivilor de înaltă performanță etc.

O particularitate a activității sale științifice, publicistice și editoriale o constituie cooperarea cu oamenii de creație.

A urmat stagii de perfecționare profesională internațională (cursuri UEFA) pentru antrenorii-metodiști de fotbal (Ungaria, Budapesta, 1996; Elveția, Geneva, 1997; Spania, Barcelona, 1998), pentru liderii fotbalului de bază (Marea Britanie, Manchester, 1999), pentru administratorii fotbalului de bază (Elveția, Nyon, 2000). Licența „B" de antrenor de fotbal – Diploma B UEFA (2005), pentru formarea abilităților de comunicare în masă a informațiilor (Ministerul Afacerilor Externe al Egiptului în cooperare cu Universitatea din Cairo, Egipt, 2008); cursuri de administrare sportivă sub egida Solidarității Olimpice a Comitetului Internațional Olimpic (2011); cursuri în cadrul Sesiunii Internaționale a Academiei Internaționale Olimpice sub egida Comitetului Internațional Olimpic și Comitetului Olimpic al Greciei, Grecia (2018) etc.

În urma cooperării științifico-editoriale cu O. Țîcu, doctor în istorie, conferențiar universitar, maestru internațional al sportului la box, a publicat cinci monografii în Republica Moldova, România, Germania, Marea Britanie și SUA. În calitate de asistent de regie, a participat la elaborarea filmului documentar „Variațiuni pe un nume" (regizoare: V. Gorgos, producător: V. Mărgineanu, operator: C. Zbîngu), realizat la OWH-Studio în 2016. În 2007 a devenit, în colaborare cu O. Țîcu, beneficiar al Bursei „Joao Havelange", oferită de FIFA pentru proiectul de cercetare „Fotbalul în contextul transformărilor democratice din Europa de Est".

A publicat în ziarul „Universitatea" al Universității de Stat din Moldova (2004-2018) cca 120 articole publicistice și de popularizare a științei, cu genericul: „Corpul uman – abordare sistemică, cunoașterea de sine și bunăstarea organismului", în cadrul rubricii speciale, nou-inaugurate „Meridianul cunoașterii".

În calitate de autor, redactor științific și coordonator a participat cu un grup de autori din diferite domenii la elaborarea a două monografii din colecția Legendele sportului moldovenesc: „Nicolae Juravschi – Dublu Campion Olimpic" (2017; la întocmirea volumului au participat 54 de autori) și „Larisa Popova – marea campioană sau zeița canotajului academic de la Nistru" (2023; la elabora-

rea cărții au contribuit 28 de autori).

Din anul 2022 este coordonator de programe sociale și cultural-sportive la Fundația de Caritate „Purcari".

A desfășurat o prodigioasă activitate complementară psihopedagogică și de antrenorat (selectiv): antrenor principal al echipei de juniori, Under-16 al FC „Dinamo" Chișinău, participantă în Campionatul de juniori al Republicii Moldova (1992-1993); antrenor al Selecționatei de Fotbal a Republicii Moldova, Under-16, participantă la preliminariile Campionatului European (1994-1995); antrenor principal al echipei FC „TEBAS", Under-18, Campioană a Republicii Moldova (1994-1995); antrenor principal al echipei FC „TEBAS", Under-17, locul III, medaliată cu bronz, Campionatul Republicii Moldova (1995-1996); antrenor principal al FC „ULIM-TEBAS", Campioana Diviziei B, Seria „Centru" și promovarea în Divizia A, Campionatul Republicii Moldova (1995-1996); profesor de psihopedagogie la Cursurile de perfecționare și de formare continuă a directorilor adjuncți educație, Institutul de Științe ale Educației, Chișinău (1995-1999); antrenor al Selecționatei de Fotbal a Republicii Moldova, Under-18, participantă la preliminariile Campionatului European (1996-1997); antrenor principal al FC „MHM-93", Chișinău, Campionatul Republicii Moldova, Divizia Națională (1997); antrenor principal al FC „Speranța" Nisporeni, Campionatul Republicii Moldova, Divizia Națională (1998); profesor-consultant pentru asistență psihologică al Echipei Naționale de Fotbal a Republicii Moldova (1998-1999); director-adjunct al Centrului Științifico-Metodic și de Educație Moral-Spirituală „Arta de a Deveni OM", al Direcției Generale Educație, Tineret și Sport a mun. Chișinău (1998-2014); antrenor principal al FC ULIM-TEBAS, Campionatul Republicii Moldova, Divizia A (1999-2004); antrenor principal al Selecționatei Universitare de Fotbal a Republicii Moldova (2004-2010); profesor de psihologie (psihologia arbitrajului) la Cursurile Internaționale ale FIFA, FUTURO III, pentru arbitrii și inspectorii de fotbal din CSI, Chișinău (2005); profesor de psihologie (generală, a vârstelor și a sportului), împreună cu profesori din Germania, Franța, Cehia și Austria, la Stagiile, Cursurile UEFA și Școala federală pentru antrenorii de fotbal, Licența „B", „A" și „PRO" (2005-2017); antrenor principal al Selecționatelor Feminine de Fotbal ale Republicii Moldova, Under-17 și Under-19, participante la competițiile de calificare la Campionatele Europene (2007-2008).

Boris Boguș a realizat și activitate publică în domeniul sportului și pedagogiei sportive (selectiv): membru al Selecționatei de Biatlon a RSS Moldovenești, participant la Campionatele și Cupele URSS (1975-1981); președinte al Clubului de Fotbal pentru Copii și Tineret „TEBAS" (1993-2005); membru al Comitetului Executiv al Federației Moldovenești de Fotbal (1995-2009); președinte al Comisiei de Cenzori a Comitetului Național Olimpic și Sportiv al Republicii Moldova (1996-prezent); președinte al Comisiei de Copii și Juniori, Federația Moldovenească de Fotbal (2000-2005); vicepreședinte al Federației Europene de Fotbal Studențesc (2001-2009); vicepreședinte și prim-vicepreședinte al Federației Sportului Universitar a Republicii Moldova (2003-2017); membru al Comisiei de Etică și Fair-Play a UEFA, Elveția, Nyon (2004-2006); director al Centrului de presă și vicedirector executiv al Campionatului European Individual Feminin de Șah, ediția VI, Chișinău (2005); președinte al Clubului de Volei „USM-Bostavan" (2007-2019); vicepreședinte al Academiei Naționale de Șah a Republicii Moldova (2009-2018); membru al Prezidiului Federației de Șah a Republicii Moldova (2012-2016); președinte al Consiliului Olimpic Republican al Olimpiadei de Educație Fizică, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova (2014-2018); președinte al Consiliului de Supraveghere al Federației de Șah a Republicii Moldova (2016-2020); vicepreședinte al Cubului de Volei „DOR-UTM" (2019-prezent).

Membru al Grupului de lucru pentru elaborarea noii Legi a sportului, Ministerul Educației și Cercetării al

Republicii Moldova (2021-2024); al Consiliului de experți de pe lângă Comisia cultură, educație, cercetare, tineret și mass-media a Parlamentului Republicii Moldova (din 2024).

Membru al Comisiei Metodice a Ministerului Învățământului al RSS Moldovenești (1986-1990).

Consilier în Consiliul orășenesc Codru, mun. Chișinău, ales pe listele Alianței „Moldova Noastră" (2007-2011).

A obținut performanțe în domeniul practicării sportului: categoriile I și II la fotbal, atletism (alergări 1500 și 5000 m), șah, joc de dame și tenisul de masă (1968-1982); candidat în maeștri ai sportului la Poliatlonul GMA (Gata pentru muncă și apărare) (1977), la tir (calibru redus, pușcă-culcat, 50 m) (1978) și la biatlon (1979); maestru al sportului la biatlon (1981).

În ședința Senatului Universității de Stat din Moldova din 29 octombrie 2013 a ținut un discurs filipic contra rectorului care a încercat să lichideze Facultatea de Arte Frumoase a USM. Drept urmare a acestei intervenții de la înalta tribună universitară, facultatea ce promovează frumosul a fost salvată.

A fondat un muzeu privat la domiciliu în 2022. Muzeul este compartimentat în următoarea structură: 1) Geneza (surse iconografice); 2) Studii, grade, titluri; 3) Stand auxiliar: familia Boguș (I); 4) Monografii, articole, comunicări; 5) Stand auxiliar: stema familiei, decorații de stat, distincții guvernamentale și diplome (II); 6) Distincții, titluri onorifice; 7) Personalia; 8) Instantanee; 9) Biblioteca; 10) Simboluri identitare; 11) Farfuriile-suvenir. Muzeul spiritual al familiei Boguș reprezintă atât un templu genealogic-patrimonial al unor intelectuali conectați la trecutul genetic al înaintașilor (onorați cu pietate și omniprezenți în narativul expozițional), cât și al mediului de formare (unul reprezentativ în constituirea osaturii cognitive), al prezentului creativ și meditativ, dar și al proiectărilor de (auto) perfecțiune ce țintește perspectiva.

Distins cu decorația de stat Medalia „Meritul Civic" (2000), medaliile departamentale: „Meritul Olimpic" (2011) și cele aniversare ale Comitetului Național Olimpic al Republicii Moldova (2001, 2011, 2021), ale Universității de Stat din Moldova (2006, 2015). În colaborare cu O. Țîcu a obținut Premiul „Basarabenii în lume" la Salonul Internațional de Carte (Chișinău, 2013). Este Antrenor emerit de fotbal al Republicii Moldova (2002); Lucrător emerit al culturii fizice și sportului din Republica Moldova (2010). Deținătorul titlului onorific de Om emerit (2011). Cavaler al „Ordinului Republicii" (2022) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 26-27.

Bibliografie selectivă:

Boguș, Boris. Fotbalul în contextul transformărilor democratice din Europa de Est. Cazul Ucrainei, României și Republicii Moldova / Boris Boguș, Octavian Țîcu. – Chișinău : Cartididact, 2008. – 144 p. – ISBN 978-9975-940-77-1.

Boguș, Boris. Humanus virtutis / Boris Boguș. – Chișinău : Lexon-Plus, 2015. – 408 p. – ISBN 978-9975-4188-8-1.

Larisa Popova, Marea Campioană, sau Zeița Canotajului Academic de la Nistru / redactor științific: Boris Boguș ; coordonator: Ion Valer Xenofontov ; responsabil de ediție: Lidia Prisac. – Chișinău : Lexon-Prim, 2023. – 341 p. – (Colecția „Legendele sportului moldovenesc", ISBN 978-9975-3044-2-9). – ISBN 978-9975-172-21-9.

Nicolae Juravschi, dublu campion olimpic sau campionul invincibil / editor și coordonator de proiect: Constantin Manolache ; redactor științific și coordonator volum: Boris Boguș ; responsabil de ediție: Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan" (Institut), 2017. – 496 p. – (Colecția „Legendele sportului moldovenesc", ISBN 978-9975-3044-2-9). – ISBN 978-9975-3131-6-2.

Țîcu, Octavian. Nocolae Simatoc (1920-1979) : Legenda uniu fotbalist basarabean de la „Ripensia" la FC Barcelona / Octavian Țîcu, Boris Boguș. – Ed. a 3-a, revizuită și adăugită. – Chișinău : Cartier, 2022. – 328 p. – ISBN 978-9975-86-571-5.

***

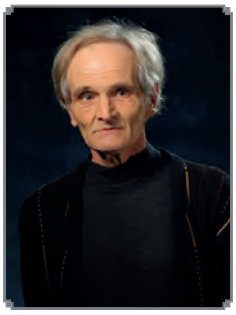
Ambrosi, Nicolai. Boguș Boris. Sport : mică encilopedie. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită / Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu ; responsabil de ediție: Ion Xenofontov. – Chișinău : Biblioteca Științifică „Andrei Lupan" (Institut), 2015. – P. 51-52. – ISBN 978-9975-3044-1-2.

Prisac, Lidia. Boguș Boris / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov // Istoria contemporană : (universală și a românilor) : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. –

Chișinău : Editura USM, 2023. – P. 92. – ISBN 978-9975-62-620-0.

Xenofontov, Ion Valer. O carte a multi-lumilor campionului invincibil Nicolae Juravschi : [cu referire la Boris Boguș] / Ion Valer Xenofontov // Akademos. – 2018. – Nr 1 (48). – P. 159-160. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Ion Valer Xenofontov

Dumitru GRICIUC 1955-2023

Actor, regizor de teatru, pedagog, Maestru în arte.

S-a născut la 5 ianuarie 1955, în s. Gașpar, rn. Edineț, a decedat la 20 noiembrie 2023, la Bălți.

A studiat la Școala pedagogică din Orhei (1970-1974), în 1980 a absolvit Institutul de Stat al Artelor „G. Musicescu" din Chișinău (astăzi, Academia de Muzică, Teatru, Arte Plastice – AMTAP). În anii 1988-1990 a studiat regia teatrală la Moscova și la Samara (Rusia), a făcut doctoratul la AMTAP.

Dumitru Griciuc a fost actor la Teatrul Muzical Dramatic „B. P. Hasdeu" din Cahul (1980), apoi regizor (1990), prim-regizor și director artistic la Teatrul Național „V. Alecsandri" din Bălți (1995-2017), iar în perioada 2018-2023 a fost regizor la aceasta instituție.

A debutat în 1983 cu spectacolul „Călin-Zburătorul", dramatizare de M. Prepeliță după poemul eminescian – o primă încercare de a-l monta pe scena moldovenească.

A fost regizorul a mai bine de 30 de spectacole: dramă și comedie, dramaturgie clasică și contemporană, universală și națională. Spectacolul „Ah, ce zile fericite!" de S. Beckett și „Demonul îndrăgostit" de N. Sadur (după J. Cazotte) au fost puse în scenă inițial la Teatrul Academic „M. Gorki" din Samara (Rusia), mai târziu și pe scena Teatrului „Vasile Alecsandri" din Bălți.

Dumitru Griciuc a mai montat: „Cain și Abel" de A. Andras (prezentat în cadrul Festivalului internațional de teatru „Atelier", Sfântul Gheorghe, România); „Spectatorul condamnat la moarte" de M. Vișniec; „Sfârșitul Troiei" de W. Jens; „Casa Bernardei Alba" de F. Garcia Lorca; „Moneda falsă" de M. Gorki; „Ovidiu" de V. Alecsandri; „Cântecul de lebădă" de A. Cehov; „Cvartet pentru o voce și toate cuvintele" de M. Șleahtițchi și N. Leahu (cu ultimele două spectacole a participat la Festivalul de teatru al românilor de pretutindeni în or. Giurgiu, România); „Il Campiello" / „Piazzetta" de C. Goldoni; „Țin minte că va ninge și vom fi fericiți" de V. Butnaru; „Stația terminus" de M. V. Ciobanu; „Salomedans sau Dansul celor șapte voaluri" de I. Lomovțev.

Începând cu anul 1996, a participat la pregătirea cadrelor pentru trupa teatrală din Bălți, fiind titularul cursului universitar „Măiestria artistică" la secția de regie a Universității de Stat „A. Russo" din Bălți și la Teatrul Național „V. Alecsandri" din Bălți.

Dumitru Griciuc este Maestru în artă din 2010.

Activitatea sa profesională a fost apreciată cu: Premiul Special al Juriului UNITEM pentru spectacolul „Orchestra" de J. Anouilh (2011-2012); Premiul UNITEM „Cea mai bună scenografie" pentru „Arena" după I. Fridbergas (2013) și Premiul acordat de Partidul Verde din România, membru al Verzilor Europeni, pentru același spectacol (2013); Premiul UNITEM „Cel mai bun spectacol dramatic" pentru„Călătorul prin ploaie" de M. Vișniec (2020); Premiul Senatului UNITEM „Cea mai bună lucrare regizorală" pentru „Călătorul prin ploaie" de M. Vișniec (2020); nominalizare la Premiile UNITEM „Cea mai bună lucrare regizorală" pentru „Concertul condamnaților" de D. Mincenok (2021); Premiul UNITEM „Cea mai bună lucrare regizorală" pentru spectacolul „Orchestra" de J. Anouilh (2024); Premiul Special al UNITEM pentru spectacolul „Antigona" de J. Anouilh (2024).

Bibliografie selectivă:

Griciuc, **Dumitru**. Aspecte ale comunicării imagistice în practica regizorală moldovenească contemporană / Dumitru Griciuc // Învățământul

artistic – dimensiuni culturale : Conferința de totalizare a activității științifico-didactice a pedagogilor și doctoranzilor AMTAP, Ediția a 4-a, 30 aprilie 2004. – Chișinău : Grafema Libris, 2004. – P. 188-190. – ISBN 9975-9770-7-3.

Griciuc, **Dumitru**. Aspecte ale comunicării scenice în practica regizorală moldovenească / Dumitru Griciuc // Artă și Educație Artistică. – 2006. – Nr 1. – P. 26-29. – ISSN 1857-0445 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://www.libruniv.usarb.md/xXx/reviste/arta/arta.html.

Griciuc, **Dumitru**. Considerații asupra procesului comunicării scenice în teatrul contemporan / Dumitru Griciuc // Învățământul artistic – dimensiuni culturale : Conferința de totalizare a activității științifico-didactice a pedagogilor și doctoranzilor AMTAP, Ediția a 4-a, 30 aprilie 2004. – Chișinău : Grafema Libris, 2004. – P. 187-188. – ISBN 9975-9770-7-3.

Griciuc, **Dumitru**. „Textul dramatic contemporan rămâne o piatră de încercare pentru orice trupă teatrală" : [interviu cu Dumitru Griciuc, regizorul Teatrului „V. Alecsandri" din Bălți] / consemnare: Dorina Butucioc // Literatura și Arta. – 2000. – 26 oct. – P. 6.

***

Cea mai bună lucrare regizorală : Dumitru Griciuc, pentru regia spectacolului „Călătorul prin ploaie" de M. Vișniec, Teatrul Național „V. Alecsandri", Bălți / Gala Premiilor UNITEM, 2020, Ediția a 19-a // UNITEM : [site]. – URL: https://unitem.md/programe/gala-premiilor/gala-premiilor-unitem-2020-ediia-a-xix-a1.html (accesat : 22.08.2024).

Dumitru Griciuc : [regizor, Maestru în artă : 60 de ani] // Teatru. – 2014. – Nr 14. – P. 69. – ISSN 1857-0674.

Jitaru, **Valentin**. Dumitru Griciuc : Regizor // Teatrul Național „Vasile Alecsandri" din Bălți la ceas aniversar : 65 de ani de la înființare, 1957-2022 / autor-alcătuitor: Valentin Jitaru. – Chișinău : Epigraf, 2022. – P. 93. – ISBN 978-9975-60-432-1.

Jitaru, **Valentin**. Griciuc Dumitru : [actor, regizor de teatru, pedagog] / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 177. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Premiul special al juriului : **Spectacolul „Antigona" de Jean Anouilh, regie Dumitru Griciuc**, **Teatrul Național „Vasile Alecsandri"** // UNITEM : [site]. – 2024. – URL: https://unitem.md/programe/gala-premiilor.html (accesat : 22.08.2024).

Regizorul Dumitru Griciuc a trecut la cele veșnice // TVN.md : [site]. – 2023. – 20noiem. – URL:https://tvn.md/regizorul-dumitru-griciuc-a-trecut-la-cele-vesnice/ (accesat : 22.08.2024).

Wetz, **Eugenia**. Cine sunt cei 12 oameni ai teatrului din RM care s-au remarcat în 2020 / Eugenia Wetz. – [Cea mai bună lucrare regizorală: Dumitru Griciuc pentru spectacolului „Călătorul prin ploaie" de M. Vișniec] // Moldova.org : [site]. – 2020. – 28 dec. – URL: https://www.moldova.org/cine-sunt-cei-12-oameni-ai-teatrului-din-rm-care-s-au-remarcat-in-2020/ (accesat : 22.08.2024).

Elena Harconița

Pavel PISCARIOV 1875-1949

Pictor, pedagog, scenograf, vestit iconar basarabean.

S-a născut la 6 ianuarie 1875, în s. Davîdovo, reg. Kaluga, a decedat la 31 octombrie 1949, la Chișinău, fiind înmormântat la Cimitirul Central Ortodox.

A absolvit Școala de arte plastice din Odesa, atelierul lui K. Konstandi (1892).

La invitația meșterului de iconostase Kirillov, vine la Chișinău în 1898 și este profesor de desen la Seminarul Teologic și la Cursurile pedagogice de la lângă acest seminar.

În 1907 a înființat prima școală privată de meșteșuguri artistice și arte aplicate din Chișinău, devenind aici director și profesor. Școala, conform statului său, își propunea „să ofere meșteșugari experimentați, care vor putea răspândi educația artistică printre ei și să promoveze dezvoltarea gustului pentru arta plastică în toate păturile societății".

În 1908, la Chișinău, într-o casă situată la intersecția străzilor Aleksandrovskaia (astăzi, bulevardul Ștefan cel Mare și Sfânt) și Mihailovskaia (astăzi, Pușkin), își deschide propriul atelier. În cadrul atelierului se țin și lecții

de desen, pictură, sculptură și pirogravură.

Desfășoară tot felul de lucrări decorative: picturi și copii ale picturilor unor artiști celebri, portrete din cărți și din natură, icoane, cutii de icoane, catapetesme, picturi în biserici și în încăperi, planuri și devize ale catapetesmelor, vitrine, decorațiuni, piese de mobilier, grilaje, cruci, monumente. Printre lucrările monumentale timpurii ale artistului sunt picturile dedicate aniversării a 100-a a Episcopiei Chișinăului din Catedrala Schimbarea la Față a Domnului din Bolgrad (1912), cele din Catedrala „Acoperământul Maicii Domnului" din Ismail (1913) și din Catedrala Înălțarea Domnului din Reni (1914).

În 1911 editează revista „Lira Basarabiei" (au apărut doar două numere).

Pavel Piscariov se va muta cu traiul la București, unde (în 1928) are loc cea mai mare expoziție a lucrărilor sale bisericești, care a primit aprecieri înalte din partea criticilor.

A susținut expoziții personale la București (1928, 1929), Chișinău (1936, împreună cu fiica sa Anna). Participă cu portrete, peisaje și tablouri la expoziții ale Societății Amatorilor de Arte Plastice din Basarabia (1906, 1910, 1918) și ale Societății de Arte Plastice din Basarabia (1939).

Lucrările sale „Peisaj cu drum" (1904), „Orfană" (1908), „Drumuri desfundate" (1906), „La spital" (1912) concordă cu tematica promovată de mișcarea „Peredvijniki", în timp ce „Primăvară" (1900), „Nistrul la Criuleni" (1906), „În curte" (1910), „Dimineață" (1911) sunt mai lirice și poetice. Alte lucrări: „Portretul fiului" (1904), „Portretul soției" (1912) și „Nud în fotoliu" (1918-1920, din colecția familiei).

Din 1926 și până în 1930 activează în calitate de scenograf al Teatrului Național din București.

În anii 1931-1934 realizează decorul interioarelor pentru bisericile din Târgoviște și Văcărească-Nouă, pentru biserica din Sângera și Zagoreni (reg. Hmelnițki), iar la Chișinău pentru Biserica „Sfânta Vineri" (1936). În 1936 primește o solicitare de actualizare și completare la pictura Catedralei „Acoperământul Maicii Domnului" din Ismail, de care se ocupă ajutat de fiica Anna, care a studiat la Academia de Arte din București, și de fiul Pavel, în vârstă de 17 ani, și o realizează în stil bizantin. În 1940 i se comandă pictura Bisericii „Sfântul Dumitru" din Ismail, însă nu a avut timp să finalizeze lucrarea din cauza instaurării regimului sovietic.

A fost membru al Societății Amatorilor de Arte Frumoase din Basarabia (Chișinău) și al Societății Amatorilor de Arte Plastice din Herson.

Cea mai mare pare a creațiilor sale se păstrează în colecția de lucrări ale artiștilor basarabeni de la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea din cadrul Muzeului Național de Artă al Moldovei.

În anii 2012 și, respectiv, 2022 Î.S. „Poșta Moldovei" a lansat timbre dedicate operei artistice a lui Pavel Piscariov: „Orfana" (1908), nominalul mărcii fiind de 1,20 lei; „Nistru la Criuleni", cu nominalul mărcii de 3 lei.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 28-29.

Bibliografie selectivă:

Nistru la Criuleni, pictor Pavel Piscariov (1875-1949) : [marcă poștală] // Planul emisiunilor filatelice pentru luna mai 2022 // Poșta Moldovei : [site]. – URL: https://filatelia.md/ro/news/planul-emisiunilor-filatelice-pentru-luna-mai-2022 (accesat : 18.11.2024).

Stavilă, Tudor. Tematica operelor pictorilor basarabeni între anii 1888-1917 / Tudor Stavilă // Conferința științifică internațională „Patrimoniul cultural : cercetare, valorificare, promovare", Ediția a 13-a, 27-28 mai 2021, Chișinău / comitetul organizatoric și științific: Victor Ghilaș (președinte) [et al.]. – Chișinău : Institutul Patrimoniului Cultural, 2021. – P. 24-32. – ISBN 978-9975-84-140-5.

***

Роднин К. Д. Пискарев Павел Алексеевич / К. Д. Роднин // Советская Молдавия : Краткая энциклопедия. – Кишинев : [S. n.], 1982. – P. 484.

Шишкан, Константин. Павел Пискарев (1875-1949) / Константин Шишкан, Сергей Пожар // Молдавско-русские взаимосвязи в искусстве в лицах и персоналиях (XVIII – 1 половина XX в.) : Биобиблиографический словарь-справочник в двух томах. Т. 1. – Кишинев : [S. n.], 2009. – P. 246-247.

Maxim Melinti

Pintilie PÎRVAN
1955

Agronom, doctor în științe agricole, profesor universitar, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii".

S-a născut la 6 ianuarie 1955, în com. Goteşti, rn. Cahul.

În anul 1961 a mers la școala medie din satul natal, pe care o absolvă în 1971, după care și-a continuat studiile (1976-1981) la Institutul Agricol din Chișinău, Facultatea de Agronomie (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei). A urmat studii doctorale la Catedra de fitotehnie a acestei instituții (1982-1985), susținând teza de doctor în științe agricole la Institutul Agricol, Catedra de fitotehnie, din Cameniţa (1987).

A beneficiat de diverse cursuri de specializare și perfecționare în domeniul administrației publice și relații internaționale (Haga, 1997) și la Institutul de Marketing din Germania (Dusseldorf, 2006); cursuri de management organizațional și performant la Academia de Administrare Publică (Chișinău, 2006-2011); în domeniul relațiilor comerciale dintre țările Asiei Centrale și Europei de Vest (Beijing, 2011) ș.a.

Și-a început activitatea în gospodăria agricolă „Viața nouă" din satul natal (1971-1973), iar după demobilizare din armată, a fost angajat la Uzina de Mașini „MAZ" din or. Minsk, Belarus (1975-1976).

În calitate de agronom-șef, a activat în gospodăria agricolă „Dnestrovsk" din s. Țâbuleuca, rn. Dubăsari (1981-1982), după un an de activitate, transferându-se în s. Cania, rn. Cantemir. Între anii 1985 și 1990 este președintele Întreprinderii intergospodărești de creștere a bovinelor „Progres".

În anii 1990-1998 a exercitat funcția de președinte al Comitetului Executiv Raional Cantemir. Concomitent, este ales deputat în Parlamentul Republicii Moldova, membru al Comisiei permanente (1990-1994). Ulterior a activat la Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, ocupând funcțiile de șef de direcție generală, apoi șef de departament, prim-viceministru (1998-2013). Din 2013 a fost director general la Institutul de Fitotehnie Porumbeni.

Pintilie Pîrvan a desfășurat o activitate didactică prodigioasă în cadrul Universității Agrare de Stat din Moldova, unde a ținut cursuri pentru studenți la următoarele discipline: „Asolamentul", „Structura semănăturilor", „Tehnologiile moderne de cultivare a culturilor agricole". A elaborat și a editat în colaborare publicații și capitole din cărți: „Metode statistice in prelucrarea datelor experimentale" (2014); „Tehnologia de cultivare si procesare a sorgului zaharat" (2009); articole științifice apărute în reviste de specialitate: „Recomandări privind cultivarea porumbului în Republica Moldova"; „Recomandări privind cultivarea sfeclei de zahăr in Republica Moldova" ș.a.

A participat la multiple întruniri profesionale, conferințe, simpozioane și congrese internaționale și naționale la Praga, Taşkent, Minsk, București, Iași ș.a.

Este membru în consiliile științifice ale revistelor: „Agricultura" (Moscova) și „Agricultura Ucrainei". Membru al Asociației Internaționale de Producere a Semințelor; președinte al Consiliului de administrare la „Viorica Cosmetic", Chișinău; președinte al Asociației Obștești „Parlamentul Independenței".

Pentru activitate prodigioasă în domeniul agriculturii, a fost înalt apreciat cu diplome și distincții de stat: Diploma Guvernului Republicii Moldova (2009, 2012); Diploma de recunoștință a Academiei de Științe a Moldovei (2014); Medalia „Meritul Civic" (1996), Medalia Academiei de Științe a Moldovei „D. Cantemir" (2015).

Pintilie Pîrvan este decorat cu „Ordinul Republicii" pentru votarea și semnarea Declarației de Independență a Republicii Moldova (2012).

Bibliografie selectivă:

Pîrvan, **Pintilie**. Metode statistice în prelucrarea datelor experimentale : Concepte și practică cu Maple / Pintilie Pîrvan, Dionis Lica, Gheorghe Căpățână. – Chișinău : Tehnica-INFO, 2014. – 456 p. – ISBN 978-9975-63-363-5.

Recomandări privind cultivarea porumbului în Republica Moldova / Pintilie Pîrvan, Vasile Maticiuc, Silvia Mistreț [et al.]. – Pașcani : [S. n.], 2016. – 42 p. – ISBN 978-9975-56-327-7.

***

Pîrvan, **Pintilie**. Institutul de Fitotehnie „Porumbeni" la 40 de ani de activitate științifică / Pintilie Pîrvan, Vasile Maticiuc, Silvia Mistreț // Akademos. – 2014. – Nr 4 (35). – P. 40-42. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

***

Muntean, **Ivan**. Pîrvan Pintilie / Ivan Muntean, Arcadie Raețchi // Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Raețchi. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 86. – ISBN 978-9975-66-661-9.

Maria S. Ciobanu

Valentin ROȘCA 1925-1987

Poet, publicist, traducător.

S-a născut pe 7 ianuarie 1925, în s. Alexăndreni, rn. Edineț, într-o familie de țărani. A decedat pe 28 septembrie 1987, la Chișinău.

Studiază la Școala agricolă din s. Brânzeni (1944). Absolvă Cursurile Superioare de Literatură de pe lângă Institutul de Literatură „M. Gorki" din Moscova (1967).

Își începe activitatea de muncă în calitate de învățător, apoi este stilizator literar la mai multe publicații periodice republicane, secretar responsabil la Uniunea Scriitorilor din Moldova (1958-1965).

Debutează cu schițe și poezii în anul 1945, iar în 1952 îi apare placheta „Bună dimineața", axată tematic pe fapte și momente concrete ale realității satului postbelic, același mesaj avându-l și poeziile din volumele „Poem de primăvară" (1957), „Floare a pământului" (1960), „O vară la Nistru" (1961) și „Odă entuziasmului" (1962). Autorul recurge în creația sa la satiră și umor, în special în povestirile din culegerea „Mintea de pe urmă" (1960).

În volumele „Descântece de dragoste" (1977), „Patosul potrivirii" (1980), „Amiaza lucrurilor" (1982), „Cu vița de-o ființă" (1989), „Mereu ucenic" (1984) poetul Valentin Roșca utilizează forme aforistice pentru exprimarea sentimentelor și gândurilor sale. În volumul de povestiri „Întâlnire cu dragostea" (1968) și în articolele publicistice abordează o sferă tematică foarte largă, alternând diferite tehnici narative.

Fiind un bun cunoscător al naturii și al universului copiilor, scrie cărți pentru micii cititori: „O sută de ochi" (1974), „Câte sunt pe lumea asta" (1979), „Pădure, verde pădure" (1982), care cuprind descrieri și caracteristici ale diferitor viețuitoare și plante.

A semnat și câteva povestiri științifico-fantastice, adunate în culegerea „Fantastic! Aventurile unui băiat pe Terra Ignota" (1968). A scris mai multe eseuri, schițe, reportaje, pe care le-a publicat în presa republicană. A explorat formele fixe ale poeziei, sonetul (800 de sonete), tanka, haiku („Stări și prestări", 1991).

Valentin Roșca a fost și un prolific traducător din literatura rusă și din literatura îm alte limbi.

A fost membru al Consiliului artistic al Radiodifuziunii și membru al Societății Republicane de Ocrotire a Naturii.

Pentru cele 50 de cărți pentru copii ale sale a fost distins cu Premiul de Stat al RSS Moldovenești (1986).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2000". – Chișinău, 1999. – P. 19-20; „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 11-13.

Bibliografie selectivă:

Roșca, Valentin. Elementul meu / Valentin Roșca. – Chișinău : Lumina, 2005. – 200 p. – ISBN 9975-65-215-8.

Roșca, Valentin. O sută de ochi / Valentin Roșca. – Chișinău : Lumina, 2023. – 239 p. – ISBN 978-9975-65-507-1.

***

Boian, Angela. Valentin Roșca – poet, prozator, dramaturg și publicist basarabean / Angela Boian // Nord-info. – 2021. – 26 noiem. – P. 4.

Ciocanu, Ion. Valentin Roșca – un poet mereu viabil / Ion Ciocanu // Viața Basarabiei. – 2016. – Nr 2 (38). – P. 86-91. – ISSN 2345-1629.

Răileanu, Vitalie. Zodierul, râvnitul poet Valentin Roșca / Vitalie Răileanu // Literatura și Arta. – 2015. – 25 iun. – P. 5.

Ana Struță

Ion MUREȘAN
1955

Poet optzecist, eseist și publicist român.

S-a născut la 9 ianuarie 1955, în com. Vultureni, jud. Cluj.

Urmează școala generală din comuna natală, apoi Liceul „G. Coșbuc" din Cluj-Napoca. A absolvit Facultatea de Istorie și Filozofie a Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca (1981).

A făcut parte din gruparea revistei „Echinox". Între anii 1981 și 1988 a fost profesor de istorie în s. Strâmbu, com. Chiuiești din jud. Cluj-Napoca. Din 1988 devine redactor la revista „Tribuna" din Cluj-Napoca. În prezent este publicist comentator și redactor-șef al revistei „Verso" din Cluj-Napoca.

A debutat cu poezie în revista „Cutezătorii" (1968), iar editorial în 1981 la editura bucureșteană „Cartea românească", cu volumul „Cartea de iarnă", debut care îl plasează imediat printre cele mai impunătoare figuri ale generației optzeci. Au urmat volumele: „Poemul care nu poate fi înțeles" (1993); „cartea Alcool" (2010); „Introducere în poezie" (2023). În 2020, la Editura „Știința" din Chișinău a apărut volumul „Izgonirea din poezie", în colecția „Antologia unui autor". Poemele sale au fost traduse în limbi de circulație europeană: franceză, germană, engleză. Ion Mureșan este și un reputat eseist, publicând „Cartea pierdută – o poetică a urmei" (1998) și „Oglinda aburită, eseuri conversaționale" (2013). Este, de asemenea, autorul unei cărți de publicistică, „Indulgențe", apărută la Editura „Charmides" în 2021.

A publicat volumele „Le mouvement sans coeur de l'image" (traducere de D. Țepeneag, 2000); „Zugang verboten / Acces interzis" (traducere de E. Wichner, 2008) și „The Book of Winter and Other Poems" (traducere de A. J. Sorkin și L. Vianu, 2011). Este prezent în antologii de poezie apărute în Anglia, Franța, Germania, Italia, Serbia, Ungaria etc.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din România (1982) și membru fondator al Asociației Scriitorilor Profesioniști din România (1993).

Este laureat al unor premii literare importante: Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru volumul de versuri „Cartea de iarnă" (1981); Premiul Uniunii Scriitorilor pentru cartea de versuri „Poemul care nu poate fi înțeles" (1993); Premiul Uniunii Scriitorilor și Premiul Academiei Române pentru „cartea Alcool" (2010). În 2014 i s-a decernat, la Botoșani, Premiul Național de poezie „M. Eminescu" pentru Opera omnia.

Bibliografie selectivă:

Mureșan, Ion. Cartea pierdută : (O poetică a urmei) / Ion Mureșan. – Bistrița : Alethe-ia, 1998. – 190 p. – ISBN 973-97397-6-8.

Mureșan, Ion. Duminica turbării. – Târgu Mureș : Casa de editură „Câmpia", 1994. – 106 p. – ISBN 973-95-403-4-2.

****Mureșan, Ion**. Iluminarea marilor construcții / Ion Mureșan. – București : Tracus Arte, 2015. – 116 p. – ISBN 978-606-664-764-9.

****Mureșan, Ion**. Indulgențe : Publicistică / Ion Mureșan. – Bistrița : Charmides, 2021. – 289 p. – ISBN 978-606-75-2230-3.

****Mureșan, Ion**. Introducere în poezie / Ion Mureșan. – Bistrița : Charmides, 2023. – 111 p. – ISBN 978-606-75-2304-1.

Mureșan, Ion. Izgonirea din poezie / Ion Mureșan. – Chișinău : Știința, 2020. – 128 p. – ISBN 978-9975-85-199-2. – ISBN 978-9975-4208-8-4.

Mureșan, Ion. Poemul care nu poate fi înțeles / Ion Mureșan. – Târgu Mureș : Arhipelag, 1993. – 99 p. – ISBN 973-96153-0-9.

***

Mureșan, Ion. Ion Mureșan: Poezia te poate ajuta să-ți trăiești propria-ți viață : [interviu] / interviu realizat de Xavier Montoliu Pauli // Prăvălia culturală : [site]. – URL: https://pravaliaculturala.com/article/ion-muresan-zapada-are-pentru-mine-miros-de-cerneala-tipografica/ (accesat : 05.04.2024).

Mureșan, Ion. Ion Mureșan, poet: „Oamenii care nu citesc au o urgență a morții. Orice carte e un rezervor de timp, îți prelungește viața" / consemnare: Laurențiu Ungureanu // adevărul.ro : [site]. – URL: https://adevarul.ro/stil-de-viata/cultura/interviu-ion-muresan-poet-oamenii-care-nu-1612907.html (accesat : 05.04.2024).

Mureșan, Ion. „Poezia este suprema terapie" (I) : Interviu cu Ion Mureșan / consemnare: Svetlana Cârstean // Observator Cultural. – 2001. – Nr 90. – URL: https://www.observatorcultural.ro/articol/poezia-este-suprema-terapie-i-interviu-cu-ion-muresan/ (accesat : 05.04.2024).

Mureșan, Ion. „Poezia este

suprema terapie" (II) : Interviu cu Ion Mureșan / consemnare: Svetlana Cârstean // Observator Cultural. – 2001. – Nr 91. – URL: https://www.observatorcultural.ro/articol/poezia-este-suprema-terapie-ii/ (accesat : 05.04.2024).

***

Antonesei, Liviu. Poeții mei: Ion Mureșan, o revenire / Liviu Antonesei // Observator Cultural. – 2011. – Nr 561. – URL: https://www.observatorcultural.ro/articol/din-foisor-poetii-mei-ion-muresan-o-revenire/ (accesat : 05.04.2024).

Galaicu-Păun, Emilian. Paradisuri distilate : [poezia lui Ion Mureșan] / Emilian Galaicu-Păun // Vatra. – 2011. – Nr 2. – P. 24-26. – ISSN 2066-0952.

Hârlav, Constantin. Mureșan Ion / Constantin Hârlav, Raluca Dună // Dicționarul literaturii române. Vol. 2 : M-Z / coordonator general: Eugen Simion. – București : Univers Enciclopedic, 2012. – P. 100-102. – ISBN 978-606-8358-47-5.

Holban, Ioan. Căci nu toate sunt inexprimabile și nici toate exprimabile : (Ion Mureșan) / Ioan Holban // Dacia literară. – 2013. – Nr 1/2. – P. 11-16.

Țene, Ionuț. Ion Mureșan a compus o originală „Introducere în poezie" / Ionuț Țene // Luceafărul. – 2023. – 23 iun. – ISSN 2065-4200.

Ana Struță

BĂTĂLIA DE LA PODUL ÎNALT 1475

La 10 ianuarie 1475 la Podul Înalt de lângă Vaslui a avut loc una dintre cele mai crâncene și mai sângeroase bătălii pe care Ștefan cel Mare și Sfânt le-a purtat cu turcii otomani și în care a obținut o strălucită victorie. Această biruință asupra celei mai mari puteri militare a Evului Mediu a avut un larg ecou în capitalele europene de atunci.

Lupta de la Vaslui se înscrie în șirul unor importante confruntări între puterile creștine europene și Imperiul Otoman, care, după luarea Constantinopolului la 29 mai 1453, urmărea scopul să-și extindă stăpânirile nu numai în Nordul Dunării, unde erau situate Țara Românească și Moldova, dar și asupra unor mari regate europene învecinate, cum ar fi cel al Veneției, al Ungariei, al Austriei și al Poloniei.

Ștefan cel Mare înțelegea că, după transformarea Valahiei în țară vasală a Imperiului Otoman, sultanul nu va pregeta să-și impună voința și asupra Moldovei. Drept urmare, voievodul moldovean a decis să-și schimbe radical politica în relație cu Mehmed al II-lea (1451-1481).

În primul rând, a sistat plata anuală a tributului, iar în al doilea rând a decis să se implice în evenimentele din Țara Românească, pentru a slăbi sau a respinge total expansiunea otomană la Dunărea de Jos. În acest scop, domnul Moldovei a întreprins câteva campanii militare în Valahia, unde i-a înlăturat din scaun pe domnii instalați de turci și i-a înlocuit cu oameni de încredere care să-i devină aliați în confruntarea cu sultanul. Asemenea acțiuni deosebit de îndrăznețe ale voievodului moldovean au stârnit mânie și indignare la Constantinopol, sultanul hotărând să se îndrepte cu toată puterea sa militară asupra Țării Moldovei, iar în consecință să o treacă prin sabie și să o transforme în stăpânire otomană (pașalâc). În plină iarnă, o puternică oaste otomană a trecut Dunărea. Ștefan cel Mare, de comun acord cu Sfatul său domnesc, a hotărât să opună rezistență, adunând oastea cea mare a țării.

Lupta hotărâtoare dintre cele două părți s-a dat la 10 ianuarie 1475, la locul numit Podul Înalt, lângă Vaslui, fiind descrisă de cronicarul Gr. Ureche în „Letopisețul" său astfel: „Mehmet împăratul turcescu armându 120 de mii de oastea sa și oastea tătărească și munteneasc, să margă cu Radul vodă, au trimis asupra lui Ștefan vodă. Iară Ștefan vodă având oastea sa, 40 de mii și 2 mii de leși ce-i venise într-ajutoriu cu Buciațchi de la craiul Cazimir și 5 mii de unguri, ce-i dobândise de la Mateiașu craiul ungurescu, le-au ieșit înaintea turcilor din sus de Vaslui, la Podul Înalt".

Din cele arătate de Grigore Ureche mai aflăm că la începutul anului 1475, când au dat năvală turcii, Țara Moldovei a avut parte de o iarnă deosebit de blândă, fără zăpadă, căci, după cum ne informează cronicarul, Ștefan cel Mare „...au pârjolitu iarba pretutindeni, de au slăbitu caii turcilor cei gingași". Apele nu erau înghețate: „…împiedicându-i (pe turci – n.n.) și apa și lunca (este vorba de lunca râului Bârlad, care era pe acea vreme mlăștinoasă și desfundată, neînghețată – n. n.)". În afară de aceasta, era și o ceață deasă: „…i-au cuprinsu pre turcii negura, de nu să vedea unul cu altul". După cum se pare, turcii au fost îndemnați să declanșeze campania împotriva moldovenilor și de timpul deosebit de favorabil (cald și fără zăpadă în toată Europa) de la începutul iernii, căci, de obicei, otomanii își duceau războaiele pe timpul verii.

„Ștefan vodă tocmisă puțini oameni preste lunca Bârladului, ca să-i amăgească cu buciume și cu trâmbițe, dându semnu de războiu, atuncea oastea turcească întorcându-seă la glasul buciumelor și împieducându-i și apa și lunca și negura acoperindu-i, tăindu lunca și sfărâmându, ca să treacă la glasul buciumilor". La aceste sunete, turcii s-au buimăcit, crezând că sunt loviți din spate. Bătăile de tobe turcești se întețesc, răsună mai strident surlele. La auzul zgomotelor, coloanele turcești din avangardă, care umpluseră lunca, s-au întors. Pe când unii își continuau marșul, alții, din avangardă, au luat-o înapoi, împotmolindu-se tot mai greu în mocirla pâraielor și producându-se mare învălmășeală. Un corp de ieniceri se năpustește asupra micului pâlc al moldovenilor buciumași, care sunt striviți și măcelăriți toți până la unul. „Iară dindărăt Ștefan vodă cu oastea tocmită i-au lovitu ..., unde nici era loc de a-și tocmi oastea, nici de a să îndrepta, ci așa ei în sine tăindu-să, mulți periră, mulți prinși de pedestrime au fost. Ce și pre aceia, pre toți i-au tăiat, unde apoi mâgle de cei morți au strânsuși mulți pași și sangeați au perit. Și pre ficiorul lui Isac pașa, după ce l-au prinsu viu, l-au slobozit. Și pușcile le-au dobândutu și steaguri mai multe de o sută au luatu".

Cel care a știut să folosească la maximum această din urmă împrejurare a fost Ștefan cel Mare, căruia ceața deasă i-a devenit un aliat puternic: „prin care i-au biruitu Ștefan vodă, nu așa cu vitejiia, cum cu meșterșugul".

După acest dezastru turcii, în dezordine, au bătut în retragere spre Dunăre. „Dacă i-au bătut pre turci, ei de la Podul Înalt au luat-o pen păduri ș-au ieșit unde purcede apa Smilii în ținutul Tutovii … Iară Ștefan vodă pornitu-s-au după dânșii cu ai săi moldoveni și cu 2.000 de oaste leșească, de i-au fost întragiutoriu și i-au gonit pre turci păn i-au trecut Siretul la Ionășăști, unde să pomenește lu astădzi Vadul Turcului".

Odihnindu-se Ștefan vodă trei zile la Movila cea mare a Tecuciului, deasupra Siretului, și aducând laudă și bucurie lui Dumnezeu, mai târziu (1490) „au ziditu biserică în târgu în Vaslui de biruință ce au făcut". „S-au întorsu la scaunul său, la Suceava, cu mare pohvală și biruință, ieșindu-i înainte mitropolitul [Teoctist I] și cu toți preoții, aducându Sfânta Evanghelie și Cinstita Cruce în mâinile sale, ca înaintea unui împăratu și biruitoriu de limbi păgâne, de l-au blagoslovitu. Atuncea mare bucurie au fostu tuturor domnilor și crailor de prin prejur de biruință ce au făcut Ștefan vodă".

Strălucita victorie asupra oastei otomane, cea mai puternică de pe acele timpuri, a fost obținută cu pierderi însemnate în rândurile moldovenilor. Cercetările din ultima vreme au arătat că au căzut pe câmpul de luptă cu moarte de erou cinci membri ai Sfatului domnesc (Bâlco pârcălab de Chilia, Ciocârlie și Petru Iachimovici boieri sfetnici, Toma stolnicul și Toma logofătul), alți 16 demnitari de rang inferior de la Curte și de prin ținuturi, precum și unii din cei care formau grosul cetelor acestor demnitari, așa încât, în realitate, pierderile au fost mult mai numeroase decât se credea. Drept confirmare pot servi pomelnicele mănăstirilor Bistrița și Voroneț, de altfel, unicele informații de acest fel, care conțin numele unor demnitari și boieri de rând sub genericul: „Boieri uciși de turci". La aceștia trebuie adăugați, potrivit documentelor din epocă, și alți boieri care au murit ulterior de răni, între ei și membri ai Sfatului domnesc, numărul demnitarilor, inclusiv al celor de rang înalt, uciși la Vaslui

atingând 21 de persoane. Știindu-se cum obișnuia Ștefan cel Mare să venereze și să învesnicească memoria eroilor săi, vrem să credem că înscrierea la pomelnice spre veșnică amintire și pomenire a boierilor căzuți pe câmpul de luptă trebuia să-i fi aparținut personal.

Deși Ștefan cel Mare a repurtat o importantă victorie la Vaslui, dovadă fiind ecoul european al acesteia, totuși marile confruntări cu Imperiul Otoman abia încep. Chiar în anul următor (1476) o oaste tot atât de numeroasă în frunte cu sultanul Mehmet al II-lea s-a năpustit din nou asupra Țării Moldovei.

Rezistența de care a dat dovadă voievodul Moldovei cu oastea sa în lupta de la Vaslui, dar și în cele ulterioare pe care le-a purtat cu osmanlâii au reprezentat un scut al întregii Europe în fața expansiunii otomane.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 37-38.

Bibliografie selectivă:

Bogdan D. P. Pomelnicul Mănăstirii Bistrița / D. P. Bogdan. – București, 1941. – F. 72. – Conține lista „Boierii uciși de turci" în Bătălia de la Podul Înalt după „Pomelnicul Mănăstirii Bistrița".

Eșanu, Andrei. Fost-au acestu Ștefan Vodă... : Nuvelă cinematografică (variantă literară în 72 scene) / Andrei Eșanu. – Chișinău : Lexon-Prim, 2014. – 128 p. – Conține informație cu referire la lupta de la Vaslui. – ISBN 978-9975-4188-7-4.

Eșanu, Andrei. Pomelnicul Mănăstirii Voroneț : Monument de istorie și cultură / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan", 2022. – 195 p. – Conține lista „Boierii uciși de turci" în Bătălia de la Podul Înalt după „Pomelnicul Mănăstirii Voroneț". – ISBN 978-9975-62-459-6.

Eșanu, Valentina. Marii demnitari al Țării Moldovei în domnia lui Ștefan cel Mare (1457-1504) / Valentina Eșanu. – Chișinău : Cartier, 2018. – 448 p. – Conține informație cu referire la Bătălia de la Podul Înalt. – ISBN 978-9975-86-290-5.

***

Gorovei, Ștefan S. Lupta de la Vaslui / Ștefan S. Gorovei, Maria Magdalena Székely // Princeps omni laude maior : O istorie a lui Ștefan cel Mare / Ștefan S. Gorovei, Maria Magdalena Székely. – Suceava : Sfânta Mănăstire Putna, 2005. – P.109-117. – ISBN 973-8122-93-7.

Rezachevici, Constantin. Ștefan cel Mare și bătălia de la sud de Vaslui, 10 ianuarie 1475 / Constantin Rezachevici // Ștefan cel Mare și războaiele sale. [Vol.] 1 / Constantin Rezachevici. – Chișinău : Cartdidact, 2019. – P. 281-290. – ISBN 978-9975-3315-6-2.

Ureche, Grigore. Războiul lui Ștefan vodă cîndu s-au bătut la Podul Înaltu cu turcii, 6983. 1475 / Grigore Ureche // Letopisețul Țării Moldovei / Grigore Ureche ; ediție îngrijită, studiu introductiv, indice și glosar de P.P. Panaitescu. – București : Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1955. – P. 91-92.

Andrei Eșanu,
Valentina Eșanu

Maria CIOCANU
1940

Specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, doctor în filozofie, conferențiar universitar.

S-a născut la 11 ianuarie 1940, în s. Pohrebea, rn. Dubăsari.

Și-a făcut studiile primare la școala de șapte clase din s. Pohrebea (1947-1954), după care a urmat studiile la școala medie din s. Coșnița, rn. Dubăsari (1954-1957). Și-a continuat studiile (1957-1959) la Școala de iluminare culturală „E. Sârbu", or. Soroca (azi, Colegiul de Arte „N. Botgros"). Între anii 1961 și 1966 și-a făcut studiile la Institutul de Stat al Culturii din Leningrad (Sankt Petersburg). Studii de doctorat la Academia de Științe a Moldovei, Secția sociologie și drept (1980-1983). În 1984 a susținut teza de doctor în filozofie la Institutul de Stat de Cercetări Sociologice al URSS.

Activitatea sa științifică acoperă câteva domenii: biblioteconomie, sociologie, filozofie socială, culturologie, axiologie, comunicare, mass-media.

După absolvirea școlii din Soroca, și-a început activitatea profesională în calitate de șefă a bibliotecii din s. Corjova (1959-1962). Ulterior a fost angajată în domeniul

biblioteconomiei, ocupând diferite funcții: inspector al Secției de cultură, rn. Anenii Noi (1962); bibliograf principal la Inspecția de Stat în domeniul bibliologiei, Ministerul Culturii (1965); lector la Catedra biblioteconomie, Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi Universitatea de Stat din Moldova - USM, 1973); lector superior (1985) și conferențiar universitar (1988) la Catedra comunicare socială la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării a USM (1998); conferențiar la Catedra comunicare, Departamentul Jurnalism și Comunicare Publică, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM, 2002).

Între anii 1973 și 2000 a desfășurat activitate didactică la USM și la ULIM. A ținut cursurile universitare: „Activitatea bibliotecii cu cititorii"; „Relații cu publicul"; „Fondurile bibliotecii"; „Sociologia. Curs general"; „Sociologia mass-media"; „Opinia publică"; „Sociologia comunicării;" „Sociologia economică" ș.a. A participat la elaborarea strategiei și tacticii de predare a sociologiei generale și specializate pentru profilul sociouman; la elaborarea metodologiei de studiere a vieții spirituale; la promovarea disciplinelor sociologice și din domeniul comunicării ș.a. A instruit și a format tineri specialiști, a fost referent oficial la tezele de doctor în sociologie.

Rezultatele cercetărilor sale au fost abordate în peste 90 de publicații, inclusiv o monografie, peste 70 de lucrări științifice și didactice, printre care: „Istoria și starea actuală a activității bibliotecare în RSS Moldovenească: Material didactic" (1987); „Studierea intereselor cititorilor" (1991); „Cerințele cititorilor pentru literatura în limba română și alte limbi vorbite pe teritoriul Republicii Moldova. Programul cercetării sociologice republicane" (1991) ș.a.

A participat cu comunicări la numeroase conferințe din țară și internaționale.

Bibliografie selectivă:

Ciocanu, Maria Serghei. Cerințele cititorilor pentru literatura în limba romana și alte limbi vorbite pe teritoriul Republicii Moldova : Programul cercetării sociologice republican (1990-1992) / Maria Serghei Ciocanu. – Chișinău : [S. n.], 1987. – 90 p.

Ciocanu, **Maria Serghei**. Studierea intereselor cititorilor / Maria Serghei Ciocanu. – Chișinău : USC, 1991. – 29 p.

***

Ciocanu, Maria. Liderii politici în viziunea tineretului studios / Maria Ciocanu // Societatea și comunicarea în tranziție. – Chișinău : ULIM, 2008. – P. 310-315. – ISBN 978-9975-934-58-9.

Ciocanu-Cotorobai, **Maria**. Familia – valoare incontestabilă ori constrângerea egoului subiectului / Maria Ciocanu-Cotorobai // Științele socio-umanistice și progresul tehnico-științific : Conferință științifică interuniversitară : Materialele comunicărilor științifice, 3 aprilie 2015, Chișinău. – Chișinău : Tehnica-UTM, 2015. – P. 43-51. – ISBN 978-9975-45-384-4.

Ciocanu-Cotorobai, Maria. Familia în structura informațională a presei scrise / Maria Ciocanu-Cotorobai // Teoria și practica integrării europene : Materialele conferințelor „Științele socio-umanistice și progresul tehnico-științific" : Conferință științifică interuniversitară, 7 aprilie 2017, Chișinău. – Chișinău : Tehnica-UTM, 2017. – P. 65-70. – ISBN 978-9975-45-498-8.

Ciocanu-Cotorobai, Maria. Importanța științifică în formarea specialistului de talie europeană / Maria Ciocanu-Cotorobai // Materialele conferinței internaționale „Integrarea europeană și învățământul universitar", 28-29 octombrie 2005, Chișinău. – Chișinău : CEP USM, 2007. – P. 140-143.

Ciocanu-Cotorobai, Maria. Mass-media în contextul valorilor spirituale / Maria Ciocanu-Cotorobai // Materialele conferințelor : „Științele socio-umanistice și progresul tehnico-științific" : Conferință științifică interuniversitară, 20 aprilie 2018 ; „Teoria și practica integrării europene" : Conferință științifică studențească, 4 mai 2018 / Universitatea Tehnică a Moldovei. – Chișinău : Tehnica-UTM, 2018. – P. 48-53. – ISBN 978-9975-45-547-3.

Ciocanu-Cotorobai, **Maria**. Scara de valori a tineretului contemporan / Maria Ciocanu-Cotorobai // Științele socio-umanistice și progresul tehnico-științific : Conferință științifică interuniversitară : Materialele comunicărilor științifice, 6 aprilie 2012, Chișinău. – Chișinău : UTM, 2012. – P. 49-58. – ISBN 978-9975-45-209-0.

Ciocanu-Cotorobai, **Maria**. Unele aspecte ale tehnicii de comportament în familie / Maria Ciocanu-Cotorobai // Științele socio-umanistice și progresul tehnico-științific : Conferință științifică interuniversitară, 7 aprilie 2017, Chișinău. – Chișinău : Tehnica-UTM, 2017. – P. 63-65. – ISBN 978-9975-45-498-8.

Ciocanu-Cotorobai, **Maria.** Valoarea relațiilor de familie în contextul social contemporan / Maria Ciocanu-Cotorobai // Teoria și practica integrării europene : Conferință științifică interuniversitară : Chișinău, 2016. – Chișinău : Tehnica UTM, 2016. – P. 46-50. – ISBN 978-9975-45-446-9.

***

Madan, **Ion**. Ciocanu Maria / Ion Madan // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : Profesori și discipoli / Ion Madan. – Chișinău : USM, 2000. – P. 12-13.

Maria S. Ciobanu

Mihai EMINESCU
1850-1889

Poet național, prozator și jurnalist român, cea mai importantă voce din literatura română, membru al Academiei Române post-mortem.

Mihai Eminescu s-a născut la 15 ianuarie 1850, la Ipotești, jud. Botoșani, în familia căminarului Gheorghe Eminovici și a Ralucăi Eminovici, al șaptelea din cei 11 copii. A decedat la 15 iunie 1889, la București, fiind înmormântat în Cimitirul „Șerban Vodă" (astăzi, Cimitirul „Bellu") din București.

Copilăria a petrecut-o la Botoșani și la Ipotești, unde s-a conectat cu natura pe care mai târziu a evocat-o cu nostalgie în opera sa.

În 1858 a fost înscris la Școala primară ortodoxă orientală din Cernăuți, unde a urmat clasele a III-a și a IV-a, fiind clasificat al cincilea din cei 82 de elevi. Face două clase la Ober-Gymnasium din Cernăuți (1860-1861), un gimnaziu german, unde predau, cu precădere, profesori din Austria. A fost elevul favorit al lui A. Pumnul, care l-a ținut în gazdă și l-a îndemnat să scrie versuri, iar viitorul poet a avut grijă de biblioteca profesorului, bibliotecă de care a și beneficiat. În aprilie 1863, în pofida situației foarte bune la învățătură, părăsește școala.

Pe parcursul vieții, înainte să devină scriitor, a fost actor, bibliotecar, hamal în port, grăjdar la un hotel.

Revenit la Botoșani după studii, a pribegit cu trupa de actori Tardini-Vlădicescu prin turnee, apoi s-a angajat ca practicant la tribunal, ulterior copist la Comitetul permanent județean.

A debutat în anul 1866 cu poezia „La mormântul lui Aron Pumnul", publicată în broșura „Lăcrămioarele învățăceilor gimnaziști din Cernăuți la mormântul prea iubitului lor profesor Aron Pumnul". În același an, apare poezia „De-aș avea" în revista „Familia" a lui I. Vulcan, care i-a și schimbat numele din Eminovici în Eminescu, nume adoptat atât de poet, cât și de membrii familiei sale. În 1866, în această revistă apare și poezia „Din străinătate".

Din 1866 până în 1869 a rătăcit pe ruta Cernăuți–Blaj–Sibiu–Giurgiu–București, cunoscând îndeaproape cultura populară și realitățile românești. S-a stabilit la Blaj cu intenția de a-și reîncepe studiile și a participat (1866) la adunarea anuală a Asociației Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA) la Alba Iulia.

Ajuns la București, l-a cunoscut pe I. L. Caragiale. Aici este angajat ca sufleor și copist al Teatrului Național.

În următorii trei ani (1866-1869), Mihai Eminescu a publicat în revista „Familia" un șir de poezii: „O călărire în zori", „La Bucovina", „Speranța", „Misterele nopții", „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie", „La Heliade", „La o artistă", „Amorul unei marmure", „Amicului F. I.", o traducere (nuvela „Lanțul de aur" de Obkel Ada), articolul „Repertoriul nostru teatral". În 1869, tot în revista „Familia", publică poezia „Junii corupți", drama „Mira", fragmente din romanul „Geniu pustiu". Face traduceri din germană („Arta reprezentării dramatice" de H. Th. Rötscher).

Împreună cu alți tineri, a înființat (1869) Cercul literar „Orientul", care își propunea colectarea literaturii populare și a documentelor istorice și literare românești.

În 1869/1870 începe colaborarea cu revista „Convorbiri literare". Aici apare mai întâi poezia „Venere și Madonă", apoi „Epigonii", „Făt-Frumos din lacrimă" (1870) și „Mortua est" (1871). În 1872 participă la ședințele „Junimii", unde prezintă nuvela „Sărmanul Dionis" și poeziile „Înger și Demon", „Floare albastră".

În 1871 se înscrie la Facultatea de Drept a Universității din Viena, unde a frecventat cursuri de drept, economie politică, limbi, anatomie, fiziologie și medicină legală. Activează în societăți studențești, participă la pregătirea serbării de la Putna și a unui congres studențesc cu ocazia împlinirii a 400 de ani de la zidirea mănăstirii de către Ștefan cel Mare. Este secretar al Societății studențești „România jună" din Viena (1871), unde I. Slavici este președinte. Se arată preocupat de situația politică a românilor și a altor naționalități conlocuitoare din Austro-Ungaria.

În 1872 s-a înscris la Facultatea de Filozofie a

Universității „Fr. Wilhelm" din Berlin (astăzi, Universitatea „Humboldt" din Berlin). Societatea „Junimea" îi acordă o bursă, cu condiția că va susține doctoratul în filozofie și va reveni la Iași în postul de profesor. Mihai Eminescu a frecventat cursurile de filozofie, filozofia științei, istorie antică, istoria religiilor, geografie și etnografie. Dar după două semestre de instruire, nu s-a prezentat la examene. Din cauza condițiilor grele de trai, a fost nevoit să se angajeze ca secretar la Agenția Diplomatică Română din Berlin. În același an, la Viena, a întâlnit-o pe Veronica Micle, între cei doi înfiripându-se o relație profundă, cu multe scrisori pasionale și poeme dedicate, care a inspirat cele mai frumoase versuri eminesciene. Dragostea lor rămâne un simbol al romantismului, al suferinței și al unei pasiuni mistuitoare.

Colaborează cu publicistică la ziarul „Albina". Revenit la Iași, frecventează ședințele Societății „Junimea".

Începe să prelucreze fragmente din folclorul românesc și scrie poemul „Călin" (File din poveste), pe care îl va publica în „Convorbiri literare" (1876).

Din 1873 lucrează la poemul „Luceafărul", care va apărea, după zeci de variante și peste 3 mii de modificări, în anul 1883 în Almanahul Societății studențești „România Jună" din Viena, apoi în revista „Convorbiri literare" și în volumul princeps „Poesii" (îngrijit de T. Maiorescu, 1884). Având 98 de strofe, a fost omologat drept cel mai lung poem de dragoste (în anul 2009 a intrat în Cartea Recordurilor Guinness).

În 1874 și 1875 activează în postul de director al Bibliotecii Centrale Universitare (astăzi, Biblioteca Centrală Universitară „M. Eminescu") din Iași, îmbogățind-o cu publicații vechi românești.

Este profesor suplinitor, revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui, perioadă în care vizitează 19 comune, 55 de „cotune", 152 de școli. Considerând învățământul un domeniu fundamental, timp de șase luni cât a fost revizor școlar, a întocmit și a trimis ministerului, administrațiilor locale peste 400 de documente (rapoarte, adrese, ordine către învățători ș.a.). În această perioadă îl cunoaște pe I. Creangă, cu care se împrietenește și pe care îl determină să scrie, introducându-l la „Junimea". Eminescu era impresionat de hazul lui Creangă, de felul în care rostea vorbele, proverbele și zicătorile din popor, de mintea ageră și dinamismul pe care îl avea. A fost cea mai frumoasă prietenie din literatura românească.

În 1876 primește postul de corector și redactor la gazeta „Curierul de Iași", unde a redactat, fără a semna, numeroase rubrici, inclusiv cronici teatrale. Iar în anul următor s-a stabilit la București, angajându-se ca redactor (până în anul 1883), apoi redactor-șef la ziarul „Timpul", în care a publicat peste 300 de articole. Poziția sa nu a convenit însă în mai multe privințe unor personalități politice ale vremii.

În perioada 1878-1879 în „Convorbiri literare" îi apar poeziile: „Povestea teiului", „Singurătate", „Departe sunt de tine", „De câte ori, iubită", „Rugăciunea unui dac", „Atât de fragedă", „Afara-i toamnă", „Sunt ani la mijloc", „Când însăși glasul", „Freamăt de codru", „Revedere", „Foaie veștedă", „Despărțire", iar în 1881 ciclul de „Scrisori", cu excepția „Scrisorii a V-a" publicată postum (1890). În primăvara anului 1883, i-a transmis lui I. Vulcan șapte poezii, între care: „S-a dus amorul", „Pe lângă plopii fără soț", „Și dacă…", „Din noaptea…"

La finele anului 1883 la Editura „Socec" este tipărit unicul volum antum de poezie al lui Mihai Eminescu. Volumul, prefațat de T. Maiorescu, reunește textele publicate în anii 1870-1883.

Din 1884 poetul este subbibliotecar, revenind la Biblioteca Centrală Universitară din Iași. Se ocupă aici de traducerea tratatului de gramatică comparată al filologului german Fr. Bopp (manuscrisul în trei caiete este păstrat la această bibliotecă).

Colaborează cu „România liberă" (1888) și cu „Fântâna Blanduziei" (1888-1889), unde, la începutul anului 1889, publică articolul „Ziua de mâine", cu care își încheie activitatea publicistică.

Textele eminesciene au fost traduse în peste 85 de limbi, primul traducător fiind scriitorul maghiar J. Sándor („Cseresznyefa fehér virága" – „Floare albă de cireș", 1885). Au urmat traduceri în limba germană, franceză, engleză, spaniolă, portugheză, italiană, maghiară, ucraineană, găgăuză, rromani, chineză, japoneză, arabă, hindi, sanscrită și în limba esperanto.

În 1888, la Leipzig apare o antologie întocmită de M. Kremnitz „Rumanische Dichtungen", care include 21

de poezii eminesciene tradu-se de Carmen Sylva.

În 1934-1936 vede lumina tiparului studiul în patru volume al lui G. Călinescu „Opera lui Mihai Eminescu".

Mihai Eminescu a fost ales membru al Academiei Române post-mortem în 1948.

Cele mai multe scrieri eminesciene au rămas în manuscris, fiind depuse de T. Maiorescu la Biblioteca Academiei Române (1902). Tezaurul eminescian, 15 478 de pagini, este păstrat exact așa cum a fost depus. Istoricul și criticul literar Perpessicius l-a folosit pentru o serie critică, inițiată în 1939 la Editura Fundațiilor Regale „Regele Carol al II-lea" și definitivată în anul 2000.

În 2005 Academia Română a lansat primul volum din manuscrisele eminesciene facsimilate, după care au urmat și celelalte 23 de volume.

Din 2019 este accesibilă, în regim gratuit și într-un format compatibil cu telefoanele inteligente, aplicația digitală „Mihai Eminescu, întreaga operă", realizată de Academia Română.

Regizorul Em. Loteanu a creat filmul artistic televizat „Luceafărul" (1986) despre viața și creația poetului Mihai Eminescu.

Serviciile poștale românești au emis o serie filatelică cu portretul lui Mihai Eminescu (1958). Serviciile poștale din Republica Moldova au pus în circulație: o marcă poștală cu portretul gravat al lui Mihai Eminescu (1996); colița nr. 9, care are reprezentat arborele genealogic al poetului; o marcă poștală ce reprezintă Medalia „Mihai Eminescu" (1999); colița nr. 21: „Mihai Eminescu – 150 de ani de la naștere" (2000).

În anul 2010 la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală a avut loc Expoziția Internațională de Filatelie, Maximafilie și Cartofilie „Eminesciana", consacrată consemnării a 125 de ani de la trecerea poetului Mihai Eminescu prin Basarabia, spre stațiunea Kuialnik, Odesa (1885). Au fost prezentate șase ștampile speciale „Traseul eminescian" pentru localitățile mai mari prin care a trecut poetul: Ungheni, Călărași, Strășeni, Chișinău, Bulboaca, Varnița. În catalogul scos cu această ocazie sunt trecute imaginile: primului timbru poștal cu chipul poetului (1939), a celui de-al doilea timbru (1947) și o serie de mărci poștale (un portret și scene alegorice inspirate din opera eminesciană) prilejuite de centenarul nașterii (în 1950).

La aniversarea a 170-a de la nașterea lui Mihai Eminescu (2020), Romfilatelia a introdus în circulație emisiunea de mărci poștale „Cupluri Celebre. Poezia Dragostei". Pe timbrele emisiunii au fost reprezentate portretul lui Mihai Eminescu și al Veronicăi Micle, iar pe colița nedantelată se regăsește timbrul cu poezia „Dormi" de Mihai Eminescu și o ilustrație simbol a îndrăgostiților (autor: L. Macovei).

De-a lungul timpului, poetul a fost comemorat prin insigne, medalii, plachete, medalioane, monede și alte materiale, la a căror realizare au contribuit artiștii medaliști de la Monetăria Statului Român, printre care Șt. Grudinschi, C. Dumitrescu, M. Fetița, V. Gabor ș.a.

Banca Națională a României a pus în circulație mai multe emisiuni de bancnote pe care a fost ilustrat portretul lui Mihai Eminescu (1991, 1993, 1998, 2005). Chipul lui Eminescu apare pe monede emise în URSS, în România și în Republica Moldova. În anul 1992 în Republica Moldova a fost creată Medalia „Mihai Eminescu", ce se conferă pentru o activitate de creație deosebită. La inițiativa jurnalistului I. Popa, a fost realizat un set de 28 de piese medalistice „Eminescu integral" (1996-1997).

În localitatea sa de baștină, s. Ipotești, jud. Botoșani, se află Biserica „Sfinții Voievozi", construită între anii 1929-1939 în curtea Complexului memorial Mihai Eminescu. Poetul este pictat pe peretele din stânga, în mărime aproape naturală, prezentându-se în postura unui tânăr de douăzeci de ani. Sfântul Arhanghel Mihail are chipul lui Mihai Eminescu.

Numeroase statui și busturi dedicate poetului au fost dezvelite în diferite colțuri ale lumii. Primul bust al lui Mihai Eminescu a fost inaugurat în 1895 la Botoșani (sculptor: I. Georgescu), iar primul monument istoric în marmură (sculptor: Fr. Storck) datează din anul 1911 și se află în mun. Galați.

Administrația Națională Aeronautică și Spațială (NASA) a atribuit numele poetului unui crater pe Planeta Mercur, în catalogul planetelor mici, la poziția 9 495, se află și Planeta Eminescu.

Ca recunoaștere a universalității lui Mihai Eminescu, la 100 de ani de la moartea poetului, anul 1989 a fost declarat de UNESCO Anul internațional Eminescu.

Din 2010, ziua de 15 ianu-

arie este stabilită ca Zi a Culturii Naționale (în România) și Zi Națională a Culturii (în Republica Moldova).

În contextul împlinirii a 175 de ani de la nașterea lui Mihai Eminescu, Guvernul Republicii Moldova, Academia Română și Academia de Științe a Moldovei au declarat anul 2025 „Anul Mihai Eminescu".

A se vedea articolele din „Calendar Național 2000". – Chișinău, 1999. – P. 27-31; „Calendar Național 2001". – Chișinău, 2000. – P. 23-25; „Calendar Național 2002". – Chișinău, 2001. – P. 33-35; „Calendar Național 2004". – Chișinău, 2003. – P. 188-190; „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 14-16; „Calendar Național 2006". – Chișinău, 2005. – P. 26-29; „Calendar Național 2007". – Chișinău, 2006. – P. 29-32; „Calendar Național 2008." – Chișinău, 2008. – P. 37-39; „Calendar Național 2009." – Chișinău, 2008. – P. 35-37; „Calendar Național 2010." – Chișinău, 2009. – P. 28-30; „Calendar Național 2011" – Chișinău, 2010. – P. 26-27; „Calendar Național 2014." – Chișinău, 2014. – P. 217-218; „Calendar Național 2015." – Chișinău, 2015. – P. 39-40; „Calendar Național 2017." – Chișinău, 2016. – P. 44-45; „Calendar Național 2018." – Chișinău, 2017. – P. 33-34; „Calendar Național 2019." – Chișinău, 2018. – P. 194-195; „Calendar Național 2020." – Chișinău, 2019. – P. 42-43.

Bibliografie selectivă:

Eminescu, **Mihai**. Basme în proză / Mihai Eminescu ; ediția îngrijită de Ion Pillat. – Ediție anastatică. – Iași : Tipo Moldova, 2019. – [18], 50 p. – ISBN 978-606-42-0477-6. – Volumul reproduce ediția Eminescu, M. Basme în proză. București : Cartea Românească, 1939.

Eminescu, **Mihai**. Bucovina și Basarabia : studiu istorico-politic / Mihai Eminescu ; prezentat de profesor I. Crețu. – București : Tracus Arte, 2023. – 172 p. – ISBN 978-606-023-479-1. – Reproduce ediția din București, 1941.

****Călătorie în lumea științifică eminesciană** : antologie / [antologator]: Marian Niță. – Craiova : Aius, 2020. – 317, [3] p. – ISBN 978-606-562-869-4.

****Cele mai plăcute strofe și grupaje de versuri din literatura română** / [Mihai Eminescu, Vasile Alecsandri, Tudor Arghezi ș.a.] ; culegere gândită și întocmită de Cornel Basarabescu. – București : Semne, 2021. – 253 p. – ISBN 978-606-15-1502-8.

****Din Poezii alese** : Mihai Eminescu – Luceafărul : 140 de ani de la prima publicare a poemului / coordonator: Mihai Costin. – Iași : PIM, 2023. – 56 p. – ISBN 978-606-13-7537-0.

****Eminescu**, **Mihai**. Cu gândiri și cu imagini : antologie multilingvă / Mihai Eminescu ; [traducere: Elena Borrás, Monica Constandache, Monica Cure ș.a.]. – Iași : PIM, 2022. – 94 p. – ISBN 978-606-13-7342-0.

****Eminescu**, **Mihai**. Despre limbă, cultură, teatru / Mihai Eminescu ; editor: Dumitru Irimia. – Iași : Editura Universității „Al. I. Cuza", 2016. – 277 p. – ISBN 978-606-714-152-8.

****Eminescu**, **Mihai**. Epistolar / Mihai Eminescu ; editor: Mircea A. Diaconu. – Iași : PIM, 2022. – ISBN 978-606-13-7367-3.

****Eminescu**, **Mihai**. Luceafărul / Mihai Eminescu ; traducere în franceză de Ecaterina Chifu. – Ediție bilingvă română-franceză. – București : Editura U.Z.P., 2023. – 86 p. – ISBN 978-630-6504-23-7.

Eminescu, **Mihai**. Versuri lirice : (Opera poetică) / Mihai Eminescu. – București : Muzeul Literaturii Române, 2000. – 750 p. – ISBN 973-8031-00-1.

***

Apetri, Dumitru. Mihai Eminescu (1850-1889) / Dumitru Apetri // Marii clasici ai literaturii române. Vocația universalității / Dumitru Apetri. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 15-112. – ISBN 978-5-88554-280-7.

Cimpoi, **Mihai**. Mihai Eminescu : Dicționar enciclopedic / Mihai Cimpoi. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Gunivas, 2018. – 800 p.

Coșereanu, **Valentin**. Eminescu Ipotești Eminescu / Valentin Coșereanu. – [S. l.] : Centrul Național „Mihai Eminescu", 2000. – 303 p.

Metea, **Alexandru**. Mihai Eminescu – Expresia artistică a motivelor folclorice / Alexandru Metea. – Timișoara : Excelsior, 2000. – 156 p. – ISBN 973-592-023-9.

Mihai Eminescu : [biografie] // Enciclopedia României : [wiki]. – URL: https://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Mihai_Eminescu (accesat : 09.10.2024).

****Simion**, **Eugen**. Proza lui Eminescu / Eugen Simion. – Iași : Cartea Românească Educațional, 2022. – 270 p. – ISBN 978-606-057-229-9.

Slabu, **Gheorghe**. Mihai Eminescu și Arthur Schopenhauer : [despre influența filosofiei Schopenhauer asupra creației eminesciene] / Gheorghe Slabu // Literatura și Arta. – 2000. – 13 ian. – P. 7.

****Spânu**, **Ion**. Asasinarea lui Eminescu / Ion Spânu. – Târgu Jiu : Măiastra Târgu Jiu, 2021. – 260 p. – ISBN 978-606-042-126-9.

****Spiridon**, **Cassian Maria**. Poetul nopții și mitul luceafărului / Cassian Maria Spiridon. – Iași : Junimea, 2023. – 261, [10] p. – ISBN 978-973-37-2681-4.

****Ștefanelli**, **Teodor V**. Amintiri despre Eminescu / Teodor V. Ștefanelli. – București : Erc Press, 2023. – 144 p. – ISBN 978-606-602-900-1.

Elena Harconița

Petru TARHON
1930

Biolog, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, cercetător științific principal, memorialist, Cavaler al „Ordinului Republicii".

Născut la 15 ianuarie 1930, în s. Cornești, jud. Bălți. A absolvit școala primară din localitatea de baștină (1937-1942), apoi Liceul industrial din Chișinău (1942-1944). Își întrerupe studiile din cauza războiului. Este martor ocular al Operației Iași-Chișinău din august 1944. După instaurarea regimului comunist, studiază la școala medie din Cornești (1944-1949), apoi (1949-1953) la Facultatea de Științe ale Naturii, Institutul Pedagogic din Chișinău (astăzi, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă"). Urmează doctorantura la aceeași instituție. În 1963 susține la Universitatea de Stat „I. Mecinikov" din Odesa teza de doctor în științe biologice „Particularitățile biologice ale puieților unor specii de plante lemnoase și arbuști crescuți din semințe din diferite regiuni geografice", iar la Academia Agricolă „K. Timireazev" din Moscova, susține, în 1981, teza de doctor habilitat „Bazele biologice ale introducției plantelor arborescente angiosperme în Moldova".

În 1954 se transferă la Grădina Botanică a Filialei moldovenești a Academiei de Științe a URSS. Este lector, lector superior, șeful Catedrei fiziologia plantelor și metodica predării biologiei la Institutul Pedagogic din Tiraspol (1954-1965). Împreună cu colegii, fondează rozariul, pepiniera și dendrariul cu plante decorative de la stațiunea biologică a institutului. Organizează seminare și conferințe republicane pentru profesorii de biologie. În 1966-1968 este cercetător științific superior, director interimar la Grădina Botanică a Academiei de Științe a Moldovei.

În perioada 1968-1996, activează la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), Catedra de fiziologie a plantelor. I se conferă titlul de conferențiar universitar (1969), apoi cel de profesor universitar (1983). Publică lucrări științifice și didactice, articole cu caracter publicistic. Colaborează la „Enciclopedia sovietică moldovenească". E promotor al predării cursurilor universitare în limba română. Creează pepiniera plantelor arborescente decorative la stațiunea biologică a aceleiași universități. În total, a fondat două parcuri, la Institutul Pedagogic din Tiraspol și la Universitatea de Stat din Chișinău. Colaborează la înverzirea capitalei și a altor localități, prin introducția a circa 20 de specii de plante lemnoase: platanul, albiția mătăsoasă, catalpa frumoasă, nucul negru, nucul de munte, mălinul etc.

Petru Tarhon a argumentat o nouă direcție în știință – ecofiziologia vegetală introductivă, evoluția regimului hidric al plantelor și a determinat tipurile de regimuri hidrice ale plantelor. Savantul este primul fiziolog al plantelor din RSS Moldovenească. Cu rezultatele propriilor investigații este prezent la numeroase congresele unionale ale botaniștilor și dendrologilor.

În 1990-1995 devine șef al Catedrei fiziologia și biochimia plantelor din cadrul USM, unde fondează Laboratorul științific cultura de țesuturi in vitro (1991), publică primul manual universitar de fiziologie a plantelor în limba română (1992).

Ocupă funcțiile de cercetător principal la Institutul de Fiziologie a Plantelor (1996-2004), este profesor și decan al Facultății de Ecologie și Protecție a Mediului la Universitatea de Studii Moderne și Aplicative FORM (2004-2006). După închiderea universității, se angajează în calitate de cercetător științific principal la Secția științele naturii, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală (2007-2019). Întreprinde deplasări în întreaga republică, pentru a studia fostele conace și parcuri boierești, fondate în sec. al XIX-lea – începutul sec. XX, unde s-au făcut primele încercări din Basarabia de aclimatizare a plantelor provenite din alte spații geografice. Publică o amplă monografie consacrată istoriei conacelor și analizei plantelor lemnoase de pe teritoriul lor și examinează particularitățile de dezvoltare a fiecărei specii,

formulând recomandări pentru îngrijirea lor.

Petru Tarhon se implică în viața social-politică. Întemeiază și conduce Liga Pedagogilor din Moldova (1992-1997), militează pentru apărarea drepturilor angajaților din învățământ, precum și pentru revenirea la învățământul liceal. Este președinte al Asociației Republicane a Persoanelor de vârsta a treia „Bunătate" (2008-2011).

Deține titlul de Om emerit în știință și învățământ din 2000.

Laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii (1996). Distins cu Medalia „D. Cantemir" a Academiei de Științe a Moldovei (2014) și cu „Ordinul Republicii" (2023).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2000". – Chișinău, 1999. – P. 32-37; „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 17; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 43-46.

Bibliografie selectivă:

Bara, Ion. Plantele – izvor de sănătate / Ion Bara, Florin Floria, Petru Tarhon. – Chișinău : Știința, 1993. – 94 p.

Tarhon, Petru. Didactica generală a biologiei / Petru Tarhon. – Chișinău : [S. n.], 2004. – 280 p.

Tarhon, Petru. Fiziologia plantelor : [în 2 vol.] / Petru Tarhon. – Chișinău : Lumina.
Vol. 1. – 1992. – 230 p.
Vol. 2. – 1993. – 242 p.

Tarhon, Petru. Lucrări de laborator la cursul de „Fiziologie a plantelor" / Petru Tarhon, Ana Bârsan. – Chișinău : CEP USM, 2016. – 239 p.

Tarhon, Petru. Parcurile vechi boierești din Republica Moldova / Petru Tarhon. – Chișinău : Pontos, 2013. – 648 p.

Tarhon, Petru. Viață consacrată științei și învățământului / Petru Tarhon. – Chișinău : Syrius, 2006. – 296 p.

Tarhon, Petru. Viața cum a fost sau Destin împlinit : [în 2 vol.]. – Chișinău : Pontos.
Vol. 1. – 2019. – 396 p.
Vol. 2. –2020. – 338 p.

***

****Madan, Ion**. Savant, pedagog, patriot : Petru Tarhon la 70 de ani : Biobibliografie / Ion Madan. – Chișinău : [S. n.], 1999. – 84 p.

***

Batâr, Dumitru. Vocația și suflul unei cariere profesionale // Moldova Suverană / Dumitru Batâr. – 2001. – 27 iun. – P. 3.

Bârsan, Ana. Profesorul Petru Tarhon – ilustru savant și pedagog de vocație / Ana Bârsan, Ion Bulhac // Pedagogi români notorii : (din Basarabia). Vol. 3 / coordonatori: Virgil Mândâcanu, Valeriu Volcov. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 163-168. – ISBN 978-9975-115-08-7. – ISBN 978-9975-51-781-2.

Rusnac, Gheorghe. Tarhon Petru / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma // Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2001. – P. 203-204.

Tarhon Petru // Cercetători și inventatori din Republica Moldova : (Prezentare succintă). Partea a 3-a. – Chișinău : AGEPI, 2004. – P. 140-141.

Toma, Simion. Savant, pedagog, patriot : [Petru Tarhon] / Simion Toma // Literatura și Arta. – 2000. – 20 ian. – P. 7.

Andrei Prohin

Mircea SNEGUR
1940-2023

Specialist în domeniul agriculturii, doctor în științe agricole, politician, om de stat, Primul președinte al Republicii Moldova.

S-a născut la 17 ianuarie 1940, în s. Trifănești, jud. Soroca, astăzi în rn. Florești. A decedat la 13 septembrie 2023, la Chișinău.

A studiat șapte clase în satul de baștină, iar în anul 1956 a absolvit școala medie din satul vecin, Frumușica. Studiile superioare le-a făcut la Institutul Agricol din Chișinău, pe care l-a absolvit în 1961. A urmat aspirantura la Catedra de fitotehnie a aceluiași institut (1970-972). Mircea Snegur a fost agronom-savant, cercetător științific superior și a deținut titlul științific de doctor în științe agricole.

În anii 1961-1968 a activat în calitate de agronom și președinte de colhoz în s. Lunga, rn. Florești. Ulterior a deținut funcțiile de director al Stației Experimentale pentru Culturile de Câmp (1968-1973), șef al Direcției principale știință agricolă a Ministerului Agriculturii (1973-1978), director general al Asociației Științifice de Producție „Selecția" și director al Institutului de Cercetări Științifice în domeniul

Culturilor de Câmp din or. Bălți (1978-1981).

În perioada 1981-1985 este prim-secretar al Comitetului raional Edineț al Partidului Comunist din Moldova (PCM). Din 1985 până în 1989 deține funcția de secretar al Comitetului Central al PCM.

La 26 martie 1989 este ales deputat în Sovietul Suprem al URSS. Deputat în Sovietul Suprem al RSS Moldovenești de legislaturile a XI-a și a XII-a, deputat în Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XIV-a.

La 29 iulie 1989, Mircea Snegur este ales Președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, iar la 27 aprilie 1990 Președinte al Sovietului Suprem al RSS Moldovenești. În momentul critic din august 1989 a acceptat să susțină proiectul de lege care conferea limbii române dreptul de limbă oficială și revenirea la drapelul tricolor, fapt care i-a atras simpatia populației autohtone. La 3 septembrie 1990 devine Președinte al Republicii Moldova, funcție pe care o va deține până la 1 decembrie 1996.

A susținut proclamarea independenței Republicii Moldova și a acționat pentru recunoașterea de către Occident a statului nou-format. La 27 august 1991, Parlamentul adoptă Declarația de Independență. La 2 martie 1992, Republica Moldova devine membră cu drepturi depline a Organizației Națiunilor Unite și aproape concomitent este atrasă în conflicte armate cu două regiuni separatiste ale ei – cea transnistreană și cea populată preponderent de găgăuzi. Conflictul militar din regiunea Transnistriei a luat proporții și a făcut numeroase victime, fiind stopat prin convenția semnată la 21 iulie 1992 de Mircea Snegur și președintele Federației Ruse, B. Elțîn. În ciuda eforturilor depuse de autoritățile moldovene, Transnistria și or. Tighina continuă să se afle sub controlul autorităților separatiste de la Tiraspol.

A sprijinit Partidul Democrat Agrar din Moldova (PDAM) la alegerile parlamentare din februarie 1994 și la cele locale din aprilie (1995) ca membru al acestei formațiuni și a obținut împreună cu aliații săi o victorie confortabilă.

Majoritatea parlamentară a adoptat la 29 iunie 1994 o nouă Constituție. A schimbat imnul de stat și a acordat prin constituție autonomie teritorială pe principii etnice localităților cu populația majoritară găgăuză din sudul Republicii Moldova.

La data de 26 iunie 1995 Republica Moldova este admisă ca membră cu drepturi depline în Consiliul Europei.

La 7 februarie 1996, Mircea Snegur și liderul separatist de la Tiraspol, I. Smirnov, au semnat Decizia protocolară cu privire la soluționarea problemelor apărute în domeniul funcționării serviciilor vamale ale Republicii Moldova și Transnistriei. Ca urmare a semnării acestui document, regimul anticonstituțional și separatist, care s-a instaurat prin distrugerea structurilor de stat moldovenești, a căpătat de la Republica Moldova dreptul de a utiliza propria ștampilă vamală cu inscripția: „Republica Moldova. Vama Tiraspol".

În ultimul an de mandat, Mircea Snegur a intrat în conflict cu conducerea PDAM, deoarece venise cu o inițiativă legislativă privind denumirea limbii oficiale a statului, dorindu-se revenirea la denumirea de „limba română", respinsă categoric de majoritatea parlamentară. Drept răspuns, Mircea Snegur se desolidarizează de PDAM.

În august 1995 a fost ales președinte al Partidului Renașterii și Concilierii din Republica Moldova, înființat de către susținătorii săi. Cu această formațiune, dar și cu sprijinul unei largi alianțe a partidelor de opoziție, Mircea Snegur candidează la alegerile prezidențiale din 17 noiembrie 1996, avându-i ca principali contracandidați pe premierul A. Sangheli și pe președintele Parlamentului, P. Lucinschi, care a și învins în acele alegeri.

Activitatea sa politică ulterioară a mers constant în descreștere, Partidul Renașterii și Concilierii pe care l-a constituit, odată cu pierderea alegerilor prezidențiale și a pârghiilor administrative de influență asupra electoratului, a intrat în zona partidelor neparlamentare. În structurile politice la a căror înființare a luat parte ulterior – Partidul Liberal (2002), Partidul Alianța „Moldova Noastră" (2003) – nu a deținut funcții executive, nemaifiind nici deputat în Parlament.

După retragere din viața politică, s-a dedicat scrisului.

Memoriile primului președinte, intitulate sugestiv „Labirintul destinului", cuprind în total 4 426 de pagini. La scrierea lor autorul a muncit mulți ani, inclusiv în arhivele principalelor instituții ale statului. Textul este însoțit de 516 fotografii, majoritatea constituind documente ale timpului și referindu-se la activitatea și viața primului președinte al țării. Cele șase volume conțin în jur de 2 550 de nume și 2 350 de denumiri. Lucrarea vine să analizeze și să aprecieze etapele de însemnătate pentru istoria Moldovei: mișcarea de renaștere națională, democratizarea, reformele, statalitatea, stabilirea și dezvoltarea relațiilor internaționale și a economiei de piață.

Este doctor honoris causa al mai multor instituții: Universitatea Agrară din Chișinău (1996), Universitatea din Ankara (1996), Universitatea Liberă Internațională din Moldova (2001), Academia de Științe a Moldovei (2011), Universitatea Tehnică a Moldovei (2014), Academia de Administrare Publică (2017), Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova (2013).

Lui Mircea Snegur i s-au conferit mai multe distincții de stat și titluri onorifice: Ordinul „Insigna de Onoare" (1966), Medalia „Pentru vitejie în muncă" (1976), „Ordinul Republicii" (2000), Diploma „Ad Honores" a Academiei Europene de Arte (1995), Diploma de onoare și Medalia de aur a Ordinului European de Merit (1995).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 31-32; „Calendar Național 2015". – Chișinău 2015. – P. 41-42.

Bibliografie selectivă:

Snegur, Mircea. Eu cred în viitorul Moldovei : Alocuțiuni. Mesaje. Interviuri / Mircea Snegur. – Chișinău : [S. n.], 1996. – 176 p.

Snegur, Mircea. Labirintul destinului : Memorii : [în vol.] / Mircea Snegur. – Chișinău : Fundația „Draghiștea". – ISBN 978-9975-9868-9-2.

Vol. 1 : Calea spre „Olimp" : (Perioada de până la 3.09.1990). – 2007. – 858 p. – ISBN 978-9975-9833-1-2.

Vol. 2 : Independența: între euforie și zbucium. – 2008. – 890 p. – ISBN 978-9975-9986-1-1.

Vol. 3 : Edificarea statului. – 2013. – 775 p. – ISBN 978-9975-4210-7-2.

Vol. 4 : Republica Moldova și Lumea : (Perioada de până la 1 ianuarie 1997). – 2013. – 764 p. – ISBN 978-9975-4210-8-9.

Vol. 5 : Economia de piață : primii pași. – 2013. – 514 p. – ISBN 978-9975-4210-9-6.

Vol. 6 : Presiunea tranziției. – 2013. – 626 p. – ISBN 978-9975-4459-0-0.

Vol. 7 : Urme pe dreapta (și-n suflet). – 2019. – 538 p. – ISBN 978-9975-129-64-0.

Vol. 8 : Completări și replici oportune. – 2020. – 604 p. – ISBN 978-9975-129-74-9.

Vol. 9 : Evoluții : (interviuri). – 2021. – 872 p. – ISBN 978-9975-129-80-0.

Rec.: Operă memorialistică de certă valoare documentară și artistică : [prezentări la volumele de memorii „Labirintul istoriei" de Mircea Snegur] // Administrarea Publică : revistă metodico-științifică trimestrială. – 2017. – Nr 1. – P. 150-170. – Conține: Eveniment de anvergură a anului / Oleg Balan ; Omul, omul de stat, președintele și... scriitorul Mircea Snegur / Dumitru Țâra ; Mircea Snegur – semnatar al Decretului prezidențial de fondare a Academiei de Administrare Publică / Tudor Deleu ; Istoria Țării din prima sursă / Ion Dulschi ; Activitatea parlamentară în memoriile „labirintului destinului" de Mircea Snegur / Iurie Țap ; Memoriile „Labirintul destinului" de Mircea Snegur – operă memorialistică de certă valoare documentară și artistică / Mihai Manea ; Aspecte ale activității administrației publice în Memoriile „Labirintul destinului" / Neghina Azizov ; Dragostea de țară și de neam – pilon fundamental al Memoriilor „Labirintul destinului" / Oleg Graur ; Probleme de edificare a statalității în Memoriile „Labirintul destinului" / Andrei Voica ; Memoriile „Labirintul destinului" – cartea de căpătâi a vieții mele / Mircea Snegur. – ISSN 1813-8489.

***

Snegur, Mircea. Încă o lecție a maestrului Mihail Gheorghe Cibotaru / Mircea Snegur // Literatura și Arta. – 2020. – 29 oct. – P. 6.

Snegur, Mircea. Lecții de viață : [In memoriam Mihail Gheorghe Cibotaru] / Mircea Snegur // Moldova. – 2021. – Ian./Febr. – P. 52-57.

Snegur, Mircea. Nuvelistul descălecat din taina mistică a inocenței : [In memoriam Nicolae Dabija (1948-2021)] / Mircea Snegur // Literatura și Arta. – 2021. – 15 iul. – P. 6.

Snegur, Mircea. Ochiul care gândește : (Reflecții la albumul-biobibliografie „Anotimpurile neamului" de Mihai Potârniche) / Mircea Snegur // Literatura și Arta. – 2021. – 21 ian. – P. 7.

Snegur, Mircea. Oștean al cronicilor cu bătaie lungă (privitor la realismul scrierilor lui Gheorghe Budeanu) / Mircea Snegur // Literatura și Arta. – 2020. – 14 mai. – P. 4.

Snegur, Mircea. Responsabil și prolific : [Nicolae Schițco – 65 de ani de la naștere] / Mircea Snegur // Literatura și Arta. – 2020. – 14 mai. – P. 4.

***

Mircea Snegur - președintele nostru de azi, președintele nostru de mîine – Chișinău : Luceafărul, 1996. – 48 p.

Vartic, Andrei. Snegur / Andrei Vartic. – Chișinău : Basarabia, 1996. – 254 p. – ISBN 9975-924-00-X.

***

Cebotari, Svetlana. Mircea Snegur – primul președinte al Republicii Moldova : 23 septembrie 1990 – 15 ianuarie 1997 : Candidat independent / Svetlana Cebotari, Ion Coropcean // Președinții Republicii Moldova 1990-2022 : Profiluri de personalități. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 25-35. – ISBN 978-9975-62-460-2.

Jitaru, Valentin. Snegur Mircea / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 310-311. – ISBN 978-9975-53-932-6.

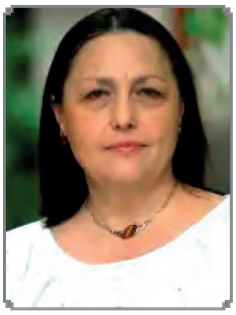
Mircea Snegur // Enciclopedia „Oamenii Moldovei" : [în vol.]. Vol. 1. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 5. – ISBN 978-9975-53-865-7.

Mircea Snegur, Președintele Republicii Moldova. 1990-1996 // Constelații ieșene. – 2006. – Nr 3. – P. 14.

Țarălungă, Ecaterina. Snegur Mircea / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități : [în vol.]. Vol. 2 / Ecaterina Țarălungă. – București : A.G.I.R., 2019. – P. 697-698. – ISBN 978-973-720-763-0. – ISBN 978-973-720-765-4.

Țâra, Dumitru. Trifănești : [cu referire la Mircea Snegur] / Dumitru Țâra // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat : [în vol.]. Vol. 14 : To-Va. – Chișinău : Fundația „Draghiștea", 2016. – P. 138-151. – ISBN 978-9975-9668-4-9.

Ana Struță

Maria ȘLEAHTIȚCHI 1960

Poetă, prozatoare, dramaturg, critic și istoric literar, doctor habilitat în filologie, cercetător științific principal, conferențiar universitar, manager.

S-a născut la 17 ianuarie 1960, în s. Ștefănești, rn. Florești. Este prima din cei trei copii ai lui Neculai Guțanu (născut Apetrei) și ai Zinaidei (născută Morari).

A învățat la școala medie din satul natal, apoi a fost admisă la Școala-bază de medicină din Chișinău (azi, Centrul de excelență în medicină și farmacie „R. Pacalo; 1975), pe care o abandonează și revine la școala din sat. După absolvirea școlii (1977), este studentă (1977-1981) la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic de Stat „A. Russo" (astăzi, Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălți), secția de limbă și literatură română. În anul 1991 susține teza de doctorat în filologie, cu tema „Căutări de gen și stil în proza moldovenească pentru copii din anii '60-'80", la Institutul de Literatură al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), conducător științific – academicianul C. Popovici. Tot la AȘM susține teza de doctor habilitat, cu tema „Romanul generației 80. Poetica genului" (2018), consultant științific – profesorul universitar Al. Burlacu.

În 1996 obține titlul științifico-didactic de conferențiar universitar, iar din anul 2006 este conducător de doctorat la specialitatea literatura română.

A urmat stagii de documentare științifică la Biblioteca Națională a Rusiei și la Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași, Facultatea de Litere, Catedra de literatură română „G. Ibrăileanu". Participă la manifestările științifice de la universitatea ieșeană, în special „Colocviile Eminesciene" (1992), și beneficiază aici de o bursă de cercetare în Programul „Ianus" (2014-2015).

Activitatea profesională o începe în anul 1981 în calitate de profesoară de limba și literatura română la Școala nr. 1 din Bălți (astăzi, Liceul Teoretic „M. Eminescu"). Din anul 1984 este cadru didactic universitar (titular sau prin cumul) la Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălți (USARB), unde ține mai multe cursuri, inclusiv la masterat și doctorat: „Istoria literaturii române. Pașoptismul"; „Istoria literaturii române contemporane"; „Metodica predării literaturii române"; „Istoria literaturii române. Marii clasici". În 1992 devine șefă a Secției de literatură română din cadrul Catedrei de limba și literatură română. În 2000 este numită șefă a Catedrei nou-formate de literatură română și universală. Timp

de 10 ani (2000-2010) deține postul de decan al Facultății de Filologie, iar în anii 2010-2012 îndeplinește funcția de prorector pentru activitatea științifică al USARB.

În 2012-2016 este angajată a Universității de Stat din Moldova, fiind și șefa Departamentului Cercetare și Inovare în perioada 2016-2018.

În 2018-2019 este coordonator adjunct al Secției de științe sociale, economice, umanistice și arte a AȘM, cercetător științific coordonator în cadrul Sectorului literatură contemporană al Institutului de Filologie Română „B. P. Hasdeu".

Din anul 2019 deține funcția de director general al Muzeului Național de Literatură „M. Kogălniceanu", contribuind și la modificarea denumirii acestuia în „Muzeul Național al Literaturii Române" (MNLR) (2023). A transformat instituția într-un centru al vieții literare din Chișinău, un loc de întâlnire a creatorilor cu publicul, dezvoltând o colaborare intensă cu alte instituții culturale. În calitate de manager, pledează pentru competitivitate, modernizare și actualizare a formelor de organizare a expozițiilor, a ghidajelor (inclusiv în diferite limbi), a organizării diverselor genuri de activitate, a cercetării științifice și promovării patrimoniului național, sporindu-i vizibilitatea în țară și peste hotare. Este implicată în realizarea proiectelor cultural-științifice ale MNLR: „Post-restant. Scrisori inedite" de V. Vasilache (2023), „Pagini de corespondența" de G. Meniuc (2023), „Exegeze" de Vl. Beșleagă (2023) ș.a.

Alături de scriitorii N. Leahu și M. V. Ciobanu, a fost fondatoarea revistei „Semn" (1995). Este prezentă cu studii în volumele colective „Limbaje si comunicare, II" (1997) și „Expresie și sens" (1998).

Debutează literar cu textul în proză „Nume de legendă" în săptămânalul „Tinerimea Moldovei" (1976), iar prima sa cronică a fost la o carte de proză pentru copii – „Vacanța omuleților de zăpadă" de N. Rațiuc (1986).

Publică primul ciclu de versuri în revista „Contrafort" (1997), iar în anul 1998 se lansează cu volumul de poeme „O săptămână de poeme nescrise" (1998). În anul 2001 la Editura ARC îi apare eseul dramatic „Cvartet pentru o voce și toate cuvintele", scris împreună cu scriitorul N. Leahu și pus în scenă la Teatrul Național „V. Alecsandri" din Bălți (2001). Urmează „Jocurile alterității" (eseu, 2002), apoi, în colaborare cu Gh. Popa și N. Leahu, editează volumul de articole științifice „Un lingvist pentru sec. XX" (2002) consacrat profesorului E. Coșeriu. A semnat, de asemenea, antologia „Literatura pentru copii" (2004) din seria „Literatura din Basarabia în sec. XX". Este coautoare la „Istoria critică a literaturii române din Basarabia (pe genuri)". În anul 2004 vede lumina tiparului volumul de interviuri cu profesorul E. Coșeriu „Universul din scoică", realizat de Maria Șleahtițchi în colaborare cu Gh. Popa și N. Leahu.

Este autoarea cărților „Cerc deschis. Literatura română din Basarabia în postcomunism" (critică literară, 2007), „Oleandrii mă strigă roz" (poezie, 2010), „Acum" (poezie, 2013), „Romanul generației 80: construcție și reprezentare" (eseu, 2014), „Iubirea noastră e o doamnă frumoasă" (poezie, 2015; 2019), „Fragile", poezie, 2016), „Notre amour est une belle dame" (poezie, tradusă în limba franceză, 2019) și coautoare la „Panorama comunismului în Moldova sovietică" (2019).

Publică poezie, proză, dramaturgie și critică literară în revistele: „Contrafort", „Basarabia" „Sud-Est", „Semn", „Dacia literara", „Porto-Franco", „Limba Română" ș.a. La revista „Contrafort", timp de zece ani (2012-2021), a susținut o rubrică intitulată „Între viață și cărți". În calitate de critic literar, participă la dezbateri și polemici literare pe probleme de teorie și istorie literară, în special, fiind interesată de problema alterității în limbajul poetic.

A fost inclusă (2004) în antologia „Literatura din Basarabia în secolul XX. Poezie" (antologator: N. Leahu) și în antologia „Literatura din Basarabia în secolul XX. Eseu și critică literară" (antologator: E. Lungu). Este prezentă cu poeme și eseuri, unele traduse în limbile engleză, franceză, rusă, maghiară, slovenă, germană, ucraineană, spaniolă, catalană, azeră etc., în numeroase culegeri publicate

în țară și în străinătate.

Maria Șleahtițchi a fost redactor-șef adjunct al revistei literare „Semn" (1995-2012), redactor-șef al revistei științifice „Noua revistă filologică" (2010-2012).

A participat la Festivalul internațional de poezie a lumii latine „Ars Amandi" (2002) de la Constanța, ulterior fiind inclusă cu trei poeme în antologia „Singular destinies. Contemporary Poets of Bessarabia" (în limba engleză); a luat parte la simpozioane literare din România (2004, 2007, 2008).

Este membră a Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1998); a Uniunii Scriitorilor din România (2003); a PEN-Clubului Centru, Filiala Chișinău (2005); membră a comitetului de conducere a Filialei din Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România (2005); membră a juriului pentru Programul Artă și cultură al Fundației Soros Moldova (2005); membră a Comisiei naționale pentru acordarea Premiului Național al Republicii Moldova (2023); membră a Consiliului de Supraveghere și Dezvoltare al furnizorului public național de servicii media Compania Teleradio Moldova (din 2023).

Deține mai multe premii: Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1999); Premiul III pentru dramaturgie al Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2000); Premiul pentru critică literară al revistei „Convorbiri literare" (Iași, România, 2003); Premiul pentru critică literară al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2003); Premiul Salonului Internațional de Carte din Chișinău, Ediția a XX-a (2010); Premiul Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Chișinău (2008, 2011); Premiul „Om de cuvânt" al Librăriilor „Cartier" (2014); Premiul Primăriei mun. Chișinău la Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, Ediția a XIX-a (2015); Premiul Consiliului Uniunii Scriitorilor din Moldova (2015); Premiul Ministerului Culturii al Republicii Moldova la Salonul Internațional de Carte din Chișinău, Ediția a XXIV-a (2015); Premiul pentru literatură „C. Stere" al Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2016); Premiul GALEX pentru „Cel mai bun susținător al programelor de valorificare a moștenirii culturale" (2023).

A fost decorată cu distincțiile de stat Ordinul „Gloria muncii" al Republicii Moldova (2012) și Medalia „M. Eminescu" a Republicii Moldova (2010). Este deținătoarea Premiului Național al Republicii Moldova (2021).

În anul 2024 colectivului Muzeului Național al Literaturii Române, Chișinău pe care îl conduce i-a fost decernat „Ordinul Cultural" în grad de Cavaler, Categoria A – Literatură, din partea președintelui României K. Iohannis (2024).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 32-34; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 46-49.

Bibliografie selectivă:

Donici, **Alecu**. Opere : Fabule. Poezii. Traduceri / Alecu Donici ; ediție îngrijită, repere cronologice, note și comentarii iconografie: Mihai Papuc ; studiu introductiv de Maria Șleahtițchi. – Chișinău : Știința, 2019. – 372 p. – (Moștenire, ISBN 978-9975-85-172-5). – ISBN 978-9975-67-986-2.

Ghimpu, **Simion**. Punctul meu de plecare : Antologie de versuri / Simion Ghimpu ; selecție și postfață de Maria Șleahtițchi. – Chișinău : Cartier, 2022. – 137 p. – ISBN 978-9975-86-626-2.

Literatură pentru copii : Antologie / selecție, prefață și note bibliografice de Maria Șleahtițchi. – Chișinău : Arc, 2018. – P. 193-197. – ISBN 978-9975-0-0207-3.

Literatură, **reprezentări**, **negocieri** / Maria Șleahtițchi, Mihai Șleahtițchi, Lucia Țurcanu [et al.]. – Chișinău : Arc, 2018. – 192 p. – ISBN 978-9975-0-0216-5.

Meniuc, **George**. Pagini de corespondență / George Meniuc ; studiu introductiv, note și comentarii de Elena Țau ; [coordonator: Maria Șleahtițchi ; ediție îngrijită de Veronica Boldișor]. – Ed. a 2-a, revăzută și completată. – Chișinău : Polisalm, 2023. – 654 p. – ISBN 978-9975-3630-9-9.

Romanul românesc / studiu introductiv, concepte operaționale, selecția textelor de Maria Șleahtițchi. – Chișinău : Știința, 2020. – P. 260-263. – ISBN 978-9975-85-214-2.

Șleahtițchi, Maria. Arta narațiunii românești : Teorii și practice / Maria Șleahtițchi. – Chișinău : Cartier, 2020. – 91 p. – ISBN 978-9975-86-432-9.

Rec.: Butnaru, Val. Despre arta narațiunii // Revista Literară. – 2020. – Nr 12 (53). – P. 10.

Vladimir Beșleagă, **omul și conștiința de sine a literaturii** / coordonator: Maria Șleahtițchi. – Chișinău : Cărțile MNLR, 2023. – 142 p. – (Exegeze ; 1). – ISBN 978-5-36241-120-6. – ISBN 978-

9975-87-840-1. – ISBN 978-5-36241-119-0.

***

Șleahtițchi, **Maria**. Chișinăul din catacombele literaturii: exercițiu de arheologie literară / Maria Șleahtițchi // Identitățile Chișinăului : Orașul subteran : Materialele Conferinței Internaționale „Identitățile Chișinăului : orașul subteran", Ediția a 6-a, 24-25 octombrie 2019, Chișinău. – Chișinău : Arc, 2020. – P. 205-209. – ISBN 978-997-500-404-6.

Șleahtițchi, Maria. Cu Maria Șleahtițchi – scriitoarea care a transformat un muzeu într-un ferment al vieții literare / interviu realizat de Vitalie Ciobanu // Radio Europa Liberă : [site]. – 2024. – 19 febr. – URL: https://moldova.europalibera.org/a/cultura-la-frontiera-cu-maria-sleahtitchi-scriitoarea-care-a-transformat-un-muzeu-intr-un-ferment-al-vietii-literare/32822196.html (accesat : 20.05.2024).

Șleahtițchi, **Maria**. De ce Muzeul Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu?" / Maria Șleahtițchi//Contrafort. – 2020. – Nr 1. – P. 2. – ISSN 1223-1576.

Șleahtițchi, **Maria**. Diariști și memorialiști basarabeni: din postbelic în actualitate (II) : Generația '60 și jurnalele totalitarismului / Maria Șleahtițchi // Sud-Est Cultural. – 2019. – Nr 3. – P. 15-26. – ISSN 1857-0143.

Șleahtițchi, **Maria**. Literatura în comunism / Maria Șleahtițchi // Panorama comunismului în Moldova Sovietică : Context, surse, interpretări / editor: Liliana Corobca. – Iași : Polirom, 2019. – P. 531-556. – ISBN 978-973-46-7846-4.

Șleahtițchi, **Maria**. Maria Șleahtițchi: „E bine ca noi, oamenii de creație, să ne bucurăm unii de alții" : [interviu cu Maria Șleahtițchi, scriitoare, doctor habilitat în filologie, director general al Muzeului Național de Literatură „Mihail Kogălniceanu"] / consemnare: Gheorghe Budeanu // Natura. – 2021. – Nr 10. – P. 8.

Șleahtițchi, Maria. Maria Șleahtițchi, directorul Muzeului Literaturii Române „Mihail Kogălniceanu": Sintagma „limba moldovenească" era un anacronism. În mod normal, denumirea corectă a limbii nu trebuie să scindeze societatea / interviu realizat de Cristian Sava // TVR Moldova : [site]. – 2023. – 3 mar. – URL: https://tvrmoldova.md/article/6d00e480f9e82b4d/maria-sleahtitchi-directorul-muzeului-literaturii-romane-mihail-kogalniceanu-sintagma-limba-moldoveneasca-era-un-anacronism-in-mod-normal-denumirea-corecta-a-limbii-nu-trebuie-sa-scindeze-societatea.html (accesat : 20.05.2024).

Șleahtițchi, Maria. Nicolai Costenco în Chișinăul interbelic // Conferința „Identitățile Chișinăului. Orașul interbelic", Ediția a 5-a, 1-2 noiembrie 2018, Chișinău. – Chișinău : Arc, 2020. – P. 72-77. – ISBN 997-500-338-9. – ISBN 978-997-500-338-4.

Șleahtițchi, **Maria**. Trăim într-o lume a formelor fără fond : interviu cu Maria Șleahtițchi / realizat de Valentina Tăzlăuanu // Schimbarea la față a culturii : Interviuri : [cu Alex Ștefănescu, Dan C. Mihăilescu, Vladimir Beșleagă ș.a.] / Valentina Tăzlăuanu. – Chișinău : Arc, 2021. – P. 165-172. – ISBN 978-9975-0-0526-5.

Șleahtițchi, **Maria**. „Veniți la Expoziția Paul Goma 85. Veniți aievea și virtual" : Interviu cu Maria Șleahtițchi, director al Muzeului Național de Literatură „Mihai Kogălniceanu" / interviu de Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 25 sept. – P. 12.

***

Maria Șleahtițchi : Biobibliografie / alcătuitor: Anna Nagherneac ; redactor coordonator: Elena Harconița. – Bălți : Biblioteca Științifică a USARB, 2005. – 114 p. – ISBN 9975-931-79-0 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/684/sleahtitchi.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

***

Baciu, Gheorghe. Maria Șleahtițchi : [eseu biografic] / Gheorghe Baciu // Orașul Bălți și oamenii lui / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 442-445. – ISBN 978-9975-78-931-8.

Ciobanu, **Mircea V**. Citindu-i pe critici : [cu referire la Maria Șleahtițchi ș.a.] / Mircea V. Ciobanu // Sud-Est. – 2015. – Nr 1. – P. 14-30.

Jitaru, **Valentin**. Șleahtițchi Maria : (biografie) / Valentin Jitaru // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 323-324. – ISBN 978-9975-53-932-6 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/3939.

Maria Șleahtițchi : Despre mine : [fișier biografic] // wordpress.com : [blog]. – URL: https://mariasleahtitchi.wordpress.com/despre-mine-3/ (accesat : 20.04.2024).

Omul Săptămânii : **Maria Șleahtițchi – scriitoare, profesoară** // Timpul. – 2018. – 24 ian. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://timpul.md/articol/omul-saptamanii-maria-sleahtitchi-scriitoare-profesoara-126511.html#google_vignette (accesat : 20.04.2024).

Popa, **Iulius**. Șleahtițchi Maria : [fișier biografic] / Iulius Popa // Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți (1945-2015) / Iulius Popa. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 388-389. – ISBN 978-9975-53-538-0.

Șleahtițchii Maria // Scriitori români din anii 80-90 : Dicționar bio-bibliografic. Vol. 3 / coordonator: Ion Bogdan Lefter. – Pitești ; București ; Brașov ; Cluj-Napoca : Paralela 45, 2001. – P. 198-199.

Țurcanu, **Lucia**. Maria Șleahtițchi: revizitarea canonului / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2020. – Iul./Aug. – P. 58-61.

Elena Harconița

Valentina EȘANU
1960

Specialist în domeniul istoriei medievale, doctor în științe istorice, cercetător științific coordonator, bibliograf.

Valentina Eșanu, născută la 20 ianuarie 1960, în s. Sculeni, rn. Ungheni, unde a absolvit școala medie (1977), a studiat la Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie a Universității de Stat din Moldova, pe care a absolvit-o în anul 1981.

În 2015 a susținut teza de doctor în istorie, care a stat la baza studiului monografic „Marii demnitari ai Țării Moldovei în domnia lui Ștefan cel Mare (1457-1504)", publicat în 2018.

A activat la Biblioteca Științifică (1981-1984) și la Institutul de Geologie (1985-1989) din cadrul Academiei de Științe a Moldovei (AȘM) și a fost consultant la Ministerul Justiției al Republicii Moldova (1989-1994). În anul 1994 a fost angajată la Institutul de Istorie al AȘM, unde se recalifică, devenind treptat un bun istoric, specialist în domeniul culturii medievale. În această calitate, a parcurs un drum îndelungat de cercetător științific, elaborând, împreună cu soțul ei A. Eșanu, monografii, culegeri, bibliografii, ediții critice de cronici și de opere cantemirene, studii dedicate istoriei unor instituții eclesiastice, unor mari personalități din Evul Mediu românesc.

Una dintre cele mai importante probleme căreia i s-a dedicat zeci de ani a fost valorificarea și editarea moștenirii științifice și culturale a lui D. Cantemir, contribuție care s-a soldat cu apariția unor studii și ediții fundamentale: „«Descrierea Moldovei» de Dimitrie Cantemir în cultura europeană" (2004); „Dinastia Cantemireștilor" (2008); „Moștenirea culturală a Cantemireștilor" (2010); „Neamul Cantemireștilor. Bibliografie" (2010); „«Cuvânt Panegiricesc» 1719 de Dimitrie Cantemir" (Iași, 2017). A semnat studii introductive, a întocmit note și comentarii la ediții de opere cantemirene: „Descrierea stării de odinioară și de astăzi a Moldovei" (București, 2006-2007); „Despre numele Moldaviei în vechime și azi" (București, 2017), iar cu specialiștii din Sankt Petersburg a pregătit ediția «Дмитрий Кантемир. Описание Молдавии» (Sankt Petersburg, 2011).

A elaborat studii monografice consacrate unor instituții ecleziastice, cum ar fi: „Mănăstirea Căpriana cu Schitul Condrița" (2003, 2019); „Mănăstiri și schituri din Republica Moldova" (2013); „Mănăstirea Voroneț – important centru de cultură și spiritualitate" (2010), precum și numeroase studii dedicate vechilor biblioteci mănăstirești (Căpriana, Voroneț, Condrița, Suruceni, Noul-Neamț).

Împreună cu specialiștii de la Cluj, timp de zece ani, a lucrat la elaborarea unui important proiect academic – „Bibliografia istorică a României" (vol. IX-XIII, București-Cluj, 1999-2011), la care a contribuit cu titluri de lucrări ale istoricilor din Republica Moldova din anii 1990-2010.

Un domeniu aparte al activității Valentinei Eșanu îl constituie pregătirea pentru tipar și publicarea unor monografii și studii ale Valentinei Pelin (1950-2006), renumit paleograf și istoric, cum ar fi „Paisianismul în contextul cultural și spiritual sud-est și est european (secolele XVIII-XIX)" (Chișinău, 2010; Iași, 2017); „Manuscrise românești din secolele XIII-XIX în colecții străine (Rusia, Ucraina, Bielorusia): Catalog" (Chișinău, 2017, 2021), alte câteva zeci de studii.

A publicat în colaborare peste 320 de lucrări științifice, inclusiv 30 de monografii, culegeri de studii, ediții de cronici, documente istorice și bibliografii și a participat cu numeroase rapoarte și comunicări la congrese, simpozioane și sesiuni științifice din Republica Moldova, România, Turcia, Polonia ș.a. În anul aniversar Dimitrie Cantemir (2023) a participat la mai multe reuniuni științifice, la care a prezentat comunicări dedicate vieții și activității marelui savant român.

Valentina Eșanu a fost decorată cu: Medalia „Meritul Civic" (2010); Medalia „N. Milescu Spătaru" a AȘM (2020); Premiul AȘM (2004, 2014); Premiul AȘM în domeniul istoriei și filo-

sofiei „Al. Boldur” pentru un ciclu de lucrări (2018, 2022); deține Diploma de onoare a Primăriei Chișinău (2016, 2022); Diploma de merit (2005) și Diploma „Meritul Academic” a AȘM pentru succese remarcabile în activitatea științifică (2019); Diploma de excelență a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (2018); Diploma „Meritul Academic” a Academiei Române (2023).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 50-52 ; „Calendar Național 2020”. – Chișinău, 2019. – P. 54-58.

Bibliografie selectivă:

Cantemir, Dimitrie. Opere : Descrierea stării de odinioară și de astăzi a Moldovei / Dimitrie Cantemir ; studiul introductiv, note și iconografie de Andrei și Valentina Eșanu. – Chișinău : Știința, 2019. – 392 p. – (Colecția „Moștenire”, ISBN 978-9975-67-986-2). – ISBN 978-9975-85-188-6.

Cantemir, Dimitrie. Opere : Despre numele antice și de astăzi ale Moldovei. Istoria moldo-vlahică. Viața lui Constantin Cantemir, supranumit cel Bătrân, domnul Moldovei / Dimitrie Cantemir ; ediție îngrijită, studii introductive și indici de Andrei și Valentina Eșanu. – Chișinău : Știința, 2023. – 440 p. – (Colecția „Moștenire”, ISBN 978-9975-67-986-2). – ISBN 978-9975-85-187-9. – ISBN 978-9975-85-417-7.

Eșanu, **Andrei**. Cantemiriana. Noi contribuții / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 268 p. – ISBN 978-9975-3483-6-2.

Eșanu, **Andrei**. Chișinăul de altădată, 1436-1812 : Studiu monografic, corpus de documente și alte materiale / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – Chișinău : Prut Internațional, 2021. – 616 p. – (Vol. 1 din seria „Chișinăul istoric” în 5 volume, ISBN 978-9975-54-604-1). – ISBN 978-9975-54-605-8.

Eșanu, Andrei. Dimitrie Cantemir văzut de aproape : (Zilnicul lui Ivan Ilinskii) / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – Chișinău : CEP USM, 2023. – 340 p. – ISBN 978-9975-62-626-2.

Eșanu, **Andrei**. Pomelnicul Mănăstirii Voroneț : Monument de istorie și cultură / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan”, 2022. – 195 p. – ISBN 978-9975-62-459-6.

Eșanu, **Andrei**. Retrospecții istorice româno-ruse : Studii / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu. – Chișinău : Lexon Prim, 2021. – 180 p. – ISBN 978-9975-3334-4-3.

Mănăstirea Căpriana cu Schitul Condrița : (secolul al XV-lea – începutul secolului al XXI-lea) : Studii, documente și materiale / A. Eșanu, Gh. Postică, V. Eșanu [et al.]. – Chișinău : Cartdidact, 2019. – 636 p. – ISBN 978-9975-3315-4-8.

****Pelin, Valentina**. Bibliotecile mănăstirilor Neamț și Noul Neamț în contextul culturii românești : Studii și texte : (secolele XV-XIX) / Valentina Pelin ; volum îngrijit, studiu introductiv, notă asupra ediției, bibliografie și album de Andrei și Valentina Eșanu. – Iași : Doxologia, 2022. – 355, [46] p. – ISBN 978-630-301-019-9.

Pelin, Valentina. Obștea paisiană din vatra nemțeană până în 1859 : Documente și materiale / Valentina Pelin ; ediție îngrijită de Andrei și Valentina Eșanu. – Iași : Doxologia, 2022. – 754 p. – ISBN 978-630-301-020-5.

***

****Eșanu**, **Andrei**. Biblia în spațiul est-slav și în cel de interferență cu lumea românească : (sec. XV – înc. sec. XIX) / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Receptarea Sfintei Scripturi între filologie, hermeneutică și traductologie : Lucrările Simpozionului Național „Exploatări în tradiția Biblică românească și europeană”, Ediția a 8-a, 24-25 mai 2018, Iași / coordonator: Eugen Munteanu. – Iași, 2019. – P. 21-72.

Eșanu, **Andrei**. Filip Moldoveanul (?-1554), primul topograf de limbă română / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Revista de Istorie a Moldovei. – 2019. – Nr 1/2 (117/118). – P. 5-25. – ISSN 1857-2022.

Eșanu, **Andrei**. Biblia din 1819 în spațiul etnic și cultural românesc / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Spiritualitate și cultură în spațiul pruto-nistrean în secolele XIX-XX : Materialele Simpozionului științific internațional consacrat împlinirii a 200 de ani de la editarea în limba română a Bibliei de la Sankt Petersburg / coordonatori: Octavian Moșin, Ion Gumenâi. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 7-46. – ISBN 978-9975-3291-0-1.

Eșanu, **Andrei**. Biserica domnească Sfântul Nicolae din Chișinău / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Anuarul Institutului de Istorie. Materialele Sesiunii Științifice anuale ale Institutului de Istorie, 19 decembrie 2019. – Chișinău, 2021. – P. 37-49. – ISSN 2345-1939.

Eșanu, **Andrei**. Cartea est-slavă în țările române sec. XV-XVI // Basarabia în istoria românilor : Volum al Congresului Național al Istoricilor Români, 29 august – 1 septembrie 2018, Iași / coordonatori: Gheorghe Cojocaru, Gheorghe Iacob, Ionuț Nistor. – Iași : Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2020. – P. 15-23. – ISBN 978-606-714-614-1.

Eșanu, **Andrei**. Dimitrie Cantemir cu privire la paternitatea și valoarea informativă a „hronicului lui Ureche vornicul” / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Basarabia în istoria românilor : Volum al Congresului Național

al Istoricilor Români, 29 august – 1 septembrie 2018, Iași / coordonatori: Gheorghe Cojocaru, Gheorghe Iacob, Ionuț Nistor. – Iași : Editura Universității „Al. I. Cuza", 2020. – P. 33-69. – ISBN 978-606-714-614-1.

Eșanu, **Andrei**. Dimitrie Cantemir despre Mitropolitul Dosoftei al Moldovei / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Limba Română. – 2023. – Nr 7/12. – P. 146-156.

Eșanu, **Andrei**. Dimitrie Cantemir și Basarabia / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu". – Cluj-Napoca, 2023. – Tom. LXII. – P. 297–319. – ISSN 1584-4390. – ISSN 2344-2093. – ISSN-L 1584-4390. – DOI: 10.59277/AIIGB/2023.62.

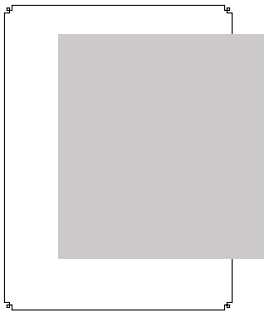
Eșanu, **Andrei**. Moștenirea culturală românească în aria de interese ale slavistului basarabean Polihronie Sârcu (1855-1905) / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Revista de Istorie a Moldovei. – 2022. – Nr 3/4. – P. 109-129. – ISSN 1857-2022.

Eșanu, **Andrei**. Opere cantemiriene în obștea Sfântului Paisie de la mănăstirea Neamț / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Akademos. – 2022. – Nr 4 (67). – P. 75-80. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687. – DOI: https://doi.org/10.52673/18570461.

***

Corlăteanu-Granciuc, **Silvia**. Istoricul Valentina Eșanu – la vremea consacrării // Revista de Istorie a Moldovei. – 2020. – Nr 3/4. – P. 19-24. – ISSN 1857-2022.

Igor Cereteu

Andrei LEVADNIUC 1925-1991

Geograf-geomorfolog, doctor habilitat în geografie, inițiatorul cartografierii naturii, populației și gospodăriilor Moldovei.

S-a născut la 21 ianuarie 1925, în s. Dankovți, reg. Cernăuți. A decedat la 15 august 1991, la Chișinău.

În 1932 a mers la școala primară din satul natal, după care și-a continuat studiile gimnaziale la Hotin (1938-1944). Din 1945 s-a înscris la secția de pregătire a Universității din Cernăuți. Ulterior a fost admis la studii la Facultatea de Geografie, pe care o absolvă în 1950 cu mențiune, specializându-se în domeniul geomorfologiei. În 1961 a susținut teza de doctor în geografie, cu tema „Geneza și relieful masivelor de nisipuri în partea de nord a depresiunii turkmene de Vest". În 1984 a susținut-o și pe cea de doctor habilitat în geografie, cu tema „Analiza inginero-geomorfologică comparativă a regiunilor de câmpie a zonelor morfoclimaterice numite și aride".

După absolvire, a fost repartizat la muncă în RSS Turkmenistan, în calitate de cercetător științific al Laboratorului de eroziune flusturatică din cadrul Institutului de Fitotehnie, apoi la cel de agricultură și, în final, la cel de geologie al Academiei Turkmene (1950-1962). În această perioadă a desfășurat o activitate de cercetare intensă , publicând opt lucrări științifice, printre care: „Metodica de alegere a probelor de nisipuri eolite" (1957), „Bazele metodicii cercetărilor geomorfologice la rezolvarea problemelor valorificării teritoriilor nisipoase" (1959), „Formarea reliefului eolitic în partea de nord al depresiunii turkmene de Vest" (1962) ș.a.

Între anii 1962 și 1966 a activat în calitate de cercetător științific superior și de director-adjunct pentru activitatea științifică la Institutul de Deșerturi al Academiei Turkmene.

Prin concurs, în 1966, a fost ales conferențiar al Catedrei de geografie fizică a Institutului Pedagogic de Stat din Tiraspol. Ulterior s-a transferat la Secția de geografie a Academiei de Științe a Moldovei (AȘM) în postul de cercetător științific superior (1969), iar din 1975 este șef al Laboratorului proceselor geomorfologice exogene. Și-a continuat cercetările în cadrul Institutului de Geografie al AȘM.

Savantul a fost promotorul geomorfologiei aplicate și a creat un colectiv de cercetători (A. Gherasi, Gh. Cernov, L. Ignatiev ș.a.), care a elaborat numeroase studii de geomorfologie aplicată, utilizând aerofotogramele și mai multe tipuri de hărți (harta pantelor, energiei reliefului, densității fragmentării, hipsometrică, geomorfologică ș.a.).

Andrei Levandiuc s-a con-

sacrat activității științifice în cadrul AȘM timp de 22 de ani. Ocupându-se de domeniul geomorfologiei teoretice și aplicative, a dezvoltat o nouă direcție științifică, numită geomorfologia inginerească. A organizat și a condus lucrări experimentale de studiere a proceselor de eroziune și de alunecare. Împreună cu colaboratorii și doctoranzii săi, organiza anual expediții în diferite raioane ale Moldovei. Rezultatele acestor expediții au fost publicate în lucrările: „Sarcinile principale de studiere a proceselor geologice moderne în Moldova" (1970); „Folosirea acrofotomaterialelor la cercetarea proceselor de eroziune și alunecare pe teritoriul Moldovei" (1970); „Descifrarea formelor de văgăună pe aerofotografii" (1971); „Alunecările de teren în Moldova și lupta cu ele" (1975); „Cercetările geomorfologice în republicile unionale" (1977); „Căile principale de preîntâmpinare a proceselor de eroziune și alunecare" (1978); „Relieful Moldovei" (1979); „Polul geomorfologiei în proiectarea sistemelor naturale-tehnice" (1982); „Despre necesitatea construirii agrosistemelor adaptive" (1983); „Cercetări geografice" (1984) ș.a.

Savantul a fost inițiatorul și conducătorul cartografierii complexe a naturii, populației și gospodăriilor Moldovei, al cercetărilor experimentale și teoretice privind schimbările ce au loc în mediul natural și în economia națională a Moldovei.

Cu participarea și sub conducerea omului de știință Andrei Levadniuc a fost pregătit și elaborat atlasul școlar de geografie.

A îndrumat și a pregătit tineri savanți în domeniul geografiei, printre care: L. Ignatiev, P. Grăjdeanu, E. Mițul, L. Nicul, A. Stejaru, V. Tutunaru ș.a.

A fost președintele Consiliului științific republican „Alunecările Moldovei", al Consiliului „Elaborarea bazelor științifice de organizare a agriculturii adaptive". A fost președintele Societății Geografice din Moldova și a condus Seminarul științific „Problemele metodologice ale geografiei".

***

Левaднюк, Андрей. Инженерно-геоморфологический анализ равнинных территорий / Андрей Левaднюк. – Кишинёв : Штиинца, 1983. – 264 p.

Левaднюк, Андрей. Оползнеопасные территории Молдавии и их рациональноное использование / Андрей Левaднюк. – Кишинёв : Штиинца, 1990. – 121 p.

***

Nirca, **Eugen**. Levadniuc Andrei – primul geograf-geomorfolog din Moldova / Eugen Nirca // Compatrioți – înfrățiți cu știința / Eugen Nirca. – Chișinău : Tehnica-Info, 2001. – P. 128-131.

M. S. Ciobanu

Iulia MALCOCI
1950

Fizician, doctor în științe fizico-matematice, cercetător științific superior, pedagog, funcționar public.

S-a născut la 21 ianuarie 1950, în s. Schineni, rn. Zgurița, azi rn. Soroca. Absolvă Școala medie incompletă de opt ani din satul natal (1965), Școala medie moldovenească nr. 1 din or. Soroca (1967, cu medalie de aur). În 1972 este absolventă a Facultății de Fizică, Catedra de fizică teoretică, Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), obținând calificarea fizician, profesor de fizică.

Laborant, lector universitar, cercetător științific superior la Catedra de fizică teoretică a Facultății de Fizică a USM (1974-1991). A fost titularul disciplinelor „Mecanica teoretică", „Termodinamică și fizică statistică", „Mecanica cuantică", „Teoria câmpului", „Statistica cuantică", „Introducere în fizica corpului solid" și „Simetria cristalelor".

După susținerea tezei de doctorat (1983) în științe fizico-matematice, a fost

responsabilă de cercetările stipulate în contractele cu Institutul de Optică „S. I. Vavilov" din Leningrad (Sankt Petersburg), fiind cercetător științific superior.

A predat disciplina „Fizica preuniversitară", curs aprofundat, elevilor dotați din republică care frecventau duminica Școala republicană de matematică, fizică și chimie. S-a implicat activ în procesul mișcării de eliberare națională din RSS Moldovenească de la sfârșitul anilor 1980. În urma articolelor de atitudine din presă, dar și discursurilor de la catedră a fost vizitată și intimidată în anul 1989 de un reprezentant al Securității.

În calitate de specialist principal la Ministerul Științei și Învățământului al Republicii Moldova a fost responsabilă de procesul educațional la fizică în gimnazii și licee (1991-1994), a organizat editarea literaturii școlare cu grafie latină, a participat cu grupuri de profesori în cadrul schimbului de experiență în România, a organizat participarea a zeci de elevi și profesori la olimpiadele naționale de fizică, la școlile de vară și de iarnă la fizică, alte concursuri de fizică zonale din România, la concursul de fizică de la Odesa. În 1993 a contribuit la introducerea în România și în Republica Moldova a programei comune de studiu la fizică. În iulie 1994, în calitate de observator, a reprezentat Moldova la cea de-a XXV-a ediție a Olimpiadei Internaționale de Fizică, organizată la Beijing, China. Astfel, din 1995 a fost deschisă calea elevilor moldoveni să participe la aceste olimpiade.

Din august 1994 până în februarie 2000, a activat ca specialist responsabil de organizarea procesului educațional în instituțiile de învățământ superior universitar. În decembrie 1999, împreună cu alți colegi, a participat la o sesiune privind problemele învățământului superior, organizată de Consiliul Europei la Kiev, Ucraina. În martie 2000 este transferată la Direcția Cercetare-Dezvoltare a Ministerului Științei și Învățământului.

Din 2000 până în 2004 activează la Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică (CSȘDT) din cadrul Guvernului Republicii Moldova, aflat ulterior în subordinea Academiei de Științe a Moldovei (AȘM).

Iulia Malcoci a fost profesor de fizică și astronomie la Liceul de Limbi Moderne și Management și la Liceul Teoretic „Spiru Haret" din Chișinău (2001-2007).

Prezență activă în mass-media, în cele circa 150 de articole (apărute în „Literatura și arta", „Făclia" etc.) s-a pronunțat asupra sistemului de educație, planurilor de studii, calității manualelor de fizică.

În perioada 2013-2019 a fost angajată la Institutul de Studii Enciclopedice al AȘM, reorganizat (2014) în Biblioteca Științifică „A. Lupan" (Institut). A activat în calitate de cercetător științific superior și cercetător științific coordonator, iar o perioadă – director adjunct, fiind responsabilă de domeniile fizică, astronomie, inginerie.

Este preocupată de istoria locală și națională. A scris despre V. Băleanu, învățător în Schineni și conducător al organizației antisovietice „Țăranul naționalist" din s. Schineni, jud. Soroca (azi, rn. Soroca), care a organizat și a condus lupta împotriva regimului sovietic al Secției nr. 5 (includea localitățile Schineni, Hristici, Popeștii de Sus, Popeștii de Jos și Bulboci) a Organizației Naționale din Basarabia „Arcașii lui Ștefan".

Este participantă la toate cele 30 de ediții ale Colocviului Internațional de Fizică „Evrika! Cygnus" ce se desfășoară anual în România sau în Republica Moldova (1993-2024).

Autoare a peste 100 de studii științifice. În ultimii ani a publicat mai multe materiale în domeniul istoriei științei și al biografiilor științifice. Este membru al colegiilor de redacție al revistelor „Fizica și Tehnologiile Moderne" (Chișinău, Republica Moldova), „Evrika!" (Brăila, România, editată în anii 1990-2022), „Cygnus" (Suceava, România).

Bibliografie selectivă:

Gifeisman, Sh. N. The Path-Integral Method the Motion of a Phonon-Impurity System in a Magnetic Field / Sh. N. Gifeisman, Yulya G. Malkoch // Physica Status Solidi. – 1975. – Vol. 69. – P. 699-715.

Gifeisman, Sh. N. The The-

ory of Magneto-Optical Effects in Shallow F-Centres / Sh. N. Gifeisman, Yulya G. Malkoch // Physica Status Solidi. – 1979. – Vol. 73. – P. 73-90.

Malcoci, Iulia. Academicianul Andrei Lupan (1912-1992), în contextul epocii sale / Iulia Malcoci, Ion Valer Xenofontov // Acta Terrae Fogarasiensis. – Sibiu : Editura Muzeul Național Brukenthal, 2023. – Vol. 12. – P. 377-390. – Număr dedicat împlinirii a 100 de ani de la fondarea Muzeului Țării Făgărașului „Valer Literat" (1923-2023). – ISSN 2285-5130.

****Malcoci, Iulia**. Academicianul Ion Dicusar (1897-1973) : Repere din itinerarul vieții / Iulia Malcoci, Ion Valer Xenofontov, Vitalie Țurcanu // Revista Țara Bârsei. – Brașov, 2019. – P. 242-251. – ISSN 1583-3119.

Malcoci, Iulia. Academicianul Iuri Petrov (1921-1990) – unul din fondatorii Academiei de Științe a RSS Moldovenești / Iulia Malcoci, Ion Valer Xenofontov // Conferința științifică internațională „Latinitate, Romanitate, Românitate", Ediția a 5-a, 5-6 noiembrie 2021, Chișinău / coordonator: Liliana Rotaru. – Chișinău, CEP USM. – 2022. – P. 448-458.

Malcoci Iulia. Angajații Bazei Moldovenești de Cercetări Științifice a Academiei de Științe a URSS (studiu sociocomparativ): salarizarea / Iulia Malcoci, Ion Valer Xenofontov // Acta Terrae Fogarasiensis / Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat". – Făgăraș : Editura Negru Vodă. – 2019. – Vol. 8. – P. 362-376. – ISSN 2285-5130.

Malcoci, Iulia. Congresul „Casa noastră – R. Moldova" ne-a întors cu decenii de la cursul firesc / Iulia Malcoci // Făclia. – 20 oct. 2023. – P. 1-2. – ISSN 1857-3010.

Malcoci, Iulia. Iulia Malcoci: „Prima din sat la Universitatea de Stat" / interviu realizat de Ion Valer Xenofontov // Recurs la memorie: învățământul superior din RSS Moldovenească / editor: Liliana Rotaru ; coordonatori: Georgeta Stepanov, Ion Valer Xenofontov ; responsabil de ediție: Lidia Prisac. – Chișinău : Lexon-Prim, 2022. – P. 369-429. – ISBN 978-9975-163-38-5.

Malcoci, Iulia. Problemele școlii moldovenești : [interviu] / interviu realizat de Adrian Rusu // Făclia. – 2021. – 8 oct. – P. 1, 4-5. – ISSN 1857-3010.

Malcoci, Iulia. Un savant sub trei regimuri: academicianul Nicolae Corlăteanu (1915–2005) / Iulia Malcoci, Ion Valer Xenofontov // Intelectualitatea română între ideologie, libertate academică și naționalism : Conferință științifică națională cu participare internațională, Ediția a 2-a, 14-16 octombrie 2021, Chișinău / coordonator: Liliana Rotaru. – Chișinău : Lexon-Prim, 2023. – P. 133-149. – ISBN 978-9975-163-90-3.

Xenofontov, Ion Valer. Academicianul Iakov Prinț (1891-1966) : Aspecte din biografia științifică și privată / Ion Valer Xenofontov, Iulia Malcoci // Acta Terrae Fogarasiensis / Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat". – Făgăraș : Editura Negru Vodă. – 2018. – Vol. 7. – P. 381-391. – ISSN 2285-5130.

Ion Valer Xenofontov

Victor VOINICESCU-SOȚCHI 1945

Actor de teatru și film, regizor, poet, traducător, stabilit în Franța.

Este fratele mai mare al actorului M. Soțchi-Voinicescu (1950-2008).

S-a născut la 22 ianuarie 1945, în or. Florești. Copilăria și-a petrecut-o în or. Bălți, unde a absolvit Școala medie feroviară nr. 4 (1962). A studiat (1962-1964) la Facultatea de Biologie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), apoi la Institutul de Artă Teatrală „A. Lunacearski" din Moscova (astăzi, Institutul Rus de Artă Teatrală), obținând calificarea actor de teatru și film (1964-1969).

Activitatea profesională a început-o în 1969, la Teatrul Academic Moldovenesc de Stat „A. Pușkin" (astăzi, Teatrul Național „M. Eminescu") și la Teatrul „Actorul de Cinema" din Chișinău.

A fost profesor de artă dramatică în Moldova și în Franța.

Pe scenă a interpretat mai multe roluri: Romeo în „Romeo și Julieta", Benedick și Don John în „Mult zgomot pentru nimic" de W. Shakespeare, Principele Iusupov în

„Complotul împărătesei" de A. Tolstoi, Harap Alb în povestea omonimă de I. Creangă, Don Alberto în „Om si gentilom" de E. de Filippo, Actorul în „Azilul de noapte" de M. Gorki.

S-a produs și în calitate de regizor, montând spectacolele „Eminescu" pentru omagierea poetului, „Anecdote provinciale" de A. Vampilov (1981), „Visurile deșertului" de R. Anar (1984). A participat la emisiuni radiofonice și televizate.

A debutat în „Poienele roșii" („Moldova-Film", 1966, primul film postbelic color în limba română din RSS Moldovenească), deși până atunci a mai reușit să se filmeze în rolul unui jurnalist în documentarul semnat de O. Ulițkaia „Alături de noi" („Moldova-film", 1964). La devenirea sa ca actor de film au contribuit M. Bădicheanu și A. Băleanu, actori și regizori moldoveni cu care a colaborat, dar și V. Cupcea, Y. Frid, R. Caplanean.

S-a filmat în zeci de filme la diverse studiouri din fosta URSS, cel mai mult la „Moldova-Film", colaborând cu regizorii Em. Loteanu, V. Gagiu, Gh. Vodă, I. Heifiț, N. Gubenko, L. Faiziev ș.a.

Roluri memorabile ale luie Victor Voinicescu-Soțchi: Andrei Gruia din „Poienele roșii" (1966), Radu Negrescu din „Singur în fața dragostei" („Moldova-Film", 1969) și Anghel din „O întâmplare la festival" (1976). Filmografia sa este însă mult mai bogată: „Explozie după miezul nopții" („Armen-Film", 1965 – Adjutantul); „Gustul pâinii" (1966 – Învățătorul); „Această clipă" (1967 – Melancolicul); „Legionarul („Mosfilm", 1968 – Dimitris); „Salut, Maria!" („Mosfilm", 1970 – Spaniolul); „Lăutarii" (1971 – Duca); „Ofițer în rezervă" (1971 – Lupu); „Crestături pe amintire" (1972 – Niconescu); „Ultimul haiduc" (1972 – Alex); „Dacă vrei sa fii fericit" („Mosfilm", 1974 – Căpitanul Murti); „Un răsărit pe Gange" (o coproducție India-Tadjikistan, 1976 – Radja Ciandr); „Bărbatul de lângă tine" (1977 – Solistul); „Rădăcinile vieții" (1977 – Dan); „Noaptea s-a lăsat peste Chile" („Mosfilm", 1978 – Domingo); „Vreau să cânt" (1979 – Victor); „Bătrânul și mârțoaga" (1980 – Andre); „Servindu-și Patria" („Uzbek-Film",1980 – Haidar-Ali); „Balada despre strălucitul cavaler Ivanhoe" („Mosfilm", 1982 – Luptător sarazin); „Interpol" (TFI Production, Franța); „Un flic" de P. Dewolf (Images& Compagnie, Franța) ș.a.

Din 1985 este stabilit în Franța, unde activează în calitate de actor, regizor, poet, traducător. A jucat la Théâtre du Lucernaire și a colaborat cu regizorul român V. Tănase, stabilit în Franța, pe atunci director al Centrului Cultural Român la Ambasada României. A interpretat roluri în spectacolele „Doi gemeni din Veneția" și „Acest copil teribil al secolului XX". În cinematografie a mai colaborat la peliculele „Le facteur Cheval" – un telefilm japonez de M. Shiji (Franța, 2005), „Engrenages" de Ph. Triboit, P. Chaumeil (Franța, 2005) ș.a. A jucat rolurile de profesor rus, de criminal albanez, Don Juan ș.a.

În perioada 1992-2000 a participat la seminare specializate pentru tehnica vorbirii în limba franceză. A dublat filme, a participat la conferințe și la diverse serate tematice. Relaționează cu diaspora română din Franța și este invitat la diverse evenimente, spectacole televizate, emisiuni radio, la dublarea filmelor artistice și documentare în Rusia, Moldova, Franța.

A tradus în franceză texte semnate de A. Ghelman („Față de alții", 1986), N. Sadur („O babă bizară", 1986), A. Nicel Brodiceanski („Intemperie", 2001, „Rag-timeul din Chișinău", 2003) și filmul documentar „Unde-i casa mea?" (1995).

Din limba franceză a tradus sinopsisul filmului artistic „Avant de mourir" (regizor: Em. Loteanu), poemele pariziene din culegerea de versuri „Les matins blancs" (Diminețile albe, 1999) de I. Andreiță etc.

A scris versuri în trei limbi – română, rusă și franceză, pe care le-a publicat în culegeri în Franța, România, Republica Moldova, Rusia, Macedonia: „Cântecul lăstunului" (1998); „Evanescenta miezii nopții ora – l'Heure evanscente de minuit" (2004); „Umbre și lumini" (2008); „O sută și unu poeme" (2010).

În teatru a prezentat lectura artistică în română, franceză și rusă a versurilor de autor pentru emisiunea radio-telefonică în direct New-York–Paris, „Strofa fugitivă a memoriei", destinată publicului rus din SUA; a susținut un recital de poezie în diferite limbi în cadrul Festiva-

lului „Primăvara poeților la Centrul Cultural Român" din Paris și la „Muzicalitatea limbilor" în cadrul Zilei europene a limbilor.

Apare pe scenele festivalului artei teatrale din sudul Franței. În anii 2000 și 2002 a participat la Festivalul „Montmartre en Europe", la Serata literară internațională „Auditorium du Sacré-Coeur" de la Paris ca poet de expresie română, iar în 2004 ca poet de expresie franceză.

În 2013 a fost la Chișinău, unde s-a întâlnit cu colegii și spectatorii.

Are în palmares Premiul I pentru cea mai bună interpretare de rol masculin din scurtmetrajul „Bătrânul și mârțoaga" la Festivalul republican de filme „Molodosti-80" (Kiev).

Regizorul A. Brodiceanski a realizat despre Victor Voinicescu-Soțchi filmul „De la «Poienele roșii» la Paris, Germania, documentar biografic" (2007).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 54-55.

Bibliografie selectivă:

Pogor, Eugenia. Actorul Victor Voinicescu-Soțchi a revenit în Moldova: „Străinătatea și singurătatea sunt teribile, fraților" // Adevărul.ro : [site]. – URL: https://adevarul.ro/stiri-externe/republica-moldova/actorul-victor-voinicescu-sotchi-a-revenit-in-1423724.html (accesat : 22.05.2024).

Scrisoare din Paris : (Un grup de cinefili moldoveni din Franța) : [inclusiv Victor Voinicescu-Soțchi] // Timpul. – 2012. – 2 apr. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://timpul.md/articol/scrisoare-din-paris-un-grup-de-cinefili-moldoveni-din-franta-32750.html.

Voinicescu Soțchi, **Victor**. „Actorul azi trebuie să fie un cetățean al lumii" : [dialog cu actorul Victor Voinicescu-Soțchi] / consemnare: Lucreția Bârlădeanu // Jurnal de Chișinău. – 2002. – 13 dec. – P. 14.

Voinicescu-Soțchi, **Victor**. „Blândul meu popor, dacă ai ști cât de mult te iubesc!" / interviu realizat de Veronica Boldișor // Realități Culturale. – 2019. – Nr 8. – P. 6-10.

Voinicescu-Soțchi, **Victor**. „Destinul fiecăruia dintre noi este în propriile noastre mâini" : [interviu cu actorul Victor Voinicescu-Soțchi] / consemnare: Gutiera Popa // Viața ta. – 2013. – Nr 4. – P. 6-9.

Voinicescu-Sotski, **Victor**. Victor Voinicescu-Sotski: „Fiecare dintre noi trebuie să simtă când vine timpul să întoarcă o pagină" / interviu realizat de Veronica Boldișor // Ziarul de garda. – 2018. – 29 dec. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.zdg.md/reporter-special/reportaje/victor-voinicescu-sotski-fiecare-dintre-noi-trebuie-sa-simta-cand-vine-timpul-sa-intoarca-o-pagina/.

***

Andreuță, **Ion**. Virtutea idilei bucolice : [actorul Victor Voinicescu-Soțki] / Ion Andreuță // Literatura și Arta. – 2022. – 20 oct. – P. 6.

Baciu, **Gheorghe**. Victor Soțchi-Voinicescu : [fișier biografic] // Orașul Bălți și oamenii lui / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 327-328. – ISBN 978-9975-78-931-8.

Cimpoi, **Mihai**. Victor Voinicescu-Soțchi / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune) / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 1143-1144. – (Pasărea Phoenix, ISBN 978-9975-3356-7-6). – ISBN 978-9975-3356-8-3.

Coroliova, **Elfrida**. Identitatea spectacolelor Teatrului Moldovenesc Academic Muzical Dramatic de Stat „A. S. Puşkin" în anii '70 ai secolului trecut : [cu referire la Victor Voinicescu-Soțchi] / Elfrida Coroliova // Arta. – 2022. – P. 78-83. – ISSN 2345-1181. – Doi: https://doi.org/10.52603/arta.2022.31-2.11; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/78-83_32.pdf.

Jitaru, **Valentin**. Soțchi-Voinicescu Mircea : [actor de teatru și film] / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău, 2018. – P. 313.

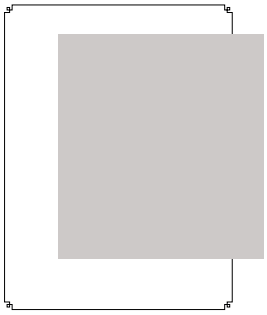
Popușoi, **Liliana**. Victor Soțchi-Voinicescu : [actor de teatru și film] / Liliana Popușoi // VIP magazin Moldova. – 2005. – Nr 6. – P. 58.

Prepeliță, **Mihai**. Ascensiune : [Victor Voinicescu-Soțchi] / Mihai Prepeliță // Constelația tinerelor talente : Schițe / Mihai Prepeliță. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1982. – P. 86-91.

Rîpeanu, **Bujor T**. Voinicescu-Soțchi Victor : [actor, scriitor, traducător din Republica Moldova] / Bujor T. Rîpeanu // Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 605.

Țarălungă, **Ecaterina**. Soțchi-Voinecescu Victor / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități. Vol. 2 / Ecaterina Țarălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 701. – ISBN 978-973-720-765-4.

Elena Harconița

CUCERIREA DE CĂTRE ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT A CETĂȚII CHILIA 1465

Înscăunarea lui Ștefan cel Mare în 1457 a deschis noi perspective pentru Țara Moldovei. În primul rând, s-a pus capăt rivalităților și războaielor fratricide din anii 30-50 ai sec. al XV-lea, în al doilea rând, are loc consolidarea marelui voievod în scaun și stabilirea unor relații mai bune cu Țara Leșească, în urma cărora Moldova reușește să recupereze cetatea Hotin.

Primejdia ce venea tot mai puternic din partea Imperiului Otoman, care ajunsese prin cuceriri la Dunăre, l-au determinat pe tânărul voievod Ștefan să-și îndrepte privirile spre hotarele de sud ale țării. Dacă Cetatea Albă rămăsese neclintit stăpânită de voievozii Moldovei, apoi Chilia în anumite împrejurări a fost pierdută și de aceea tânărul domn moldovean se îndreptă din nou asupra mult râvnitei cetăți a Chiliei, or în 1462 încercarea de a o recupera a suferit eșec.

Artera comercială care trecea prin Chilia putea să aducă mulți gologani în vistieria țării, dar nu numai asta era la mijloc. Vestita cetate mai putea apăra dinspre Dunăre și mare Țara Moldovei. De această dată, domnul Moldovei pregăti campania de luare a Chiliei cu mai multă precauție și înțelepciune. Pe de o parte, a trimis iscoadele sale pentru a stabili relații cu oamenii din cetate și din oraș, ca, în caz de necesitate, să se poată bizui pe aceștia. Pe de altă parte, a dat poruncă unor pârcălabi de-ai săi să meargă la Brașov, Sibiu, Liov și în alte târguri vestite, pe la marele ateliere ale meșterilor armurieri să-i pregătească în mare taină multe arme de foc, adică tunuri (numite pe atunci „bombarde"). De astă dată, el a înțeles prea bine că o cetate, pentru a fi luată, mai întâi trebuie „bătută" din toate părțile cu bombarde. Armele trebuiau aduse la Suceava până la sfârșitul toamnei lui 1464. Ca să nu dea de bănuit nimănui, negustorilor străini care aduceau marfa cerută în țară li se deschideau toate drumurile și toate vămile, să fie liberi să-și vândă mărfurile în Țara Moldovei. Între timp, pârcălabi, vătafi și căpitani strângeau și instruiau oastea care trebuia să meargă spre Chilia. Însuși voievodul urmărea cu mare atenție aceste pregătiri, fiind totodată cu ochii în patru la tot ce se făcea la hotarele de sud ale țării. Ca și mai înainte, cetatea Chilia se afla în mâinile unei garnizoane maghiare și, după cum s-a dovedit mai târziu, regele Matia Corvin nu a fost informat despre un eventual atac al lui Ștefan asupra cetății de la gurile Dunării. Pentru orice eventualitate, Ștefan a poruncit ca oamenii săi să supravegheze trecătorile peste Carpați și drumurile ce duceau prin Valahia spre Transilvania.

Ștefan Vodă a hotărât să lovească Chilia prin surprindere. Cum numai au trecut sărbătorile de Crăciun, Sfântul Vasile și Boboteaza, a purces spre Chilia.

Preluând informații din cronici mai vechi, atât ale țării, cât și ale „striinilor", Grigore Ureche scria în cronica sa despre aceste evenimente că „...pogorât-au (Ștefan Vodă – n. n.) cu toată puterea sa spre cetatea Chiliei. Și sosindu la cetate miercuri spre joi (23 ianuarie 1465 – n. n.), la miazănoapte, au înconjurat cetatea ... iară vineri dins-de-dimineață au început a bate cetatea și așa toată zioa s-au hărțuit până în seară. Iară sâmbătă să închinară cei din cetate și intră Ștefan Vodă în cetatea Chiliei. Și acolo petrecându trei zile veselindu-să, lăudându pre Dumnezeu, îmblânzia oamenii în cetate...".

În sfârșit, visul lui Ștefan se împlinise. Chilia era din nou a Moldovei. Pentru o mai mare siguranță, a ales și a instalat în cetate o garnizoană, în fruntea căreia l-a așezat ca pârcălab, adică drept comandant militar și diriguitor al întregii urbe, pe cumnatul său Isaia. Astfel, Ștefan Vodă își înscrise încă un mare succes în palmaresul politicii sale de întregire și consolidare a Țării Moldovei. În același timp, luarea Chiliei va pune începuturile unui șir de mari conflicte cu vecinii săi puternici – Țara Ungurească și Imperiul Otoman. Dacă prima a căutat să-și redobândească cetatea, apoi cea de-a

doua putere ostilă Moldovei dorea să pună mâna pe Chilia și Cetatea Albă, care erau nu numai adevărate perle comerciale, aducătoare de mari venituri, dar și centre strategice de mare importanță pentru apărare sau ofensivă.

În anii următori, Ștefan cel Mare și Sfânt a luat măsuri pentru întărirea capacității de apărare a cetății Chilia, numind acolo câte doi pârcălabi. În 1479, precum se arată în cronica moldo-germană, „în luna iunie 22 zile, a început voievodul să zidească [pe malul stâng al Dunării – n.n.] Chilia și a isprăvit-o în aceiași vară, cu 800 de zidari și 17 mii de ajutoare".

În vara anului 1484, în urma unui asediu îndelungat și eroic, cetatea Chilia a căzut în mâna turcilor otomani.

Bibliografie:

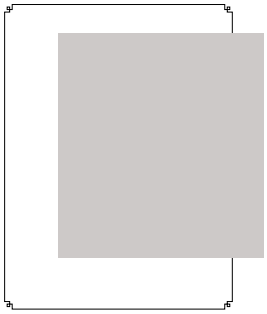
Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI publicate de Ion Bogdan. – Ed. revăzută și completată de P. P. Panaitescu. – București, 1959. – P. 34.

Eșanu Valentina. Marii demnitari din domnia lui Ștefan cel Mare (1457-1504) / Valentina Eșanu. – Chișinău : Cartier, 2018. – P. 110-209, 305.

Gorovei, Ștefan S. Princeps omni laude maior : O istorie a lui Ștefan cel Mare / Ștefan S. Gorovei, Maria Magdalena Székely. – Suceava : Sfânta Mănăstire Putna, 2005. – P. 51-57.

Ureche, Grigore. Letopisețul Țării Moldovei / Grigore Ureche. – București : Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1955. – P. 84.

Andrei Eșanu

Tudor MARIN
1945-2017

Scriitor și publicist.

S-a născut la 25 ianuarie 1945, în s. Vișinești, rn. Cantemir. A decedat la 26 mai 2017, la Ialoveni.

După școala medie, și-a continuat studiile la Institutul Politehnic din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei), la Facultatea de Economie (1962-1967).

A fost redactor la ziarul „Tinerimea Moldovei" (1966-1973), iar ulterior a fost angajat în calitate de economist-șef la sovhozul-fabrică din s. Puhoi, rn. Ialoveni.

Din 1989 a activat în cadrul Uniunii Scriitorilor din Moldova în diferite funcții: redactor la Colegiul de Traduceri (1989-1993), director-adjunct (1993-2000) și director al Editurii Uniunii Scriitorilor (2000-2002).

A colaborat la mai multe publicații periodice cu schițe, nuvele, povestiri. Este autorul romanului „Un cer înalt de toamnă lungă" (1985). Tudor Marin a tradus din creația scriitorului american O. Henry.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 56.

Bibliografie:

Marin, Tudor. O logodnă în zori / Tudor Marin. – Chișinău : Arc, 2020. – 124 p. – ISBN 978-9975-0-0434-3.

Marin, Tudor. Norii lui Magelan : (Un cer înalt de toamnă lungă) / Tudor Marin. – Chișinău : Pontos, 2016. – 228 p. – ISBN 978-9975-51-762-7.

***Marin, Tudor**. Un cer înalt de toamnă lungă : Roman / Tudor Marin. – Chișinău : Literatura artistică, 1985. – 282 p.

Henry, O. Marionetele : povestiri / O. Henry ; selecție: Tudor Marin. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 1992. – 208 p. – ISBN 5-88568-045-0.

***

Țopa, Efimia. Marin Tudor / Efimia Țopa // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 649. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Ana Struță

Nicolae BALOTĂ
1925-2014

Critic și istoric literar român, doctor în litere, profesor universitar, eseist, specialist în filozofia culturii, în psihologie, limba și literatura franceză, traducător, disident politic, stabilit în Franța.

S-a născut la 26 ianuarie 1925, la Cluj-Napoca, România, în familia avocatului Gheorghe Balotă și a Adelinei Dragoman. A decedat la 20 august 2014, la Nice, Franța.

A urmat studiile la Liceul „Gh. Barițiu" din Cluj-Napoca (1935-1940) și la Liceul „Gh. Lazăr" din Sibiu (1941-1943). După absolvire, a mers la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Cluj-Napoca (1943-1947). Apoi a urmat doctoratul în literatură universală și comparată la aceeași universitate, sub conducerea lui L. Rusu, cu o teză despre literatura absurdului.

Între anii 1946 și 1949 și-a început activitatea ca asistent universitar la Facultatea de Litere și Filozofie din Cluj-Napoca, apoi este cercetător la Filiala din Cluj-Napoca a Academiei Române (1950-1954).

În 1948, pe când era proaspăt asistent, a fost arestat prima oară. A fost judecat și condamnat pentru deținere și răspândire de material subversiv descoperit în urma unei percheziții la domiciliu, care consta din cărți de literatură, istorie, filozofie și politică din biblioteca proprie. Eliberat din închisoare în 1949, este demis din funcția didactică de la universitate, ca fost deținut politic. După cinci ani de șomaj, cu angajări temporare, este din nou arestat în 1956, din cauza scrierii unui memoriu ce cuprindea un rechizitoriu al încălcării libertăților democratice și religioase de către regimul comunist. Au urmat alți șapte ani de detenție la Jilava, Făgăraș, Gherla, Pitești, Dej, precum și doi ani de domiciliu obligatoriu la Lățești, în Bărăgan. A fost eliberat în 1963, în schimbul unui acord de colaborare ca agent informator al Securității.

După eliberare, a fost redactor la revista „Familia" din Oradea, apoi cercetător la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu" din București. În 1979 devine profesor invitat al Universității „Ludwig-Maximilian" din München, Germania. Stabilit la Franța, în 1981, predă literatură comparată la Universitatea „Fr. Rabelais" din Tours și la Universitatea din Le Mans (Franța). Lucrează și la Radio Europa Liberă. Timp de 24 de ani, până la plecarea din țară ca refugiat politic, a colaborat cu Securitatea, semnând, sub numele conspirativ de „Someșan", rapoarte în care își denunța camarazii de la cercul „Cibinium". În 1987 a solicitat și a obținut azil politic în Franța. În 1990 a devenit cetățean francez. Revine periodic în România, susținând cursuri de literatură comparată în calitate de profesor invitat la universitățile din Cluj-Napoca și București.

A debutat jurnalistic în ziarul „România nouă" de la Sibiu în septembrie 1944, iar cu critică literară în revista cercului literar de la Sibiu în ianuarie 1945, el făcând parte din această grupare. Din 1965 a reînceput să scrie și să publice în reviste. Din 1969 îi apar numeroase volume, majoritatea elaborate sau proiectate înainte de detenție.

În 1994, Nicolae Balotă publică volumul „Parisul e o carte", iar în 1998 „Caietul albastru", un monumental eseu memorialistic și un jurnal intim, în fapt o amplă biografie spirituală a unuia din cei mai mari cărturari români ai secolului XX. A mai semnat volumele: „Din spuma mărilor" (1946, publicație de debut); „Euphorion: eseuri" (1969, reeditat în 1999); „Labirintul" (1970); „Urmuz" (1970); „Despre pasiuni" (1971); „Lupta cu absurdul" (1971, reeditat în 2000); „Umanități" (1973); „Eminescu – poet al inițierii în poezie" (2000); „Caietul albastru" (2 vol., 2007); „Literatura franceză de la Villon la zilele noastre" (2001, 2008); „Literatura germană de la Sturm-und-Drang la zilele noastre" (2002, 2007); „De la Homer la Joyce" (eseuri, 2007); „Abisul luminat" (2018) ș.a. A semnat traducerile: J. Burckhardt „Arta Renașterii" (1969); M. Yourcenar „Piatra filozofală" (1999); J. Burckhardt „Cultura Renașterii în Italia" (2000).

În 2003 Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca i-a conferit titlul de doctor honoris causa. În ultimii ani a trăit la Nice, Franța.

Lui Nicolae Balotă i s-au acordat Premiul „B. P. Hasdeu" al Academiei Române (1971), Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1974), Premiul Național pentru literatură (1999).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 25-26.

Bibliografie selectivă:

Balotă, Nicolae. Caietul albastru : Timp mort : 1954-1955 ; Remember : 1991-1998 / Nicolae Balotă. – Ed. a 2-a, adăugită. – București : Universal Dalsi, 2000. – ISBN 973-8157-06-4.
Vol. 1. – 544 p.
Vol. 2. – 544 p.

Eminescu, Mihai. Geniu pustiu = Szárnyaszegett géniusz / Mihai Eminescu ; prefață: Nicolae Balotă. – București : Universal Dalsi, 2000. – 379 p. – ISBN 973-9409-80-6.

***

Andrei, **Carmen Elena**. Nicolae Balotă și literele române / Carmen Elena Andrei. – București : Editura Academiei Române, 2014. – 323 p. – ISBN 978-973-27-2412-5.

Dredețianu, **Mirela**. Geometria operei critice a lui Nicolae Balotă / Mirela Dredețianu. – Târgu Mureș : University Press, 2018. – 149 p. – ISBN 978-973-169-557-0.

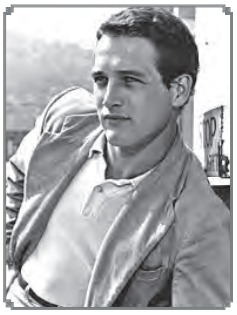
***

Bob, **Ion**. Balotă Nicolae / Ion Bob // Clujeni ai secolului 20 : dicționar esențial. – Cluj-Napoca, 2000. – P. 27.

Mărănduc, **Cătălina**. Balotă Nicolae / Cătălina Mărănduc // Dicționar de scriitori români / Cătălina Mărănduc. – București : Lucman, 2007. – P. 29-30.

Țarălungă, **Ecaterina**. Balotă Nicolae / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 55.

Maria S. Ciobanu

Paul NEWMAN 1925-2008

Actor american, regizor de film, pilot de curse, filantrop și antreprenor.

S-a născut pe 26 ianuarie 1925, la Shaker Heights, Ohio, SUA, și a decedat la 83 de ani, pe 26 septembrie 2008, la Westport, Connecticut, SUA.

A făcut studii la Malven Grammar School, Shaker Heights School și Kenyon College. Pasiunea sa pentru teatru s-a manifestat de la vârsta de șapte ani, când interpretează rolul bufonului într-o producție școlară a lui „Robin Hood". În 1949 și-a luat licența în arte și economie la Kenyon College din Gambier, Ohio. Timp de un an, a urmat cursurile la Yale School of Drama, înainte de a trece cu traiul la New York, pentru a studia la Lee Strasberg Actors Studio (1952).

A avut o carieră pe ecran și pe scenă de peste 50 de ani.

In 1953 a debutat pe Broadway în piesa „Picnic", după care se produce pe scenă în „The Desperate Hours" (Orele disperate, 1955) și „Sweet Bird of Youth" (Dulcea pasăre a tinereții, 1959). În această perioadă are mai mult roluri de figurație în diverse seriale TV.

Primul său rol televizat a fost într-un episod din „Tales of Tomorrow" (Poveștile de mâine, 1952), iar la Hollywood a debutat în „The Silver Chalice" (Potirul de argint, 1954). Totuși succesul i l-a adus filmul „Somebody Up There Likes Me" (Cineva acolo sus mă place, 1956), cu rolul lui Rocky Graziano, pentru care a fost înalt apreciat. În *1958* are onoarea să joace alături de E. Taylor (1958) în „Cat on a Hot Tin Roof" (Pisica pe acoperișul fierbinte), pentru care a primit prima sa nominalizare la Oscar.

Filmul „The left-Handed Gun" (Pistolul stângaci), în care joacă rolul lui Billy Copilul, marchează istoria westernului. În același an, 1958, se produce alături de soția sa, J. Woodward, cu care va juca în 16 filme.

În 1960 face parte din distribuția internațională a filmului „Exodus" (Exodul), consacrat fondării statului Israel.

Începând cu anul 1962, actorul înregistrează tot mai multe succese cu filme ca: „Sweet Bird of Youth" (Dulcea pasăre a tinereții), „Hemingway's Adventures of a Young Man" (Aventurile unui tânăr), „A new kind of love" (Un nou tip de iubire), „The Prize" (Premiul), „The Outrage" (Indignarea). Cariera i se consolidează și cu filmul „Hombre" de M. Ritt, un western psihologic care descrie situația nativilor americani.

În anii '60 a deținut statutul de superstar, devenind unul dintre cei mai populari actori ai deceniului și obținând trei nominalizări la Oscar pen-

tru cel mai bun actor în: „The Hustler" (Energicul, 1961), „Hud" (1963) și „Cool Hand Luke" (Luke mână rece, 1967).

În 1968 își face debutul ca regizor cu filmul „Rachel, Rachel", nominalizat la patru premii Oscar, Premiul BAFTA, Premiul „Globul de aur" ș.a.

Anul 1969 marchează începutul colaborării sale cu actorul R. Redford, iar filmul „Butch Cassidy and the Sundance Kid" (Butch Cassidy și Sundance Kid) devine cel mai de succes western din istoria Hollywoodului, în 2005 Biblioteca Congresului, SUA, selectându-l pentru conservare în Registrul Național al Filmelor, deoarece este „important din punct de vedere cultural, istoric și estetic".

În anii următori apar: „Winning" (Succesul); „The Secret War of Harry Frigg" (Războiul secret al lui Harry Frigg); „The Effect of Gamma Rays on Man-in-the-Moon Marigolds" (Efectul razelor gamma asupra crăițelor); „WUSA"; „Sometimes a Great Notion" (Uneori o idee grozavă); westernul antieroic „Pocket Money" (Bani de buzunar); „The Life and Times of Judge Roy Bean" (Viața și epoca judecătorului Roy Bean); thrillerul britanic „The Mackintosh Man" (Omul lui Mackintosh); „The Sting" (Cacealmaua) ș.a. Maturitatea sa de actor o dovedește în filme ca „The Towering Inferno" (Infernul din zgârie-nori); „Buffalo Bill and the Indians" (Bufallo Bill și indienii); „Slap Shot" (Furie pe gheață); „Absence of Malice " (Absența răutății), pentru ultimul fiind nominalizat la Oscar. Și pentru rolul în „The Verdict" (Verdictul) este nominalizat la Premiul Oscar și la „Globul de aur", performanță repetată cu filmul „The Color of Money" (Culoarea banilor) și cu „Nobody's Fool" (Prostul nimănui).

Dintre filmele de la începutul mileniului, se remarcă rolul său în „Road to Perdition" (Drumul spre pierzanie, 2002), nominalizat la numeroase premii.

La vârsta de 82 ani (2007) s-a retras din lumea filmului.

A fost și un șofer pasionat de mașini de curse la începutul anilor 1970.

Este recunoscut ca filantrop și om de afaceri de succes. Calitățile sale de filantrop le-a manifestat începând cu anul 1969, când, împreună cu B. Streisand și S. Poitier, a fondat „First Artists Production Company". Mai târziu a înființat Centrul „Scott Newman" (1980), în memoria fiului său, pornind și o companie împotriva consumului de droguri. În 1982 a fondat „Newman's Own", companie ale cărei venituri, după impozitare, erau donate unor organizații de caritate. În 1988 a fondat „Hole in the Wall Gang Camp" pentru copiii cu maladii grave. În 1983 a făcut donații substanțiale pentru „The Mirror Theatre Ltd ", alături de D. Hoffman și Al Pacino. În 2006, a cofondat „Safe Water Network", pentru a îmbunătăți accesul la apă sigură în comunități din întreaga lume. A fost unul dintre fondatorii Comitetului pentru încurajarea filantropiei corporative.

Cariera artistică în lumea filmului i-a adus numeroase premii, inclusiv mult-râvnitul Oscar. Paul Newman a fost nominalizat la nouă premii Oscar ca actor și o dată ca producător, decernându-i-se Premiul Oscar pentru întreaga carieră (1986) și Premiul Oscar pentru cel mai bun actor (1986), Premiul BAFTA (1961), Premiul Emmy (2005), precum și numeroase premii onorifice.

Revista „Empire" l-a poziționat (în 1955) pe locul 12 printre cele mai atrăgătoare 100 de vedete din istoria filmului. În 1968, Paul Newman a fost numit „Omul anului" de grupul de performanță al Universității Harvard. Revista „People" l-a recunoscut (în 1990) drept unul dintre cei mai frumoși 50 de oameni ai lumii.

În 2008 revista „Sport Movies & TV – Milano International FICTS Fest" dedică o ediție memoriei sale. Anul 2008 i-a adus și titlul de cea mai generoasă celebritate. În 2015, Serviciul Poștal din SUA a emis o „ștampilă pentru totdeauna " în onoarea lui Paul Newman. În 2022, împreună cu soția sa, J. Woodward, au fost subiectul seriei documentare în șase părți „The Last Movie Stars" (Ultimele vedete de film), regizată de E. Hawke. În același an este publicată și cartea de memorii „The Extraordinary Life of an Ordinary Man" (Viața neobișnuită a unui om obișnuit).

Paul Newman are o stea pe celebrul bulevard „Walk of Fame" din Hollywood.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 26-27.

Bibliografie selectivă:

****Newman**, **Paul**. Viața neobișnuită a unui om obișnuit : Memorii / Paul Newman, David Rosenthal, Stewart Stern. – București : Victoria Books, 2023. – 368 p. – ISBN 9786067225693.

****Sokolik**, **M. E.** Global views : reading about world issues / M. E. Sokolik ; photo credits: Carrie Boretz, Paul Newman. – Boston : Heinle & Heinle, 1993. – XVII, 205 p. – ISBN 0-8384-2313-2.

***

****Lazăr**, **Ioan**. O emblemă : sărutul de foc, cu Joanne Woodward și Paul Newman : Incursiune în universul imaginilor de la Cannes : [ediția 66, 2013] / Ioan Lazăr // Cultura. – 2013. – Nr 18. – P. 26. – ISSN 2285 5629.

****Mendes**, **Sam**. Drumul spre pierzanie ; Luminile stinse ale Americii : [din interviurile acordate ziarului New York Times] / Sam Mendes, Paul Newman, Tom Hanks // Adevărul literar și artistic. – 2002. – Nr 639. – P. 16. – ISSN 1220-9821.

***

****Guerif**, **François**. Paul Newman / François Guerif. – Paris : PAC, 1975. – 296 p. – ISBN 2-85336-009-1.

****Netter**, **Susan**. Paul Newman and Joanne Woodward / Susan Netter. – London : Sphere Books, 1990. – 170 p. – ISBN 0-7474-0601-4.

***

****Oprea**, Ștefan. Paul Newman / Ștefan Oprea // Convorbiri literare. – 2008. – Nr 10. – P. 133-134. – ISSN 1841-7434.

****Stănculescu**, **Călin**. Un actor pentru toate anotimpurile : [despre actorul și regizorul Paul Newman] / Călin Stănculescu // Luceafărul. – 2008. – Nr 32. – P. 12. – ISSN 2067-2144.

Elena Harconița

Liviu IONESI 1925-2006

Geolog, cercetător, profesor, membru titular al Academiei Române.

A fost unul dintre reprezentanții elitei geologice universitare din România, care a stabilit semnificația paleogeografică a depunerilor de pe latura vestică a platformei moldovenești.

S-a născut la 27 ianuarie 1925, în com. Frătăuții Vechi, jud. Suceava, în familia învățătorilor Vasile și Călina Ionesi. A decedat la 16 decembrie 2006, la Iași.

După absolvirea claselor primare în comuna natală, și-a început studiile la Liceul „E. Hurmuzachi" din Rădăuți (1936). Bacalaureatul l-a susținut la Turda, în 1944, în timpul refugiului. A urmat apoi cursurile Facultății de Științe, Secția de științe naturale a Universității „Al. I. Cuza" din Iași, pe care le absolvă în 1949. În 1950 a susținut teza de licență la specialitatea geologie și biologie, ulterior și teza de doctorat, cu tema „Flișul paleogen din bazinul Văii Moldovei", sub conducerea academicianului N. Macarovici (1969), pentru care i s-a acordat Premiul „Gr. Cobâlcescu" al Academiei Române (1971).

Din anul 1977 a fost profesor conducător de doctorat la specialitatea paleontologie și stratigrafie, contribuind la pregătirea a peste 20 de doctori în științe geologice din țară și străinătate.

A desfășurat, din 1950, și activitate de cercetare științifică la catedra din care a făcut parte. În același an a devenit și colaborator extern al Comitetului Geologic al României, lucrând sub conducerea geologului român, academicianul I. Băncilă. Cea mai mare parte a cercetărilor sale au fost dedicate flișului Carpaților Orientali și orientate asupra depozitelor cretacice, paleogene și miocene inferioare, generatoare sau colectoare de hidrocarburi.

Regional, a întreprins cercetări în flișul transcarpatic din Maramureș, în flișul extern din Munții Oituzului și ai Tarcăului, dar s-a orientat cu precădere asupra bazinului Văii Moldovei din Obcina Feredeului, Obcina Mare, Obcina Cacica și din estul Munților Stânișoarei. După 1970 și-a extins cercetările spre nord până în bazinul Sucevei și spre sud până în Suha Mare și, parțial, până în Tazlăul Mare. Și-a continuat studiile aprofundate și de sinteză asupra flișului Carpaților Orientali și a depozitelor sarmațiene, în special din Platforma Moldovenească, colaborând cu cercetători de valoare din România și din Republica Moldova (după 1990). Domeniile de cercetare pe care le abordează sunt: litologia, cartografia geologică, paleontologia și paleoecologia, biostratigrafia și paleogeografia, sedimentologia și tectonica.

Prin cercetările sale, profesorul Liviu Ionesi a avut o importantă contribuție la

mai buna cunoaștere a pânzelor de Audia, de Tarcău și de Vrancea din flișul Carpaților Orientali.

În urma acestor studii au rezultat peste 180 de articole științifice și sinteze cuprinse în reviste de specialitate românești și străine sau cărți, în mai multe volume, apărute la diverse edituri: „Flișul Paleogen din bazinul Văii Moldovei" (1971), „Geologia României" (1974), „Obcinele Bucovinei" (1978), „Geologia Unităților de platformă și a Orogenului nord-dobrogean" (1994) ș.a. La monografia „Sarmațianul mediu și superior de pe Platforma Moldovenească" (2005) a avut drept coautori și specialiști din România și din Republica Moldova. Ultima sa publicație, intitulată „Sculpturi în piatra timpului", în care se referă la geologia ieșeană și la geologii români, a apărut la Editura Universității „Al. I. Cuza" din Iași (2007).

A participat la numeroase congrese și simpozioane din țară, iar ca membru al Academiei Române a coordonat în cadrul Filialei Iași grupul de lucru „Științe geologice".

A exercitat mai multe funcții: vicepreședinte al Comitetului Național al Geologilor din România, vicepreședinte al Filialei Iași a Asociației Oamenilor de Știință; membru al Societății Geologice din Republica Moldova; membru al Societății pentru Literatură Română din Bucovina; membru în colegiile de redacție a Analelor științifice ale Universității „Al. I. Cuza" din Iași și ale periodicelor de geologie editate de Academia Română.

În 1991 este ales membru corespondent al Academiei Române și în 2003 devine membru titular al aceluiași for științific.

Liviu Ionesi este doctor honoris causa al Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava (1999). Professor emeritus al Universității „Al. I. Cuza" din Iași (1997).

Pentru recunoașterea meritelor sale științifice deosebite, i s-au decernat mai multe distincții: Premiul Universității „Al. I. Cuza" din Iași (1959); Premiul Ministrului Învățământului (1962); Premiul „Gr. Cobâlcescu" al Academiei Române (1971); Diploma de excelență acordată cu prilejul Centenarului geografiei la Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași (2004).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 58-59.

Bibliografie selectivă:

Ionesi, **Liviu**. Flișul paleogen din bazinul văii Moldovei / Liviu Ionesi. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1971. – 250 p.

***

Ionesi, **Liviu**. Formațiunea de repedea și variațiile sale litologice (platforma moldovenească) / Liviu Ionesi // Memoriile secțiilor științifice. Seria IV. – 2002 – T. XXV. – P. 85-116.

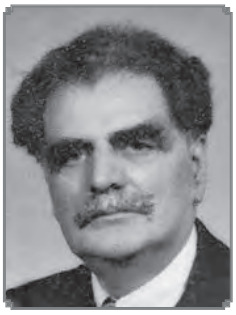
***

Ionesi Liviu // Nemuritorii academicieni români. – București, 1994. – P. 171.

Rusu, **Dorina N**. Ionesi Liviu / Dorina N. Rusu // Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 411.

Țarălungă, **Ecaterina**. Ionesi Liviu / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 401.

Maria S. Ciobanu

Gheorghe TAȘCĂ
1875-1951

Economist, om politic român, doctor în drept, doctor în economie, profesor, rector al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale, membru titular al Academiei Române, victimă a regimului comunist.

S-a născut la 30 ianuarie 1875, în s. Bălăbănești, jud. Tutova, România. În actul de naștere e trecut ca născut în com. Lungești, deoarece primăria era în această localitate. A decedat la 25 martie 1951, în închisoarea din Sighetu Marmației, Maramureș, România. Tatăl său se trăgea dintr-o familie de răzeși, iar mama era fiica preotului din sat. Acasă i se spunea Iorgu.

Își începe studiile la Școala primară din Bălăbănești (1882-1886), numită azi, în cinstea părinților săi, Școala „Gheorghe și Maria Tașcă". Din 1886-1895 învață la Colegiul „Gh. Roșca Codreanu" din Bârlad, unde i-a avut ca profesori pe A. Gorovei, S. Mândrescu, I. Popescu, I. Vârgolici, P. Ghenciu și alte personalități. Printre colegii săi a fost și A. Davidoglu, cu care a colaborat mai târziu în cadrul Academiei de Înalte

Studii Comerciale și Industriale. După absolvire, a urmat Facultatea de Drept din București, pe care o finalizează în 1899 cu teza de licență „Despre evoluția proprietății rurale în România", apreciată cu calificativul „magna cum laude". Ulterior se angajează la baroul avocaților din jud. Ilfov (1899).

În 1905 pleacă la Paris, unde s-a înscris, pentru pregătirea doctoratului, la Facultatea de Drept, susținând, peste numai doi ani, teza de doctor îndrept „La question agraire. Commentaire critique de la legislation rurale en Roumanie, Angleterre, Irlande, Allemagne". După revenire în țară, participă la un concurs pentru postul de conferențiar la Catedra de economie politică a Facultății de Drept a Universității din București, care este însă casat, cu justificarea că un doctor în drept nu poate ține cursuri de științe economice. Motiv pentru care, în 1908, pleacă din nou la Paris, unde obține titlul de doctor în științe economice, cu teza „Les nouvelles reformes agraires en Roumanie" (1910). Întors acasă, a fost numit, în baza unui nou concurs, conferențiar la Catedra de economie politică a Facultății de Drept a Universității din București (1911). Din 1920 este profesor titular la aceeași catedră, post pe care l-a ocupat până în 1940.

Împreună cu A. Davidoglu, I. N. Angelescu și S. Cihoschi militează pentru crearea Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale, înființată prin decret regal din 1913. Aici a fost, mai întâi, profesor al Catedrei de economie politică și doctrine economice, iar în 1929-1931 și rector al Academiei.

A mai predat economia politică la Școala Politehnică, la Școala Superioară de Război și la alte instituții de învățământ superior.

În 1942-1943 a ținut prelegeri la Castelul Peleș din Sinaia pentru pregătirea regelui Mihai și în baza acestora a elaborat cursul de economie politică, publicat în 1945.

A exercitat și diferite funcții politice. În 1905 este ales deputat în Parlament din partea Partidului Conservator. În timpul Primului Război Mondial este curier diplomatic al României între Iași și Petrograd (1916-1918), în 1930-1932 – ministru plenipotențiar al României la Berlin, având ca misiune specială îmbunătățirea relațiilor economice cu Germania. Ulterior deține postul de ministru al industriei și comerțului în guvernul român din partea Partidului Național Democrat al lui N. Iorga (1932), o perioadă este și director al ziarului „Neamul românesc" (1938).

S-a preocupat de problemele economice și sociale specifice României, analizând în particular perioada de după Primul Război Mondial și criza economică din 1929-1933, în lucrările: „Evoluția proprietăților rurale in România" (1899); „Lecțiuni de introducere în economia politică" (1908); „Les nouvelles réformes agraires en Roumanie" (1910); „Problema valutară" (1919); „Liberalismul economic" (1923); „Starea financiară a României după război" (1925); „Probleme cooperative – Capitalismul român și cooperația. Raporturile economice între sate și orașe" (1927); „Probleme economice și financiare" (1927); „Introducere în științele economice" (1929-1930); „Devalorizarea și inflația" (1932); „Liberalism și corporatism" (1937); „Liberalism; corporatism; intervenționism" (1938); „Politica socială a României" (1940); „Curs de economie politică" (1945) ș.a.

În 1925 este ales membru corespondent al Academiei Române, iar din 1936 membru titular al Academiei Române. A fost președinte al Asociației Generale a Economiștilor din România (AGER) (1938).

Pentru activitatea sa prodigioasă, a fost distins cu Semnul Onorific „Răsplata Muncii pentru 25 de ani în serviciul statului" (1941); Ordinul „Coroana României" în grad de comandor; Ordinul Lituaniei „Gediminas" în grad de Mare Cruce.

În 1940 s-a pensionat din cauza opoziției pe care o manifestase pe linie politică față de regimul legionar.

La 1 august 1950, Gheorghe Tașcă este arestat de autoritățile comuniste împreună cu alți foști demnitari ai perioadei precomuniste și încarcerat în închisoarea Sighet.

Bibliografie selectivă:

Taşcă, **G**. Curs de economie politică : Producţiunea şi circulaţiunea bunurilor / G. Taşca. – Bucureşti : [S. n.], 1944. – 516 p.

Taşcă, **G**. Liberalism. Corporatism. Intervenţionism / G. Taşcă. – Bucureşti : Bucovina, 1938. – 174 p.

Taşcă, **G**. Politica socială a României : (Legislaţia muncitorească) / G. Taşcă. – Bucureşti : [S. n.], 1940. – 386 p.

Un deceniu de politică socială românească / G. Taşcă, G. Strat, D. R. Ioanițescu [et al.] ; Asociaţia Română pentru Progresul Social. – Bucureşti : [S. n.], 1930. – 244 p.

***

****Taşcă, Gheorghe**. Un economist în misiune diplomatică la Berlin (1930-1932). Memorii şi însemnări (1924-1949) : [în 2 vol.] / Gheorghe Taşcă. – Bucureşti : Vremea, 2021. – ISBN 978-606-081-043-8.

Vol. 1. – 562 p.

Vol. 2. – 478 p.

***

Popescu, **Sorin**. Gheorghe Taşcă – economist şi jurist de seamă, victimă a represiunii comuniste / Sorin Popescu, Tudor Prelipceanu // Memoria : Revista gândirii arestate. – 2016. – Nr 1. – P. 78-87.

Rusu, **Dorina N**. Taşcă, Gheorghe / Dorina N. Rusu // Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicţionar / Dorina N. Rusu. – Bucureşti : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 816-817. – ISBN 973-27-1051-9. – ISBN 973-45-0466-5.

Maria S. Ciobanu

Iuliu HOSSU
1885-1970

Episcop al Episcopiei de Cluj-Gherla, deţinut politic, cardinal, senator de drept în Parlamentul României, membru de onoare al Academiei Române, beatificat de papa Francisc în anul 2019 şi sărbătorit pe data de 2 iunie.

S-a născut la 30 ianuarie 1885, în com. Milaşul Mare, pl. Teaca (pe atunci în comitatul Cluj), din părinţii Ioan, preot-paroh greco-catolic, şi Victoria, născută Măriuţiu. A murit la 28 mai 1970, la Bucureşti.

A început şcoala în satul natal, a urmat apoi Gimnaziul Luteran din Reghin, Liceul Romano-Catolic din Târgu Mureş şi Gimnaziul Superior Greco-Catolic din Blaj. În 1904 şi-a început studiile teologice, fiind trimis în scurt timp la Colegiul „De Propaganda Fide" din Roma. În 1906 a primit titlul de doctor în filozofie, iar în 1910 pe cel de doctor în teologie. În ultimul an de studii (1910), a fost hirotonit preot de episcopul Vasile Hossu al Gherlei, văr primar cu tatăl lui Iuliu Hossu.

Începând cu anul 1910 a activat la Episcopia de Lugoj, unde a ocupat, pe rând, funcţiile de protocolist, arhivar, bibliotecar, apoi vicar şi secretar al episcopului. A participat în august 1914 la colecta iniţiată de Primăria Lugoj pentru a ajutora familiile soldaţilor mobilizaţi în Armata Austro-Ungară.

În 1914 sublocotenentul Iuliu Hossu a fost încadrat, alături de preoţi militari ortodocşi şi greco-catolici, în Regimentul 64 Infanterie, detaşat pentru paza capitalei imperiale. La Viena a acordat asistenţă spirituală atât militarilor care asigurau paza Palatului Schönbrunn, cât şi în infirmerie.

În 1917, pe când era preot militar, împăratul Carol I al Austriei l-a numit episcop în scaunul rămas vacant al Episcopiei greco-catolice de Gherla, ca urmare a decesului episcopului Vasile Hossu, numire confirmată de papa Benedict al XV-lea.

A fost cel care a citit la 1 decembrie 1918, din însărcinarea Marelui Sfat Naţional Român, mulţimilor adunate la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, „Proclamaţia de Unire" a Transilvaniei cu Regatul României. Episcopii Iuliu Hossu şi Miron Cristea, alături de alţi doi fruntaşi ardeleni, Al. Vaida-Voievod şi V. Goldiş, au dus la Bucureşti „Declaraţia de Unire" de la Alba Iulia, pentru a fi înmânată Regelui Ferdinand I.

În 1924 centrul episcopal de la Gherla a fost mutat în oraşul Cluj, numele instituţiei devenind Episcopia de Cluj-Gherla, iar catedrala din Gherla a primit statutul de concatedrală. În vechiul sediu episcopal, Casa Karácsonyi din Gherla (actualmente, muzeu municipal), episcopul Iuliu Hossu a aşezat şcoala greco-catolică de institutori (învăţători), desfiinţată ulterior de autorităţile comu-

niste. Reşedinţa episcopală mutată la Cluj a fost stabilită în imobilul cumpărat prin efortul său şi, tot prin grija sa, Catedrala „Schimbarea la Faţă" din Cluj a fost prevăzută cu un iconostas.

În calitate de senator de drept în Parlamentul României Mari, episcopul Iuliu Hossu a apărat suveranitatea şi integritatea ţării împotriva revizionismului vremii. În decembrie 1932, în cadrul unei adunări populare la care au participat circa 30 de mii de persoane, în Piaţa Centrală a Clujului, s-a pronunţat împotriva revizuirii frontierelor de stat.

Între 1940 şi 1944, ani în care Ardealul de Nord s-a aflat sub administraţie maghiară, episcopul Iuliu Hossu a rămas la Cluj. Tot acolo s-a aflat şi în perioada de început a regimului comunist (1945-1948). În data de 21 septembrie 1948 i s-a propus scaunul de mitropolit ortodox al Moldovei, pe care l-a refuzat.

S-a opus trecerii forţate a credincioşilor greco-catolici la Biserica Ortodoxă Română. În octombrie 1948 a fost arestat şi ţinut închis, împreună cu ceilalţi episcopi greco-catolici, la vila patriarhală de la Dragoslavele. Refuzând trecerea la ortodoxie, episcopul Iuliu Hossu a fost transferat mai întâi la Mănăstirea Căldăruşani, apoi la penitenciarul din Sighet (1950), la Curtea de Argeş (1955), la Mănăstirea Ciorogârla (1956), iar în final din nou la Căldăruşani, unde rămâne în domiciliu obligatoriu până la sfârşitul vieţii.

A fost decorat cu „Ordinul Ferdinand I" în grad de Mare Ofiţer (1932) şi cu „Ordinul Ferdinand I" în grad de Mare Cruce (1935).

Membru de onoare al Academiei Române (1945).

În 2019 papa Francisc a autorizat Congregaţia pentru Cauzele Sfinţilor să promulge decretul de recunoaştere a martiriului episcopilor greco-catolici români „ucişi din ură faţă de credinţă în diverse locuri din România între 1950 şi 1970", unul dintre aceştia fiind Iuliu Hossu. Slujba beatificării lui Iuliu Hossu a fost oficiată pe 2 iunie 2019, pe Câmpia Libertăţii din Blaj.

Banca Naţională a României a pus în circulaţie (2015) o monedă de argint, având valoarea nominală de 10 lei, la împlinirea „a 130 de ani de la naşterea lui Iuliu Hossu", iar cu prilejul Centenarului Unirii Transilvaniei cu România, a pus în circulaţie (2018) un set de monede, pe reversul unei dintre acestea fiind chipul lui Iuliu Hossu.

A se vedea şi articolul din „Calendar Naţional 2015". – Chişinău. – P. 61-62.

Bibliografie selectivă:

Hossu, Iuliu. Credinţa noastră este viaţa noastră : memoriile Cardinalului Iuliu Hossu / coordonator: Silvestru Augustin Prunduş. – Ed. a 3-a, adnotată şi adăugită. – Cluj-Napoca : Viaţa Creştină, 2022. – 488 p. – ISBN 978-973-674-204-0.

***

Dumitru, Bogdan. Cardinalul Iuliu Hossu / Bogdan Dumitru. – Bucureşti : Galaxia Gutenberg, 2012. – 50 p. – (Episcopi). – ISBN 978-973-141-457-7.

Hossu, Valer. Vestitorul Sionului Românesc / Valer Hossu. – (Medalion). – Bucureşti : Galaxia Gutenberg, 2011. – 314 p. – ISBN 978-973-141-350-1.

Primul Cardinal al românilor Iuliu Hossu : eminentă personalitate a Bisericii şi Neamului Românesc / editori: Dan Ruscu, Claudiu G. Tuţu. – Cluj-Napoca : Mega, 2017. – 139 p. – ISBN 978-606-543-922-1.

Soica, Sergiu. Cardinalul Iuliu Hossu în dosarele securităţii : note informative. – Cluj-Napoca : Mega, 2016. – 782 p. – ISBN 978-606-543-700-5.

***

Bota, Ioan M. Episcopii Diecezei de Cluj-Gherla : [Cardinalul Dr. Iuliu Hossu] / Ioan M. Bota // Istoria Bisericii universale şi a Bisericii româneşti de la origini până în zilele noastre / Ioan M. Bota ; Institutul Teologic Universitar Greco-Catolic din Cluj-Napoca. – Cluj-Napoca : Viata Crestinului, 1994. – P. 291-293. – ISBN 973-96661-5-9.

Cesereanu, Ruxandra. A Book of Transfiguration / Cardinal Iuliu Hossu's Memoir Revisited in 2018 = Cartea transfigurării. Memoriile cardinalului Iuliu Hossu recitite în 2018 / Ruxandra Cesereanu // Studia Universitatis Babeş-Bolyai. Philologia. – 2018 – Nr 3. – P. 93-102. – ISSN 1220-0484.

Dr. Hossu, Iuliu // Dicţionarul personalităţilor Unirii : trimişii românilor transilvăneni la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia / Dorin Giurgiu, Nicolae Josan, Ionela Mircea, Ioan I. Şerban ; Consiliul Judeţean Alba ; Muzeul Naţional al Unirii Alba Iulia. – Ed. a 2-a. – Alba Iulia : Altip, 2010. – P. 162. – ISBN 973-8141-90-7.

Gatea, Florin. Episcopul Iuliu Hossu, Biserica Greco-Catolică şi impactul instaurării regimului comunist asupra acestora / Florin Gatea // Studia Universitas. – 2012. – Nr 10 (60). – P. 5-12. – ISSN 1811-2668.

Gatea, Florin. Rolul episcopului cardinal Iuliu Hossu în viaţa religioasă şi politică a statului român / Florin Gatea, Ludmila Tihonov // Revista de istorie şi Politică = History & Politics. – 2011. – Nr 2. – P. 35-47. – ISSN 1857-4076.

Hossu, Valer. Episcopul Iulius Hossu în apărarea „părţilor

ungurene" abia unite cu România / Valer Hossu // Acta Mvsei Porolissensis : Arheologie-Istorie. Restaurare-Geografie. – 2008. – Vol. 30. – P. 465-473. – ISSN 1016-2801.

Maxim Melinti

Florea MARIN 1925-2021

Medic și scriitor român, asistent universitar, cercetător științific.

S-a născut la 30 ianuarie 1925, în com. Cungrea Spătaru, jud. Olt, Regatul României. A decedat pe 27 aprilie 2021, la Cluj-Napoca.

A urmat Liceul „Radu Greceanu" din Slatina. A absolvit, în 1951, Institutul de Medicină și Farmacie (IMF) din Cluj-Napoca (în prezent, Universitatea de Medicină și Farmacie (UMF) „I. Hațieganu"), Facultatea de Medicină. În 1966 și-a susținut teza de doctor în medicină, cu tema „Contribuții la cunoașterea tulburărilor vasculo-cerebrale funcționale în unele boli interne".

A lucrat ca medic primar internist, expert și recuperator de gradul 1; șef de secție, asistent universitar la IMF Cluj-Napoca; profesor la școala sanitară postliceală din aceeași localitate.

Domenii de cercetare abordate: expertiza medicală a capacității de muncă; reabilitarea medicală în boli digestive; diabet zaharat; boli genitale la femei; boli pulmonare; boli cardiovasculare; explorări morfofuncționale.

A debutat publicistic în „Almanahul sănătății" (1982), iar editorial cu volumul „Iuliu Hațieganu în cuvinte înțelepte" 1984), scris în colaborare cu Șt. Blăjan, a urmat „Să râdem cu medicii" (1987), tradus și în maghiară. A publicat cursurile: „Boli interne" (în trei ediții); „Explorări clinice și morfo-funcționale" (în cinci ediții); „Expertiza medicală" (în două volume); „Vieți dedicate omului" (în șapte volume) ș.a. În total, profesorul Florea Marin a elaborat 52 de volume ca unic sau prim autor și alte 20 de volume în colaborare. Este autor și coautor la peste 350 de lucrări științifice, la care se adaugă lucrările de expertiză medicală a capacității de muncă, activitate recompensată cu Premiul Academiei Române (1993).

A fost desemnat Profesor universitar de onoare al UMF Cluj-Napoca (2006).

Membru emerit al Academiei de Științe Medicale din România, profesor expert, membru de onoare al corpului profesoral al UMF „I. Hațieganu" din Cluj-Napoca, membru fondator al Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din România (1989).

Deținător al Premiului „I. Hațieganu" al Academiei Române (2020), al Medaliei „I. Hațieganu" a UMF din Cluj-Napoca și al Premiului „G. Barițiu" al Academiei Române (2018).

Bibliografie:

Marin, Florea. Medicii și Marea Unire / Florea Marin. – Târgu-Mureș : Tipomur, 1993. – 312 p. – ISBN 973-95796-1-2.

Marin, Florea. Să râdem cu medicii / Florea Marin. – București : Sport-Turism, 1987. – 159 p.

Marin, Florea. Școala de Farmacie Clujeană (1500-2000) / Florea Marin. – Cluj-Napoca : Editura Medicală a U.M.F. „Iuliu Hațieganu", 2004. – 473 p. – ISBN 973-693-051-3.

Marin, Florea. Vieți dedicate omului : (Date biografice, activitate, întâmplări, istorioare, anecdote, gânduri medico-sociale ale întemeietorilor școlii medicale românești de la Cluj) / Florea Marin. – Cluj-Napoca : Dacia.

Vol. 1. – 1993. – 192 p. – ISBN 973-35-0368-1.

Vol. 2 : Personalități medicale clujene. – 1994. – 198 p. – ISBN 973-35-0414-9.

Vol. 3 : Valeriu Lucian Bologa. – 1995. – 177 p. – ISBN 973-35-0491-2.

Vol. 4 : Ioan Goia. – 1996. – 186 p. – ISBN 973-35-0524-2.

Vol. 5 : Moga Aurel. – 1996. – 166 p. – ISBN 973-35-0569-2.

***

Kory-Calomfirescu, Ștefania. Profesorul Florea Marin și școala de medicină și farmacie clujeană / Ștefania Kory Calomfirescu. – Cluj-Napoca : Risoprint, 2011. – 283 p. – ISBN 978-973-751-914-6.

***

Zegreanu, Octavian Gr. Marin Florea / Octavian Gr. Zegreanu // Clujeni ai secolului 20 : Dicționar esențial. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 192. – ISBN 973-686-102-3.

Ana Struță

REVISTA DE ISTORIE A MOLDOVEI 1990

Revistă științifică fondată de Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei (actualmente, în componența Universității de Stat din Moldova).

A apărut în contextul mișcării naționale de la sfârșitul anilor 1980, al proceselor de proclamare a suveranității și independenței Republicii Moldova.

Colegiul de redacție a enunțat laitmotivul de fondare a noii reviste, ce urma să (re)evalueze demersul științific, nu din perspectivă monopolistă și diletantă, ci „de pe poziții științifice obiective [ale] trecutul[ui] istoric al ținutului natal din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre".

Apariția anuală a revistei o constituie patru numere cu o periodicitate trimestrială.

Publicația include studii și articole privind cele mai importante și actuale probleme de istorie a românilor și de istorie universală medievală, modernă și contemporană, elaborate de autori din Republica Moldova și de peste hotare. Tirajul revistei este de 100 de exemplare.

În 2022 publicația științifică a apărut cu sprijinul financiar al Departamentului pentru Relația cu Republica Moldova al Guvernului României.

Publicația este disponibilă în Instrumentul Bibliometric Național pentru anii 2006-2023. Pentru această perioadă sunt înregistrate 50 de volume, 773 de articole, cu 1073518 de accesări (27 decembrie 2024).

Pentru 30 aprilie 2009-30 octombrie 2013 publicația a fost evaluată și clasificată ca revistă științifică de profil de categoria C, iar pentru 31 octombrie 2013-21 decembrie 2021 de Categoria B.

***

Revista de Istorie a Moldovei : Categoria B / fondator: Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei ; redactor-șef: Gheorghe Cojocaru. – Chișinău. – 1990, nr. 1 – 2023, nr. 136. – Trimestrial. – ISSN 1857-2022.

***

Enciu, Nicolae. „Revista de Istorie a Moldovei" (1990-2020) – generatoare a curentului de opinie în favoarea scrierii unei noi istorii naționale (la trei decenii de la fondare) / Nicolae Enciu // Revista de Istorie a Moldovei. – 2020. – Nr 1/2 (125/126). – P. 7-8. – ISSN 1857-2022.

Xenofontov, Ion Valer. Istoriografie românească : (istoria românilor în epoca contemporană) : Ciclul 1, Licență : Pentru studenții anului 3, cu frecvență la zi : Suport de curs : [cu referire la „Revista de Istorie a Moldovei"] / Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : CEP USM. – 2021. – P. 70. – ISBN 978-9975-158-59-6.

Ion Valer Xenofontov

FEBRUARIE

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28		

Mihai Eminescu

SCRISOAREA I

(fragment)

Când cu gene ostenite sara suflu-n lumânare,
Doar ceasornicul urmează lung-a timpului cărare,
Căci perdelele-ntr-o parte când le dai, și în odaie
Luna varsă peste toate voluptoasa ei văpaie,
Ea din noaptea amintirii o vecie-ntreagă scoate
De dureri, pe care însă le simțim ca-n vis pe toate.

Lună tu, stăpân-a mării, pe a lumii boltă luneci
Și gândirilor dând viață, suferințele întuneci;
Mii pustiuri scânteiază sub lumina ta fecioară,
Și câți codri-ascund în umbră strălucire de izvoară!
Peste câte mii de valuri stăpânirea ta străbate,
Când plutești pe mișcătoarea mărilor singurătate!
Câte țărmuri înflorite, ce palate și cetăți,
Străbătute de-al tău farmec ție singură-ți arăți!
Și în câte mii de case lin pătruns-ai prin ferești,
Câte frunți pline de gânduri, gânditoare le privești!
Vezi pe-un rege ce-mpânzește globu-n planuri pe un veac,
Când la ziua cea de mâine abia cuget-un sărac...

(Convorbiri Literare, XIV, 1881, 1 februarie, nr. 11)

140 de ani de la nașterea lui **Tudor Iorgu**, poet, prozator, publicist și traducător, deputat în Sfatul Țării, distins cu „Coroana României" în grad de ofițer (1 febr. 1885 – 7 dec. 1974). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 45.*

140 de ani de la nașterea lui **Valeriu Iordăchescu**, preot, profesor de teologie la Seminarul Teologic din Iași și la Facultatea de Teologie din Chișinău și Cernăuți, autor de eseuri, traducător din franceză, autor de cursuri universitare (2 febr. 1885 – 11 mar. 1975). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 47.*

100 de ani de la nașterea lui **Ștefan Mihăilescu-Brăila**, actor român de cinema, Artist emerit, distins cu Ordinul „Meritul Cultural" (3 febr. 1925 – 19 sept. 1996). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 69.*

120 de ani de la nașterea lui **Ion Suhov**, geolog, doctor în geologie, profesor universitar, contribuții la dezvoltarea științei și practicii geologice din Basarabia (4 febr. 1905 – 21 dec. 1978).

100 de ani de la înființarea **Patriarhiei Române** (4 febr. 1925). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 70-71.*

90 de ani de la nașterea **Mariei Cosniceanu**, lingvist, doctor în filologie, cercetător științific coordonator, conferențiar universitar, nume de referință în onomastica românească (4 febr. 1935). *A se vedea* și *CN 2005, p. 36-38; 2015, p. 70-71; 2020, p. 69-70.*

75 de ani de la nașterea lui **Petre Neamțu**, dirijor de orchestră, director artistic al Orchestrei de Muzică Populară „Folclor", pedagog (4 febr. 1950). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 55-57; 2010, p. 47-48; 2020, p. 70-72.*

70 de ani de la nașterea **Lidiei Marin**, jurnalistă (4 febr. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 71-72.*

90 de ani de la nașterea lui **Vladimir Popa**, medic otorinolaringolog, doctor habilitat în medicină, cercetător științific, profesor universitar (5 febr. 1935).

90 de ani de la nașterea lui **Ion Prisăcaru**, medic traumatolog, otorinolaringolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, om de stat, specialist în sănătate publică, Om emerit (5 febr. 1935 – 30 aug. 1996). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 72-73.*

70 de ani de la nașterea lui **Valeriu Canțer**, fizician, specialist în fizica stării condensate și în ingineria electronică, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (5 febr. 1955 – 2 apr. 2017). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 38-40; 2010, p. 48-50; 2020, p. 73-77.*

70 de ani de la nașterea lui **Boris Druță**, avocat, prozator, publicist, poet (5 febr. 1955). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 50-51.*

70 de ani de la nașterea **Paulei Popoiu**, etnolog român, istoric de artă, doctor în istorie, cercetător științific (5 febr. 1955).

60 de ani de la nașterea lui **Gheorghe (Gică) Hagi**, fotbalist și antrenor român de talie mondială (5 febr. 1965).

70 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Doni**, poet, publicist, cineast (6 febr. 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 40-41.*

50 de ani de la nașterea **Silviei Zagoreanu**, interpretă de muzică populară și romanțe, redactor prezentator al emisiunilor radiofonice și televizate, autoare de melodii și versuri în stil folcloric, Maestru în artă, promotoare de folclor (6 febr. 1975).

150 de ani de la nașterea lui **Nectarie Cotlarciuc**, savant-teolog, doctor în teologie și filozofie, pedagog, publicist și animator al vieții național-românești, Mitropolit al Bucovinei, militant pentru Unire (7 febr. 1875 – 4 iul. 1935). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 65.*

110 ani de la nașterea lui **Teoctist (Teodor Arăpașu),** Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (7 febr. 1915 – 30 iul. 2007). *A se vedea și CN 2015, p. 77-79.*

100 de ani de la nașterea lui **Marius Constant**, compozitor, profesor și dirijor francez de origine română (7 febr. 1925 – 15 mai 2004). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 80-81.*

80 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Calamanciuc**, poet, prozator, dramaturg, publicist, profesor universitar (7 febr. 1945 – 16 iul. 2022). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 52-53; 2015, p. 79.*

70 de ani de la nașterea lui **Ion Diviza**, scriitor, umorist, epigramist, ziarist și traducător, Maestru în artă (7 febr. 1955). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 51-52.*

100 de ani de la nașterea lui **Marius Pepino**, actor român de teatru, film, radio și televiziune (8 febr. 1925 – 2 febr. 2009).

90 de ani de la nașterea lui **Ghenadie Dmitriev**, pictor, grafician (8 febr. 1935 – 4 mar. 2018).

90 de ani de la nașterea lui **Valentin Perju**, specialist în agricultură, doctor în științe agricole, profesor universitar (8 febr. 1935). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 81.*

140 de ani de la nașterea lui **Alice Voinescu**, scriitoare, eseistă, traducătoare, doctor în filozofie, profesor universitar, critic de teatru (10 febr. 1885 – 4 iun. 1961). *A se vedea CN 2015, p. 86-87.*

80 de ani de la nașterea lui **Ion Chirtoagă**, istoric, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar, cercetător științific (10 febr. 1945). *A se vedea și art.*

din CN 2015, p. 82-83; 2020, p. 82-84.

60 de ani de la fondarea **Muzeului Național al Literaturii Române**, Chișinău (10 febr. 1965). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 79-80.*

90 de ani de la nașterea lui **Petru Cărare**, poet, prozator, publicist, dramaturg, umorist și satiric, traducător, Cavaler al „Ordinului Republicii" (13 febr. 1935 – 27 mai 2019). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 45-46; 2010, p. 58-59; 2015, p. 91-92; 2020, p. 86-88.*

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Bradu**, inginer, specialist în domeniul mecanizării și electrificării, doctor în științe tehnice, cercetător și inventator (13 febr. 1935). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 88.*

100 de ani de la nașterea lui **Pavel Dmitriev** (Dimitriu), istoric medievist, doctor în istorie, cercetător științific (14 febr. 1925 – 14 apr. 1996). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 47-48; 2015, p. 96.*

90 de ani de la nașterea lui **Grigore Vieru**, poet, Scriitor al poporului, membru corespondent al Academiei Române, membru titular post-mortem al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii" (14 febr. 1935 – 18 ian. 2009). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 51-53; 2010, p. 61-65; 2015, p. 92-95; 2020, p. 90-93.*

150 de ani de la nașterea lui **Grigore Constantinescu**, teolog, publicist, traducător și profesor român (15 febr. 1875 – 7 apr. 1932). *A se vedea și art. din CN 2001, p. 41.*

95 de ani de la nașterea lui **Romulus Zaharia**, scriitor român, publicist, originar din Basarabia (15 febr. 1930 – 28 iun. 2006). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 56.*

90 de ani de la nașterea lui **Constantin Amariei**, inginer român, doctor în științe tehnice, profesor universitar (15 febr. 1935).

70 de ani de la nașterea lui **Tudor Botin**, artist plastic, sculptor, arhitect, pedagog (16 febr. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 104.*

75 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Cimpoieș**, agronom, specialist în horticultură, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii" (17 febr. 1950 – 25 mar. 2024). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 105-106.*

60 de ani de la nașterea **Olgăi Diaconu**, artist plastic (17 febr. 1965).

90 de ani de la nașterea lui **Sergiu Daniliuc**, fizician, doctor în fizică și matematică, conferențiar universitar, inventator (18 febr. 1935). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 100.*

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Pătrașcu**, pictor român, arhitect-șef al Bucureștiului (18 febr. 1935).

280 de ani de la nașterea lui **Alessandro Volta**, fizician, inventator și profesor universitar italian, unul dintre fondatorii științei despre electricitate (18 febr. 1745 – 5 mar. 1827). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 66.*

75 de ani de la nașterea lui **Constantin Spânu**, epidemiolog, specialist în epidemiologie și virusologie medicală, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, inventator, Om emerit (19 febr. 1950 – 14 oct. 2023). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 90-91.*

50 de ani de la nașterea lui **Anatolie Povestca**, istoric, muzeograf, cercetător științific (19 febr. 1975).

100 de ani de la nașterea lui **Valentin Belousov**, matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, fondator al școlii de teorie a cvasigrupurilor, membru corespondent al Academiei de Științe Pedagogice din URSS (20 febr. 1925 – 23 iul. 1988). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 59-60; 2010, p. 67.*

90 de ani de la nașterea lui **Arhip Cibotaru**, poet, prozator, dramaturg, editor și director de revistă, Cavaler al „Ordinului Republicii" (20 febr. 1935 – 4 ian. 2010). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 58-59; 2015, p. 107-108.*

70 de ani de la nașterea lui **Constantin Dadu**, horticultor, doctor habilitat în științe agricole, profesor cercetător, inventator, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" (20 febr. 1955).

220 de ani de la nașterea lui **Timotei Cipariu**, teolog și istoric, scriitor, lingvist orientalist și revoluționar pașoptist, fondator și vicepreședinte al Societății Academice Române (21 febr. 1805 – 3 sept 1887). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 60-62; 2017, p. 327.*

160 de ani de la nașterea lui **Anton Bacalbașa**, scriitor, traducător și publicist român, gazetar (21 febr. 1865 – 10 oct. 1899). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 109-110.*

110 ani de la nașterea lui **Nicolae Topor**, geolog, doctor în științe geologo-mineralogice, profesor universitar, cercetător științific (21 febr. 1915 – 1987).

70 de ani de la nașterea lui **Alexandru Leșco (Leșcu)**, luptător pentru integritatea teritorială a Republicii Moldova în războiul din Transnistria, membru al „Grupului Ilașcu", Cavaler al „Ordinului Republicii" (21 febr. 1955).

90 de ani de la nașterea lui **Timotei Melnic**, critic și istoric literar, doctor habilitat în filologie, conferențiar universitar (22 febr. 1935 – 13 febr. 2021). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 62-63; 2020, p. 104-105.*

80 de ani de la nașterea lui **Răsvan Cernat**, dirijor, compo-

zitor și profesor român (23 febr. 1945).

70 de la nașterea **Mariei Iliuț**, interpretă de muzică populară, Artistă a poporului (23 febr. 1955). *A* se *vedea și art. din CN 2005, p. 63-64; 2010, p. 68-69;2020, p. 107-109.*

60 de ani de la nașterea lui **Oleg Bodrug**, fizician, editor de carte, politician, manager (23 febr. 1965). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 111-112.*

570 de ani de la apariția **Bibliei de la Mainz** (Biblia lui Gutenberg), prima carte tipărită în masă în Europa (23 febr. 1455). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 67-68.*

150 de ani de la nașterea lui **Inochentie (Levizor)**, ieromonah, personalitate a Basarabiei prerevoluționare (24 febr. 1875 – 30 dec. 1917).

90 de ani de la nașterea lui **Mihai Lepădatu**, pictor, pedagog, Maestru în artă (25 febr. 1935 – 5 sept. 1999).

90 de ani de la nașterea lui **Teodor Cioric**, protozoolog, doctor habilitat în biologie, profesor universitar (26 febr. 1935 – 23 noiem. 1992). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 71.*

150 de ani de la nașterea lui **Alexandru Goldenweiser**, muzician, compozitor, pianist, doctor în arte, profesor, originar din Basarabia (26 febr. 1875 – 26 noiem. 1961). *A se vedea și art. din CN 2011, p. 183-184.*

100 de ani de la nașterea lui **Constantin Marin**, muzician român, compozitor, dirijor, profesor universitar, doctor în muzicologie și filozofie a muzicii, Artist emerit (27 febr. 1925 – 1 ian. 2011). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 115.*

100 de ani de la nașterea lui **Valentin Vilinciuc**, compozitor, instrumentist, dirijor de orchestră, pedagog, Maestru emerit al artei (28 febr. 1925 – 8 ian. 1997). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 85-86.*

95 de ani de la nașterea lui **Valentin Sobolev**, fizician, doctor habilitat în științele fizico-matematice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (28 febr. 1930 – apr. 2019). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 72.*

PATRIARHIA ROMÂNĂ 1925

În anul 2025, Biserica Ortodoxă Română împlinește 140 de ani de la recunoașterea Autocefaliei (aprilie 1885) și 100 de ani de la ridicarea sa la rangul de Patriarhie (februarie 1925).

Recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române a fost un prim pas și actul oficial pentru instituirea patriarhului în fruntea Bisericii române.

În Biserica Ortodoxă, expresia maximă a autocefaliei o reprezintă organizarea unei Biserici locale ca Patriarhie. Atunci când o Biserică autocefală devine Biserica majoritară a unui neam, este ridicată la rangul de Patriarhie, iar întâistătătorul său este proclamat patriarh.

De origine apostolică, Biserica Ortodoxă Română s-a născut, din predica Sfântului Apostol Andrei în teritoriul dintre Dunăre și Marea Neagră, în vechea provincie romană Scythia Minor, astăzi Dobrogea. Organizată mai întâi ca arhiepiscopie autocefală cu scaunul arhiepiscopal la Tomis, Biserica Ortodoxă Română s-a dezvoltat rapid pe întreg teritoriul românesc.

În secolul al XIV-lea, în cele două principate românești suverane, Moldova și Țara Românească, de facto existau deja două mitropolii autocefale: Mitropolia Moldovei (autocefală din 1401) și Mitropolia Ungrovlahiei (autocefală din 1359).

Ca urmare a unificării celor două principate românești și a creării României în anul 1859, cele două mitropolii ortodoxe românești s-au unit pentru a forma Biserica Ortodoxă Română, ce avea ca întâistătător pe mitropolitul Ungrovlahiei, cu reședința la București.

În 1885 Patriarhia Ecumenică a trimis tomosul de autocefalie Bisericii române și câte o enciclică celorlalte patriarhii și biserici ortodoxe autocefale, anunțându-le că a recunoscut autocefalia Bisericii române.

La 9 mai 1877 s-a proclamat independența de stat a României, iar odată cu aceasta a crescut și autoritatea Bisericii române, astfel încât a devenit necesară și dobândirea formală a independenței sau autocefaliei sale. Prin atitudinea sa fermă în neînțelegerile survenite cu Patriarhia de Constantinopol, domnitorul Alexandru Ioan Cuză a făcut un prim pas spre recunoașterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe.

După înlăturarea lui Cuza din scaunul domnesc (11 februarie 1866), problema „autocefaliei" a stagnat pentru câțiva ani. În Constituția promulgată la 30 iunie 1866 se preciza că Biserica Ortodoxă Română este și rămâne neatârnată de orice chiriarhie străină, păstrându-și însă unitatea cu Biserica Ecumenică a Răsăritului în privința dogmelor. În Legea organică din 1872, ca și în regulamentele care au urmat, Biserica română era numită din nou „autocefală", deși această calitate nu-i fusese încă recunoscută de drept.

După războiul de independență, patriarhul Ioachim III (1878-1884) a crezut că poate ajunge la unele înțelegeri cu guvernul român. În 1879, când i s-a cerut binecuvântarea pentru hirotonia a trei noi arhierei titulari aleși de Sfântul Sinod, a făcut anumite obiecții cu privire la Legea organică și mai ales cu privire la „autocefalia" Bisericii române, declarând că nu o recunoaște. La pretenția patriarhului că Mitropolia Ungrovlahiei s-ar afla „sub suprema suzeranitate spirituală" a scaunului ecumenic, mitropolitul primat Calinic Miclescu a apărat cu demnitate autocefalia Bisericii române, dovedind cu temeiuri canonice și istorice că patriarhul nu are niciun drept de amestec în treburile ei.

Raporturile Bisericii și ale statului român cu Patriarhia nu s-au îmbunătățit, ci dimpotrivă, s-au înăsprit la începutul anului 1882. La 9 martie 1882, luându-se în discuție în Camera Deputaților modificarea Legii organice din 1872, s-a exprimat dorința ca primatul Bisericii Ortodoxe Române să fie ridicat la treapta de patriarh, iar în Oltenia să se creeze o mitropolie, cu reședința la Craiova. Peste câteva zile, la 25 martie 1882, s-a sfințit pentru prima dată la români Sfântul Mir, în catedrala mitropolitană din București, fără consimțământul Patriarhiei ecumenice. Aflând despre aceste lucruri, patriarhul ecumenic Ioachim III a trimis

„mitropolitului Ungrovlahiei și tuturor celorlalți ierarhi din România" o scrisoare plină de mustrări și învinuiri, invocând din nou drepturile sale asupra Bisericii Ortodoxe Române. Scrisoarea patriarhală din 10 iulie 1882 a fost pusă în discuția Sfântului Sinod, în ședința sa din 23 octombrie 1882. Membrii înaltului for au încredințat pe învățatul episcop Melchisedec Ștefănescu al Romanului să întocmească un raport temeinic, prin care să spulbere toate învinuirile aduse de patriarh, raportul fiind aprobat și semnat de membrii Sfântului Sinod în ședința din 23 noiembrie 1882, și apoi înaintat Patriarhiei.

După Primul Război Mondial, România și-a recuperat provinciile sale istorice (Basarabia, Bucovina și Transilvania) aflate până atunci sub stăpâniri străine, formând astfel România Mare (1 Decembrie 1918). În mod spontan, ortodocșii români din respectivele provincii s-au unit cu Biserica Ortodoxă Română, reușindu-se pentru prima oară în istorie unificarea Ortodoxiei românești.

Prin acest proces de unificare, prestigiul Bisericii Ortodoxe Române a crescut foarte mult în sânul Ortodoxiei și în relațiile ei cu celelalte biserici creștine din lume. Ca o consecință a acestei evoluții a apărut și ideea ridicării Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhie, ceea ce a găsit imediat o largă susținere în întreaga societate românească.

Astfel, în 7 decembrie 1924, N. Iorga publică un articol intitulat „Necesitatea înființării patriarhatului" în care argumenta istoric dreptul Bisericii noastre de a fi înălțată la rang de Patriarhie. În aceeași perioadă, Al. Lepădatu, ministru al cultelor, publica articolul „Înființarea patriarhatului în Biserica Ortodoxă Română", în care sublinia prestigiul moral, cultural și material câștigat de Biserica noastră în cadrul Ortodoxiei.

În 1924, Consiliul profesoral al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cernăuți a adoptat un memoriu în care susținea ideea înființării Patriarhiei Române și l-a înaintat mitropolitului primat pentru a-l prezenta Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Cu aceeași convingere, în 11 decembrie 1924, Dionisie Erhan, episcop-vicar al Eparhiei Chișinăului, îi adresa mitropolitului primat Miron Cristea o scrisoare în care spunea că, „după ce poporul nostru, condus de Sfânta Biserică, a trecut prin atâtea greutăți și a ajuns în sfârșit la întregirea firească, adunând într-un mănunchi toate ținuturile locuite de români, după ce Bisericile autocefale: Transilvăneană, Bucovineană, precum și cea Basarabeană, s-au unit într-un trup, nu mai poate fi discuție despre ridicarea Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei la înălțimea de Patriarhie și a face pe capul ei arhiepiscop al Bucureștilor și Patriarh a toată România".

Așadar, inițiativa ridicării Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhie a aparținut deopotrivă credincioșilor și clericilor, Bisericii și statului român.

Pentru a da curs tuturor acestor inițiative, în ultimele zile ale anului 1924, mitropolitul Moldovei și Sucevei, Pimen Georgescu (1909-1934), a făcut oficial propunerea ca „Mitropolia Ungrovlahiei (Munteniei) cu scaunul mitropolitan din București să fie ridicată la rangul de Patriarhie; iar mitropolitul Ungrovlahiei ca primat al României, care de drept e și președinte al Sfântului nostru Sinod, să poarte titlul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Naționale Române cu reședința la București". Documentul a fost semnat de mitropolitul Nectarie Cotlariciuc al Bucovinei, de arhiepiscopul Gurie Grosu al Basarabiei și de episcopii Lucian Triteanu al Romanului, Roman Ciorogariu al Oradiei, Nicolae Colan al Clujului și Ilarie Teodorescu al Constanței. Propunerea a fost inclusă pe ordinea de zi a Sfântului Sinod în ședința din 4 februarie 1925, condusă de arhiepiscopul Gurie Grosu al Chișinăului. În timpul luărilor de cuvânt, episcopul Vartolomeu Stănescu al Râmnicului a prezentat „Actul de înființare al Patriarhatului românesc". La finalul întâlnirii sinodale a luat cuvântul mitropolitul primat Miron Cristea. Tot atunci, Miron Cristea a exprimat ideea înălțării unei Catedrale Naționale, proiect concretizat în mandatul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel Ciobotea.

Înființarea Patriarhiei Române a fost recunoscută și aprobată, cu unanimitate de voturi, de Senat și Camera Deputaților. La 23 februarie 1925 legea în cauză a fost promulgată de Regele Ferdinand I.

În data de 12 martie 1925

Bisericile Ortodoxe surori au fost înștiințate, printr-o scrisoare irenică, despre această istorică hotărâre de ridicare a Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhie.

La 25 februarie 1925 a fost promulgată legea pentru înființarea Patriarhiei Române. Ridicarea la această demnitate a venit în contextul consolidării unificării bisericești, dar și în scopul sporirii prestigiului Bisericii.

La 30 iulie 1925 Patriarhul ecumenic Vasile al III-lea a trimis Tomosul de recunoaștere a Patriarhiei Ortodoxe Române. Ceremonia învestiturii și înscăunării Patriarhului Miron Cristea a avut loc la București, pe data de 1 noiembrie 1925.

Până în prezent, Patriarhia Română a avut șase patriarhi, personalități marcante ale ortodoxismului: Miron Cristea (1925-1939); Nicodim Munteanu (1939-1948); Justinian Marina (1948-1977); Iustin Moisescu (1977-1986); Teoctist Arăpașu (1986-2007); Daniel Ciobotea (din 2007). Miron Cristea a fost primul patriarh al României, iar Justinian Marina a avut cea mai lungă păstorire.

Biserica Ortodoxă Română, organizată ca Patriarhie, cuprinde în țară șase mitropolii, împărțite în arhiepiscopii și episcopii, cu un total de 13 527 de parohii și de filii, deservite de 14 513 preoți și diaconi, ce slujesc în 15 218 lăcașuri de cult. Pentru românii ortodocși din diaspora există trei mitropolii (constituite din trei arhiepiscopii și șase episcopii) în Europa; o arhiepiscopie pe continentul american și o episcopie a Australiei și Noii Zeelande.

Întâistătătorul Bisericii Ortodoxe Române este Preafericitul Patriarh Daniel, ales la data de 12 septembrie 2007 și întronizat ca cel de-al VI-lea Patriarh al României la data de 30 septembrie 2007.

Biserica Ortodoxă Română are 637 de mănăstiri și schituri, cu peste 8 mii de monahi și monahii.

Biserica Ortodoxă Română dispune de: 33 de seminarii teologice liceale; 11 facultăți de teologie și patru departamente de teologie, incluse în cadrul altor facultăți, care fac parte din învățământul superior de stat, având înscriși 9 365 de studenți, la mai multe specializări. Peste 10 mii de cadre didactice predau religia în școlile publice.

Pe lângă activitatea curentă din parohii, asistența religioasă este asigurată și în armată, jandarmerie și penitenciare de către 143 de preoți; în spitale, centre sociale și unități de învățământ de către 364 de preoți.

Instituții sociale aflate sub directa îndrumare a Bisericii Ortodoxe Române: 121 de centre pentru copii; 35 de centre pentru vârstnici; 106 cantine sociale și brutării; 52 de centre de diagnostic și tratament, cabinete medicale și farmacii sociale; 23 de centre de consiliere și asistență a familiilor în dificultate; două centre pentru victimele traficului de ființe umane.

În Biserica Ortodoxă Română funcționează: Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române; instituții media la nivelul Patriarhiei Române și al eparhiilor.

Din inițiativa Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, la data de 27 octombrie 2007, a luat ființă Centrul de Presă „Basilica" al Patriarhiei Române, din care fac parte: postul de radio Trinitas; postul de televiziune Trinitas TV; publicațiile: ziarul „Lumina", „Lumina de duminică" și „Vestitorul Ortodoxiei"; Agenția de știri „Basilica" și Biroul de Presă și Comunicații al Patriarhiei Române.

În cadrul Bisericii Ortodoxe Române funcționează 275 de muzee și colecții muzeale, precum și 42 de centre zonale de depozitare.

În anul 2023 Camera Deputaților din România a adoptat un proiect de lege – Legea nr. 53/2024 prin care anul 2025 a fost declarat la nivel național Anul Centenar al Patriarhiei Române.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 70-71.

Bibliografie:

Catalogul mediatic ortodox : Ediția 2017 / Patriarhia Română ; coordonator: preot Nicolae Dascălu. – București : Basilica, 2017. – 238 p. – ISBN 978-606-29-0161-5.

Jertfa lor – lumină peste veacuri : 2014 – Anul comemorativ al Sfinților Martiri Brâncoveni în Patriarhia Română / editor: Sorin-Vasile Tancău. – București : Basilica, 2015. – 311 p. – Lucrare publicată cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. – ISBN 978-606-29-0035-9.

Mihăiță, Nifon. Misiologie ortodoxă : Manual pentru Facultățile de Teologie din Patriarhia Română. Vol. 1 / Nifon

Mihăiță, Gheorghe Petraru, Aurel Pavel [et al.] ; coordonator: Valer Bel. – București : Basilica al Patriahrhiei Române, 2021. – Vol. publ. cu binecuv. Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. – ISBN 978-606-29-0412-8. – ISBN 978-606-29-0413-5.

Regulamentul administrării bunurilor bisericești / Patriarhia Română. – București : Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2019. – 63 p. – ISBN 978-973-616-588-7.

Teodorescu, Paisie Sebastian. Reședința Patriarhală : Istorie, artă și misiune / Paisie Sebastian Teodorescu : Basilica, 2017. – 630 p. – ISBN 978-606-29-0190-5.

Teodorescu, Paisie Sebastian. Reședința Patriarhală : Istorie, artă și misiune / Paisie Sebastian Teodorescu. – Ed. a 2-a, revăzută. – București : Basilica, 2018. – 639 p. – ISBN 978-606-29-0190-3.

***

****Ghibu, O**. Înființarea Patriarhatului românesc / O. Ghibu. – Cluj : [S. n.], 1925. – 18 p.

Patriarhia Română – istoric, organizare, activități interne și externe : (2007-2017) / ediție coordonată: Ion-Dragoș Vlădescu ; carte publicată cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. – București : Basilica al Patriahrhiei Române, 2017. – 599 p. – ISBN 978-606-29-0138-7.

****Simedrea T**. Patriarhia românească. Arte și documente / T. Simedrea. – București : [S. n.], 1926. – 226 p.

***

2025 a fost declarat Anul Centenar al Patriarhiei Române // Agenția de presă Basilica. ro : [site]. – URL: https://basilica.ro/2025-a-fost-declarat-anul-centenar-al-patriarhiei-romane/ (accesat : 28.11.2024).

Păcurariu Mircea. Înființarea Patriarhiei Ortodoxe Române / Mircea Păcurariu // Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Vol. 3 / Mircea Păcurariu. – București : Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1981. – P. 392-398.

Șerbănescu N. Înființarea Patriarhiei Române / N. Șerbănescu // Biserica Ortodoxe Română. – 1975. – Nr 11/12. – P. 1222-1472.

Vornicescu N. Încercări, posibilități și propuneri în vederea înființării Patriarhatului înainte de 1925 / N. Vornicescu // Biserica Ortodoxă Română. – 1975. – Nr 11/12. – P. 1342-1365.

Vornicescu N. Propunerii simultane pentru înființarea Patriarhiei la București și a unei Mitropolii la Craiova între 1882 și 1924 / N. Vornicescu // Mitropolia Oltenia. – 1975. – Nr 11/12. – P. 821-851.

Maxim Melinti

Maria COSNICEANU 1935

Lingvist, doctor în filologie, cercetător științific coordonator, conferențiar universitar, nume de referință în onomastica românească.

Născută la 4 februarie 1935, în s. Temeleuți, jud. Soroca, și-a început studiile în localitatea de baștină. După absolvirea școlii medii din Sănătăuca, a decis să urmeze Facultatea de Istorie și Filologie (1952-1957) a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM).

În anii 1964-1967 face studii de doctorat și în 1971 își ia, cu teza „Studiu lexico-semantic și structural-gramatical al numelor de persoană în limba moldovenească", doctoratul la Institutul de Limbă și Literatură, sub conducerea academicianului N. Corlăteanu.

În 1958, după un an în care activează în calitate de cadru didactic la Școala medie nr. 1 din s. Costești (rn. Hîncești), este angajată la Institutul de Limbă și Literatură al Academiei de Științe a URSS (astăzi, Institutul de Filologie Română „B. P. Hasdeu" al USM), mai întâi în calitate

de laborant superior (1958-1963), apoi de cercetător științific inferior (1963-1977) și cercetător științific superior (1977-1995). Din 1995 este cercetător științific coordonator în cadrul aceleiași instituții, în care a muncit fără întrerupere peste șase decenii.

Încă de la începutul carierei și-a ales drept domeniu prioritar de cercetare antroponimia, debutând în presa periodică cu articole de propagare a științei onomastice – ramură a lingvisticii care se afla în anii 1950 în etapa de formare.

În primele sale investigații Maria Cosniceanu se ocupă de corectitudinea scrierii numelor proprii românești, publicând (în colaborare cu lingvistul A. Eremia) îndreptarul antroponimic „Nume de persoane" (1964). Acest ghid, ca și „Dicționarul de prenume și nume de familie" (1991), la care va lucra mai mulți ani, a cunoscut trei ediții, toate fiind foarte solicitate atât de specialiști (filologi, istorici), funcționari, cât și de un public larg, care a găsit aici un material util și personalizat. Pentru a promova normele ortografice la scrierea numelor proprii, în anii 1960-1970 participă cu diferite contribuții la seria editorială „Cultivarea limbii".

Pe lângă articole și studii cu o pronunțată aplicabilitate, Maria Cosniceanu este tot mai interesată de teoria onomastică și de specificul gramatical, derivațional și istoric al fondului antroponimic autohton. Publică monografia „Studiu asupra numelor de persoane" (1973) și un șir de cercetări consacrate originii numelor de familie, valorilor stilistice ale numelor proprii în operele scriitorilor români, funcțiilor sociale ale numelor de persoane etc. Nu renunță nici la elaborarea unor lucrări de popularizare a științei, publicând studiile „În lumea numelor" (1981) și „Reflecții asupra numelor" (1986), iar ulterior și „Dicționar de prenume" (2006). Drept sursă pentru elaborarea ghidurilor, dicționarelor și lucrărilor sale științifice îi servesc documentele istorice, materialele de arhivă, calendarele bisericești, registrele agricole, operele folclorice.

În scopul reglementării scrierii numelor proprii românești și pentru promovarea specificului onomasticii naționale, participă, începând cu anii 1970, cu referate și comunicări la numeroase colocvii internaționale de lingvistică în Bulgaria, România, Rusia, Germania etc.; ține rubrica „Dicționar de nume" la ziarul „Timpul", rubrica „Ce nume purtăm" la revista „Natura", are rubrici de autor la „Femeia Moldovei", „Literatura și arta". Din 1975 ia parte constant la emisiuni televizate și radiofonice („În lumea cuvintelor", „Dulce grai", „Grai matern", „Logos").

Deosebit de solicitate și apreciate sunt cunoștințele și experiența Mariei Cosniceanu la începutul anilor 1990, când propune recomandări din practica internațională privind utilizarea numelor și prenumelor în actele de stare civilă și când luptă împotriva rusificării și schimonosirii numelor românești din Republica Moldova. În această perioadă este implicată în elaborarea unor documente de importanță majoră, fiind membru al Comisiei interdepartamentale pentru studierea istoriei și problemelor dezvoltării limbii, al Comisiei republicane pentru controlul asupra realizării legislației privind funcționarea limbilor, al Comisiei republicane pentru reglementarea și ocrotirea onomasticii naționale sub egida Ministerului Educației și Tineretului ș.a.

„Dicționarul de prenume și nume de familie purtate de moldoveni" (1991, 1993) de Maria Cosniceanu și „Instrucțiunea privind ortografierea numelor de persoane românești și transliterarea din rusește a numelor neromânești ale reprezentanților altor etnii" (1993), întocmită pe baza dicționarului, au fost principalele surse folosite de oficiile stării civile, birourile de pașapoarte și instituțiile de învățământ din republică în procesul de ortografiere și de corectare a numelor de persoane.

A participat (1994-2000) în calitate de coautor și redactor regional la Proiectul internațional „PatRom – Patronimica Romanica", din care a rezultat un dicționar istoric de antroponimie romanică în două volume. În perioada 2004-2014 este directorul proiectelor de cercetare

„Tezaurul antroponimic din Republica Moldova (Cercetare diacronico-sincronică)"; „Analiza tipologică a antroponimelor"; „Patrimoniul antroponimic din Republica Moldova sub aspect derivațional", al căror principal rezultat este lucrarea „Nume de familie" (în 3 vol., 2004-2018).

Este distinsă cu Diploma de recunoștință a Academiei de Științe a Moldovei (1996), Medalia „Meritul Civic" (2000), Diploma Primăriei Chișinău (2004), Diploma de laureat al ziarului „Timpul" (2006), Medalia „D. Cantemir" (2010), Diploma de gradul I a Guvernului Republicii Moldova (2010), Diploma Ministerului Educației al Republicii Moldova (2010), Diploma de Excelență a revistei „Limba Română" (2011); Diploma de laureat al săptămânalului „Literatura și arta" (2019).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 36-38; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 70-71; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 69-70.

Bibliografie selectivă:

Cosniceanu, Maria. Dicționar de prenume / Maria Cosniceanu. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Știința, 2010. – 142 p. – ISBN 978-9975-67-653-3. – ISBN 978-9975-67-654-0.

***Cosniceanu, Maria**. În lumea numelor / Maria Cosniceanu. – Chișinău : Știința, 1981. – 124 p.

Cosniceanu, Maria. Mic dicționar explicativ de forme și genuri muzicale (rus-român) / Maria Cosniceanu, Tatiana Muzâca. – Chișinău : Universitas, 1994. – 80 p.

Cosniceanu, Maria. Nume de familie (din perspectivă istorică) : [în 3 vol.] / Maria Cosniceanu. – Chișinău : Pontos.

[Vol. 1]. – 2004. – 216 p. – ISBN 9975-927-91-2.

Rec.: Corlăteanu, Nicolae. O carte nouă, dar și o nouă carte // Literatura și Arta. – 2005. – 3 febr. – P. 5.

[Vol. 2]. – 2010. – 154 p. – ISBN 978-9975-51-099-8.

Rec.: Pitiriciu, Silvia. Maria Cosniceanu. Nume de familie (din perspectivă istorică) // Studii și Cercetări de Onomastică și Lexicologie (SCOL). – 2011. – Nr 1/2. – P. 172-173.

[Vol. 3]. – 2018. – 300 p. – ISBN 978-9975-51-997-7.

Rec.: Răileanu, Viorica. Nume de familie rostite frumos de Maria Cosniceanu // Akademos. – 2019. – Nr 1. – P. 146-147.

***

Cosniceanu, Maria. Maria Cosniceanu: „Numele îl face pe om să fie" : [interviu cu Maria Cosniceanu, doctor în filologie] / consemnare: Elena Ungureanu // Oameni ai cuvântului : Culegere de articole științifice / Aurelia Hanganu (coord. de ediție), Elena Ungureanu, Elena Varzari. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 107-129. – ISBN 978-9975-89-189-9.

Cosniceanu, Maria. Maria Cosniceanu: o viață dedicată studierii numelor : [interviu cu doctorul în filologie Maria Cosniceanu] / interviu realizat de Elena Ungureanu // Akademos. – 2021. – Nr 1. – P. 91-100. – ISSN 1857-0461. – E-SSN 2587-3687.

***

Maria Cosniceanu : În slujba numelui corect : Monografie bibliografică / autori-alcătuitori: Elena Ungureanu, Zinaida Tâmbur. – Chișinău : Garomont Studio, 2022. – 200 p. – ISBN 978-9975-162-15-9. – ISBN 978-9975-162-24-1. – ISBN 978-9975-162-25-8. – ISBN 978-9975-134-81-1.

***

Ciobanu, Raisa. Filolog de mare anvergură : [despre Maria Cosniceanu] / Raisa Ciobanu // Literatura și Arta. – 2019. – 31 ian. – P. 6.

Eremia, Anatol. Maria Cosniceanu – remarcabil cercetător al onomasticii românești / Anatol Eremia // Philologia. – 2010. – Nr 1/2 (248). – P. 126-127. – ISSN 1857-4300 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://philologia.ifr.md/archive/1_2010/21-nr1-2010-eremia-maria.pdf.

Jioară, Mariana. Ocrotitoarea numelor românești : [despre Maria Cosniceanu, specialist în domeniul antroponimiei naționale] / Mariana Jioară // Literatura și Arta. – 2019. – 7 mar. – P. 5.

Melniciuc, Cecilia. Cosnicenii : [Maria Cosniceanu, lingvista] / Cecilia Melniciuc, Ion Melniciuc // Literatura și Arta. – 2010. – 4 febr. – P. 7.

Țarălungă, Ecaterina. Cosniceanu Maria / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 219. – ISBN 978-973-720-763-0. – ISBN 978-973-720-765-4.

Elena Varzari

Lidia MARIN
1955

Jurnalistă.

S-a născut la 4 februarie 1955, la Nisporeni.

După absolvirea Școlii medii nr. 1 din Strășeni, a studiat la Facultatea de Filologie, secția jurnalism, a Universității de Stat din Moldova (1972-1977), obținând calificarea de jurnalist, profesor de limbă și literatură română.

A făcut stagii în Franța (la Radio Belfort, 1996); a urmat trainingurile Radio BBC la Chișinău (2004, 2005).

Activitatea de muncă și-a început-o ca redactor și redactor superior (1977-1981), devenind apoi secretar responsabil al Redacției pentru copii și tineret de la Radio Moldova (1985-1990).

Din 1990 până în 1998 a activat la același post de radio, în calitate de redactor-șef al Redacției emisiuni cognitive (1990-1994), apoi ca director adjunct al Departamentului emisiuni culturale (1994-1998).

A fost redactor-șef al Redacției emisiuni tematice la postul de radio municipal „Antena C" (1998-2007); redactor-șef al Departamentului emisiuni la postul de televiziune DTV (2007-2008).

A activat, de asemenea, la Institutul Național al Justiției în calitate de șef al Secției abilități non-juridice, relații cu publicul și editări (2008-2009). Din 2009 până în prezent este redactor-șef la Radio Jurnal FM.

Deține și o experiență de formator: lector superior la Departamentul Jurnalism și Comunicare Publică, Universitatea Liberă Internațională din Moldova (2004-2005); trainer în cadrul Proiectului Asociației Presei Electronice APEL „Susținerea posturilor de radio pentru producerea programelor de interes comunitar" (2004, 2005); expert-consultant în cadrul Proiectului „Consolidarea bunei guvernări prin sprijinirea dezvoltării presei independente" susținut de Fundația Soros Moldova (2006).

Este membră a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1983).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 71-72.

***

Misail, Nicolae. Lidia Marin / Nicolae Misail // Femei din Moldova : enciclopedie. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 187. – ISBN 9975-905-42-0.

Țopa, Tudor. Lidia Marin / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : itinerar documentar-publicistic. Vol. 9 : N-O. – Chișinău : Draghiștea, 2009. – P. 245. – ISBN 978-9975-9895-0-3.

Ana Struță

Gheorghe (Gică) HAGI
1965

Fotbalist și antrenor român de talie mondială.

S-a născut la 5 februarie 1965, în Săcele, jud. Constanța, România.

A absolvit Academia de Studii Economice din București.

A fost descoperit de antrenorul I. Bukossy. În anii 1978-1982 a practicat fotbalul în echipele de tineret și seniori la FC „Farul" Constanța. În 1982 a debutat în Divizia Națională FC Bacău – FC „Farul" Constanța. Peste un an, a disputat primul meci pentru echipa națională cu Norvegia. A activat la „Sportul studențesc" (1983-1986) și „Steaua" București (1987-1990). Înaintea Supercupei Europei (iarna 1986/1987), Gheorghe Hagi a fost împrumutat de la „Sportul studențesc" la „Steaua" București, club militar protejat de V. Ceaușescu. În 1987, „Steaua" București a câștigat Supercupa Europei, datorită golului marcat de Gheorghe Hagi. În perioada postdecembristă „Steaua" București a trecut cu profesionalism la implicarea capitalului privat, patronul clubului fiind Gigi Becali.

A cucerit trei titluri de Campion al României, două Cupe și Supercupa. A jucat

în semifinala Cupei campionilor europeni (1988) și în finala Cupei campionilor europeni (1989).

Supranumit „Regele fotbalului românesc" și „Maradona din Carpați", a marcat în echipa națională 35 de goluri în 125 de meciuri, a fost de 65 de ori căpitanul naționalei. A fost numit de șapte ori fotbalistul anului. Golul lui Gheorghe Hagi marcat în meciul cu Argentina, de la Campionatul Mondial (1994), a fost desemnat cel mai frumos gol pe contraatac din istoria competiției.

În 2001 s-a retras din calitatea de fotbalist al echipei naționale a României, devenind antrenor, însă nu a reușit să califice România la Campionatul Mondial din anul 2002. Este singurul antrenor din istoria modernă a fotbalului românesc care a primit naționala fără să mai antreneze vreo echipă de club. În 2007 a pregătit în calitate de antrenor „Steaua" București.

A evoluat în cele mai galonate echipe europene: „Real" Madrid (1990-1992), „Brescia" (1992-1994), „Barcelona" (1994-1996), „Galatasaray" (1996-2001, jucând în 167 de partide și marcând 79 de goluri în toate competițiile. A pregătit cluburile de fotbal „Buraspor" (2003), „Galatasaray" (2004-2005; 2010-2011), „Politehnica Timișoara" (2006).

A fost desemnat Antrenorul anului 2015 și 2017.

Este fondatorul și antrenorul Academiei de Fotbal „Gheorghe Hagi" și al Clubului „Farul" Constanța (denumit până în 2021, „Viitorul"; campioana României, 2022/2023).

O stradă din Istanbul, Turcia, îi poartă numele.

Distins cu Ordinul „Meritul Sportiv", clasa a II-a (2008).

Bibliografie:

Nicolaescu, Gheorghe. Hagi, unic într-un secol / Gheorghe Nicolaescu. – București : Economica, 2000. – 288 p.

Rachieru, Adrian Dinu. Cei doi Hagi : [Cronichete fotbalistice] / Adrian Dinu Rachieru. – Timișoara : Augusta : Artpress, 2007. – 88 p. – ISBN 978-973-108-090-1. – ISBN 978-973-695-262-3.

***

Ambrosi, Nicolai. Hagi Gheorghe (Gică) / Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu // Sport : mică encilopedie / Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu ; responsabil de ediție: Ion Xenofontov. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Biblioteca Științifică „Andrei Lupan" (Institut), 2015. – P. 142-143. – ISBN 978-9975-3044-1-2.

Boguș, Boris. Fotbalul în contextul transformărilor democratice din Europa de Est. Cazul Ucraine, României și Republicii Moldova / Boris Boguș, Octavian Țîcu. – Chișinău : Cartididact, 2008. – P. 64, 72. – ISBN 978-9975-940-77-1.

Boris Boguș,
Ion Valer Xenofontov

Gheorghe DONI
1955

Poet, publicist, cineast.

S-a născut pe 6 februarie 1955, în s. Brăviceni, rn Orhei.

Și-a făcut studiile la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), Facultatea de Filologie, secția jurnalism (1979).

A fost corespondent al cotidianului „Moldova socialistă" (1979-1989), membru al colegiului redacțional de scenarii artistice și redactor superior la Studioul „Moldova-Film" (1989-1991), secretar general și redactor-șef al ziarului „Tineretul Moldovei" (1991-1992), coordonator și șef de secție la Centrul de Studii Literare și Muzeografie „M. Kogălniceanu" (astăzi, Muzeul Național al Literaturii Române) în anii 1992-1997, șef de cancelarie și vicedirector general al companiei aeriene „CCM VICHI" (1997-2004), redactor al revistei „Natura" (2005-2007). În 2010 a fondat Societatea Culturală „Geo-Don-Art", al cărei director este până în prezent, precum și Teatrul pentru Copii și Adolescenți „Clopoțel".

A debutat editorial cu volumul de versuri „Altarul deziluziilor" (1995), apărut la Editura „Museum". Au urmat: „Revelațiile scribului" (2018); „Totul e altfel decât

știm că este" (2019). În 2020, în colaborare cu regretata poetă israeliană originară din Basarabia, L. Feldșer, lucrează la un volum inedit de versuri, ediție română-rusă, cu traduceri reciproce din creațiile poetice – „Două voci"/„Dva golosa" (2020). În 2021 editează volumul de versuri „Ochii demiurgici ai Iubirii", iar în 2024 și volumul de haikuuri „Luntrașul din cer", o ediție în trei limbi – română, franceză și engleză.

Textele lui Gheorghe Doni se regăsesc în mai multe culegeri colective de poezie. Coautor al enciclopediei orașului Chișinău, ediția anului 1996.

A transpus în română din creațiile marilor poeți ruși A. Pușkin, M. Lermontov, A. Blok, S. Esenin, A. Ahmatova, M. Țvetaeva, B. Pasternak, N. Rubțov, E. Evtușenko, I. Brodski ș.a.

Este autor al scenariului pentru filmul artistic de scurt metraj „Spune ceva", realizat la Studioul „Moldova-Film" în 1991. A tradus mai multe filme artistice și desene animate din cinematografia mondială. A scris scenarii de film și piese de teatru pentru copii.

S-a manifestat și ca textier al unor cântece intrate în fondurile Radioului Național și interpretate de M. Ciobanu, M. Sarabaș, G. Tocari, M. Arpente, Gh. Mihailov ș.a.

Este laureat al Premiul pentru debut al Salonului Național de Carte, ediția a 5-a, Chișinău, 1996, pentru volumul de poezie „Altarul deziluziilor"; al Premiului „Relații culturale" al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2020); al Premiului Fondului Literar al Scriitorilor din Republica Moldova pentru cartea de poezie „Ochii demiurgici ai Iubirii", care a intrat în topul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova al celor mai citite cărți editate în anul 2021.

Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1980) și al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1993). Din 2021 face parte din grupul de poeți „Romanian Haiku".

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 40-41.

Bibliografie selectivă:

Doni, Gheorghe. Altarul deziluziilor : poeme / Gheorghe Doni. – Chișinău : Museum, 1995. – 94 p. – ISBN 5-7790-0241-x.

Doni, Gheorghe. Luntrașul din cer = Le canotier du ciel = The Boatman fron the Sky : Poeme Haiku : Ediție trilingvă / Gheorghe Doni. – [Chișinău] : Arc, 2024. – 222, [2] p. – ISBN 978-9975-0-0870-9.

Rec.: Burlacu, Alexandru. Imaginea călătorului vâslind prin spații // Literatura și Arta. – 2024. – 3 oct. – P. 9.

Rec.: Fabian, Nicolae. Rodiile unei cărți // Literatura și Arta. – 2024. – 3 oct. – P. 9.

Doni, Gheorghe. Ochii demiurgici ai Iubirii : Poeme / Gheorghe Doni. – Chișinău : Pontos, 2021. – 136 p. – ISBN 978-9975-72-613-9.

Rec.: Palladi, Tudor. Rostul chemării interioare... // Florile dalbe. – 2022. – 3 iun. – P. 3.

Rec.: Rusu, Nicolae. Ochii demiurgici ai lui Gheorghe Doni // Literatura și Arta. – 2022. – 12 mai. – P. 7.

Rec.: Sofronovici, Ștefan. Deconspirarea unei bucurii [t] // Literatura și Arta. – 2022. – 12 mai. – P. 7.

Rec.: Țâgănaș-Pântea, Elvira. Un deliciu estetic // Univers Pedagogic Pro. – 2022. – 19 mai. – P. 8.

Doni, Gheorghe. Revelațiile scribului : Poeme / Gheorghe Doni. – Chișinău : Pontos, 2018. – 169, [3] p. – ISBN 978-9975-51-941-0.

Rec: Bordeianu, Leo. Limpezi prospețimi de frumusețe // Viața Basarabiei. – 2019. – Nr 1. – P. 135-137. – ISSN 2345-1629.

Rec: Ciocanu, Ion. Certitudinea afirmării // Revista Literară. – 2019. – Nr 1. – P. 16.

Doni, Gheorghe. Totul e altfel decât știm că este : Poeme / Gheorghe Doni. – Chișinău : Pontos, 2019. – 134 p. – ISBN 978-9975-72-401-2.

Rec: Cimpoi, Mihai // Literatura și arta. – 2020. – 6 febr. – P. 5.

Feldsher, Luba. Două voci : Versuri = Два голоса : Стихи / Luba Feldsher (text în rusă), Gheorghe Doni (text în română). – Ediție bilingvă. – Chișinău : Pontos, 2020. – 116 p. – ISBN 978-9975-72-488-3.

Rec.: Dabija, Nicolae. Poezia, ca fel de a fi... // Literatura și Arta. – 2022. – 20 ian. – P. 5.

***

Doni, Gheorghe. Basarabia văzută cu ochii lui Mihai Potârniche / Gheorghe Doni // Natura. – 2006. – Nr 1. – P. 12. – ISSN 1857-2677.

Doni, Gheorghe. Eminescu și destinul nostru / Gheorghe Doni // Natura. – 2005. – Ian. (Nr 1). – P. 8. – ISSN 1857-2677.

Doni, Gheorghe. Meșterul ceramist Iurie Cucuietu : [din or. Drochia] / Gheorghe Doni // Natura. – 2005. – Iun. (Nr 6). – P. 7. – ISSN 1857-2677.

Doni, Gheorghe. O țară fără cultură e ca un pământ fără natură / Gheorghe Doni // Moldova. – 2010. – Mai/Iun. – P. 62-64.

Doni, Gheorghe. Vârsta poetului : [Grigore Vieru septuagenar] / Gheorghe Doni // Natura. – 2005. – Nr 2. – P. 8. – ISSN 1857-2677.

Doni, Gheorghe. Zâna jucăriilor : piesă pentru teatru de păpuși // Florile dalbe. – 2014. – 18 dec. – P. 8-9.

Gribincea, Nicolae. Frumusețea tradițiilor și obiceiurilor de iarnă : Interviu cu folcloristul

Nicolae Gribincea / consemnare: Gheorghe Doni // Natura. – 2006. – Nr 12. – P. 8. – ISSN 1857-2677.

Ungureanu, Ion. Că Basarabia are un destin atât de tragic e și vina noastră: dialog cu regizorul I. Ungureanu / consemnare: Gh. Doni // Literatura și Arta. – 2008. – 15 mai. – P. 5-6.

Vieru, Grigore. Flacăra vie a cuvântului : Interviu cu poetul Gr. Vieru / consemnare: Gh. Doni. – Natura. – 2007. – Nr 2. – P. 6. – ISSN 1857-2677.

Zbârnea, Tudor. Muzeul nu e un loc de veci pentru bunuri culturale: de vorbă cu pictorul Tudor Zbârnea, director al Muzeului Național de Arte Plastice / interlocutor: Gh. Doni // Noi. – 2008. – Nr 8. – P. 6-7.

***

Cimpoi, Mihai. Gheorghe Doni / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune). – P. 602-604. – ISBN 978-9975-3356-7-6. – ISBN 978-9975-3356-8-3.

Metleaeva, Miroslava. Doni Gheorghe / Miroslava Metleaeva // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni : A-E / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : Editura UNU. – P. 410-411. – ISBN 978-9975-179-03-4.

Trifan, Călina. Doni Gheorghe / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010 / Anatol Ciocanu, Valeriu Nazar, Sergiu Nucă [et al.]. – Ed. a 2-a, revăzută și completată – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 220. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Ana Struță

Silvia ZAGOREANU 1975

Interpretă de muzică populară și romanțe, redactor prezentator al emisiunilor radiofonice și televizate, autoare de melodii și versuri în stil folcloric, Maestru în artă, promotoare de folclor.

S-a născut la 6 februarie 1975, în s. Căpriana, rn. Strășeni, fiind prima din cei treisprezece copii în familia lui Ion și a Olgăi Zagoreanu.

A purtat numele Grădinaru.

În familie domina un spirit muzical: tatăl, participant activ la viața culturală a comunității, a fost dansator, conocar și staroste la nunți, iar mama, care cânta la evenimente școlare, și-a dorit să devină artistă. În activități artistice au fost implicați și frații: Gheorghe, Nicolae (a făcut clarinet la Școala de arte din Strășeni și contrabas la Centrul de Excelență în Educație Artistică „Șt. Neaga”), Vladimir (preot), dar și surorile: Galina, Aurelia, Veronica (a făcut vioară la școala de muzică), Cristina (a studiat pedagogie muzicală la școala de profil din Călărași). Galina, Gheorghe, Vladimir și Aurelia au participat la concursuri naționale. Adelina, fiica Silviei Zagoreanu, a cântat într-un ansamblu folcloric.

Silvia Zagoreanu și-a început studiile la școala medie din satul natal (1981-1990), frecventând în același timp Școala muzicală din or. Strășeni (azi, Școala de arte „E. Doga” din mun. Strășeni) filiala Pănășești, la specialitatea țambal (1983-1988). În anii 1990-1993 învață la Colegiul Republican de Muzică „Șt. Neaga” (astăzi, Centrul de Excelență în Educație Artistică „Șt. Neaga”), la Catedra de iluminare culturală, specialitatea dirijat coral, fiind remarcată de profesorul de solfegiu Gh. Nicolăescu. Își continuă studiile la Academia de Muzică „G. Musicescu” (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), Catedra de folclor (1993-1998), specialitatea canto popular, obținând calificarea de interpret de cântece populare, profesor.

În 2020 susține un curs de formare a formatorilor (la Veo Coach Academy, Chișinău) și cursul de dicție „Arta povestirii” (la Casa corpului didactic Arad „Al. Gavra”), în 2023 urmează cursul de formare „Scrierea propunerii de finanțare” (Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial – CNCPPCI, Asociația Obștească „Moștenitorii”), în 2024 cursul „Implicarea comunităților locale în planificarea și implementarea strategiilor de salvgardare a patrimoniului cultural imaterial”, organizat de Ministerul Culturii sub auspiciile Biroului Regional UNESCO (Sofia, Bulgaria) pentru Salvgardarea Patrimoniului Cultural Imaterial din Sud-Estul Europei ș.a.

Își începe activitatea profesională în calitate de solis-

tă-vocalistă a Orchestrei de Muzică Populară „Mugurel”, dirijată de maestrul I. Dascăl (1997-1998). Ulterior este angajată la Centrul Național de Creație Populară (din anul 2010 – CNCPPCI) în funcția de șefă de sector la Secția de relații internaționale (1998-2001), apoi este specialist principal în folclor muzical (etnomuzicolog) (2001-2007), șefă a Secției de folclor (2007-2011), șefă a Secției de arte tradiționale (2011-2013), specialist principal, etnomuzicolog, formații folclorice de maturi (2013-2015), șefa Secției de arte tradiționale (2015-2017).

Se preocupă de coordonarea activității colectivelor folclorice de amatori din republică; de organizarea activităților metodice, a seminarelor și a festivalurilor; de promovarea tinerilor interpreți; de realizarea scenariilor și prezentarea evenimentelor culturale etc.

A contribuit la organizarea mai multor festivaluri naționale: Festivalul-concurs național al interpreților cântecului folcloric „M. Drăgan” (ediția a 2-a, 2003 – ediția a 7-a, 2015); Festivalul-concurs național „N. Sulac” (ediția a 2-a, 2005 – ediția a 3-a, 2009); Festivalul Doinei, organizat de Radio Moldova (membru al comitetului de organizare, ediția 1, 2012 – ediția a 4-a, 2014). Este inițiatoare și organizatoare (coordonatoare principală) a Festivalului de folclor „Colindatul de ceată bărbătească” (ediția 1, 2016, or. Dondușeni); a Festivalului național al obiceiurilor și tradițiilor populare „La poale de codru” (ediția 1, 2003 – ediția a 4-a, 2011, s. Căpriana, rn. Strășeni); a Festivalului tradițiilor și obiceiurilor de iarnă „Colindăm din sat în sat” (ediția 1, 2022, ediția a 2-a, 2023).

Redactor prezentator al emisiunilor radiofonice de folclor la Radio Moldova „Port în suflet dor de cântec” (2012-2013), „Lăutarii Moldovei” (2013-2014) și „Vedete despre vedete” (2013-2014).

Din 2015 și până în prezent este realizatorul emisiunilor „Cântecul care mi-e drag” și „Din tradiții strămoșești”, apropiind mai mult publicul de cultura tradițională și de creațiile muzicale populare ale interpreților de pe ambele maluri ale Prutului.

A realizat și emisiuni televizate la TV Moldova 1: Proiectul de iarnă „Cine vine la noi” (2013-2019), „Cu cei dragi de sărbători” (2014-2019), „Hai la hora mare” (2014-2019), alături de producătorul T. Guțu, care a promovat-o în această postură.

Între 2018 și 2022 ocupă postul de director al Palatului de Cultură din mun. Ungheni, contribuind la revigorarea activității artistice prin implicarea artiștilor amatori din localitate și prin colaborarea cu formații artistice din țară și din România. A inițiat și a organizat activități culturale, precum: „Seara populară de Dragobete” (2018, 2019); „Mărțișoare-n șezătoare” (2018); „Sânziene unghenene” (2018-2021); „Seara de romanțe” (2018-2022); Festivalul de muzică și dans popular „Hora de la Prut” (ediția a 5-a, 2021). A contribuit la înființarea grupului de lăutari și a grupului vocal, a restabilit activitatea ansamblurilor de amatori „Hora de la Prut” și „Răzeșii”.

Din 2022 a revenit la CNCPPCI, unde activează până în prezent în funcția de director general.

Debutează în calitate de interpretă de muzică populară (1990) încă fiind elevă la Colegiul de Muzică „Șt. Neaga”, cu colindul „Florile dalbe”, iar în calitate de interpretă de romanțe în anii de studenție la Academia de Muzică „G. Musicescu” (1994), cu romanțele „Pe sub fereastră curge-un râu” și „Se scuturau toți trandafirii”, piese provenite din tradiția populară.

Silvia Zagoreanu este o artistă liber-profesionistă, cu experiență vastă în promovarea cântecului popular și a romanței.

A semnat albumele: „Îmi cânt cântecele mele” (2004), imprimat cu Orchestra „Busuioc moldovenesc”, dirijor M. Amihalachioaie; „Tinerețe, floare dragă” (2012), imprimat cu Orchestra „Lăutarii”, dirijor N. Botgros.

Piesele sale sunt incluse în albumele compilații: „Muzica neamului nostru” (2009), imprimat cu Orchestra „Mugurel”, dirijor I. Dascăl; „Să petrecem, oameni dragi” (2013); „De la Iași la Chișinău” (2014), imprimat cu Orchestra „Mugurel”, dirijor I. Dascăl; „La masa de sărbătoare” (2016). A contribuit la realizarea albumului cu imprimări ale artiștilor amatori „De la lume adunate”, fiind cea care a elaborat conceptul, selecția și coordonarea muzicală (2014). A imprimat peste 20 de cântece și romanțe, neincluse pe CD-uri oficiale.

Creatoare a 120 de linii melodice folclorice, interpretate de diverși soliști, dintre acestea: „Bun găsit, lume aleasă”

(versuri: M. Honceru, interpret: A. Prisăcaru); „Drag mi-i drumul către casă" (versuri: M. Honceru, interpret: V. Olaru); „Mi-e dor de părinții mei" (versuri: M. Honceru, interpret: D. Vișinar); „Sârba asta cine-o știe" (versuri, interpret: V. Ghimpu-Munteanu); „Sfântă-i vatra unde stăm" (versuri: M. Honceri, interpret: M. Timaru"); „Soarta țărișoarei mele" (versuri: I. Scarlat, interpret: I. Scarlat); „Trage foiul într-o parte" (versuri: M. Honceru, interpret: A. Roșca); „Vă poftim la hora mare" (versuri, interpret: V. Ghimpu-Munteanu) ș.a.

S-a afirmat în calitate de textieră, semnând peste 40 de texte pentru cântece de muzică populară, inclusiv liniile lor melodice: „Am pus ochiul pe-o mândruță" (interpret: O. Donțu); „Ce e viața omului" și „Hai la joc" (interpret: Gh. Zagoreanu); „Cine satu-și părăsește" (interpret: M. Vuicu); „Codrule cu frunza-n dungă" (interpret: A. Roșca); „De-ar intra norocu-n casă" (interpret: S. Frija); „Eu la horă am venit" (interpret: L. Calancea); „Mâine toți recruții pleacă" (interpret: V. Zagoreanu); „Pe plaiul moldovenesc" (interpret: A. Prisăcaru); „Străinul străin rămâne" (interpret: A. Roșca); „Voie bună-aici îmi fac" (interpret: S. Frija) ș.a.

Este autoarea pieselor muzicale (versuri și muzică) în interpretare proprie: „Ardă-l focul de dor mult", „Cât părinții copii cresc", „Cine-a zice c-o duc bine", „Dă Doamne la om noroc", „De trei ori pe după masă", „Dragu mi-i a mă petrece", „Ilenuță de pe coastă", „La masa de sărbătoare", „Măicuță dragă", „Străinăs, Doamne, și eu" ș.a.

Fiind o împătimită de romanțe, a inclus în repertoriul său piesele: „Auzi cum cântă o vioară", „Mai rămâi lângă mine", „Stai, tinerețe, pe loc", „De ce oare eu te-am cunoscut", „Te rog să uiți că te-am iubit" ș.a.

Aranjamentele orchestrale îi sunt semnate de M. Amihalachioaie, I. Dascăl, V. Scutaru, A. Nistreanu, R. Mitoceanu, V. Mandalac, P. Neamțu, Gh. Crețu.

Cele mai multe turnee în scop de promovare a folclorului le-a avut în România, apoi în Franța (2016, 2024), Italia (2018, 2019, 2022).

Participă cu recitaluri la festivalurile: „Crizantema de argint" (Chișinău; 2010, 2020, 2021), „Cântec, joc și voie bună" (Negrești, Vaslui, România; 2015), „Potcoava de aur" (Chișinău, 2015), „G. Hazgan" (Botoșani, România; 2017), „Pe marginea Dunării" (Giurgiu, România; 2017, 2019), Festivalul tradițional (Iași, România; 2018), „Mureș, dorurile tale" (Reghin, România; 2019; Târgu Mureș, România; 2024), „Prezintă orchestra «Folclor»" (Chișinău, 2019), „Din bătrâni, din oameni buni" (Iași, România; 2021), „Romanțe și cântece de neuitat" (Ungheni, 2022), „Hora de la Prut" (Ungheni, 2021) ș.a.

A colaborat cu textieri renumiți, precum M. Honceru, I. Paliț și C. Oloeru, dar și cu orchestre de prestigiu: „Busuioc Moldovenesc", „Fluieraș", „Folclor", „Lăutarii", „Mugurel" din Chișinău, „Rapsozii Botoșanilor" din Botoșani, „Constantin Arvinte" din Iași, „Valahia" din București ș.a.

A evoluat în spectacole de anvergură alături de artiști de renume din Republica Moldova și România, precum M. Bieșu, M. Munteanu, M. Ivanuș, C. Rotaru, A. Barbu, C. Pomohaci, C. Bahrin, E. Turcu, A. Achiței, S. Vicoveanca, M. Clipa, P. Mâțu-Stoian, C. Enceanu, Ș. Rareș, M. Velicu, S. Filip și mulți alții.

Pe parcursul carierei a fost îndrumată de: N. Chiosa, G. Ciaicovschi-Mereșanu, S. Badrajan și D. Bunea. De asemenea, a fost susținută și promovată de personalități precum T. Colac, I. Scarlat, M. Amihalachioaie, V. Ghimpu-Munteanu și G. Pâslaru, Gh. Necolaescu, Gh. Barbos.

A sprijinit și a promovat numeroși tineri interpreți, ajutându-i să-și contureze cariera artistică, prin includerea lor în emisiuni de radio și televiziune sau prin crearea repertoriului. Printre aceștia: M. Vuicu, A. Roșca, Gh. Zagoreanu, V. Olaru, M. Timaru, O. Donțu, S. Frija, F. Nevodaru, M. Dobzeu, V. Lupu, A.-M. Pârjolea și alții.

Membră a juriului în cadrul festivalurilor naționale: Festivalul-concurs de romanțe „Crizantema de argint", ediția a 13-a (Chișinău, 2005); Festivalul național al interpreților cântecului folcloric „M. Drăgan", ediția a 3-a și a 6-a (s. Bălășești, rn. Nisporeni; 2005, 2012); Festivalul internațional de folclor „Cătălina", ediția a 20-a și a 28-a (Iași, România; 2014, 2024); Festivalul-concurs internațional de interpretare a cântecului popular „Mureș, dorurile tale", ediția a 7-a și a 12-a (Reghin, România; 2019, 2024); Festivalul-concurs internațional de muzică

populară „În grădina cu flori multe”, ediția a 10-a și a 11-a (Cernăuți, Ucraina; 2014, 2015); Festivalul-concurs al cântecului moldovenesc „Din bătrâni, din oameni buni”, ediția a 14-a (2021); „P. Săbădeanu” (Reghin, România, 2023); „Cântecele neamului” (Suceava, România), ediția a 14-a (2024) ș.a.

Membră a Comisiei de Atestare a colectivelor artistice de amatori din republică (2015, 2023); a Comisiei Naționale pentru Salvgardarea Patrimoniului Național Imaterial (2014-2017, 2023-prezent) și a comisiei de bacalaureat, secția canto popular (Centrul de Excelență în Educație Artistică „Șt. Neaga”, 2024).

Este directorul Festivalului-concurs național al dansului folcloric „La vatra horelor”, ediția a 32-a (2024).

Din 2023 reprezintă oficial Republica Moldova în Uniunea Mondială de Folclor, alături de participanți din 52 de țări membre.

A obținut premiile: Premiul I, Festivalul republican al interpreților cântecului folcloric „T. Ciobanu” (1993, Chișinău); Premiul Mare, Festivalul național „Toamna buzoiană” (1999, Nehoiu, România); Premiul „I. Radu” Festivalul național de romanțe „Crizantema de aur” (1999, Târgoviște, România); Premiul II, Festivalul național de romanțe „Crizantema de aur” (1999, Târgoviște, România); Premiul I, Festivalul național de romanțe „Crizantema de argint” (1999, Chișinău); Premiul Mare, Festivalul-concurs internațional de muzică populară „Pe marginea Dunării” (2001, Giurgiu, România); Premiul I, Festivalul de romanțe „Crizantema de argint” pentru interpretare la secțiunea creație (2003, Chișinău); Premiul II, Festivalul-concurs național al interpreților cântecului popular românesc „M. Tănase” (2001, Craiova, România); Premiul I, Festivalul „I. Loghin” (2000, Vălenii de Munte, România); Premiul Mare, Festivalul de romanțe „Crizantema de argint”, secțiunea creație (2021, Chișinău), Premiul Ministerului Culturii al Republicii Moldova „Al. Fedco” pentru cel mai bun manager al instituției de cultură la nivel local (2022).

În 2024 a devenit laureată a Premiului Uniunii Mondiale de Folclor I.G.F. „Gold Star” (Franța) pentru excelență în promovarea patrimoniului cultural.

Distinsă cu Diploma de onoare a Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2004, 2014, 2015, 2024), Diploma de excelență a Romanului și Bacăului (2013), Diploma IPNA Compania Teleradio Moldova (2013, 2020), Diploma de excelență a Uniunii Mondiale de Folclor I.G.F. (2024) ș.a.

Deține titlul onorific de Maestru în artă (2014).

Bibliografie selectivă:

Cântecul care mi-e drag : [emisiune de folclor la Radio Moldova] / realizator: Silvia Zagoreanu // Radio Moldova : [site]. – URL: https://radiomoldova.md/s/ro/4 (accesat : 21.11.2024).

De la lume adunate... : Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial la 80 de ani : [cuprinde o selecție de melodii folclorice, interpretate de soliști vocali, soliști instrumentiști, ansambluri folclorice și orchestre de muzică populară] / [elaborarea conceptului, selecție și coordonare muzicală]: Silvia Zagoreanu ; responsabil de ediție: Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial. – Chișinău : [S. n., 2014]. – Audio. – Formatul înregistrării: 1 disc optic electronic (CD-Rom).

Din tradiții strămoșești : [emisiune despre obiceiurile populare românești la Radio Moldova] / realizator: Silvia Zagoreanu // Radio Moldova : [site]. – URL: https://radiomoldova.md/s/ro/14 (accesat : 21.11.2024).

Dumitru Blajinu. **Diagrama unui destin creator** / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Centrul Național de Conservare și Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial ; coordonator: Victor Ghilaș ; responsabil de ediție: Silvia Zagoreanu. – Chișinău : Notograf Prim, 2024. – 270 p. – Text în limba română, polonă, rusă. – ISBN 978-9975-84-220-4.

Paliț, Nicolae. Eu cânt dragostea și neamul / Nicolae Paliț ; redactor text: Iulia Paliț ; montaj: Andrei Colța ; lectura: Silvia [Zagoreanu-]Grădinaru, Iulia Paliț. – Chișinău : [S. n.], 2007. – Audio. – Formatul înregistrării: 1 disc optic electronic (CD-Rom).

Silvia Zagoreanu : [blog]. – URL: https://www.onepointfm.com/de-de/silviazagoreanu/blog (accesat : 14.11.2024).

Zagoreanu-Grădinaru, Silvia. Îmi cânt cîntecele mele / Silvia Zagoreanu-Grădinaru ; Orchestra de muzică populară „Busuioc Moldovenesc”, dirijor: Mihai Amihalachioaie. – Chișinău : Music Master, [2005]. – Audio. – Formatul înregistrării: 1 casetă audio (STEREO HX-PRO).

***

Silvia Zagoreanu – Măiculiță dragă / Orchestra „Mugurel”, dirijor Ion Dascăl ; muzică și text: Silvia Zagoreanu ; aranjament: Victor Mandalac. – Personajele prezente în imagine sunt membri ai familiei Zago-

reanu // YouTube : [canal]. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=1SucJeF2dd4 (accesat : 14.11.2024).

Zagoreanu, Silvia. Gleb Ciaicovschi-Mereşanu in emisiunile radio şi TV / Silvia Zagoreanu // Simpozion ştiinţific cu participare internaţională „Patrimoniul muzical din Republica Moldova (folclor şi creaţie componistică)", 17 iunie 2019, Chişinău : [rezumate]. – Chişinău : Valinex, 2019. – P. 15-16. – ISBN 978-9975-68-371-5.

Zagoreanu, Silvia. Să păstrăm folclorul… : [interviu cu interpreta Silvia Zagoreanu, prezentatoare de emisiuni, director al Palatului de Cultură din Ungheni] / consemnare: Anatol Caciuc // Отдыхай. – 2019. – Nr 51 (apr./mai). – P. 36-39. – ISSN 1857-0399.

Zagoreanu, Silvia. Silvia Zagoreanu : [interviu cu interpreta Silvia Zagoreanu] // Acasă : Revista familiei. – 2018. – Nr 4. – P. [15].

Zagoreanu, Silvia. Silvia Zagoreanu : [interviu cu Silvia Zagoreanu, interpretă de muzică populară şi romanţe] / interviu realizat de Veta Ghimpu-Munteanu // Realităţi Culturale. – 2020. – Nr 1. – P. 6-12. – ISSN 1857-4424.

Zagoreanu, Silvia. Silvia Zagoreanu : [în dialog cu Veta Ghimpu-Munteanu] / consemnare: Veta Ghimpu-Munteanu // Casa de Creaţie a Republicii Moldova : [site]. – URL: https://casadecreatie.md/silvia-zagoreanu/ (accesat : 14.11.2024).

Zagoreanu, Silvia. Silvia Zagoreanu: „Noi ţinem cont de ceea ce ne-au lăsat strămbunii. Dacă ne apucăm să modificăm sau să adăugăm ceva, o facem în limita bunului simţ şi a cunoaşterii" : [invitata emisiunii „Dor de izvor" la Radio Chişinău] / interviu realizat de Maria Mocanu // Radio Chişinău : [site]. – URL: https://radiochisinau.md/dor-de-izvor-silvia-zagoreanu--noi-tinem-cont-de-ceea-ce-neau-lasat-strabunii-dacane-apucam-sa-modificam-sausa-adaugam-ceva-o-facem-inlimita-bunului-simt-si-a-cunoasterii-audio---196066.html (accesat : 14.11.2024).

Zagoreanu, Silvia. Silvia Zagoreanu: un parcurs profesional în slujba valorilor eterne : [interviu] / interviu realizat de Veta Ghimpu-Munteanu // Realităţi Culturale. – 2024. – Nr 7. – P. 8-10. – ISSN 1857-4424.

****Zagoreanu, Silvia**. Silvia Zagoreanu- Republica Moldova : [interviu cu Silvia Zagoreanu, directorul Centrului Naţional de Conservare şi Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial] / interviu realizat de Dorel Cosma // Cafeneaua BC : (interviuri culturale internaţionale) / Dorel Cosma. – Bistriţa : Nosa Nostra, 2024. – P. 345-363. – ISBN 978-630-6603-10-7.

Zagoreanu, Silvia. Tezaurul folcloric – icoana nemuririi neamului : [despre activitatea Centrului Naţional de Conservare şi Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial] / Silvia Zagoreanu // Realităţi Culturale. – 2014. – Nr 11. – P. 8-9. – ISSN 1857-4424.

***

Buzilă, Varvara. [Interpreta de muzică populară Silvia Zagoreanu, purtătoare de costum popular] // Creatori, purtători şi admiratori ai costumului tradiţional în secolul al XXI-lea / Varvara Buzilă. – Chişinău : Epigraf, 2024. – P. 171, 177. – ISBN 978-9975-60-536-6.

Centrul Naţional de Creaţie Populară : [cu referire la Silvia Zagoreanu, coordonator al formaţiilor folclorice] // Centrul Naţional de Creaţie Populară : 70 de ani la vatra culturii tradiţionale / editor: Ion Şarban. – Chişinău: Grafema Libris, 2004. – P. 28.

Colac, Tudor. Aureola romanţei : (Festivalul Crizantema de Argint la 20 de ani) / Tudor Colac. – Chişinău : Notograf Prim, 2012. – P. 94, 99-100, 109, 110, 117, 126, 134, 138, 145, 151, 161, 162, 169, 181, 193, 201, 252. – Conţine informaţii despre Silvia Zagoreanu, participantă in calitate de interpretă şi membră a juriului la Festivalul de romanţe „Crizantema de Argint". – ISBN 978-9975-4301-7-3.

Colac, Tudor. La vatra doinelor : Festivalul doinei, Ediţia 1-a, 2012, Radio Moldova, Chişinău : [cu referire la Silvia Zagoreanu, membră a Comitetului de organizare a Festivalului doinei]. – Chişinău: Grafema Libris, 2013. – P. 10. – ISMN 979-0-3480-0168-5. – ISBN 978-9975-52-131-4.

****Cosma, Dorel**. Zilele europene ale patrimoniului : [cu referire la Silvia Zagoreanu, directorul Centrului Naţional de Conservare şi Promovare a Patrimoniului Cultural Imaterial] / Dorel Cosma // Conexiuni BC. – 2023/2024. – Nr 3/4. – P. 17-19.

Interpretei Silvia Zagoreanu i s-a conferit titlul de „Maestru în Artă" // Artinfinit : [site]. – URL: https://artinfinit.md/cgblog/4915/208/Interpretei-Silvia-Zagoreanu-i-s-a-conferit-titlul-de-Maestru-in-Arta/ (accesat : 14.11.2024).

Personalităţi marcante : [Silvia Zagoreanu ş.a.] // Consiliul Raional Străşeni : [site]. – URL: https://crstraseni.md/index.php?pag=page&id=766&l=ro (accesat : 14.11.2024).

Realităţi Culturale : Revistă de etnografie, folclor şi cultură contemporană / reactor-şef: Pavel Popa. – 2021. – Nr 12. – 24 p. – Acest număr este dedicat aniversării a 75 de ani de la fondarea Ansamblului de muzică şi dans popular „Strugurat" din Ungheni; conţine mesaj de felicitare şi un interviu realizat de Silvia Zagoreanu, directorul Palatului de Cultură din mun. Ungheni cu Constantin Alcaz, fost dirijor al orchestrei. – ISSN 1857-4424.

Silvia Zagoreanu : [fişier biografic] // Realităţi Culturale. – 2014. – Nr 2. – P. 6. – ISSN 1857-4424.

Silvia Zagoreanu : [fişier biografic; apariţii discografice: „Îmi cânt cântecele mele"] // Folclor.radioiasi.ro : [site]. – URL: http://folclor.radioiasi.ro/index1.html?http%3A//folclor.radioiasi.ro/silvia_zagoreanu.html (accesat : 14.11.2024).

Elena Barbos-Balinschi

Nectarie COTLARCIUC
1875-1935

Savant-teolog, doctor în teologie și filozofie, pedagog, publicist și animator al vieții național-românești, Mitropolit al Bucovinei, militant pentru Unire.

Mitropolitul Nectarie Cotlarciuc (la botez Nicolae), s-a născut la 7 februarie 1875, în localitatea Stulpicani, jud. Suceava, lângă Câmpulung (România), în familia unui cantor bisericesc. A plecat din viață la 4 iulie 1935, la Cernăuți.

După absolvirea studiilor liceale la Suceava (1887-1895), le-a urmat pe cele universitare la Cernăuți (1895-1899). Aici a obținut titlul de doctor în teologie și filozofie, după care, în 1899-1901, a urmat cursuri specializate în centre universitare din Europa: Viena, Bonn, Würzburg și München.

Întors în țară, ocupă mai multe posturi didactice și administrative: este profesor suplinitor la Liceul I de Stat din Cernăuți (1901), funcționar la Biblioteca Universității din Cernăuți (1902), bibliotecar (1913) și director al bibliotecii (1918).

În anul 1901 a fost hirotonit diacon pe seama Catedralei din Cernăuți, iar în 1914 – preot. Peste cinci ani este avansat în treapta de protopop și arhipresbiter stavrofor.

Activează la Facultatea de Teologie din Cernăuți, mai întâi în calitate de docent (1915), apoi de profesor titular la Catedra de teologie practică (1919). În 1920-1921 este primul decan al facultății în cadrul universității românești, inaugurată solemn la 24 octombrie 1920, în prezența Regelui Ferdinand I și a Reginei Maria.

În 1918, după decesul soției, hotărăște să intre în cinul monahal. Eveniment care se produce în 1923, la Mănăstirea Putna, primind numele de călugărie Nectarie. La 29 martie 1923 este ales episcop al nou-înființatei eparhii Cetatea Albă-Ismail: la 10 mai 1923 a fost marcată învestirea acestuia, iar la 20 mai – înscăunarea. La 7 noiembrie 1924 (înscăunarea are loc la 10 noiembrie) este ales arhiepiscop al Cernăuților și mitropolit al Bucovinei, pe care a păstorit-o până la moarte.

Bogata sa activitate administrativă a fost dublată și de o implicare în activitatea pastoral-misionară. În 1924, când Sfântul Sinod a dat ordin să fie îndreptat calendarul, Mitropolitul Nectarie a făcut dese vizite pastoral-misionare pentru lămurirea celor ce se opuneau.

A luat parte la numeroase congrese și întruniri internaționale din străinătate în calitate de delegat al Bisericii Ortodoxe Române: la Congresul mișcării ecumenice din Stockholm (1925) și din Lausanne (1927); la Conferința episcopilor anglicani din Palatul Lambeth, Londra (1930); la Congresul vechilor catolici de la Viena și Bonn (1931) etc.

A fost autorul unor lucrări de drept bisericesc, filozofie, omiletică și liturgică. A scris mai multe studii în germană, publicate în țară și în străinătate. A reeditat, cu completările necesare, prelegerile înaintașilor săi de la catedră V. Mitrofanovici și T. Tarnavshi, cu titlul „Liturgica Bisericii Ortodoxe. Cursuri universitare" (1929), a scris numeroase studii și articole pentru revista „Candela" – publicație periodică a Mitropoliei Bucovinei.

Apreciat de contemporani drept unul dintre românii reprezentativi ai Bucovinei, Nectarie Cotlarciuc a luat parte activă la manifestările de anvergură ale spiritualității ortodoxe românești, imprimându-le un statut de distinsă considerație și autoritate.

A fost președinte al Adunării eparhiale și al Consiliului eparhial; membru în Sfântul Sinod, iar în Parlamentul României Mari de legislatura I și a III-a a fost senator de drept, reprezentând Universitatea din Cernăuți.

Cetățean activ și energic, a fost membru al Partidului Democrat al Unirii și unul din liderii lui; membru în Comitetul Central și președinte de onoare al Ligii antirevizioniste din provincie; președinte al Societății „Cultul Eroilor" (regionala Bucovina) și al Societății „Crucea Roșie" (filiala Cernăuți); președinte al Asociației pentru Asistența Studenților de la Universitatea cernăuțeană; membru fondator și activ al Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina; membru fondator, de onoare, emerit și președinte

al Societății Bisericești „Academia Ortodoxă”; membru fondator și sprijinitor al Societății Muzicale „Armonia”; membru de onoare și activ al Societății Cantorilor Bisericești „Lumina”; membru al Societății Muzicale „T. Flondor”; al Societății Academice „Dacia” și al Centrului și Cercului studențesc „Arboroasa”; membru fondator al Societății „Teatrul Național din Cernăuți”; membru activ al Societății „Școala Română” din Suceava; al Societății „Vladimir” din Vatra Dornei; membru de onoare al Societății Academice Studențești „Junimea” și al altor societăți.

Pentru merite deosebite și activitate bogată desfășurată în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, Mitropolitul Nectarie a fost decorat cu „Marele cordon al Sfântului Mormânt” și cu Marea Cruce a Ordinului „Coroana României”. A fost Comandor al ordinelor „Steaua României” și „Coroana României”. Distins cu „Răsplata muncii pentru Biserică” de clasa I.

Bibliografie selectivă:

Cotlarciuc, Nectarie. Istoricul literaturii românilor din Bucovina (1775-1906) / Nectarie Cotlarciuc. – Cernăuți : [S. n.], 1906. – 24 p.

Cotlarciuc, Nectarie. Ocrotirea socială și Biserica / Nectarie Cotlarciuc. – Cernăuți : [S. n.], 1921. – 80 p.

Cotlarciuc, Nectarie. Treptele formale psihologice în predică / Nectarie Cotlarciuc. – Cernăuți : [S. n.], 1923. – 106 p.

Mitrofanovici, Vasile. Liturgica Bisericii Ortodoxe : Cursuri universitare / Vasile Mitrofanovici, Teodor Tarnavschi, Nectarie Nicolae Cotlarciuc. – Cernăuți : [S. n.], 1929. – XXXII, 926 p.

***

Cenușă, Constantin. Mitropolitul Nectarie Cotlarciuc (1924-1935) / Constantin Cenușă // Teologie și viață. – 2023. – Nr 5/8 (mai/aug.). – P. 165-173. – ISSN 1221-5988.

Cristea, Miron. Cuvântarea ținută în Catedrala de la Cernăuți la înmormântarea mitropolitului Bucovinei dr. Nectarie Cotlarciuc, 7 iulie 1935 / Miron Cristea // Junimea Literara. – 1935. – Nr 8/9. – P. 229-231.

Lutic, Mircea. Nectarie Cotlarciuc – un arhipăstor înzestrat cu alese virtuți naționale / Lutic Mircea // Glasul Bucovinei. – 1994. – Nr 3. – P. 19-27.

Melinti Maxim. Nectarie Corlarciuc : (comemorarea celor 135 de ani de la naștere și 75 de ani de la trecerea către cele veșnice) / Maxim Melinti // Altarul Credinței. – 2010. – Nr 4. – P. 4.

Moraru, Alexandru. Cotlarciuc Nectarie / Alexandru Moraru // Dicționarul ierarhilor români și străini. Slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române / Alexandru Moraru. – București : Basilica, 2015. – P. 106-107. – ISBN 978-606-29-0057-1.

Moroșan, Teodor. Mitropolitul Nectarie Cotlarciuc al Bucovinei / Teodor Moroșan // Teologie și viață. – 1995. – Nr 4/6. – P. 205-211.

Păcurariu, Mircea. Cotlarciuc Nectarie / Mircea Păcurariu // Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 134-135.

Păcurariu, Mircea. Cotlarciuc Nectarie / Mircea Păcurariu // Dicționarul teologilor români. – Ed. a 3-a, revăzută și adăugită / Mircea Păcurariu. – Sibiu : Editura Andreiană, 2014. – P. 180-181. – ISBN 978-606-8602-10-3.

Maxim Melinti

Teoctist (Teodor ARĂPAȘU) 1915-2007

Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Teoctist (din botez Teodor Arăpașu) s-a născut la 7 februarie 1915, în s. Tocileni, jud. Botoșani. A decedat la 30 iulie 2007, fiind înmormântat în Catedrala Patriarhală din București, alături de înaintașii săi: Miron Cristea, Nicodim Munteanu și Iustin Moisescu.

Frate în mănăstirile Vorona (1928) și Neamț (1931), elev la Seminarul monahal de la Mănăstirea Cernica (1932-1940), tuns în monahism la Bistrița, jud. Neamț, sub numele Teoctist (6 august 1935), și hirotonit ierodiacon pe seama acesteia (4 ianuarie 1937). În 1940 s-a înscris la Facultatea de Teologie din București, paralel îndeplinind diferite funcții în cadrul Arhiepiscopiei Bucureștilor și fiind diacon la Patriarhie. Licențiat în teologie (în 1945) cu calificativul „Magna cum laude”, s-a înscris la Facultatea de Litere și Filozofie a Universității din Iași, frecventând cursurile acestei facultăți doar doi ani (1945-1947), deoarece regimul comunist, de curând instaurat, i-a interzis continuarea studiilor pe motiv că a studiat teologia.

În 1945 este transferat la Centrul Eparhial Iași, fiind hirotonit ieromonah (1945) și hirotesit arhimandrit (1946). Este mare ecleziarh la Catedrala Mitropolitană din Iași și exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Iașilor (1946-1948), vicar al aceleiași arhiepiscopii (1948-1950). Ales și hirotonit (1950) episcop-vicar patriarhal cu titlul „Botoșăneanul". Între anii 1950 și 1954 a fost rector al Institutului Teologic Universitar din București (azi, Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din București), secretar al Sfântului Sinod, conducând și diferite sectoare din cadrul administrației patriarhale. În perioada 1954-1962 a condus cancelaria Arhiepiscopiei Bucureștilor.

În 1962 este ales și înscăunat episcop la Arad. Aflându-se în fruntea Episcopiei Aradului, s-a implicat în acțiuni de înviorare a vieții religioase a credincioșilor, a completat cu preoți toate parohiile rămase vacante, sub îndrumarea sa fiind construite 23 de biserici noi, pictate din nou 68 de biserici și restaurate 245 de biserici. A efectuat peste 660 de vizite pastorale și a prezidat peste 100 de conferințe preoțești. A avut sub jurisdicție vicariatul de la Gyula și două protopopiate din Banatul sârbesc, iar în 1969-1970 a suplinit Episcopia Oradiei.

A fost ales și înscăunat Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei (1973), apoi (1977) Arhiepiscop al Iașilor și Mitropolit al Moldovei și Sucevei, în perioada 1980-1982 a fost locțiitor de mitropolit al Ardealului.

După moartea patriarhului Iustin (1986), a devenit locțiitor de patriarh. Din 1986 este Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungrovlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, păstorind până la moarte.

În cei 57 de ani de activitate ca ierarh a fost preocupat nu numai de probleme administrative și economice, ci și de restaurarea unor monumente de artă bisericească din cele patru eparhii pe care le-a condus (îndeosebi, Putna, Bistrița, Slatina, Râșca, Gorovei, Vorona, Mitropolia Veche, Bărboi) și de organizarea unor muzee bisericești. A ctitorit o biserică în localitatea Victoria, Botoșani.

După 1989 a îndrumat acțiunea de construire a unor noi biserici în București și în alte localități; a îndrumat revistele „Mitropolia Olteniei", „Mitropolia Moldovei și Sucevei" și „Glasul Bisericii"; a încurajat apariția mai multor lucrări teologice.

A publicat multe articole, predici, cuvântări și studii care sunt cunoscute atât în țară, cât și în străinătate. Au fost retipărite, cu text diortosit, și prefațate de către patriarh toate cărțile de slujbă, precum și majoritatea manualelor de studiu pentru învățământul teologic seminarial și universitar.

Este autorul monografiilor: „Mitropolitul Iacob Putneanul, faclier al Ortodoxiei românești al năzuințelor de unitate națională și de afirmarea culturii române", Mănăstirea Neamț (1978); „Mitropolitul Dosoftei, ctitor al limbajului liturgic românesc" (1980); „Opera Sfântului Vasile cel Mare în evlavia credincioșilor ortodocși români" (1992).

A editat în transliterare: „Dumnezeiască Liturghie" a Mitropolitului Dosoftei (1980). A tipărit ediția jubiliară din 1988 a „Bibliei de la București" și s-a îngrijit de tipărirea Bibliei, ediție jubiliară a Sfântului Sinod (2002), redactată și adnotată de I.P.S. Bartolomeu Anania. A scris prefața multor cărți și monografii ale unor mănăstiri și biserici din cadrul Patriarhiei Române.

A publicat peste 17 volume de predici, cuvântări și meditații (cu titlul general „Pe treptele slujirii creștine" și un volum cu titlul „Slujind Altarul străbun"), care cuprind peste 7 mii de pagini, cu aproximativ 1 500 de titluri. A inițiat o bogată și fructuoasă activitate culturală și științifică, promovând acțiuni care au contribuit la creșterea prestigiului Bisericii. A sporit schimbul de reviste și cărți de specialitate cu cele similare din străinătate, a organizat simpozioane și colocvii cu teme de actualitate și de interes pentru viața Bisericii.

Reprezentant de seamă al ecumenismului românesc, a făcut parte din mai multe delegații sinodale care au vizitat alte Biserici; a condus delegații în vizite peste hotare la: Biserica Ortodoxă din Finlanda (1971), Biserica Ortodoxă Siriană din Malabar, India (1976), Biserica Ortodoxă Rusă (1978), Biserica Bulgară (1983), Biserica Armeană (1983), Arhiepiscopia misionară din America (1978). Ca patriarh, a condus delegații sinodale române

care au vizitat Patriarhia Ecumenică (1987 și 1991), Patriarhia Bulgară, Austria, Suedia (toate în 1987), Patriarhia Rusă (1988), Patriarhia Sârbă (1987 și 1995), Biserica din Cipru (1996), Biserica Greciei (1988), Biserica din Polonia (2000), Biserica din Malabar, India (1989) etc. A primit vizitele mai multor întâistătători de biserici ortodoxe naționale, mai ales după 1989, precum și a papei Ioan Paul al II-lea (1999); la rândul său, a vizitat Roma în fruntea unei delegații sinodale (2002).

A participat: la Conferința mondială a Comisiei „Credință și Constituție" a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Montreal (1963), vizitând atunci o serie de parohii românești din Canada; la întâlnirea ecumenică de la Chantilly, Franța (1978); la a VIII-a Adunare Generală a Conferinței Bisericilor Europene din Chania, Creta (1979), când a fost ales membru în Comitetul consultativ; la a II-a Conferință panortodoxă presinodală (Chambessy, 1982); la lucrările Prezidiului și Comitetului Consultativ de la Oxford (1983) etc.

Doctor honoris causa al universităților din Oradea, București, Pitești, Petroșani și Galați.

Membru de onoare al Academiei Române (1999).

A se vedea și articolul din„ Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 77-79.

Bibliografie selectivă:

Arăpașu, Mihai. În memoria copilului desculț : file din viața Patriarhului Teoctist / Mihai Arăpașu. – Iași : Doxologia, 2015. – 92 p. – ISBN 978-606-666-376-2.

***

Autocefalie, Patriarhie, Slujire Sfântă : momente aniversare în Biserica Ortodoxa Română. – București : Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1995. – P. 431-672. – ISBN 973-9130-71-3.

Creangă-Caia, Olguța. Copilăria Patriarhului Teoctist / Olguța Creangă-Caia. – Iași : Doxologia, 2015. – 88 p. – ISBN 978-606-666-379-3.

Moraru, Alexandru. Arăpașu Teoctist / Alexandru Moraru // Dicționarul ierarhilor români și străini : Slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române / Alexandru Moraru. – București : Basilica, 2015. – P. 37-40. – ISBN 978-606-29-0057-1.

****Slujire Sfântă**. Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Zece ani de la alegere și intronizare. – București : Institutul Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996. – 161 p.

****Stan, George**. Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul României / George Stan. – București : Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996. – 268 p. – ISBN 973-616-051-3.

****Urme în eternitate**. Mitropolitul Teoctist al Moldovei și Sucevei (1977-1986) / coordonator: PS Calinic Botoșăneanul. – Iași : Doxologia, 2010. – 452 p. – ISBN 978-606-8117-74-4.

***

Mihail, Paul. Î.P.F. Patriarh Teoctist / Paul Mihail // Ierarhi în corespondența cu un preot de enorie – preot dr. Avva Paul Mihail. – Iași : Doxologia, 2011. – P. 39-61. – ISBN 978-606-827-820-9.

Moraru, Alexandru. Arăpașu Teoctist / Alexandru Moraru // Dicționarul ierarhilor români și străini : Slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române / Alexandru Moraru. – București : Basilica, 2015. – P. 37-40. – ISBN 978-606-29-0057-1.

****Oprea Ștefan**. Activitatea pastoral-misionară a Patriarhului Teoctist Arăpașu / Ștefan Oprea // Slujirea preoțească și activitatea misionară în gândirea și scrisul Patriarhilor Iustin Moisescu și Teoctist Arăpașu / Ștefan Oprea. – Iași : Doxologia, 2015. – P. 196-345. – ISBN 978-606-666-445-5.

****Păcurariu Mircea**. Arăpașu Teoctist / Mircea Păcurariu // Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 21-23.

Păcurariu, Mircea. Arăpașu Teoctist / Mircea Păcurariu // Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – Ed. a 3-a revăzută și adăugită. – Sibiu : Andreiana, 2014. – P. 29-31. – ISBN 978-606-8602-10-3.

Maxim Melinti

Gheorghe CALAMANCIUC 1945-2022

Poet, prozator, dramaturg, publicist, profesor universitar.

S-a născut la 7 februarie 1945, în Mihoreni, Ținutul Herței, actualmente reg. Cernăuți, Ucraina. A decedat pe 16 iulie 2022, la Bălți.

Este absolvent al Facultății de Filologie (1964-1970) din cadrul Institutului Pedagogic „A. Russo" din Bălți (în prezent, Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălți, USARB).

A exercitat diverse funcții: colaborator literar, redactor adjunct la ziarul „Patria", Fălești; director al Școlii medii Călinești, Fălești; lector la Catedra de limba și literatura română a USARB (1978-2009), redactor și secretar literar la Teatrul Național „V. Alecsandri" din Bălți (1990-2017).

Debutează în presă („Pedagogul", 1969) cu două poeme. Publică cronici de teatru, recenzii, fragmente de piese, povestiri pentru copii, cicluri de versuri, articole publicistice în revistele din Republica Moldova: „Literatura și arta", „Viața Basarabiei", „Contrafort", „Semn", „Sud-Est cultural", „Teatru", precum și din România: „Teatrul azi", „Teatrul Românesc", „Cronica", „Dunărea de Jos".

S-a făcut cunoscut mai întâi ca dramaturg. Piesele sale sunt jucate pe scenele teatrelor: „Ginta Latină", „Luceafărul", „Licurici" din Chișinău, Teatrul Național „V. Alecsandri" din Bălți, Teatrul Republican „B.-P. Hasdeu" din Cahul, Teatrul Dramatic „I. D. Sârbu" din Petroșani, Teatrul de Stat din Oradea etc.

Publică proză pentru copii în volumele: „Vise cu brândușe" (2007); „Vise cu Dumnezeu" (2013); proză pentru adulți: „Să-ți fie dor de tine", nuvele (2009); trilogia „Donjuan de mucava" (2011); „Donjuan în derivă" (2013); „Donjuan, proscrisul" (2013); romanul „Celebritatea ghinionistului" (2015). Volume de teratru: „Ultima noapte de mileniu cu un copil îmbătrânit" (1998); „Deea-Fecioara din lacrima cerbului", basme pentru copii (1998); „Caprele verzi etc." (1998); „Ultimul urmaș al lui Ștefan-Vodă" (2005); „Să mă iubești sinucigându-te, să te sinucizi iubindu-mă", monodrame (2005); „Salvați capra lui Creangă!", teatru pentru copii (2007); „Ispita înecului", dramaturgie (2001) ș.a.

Piesele sale („Casa umbrelor", „baladă neterminată", „Ultima noapte de mileniu cu un copil îmbătrânit", „Un dramaturg aproape ratat și o târfă aproape gentilă", „Împăratul îmbrobodit", „Ispita înecului", „Câinii cu colaci în coadă", „Păziți soarele", „Ultimul Urmaș al lui Ștefan-Vodă", „Poetul Iepuraș", „Strengărel și Motănel") au fost premiate la concursurile republicane de dramaturgie.

Este autor al plachetelor: „Poemele repausului" (2001); „Toamnele lui Adam" (2004); „Singur, în 50 de poeme" (2010); „Târziul, în 50 de poeme" (2011); „Alunecarea din vis" (2012); „Femeie a târziului" (2013); „Toamnele risipei lui Adam (2014); „Sexul cuvintelor" (2014); „Poeme de citit bătrânețea" (2016).

Deține Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru volumul „Salvați capra lui Creangă" (2007); Premiul I în cadrul Topului celor mai citite zece cărți ale anului, ediția 2011, pentru romanul „Donjuan de mucava"; Premiu în cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii, ediția 2013, pentru cartea de proză pentru copii „Vise cu Dumnezeu"; Premiu în cadrul Salonului Internațional de Carte, ediția 2013, pentru romanul „Donjuan în derivă".

Bibliografie selectivă:

Calamanciuc, Gheorghe. Celebritatea ghinionistului : Roman / Gheorghe Calamanciuc. – Chișinău : [S. n], 2015. – 200 p. – ISBN 978-9975-53-510-6.

Calamanciuc, Gheorghe. Cerul din Ilicatinca : Romanul celor doi protivnici / Gheorghe Calamanciuc. – București : eLiteratura, 2017. – 276 p. – ISBN 978-606-001-023-4.

Calamanciuc, Gheorghe. Fiert în cafea de 5:00 cu Nichita în 100 de sonete / Gheorghe Calamanciuc. – Iași : Princeps Multimedia, 2021. – 118 p. – ISBN 978-606-8510-30-4.

Calamanciuc, Gheorghe. Numele meu e Femeie : Nuvele / Gheorghe Calamanciuc. – Iași : Junimea, 2018. – 132 p. – ISBN 978-973-37-2163-5.

Calamanciuc, Gheorghe. Poeme de citit bătrânețea / Gheorghe Calamanciuc. – Chișinău : [S. n], 2016. – 172 p. – ISBN 978-9975-53-753-7.

Calamanciuc, Gheorghe. Răzvrătiri publicistice / Gheorghe Calamanciuc. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 256 p. – ISBN 978-9975-53-977-7.

Rec.: Jitaru, Valentin. Răzvrătirile lui Gheorghe Calamanciuc // Revista Literară. – 2019. – Nr 1. – P. 21.

Calamanciuc, Gheorghe. Sexul cuvintelor : Poeme / Gheorghe Calamanciuc. – București : eLiteratura, 2014. – 163 p. – ISBN 978-606-700-455-7.

***

Calamanciuc, Gheorghe. Duminica lui Dumitru Matcovschi / Gheorghe Calamanciuc // Făclia. – 2013. – 16 noiem. – P. 7. – ISSN 1857-3010.

***

Cimpoi, Mihai. Gheorghe Calamanciuc / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune). – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 5-7.

Curtescu, Margareta. Gheorghe Calamanciuc – In memoriam : [1945-2022] / Margareta Curtescu // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 22 iul. – P. 9.

Jitaru, Valentin. Erupțiile vulcanului – septuagenar, Gheorghe Calamanciuc / Valentin Jitaru // Făclia. – 2015. – 6 febr. – P. 4. – ISSN 1857-3010.

Jitaru, Valentin. (Ne)descoperitul Gheorghe Calamanciuc : [Gheorghe Calamanciuc, dramaturg și poet bălțean] / Valentin Jitaru // Teatru. – 2010. – Nr 2. – P. 12-13. – ISSN 1857-0674.

Popa, Iulius. Se duc băieții de ieri, se duc : [Gheorghe Calamanciuc, poet, prozator și dramaturg (07.02.1945 – 16.07.2022)] / Iulius Popa // Literatura și Arta. – 2022. – 21 iul. – P. 8.

Țopa Efimia. Calamanciuc Gheorghe / Efimia Țopa // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 95-96.

Vrabie, Diana. Gheorghe Calamanciuc sau Despre virtuțile scrisului / Diana Vrabie // Contrafort. – 2020. – Nr 3 (295). – P. 17. – ISSN 1857-1603.

Ana Struță

Ion DIVIZA
1955

Scriitor, umorist, epigramist, ziarist și traducător, Maestru în artă.

S-a născut pe 7 februarie 1955, în s. Stolniceni, rn. Hâncești.

În 1980, a absolvit Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, a Universității de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova).

A debutat cu epigrame în revista „Chipăruș" (1976) și, editorial, cu maxime în culegerea „Dintre sute de catarge" (1980). A editat cărțile de satiră și umor „Tinerică mi-am luat" (1998), „Săgetat de o idee" (2000), „Pilat din… Poantă" (2002), „Komicaze" (2005) ș.a.

A colaborat la publicațiile „Viața satului", „Chipăruș", „Literatura și arta", „Vocea poporului" ș.a., publicând articole, foiletoane, miniaturi, versuri satirico-umoristice, precum și la revistele cu profil literar-umoristic din România. Este membru al colegiului de redacție al revistelor „Epigrama" (București), „Hohote" (Târgu Jiu), „Ag pe rime" (Pitești).

A alcătuit, în colaborare, alături de epigramiști din Buzău, culegerea de umor „O mie și una de anecdote" și culegerea de epigrame „Constelația Post-Scriptum" (1999). A redactat și a prefațat cărți de versuri satirice și de epigrame ale unor autori din Republica Moldova. Este prezent în circa 45 de culegeri și antologii de epigrame, aforisme, miniaturi umoristice etc.

Din 2002 este președintele Asociației Epigramiștilor din Moldova. Este laureat al mai multor concursuri și festivaluri de satiră și umor din Republica Moldova și România.

Laureat al Premiului special al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2000); deține Marele Premiu al Festivalului „Bachus–97" (Focșani), premiile Festivalului Național „Eterna epigramă" (Cluj-Napoca, edițiile 1997, 1998 și 1999).

Este membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1982), membru al Uniunii Teatrale din Moldova (1993), membru al Uniunii Epigramiștilor din România (1993) și membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2001).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2010". – Chișinău 2009. – P. 51-52.

Bibliografie selectivă:

Gustul zâmbetului : Antologie de satiră și umor / antologatori: Ion Diviza, Gheorghe Postolache, Victor Prohin. – Chișinău : Arc, 2020. – 160 p. – ISBN 978-9975-0-0389-6.

Rec.: Ciobanu, Mircea V. Antologia umoriștilor basarabeni // Revista Literară. – 2020. – Nr 12 (53). – P. 10-13.

Sandu Grecu & Satiricus – o poveste de succes: „Nu concep arta în afara emoției artistice" / ediție îngrijită de Ion Diviza. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 352 p. – ISBN 978-9975-151-30-6.

Satiricus – un teatru de rezistență : 1990-2020 / ediție îngrijită de Ion Diviza. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 440 p. – ISBN 978-9975-151-96-2.

Tristețea îl găsea zâmbind... : [Ion Popescu] / ediție îngrijită de Ion Diviza. – Chișinău : CEP Bons Offices, 2007. – 98 p. – ISBN 978-9975-80-034-1.

Un sfert de secol cu Teatrul Național „Satiricus Ion Luca Caragiale", 1990-2015 / ediție îngrijită de Ion Diviza. – Chișinău : Bons Offices, 2015. – 352 p. – ISBN 978-9975-87-036-8.

Urmându-și muza cu credință... : [Vasile Cașu] / ediție îngrijită de Ion Diviza. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 111 p. – ISBN 978-9975-146-32-6.

***

Diviza, Ion. „Angajare de clovn" la „Satiricus" : un spectacol de Sandu Grecu / Ion Diviza // Teatru. – 2015. – Nr 15. – P. 37-39. – ISSN 1857-0674.

Diviza, Ion. Veronica Bumbu, poeta „sufletului răstignit" / Ion Diviza // Făclia. – 2022. – 8 apr. – P. 7. – ISSN 1857-3010.

***

Arhiva de voci: **Interviuri cu personalități din domeniul culturii**. Vol. 37 : Ion Diviza – „Eu râd de mine. Voi de cine râdeți?" / coordonare și realizare ediției, înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru ; moderare interviu: Iulian Filip ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu". – Chișinău : BNRM, 2021. – 2 discuri optice electronice (DVD-Rom. – ISBN 978-9975-9712-8-7. – ISBN 978-9975-119-41-2.

***

Diviza, Ion. „Să reinventăm Frumusețea" : Interviu cu Ion Diviza, dramaturg, epigramist, secretar literar la Teatrul „Satiricus" / interviu de Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 13 mai. – P. 12. – ISSN 2587-3784.

***

Ciocanu, Anatol. Diviza Ion / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010 / Anatol Ciocanu, Valeriu Nazar, Sergiu Nucă [et al.] ; coordonator: Valeriu Nazar. – Ed. a 2-a, revăzută și completată. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 212-213. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Filip, Iulian. Eu râd de mine. Voi de cine râdeți? : [creația lui Ion Diviza] / Iulian Filip // Literatura și Arta. – 2020. – 8 oct. – P. 7.

Postolache, Gheorghe. Un epigramist pe cinste : [Ion Diviza, 60 de ani de la naștere] / Gheorghe Postolache // Florile dalbe. – 2015. – 26 febr. – P. 8.

Ana Struță

Marius PEPINO 1925-2009

Actor român de teatru, film, radio și televiziune.

S-a născut pe 8 februarie 1925, la Galați, a decedat la 2 februarie 2009, la București.

A absolvit Academia de Teatru și Film (1949) (astăzi, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale" din București).

Înainte de a urma studii în domeniu, a jucat scurte piese de teatru, a cântat cuplete și a ținut monologuri comice între filmele derulate în cinematografie. Această experiență i-a folosit ulterior în activitate la Televiziunea Română.

În anul 1947 s-a lansat ca actor de comedie, alături de P. Călinescu, iar în 1949 a debutat pe scena Teatrului Dramatic „G. A. Petculescu" din Reșița. Între anii 1950 și 1957 a fost actor la Teatrul „S. Alexandrescu" din Brașov, iar în perioada 1958-1991 a jucat la Teatrul „Bulandra" din București.

S-a produs în mai multe roluri însemnate, în piesele: „Nevestele vesele din Windsor"; „Profesiunea doamnei Warren"; „Cum vă place de Shakespeare"; „Sfânta Ioana"; „Opera de trei parale"; „Puterea și adevărul" „Comedie pe întuneric";

„Tandrețe și abjecție”; „Cu gluga pe ochi”; „Lozul cel mic”; „Arsenic și dantelă veche”.

S-a produs în filmele „Doi băieți ca pâinea caldă” (1962); „Politică cu... delicatese” (1963); „Vacanță la mare”(1963); „K.O.” (1968); „Mirii anului II” (1970); „Ziariștii” (1972); miniserialul „Doi ani de vacanță” (1973); „Insula comorilor” și „Piraţii din Pacific” (1974); „Avântul liftuleţului” (1979); „Șantaj” (1980); „Partida de șah” (1981); „Grăbește-te încet” (1981); „Pe malul stâng al Dunării albastre” (1983); „O lumină la etajul zece” (1984); „Sosesc păsările călătoare” (1984); „Secretul lui Nemesis” (1986); „Toate pânzele sus” (1986); „Această lehamite” (1993) etc.

A fost distribuit în diverse alte producţii de teatru și televiziune, alături de marii actori români, precum T. Buciuceanu, T. Caragiu, I. Besoiu, P. Călinescu, G. Mihăiță, V. Ogăşanu, H. Mălăele. A realizat numeroase roluri în piese de teatru radiofonic, inclusiv emisiunile de radio „Ora veselă”. Era proprietarul unei biblioteci vaste și a unei colecții mari de casete video.

Bibliografie selectivă:

Boroș Haralambie. Filme de colecție. [Vol. 6] : Momente și schițe / regia: Haralambie Boroș ; Nae Roman, Victoria Mierlescu…, Marius Pepino [et al.]. – București : TVR Media, 2007. – 1 DVD.

**Boroș, Haralambie. Momente și schițe : Politică cu delicatese. Arendașul român. Lanțul slăbiciunilor. Vizita / regizori: Haralambie Boroș, Jean Georgescu ; scenariu: Mircea Ștefănescu, Dem Rădulescu, Marius Pepino [et al.]. – [S. l.] : TVR Media, 2008. – 1 DVD.

**Chiriță, Constantin. Cireșarii : Roman / Constantin Chiriță ; dramatizare de Dinu Nicolescu, după romanul cu același titlu; Regia artistică Elena Negreanu. – [București] : Electrecord, [1986] – 1 disc audio.

**Stevenson, Robert Louis. Răpit de piraţi : Roman / Robert Louis Stevenson ; dramatizare de Anca Livescu ; regia artistică: Paul Stratilat ; regia muzicală: Nicolae Neagoe ; regia tehnică: Ion Mihăilescu. – București : Eurostar, 1995. – 1 disc audio. – Eurostar CDS 221.

**Verne, Jules. Sfinxul ghețarilor : Roman / Jules Verne ; dramatizare de Vasile Chiriță ; regia artistică: Dan Puican. – [București] : Electrecord, [1986] – 1 disc audio.

***

Pepino, Cristiano. Marius Pepino, actor român și urmaș al regelui Pepin le Bref : [interviu cu Cristiano Pepino, nepotul lui Marius Pepino, regizor la Teatrul de Păpuși și Marionete „Țăndărică”] / realizat de Dana Andronie // Jurnalul. ro : [site] – 2012. – 20 noiem. – ISSN-L 2601-2758. – URL: https://jurnalul.ro/cultura/marius-pepino-actor-roman-urmas-regelui-pepin-le-bref-629367.html (accesat : 27.05.2024).

***

Bădoi, Mirel. Familia de actori Pepino, istorii cu parfum de demult / Mirel Bădoi // Comentator.ro : [site]. – 2023. – 8 dec. – URL: https://comentator.ro/arte/3554-familia-de-actori-pepino-istorii-cu-parfum-de-demult (accesat : 27.05.2024).

Pepino, Cristian. [Interviu cu Cristian Pepino cu referire la Marius Pepino] / realizat de Angela Baciu-Moise // Mărturii dintre milenii. – Cluj-Napoca : Limes, 2007. – P. 237-239.

Rădulescu, Neagu. Octavian Cotescu, Marius Pepino, Paul Sava, Rodica Tapalagă, Toma Caragiu, Vasile Florescu, Ștefan Ciubotărașu, Marcela Rusu : caricatură / văzuți de Neagu Rădulescu // Informația Bucureștiului. – 1966. – Nr 3896. – P. 2.

Rîpeanu, Bujor T. Pepino Marius : [fișier biografic] / Bujor T. Rîpeanu // Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 429. – ISBN 978-973-7839-93-0.

Elena Harconița

Ghenadie DMITRIEV 1935-2018

Pictor, grafician.

S-a născut la 8 februarie 1935, în Shanghai, China, a decedat la 4 martie 2018, la Bălți.

A făcut studii de artă decorativă aplicată la Nijni Taghil (1957), apoi a absolvit (1960) Școala republicană de arte plastice „I. Repin” (astăzi, Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală” din Chișinău).

Activitatea profesională a început-o ca profesor la Școala-internat din Ungheni (1960-1963), după care a fost angajat ca pictor la Fondul Plastic al Uniunii Artiștilor Plastici din Bălți (din 1963).

Profesează tabloul tematic, peisajul și natura statică, printre lucrările sale reprezentative fiind: „În marș”; „Toamna”; „Moș Gheorghe”; „Pământul țăranilor”; „Maternitate”; „Camarazi de regi-

ment"; „Despărțire"; „Întâlnire"; „Concert"; „Alarmă"; „Sonata lui Bach"; „Muză"; „Recviem"; „Sonata pământului"; „Mesa"; „Carnaval"; „Natură static"; „Portretul tatei"; „Cioban"; „Cosmos"; „Noapte cu lună"; „Mamă tânără"; „Rodnicie"; „Natură statică"; „Portretul unei studente"; „Sonata lunii"; „Pământ moldovenesc" ș.a.

A organizat expoziții personale la Bălți (1985), Cernăuți (1988) și Lviv (1989). A participat la numeroase expoziții republicane și unionale, începând cu anul 1966.

Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1968).

Lucrările artistului plastic se află în colecția Muzeului Național de Arte din Moldova și în colecții particulare din Republica Moldova, Bulgaria, SUA ș.a.

***

***Dmitriev Ghenadii** : [fișă biografică] // Literatura și arta Moldovei. Vol. 1. – Chișinău, 1985. – P. 190.

Sasu, **Larisa**. Întâlnirea Școlii Arte Plastice Râșcani cu pictorii Moldovei : [cu referire la Ghenadie Dmitriev] / Larisa Sasu // Дидактика изобразительного искусства : [site]. – URL: https://frs.ucoz.ru/_ld/0/36_005SasuLarisaSA.pdf. (accesat : 28.05.2024).

***

Дмитриев Генадий Анатольевич // Изобразительное искусство Молдавской ССР : Живопись. Скульптура. Графика. Декоративное искусство : Каталог / составитель: В. Плюснин, Н. Гринвальд. – Кишинев : Тимпул, 1971. – P. [74].

Elena Harconița

Grigore VIERU
1935-2009

Poet, Scriitor al poporului, membru corespondent al Academiei Române, membru titular post-mortem al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii".

Grigore Vieru, personalitate proeminentă a literaturii și a culturii române, a transmis prin poezie un mesaj de demnitate națională, de venerație pentru mamă și pentru graiul matern. În perioada mișcării de eliberare națională (1988-1991) a fost pe baricade, chemând și încurajând populația să revendice denumirea corectă a limbii, revenirea la alfabetul latin, dreptul la libertatea de exprimare.

S-a născut la 14 februarie 1935, în s. Pererâta, jud. Hotin (azi rn. Briceni), în granițele României Mari, în familia lui Pavel și a Eudochiei Vieru (născută Didic). S-a stins din viață la 18 ianuarie 2009, la Chișinău.

Primele studii le-a făcut la școala de șapte clase din satul natal (1942-1949), după care a urmat Școala medie nr. 2 din orășelul Lipcani (absolvind-o în 1953). În anii 1953-1958 studiază la Facultatea de Filologie și Istorie a Institutului Pedagogic „I. Creangă" din Chișinău (astăzi, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă" din Chișinău).

După absolvirea facultății, se angajează în calitate de redactor la revista pentru copii „Scânteia leninistă" (1959) și la revista „Nistru" (1959-1960). În 1961 este referent, iar în 1963 consultant la Uniunea Scriitorilor din Moldova, perioadă în care colaborează și cu editurile „Cartea moldovenească", „Școala sovietică".

A debutat editorial încă în studenție cu placheta de versuri pentru copii „Alarma" (1957).

A urmat un șir de volume de mare succes, care l-au consacrat drept un poet reprezentativ al literaturii române din Basarabia: „Muzicuțe" (1958); „Bună ziua, fulgilor!" (1961); „Mulțumim pentru pace" și „Soarele cel mic" (1963); „Versuri" (1965); „Poezii de seama voastră" (1967); „Numele tău" (1968) – volum care marchează o nouă perioadă în destinul scriitoricesc al poetului; „Numărătoarea" și „Aproape" (1974); „Mama" (1975); „Steaua de vineri" (1978) – publicat la Editura „Junimea" din Iași; „Fiindcă iubesc" (1980); „Izvorul și clipa" (1981) – publicat la Editura „Albatros" din București; „Taina care mă apără" (1983); „Scrieri alese" (1984); „Cel care sunt" (1987); „Rădăcina de foc" (1988); „Cine crede" (1989); „Frumoasă-i limba noastră" (1990); „Hristos nu are nici o vină" (1991); „Curățirea fântânii" (1993); „Rugăciune pentru mama" (1994); „Acum și în veac" 1997); „Văd și mărturisesc" (1997); „Izbăvirea" (1999); „Stri-

gat-am către tine" (1999); „Lucrare în cuvânt" (2001); „Întregul cer!" (2002); „Cântec de leagăn pentru mama" (2003); Cartea vieții mele" (2002); „Cât de frumoasă ești" (2004); „Ghicitoare fără sfârșit" (2005); „Liniștea lacrimii" (2006); „Soare, soare, domn frumos" (2008); „Cele mai frumoase poezii" (2009); „Pâine cu rouă: povestiri" (2009) ș.a. A semnat și articole de critică, artă și literatură, traduceri în limba română.

În 1970 apare o lucrare de referință pentru mai multe generații de copii –„Abecedarul", realizat în colaborare cu scriitorul S. Vangheli și alți autori, cu ilustrațiile realizate de pictorul I. Vieru (1989-1990 proiectul-pilot în grafie latină). Prima ediție a cărții pentru preșcolari „Albinuța", cu ilustrații de L. Sainciuc, a fost publicată în 1975, în grafie chirilică, fiind reeditată în 1991 în grafie latină. „Albinuța" este una dintre cărțile care au intrat în tezaurul literaturii didactice din Republica Moldova.

Poeziile sale consacrate mamei, limbii, lui Dumnezeu sunt traduse în peste 20 de limbi de circulație și editate în Franța, Spania, Germania, Cehia, Macedonia, Serbia, Polonia, Bulgaria, SUA, Italia, Rusia, Ucraina, Țările Baltice, Georgia, Armenia, Belarus, Tadjikistan, Azerbaidjan, Kirghizstan și în alte țări.

Mai multe din textele sale au fost puse pe note de compozitori renumiți: E. Doga, I. Aldea Teodorovici, T. Chiriac, N. Bodgros, N. Caragia, I. Țibulschi ș.a. și interpretate de soliști, precum T. Gheorghe, M. Bieșu, M. Dauer, A. Lazariuc, I. Suruceanu, O. Ciolacu, P. Surugiu (Fuego) ș.a. Ca poet al redeșteptării naționale, Grigore Vieru a creat alături de Doina și Ion Aldea-Teodorovici adevărate imnuri: „Răsai", „La Mănăstirea Căpriana", „Eminescu", „Lăsați-ne în legea noastră", „Lacrima limbii noastre".

Grigore Vieru este autorul textelor pentru cântece în filmul muzical pentru copii „Maria Mirabela" (muzică: E. Doga, regie: I. Popescu Gopo), realizat în 1982.

A fost membru al Comisiei de Stat pentru problemele limbii, înființată la Chișinău (1991); membru în Consiliul de administrație pentru Societatea Română de Radiodifuziune (1995).

Membru de onoare (1990) și membru corespondent (1993) al Academiei Române, care, în 1992, l-a propus l-a Premiul Nobel pentru pace.

Academia de Științe a Moldovei „pentru contribuția substanțială în dezvoltarea literaturii din spațiul dintre Prut și Nistru în perioada când aceasta a revenit pe făgașul valorilor estetice, detașându-se de opresiunea ideologică" i-a oferit titlul de doctor honoris causa (2007), iar în semn de aleasă prețuire pentru opera poetului a instituit Premiul nominal „Grigore Vieru" (2009) și l-a ales membru titular post-mortem (2011).

Grigore Vieru a fost distins cu titlurile onorifice de Maestru emerit al artei (1985) și Scriitor al poporului din Republica Moldova (1992).

Cetățean de onoare al mun. Craiova (2003) și al mun. Brăila (2008), România.

A fost ales doctor honoris causa al Universității Pedagogice „I. Creangă" din Chișinău „pentru contribuția la valorificarea tezaurului literaturii naționale și merite deosebite în completarea fondului didactico-metodic al învățământului național cu opere remarcabile" (2005); doctor honoris causa al Universității „V. Goldiș" din Arad (2008).

Laureat al Premiului de Stat al RSS Moldovenești pentru culegerea de versuri „Un verde ne vede" (1978); deținător al Diplomei de onoare „H. Ch. Andersen" a Consiliului Internațional de Literatură pentru Copii și Tineret, organizație afiliată UNESCO (1988). I s-a decernat Premiul pentru poezie al revistei „Flacăra" (1989); Premiul „M. Eminescu" de Societatea Prietenilor Cărții „V. Alecsandri" pentru „Mama", cea mai populară carte a anului 1989 (1990); Premiul Mare pentru Literatură al Fundației „Crescent" din București (1990); Marele Premiu „Hercules" pentru literatură (1991); Premiul Editurii „Românul" (1991); Premiul revistei „Europa" pentru poziția realistă cu referire la unitatea națională (1992); Premiul „Putna" al Festivalului „M. Eminescu", ediția a doua (1993); Premiul pentru poezie la Festivalul internațional „L. Blaga" și Premiul Special al Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru „Albinuța – cartea preșcolarilor români de pretutindeni" (1994); Premiul „Poetul anului" acordat de Editura „A. Păunescu" și Marele Premiu pentru anul 1994 acordat de postul de televizi-

une Tele7ABC din România pentru cultivarea și protejarea limbii române (1995); Premiul „Cartea anului" pentru volumul antologic „Acum și în veac" oferit în cadrul Salonului Național de Carte Românească de la Iași, ediția a șasea (1997); Premiul „Opera omnia" al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1999); Diploma și trofeul Fundației „România – 2000"; Premiul „Cartea de top" pentru „Întregul cer" la Salonul Internațional de Carte de la Chișinău, ediția a 12-a (2003); Premiul „Opera omnia" la Festivalul internațional de poezie „Poesis" de la Satu Mare pentru volumul antologic de versuri „Taina care mă apără" (2008) ș.a.

Laureat al săptămânalului „Literatura și arta" (1994, 1999, 2000, 2002, 2003, 2004, 2008).

Cavaler al „Ordinul Republicii" (1996), deținător al Ordinului Național „Steaua României" în grad de Comandor (2004), al Ordinului Național „Steaua României" în grad de Mare Cruce (2009, post-mortem).

Decorat cu Medalia guvernamentală a României „M. Eminescu. 150 ani de la naștere" (2000) și cu Medalia de aur acordată de Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (Geneva, 2007).

Pentru a păstra vie memoria poetului, în 2009, a fost înființat Centrul Cultural „Grigore Vieru" la Barcelona (Spania) și un centru omonim în incinta Sediului central „M. Sadoveanu" al Bibliotecii Metropolitane din București. În 2010, la Chișinău, a fost deschis Centrul Cultural-Științific „Grigore Vieru". Bustul lui Grigore Vieru a fost instalat: la Alba Iulia pe Aleea Scriitorilor (2009, sculptor: R. Adam), la Iași în Parcul Copou (2009, sculptor: Gh. Gheorghiță), la Chișinău pe Aleea Clasicilor din Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfânt" (2010, sculptori: V. Macovei, R. Tihonciuc), la Ungheni în Scuarul „Grigore Vieru" din centrul mun. Ungheni (2010, sculptor: I. Zderciuc), la Bălți pe Aleea Clasicilor Culturii Naționale (2010, sculptor: Gh. Gheorghiță), la București pe Aleea Cariatidelor din Parcul Herăstrău (2011, sculptor: P. R. Mihăescu), la Cahul în Parcul Central „Grigore Vieru" (2014, sculptor: I. Zderciuc). În 2022, interpretul român Paul Surugiu (Fuego) a oferit Centrului Academic Internațional „M. Eminescu" din Chișinău bustul poetului realizat de sculptorul P. Buhnici. În 2015, în satul Pererâta, a fost inaugurată Casa-Muzeu „Grigore Vieru", în curtea căreia este instalat și un bust al poetului realizat în 2009 de sculptorii R. Tihonciuc și V. Macovei. Din 2009, anual, se desfășoară Festivalul internațional de poezie și cântec „Grigore Vieru". Numele lui Grigore Vieru îl poartă grădinițe, școli primare, gimnazii, licee și biblioteci din Republica Moldova, precum și un bulevard din Chișinău, câte o stradă din Iași și din Buzău etc.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1995". – Chișinău, 1994. – P. 17-19; „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 51-53; „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 61-65; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 92-95; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 90-93.

Bibliografie selectivă:

Vieru, Grigore. Opera poetică : [în 2 vol.] / Grigore Vieru ; ediție îngrijită de Emilian Galaicu-Păun și Dorin Onofrei. – Chișinău : Cartier, 2015. – (Poesis). – ISBN 978-9975-86-002-4.

Vol. 1 : (1965-1974). – 2015. – 200 p. – ISBN 978-9975-86-003-1.

Vol. 2 : (1980-1983). – 2015. – 176 p. – ISBN 978-9975-86-004-8.

***

Vieru, Grigore. Albinuța / Grigore Vieru ; desene: Lică Sainciuc. – [Ed. a 19-a]. – Chișinău : Cartier, 2022. – [116] p. – (Cartier codobelc). – ISBN 978-9975-86-621-7.

Vieru, Grigore. Bună dimineața, soare : culegere de creații vocal-corale / versuri: Grigore Vieru ; aranjament: Eugen Mamot ; notografie: Gabriel Andronic. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 128 p. – ISBN 978-9975-4270-8-1.

Vieru, Grigore. Cântec de iubire / Grigore Vieru ; selectare: Vasile Romanciuc. – Chișinău : Prut Internațional, 2020. – 284 p. – (Biblioteca pentru toți copiii ; 3). – ISBN 978-9975-54-411-5. – ISBN 978-9975-54-174-9.

Vieru, Grigore. Creangă de măr : Poeme / Grigore Vieru ; cuvânt însoțitor de Ioan Holban. – Iași : Junimea, 2018. – 118 p. – (Cantos). – ISBN 978-973-37-2162-8.

Rec.: Pilchin, Maria. Poezia, roza și privighetoarea // Moldova. – 2019. – Mai/Iun. – P. 76-77.

Vieru, Grigore. Limpede ca lacrima / Grigore Vieru. – [Chișinău] : Prut Internațional, 2022. – 160 p. – ISBN 978-9975-54-619-5.

Vieru, Grigore. Numele tău / Grigore Vieru. – Ed. jubiliară. – Chișinău : Cartier, 2020. – 270 p. – (Cartier de colecție ; 18). – ISBN 978-9975-86-419-0.

Vieru, Grigore. Poeme alese / Grigore Vieru ; selecția poe-

melor: Iulia Gorea Costin. – [București] : Editura UZP, 2019. – 80 p. – (Din Basarabia). – ISBN 978-606-94829-2-6.

Vieru, Grigore. Poezii de seama voastră : De la 2 până la 10 versuri : pentru copii de la 2 până la 10 ani / Grigore Vieru. – Ed. a 3-a. – Chișinău : Cartier, 2021. – 104 p. – (Cartier Codobelc). – ISBN 978-9975-86-481-7.

Vieru, Grigore. Sunt iarbă / Grigore Vieru ; ediție îngrijită și cuvânt înainte de Iuliana Gorea-Costin ; selecție de Raisa Vieru. – București : Eikon, 2019. – 184 p. – ISBN 978-606-49-0200-9.

***

Vieru, Grigore. Două neîmplinite dorințe ale lui Eugeniu Coșeriu / Grigore Vieru // Limba Română. – 2021. – Nr 4. – P. 17-20. – Articol preluat din „Limba română", 2002, nr. 10 (88), p. 17-18. – ISSN 0235-9111.

Vieru, Grigore. Grigore Vieru : De ce mi-e drag Vlad Pohilă? / Grigore Vieru // Moldova. – 2020. – Iul./Aug. – P. 34-39. – Articol semnat 23 martie 2008. – ISSN 0132-6635.

***

Grigore Vieru în amintirile contemporanilor : antologie / selecție de texte, itinerar biografic și prefață de Daniel Corbu. – Iași : Princeps Edit, 2009. – 482 p. – (Document) – ISBN 978-606-523-062-0.

Nedelcea, Tudor. Grigore Vieru sau pătimirea basarabeană / Tudor Nedelcea. – Craiova : Sitech, 2023. – 219 p. – ISBN 978-606-11-8324-1.

Novac, Adela. Grigore Vieru. Limbajul poetic : (O analiză structurală) / Adela Novac. – Iași : Junimea, 2018. – 228, [5] p. – (Univers didactic ; Efigii). – ISBN 978-973-37-2165-9.

Omul duminicii : Cuvinte înlăcrimate, cuvinte de neuitare pentru poetul Grigore Vieru / ediție îngrijită de Raisa Vieru. – Chișinău : Prut Internațional, 2014. – 540 p. – ISBN 978-9975-54-167-1.

Un discipol al lui Orfeu : Omagiu poetului Grigore Vieru / ediție îngrijită de Raisa Vieru. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – 416 p. – ISBN 978-9975-69-328-8.

Vicol, Mihai Sultana. Grigore Vieru, pontiful limbii române / Mihai Sultana Vicol. – Iași : Princeps Edit, 2009. – 164 p. – ISBN 978-606-523-069-9.

***

Apetri, Dumitru. Chipul Mamei și al Femeii în opera lui Grigore Vieru / Dumitru Apetri // Realități Culturale. – 2022. – Nr 3. – P. 4. – ISSN 1857-4424.

Burlacu, Alexandru. Grigore Vieru: ființa vie a poeziei / Alexandru Burlacu // Akademos. – 2019. – Nr 4. – P. 133-139. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Cimpoi, Mihai. Grigore Vieru / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune) / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 1123-1125. – (Colecția „Pasărea Phoenix"). – ISBN 978-9975-3356-8-3. – ISBN 978-9975-3356-7-6.

Cristea-Enache, Daniel. Grigore Vieru și poeții generației 60 din România / Daniel Cristea-Enache // Conferința științifică internațională „Filologia modernă : Realizări și perspective în context european" : Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu" : 65 de ani de la fondare, Ediția a 16-a, 20-22 octombrie 2022, Chișinău / coordonator: Liliana Popovschi. – Chișinău : Pro Libra, 2022. – P. 293-299. – ISBN 978-9975-3518-8-1.

Hadârcă, Ion. Grigore Vieru – verbul de lumină / Ion Hadârcă // Literatura și Arta. – 2022. – 24 febr. – P. 8.

Muntean, Ivan. Grigore Vieru / Ivan Muntean, Arcadie Raețchi // Cavalerii Ordinului Republicii. Vol. 1 / Ivan Muntean, Arcadie Raețchi. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 214. – ISBN 978-9975-66-661-9.

Serdeșniuc, Cristian. Poezia viereană pentru copii : de la preceptele dogmatice la libertatea creației / Cristian Serdeșniuc // Conferința științifică internațională „Filologia modernă : realizări și perspective în context european : Eugeniu Coșeriu : 100 de ani de la naștere. Limbajul ca sumă de valori", Ediția a 15-a, 7-8 octombrie 2021, Chișinău / coordonator: Felicia Cenușă. – Chișinău : Pro Libra, 2021. – P. 352-372. – ISBN 978-9975-3274-4-2.

Țarălungă, Ecaterina. Grigore Vieru / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia Literaturii Române : (pentru adolescenți și profesorii lor) / Ecaterina Țarălungă. – București : Mistral Info Media, 2020. – P. 303-304. – ISBN 978-606-8338-30-9.

Țopa, Tudor. „Albinuța" își luă zborul : [despre Grigore Vieru – poet] / Tudor Țopa // Stejarii neamului / Tudor Țopa. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 185-194. – ISBN 978-588-554-226-5.

Vișan, Marioara. Rolul traducerilor în poezia lui Vieru / Marioara Vișan // Literatura și Arta. – 2022. – 3 noiem. – P. 6.

Elena Barbos-Balinschi

Grigore CONSTANTINESCU 1875-1932

Teolog, publicist, traducător și profesor român.

S-a născut la 15 februarie 1875, la Iași, în familia preotului Dimitrie Constantinescu, institutor la Școala primară „Trei Ierarhi" din Iași. La 7 aprilie 1932, la Năpădeni, rn. Ungheni, trece la cele veșnice.

A studiat la Seminarul Teologic „V. Costache" din Iași (1888-1896). În 1895, pe când era elev în clasa a VI-a a

seminarului, a fost primit în calitate de corist-bariton în corul mitropolitan dirijat de G. Musicescu, în care a cântat timp de trei ani. În perioada 1897-1902, cu binecuvântarea Mitropolitului Moldovei Iosif Naniescu, face studii la Academia Movileană din Kiev.

În 1898 a vizitat pentru prima dată Chișinăul. Ulterior va asista la slujbele religioase din satele provinciei, unde va cuvânta sau va cânta românește.

În anii 1903-1904 și-a făcut datoria de ostaș în Regimentul de Infanterie „Ștefan cel Mare" din Iași. După terminarea serviciului militar, este translator la Consulatul român din Odesa (1904-1906), de unde deseori venea la Chișinău, pentru a promova idei cultural-naționale.

Devine membru al Societății Culturale Moldovenești, fondată în septembrie 1905 la Chișinău.

Din momentul în care se introduce cursul de limbă română în programul de studiu al Școlii Eparhiale de Fete din Chișinău, Grigore Constantinescu acceptă invitația Consiliului pedagogic al acestei școli și, din septembrie 1906, ocupă postul de profesor. În septembrie 1913 Consiliul pedagogic al școlii respective a emis decizia, aprobată de către arhiepiscopul Eparhiei Chișinăului și Hotinului, Serafim Ciceagov, de a-l destitui din funcție.

Din 1906 este profesor la Seminarul Teologic din Chișinău, unde limba română fusese introdusă ca obiect neobligatoriu în clasele superioare. Mai târziu, Grigore Constantinescu solicită direcției seminarului să i se ofere în plus și „orele de cânt bisericesc moldovenesc din seminar", solicitare care i-a fost satisfăcută.

A fost secretar de redacție al revistei „Luminătorul" (din 1908), secretar al Tipografiei Eparhiale (din 1909), iar un an mai târziu traducător la Zemstva gubernială. Printre traducerile din rusă pe care le-a efectuat „învățătoriul de limba moldovenească Gr. D. Constantinescu" se numără și broșura lui N. Lașcov „O sută de ani de la trecerea Basarabiei către Rossia", tipărită în 1912. În 1908, la Tipografia Cârmuirii Guberniale a Basarabiei, scoate o altă traducere: „Despre holeră. Ce fel de boală este aceasta și cum trebuie a ne păzi ca să nu ne îmbolnăvim de ea. Sfătuire cu oamenii știutori de carte, scrisă în română, cu litere chirilice".

În 1913-1914 este redactor și director la „Glasul Basarabiei" – „găzetă națională și nepărtinitoare a moldovenilor".

În 1919, în cadrul ședinței Societății Istorico-Literare „B. P. Hasdeu" din Chișinău, Grigore Constantinescu prezintă comunicarea „Din lupta pentru trezirea conștiinței naționale în Basarabia", împărtășind publicului amintirile sale despre lupta națională a românilor basarabeni, la care a luat parte împreună cu generația care a înfăptuit Unirea.

Este hirotonit preot de către Episcopul Dionisie Erhan la Catedrala Arhiepiscopală din Chișinău (1918-1919), apoi preot paroh la Năpădeni, rn. Ungheni (1919-1932).

A scris numeroase articole pentru „Basarabia", „Luminătorul", „Glasul Basarabiei" și alte periodice, toate la Chișinău, și a publicat o serie de broșuri cu conținut moralizator traduse din rusă, în cadrul „foișoarelor" misionare.

La ziarul „Basarabia" semnează articolele cu pseudonimele „Bogoslovul" și „Dacoromânul" și promovează limba română pe diferite căi.

Timp de 13 ani păstorește parohia Năpădeni, fiind înmormântat în cimitirul din preajma bisericii vechi (până astăzi s-a păstrat doar turla clopotniței).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2001". – Chișinău, 2000. – P. 41.

Bibliografie selectivă:

Constantinescu, Grigore. Despre holeră. Ce fel de boală este aceasta și cum trebuie a ne păzi ca să nu ne îmbolnăvim de ea. Sfătuire cu oamenii știutori de carte / Grigore Constantinescu. – Chișinău, 1908.

***

Constantinescu, Grigore. Din vremuri țariste / Grigore Constantinescu // Cuvânt moldovenesc. – 1931 – 22 noiem. (Nr 48).

***

Ciobanu, Ștefan. Cultura românească în Basarabia sub stăpânirea rusă / Ștefan Ciobanu. – Chișinău : Editura Asociația Uniunea Culturală Bisericească din Chișinău, 1923. – P. 305-306.

Colesnic, Iurie. Basarabia necunoscută. Vol. 1 / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 1993. – P. 176-185. – ISBN 5-362-00871-4.

Halippa, Pan. Însemnări / Pan Halippa // Viața Basarabiei. – 1932. – Apr. (Nr 4). – P. 76.

Păcurariu, Mircea. Constantinescu Grigore / Mircea Păcurariu // Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 121-122.

Păcurariu, Mircea. Constantinescu Grigore / Mircea Păcurariu //

Dicționarul teologilor români. – Ed. a 3-a, revăzută și adăugită / Mircea Păcurariu. – Sibiu : Editura Andreiană, 2014. – P. 166. – ISBN 978-606-8602-10-3.

Poștarencu, Dinu. Grigore Constantinescu și Nicolae Florov: colaboratori ai ziarului Basarabia / Dinu Poștarencu // Anuarul Institutului de Istorie. – 2014. – Nr 3. – P. 202-208. – ISSN 2345-1939.

Maxim Melinti

Tudor BOTIN
1955

Artist plastic, sculptor, arhitect, pedagog.

S-a născut la 16 februarie 1955, în com. Cartal (Orlovka), rn. Reni, reg. Odesa.

Este absolventul Colegiului Republican de Arte Plastice „I. Repin" (astăzi, Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală" din Chișinău), la care studiază în anii 1971-1975. A urmat cursuri universitare la Facultatea de Pictură și Grafică a Institutului Pedagogic „K. Ușinski" din Odesa (1978-1983).

Și-a perfecționat măiestria artistică participând la diferite tabere de creație: la Butuceni (1982); Brăila, România („Blasava", 1996); București (Cercul Militar, 1996); Suceava (2018); Iași (2019) ș.a.

Activitatea profesională a început-o în 1970, la baștină, unde a activat cu intermitențe (1970-1971, 1978-1982) în calitate de pictor și de pedagog. În 1980 a debutat la expoziția republicană „Autumnala".

Între anii 1982 și 1987 este pictor la Fondul Plastic al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (UAP); în 1987-1988 la Studioul de arte plastice al Palatului pionerilor și elevilor din Chișinău; artist plastic al UAP (1998-2002). Profesează la Școala de arte plastice „V. Poleakov" (1996-1998), iar din 2002 este lector superior la Catedra design industrial și de produs a Facultății de Inginerie și Management în Construcții de Mașini la Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM).

Primele sale lucrări sunt în acuarelă. Apoi a trecut la ulei și la alte tehnici academice, rămânând într-un final fidel uleiului.

S-a făcut remarcat prin lucrările instalate la instituții și întreprinderi de stat. Creații în mozaic realizate de Tudor Botin se găsesc: la Fabrica de Covoare din Ungheni (1984); la întreprinderea „Severvodstroi" din Bălți (1985); la Centrul Ocrotirii Mamei și Copilului din Chișinău (1986); la școlile nr. 26 și nr. 27 din sectorul Ciocana, Chișinău (1987); în pasajul subteran din str. I. Creangă, sectorul Buiucani, Chișinău (1988). Basoreliefurile și picturile monumentale ale artistului pot fi văzute: la Grădinița nr.108 din Chișinău (1988); în sovhozul din s. Peresecina, rn. Orhei (1989); la Grădinița din s. Porumbrei, rn. Cimișlia (1992). A mai realizat pictura bisericii din s. Porumbrei, rn. Cimișlia (1993) și reliefuri în metal la Fabrica de Cărămidă din Chișinău (1997), pe fațada instituțiilor „Promtehgaz" (1998) și „Investcom" (1999) din Chișinău ș.a.

Tudor Botin s-a afirmat și prin înălțarea, în Republica Moldova și în Ucraina, a unor lucrări monumentale, coloane sculpturale originale, bazate pe simbolul crucii: ansamblul monumental din lemn Troiță, fântână și terasă la Șoldănești (2004); monumentul din metal Troița „Coloana cerului", fântână și terasă la Cimișlia (2005); ansamblul monumental din lemn Troiță, fântână și terasă la Țiplești, rn. Sângerei (2006); terasa „La popas" la Mănăstirea Căpriana (2007); monumentul din metal „Recunoștință veșnică eroilor" în s. Porumbrei, rn. Cimișlia (2007); pictura Bisericii „Sfânta Treime", icoanele și răstignirea la Liceul „Prometeu-Protalent" din Chișinău (2008); „La izvor", Mănăstirea Rudi (2008-2009); „Fântâna decorativă", Leușeni (2009); „Coloana cerului", s. Chetrosu, rn. Drochia (2010). Este autorul lucrărilor monumentale: Biserica „Buna Vestire" din Chișinău (2012); „Coloana Cerului" (15 m) din s. Orlovka (Cartal), rn. Reni, reg. Odesa (2013); trei troițe în localitățile Orlovka, Ismail, Bolgrad (2016) ș.a.

A vernisat mai multe expoziții personale, în cadrul diverselor instituții de cultură și de învățământ: Biblioteca Națională a Republicii Moldova (1995); Colegiul Pedagogic din Chișinău (1995); filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu" din Chișinău (1996-1997, 2012); Spitalul Republican „T. Moșneaga" (1998); Casa Limbii Române „N. Stănescu" (1999); Centrul Internațional de Expoziții „MoldExpo" din Chișinău (2000); Uniunea Cineaștilor din Moldova (2000); Mi-

nisterul Forțelor Armatei Naționale (Chișinău, 2003); AGEPI Chișinău (2004); Galeria „C. Brâncuși" din Chișinău, expoziție jubiliară (2005); OSCE Chișinău (2007, 2005); s. Orlovka (Cartal); rn. Reni, reg. Odesa (2013); expoziția de grup „5 din 10" la Centrul expozițional „C. Brancuși", sala „Brâncuși" (Chișinău, 2015); „Pictori din Sudul Basarabiei" (sala „Brâncuși", 2018); „Eminesciana" (Suceava, Iași, Buzău, 2019); „Hristos a înviat" (sala „Brâncuși", 2019); Filarmonica Națională din Chișinău (2019) ș.a.

Între anii 1980 și 2015 a participat cu lucrări la toate expozițiile UAP. A vernisat lucrările sale la expozițiile anuale de primăvară și de toamnă „Saloanele Moldovei", organizate la Chișinău, Bacău, București în perioada 1991-2015.

A expus lucrări și în cadrul unor expoziții internaționale de grup în Rusia (1982), Canada (1990), România (1990-2007), Germania (1991) ș.a. În 2013 a participat la expoziția „The urban landscape in contemporary European painting" din Geneva, Elveția, organizată de ONU în cadrul Consiliului Europei.

Lucrările sale au fost achiziționate și întregesc colecțiile publice ale muzeelor din Germania, Belarus, Republica Moldova, România, Ucraina ș.a. Multe lucrări fac parte din colecții private din Rusia, Canada, Franța, Israel, Belarus, Republica Moldova, Ucraina, România, SUA, Turcia ș.a.

În 1990 a devenit membru titular al UAP din Moldova.

Pentru activitate fructuoasă a fost înalt apreciat cu: Diploma Galeriei de Arte Plastice Internaționale „România 1996"; medalie și diplomă acordate de Cercul Militar București (1997); Diploma Ministerului Culturii „AX-ART", Chișinău (2000); diplome din localitățile deținătoare ale lucrărilor monumentale ale artistului: mănăstirile Căpriana și Rudi, localitățile Porumbrei (2007) și Chetrosu (2010); diploma Colegiului de Arte Plastice „Al. Plămădeală" din Chișinău (2017); Diploma de onoare a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova (2018); Diploma de apreciere acordată de Universitatea Tehnică a Moldovei (2019). Deține Diploma de Binefăcător acordată de Biserica „Sfânta Treime" a Liceului „Prometeu-Protalent" din Chișinău (2013).

În satul său de baștină a fost declarat „Omul anului 2014" și este Cetățean de onoare (din 2013). Cetățean de onoare al rn. Reni, reg. Odesa (2015).

În 2016 în Cartal (Orlovka) o stradă a fost denumită în onoarea lui Tudor Botin.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 104.

Bibliografie selectivă:

Botin, Tudor. Drumul zidurilor : Pictură / Tudor Botin // Artă contemporană din Moldova : Pictură, sculptură, grafică, artă decorativă : [Album] = Изобразительное искусство Молдовы : живопись, скульптура, графика, декоративно-прикладное искусство : [Альбом] / Confederația Internațională a Uniunilor Artiștilor Plastici ; Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova. – Москва : Галарт, 2013. – P. 32.

Botin, Tudor. Mentorul și colegul Ion Daghi / Tudor Botin // Visătorul eminescolog Ion Daghi ; alcătătuitor: Valeriu Dulgheru [et al.]. – Chișinău : Tehnica-UTM, 2022. – P. 44-45. – ISBN 978-9975-45-843-6.

Botin, Tudor. Tudor Botin: „Eu când dau, am senzația că primesc" : [interviu cu Tudor Botin, artist plastic, sculptor] / consemnare: Liliana Popușoi, 2004 // Flux. – 2004. – 24 iun. – P. 4.

***

Coadă, **Veronica**. „Dumnezeu m-a adus pe lume pentru a crea" : [despre sculptorul Tudor Botin] / Veronica Coadă // Literatura și Arta. – 2013. – 25 apr. – P. 6.

Colesnic, **Iurie**. Botin Tudor / Iurie Colesnic // Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală" / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 51-52. – ISBN 978-9975-906-27-2.

Dabija, **Nicolae**. Strada lui Tudor Botin / Nicolae Dabija // Literatura și Arta. – 2021. – 25 febr. – P. 1.

Dorogan, **Valerian**. Crucea Neamului Nostru sau Răstignire de Botin : [dezvelirea Troiței, intitulată „Coloana Cerului" în s. Chetrosu, rn. Drochia] / Valerian Dorogan // Mesager universitar. – 2011. – Apr. – P. 7.

Grozavu, **Petru**. Tudor Botin : Opinii. Sondaj / Petru Grozavu // Ziarul de Gardă. – 2018. – 17 mai. – P. 2. – ISSN 1857-3150.

Negară, **Ecaterina**. Crucea – dominanta ortodoxă : monumente de suflet : [cu referire la pictorul Tudor Botin] / Ecaterina Negară // Literatura și Arta. – 2017. – 23 mar. – P. 8.

Prisăcaru, **Ina**. „Titu" și „Mica" topesc zăpezile : [despre familia Botin] / Ina Prisăcaru // Timpul. – 2001. – 26 oct. – P. 25.

Radu, **Alina**. Tudor Botin crește troițe: între divinitate și natură / Alina Radu // Ziarul de Gardă. – 2006. – 20 apr. – P 1. – ISSN 1857-3150.

Tudor Botin // Chișinăul în pictură : (Peisaje, portrete) : Catalog-bibliografie / ediție îngrijită: Lidia Kulikovski ; alcătuitor: Taisia Foiu, Ludmila Toma. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 29-30.

Maria S. Ciobanu

Gheorghe CIMPOIEȘ
1950-2024

Agronom, specialist în horticultură, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 17 februarie 1950, în s. Meneailovca, rn. Sărata, reg. Odesa, Ucraina. A decedat la 25 martie 2024, fiind înmormântat în Cimitirul Central din Chișinău.

A absolvit școala medie din s. Volintiri, rn. Ștefan-Vodă (1967), și Institutul Agricol „M. Frunze” (azi, Universitatea Tehnică a Moldovei), Facultatea de Horticultură și Viticultură (1972). A continuat studiile de doctorat în cadrul aceluiași institut (1974-1977), obținând gradul științific de doctor în științe agricole (1978), cu teza „Regimul solar și productivitatea mărului în funcție de structura plantației și dozele de fertilizare înainte de plantare”. Și-a susținut teza de doctor habilitat în agricultură (1992) la Universitatea Agrară de Stat din Kuban (Federația Rusă), cu titlul „Sporirea productivității plantațiilor intensive de măr prin amplasarea, formarea și tăierea rațională a pomilor”.

Cercetător științific superior (1977-1984), conferențiar universitar (docent) (1984-1992), profesor universitar interimar (1992-1994), profesor universitar (1994-2017), rector al Universității Agrare de Stat din Moldova (1994-2017). Conducător științific a șase teze de doctorat și consultant științific al unei teze de doctor habilitat.

În calitate de cercetător științific a investigat optimizarea structurii plantațiilor pomicole, sistemele de amplasare și tăiere a pomilor, formele de coroane, mecanizarea tăierii pomilor.

Autor și coautor a circa 200 de publicații științifice și metodice, inclusiv șase monografii, trei manuale, 48 de lucrări didactico-metodice, nouă brevete de invenție.

Redactor-șef adjunct (2007-2015) și redactor-șef (2015-2017) al revistei „Știința agricolă” din Republica Moldova. Membru al Colegiului de redacție al revistei „Research on Crops” (India), „Notulae Scientia Biologicae” (Cluj-Napoca, România), „Cercetări agronomice în Moldova” și „Bulletin of University of agricultural sciences and veterinary medicine CJ” (România).

Președinte al Comisiei de Experți al Consiliului Național de Acreditare și Atestare (2005-2019).

Membru titular al Academiei Internaționale de Ecologie și Securitate Vitală (1996), al Academiei Internaționale de Științe a Școlii Superioare (1996), al Academiei Internaționale de Studii Agricole (1997). Membru corespondent (2007) și membru titular (2012) al Academiei de Științe a Moldovei.

Om emerit (1995), doctor honoris causa la mai multe universități de științe agricole: București (2006), Iași, Cluj-Napoca (2007), Moscova (2011) ș.a.

Membru de onoare al Academiei de Științe Agricole și Silvice „Gh. Ionescu-Șișești” (2011) și al Academiei Oamenilor de Știință din România (2012).

Laureat al Premiilor „B. Glavan” în domeniul științei și tehnicii (1978), al Premiului Național în domeniul științei și tehnicii (2004).

Distins cu Ordinul „Gloria Muncii” (2000), cu „Ordinul de Onoare” (2010), cu „Ordinul Republicii” (2016).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 105-106.

Bibliografie selectivă:

Cimpoieș, Gheorghe. Cătina albă / Gheorghe Cimpoieș, Sergiu Popa. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 148 p. – ISBN 978-9975-56-601-8.

Cimpoieș, Gheorghe. Cultura mărului / Gheorghe Cimpoieș. – Chișinău : Bons Offices, 2012. – 382 p. – ISBN 978-9975-80-547-6.

Cimpoieș, Gheorghe. Pomicultură specială / Gheorghe Cimpoieș. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Print Caro, 2018. – 558 p. – ISBN 978-9975-56-572-1.

***

Cimpoieș, Gheorghe. Producția de fructe de cătină albă și calitatea lor în funcție de soi / Gheorghe Cimpoieș, Ion Cvasov // Știința Agricolă. – 2019. – Nr 1. – P. 60-64. – ISSN 1857-0003.

Influența structurii coronamentului și a metodelor de formare asupra dezvoltării și fructificării plantelor de cătină albă / Sergiu Popa, Gheorghe Cimpoieș, Valeriu Burduja, Ana Macari // Simpozionul „Secto-

rul agroalimentar – realizări și perspective", Ediția 1-a, 1-12 noiembrie 2022. – Chișinău : Print-Caro, 2023. – P. 52-54. – ISBN 978-9975-165-51-8.

***

Dragnev, Demir. Cimpoieș, Gheorghe / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov // Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități (1946-1961-2021) : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; coordonator: Liliana Condraticova. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan", 2021. – P. 129. – ISBN 978-9975-3331-7-7.

Timuș, Asea. Cadre didactice din domeniul entomologiei agricole : Istorie și contemporanietate / Asea Timuș, Nichita Croitoru, Irina Mihailov. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 121, 134, 136, 139, 148, 150, 155, 156, 165, 167, 178. – ISBN 978-9975-56-485-4.

Timuș, Asea. Cultura mărului de Gheorghe Cimpoieș sau un nou „Laudațio pomului de măr" / Asea Timuș // Revista Agrobuletin. – 2012. – Nr 1 (12). – P. 11-13. – ISSN 2066-6179.

****Timuș, Asea**. Gheorghe Cimpoies – rectorul UASM / Asea Timuș // Sănătatea plantelor. – 2002. – Nr 2. – P. 21. – ISSN 1453-9330.

Tofan, Eugenia. Academia de Științe a Moldovei (2009-2021) : sinteză cronologică ilustrată / Eugenia Tofan ; coordonator: Ion Tighineanu, redactor științific: Ion Valer Xenofontov. – București : Editura Academiei Române, 2022. – P. 150, 177, 247, 356, 470, 473-474, 476, 478, 547, 618, 634. – ISBN 978-973-27-3429-2.

Asea M. Timuș,
Ion Valer Xenofontov

Constantin SPÂNU 1950-2023

Epidemiolog, specialist în epidemiologie și virusologie medicală, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, inventator, Om emerit.

S-a născut la 19 februarie 1950, în com. Nicoreni, rn. Râșcani, într-o familie de intelectuali. A decedat la 14 octombrie 2023, la Chișinău.

După absolvirea cu medalie de aur a școlii medii din satul natal (1967), își continuă studiile la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu" (USMF), Facultatea de Igienă și Sanitarie (1967-1973).

În 1977 a susținut cu succes teza de doctor în medicină în domeniul epidemiologiei, iar în 1991 a obținut titlul de doctor habilitat la specialitatea virusologie în cadrul Institutului de Cercetări Științifice în Epidemiologie și Boli Infecțioase „L. Gromașevski" din Kiev. În 1996 i s-a acordat titlul de profesor universitar drept recunoaștere a contribuțiilor sale academice.

După absolvirea facultății cu mențiune, și-a început cariera în domeniul supravegherii sanitaro-epidemiologice, având diverse funcții: cercetător științific stagiar la Institutul de Cercetări în Igienă și Epidemiologie din Chișinău (1973-1974), doctorand la Institutul de Virusologie „D. I. Ivanovski" al Academiei de Științe Medicale din Moscova (1974-1977), apoi a avansat în poziții superioare: șef de laborator și șef de sector la Institutul de Cercetări în Igienă și Epidemiologie din Chișinău (1977-1988). Din 1988 a ocupat funcția de șef de laborator la Institutul de Cercetări Științifice în Medicina Preventivă și Curativă.

Între anii 1995 și 2018 a îndeplinit roluri de conducere ca prim-vicedirector și vicedirector pe știință și inovare din cadrul Agenției Naționale pentru Sănătate Publică, virusolog principal al Ministerului Sănătății.

Constantin Spânu a fost o prezență remarcabilă în domeniul științelor medicale timp de 45 de ani. Pe parcursul acestor decenii, a fost un catalizator al inovației, aducând progres și cunoaștere, inspirând generații întregi de cercetători și profesioniști în domeniu.

S-a dedicat cercetării și elaborării modelelor matematice destinate pronosticării situației epidemiologice în baza nivelului de impurificare a obiectelor hidrologice din mediul ambiant cu virusuri intestinali. A descoperit un nou marker al virusului poliomelitic, nesemnalat până atunci în literatura de specialitate. Drept rezultat al activității sale, la Institutul de Cercetări în Igienă și Epidemiologie (1977-1995), a fost realizat un pachet de procedee noi în diagnosticul paraclinic la: infecțiile virale, sistemul de supraveghere epidemiologică la enteroviroze,

hepatite virale, poliomielită, gastroenterite de origine virală, gripă ș.a. Aceste elaborări au fost brevetate și au stat la baza fondării programelor naționale de combatere și lichidare a bolilor respective, au pus baza programului național de imunizare. O altă direcție în activitatea sa ține de elaborarea și evaluarea produselor medicamentoase terapeutice de origine vegetală cu acțiune antivirală imunomodulatoare, interferonogenă, antioxidantă ș.a., care a fost posibilă datorită colaborării cu Institutul de Genetică al Academiei de Științe a Moldovei și cu USMF. Aceste remedii medicamentoase, fiind aplicate la Clinica Spitalului de Boli Infecțioase „T. Ciorbă", au dat rezultate pozitive.

Constantin Spânu a fost coordonator național în problemele de poliomielită (OMS), coordonator național în activitatea de inventică și transfer tehnologic la saloane internaționale din Cluj-Napoca, București, Iași și membru activ al Academiei de Științe din New York (SUA).

Prin munca sa asiduă și dedicată în domeniul științelor medicale, savantul a obținut rezultate remarcabile, având peste 1 000 de publicații științifice, brevete de invenții, manuale și monografii, printre care: „Digitalizarea supravegherii epidemiologice a infecției COVID-19" (2021); „Eficiența terapeutică a schemelor antiretrovirale (ARV) de I linie la bolnavii cu infecția HIV/SIDA" (2013); „Studierea și evaluarea markerilor serologici ai hepatitelor virale B, C și HIV/SIDA la bolnavii de tuberculoză" (2016); „Seroprevalența markerilor infecțiilor virale hemotransmisibile la donatorii primari de sânge" (2019) ș.a.

De asemenea, a dezvoltat un preparat medicamentos numit „Pacovirina", utilizat în medicina autohtonă, și a avut numeroși discipoli în domeniul științei.

Cu o carieră ilustră, a fost o personalitate notorie în domenii precum virusologia medicală, microbiologia, epidemiologia și sănătatea publică, un adevărat mentor, contribuind la formarea și îndrumarea a numeroși doctoranzi și doctori habilitați.

Realizările sale au fost recunoscute și apreciate atât la nivel național, cât și internațional, fiind promovate de diverse foruri și instituții științifice. Constantin Spânu a fost onorat cu distincții de stat și titluri onorifice atât din țară, cât și din străinătate, printre care diplome de onoare ale Parlamentului și ale Guvernului Republicii Moldova, titlul de Om emerit (1998), Medalia „Meritul Civic" (2005). Este Savantul anului în domeniul științelor reale (2008), deținător al Premiului Organizației Mondiale pentru Proprietate Intelectuală, al Medaliei „60 de ani ai Academiei de Științe a Moldovei" (2008), al „Crucii Regatului Belgia" în gradele de Cavaler (2007), Ofițer (2008) și Comandor (2009), Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" (2020).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 90-91.

Bibliografie selectivă:

Gripa aviară : aspecte epidemologice, clinice, de laborator, tratament și profilaxie / grup de lucru: Constantin Spânu, Petru Scoferța, Elena Romancenco [et al.] ; Centrul Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă. – Chișinău : [S. n.], [2009]. – 91 p.

Hepatita virală C acută. Particularitățile clinice, epidemiologice, imunologice și de tratament la persoanele de vârstă tânără și medie. Boli infecțioase / Victor Pântea, Constantin Spânu, Lilia Cojuhari [et al.]. – Chișinău : Sirius, 2009. – 108 p. – ISBN 978-9975-9971-7-1.

Spânu, **Constantin**. Digitalizarea supravegherii epidemiologice a infecției COVID-19 : [Monografie] / Constantin Spânu, Octavian Sajin. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 152 p. – ISBN 978-9975-57-300-9.

Spânu, **Constantin**. Infecția cu Herpes simplex – particularități clinico-epidemiologice, de evoluție, diagnostic, tratament, profilaxie : Ghid practic / Constantin Spânu, Ludmila Bîrca, Galina Rusu. – Chișinău : [S. n.], 2006. – 132 p. – ISBN 978-9975-783.

Spânu, **Constantin**. Infecția rotavirală la copii – particularități clinico-epidemiologice, diagnostic, tratament, profilaxie / Constantin Spânu, Galina Rusu, Ludmila Bîrca. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 184 p. – ISBN 9975-78-356-2.

***

Eficiența terapeutică a schemelor antiretrovirale (ARV) de I linie la bolnavii cu infecția HIV/SIDA / Constantin Spânu, Tiberiu Holban, Ina Bîstriţchi // Anale științifice ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie Nicolae Testemițanu. Vol. 3 : Probleme actuale în medicina internă. – 2013. – P. 722-728.

Seroprevalența markerilor

infecțiilor virale hemotransmisibile la donatorii primari de sânge / Constantin Spânu, Octavian Sajin, Maria Isac [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2019. – Nr 4. – P. 347-351. – ISSN 1729-8687.

Studierea și evaluarea markerilor serologici ai hepatitelor virale B, C și HIV/SIDA la bolnavii de tuberculoză / Constantin Spânu, Maria Isac, Vladimir Guriev [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2016. – Nr 1. – P. 27-31. – ISSN 1729-8687.

***

Spânu Constantin // Cercetători și inventatori din Republica Moldova. Partea 1-a. – Chișinău : AGEPI, 2002. – P. 132-134. – ISBN 9975-911-24-2.

Maria S. Ciobanu

Anatolie POVESTCA 1975

Istoric, muzeograf, cercetător științific.

S-a născut la 19 februarie 1975, în s. Ciuteşti, rn. Nisporeni. A absolvit școala medie din satul natal (1990); Școala normală (Colegiul Pedagogic) din or. Călărași, obținând calificarea de învățător la clasele primare (1996), apoi Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova, fiind licențiat (2001) și magistru în istorie (2002).

A activat în calitate de învățător de cultură fizică la clasele primare la Școala nr. 70 din mun. Chișinău (1997-1998); a fost șef al Secției de studii și profesor de istorie la Academia Internațională de Drept Economic din mun. Chișinău (2001-2002) și la Universitatea de Criminologie, reprezentanța Ungheni (2002-2003); cercetător științific la Muzeul de Istorie și Etnografie din or. Ungheni (2003-2006); profesor de istorie la Liceul Teoretic Pedagogic „I. Creangă" din or. Ungheni (2005); declarant vamal la Î.C.S. „Lones-Mol" S.R.L. ZEL Ungheni (2009-2014); pedagog social la Centrul de Excelență în Construcție din mun. Chișinău (2017-2018). Din 2 mai 2017 este cercetător științific la Sectorul de istorie și muzeologie al Muzeului Național de Istorie a Moldovei. Din 1 iulie 2021 este șeful Casei memoriale „Al. Șciusev" din mun. Chișinău, filială a Muzeului Național de Istorie a Moldovei.

Este preocupat de următoarele domenii de cercetare: patrimoniul cultural-istoric, muzeografie, istorie contemporană, personalități istorice. A participat la peste 30 de manifestări științifice organizate în Republica Moldova și România, cu o tematică ce ține de personalități, fapte și evenimente istorice de rezonanță, de numismatică, de artefacte muzeologice. În anii 2004-2023 a publicat peste 30 de articole științifice și recenzii în reviste științifice, iar pe parcursul anilor 2017-2023 13 rezumate la manifestări științifice naționale și internaționale.

În calitate de muzeolog a realizat expoziții permanente: „Istorie și civilizație din cele mai vechi timpuri până în prezent", la Muzeul de Istorie și Etnografie din Ungheni (2002-2017), „Istorie și civilizație – perioada contemporană", la Muzeul Național de Istorie a Moldovei (din 2020); și expoziții temporare: „Chișinăul care ar fi putut exista", la Casa memorială „Al. Șciusev" din Chișinău (2021), la Muzeul Național de Istorie a Moldovei (2022); la Academia de Științe a Moldovei (2023) și expoziția „Academicianul Alexei Șciusev. Viața și opera", la Muzeul Național de Istorie a Moldovei (2023).

Anatolie Povestca este executor în cadrul proiectelor instituționale aplicative „Rolul patrimoniului muzeal în dezvoltarea societății contemporane" (2015-2019) și „Patrimoniul muzeal și memoria istorică: cercetare, interpretare, prezentare" (2020-2023).

Promovează activ în mass-media cultura și istoria națională.

Membru al Comitetului de conducere al Asociației Istoricilor „Al. Moșanu" din Republica Moldova.

A fost distins cu diplome acordate de Asociația Istoricilor din Republica Moldova (2001), de Muzeul Național de Istorie a Moldovei (2018), de Colegiul Tehnic „Mediensis" din Mediaș, România (2019, 2022, 2023), de Universitatea de Stat din Moldova (2022), de Academia de Științe a Moldovei (2024). Cancelaria de Stat a Guvernului Republicii Moldova i-a acordat Scrisoare

de mulțumire „Pentru activitatea conștiincioasă, responsabilitate și spirit de inițiativă, contribuție semnificativă” la organizarea cu succes a expoziției „Basarabeni în Gulag”, desfășurată în Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău în perioada 5-30 iulie 2023.

Bibliografie selectivă:

Povestca, Anatolie. Adevărul istoric privind problema Basarabiei / Anatolie Povestca // Tyragetia. – 2006. – Nr 15. – P. 276-286.

****Povestca, Anatolie**. Al Doilea Război Mondial după 80 de ani de la declanșare. Germania nazistă și Uniunea Sovietică. Consecințele pentru Basarabia / Anatolie Povestca // Acta Terrae Fogarasiensis. – Făgăraș, 2019. – Vol. 8. – P. 332-343. – ISSN 2285-5130.

****Povestca, Anatolie**. Alexei Șciusev (re)văzut prin prisma talentului de arhitect și artist plastic / Anatolie Povestca // Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine”, Ediția a 8-a, 26 septembrie 2023. – Chișinău, 2023. – P. 216-232.

Povestca Anatolie. Chișinăul de la mijlocul sec. XIX : [interviu cu Anatolie Povestca, directorul Casei Memoriale „Alexei Șciusev în cadrul emisiunei „Bună dimineața”, la postul TV Moldova 1] // TV Moldova 1 : [pagină Post TV]. – 2022. – 23 mai. – URL: https://www.facebook.com/watch/?v=1027030444600805 (accesat : 29.07.2024).

Povestca, Anatolie. Daniel Ciugureanu (1885-1950), personalitate marcantă a neamului românesc / Anatolie Povestca // Tyragetia. – 2018. – Vol. 12 [27], nr. 2. – P. 321-332. – ISSN 1857-0240. – E-ISSN 2537-6330.

Povestca, Anatolie. Deputații Sfatului Țării, care au votat Unirea Basarabiei cu România, represați de regimul totalitar comunist / Anatolie Povestca // Dialogica. – 2023. – Supliment nr. 1. – P. 111-125. – ISSN 2587-3695. – E-ISSN 1857-2537.

Povestca, Anatolie. Moneda romană de pe timpul lui Traianus Decius 249-251 d.Hr., din satul Morenii Vechi, Ungheni / Anatolie Povestca // Pyretus : Buletinul Muzeului de Istorie și Etnografie Ungheni. – 2017. – Nr 3/4. – P. 136-139. – ISSN 2587-3342.

****Povestca, Anatolie**. Republica Moldova – 30 de ani de (In) dependență : O retrospectivă istorică / Anatolie Povestca // Collegium Mediense, XI : Comunicări științifice. – Mediaș, 2021. – Vol. 20. – P. 145-153. – ISSN 2247-7772. – ISSN-L 2247-7772.

Povestca, Anatolie. 30 de ani de la declanșarea războiului din Transnistria. O retrospectivă istorică / Anatolie Povestca // Pyretus : Buletinul Muzeului de Istorie și Etnografie Ungheni. – 2022. – Nr 7. – P. 65-75. – ISSN 2587-3342.

****Povestca, Anatolie**. Statutul și caracterul prezenței Armatei Române în Basarabia : ianuarie-martie 1918 / Anatolie Povestca // Collegium Mediense, IX : Comunicări științifice. – Mediaș, 2019. – Vol. 18. – P. 81-86. – ISSN 2247-7772. – ISSN-L 2247-7772.

***

Povestca Anatolie // Instrumentul Bibliometric Național. – URL: https://ibn.idsi.md/author_articles/54245?collection=1852 (accesat : 29.07.2024).

Ion Valer Xenofontov

Valentin BELOUSOV 1925-1988

Matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, fondator al școlii de teorie a cvasigrupurilor, membru corespondent al Academiei de Științe Pedagogice din URSS.

S-a născut la 20 februarie 1925, la Bălți. A decedat la 23 iulie 1988, la Chișinău.

Absolvind școala primară și gimnaziul din or. Bălți (1940), și-a continuat studiile (1940-1944) la Liceul teoretic de băieți „I. Creangă” din aceeași localitate. Între anii 1944 și 1947 învață la Facultatea de Fizică și Matematică a Institutului Pedagogic de Stat „I. Creangă” din Chișinău (astăzi, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”).

În 1954-1956 urmează cursuri postuniversitare la Universitatea de Stat „M. Lomonosov” din Moscova. Susține teza de doctor în științe fizico-matematice (1956) și teza de doctor habilitat (1966).

După absolvirea facultății, predă la cursurile de formare a profesorilor, apoi este învățător și director al școlii din s. Sofia, rn. Bălți (1948-1950). Cu unele intermitențe, între anii 1950 și 1962, este profesor la Catedra de matematică a Institutului Pedagogic din Bălți (astăzi, Univer-

sitatea de Stat „A. Russo” din Bălți).

În anii 1962-1987 activează la Institutul de Matematică și Informatică al Academiei de Științe a Moldovei, fiind șef al Sectorului de algebră și logică matematică, cercetător științific principal (1986-1988). Ține cursuri la Institutul Politehnic din Chișinău (1964-1966, azi, Universitatea Tehnică a Moldovei), la Universitatea de Stat din Chișinău (1966-1988, azi, Universitatea de Stat din Moldova), unde este și șef al Catedrei de algebră superioară și geometrie (până în 1977). A susținut prelegeri la Universitatea din Ottawa (Canada), precum și în centre universitare din Moscova, Riga, dar și din Asia și Africa.

Școala lui Belousov a teoriei cvasigrupurilor, în cadrul profilului „Matematică teoretică și aplicată” de la Universitatea de Stat din Moldova, este formată din 22 de discipoli, care își continuă activitatea în Moldova și în străinătate. În 1994, la inițiativa acestora, a fost înființată revista științifică „Quasigroups and Related Systems”, care publică articole ale cercetătorilor moldoveni și străini.

În investigații s-a preocupat de următoarele subiecte: teoria generală a cvasigrupurilor; clase de cvasigrupuri și bucle binare; cvasigrupuri ale identități echilibrate; sisteme de cvasigrupuri cu identități; ecuații funcționale pe cvasigrupuri; algebră pozițională (algebră Belousov); rețele algebrice și cvasigrupuri ș.a.

A efectuat vizite de studiu în străinătate: SUA (1960-1961), Ungaria (1964, 1967), Bulgaria (1967, 1972, 1977), Iugoslavia (1968, 1974, 1981), Canada (1967, 1969-1970), Sierra Leone (1968), Germania de Est (1975).

Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în opt monografii și în peste 130 de articole în domeniul algebrei moderne. A elaborat mai multe lucrări consacrate teoriei cvasigrupurilor și aplicației acestora, teoriei ecuațiilor funcționale și analizei combinatorii, dintre care se remarcă „Fundamentals of theory of quasigroups and loops” (1967), și mai multe manuale universitare și școlare, dicționare: „Bazele teoriei cvasigrupurilor și buclelor” (1967); „Rețele algebrice și cvasigrupuri” (1971); „Cvasigrupuri n-are” (1972); „Modificări în rețelele algebrice” (1979); „Configurații în rețele algebrice” (1979); „Dicționarul de matematică moldo-rus” (1980); „Elemente de teoria cvasigrupurilor” (1981); „Pagini de viață și creativitate” (1983); „Pătratele latine și aplicațiile lor” (1989) ș.a.

A fost deputat al Consiliului Bălți (1960-1962), membru al Comitetului Raional (1967-1973); membru al Consiliului Suprem al Moldovei (1975-1973,1980); membru al Academiei de Științe Pedagogice din Moscova (Secțiunea matematică); membru al Prezidiului Societății Științifice „Cunoașterea” și membru al comitetelor de redacție ale diferitelor publicații interne și străine; membru al comitetului de organizare a conferințelor internaționale; președintele juriului olimpiadelor școlare de matematică din Moldova. Președinte al Societății de Matematică din Moldova (1964).

Membru corespondent al Academiei de Științe Pedagogice a URSS (1968).

Valentin Belousov a fost Lucrător emerit în știință și tehnologie (1975). Pentru merite în domeniul științei, educației și activităților sociale a fost distins cu Ordinul „Steagul Roșu al Muncii” (1961) și cu Diploma de onoare a Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenească (1967).

Laureat al Premiului de Stat pentru știință și tehnologie al RSS Moldovenești (1972, 1982).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005”. – Chișinău, 2004. – P. 59-60; „Calendar Național 2010”. – Chișinău, 2009. – P. 67.

Bibliografie selectivă:

*__Belousov__, __Valentin Danilovici__. Dicționar de matematică rus-moldovenesc / V. D. Belousov, I. I. Neagu. – Chișinău : Enciclopedia Sovietică Moldovenească, 1980. – 428 p.

*__Belousov, Valentin Danilovici__. Olimpiade republicane de matematică / V. D. Belousov, M. S. Izman, V. P. Soltan. – Chișinău : Lumina, 1985. – 152 p.

*__Kuroș__, __A. G__. Curs de algebră superioară / A. G. Kuroș ; traducere: V. Belousov. – Chișinău : Lumina, 1968. – 444 p.

***

International Conference on mathematics, informatics, and information technologies : Dedicated to the illustrious scientist Valentin Belousov : Communications / editors: Mitrofan Ciobanu [et al.]. – Bălți : [S. n.], 2018. – 226 p. – ISBN 978-9975-3214-7-1.

***

Baciu, **Gheorghe**. Valentin Belousov (20.II.1925-23. VII.1988) / Gheorghe Baciu // Personalități de viță moldavă : 125 destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău, 2017. – P. 199-202. – ISBN 978-9975-129-29-9.

Belousov Valentin // Chișinău: enciclopedie. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 69. – ISBN 9975-906-16-8.

Belousov Valentin // Institutul de Matematică și Informatică : file din istorie : [40 de ani]. – Chișinău, 2004. – P. 161-163. – ISBN 9975-62-119-8.

Rusnac, **Gheorghe**. Belousov Valentin / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cosma // Profesorii Universității de Stat din Moldova : 1916-2001 : dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cosma. – Chișinău, 2001. – P. 25-26. – ISBN 9975-70-051-9.

Maria S. Ciobanu

Constantin DADU 1955

Horticultor, doctor habilitat în științe agricole, profesor cercetător, inventator, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

S-a născut la 20 februarie 1955, în s. Zahorna, rn. Șoldănești.

După școala medie din satul Recești (1970), a absolvit Tehnicumul Agricol de Pomicultură, Viticultură și Legumicultură din or. Camenca (1974).

Studiile superioare le-a obținut la Facultatea de Horticultură a Institutului Agricol din Chișinău în perioada 1974-1979 (astăzi, Facultatea de Științe Agricole, Silvice și ale Mediului a Universității Tehnice a Moldovei). A urmat doctorantura (1979-1982) la Institutul de Cercetări pentru Pomicultură din Chișinău. A susținut la Moscova (în 1985) teza de doctor în științe agricole, cu titlul ,,Productivitatea plantațiilor de măr cu pomi de tip «spur» în funcție de schema de plantare”. În 2007 a susținut teza de doctor habilitat în agricultură, cu titlul ,,Bazele științifice ale producerii merelor pentru industrializare în cultura repetată”. Este profesor cercetător din 2018.

A beneficiat de stagii în multe țări din Europa (Iugoslavia, Cehia, Ungaria, Polonia, Germania, Franța) și în SUA.

Fiind repartizat la muncă în calitate de brigadier, își începe activitatea profesională în s. Negureni, rn. Ungheni. Este expeditor pentru producția horticolă în s. Iscra, rn. Florești (1974), agronom-tehnolog pentru producerea fructelor în rn. Râbnița (1979).

Doctorand (1979-1982), cercetător științific inferior (1982-1985), cercetător științific superior (1985-1990), șef al Laboratorului agrotehnica speciilor pomicole sămânțoase (1990-1994), șef al Secției agrotehnica speciilor pomicole sămânțoase (1994-1999), vicedirector științific (1990-2001) la Institutul de Cercetări pentru Pomicultură, șef al Departamentului Viticultură, Horticultură și Pepinierit (2001-2003), șef al Direcției Generale Știință și Formare Profesională (2003-2004) a Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare. Director general al Institutului Național pentru Viticultură și Vinificație (2004-2008). În perioada în care este director general interimar al IP Institutul Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare (2008-2023) instituția a fost acreditată.

Activitatea de cercetare științifică a lui Constantin Dadu este axată pe dezvoltarea noilor elemente tehnologice cu privire la intensificarea culturii mărului în Republica Moldova, pe tehnologiile care să permită obținerea recoltelor de 60-70 de tone de fructe la hectar; pe raționalizarea și crearea teh-

nologiilor specifice de producere a merelor pentru industria de prelucrare (soiuri deosebite, procedee tehnologice, cu nivel înalt de mecanizare, măsuri de combatere a bolilor și dăunătorilor) în vederea obținerii producției ecologice la prețuri reduse comparativ cu tehnologia tradițională; pe elaborarea recomandărilor privind înființarea plantațiilor în cultură repetată. A mai propus sistem nou integrat de fertilizare a plantațiilor viticole în Republica Moldova.

A elaborat diverse tehnologii (inclusiv de producere a merelor de tip „spur"), procedee agrotehnice, a obținut soiuri de plante – toate confirmate prin brevete de invenții, recomandări autorizate, monografii, articole științifice etc. Tehnologiile elaborate de Constantin Dadu sunt implementate în producție prin proiecte de înființare și exploatare a plantațiilor horticole. A organizat cercetări ample cu privire la: însușirile biologice, fizice, chimice etc. ale solului (potențialul ecologic al localității concrete); corespunderea particularităților genetice ale speciei și soiului concret cultivat la aceste însușiri ce ar asigura la maximum necesitățile biologice ale speciei, soiului sau hibridului cultivat; schimbările agrometeorologice din localitatea concretă în funcție de securitatea alimentară, ecologică etc.

Datorită cercetărilor realizate de Constantin Dadu și de colegii săi, a fost stabilit gradul degradării solului în urma monoculturii speciilor pomicole, a fost evaluată perioada de „odihnă" a solului și au fost elaborate procedee agrotehnice pentru ameliorarea solului în vederea cultivării mărului după diverse specii horticole și invers; a fost stabilită resursa optimă de fructificare a livezilor de măr și încadrarea acestora în asolamente pomicole de lungă durată.

La solicitarea mai multor întreprinderi de prelucrare a fructelor, pomicultorul a elaborat principiile de bază ale tehnologiei de producere a merelor pentru industrializare. A determinat sortimentul, sistemul de conducere și de tăiere a pomilor în livezile intensive de măr destinate producerii materiei prime pentru industria de prelucrare. Tehnologia a fost folosită de Fabrica de Conserve din Soroca pentru înființarea unor livezi de măr. Recomandările, prezentate și implementate de fostul Institut de Proiectări „Colhozvinsadproiect", servesc și astăzi drept standarde pentru instituțiile de proiectare, fiind destinate serviciilor agronomice din teritoriu, asociațiilor de gospodării țărănești, gospodăriilor pomicole individuale, gospodăriilor de pe lângă fabricile de conserve, instituțiilor de cercetare și educaționale.

În parteneriat cu cercetătorii de la Grădina Botanică Națională (Institut) „Al. Cibotaru", de la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu" și de la Universitatea de Stat din Moldova, Constantin Dadu a descris particularitățile biologice și ecologice și tehnologia de cultivare a mai multor specii pomicole noi.

În componența diverselor grupe de cercetare din cadrul Institutului Științifico-Practic de Horticultură și Tehnologii Alimentare și al Institutului de Microbiologie al Academiei de Științe a Moldovei, Constantin Dadu a efectuat cercetări asupra sistemului integrat de aplicare a îngrășămintelor organice și minerale în plantațiile de viță-de-vie privind rolul micro, macroelementelor și al metalelor grele în viticultură și consecințele lor pentru om.

Rezultatele sale științifice au fost examinate în cadrul conferințelor tehnico-științifice din Almatî (1987), din Moscova (1987), la Congresul I al botaniștilor din Republica Moldova (1992), la Congresul Internațional al Academiei Româno-Americane de Științe și Arte (Chișinău, 1993), la simpozioanele științifice internaționale de la Minsk (1995), Bistrița-Năsăud (1996), Chișinău (1995, 1997, 2000), Moscova (2001), Lublin (Polonia, 2004), București (2015, 2020).

Constantin Dadu este autor a peste 300 de lucrări științifice, inclusiv șapte monografii. Este autor a șase brevete de invenții și trei brevete de soi de ardei „Cornul de aur", „Romano", „Globus oranj", soiurile „Vitamin" și „Tabu".

Conducător și consultant științific a trei teze de doctor și două teze de doctor habilitat, a creat o școală științifică pe care o dezvoltă în continuare.

A contribuit la reeditarea revistei „Pomicultura, viticultura și vinificația Moldovei", unde este președinte al Colegiului de redacție.

Membru al Colegiului de redacție al revistei „Romanian Journal of Horticulture" al Academiei de Științe Agricole și Silvice „Gh. Ionescu-Sișești", București, România. Este membru al Secției Științe Agricole a Academiei de Științe a Moldovei, membru al Consiliului științific specializat de profil pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat la specialitatea pomicultură și membru al Asambleei Academiei de Științe a Republicii Moldova.

Este membru de onoare al Academiei de Științe Agricole și Silvice „Gh. Ionescu-Sișești".

Pentru merite deosebite în domeniul pomiculturii, implementarea în practica de producție a realizărilor științifice, pregătirea specialiștilor de o înaltă calificare, a fost laureat al Premiului tineretului în domeniul științei și tehnicii (1986) și laureat al Premiului de Stat în domeniul științei, tehnicii și producției (2001). Este distins cu Medalia „D. Cantemir" (a Academiei de Științe a Moldovei), cu „Meritul Civic" (2001) și cu Ordinul „Gloria Muncii" (2007), cu medalii de argint la Expoziția Realizărilor Economiei Naționale a URSS. Posedă o colecție impresionantă de diplome, medalii, diverse distincții obținute în cadrul simpozioanelor și concursurilor naționale și internaționale.

Bibliografie selectivă:

Arbori și arbuști fructiferi / [elaborat: Constantin Dadu [et al.]. – Chișinău : Print-Caro, 2023. – 380 p. – ISBN 978-9975-165-74-7.

Arbori și arbuști fructiferi. Partea 1-a / Constantin Dadu, Victor Donea, Ion Roșca [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2019. – ISBN 978-9975-62-426-8.

Arbori și arbuști fructiferi. Partea a 2-a / elaborare: Constantin Dadu [et al.]. – Chișinău : Print-Caro, 2023. – 380 p. – ISBN 978-9975-165-74-7.

Dadu, **Constantin**. Bazele științifice ale producerii merelor pentru industrializare în cultură repetată / Dadu Constantin. – Chișinău : [S. n.], 2011. – 302 p. – ISBN 978-9975-62-282-0.

Dadu, **Constantin**. Renovarea plantațiilor pomicole : (monografie) / Constantin Dadu. – Chișinău : Editura Iulian, 2004. – 256 p. – ISBN 9975-922-86-4.

Grigheli, **Gh**. Sistem de utilizare a îngrășămintelor în plantațiile viticole / Gh. Grigheli, C. Dadu. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 374 p. – ISBN 978-9975-62-345-2.

Istoria cercetărilor științifice în domeniul viticulturii și vinificației din Moldova / Constantin Dadu, Ștefan Bondarenco, Elena Soldatenco [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2017. – 230 p. – ISBN 978-9975-62-401-5.

***

О макро-микроэлементах и тяжелых металлах в виноградарстве и их значение для человека / Георгий Иванович Григель, Константин Даду, Александр Петрович Лукьянов [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 284 p. – ISBN 978-9975-56-889-0.

***

Alunul obișnuit (**Corylus avellana L.**) **– particularități și beneficii** / Constantin Dadu, Victor Donea, Elisaveta Onica [et al.] // Pomicultura, Viticultura și Vinificația. – 2022. – Nr 1 (87). – P. 54-63. – ISSN 1857-3142. – DOI: https://doi.org/10.53082/1857-3142.22.87.07 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/170551.

Dadu, **Constantin**. Dadu Constantin: „Mă consider om împlinit, mă mândresc cu tot ce-am reușit" / interviu realizat de Tudor Iașcenco // 30 de întrebări de-acasă : [culegere de interviuri cu personalități marcante din Republica Moldova a ziariștilor de la „Cuvântul". – 2016. – Vol. 4. – P. 137-144. – ISBN 978-9975-53-595-3.

Dadu, **Constantin**. Realizări recente în horticultură, oenologie și tehnologii alimentare / Constantin Dadu // Realizări științifice în horticultură, oenologie și tehnologii alimentare. – 2020. – P. 3-13 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/190255.

Dadu, **Constantin**. Istoria cercetărilor științifice în domeniul viticulturii și vinificației din Moldova / Constantin Dadu, Ștefan Bondarenco // Pomicultura, Viticultura și Vinificația. – 2017. – Nr 4 (70). – P. 7-11. – ISSN 1857-3142 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/79338.

Dadu, **Constantin**. Migdalul comun (Amygdalus communis L.) – specie de perspectivă pentru Republica Moldova / Constantin Dadu, Victor Donea, Elisaveta Onica // Pomicultura, Viticultura și Vinificația. – 2022. – Nr 2 (88). – P. 62-72. – ISSN 1857-3142. – DOI: https://doi.org/10.53082/1857-3142.22.88.10 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/170580.

Estimation of cell viability at the contact of yeasts with ZnO and Fe3O4 nanoparticles / Agafia Usatîi, Nadejda Efremova… Constantin Dadu [et al.] // Microbial Biotechnology, Ediția a 4-a, 11-12 octombrie 2018. – Chișinău : Institutul de Microbiologie și Biotehnologie, 2018. – P. 156. – ISBN 978-9975-3178-8-7 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/72560.

Perspectiva biotehnologică privind aplicarea nano-oxizilor metalici la cultivarea levurilor de interes biotehnologic / Agafia Usatîi, Natalia Chiseliță… Constantin Dadu [et

al.] // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe reale și ale naturii. – 2019. – Nr 1 (121). – P. 103-111. – ISSN 1814-3237 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/83292.

Topală, **Ștefan**. Sinteza genomului nou al viței-de-vie – o realizare în premieră în citogenetica speciei vitis vinifera L / Ștefan Topală, Constantin Dadu // Akademos. – 2009. – Nr 3 (14). – P. 99-103. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

***

Первое экспериментальное доказательство справедливости монофилетичной гипотезы Дарвина (1859) / Штефан Топалэ, Константин Даду, Венелин Ройчев [et al.] // Магарач. Виноградарство и виноделие – 2020. – Nr 1. – P. 99-102. – ISSN 2312-3680 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/164640.

***

Arhip, **Vlad**. Constantin Dadu în dialog cu veșnicia / Vlad Arhip // Pomicultura, Viticultura și Vinificația. – 2015. – Nr 1 (55). – P. 6-7. – ISSN 1857-3142.

Sadovnic, Andrei. Constantin Dadu / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță // Cavalerii Ordinului „Gloria Muncii" / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță. – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 139. – ISBN 978-5-88554-080-3.

Tofan, Eugenia. Dadu Constantin / Eugenia Tofan // Academia de Științe a Moldovei (2009-2021) : sinteză cronologică ilustrată / Eugenia Tofan. – București : Editura Academiei Române, 2022. – P. 88, 357. – ISBN 978-973-27-3429-2.

Ion Valer Xenofontov,
Elena Harconița

Alexandru LEȘCO (LEȘCU) 1955

Luptător pentru integritatea teritorială a Republicii Moldova în războiul din Transnistria, membru al „Grupului Ilașcu", Cavaler al „Ordinului Republicii".

S-a născut la 21 februarie 1955, în Coșernița, rn. Florești, în familia lui Donat și a Tatianei Leșcu, țărani.

A absolvit școala medie din satul de baștină. Și-a satisfăcut serviciul militar în termen în rândurile Armatei Sovietice, într-o unitate de construcție dislocată pe teritoriul Careliei. După armată se întoarce în Moldova, stabilindu-se cu traiul la Tiraspol. Studiază câțiva ani la Institutul Pedagogic din Tiraspol, muncind și la Uzina „S. Kirov".

Apare în vizorul opiniei publice în iunie 1992, când, alături de alți membri ai așanumitului „Grup Ilașcu", a fost arestat de forțele separatiste transnistrene și condamnat la 12 ani de închisoare. A fost acuzat de crime de război și terorism. La 9 decembrie 1993, curtea supremă transnistreană, a cărei autoritate nu este recunoscută internațional, l-a găsit vinovat pe Alexandru Leșco de uciderea unui demnitar al republicii separatiste, cu scopul de a genera teroare, și de utilizarea neautorizată a muniților și explozibililor. Alexandru Leșco a fost eliberat după ispășirea condamnării, la 2 iunie 2004. A primit cetățenia română în timpul detenției în Transnistria.

În vara anului 2007, președintele României, T. Băsescu, i-a decorat la Palatul Cotroceni pe A. Ivanțoc, Alexandru Leșco și T. Petrov Popa cu Ordinul Național „Steaua României" în grad de Cavaler.

În 2010, membrii „Grupului Ilașcu" au fost decorați de președintele interimar al Republicii Moldova, M. Ghimpu, cu „Ordinul Republicii".

Este Cetățean de onoare al mun. Focșani, România (1993).

Bibliografie:

Interviu cu trei eroi : Alexandru Leșco, Andrei Ivanțoc și Tudor Popa // Magazin istoric. – 2007. – Nr 10. – P. 33-37.

Leșco, Alexandru. Ar fi important să se internaționalizeze problema transnistreană: interviu cu Alexandru Leșco, deținut politic la Tiraspol // Revista 22. – 2004. – 22-28 iun. – P. 12.

***

Iașcenco, Tudor. Alexandru Leșcu // Revenire la Coșernița Sorocii și oamenii ei / Tudor Iașcenco, Tudor Țopa. – Chișinău : [S. n.], 2016. – P. 223-226. – ISBN 978-9975-53-763-6.

Iașcenco, Tudor. Martirul Alexandru Leșcu // Coșernița: trecut și prezent, oameni și destine / Tudor Iașcenco, Tudor Țopa. – Rezina : [S. n.], 2001. – P. 140-144. – ISBN 9975-9652-0-2.

Un patriot român eliberat din temnița de la Tiraspol : [Alexandru Leșco] // Curierul românesc. – 2004 – Nr 6. – P. 6.

Ana Struță

Maria ILIUȚ
1955

Interpretă de muzică populară, Artistă a poporului.

Valorificatoare a folclorului muzical din Bucovina, supranumită „privighetoarea Bucovinei".

S-a născut la 23 februarie 1955, în s. Crasna, Storojineț, reg. Cernăuți.

A învățat (1961-1969) la școala medie din satul natal. A urmat Colegiul de Iluminare Culturală din Cernăuți (1969-1973), secția baian, apoi s-a transferat la secția de instrumente populare. A studiat la Institutul de Arte „G. Musicescu" (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – AMTAP) din Chișinău, Facultatea Dirijat Coral (1977-1981). A fost îndrumată de T. Dercaci și V. Bolduratu (dirijat cor), T. Muzâka (istoria muzicii), F. Biriukov (solfegiu, armonie).

Activitatea profesională a început-o în anul 1973, până în 1977 fiind conducător artistic la Casa de cultură din satul de baștină. Din 1982 este membră și interpretă a Ansamblului Etnofolcloric „Tălăncuța", a formațiilor „Ștefan Vodă" (1987) și „Busuioc moldovenesc" (1991) din Chișinău.

Între anii 1981 și 1988 a colaborat cu Facultatea de Canto Popular a Institutului de Arte „G. Musicescu".

În perioada 1988-2002 conduce Secția folclor la Studioul Folcloric din cadrul Palatului național de creație a copiilor și adolescenților din Chișinău și întemeiază ansamblul de copii „Iedera". Este angajată (în 1990) pe post de lector superior la Facultatea de Arte Frumoase a Universității de Stat din Moldova (USM), unde, în același an, fondează Ansamblul Etnofolcloric „Crenguță de iederă", care din 1994 deține titlul de colectiv-model din Republica Moldova.

Are mai mulți discipoli: C.Pintilei, O.Badea, R.Dolință, E. Negruță, Cezara-Elena, S. Rotaru, A. Florea ș.a.

Interpretează cântece de leagăn, de cumetrie, de nuntă, de pahar, de joc și voie bună, de dor și înstrăinare, de noroc, de haiducie, de păstorie, piese de drag și dragoste, de ritual, de înmormântare (bocete), de jale, romanțe, balade, strigături, colinde, preferă doinele. Majoritatea sunt înregistrate și se păstrează în fonoteca Radioteleviziunii Naționale: „Bătuta ca la Crasna", „Bătrânească", „Busuioace nu te-i coace", „Cântă, cuce, că ți-i bine", „Pierderea ciobănașului", „Sus pe munte cade bruma", „Doamne, doamne, greu e dorul", „Mamă, câte fete ai", „Numai cânt și dor de Bucovina", „Bucovină, ce-ai pățit", „Zice lumea că nu-s bună", „Huțulca", „Frunză verde din grădină", „Bucovină plai cu flori", „Cât am fost la mama me", „Mândru mi-i portu și jocul", „Crenguță verde de brad" ș.a.

A susținut numeroase recitaluri la festivaluri literar-muzicale, la festivaluri internaționale de folclor. A avut turnee artistice în: Republica Moldova, Ucraina, România, Italia, Cipru, Grecia, Spania, Polonia, Turcia, Olanda ș.a.

A efectuat expediții de creație în satele din nordul Bucovinei: Crasna, Pătrăuții de Jos, Pătrăuții de Sus, Ropcea, Ciudei, Budineț, Igești pentru a aduna folclor muzical. A colectat și a înregistrat cântece vechi, păstrându-le autenticitatea, graiul și stilul interpretativ bucovinean. Astfel, a contribuit la revalorificarea tezaurului folcloric.

A colaborat cu orchestrele de muzică populară „Lăutarii", „Mugurel", „Folclor", „Joc", „Căruța", „Busuioc Moldovenesc", cu formațiile „Tălăncuța", „Ciocârlia", „Tinerețea", cu Orchestra Fraților Advahov, cu M. Amihalachioaie, Gh. Banariuc, P. Neamțu, Gh. Șevcișin, A. Tamazlâcaru, N. Laiu și alți muzicieni. A fost acompaniată de S. Diaconu (cobză), D. Negură (fluier), V. Butnaru (cobză, caval, ocarina) ș.a.

Filmografia interpretei este constituită din medalionul televizat „Cântă Maria Iliuț" (cu N. Bolboceanu), peliculele documentare „Autograf cu «Busuioc Moldovenesc»" (regizor: T. Tătaru, 1989), „Leru-i ler, pânzele dalbe" (regizor: T. Tătaru, 1991), „Tălăncuța" (regizor: A. Codru, 1986), „Salbe, salbe" (regizor: Vl. Plămădeală).

A fost protagonista unei ediții a emisiunii „Tezaur folcloric" (București), invitata mai multor ediții ale emisiu-

nii „Evantai folcloric” la TV Moldova. A realizat (2005) două filme documentare de scurt metraj „Un loc de pe pământ – Crasna” și „Tot mai sus, mai sus…” (despre Mălăncile din Crasna). Filmele au fost digitizate (2006) și difuzate la posturile de televiziune din Republica Moldova, Ucraina și România.

A cercetat istoricul costumului național, fiind deținătoarea unei colecții de peste 20 de costume, confecționate inclusiv de surorile sale Saveta și Ileana, în stilul identitar al portului bucovinean. Păstrează și un costum vechi de peste 200 de ani, un suman, un cojoc, cheptari și bundiță din portul bucovinean.

Este membră a Uniunii Muzicienilor din Moldova (din 1985); membră a Societății Culturale București-Chișinău (1998), responsabilă de Sectorul cultură, Filiala Chișinău; membră a juriului la Festivalul-concurs „Din cântecele neamului”.

A fost distinsă cu Marele Premiu la Concursul televizat „Cântați cu noi (Chișinău, 1989); Premiul I la Festivalul folcloric național „Șezătoarea” (Fălticeni, Suceava, 1992); Premiul I la Festivalul folcloric „Rapsozii Moldovei” din România și Republica Moldova (1992) ; Marele Premiu și Trofeul „Miorița” la Festivalul-concurs internațional de folclor păstoresc (or. Cornățel, România, 1995); Marele Premiu și Trofeul la Festivalul-concurs internațional „Cântecele românilor de pretutindeni” (Drobeta-Turnu Severin, România, 1995); Premiul I la Festivalul republican al interpreților cântecului folcloric „T. Ciobanu” (Chișinău, 1996); Premiul I la Festivalul republican al creației populare (Chișinău, 1996); Premiul I la Concursul soliștilor cântecului popular „Tezaur” (Chișinău, 1996); Premiul I la Festivalul folcloric „Trandafir de la Moldova” (Iași, 1997); Diploma de excelență la Festivalul-concurs internațional „Din cântecele neamului” (Cernăuți, 2001); Diploma Ministerului Educației al Republicii Moldova pentru merite deosebite în promovarea limbii, culturii și spiritualității românești (2005); Premiul „Potcoava cu noroc” (2005, 2007); Diploma de excelență a Consulatului General al României la Cernăuți pentru merite deosebite în promovarea limbii, culturii și spiritualității românești (2005); Premiul „Inima de aur” pentru promovarea folclorului autentic (2007); Premiul „Potcoava de aur” (2010), Premiul „I. Burdin” al Ministerului Culturii pentru promovarea valorilor culturale naționale prin intermediul festivalurilor naționale și internaționale (2019).

Pentru activitate artistică proeminentă i-a fost conferit titlul de Maestru în artă (2006) și cel de Artistă a poporului (2020).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005”. – Chișinău, 2004. – P. 63-64; „Calendar Național 2010”. – Chișinău, 2009. – P. 68-69; „Calendar Național 2020”. – Chișinău, 2019. – P. 107-109.

Bibliografie selectivă:

Aprindeți luminile : **Ansamblul etnofolcloric „Crenguță de iederă”** / conducător: Maria Iliuț. – Chișinău : Music Master, 2006. – 1 CD-ROM.

****Iliuț**, **Maria**. Ista-i jocul cel mai mândru / Maria Iliuț. – Chișinău : Music Master, 2010. – 1 CD-ROM.

Iliuț, **Maria**. Numai cânt și dor de Bucovina = Only song and missing of Bucovina / Maria Iliuț. – Chișinău : Music Master, 2004. – 1 CD-ROM.

***

Iliuț, **Maria**. Averea mea de-o viață sunt cântecele : de vorbă cu Maria Iliuț, interpretă de folclor / consemnare: Valeria Prodan // Noi. – 2021. – Nr 7. – P. 14-15.

Iliuț, **Maria**. Costumul național moldovenesc pentru femei din Basarabia la sfârșitul sec. al XIX-lea – începutul sec. XX / Maria Iliuț, Valentin Tomuleț // Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria Științe socioumanistice. Vol. 3. – Chișinău : CE USM, 2003. – P. 469-476.

Iliut, **Maria**. Din Suceava-n Rădăuți si mai sus la Cernăuți : [YouTube]. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=-z6WXpgGZyY (accesat : 05.06.2024).

***

Arhiva de voci : **Interviuri cu personalități din domeniul culturii**. Vol. 14 : Maria Iliuț – „Privighetoarea” cântecului românesc din Bucovina / coordonare și realizare, înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru ; moderare interviu: Pavel Popa. – Chișinău : BNRM, 2019. – 2 discuri optice electronice (DVD-Rom). – ISBN 978-9975-0712-8-7. – ISBN 978-9975-3290-8-8. – [Materiale de proiecție și video].

Schipor, **Eleonora**. O privighetoare de munte cu nume de baladă : [despre Maria Iliuț] / Eleonora Schipor. – Cernăuți : PRUT, 2008. – 202 p. – ISBN 978-966-560-423-5.

***

Artista Poporului Maria Iliuț își sărbătorește ziua de naștere // Știri.md : [site]. – 2024. – 23 feb. – URL: https://stiri.md/article/social/artista-poporului-maria-iliut-isi-sarbatoreste-ziua-de-nastere/ (accesat : 04.06.2024).

Buzilă, **Serafim**. Iliuț Maria / Serafim Buzilă // Femei din Moldova : enciclopedie / S. Andrieș-Tabac, A. Anghel, Gr. Botezatu [et al.] ; editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 145. – ISBN 9975-905-42-0.

Cântăreața Maria Iliuț a înregistrat un CD de muzică folclorică // Moldpres : [site]. – 2021. – 6 noiem. – URL: https://www.moldpres.md/news/2021/11/16/21008725 (accesat : 06.06.2024).

Gherman, **Grigore**. Maria Iliuț – o privighetoare a Munților Carpantini / Grigore Gherman // Familia Română. – 2012. – Nr 3. – P. 57-59. – ISSN 1454-8607.

Iliuț Maria Ștefan // De la Cernăuți la vale.. : Fișiere biobibliografice / alcătuitor: Cataranciuc Sergiu [et al.]. – Chișinău, 2014. – P. 121-122. – ISBN 978-9975-71-506-5.

Maria Iliuț : [tabel cronologic; articole **și** interviuri preluate din publicații periodice: 1989-2008] // Ansamblul etnofolcloric „Tălăncuța" în cronici și în imagini / concepție, selecție și redacție: Veta Ghimpu-Munteanu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 273-322. – ISBN 978-9975-53-116-0.

Maria Iliuț – artistă a poporului! Interpreta a fost distinsă cu cel mai înalt premiu pentru artiștii de la noi // ea.md : [site]. – URL: https://ea.md/maria-iliut-artista-a-poporului-interpreta-a-fost-distinsa-cu-cel-mai-inalt-premiu-pentru-artistii-de-la-noi/ (accesat : 04.06.2024).

Maria Iliuț : [schiță biografică] // Artist.md : [site]. – URL: https://artist.md/ro/artist/maria-iliut (accesat : 05.06.2014).

Omul săptămânii : **Maria Iliuț**, **interpretă de muzică populară** // Timpul.md : [site]. – 2016. – 19 febr. – URL: https://timpul.md/articol/omul-saptamanii-maria-iliut-interpreta-de-muzica-populara-88424.html (accesat : 04.06.2024).

Roșca, **Denis**. Iliuț Maria / Denis Roșca // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 315. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Elena Harconița

Inochentie LEVIZOR 1875-1917

Ieromonah, personalitate a Basarabiei prerevoluționare.

Inochentie (Ioan) Levizor s-a născut la 24 februarie 1875, în s. Cosăuți, jud. Soroca. A decedat la 30 decembrie 1917, s. Lipețki, gub. Herson (actualmente, reg. Odesa).

În anul 1894 părăsește casa părintească și, pentru trei ani, intră la ascultare la mai întâi la Mănăstirea Dobrușa, apoi la Mănăstirea „Sfântul Arhanghel Mihail" din Kiev (1897-1899), iar în perioada 1899-1890 este ascultător la Mănăstirea „Sfântul Mucenic Andrian" din gub. Iaroslavl. A fost luat de Arhimandritul Antonie la Mănăstirea „Sfântul Mitrofan" din Sankt Petersburg, unde a cântat în strana arhierească. În 1907, ajuns la mănăstirea din Balta, este călugărit cu numele de Inochentie. La 15 august 1908, călugărul Inochentie este ridicat la treapta de diacon, iar peste opt luni este hirotonit de către episcopul de Camenița, Serafim Golubeatnikov.

Vestea că la mănăstirea de la Balta se petrec minuni, vindecări, întoarceri la credință, preziceri ale viitorului, prin lucrarea miraculoasă de la racla preotului Teodosie Levițchi, se răspândește foarte repede și la ieromonahul Inochentie de la Balta începe să se îndrepte mulțimea, ca să-i primească binecuvântarea. Inochentie își construiește și o figură de apărător al identității naționale și de luptător cu regimul. În predicile sale atingea diferite teme actuale pentru acele vremuri: despre rea-credință și goana după cele lumești ale povățuitorilor Bisericii, despre nedreptatea socială care tulbură Basarabia și întregul imperiu țarist, despre viciile care bântuiau, despre diferite probleme care îi framantau pe țărani etc.

Evenimentele de la Balta au stârnit nemulțumirea Arhiepiscopului de Chișinău și Hotin Serafim Ciceagov, care raportează Sinodului de la Sankt Petersburg și cere ca monahul Inochentie să fie mutat la mănăstirile Valaam sau Soloveț de la Marea Albă. După cercetarea rezultatelor anchetei, Sfântul Sinod de la Sankt Petersburg emite un decret prin care se poruncea mutarea ieromonahului Inochentie de la mănăstirea din Balta la Camenița sub ascultarea episcopului Serafim – arhiereul locului. După doi ani însă situația nu se schimbă, iar Inochentie a început

să fie simpatizat și de către unele fețe bisericești.

În 1912, la insistențele repetate ale lui Serafim Ciceagov, Sinodul emite hotărârea nr. 1 294, prin care dispune ca ieromonahul Inochentie, ca eretic și trădător de țară, să fie mutat la mănăstirea de la Murom, gub. Olonețk. Inochentie este întemnițat la mănăstirea din Soloveț, dar după evenimentele istorice din Rusia anului 1917 este eliberat.

Simpatizanții lui îl aduc în „Raiul Pământului" (sau „Grădina Raiului") de la Balta – o mănăstire subterană situată în apropierea s. Lipețki, gub. Herson (actualmente, reg. Odesa), săpată, în timp ce Inochentie se afla în exil, pe moșia dăruită de frații Mardari. Spre acest loc încep pelerinajele, întâmplându-se ca în pelerinaj să pornească sate întregi. La vârsta de 42 de ani Inochentie se îmbolnăvește și moare, fiind înmormântat în peșteră, într-o chilie pe care și-o pregătise și o amenajase din timp.

În jurul figurii monahului se dezvoltă o sectă – inochentismul, care crede că Duhul Sfânt s-a întrupat în Inochentie. În timpul reformelor socialiste, inochentiștii refuzau să intre în colhozuri, să livreze grâul la stat etc., protestând față de regimul sovietic. În 1945-1946 în or. Bălți s-a format o comunitate de inochentiști cu un pronunțat caracter monarhic. În prezent, comunitatea inochentiștilor numără câteva mii de oameni în Republica Moldova și România, în principal descendenți ai primilor adepți ai mișcării create în jurul ieromonahului Inochentie. Ei se adună de două ori pe an la mănăstirea de lângă Odesa, numită și „Noul Paradis".

Bibliografie selectivă:

Popovschi, Nicolae. Mișcarea de la Balta sau Inochentizmul în Basarabia : contribuții la istoria vieții religioase a Românilor din Basarabia / Nicolae Popovschi. – Chișinău : Tipografia Eparhială „Cartea românească", 1926. – 347 p.

***

Bortă Mihail. Cea mai marcantă personalitate a Basarabiei prerevoluționare / Mihail Bortă // Noua Galileea : Blog de gândire și cultură creștină. – URL: https://mihailmaster.wordpress.com/2008/05/23/cea-mai-marcanta-personalitate-a-basarabiei-prerevolutionare/ (accesat : 20.11.2024).

Ciucov N. Sincera pocăință și făgăduința prin jurământ a ieromonahului Inochentie din m-rea Balta-Murom / N. Ciucov // Luminătorul. – 1926. – Nr 19/20. – P. 47-56.

Deleu Ecaterina. Cea mai marcantă personalitate a Basarabiei prerevoluționare : Părintele Inochentie de la Balta (24 febr. 1875 – 30 dec. 1917) / Ecaterina Deleu // Flux : ediție de vineri. – 2009. – 9 oct. – P. 9.

****Leu, Grigorie**. Inochentismul / Grigorie Leu // Confesiuni și secte. Studiu istoric-misionar / Arhiereul Grigorie Leu Botoșăneanu. – București : Tipografia cărților bisericești, 1929. – P. 49-53.

Melnic, Mihaela. Înzestrat cu Harul Divinității : (Ieromonahul Inochentie – exponent al rezistenței antițariste în domeniul politicii religioase : [nume laic Ioan Livizor, 1875-1917] / Mihaela Melnic // Literatura și Arta. – 2017. – 13 apr. – P. 8.

Prisăcaru, Ina. Cine a fost călugărul Inochentie? : (Viața și moartea „duhului sfânt" de la Balta) / Ina Prisăcaru // Timpul. – 2001. – 2 noiem. – P. 22.

***

****Гром О. А**. Иннокентиевское движение и «молдавский вопрос» в Бессарабии в начале XX века // Государство, религия, церковь в России и зарубежом. – 2014. – Nr 4. – P. 86-106.

Гума В. Прот. Лжепророк Иннокентий, последствия его разврата и уловленные из любостязания / В. Гума // Кишинёвские Епархиальные Ведомости. – 1913. – Nr 34. – P. 1295-1324.

Коцовский А. Д. О так называемом «Балтском движении» в Бессарабии / А. Д. Коцовский // Труды Бессарабского Общества естествоиспытателей и любителей естествознания = Travaux de la Societe des Naturalistes et des Amateurs des sciences naturelles. T. 3 : 1911-1912 г. / под редакцией Э. Э. Миллера. – Кишинев : Типография Бессарабского Губернского Правления, 1912. – P. 147-180.

Maxim Melinti

Constantin MARIN
1925-2011

Muzician român, compozitor, dirijor, profesor universitar, doctor în muzicologie și filozofie a muzicii, Artist emerit.

A semnat Marin Constantin și Constantin Marin (Marin fiind numele de familie).

Director pe viață al Corului Național de Cameră „Madrigal" pe care l-a condus timp de 47 de ani (din 1963), specialist renumit în muzica renascentistă, cântul gregorian și baroc, precum și în muzica tradițională românească.

S-a născut la 27 februarie 1925, în com. Urleta, Bănești, jud. Prahova, și a decedat la 1 ianuarie 2011, la București.

A absolvit Facultatea de Pedagogie Muzicală și Dirijat Coral a Universității Naționale de Muzică din București (1944-1949) și, paralel, Facultatea de Pedagogie, Psihologie și Filozofie a Universității din București (1945-1949). Printre profesori i-a avut pe D. Gusti, M. Ralea, T. Vianu.

În 1985 a obținut titlul de doctor în muzicologie la Academia de Muzică „Gh. Dima" din Cluj-Napoca și pe cel de doctor în filozofia muzicii corale la Universitatea din Tucson (SUA).

A debutat ca dirijor de coruri studențești și de amatori (1944-1949). În perioada studiilor a fost și învățător (1944-1948) la Fundația Culturală „Regele Mihai I", la Școala generală nr. 35 din București. Din 1954 a fost șeful sectorului muzical la Casa Centrală a Creației Populare (1954-1955), director general, dirijor al Ansamblului Tineretului din România (1951-1974), secretar al Consiliului muzicii din cadrul Ministerului Culturii (1960-1965). A dirijat Capela Corală „Gh. Cucu", Corul Universității din București. În anul 1963 a pus bazele Corului Național de Cameră „Madrigal" din București. Intre anii 1966 și 1969 a fost directorul general al Operei Române.

A profesat la Universitatea Națională de Muzică ca: asistent (1960-1962); lector (1962-1965), conferențiar (1965-1970), profesor (1970-1999), profesor consultant (1993). A condus (1976-1994) cursuri internaționale de dirijat și interpretare corală în Italia, Elveția, Columbia, Mexic, Ecuador, Luxemburg, Venezuela, SUA, susținând concerte alături de coruri reprezentative din aceste țări.

Constantin Marin a compus cântece de mase, coruri de copii, miniaturi și poeme corale religioase, cântece de școală. A prelucrat melodii populare (în special colinde) pentru cor mixt. Volumul de coruri, publicat de Editura Muzicală (1987), a însumat cele mai importante pagini muzicale create de compozitor. Este autor de cărți didactice, discuri în limbi străine, cicluri de culegeri însoțite de exemplificări muzicale.

A întreprins o veritabilă reformă în reflectarea artei sunetelor autohtone, „Madrigalul" fiind un laborator de experiențe profesionale. Muzicianul a pus accent pe expresivitatea și valențele vocii umane, diversificând nuanțele transparente ale vocii, s-a axat pe dicție, pe semnificația cuvântului, pe participarea activă și capacitatea de comunicare a interpreților cu publicul, pe spontaneitatea expresiei muzicale, pe frazarea sonoră.

A publicat articole și studii în revistele: „Muzică", „Actualitatea muzicală", „Melos", „Tribuna României", „Contemporanul", „Îndrumătorul cultural", „Cinema", „Flacăra", „Viața studențească", „Informația Bucureștiului", „România liberă" ș.a.

Împreună cu corul „Madrigal", a prezentat muzică de cor românească, tradițională și contemporană pe cele mai mari scene ale lumii: la Carnegie Hall (1969), la sediul Națiunilor Unite, în Basilica San Marco din Veneția (1994), în Vatican și la Panteon de Ziua Națională a României (1996), în săli de spectacole și aule universitare din multe țări europene și din SUA.

A susținut circa 4 mii de concerte în țara și în lume: Olanda, SUA, Austria, Cipru, Italia, Finlanda, Ungaria, Bulgaria, Spania, Belgia, Norvegia, Suedia, Danemarca, San Marino, Elveția, Turcia, Grecia, Luxemburg, Liechtenstein, Canada, China, Japonia, Coreea de Nord,

Argentina, Mexic, Columbia, Ecuador, etc.

A participat la prestigioase festivaluri muzicale naționale și internaționale: „G. Enescu" (România), „G. F. Handel" (Germania), UNICEF (Franța), „Toamna Varșoviana" (Polonia), „Anul Marcian" (Italia), „Primăvara la Praga" (Cehia), „Musica Antiqua Europae Orientalis" (Polonia), „Ohridsko Leto si Belef" (Belgrad), „Wiener Fest Wochen" (Austria), „Mai de Bordeaux" (Franța), „Sagra Musicale Umbria" (Italia), „Holland Festival" (Olanda), „Festival de due Mondi" (Italia), „Sorrento Festival" (Italia) etc.

Corul „Madrigal" a înregistrat peste 50 de discuri micro și compact, la prestigioasele case de discuri: „Philips", „Le Chant de Monde", „EMI", „DEESSE", „Deutche Gramophon" și „Electrecord". În 1969 a înregistrat primul disc de colinde („Electrecord"), prezentat numai pentru export, în România acesta a putut fi ascultat abia din decembrie 1989. A creat și a înregistrat 10 discuri (1985, reeditate în anul 1995) sub titlul „Arta construcției și interpretării corale", ele reprezentând teoria și psihotehnica pentru dirijat coral.

A fost subiectul filmului „Cântecele Renașterii", de M. Ilieșiu, care a obținut „Palme D'Or" în 1969 la Cannes. A participat, împreună cu Corul „Madrigal" la realizarea a aproape 40 de filme artistice, documentare și de televiziune, atât în România, cât și în alte țări. Câteva filme ale Televiziunii Române îi documentează unele turnee, cel mai cunoscut este „Madrigal" pentru Japonia, realizat în 1991 de I. Sava și V. Sergovici.

A colaborat cu compozitorii români: M. Marbe, I. Odagescu, Ș. Nichifor, C. Țăranu, S. Vulcu, C. Cezar, D. Petrescu, D. Buciu, M. Moldovan, Gh. Bazavan, Al. Pascanu, P. Bentoiu, A. Vieru, Șt. Niculescu.

A fost membru al Uniunii Compozitorilor (din 1956), membru de onoare al Federației Internaționale a Societăților Muzicale din Luxemburg (1982), Cluj-Napoca (1983), Focșani (1993) și Ambassadeur de bonne volonté de l'UNESCO, Goodwil Ambasador UNESCO (1992). În 1992, la Paris, Corul „Madrigal" a fost declarat „bun al Patrimoniului universal UNESCO".

A fost ales deputat în Marea Adunare Națională (1975-1980, 1980-1985).

Este membru de onoare al Federației Internaționale a Societăților Muzicale din Luxemburg (1982)

A fost distins cu „Ordinul Muncii", clasa a II-a (1956), „Meritul Cultural", clasa II-a (1966) și clasa I (1971), „Steaua României", clasa a III-a (1979), Crucea Patriarhală a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române (2000) și Ordinul Național „Serviciul Credincios" în grad de Mare Ofițer (2000).

Distins cu titlul de doctor honoris causa al Academiei de Muzică „Gh. Dima" din Cluj-Napoca.

I s-au acordat premii de interpretare la Concursul internațional al Festivalului mondial al tineretului din București (1953), din Moscova (1957), din Viena (1959), din Helsinki (1962); Premiul Criticii muzicale germane (Germania, 1971); „Il Sagitario d'Oro" (Italia, 1976); „David de Michelangelo d'Oro" (Italia, 1977); Diploma de onoare și Premiul „Grand Duc Adolphe" (Luxembourg, 1979); „Duc Adolphe de Luxemburg" (1982, 1992); titlul „Omul internațional al anului" (1990, 1992, 1994); Premiul pentru „Vocația măiestriei artistice" oferit de Fundația „Balcanii și Europa" (2006).

Pentru întreaga activitate este menționat în prestigiosul „The New Grove Dictionary of Music and Musicians"; „Who's Who in the World" (Cambridge International Biographical Center, 1990); „Who's Who in România" (București, 2002).

Cetățean de onoare al localităților Luxemburg (1974) și Slatina (1979), Cluj-Napoca (1983), Ploiești (1991), Focșani (1993), Câmpina (1996).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 115.

Bibliografie selectivă:

****Cîntece pentru tineret** / Marin Constantin, Constantin Romașcanu, Ștefan Andronic [et al.] ; text: Nicolae Stoian, Stelian Filip, Dumitru Vasilescu-Liman [et al.]. – [S. l. : S. n., S. a.]. – 24 p.

****Constantin**, **Marin**. Constelația Madrigal / Marin Constantin în dialog cu Iosif Sava. – [S. l.] : Editura Muzicală, 1993. – ISBN 973-42-0143-3.

****Constantin**, **Marin**. Contemporary Music = Muzică con-

temporană / dirijor: Constantin Marin ; Corul Național de cameră „Madrigal". – Bucharest : Electrecord S. A, 1997. – CD.

****Corul Național de Cameră „Madrigal"**. Bijuterii corale românești = Romanian Choral Jewels / dirijor: Marin Constantin ; Corul Național de Cameră „Madrigal". – Bucharest : Electrecord S. A, 1996. – 1 CD + 1 Broșură (12 p.).

****Corul Național de Cameră „Madrigal"**. Christmas with Madrigal / dirijor: Marin Constantin. – Bucharest : Electrecord S. A, 1998. – 1 CD.

****Corul Național de Cameră „Madrigal"**. Seară de muzică și poezie franceză : omagiu lui George Enescu / dirijor: Marin Constantin ; Corul Național de Cameră „Madrigal". – București : Electrecord S. A., 2006. – 1 CD.

****Marin**, **Constantin Gheorghe**. Jocuri tradiționale și melodii de nuntă / Marin Constantin Gheorghe. – Suceava : Mușatinii, 2012. – 144 p. – ISBN 978-606-656-011-5.

****Marin**, **Constantin**. Marin Constantin la 75 de ani / Corul Național de cameră „Madrigal". – Bucharest : Electrecord S. A, 2000. – CD Vol. + 1 Broșură (36 p.).

****Marin**, **Constantin**. Marin Constantin la 80 de ani : muzică corală / Corul Național de Cameră „Madrigal". – București : Electrecord S. A, 2005. – CD Vol. + 1 Broșură (29 p.).

****Vitanidis**, **Gheorghe**. Ciprian Porumbescu / Gheorghe Vitanidis ; dialoguri: Fănuș Neagu ; muzică originală și prelucrări din opera lui Ciprian Porumbescu ; Richard Oschanitzky ; la vioară: Ștefan Ruha ; dirijori: Paul Popescu, Marin Constantin, Gheorghe Sîrbu ; solistă: Sofia Vicoveanca. – București : E-Media, 2011. – 1 DVD.

***

Marin, **Constantin**, Oriunde am concertat, noi toți am dorit să binecuvântam ascultătorii / Constantin Marin în dialog cu Grigore Constantinescu // Adevărul literar și artistic. – 2005. – An. 14 (Nr 791). – P. 8-9. – ISSN 1220-9821.

***

Cosma, **Viorel**. Dirijorul Marin Constantin : Portret eseistic / Viorel Cosma. – Onești : Magic Print, 2011. – 324 p. – ISBN 978-973-1732-66-4.

***

****Arvinte**, **Aneta**. Marin Constantin – 80 de ani / Aneta Arvinte // Muzica (București). – 2005. – An. 16 (Nr 1). – P. 150-151. – ISSN 0580-3713.

Avakian, **Dumitru**. Marin Constantin – artistul intrat în legendă / Dumitru Avakian // România literară. – 2011. – An. 44 (Nr 3). – P. 17. – ISSN 1584-9465.

****Bădulescu**, **Alexandru I**. Inegalabilul muzician Marin Constantin, la ceas aniversar / Alexandru I. Bădulescu // Axioma (Ploiești). – 2008. – Nr 5. – P. 29-30. – ISSN 1582-0483.

****Golcea**, **Ioan**. Marin Constantin – dirijor vizionar și cutezător. Cetățean de onoare al Municipiului Focșani / Ioan Golcea // Oglinda literară. – 2012. – An. 11 (Nr 126). – P. 8088. – ISSN 1583-1647.

Marin Constantin : [fișier biografic] // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 5 : Contemporanii : K-Z. – București : Geneze, 2003. – P. 57-59. – ISBN 973-9099-81-7.

****Omagiul unor personalități** : [despre compozitorul Doru Popovici] / Pascal Bentoiu, Marin Constantin, Viorel Cosma [et al.] // Biblioteca sentimentelor literare. – 2018. – Nr 3. – P. 2-3. – ISSN 1583-3275.

Popescu, **Mariana**. Un remarcabil portret eseistic dedicat dirijorului Marin Constantin / Mariana Popescu // Ex Ponto. – 2011. – Nr 3. – P. 196-199. – ISSN 1584-1189.

Sârbu, **Cristina**. Dirijorul Marin Constantin : Portret eseistic de Viorel Cosma / Cristina Sârbu // Junalul.ro. – 2011. – 7 sep. – ISSN-L 2601-2758 ; Idem [Resursă electronică] – URL: https://jurnalul.ro/cultura/muzica/dirijorul-marin-constantin-portret-eseistic-de-viorel-cosma-589692.html.

****Tuchilă**, **Costin**. Marin Constantin și comunicarea spirituală / Costin Tuchilă // Luceafărul de dimineață. – 2011. – Nr 2. – P. 14.

Elena Harconița

Valentin VILINCIUC 1925-1997

Compozitor, dirijor, instrumentist, pedagog, Maestru emerit al artei.

S-a născut la 28 februarie 1925, la Chișinău, tot aici a decedat, la 8 ianuarie 1997.

A făcut studii la Liceul „B. P. Hasdeu" din Chișinău (1935-1939), iar între anii 1945 și 1950 a studiat contrabasul și instrumentele de percuție la Conservatorul de Stat (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Artă Plastică, AMTAP). În anii 1959-1961 este student pentru a doua oară la aceeași instituție, urmând compoziția în clasa profesorului L. Gurov.

Între anii 1949 și 1953 este contrabasist în Orchestra Radiodifuziunii Chișinău, iar în 1953-1958 în Orchestra Simfonică a Filarmonicii din

Chișinău. În 1952 a deschis o clasă de țambal, pe care a condus-o mai bine de zece ani. Între 1964 și 1968 este dirijor al Orchestrei de Estradă a Televiziunii și Radiodifuziunii moldovenești, din 1966 ocupă postul de dirijor principal al Orchestrei Comitetului pentru Radiodifuziunea și Televiziunea din RSS Moldovenească.

Este profesor și șef al Catedrei de instrumente populare (1968-1976) la Institutul de Arte „G. Musicescu" (astăzi, AMTAP) din Chișinău.

A activat la Filarmonica de Stat și la Teatrul de Operă și Balet, evoluând alături de V. Ploeaco, N. Propișcean, L. Gavrilov, L. Soroker, A. Dubravschi, I. Dolinschi, A. Beigler, I. Romas, L. Boxan, T. Kuzminov, T. Negară, A. Păduraru, I. Bas ș.a.

Din 1976 se dedică activității de creație, compunând lucrările simfonice „Rapsodia moldovenească" (1959), „Rondo moldovenesc" (1960) și „Schițe pentru ținutul natal" (1970).

Pentru orchestra de instrumente populare compune: „Joc moldovenesc" (1967); „Ruseasca" (1970); „Bătuta" (1970); Studiul de concert pentru țambal nr.1; „Sârba cu strigături"(1971); „Doina" și „Hora legănată" (1971); „Joc" (1972); „Hora" (1972); „Prin viile Moldovei"; „Oleandra de concert"; „La cules de vii"; „Hora în poieniță"; „Săltăreața"; „Bătuta cu foc"; „La izvor"; „Toamna în Moldova"; „Joc"; „Dansul florilor" (1979); „Rusticana" – piesă de concert pentru xilofon (1979); „Troleibuzul vesel" (1986).

Pentru orchestra de muzică ușoară creează lucrările: „Vals de concert" (1961); „Prospectele Chișinăului" (1966); „Muzicanții veseli" (1966); „Trubadurii" (1966); „Veselia" (1967); „Amintiri, amintiri" (1970); „La fântână" (1971); „Din nou cu tine" (1971); „Nori-călători" (1976); „Uvertura" (1979); „Pe stadion" (1981); „Dorința" cu solo la trombon (1981); „Te-am întâlnit"; (1982).

Pentru cor (a capella): „Cine-a spus" (1964); „Plai natal" (1971); „Câmpie mănoasă, câmpie"; „Înfloresti, Moldovă-Țară" (1974); „Vocaliză" (1978); „Tristețe" (1980); „Poem despre Moldova" (1964) ș.a.

Este autorul romanțelor: „Mă întreabă anii ce-au trecut" (1979), „Mândre sunt pădurile" (1980), „Trec anii" (1983), al unui ciclu de romanțe pe versuri de M. Eminescu (1987) ș.a.

A prelucrat melodii populare moldovenești pe versurile lui S. Ghimpu, Y. Kirkelana, P. Zadnipru, A. Ciocanu ș.a., melodii (inclusiv pentru copii) pe versurile lui Gr. Vieru, D. Dovba, A. Kunune, P. Cărare, L. Deleanu, I. Podoleanu ș.a.

Cântecele lui Valentin Vilinciuc au fost incluse în programele formațiilor „Fluieraș", „Bucuria", al Capelei Corale „Doina".

A fost membru al Uniunii Compozitorilor din Moldova (1974).

Maestru emerit al artei (1967).

A obținut Premiul I la Festivalul „Crizantema de aur" [Argint] (ediția a treia), pentru romanța „S-au scurs anii", pe versuri proprii; laureat al Premiului Special „D. Stoian" la Festivalul „Crizantema de aur" (ediția a XXVIII-a, 1995) de la Târgoviște, pentru romanța „Privirea ta", pe versuri proprii.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2000". – Chișinău, 1999. – P. 85-86.

Bibliografie selectivă:

*__Vilinciuc__, __V__. Anicuța : Cîntec pentru cor a cappella / V. Vilinciuc ; versuri de A. Ciocanu. – Chișinău : Timpul, 1972. – 4 p.

*__Vilinciuc__, __Valentin__. Cîtu-i pământul de mare : Cîntec pentru cor a cappella / muzică de Valentin Vilinciuc ; versuri de Anatol Ciocanu. – Chișinău : Timpul, 1972. – 4 p.

*__Vilinciuc__, __Valentin__. **Între frați, între surori** : Cîntec patriotic în stil popular / muzică de Valentin Vilinciuc ; versuri de Petre Cruceniuc. – Chișinău : Timpul, 1973. – 5 p.

*__Vilinciuc__, __Valentin__. Lumina și dragostea mea / muzică de V. Vilinciuc ; versuri de P. Cruceniuci. – Chișinău : Timpul, 1975. – 7 p.

*__Vilinciuc__, __V__. Moldova mea, iubirea mea : Cîntec patriotic / muzică de V. Vilinciuc ; versuri de P. Cruceniuc. – Chișinău : Timpul, 1973. – 8 p.

*__Vilinciuc__, __Valentin__. Plai natal : Cântec pentru cor a capella / muzică: Valentin Vilinciuc ; versuri: P. Cruceniuc. – Chișinău : Timpul, 1973. – 8 p.

*__Vilinciuc__, __Valentin__. S-au scurs atîția ani: „Ne-am întîlnit într-un amurg..." : Romanță în stil popular / muzică și versuri de V. Vilinciuc. – Chișinău : [S. n.], 1994. – 3 p.

***

*__Te salut__, __Chișinău__ : **Моя Замфира** : Дни культуры и искусства Молдавской ССР в Москве / [compozitori]: О. Негруци, В. Вилинчук ; versuri: Л. Деляну, Е. Кримерман ; Джаз-оркестр „Букурия",

дирижер : Г. Ширман; Оркестр народной музыки „Флуераш” ; дирижер: С. Лункевич. – Москва : Всесоюзная фирма грампластинок „Мелодия”, 1952. – 1 disc flexibil.

***

Buzilă, Serafim. Vilinciuc Valentin : [fişier biografic] / Serafim Buzilă // Enciclopedia interpreţilor din Moldova / Serafim Buzilă. – Chişinău : Arc : Museum, 1999. – P. 460. – ISBN 9975-61-104-4. – ISBN 9975-906-35-8.

Ceaicovschi-Mereşanu, **G**. Vilinciuc Valentin / G. Ceaicovschi-Mereşanu // Compozitori şi muzicologi din Moldova : Lexicon biobibliografic = Kompozitory i muzykovedy Moldovy / alcătuitor: G. Ceaicovschi-Mereşanu. – Chişinău : Universitas, 1992. – P. 102-105.

Salonul muzical : Miercuri, 16 februarie 2000 : Profil de creaţie: Valentin Vilinciuc – 75 de ani de la naştere ; Henri Vieuxtemps – 180 de ani de la naştere: Consemnări : Marin Constantin – 75 ani de la naştere ; Alexandr Abramovici – 100 ani de la naştere / interpreţi: Margareta Ivanuş, Mihai Munteanu, Galina Munteanu [et al.]. – Chişinău : [S. n.], 2000. – 1 casetă audio.

***Vilinciuc Valentin Alexandrovici** // Literatura şi arta Moldovei : Enciclopedie. Vol. 1. – Chişinău : Redacţia principală a Enciclopediei Sovietice Moldoveneşti, 1985. – P. 138.

Elena Harconiţa

MARTIE

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Mihai Eminescu

POVESTEA CODRULUI

(fragment)

Împărat slăvit e codrul,
Neamuri mii îi cresc sub poale,
Toate înflorind din mila
Codrului, Măriei sale.

Lună, Soare și Luceferi
El le poartă-n a lui herb,
Împrejuru-i are dame
Și curteni din neamul Cerb.

Crainici, iepurii cei repezi
Purtători îi sunt de vești,
Filomele-i țin orchestrul
Și izvoare spun povești.

Peste flori, ce cresc în umbră,
Lângă ape pe potici,
Vezi bejănii de albine,
Armii grele de furnici...

(Convorbiri Literare, XI, 1878, 1 martie, nr. 12)

160 de ani de la apariția la Cernăuți a revistei lunare de literatură română, cultură și folclor „**Foaia Societății pentru Literatură și Cultură Română din Bucovina**” (1 mar. 1865 – dec. 1869).

160 de ani de la apariția la București a gazetei politice și literare „**Trompeta Carpaților**”, sub conducerea lui Cezar Bolliac (1 mar. 1865 – 18 ian. 1877).

150 de ani de la apariția la Iași, a revistei de literatură, istorie și filologie „**Buciumul român**” (1 mar. 1875 – mar. 1881).

100 de ani de la apariția la București a revistei de sinteză modernă „**Integral**”, una dintre cele mai importante publicații de avangardă (1 mar. 1925 – apr. 1928).

100 de ani de la nașterea lui **Solomon Marcus**, matematician român, profesor universitar, inițiator al lingvisticii matematice, membru titular al Academiei Române (1 mar. 1925 – 17 mar. 2016). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 121-122.*

580 de ani de la nașterea lui **Sandro Botticelli**, pictor și desenator florentin din perioada Renașterii (1 mar. 1445 – 17 mai 1510). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 387-388.*

155 de ani de la apariția la București a publicației științifice și literare „**Columna lui Traian**” (2 mar. 1870 – dec. 1883). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 81.*

120 de ani de la nașterea lui **Radu Gyr (Demetrescu Radu)**, prozator, poet, publicist, dramaturg, traducător, conferențiar universitar, distins cu Premiul „V. Adamachi” al Academiei Române (2 mar. 1905 – 29 apr.1975). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 131-133; 2005, p. 71-72.*

85 de ani de la nașterea **Sandei Golopența-Eretescu**, lingvist român, filolog, eseistă, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Româno-Americane de Științe și Arte, profesor emerit la Brown University din Providence, stabilită în SUA (2 mar. 1940). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 78-80*; *2020, p. 117-119.*

75 de ani de la nașterea lui **Tudor Lupașcu**, chimist, doctor habilitat în științe chimice, profesor-cercetător, inventator, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Om emerit (2 mar. 1950). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 77-78; 2020, p. 119-121.*

60 de ani de la nașterea **Liliei Bicec-Zanardelli**, jurnalistă și scriitoare, originară din Republica Moldova, stabilită în Italia (2 mar. 1965).

150 de ani de la nașterea **Elenei Densușianu-Pușcariu**, medic oftalmolog român, doctor în medicină, prima femeie profesor universitar în domeniul medical din România, prima femeie profesor-oftalmolog din lume, scriitoare, artist plastic, traducătoare (3 mar. 1875 – 1966).

130 de ani de la nașterea lui **Ștefan Bărsănescu**, pedagog, eseist, profesor, membru corespondent al Academiei Române, membru al Asociațiilor Savanților Celebri din Chicago, considerat întemeietor al politicii educaționale ca domeniu de cercetare (4 mar. 1895 – 7 noiem. 1984). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 123.*

100 de ani de la nașterea lui **Leonid Garciuc**, dirijor de cor, autodidact, pedagog, manager, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (5 mar. 1925 – 5 sept. 2005)

70 de ani de la nașterea lui **Dumitru Furnică**, balerin, coregraf, pedagog (5 mar. 1955). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 124.*

550 de ani de la nașterea lui **Michelangelo Buonarroti**, pictor, sculptor, arhitect, poet, inginer militar, geniu italian din perioada Renașterii (6 mar. 1475 – 18 febr. 1564). *A se vedea și art. din CN 2004, p. 68-70.*

60 de ani de la nașterea lui **Vitalie Coroban**, artist plastic, grafician (7 mar. 1965).

150 de ani de la nașterea lui **Joseph Maurice Ravel**, compozitor și dirijor francez (7 mar. 1875 – 28 dec. 1937).

145 de ani de la nașterea lui **Teodor Neaga**, profesor, membru al Sfatului Țării, votant al Unirii Basarabiei cu România (8 mar. 1880 – 20 mai 1943). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 73; 2013, p. 146.*

130 de ani de la nașterea **Agathei Grigorescu-Bacovia**, actriță, poetă, memorialistă română, soția poetului George Bacovia (8 mar. 1895 – 12 oct. 1981).

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Racu**, dirijor și pedagog român, dirijor al Operei Naționale din București, originar din Basarabia (8 mar. 1945).

50 de ani de la nașterea **Victoriei Fonari**, critic literar, poetă, doctor în filologie, conferențiar universitar (8 mar. 1975).

100 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Păcurariu**, critic și istoric literar român, profesor universitar, distins cu Premiul Academiei Române (9 mar. 1925 – 18 ian. 2002). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 124-125.*

140 de ani de la nașterea lui **Constantin Bivol**, militar, deputat în Sfatul Țării și în Parlamentul României, primar de Chișinău (10 mar. 1885 – 12 mar. 1942).

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Bejenar**, biblioteconomist, doctor în pedagogie, conferențiar universitar (10 mar. 1935-?). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 126.*

90 de ani de la nașterea lui **Anton Uncuță**, regizor și redactor, asistent de regie, operator, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”, stabilit în România (10 mar. 1935 – 13 apr. 2013). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 74.*

60 de ani de la nașterea **Simonei Popescu**, poetă română, prozatoare, eseistă, doctor conferențiar (10 mar. 1965).

95 de ani de la nașterea lui **Ion Șpac**, bibliolog și bibliograf, Om emerit (11 mar. 1930 – 5 mai 2018). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 91-95; 2005, p. 75-76; 2010, p. 83-86; 2015, p. 126-128; 2020, p. 125-127.*

100 de ani de la nașterea lui

Constantin Chiriță, scriitor, eseist, publicist, traducător, scenarist român (12 mar. 1925 – 14 noiem. 1991).

160 de ani de la nașterea lui **Dragomir M. Hurmuzescu**, cercetător, profesor, membru corespondent al Academiei Române (13 mar. 1865 – 31 mai 1954). *A se vedea și art. din CN 2015, p.131-132.*

125 de ani de la nașterea lui **Petre P. Panaitecsu**, istoric, filolog, profesor, membru corespondent al Academiei Române (13 mar. 1900 – 14 noiem. 1967). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 96-98; 2017, p. 378-379.*

90 de ani de la nașterea lui **Liviu Damian**, poet, publicist, eseist, jurnalist, traducător, Maestru emerit în artă (13 mar. 1935 – 20 iul. 1986). *A se vedea și art. din CB 1995, p. 34-36; CN 2005, p. 76-78; 2020, p. 128-130.*

90 de ani de la nașterea lui **Romulus Rusan**, scriitor și publicist român, fondator al Organizației neguvernamentale „Alianța civică", distins cu Ordinul Național „Pentru Merit" în grad de Cavaler (13 mar. 1935 – 8 dec. 2016).

130 de ani de la inaugurarea **Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I" din București** (14 mar. 1895).

120 de ani de la nașterea lui **Boris Miliutin**, dirijor al Orchestrei Simfonice a Filarmonicii din Chișinău, profesor universitar, Artist al poporului (14 mar. 1905 – 24 sept. 1993). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 78-79.*

80 de ani de la nașterea **Dianei Barcaru**, actriță de teatru (14 mar. 1945 – 20 iun. 1990). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 133-134.*

70 de ani de la nașterea **Martei Petreu**, scriitoare română, editor și profesor universitar, distinsă cu Ordinul Național „Serviciul Credincios" în grad de Cavaler (14 mar. 1955).

175 de ani de la nașterea **Olgăi Catargi**, filantroapă, epitrop de onoare al mai multor instituții de învățământ și filantropice, promotoare a culturii naționale din Basarabia (15 mar. 1850 – 4 sept. 1916). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 89-90.*

80 de ani de la nașterea lui **Ion Krasnopolski**, instrumentist, clarinetist, aranjor, profesor, Artist emerit din RSSM (15 mar. 1945). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 82-83; 2020, p. 135-136.*

70 de ani de la nașterea **Elenei Harconița**, specialistă în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager, Om emerit, distinsă cu Ordinul „Gloria Muncii" (15 mar. 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 79-81; 2015, p. 136-138; 2020, p. 131-135.*

65 de ani de la nașterea lui **Nicolae Enciu**, istoric, doctor habilitat în științe istorice, conferențiar universitar, cercetător științific principal, manager, Cavaler al Ordinului „Gloria muncii" (15 mar. 1960). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 139-140.*

90 de ani de la nașterea lui **Serafim Saka**, romancier, publicist, dramaturg, scenarist de film, Cavaler al „Ordinului Republicii" (16 mar. 1935 – 20 mai 2011). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 83-85; 2015, p. 140-142.*

75 de ani de la înființarea **Camerei Naționale a Cărții din Republica Moldova** (16 mar. 1950).

90 de ani de la nașterea lui **Alexei Marco**, artist plastic în domeniul artei bijuteriei, emailării artistice și confecționării sculpturilor miniaturale din fildeș (17 mar. 1935 – 1 iun. 1993). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 143-144.*

65 de ani de la nașterea **Nadejdei Doboș**, biolog, doctor în științe biologice, inventator (17 mar. 1960). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 138.*

80 de ani de la nașterea lui **Petru Vlah**, grafician, artist decorativ (18 mar. 1945).

50 de ani de la nașterea **Nataliei Gașițoi**, doctor în științe fizico-matematice, conferențiar universitar, rector al Universității de Stat „A. Russo" din Bălți (18 mar. 1975).

30 de ani de la declanșarea **Grevei generale a studenților, liceenilor și profesorilor** la Chișinău (18 mar. – mai 1995).

130 de ani de la nașterea lui **Ion Barbu (Dan Barbilian)**, matematician și poet român, profesor universitar, membru post-mortem al Academiei Române (19 mar. 1895 – 11 aug. 1961). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 85-86.*

70 de ani de la nașterea lui **Vasile Movileanu**, pictor și grafician (19 mar. 1955 – 5 iul. 2011).

120 de ani de la nașterea **Claudei Cobizev**, sculptor, Om emerit în arte (20 mar. 1905 – 28 apr. 1935). *A se vedea și art. din CB 1995, p. 41-42; CN 2005, p. 88-89.*

110 ani de la nașterea lui **Călin Gruia** (pseudonimul **Chiril Guruz**), scriitor român, poet și prozator, originar din Basarabia (21 mar. 1915 – 9 iul. 1989). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 145.*

90 de ani de la nașterea lui **Stanislav Babiuc**, artist plastic, pedagog (21 mar. 1935 – 29 aug. 2023). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 91.*

65 de ani de la nașterea lui **Victor Șalaru**, biolog, doctor habilitat, profesor universitar (21 mar. 1960). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 145-147.*

80 de ani de la fondarea **Colegiului de Muzică „Ștefan Neaga",** instituție de învățământ mediu de specialitate (22 mar. 1945). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 140-142.*

75 de ani de la nașterea lui **Petru Cojuhari**, matematician, doctor habilitat în științe matematice, profesor universitar (22 mar. 1950). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 92.*

70 de ani de la nașterea lui **Ion Tighineanu**, fizician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, inventator, membru titular și președinte al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului de Onoare" (22 mar. 1955). *A se vedea și art. din CN*

2010, p. 92-93; 2020, p. 142-145.

80 de ani de la nașterea lui **Tudor Nedelcea**, critic și istoric literar, editor român (23 mar. 1945).

140 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Cuclin**, compozitor român, muzicolog, scriitor, filozof, estetician, traducător și profesor, distins cu Ordinul „Meritul Cultural" (24 mar. 1885 – 7 febr. 1978). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 147-148.*

100 de ani de la nașterea lui **Dinu Ianculescu**, actor și poet român (24 mar. 1925 – 7 febr. 2017).

100 de ani de la nașterea **Elenei Sarafova**, pianistă moldoveană (24 mar.1925 – 4 dec. 1975).

140 de ani de la nașterea lui **Mateiu Ion Caragiale**, istoric al heraldicii, prozator și poet român (25 mar. 1885 – 17 ian. 1936). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 29-30.*

135 de ani de la nașterea lui **Gavriil Vieru**, artist plastic, pedagog, portretist, pictor mural, originar din Basarabia (25 mar. 1890 – 7 mar. 1964). *A se vedea și art. cin CN 2014, p. 132.*

140 de ani de la nașterea lui **Traian Achim**, pictor, scriitor și profesor universitar român (26 mar. 1885 – 16 mai. 1945).

180 de ani de la nașterea lui **Wilhelm Röntgen**, fizician german, profesor universitar, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (27 mar. 1845 – 10 febr. 1923). *A se vedea și art. din CN 2008, p. 78-79.*

120 de ani de la nașterea lui **Ernest Bernea**, sociolog, etnograf și filozof român (28 mar. 1905 – 14 noiem. 1990).

70 de ani de la nașterea lui **Pavel Cebanu**, fotbalist, antrenor de fotbal, organizator al mișcării fotbalistice din Republica Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii" (28 mar. 1955).

100 de ani de la nașterea lui **Victor Tulbure**, poet român, originar din Basarabia (28 mar. 1925 – 17 aug. 1997).

100 de ani de la nașterea lui **Dmitri Gnatiuc (Dmytro Hnatyuk)**, cântăreț ucrainean de cameră și operă, bariton, regizor, director de teatru, profesor, Artist al poporului din URSS (28 mar. 1925 – 29 apr. 2016).

75 de ani de la nașterea lui **Ilie Cojocaru**, pictor, pedagog (31 mar. 1950). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 94.*

340 de ani de la nașterea lui **Johann Sebastian Bach**, compozitor german și organist din perioada barocă, considerat unul dintre cei mai mari muzicieni ai lumii (31 mar. 1685 – 28 iul. 1750). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 89-90.*

105 ani de la apariția la Iași a revistei „**Foița de istorie și literatură**", a doua publicație periodică a lui B. P. Hasdeu (mar. 1860 – iul. 1860).

30 de ani de la declanșarea **Grevei generale a studenților, liceenilor și profesorilor** la Chișinău (18 mar. – mai 1995).

Lilia BICEC-ZANARDELLI
1965

Jurnalistă și scriitoare originară din Republica Moldova, stabilită în Italia.

S-a născut la 2 martie 1965, în s. Viișoara, rn. Glodeni.

A absolvit școala medie din satul natal (1972-1982). Este licențiată a Facultății de Jurnalistică a Universității de Stat din Moldova (1984-1989) și a Academiei Europene din Verona, unde a obținut o specializare în domeniul hotelier (2005-2007).

Și-a început activitatea profesională la gazetele raionale din Căinari („Progres", 1989-1992) și Glodeni („Lunca Prutului", 1992-1997), apoi la publicația independentă „Accent provincial" din Bălți (1997-2000). În anul 2000 a emigrat în Italia. În 2011, la Brescia, acolo unde locuiește, a fondat o publicație bilunară, bilingvă, moldo-italiană, de informare social-culturală „Moldbrixia news". Din 2013 este corespondent al cotidianului „Giornale di Brescia".

S-a lansat ca scriitoare cu o carte autobiografică – „Testamentul necitit" (2009), roman epistolar, tradus și în italiană („Miei cari figli, vi scrivo", 2013). Au urmat romanele „Bumerang" (în română – 2016, în italiană – 2018), „Lagărul 33" (în română – 2020, reeditat în italiană cu titlul „Amore siberiano" – 2022) și volumul „DecaSguardi" (în italiană – 2022).

A publicat proză scurtă: „Donna e…" (2014), „Moldova, istorie orală" (antologie de istorii ale femeilor din Franța, Albania, Argentina, Marocco, Siria etc. – „La tela di Penelope"). În antologia „Novel of the World" (2015), lansată la Milano, a fost inclusă nuvela sa „Mămăligă cu dor de casă".

În baza romanului „Testamentul necitit", în 2016, la RAI 3, a fost turnat documentarul „Am și eu un loc în lume" , având-o ca protagonistă, iar în 2024, în baza cărții „Amore siberiano", în Italia, este pus în scenă un spectacol omonim.

Din 2009 se dedică activităților de voluntariat, promovând integrarea socială și culturală a emigranților moldoveni, în mod special a femeilor, colaborează cu diverse asociații, printre care „Casa femeilor" din Brescia, ce oferă servicii de informare și ajutor în cazurile de violență domestică. În 2010 a fondat Asociația moldo-italiană „Moldbrixia", organizând evenimente cu caracter cultural și social, menite să ajute la integrarea mai facilă a concetățenilor noștri în Italia.

Bibliografie:

Bicec-Zanardelli, Lilia. Bumerang : Roman / Lilia Bicec-Zanardelli. – Chișinău : Cartier, 2016. – 176 p. – ISBN 978-9975-86-067-3.

Bicec-Zanardelli, Lilia. Bumerang : Roman / Lilia Bicec-Zanardelli. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Cartier, 2023. – 184 p. – ISBN 978-9975-86-673-6.

Bicec-Zanardelli, Lilia. Lagărul 33 : Roman / Lilia Bicec-Zanardelli. – Chișinău : Cartier, 2019. – 217 p. – ISBN 978-9975-86-380-3.

Bicec-Zanardelli, Lilia. Testamentul necitit : Scrisorile unei mame plecate la muncă în Occident / Lilia Bicec. – Chișinău : Cartier, 2009. – 320 p. – ISBN 978-9975-79-609-5.

Rec.: Crudu, Dumitru. „Testamentul necitit" de Lilia Bicec // Radio Europa Liberă Moldova : [site]. – 2009. – 1 dec. – URL: https://moldova.europalibera.org/a/1892647.html (accesat : 21.06.2024).

***

Bicec-Zanardelli, Lilia. Ambasadorii Succesului. Povestea Liliei Bicec-Zanardelli, fosta jurnalistă din R. Moldova plecată clandestin în Italia / interviu realizat de TVR Moldova // TVR Moldova : [site]. – URL: https://tvrmoldova.md/social/afla-povestea-lilei-bicec-zanardelli-fosta-jurnalista-din-r-moldova-plecata-clandestin-in-italia/ (accesat : 21.06.2024).

Președinta Asociației de promovare socială „Moldbrixia", Lilia Bicec, în vizită la BRD // Biroul relații cu diaspora : [site]. – 2023. – 5 febr. – URL: https://brd.gov.md/ro/content/presedinta-asociatiei-de-promovare-sociala-moldbrixia-lilia-bicec-vizita-la-brd (accesat : 21.06.2024).

Ana Struță

Leonid GARCIUC
1925-2005

Dirijor de cor, autodidact, pedagog, manager, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

S-a născut la 5 martie 1925, la Copăceanca, plasa Râșcani, jud. Bălți, a decedat la 5 septembrie 2005, la Nicoreni, rn. Drochia.

De la vârsta de cinci ani studiază vioara, iar în anii de școala cântă în cor. Școala primară o absolvă la Râșcani, apoi studiază la Școala normală „Vasile Lupu” din Iași, unde cântă în corul dirijat de profesorul de muzică I. Baciu. Urmează studiile la Cluj și la Institutul Pedagogic din Bălți, Facultatea de Fizică și Matematică (azi, Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți).

Este angajat la școala din Nicoreni, rn. Drochia, în calitate de profesor de matematică și fizică, ulterior este director al școlii de șapte ani, apoi al școlii medii din sat, pe care a condus-o timp de 25 de ani. Chiar de la începutul activității i se propune să organizeze un cor. Astfel, în anii 1945-1970 a condus corul de elevi, apoi și corul cadrelor didactice (1957-1982), fanfara școlii (1961-1966), taraful căminului cultural (1971-1975) din Nicoreni, Drochia. În anul 1967 școala medie din Nicoreni a fost prezentată drept model de școală sătească modernă la expoziția internațională de la Montreal, Canada. În 1972 a inaugurat Muzeul de Istorie și Etnografie a satului, în care a activat 11 ani.

A dirijat Corul „Cimbrișor” din localitate (pe care l-a înființat în 1945) timp de 56 de ani, susținând 250 de concerte, în timpul cărora au fost interpretate 350 de cântece. Repertoriul corului era alcătuit din melodii populare, din muzica compozitorilor autohtoni, din piese ale compozitorilor clasici (G. Verdi, C. von Weber, Fr. Schubert, P. Ceaikovski). Corala a înregistrat la Radio Chișinău lucrări de A. Zavulovici, E. Mezzeti, Gh. Dânga, S. Vânătoru, V. Dobos, V. Ionescu-Pașcani, S. Ciuhrii. Împreună cu acest cor, Leonid Garciuc a avut și turnee artistice internaționale.

La sărbătorirea celei de-a 35-a aniversări a Corului „Cimbrișor” (în 1980) au participat cântăreața T. Ciobanu și compozitorul C. Rusnac, iar corului i s-a conferit titlul onorific de Formație artistică emerită din RSS Moldovenească.

Activitatea Corului „Cimbrișor” a fost reflectată în peste 100 de publicații în presa periodică locală și republicană.

Leonid Garciuc a pregătit specialiști în domeniul culturii la Colegiul republican de creație populară din Soroca (astăzi, Colegiul de Arte „N. Botgros” din Soroca) și la Institutul de Stat al Artelor (azi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice).

A fost deputat al Sovietului Raional și Sătesc de deputați, delegat la Congresul Învățătorilor.

Eminent al culturii din RSSM (1960), Eminent al culturii din URSS (1961), Lucrător emerit al culturii din RSSM (1980), distins cu Ordinul „Gloria Muncii” (1995).

Corul condus de Leonid Garciuc a participat la decada Literaturii și Artei Moldovei la Moscova (1967), a obținut medalii de aur în cadrul Festivalului unional al creației artistice de amatori și al Expoziției Realizărilor Economice Naționale. A fost laureat al Festivalului artiștilor amatori la Moscova (1985, 1987) și laureat al festivalurilor și concursurilor artiștilor amatori la Chișinău (1967, 1972, 1980, 1984, 1985, 1987, 1990, 1991, 1992, 1993). A participat la festivaluri televizate: „La vatra horelor” (Chișinău, 1980), „Te cânt, Patrie, Republică, te cânt” (1984), „La izvoare” (1990), „Cântare Patriei” (1990). A fost laureat al Concursului televizat al corurilor populare (Chișinău, 1991).

Bibliografie selectivă:

Buzilă, **Serafim**. Garciuc Leonid : [fișier biografic] // Enciclopedia interpreților din Moldova. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită / Serafim Buzilă. – Chișinău : Arc : Museum, 1999. – P. 199. – ISBN 9975-61-104-4. – ISBN 9975-906-35-8.

***Colac**, **T**. Arta corală de amatori – valori și carențe / T. Colac // Tinerimea Moldovei. – 1982. – 1 dec. – P. 4.

Corala populară „Cimbrișor” – formație artistică emerită din Republica Moldova : **Nicoreni – candela spiritualității noastre** : Conducător artistic și dirijor, om emerit al culturii Leonid Garciuc [Quarto] / alcătuitor: Vitalie Zagaievschi. – [S. l. : S. n., S. a]. – [Volumul cuprinde extrase din ediții periodice și fotografii].

Partole, **Claudia**. Cartea de vizită a unui sat... : [despre Leonid Garciuc] / Claudia Partole //

Literatura și Arta. – 2000. – 23 mar. – P. 4.

Zagaevschi, **V**. Corala populară „Cimbrișor", colectiv emerit din Republica Moldova / V. Zagaevschi // Glia drochiană. – 1995. – 1 apr. – P. 2-3.

Elena Harconița

Michelangelo BUONARROTI 1475-1564

Pictor, sculptor, arhitect, poet, inginer militar, geniu italian din perioada Renașterii.

S-a născut la 6 martie 1475, în Caprese, provincia Arezzo, Italia.

A fost îngrijit în Settignano de o doică care era fiică și soție de pietrari, așa că mai târziu Michelangelo avea să afirme că a supt odată cu laptele și arta de a sculpta. La Settignano a făcut primul desen, care înfățișa o figură masculină.

A îmbrățișat cariera de artist împotriva voinței tatălui său, Lodovico di Leonardo Buanarroti Simoni.

În 1481, după moartea mamei, Michelangelo a fost înscris la școala de gramatică a lui Francesco da Urbino. În anii 1489-1492 a învățat la Grădina din San Marco, Florența (o pepinieră de talente), unde l-a cunoscut, în 1489, pe Lorenzo Magnificul, cetățean de onoare al localității, politician și diplomat, colecționar de statui antice, protector al culturii, simbol al Renașterii.

Format ca artist în Florența, Michelangelo a activat și a creat în acest oraș și în Roma papală, două centre ale Renașterii italiene, unde pictorii dispuneau de o anumită libertate în acțiune.

În Florența, Michelangelo a creat ansamblul arhitectonic-funerar pentru familia Medici. I s-a încredințat proiectarea Bibliotecii în complexul San Lorenzo. În 1546 a devenit arhitect al Catedralei Sfântul Petru la Roma, refăcând-o într-o formă mai clară și mai simplă, cu o cupolă maiestoasă. Spre sfârșitul vieții, a proiectat Porta Pia, unde aplică elemente la vedere, reamintind de tradiția de construcție din Roma antică. Pe parcursul anilor 1508-1512 a pictat plafonul Capelei Sixtine de la Roma („Geneza", „Crearea lui Adam", „Crearea Evei", „Alungarea din Rai"), mesajul picturilor sale sugerând faptul că omul poate ajunge la divinitate fără a avea nevoie de intermediar (Biserică), doar grație inteligenței sale. În anii 1534-1541 1a creat, într-o tradiție nordică de reprezentare, fresca „Judecata de apoi" pe peretele altarului din Capela Sixtină, utilizând o gamă de culori, inclusiv galben-ocru, verde-pământ, albastru-marin, alb-San Giovanni. Această lucrare, realizată de Michelangelo fără ajutoare, cu excepția unui elev implicat în faza de schiță, a scandalizat societatea, deoarece încălca niște etaloane de epocă: Isus era reprezentat fără barbă, îngerii fără aripi, atât păcătoșii, cât și credincioșii erau înfățișați nud. În 1563 Consiliul celor Treizeci prezidat de Papa Paul al III-lea a decis cenzurarea nudurilor, considerate obscene.

Renumitul sculptor este și creatorul unor capodopere „neterminate", cum ar fi „Bătălia centaurilor" (1490-1492), cu un fundal nedefinit și absența cadrului.

Michelangelo este autorul statuilor monumentale „Bachus" (1496-1497), „Pietá" (1498-1499) – prima comandă romană de mare importanță, sculptată dintr-un singur bloc de marmură Carrara, și unica operă pe care apare semnătura artistului), „David" (1501-1504), lucrare de include un mușchi inexistent în realitate, una din puținele erori din opera creatorului, și „Madona" (1503), pe lângă acestea, a unei serii de reliefuri, marcate de plasticitatea figurilor, dovadă a unei bune cunoașteri a anatomiei datorată unei practici mai puțin obișnuite în epocă de secționare a cadavrelor. O trăsătură a stilului său este că nu redă corpul uman pe axă monumentală, ca în statuile-coloane, dar pe curbă, sinusoidală, imprimând în acest fel o unduire armonioasă. Grandiosul monument funerar „Mormântului lui Iulius al II-lea" cu celebra statuie a lui Moise a fost comandat în anul 1505 și terminat de Michelangelo în 1547, la mulți ani distanță de la sucombarea Papei în Biserica San Pietro in Vincoli.

Este considerat unul dintre cei mai mari artiști ai Renașterii și unul dintre cei mai buni artiști din toate timpurile.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2004". – Chișinău, 2004. – P. 68-70.

Bibliografie selectivă:

Buonarroti, Michelangelo. Poezii : Opera omnia = Rime / Michelangelo Buonarroti. – București : Humanitas, 2011. – 430 p. – (Biblioteca italiana). – ISBN 978-973-50-2936-4.

***

Crispini, Enrica. Viața și opera lui Michelangelo / Enrica Crispini. – București : Adevărul Holding, 2009. – 159 p. – ISBN 978-606-539-081-2.

Erpel, Fritz. Michelangelo Buonarroti / Fritz Erpel. – Berlin : Henschelverlag, 1965. – 46 p.

Michelangelo, 1475-1564 / traducere din lb. engl.: Ana Maria Hodorog ; consultant științific: Vesa Marius. – Oradea : Aquila, 2007. – 256 p. – ISBN 978-973-714-168-2.

Michelangelo Buonarroti (Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni) / [editor]: Stefan Paul Wasick. – [Lübeck : S. n.], 2012. – [32] p.

Teodorescu, Aurel. Michelangelo Buonarroti / Aurel Teodorescu. – București : Meridiane, 1968. – 74 p.

***

Lunday, Elizabeth. Michelangelo Buonarroti (6 martie 1475 – 18 februarie 1564) / Elizabeth Lunday // Viața secretă a marilor artiști. : Tot ce nu ți-au spus niciodată profesorii despre marii pictori și sculptori / Elizabeth Lunday. – București : Art, 2018. – P. 38-45.

Michelangelo / texte de Jacopo Olivieri, Rosalba Troiano // 20 de băieți extraordinari care au schimbat lumea / texte de Jacopo Olivieri, Rosalba Troiano. – [Chișinău] : Arc, 2019. – P. 34-37.

Michelangelo Buonarroti // Marea carte despre personalități / texte și redactare: Federica Magrin. – București : Litera Internațional, 2006. – P. 168-169.

Wittkower, Rudolf. Michelangelo, Cellini, Vasari / Rudolf Wittkower // Sculptura. : Procedee și principii / Rudolf Wittkower. – Iași : Polirom, 2012. – P. 113-122.

Ion Valer Xenofontov

Nicolae RACU
1945

Dirijor și pedagog român, dirijor al Operei Naționale din București, originar din Basarabia.

S-a născut la 8 martie 1945, la Craiova, din părinți basarabeni refugiați în România. Tatăl său era originar din Zgărdești, iar mama din Chișinău.

Studiile muzicale inițiale le-a obținut în orașul natal, la Școala populară de artă (astăzi, Școala populară de arte și meserii „Cornetti" din Craiova), unde i-a avut ca profesori pe N. Giulea și L. Ionescu la pian, M. Bârcă la armonie, I. Alexandrescu și C. Paraschivescu la teoria muzicii. A absolvit (în 1962) Liceul „Frații Buzești" (astăzi, Colegiul Național „Frații Buzești" din Craiova). Apoi a studiat la Conservatorul de Muzică „C. Porumbescu" (astăzi, Universitatea Națională de Muzică din București), la secțiile dirijat și pedagogie muzicală (1962-1967), cu renumiții pedagogi: D. D. Botez – dirijat coral, V. Giuleanu și V. Ceaikovschi – teoria muzicii, I. Ghica – dirijat orchestră, F. Efimescu – armonie, Z. Vancea – contrapunct, A. Stroe – orchestrație și instrumentație, C. P. Basacopol – forme muzicale.

A activat ca profesor de orchestră la Liceul de Muzică nr. 1 din București (1969-1978), apoi, după comasarea liceelor de artă, a funcționat ca profesor de orchestră la Liceul de artă „G. Enescu" din București (1978-1990). Pentru scurt timp a fost director adjunct de specialitate. Între anii 1983 și 1992 a fost profesor de dirijat la fanfara Școlii militare de muzică din București și i-a avut ca elevi pe o mare parte a ofițerilor de muzică din țară.

Din anul 1990 a activat ca profesor de orchestră, muzică de cameră și istoria muzicii la Liceul de Muzică (azi, Colegiul Național de Arte „D. Lipatti" din București). Timp de peste 35 de ani a fost șeful Catedrei de ansambluri – muzică de cameră.

În anii 1998-1999 a fost coordonator și lector al Cursului internațional de dirijat la București și Piatra Neamț.

În cariera sa artistică, a dirijat peste 1 500 de concerte și spectacole în România și peste hotare: Franța, Germania, Marea Britanie, Spania, Elveția, Republica Moldova, Tunisia, China, SUA, Polonia etc.

Începând cu anul 1972, a dirijat numeroase concerte la filarmonicile din Timișoara, Craiova, Iași, Bacău, Oradea, Târgu Mureș, Satu Mare, Constanța, Ploiești, Sibiu, Botoșani etc. În anul 1985 a dirijat la Opera Națională din București premiera baletului „Albă-ca-Zăpada" de D. M. Goia.

A susținut peste 150 de concerte educative, în calitate de dirijor și comentator, la Filarmonica „G. Enescu" din București și la filarmonici din țară.

În anul 1973 a înființat Orchestra Simfonică a Tineretului Bucureștean, cunoscută

în prezent cu numele de Orchestra Simfonică de Tineret „D. Lipatti".

Printre soliștii renumiți cu care a colaborat se află: N. Florei, G. Amiraș, M. Constantinescu, L. Cicoară, Șt. Ruha, N. Okada, W. Lang, J. Alexander, Kiimiko Nuuki, T. Dalli, A. Csaba, A. Agoston, D. Zancu, M. Kolpos etc.

Sub bagheta lui Nicolae Racu au avut debutul un șir de interpreți importanți, cu care a colaborat în continuare: M. Cazacu, A. Gheorghiu, C. Sandu, C. Șerban, Em. Dascăl, F. Paul, F. Totan, I. B. Ștefanescu, C. Mugur, Al. Tomescu, D. C. Vornicelu, V. Moroianu, R. Lazăr Gheorghiu, C. Oprițoiu etc.

Participă în proiectul „Clasic e fantastic!" prin care este oficiată muzica și sunt onorați compozitorii. O atenție sporită acordă muzicii românești, dar și muzicii din repertoriul internațional. Din 1990 interpretează muzică veche patriotică.

A participat la competiții și evenimente internaționale muzicale: „Eurochestries" (Franța, Marea Britanie, Spania); „Musique en Morvan" (Franța); „Octobre Musical de Carthage" (Tunisia); „Semaine Culturelle Roumanie" (Argentan, Franța).

A impulsionat contactul cu orchestre din străinătate și s-a implicat în organizarea concertelor în România ale Orchestrei Naționale a Radioteleviziunii din Chișinău, a Orchestrei Ansamblului „Viitorului Chinei" din Tianjin, China, a Orchestrei Școlii de Muzică din Zagreb, Croația.

A participat în calitate de autor la elaborarea „Dicționarului universal de muzică", apărut sub coordonarea lui J. Lupu. A fost consultant și autor al unui șir de articole pentru colecția „Mari compozitori", apărută la Editura „Litera Internațional" (2008).

Este membru fondator și membru de onoare al Asociației de Prietenie Româno-Chineze.

Nicolae Racu a primit numeroase premii și distincți, printre care Marele Premiu „Struna de aur", Polonia (1987). A fost desemnat „Omul anului" de International Biographical Center din Cambridge, Marea Britanie (1996). A fost inclus în enciclopedii ale personalităților din România, printre care „Hübners Who is Who" (2005), „Dictionary of International Biography" (2009). I-a fost acordată Diploma de excelență și Distincția „Pentru merite deosebite în folosul comunității" (2006), Diploma de excelență și Premiul „Gh. Lazăr" (2007); Diplomă de excelență din partea Asociației Profesorilor de Muzică și Desen din România (2007) ș.a.

Bibliografie:

Racu, Nicolae. Lumea în Armonie. Nicolae Racu, dirijor / interviu realizat de Laurențiu Topală // Trinitas TV : [YouTube]. – 2020. – 28 noiem. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=p-94p3CBJNE (accesat : 11.06.2024).

Racu, Nicolae. Nicolae Racu : interviu / realizat de Vlad Ghinea // Radio România Muzical : [site]. – 2020. – 7 mar. – URL: https://www.romania-muzical.ro/stire/audio-interviu-nicolae-racu/2597101/15/2 (accesat : 10.06.2024).

Racu, Nicolae. Zece minute de muzică. Maestrul Nicolae Racu, dirijor / interviu realizat de Laurențiu Topală // Trinitas TV : [YouTube]. – 2017. – 4 noiem. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=il6rvfxFPCs (accesat : 11.06.2024).

***

Andrei, **Otilia**. Clasic e fantastic, concert aniversar dedicat dirijorului Nicolae Racu, pentru a sărbători 50 de ani de activitate / Otilia Andrei // Adevărul.ro : [site]. – 2018. – 5 febr. – URL: https://adevarul.ro/stil-de-viata/cultura/clasic-e-fantastic-concert-aniversar-dedicat-1841763.html#google_vignette (accesat : 10.06.2024).

Carp, Dan. Nicolae Racu, concert simfonic aniversar la Ateneu cu Colegiul Lipatti / Dan Carp // DCnews : [site]. – 2018. – 6 febr. – URL: https://www.dcnews.ro/concert-simfonic-aniversar-la-ateneul-roman_578566.html#google_vignette (accesat : 11.06.2024).

Manea, Carmen. Nicolae Racu – 75 / Carmen Manea // Actualitatea muzicală. – 2020. – Nr 4. – P. 19-20. – ISSN 1220-742X ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ucmr.org.ro/Texte/Actualitatea-Muzicala-2020-04.pdf.

Popescu, **Mariana**. Dirijorul Nicolae Racu – 75 / Mariana Popescu // Asociația Națională Corală din România : [site]. – URL: https://www.ancorom.ro/noutati_doc_375_dirijorul-nicolae-racu-75_pg_0.htm (accesat : 10.06.2024).

Popescu, **Mariana**. Nicolae Racu / Mariana Popescu // Muzicieni basarabeni afirmați în România / Mariana Popescu. – București : Editura Muzicală, 2014. – P. 157-161. – ISBN 978-973-42-0843-2.

Elena Harconița

Victoria FONARI
1975

Critic literar, poetă, doctor în filologie, conferențiar universitar.

S-a născut la 8 martie 1975, la Chișinău.

Absolvă în 1991 Liceul Teoretic Român-Francez „Gh. Asachi" (azi, Instituția Publică Liceul Teoretic „Gheorghe Asachi" din mun. Chișinău). În anii 1991-1996 face studii la Universitatea de Stat din Moldova (USM), Facultatea de Litere, specialitatea limba și literatura română și limba latină (prima promoție în Republica Moldova cu această specializare), obținând calificarea filolog, profesor de limba și literatura română și limba latină.

Pregătirea sa profesională este legată strâns de USM. Devine doctorandă la USM (1997-2001). În 2001 susține teza de doctor în filologie la Academia de Științe a Moldovei, cu tema „Factorul intelectual și sentimental în creația lui Aureliu Busuioc" și obține titlul științific de doctor în filologie. În 2007 obține titlul științifico-didactic de conferențiar universitar.

Face stagii la Universitatea din Roma „La Sapienza", Italia (2004), unde participă în cadrul laboratorului teatral „Gli uccisori del chiaro di luna". În urma proiectului „Amnesia Vivace" (Laboratorul de cercetare literară și muzicală), vocea Victoriei Fonari este înscrisă pe CD, unde apare și poezia semnată de autoare „Azzuro".

Din 2000 activează în funcție de lector universitar, apoi este conferențiar universitar la Catedra de Literatură Română și Teorie Literară (actualmente, Departamentul Lingvistică Română și Știință Literară). Predă diferite cursuri universitare: „Istoria literaturii postbelice", „Literatură română comparată", „Literatura pentru copii", „Hermeneutica literară" ș.a.

Este interesată de cercetarea hermeneuticii mitului, fiind promotoarea acestei direcții prin lucrările „Hermeneutica literară" (2007), „Hermeneutica mitului antic în poezia din Republica Moldova (1990-2010)" (2021) ș.a.

A semnat șase monografii, ce includ studii de istorie și critică literară, precum și suporturi de curs, printre care „Proiecții ale mitului în creația lui V. Teleucă, L. Butnaru și A. Suceveanu" (2013); „Literatura comparată" (2018); „Creația lui N. Dabija sub semnul orfic" (2022); „Mitologie" (2024). A publicat peste 120 de articole în Republica Moldova, România, Italia, Cehia, Polonia, Ucraina, Rusia, Spania.

În 2018 după scenariul Victoriei Fonari a fost realizat filmul documentar „Nicolae Dabija: generația Ochiul al treilea" la sugestia Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu".

Victoria Fonari scrie și versuri, cu care debutează în anul 2000 (volumul „Zbor în antiteză"). Urmează următoarele cărți de poezie: „Sarea pasiunii" (2005); „Aleile de corali" (2012); „Umbra fulgului" (2013); „La marginea absolutului. Au bord de l'absolu" (2016); „Atingeri de aripi" (2018); Fericirea din clepsidră (2018), „Olimp & Hades" (2020); „Moldova – o constelație din petalele universului: traducere în șase limbi europene" (2020); „Portalul inimii" (2024) ș.a. Versurile sale au fost traduse în azeră, engleză, franceză, italiană, germană, rusă, spaniolă, ucraineană și publicate în revistele literare, antologii, în Republica Moldova, România, Italia, Spania, Grecia, Azerbaidjan.

Publică cărți pentru copii: „Abecică" (2005, reeditată și revizuită în 2021); „Școala steluțelor" (2009); „Jurnalul micului cititor din Chișinău" (2020) – apreciată cu Premiul Cartea cognitivă la salonul de Carte pentru copii 2021; „Pe spinarea unui leu în orașul Chișinău" (2023); „Povestea mării" (2024).

Colaborează cu diverse ziare și reviste: „Acta Marisiensis. Philologia" (Târgu Mureș), „Amnesia Vivace" (Roma), „Analele Universității de Stat din Moldova" (în prezent: Studia Universitatis Moldaviae), „Argeș" (Argeș), „Asachi" (Piatra Neamț), „BiblioPolis" (Chișinău), „Contrafort" (Chișinău), „Cronica veche" (Iași), „Dacia literară" (Iași), „Făclia" (Chișinău), „Gând românesc" (Alba Iulia), „Limba română" (Chișinău), „Literatura și arta" (Chișinău), „Revista Literară" (Azerbaidjan), „Viața Basarabiei" (Chișinău) ș.a.

Din 2006 conduce Cenaclul literar „Magia cuvântului", inițial la Biblioteca

„Maramureș", filiala Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu"; din 2012 la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu", unde a organizat 40 de lansări de carte, întâlniri cu scriitori din Republica Moldova, România și Italia, concursuri de traducere, a realizat dialoguri cu oameni de cultură.

Membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova (2005); membră a Asociației Române de Studii Semiotice (2009); membră (2014) și vicepreședinte (2019) al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, Filiala Chișinău.

Laureată a premiilor săptămânalului „Literatura și arta" (anii 2008-2010, 2015, 2017-2019, 2022, 2023).

Victoria Fonari a obținut locul II la Concursul de poezie din Galatone, Italia (2004) și este laureată a Concursului pentru cea mai frumoasă poezie de dragoste, Uniunea Scriitorilor din Moldova (2012). A fost apreciată cu: Premiul „V. Coroban" pentru monografia „Proiecții ale mitului în creația lui V. Teleucă, L. Butnaru, A. Suceveanu" (2013); Diploma „Poetă a Iașului" decernată în cadrul Festivalului Poezia la Iași (2016); Diploma de excelență decernată de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (2017); Diploma pentru cel mai bun film documentar „N. Dabija – generația ochiului al treilea" (2019) acordată de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România; Premiul „Cartea anului 2018" pentru volumele „Atingeri de aripi" și „Fericirea din clepsidră" decernat de Filiala Chișinău a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (2018); Premiul acordat la Salonul Internațional de Carte (2019); Premiul Special „N. Dabija" decernat de Consiliul Județean Bacău și Filiala Bacău, Uniunea Scriitorilor din România (2021) ș.a. I s-au mai conferit: Diploma de excelență în cadrul Expoziției Europene de Creativitate și Inovație „EuroInvent (2021) pentru suportul de curs „Literatura comparată" (Chișinău, 2018); Medalia de bronz (2021) pentru cartea de fotopoeme „Olimp & Hades" (Onești, 2020); Medalia de bronz (2022) pentru studiul monografic „Hermeneutica mitului antic în poezia din Republica Moldova (1990-2010)" (Chișinău, 2021); Medalia de bronz (2024) pentru cartea „Creația lui N. Dabija sub semnul orfic" (Iași, 2023).

Bibliografie selectivă:

Fonari, Victoria. Atingeri de aripi" : [Poezii] / Victoria Fonari. – Bacău : Ateneul Scriitorilor, 2018. – 90 p. – ISBN 978-606-8828-66-4.

***Rec.: Codreanu, Lina*. Lumina și tăcerea // Conexiuni culturale basarabene / Lina Codreanu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2024. – P. 167-171.

***Rec.: Luca, Daniel*. Zbor în doi // Raftul de la colț. Vol. 4 / Daniel Luca. – Giroc : Castrum de Thymes, 2022. – P. 69-73.

Fonari, Victoria. Creația lui Nicolae Dabija sub semnul orfic / Victoria Fonari. – Iași : Princeps Multimedia, 2022. – 136 p. – (Colecția Eseu). – ISBN 978-606-8510-29-3.

Fonari, Victoria. Factorii intelectual și sentimental în opera lui Aureliu Busuioc / Victoria Fonari. – Chișinău : CE USM, 2003. – 216 p. – ISBN 9975-70-296-1.

Fonari, Victoria. Hermeneutica literară : (Material didactic) / Victoria Fonari. – Chișinău : CE USM, 2007. – 114 p. – ISBN 978-9975-917-80-3.

Rec.: Chiscop, Liviu. O introducere în „Hermeneutica literară" // Expres cultural. – 2020. – Nr 3 – P. 14.

Rec.: Vorotneac, Elena. Hermeneutica literară, o amplă viziune asupra textului // BiblioPolis. – 2015. – Nr 3. – P. 197-198.

Fonari, Victoria. Hermeneutica mitului antic în poezia din Republica Moldova (1990-2010) : Studiu monografic / Victoria Fonari. – Chișinău : Epigraf, 2021. – 272 p. – ISBN 978-9975-60-418-5.

***Rec.: Boldea, Iulian* // Intertext. – 2022. – Nr 1. – P. 184-185.

Rec.: Burlacu, Alexandru. Un studiu monografic valoros // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe umanistice. – 2022. – Nr 4 (154). – P. 89-91.

***Rec.: Ceia, Valy* // Analele Universității de Vest din Timișoara. Seria Științe filologice. – 2022. – Nr LX. – P. 311-313.

Rec.: Dănilă, Ioan // Studii și cercetări științifice. Seria Filologie. – 2022. – SCS 47. – P. 111-112.

***Rec.: Dumitru Oancea, Maria-Luiza* // Myth, symbol and ritual: elucidatory paths to the fantastic unreality. Vol. 4 / editors: Maria-Luiza Dumitru Oancea, Ramona Mihăilă, Onorina Botezat. – București : Editura Universității din București, 2022. – P. 385-390. – ISBN 978-606-16-1391-5.

Fonari, Victoria. La marginea absolutului. Au bord de l'absolu / Victoria Fonari. – Chișinău : Foxtrot, 2016. – 78 p. – ISBN 978-9975-120-99-9.

***Rec.: Chiscop, Liviu*. Cu Victoria Fonari, până la marginea absolutului // Axiologice : diagnoze critice / Liviu Chiscop. – Bacău : Alma Mater, 2018. – P. 81-88.

***Rec.: Cisteianu, Virgil Șerbu*. Victoria Fonari – între Euridike și Gorgone // Cărți și lecturi / Virgil Șerbu Cisteianu. – Alba Iulia : Gens Latina, 2016. – P. 22-31.

Fonari, Victoria. Moldova – o constelație din petalele

universului / Victoria Fonari ; coordonator: Adriana Cazacu. – Chișinău : CEP USM, 2020. – 2 discuri optice electronice. – Traducere în 6 limbi europene. – Date și programe electronice (fictiune). – Cerințe de sistem : DVD RW Drive (D:) File System : UDF ; Free Space : 669Mb. – ISBN 978-9975-152-58-7.

Fonari, Victoria. Olimp & Hades / Victoria Fonari. – Onești : Magic Print, 2020. – 151 p. – ISBN 978-606-622-508-3.

Rec.: Gîrlea, Olesea. Câteva reflecții despre cartea Victoriei Fonari „Olimp & Hades" // Limbă, Literatură, Folclor. – 2021. – Nr 2. – . P. 105-108.

Fonari, Victoria. Portalul inimii / Victoria Fonari. – Dorohoi : Prospexi, 2024. – 161 p. – ISBN 978-630-6624-14-0.

Rec.: Gorban, Anca. În pentagonul iubirii // Literatura și Arta. – 2024. – 6 iun. – P. 7.

Rec.: Răileanu, Vitalie. Propriul suflet liric // Literatura și Arta. – 2024. – 19 sept. – P. 4.

Fonari, Victoria. Proiecții ale mitului în creația lui Victor Teleucă, Leo Butnaru și Arcadie Suceveanu / Victoria Fonari. – Chișinău : Foxtrot, 2013. – 206 p. – ISBN 978-9975-120-25-8.

Fonari, Victoria. Umbra fulgului / Victoria Fonari. – Galați : Editura Centrului Cultural „Dunărea de Jos", 2013. – 64 p. – ISBN 978-606-8374-27-7.

***Rec.: Secară, Adi George*. Despre Victoria (și cruzimea) fulgului // Dunărea de Jos. – 2013. – Nr 141 (noiem.). – P. 5.

Fonari, Victoria. Sarea pasiunii : Poezii / Victoria Fonari. – Chișinău : Pontos, 2005. – 96 p. – (Pegasus). – ISBN 9975-926-37-1.

Rec.: Ghilaș, Ana. Poezia ca afirmare a eului // Făclia. – 2005. – 14 mai. – P. 5.

Rec.: Grosu, Lidia. Un univers ROMAntic // Capitala. – 2005. – 18 mai. – P. 8.

***

Fonari, Victoria. Aureliu Busuioc de la inscripții la Hronic / Victoria Fonari // Aureliu Busuioc : Biobliografie / alcătuitori: Elena Cebotari, IrinaTutun. – Chișinău : Magna-Princeps, 2010. – P. 3-5. – ISBN 978-9975-52-077-5.

****Fonari, Victoria**. Cosmogonia nostalgiei de primordial în lirica lui Valeriu Matei / Victoria Fonari // Îmbrăcarea în trup / Valeriu Matei. – București : Editura Academiei Române, 2024. – P. 306-309. – ISBN 9789732738290.

****Fonari, Victoria**. Hermeneutica mitului: iconografie și publicitate / Victoria Fonari // Cultură și comunicare în spațiul unitar european = Culture and Communication in Unitary European Space = Culture et communication dans l'espace unitaire europeén" / coordonatori: Gina Nimigean, Ludmila Braniște. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2010. – P. 364-369. – ISBN 978-973-703-527-1.

Fonari, Victoria. Lumina poetică a copilăriei / Victoria Fonari // Fenomenul artistic Ion Druță / concepție, întocmire, coordonator, redactor științific, responsabil de ediție: M. Dolgan. – Chișinău : [S. n.], 2008. – P. 190-196. – (Colecția Academica ; Vol. 4, ISBN 978-9975-78-645-4). – ISBN 978-9975-67-572-7.

Fonari, Victoria. Mitul ontologic al nunții în lirica lui Anatol Codru / Victoria Fonari // Anatol Codru: Mitul personal / coordonatori: Alexandru Burlacu, Dumitru Olărescu. – Chișinău : Pro Libra, 2016. – P. 81-84. – ISBN 978-9975-3122-9-5.

Fonari, Victoria. Nicolae Esinencu și alchimia fericirii: între Cronos și Eros / Victoria Fonari // Nicolae Esinencu : Viața și opera (ca) într-o carte : Antologie de critică literară / antologator: Vitalie Răileanu. – Iași : Tipo Moldova, 2016. – P. 143-153. – ISBN 978-606-676-932-7.

Fonari, Victoria. Orientări artistice și stilistice în literatura contemporană" – o exegeză de inestimabilă valoare științifică și utilitate cognitivă instructivă / Victoria Fonari // Mihail Dolgan: Polifonismul creativității : (conștiința civică și estetică a poeziei). – Chișinău : [S. n.], 2010. – P. 82-85. – ISBN 978-9975-78-792-5.

Fonari, Victoria.Victoria Fonari: „Lectura este proprie tuturor vârstelor" : [intrerviu cu Victoria Fonari, conferențiar universitar, scriitoare] / consemnare: Viorica Ataman // BiblioPolis. – 2022. – Nr 1. – P. 89-95. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

****Fonari, Victoria**. Victoria Fonari : [date biografice; interviu] / intrerviu realizat de Mariana Moga // Femeia, un nou anotimp în literatura contemporană : (interviuri) / Mariana Moga. – Iași : Rotipo, 2020. – P. 104-110. – ISBN 978-606-066-033-0.

Fonari, Victoria. Viziuni filosofico-poetice asupra timpului interiorizat / Victoria Fonari // Orientări artistice și stilistice în literatura contemporană. Vol. 1 / coordonator: Mihail Dolgan. – Chișinău : USM, 2003. – P. 174-191. – ISBN 9975-70-250-3.

***

Apetri, Dumitru. Victoria Fonari. Consacrare deplină profesiei / Dumitru Apetri // Pedagogii – grădinari ai ființelor umane / Dumitru Apetri. – Chișinău : Lumina, 2021. – P. 63-65. – ISBN 978-9975-65-476-0.

Botezatu, Liuba. Motivul înălțării prin spiritualitate – Victoria Fonari / Liuba Botezatu // Principiul axiologiei globale. Teoria și metodologia specială – teoria și metodologia generală a creativității / Liuba Botezatu. – Comrat : Universitatea de Stat din Comrat, 2024. – P. 244-249. – ISBN 978-9975-83-280-9.

Caraman, Vlad. Fonari Victoria / Vlad Caraman // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni : F-P / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : Editura UNU, 2023. – P. 17-20. – ISBN 978-9975-179-03-4.

****Chiscop, Liviu**. Fonari Victoria / Liviu Chiscop // Scriitori români de azi : Dicționar ilustrat. Vol. 1. – Bacău : Contexte, 2019. – P. 121-125. – ISBN 978-606-94715-5-5.

Cimpoi, Mihai. Victoria Fonari / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni / Mihai Cimpoi,

Traian Vasilcău. – Chișinău, 2019. – P. 434. – ISBN 978-9975-3356-7-6. – ISBN 978-9975-3356-8-3.

Moga, Mariana. Fonari Victoria / Mariana Moga // Dicționar de reliefuri literare românești. Vol. 3 / coordonator: Mariana Moga. – Adjud : Armonii culturale, 2020. – P. 12-19.

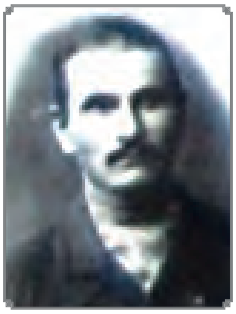
Moga, Mariana. Victoria Fonari : [tabel cronologic] // Hodie scriptoribus. Vol. 2 / coordonator: Mariana Moga. – Giroc : Castrum de Thymes, 2022. – P. 37-40. – ISBN 978-606-9613-46-7.

Oprea, Nicolae. Lirismul feminin între natură și cultură // Opțiuni de cronicar / Nicolae Oprea // Târgoviște : Bibliotheca, 2023. – P. 108-112. – ISBN 978-606-772-726-5.

Schițco, Nicolae. Fonari Victoria / Nicolae Schițco // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 13. – Chișinău : Findația „Draghiștea", 2015. – P. 495-496. – ISBN 978-9975-3031-6-3.

Trifan, Călina. Fonari Victoria / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2006. – Chișinău : Prut Internațional, 2007. – P. 205-206. – ISBN 978-9975-69-867-2.

Elena Barbos-Balinschi

Constantin BIVOL
1885-1942

Militar, deputat în Sfatul Țării și în Parlamentul României, primar de Chișinău.

S-a născut la 10 martie 1885, în s. Costești, azi rn. Ialoveni. Până în anul 1918 a făcut serviciul militar în armata Imperiului Rus. În calitate de deputat al primului legislativ basarabean, la 27 martie 1918, a votat Unirea Basarabiei cu România. La 23-24 noiembrie 1919 a fost ales deputat în Parlamentul României, din partea județului Chișinău.

A fost membru al Partidului Național Țărănesc (1925-1927), apoi al Partidului Național Liberal. Primar al satului Costești (1925-1926; 1932).

În urma anexării Basarabiei de către URSS, a fost arestat la 25 august 1940 „pe motiv că a desfășurat activități antisovietice și a votat Actul Unirii Basarabiei cu România din 27 martie 1918". La 12 martie 1942 a decedat în închisoarea nr. 4 din din or. Cistopol, RASS Tătară.

Reabilitat la 16 iulie 1990 de Procuratura RSS Moldova.

Decorat cu Ordinul „Coroana României".

Bibliografie selectivă:

[Bivol Constantin] // Cartea Memoriei. Vol. 2. – Chișinău : Știința, 2001. – P. 442. – ISBN 9975-9726-1-6.

Chiriac, Alexandru. Membrii Sfatului Țării / Alexandru Chiriac. – București : Editura Fundației Culturale Române, 2001. – ISBN 973-577-325-2.

Moraru, Alexandru. Despre soarta tragică a lui Constantin Bivol, deputat în Sfatul Țării. Un martir al neamului românesc / Alexandru Moraru // Gazeta de Chișinău : [site]. – 2021. – 3 dec. – URL: https://gazetadechisinau.md/2021/12/03/despre-soarta-tragica-a-lui-constantin-bivol-deputat-in-sfatul-tarii-un-martir-al-neamului-romanesc/ (accesat : 12 mai 2024).

Pădureac, Lidia. Sistemul represiv sovietic și soarta membrilor Sfatului Țării : studiu de caz / Lidia Pădureac // Centenar Sfatul Țării : 1917–2017 : Conferința „Centenar Sfatul Țării : 1917-2017, 21 noiembrie 2017, Chișinău. – Chișinău : Lexon-Prim, 2017. – P. 655. – ISBN 978-9975-139-54-0.

Ion Valer Xenofontov

Alexandru BEJENAR
1935-?

Biblioteconomist, doctor în pedagogie, conferențiar universitar.

S-a născut la Vâsoceanca, Tarutino, reg. Odesa, la 10 martie 1935. În anul 1959 a absolvit la Moscova Institutul de Bibliotecari (azi, Universitatea de Stat de Cultură și Arte din Moscova), iar în 1965 a finalizat studiile la Institutul din Kiev. A susținut teza de doctor în domeniul pedagogiei în anul 1979.

Alexandru Bejenar și-a început activitatea profesională în anul 1950 ca bibliotecar al școlii medii din or. Borodino, apoi a devenit șeful sălii de lectură a bibliotecii orășenești Borodino. În anii 1959-1966 activează în calitate de învățător, apoi șef de studii la școala medie din aceeași localitate.

În 1966 se stabilește la Chișinău și ocupă funcția de metodist la Institutul de Perfecționare a Cadrelor Pedagogice, apoi, timp de șapte ani, este inspector la Direcția

Școli din cadrul Ministerului Învățământului Public al RSSM.

Între anii 1979 și 1993 este șef al Catedrei de biblioteconomie la Universitatea de Stat din Moldova, orientând activitatea științifico-didactică spre asigurarea bibliotecilor cu specialiști profesioniști, care să susțină informațional dezvoltarea economiei și culturii naționale. Direcțiile principale ale cercetărilor lui Alexandru Bejenar sunt axate în această perioadă pe resursele umane, pe activitatea bibliotecilor în noile condiții economice, pe problemele teoretice în domeniul biblioteconomiei naționale. La finele anilor '80 disciplina „Istoria bibliotecilor" predă la Facultatea de Biblioteconomie, care avea atunci peste 900 de studenți.

Fiind un bun cunoscător al domeniului biblioteconomic și un specialist în pedagogie, a contribuit la dezvoltarea activității educaționale și de cercetare științifică în cadrul catedrei, la susținerea tezelor de doctorat a colegilor.

A publicat mai multe articole în culegeri și studii monografice despre istoria cărții și a bibliotecilor, inclusiv: „Aspecte de umanitate în modelarea viitorilor pedagogi", „Pregătirea specialiștilor pentru biblioteci", „Activitatea bibliologică în condițiile actuale" ș. a.

A fost distins cu Medalia „Pentru muncă excelentă" (1970) și Insigna „Eminent al învățământului din URSS" (1976).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 126.

Bibliografie selectivă:

***Istoria și starea actuală a activității bibliotecare în RSS Moldovenească** : Material didactic pentru studenții facultății de biblioteconomie / redactor responsabil: A. S. Bejenar, E. I. Bodrug. – Chișinău : [S. n.], 1987. – 74 p.

***

Bejenar, **Alexandru**. Aspecte de umanitate și modelarea viitorilor bibliologi / Alexandru Bejenar // Activitatea bibliologică în condițiile actuale : Tezele referatelor și comunicărilor la Conferința a IV-a republicană, 30 noiembrie 1993, Chișinău. – Chișinău, 1993. – P. 33-34.

Bejenar, **Alexandru**. Cartea, mijloc de convingere / Alexandru Bejenar // Tribuna. – 1980. – Nr 17. – P. 38-41.

***

Беженар, Александр. Некоторые проблемы подготовки библиотечных кадров в условиях перестройки высшей школы // Проблемы единого методического руководства библиотеками : Тезисы сообщений на республиканской конференции. – Кишинев, 1988. – P. 169-172.

Беженар, Александр. Технические средства в библиотечном образовании / Александр Беженар // Советское библиотековедение. – 1987. – Nr 11 – P. 66-69.

***

Bejenar Alexandru : [fișier biografic] // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : profesori și discipoli : [40 de ani de la organizarea învățământului bibliologic universitar în Moldova] / autor-alcătuitor: Ion Madan. – Chișinău : Universitatea de Stat din Moldova, 2000. – P. 5-6.

Cozma, **Valeriu**. Bejenar Alexandru / Valeriu Cozma // Istoria Universității de Stat din Moldova, 1946-1996 / Valeriu Cozma – Chișinău, 1996. – P. 375.

Elena Harconița

Anton UNCUȚĂ 1935-2013

Regizor și redactor, asistent de regie, operator, cavaler al Ordinului „Gloria Muncii", stabilit în România.

S-a născut la 10 martie 1935, în s. Târnova, jud. Soroca, astăzi rn. Dondușeni. A decedat la 13 aprilie 2013, la București.

A absolvit școala medie din satul natal (1953), apoi Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova) în anul 1958.

Debutul său profesional a avut loc în anul 1965 la TV Moldova, cu emisiunea „TVC – Tinerețe vis cutezător", unde a descoperit și a lansat tineri talentați, care au devenit ulterior profesori universitari, doctori în științe, oameni de creație, specialiști remarcabili.

A activat la televiziune timp de 40 de ani, investindu-și toată competența, pasiunea, credința și fiind un apărător al adevărului și al idealurilor naționale.

A inaugurat mai multe cicluri de emisiuni, promovând personalități importante din diverse domenii. Printre acestea „Studioul preferințelor, Alo", unde s-au lansat I. Suruceanu, S. Rotaru, N. Cepraga, Z. Julea, I. Sado-

vnic, A. Lazariuc, O. Ciolacu, Gh. Urschi ș.a. Ciclul de emisiuni „Cunoscuții noștri necunoscuți”, cu participarea ÎPS Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei și Crișanei, cu preotul martir V. Țepordei, cu pictorul A. Podoleanu și cu alte personalități proeminente. Emisiunile sale au readus în actualitate mari personalități basarabene din diaspora.

În 1991, după prăbușirea imperiului sovietic, a fost cel care a scos portretele lui V. Lenin din birourile Radioteleviziunii. În anul 1997 se stabilește în România.

Anton Uncuță a pus bazele dezvoltării televiziunii naționale și a fost un promotor al valorilor și idealurilor naționale.

În anul 1998 a fost distins cu Ordinul „Gloria Muncii”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005”. – Chișinău, 2004. – P. 74.

Bibliografie selectivă:

Uncuță, **Anton**. Anton Uncuță: „Noi nu avem televiziune. Avem numai emisie…” : [interviu] / interviu realizat de Roibu Nicolae // Spovedanii de vineri / Nicolae Roibu. – Chișinău, 2002. – P. 24-33. – ISBN 9975-9567-3-4.

Uncuță, **Anton**. Sunt un meseriaș: Anton Uncuță – 60 : [interviu] / consemnare de Efim Josan // Literatura și Arta. – 1995. – 9 mar. – P. 6.

***

Încetarea din viață a realizatorului TV, Anton Uncuță // Radio Europa Liberă Moldova : [site]. – 2013. – 13 apr. – URL: https://moldova.europalibera.org/a/24956820.html (accesat : 29.03.2024).

Mătcaș, **Nicolae**. Dionis Lica – Omul care nu s-a lăsat învins de sistem : [cu referire la Anton Uncuță] // Revista Art-Emis : [site]. – 2019. – 30 ian. – ISSN-L 2247-4374. – URL: https://www.art-emis.ro/personalitati/dionis-lica-omul-care-nu-s-a-lasat-invins-de-sistem (accesat : 29.03.2024).

Roibu, **Nicolae**. A plecat dintre noi Anton Uncuță // Timpul. – 2013. – 15 apr. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://timpul.md/articol/a-plecat-dintre-noi-anton-uncuta-42805.html?nowprocket (accesat : 29.03.2024).

Ungureanu, **Larisa**. Chișinăul în filme : Studiul filmografic : [cu referire la Anton Uncuță] / Larisa Ungureanu. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 60. – (Chișinăuiana). – ISBN 978-9975-134-82-8.

Elena Harconița

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ „CAROL I” DIN BUCUREȘTI 1895

Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” este cea mai veche bibliotecă universitară din București dedicată studiului și cercetării, cu o organizare și dotare de nivel european. Este situată în Palatul Fundației Universitare „Carol I”.

La finele secolului XIX se constata o lipsă acută a bibliotecilor publice și Regele Carol I s-a adresat (1891) cu o scrisoare către primul său ministru în care își exprima intenția privind întemeierea Bibliotecii Universitare și a Fundației care ar sprijini studenții merituoși, dar lipsiți de mijloace materiale. Astfel, la 27 iunie 1891, sub egida Ministerului Învățământului Public, a fost decretată ca instituție de stat Fundația Universitară „Carol I” și a început construcția clădirii pe locul cumpărat de Regele Carol I. Edificiul a fost proiectat de arhitectul francez P. Gottereau. Construcția a fost finalizată în 1893, iar în următorii doi ani, Fundația Universitară Carol I a fost dotată și amenajată. Deoarece se afla în apropiere de Palatul Regal, a beneficiat de toate utilitățile de lux de la începutul secolului al XIX-lea: electricitate, lift pentru circuitul publicațiilor, încălzire centralizată. Avea inițial 3 400 de volume, din care majoritatea au fost dăruite de Regele Carol I și de Regina Elisabeta. Instituția a fost inaugurată pe 14 martie 1895 de însuși regele.

În perioada 1911-1914 localul a fost extins sub coordonarea aceluiași arhitect, fiind dat în folosință la 9 mai 1914 (Corpul „Dacia”), ca unul dintre cele mai importante edificii din București. Rafturile metalice au fost comandate din Dresda, mobilierul, cu piele verde – din Londra, iar vitraliile, care îi reprezentau pe voievozii români au fost executate la München. Modelul de amenajare a sălii pentru profesori a fost preluat de la Biblioteca Imperială a Germaniei. În 1914 Biblioteca avea 250 de locuri în cinci noi săli de lectură. Cărțile erau aduse prin poșta pneumatică și cu ascensorul care funcționa între sala de distribuție de jos și depozitele de sus.

O jumătate de secol Funda-

ția Universitară a contribuit la formarea elitei intelectuale prin acordarea de subvenții, premii de încurajare și burse studenților cercetători, tipărirea unor lucrări valoroase, a tezelor de licență sau de doctorat. În cadrul Fundației, în anii 1924-1927, și-au ținut ședințele Institutul Social-Român sub conducerea lui D. Gusti și Institutul de Literatură prezidat de M. Dragomirescu.

În anul 1925, în Aula Fundației Universitare „Carol I", a avut loc prima conferință a bibliotecarilor, sub coordonarea lui I. Bianu și Em. Bucuța. Tot aici au fost organizate conferințe și simpozioane ale grupărilor culturale „Forum", „Poesis" și „Criterion", care au reunit cele mai importante personalități din mediul academic.

În anii 1931-1933 prestigiul Fundației și al viitoarei Biblioteci Centrale Universitare (BCU) a fost consolidat de numele scriitorilor și profesorilor universitari, care activau în calitate de bibliotecari: G. Dem Teodorescu (folclorist și istoric literar), Șt. O. Iosif (poet și traducător), Al. Tzigara Samurcaș (director al bibliotecii între 1899 și 1946), M. Florian (muzician, solist vocal, instrumentist, compozitor și artist multimedia), C. Rădulescu-Motru (filozof, psiholog, pedagog, om politic, dramaturg, director de teatru, academician și președinte al Academiei Române între 1938-1941), I. Clopoțel (gazetar, sociolog, profesor, om politic, istoric și deputat în Marea Adunare Națională de la Alba Iulia), C. Vlădescu-Racoasa (sociolog și om politic), M. Tomescu (bibliolog, biblioteconomist, specialist în domeniile istoriei cărții, a bibliotecilor și al bibliografiei). În perioada dintre cele două războaie mondiale, Fundația a facilitat accesul la cunoaștere al unui număr mare de studenți, iar în Aulă au conferențiat personalități importante ale culturii românești, precum M. Sebastian, T. Vianu, M. Eliade, I. Jianu.

În anul 1948, Bibliotecii Fundației Universitare i se atribuie statutul de Bibliotecă Centrală a Universității „C. I. Parhon" din București, ea devenind centrul coordonator al rețelei de biblioteci de facultate a Universității din București. Biblioteca Fundației Universitare devine Biblioteca Centrală a Universității „C. I. Parhon" din București pentru 16 biblioteci independente, care înglobau 45 de săli de lectură cu 2 200 de locuri.

În anii 1963-1989 BCU era și Centru național de dotare cu publicații românești a lectoratelor de limbă, literatură și civilizația poporului român prin străinătate.

În perioada Revoluției din 1989, în incinta Bibliotecii s-a produs un incendiu devastator în care au ars 500 de mii volume (12 mii de volume din colecția bibliofilă, 52 de cărți din biblioteca lui M. Eminescu), numeroase ex-librisuri, hărți vechi și aproape 3 700 de manuscrise care au aparținut unor mari personalități ale culturii române: T. Maiorescu, I. L. Caragiale, G. Coșbuc, L. Blaga, M. Eliade.

A urmat reconstrucția clădirii, principala orientare a proiectului fiind extinderea și modernizarea complexului arhitectonic, ceea ce a presupus trei corpuri alături de Palatul Fundației, integrând clădirea fostei Bănci Dacia-România (distrusă în același incendiu din decembrie 1989) și viitoarea construcție a corpului „Boema". Astfel, astăzi BCU deține un singur imobil, format din trei corpuri de clădire.

Recuperarea parțială a colecțiilor a avut loc datorită solidarității umane a guvernelor, organizațiilor, instituțiilor politice, care în anul 1990 au răspuns apelului directorului general al UNESCO, F. Mayor, de modernizare a BCU. Au urmat donații de peste 100 de mii de volume de la persoane și instituții din țară și peste 800 de mii de volume de peste hotare. În același an, experții UNESCO în colaborare cu specialiști ai bibliotecii au elaborat un proiect de informatizare a BCU. Inițial (1993), baza de date creată în softul CDS/ISIS cuprindea aproximativ 60 de mii de înregistrări (cărți primite după 1990).

Instituția a fost conectată la internet (1994) și adaptată programului integrat VUBIS, BCU devenind prima între bibliotecile universitare din România care și-a creat o infrastructură informatizată, oferind în acest mod servicii complexe de acces și investigare atât a bazelor de date proprii, cât și a celor naționale și internaționale. Au fost informatizate (în 1996) bibliotecile filiale, iar în 1997 BCU a participat la realizarea proiectului „Parteneriat InfoEuropa" (programul PHARE EUROPA, finanțat de Uniunea Europeană), organizând Sala de lectură „Europa" cu acces la documente cu tematică europea-

nă și creată baza de date interinstituțională EUREF.

În anul 2001 a avut loc redeschiderea oficială (redeschiderea Aulei s-a făcut în 2007), în prezența Regelui Mihai și a Reginei Ana. Printr-o hotărâre de guvern (2006), denumirea a fost modificată în Biblioteca Centrală Universitară „Carol I" din București.

În anul 2005 a fost sărbătorită a 110-a aniversare de la inaugurarea Fundației Universitare „Carol I", invitat de onoare fiind Majestatea Sa, Regele Mihai. Manifestările au inclus cuvântări de evocare a rolului și importanței Fundației în viața culturală a Bucureștiului. Au fost reluate Conferințele Fundației Universitare „Carol I".

De-a lungul timpului, directori ai Fundației Universitare „Carol I" din București au fost: G. Dem. Teodorescu, folclorist și istoric literar (1895-1899), Al. Tzigara-Samurcaș, istoric de artă, etnograf, muzeolog (1899-1946), N. Bănescu, istoric, profesor universitar (1946-1948). Directori ai BCU au fost: C. I. Balmuș, filolog și profesor universitar (1948), N. Mironescu, bibliolog (1948-1952), Gh. Vlădescu-Răcoasa, sociolog și om politic (1952-1956), V. Suciu (1957-1963), M. Tomescu, bibliolog și istoric al cărții (1963-1969), C. Nuțu, istoric (1969-1979), I. Stoica, profesor universitar și bibliolog (1983-2003), M. Regneală, istoric al cărții și bibliolog (2003-2010), M.-C. Rădoi, profesor universitar și prima femeie director BCU (2010-prezent).

Astăzi, BCU are o structură organizațională complexă, formată din sediul central, Secția Pedagogică „I. C. Petrescu" și 16 biblioteci filiale, localizate în Universitatea din București: Administrație și Afaceri, Biologie, Botanică, Chimie, Drept, Filozofie, Fizică, Geografie, Geologie, Istorie, Litere, Limbi și Literaturi Romanice, Clasice și Orientale – Limbi și Literaturi Germanice și Slave, Biblioteca Austria, Matematică și Informatică, Jurnalism și Științele Comunicării, Psihologie și Științele Educației, Sociologie și Asistență Socială, Teologie Ortodoxă.

Obiectivul principal al instituției constă în sprijinirea procesului de învățare și cercetare academică, oferind utilizatorilor resurse proprii sau obținute prin intermediul cooperării, încurajându-i pe aceștia să descopere, să utilizeze și să creeze noi cunoștințe. Biblioteca deține o colecție cu valoare enciclopedică (pe suport tradițional și electronic), de peste 2 400 de mii de volume, o importantă bază infodocumentară pentru comunitatea academică.

Este asigurat accesul la baze de date electronice, servicii de împrumut interbibliotecar național și internațional, materiale multimedia, printare și copiere. Utilizatorii au acces gratuit la un număr de 20 de baze de date științifice cu circa 65 de mii de titluri de publicații periodice, la cărți electronice, referințe bibliografice, informații bibliometrice, astfel rețeaua BCU „Carol I" este racordată la circuitul informațional mondial și permite menținerea nivelului cunoașterii științifice printr-un potențial înalt de studiu și cercetare.

Tehnologia modernă este prezentă peste tot: sălile de lectură sunt dotate cu internet wireless, funcționează un sistem automatizat de împrumut și retur, un sistem de contorizare a utilizatorilor cu afișaj electronic la intrare.

Anual, instituția organizează evenimente cu valoare culturală specială, precum Festivalul „Strada de C'Arte" (din 2011), Noaptea Muzeelor (din 2011), în cadrul cărora vizitatorii iau parte la dezbateri publice pe teme educaționale sau de interes civic, lansări de carte, expoziții, concerte de muzică clasică și jazz.

Bibliotecarii sunt implicați în activități de cercetare, în proiecte de editare, inclusiv revista „De spiritu et anima", inițiată în anul 2022.

În anul 2005, Romfilatelia a lansat emisiunea filatelică „Biblioteca Centrală Universitară (fosta Fundație Universitară „Carol I") – 110 ani de la inaugurare". A fost dezvelită (2006) o placă de bronz dedicată noii denumiri a instituției și o efigie a Regelui Carol I. Bustul lui Carol I este amplasat în firida din fața Sălii Profesorilor. În fața clădirii Bibliotecii a fost instalată statuia ecvestră a Regelui Carol I, realizată de sculptorul F. Codre (2011).

Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I" i-a fost conferită „Crucea Casei Regale a României" (2014).

Bibliografie selectivă:

Berciu, **Adina. Eroinele României Mari. Destine din linia întâi / Adina Berciu. – București : Editura Muzeul Literaturii Române, 2018. – 486 p. – ISBN

978-973-167-450-6. – [cu participarea BCU „Carol I].

Biblioteconomia românească la început de secol XXI : omagiu profesorului Mircea Regneală la 70 de ani : [cu referire la BCU „Carol I"] / volum coordonat de Robert Coravu. – Constanța : Ex Ponto, 2013. – 302 p. – ISBN 978-606-598-283-3.

Dimitrie Gusti : o bibliografie a receptării / coordonator: Zoltán Rostás ; Biblioteca Centrală Universitară „Carol I". – București : Editura Universității din București, 2020. – 494 p. – ISBN 978-606-16-1178-2.

Ghid bibliografic de muncă intelectuală: Un model cultural: Biblioteca Centrală Universitară „Carol I" din București / redactor: Anca Podgoreanu. – București : Biblioteca Centrală Universitară, 2010. – 352 p. – ISBN 978-973-88947-1-6.

O carte. O bibliotecă. Un om: Ion Stoica – omagiu : evocări și studii : [cu referire la BCU „Carol I"] / coordonatori: Doina Banciu, Mireille Rădoi. – București : Biblioteca Centrală Universitară „Carol I", 2015. – 448 p. – ISBN 978-606-93991-0-1.

***

Badea, **Andreea**. Illustres professores, utilia praecepta. Documente inedite din colecția bibliofilă a Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I" / Andreea Badea // De spiritu et anima. – 2024. – 29 mar. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://revista.bcub.ro/illustres-professores-utilia-praecepta-documente-inedite-din-colectia-bibliofila-a-bibliotecii-centrale-universitare-carol-i/.

Badea, **Andreea**. Un document din colecția bibliofilă a Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I" inclus în Registrul Național Memoria Lumii: „Psaltirea în versuri" a Mitropolitului Dosoftei / Andreea Badea // De spiritu et anima. – 2023. – 22 sept. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://revista.bcub.ro/un-document-din-colectia-bibliofila-a-bibliotecii-centrale-universitare-carol-i-inclus-in-registrul-national-memoria-lumiipsaltirea-in-versuri-a-mitropolitului-dos/.

Mazilu, **Ștefania**. Interviu cu Ștefania Mazilu, coordonatoarea serviciilor din Sediul Central al BCU „Carol I" / interviu de Flaviu George Predescu // De spiritu et anima. – 2023. – 22 sept.

Noaptea muzeelor la Biblioteca Centrală Universitară „Carol I" // AMOS News : [site]. – 2024. – 20 mai. – URL: https://www.amosnews.ro/author/redactie/ (accesat : 20. 06. 2024).

Predescu, **Flaviu George**. O revistă suflet și spirit / Flaviu George Predescu // De spiritu et anima. – 2022. – 7 sept.

Predescu, **Flaviu George**. Starea de bine în biblioteca universitară și efectele sale asupra utilizatorilor / Flaviu-George Predescu // De spiritu et anima. – 2022. – 7 sept.

***

Biblioteca Centrala Universitara „Carol I" – prezentare generală // [YouTube] – URL: https://www.youtube.com/watch?v=157Qe9b7eiQ(accesat: 25.06. 2024).

Biblioteca Centrală Universitară „Carol I" : [site]. – 2022. – URL : https://www.bcub.ro/istoric/ (accesat : 26.06.2024)

Biblioteca centrală universitară din București : Scurt istoric 1895-1970. – București : [S. n.], 1970. – 189 p.

****Biblioteca Centrală din București : 75 de ani de activitate** : volum omagial / coordonator: Maria Vulcu. – București : Biblioteca Centrală Universitară, 1975. – 392 p. : il.

„**Carol I" Central University Library: a place in the city-a place for the sity** / editorial board: Ștefan Ghenciulescu, Mireille Rădoi, Victoria Frâncu [et al.]. – București: Editura Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I" din București, 2012. –56 p. [6]. – ISBN 978-973-88947-3-0.

***

Biblioteca Centrală Universitară : (fosta Fundație Universitară Carol I) – 110 ani de la inaugurare // Romfilatelia : [site]. – 2005. – 11 oct. – URL: https://romfilatelia.ro/magazin/produs/colectii-anuale/2005/biblioteca-centrala-universitara-fosta-fundatie-universitara-carol-i-110-ani-de-la-inaugurare/ (accesat : 25. 06.2024).

Buluță, **Gheorghe**. Biblioteci de învățământ și cercetare / Gheorghe Buluță // Scurtă istorie a bibliotecilor din România. – București : Editura Enciclopedică, 2000. – P. 209-213. – ISBN 973-45-0342-1.

Buluță, **Gheorghe**. Stoica Ion : [cu referire la BCU „Carol I"] / Gheorghe Buluță // Bibliologi români : dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 226-227. – ISBN 978-973-712-591-0.

Gabor, **Eugen**. Biblioteca Centrală Universitară „Carol I" – fereastră spre trecut și viitor / Eugen Gabor // De spiritu et anima. – 2022. – 7 sept. – URL: https://revista.bcub.ro/biblioteca-centrala-universitara-carol-i-fereastra-spre-trecut-si-viitor/ (accesat : 26.06.2024).

Gabor, Eugen. Biblioteca Centrală Universitară „Carol I" în comunism: umbre și lumini / Eugen Gabor // De spiritu et anima. – 2022. – 7 sept. ; Idem [Resursă electronica]. – URL: https://revista.bcub.ro/biblioteca-centrala-universitara-in-comunism-umbre-si-lumini/ (accesat : 26.06.2024).

Petrescu, **Victor**. Bibliotecile universitare : [cu referire la BCU „Carol I"] // Tratat de Biblioteconomie / coordonator: Mircea Regneală. Vol. 1. – București : Asociația Bibliotecarilor din România, 2013. – P. 294-296. – ISBN 978-606-93535-0-9.

Stan, **Simina**. Biblioteca universitară „Carol I" (II) după evenimentele din decembrie 1989, au urmat zece ani de șantier… // Jurnalul.ro : [site]. – 2008. – 29 oct. – URL: https://jurnalul.ro/timp-liber/casa/biblioteca-universitara-carol-i-ii-dupa-evenimentele-din-decembrie-1989-au-urmat-zece-ani-de-santier-317269.html (accesat : 25.06.2024).

Elena Harconița

Elena HARCONIȚA
1955

Specialistă în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager, Om emerit, distinsă cu Ordinul „Gloria Muncii”.

S-a născut la 15 martie 1955, în or. Bălți, în familia muncitorilor Anton și Varvara Rotari.

A învățat la Școala medie feroviară nr. 4 din or. Bălți (1962-1972). A absolvit cu mențiune Facultatea Biblioteconomie și Bibliografie la Universitatea de Stat din Chișinău (azi, Universitatea de Stat din Moldova), specialitatea bibliotecar-bibliograf (1972-1976).

A beneficiat de stagii și vizite de documentare la bibliotecile naționale, universitare și publice din Federația Rusă (Celeabinsk, Sverdlovsk, 1982; Moscova, 1984), din Estonia (Tartu, 1985), la Biblioteca Congresului din Statele Unite ale Americii (2000); la biblioteci din România (1992-2018: București, Iași, Brașov, Botoșani, Galați, Timișoara, Cluj-Napoca, Tulcea, Constanța, Suceava); din Lituania (Tartu, 1992; Kaunas, Vilnius, 2014, 2015), Polonia (2006), Ungaria (Budapesta, 2016), Irlanda (Limerick, 2016), Letonia (Riga, 2017), Grecia (Rethimno, 2017), Germania (Dresden, 2017), Norvegia (Bergen, 2017), Belarus (Minsk, 2018) ș.a. A obținut Bursa „Preot I. Jechiu” oferită de Asociația Culturală Pro Basarabia și Bucovina, Filiala Galați (1992).

Parcursul profesional ai celor circa 50 de ani de activitate l-a început la Biblioteca Științifică a Institutului Pedagogic de Stat „A. Russo” (azi, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „A. Russo” din Bălți – USARB), de la funcția de bibliotecar, metodist la șef Secție metodică (1976-1993), director-adjunct (1993-2001) și director a Bibliotecii Științifice a USARB (2001-2020). Stabilindu-se cu traiul la Chișinău, s-a angajat la Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a Universității Agrare de Stat din Moldova, în calitate de șef sector (2022-2023), iar în martie 2023 se încadrează ca specialist principal la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, în Secția cercetare bibliografică.

De-a lungul anilor a menținut Biblioteca integrată în spațiul educațional și științific universitar și în mediul biblioteconomic național și internațional. A dirijat, a coordonat, a asigurat funcționarea și monitorizarea Bibliotecii Științifice a USARB, planificând, analizând, sintetizând, delegând responsabilități și generalizând în rapoarte și sinteze activitatea acestei instituții. A utilizat cu responsabilitate resursele financiare, indiferent de proveniență, printr-o administrare eficientă și o dotare adecvată împreună cu personalul calificat, competent și dinamic în vederea garantării nivelului corespunzător de îndeplinire a obiectivelor stabilite. S-a implicat constant în realizarea misiunii și obiectivelor instituției, în primul rând, prin dezvoltarea și modernizarea cunoștințelor bibliotecarilor, prin specializarea în domeniul biblioteconomic a angajaților cu formație în alte ramuri. A fost preocupată de sporirea calității serviciilor și produselor infodocumentare, a resurselor informaționale, împreună cu atragerea donatorilor (ambasadelor, asociațiilor, fundațiilor, organizațiilor, persoanelor fizice), a colecțiilor internaționale și particulare, a asigurat abonarea, inclusiv prin consorții, a bazelor de date și a publicațiilor periodice. Elena Harconița a inițiat, a sprijinit și a implementat diverse proiecte infodocumentare, pornind de la informatizarea proceselor, reproiectarea și eficientizarea site-ului Bibliotecii Științifice. A optat pentru amplificarea informatizării prin elaborarea și aplicarea programelor dedicate, extinderea și consolidarea rețelei de calculatoare, schimbarea softului integrat de bibliotecă. S-a angajat împreună cu bibliotecarii universitari din Republica Moldova, în crearea spațiului informațional unic pentru instruire și cercetare științifică, a monitorizat Arhiva instituțională digitală și Biblioteca electronică.

A elaborat strategii, politici, regulamente de nivel instituțional și național: „Regulamentul privind modul de conferire a categoriilor de calificare personalului de specialitate din biblioteci” (2015, modificat în 2020), „Strategia de dezvoltare a Bibliotecii Științifice USARB 2017-

2022", planuri și rapoarte de acțiuni (1998-2020), politici de cercetare în bibliotecă, de formare profesională continua, de marketing, regulamente, instrucțiuni ș.a.

A condus proiecte ce au consolidat capacitățile instituționale de actualizare a resurselor informaționale pe diverse suporturi, de creare a produselor bibliotecare, de multiplicare a serviciilor digitale, de fortificare a echipamentului digital modern, renovare și deschidere a noilor spații pentru confortul utilizatorilor și al bibliotecarilor. Relevante în acest sens sunt: proiectul de investiții – Centrul de Documentare al Organizației Națiunilor Unite (ONU, 2001); Centrul de Informare al Uniunii Europene (EU, 2011); proiectele „Dezvoltarea colecțiilor pe domeniul Administrație publică și politici publice"; „Dezvoltarea colecțiilor multimedia"; „Dezvoltarea colecțiilor pentru Învățământul artistic", sprijinite financiar de Fundația Soros Moldova (2000-2009); „Programul de granturi mici pentru absolvenții programelor Ambasadei SUA"; integrarea în Consorțiul „Resurse electronice pentru Moldova" (REM, 2001-2020). A fost coordonator instituțional în proiectele regionale și internaționale: „Servicii modernizate de informare pentru un învățământ de calitate" (MISISQ – Modern Information Services for Improvement Study Quality, 2013-2016) în Programul „Tempus"; Proiectul „Servicii de suport pentru rețeaua de biblioteci: modernizarea bibliotecilor în Armenia, Moldova și Belarus prin dezvoltarea personalului bibliotecar și reformarea bibliotecilor" (LNSS – Library network support services: modernising libraries in Armenia, Moldova and Belarus through library staff development and reforming libraries", 2015-2018) în Programul ERASMUS+; Proiectul „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova" (2016-2019); Proiectul de creare a Centrului de Informare al României și dotarea cu resurse informaționale, mobilier, echipament digital (2016-2020).

În calitate de manager superior a amplificat procesul de cercetare bibliografică și activitate editorială, ca rezultat au văzut lumina tiparului 10 colecții, printre care „Personalități universitare bălțene", „In Honorem", „Promotori ai culturii", „Deținători ai titlului doctor honoris causa ai Universității bălțene" ș.a., Timp de 20 de ani au fost publicate circa 200 de lucrări bibliografice, inclusiv 40 de biobibliografii. În același timp, a impulsionat preocuparea de cercetare a angajaților, implicându-i cu comunicări la manifestările științifice universitare, la reuniunile profesionale naționale și internaționale.

Împreună cu echipa de bibliotecari universitari a organizat 10 ediții ale Secțiunii de biblioteconomie și științele informării în cadrul Colloquia Professorum „Tradiție și inovare în cercetarea științifică", desfășurată anual de USARB (2010-2020). A organizat desfășurarea a șapte ediții (2013-2020) ale Colloquia Bibliothecariorum „In Memoriam F. Tlehuci" (fosta directoare a bibliotecii în perioada 1962-2001), fiind publicate materiale, accesibile online prin ORA USARB – repozitoriul institutional. A contribuit la organizarea a două ediții (2007, 2017) ale Conferinței Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) la Biblioteca Științifică a USARB, eveniment organizat în premieră în afara Chișinăului.

A relaționat cu rectoratul în vederea introducerii cursului „Bazele culturii informației" în planurile de învățământ USARB, bazat pe Curricula și Fișa disciplinei, aprobate în orarul studenților din anul I la toate Facultățile. În conformitate cu ordinul rectorului (2012) și cu Planul-cadru pentru studii superioare, la anul I de studii este inclusă unitatea de curs „Bazele culturii informației" ca o componentă de formare a abilităților și competențelor generale, în volum de 30 de ore (1 credit).

Activitatea sa redacțională și de cercetare se regăsește în peste 500 de lucrări (autor și coautor de studii, cursuri, curricula, dicționare, bibliografii, cataloage, programe, concepte), în fondarea și conducerea revistei de biblioteconomie și științele informării „Confluențe bibliologice" (2005-2020), în coordonarea revistei electronice „Bibliouniversitas@abrm.md: revistă de teorie și practică a bibliotecilor universitare din Republica Moldova" (2012-2020), în responsabilitatea privind toate publicațiile semnate de bibliotecarii USARB.

Circa 250 de articole au apărut în reviste de specialitate din Moldova și România, și anume în: „Review of artistic education", „Sociology

and technology", „Revista română de biblioteconomie și știința informării", „Biblioteca", „Dunărea de Jos", „Magazin bibliologic", „Buletinul ABRM", „Confluențe bibliologice", „Gazeta bibliotecarului", „Sintagmele", „Bibliouniversitas@abrm.md", „Limba Română", „Literatura și arta"., „Book Power in Communication, Sociology and Technology" și „International Trends in Academic Library Development", în care accentuează valoarea bibliotecii și a bibliotecarilor în societate, adaptarea lor la tendințele actuale ale domeniului ș.a.

În anii 2023-2024, în calitate de autor al „Calendarului Național 2024" și al „Calendarului Național 2025", a semnat circa 120 de articole despre personalități remarcabile ale neamului românesc, despre istorie, cultură și civilizație universală, despre instituții, evenimente și date importante. Incluse în bazele de date, biblioteci și platforme deschise, indexate în ORCID (Open Researcher and Contributor ID); BASE (Biefild Academic Search Engine); IBN (Instrumentul Bibliometric Naționale); Repozitoriul Tematic Național (NTR Mold-LIS; BNRM) ORA USARB (Repozitoriul Open Research Arhive); „Indexul științific AD" (Indexul științific Alper-Doger) – toate lucrările sunt vizibile și citate, împărtășind din cunoștințele și experiențe acumulate, având h4 în Google Scholar și Indexul științific AD.

A desfășurat activitate pedagogică, de formator instituțional și național în proiectele realizate în cadrul Centrului de resurse pentru formare continuă a Universității de Stat din Moldova, a Centrului bibliotecconomic departamental, organizând ateliere, seminare, sesiuni de comunicări, mese rotunde, diseminări în comun cu Ministerul Educației și organele locale de specialitate în domeniul învățământului (OLSDI). A fost mentor în dezvoltarea personalului bibliotecii, urmărind promovarea unei politici coerente de recrutare, motivare, formare, evaluare și promovare în carieră a bibliotecarilor (Școala noului angajat, Programul de formare profesională, Școala de vară etc.).

Elena Harconița participă în activitatea structurilor profesionale naționale: membru al Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM, 1992-prezent); președinte al Filialei Biblioteca Științifică USARB a ABRM (1992-2020); președinte al Consiliului Administrativ al Bibliotecii Științifice a USARB (2001-2020); membru al Senatului și comisiilor Senatului USARB: Politici, Strategii și dezvoltare instituțională, Cercetare științifică și relații de parteneriat; Comisia pentru imagine și Comisia de etică profesională (2001-2020); membru al Consiliului de conducere al Consorțiului Resurse electronice pentru Moldova (REM, 2001-2020); membru al Biroului ABRM, secțiunea biblioteci universitare și președinte al Comisiei de Concurs în cadrul ABRM „Cele mai reușite lucrări în domeniul biblioteconomiei și științele informării" (2004-2012); membru al Comisiei de atestare a bibliotecarilor, nivel instituțional (2006-2019); membru al Consiliului Biblioteconomic Național (CBN); președintele Comisiei Protecția Socială (2010-2020); membru al colegiului de redacție al revistei „BiblioScientia" (2009-2014); director de proiecte și membru al Consiliului Coordonator al Proiectelor (2000-2009, 2013-2018).

A prezentat mai bine de 80 de comunicări, participând la peste 150 de întruniri profesionale de nivel național și internațional, la conferințe și congrese ABRM, inclusiv la summitul „Western Balkan Information and Media Literacy (WBIMILC) and 12 th International Summit of the Book, Bihac, Bosnia and Herzegovina" (2023) ș.a.

Pentru merite deosebite în dezvoltarea învățământului universitar; contribuție substanțială la pregătirea specialiștilor de înaltă calificare și activitate metodico-didactică și științifică a fost apreciată prin mai multe distincții: Medalia „Mihai Eminescu" (2005); Medalia comemorativă „Alecu Russo" (2005); Om emerit (2010); Medalia jubiliară „Învățământul biblioteconomic universitar din Republica Moldova – 50 de ani" (2010); Ordinul „Gloria Muncii" (2015). Premiul Național „I. Madan" la Gala Premiilor de Ziua Culturii Naționale (2019); Diploma de excelență cu prilejul aniversării a 75-a de la fondarea Universității de Stat „A. Russo" din Bălți; Cristalul Recunoștinței în semn de înaltă prețuire pentru măiestrie profesională și muncă prodigioasă; Diploma Minis-

terului Educației pentru activitate îndelungată în cadrul Consiliului Biblioteconomic Național (2021).

Diplome și premii: Diploma de onoare din partea Ministerului Educației (1985, 2005, 2010, 2014); Diploma Guvernului de gradul I (2008), Diploma Guvernului de gradul II (2018, 2019); Diploma Ministerului Culturii (2011, 2012). „Cel mai bun bibliotecar al anului 2018" (Gala Premiilor Naționale GALEX, BNRM, 2019); Diploma ABRM „Cel mai bun bibliotecar al anului" (1993, 1999); Premiul Mare, Premiul I, II, III la Concursul Național „Cele mai reușite lucrări din domeniul biblioteconomiei și științele informării" (2000-2020); Premiul „Ion Madan" (ABRM, 2019); Diploma ABRM (2005, 2007, 2009, 2010, 2013, 2015, 2016); Diploma de excelență pentru contribuții la promovarea accesului deschis (eIFL, ASEM, 2010, 2011); Diploma de excelență ABRM pentru realizarea revistei Bibliouniversitas@abrm.md (2016); Diploma „Anul Bibliologic 2016" (BNRM, 2017); Diploma AGEPI (2005, 2007, 2009, 2013, 2015, 2019); Diploma USARB (2005, 2007, 2015, 2016); Premiul Senatului USARB la Concursul „Lucrările științifice ale USARB" (2015, 2019, 2020); Premiul Senatului USARB (2017, 2018, 2019).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 79-81 ; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 136-138 ; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 131-135.

Bibliografie selectivă:

Biblioteca Universitară în contextul Societății Informaționale și a Cunoașterii. **Tradiție și inovare în cercetarea științifică** : Colloquia professorum, Ediția a 4-a, 11 octombrie 2013, Bălți : cronica evenimentelor din Zilele Bibliotecii Științifice USARB / alcătuitori: Elena Harconița, Lina Mihaluța. – Bălți : Biblioteca Științifică USARB, 2014. – 23 p. – ISBN 978-9975-50-123-1 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/1055.

Calendar Național 2024 / Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Elena Harconița, Ana Struță ; director general: Elena Pintilei ; coordonator: Veronica Borș ; colegiul de redacție: Andrei Eșanu (președinte) [et al.] ; redactor: Elena Varzari ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 356 p. : fot., portr. – Autori indicați pe verso foii de titlu. – Antetitlu : Ministerul Culturii al Republicii Moldova ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Bibliografie la sfârșitul articolului. – ISSN 1857-1557 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://www.bnrm.md/files/publicatii/CN_2024.pdf.

Carte rară în limba engleză : **Contribuții bibliografice** / alcătuitori: Tatiana Pogrebneac, Elena Scurtu ; redactor responsabil: Elena Harconița. – Bălți : Biblioteca Științifică, 2018. – 117 p. – (Vestigia Semper Adora, ISBN 978-9975-50-230-6). – ISBN 978-9975-50-229-0. – Texte : lb. rom., engl. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/4284.

Colloquia bibliothecariorum „Faina Tehuci", Ediția a 7-a, 2019, Bălți / redactor responsabil: Elena Harconița. – Bălți : Biblioteca Științifică, 2020. – 137 p. – ISBN 978-9975-50-253-5.

Contribuții științifice ale profesorilor și colaboratorilor : Anuar / alcătuitor: Anna Nagherneac [et al.] ; redactor responsabil: Elena Harconița. – Bălți : [S. n.], 2020. – 132 p. – (Bibliographia Universitas, ISBN 978-9975-50-154-5). – ISBN 978-9975-50-036-4. – ISBN 978-9975-50-249-8 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4762/4/Anuar_2019.pdf.

Deținători ai titlului de Doctor Honoris Causa. **Membri de Onoare ai Senatului** / alcătuitori: Elena Scurtu, Maria Fotescu ; redactor-coordonator: Elena Harconița. – Ed. a 2-a, revăzută și completată. – Bălți : [S. n.], 2017. – 272 p. – (Doctor Honoris Causa). – ISBN 978-9975-50-208-5 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ru.calameo.com/read/00113334905732c7f5c4f.

Gheorghe Baciu : **Biobibliografie** / alcătuitor: Elena Harconița, Valentina Enciu. – Bălți : [S. n], 2016. – 371 p. – (Personalități bălțene). – ISBN 978-9975-50-174-3.

In memoriam Academicianul Nicolae Filip : **Biobibliografe** / alcătuitori: Elena Scurtu, Maria Fotescu ; redactor responsabil: Elena Harconița. – Ed. a 5-a, revizuită și completată. – Bălți : [S. n.], 2016. – 208 p. – (Personalități universitare bălțene, ISBN 978-9975-50-133-0). – ISBN 978-9975-50-175-0.

MISISQ : **Implicare**. **Creativitate**. **Durabilitate** : Materialele conferinței = International Conference „MISISQ: Involvement. Creativity. Sustainability" : Conference Proceedings, 27-28 septembrie 2018, Chișinău / coordonatori-responsabili de ediție: Liubovi Karnaeva, Elena Harconița. – Bălți : [S. n.], 2018. – 260 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/xmlui/handle/123456789/4049.

Orașul Bălți : călătorie în timp : Antologie / alcătuitori: Elena Scurtu, Anna Nagherneac ; redactori responsabili: Elena Harconița, Lina Mihaluța. – Bălți : [CEU US], 2023. – 384 p. – ISBN

978-9975-50-310-5. – Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/6435.

***

Harconița, **Elena**. Biblioteca Științifică USARB la Conferința de finalizare a proiectului „Modernizarea serviciilor Bibliotecilor Universitare din Moldova" / Elena Harconița // Confluențe bibliologice. – 2019. – Nr 1. – P. 13-15. – ISSN 1857 0232 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4393/1/Harconita_Conf_1_2019-013-015.pdf.

Harconița, **Elena**. Centrul biblioteconomic BȘ USARB: asistență metodologică, studii statistice și contribuții în modernizarea activității bibliotecilor din învățământul preuniversitar / Elena Harconița, Elena Stratan, Tatiana Prian // Colloquia Bibliothecariorum „Faina Tlehuci", Ediția a 5-a. – Bălți : Biblioteca Științifică, 2020. – P. 167-175. – ISBN 978-9975-50-250-4 ; Idem [Resursă electronică]. – URL :http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4845/1/Harconita_centrul.pdf.

Harconița, **Elena**. Library Network Support Services: modernising libraries in Armenia, Moldova and Belarus through library staff development and reforming libraries [LNSS] : Dissemination conference, 14 march 2017, Bălți / Elena Harconița, Valentina Topalo. – URL: https://www.slideshare.net/libruniv/library-network-support-services (accesat : 25.03.2024).

Harconița, **Elena**. Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Republica Moldova / Elena Harconița // Conferința anuală ABRM „Transformăm bibliotecile transformăm comunitățile", 10 noiembrie 2017, Bălți. – URL: http://libruniv.usarb.md/images/pdf/2017/Modernizarea%20_serviciilor_bibliotecilor_universitare_%20RM_%202016-2019.pdf (accesat : 24.03.2024).

Harconița, **Elena**. Opportunities of professional development in the framework of international projects / Elena Harconița, Rodica Sobieski-Camerzan // Teoria și practica administrării publice : Materialele conferiței științifico-practice, 19 mai 2017, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 601-605. – ISBN 978-9975-3019-6-1.

Harconița, **Elena**. Resurse, servicii, produse pentru utilizatori / Elena Harconița // Anul bibliologic 2018, Ediția a 28-a „Anul reașezării activității bibliotecare în conformitate cu noul cadru legal, strategic și de reglementare", 27 martie 2019, Chișinău. – URL: https://www.slideshare.net/slideshow/elena-harconia-resurse-servicii-produse-pentru-utilizatori/184765282 (accesat : 25.03.2024).

Harconița, **Elena**. The foundation of the co-operative academic information network – an efficient solution for organizing and disseminating information / Elena Harconița, Ecaterina Zasmenco, Liubovi Karnaev // Romanian Journal of Libray & Information Science = Revista Română de Biblioteconomie și Știința Informării. – 2012. – Vol. 8, nr. 2. – P. 33. – ISSN 1841-1940.

Harconița, **Elena**. The Second Life of Books from Private Collections / Elena Harconița // Book Power in Communication, Sociology and Technology / editori: Angela Repanovici, Manolis Koukourakis, Tereza Khecyoyan. – Budapest : Trivent Publishing, 2018. – P. 119-136. – ISBN 978-615-80996-4-6 (print). – ISBN 978-615-80996-5-3 (eBook) ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=757403.

Innovative services offered by librarians for Bălți academics / Elena Harconița, Aculina Mihaluța, Valentina Topalo, Mihaela Staver // International Trends in Academic Library Development : The project „Modernization of academic library services in Moldova". – Chișinău, 2019. – P. 155-164. – ISBN 978-9975-3354-5-4 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4490/1/Harconita_Innovative.pdf.

Sobetchi, **Vera**. Information Literacy of the University Community in the Context of Current Trends in Scientific Research and Education / Vera Sobețchi, Elena Harconița // Heritage Preservation for a Sustainable Future : International Conference Proceedings, Dedicated to the 510th Anniversary of Armenian Printing / A. Chulyan. – Yerevan : GIRK, 2022. – ISBN 978-9939-801-22-3 ; Idem. – URL: https://nla.am/en/events/heritage-preservation-for-a-sustainable-future-international-conference-dedicated-to-the-510th-anniversary-of-armenian-printing.

***

Baciu, **Gheorghe**. Biblioteca Științifică : [despre Elena Harconița] / Gheorghe Baciu // Orașul Bălți și oamenii lui / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 249-254. – ISBN 978-9975-78-931-8.

Baciu, **Gheorghe**. Elena Harconița // Personalități notorii ale neamului : 140 de destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 275-277. – ISBN 978-9975-129-32-9.

Budișteanu, **Alexandru**. Destin basarabean. Capitolul 20 : Eu și Basarabia : [cu referire la Elena Harconița] / Alexandru Budișteanu // Sub patru regimuri pe toate continentele / Alexandru Budișteanu. – București : Editura Institutului Național pentru Studiul Totalitarismului / Alexandru Budișteanu. – 2014. – P. 405-406. – ISBN 978-973-7861-81-8.

Buluță, **Gheorghe**. Elena Harconița / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu // Bibliologi români : dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 116. – ISBN 978-973-712-591-0.

Elena Harconița: [biografie] //

Biblioteca Științifică USARB : [blog]. – URL: https://harconitabsusarb.blogspot.com/ (accesat : 25.03.2024).

Elena Harconița. **Director** : [fișier biografic] // Bibliotecarii universitari bălțeni : dicționar / Elena Harconița, Lina Mihaluța, Elena Stratan. – Bălți, 2010. – P. 27-39. – ISBN 978-9975-50-031-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/344.

Elena Harconița – specialist în domeniul biblioteconomiei, informării și documentării, **manager la a 65-a aniversare** : expoziție on-line / echipa Bibliotecii Științifice USARB // Open Research Arhive of USARB. – 2020. – 15 mar. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/4552 (accesat : 25.03.2024).

Jitaru, **Valentin**. Harconița Elena // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 188-190. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Pohilă, **Vlad**. La Bălți, fără complexe provinciale : [despre Elena Harconița] / Vlad Pohilă // Chipuri de bibliotecari, fațete ale muncii lor / Vlad Pohilă. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 21-24 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://hapes.hasdeu.md/bitstream/handle/123456789/472/Chipuri%20de%20bibliotecari_Vlad%20Pohila.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Ludmila Corghenci

Nicolae ENCIU 1960

Istoric, doctor habilitat în științe istorice, conferențiar universitar, cercetător științific principal, manager, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

S-a născut la 15 martie 1960, în s. Câșlița-Prut, rn. Cahul. După absolvirea clasei a opta a școlii din localitatea natală (1974), a urmat studiile la Școala pedagogică „A. Makarenko” din Cahul (1974-1978) (azi, Colegiul „I. Hasdeu”) și este admis la Facultatea de Istorie (1981-1986) a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova). Face studii de doctorat la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a RSS Moldovenești (1986-1989). A susținut teza de doctor în istorie, cu tema „Crearea complexului agroindustrial al Moldovei (aspecte istoriografice)”, în 1992 și pe cea de doctor habilitat, cu tema „Demografia rurală a Basarabiei interbelice”, în 2003.

Reprezentant de vază al noii generații de istorici formați în contextul mișcării de renaștere națională de la sfârșitul anilor 1980.

Este mai întâi cercetător științific inferior, apoi cercetător științific superior (1989-1996), cercetător științific principal, coordonator de proiecte științifice și șef al Secției de istorie contemporană (din 2010), director adjunct pentru probleme de vtiință (2016-2023) în cadrul Institutului de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei (actualmente, al Universității de Stat din Moldova).

Direcția și tema sa principală de investigație vizează istoria Basarabiei în cadrul României, cu accentul pe procesele demografice și social-economice.

A publicat mai multe articole și studii științifice în reviste de specialitate, inclusiv monografiile „Basarabia în anii 1918-1940: Evoluție demografică și economică” (1998); „Populația rurală a Basarabiei în anii 1918-1940. Studiu monografic” (2002) – în baza cărora susține teza de doctor habilitat; „Tradiționalism și modernitate în Basarabia anilor 1918-1940. Vol. I: Populația Basarabiei interbelice. Aspecte demografice” (2013); „Tradiționalism și modernitate în Basarabia anilor 1918-1940. Vol. I: Populația Basarabiei interbelice. Aspecte demografice” (2013); „Scrierea și rescrierea istoriei. Tendințe recente în istoriografia rusă de reinterpretare a participării Rusiei țariste la Primul Război Mondial. De la Lenin la Putin” (2016); „1918. Pe ruinele Imperiului spulberat de istorie. Basarabia în pragul modernității” (2018); „În componența

României întregite. Basarabia și basarabenii de la Marea Unire la notele ultimative sovietice" (2018); „O istorie social-economică a Basarabiei interbelice" (2023).

Autor de manuale preuniversitare, programe, cursuri universitare. Coordonator și editor de culegeri ale studiilor istorice și ediții enciclopedice.

Opera științifică a doctorului habilitat Nicolae Enciu însumează opt volume de autor, nouă manuale și lucrări științifico-metodice și didactice, două cursuri universitare, 10 volume în colaborare (coautor). Savantul a coordonat cinci volume de studii, a prefațat alte opt volume, a fost consultant și referent la peste 10 lucrări științifice și a tradus o sinteză de istorie a Basarabiei. A publicat peste 400 de studii, articole, comunicări și recenzii în lucrări enciclopedice, culegeri, anuare, reviste, ziare și surse WEB.

Conferențiar universitar (1996-2010), șef al Catedrei discipline socioumanistice la Facultatea de Drept a Universității de Stat „A. Russo" din Bălți (2005-2010).

Conducător științific a șase teze de doctorat (două susținute). Președinte, vicepreședinte sau membru al Consiliului științific specializat pentru susținerea tezelor de doctor habilitat și doctor de sub egida Institutului de Istorie. A fost membru al Seminarului științific de profil la istorie și președintele Seminarului științific de profil la specialitatea istorie, din cadrul Institutului de Istorie.

Membru în colegiile de redacție ale publicațiilor științifice „Revista de istorie a Moldovei", „Destin românesc", „Cohorta", „Anuarul Institutului de Istorie".

Membru al Asambleei Academiei de Științe a Moldovei (2015-2020); al Comisiei prezidențiale pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din Republica Moldova (2010); al Comisiei Internaționale de Demografie Istorică (2014).

Laureat al Premiului Academiei de Științe a Moldovei (1995; 2004). Distins cu medaliile Academiei de Științe a Moldovei „N. Milescu Spătarul" (2016), „D. Cantemir" (2020), Premiul „A. D. Xenopol" al Academiei Române (2021).

Deține Ordinul „Gloria Muncii" (2010).

A se vedea și articolul din Calendar Național 2015. – Chișinău, 2015. – P. 139-140.

Bibliografie selectivă:

Enciu, Nicolae. „Confidențial și exclusiv pentru uzul autorităților administrative" : Istoria primului control administrativ al populației României Întregite, din 24 aprilie – 5 mai 1927 / Nicolae Enciu. – Cluj-Napoca : Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, 2019. – 264 p. – ISBN 978-606-8694-98-6.

Enciu, Nicolae. Emmanuel de Martonne – l'avocat de la Roumanie à la Conférence de Paix à Paris en 1919-1920 en matière de Bessarabie / Nicolae Enciu, Vasile G. Ursu. – Beau Bassin : Éditions Universitaires Européennes, 2018. – 228 p. – ISBN-10 6202285508. – ISBN-13 978-6202285506.

Enciu, Nicolae. În componența României Întregite. Basarabia și basarabenii de la Marea Unire la notele ultimative sovietice / Nicolae Enciu. – București : Editura Academiei Române ; Brăila : Istros, 2018. – 544 p. – ISBN 9732728957. – ISBN 9789732728956.

Enciu, Nicolae. O istorie social-economică a Basarabiei interbelice : Monografie / Nicolae Enciu. – Chișinău : Editura USM, 2023. – 440 p. – ISBN 978-9975-62-613-2.

Enciu, Nicolae. 1918. Pe ruinele imperiului spulberat de istorie. Basarabia în pragul modernității / Nicolae Enciu. – Chișinău : ARC, 2018. – 352 p. – ISBN 978-9975-0-0123-6.

Enciu, Nicolae. Scrierea și rescrierea istoriei : Tendințe recente în istoriografia rusă de reinterpretare a participării Rusiei țariste la Primul Război Mondial. De la Lenin la Putin / Nicolae Enciu. – Chișinău : ARC, 2016. – 224 p. – ISBN 978-9975-137-03-4.

***

Burlacu, Valentin. O vocație onorată. Istoricul Nicolae Enciu la 60 de ani / Valentin Burlacu // Revista de Istorie a Moldovei. – 2020. – Nr 3/4. – P. 13-18. – ISSN 1857-2022.

Postică, Gheorghe. Enciu Nicolae / Gheorghe Postică // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 2 / Academia Română ; coordonatori : Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 177-178. – ISBN 978-606-8698-52-6.

Ion Valer Xenofontov

Natalia GAȘIȚOI
1975

Doctor în matematică, conferențiar universitar, rector al Universității de Stat „A. Russo” din Bălți (USARB).

S-a născut la 18 martie 1975, în mun. Bălți, într-o familie cu tradiții academice. Tatăl său, Alexandru Ursu, doctor în științe fizico-matematice, a fost conferențiar universitar la Catedra de fizică a USARB, iar mama, Svetlana Ursu, medic de categorie superioară în laboratorul spitalului din Bălți. Cei trei copii ai familiei au ales toți cariera didactică. Bunicii Nataliei Gașițoi, deținători ai titlului de Om emerit, au fost învățători de clasele primare și au avut un rol semnificativ în cultivarea respectului pentru educație și în formarea valorilor academice care au influențat profund dezvoltarea profesională a întregii familii.

A absolvit Liceul Teoretic „M. Eminescu” din Bălți (1982-1992) și, în același an, a fost admisă la programul de studii „Matematică și informatică” din cadrul Facultății de Tehnică, Fizică, Matematică și Informatică a USARB, fiind desemnată șefă de promoție în 1997. Studiile doctorale le-a urmat la Institutul de Matematică „S. Stoilow” al Academiei Române din București (2008-2012; conducător: cercetător științific I, doctor M. Colțoiu, șeful colectivului de analiza complexă și teoria potențialului, membru corespondent al Academiei Române). În 2012 Natalia Gașițoi a obținut titlul de doctor pentru teza „Metrici invariante și domenii Riemann”.

Și-a început activitatea didactică la USARB în 1997, parcurgând toate etapele de la asistent universitar (1997-2001), lector (2001-2003), lector superior (2003-2014) la conferențiar universitar (din 2014). A deținut funcțiile manageriale de șefă a Catedrei de matematică (2003-2011, 2012-2013), șefă a Departamentului de Management al Calității (2014-2016) și prim-prorector pentru activitatea didactică (2016-2018). În 2018 a fost aleasă rector al USARB, iar în 2023 a obținut un al doilea mandat.

A participat la numeroase programe academice și de formare profesională în țări precum România, Portugalia, Spania, Danemarca, Franța, Germania, Suedia, Finlanda, Grecia, Italia, Marea Britanie, Belgia și Armenia. Este formator în cadrul cursurilor de formare profesională continuă pentru profesorii de matematică, organizate de USARB.

În 2019 a reprezentat Republica Moldova în cadrul programului „Hidden No More: Empowering Women Leaders in STEM”, finanțat de guvernul SUA, remarcându-se ca lider în promovarea excelenței academice și a inovației.

Domeniile sale de interes științific sunt: analiza matematică, analiza de mai multe variabile complexe, didactica matematică, managementul educațional în învățământul superior.

A publicat circa 60 de lucrări științifice, științifico-metodice și didactice.

Echipa managerială condusă de rectorul Universității de Stat „A. Russo” din Bălți (USARB) a demonstrat o viziune strategică remarcabilă, implementând măsuri semnificative pentru modernizarea instituției și consolidarea rolului acesteia în sistemul educațional din Republica Moldova. Universitatea a adoptat Strategia de dezvoltare USARB-2030, un document esențial pentru orientarea instituției către excelență academică, modernizarea programelor de studii, axat pe ideea modelării viitorului prin parteneriate durabile.

Una din cele mai importante realizări în timpul mandatului Nataliei Gașițoi este relansarea activității Colegiului Pedagogic „I. Creangă”, al cărui fondator este USARB. Printre alte realizări a fost crearea, în 2022, cu sprijinul Guvernului Republicii Moldova și al partenerilor de dezvoltare, a proiectului „Tehnologiile Viitorului”, finanțat de USAID, Suedia și UKAID, și a Centrului de Inovare și Transfer Tehnologic Nortek, subdiviziune USARB, de importanță strategică pentru regiunea de nord a țării. A atras investiții substanțiale în infrastructura universitară, fiind renovate mai multe corpuri de studii și edificiul Bibliotecii Științifice, ceea ce a îmbunătățit semnificativ condițiile de învățare și de cercetare.

USARB a reușit să-și consolideze poziția ca instituție clasică, modernă, orientată spre inovație, educație de calitate, cercetare științifică și deschidere spre comunitate.

Pentru contribuțiile sale în promovarea calității în educație și cercetare, Nataliei Gașițoi i-a fost acordată Medalia „Promotor al culturii calității în educație și cercetare" de către Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (2023).

În semn de înaltă apreciere pentru contribuția sa remarcabilă la consolidarea colaborării dintre Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălți și Episcopia de Bălți, precum și pentru promovarea activă a valorilor creștine și românești în spațiul basarabean, Natalia Gașițoi a fost distinsă în anul 2023 cu Ordinul „Crucea Maria Brâncoveanu" de către Patriarhul Daniel al Bisericii Ortodoxe Române și cu Ordinul „Crucea Bălțeană" de către Preasfințitul Antonie, Episcopul de Bălți.

Bibliografie selectivă:

Gașițoi, **Natalia**. Analiză matematică / Natalia Gașițoi. – Iași : PIM, 2014. – 194 p.

Orientări actuale în cercetarea doctorală : Materialele Colocviului științific al doctoranzilor, Ediția a 8-a, 15 decembrie 2018, Bălți / comitetul științific: Natalia Gașițoi (președinte) [et al.]. – Bălți : Universitatea de Stat „Alecu Russo", 2019. – 223 p. – ISBN 978-9975-50-236-8 ; ISBN 978-9975-50-236-8. – Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/4350.

Tradiție și inovare în cercetarea științifică : Materialele conferinței științifice cu participare internațională, 7 octombrie 2022. Vol. 2 / comitetul științific: Natalia Gașițoi, președinte [et al.]. – Bălți : [S. n.], 2022. – 166 p. – ISBN 978-9975-50-296-2.

Zastînceanu, **Liubov**. Ghidul practicii pedagogice pentru programul de masterat la specialitatea „Didactica matematicii" – 90 ETCS (învățământ cu frecvență la zi) / Liubov Zastînceanu, Natalia Gașițoi. – Bălți, 2013 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/zastinceanu/practica.pdf.

Zastînceanu, **Liubov**. Organizarea instruirii adaptive a viitorilor profesori de matematică în cadrul instituțiilor de învățământ superior, ciclul licență : Ghid metodologic pentru cadrele didactice / Liubov Zastînceanu, Natalia Gașițoi. – Bălți : [S. n.], 2016. – 96 p. – ISBN 978-9975-50-188-0. – ISBN 978-9975-50-188-0 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/3347.

***

Gașițoi, **Natalia**. Abordări și strategii didactice pentru predarea cursului bazele statisticii / Natalia Gașițoi // Mathematics and Information Technologies : Research and Education, 26-29 iunie 2023, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 101. – ISBN 978-9975-62-535-7.

Gașițoi, **Natalia**. Activități extracurriculare la matematică: valențe motivaționale / Natalia Gașițoi, Liubov Zastînceanu // Acta et commentationes : Științe ale Educației. – 2022. – Nr 4. – P. 37-45. – ISSN 1857-0623. – DOI: https://doi.org/10.36120/2587-3636.v30i4.37-45.

Gașițoi, **Natalia**. Aspecte privind învățarea bazată pe proiecte în cadrul unității de curs Analiza complexă / Natalia Gașițoi // The use of modern educational and informational technologies for the training of professional competences of the students in higher education institutions : [The scientific-practical conference with international participation], December 7-8, 2018 – Bălți : Profadapt, 2018. – P. 81-85. – ISBN 978-9975-3276-0-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/xmlui/handle/123456789/4222.

Gașițoi, **Natalia**. Depășirea provocărilor legate de predarea Analizei matematice la distanță în perioada pandemică COVID-19 / Natalia Gașițoi // Tradiție și inovare în cercetarea științifică, Ediția a 10-a, 8 octombrie 2021, Bălți. Vol. 1. – Bălți : Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți, 2021. – P. 128-132. – ISBN 978-9975-50-271-9.

Gașițoi, **Natalia**. Formarea competentelor de cercetare stiintifica studentilor în cadrul programelor de master / Natalia Gașițoi // The use of modern educational and informational technologies for the training of professional competences of the students in higher education institutions, 6-7 decembrie 2019, Balți. – Balți : Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălți, 2019. – P. 201-204. – ISBN 978-9975-3369-3-2.

Gașițoi, **Natalia**. On the image of an algebraic projective space / Natalia Gașițoi // Comptes Rendus Mathematique. – 2012. – Vol. 350, nr 5/6. – P. 239-241. – ISSN 1631-073X. – DOI: https://doi.org/10.1016/j.crma.2012.02.002.

Gașițoi, **Natalia**. Pregătirea viitorilor profesori pentru predarea elementelor de probabilitate și statistică matematică / Natalia Gașițoi // Relevanța și calitatea formării universitare: compentențe pentru prezent și viitor, 9 octombrie 2020, Bălți. Vol. 1 – Bălți : Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălți, 2020 – P. 6-10. – ISBN 978-9975-50-255-9.

Gașițoi, **Natalia**. The Levi problem in the blow-up along a linear subspace / Natalia Gașițoi // Mathematical Reports. – 2013. – Vol. 15, nr. 1. – P. 31-35. – ISSN 1582-3067.

Gașițoi, **Natalia**. The Levi problem for Riemann domains over the blow-up of Cn+1 at the origin / Natalia Gașițoi // Osaka Journal of Mathematics. – 2014. – Vol. 51, nr. 3. – P. 657-663. – ISSN 0030-6126.

Gașițoi, **Natalia**. Transformarea învățământului superior prin analiza datelor: beneficii, provocări și perspective / Natalia Gașițoi // Tradiție și inovare în cercetarea științifică, Ediția a 12-a, 6-7 octombrie 2023, Bălți. Vol 2. – Bălți: Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți. – P. 162-167. – ISBN 978-9975-50-320-4.

***

Bibliotecarii în dialog cu Rectorul USARB, **conferențiar universitar**, **doctor Natalia Gașițoi** // Linkedin : [site]. – 2024. – 7 mar. – https://www.linkedin.com/pulse/bibliotecarii-%C3%AEn-dialog-cu-rectorul-usarb-conf-univ-biblioteca-2nwvf (accesat : 13.06. 2024).

Jitaru, Valentin. Gașițoi, Natalia // Personalități bălțene: Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru – Chișinău: [S. n.], 2018. – P. 162-163. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Liderele din Moldova. Femei care ocupă funcții – cheie în instituții importante din țară. // diez.md : [site]. – 2020. – 28 noiem. – URL: https://diez.md/2020/11/28/liderele-din-moldova-femei-care-ocupa-functii-cheie-in-institutii-importante-din-tara/ (accesat : 13.06.2024).

Natalia Gașițoi, **prima femeie în funcția de rector al Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți** // diez.md : [site]. – 2018. – 5 apr. – URL: https://diez.md/2018/04/04/universitatea-de-stat-alecu-russo-din-balti-si-ales-rectorul-pentru-prima-data-istorie-usarb-va-fi-condusa-de-o-femeie/ (accesat : 13.06.2024).

Popa, **Iulius**. Natalia Gașițoi : [fișier biografic] / Iulius Popa // Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți (1945-2015). – Chișinău : [S. n.], 2015. – ISBN 978-9975-53-538-0.

Științele reale universitare bălțene la 70 de ani : Bibliografie / alcătuitori: Elena Scurtu, Maria Fotescu, Anna Nagherneac. – Bălți, 2017. – 427 p. – (Bibliographia Universitas) – ISBN 978-9975-50-154-5. – [referințe la circa 40 de lucrări științifice și didactice semnate de N. Gașițoi].

Elena Harconița

Vasile MOVILEANU 1955-2011

Pictor și grafician.

Născut pe 19 martie 1955, în com. Secăreni, rn. Hîncești. A decedat pe 5 iulie 2011, la Chișinău.

S-a născut într-o familie de țărani, fiind al treilea fiu dintre cei șase copii ai lui Ștefan și ai Mariei Movileanu. În copilărie s-a îmbolnăvit de poliomielită, rămânând cu un handicap locomotor pe viață.

Clasa întâi a făcut-o în satul natal. Pentru că îi era foarte greu să frecventeze orele din cauza bolii, a mers la Școala internat din Ialoveni, pe care a absolvit-o în 1974. Și-a continuat studiile (1974-1978) la Școala de arte plastice „I. Repin" (azi, Colegiul Republican de Arte Plastice „A. Plămădeală"), atelierul profesorului M. Proniaev, absolvind-o cu note foarte bune. Studiază apoi la Institutul Poligrafic din Moscova, la Facultatea de Grafică de Carte (1981-1987).

Încă din timpul studiilor a lucrat cu centre editoriale din Chișinău, după absolvire colaborând cu Editura „Literatura artistică". A ilustrat peste 30 de cărți pentru copii și adulți, scrise de Gr. Vieru, S. Vangheli, D. Matcovschi, M. Sadoveanu, C. Partole, M. Ludemis, I. Țurcanu, G. Rodari, ș.a.

În 1979 este angajat la Academia de Științe a Moldovei ca pictor-șef la Sectorul de arheologie. Timp de trei ani, ia parte la săpături arheologice pe întreg teritoriul Moldovei.

Din 1981 participă la majoritatea expozițiilor republicane din țară și din străinătate, organizate de Ministerul Culturii și de Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova. A avut zeci de expoziții personale și prezențe la expoziții de grup în Moldova, România, Rusia, Slovacia etc.

Deține diplome și premii pentru ilustrare de carte, precum și premii de apreciere a meritelor sale, printre care Premiul „Gh. Asachi" al Ministerului Învățământului și Științei din Republica Moldova (1992); Diploma de onoare a Asociației Internaționale a Artelor Plastice UNESCO; Diploma PNUD Moldova (1999), Bursa Primăriei municipiului Chișinău în domeniul artelor (2001); Diploma

pentru merite deosebite în promovarea artei grafice, decernată de Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova (2009).

În anul 2009 primește titlul de Cetățean de onoare al com. Secăreni, iar din 2011 gimnaziul din localitate îi poartă numele.

Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (din 1990) și al Asociației Internaționale a Artiștilor Plastici UNESCO (din1998).

Bibliografie selectivă:

Granaci, Lidia. Clopoțelul : Manual de limba română pentru grădinița și școli alolingvi / Lidia Granaci, Tatiana Guțuțui, Vasile Movileanu. – Chișinău : Iulian, 1996. – 94 p. – ISBN 9975-922-00-7.

Movileanu, Vasile. Grafica de carte și de șevalet / Vasile Movleanu. – Chișinău : [S. n.], 1997. – 28 p.

Movileanu, Vasile. Pictură, grafică, ilustrație / Vasile Movileanu. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 64 p. – ISBN 978-9975-129-22-0.

Partole Claudia. Salba cu mărgele care plâng : Poveste-romanțată pentru copii și părinți / Claudia Partole ; design și il.: Vasile Movileanu. – Chișinău : PRAG-3, 2004. – 64 p. – ISBN 9975-77-035-5.

***

Olteanu, Constantin. A fost un timp când Vasile Movileanu picta doar ziua : [despre expoziția de pictură a lui Vasile Movileanu] / Constantin Olteanu // Săptămâna. – 2003. – 7 mar. – P. 6.

Stăvilă, Tudor. Vasile Movileanu. O creație și un destin / Tudor Stăvilă // Panoramic ART 2016. – Chișinău : Bons Offices, 2018. – P. 95-102.

***

Бородаев, Вячеслав. Васile Мовиляну: громадная работоспособность, открытая душа, лучезарная улыбка / Вячеслав Бородаев // Эксперт новостей. – 2016. – 25 febr. – P. 10.

Ana Struță

Stanislav BABIUC 1935-2023

Artist plastic, pedagog.

S-a născut la 21 martie 1935, în s. Grimești, rn. Briceni, jud. Hotin. A decedat la 29 august 2023.

A absolvit școala medie în 1954, după care a efectuat serviciul militar, urmând, în paralel, cursurile secției de desen și pictură (profesor N. Sorokina) a Casei unionale de creație populară din Moscova „N. Krupskaia".

Între anii 1958 și 1963 a studiat la Școala de arte plastice „I. Repin" din Chișinău (azi, Colegiul Republican de Arte Plastice „A. Plămădeală"), având-i profesori pe I. Tâbîrță și A. Vasiliev.

A participat la tabere de creație din Polonia, Rusia, Lituania. A urmat și stagii de calificare la Academia de Arte Plastice „I. Repin" din Sankt Petersburg.

După absolvire și-a început activitatea în calitate de pedagog la disciplinele pictură, desen și compoziție în cadrul Școlii de arte pentru copii „A. Șciusev" din Chișinău (1963-1967). Din 1967 până în 1995 a predat la Școala de arte plastice „I. Repin", iar din 1996 până în 2013 la Liceul Academic de Arte Plastice „I. Vieru" din Chișinău.

Activând în domeniul tabloului figurativ-tematic, portretului, peisajului și naturii statice, Stanislav Babiuc a creat o serie de lucrări de înaltă ținută artistică și rezonanță culturală: „La secerиș", „Odă pământului natal", „Primul oțel moldovenesc", „Seară la Palanga", „Portretul lui Constantin Constantinov", „Sorișor", „Portretul soției", „Râșcani", „Prima zăpadă", „Răscoala de la Hotin", „Casa părintească" ș.a.

În 1957 debutează la expozițiile organizate în context local, unional și internațional. Pe parcursul anilor de creație a participat cu lucrări la expoziții internaționale, inclusiv expoziții personale: România (1993, 1996), Rusia (1983), Ucraina (1997) ș.a.

Lucrările artistului se regăsesc în colecțiile publice ale Muzeului Național de Artă al Moldovei din Chișinău, ale altor instituții de cultură și întregesc și colecții particulare din Franța, Israel, Italia, Ucraina, Rusia, Irlanda, Germania, SUA, Marea Britanie, Republica Moldova, România, Spania, Olanda, Rusia.

Stanislav Babiuc este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din URSS și al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (1971). A aderat la Asociația Internațională a Artelor Plastice AIAP UNESCO.

Lucrător emerit al Ministerului Culturii.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 91.

Bibliografie:

Babiuc, **Stanislav**. Artistul emerit Constantin Constantinov / Stanislav Babiuc // Українська палитра Молдовип/ упорядн. книги-каталогу: Евген Осередчук. – Chișinău : Elan, 2006. – P. 21.

Babiuc, **Stanislav**. Palanga : Pictură / Stanislav Babiuc // Bienala Internațională de Pictură, Chișinău 2009 = International Painting Biennial, Chișinau 2009 / secretara bienalei : Veronica Galcenco [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2009. – P. 27.

Babiuc, **Stanislav**. Senej. Studiu. 1979 = Senej. Study. 1979 / Stanislav Babiuc // Timp fără timp : Liceul Academic de Arte Plastice „Igor Vieru" – 50 de ani de activitate : [Pictură. Grafică. Sculptură. Arta decorativă : Catalogul expoziției jubiliare] / autor concepție și coordonator: Florina Breazu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 17.

***

Colesnic, **Iurie**. Babiuc Stanislav / Iurie Colesnic // Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală" : ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Muzeum, 2008. – P. 37-38. – ISBN 978-9975-906-27-2.

Popescu, **Leonid**. Un pictor-pedagog de neuitat : [despre pictorul Babiuc Stanislav] / Leonid Popescu // Din mărturiile timpului : (Publicistică și grafică) / Leonid Popescu. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 34. – ISBN 9975-944-35-3.

Sîrbu, **Ilie**. **Învățăm să desenăm** / Ilie Sîrbu ; pictori: Ana și Stanislav Babiuc. – Chișinău : Balacron, 2008. – 32 p. – ISBN 978-9975-100-53-3.

Maria S. Ciobanu

Ion TIGHINEANU 1955

Fizician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, inventator, membru titular și președinte al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului de Onoare".

S-a născut la 22 martie 1955, în s. Sofia, rn. Drochia.

Primele studii le-a făcut la școala medie din satul natal, pe care o absolvă cu medalie de aur în 1972. Urmează studii superioare mai întâi la Facultatea de Electrofizică (1972-1974) a Institutului Politehnic din Chișinău (azi, Universitatea Tehnică a Moldovei – UTM), apoi absolvă cu mențiune (1978) Facultatea Specială de Fizică a Institutului de Inginerie și Fizică din Moscova. Devine doctorand (1978-1981) la Institutul de Fizică „P. Lebedev" al Academiei de Științe a URSS, unde realizează cercetări în domeniul fizicii teoretice și experimentale, iar în 1982 susține teza de doctor în științe fizico-matematice. În 1991 obține titlul de doctor habilitat în științe fizico-matematice la Institutul de Fizică Aplicată al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), iar în 1993 pe cel de profesor universitar la UTM.

Activitatea profesională o începe, în 1982, la Institutul de Fizică Aplicată al AȘM, unde parcurge toate treptele: de la cercetător științific inferior până la cercetător științific principal (1984-1998).

A fost profesor invitat la Universitățile din Parma și Cagliari, Italia (1992-1994), la Universitatea din Michigan, Statele Unite ale Americii (2000-2001), bursier Humboldt la Universitatea Tehnică din Darmstadt, Germania (1995-1996, 1998-1999).

Din 1993 este profesor universitar la UTM și ține cursurile: „Nanotehnologii", „Fizica corpului solid", „Materiale pentru microoptoelectronică și fotonică". În perioada 1998-2004 a exercitat funcția de prorector al acestei instituții, având un rol important în dezvoltarea și implementarea proiectelor educaționale și de cercetare. În 2001, în cadrul UTM, fondează Centrul Național de Studiu și Testare a Materialelor, pe care îl conduce.

În calitate de expert internațional, în anul 2012, prezintă, în fața studenților și doctoranzilor de la universități din Moscova, lecția publică «Нанотехнологии – зов времени» (retransmisă integral de mai multe ori de canalele rusești «Культура» și «РТР Планета»); în 2015, în cadrul lecturilor academice organizate la AȘM, ține lecția publică „Nanotehnologiile schimbă lumea"; în 2021 pentru cercetătorii din Turcia ține lecția publică „Nanotechnologies in Moldova: Engineering of Nanomaterials for Various Applications".

Este conducător de doctorat, pregătind 22 de doctori în științe și doi doctori habilitați.

Ion Tighineanu este autor

a peste 750 de publicații, inclusiv a peste 450 de articole în reviste internaționale (conform bazelor de date SCOPUS); a șase volume în limba engleză (dintre care trei editate la „Springer" în Germania și una la „Woodhead Publishing" în Marea Britanie); a 54 de brevete de invenție. A prezentat peste 140 de referate științifice la universități și centre de cercetare din SUA, Canada, Germania, Italia, Franța, Japonia, Republica Coreea, Anglia, România, Spania, Suedia, Olanda, Belgia, Grecia, Portugalia, Danemarca, Polonia, Ungaria, Letonia, Lituania, China, Rusia, Ucraina etc.

Interesele sale științifice țin de: nanotehnologii, nanomateriale și materiale biocompatibile; de micro- și nanostructurarea semiconductorilor pentru elaborări de cristale fotonice, ghiduri optice de undă, splitere, elemente de focalizare, senzori etc.; de studierea materialelor nanocompozite pentru aplicații fotonice și optice neliniare; compușii semiconductori ternari și multicomponenți, tranziții de fază sub presiune hidrostatică; prelucrarea electrochimică a materialelor electronice pentru aplicații senzorice, depunerea electrochimică în nanotemplate; luminescența, împrăștierea micro-Raman, interacțiunea electron-fonon, proprietățile optice și electrice ale structurilor de dimensionalitate redusă, absorpția și reflecția optică, spectroscopia cu impedanță, litografia cu sarcină de suprafață, microscopia electronică, microscopia de forțe atomice, microscopia Terahertz.

Ion Tighineanu este vicepreședinte (2004-2012); prim-vicepreședinte, președinte interimar (2012-2019) și președinte al AȘM (din 2019).

A fost reprezentant plenipotențiar al Guvernului Republicii Moldova la Institutul Unificat de Cercetări Nucleare din Dubna, Federația Rusă (2005-2017); președinte al grupului de negociere cu Guvernul Republicii Moldova a Acordului de parteneriat și a modificărilor la Acord (2009-2017); președinte al grupului de negociere cu Comisia Europeană a condițiilor de asociere la Programul comunitar Cadru 7 (2011); președinte al Colegiului de redacție al revistei „Akademos" a AȘM, precum și membru al colegiilor de redacție ale revistelor internaționale „Hybrid Advances", „Romanian Reports in Physics", „Semiconductor Science and Technology",„Surface Engineering and Applied Electrochemistry", „Surface Science Advances". Este editor invitat la revistele științifice internaționale: „Ceramics International", „Vacuum", „Semiconductor Science and Technology", „Turkish Journal of Physics", „Journal of Nanoelectronics and Optoelectronics", „Journal of Nanoelectronics and Optoelectronics".

Este membru în numeroase asociații profesionale și comitete internaționale, printre care: membru senior al Societății Americane pentru Optică, membru cu merite deosebite al Societății Internaționale pentru Optică și Fotonică, membru în: Asociația Americană pentru Promovarea Științei, Comitetul pentru Dezvoltarea Capacităților din cadrul Federației Mondiale a Organizațiilor Inginerești, Asociația Internațională pentru Promovarea Tehnologiei ș.a.

A organizat conferințe științifice de mare impact în domeniul nanotehnologiilor și ingineriei biomedicale.

În perioada 2014-2020 a fost director sau coordonator național al unor proiecte naționale și internaționale, inclusiv bilaterale.

Membru corespondent (2007) și membru titular al AȘM (2012).

Membru de onoare al Academiei Oamenilor de Știință din Romania (2013), membru de onoare al Academiei Române (2015), membru titular al Asociației Internaționale a Academiilor de Științe (2019), membru al Academiei Europene (2021); membru al Consiliului Științific Internațional (2022); membru al Academiei Europene de Științe și Arte (2022); membru al Academiei Europene de Științe și Arte (2022). Nominalizat în „Top 100 români de pretutindeni" de Asociația RePatriot (2022).

În 2014, Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălți îi conferă titlul de doctor honoris causa, iar în 2018 Ion Tighineanu devine doctor honoris causa al Universității Tehnice „Gh. Asachi" din Iași (2019). Doctor de onoare al Institutului Unificat de Cercetări Nucleare din Dubna, Rusia (2015); profesor de onoare al Universității din Shizuoka, Japonia (2017).

Activitatea prodigioasă a savantului este înalt apreciată, Ion Tighineanu fiind laureat a numeroase premii: Premiul Prezidiului AȘM pentru activitatea științifică (1992), Premiul Național al

Republicii Moldova în domeniul științei și tehnicii (2004); nominalizare la titlul de „Savantul anului 2005" în domeniul științelor reale în Republica Moldova; Premiul academiilor de științe din Belarus, Republica Moldova și Ucraina pentru realizări științifice (2014); Premiul Companiei Teleradio-Moldova „Inventatorul anului" (2016); Premiul „Champions of Change 2019" acordat de Laboratorul de inițiative pentru dezvoltare (2019); Premiul „Savantul anului 2023" și Diploma „Ambasador al culturii păcii" din partea Uniunii Internaționale a Oamenilor de Creație (2024). În anul 2024 este declarat la Kaunas (Lituania) Om de știință emerit în domeniul chimiei fizice și științei materialelor. Este laureat al săptămânalului „Literatura și arta" pentru anul 2023, compartimentul „Știință".

Distins cu 30 de medalii la expoziții și târguri internaționale de inventică, cu Premiul de Excelență la Expoziția Internațională de Inventică și Produse Noi, Pittsburghn, SUA (2005) pentru „litografia cu arcină de suprafață"; cu Medalia de aur la Salonul Internațional de Inventică al Asociației Coreene de Promovare a Invențiilor, Seoul, Coreea (2008) pentru „nanotuburi impregnate în matrice semiconductoare".

Ion Tighineanu deține titlul onorific de Om emerit (2005).

Este Cavaler al Ordinului „Merite de l'Invention", Regatul Belgiei (2007); distins cu Ordinul „Gloria Muncii" (2010), „Ordinul de Onoare" (2015), Ordinul „Sfântul Voievod Ștefan cel Mare" de gradul I acordat de Mitropolia Basarabiei (2023); Ordinul „Mușatini" acordat de Arhiepiscopia Sucevei și Rădăuților (2024).

Decorat cu Medalia de aur „Inventator remarcabil" de către Organizația Mondială de Proprietate Intelectuală (2011), cu Medalia „Promotor al culturii calității în educație și cercetare" de gradul I a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (2023), cu Medalia de merit a Academiei de Științe Juridice din România (2024).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 92-93; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 142-145.

Bibliografie selectivă:

Costachi, Gheorghe. Fundamentul științific al statului de drept : [în 3 vol.] / Gheorghe Costachi ; redacție științifică: Ion Tighineanu, Andrei Smochină ; Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2023. – (Școala mea științifică și discipolii mei). – ISBN 978-9975-175-65-4.

Vol. 1 : Statul de drept, societatea civilă și drepturile omului : (componenta umană a statului de drept). – 1172 p. – ISBN 978-9975-175-66-1.

Vol. 2 : Constituția, legalitatea și securitatea juridică în statul de drept : (componenta normativă a statului de drept). – 1048 p. – ISBN 978-9975-175-67-8.

Vol. 3 : Puterea de stat, autoritățile publice și răspunderea în statul de drept : (componenta organizațional-funcțională a statului de drept). – 1360 p. – ISBN 978-9975-175-68-5.

****4th International Conference on Nanotechnologies and Biomedical Engineering**, September 18-21, 2019, Chisinau, Republic of Moldova / editors: Ion Tiginyanu, Victor Sontea, Serghei Railean. – Cham : Springer, 2019. – XLV, 835 p. – (IFMBE Proceedings, 77). – ISBN 978-3-030-31866-6.

****5th International Conference on Nanotechnologies and Biomedical** : Proceedings of ICNBME-2021, November 3-5, 2021, Chisinau, Republic of Moldova / editors: Ion Tiginyanu, Victor Sontea, Serghei Railean. – Cham : Springer, 2023. – XLIII, 762 p. – (IFMBE Proceedings, 87). – ISBN 978-3-030-92327-3.

****6th International Conference on Nanotechnologies and Biomedical Engineering** : Proceedings of ICNBME-2023, September 20-23, 2023, Chisinau, Moldova / editors: Victor Sontea, Ion Tiginyanu, Serghei Railean. – Cham : Springer, 2023.

Volume 1 : Nanotechnologies and Nano-biomaterials for Applications in Medicine. – 2023. – LVI, 609 p. – (IFMBE Proceedings, 91). – ISBN 978-3-031-42774-9.

Volume 2 : Biomedical Engineering and New Technologies for Diagnosis, Treatment, and Rehabilitation. – 2023. – LIV, 499 p. – (IFMBE Proceedings, 92). – ISBN 978-3-031-42781-7.

***

Gold decorated galium oxide nanowires for multifunctional applications / Elena Monaico, Eduard Monaico, Veaceslav Ursaki, Ion Tighineanu // NANO-2024 : „Quo Vadis – Ethics of the Scientific Research", Ediția a 3-a, 15-18 aprilie 2024, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2024. – P. 64-65. – ISBN 978-9975-64-422-8.

****Joint experimental and theoretical study of $PbGa_2S_4$ under compression** / Tania Garcia-Sanchez, Samuel Gallego-Parra, Akun Liang..., Ion M. Tiginyanu [et al.] // Journal of Materials Chemistry C. – 2023. – Vol. 11. – P. 11606–11619. – ISSN 2050-7534. – DOI:10.1039/D3TC02288A.

Olteanu, Constantin. „Un tren accelerat cu destinația Uniunea Europeană: vom ține ritmul?" : [Constantin Olteanu în dialog cu Ion Tighineanu] / consemnare: Constantin Olteanu // Limba Română. – 2023. – Nr 5/6. – P. 57-65. – ISSN 0235-9111.

****Porous Semiconductor Compounds with Engineered Morphology as a Platform for Various Applications** / Eduard V. Monaico, Elena I. Monaico, Veaceslav V. Ursaki, Ion M. Tiginyanu // Physica status solidi – Rapid Research Letters (RRL). – 2023. – Vol. 17. – ISSN 1862-6254. – DOI:10.1002/pssr.202300039.

Raportul asupra stării științei din Republica Moldova în anul 2023 : (sinteză) / Ion Tighineanu, Svetlana Cojocaru, Liliana Condraticova [et al.] // Akademos. – 2024. – Nr 2 (73). – P. 14-28. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687. – DOI: https://doi.org/10.52673/18570461.24.2-73.01.

Secrieru, Grigore. Oportunități de dezvoltare a platformei electronice științifico-educaționale RENAM – GEANT / Grigore Secrieru, Petru Bogatencov, Ion Tighineanu // Akademos. – 2019. – Nr 2 (53). – P. 14-21. – ISSN 1857-0461. E-ISSN 2587-3687.

Tighineanu, Ion. „Un tren accelerat cu destinația Uniunea Europeană: vom ține ritmul?" : [Constantin Olteanu în dialog cu Ion Tighineanu] / consemnare: Constantin Olteanu // Limba Română. – 2023. – Nr 5/6. – P. 57-65. – ISSN 0235-9111.

Secrieru, Grigore. Oportunități de dezvoltare a platformei electronice științifico-educaționale RENAM – GEANT / Grigore Secrieru, Petru Bogatencov, Ion Tighineanu // Akademos. – 2019. – Nr 2 (53). – P. 14-21. – ISSN 1857-0461. E-ISSN 2587-3687.

Tighineanu, Ion. Academia de Științe a Moldovei, locomotiva proceselor de internaționalizare a cercetării / Ion Tighineanu // Akademos. – 2019. – Nr 1 (52). – P. 7-8. – ISSN 1857-0461.

****Tiginyanu, Ion M**. Self-Organized Porous Semiconductor Compounds / Ion M. Tighineanu, Eduard V. Monaico // Encyclopedia of Condensed Matter Physics. – 2nd ed / editor: Tapash Chakraborty. – Oxford : Academic Press, 2024. – P. 350–374. – ISBN 978-0-323-91408-6. – DOI: 10.1016/b978-0-323-90800-9.00105-0.

***

Academician Ion Tighineanu : Biobibliografie / Academia de Științe a Moldovei ; redactor științific: Constantin Manolache ; responsabil de ediție : Aurelia Hanganu ; coordonator: Ion Xenofontov ; bibliografie: Janna Nikolaeva. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan" (Institut), 2015. – 296 p. – ISBN 978-9975-3044-5-0.

***

Academician Ion Tighineanu // Academicieni și membri corespondenți = Academicians and Corresponding Members / Academia de Științe a Moldovei ; colegiul de redacție: Gheorghe Duca (președinte) [et al.]. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan" (Institut), 2015. – P. 100-101. – ISBN 978-9975-3044-0-5.

Babîră, Nicanor. Ion Tighineanu – Președinte al AȘM // Oameni, fapte, destine / Nicanor Babîră. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 125-127. – ISBN 978-9975-46-656-1.

Dragnev, Demir. Tighineanu Ion / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov // Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități 1946-1961-2021 : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; coordonator: Liliana Condraticova. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan" (Institut), 2021. – P. 134. – ISBN 978-9975-3331-7-7.

Ladaniuc, Victor. Sofia / Nicolae Schițco // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 12 : Să-Sv. – Chișinău : Fundația „Draghiștea", 2014. – P. 395-491. – ISBN 978-9975-9700-3-7. – ISBN 978-9975-4459-9-3.

Sîrbu, Ana. Academicianul Ion Tighineanu / Ana Sîrbu // Pedagogi români notorii : (din Basarabia). Vol. 3 / coordonator: Virgil Mândâcanu. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 33-42. – ISBN 978-9975-115-08-7. – ISBN 978-9975-51-781-2.

Tighineanu Ion : Academician // Academia de Științe a Moldovei : [site]. – URL: https://www.asm.md/membru?id=52 (accesat : 11.10.2024).

Tofan, Eugenia. Ion Tighineanu // Academia de Științe a Moldovei (2009-2021) : sinteză cronologică ilustrată / Eugenia Tofan ; coordonator: Ion Tighineanu, redactor științific: Ion Valer Xenofontov. – București : Editura Academiei Române, 2022. – P. 613-615.

Țarălungă, Ecaterina. Tighineanu Ion // Enciclopedia Identității Românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 748. – ISBN 978-973-720-763-0. – ISBN 978-973-720-765-4.

Elena Barbos-Balinschi

Pavel CEBANU 1955

Fotbalist, antrenor de fotbal, organizator al mișcării fotbalistice din Republica Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii".

S-a născut la 28 martie 1955, la Reni, reg. Odesa.

Absolvent al Facultății de Educație Fizică a Institutului Pedagogic de Stat „I. Creangă"

din Chișinău (1976) și al Școlii Superioare de Antrenori din Moscova (1989).

În anii 1972-1986 a jucat în calitate de mijlocaș și căpitan al echipei 341 de meciuri la „Nistru" Chișinău, marcând 45 de goluri. „Nistru" Chișinău s-a calificat în 1982 pentru ultima oară în liga superioară a URSS. Fotbaliștii de la acest club se bucurau de o largă popularitate în Moldova sovietică, Stadionul Republican fiind în permanență suprasolicitat de microbiști.

A pregătit echipele „Zimbru" (1990-1991); CSS „Amcom" Chișinău (1992); „Olimpia" Satu Mare, România (1993-1994); „Codru" Lozova (1994); „Speranța" Nisporeni (1994-1995) și a fost antrenor al selecționatei cluburilor Moldovei (1995).

Lector la Institutul Național de Educație Fizică și Sport din Chișinău (1992).

Secretar general (1995-1997), președinte (1997-2019), președinte de onoare al Federației Moldovenești de Fotbal (din 2019).

Membru (1998), prim-vicepreședinte al Comitetului UEFA al Fotbalului (2007). Membru al Comitetului FIFA pentru organizarea Campionatului Mondial de juniori U-17.

Desemnat drept cel mai bun jucător din istoria fotbalului moldovenesc (2004).

Maestru al sportului din URSS (1984). Deține titlul de Om emerit (2007).

Distins cu Ordinul „Gloria Muncii" (2000), cu „Ordinul de Onoare" (2010), cu „Ordinul Republicii" (2015).

Bibliografie:

Ambrosi, Nicolai. Cebanu Pavel / Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu // Sport : mică enciclopedie / Nicolai Ambrosi, Pavel Brădescu ; responsabil de ediție: Ion Xenofontov. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Biblioteca Științifică „Andrei Lupan" (Institut), 2015. – P. 70-71. – ISBN 978-9975-3044-1-2.

Boguș, Boris. Fotbalul în contextul transformărilor democratice din Europa de Est. Cazul Ucrainei, României și Republicii Moldova / Boris Boguș, Octavian Țîcu. – Chișinău : Cartididact, 2008. – P. 93-94. – ISBN 978-9975-940-77-1.

Muntean, Ivan. Pavel Cebanu / Ivan Muntean // Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 345. – ISBN 978-9975-66-661-9.

Pavel Cebanu // Top sport Moldova. Personalități marcante ale sportului moldovenesc / Asociația Presei Sportive din Republica Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 242-243. – ISBN 978-9975-166-50-8.

Boris Boguș,
Ion Valer Xenofontov

Dmitri GNATIUC (Dmytro HNATYUK) 1925-2016

Cântăreț ucrainean de cameră și operă, bariton, regizor, director de teatru, profesor, Artist al poporului din URSS.

S-a născut la 28 martie 1925, în s. Staroselie, jud. Cernăuți (acum, Mamaivți, rn. Cernăuți), într-o familie de țărani. A decedat la 29 aprilie 2016 în or. Kiev, Ucraina.

A învățat la școala din localitate, vorbea limba română. La vârsta de opt ani intrase în corul bisericii, unde preotul, descoperindu-i atracția pentru muzică, l-a învățat alfabetul muzical. Între anii 1946 și 1951 a studiat canto de cameră și operă la Conservatorul din Kiev (astăzi, Academia Națională de Muzică „P. Ceaikovski" a Ucrainei). În anul 1975 a finalizat studiile la Facultatea de Regie Muzicală a Institutului de Stat de Artă Teatrală „I. Karpenko-Karyi" (astăzi, Universitatea Națională de Teatru, Film și Televiziune „I. Karpenko-Karyi" din Kiev).

A debutat în 1945 pe scena Teatrului Muzical și Dramatic din Cernăuți (azi, Teatrul Muzical-Dramatic „O. Kobîleanska" din Cernăuți), apoi, în 1951, în rolul lui Eleţki din opera „Dama de Pică" de P. Ceaikovski, pe scena Teatrului de Operă și Balet „T. Șevcenko" din Kiev (azi, Teatrul Academic Național de Operă și Balet „T. Șevcenko" din Ucraina).

În 1951-1978 este solist, în 1979-1980 deține funcția de director, în 1980-1988 pe cea de regizor, iar între 1988 și 2011 este director artistic și regizor-șef, realizând peste 20 de producții. Din 1985 a fost și director al Teatrului Muzical pentru Copii din Kiev (astăzi, Teatrul Municipal Academic de Operă și Balet pentru Copii și Tineret din Kiev). Din anul 2011 este director al Teatrului Academic Național de Operă și Balet din Ucraina „T. Șevcenko".

A susținut spectacole la Studioul de operă al Conservatorului din Kiev și la Teatrul de Operă și Balet

„A. Solovianenko" din Donețk. În 1983-1990 a activat ca șef de departament la Conservatorul „P. Ceaikovski" din Kiev, obținând titlul de conferențiar în 1985, iar în 1987 pe cel de profesor.

Baza repertoriului său o constituia opera rusă și vest-europeană din secolele XVIII-XIX. Printre cele mai valoroase roluri pe care le-a interpretat au fost cele din „Evgheni Oneghin", „Mazeppa" de P. Ceaikovski, „Demonul" de A. Rubinstein, „Prințul Igor" de A. Borodin, „Rigoletto" de G. Verdi, „Nunta", „Figaro" de W. A. Mozart.

Alte roluri remarcabile: în „Taras Bulba" de N. Lîsenko a interpretat rolul lui Ostap; „Natalka Poltavka" de N. Lîsenko – Nikolai; „Eneida" de N. Lîsenko – Aeneas; „Cazacul dincolo de Dunăre" de S. Gulak-Artemovski – Sultan; „Arsenal" de G. Mayboroda – Maxim; „Abesalom și Eteri" de Z. Paliașvili; „Demon" de A. Rubinstein – Demonul; „Aida" de G. Verdi – Amonasro; „Bărbierul din Sevilla" de G. Rossini – Figaro; „Faust" de Ch. Gounod – Valentin; „Îmblânzirea scorpiei" de V. Șebalin – Petruccio; „Il Trovatore" de G. Verdi – Di Luna; „Un ballo in maschera" de G. Verdi – Renato; „Flautul magic" de W. A. Mozart – Papageno; „Prima primăvară" de G. Jukovski – Pavel; „Carmen" de J. Bizet – Escamillo; „La Traviata" de G. Verdi – Germont; „Lohengrin" de R. Wagner – Telramund; „Onoarea Rurală" de P. Mascagni – Alfio; „Katerina" de N. Arkas – Ivan ș.a.

Dmitri Gnatiuc a jucat într-un șir de spectacole la Teatrul de Operă și Balet „T. Șevcenko" din Kiev: „Prințul Igor" de A. P. Borodin (1975); „Cazacul dincolo de Dunăre" de S. Gulak-Artemovski (1978); „Tosca" de G. Puccini (1980); „Cercul de aur" de B. Lviatoșinski (1990); „Mazeppa" de P. Ceaikovski (1991); „Regina de pică" de P. Ceaikovski (1996); „Război și pace" de S. Prokofiev (2003); „Târgul Sorocinskaia" de M. Musorgski; „Donul liniștit" de I. Dzerjinski.

La Studioul de operă al Conservatorului din Kiev a interpretat roluri în: „Faust" de Ch. Gounod (1984); „Bărbierul din Sevilla" de G. Rossini (1988); „Noaptea de mai" de N. Rimski-Korsakov (1988); „Portretul soldatului" de V. Kireiko (1989) ș.a.

La Teatrul Muzical pentru Copii din Kiev și-a câștigat faima de regizor inovator. A pus în scenă mai multe opere ucrainene, ruse și vest-europene, printre care: „Cazacul dincolo de Dunăre" de S. Gulak-Artemovski (1978); „Mazeppa" (1991); „Dama de Pică" (1996) de P. Ceaikovski; „La Traviata" de G. Verdi (1994); „Război și pace" de S. Prokofiev (2003) ș.a.

Repertoriul său a inclus peste 200 de lucrări clasice naționale și mondiale, cântece populare ucrainene, rusești, romanțe, hituri ale muzicii ușoare ucrainene din anii '50-'70, artistul înregistrându-le pe 15 discuri de vinil și șase CD-uri, care s-au bucurat de succes. A jucat mai multe roluri în filme, inclusiv în musicaluri și scurtmetraje, printre care filmul-poveste „Corabia zburătoare" (1960).

A avut turnee în Australia, Canada, China, Mali, Nigeria, Guineea, Ghana, Noua Zeelandă, SUA, Islanda, Japonia, Norvegia, Ungaria, Portugalia, Germania, Danemarca, India, Japonia, Egipt, Italia, Spania, Franța ș.a.

A fost deputat al Sovietului Suprem al URSS (1974-1984) și vicepreședinte al Comisiei pentru cultură și spiritualitate a Radei Supreme a Ucrainei (din 1998); președinte al Societății Muzicale din Ucraina (1985-1990); președinte al Filialei interregionale Kiev a Societății Ucrainene de Teatru (1979-1985). Membru în numeroase asociații muzicale și societăți, în consilii și comitete pentru promovarea artelor și a patrimoniului istoric.

I s-au acordat mai multe titluri academice onorifice: profesor la Conservatorul din Kiev (1987), academician al Academiei Ruse de Creativitate (1992), membru titular al Academiei de Arte din Ucraina (1996), academician al Academiei Internaționale de Informatizare ONU (2002).

Este artist emerit al RSS Ucrainene (1958), Artist al poporului din URSS (1960), Artist al poporului din Ucraina (1999).

A fost distins cu numeroase premii și înalte distincții, printre care Premiul de Stat „T. Șevcenko" al RSS Ucrainene (1973); Premiul de Stat al URSS (1977); Ordinul „V. Lenin" (1985); Medalia de aur a Academiei de Arte din Ucraina (2003); Ordinul „Jaroslav cel Înțelept", de gradul IV (2009) și de gradul III (2015). Dmitri Gnatiuc are titlul de Erou al Ucrainei (2005).

Cetățean de onoare al Kievului (1997), al Cernăuțiului (2002), al regiunii Cernăuți (2015).

Filarmonica Regională Cernăuți și Școala de muzică din s. Mamaivți, unde s-a născut interpretul, îi poartă numele. În casa în care a locuit a fost inaugurată o cameră-muzeu (2017), iar pe fațada casei a fost instalată o placă de comemorare (2020). Biblioteca și colecția sa de documente au fost donate muzeelor, arhivelor și Conservatorului din Kiev.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 93.

Bibliografie selectivă:

Вінниччина : Фотоальбом = Vinnytchyna / текст: Н. Гнатюк ; фото: О. Гордієвич. – Київ : Чорлі, 1998. – 176 p. – ISBN 966-95200-2-9.

Гнатюк, **Дмитрий**. Дмитрий Гнатюк. „В гостях у Дмитрия Гордона" : [интервью с украинским оперным певцом, народным артистом СССР и Украины : в 3-х частях, 2013 г.] / беседовал: Дмитрий Гордон // Официальный YouTube канал Дмитрия Гордона. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=nlNBw1Y8qc0 (accesat : 17.06.2024).

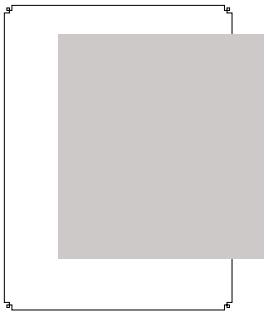
***

Buzilă, **Serafim**. Gnatiuc Dmitri (Dumitru) : [fișier biografic] / Serafim Buzilă // Enciclopedia interpreților din Moldova. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Arc : Museum, 1999. – P. 208-209. – ISBN 9975-61-104-4. – ISBN-9975-906-35-8.

***

Успенская, **М**. Дмитрий Гнатюк / М. Успенская // Певцы советской эстрады. – Москва : Искусство, 1985. – Вып. 2. – P. 9-19.

Elena Harconița

GREVA GENERALĂ A STUDENȚILOR, LICEENILOR ȘI PROFESORILOR 1995

Acțiune de masă a tineretului studențesc, a liceenilor și a intelectualilor din Republica Moldova pentru apărarea valorilor naționale și identitare.

A fost generată de decizia Ministerului Învățământului din 16 martie 1995, prin care se introducea în învățământul de toate gradele „Istoria Moldovei" în locul „Istoriei românilor" și „Limba și literatura moldovenească" în locul „Limbii și literaturii române", aceasta din urmă fiind prevăzută de programele școlare elaborate în baza Declarației de Independență și a altor acte legislative adoptate de Parlamentul Republicii Moldova în anii 1990-1991. Primii au protestat studenții și cadrele didactice de la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova. La 18 martie 1995 a fost constituit un Comitet de grevă, alcătuit din profesorii universitari A. Petrencu, Gh. Paladi, I. Șișcanu, liderii Ligii Studenților din Republica Moldova ș.a. La 20 martie 1995, în Piața Marii Adunări Naționale au început întrunirile de protest cu caracter de masă.

În câteva zile greva a cuprins majoritatea instituțiilor de învățământ din localitățile urbane și rurale. Printre revendicările protestatarilor se numărau: suspendarea deciziei din 16 martie și menținerea în programele de învățământ a cursului de „Istoria românilor", continuarea studierii disciplinelor „Limba și literatura română"; rectificarea art. 13 din Constituție (articolul prevedea că „Limba de stat a Republicii Moldova este limba moldovenească"); autonomia instituțiilor superioare de învățământ; achitarea la timp și majorarea salariilor, pensiilor și burselor etc.

Greva a fost suspendată în mai 1995.

Amploarea și durata protestelor au determinat autoritățile să devină conciliante. A fost instituit un moratoriu pentru mai mulți ani referitor la predarea în continuare a „Istoriei românilor" și s-a reconfirmat menținerea în planurile de învățământ a „Limbii și literaturii române".

***

Matveev, Sergiu. Greva studențească din anul 1995 reflectată în foi volante și în presa timpului / Sergiu Matveev, Ion Valer Xenofontov // Historia est Magistra Vitae : Valori, paradigme, personalități : In honorem profesor Ion Eremia / editor: Constantin Manolache ; responsabil de ediție: Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan" (Institut), 2019. – P. 621-642. – ISBN 978-9975-3331-2-2.

Prisac, Lidia. Greva generală a studenților, liceenilor și profesorilor / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov // Istoria contemporană : (universală și a românilor) : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Editura USM, 2023. – P. 247. – ISBN 978-9975-62-620-0.

Ion Valer Xenofontov

APRILIE

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Mihai Eminescu

LUCEAFĂRUL

(fragment)

A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată.

Și era una la părinți
Și mândră-n toate cele,
Cum e Fecioara între sfinți
Și luna între stele.

Din umbra falnicelor bolți
Ea pasul și-l îndreaptă
Lângă fereastră, unde-n colț
Luceafărul așteaptă.

Privea în zare cum pe mări
Răsare și străluce,
Pe mișcătoarele cărări
Corăbii negre duce.

(Almanahul Societății Academice Social-Literare „România jună”, Viena, 1883)

90 de ani de la nașterea **Efimiei Bodrug-Lupașco**, biblioteconomist, pedagog, doctor în pedagogie (1 apr. 1935). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 97.*

80 de ani de la nașterea lui **Theodor Codreanu**, critic și istoric literar, doctor în filologie, prozator și eseist român, filozof al culturii și civilizației, eminescolog, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (1 apr. 1945). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 154-155; 2020, p. 153-155.*

160 de ani de la nașterea lui **Richard Szigmondy**, chimist german, profesor universitar, inventator austriac, laureat al Premiului Nobel pentru chimie (1 apr. 1865 – 23 sept. 1929).

110 ani de la nașterea lui **Gică Petrescu**, cântăreț și compozitor român de muzică ușoară, de petrecere și populară (2 apr. 1915 – 18 iun. 2006). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 99.*

300 de ani de la nașterea lui **Giacomo Casanova**, scriitor de origine italiană de expresie franceză, doctor în drept, memorialist, matematician, filozof, politician, diplomat, celebru aventurier amoros (2 apr. 1725 – 4 ian. 1798). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 157-158.*

220 ani de la nașterea lui **Hans Christian Andersen**, scriitor danez, cunoscut în special pentru basmele sale, autor de poezie, romane, piese de teatru, memorii (2 apr. 1805 – 4 aug. 1875). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 99-101.*

60 de ani de la nașterea **Polinei Kolomeeț-Safonova**, pictor-decorator, critic de artă (5 apr. 1965).

50 de ani de la nașterea lui **Alexandru Papadopol**, actor român de teatru și film (5 apr. 1975).

80 de ani de la nașterea lui **Mircea Daneliuc**, actor, dramaturg, nuvelist, prozator și cineast român (7 apr. 1945).

60 de ani de la nașterea lui **Veaceslav Stavilă**, doctor în științe istorice, specializat în cercetări privind istoria familiilor cu strămoși din România și Republica Moldova (7 apr. 1965).

130 ani de la nașterea lui **Gheorghe Andronachi**, militar, publicist, fotograf (8 apr. 1895 – 14 mar. 1970).

75 de ani de la nașterea **Lidiei Sitaru**, specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager, Om emerit (8 apr. 1950). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 158-159; 2020, p. 155-157.*

120 de ani de la nașterea lui **Șico Aranov**, compozitor, dirijor, Artist al poporului (10 apr. 1905 – 28 febr. 1969). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 113-114; 2019, p. 90.*

70 de ani de la nașterea lui **Vasile Dohotaru**, pictor, grafician, sculptor, Maestru în artă (10 apr. 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 103-104; 2020, p. 157-159.*

100 de ani de la nașterea lui **Mihail Caftanat**, dirijor, compozitor, interpret, conferențiar universitar, Lucrător emerit al culturii (12/13 apr. 1925 – 8 sept. 2014). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 104-105.*

90 de ani de la nașterea lui **Condrat Mursa**, doctor în științe tehnice, conferențiar (13 apr. 1935 – 23 sept. 1997). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 160-161.*

90 de ani de la nașterea lui **C. D. Zeletin** (pseudonimul lui Constantin Dimoftache), poet, eseist, traducător, doctor în științe medicale, profesor universitar, medic și biofizician român (13 apr. 1935 – 18 febr. 2020).

140 de ani de la nașterea lui **Iuliu Hațieganu**, medic internist român, doctor în științe medicale, profesor universitar, fondatorul învățământului superior medical clujean, membru titular al Academiei Române, Medic emerit (14 apr. 1885 – 4 sept. 1959).

130 de ani de la nașterea lui **Ion Vinea**, poet român simbolist și suprarealist, critic de artă, politician (17 apr. 1895 – 6 iul. 1964).

80 de ani de la nașterea **Silviei Berov**, actriță, regizor și conferențiar universitar (17 apr. 1945). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 162.*

90 de ani de la nașterea lui **George Bălăiță**, scriitor român, editor (17 apr. 1935 – 16 apr. 2017).

70 de ani de la nașterea lui **Val (Valeriu) Butnaru**, publicist, dramaturg, romancier, om de televiziune (17 apr. 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 107-108; 2015, p. 162-163; 2020, p. 159-160.*

80 de ani de la nașterea lui **Marius Tupan**, prozator, eseist și dramaturg român (18 apr. 1945 – 6 dec. 2007)

50 de ani de la nașterea **Romanei Iorga**, scriitoare, stabilită cu traiul în Elveția, fiica poetei Leonida Lari (18 apr. 1975).

160 de ani de la nașterea lui **Nicolae A. Gredescul**, descendent al unei vechi familii de boieri moldoveni, biolog, jurist, publicist, doctor în științe naturale, profesor universitar, cercetător științific (20 apr. 1865 – ?).

110 ani de la nașterea lui **Gheorghe Bogaci**, critic și istoric literar, folclorist, pedagog, doctor în filologie, cercetător științific (20 apr. 1915 – 28 noiem. 1991). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 108-109; 2015, p. 169.*

95 de ani de la nașterea lui **Vitalie Marin**, lingvist, doctor habilitat în filologie, profesor universitar (20 apr. 1930 – 12 noiem. 2015). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 110-111; 2015, p. 168-169.*

140 de ani de la nașterea **Mariei Teohari**, prima femeie astronom din România, profesoară de astronomie și matematică, cercetător științific, savant de notorietate mondială (22 apr. 1885 – 1975).

100 de ani de la nașterea lui **Alexandru Gromov**, scriitor, jurnalist, publicist, scenarist, traducător (22 apr. 1925 – 12 iul. 2011). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 115-117; 2005, p. 111-112; 2015, p. 170-171.*

100 de ani de la nașterea lui **Teodor Tanco**, filozof român, istoric literar, scriitor de inspirație

istorică, prozator, dramaturg, documentarist, doctor în științe juridice, lector universitar (22 apr. 1925 – 29 mar. 2019).

90 de ani de la nașterea lui **Vladimir Cobăsnean**, actor de teatru și profesor de artă teatrală (22 apr. 1935 – 19 apr. 2017).

50 de ani de la nașterea **Nadiei Stoianova**, cântăreață de operă, mezzosoprană, solistă a Operei Naționale, Maestru emerit în artă (22 apr. 1975).

150 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Ciuhandu**, preot, asesor, doctor în științe teologice, participant la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, membru de onoare al Academiei Române (23 apr. 1875 – 29 apr. 1947).

80 de ani de la nașterea **Manuelei Cernat**, scriitoare română, istoric și critic de film, eseistă, scenaristă, traducătoare, profesor universitar și cercetător științific (23 apr. 1945).

70 de ani de la nașterea lui **Mihail Faerman**, pianist originar din Republica Moldova stabilit în Belgia, profesor de pian la Conservatorul Regal de Muzică din Bruxelles (23 apr. 1955).

90 de ani de la nașterea **Elisabetei Polihroniade**, șahistă română, învingătoare la multiple campionate mondiale și internaționale, Mare maestră internațională la șah (24 apr. 1935 – 23 ian. 2016).

85 de ani de la nașterea lui **Nicolae Mătcaș**, filolog, lingvist, doctor în filologie, profesor universitar, poet, publicist, traducător, om politic, Cavaler al „Ordinului Republicii” (27 apr. 1940). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 127-130; 2005, p. 114; 2015, p. 172-174; 2020, p. 164-166.*

70 de ani de la nașterea lui **Nicolae Schițco**, editor, publicist, sociolog și bibliograf, Om emerit (27 apr. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 175-176; 2020, p. 166-167.*

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Moraru**, inginer-agronom, doctor în științe agricole, cercetător științific în domeniul ameliorării și producerii de semințe ale culturilor de sorg. (28 apr. 1935).

70 de ani de la nașterea lui **Marin Rotaru**, obstetrician-ginecolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific, inventator (28 apr. 1955).

50 de ani de la nașterea lui **Dorin Lozovanu**, geograf și etnolog, specialist în domeniul geografiei populației și așezărilor, doctor în geografie, membru de onoare și titular al Academiei Naționale de Științe și Arte din Ciuvașia, laureat al Premiului „M. Kogălniceanu” al Academiei Române. Este stabilit la Iași (28 apr. 1975).

100 de ani de la nașterea lui **Alexandru Timotin**, inginer, doctor în științe tehnice, profesor universitar, contribuții la dezvoltarea școlii românești de electrotehnică, membru titular al Academiei Române (29 apr. 1925 – 4 iun. 2007).

75 de ani de la nașterea lui **Iulius Popa**, publicist, ziarist, eminescolog, pedagog, bibliofil, colecționar, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (30 apr. 1950 – 21 febr. 2023).

Gheorghe ANDRONACHI 1895-1970

Militar, publicist, fotograf.

S-a născut la 8 aprilie 1895, în s. Chipercenii de Sus, jud. Orhei. A decedat la 14 martie 1970, în or. Bârlad.

A urmat școala primară în satul natal și liceul în or. Orhei. Elev la Școala militară de infanterie din Odesa (1913-1914), din iulie 1914 este trimis pe frontul din Galiția, împreună cu un grup de absolvenți militari, în calitate de sublocotenent în Regimentul 2 Cavalerie. Ulterior, a trecut pe Frontul de Sud-Vest, în cadrul Armatei Ruse. A fost rănit de opt ori. A fost decorat cu ordine și medalii de luptă ale împăratului rus Nicolae al II-lea (1894-1917). În noiembrie 1916 este transferat pe Frontul român în partea de nord a Moldovei, fiind avansat la gradul de căpitan. Congresul Ostășesc Moldovenesc îl numește pe Gheorghe Andronache comandant al Detașamentului de gardă și cavalerie pentru ordinea publică din Chișinău. A asigurat paza obiectivelor importante și a membrilor Sfatului Țării.

În Armata Republicii Democratice Moldovenești a fost avansat de la gradul militar de căpitan la cel de maior și de locotenent-colonel. La 14 noiembrie 1920, împreună cu alți ofițeri și subofițeri ai armatei moldovenești, este trecut în componența Armatei Române, la început la București în Regimentul 2 Vânători „Regina Elisabeta". Activează în cadrul Armatei Române ca simplu ofițer, fiind retrogradat la gradul de căpitan, fără a fi avansat în funcție. După care în fiecare an este mutat în diferite unități militare. În 1934 a fost transferat în Regimentul 18 Infanterie „Tudor Vladimirescu" la Târgu Jiu. La 31 octombrie 1935 s-a retras din Armata Română, revenind la baștină, în Orhei.

În 1933, căpitanul Gheorghe Andronache a scos la Imprimeria Statului din Chișinău (în prezent, în acest edificiu se află Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor, str. M. Kogălniceanu, nr. 63, Chișinău) un album ce include fotografii ale membrilor Sfatului Țării, cu prilejul consemnării a 15 ani de la Unire, într-un tiraj de 1 200 de exemplare.

Este autorul unor lucrări rămase în manuscris: „Revoluția moldovenilor", „Oameni și fapte", „Pe urmele istoriei", care au ajuns pe mâna securității și au fost predate NKVD.

În iunie 1940 și august 1944, alături de alți basarabeni, s-a refugiat în România cu familia. A trăit conspirativ în Craiova, apoi a locuit, în anonimat, în alte județe. La 14 martie 1970 a fost depistat în or. Bârlad și cercetat de Securitate. În aceeași zi, a fost comunicată moartea lui, una suspectă, la spitalul din Bârlad. Mormântul acestuia se află la Cimitirul „Eternitatea" din Bârlad.

A fost distins cu decorații ale Imperiului Rus: Crucea și Ordinul „Sfântului Gheorghe" de clasa IV-a; Ordinul „Sfânta Ana" de clasa a III-a și a IV-a, Ordinul „Sfântul Stanislav" de clasa a II-a, „Sfântul Vladimir" cu spadă de clasa a IV-a; decorații românești: Ordinul „Coroana României", Medalia „Regele Ferdinand I".

Bibliografie:

Andronache, Gheorghe V. Albumul Basarabiei în jurul marelui eveniment al Unirii / Gheorghe V. Andronache. – Chișinău : [S. n.], 1933. – 256 p.

***

Figuri contemporane din Basarabia : Enciclopedie : [conține informații despre Gheorghe V. Andronache]. – Chișinău : Arpid, 1939. – 160 p.

***

Cocarcea, Vasile. Orhei : Vatră de istorie și civilizație / Vasile Cocarcea, Andrei Calcea. – Ed. a 2-a. – Orhei-Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 569-571. – ISBN 978-9975-58-237-7.

Munteanu, Anatol. Făuritori ai Unirii Basarabiei cu România – Lt-col. Gheorghe Andronache (1893-1970) / Anatol Munteanu // Revista ART-EMIS : [site]. – 2018. – 14 febr. – ISSN-L 2247-4374. – URL: https://www.art-emis.ro/personalitati/fauritori-ai-unirii-basarabiei-cu-romania-lt-col-gheorghe-andronache-1893-1970 (accesat : 12:05.2024).

Ion Valer Xenofontov

Mihail CAFTANAT
1925-2014

Dirijor, compozitor, interpret, conferențiar universitar, Lucrător emerit al culturii.

S-a născut la 12/13 aprilie 1925, la Pohrebeni, pl. Chiperceni, jud. Orhei, a decedat la 8 septembrie 2014, la Chișinău.

A absolvit școala primară în satul natal, după care urmează cursurile de viticultură din Saharna (1936-1938), Școala de agricultură din Cucuruzeni, Orhei (1938-1941), Școala de industrii agricole din Chișinău (1942-1944). Crescut într-o familie de muzicieni, de mic putea să citească notele, să cânte la flaut și la vioară, iar pe când era student, participa în fanfara școlilor din Saharna și Cucuruzeni. Astfel, în anii 1944-1949 a ajuns să studieze armonia și compoziția la Conservatorul de Stat (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – AMTAP) din Chișinău. A studiat aici timp de șase ani, înscriindu-se la cursurile a două specialități: clarinet (profesori: D. Gherșfeld, V. Povzun) și muzicologie (profesori: L. Gurov, S. Zlatov, T. Gurtovoi, L. Axionova, B. Miliutin ș.a.). Alături de colegii săi, S. Lobel, G. Ceaicovschi-Mureșanu, L. Berov, E. Bogdanovschii, a făcut parte din a cincea generație de absolvenți ai acestei instituții.

Activitatea profesională o începe la Teatrul Moldovenesc Muzical-Dramatic din Chișinău (astăzi, Teatrul Național „M. Eminescu"), apoi este angajat la Studioul de Operă.

A predat (1947-1952) disciplinele muzical-teoretice la Școala de muzică din Chișinău (astăzi, Liceul Republican de Muzică „C. Porumbescu"), unde este, timp de doi ani, și director adjunct.

Apoi a fost clarinetist în Orchestra Operei din Lviv (1952-1954), dirijor al fanfarei de la Uzina „Molotov" din Leningrad (azi, Sankt Petersburg) (1954-1955), dirijor și conducător artistic al Ansamblului de Țigani și al Ansamblului de Operetă (1955-1959) din Leningrad (astăzi, Sankt Petersburg).

A revenit la Chișinău în anul 1959, când se înființa Teatrul Moldovenesc de Operă și Balet (azi, Teatrul Național de Operă și Balet „M. Bieșu"), și activează aici între 1959 și 1978: în 1962 ca prim-dirijor, în 1963 este director artistic, apoi între 1963 și 1969 este dirijor. A studiat repertoriul Orchestrei și a montat un șir de lucrări, printre care: „Madama Butterfly" (cu M. Bieșu) de G. Puccini, „Traviata" (cu L. Erofeev), baletele „Floarea de piatră" (cu G. Melentiev și cu balerinul M. Caftanat), „Esmeralda" (cu E. Godov și P. Leonardi) de C. Pugni.

A avut stagii la Teatrul Bolșoi din Moscova (1969-1970), acumulând cunoștințe pe care le va aplica la pupitrul Orchestrei Camerale a Institutului de Arte „G. Musicescu" (astăzi, AMTAP) (1970). Aici este șef al Catedrei de muzicologie și compoziție (până în 1974), decan al Facultății de Interpretare (1974-1975), prorector al Secției cu frecvență redusă (1975-1979).

În 1979 Ministerul Culturii al URSS l-a delegat în calitate de consilier în domeniul artelor la Ministerul Culturii din Cuba. Timp de trei ani, cât s-a aflat în Havana, a participat la viața concertistică a Cubei. A montat în colaborare cu balerina A. Alonso două spectacole de balet pe muzica lui P. Ceaikovski („Lacul lebedelor" și „Frumoasa adormită"). A dirijat mai multe spectacole în cadrul Festivalului al VII-lea Internațional de Balet din Cuba, a dirijat orchestrele din Havana și Santiago de Cuba.

Din 1982 predă la Catedra de muzicologie și compoziție a Conservatorului „G. Musicescu" (astăzi, AMTAP) mai multe discipline muzical-teoretice. În perioada 1983-1987 este numit șef al Catedrei de canto academic, apoi este aici lector (1989, 2012) și conferențiar universitar (1992, 1995).

A lăsat moștenire realizări complexe în domeniul artistic și în cel al educației.

A fost un instrumentist consacrat, interpretând melodii la vioară, violă, clarinet, basclarinet, flaut etc. A aranjat și orchestrat „Nocturnă" de F. Chopin pentru orchestră de coarde, două flaute și trei harpe, uvertura „Gaudeamus" de C. Hatov, „Simfonie simplă" de B. Britten

pentru pian, „Dansul elfilor" de E. Grieg etc.

A avut o activitate componistică importantă, creând cântecul-imn pentru pian și voce „Să trăiești, Moldovă!", lucrările pentru fanfară „În sat la hram" și „Sârbă de concert", balada simfonică „Mollis Davia" etc., ultima scrisă la Chișinău în 1998, cu prilejul împlinirii a 640 de ani de la afirmarea independenței statale a Țării Moldovei, cu un subiect istorico-patriotic, inspirat din poemul omonim al poetului V. Teleucă „Mollis Davia". În această baladă a inclus instrumente autohtone precum naiul, toaca, trei tălăncuțe, clopote și buciumul în introducere. La 29 martie 2013, în Sala Mare a Filarmonicii Naționale „S. Lunchevici" a avut loc premiera acesteia (dirijor: M. Agafița).

Cea mai importantă activitate a sa este cea dirijorală, Mihail Caftanat dedicându-se genurilor de operetă și balet, dar mai ales celui de operă, alături de soliști precum M. Bieșu, L. Boxan, V. Savițcaia, E. Ceavdar, E. Popov, I. Ivashkov, R. Gaeva, Vl. Cerkasov ș.a.

Din repertoriul dirijorului au făcut parte operetele „Mam'zelle Nitouche" de F. Hervé; „Baronul țiganilor" și „Liliacul" de J. Strauss etc.; baletele „Zorii" de V. Zagorschi; „Izvorul din Bahcisarai" de B. Asafiev; „Lacul lebedelor", „Frumoasa din pădurea adormită" și „Spărgătorul de nuci" de P. Ceaikovski; „Giselle" de A. Adam; „Don Quijote" de L. Minkus; „Laurencia" de A. Krein etc.; operele „Aurelia" și „Grozovan" de D. Gherșfeld; „Domnica" de A. Stârcea; „Francesca da Rimini" și „Evgheni Oneghin" de P. Ceaikovski; „Otello", „Aida" și „Rigoletto" de G. Verdi; „Pescuitorii de perle" și „Carmen" de G. Bizet; „Cneazul Igor" de A. Borodin; „Mireasa țarului" de N. Rimski-Korsakov; „În furtună" de T. Hrennikov; „Bărbierul din Sevilla" de G. Rossini; „Paiațe" de R. Leoncavallo; „Esmeralda" de L. Bertin; „Un zaporojean dincolo de Dunăre" de S. Artemovski; „Casa pisicii" de P. Waldgardt etc.

A realizat imprimări cu Orchestra Companiei de Stat „Teleradio-Moldova" pentru radiotranslații, a pregătit și a prezentat cu Orchestra Studioului de Operă programe studențești de absolvire.

A colaborat cu V. Tihonov, M. Bieșu, R. Potehina, P. Leonardi, G. Melentieva, A. Alonso, L. Eroffeeva, L. Oprea, T. Cuzminov, T. Alioșina, A. Zarikov, V. Dragoș ș.a.

Discografia sa este constituită din fragmente din baletul „Zorile" de V. Zagorschi, selecții din baletul „Spada frântă" de E. Lazarev.

A fost membru al Uniunii Artiștilor de Teatru din RSS Moldovenească (din 1960), al Societății Artistice Sovieto-Cubaneze (din 1983) și al Consiliului Artistic Radio (din 1988).

Activitatea muzicianului a fost apreciată și recunoscută în țară și peste hotarele ei, acesta fiind distins cu titlul onorific de Artist emerit (1965) și cu cel de Lucrător emerit al culturii (1974).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 104-105.

Bibliografie selectivă:

Buzilă, **Serafim**. Caftanat Mihail / Serafim Buzilă // Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Arc : Museum, 1999. – P. 88. – ISBN 9975-61-104-4. – ISBN 9975-906-35-8.

Caftanat Mihail Vasile : [fișier biobibliografic] // Personalități orheiene în domeniul culturii, artei și literaturii : Dicționar biobibliografic / alcătuitor: Aliona Gudima. – Chișinău : Pontos, 2008. – P. 79-81. – ISBN 978-9975-72-272-8.

Calcea, **Andrei**. Caftanat Mihail / Andrei Calcea // Personalități orheiene: dicționar enciclopedic / Andrei Calcea. – Chișinău, 2003. – P. 46. – ISBN 9975-927-21-1.

Cârciumaru, **Dumitru**. Mihail Caftanat : o viață de dirijor, compozitor, interpret și pedagog / Dumitru Cârciumaru // Arta. – 2016. – Nr 2. – P. 113-118. – ISSN 2345-1181.

Dănilă, **Aurelian**. Caftanat Mihail / Aurelian Dănilă // Opera moldovenească : Interpreți, roluri, spectacole / Aurelian Dănilă. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2013. – P. 35. – ISBN 978-9975-4307-8-4.

Elena Harconița

Iuliu HAȚIEGANU
1885-1959

Medic internist român, doctor în științe medicale, profesor universitar, fondatorul învățământului superior medical clujean, membru titular al Academiei Române, Medic emerit.

Iuliu Hațieganu a fost un medic internist român recunoscut în mod special pentru cercetări făcute în domeniul tuberculozei. A format la Cluj o valoroasă școală de medicină internă.

S-a născut la 14 aprilie 1885, în s. Dârja, com. Panticeu, jud. Cluj. Este al cincilea fiu al unei familii de preoți. A decedat la 4 septembrie 1959, la Cluj-Napoca.

După absolvirea școlii primare în Cojocna (1892-1896), și-a continuat studiile la Cluj-Napoca (1896-1901) și apoi la Gimnaziul superior greco-catolic din Blaj (1901-1905), unde a fost coleg de clasă cu viitorul cardinal Iuliu Hossu.

Între anii 1905 și 1910 a urmat cursurile Facultății de Medicină a Universității din Cluj-Napoca, ca bursier al Societății „Transilvania" din București. În 1909 a susținut teza, obținând titlul de doctor în medicină. Încă din timpul studenției, a atras atenția unuia dintre cei mai reputați profesori ai facultății, Z. Purjesz, devenind asistentul și colaboratorul său apropiat.

S-a remarcat în mediul academic încă din 1914, printr-un studiu asupra galactozuriei alimentare, publicat în „Jurnalul medical" din Budapesta.

A fost unul din delegații tineretului universitar la Adunarea Națională de la Alba Iulia și a susținut în fața Consiliului Dirigent al Transilvaniei înființarea Universității din Cluj.

A prezidat primul Congres al Medicilor (1918), la care secretarul pe problemele sănătății publice a prezentat un raport asupra stării sănătății populației din Transilvania, subliniind necesitatea reluării activității la Facultatea de Medicină din Cluj-Napoca. Savantul a fost dedicat reorganizării sistemului de sănătate, inclusiv în domeniile educației și cercetării medicale, într-o perioadă de mari dificultăți, generată de consecințele războiului mondial și de politica discriminatorie a statului dualist față de români. A realizat un studiu exhaustiv al realităților sanitare din acea perioadă, contribuind la stabilirea unor baze solide pentru îmbunătățirea sistemului de sănătate în regiune.

Între anii 1918 și 1948, 1953 și 1959 a fost profesor de clinică medicală la Facultatea de Medicină din Cluj-Napoca și primul decan al acestei facultăți (1919-1920). În 1918-1919 a fost și consilier tehnic medical al Consiliului Dirigent al Transilvaniei, iar în 1925 – președinte al Secției medicale și biopolitice a Asociațiuniii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român (ASTRA). A pus bazele Asociației de Educație Fizică „Șoimii Carpaților", fiind unul dintre promotorii educației fizice de masă în mediul rural (1929).

A ținut prima prelegere universitară în limba română din Ardeal: „Problema icterului cataral", prin care a pus bazele învățământului superior medical clujean. Cu ajutorul profesorilor din perioada respectivă, a scos, la data de 1 februarie 1920, primul număr din revista „Clujul medical".

A adus cercetarea clinică la un nivel înalt de excelență. Cu îndrumarea sa s-au format mai mulți specialiști, dintre care patru au devenit membri ai Academiei Române, iar 18 au ajuns conferențiari și profesori. Printre aceștia: I. Goia, L. Daniello, A. Moga, I. Gavrilă, O. Fodor, V. Gligore, Șt. Hărăguș ș.a.

Iuliu Hațieganu a fost activ într-o varietate de domenii de cercetare științifică medico-biologică orientate către beneficiul societății. A manifestat respect pentru savantul experimentator, concentrându-se în principal pe cercetarea clinică, fără să își depășească domeniul de competență. A îmbinat activitatea de medic cu munca de laborator. De la cercetări asupra patologiei ficatului și sistemului digestiv, care au dus la introducerea unor noi mijloace diagnostice pentru cercetarea funcției hepatice, a duodenului și a pancreasului, a ajuns la o clasificare

originală a bolilor de rinichi. După Primul Război Mondial, prin studii asupra encefalitei epidemice, a acordat importanță sistemului nervos central în cadrul patologiei interne. A adus noi și valoroase contribuții asupra endocarditei lente, hepatitei septice lente, trombozei auriculare progresive, meningitelor acute benigne. A efectuat cercetări privind sindromul stazei duodenale în icter, septicemiile lente, tromboza auriculară progresivă ș.a.

Una dintre marile pasiuni ale lui Iuliu Hațieganu a fost activitatea spitalicească, unde, împreună cu profesorul I. Goia, a transformat asistența clinică într-un mediu favorabil cercetării. A susținut înființarea unei clinici mari, cu 300 de paturi, pentru a permite observarea unui număr extins de cazuri. Acorda o atenție deosebită consultațiilor gratuite la ambulatoriul clinicilor, unde zilnic, se examinau între 80 și 100 de pacienți, și a promovat internarea preferențială a cazurilor interesante pentru cercetare și predare practică pentru studenți.

Rezultatele cercetărilor și experimentelor sale au fost reflectate într-o serie de lucrări și studii, între care: „Encefalita epidemică" (1920); „Infecția tuberculoasă și profilaxia ei social (1926); „Tratat elementar de semiologie și patologie" (3 vol., 1934-1939); „Valoarea științifică a observației în clinica medical" (1957); „Permanentul și tranzitoriul în medicină" (1958) ș.a.

A fost implicat în numeroase inițiative, cum ar fi extensia universitară ASTRA și „Șoimii Carpaților", precum și în crearea Asociației „Prietenii Universității", a înființat revista „Viața universitară", a promovat educația fizică universitară. A susținut educația sanitară sistematică și practică, adresată întregii populații și axată pe învățarea măsurilor de igienă de bază.

Din fonduri proprii, colectă publică și bani de la ASTRA, a înființat la Cluj-Napoca un parc destinat mișcării sportive a tinerilor (1930-1932). Parcul sportiv „Iuliu Hațieganu" a fost dedicat memoriei unicului său copil, mort la numai 10 ani. Proiectul inițial al parcului a fost premiat la „Expoziția de arhitectură sportivă" de la Jocurile Olimpice din Berlin (1936) cu Medalie de bronz.

A fost membru al Academiei Române (1955).

Astăzi, Universitatea de Medicină și Farmacie din Cluj-Napoca îi poartă numele. A pus bazele sportului clujean prin înființarea Clubului Sportiv „Universitatea Cluj" (1919). În Parcul Sportiv „Iuliu Hațieganu" al Universității „V. Babeș-Bolyai", cu ocazia Zilei Culturii Naționale, a fost dezvelită statuia sa (1923).

Pentru activitate proeminentă a primit titlul de Medic emerit (1952).

Bibliografie:

Blăjan, Ș. Contemporanii și urmașii despre Iuliu Hațieganu / Ș. Blăjan. – Cluj-Napoca : Dacia, 1985. – 266 p.

***

Bârsu, **Cristian**. Hațieganu Iuliu / Cristian Bârsu // Cluj-Napoca ai secolului 20 : dicționar esențial / Cristian Bârsu. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 142. – ISBN 973-686-102-3.

Rusu, **Dorina N**. Hațieganu Iuliu / Dorina N. Rusu // Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 375. – ISBN 973-27-1051-9. – ISBN 973-45-0466-5.

Rusu, Dorina N. Hațieganu Iuliu / Dorina N. Rusu, Marius Porumb, Stelian Mândruț // Membrii Academiei Române din Transilvania : 1866-2016 : Dicționar / Dorina N. Rusu, Marius Porumb, Stelian Mândruț. – București : MEGA ; Editura Academiei Române, 2016. – P. 157-158. – ISBN 978-973-27-2675-4. – ISBN 978-606-543-708-1.

Maria S. Ciobanu

Val (Valeriu) BUTNARU 1955

Publicist, dramaturg, romancier, om de televiziune.

S-a născut pe 17 aprilie 1955, la Chișinău.

A absolvit Școala medie de cultură generală nr. 32 (astăzi, Liceul „I. Hasdeu") din Chișinău (1962-1972), a studiat la Facultatea de Ziaristică a Universității de Stat din Chișinău (1975-1980), (astăzi Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, Universitatea de Stat din Moldova)

a urmat Cursurile Superioare de Regie de pe lângă Institutul de Artă Cinematografică „S. Gherasimov" din Moscova (1987), clasa maestrului Em. Loteanu.

A beneficiat de stagii în domeniul jurnalismului la Radio Europa Liberă (München, Germania, 1993) și la redacția ziarului „Orlando Sentinel" (Orlando, SUA, 1994).

La începutul carierei sale în presă a activat ca reporter la publicațiile „Tinerimea Moldovei" (1979-1983), „Învățământul public" și „Literatura și arta" (1983-1985). În perioada 1985-1991 este angajat al revistei literar-artistice pentru tineret „Orizontul" (ulterior, „Columna"), perioadă în care se implică plenar în mișcarea de renaștere și eliberare națională.

La începutul anilor 1990 este redactor-șef adjunct la „Sfatul Țării" – organul de presă al Parlamentului Republicii Moldova (1991-1992) și director artistic al Teatrului „E. Ionesco" (1992-1994). În aceeași perioadă activează și în calitate de corespondent pentru Republica Moldova la Radio Europa Liberă, redacția emisiunilor în limba română.

A fondat o serie de instituții de presă, care s-au impus pe piața mediatică rapid și fără echivoc. Astfel, în 1995 fondează Grupul de presă „Flux" (GPF), al cărui director devine; în 1999 apare Jurnal Trust Media, iar în 2009 fondează Jurnal TV pe net.

Timp de un deceniu, între anii 2009-2019, a moderat emisiunea „Cabinetul din umbră", iar din 2020 este autorul și prezentatorul emisiunii „Vânturile, valurile" la Jurnal TV.

S-a impus în dramaturgia națională; piesele sale fiind montate pe scena Teatrului „Luceafărul"; Teatrului „E. Ionesco"; Teatrului Poetic din Chișinău; Teatrului Național „V. Alecsandri" din Bălți; Teatrului Dramatic „B. P. Hasdeu" din Cahul; Teatrului Național „M. Eminescu" din Botoșani; la Teatrul TV Chișinău și la Radio Moldova. Printre cele mai cunoscute producții dramatice ale lui Val Butnaru sunt: „La Veneția e cu totul altfel" (1989), montată la Teatrul „Luceafărul" și la Teatrul Național din Botoșani; „Iosif și amanta sa" (1992, 2015) la Teatrul „E. Ionesco"; „Saxofonul cu frunze roșii" (1997) la Teatrul „Luceafărul"; „Fotografi și clovni invizibili" (2015) la Teatrul „E. Ionesco"; „Avant de mourir" (2008) la Teatrul Fără Nume (Chișinău), la Teatrul „T. Vianu" (Giurgiu), la Teatrul de Stat din Constanța ș.a.

Este autorul dramatizărilor „Halta viscolelor" (1986), bazată pe romanul scriitorului kirghiz C. Aitmatov, și „Fratele nostru, Iuda" (1991), o adaptare după scrierile autorului rus L. Andreev.

Regizorul P. Hadârcă montează pentru Radio România Cultural două lucrări dramatice de Val Butnaru: „Șase personaje în căutarea unui autor" (2007) și „Avant de mourir" (2010).

Este autorul romanelor: „Cartea nomazilor din B." (2010, reeditat în 2013); „Negru și Roșu. 1930-2056" (2016); „Misterioasa dispariție a lui Teo Neamțu" (2017); „Trilogia basarabeană" (2018); „Ultimul profet adevărat" (2018, reeditat în 2021); „Manuscrisul lui Zograf. Soția lui Faust" (2020); „Manuscrisul lui Zograf. desperado.com" (2020); „Hipnotic" (2021); „Patimile după Iov" (2022); „Spinoza. Capricii" (2023); „Călăuza tibetană" (2024).

A fost bursier de excelență al Fundației Soros Moldova (2001) și învingător al concursului de editare a celor mai bune manuscrise de beletristică (1998, 1999, 2003).

Deține Premiul Ministerului Culturii al Republicii Moldova pentru cea mai bună piesă a anului 1989 („La Veneția e cu totul altfel"); Premiul „I. L. Caragiale" al Academiei Române pentru piesa „Iosif și amanta sa" (1993); Premiul revistei „Convorbiri literare" din Iași pentru reușita deschiderii europene a teatrului la Est de Prut (2004); Premiul Național pentru literatură (2019).

Este membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1987), al Uniunii Teatrale din Moldova (1992), al Uniunii Scriitorilor din Moldova (1993) și al Uniunii Scriitorilor din România (2003). A fost vicepreședinte al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1999-2003), membru al Clubului Național de Presă, membru al Centrului Independent de Jurnalism, precum și membru al Consiliului de Observatori al Audiovizualului, din care s-a retras în semn de protest față de recursul la metode nedemocratice.

A fost în repetate rânduri printre laureații premiilor decernate de Uniunea Scriitorilor din Moldova: Premiul de Excelență (2011); Premiul „Opera omnia" (2018); Premiul „Cartea de proză" pentru dilogia „Manuscrisul lui Zograf" (2021); Premiul „Car-

tea de proză" pentru romanul „Hipnotic" (2022); Premiul „Cartea de proză" pentru romanul „Patimile după Iov" (2023).

A fost de mai multe ori câștigător al topului „10 ziariști ai anului" organizat de Clubul de presă din Chișinău (1995, 1996, 1997) și desemnat ca managerul care a înregistrat cele mai mari succese în domeniul presei (1998).

În 2000 președintele României îi conferă Ordinul Național „Pentru Merit" în grad de Comandor, iar în 2010 Ministerul Afacerilor Interne îi conferă Crucea „Pentru Merit" de clasa a II-a. În 2009 este decorat cu „Ordinul Republicii", de care se dezice public, în semn de protest și dezacord cu faptul că același ordin a fost dat unor personaje politice dubioase.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 107-108; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 162-163; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 159-160.

Bibliografie selectivă:

Butnaru, Val. Hipnotic / Val Butnaru. – Chișinău : Arc, 2021. – 272 p. – ISBN 978-9975-0-0464-0.

Rec.: Ciobanu, Mircea. Val Butnaru, hipnotizatorul // Viața Românească. – 2021. – Nr 11/12. – URL: https://www.viataromaneasca.eu/revista/2021/12/val-butnaru-hipnotizatorul/ (accesat : 17.07.2024).

Rec.: Ivanov, Nadejda. Recuperări identitare în romanul „Hipnotic" de Val Butnaru // Philologia. – 2022. – Nr 1. – P. 39-48.

Butnaru, Val. Manuscrisul lui Zograf : [în 2 vol.] / Val Butnaru. – Chișinău : Prut Internațional, 2020.

[Vol.] 1 : Soția lui Faust. – 228 p. – ISBN 9789975544573.

[Vol.] 2 : Desperado.com. – 220 p. – ISBN 9789975544344.

Rec.: Ciobanu, Mircea V. Istoriile apocrife ale epocii „desperado" // Contrafort. – 2020. – Nr 5 (297). – P. 4.

Rec.: Vakulovski, Alexandru. În căutarea marelui roman sau Un Chișinău alternativ... // Revista Literară. – 2021. – Nr 3 (56). – P. 22.

Butnaru, Val. Patimile după Iov / Val Butnaru. – Chișinău : Arc, 2022. – 327 p. – ISBN 978-9975-0-0594-4.

Butnaru, Val. Spinoza. Capricii / Val Butnaru. – Chișinău : Arc, 2023. – 278 p. – ISBN 978-9975-0-0692-7.

Butnaru, Val. Trilogia basarabeană : Roman în trei cărți / Val Butnaru. – Chișinău : Cartier, 2018. – 556 p. – (Cartier Popular). – ISBN 978-9975-86-265-3. – ISBN 978-9975-79-891-4.

***

Butnaru, Val. Despre arta narațiunii / Val Butnaru // Revista Literară. – 2020. – Nr 12 (53). – P. 10. – ISSN 2345-1777. – Rec. la cartea: Arta narațiunii românești : Teorii și practici / Maria Șleahtițchi. Chișinău : Cartier, 2020. 91, [4] p.

Butnaru, Val. Despre grafomani și autori prolifici / Val Butnaru // Revista Literară. – 2022. – Nr 1. – P. 9. – ISSN 2345-1777.

Butnaru, Val. Despre moartea liber aleasă / Val Butnaru // Revista Literară. – 2021. – Nr 3. – P. 19. – ISSN 2345-1777.

Butnaru, Val. Despre plagiat și circulația ideilor / Val Butnaru // Revista Literară. – 2020. – Nr 6. – P. 17. – ISSN 2345-1777.

Butnaru, Val. Despre proza feminină / Val Butnaru // Revista Literară. – 2020. – Nr 8. – P. 15. – ISSN 2345-1777.

***

Cenușă, Felicia. Poarta către adevărul despre noi sau proiecții identitare în „Cartea nomazilor din B." de Val Butnaru / Felicia Cenușă // Philologia. – 2020. – Nr 5/6 (311/312). – P. 107-114. – ISSN 1857-4300. – E-ISSN 2587-3717.

Gherman, Oxana. Butnaru Val [Valeriu] / Oxana Gherman // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni. [Vol. 1] : A-E / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : UNU, 2023. – P. 201-207. – ISBN 978-9975-179-02-7.

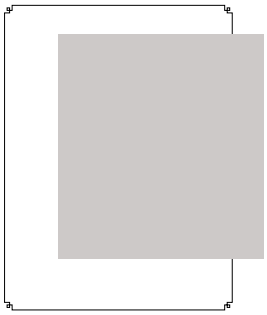
Rusu, Nicolae. Proza. Sindromul autenticismului : [cu referire la Val Butnaru, Lucreția Bârlădeanu, Dumitru Apetri, Valeria Florea-Dascăl // Revista Literară. – 2021. – Nr 9 (62). – P. 20-21. – ISSN 2345-1777.

Suceveanu, Arcadie. Val Butnaru, romancierul / Arcadie Suceveanu // Revista Literară. – 2020. – Nr 2. – P. 8-9. – ISSN 2345-1777.

Țarălungă, Ecaterina. Butnaru Val / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Editura A.G.I.R, 2019. – P. 136-137. – ISBN 978-973-720-765-4.

Țopa, Efimia. Butnaru Val / Efimia Țopa // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 89-91. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Ana Struță

Maria TEOHARI 1885-1975

Prima femeie astronom din România, profesoară de astronomie și matematică, cercetător științific, savant de notorietate mondială.

S-a născut la 22 aprilie 1885, în mun. Giurgiu, România. A decedat în 1975, la București. A fost cea mai mare din cele trei fiice ale medicului Christu și ale Alexandrei Teohari.

A urmat clasele primare

la Giurgiu (1892-1896). Și-a continuat studiile liceale la București, la Școala „Elena Doamna" și la Școala centrală de fete (1896-1904), acolo unde se mută împreună cu mama și cele două surori. Având înclinații către desen, literatură și limbi străine, totuși se orientează către un domeniu cu totul diferit: astronomie. Astfel și-a început studiile la Universitatea din București, la Facultatea de Științe (1904-1909). A primit burse de merit în Italia și Franța, unde a fost trimisă din inițiativa profesorului N. Coculescu, întemeietorul Observatorului din București. S-a specializat la observatoarele astronomice din Paris și Nisa (1909-1914). În cadrul acestor universități a făcut observații asupra Soarelui, planetelor mici și asteroizilor.

În 1914 a revenit în țară și s-a angajat la Observatorul Astronomic din București. Aici și-a continuat cercetările, devenind prima femeie astronom din România. Și-a dedicat întreaga viață științei și cercetărilor. S-a remarcat îndeosebi în domeniul astronomiei, cercetând, printre altele, petele solare și cometa Halley.

A publicat în Anuarul Observatorului mai multe lucrări despre planetele mici, petele solare și cometa Halley, despre protuberanțe și tot felul de fenomene celeste. A publicat și în revista „Natura" articole de popularizare a astronomiei.

Unul dintre cele mai mari succese ale sale este participarea la expedițiile internaționale pentru observarea eclipselor solare. Aceste expediții îi oferă oportunități unice de a colabora cu alți astronomi de renume și de a-și îmbunătăți cunoștințele și tehnicile de observație. Prin aceste experiențe, Maria Teohari aduce o contribuție semnificativă la înțelegerea fenomenelor astronomice.

Din cauza lipsei echipamentului corespunzător, savanta aproape și-a pierdut vederea. Acest fapt a făcut-o să renunțe la studii și la locul de muncă de la Observatorul Astronomic și să accepte activitatea didactică în calitate de profesoară de astronomie și matematică la Liceul „Domnița Ileana" din București. În calitate de pedagog a publicat o serie de manuale axate pentru cele două discipline.

Deși nu a mai efectuat cercetări, a păstrat legătura cu Observatorul Astronomic și a fost mentor pentru cercetători în domeniul astronomic. A fost considerată „profesorul neoficial al astronomilor români din secolul XX", toți venind la ea pentru a-i prezenta cercetările efectuate.

Pe lângă astronomie, era pasionată de limbi străine și de literatură, iar buna cunoaștere a limbilor engleză, germană și franceză i-a oferit posibilitatea să se dedice și traducerilor literare, ocupându-se de transpuneri din limba română în germană, engleză și franceză. S-a demonstrat a fi talentată în numeroase domenii, știind atât să picteze, cât și să cânte la pian și la vioară. De mică era o croitoreasă extrem de talentată și își confecționa singură rochiile.

Membră activă a Societății Astronomice Române, a contribuit la organizarea de evenimente și cursuri pentru tinerii pasionați de astronomie.

Primăria Giurgiu i-a acordat, post-mortem, în 2019, titlul de Cetățean de onoare. Maria Teohari este una din cele 12 personalități incluse într-un proiect al administrației locale pentru ca bustul acesteia să fie amplasat în Parcul Aleii din Giurgiu.

Bibliografie:

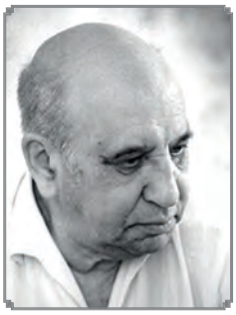
Enache, Constantin. Municipiul Giurgiu – compendiu monografic : [cu referire la Maria Teohari] / Constantin Enache. – București : Universul Familiei, 2005. – P. 665. – ISBN 973-9059-43-0.

Marcu, **George**. Teohari Maria / George Marcu, Rodica Ilinca // Dicționarul personalităților feminine din România / George Marcu, Rodica Ilinca. – București : Meronia, 2009. – P. 218-219. – ISBN 978-973-7839-55-8.

Ștefan, **Elena**. Asalt spre crestele destinului / Elena Ștefan // Dicționarul personalităților giurgiuvene : [cu referire la Maria Teohari] / Elena Ștefan. – București : Cronos, 2006. – P. 312.

Ștefan, I. M. Momente și figuri din istoria astronomiei românești : [cu referire la Maria Teohari] / I. M. Ștefan, V. Ionescu Vlăsceanu. – București : Editura Științifică, 1968. – P. 55-58.

Maria S. Ciobanu

Alexandru GROMOV
1925-2011

Scriitor, jurnalist, publicist, scenarist, traducător.

Alexandru Gromov (Gofman) s-a născut pe 22 aprilie 1925, în or. Ismail, într-o familie de funcționari. A decedat pe 12 iulie 2011, la Chișinău.

Studiază mai întâi la școala primară din Brăila, apoi la Liceul „Sfântul Andrei" din București. Absolvă Institutul Pedagogic „I. Creangă" (actualmente, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă") din Chișinău în 1953, după o perioadă în care a lucrat la Combinatul Metalurgic din Magnitorgorsk, reg. Ural, iar apoi a fost corespondent la ziarul local din Durlești. Amintirile din această perioadă se vor regăsi în proza sa autobiografică „Copii dinainte de război: creionări în negru-alb" (1975).

Din 1956 începe cu adevărat bogata sa activitate editorial-redacțională: este redactor de carte la Editura „Școala sovietică", apoi la Editura de Stat a Moldovei, iar mai târziu la Editura „Cartea moldovenească". Timp de 30 de ani (din 1966) este secretar de redacție și redactor stilizator la revista „Moldova", în cadrul acesteia inaugurând pentru tinerii autori de literatură de anticipație clubul „Solaris". Este redactor-șef la revista inventatorilor și cercetătorilor „Intellectus", prin intermediul căreia popularizează oamenii de știință autohtoni și invențiile lor. Fiind un pasionat al teatrului și al cinematografiei, este fondator și redactor-șef al ziarului de cinema „Lanterna magică", în care publică și propriile cronici teatrale și recenzii. Colaborează cu publicațiile „Literatura și arta", „Columna", „Noi", „Limba Română", „Capitala", „Flux", unde ține diferite rubrici („Normă și nuanță", „Apostrof", „Realități lingvistice", „A sufletului floare", „Infern terminologic"), scriind articole consacrate terminologiei și culturii vorbirii, improvizațiilor lingvistice, limbajelor de specialitate, contextului social-politic în care se dezvoltă limba română în Republica Moldova, educării tinerei generații, cenzurii, falsurilor în prezentarea istoriei etc.

Alexandru Gromov este pionierul prozei științifico-fantastice în literatura postbelică basarabeană, rămânând și cel mai important reprezentant al acesteia, apreciat inclusiv pentru stilul accesibil, pentru lirismul și reflecția estetică caracteristice operei. Descoperind în literatura de anticipație o modalitate de a se îndepărta de ideologia sovietică, scrie povestirea științifico-fantastică „Taina Luceafărului" (1957 – partea I, 1960 – partea II), în colaborare cu fizicianul și viitorul academician T. Malinowski, despre care va spune ulterior că i-a deschis ușa spre știință. În următoarele decenii publică în aceeași cheie mai multe povestiri fantastice, alimentat de un interes continuu pentru domeniul creativității tehnice: „Expediția «Penelopa»: file pentru visători" (1964); „Naufragiu pe Tlogra: pseudoanticipație" (1974); „Continentul enigmelor: aventuri cosmice cu ecouri pământești despre meșter și mașini, randament și roboți, coroană și rădăcini" (1980); „Avanpostul așteptărilor" (1983). A mai scris „Lăstarii răzbat primăvara" (1959); „O vacanță în cosmos" și „Cheița fermecată" (1962); „În ospeție la vrăjitori" și „Unul pentru toți" (1963); „Ștefan de pe la linia 22" (1965); povestirile „Cei din anul întâi" și „Pe urmele lui Argos" (1986); culegerea de eseuri și povestiri „A gândi inovațional" (1987). În total, a publicat peste 30 de cărți de proză artistică, documentară și publicistică, incluzând povestiri, nuvele, schițe, reflecții, în limbile română și rusă. În perioada 1960-1989 a colaborat cu regizori de la Studioul „Moldova-Film", scriind scenariul unui șir de documentare.

Preocupările lui Alexandru Gromov pentru îmbogățirea și cultivarea limbii române se resimt plenar în activitatea sa de traducător. Spre deosebire de alți colegi de breaslă, pentru a fi mai aproape de spiritul originalului și a evita formele lingvistice arhaizate promovate în literatura postbelică basarabeană, realizează traduceri din limba-sursă fără intermediar rusesc: „Doamna Bovary" de G. Flaubert, „Ciociara" de A. Moravia,

„Taina șarpelui cu pene” de P. Gamarra. Devine un traducător recunoscut al literaturii științifico-fantastice: „Întâlniri neprevăzute” de frații Strugațki, „„R” înseamnă „rachetă”” de R. Bradbury, „Războiul lumilor” de H. Wells. A mai tradus din G. E. Lessing, St. Zweig, E. Kästner.

Pentru contribuții literare i s-a conferit titlul de Maestru al literaturii (1995) și Medalia „M. Eminescu” (1996). Este laureat al Premiului de Excelență al Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru anul 2001. Premiat pentru activitate jurnalistică prodigioasă de Centrul pentru Jurnalism Independent și de Comitetul pentru Libertatea Presei (2005).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2000”. – Chișinău, 1999. – P. 115-117; „Calendar Național 2005”. – Chișinău, 2004. – P. 111-112; „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 170-171.

Bibliografie selectivă:

*__Gromov, Alexandru__. Continentul enigmelor: aventuri cosmice cu ecouri pământești despre meșteri și mașini, randament și roboți, coroană și rădăcini / Alexandru Gromov. – Chișinău : Literatura artistică, 1980. – 200 p.

*__Gromov, Alexandru__. Culorile începutului: povestiri, nuvele, momente / Alexandru Gromov. – Chișinău : Literatura artistică, 1985. – 439 p.

***

__Alexandru Gromov__ : Biobibliografie / alcătuitori: Margareta Cebotari, Liuba Ciobanu. – Chișinău : Museum, 2005. – 120 p. – ISBN 9975-948-30-8.

***

__Gromov, Alexandru__. „Să-ți pui principiile la încercare!” : [în dialog Alexandru Gromov – Ion Borșevici] / Alexandru Gromov, Ion Borșevici // Apa neîncepută a dorului de libertate / Ion Borșevici. – Chișinău : Litera internațional, 2005. – P. 40-48. – ISBN 9975-74-884-8.

***

__Langa, Andrei__. Alexandru Gromov, „fantasticul” scriitor SF / Andrei Langa // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 1 iul. – P. 13. – ISSN 2587-3784.

__Metleaeva, Miroslava__. Gromov Alexandru / Miroslava Metleaeva // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni. [Vol. 2] : F-P / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : UNU, 2023. – P. 99-101. – ISBN 978-9975-179-03-4.

__Turea, Larisa__. Alexandru Gromov. Un prospero basarabean : [Alexandru Gromov, scriitor fantast, jurnalist, publicist, scenarist, redactor, critic de cinema, traducător (1925-2011)] // „a” Mic. – 2015. – Nr 4. – P. 11.

Elena Varzari

Teodor TANCO 1925-2019

Filozof român, istoric literar, scriitor de inspirație istorică, prozator, dramaturg, documentarist, doctor în științe juridice, lector universitar.

S-a născut la 22 aprilie 1925, în com. Monor, jud. Bistrița-Nasăud. A decedat la 29 martie 2019, la Cluj-Napoca.

A urmat studiile la școala primară în satul natal și pe cele secundare la Liceul „G. Coșbuc” din Năsăud și la Blaj. A absolvit Liceul „Al. Odobescu” din Bistrița (1946), unde i-a avut profesori pe V. Bichigeanu, Al. Husar ș.a.

După terminarea studiilor secundare, urmează Facultatea de Drept, Universitatea Bolyai din Cluj-Napoca (azi, Universitatea Babes-Bolyai), pe care o absolvă în 1950. A obținut titlul de doctor în științe juridice, în 1975, cu teza „Sociologia dreptului în opera lui Eugeniu Speranția”.

Activitatea didactică a început-o după absolvirea facultății, în calitate de asistent universitar la Facultatea de Drept (1950-1962) din cadrul Universității „V. Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. În 1962-1972 este lector universitar la Institutul Pedagogic din Cluj-Napoca, în 1972-1977, revenind la Universitatea „V. Babeș-Bolyai”, este lector universitar la Facultatea de Istorie și Filozofie. În 1971-1972 a fost director al Teatrului de Stat din Turda (1971-1972). Din 1977 a activat ca liber-profesionist.

Teodor Tanco este un scriitor de inspirație istorică, tipărind romane, nuvele, povestiri și un volum de teatru cu piese reprezentative despre marile evenimente istorice transilvănene (Răscoala lui Tănase Todoran, Memorandumul, Marea Unire).

A debutat publicistic cu critică literară în revista „Orizonturi literare”, fiind încă elev (1946). Mai târziu s-a produs și ca dramaturg, cu piesa „Cetatea Unirii” (1978).

Legat organic de meleagurile jud. Bistrița-Năsăud, și-a consacrat o mare parte din viață studiind viața și opera personalităților artistice, științifice și culturale din această zonă. Eforturile sale de is-

toric literar s-au materializat în 1998 prin „Dicționarul literar 1639-1997 al județului Bistrița-Năsăud".

A publicat lucrări artistice, istorice și de istorie literară, dintre care: „Un om în halat vișiniu. Jurnal" (1968); „Cui îi bate inima. Povestiri" (1970); „Soldați fără arme" (1973, ediția a II-a, 2008); „Virtus Romana Rediviva" (în 7 vol., „Însemnări și portrete"), „Rădăcini adânci" (1977); „Memoria istoriei" (1981); „Memoria prezentului" (1984); „Memoria viitorului" (1987, 1997); „Trilogie transilvană" (1985); „Lumea transilvană a lui Ion Creangă" (1989, 1999); „Basarabie, numele tău e Maria! (însemnări de peste Prut, 1992, 1994, 2013); „Însemnări și portrete" (1995); „Istoria presei din județul Bistrița-Năsăud" (2004); „Cândva mă voi întoarce acasă. Vol. I. Tinerețe pribeagă" (2006); „Vară canadiană" (2007); „Cândva mă voi întoarce acasă. Acasă, la Monor?" (Vol. IV, 2010); „Sfinți și Securiști: mărturisiri de toamnă" (2013) ș.a.

Este fondator al Societății Cultural-Științifice din Cluj-Napoca „Virtus Romana Rediviva" (1975); al publicației Almanah cultural-științific „Virtus Romana Rediviva" (primul număr a apărut în 1996); al Muzeului Literar și Memorial „Teodor Tanco" din localitatea Monor (2022).

Biblioteca Centrală Universitară „L. Blaga" din Cluj-Napoca i-a acordat Diploma „Cel mai fidel cititor" (2005) și Diploma de onoare pentru cei 85 de ani ai scriitorului și 60 de ani ai cititorului (2010).

Membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Cluj-Napoca, președintele filialei (din 1976).

A fost distins cu Premiul „G. Barițiu" al Academiei Române pentru lucrarea în șapte volume „Virtus Romana Rediviva" (1993); cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru volumul „Basarabie, numele tău e Maria" (1994); cu Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Cluj, pentru lucrarea „Cândva mă voi întoarce acasă" (2005); Premiul „Opera omnia" al Uniunii Scriitorilor, Filiala Cluj-Napoca (2010) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Tanco, **Teodor**. Academia Română 1866-1996 : Academicienii năsăudeni și bistrițeni / Teodor Tanco. – Cluj-Napoca : Virtus Romana Rediviva, 1996. – 120 p. – ISBN 973-95681-7-3.

Tanco, **Teodor**. Basarabia, numele tău e Maria! : Însemnări de peste Prut / Teodor Tanco. – Cluj-Napoca : Virtus Romana Rediviva, 1997. – 224 p. – ISBN 973-95681-9-x.

Tanco, **Teodor**. Desdemona : roman / Teodor Tanco. – Cluj-Napoca : Virtus Romana Rediviva, 2000. – 216 p. – ISBN 973-98198-2-6.

Tanco, **Teodor**. Despre Liviu Rebreanu / Teodor Tanco. – Cluj-Napoca : Limes, 2001. – 168 p. – ISBN 973-8089-32-8.

Tanco, **Teodor**. Fana : roman / Teodor Tanco. – Cluj-Napoca : Dacia, 1982. – 203 p.

Tanco, **Teodor**. Lumea transilvană a lui Ion Creangă : Originile unei biografii / Teodor Tanco. – Ed. a 3-a, revăzută. – Iași : Princeps Edit, 2011. – 259 p. – ISBN 978-606-523-022-7.

Tanco, **Teodor**. Soldați fără arme : roman / Teodor Tanco. – Cluj : Dacia, 1973. – 194 p.

Tanco, **Teodor**. Un om în halat vișiniu : Jurnal / Teodor Tanco. – București : Editura pentru Literatură, 1968. – 190 p.

Tanco, **Teodor**. Viață și literatură : Autobiobibliografica 85 / Teodor Tanco. – Cluj-Napoca : Napoca Star, 2011. – 170 p. – ISBN 978-973-647-775-1.

Tanco, **Teodor**. Vinovat e nobel : Drama feerică în două părți / Teodor Tanco. – Cluj-Napoca : Virtus Romana Rediviva, 1996. – 110 p. – ISBN 973-95681-6-5.

***

Bârsu, **Cristian**. Tanco Teodor / Cristian Bârsu // Clujeni ai secolului 20 : dicționar esențial / Cristian Bârsu. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2000. – P. 313. – ISBN 973-686-102-3.

Păcurariu, **Francisc**. Tanco Teodor / Francisc Păcurariu // Românii și maghiarii de-a lungul veacurilor : Paralelisme, interferențe, convergențe și contradicții în cursul istoriei / Francisc Păcurariu. – București : Minerva, 1988. – P. 486. – [Caseta audio].

****Tanco Teodor** // Dicționarul general al literaturii române : L-O. – București : Univers Enciclopedic, 2005. – P. 669.

Maria S. Ciobanu

Manuela CERNAT
1945

Scriitoare română, istoric și critic de film, eseistă, scenaristă, traducătoare, profesor universitar și cercetător științific.

S-a născut pe 23 aprilie 1945, la Paris, fiind fiica lui Iosif Igiroșanu, diplomat de carieră și a traducătoarei Anda Boldur, ambii descendenți din vechi familii boierești. La vârsta de doi ani și jumătate s-a întors alături de părinți în țară.

A terminat Liceul nr. 10 din București, apoi a absolvit, în 1968, Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale" (azi Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L.Caragiale" UNATC). În anul 1974 își susține teza de doctor în filologie, „Tema păcii și a războiului în filmul european. 1895-1970", la Universitatea din București.

Studentă fiind, a condus Cineclubul de Cultură Cinematografică al Casei Studenților din București, până în 1971 când cenzorii au pus punct dezbaterilor libere cu publicul. Apoi a susținut, timp de aproape un deceniu, cursul de istorie a filmului la Universitatea Populară București (azo Universitatea Populară „Iona I. Dalles"), în sala „Dalles", totdeauna arhiplină. În 1975 a fost director fondator al Festivalului filmului pentru tineret de la Costinești, pe care, în 1992, l-a transformat în Festival internațional al filmului, invitând în competiție și filme de peste Prut. De-a lungul anilor a organizat ample retrospective ale filmului românesc în Europa, SUA și Japonia.

Și-a început munca de cercetare la Institutul de Istoria Artei, lucrând în cadrul Sectorului de film de la înființarea acestuia în 1968. A condus Institutul în perioada 1983-1990. Cariera sa universitară începe în 1976, la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale" din București, unde este profesor asociat, conducător de doctorat și membră de onoare a Senatului.

De-a lungul timpului, Manuela Cernat a deținut o serie de funcții importante: redactor-șef și fondator al revistei „Film" (din 1990); director artistic al Festivalului internațional al tinerilor realizatori de film de la Costinești (1994-1996); redactor-șef al Studioului de Film al Televiziunii Române (1994-1995); director pentru relații publice la Agenția de Publicitate D'ARCY Romania (1997-2003); șefă a Catedrei de Comunicare Audiovizuală, apoi prorector al Universității Naționale de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale" (2007-2012).

A participat ca raportor sau moderator la peste 120 de congrese internaționale și naționale (în domeniile audiovizual, cultură, istorie, educație). A făcut parte din peste 150 de jurii internaționale și naționale de film și televiziune, îndeplinind deseori funcția de președinte sau vicepreședinte. A participat, în România și în străinătate, la conferințe, mese rotunde, colocvii, prezentări de premiere și spectacole, lansări de carte, vernisări de expoziții etc. A fost expert al Fondului de Sprijin Cultural al Consiliului Europei „Eurimages".

În calitate de pedagog, a avut o serie de ateliere în Mexic (1975), Portugalia (2009), Turcia (2013) ș.a. În 2011 a prezentat un atelier, cu tema „Istoria filmului românesc", la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău, care ulterior i-a conferit titlul onorific de doctor honoris causa (2019).

Este membră a numeroase asociații de creație naționale: Uniunea Scriitorilor din România, Uniunea Cineaștilor din România, Asociația Profesioniștilor de Televiziune din România, Asociația Ziariștilor din România; precum și din străinătate: Societatea Europeană de Cultură (Veneția), Fundația Europeană ALFA (Budapesta), Federația Internațională a Presei Cinematografice (München), Comitetul Internațional pentru Difuzarea Artelor și Literaturii prin Cinematograf (Paris), Balkan Film Board (Atena), Comitetul Internațional pentru Filmul de Scurt Metraj (Montreal), Imamori Foundation (Tokyo), European Film College (Ebeltoft) ș.a.

Manuela Cernat este doctor honoris causa al Universității „Ovidius" din Constanța (2006).

A fost distinsă cu: Premiul pentru critică cinematografică al Asociației Cineaștilor din România (1980); Diploma Uniunii Cineaștilor (1995); Diploma Grupului de Presă al Ministerului Apărării Naționale (1996); Premiul „Women of the Year" al revistei „Privirea" (2000); Diploma Curții Imperiale din Japonia (2003); Premiul „Ambasador cultural" – ENCI Trieste (2008); Premiul Academic al Uniunii Cineaștilor (2014). Deține Ordinul „Meritul Cultural" în grad de Comandor (2003) și Ordinul Republicii Italiene „Stella della Solidarietà Italiana" (2005).

Bibliografie selectivă:

****Cernat, Manuela**. Filmul și armele / Manuela Cernat. – București : Meridiane, 1976. – 350 p.

****Cernat, Manuela**. Jean Negulescu : Un român la Hollywood / Manuela Cernat. –

București : Noi Media Print, 2016. – 180 p. – ISBN 978-606-572-090-9.

Cernat, Manuela. Noapte de Crăciun / Manuela Cernat. – București : V&I Integral, 1994. – 32 p. – ISBN 973-96104-8-X.

Cernat, Manuela. Povești de Crăciun / Manuela Cernat. – București : Integral, 1993. – 24 p. – ISBN 973-96104-3-9.

Monsigny, Jacqueline. Amanții de pe Mississippi / Jacqueline Monsigny ; în română de Manuela Cernat. – București : Sirius, 1992. – 332 p. – ISBN 973-95774-1-5.

Monsigny, Jacqueline. Divina Zéphyrine / Jacqueline Monsigny ; traducere: Manuela Cernat. – București : Integral, 1998. – 382 p. – ISBN 973-9341-04-7.

Monsigny, Jacqueline. Floris, Cavalerul de Petersburg / Jacqueline Monsigny ; traducere: Manuela Cernat. – București : Sirius, 1992. – 390 p. – ISBN 973-95-135-8-1.

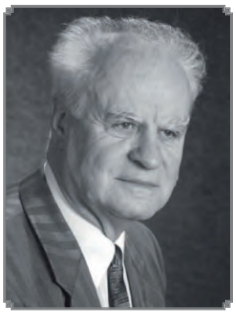
***

Naclaid, Liliana. Discursul religios în mass-media : Cazul României postdecembriste / Liliana Naclad ; prefață de Manuela Cernat. – Iași : Institutul European, 2013. – 188 p. – ISBN 978-973-611-849-4.

***

Marcu, George. Cernat Manuela / George Marcu // Femei de seamă din România : De ieri și de azi. – București : Meronia, 2017. – P. 129. – ISBN 978-606-750-022-6.

Ana Struță

Nicolae MĂTCAȘ 1940

Filolog, lingvist, doctor în filologie, profesor universitar, poet, publicist, traducător, om politic, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 27 aprilie 1940, în com. Crihana Veche, Cahul, în familia lui Gheorghe și Ana Mătcaș. Își începe studiile la școala din Crihana Veche (1947-1954), după care este admis la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), pe care o absolvă cu succes în 1962, activând în continuare ca lector asistent la aceeași instituție. În 1964 este admis la doctorat la Universitatea de Stat din Leningrad (astăzi, Sankt Petersburg), unde va susține, la specialitatea lingvistică matematică, structurală și aplicată, teza de doctor în filologie sub conducerea profesorului R. Piotrowski.

După susținerea tezei, din 1967 este conferențiar universitar la Catedra de limba și literatura română a Institutului Pedagogic „I. Creangă” (astăzi, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău). Este decan (1967-1970) și șef de catedră (1980-1993) la aceeași instituție. Tot acum, pe lângă activitatea didactică, se implică și în cea de cercetare științifică, activând (1979-1985) în calitate de cercetător științific superior la Institutul de Lingvistică al Academiei de Științe a Moldovei, și în activitatea editorială, fiind redactor-șef (1980-1990) al publicației „Tânărul învățător”.

În sprijinul școlii, publică manuale de limba română pentru clasa a șasea (reeditat constant din 1973 până în 1990) și pentru clasa a șaptea, lucrări metodice: „Școală a gândului: teoreme lingvistice pentru învățători” (1982), „Elemente de morfologie în clasa a șasea” (1983), „Elemente de ortografie și ortoepie a limbii române” (coautor, 1990).

Pentru învățământul universitar elaborează notele de curs „Probleme dificile de analiză gramaticală” (1978), iar în colaborare lucrările fundamentale „Introducere în lingvistică” (1980, reeditat în 1987, coautor I. Dumeniuk), „Lingvistica generală” (1985, coautor S. Berejan, I. Dumeniuk), „Limba moldovenească literară contemporană. Sintaxa” (1981, 1987, coautor A. Ciobanu ș.a.) și „Limba moldovenească literară contemporană: manual pentru facultățile de pedagogie” (1986, coautor Z. Târița ș.a.), care nu și-au pierdut actualitatea pentru studenții filologi din Republica Moldova timp de câteva decenii. În total, este autor, coautor, redactor la peste 30 de manuale și elaborări metodice pentru învățământul universitar și preuniversitar.

În anii de renaștere națională se află în epicentrul evenimentelor, participă la emisiuni radiofonice și televizate și publică în presa vremii zeci de studii și articole polemice, în

care militează pentru unitatea de limbă, revenirea la grafia latină, statutul limbii române ca limbă de stat. Aceste articole, scrise în colaborare cu I. Dumeniuk, vor fi adunate în culegerea „Coloana infinită a graiului matern", care a văzut lumina tiparului în 1990, an în care apare și mult așteptatul îndreptar „Norme ortografice, ortoepice și de punctuație ale limbii române", la care Nicolae Mătcaș este coautor. Tratează probleme de cultivare a vorbirii în lucrarea „De la grotesc la sublim" (1995), revine la tematica unității lingvistice și spirituale a românilor în volumul „Român mi-e neamul, românesc mi-e graiul" (1998). O parte din textele apărute în anii 1987-2010 sunt repuse în circuit prin volumul „Calvarul limbii române din Basarabia" (2011).

Este secretar al Comisiei interdepartamentale pentru problemele istoriei și perspectivele dezvoltării limbii moldovenești pe lângă Prezidiul Sovietului Suprem al RSS Moldovenești și unul dinte autorii legislației lingvistice din Republica Moldova. În calitate de ministru al științei și învățământului al Republicii Moldova (1990-1994), într-o perioadă complicată de schimbare a politicilor educaționale și de desovietizare și deideologizare a sistemului educațional, s-a preocupat de crearea unei noi concepții a școlii naționale, a dispus corelarea programelor școlare moldovenești cu cele românești la mai multe discipline, a promovat politica statului în domeniul studierii limbii române în instituțiile de învățământ de toate nivelele, a reformat structura sistemului educațional reducând distribuirea clasică pe trei nivele (primar, gimnazial, liceal), a introdus evaluarea de zece puncte pentru conectarea învățământului moldovenesc la tradiția românească ș.a.

Nicolae Mătcaș este fondator și redactor (1994-1995) al revistei „Limba Română", care apare din 1991 la Chișinău.

Din 1995 se stabilește în România, unde deține funcția de expert la Camera Deputaților; consilier la „Monitorul Oficial"; expert superior la Serviciul Românii de Pretutindeni al Direcției Generale pentru Integrarea Europeană și Relații Internaționale din cadrul Ministerului Educației și Cercetării din România, fiind responsabil de elevii și studenții din Republica Moldova admiși la studii în România.

Este și autor de versuri, publicând primele poezii în presă încă din anul 1956, dar debutează editorial abia în 1997 cu volumul „Surâsul Giocondei". Ulterior îi apar cărțile de poezie „Trenul cu un singur pasager" (1998); „Azur" (2002); „Câte-s visele, multele..." (2003); „De-a alba-neagra" (2006); volumele de sonete „Roată de olar" (2008), „Un câmp minat, urcușul" (2010) și „101 sonete" (2012).

Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1980), membru al Uniunii Scriitorilor din România (1999) și din Moldova (2011), membru al Societății de Științe Filologice din România (1996).

Eminent al învățământului public din RSSM (1976). Eminent al învățământului superior din URSS (1981).

În anul 1993 i s-a conferit titlul de doctor honoris causa al Universității „Al. I. Cuza" din Iași, iar în 1994 cel de professor honoris causa al Universității din București.

Cetățean de onoare al com. Crihana Veche (2010).

Nicolae Mătcaș este deținător al Ordinului „Gloria Muncii" (1996), al „Ordinului Republicii" (2010), al Ordinului Național „Serviciul Credincios" în grad de Mare Ofițer (2014).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 25-26; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 172-174; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 164-166.

Bibliografie selectivă:

Dumeniuk, Ion. Coloana infinită a graiului matern : File din marea bătălie pentru limbă : Pentru școala medie / Ion Dumeniuk, Nicolae Mătcaș. – Chișinău : Hyperion, 1990. – 307 p.

****Mătcaș, Nicolae**. Bolnav de țară : [în 2 vol.] / Nicolae Mătcaș. – Iași : Tipo Moldova, 2016. – (Colecția „Opera omnia. Poezie contemporană").

Vol. 1. – 562 p. – ISBN 978-606-676-922-8.

Vol. 2. – 484 p. – ISBN: 978-606-676-923-5.

Rec.: Ungureanu Elena. Nicolae Mătcaș: „Râvnesc infinitul ca nava un port" // Limba Română. – 2019. – Nr 1. – P. 203-214.

Mătcaș, Nicolae. Calvarul limbii române din Basarabia. Studii. Articole. Comunicări / Nicolae Mătcaș. – Chișinău : Limba Română. – 2011. – 552 p. – ISBN 978-9975-9937-1-5.

Mătcaș, Nicolae. Român mi-e neamul, românesc mi-e graiul. – Chișinău : Asociația Culturală „Grai și Suflet", 1998. – 252 p. – ISBN 9975-918-09-3.

Mătcaș, Nicolae. Româna co-

rectă : îndreptar de cultivarea limbii / Nicolae Mătcaș, Elizabeta Șoșa. – București : Universal Dalsi, 2000. – 152 p. – ISBN 973-8157-14-5.

Norme ortografice, ortoepice și de punctuație ale limbii române / Silviu Berejan, Anatol Ciobanu, Nicolae Mătcaș [et al.]. – Chișinău : Lumina, 1990. – 207 p.

***

Mătcaș, Nicolae. „Am fi vrut să ajungem și noi la acea oră astrală!" : [interviu cu Nicolae Mătcaș] / consemnare: [Alina Chiriac-Ivașcu] // Oameni ai cuvântului : Culegere de articole științifice / coordonator de ediție: Aurelia Hanganu ; autori: Aurelia Hanganu, Elena Ungureanu, Elena Varzari. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 150-168. – ISBN 978-9975-89-189-9.

***

Lica, Dionis. Clopotul amintirilor durute : Nicolae Mătcaș la 70 de ani : Amintiri, evocări, interviuri, eseuri, meditații, imagini foto / Dionis Lica. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 218 p. – ISBN 978-9975-46-054-5.

Nicolae Mătcaș: Risipă și măsură : Biobibliografie / Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu" ; autori-alcătuitori: Elena Ungureanu, Maria Cudlenco. – Chișinău : Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu", 2020. – 400 p. (DVD-Rom). – (Colecția „Bibliographica, ISBN 978-9975-134-81-1). – ISBN 978-9975-3358-8-1. – ISBN 978-9975-3479-0-7 (PDF). – ISBN 978-9975-3358-9-8 (DVD-Rom).

***

Cimpoi, Mihai. Nicolae Mătcaș / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune) / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 643-644. – ISBN 978-9975-3356-7-6. – ISBN 978-9975-3356-8-3.

Mătcaș Nicolae // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni. [Vol. 2] : F-P / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : UNU, 2023. – P. 256-258. – ISBN 978-9975-179-03-4.

Elena Varzari

Nicolae SCHIȚCO 1955

Editor, publicist, sociolog și bibliograf, Om emerit.

S-a născut la 27 aprilie 1955, în s. Sofia, rn. Drochia, în familia lui Ion și Ecaterina Schițco. După absolvirea școlii medii din satul natal, și-a continuat studiile la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie (1972-1976).

Activitatea profesională și-a început-o în 1976, în calitate de metodist la Biblioteca de Stat pentru Copii a RSS Moldovenești „A. S. Pușkin" (azi, Biblioteca Națională pentru Copii „I. Creangă"), iar din 1977 a fost numit director al Sistemului Centralizat de Biblioteci din rn. Ialoveni, după care a activat în calitate de șef al Secției raionale de cultură din Ialoveni (1986-1988), realizând proiecte și activități culturale pentru promovarea cărții și lecturii, tradițiilor populare, interpreților autohtoni, folclorului autentic.

În 1988 este numit director al Bibliotecii Republicane Științifico-Medicale (astăzi, Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu"), ulterior a fost angajat ca sociolog superior la Centrul Unional de Studiere a Opiniei Publice din Moscova, filiala din Moldova (1989). Concomitent a activat prin cumul și în cadrul Institutului de Filozofie și Sociologie al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM).

Între anii 1990 și 1997 a deținut funcțiile de consultant în Secția relații mass-media și studiere a opiniei publice, consultant principal în Sectorul decorări, șef al Sectorului heraldică și asistență protocolară în cadrul Președinției Republicii Moldova.

În 1997-2002 este coordonator de ediție la Direcția de Stat pentru Asigurarea Informațională „Moldpres", ulterior director executiv al Fundației „Draghiștea" (2002-2016). Prin Decretul Președintelui Republicii Moldova, a fost numit în postul de heraldist secretar în cadrul Președinției Republicii Moldova, unde a activat până în 2020. În această perioadă, în colaborare cu Secția de sociologie a Institutului de Filozofie și Sociologie a AȘM, a realizat sondaje sociologice, introducând și promovând noi elemente în protocolul diplomatic al țării. A contribuit și s-a aflat la bazele creării sistemului distincțiilor de stat ale Republicii Moldova (1992), iar din 1995 a fost implicat în elaborarea documentelor organizaționale, inclusiv a actelor normative în domeniul sistemului național heraldic al Comisiei Naționale de Heraldică de pe lângă Președintele Republicii Moldova. Este autorul proiectului Legii Republicii Moldova „Cu privire la distincțiile de stat".

În cadrul Fundației „Draghiștea” a desfășurat o activitate prodigioasă atât în calitate de director, cât și de autor, editând aici peste 100 de titluri de carte. S-a remarcat prin implicare și contribuții la editarea serialului enciclopedic „Localitățile Republicii Moldova”, apărut în 15 volume, proiect de amploare al Fundației „Draghiștea”. Lucrarea include, în ordine alfabetică, eseuri privind evoluția în timp și în spațiu a tuturor așezărilor actuale ale Republicii Moldova. În calitate de autor, a scris despre orașele Ungheni, Șoldănești, Vadul lui Vodă, despre așezările rurale Răzeni, Sofia, Susleni, Ulmu, Grătiești, Țipala, Văsieni, Rusești, Tătărești, Recea, Țigănești, Zâmbreni, dar și alte zeci de materiale privind evoluția așezărilor din Republica Moldova, contribuind la buna descriere a trecutului și a prezentului acestora. A prefațat și a elaborat notele suplimentare ale volumelor „Localitățile Republicii Moldova”. A descris viața și activitatea a peste 1 000 de personalități notorii asociate așezărilor respective.

Este autor a 10 cărți: „Bardar – leagăn strămoșesc” (2009), „Raionul Ialoveni” (2010), „Ulmu de pe valea Botnei” (2011), „Horodca din preajma cetății antice” (2013), „Țipala și sateliții săi” (2014), „Fârlădenii din podgoriile Gălbeniței” (2016), „Raionul Ialoveni: 40 de ani” (2017), „Duminica gândurilor” (2018), „Bulgări” (2021), „Raionul Ialoveni: tradiție și viitor” (2022).

A colaborat cu revistele „Chipăruș”, „Tribuna”, ziarele „Moldova suverană”, „Literatura și arta”, „Timpul”, „Vocea poporului”, „Florile dalbe” ș.a.

Vicepreședinte, membru și secretar al Comisiei Naționale de Heraldică de pe lângă Președintele Republicii Moldova (1995).

Membru al Comisiei de Certificare de pe lângă Ministerul Justiției.

Este membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova, membru și secretar al filialei Chișinău a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Laureat al Salonului Internațional de Carte din Chișinău (2012, 2015), al cotidianului „Literatura și arta” (2014, 2019, 2020, 2022, 2023), al Festivalului național al aforismului (2019, Roman; 2020-2022, Tecuci, România); deține Trofeul „Sapiens Piroboridava” al Festivalului internațional al aforismului (2023, Tecuci, România), a obținut Premiul II la concursul de aforisme originale din cadrul Festivalului național „G. Ibrăileanu” (2024, Roman, România).

Pentru merite în promovarea valorilor culturale naționale, contribuție la valorificarea patrimoniului istoric al localităților și activitate organizatorică prodigioasă i s-a conferit titlul onorific de Om emerit (2020).

În anul 2020, prin Decizia Comisiei Naționale de Heraldică, i-a fost conferită Crucea „Meritul Heraldic”, în semn de apreciere a meritelor deosebite în elaborarea și implementarea politicilor în domeniul simbolurilor publice și contribuție substanțială la promovarea și valorificarea heraldicii naționale. Pentru rezultate relevante în valorificarea și promovarea patrimoniului cultural național, contribuție la editarea enciclopediei în 15 volume „Localitățile Republicii Moldova”, precum și cu prilejul aniversării a 60-a de la fondarea AȘM și împlinirii a 75 de ani de la crearea primelor instituții științifice de tip academic, AȘM i-a conferit Medalia „D. Cantemir” (2021).

În anul 2022 Consiliul raional Ialoveni i-a acordat titlul de Cetățean de onoare al rn. Ialoveni pentru contribuție substanțială la promovarea și dezvoltarea socioculturală a raionului. În anul 2023 i s-a conferit titlul de Cetățean de onoare al s. Sofia, rn. Drochia pentru contribuție la creșterea prestigiului satului pe plan național prin activitate dedicată culturii.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 175-176.

Bibliografie selectivă:

Ialoveni. **Bine ați venit**! : album-monografie / alcătuitor : Nicolae Schițco. – Chișinău : Bons Offices, 2010. – 64 p.

Ialoveni. Bine ați venit! / colegiul redacțional: Nicolae Schițco, Andrei Mardari, Tamara Castrașan [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 12 p.

Raionul Ialoveni : Tradiție și viitor = Ialoveni District : The Tradition and Its Future / idee, text: Nicolae Schițco. – Ialoveni : [S. n.], 2022. – 100 p. – ISBN 978-5-88554-131-2.

Schițco, **Nicolae**. Bulgări : (cugetări, maxime, reflecții) / Nicolae Schițco. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 136 p. – ISBN 978-5-88554-030-8.

Rec: Marcu, Emilian. Vitrina cărților // Convorbiri literate. – 2023. – Nr 6 (330). – P. 195.

Schițco, **Nicolae**. Duminica gândurilor : (maxime, cugetări, reflecții) / Nicolae Schițco. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 120 p. – ISBN 978-9975-62-415-2.

Rec.: Mânăscurtă, Ioan. Cartea gândului lucrător // Sud-Est cultural. – 2019. – Nr 4. – P. 43.

Rec.: Răileanu, Vitalie. Înțelepciunea Duminicii gândurilor // Literatura și Arta. – 2018. – 3 mai. – P. 4.

Rec.: Rogac, Raia. În zi de marți la Duminica gândurilor // Literatura și Arta. – 2019. – 28 febr. – P. 8.

Schițco, **Nicolae**. Fârlădenii din podgoriile Gălbeniței : [Monografie] / Nicolae Schițco, Tudor Țopa. – Chișinău : Fundația „Draghiștea", 2016. – 176 p. – ISBN 978-9975-9668-8-7.

Schițco, **Nicolae**. Raionul Ialoveni : 40 de ani = Ialoveni District : 40 years / Nicolae Schițco. – Chișinău : Bons Offices, 2017. – 152 p. – ISBN 978-9975-87-219-5.

***

Schițco, **Nicolae**. Drumul cu cărți : [BiblioEseu – Nicolae Dabija la 70 de ani] / Nicolae Schițco // Literatura și Arta. – 2018. – 12 iul. – P. 4.

Schițco, **Nicolae**. Flacără pentru suflet : [Cenaclul Literar-Artistic „Ideal" in cadrul BNRM, 10 ani de la fondare] / Nicolae Schițco // Literatura și Arta. – 2016. – 27 oct. – P. 6.

Schițco, **Nicolai**. Instituirea sistemului distincțiilor de stat ale Republicii Moldova / Nicolae Schițco // Heraldica Moldaviae. – 2018. – P. 113-121. – ISBN 978-9975-87-449-6.

Schițco, **Nicolae**. Înnobilat cu slova demnității : [despre Tudor Țopa și cărțile lui] / Nicolae Schițco // Florile dalbe. – 2019. – 7 noiem. – P. 2.

Schițco, **Nicolae**. Reprezentant de frunte al heraldicii naționale . (despre istoricul Vlad Mischevca) / Nicolae Schițco // Limba Română. – 2023. – Nr 5/6 (283-284). – P. 198-200. – ISSN 0235-9111.

Schițco, **Nicolae**. Simțirea lui vindeca toate fluctuațiile : (despre Nicolae Dabija) / Nicolae Schițco // Literatura și Arta. – 2023. – 13 iul. – P. 8.

Schițco, **Nicolae**. Șeptelici / Nicolae Schițco // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar – publicistic ilustrat. Vol. 13 : Ș-T. – Chișinău, 2015. – P. 71-74. – ISBN 978-9975-3031-6-3.

Schițco, **Nicolae**. Tecuci, Casa Mare a aforismului // Literatura și Arta. – 2023 – 30 noiem. – P. 10.

***

Cuzuioc, **Ion**. Un filosof al scrisului românesc! : [Nicolae Schițco] / Nicolae Schițco // Literatura și Arta. – 2020. – 14 mai. – P. 4.

Fonari, **Victoria**. Ancorat în aforisme : [despre Nicolae Schițco] / Victoria Fonari // Literatura și Arta. – 2020. – 14 mai. – P. 4.

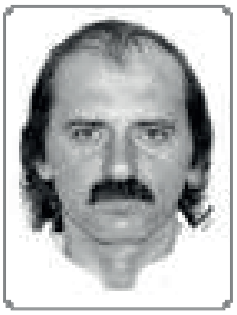
Melniciuc, **Ion**. Ornicul plin de semne : [Nicolae Schițco] / Ion Melniciuc // Literatura și Arta. – 2015. – 30 apr. – P. 6.

Snegur, **Mircea**. Responsabil și prolific : [despre Nicolae Schițco] / Mircea Snegur // Literatura și Arta. – 2020. –14 mai. – P. 4.

Țopa, Tudor. Galeria faptelor inspirate : [despre Nicolae Schițco] // Țopa Tudor. Stejarii neamului / Tudor Țopa. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 255-266. – ISBN 978-5-88554-226-5.

Țopa, Tudor. Ncolae Schițco : editor, publicist, sociolog și bibliograf / Tudor Țopa // Glia drochiană. – 2022. – 9 sept. – P. 6.

Maria S. Ciobanu

Iulius POPA 1950-2023

Publicist, ziarist, eminescolog, pedagog, bibliofil, colecționar, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii".

S-a născut la 30 aprilie 1950, în s. Butești, rn. Glodeni, într-o familie de pedagogi. A decedat la 21 februarie 2023, la Bălți.

În anii 1967-1971 și-a făcut studiile la Facultatea de Limbi Străine, specialitatea limba franceză, a Institutului Pedagogic de Stat „A. Russo" (astăzi, Universitatea de Stat „A, Russo" din Bălți – USARB). A început studiile de doctorat la Academia de Științe a Moldovei, însă nu le-a finalizat.

A activat (1972-1975) în calitate de profesor de limbă franceză în școlile de cultură generală din Lăpușna (rn. Hâncești), Butești (rn. Glodeni), Mărăndeni (rn. Fălești). A ocupat postul de lector la Facultatea de Limbi Străine și la Facultatea de Pedagogie și Metodica Învățământului Primar din cadrul USARB (1975-1981), contribuind la pregătirea multor generații de pedagogi. A fost corespondent (1981-1991) la ziarul „Raza" al Direcției de Comerț din Bălți. Începând 1991, devine corespondent al săptămânalului „Literatu-

ra și arta", unde publică mai bine de 1 100 de articole pe probleme de limbă, istorie, cultură, politică, învățământ.

Din anul 2000 a predat cursul opțional „Mihai Eminescu și unele aspecte ale civilizației" la Colegiul Pedagogic „I. Creangă", ulterior și la Liceul Teoretic „I. Creangă".

Este autorul mai multor volume: „Rectorul meu" (1996); „Butești. Vino și vezi" (2004); „Butești. Aduți aminte" (2005); „Medalii Eminescu în Moldova și alte țări" (2005); „Rectorul academician Nicolae Filip" (2006); „Deținătorii burselor de merit la Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți : 1960-2020 (2010); „Columna și durerile noastre" (2014); „Cunosc prea bine drama Basarabiei" (2018); „Țară coruptă, fără coruptori" (2019) ș.a. Este coautor al vol. VII din „Corpus Eminescu", capitolul „Medalistica" (2000).

A fost cronicarul universității bălțene, elaborând volumele istorice: „Universitatea de Stat «Alecu Russo» din Bălți: 1945-2005" (2005), o altă ediție completată „Universitatea de Stat «Alecu Russo» din Bălți: 1945-2015" (2015); „Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității de Stat «Alecu Russo» din Bălți: 1954-2009" (2009); „Facultatea de Științe Reale" (2013); „Facultatea de Științe ale Educației și Arte. Facultatea de Psihologie și Asistență Socială" (2013). A cercetat istoria și a publicat cărțile: „Colegiul pedagogic «Ion Creangă» din Bălți" (2015) și „Liceul Teoretic Republican «Ion Creangă» din Bălți" (2017) – două instituții afiliate USARB.

A fost deținătorul uneia dintre cele mai valoroase colecții private de medalii din seria „Mihai Eminescu", care a depășit 400 de unități. La inițiativa și insistența lui Iulius Popa, cu susținerea generoasă a omului de afaceri N. Chiriliciuc, a gravorului M. Fetița, a autorului machetelor Șt. Florescu și a lui S. Odainic, realizatorul certificatelor necesare, a fost elaborat un set de piese medalistice „Eminescu Integral" – 28 de medalii, „Basarabia recunoscătoare" (1996-1997). Pe aversul lor este imprimat chipul lui M. Eminescu în timpul itinerariilor la Cernăuți, Odesa, Viena și Berlin. Pe reversul medaliilor se conțin imaginile unor edificii istorice din mun. Bălți, începând cu secolul al XVIII-lea: Catedrala „Sfântul Nicolae", Catedrala „Sfinții Împărați Constantin și Elena", Palatul Eparhial, Liceul „M. Eminescu" cu bustul poetului în față.

Grație demersurilor lui Iulius Popa, pentru prima dată în fosta URSS, în anul 1989 a fost emisă o rublă sovietică cu chipul poetului M. Eminescu pe revers.

Colecționarul Iulius Popa aduna cărți poștale, timbre, calendare, tablouri, fotografii, colecții miniaturale de bibelouri, ilustrate, icoane, monede, medalii, timbre, fotografii, orologii, diverse piese etnografice și rarități bibliofile ce numărau mai bine de 8 mii de titluri. În biblioteca personală avea rarități din secolul al XVI-lea, poseda biografii, memorii, dicționare, literatură clasică, reviste, tratate de artă și albume, cataloage muzeistice în limbile română, rusă, franceză, engleză, germană, latină, greacă ș.a. Din această colecție a făcut donații și Bibliotecii Științifice a USARB, inclusiv «Грамматикъ практикъ романо-французскъ» (1833), periodicele franceze „Mercure de France" (1935, vol. 257), „Le magasin théatral" (1836, vol.14), „Revue des Deux Mondes" (1937, vol. 37) etc.

Bibliofilul a demonstrat valoarea unor publicații din colecțiile sale, vernisând expoziții la Biblioteca Științifică a USARB cu prilejul diverselor evenimente: „Perle din colecția bibliofilului Iulius Popa" (2002), „Eminescu – om al timpului modern" (2003); „Franța. Cărți, Moda… și Napoleon" (2003); „Latina, Rusa, Germana… și un pic de Basarabie Țaristă" (2004); „Carte despre Carte. Artă și Frumos" (2004); „Aducându-vă aminte de franceză, iubiți și alte limbi" (2004); „Mihai Eminescu – 155+5 ani de la naștere" (2010).

Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova.

Activitatea omului de cultură s-a încununat, în anul 2000, cu Medalia „M. Eminescu" și cu Medalia „150 de ani de la nașterea lui M. Eminescu". Activitatea sa publicistică a fost apreciată cu Premiul „Teiul de argint" al Editurii „Geea" din Botoșani (2006) și cu Ordinul „Gloria Muncii" (2010).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 107-108 ; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 167-168.

Bibliografie selectivă:

Popa, **Iulius**. Adio, Lenin! Bună ziua, Engels! / Iulius Popa. – Bălți : [S. n.], 2021. – 420 p. – ISBN 978-9975-151-00-9.

Popa, **Iulius**. Butești: Vino și vezi / Iulius Popa. – Chișinău : Litera, 2004. – 526 p. – ISBN 9975-74-740-X

*Rec.: Popa, Gheorghe***.** Valențele unei monografii a satului // Literatura și Arta. – 2004. – 24 iun. – P. 5.

Popa, **Iulius**. Butești: adu-ți aminte / Iulius Popa. – Chișinău : [S. n.], 2014. –2014. – 600 p. – ISBN 978-9975-53-332-4.

Popa, **Iulius**. Columna și durerile noastre / Iulius Popa. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 600 p. – ISBN 978-9975-53-400-0.

Popa, **Iulius**. Cunosc prea bine drama Basarabiei / Iulius Popa. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 600 p. – ISBN 978-9975-144-89-6.

Popa, **Iulius**. Facultatea de limbi și literaturi străine a Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți (1954-2009) / Iulius Popa. – Chișinău : [S. n.], 2009. – 344 p. – ISBN 978-9975-105-30-9.

Popa, **Iulius**. Recești și Zahorna / Iulius Popa, Luciano Popa. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 552 p. – ISBN 978-9975-53-764-3.

Popa, **Iulius**. **Țară coruptă, fără corupători** / Iulius Popa. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 400 p. – ISBN 978-9975-146-16-6.

Popa, **Iulius**. Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți (1945-2015) / Iulius Popa. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 516 p. – ISBN 978-9975-53-538-0.

***

Popa, **Iulius**. Ceasornicul lui Efim Josanu... s-a oprit / Iulius Popa // Literatura și Arta. – 2021. – 4 febr. – P. 7.

Popa, **Iulius**. Cîteva reflecții despre Eminescu și noi // Revista Didactica Pro…. – 2000. – Nr 4 (4). – P. 53-55. – ISSN 1810-6455.

Popa, **Iulius**. Coșeriu a revenit fundamental la Bălți : [Eugeniu Coșeriu – 100 de ani de la naștere (1921-2002)] / Iulius Popa // Literatura și Arta. – 2021. – 29 iul. – P. 3.

Popa, **Iulius**. Despre Butești, ultima oară : [r-nul Glodeni] / Iulius Popa // Literatura și Arta. – 2014 – 10 apr. – P. 2.

Popa, **Iulius**. „Eminescu în numismatică" : Între minunat și impecabil / Iulius Popa // Literatura și Arta. – 2000. – 6 iul. – P. 7.

Popa, **Iulius**. Ion Iachim a sfidat cu brio furcile caudine / Iulius Popa // Literatura și Arta. – 2022. – 1 sept. – P. 12. – Rec. la cartea: Sfidând furcile caudine : roman / Ion Iachim. Chișinău : [S. n.], 2021. 290 p.

Popa, **Iulius**. Gheorghe Popa între calitate și cantitate : [despre lingvistul Gheorghe Popa la 50 de ani] / Iulius Popa // Literatura și Arta. – 2022. – 28 noiem. – P. 7.

Popa, **Iulius**. Mi-e dor de Druță cel sovietic sau De ce „suntem o turmă" / Iulius Popa // Literatura și Arta. – 2009. – 12 noiem. – P. 4.

Popa, **Iulius**. Miracolul lui tata / Iulius Popa // Literatura și Arta. – 2022. – 2 iun. – P. 6. – Rec. la cartea : Tatăl meu – eroul meu : Culegere de proză și versuri / coordonator: Ana Onică. Chișinău : ITER Quos, 2021. 170 p.

Popa, **Iulius**. Se duc băieții de ieri, se duc : [In memoriam : Gheorghe Calamanciuc, poet, prozator, dramaturg (1945-2022)] / Iulius Popa // Literatura și Arta. – 2022. – 21 iul. – P. 8.

***

Iulius Popa : Biobibliografie / alcătuitori: Maria Fotescu, Elena Scurtu. – Bălți : [S. n.], 2005. – 202 p. – ISBN 9975-931-77-4.

***

Gherman, **Oxana**. Popa Iulius / Oxana Gherman // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni / coordonator: Mihai Cimpoi. – Chișinău : UNU, 2023. – P. 353- 355. – ISBN 978-9975-179-03-4.

Iulius Popa : [fișier biografic] // Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova : [site]. – URL: https://uniuneascriitorilor.md/membru/popa-iulius (accesat : 01.07.2024).

Iulius Popa la 50 de ani : [grupaj de articole] // Literatura și Arta. – 2000. – 27 apr. – P. 3. – Din conținut: Împătimitul de anticariat și de rarisim / Ion Borșevici ; Flecti, non frangi / Valentin Jitaru ; Un discipol sui generis / Silviu Berejan ș.a.

Iulius Popa – un om dintr-o bucată… / Nicolae Dabija, Raisa Ciobanu, Alexandru Budișteanu [et al.] // Pedagogi români notorii : (din Basarabia). Vol. 3 / coordonator: V. Mândâcanu, V. Volcov. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 188-208. – ISBN 978-9975-115-08-7. – ISBN 978-9975-51-781-2.

Jitaru, **Ecaterina**. Per aspera ad astra! : [poetul Iulius Popa, la 60 de ani] / Ecaterina Jitaru // Literatura și Arta. – 2010. – 29 apr. – P. 6.

Jitaru, **Valentin**. Iulius Popa, suferindu-l pe Eminescu : [Iulius Popa la 60 de ani de la naștere] / Valentin Jitaru, 2010 // Făclia. – 2010. – 24 ian. – P. 4.

Mihail, **Dinu**. Lecțiile profesorului jurnalist Iulius Popa / Dinu Mihail // Săptămîna. – 2001. – 9 apr. – P. 10. – ISSN 1857-2332.

Popa, **Gheorghe**. Despre vocația de jurnalist și nu numai a lui Iulius Popa / Gheorghe Popa // Literatura și Arta. – 2005. – 28 apr. – P. 3.

Sterpu, **David**. Satul „...cu bocet lung și amintiri puține" : [pe marginea monografiei „Butești: Vino și vezi" de Iulius Popa] / David Sterpu // Literatura și Arta. – 2004 – 24 iun. – P. 5.

Elena Harconița

MAI

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

ANUL MIHAI EMINESCU 2025

Mihai Eminescu

SCRISOAREA III

(fragment)

Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vro limbă,
Ce cu-a turmelor pășune, a ei patrie ș-o schimbă,
La pământ dormea ținându-și căpătâi mâna cea dreaptă;
Dară ochiu-nchis afară, înlăuntru se deșteaptă.
Vede cum din ceruri luna lunecă și se coboară
Și s-apropie de dânsul preschimbată în fecioară.
Înflorea cărarea ca de pasul blândei primăveri;
Ochii ei sunt plini de umbra tăinuitelor dureri;
Codrii se înfiorează de atâta frumusețe,
Apele-ncrețesc în tremur străveziile lor fețe,
Pulbere de diamante cade fină ca o bură,
Scânteind plutea prin aer și pe toate din natură
Și prin mândra fermecare sun-o muzică de șoapte,
Iar pe ceruri se înalță curcubeele de noapte...
Ea, șezând cu el alături, mâna fină i-o întinde,
Părul ei cel negru-n valuri de mătasă se desprinde:
- Las' să leg a mea viață de a ta... În brațu-mi vino,
Și durerea mea cea dulce cu durerea ta alin-o...
Scris în cartea vieții este și de veacuri și de stele
Eu să fiu a ta stăpână, tu stăpân vieții mele.

(Convorbiri Literare, XV, 1881, 1 mai, nr. 2)

115 ani de la nașterea lui **Alexandru David**, bibliograf, istoric literar, cercetător științific și publicist, tatăl pictorului Aurel David (1 mai 1910 – 8 apr. 1935). *A se vedea și art. din CB 1995, p. 46-47; CN 2000, p. 134; 2005, p. 103; 2020, p. 174-175.*

85 de ani de la nașterea lui **Andrei Palii**, specialist în agricultură, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" (1 mai 1940 – 25 febr. 2021). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 180-181.*

80 de ani de la nașterea lui **Jeno Mahaly Bartoș**, pictor român, distins cu Ordinul „Meritul Cultural" în grad de Cavaler (1 mai 1945).

70 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Gheorghiță-Vornicu**, sculptor român, pedagog, a creat busturile scriitorilor I. Creangă, M. Eminescu, Gr. Vieru de pe „Aleea Clasicilor Culturii Naționale" din Bălți, deține Ordinul „Meritul pentru Învățământ" în grad de Cavaler (1 mai 1955).

100 de ani de la nașterea lui **Paul H. Stahl**, sociolog, cercetător, profesor universitar, membru de onoare al Academiei Române, stabilit în Franța, Cavaler al Ordinului „Palmes Académiques" (4 mai 1925 – 16 sept. 2008). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 182-183.*

85 de ani de la nașterea lui **Ieremia Zota**, medic-morfopatolog, doctor în medicină, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (4 mai 1940). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 119-120; 2020, p. 177-179.*

70 de ani de la nașterea **Mihaelei Runceanu**, cântăreață română de muzică ușoară, profesoară de canto (4 mai 1955 – 1 noiem. 1989).

155 de ani de la nașterea lui **Ernest Juvara**, medic chirurg român, doctor în medicină și chirurgie, inovator român în tehnica chirurgicală și instrumentală (5 mai 1870 – 5 mai 1933).

80 de ani de la nașterea lui **Eugen Tautu**, pictor, doctor în arte, pedagog român, distins cu Medalia „Meritul Cultural" de clasa I, stabilit în Franța (5 mai 1945 – 18 mar. 2018).

100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Tohăneanu**, lingvist, eseist, traducător, doctor în filologie, critic literar, profesor universitar român, distins cu Ordinul „Serviciul Credincios" în grad de Cavaler (7 mai 1925 – 27 aug. 2008).

75 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Crăciun**, prozator român, istoric literar, eseist, profesor universitar (8 mai 1950 – 30 ian. 2007). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 185.*

130 de ani de la nașterea lui **Lucian Blaga**, poet, dramaturg, filozof, eseist, memorialist, traducător, jurnalist, profesor universitar, diplomat, membru titular al Academiei Române (9 mai 1895 – 6 mai 1969). *A se vedea și art. din CB 1995, p. 51-53; CN 2005, p. 125-127; 2015, p. 186-187.*

90 de ani de la nașterea lui **Teodor Furdui**, savant în domeniul fiziologiei și sanocreatologiei, doctor habilitat în științe biologice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii" (9 mai 1935). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 124-125; 2010, p. 115-116.*

80 de ani de la nașterea lui **Marius Țeicu**, compozitor, solist vocal, instrumentist, orchestrator și dirijor român (9 mai 1945). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 127-128.*

80 de ani de la înființarea **Bibliotecii Publice Orășenești „Ion Creangă" din Florești** (10 mai 1945).

195 de ani de la înălțarea **Catedralei „Nașterea Domnului" din Chișinău** (11 mai 1830). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 145-146; CN 2015, p. 188.*

760 de ani de la nașterea lui **Dante Alighieri**, poet și filozof italian, om politic florentin (12 mai 1265 – 14 sept. 1321). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 132-133.*

90 de ani de la nașterea **Elfridei Koroliov**, teatrolog, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar, Om emerit în artă (12 mai 1935). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 116.*

75 de ani de la nașterea lui **Ion Garbuz**, medic traumatolog-pediatru, doctor habilitat în medicină, profesor universitar și inventator (13 mai 1950). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 180-181.*

110 ani de la nașterea lui **Nicolae Corlăteanu**, filolog, doctor habilitat în filologie, profesor universitar, supranumit „patriarhul lingvisticii din Republica Moldova", membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii" (14 mai 1915 – 21 oct. 2005). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 133-136; 2015, p. 190-191.*

50 de ani de la nașterea **Liliei Brânză**, biolog, doctor în științe chimice, conferențiar universitar, cercetător științific, inventator (15 mai 1975).

180 de ani de ani de la nașterea lui **Ilia Mecinicov**, biolog, zoolog, microbiolog, imunolog rus, cu rădăcini evreiești și româno-grecești, laureat al Premiului Nobel pentru fiziologie sau medicină (15 mai 1845 – 15 iul. 1916). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 118-119.*

150 de ani de la nașterea lui **Dimitri I. Drăghicescu**, filozof

român, doctor în filozofie, diplomat, sociolog, conferențiar universitar (16 mai 1875 – 14 sept. 1945).

100 de ani de la nașterea **Luciei Olteanu**, scriitoare română, autoare de literatură pentru copii, scenaristă de filme de animație (16 mai 1925 – 17 iun. 2015).

85 de ani de la nașterea lui **Valeriu Negruța**, violonist, violist și dirijor de orchestră (16 mai 1940 – 17 mar. 2021). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 117-118; 2020, p. 184.*

80 de ani de la nașterea lui **Nicolae Gladun**, medic chirurg, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, deținător al Ordinului „Insigna de Onoare" (16 mai 1945 – 27 mai 2021). *A se vedea și CN 2020, p. 184-185.*

75 de ani de la nașterea lui **Johannes Georg Bednorz**, fizician german, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (16 mai 1950).

630 ani de la **Bătălia de la Rovine**, conflict între oștile conduse de Mircea cel Bătrân și cele ale lui Baiazid I, încheiat cu victoria muntenilor (17 mai 1395).

90 de ani de la nașterea lui **Andrei Băleanu**, regizor și actor de teatru și film, Maestru emerit al artei (17 mai 1935 – 27 iul. 2000). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 137-138.*

75 de ani de la nașterea **Valeriei Novodvorskaia**, filolog, publicistă, poliglotă, filozof, politiciană liberală, lider al opoziției din Federația Rusă, disidentă din epoca sovietică și postsovietică (17 mai 1950 – 12 iul. 2014).

75 de ani de la nașterea lui **Petru Teodorovici**, compozitor, textier și interpret de muzică ușoară, Maestru emerit în arte (18 mai 1950 – 5 iul. 1997). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 138-139; 2015, p. 194-195; 2020, p. 185-186.*

130 de ani de la nașterea lui **Ilie Matei**, chimist român, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (20 mai 1895 – 31 mar.1969).

90 de ani de la nașterea lui **Ion Diordiev**, poet umorist, epigramist, prozator, dramaturg (20 mai 1935 – 27 febr. 2022). *A se vedea și art. din CN 2005, p.140; 2015, p. 195-196.*

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Cojocaru**, specialist în domeniul științelor sociale, doctor în filozofie, conferențiar universitar, stabilit în Germania (20 mai 1935). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 121-123.*

170 de ani de la nașterea lui **Constantin Dobrogeanu-Gherea (Solomon Katz)**, scriitor român de origine evreiască, critic și teoretician literar, membru post-mortem al Academiei Române (21 mai 1855 – 7 mai 1920). *A se vedea și art. din 2000, p. 142-144; 2005; p. 141; CN 2015, p. 197-198.*

145 de ani de la nașterea lui **Tudor Arghezi (Ion Theodorescu**), poet, prozator, dramaturg și publicist român (21 mai 1880 – 14 iul. 1967). *A se vedea și art. din CB 1997, p. 149-154; CN 2005, p. 142-143; 2017, p. 272-273.*

140 de ani de la nașterea lui **Traian Popovici**, profesor de muzică vocală, fondatorul și directorul Conservatorului Național de Muzică din Chișinău, distins cu Ordinul „Coroana României" în grad de Ofițer (21 mai 1885 – 1953). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 196-197.*

130 de ani de la nașterea lui **Dumitru Groppa** (Groapă), jurist, deputat în Sfatul Țării (21 mai 1895 – 11 sept. 1970). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 197.*

100 de ani de la nașterea lui **Lev Gavrilov**, violonist și dirijor, Maestru în artă (22 mai 1925 – 23 sept. 2004).

90 de ani de la nașterea lui **Dimitrie (Dinu) Ursu**, istoric, etnolog, doctor habilitat în istorie, profesor universitar român, originar din Basarabia, stabilit în Ucraina (22 mai 1935). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 123-126; 2015, p. 199-200.*

100 de ani de la nașterea lui **Jean Tinguely**, pictor și sculptor elvețian (22 mai 1925 – 30 aug. 1991).

50 de ani de la nașterea **Liliei Dragnev**, artist plastic, pedagog, manager cultural (23 mai 1975).

55 de ani de la nașterea lui **Anatol Durbală**, actor de teatru dramatic și film, regizor, profesor universitar, prezentator TV, Maestru în artă, Artist al poporului (24 mai 1970).

85 de ani de la nașterea **Elenei Curecheru-Vatamanu**, scriitoare și traducătoare (25 mai 1940). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 127-128; 2020, p. 186-187.*

80 de ani de la nașterea **Liubei (Drăgostița) Bujor**, cântăreață, compozitoare și poetă (25 mai 1945). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 146-147; 2015, p. 202-203.*

75 de ani de la nașterea lui **Valeriu Doga**, economist, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar, deputat în Parlamentul Republicii Moldova (25 mai 1950). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 203-204.*

60 de ani de la nașterea lui **Aurel Florin Țușcanu**, doctor în filozofie, doctor în istorie, scriitor, preot-paroh, protopop, lector universitar, președinte a Asociației Naționale „Mitropolit Visarion Puiu" (25 mai 1965).

160 de ani de la nașterea lui **Pieter Zeeman**, fizician, profesor, cercetător olandez, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (25 mai 1865 – 9 oct. 1943).

80 de ani de la nașterea lui **Ștefan Caranfil**, dirijor de cor, valorificator al folclorului național, aranjor de melo-

dii pentru cor, pedagog, Artist emerit (27 mai 1945). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 147-149.*

75 de ani de la nașterea **Zinaidei Țărnă-Gavrilița**, actriță, crainic, Om emerit în artă (27 mai 1950). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 128.*

90 de ani de la nașterea lui **Pavel Barbalat**, jurist, om de stat, Cavaler al „Ordinului Republicii" (29 mai 1935 – 11 apr. 2004). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 150-152.*

90 de ani de la nașterea lui **Ioan Rebușapcă**, doctor în filologie, profesor, culegător de folclor ucrainean din România, traducător, jurnalist (29 mai 1935).

70 de ani de la nașterea lui **Teodor Jitcu**, doctor în chimie, cercetător, expert-auditor în certificarea tutunului (29 mai 1955).

150 de ani de la nașterea lui **Schneer Kogan (Șneer Cogan)**, pictor, grafician și pedagog, fondator al Societății Artiștilor Plastici din Basarabia, distins cu Ordinul „Coroana României" (30 mai 1875 – 2 mar. 1940). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 204.*

50 de ani de la nașterea **Veronicăi Borș**, specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager, director adjunct al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (30 mai 1975).

90 de ani de la nașterea lui **Mircea Bologa**, fizician, doctor habilitat în domeniul tehnicii, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii" (31 mai 1935). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 153-156; 2010, p. 130-131; 2020, p. 191-192.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Madan**, bibliolog, bibliograf, istoric, istoriograf, monograf, doctor în istorie, conferențiar universitar, Om emerit (31 mai 1935 – 4 febr. 2008). *A se vedea și art. din CN 2000, p.151-157; 2005, p.152-153; 2010, p. 188-191; 2015, p. 205-206; 2020, p. 188-191.*

70 de ani de la nașterea lui **Iurie Iazan**, pictor (31 mai 1955).

50 de ani de la nașterea **Tatianei Coșeri**, specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager, formator național (31 mai 1975).

95 de ani de la nașterea lui **Clinton Eastwood jr**., actor, regizor, scenarist, producător de film american, compozitor și politician american, câștigător a patru premii Oscar (31 mai 1930).

80 de ani de la apariția la Chișinău a publicației „**Viața satului**" (mai 1945 – 1997).

Andrei PALII
1940-2021

Specialist în agricultură, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al ordinului „Gloria Muncii".

S-a născut la 1 mai 1940, în s. Scorțeni, rn. Telenești. A decedat la 25 februarie 2021, la Chișinău.

După absolvirea școlii de șapte ani din satul natal (1954), a învățat la Tehnicumul Agricol din Cucuruzeni, rn. Orhei, pe care l-a absolvit cu mențiune (1958). Studiile universitare (1959-1964) le-a făcut la Facultatea de Agronomie a Institutului Agricol din Chișinău (astăzi, Facultatea de Științe Agricole, Silvice și ale Mediului la Universitatea Tehnică a Moldovei). A fost doctorand la Academia de Științe a Moldovei (AȘM), Secția de genetică a plantelor (1965-1968). În anul 1970 a susținut teza de doctor în științe agricole în cadrul Institutului de Genetică al AȘM și în anul 1984 pe cea de doctor habilitat, la Institutul Ucrainean de Cercetări Științifice în Fitotehnie, Ameliorare și Genetică „V. Iuriev" din Harkov.

A urmat stagii la Catedra de genetică (1976) a Institutului Agricol din Leningrad (astăzi, Universitatea Agrară de Stat din Sankt Petersburg), apoi la Catedra de genetică (1986) a Universității de Stat din Leningrad (astăzi, Universitatea de Stat din Sankt Petersburg).

Activitatea profesională a început-o în calitate de agronom în colhozul „Kalinin" din satul natal, Scorțeni, rn. Telenești (1958-1959), apoi este agronom-șef în colhozul „Întâi Mai", s. Mașcăuți, rn. Dubăsari (1964). Și-a satisfăcut serviciul militar în anii 1964-1965, după care a fost angajat pe postul de cercetător științific inferior al Secției de genetică a plantelor a AȘM (1968-1971), cercetător științific superior al aceleiași secții (1971-1974), șef al Laboratorului „Ameliorarea porumbului pentru calitatea bobului" din cadrul Asociației Științifice de Producere „Hibrid" (s. Porumbeni, rn. Criuleni, 1974-1975), unde face și cercetări pentru teza de doctor habilitat.

Este conferențiar universitar (1975-1986) la Catedra de ameliorare și producere a semințelor a Institutului Agricol din Chișinău. În 1986 a fost ales în postul de profesor universitar la aceeași catedră, fiind titularul cursurilor de genetică generală, evoluționism și ameliorarea specială a plantelor. Este prodecan al Facultății de Agronomie (1984-1988) și decan (1989-2006), șef al Catedrei de ameliorare, genetică și biotehnologie a culturilor agricole (1989-2001 și 2006-2012), șef de catedră (2012-2013) și profesor la Catedra de biologie vegetală (2013-2021) a Universității Agrare de Stat din Moldova. Genetica, ameliorarea și biotehnologia plantelor agricole rămân prioritățile sale în domeniul de interes științific, iar genetica generală, ameliorarea plantelor, evoluționismul și agricultura ecologică direcții prioritare în predare.

A efectuat importante investigații în condițiile Moldovei și a ținutului Krasnodar din Federația Rusă cu privire la controlul genetic și utilizarea în practică a diferitor tipuri și surse de androsterilitate citoplasmică la porumb. Din anul 1968 este axat pe cercetări privind aplicarea variabilității genetice în procesul de ameliorare a porumbului pentru calitatea bobului. În colaborare, a creat o colecție de circa 400 de analogi (linii cosangvinizate), care se folosesc în programele de genetică și ameliorare a calității bobului de porumb atât în Moldova, cât și peste hotare. Aceste cercetări s-au finalizat cu crearea și omologarea a șase hibrizi speciali de porumb.

În anul 2008 a inițiat un program nou de cercetare a expresiei mutației opaque-2 la nivel tetraploid, fiind selectate forme diploide și tetraploide biologice pure, homozigote și heterozigote după genele opaque-2 și floury-2. Studiile ulterioare au determinat valoarea nutritivă a proteinei. Astfel colecția de germoplasmă de porumb a fost îmbogățită cu material nou la ambele nivele: diploid și tetraploid. Datorită colaborării cu Institutul de Fitotehnie „V. Iuriev" din Harkov (Ucraina), au fost obținute 28 de linii consangvinizate purtătoare a genelor o2, su2 și wx1, incluse în experiențele de inducere a tetraploidiei, în vederea cercetării acțiunii și interacțiunii genelor endospermale la nivel tetraploid, aceasta fiind o abordare nouă atât în Republica Moldova, cât și la nivel mondial.

Activitatea sa științifică prodigioasă consacrată delimitării, argumentării și recunoașterii de noi soiuri de grâne s-a soldat cu: opt hibrizi de porumb, două soiuri de grâu durum de toamnă și două soiuri de soia omologate în Republica Moldova.

Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în circa 300 de lucrări, inclusiv monografia „Aspecte genetice ale

îmbunătățirii calității boabelor de porumb" (1989), trei manuale și 47 de lucrări metodice. În anul 1998 a editat primul manual în limba română de „Genetică" din Republica Moldova.

Andrei Palii și-a publicat contribuțiile la edituri din Moldova, Romania, Rusia, Ucraina, Belarus, Ungaria, SUA, Grecia, Iugoslavia, Japonia ș.a.

A participat la diverse congrese și conferințe naționale și internaționale.

A pregătit cadre științifico-didactice, coordonând tezele a 10 doctori în științe și doi doctori habilitați.

A fost membru al Academiei Internaționale de Științe Ecologice și Securitate Vitală din Sankt Petersburg (1998), academician al Academiei Internaționale în domeniul Învățământului Agrar din Moscova (2000), membru corespondent (din 2007) al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM). Doctor honoris causa al Universității de Științe Agricole și Medicină Veterinară „Ion Ionescu de la Brad" din Iași (2012).

A fost membru al mai multor societăți științifice naționale și internaționale: membru al Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare; membru al Consiliului Național pentru decernarea Premiului Național; membru al Consiliului Național pentru Soiurile de Plante; membru al Comisiei Naționale pentru Securitatea Biologică; președinte și membru al Consiliului științific-specializat din cadrul Institutului de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor; președinte al Consiliului științific specializat din cadrul Universității „D. Cantemir" al AȘM; vicepreședinte al Societății Geneticienilor și Ameliboratorilor din Moldova.

Activitatea sa îndelungată în domeniul agricol, contribuțiile la dezvoltarea geneticii și ameliorarea plantelor, îndeosebi a culturii porumbului, succesele remarcabile au fost recunoscute și apreciate cu Medalia „Meritul Civic" (1993), cu Premiul Național în domeniul științei și tehnicii (2004), cu Ordinul „Gloria Muncii" (2005), cu Medalia „D. Cantemir" (2010), cu Premiul AȘM pentru realizări științifice valoroase (2015), cu Medalia „70 de ani de la crearea primelor instituții de cercetare și 55 de ani de la fondarea AȘM" (2016).

A se vedea și *articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 180-181.*

Bibliografie selectivă:

Biotehnologii moderne în fitotehnie și biosecuritate / Andrei Palii, Galina Comarov, Angela Lozan, Vasile Scorpan. – Chișinău : [S. n.], 2004. – 230 p. – ISBN 9975-78-3511.

Palii, **Andrei**. Ameliorarea plantelor / Andrei Palii. – Chișinău : Foxtrot, 2014. – 216 p. – ISBN 978-9975-120-46-3.

Palii, **Andrei**. Biotehnologii moderne în fitotehnie și biosecuritate / Andrei Palii, Angela Loza, Vasile Scorpan. – Chișinău : [S. n.], 2004. – 230 p. – ISBN 9975-78-351.

Palii, **Andrei**. Genetica / Andrei Palii. – Chișinău : Museum, 1998. – 352 p. – ISBN 9975-905-19-6.

***

Combining gene and genome mutations in maize breeding for grain protein content and quality / Andrei Palii, Grigorii Batâru, Galina Comarova [et al.] // International congress on oil and protein crops, 20-24 mai 2018, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 85. – ISBN 978-9975-3178-5-6 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/85-85_6.pdf.

Palii, **Andrei**. Academicianul Anatol Kovarski, ctitor al școlii naționale de geneticieni și amelioratori / Andrei Palii // Akademos. – 2014. – Nr 1 (32). – P. 153-154. – ISSN 1857-0461 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Academicianul%20Anatol%20Kovarski.pdf.

Palii, **Andrei**. Inamicul floriisoarelui într-un studiu multidisciplinar / Andrei Palii // Akademos. – 2019. – Nr 4 (55). – P. 162. – ISSN 1857-0461 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/162-162_9.pdf.

Palii, **Andrei**. Influența combaterii maladiilor aparatului foliar asupra indicilor de producție și de calitate la unele soiuri de sfeclă pentru zahăr / Andrei Palii, Ghenadie Crivcianschui, Berd Kastner // Știința agricolă. – 2007. – Nr 1. – P. 3-9. – ISSN 1857-0003 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Influenta%20combaterii%20maladiilor%20aparatului%20foliar%20asupra%20indicilor%20de%20productie.pdf.

Palii, **Andrei**. Influența genotipului și a condițiilor anului asupra indicilor de productivitate la sfecla pentru zahăr / Andrei Palii, Gheorghe Crivcianschi, Berd Kastner // Știința agricolă. – 2006. – Nr 1. – P. 6-10. – ISSN 1857-0003. – Idem [Resursă electronică]. – URL: http://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/25862/JAS-2006-N1-p6-10.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Palii, **Andrei**. O lucrare de sinteză despre floarea-soarelui / Andrei Palii // Akademos. – 2019. – Nr 4 (55). – P. 163. – ISSN 1857-0461 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/163-163_9.pdf.

Palii, **Andrei**. O valoroasă contribuție în genetica vegetală / Andrei Palii, Galina Lupașcu // Akademos. – 2020. – Nr 2 (57). – P. 161-162. – ISSN 1857-0461 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/161-162_17.pdf.

Palii, **Andrei**. Research on tetraploid maize with Opaque-2 endosperm / Andrei Palii, Grigorii Barâru // International Congress of Geneticists and Breeders from the Republic of Moldova, Ediția a 10-a, 28 iunie – 1 iulie 2015, Chișinău. – Chisinau : [S. n.], 2015. – P. 187-188. – ISBN 978-9975-4126-1-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/187-188_6.pdf.

Polyploidy in maize breeding for grain quality / Grigorii Batâru, Andrei Palii, Galina Comarova, Cojocari Dumitru // International Congress of Geneticists and Breeders from the Republic of Moldova, Ediția a 11-a, 15-16 iunie 2021, Chișinău. – Chișinău : CEP USM, 2021. – P. 71. – ISBN 978-9975-933-56-8. – DOI: https://doi.org/10.53040/cga11.2021.050 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p%2071.pdf.

Studiul unor particularități la forme diploide și tetraploide de porumb de origine locală / Andrei Palii, Grigorii Batâru, Eugen Rotari [et al.] // Agronomie și agroecologie, 1 ianuarie 2018, Chișinău. – Chișinău : CE UASM, 2018. – Vol. 52 (1). – P. 269-273. – ISBN 978-9975-64-301-6. – ISBN 978-9975-64-271-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/269-273_5.pdf.

***

Prezidiul Academiei de Științe a Moldovei. Membru corespondent Andrei Palii – 80 de ani! // Academia de Științe a Moldovei : [site]. – 2020. – 4 mai. – URL: https://asm.md/membru-corespondent-andrei-palii-80-de-ani (accesat : 22.08.2024).

Turiță, **Sava**. Palii Andrei : [fișier biografic] / Sava Turiță // Profesorii universitari ai Universității Agrare de Stat din Moldova : 1933-2008 : Dicționar istorico-biografic. – Chișinău : CEP UASM, 2008. – P. 122-123. – ISBN 978-9975-64-122-7.

Țarălungă, **Ecaterina**. Palii Andrei : [fișier biografic] / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 377. – ISBN 978-606-600-246-2.

Elena Harconița

BIBLIOTECA PUBLICĂ ORĂȘENEASCĂ „ION CREANGĂ” DIN FLOREȘTI 1945

Biblioteca a fost inițiată în anul 1912, în urma unei decizii a Adunării de Zemstvă din jud. Soroca.

Data oficială a fondării Bibliotecii din Florești este 10 mai 1945.

Biblioteca Publică Orășenească (BPO) „Ion Creangă” este localizată în spațiile Casei de Cultură din or. Florești, pe o suprafață de 454 m^2.

Primul director și cea care a pus temelia BPO a fost Nadejda Postolache, succedată de: Ludmila Tiușkevici, Tamara Bulgac, Galina Sorochina, Dora Tentiuc, Eudochia Lavric, Eugenia Guțan, Elena Belschi, Mariana Antoci (în prezent).

În anul 1948 a fost deschisă Filiala Bibliotecii pentru Copii, iar în 1996, cu susținerea colegilor de la Biblioteca Județeană „O. Goga” din Cluj-Napoca, a fost inaugurată Filiala de carte românească, cu circa 8 mii de unități materiale.

În anii 1972-1989, angajații acesteia au implementat practici noi de servire a bibliotecilor din rețea. Sistemul centralizat de biblioteci din rn. Florești era constituit din: biblioteca raională, o bibliotecă pentru copii, trei biblioteci orășenești și 57 de biblioteci sătești. Colecțiile lor integrale numărau peste o jumătate de milion de exemplare, achizițiile fiind efectuate centralizat conform planului editorial. Numărul cititorilor deserviți de sistemul bibliotecar din Florești ajunsese, în 1977, la 53% din populația raionului.

Din anul 2016 BPO a fost parte a Proiectului „Novateca” – un program cu o durată de cinci ani, care avea scopul de a dota bibliotecile cu tehnologii informaționale moderne, de a consolida sistemul de dezvoltare profesională a bibliotecarilor, de a oferi servicii moderne membrilor comunității. Datorită acestui program, BPO a fost dotată tehnic, ceea ce i-a oferit posibilitatea să implementeze un șir de servicii inovative: „Pas cu pas în lumea calculatorului”, „Cinemateca”, „Servicii electronice publice pentru persoanele fizice și juridice”, „Sănătate pentru toți”, „Atelier de animație”, „Oportunități și perspective pentru tineri și femei” etc. Alte servicii: „Educația culturală”, „Alege-

rile de la A la Z", „Inimi tinere", Clubul „Fantezie" pentru participanți de toate vârstele, teatrul de păpuși „Picături de rouă". Filiala pentru copii invită preșcolarii la tabăra de vară „Friendship camp", deschisă și pentru beneficiari din Ucraina, România, Italia. În anul 2016, în cadrul programului „Novateca", a fost instituit Centrul de Formare Profesională pentru Bibliotecari Florești, unde anual sunt organizate zeci de instruiri pentru bibliotecarii din cele 55 de biblioteci din rețea. Facilitățile Centrului sunt prevăzute atât pentru bibliotecari, cât și pentru locuitorii din raion, care participă la ateliere profesionale: „Educația digitală", „Educație electorală", „Educație mediatică", „Guvernarea electronică sau e-guvernare" etc.

Din anul 2022, în conformitate cu „Regulamentul privind activitatea metodologică în cadrul Sistemului Național de Biblioteci", BPO „Ion Creangă" are statut de Centru Biblioteconomic Teritorial Florești și ghidează activitatea a 55 de biblioteci.

BPO „Ion Creangă" implică bibliotecarii în câteva proiecte naționale: Programul Național „Lectura Central", Campania Națională de Lectură „Să citim împreună", „Nocturna Bibliotecii", Concursul de lectură „La izvoarele înțelepciunii" ș.a.

În anul 2022, BPO „Ion Creangă" a participat la Programul de granturi pentru consiliile de tineret, finanțat de Direcția Direcția Generală Educație, Tineret și Sport a Consiliului Raional Florești. Au fost atrase fonduri pentru implementarea serviciului de dezvoltare a competențelor „Educația digitală", având scopul de susținere a educației elevilor din familiile social vulnerabile, de dezvoltare a abilităților de utilizare a calculatorului, de promovare a învățării prin intermediul IT.

În anul 2023 biblioteca împreună cu filialele sale deținea o colecție de circa 71 de mii de cărți și publicații periodice, din care 46 % sunt publicații în limba română. Anual, de serviciile bibliotecii și filialelor beneficiază peste 3 mii de utilizatori, care împrumută circa 50 de mii de titluri. Toate procesele și activitățile bibliotecii sunt asigurate de 13 bibliotecari, cu categorii profesionale de calificare, care, prin accesul la informații și relaționarea cu comunitatea, sunt implicați în dezvoltarea societății.

Difuzarea continuă a informației în mass-media privind activitatea bibliotecii asigură imaginea pozitivă a instituției și ține la curent comunitatea floreșteană cu noutățile și evenimentele organizate de bibliotecă. În anii 2020-2022 bibliotecarii au publicat mai bine de 50 de articole despre colecțiile, serviciile și produsele oferite și au elaborat Indicele bibliografic curent „Raionul Florești. Ecouri în presă", ce valorifică informații din ziarele „Actualități Floreștene" și „Ziarul nostru".

Biblioteca colaborează cu Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția a Familiei Florești, cu Centrul prietenos al tinerilor „Încredere", cu instituții implicate în activitatea educațională.

Bibliografie selectivă:

În ajutorul tuturor celor dornici de-a pătrunde în universul Proprietății Intelectuale : listă bibliografică / Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creangă" din Florești ; alcătuitor: Mariana Antoci. – Florești : [S. n.], 2016. – 7 p. – Manuscris.

Lacrimă din suflet : **Doina și Ion Aldea-Teodorovici** : listă bibliografică / Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creangă" din Florești ; alcătuitor: Mariana Antoci. – Florești : [S. n.], 2012. – 6 p. – Manuscris.

Mihail Gh. Cibotaru : biobibliografie / Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creangă" din Florești ; alcătuitor: Mariana Antoci. – Florești : [S. n.], 2014. – 24 p. – Manuscris.

Vitalie Ciobanu : biobibliografie / Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creangă" din Florești ; alcătuitor: Mariana Antoci – Florești : [S. n.], 2012. – 21 p. – Manuscris.

Vladimir Beșleagă : biobibliografie / Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creangă" din Florești ; alcătuitor: Mariana Antoci. – Florești : [S. n.]. – 2011. – 34 p. – Manuscris.

***

Antoci, **Mariana**. Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creangă" din Florești: reper durabil în comunitate / Mariana Antoci // Magazin Bibliologic. – 2023. – Nr 1/2 . – P. 91-93. – ISSN 1857-1476.

Antoci, **Mariana**. Copiii cititori în brațele părinților – Serviciu nou la biblioteca filiala pentru copii Florești / Mariana Antoci, Elena Belschi // Magazin Bibliologic. – 2021. – Nr 3/4. – P. 73-75. – ISSN 1857-1476.

Belschi, **Elena**. Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creangă" – o instituție modernă, cu servicii inovative / Elena Belschi // Actualități floreștene. – 2021. – 12 febr. – P. 6-7. – ISSN 1857-1476.

Munteanu, **Oxana**. Ion Creangă-bunicul poveștilor din Humulești / Oxana Munteanu // Actualități floreștene. – 2023. – 17 mar. – P. 3. – ISSN 2587-4284.

Murzac, **Tatiana**. Eminescu – poet al sufletului neamului meu // Actualităţi floreştene.– 2023. – 19 ian. – P. 3. – ISSN 2587-4284.

Pohilă, **Liuba**. Mihai Eminescu, peste nemărginirea timpului / Liuba Pohilă // Actualităţi floreştene. – 2023. – 26 ian. – P. 3. – ISSN 2587-4284.

Tofan, **Lilia**. Activităţi dedicate poetului Mihai Eminescu-Luceafărul poeziei româneşti" / Lilia Tofan // Actualităţi floreştene. – 2023. – 27 ian. – P. 3. – ISSN 2587-4284.

Tofan, **Lilia**. Oaspete drag şi mult aşteptat-scriitorul Aurelian Silvestru / Lilia Tofan // Actualităţi floreştene. – 2023. – 27 oct. – P. 3. – ISSN 2587-4284.

Tofan, **Lilia**. Tabăra de vară „Friendship camp" / Lilia Tofan // Actualităţi floreştene. – 2023. – 7 iul. – P. 3. – ISSN 2587-4284.

Trofăilă, **Vasile**. Biblioteca publică „Ion Creangă" : [din Floreşti] / Vasile Trofăilă // Oraşul Floreşti. Istorie şi contemporaneitate. – Chişinău : [S. n.], 2008. – P. 194-195.

Elena Harconiţa

Elfrida KOROLIOV 1935

Teatrolog, doctor în studiul artelor, conferenţiar universitar, Om emerit în artă.

S-a născut pe 12 mai 1935, în or. Gorki (în prezent, Nijni Novgorod, Federaţia Rusă). A absolvit Şcoala de coregrafie şi Studioul Teatrului de Balet din Gorki (1947-1952), fiind eleva pedagogilor Gh. Pribîlov şi N. Grabovskaia, apoi Institutul Pedagogic de Limbi Străine din Gorki, Facultatea de Limbă Engleză (1953-1958). În 1974 şi-a susţinut teza de doctor în studiul artelor, cu tema „Formele primitive ale dansului".

În 1952 a fost angajată ca dansatoare în trupa Teatrului de Operă şi Balet „A. Puşkin" din Gorki. În 1957, datorită unui concurs, a fost angajată în trupa de Teatrului de Operă şi Balet din Chişinău. A activat până în 1963, când a părăsit teatrul şi a început să predea limba engleză şi coregrafia la Şcoala nr. 16 din Chişinău. În 1967 este metodistă la Sectorul de folclor al Casei de creaţie populară şi, împreună cu folcloristul P. Stoianov, a colindat satele Moldovei, adunând materiale despre dansurile populare moldoveneşti.

În 1968 este angajată ca cercetător ştiinţific inferior la Secţia de etnografie, artă şi folclor a Academiei de Ştiinţe a RSS Moldoveneşti, pentru a studia arta coreografică din Moldova. Face stagii de cercetare la Sectorul de teatrologie al Institutului de Istorie a Artei din Moscova.

A predat istoria baletului şi istoria teatrului studenţilor de la Şcoala muzicală „E. Coca" (1971-1980), de la Şcoala muzicală „Şt. Neaga" (1979-1991), de la Colegiul Naţional de Coregrafie din Chişinău (1991-2007). A fost şefă a Sectorului de studiul artelor al Secţiei de etnografie şi studiul artelor al Academiei de Ştiinţe a Moldovei (AŞM) (1983-1986). Din 1986 este cercetător ştiinţific superior la Secţia de etnografie şi studiul artelor al AŞM, iar din 1990 – cercetător ştiinţific coordonator al Secţiei de etnografie.

După deschiderea în cadrul AŞM a Institutului de Istoria şi Teoria Artei (ulterior, Institutul Patrimoniului Cultural), a activat ca cercetător ştiinţific în Secţia de teatrologie. Din 2006 este cercetător ştiinţific coordonator al Secţiei de arte audiovizuale. Şefă a Sectorului de teatrologie în cadrul Institutului Patrimoniului Cultural al AŞM.

A publicat în limba rusă şi română un şir de lucrări consacrate coregrafiei: «Хореографическое искусство Молдавии» (Arta coregrafică a Moldovei, 1970); «Ранние формы танца» (Formele timpurii ale dansului, 1977); «Спектакль, балетмейстер, танцовщик» (Spectacol, coregraf, dansator, 1977); «Творчество артиста балета. Опыт системного анализа на примере молдавской балетной труппы» (Arta artistului de balet. Analize sistematice pe exemplul trupei moldoveneşti de balet, 1983); «Молдавский народный танец» (Dansul popular moldovenesc, coautori V. Curbet şi M. Mardari, 1984); «Твои танцы, Молдова» (Unde joacă moldovenii, 1989); «Петр Леонарди : Жизнь и судьба» (Petru Leonardi. Viaţă şi destin, 2002); „Baletul Moldovenesc" (2013); „Regizor. Actor. Spectacol. Anii 1930-2010" (2016); «Театр, раскрывающий духовные миры» (Teatrul care dezvăluie lumi spirituale, 2023) ş.a.

A făcut parte din juriul unional al Concursului artiştilor de balet „Sărbătoarea Terpsihorei" (Azerbaidjan, 1981) şi din juriul Festivalului „Euro-

dans '98" (România, 1998).

În 1998 a organizat, împreună cu P. Berghie, Asociația Coregrafilor în cadrul Uniunii Muzicienilor din Republica Moldova și a fost aleasă președinta acesteia.

Elfrida Koroliov este Om emerit în artă din Republica Moldova (1995).

I s-au acordat mai multe distincții: Premiul „Gh. Cincilei" al Ministerului Culturii (2012); Premiul pentru critică „L. Cemortan" al UNITEM (2014); Diploma de onoare a Prezidiului AȘM (2001); Premiul „Moștenire culturală" pentru cartea „Teatrul Național de Operă și Balet" la Salonul Internațional de Carte, Ediția a XVII-a, Chișinău (2008); Diploma de onoare a Președintelui Republicii Moldova (2019); Medalia „Veteran al Muncii din RSS Moldovenească" (1985); Medalia „Meritul Civic" (2005); Medalia „D. Cantemir" (2015).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 116.

Bibliografie selectivă:

Coroliov, Elfrida. Baletul moldovenesc : Actori, roluri, spectacole : [Enciclopedie] / Elfrida Coroliov, Nicolae Aga. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală, 2015. – 304 p. – ISBN 978-9975-3089-1-5.

Koroliova, Elfrida. Regizor. Actor. Spectacol : Anii 1930-2010 : Creația scenică a Teatrului Național „Mihai Eminescu", Teatrului Național Satiricus „Ion Luca Caragiale", Teatrului „Eugène Ionesco", Teatrului de Revistă „Ginta Latină" / Elfrida Koroliova. – Chișinău : Unitem, 2016. – 272 p. – ISBN 978-9975-9821-5-3. – ISBN 978-9975-9821-3-9.

***

Королева, Эльфрида Александровна. Театр, раскрывающий духовные миры / Эльфрида Королева. – Chișinău : Epigraf, 2023. – 295 p. – ISBN 978-9975-60-520-5.

Rec.: Ana Ghilaș // Arta. Seria Arte Vizuale. Muzică. Teatru. Cinema. – 2023. – Vol. 3, nr. 2. – P. 131-132.

***

Koroliova, Elfrida. Activitatea regizorului Victor Gherlac / Elfrida Koroliova // Studii culturale : Materialele Simpozionului Național de Studii Culturale, dedicat Zilelor Europene ale Patrimoniului, Ediția a 3-a, 28 septembrie 2021, Chișinău / coordonator: Violeta Tipa. – Chișinău : [S. n.], 2022. – Vol. 3. – P. 58-66. – ISBN 978-9975-84-166-5.

Koroliova, Elfrida. Cultural identity of Andrei Baleanu's performances / Elfrida Koroliova // Patrimoniul cultural: cercetare, valorifi care, promovare : Culegere de studii în baza comunicărilor de la conferința științifică internațională, Ediția a 14-a / coordonatori: Vitalie Malcoci, Ion Duminica. – Chișinău : Institutul Patrimoniului Cultural, 2022. – P. 171-174. – ISBN 978-9975-84-171-9.

Koroliova, Elfrida. Identitatea culturală a spectacolelor lui Veniamin Apostol / Elfrida Koroliova // „Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare" : conferință științifică internațională, Ediția a 15-a, 30-31 mai 2023, Chișinău / comitetul de organizare, științific: Ion Ursu (președinte) [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 32. – ISBN 978-9975-84-186-3.

Koroliova, Elfrida. Identitatea culturală a spectacolelor Teatrului Dramatic Moldovenesc anii '20-'50 / Elfrida Koroliova // Arta. Seria Arte Vizuale. – 2020. – Vol. 29, nr. 2. – P. 72-77. – ISSN 2345-1181.

Koroliova, Elfrida. Identitatea spectacolelor teatrului moldovenesc academic muzical dramatic de stat „A.S. Puşkin" în anii '70 ai secolului trecut / Elfrida Koroliova // Arta Seria Arte Audiovizuale. – 2022. – Vol. 31, nr. 2. – P. 78-83. – ISSN 2345-1181.

Koroliova, Elfrida. Interferența în arta teatrală / Elfrida Koroliova // „Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare : De la cunoaștere spre salvgardare și conservare" : Conferința științifică internațională, 29-31 octombrie 2019, Chișinău / comitet științific, comitet organizatoric: Victor Ghilaș (președinte) [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 130-140. – ISBN 978-9975-84-104-7.

Koroliova, Elfrida. Lumea contemporană în spectacolul teatral / Elfrida Koroliova // Arta. Seria Arte Audiovizuale. – 2019. – Vol. 28, nr. 2. – P. 102-108. – ISSN 2345-1181.

Koroliova, Elfrida. Particularitățile artistice ale regiei lui Alexandru Grecu din ultimul deceniu al secolului XX // Arta. Seria Arte Audiovizuale. – 2023. – Vol. 32, nr. 2. – P. 45-51. – ISSN 2345-1181.

Koroliova, Elfrida. Violeta Tipa : Magia filmului de animație etape, tehnici și personalități ale animației moldovenești / Elfrida Koroliova // Arta. Seria Arte Audiovizuale. Muzică. Teatru. Cinema. – 2021. – Nr 2. – P. 130-131. – ISSN 2345-1181.

Koroliova, Elfrida. Violeta Tipa. Constantin Bălan: ipostazele artisticului // Arta. Seria Arte Audiovizuale. – 2023. – Vol. 32, nr. 2. – P. 129-130. – ISSN 2345-1181.

Koroliova, Elfrida. Viziunile estetice ale lui Leonid Cemortan / Elfrida Koroliova // Arta. Seria Arte Audiovizuale. Muzică. Teatru. Cinema. – 2018. – Vol. 27, nr. 2. – P. 130-135. – ISSN 2345-1181.

***

Королева, Эльфрида. Пьесы И. Л. Караджале в постановке А. Греку / Эльфрида Королева // Simpozionul național de studii culturale : dedicat Zilelor

Europene ale Patrimoniului, Ediția a 4-a, 28 septembrie 2022. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 30. – ISBN 978-9975-84-165-8.

Королева, Эльфрида. Режиссер Юрий Хармелин, создатель Государственного молодежного драматического театра «С улицы Роз» / Эльфрида Королева // Simpozionul național de studii culturale : dedicat Zilelor Europene ale Patrimoniului, Ediția a 5-a, 26 septembrie 2023, Chișinău / comitetul științific: Ion Ursu (președinte) [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 29-30. – ISBN 978-9975-84-196-2.

Королева, Эльфрида. Театр как феномен художественной культуры Кишинева / Эльфрида Королева // Studii culturale : Materialele Simpozionului Național de Studii Culturale, Ediția 1-a, 26 septembrie 2019, Chișinău : [în vol.] / coordonatori: Victor Ghilaș, Adrian Dolghi. – Chișinău : Institutul Patrimoniului Cultural, 2020. – Vol. 1. – P. 48-56. – ISBN 978-9975-52-213-7.

***

Aga, Nicolae. Coroliov Elfrida / Nicolae Aga // Baletul moldovenesc : Actori, roluri, spectacole : [Enciclopedie] / Elfrida Coroliov, Nicolae Aga. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală, 2015. – P. 41-43. – ISBN 978-9975-3089-1-5.

Elfrida Koroliov : [teatrolog, Om Emerit] // Teatru. – 2014. – Nr 14. – P. 69. – ISSN 1857-0674.

Ana Struță

Lucia OLTEANU
1925-2015

Scriitoare română, autoare de literatură pentru copii, scenaristă de filme de animație.

S-a născut la 16 mai 1925 și a decedat pe 17 iunie 2015, la București. A fost soția scriitorului Tiberiu Utan, directorul Editurii „I. Creangă".

A urmat cursurile Școlii normale „Elena Doamna" din București (azi, Colegiul Național „Elena Cuza", București) (1950). Din 1950 debutează, publicistic și profesional, în literatură, devenind redactor la Editura de Stat. Urmează cursurile Școlii de Literatură și Critică Literară „M. Eminescu" (azi, Facultatea de Litere, Universitatea din București), rămânând aici în calitate de cadru didactic în perioada 1952-1954. Și-a continuat studiile la Facultatea de Filozofie a Universității din București.

Între anii 1952 și 1969 este redactor la „Contemporanul", redactor-șef al revistei „Arici-Pogonici" și șefă a secției literare a revistelor pentru copii. A făcut parte din colegiul redacțional al revistei „Luceafărul".

În 1969 este numită director la studiourile cinematografice „Buftea" din București, iar din 1971 până la pensionarea din anul 1983 conduce Studioul „Animafilm".

A creat scenarii pentru filmele de animație: „Șoaptele iernii" (regie: I. Gh. Truică, 1973); serialul „Coco și Roco" (regie: Z. Buzea, 1974-1975); „Cine a găsit vise frumoase" (regie și grafică: L. Petruțiu, 1982); „Mărgica albastră" (regie: L. Cazacu, 1983); „Drumul drept" (regie: O. Vărășteanu, 1988).

Creația sa a fost apreciată cu Premiul pentru proză al Consiliului național al organizației pionierilor pentru volumul „Bună seara, Dorli!" (1978) și cu Premiul pentru poezie acordat volumului „Lumea într-un degetar" (1981), cu Premiul Asociației Scriitorilor din București pentru literatura pentru copii și tineret pentru volumul „Lumea într-un degetar" (1982); cu Premiul Asociației Cineaștilor din România (actuala Uniune a Cineaștilor din România) pentru scenariu de scurtmetraj (1982).

Bibliografie selectivă:

****Olteanu, Lucia**. Arhitectul firelor de iarbă / Lucia Olteanu. – București : Editura Ion Creangă, 1980. – 81 p.

****Olteanu, Lucia**. Aventurile lui Mac / Lucia Olteanu. – București : Editura Ion Creangă, 1971. – 38 p.

****Olteanu, Lucia**. Bună seara, Dorli! / Lucia Olteanu. – București : Editura Ion Creangă, 1977. – 88 p.

****Olteanu, Lucia**. Câte mai trec prin mintea frunzelor / Lucia Olteanu. – București : Editura Ion Creangă, 1990. – 45 p. – ISBN 973-25-0110-3.

****Olteanu, Lucia**. Cine a găsit vise frumoase / Lucia Olteanu. – București : Editura Ion Creangă, 1987. – 60 p.

Olteanu, Lucia. Linistea cri / Lucia Olteanu. – București : Editura Ion Creangă, 1985. – 93 p.

Olteanu, Lucia. Lumea într-un degetar / Lucia Olteanu. – București : Editura Ion Creangă, 1981. – 92 p.

Olteanu, Lucia. Povești neastâmpărate / Lucia Olteanu. – București : Editura Ion Creangă, 1993. – 48 p. – ISBN 973-25-0422-6.

***

Rîpeanu, Bujor T. Lucia Olteanu / Bujor T. Rîpeanu // Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 401. – ISBN 978-973-7839-93-0.

Ana Struță

Nicolae GLADUN 1945-2021

Medic chirurg, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, deținător al Ordinului „Insigna de Onoare".

S-a născut la 16 mai 1945, în s. Drepcăuți, rn. Briceni. A decedat la 27 mai 2021, la Chișinău.

A făcut studii la școala din satul natal, apoi la Școala medie nr. 2 din or. Lipcani (1963). A învățat la Facultatea de Medicină Generală (1963-1969) a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu" – USMF).

In 1994 a susținut teza de doctor în științe medicale „Tactica tratamentului chirurgical în procesele gangrenoase pulmonare", iar în 2006, sub conducerea academicianului Gh. Ghidirim, teza de doctor habilitat „Elecțiunea procedeelor chirurgicale, materialelor grefate și tehnicilor operatorii în plastiile de esofag", în care a sintetizat rezultatul activității chirurgicale de peste 30 de ani în cadrul Spitalului Clinic Republican (astăzi, Spitalul Clinic Republican „T. Moșneaga"). Din anul 2008 deține titlul științifico-didactic de profesor universitar.

Specializarea primară o face la Catedra de chirurgie a Spitalului Clinic Republican (azi, IMSP Spitalul Clinic Republican „Timofei Moșneaga), după care a efectuat specializări la Institutul de Perfecționare a Medicilor din Kiev (Ucraina), stagii de cercetare în Virginia de Est (SUA), la București, Craiova, Timișoara (România), Kiev (Ucraina), Sankt Petersburg, Moscova (Rusia).

După finalizarea internaturii, a desfășurat practica la Spitalul Raional din Orhei în calitate de chirurg (1970). În 1972 se transferă la Spitalul Clinic Republican. În anii 1979-1993 este șef al Secției de chirurgie toracică. A efectuat mai bine de 5 mii de operații la trahee, bronhii, esofag. Discipolii lui Nicolae Gladun s-au aflat mereu într-o școală chirurgicală cu condiții indispensabile de manoperă și studiu științific.

În plan didactic și-a început activitatea în 1993 pe post de asistent la Catedra de chirurgie, Facultatea de Perfecționare a Medicilor a USMF (astăzi, Departamentul Educație Medicală Continuă), iar din 1998 a fost numit în postul de șef al Catedrei de chirurgie, pe care a condus-o timp de 18 ani, până în 2016. A contribuit la instruirea a numeroase generații de studenți, medici-rezidenți și practicieni, elaborând programe de instruire postuniversitară pentru medicii chirurgi. Chirurgia esofagului, infecția chirurgicală toraco-abdominală, patologia de reflux gastro-esofagian, „piciorul diabetic", afecțiunile și traumatismele vasculare sunt direcțiile de cercetare prioritare pe care le propune în această perioadă. În baza materialelor clinice au fost publicate 466 de articole și comunicări, o monografie și au fost susținute două teze de doctor habilitat și șase teze de doctor în medicină.

Rezultatele cercetărilor le-a prezentat în cadrul congreselor Asociației Chirurgilor „N. Anestiadi", la congresele naționale de chirurgie din România, Ucraina, Rusia, Austria, la mai multe foruri internaționale.

Este autor a peste 250 de lucrări științifice, o monografie, multiple inovații și invenții, în special privind chirurgia esofagului și a traheii. A coordonat Programul „Aspecte de diagnostic și tratament ale patologiei cardio-otoracice și vasculare. Metodologie didactică" (2013).

A fost președinte al Congresului al XI-lea al chirur-

gilor din Moldova (2011); președinte al Asociației Chirurgicale din Republica Moldova „N. Anestiadi" (2011-2015); membru al Comisiei de atestare a chirurgilor; membru al Comisiei în probleme de profil chirurgical.

Distins cu Ordinul „Insigna de Onoare", cu Medalia „D. Cantemir" a Academiei de Științe a Moldovei (2015).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 184-185.

Bibliografie selectivă:

Gladun, **Nicolae**. La un ceai cu chirurgul. Ghidul vieții și activității unui doctor : Memorii / Nicolae Gladun. – Chișinău : Pontos, 2020. – 164 p. – ISBN 978-9975-72-489-0.

***

Acces laparoscopic monoport total extraperitoneal în cura herniilor ingihinale bilaterale / Nicolae Gladun, Sergiu Ungureanu, Sergiu Cuceinic [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe medicale. – 2017. – Nr 3 (55). – P. 235-239. – ISSN 1857-001.

Chirurgia esofagului – experiența clinicii chirurgie FECMF, **USMF „Nicolae Testemițanu"** / Nicolae Gladun, Sergiu Ungureanu, Ion Balica [et al.] // Arta Medica. – 2015. – Nr 3 (56). – P. 45. – ISSN 1810-1852.

Chirurgia traheo-bronheală – experiența clinicii chirurgie FECMF, **USMF „Nicolae Testemițanu"** / Nicolae Gladun, Ion Balica, Teofil Iușco [et al.] // Arta Medica. – 2015. – Nr 3 (56). – P. 44-45. – ISSN 1810-1852.

Înlăturarea radicală a tumorii retroperitoneale cu implicarea în ea a duodenului, venei cave inferioare și aortei abdominale infrarenale / Andrei Castraveț, Nicolae Gladun, Ala Țurcan [et al.] // Arta Medica. – 2023. – Nr 3S (88). – P. 87. – ISSN 1810-1852.

Gladun, **Nicolae**. Plastia esofagului cu colon / Nicolae Gladun // Arta Medica. – 2015. – Nr 3 (56). – P. 43-44. – ISSN 1810-1852.

Leziunile traheobronșice în traumatismul toracic închis / Igor Maxim, Nicolae Gladun, Radu Gurghiș [et al.] // Arta Medica. – 2016 – Nr 3 (60). – P. 128-129. – ISSN 1810-1852.

O abordare alternativă în tratamentul bolii de reflux gastroesofagian / Natalia Șipitco, Sergiu Ungureanu, Nicolae Gladun [et al.] // Conferința Națională de Chirurgie, 4-7 octombrie 2017, Iași. Vol. 1. – Iași : Editura „Gr. T. Popa", 2017. – P. 552-553. – ISSN 2601-0097.

Pattern-ul biomecanic și managementul ulcerelor plantare în piciorul diabetic / Nicolae Gladun, Victoria Breahnă, Emilian Bernaz [et al.] // Arta Medica. – 2015. – Nr 3 (56). – P. 160. – ISSN 1810-1852.

Rezolvarea unor cazuri severe sepsis la pacienți cu diabet zaharat și picior diabetic / Nicolae Gladun, Victoria Brahnă, Eduard Bernaz [et al.] // Chirurgia (București, Romania). – 2018. – Nr S1 (113). – P. 219-220. – ISSN 1221-9118.

Sepsisul în cadrul pacieneilor cu dz, cu evaluare cazurilor al aplicării unui tratament complex etapizat / Sergiu Ungureanu, Nicolae Gladun, Nicolae Breahnă [et al.] // Chirurgia (București, Romania). – 2018. – Nr S1 (113). – P. 146-147. – ISSN 1221-9118.

***

Baciu Gheorghe. Gladun Nicolae / Gheorghe Baciu : Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu". – Chișinău: [S. n.], 2012. – P. 178-179.

Ghidirim, **Gheorghe**. Școala de chirurgie științifico-practică autohtonă : 75 de ani de afirmare : [cu referire la N. Gladun] / Gheorghe Ghidirim, Ala Suman, Victoria Cereș // Akademos. – 2020. – Nr 3. – P. 104-111. – ISSN 1857-0461 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://akademos.asm.md/files/Akademos%203_2020_p104-111.pdf.

Profesorul Nicolae Gladun la 75 de ani / colegiul de redacție al revistei „Arta medica" // Arta Medica. – 2020. – Nr 2 (75). – P. 76-77. – pISSN 1810-1852. – eISSN 1810-1879 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/76-77_22.pdf.

Un ultim omagiu colegului Nicolae Gladun // USMF „Nicolae Testemițanu" : [site]. – 2021. – 31 mai. – URL: https://comitetulsindical.usmf.md/ro/noutati/un-ultim-omagiu-colegului-nicolae-gladun (accesat : 10.06.2024).

Elena Harconița

Valeria NOVODVORSKAIA 1950-2014

Filolog, publicistă, poliglotă, filozof, politiciană liberală, lider al opoziției din Federația Rusă, disidentă din epoca sovietică și postsovietică.

S-a născut la 17 mai 1950, în RSS Bielorusia, într-o familie de intelectuali. A decedat la 12 iulie 2014, la Moscova.

Absolventă a Institului de Limbi Străine „M. Thorez" și a Institutului Pedagogic „N. Krupskaia", ambele din Moscova.

Condamnată la doi ani de tratament psihiatric pentru disidență antisovietică (1970-1972), a suportat 17 arestări administrative. A schimbat mai multe locuri de muncă: bibliotecar, pedagog, educatoare.

În 1975 a fost angajată în calitate de traducătoare la Institutul de Medicină din Moscova.

În 1988 a fondat Partidul „Uniunea Democratică", prima organizație politică antiguvernamentală, care includea circa 2 mii de membri. Din acest considerent, a fost supranumită cu simpatie „bunicuța democrației rusești".

A publicat articole în care îl critica pe M. Gorbaciov.

L-a numit pe V. Lenin un „monstru talentat". Valeria Novodvorskaia a avut o atitudine negativă față de Uniunea Sovietică și a pledat pentru anihilarea a tot ce amintește de epoca sovietică. A propus scoaterea cadavrului lui V. Lenin din mausoleu și demolarea clădirii serviciului de securitate al statului de pe Lubianka.

După descompunerea Uniunii Sovietice, a condamnat deschis politica Kremlinului, războaiele din Cecenia și acțiunile președintelui V. Putin. S-a pronunțat pentru dezvoltarea Federației Ruse pe cale democratică, occidentală, pentru includerea țării în structurile NATO. A condamnat activitatea organizațiilor fasciste și comuniste, s-a pronunțat pentru declararea independenței Ceceniei.

În decembrie 2010, Valeria Novodvorskaia recomanda Republicii Moldova să se detașeze de Rusia și să se reunifice cu România. Această acțiune era considerată de opozanta din Federația Rusia ca fiind unica șansă și soluție de securitate, făcând chiar abstracție de regimul anticonstituțional de la Tiraspol.

În ultimii ani de viață a condamnat anexarea Crimeii de Federația Rusă. A susținut vectorul proeuropean al Ucrainei. Estima că Federația Rusă urma să treacă printr-un purgatoriu moral, să adopte lustrația, să-și ceară iertare de la popoarele pe care le-a subjugat și terorizat, să restituie teritoriile răpite.

În 2023 a apărut filmul documentar „Paltonul alb" consacrat Valeriei Novodvorskaia.

Laureată a Premiului „PolitProsvet" (2013) la categoria „Loialitate față de principii".

Bibliografie selectivă:

**Новодворская, Валерия. Мой Карфаген обязан быть разрушен / Валерия Новодворская. – Москва : Олимп, 1999. – 288 p.

**Новодворская, Валерия. Над пропастью во лжи / Валерия Новодворская. – Москва : [S. n.], 1998. – 480 p.

**Новодворская, Валерия. По ту сторону отчаяния / Валерия Новодворская. – Москва : Новости, 1993. – 266 p.

**Новодворская, Валерия. Поэты и цари / Валерия Новодворская. – Москва : АСТ, 2010. – 480 p.

**Новодворская, Валерия. Прощание славянки / Валерия Новодворская. – Москва : Издательский дом Захаров, 2009. – 472 p.

***

«Белое пальто». Первая биография Новодворской // Meduza : [YouTube]. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=jMaBEzIfpHk(accesat: 22.08.2024).

Позднякова, Наталья. На YouTube впервые показали биографию Новодворской / Наталья Позднякова, Илья Штольц // DW : [site]. – 2023. – 13 apr. – URL: https://www.dw.com/ru/na-youtube-pokazali-dokumentalnyj-film-o-novodvorskoj/a-65307533 (accesat : 22.08.2024).

Ion Valer Xenofontov

Ion DIORDIEV 1935-2022

Poet umorist, epigramist, prozator, dramaturg.

S-a născut la 20 mai 1935 în s. Nezavertailovca, rn. Slobozia. S-a stins din viață la 27 februarie 2022, la Chișinău.

A absolvit Universitatea de Stat din Chișinău, Facultatea de Istorie și Filologie (1962), (azi, Universitatea de Stat din Moldova).

A activat în calitate de bibliotecar la Camera Națională a Cărții și de metodist superior la Cabinetul metodic al Ministerului Culturii din RSS Moldovenească.

A fost șef de secție la revista de satiră și umor „Chipăruș" și redactor-șef adjunct la ziarul „Feroviarul Moldovei".

A predat cursul „Teoria și practica genului de satiră și umor în presă" pentru studenții de la secția de ziaristică din cadrul Facultății de Litere a USM.

A publicat în presă din 1958, însă a debutat editorial cu volumul de schițe și momente umoristice „Zigzaguri" abia în1976. Au urmat volumele „Amărăciunile dulcelui" (1982), „Hopuri" (1983), „Pâinea mea caldă" (2010), „Oceanul paharului" (2014), „Lumina gândurilor noastre" (2018), „Picături de rouă binefăcătoare" (2019), „Petale și nisip" (2021).

A editat mai multe cărți pentru copii: „Soarele și Mama” (1978), „Recreația veselă” (1989), „Sportul în culori” (2009), „Desene și poezii despre profesii și meserii” (2009), „Floricele pentru nepoțele” (2009), „Clopoțelul de argint” (2019) ș. a.

În repetate rânduri a ocupat locul întâi la Festivalul republican de satiră și umor (2001, 2003, 2008), precum și la alte festivaluri de acest gen din Moldova și din România. A fost apreciat cu Diplomă de mențiune pentru contribuție la organizarea Cenaclului literar „La Târgoviște” (2010); Diplomă de mențiune la Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret, ediția a XIV-a (2010); Diplomă de excelență la Festivalul național de epigrame și fabulă „Donici, cuib de-nțelepciune”, ediția a X-a (2014).

Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, al Uniunii Scriitorilor din România, al Uniunii Epigramiștilor din România.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005”. – Chișinău, 2004. – P. 140; „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 121-123.

Bibliografie selectivă:

Diordiev, Ion. Cine are aripioare? / Ion Diordiev. – Chișinău : Balacron, 2012. – 16 p. – ISBN 978-9975-100-78-6.

Diordiev, Ion. Culegând frumoasele povețe / Ion Diordiev. – Chișinău : Lumina, 2012. – 79 p. – ISBN 978-9975-65-314-5.

Diordiev, Ion. Desene și poezii despre profesii și meserii / Ion Diordiev. – Chișinău : Universul, 2006. – 16 p. – ISBN 978-9975-944-11-3.

Diordiev, Ion. Din culisele vieții : Catrene / Ion Diordiev. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 122 p. – ISBN 978-9975-100-93-9.

Diordiev, Ion. Floricele pentru nepoțele / Ion Diordiev. – Chișinău : Balacron, 2009. – 14 p. – ISBN 978-9975-100-61-8.

Diordiev, Ion. Petale și nisip : Catrene / Ion Diordiev. – Chișinău : Ideal, 2021. – 146. – ISBN 978-9975-3507-2-3.

Diordiev, Ion. Sportul în culori / Ion Diordiev. – Chișinău : Balacron, 2015. – 16 p. – ISBN 978-9975-128-44-5.

Diordiev, Ion. Viață și ață / Ion Diordiev. – Chișinău : Ideal, 2016. – 135 p. – ISBN 978-9975-3051-6-7.

***

Un astru pe firmamentul umorului și satirei românești: Ion Diordiev : Biobibliografie / ediție îngrijită de Mariana Harjevschi ; alcătuitor: Violeta Moraru. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 64 p. – ISBN 978-9975-120-89-0.

***

Băieșu, Nicolae. Scriitorul Ion Diordiev inspirat din folclor : (80 de ani de la naștere) / Nicolae Băieșu // Realități Culturale. – 2015. – Nr 5. – P. 19. – ISSN 1857-4424.

Buga, Ion. Un vrednic scriitor român transnistrean : [scriitorul Ion Diordiev, 80 de ani de la naștere] / Ion Buga // Literatura și Arta. – 2015. – 14 mai. – P. 5.

Cucereavîi, Mihai. Decanul de la „Chipăruș” : [Ion Diordiev, poet, umorist, prozator și dramaturg, 80 de ani de la naștere] / Mihai Cucereavîi // Literatura și Arta. – 2015. – 28 mai. – P. 8.

Denis, Boris. La aniversare. Ion Diordiev – 80 / Boris Denis, Vladimir Gligor, Andrei Botnaru // Moldova Suverană. – 2015. – 20 mai. – P. 4. – ISSN 1857-1859.

Gheorghița, Eugen. Înțelept ca un proverb : [scriitorul Ion Diordiev la 75 de ani] / Eugen Gheorghița // Literatura și Arta. – 2010. – 20 mai. – P. 5.

Nazar, Valeriu. Diordiev Ion / Valeriu Nazar // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010 / Anatol Ciocanu, Valeriu Nazar, Sergiu Nucă [et al.]. – Ed. a 2-a, revăzută și completată. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 211-212. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Palladi, Tudor. Cheia de aur a epigramei... : [creația lui Ion Diordiev, poet, umorist, prozator și dramaturg, 80 de ani de la naștere] / Tudor Palladi // Făclia. – 2015. – 22 mai. – P. 11. – ISSN 1857-3010.

Vasilache, Vasile. Sfiosul Ion : [pagină dedicată poetului și epigramistului Ion Diordiev la aniversarea de 70 de ani] / Vasile Vasilache // Literatura și Arta. – 2005. – 19 mai. – P. 6.

Ana Struță

Anatol DURBALĂ
1970

Actor de teatru dramatic și film, regizor, profesor universitar, prezentator TV, Maestru în artă, Artist al poporului.

Născut la 24 mai 1970, în s. Ghidighici, rn. Strășeni.

Face studii medii în localitatea de baștină (1977-1987), perioadă în care urmează și Școala de pictură „I. Repin” din Chișinău (1981-1982). Este admis la Școala-Studio „V. Nemirovici-Dancenko” a Teatrului Academic „A. Cehov” din Moscova, Facultatea Arta Actorului, la specialitatea actor de teatru dramatic și film (1987-1992), în clasa profesorului Vl. Bogomolov. Studii doctorale la Facultatea de Arte Vizuale,

specialitatea arte teatrale, în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP, 2009).

Urmează formări la Tisch School of Arts, New York University, SUA (1991); stagii de regie teatru muzical, cursuri de video editing, New York, SUA (2000-2001).

Din 1992 este angajat în calitate de actor al Teatrului Național „M. Eminescu" (TNME) din Chișinău. Ulterior este invitat să evolueze și pe scena Teatrului „A. Mateevici" din Chișinău, dar mai colaborează cu Teatrul Fără Nume, cu Teatrul „Luceafărul", Compania Teleradio Moldova (TRM), cu Studioul „Moldova-Film" ș.a.

Predă disciplina „Arta actorului" (din 1999) în cadrul AMTAP. Din 2001 este și coordonator artistic al grupurilor de studenți.

Anatol Durbală este autor-prezentator al emisiunii de satiră politică „Ora de ras" la postul Jurnal TV (din 2010), în perioada 2015-2017 a fost și producător general al acestuia.

Se face remarcat prin mai multe roluri memorabile, cele mai multe jucate pe scena TNME: Mefistofele în „Amadeus" de P. Shaffer și Al Șaselea Meșter în „Meșterul Manole" de L. Blaga (1993); Udrea în „Steaua fără nume" de M. Sebastian (1995); Yorick în „Hamlet" de W. Shakespeare (1996); Doctorul Șmil în „Apus de soare" de B. Delavrancea (1996); Robert Sideway în „Cine are nevoie de teatru?" de T. Wertenbaker (1997); Vulpe în „Radu Ștefan – Întâiul și Ultimul" de A. Busuioc (1998); Senex în „Un lucru caraghios s-a întîmplat în drum spre Forul Roman" de S. Sondheim (1998); Satan în „Prăpăstiile orașului" de M. Millo (2001); Zamuhrîșkin în „Jucătorii" de N. Gogol (2001); Marian Berdaga în „Consumatorul de onoruri" de A. Strâmbeanu (2002); Gutuie și Egeu în „Visul unei nopți de vară" de W. Shakespeare (2003); Kitel în „Gheto" de J. Sobol (2003); Ignătescu în „La Grandiflora" de G. Mihăescu (2004); Procurorul în „Suflete moarte" de N. Gogol (2008); Mefodie în „Amorul dănțuie și feste joacă" după W. Shakespeare (2010); Părintele Fiodor în „12 scaune" de I. Ilf și E. Petrov (2012); Loyd în „Zgomote din culise" de M. Frayn (2013); Alen Wordhington în „Panică la Grand Hotel" după piesa „Out of order" de R. Cooney (2013); Slabul în „În largul mării" de S. Mrozek (2014); Histangua în „Aveți ceva de declarat?" de G. Feydeau (2016); Ignătescu în „În ochii tăi fermecători" de G. Mihăescu (2017); Nae Girimea în „Carnavalul" după I. L. Caragiale (2018); Nicolaus în „Balamucul vesel" de S.T. Burke (2018); Mitru Chitră, Lysander, Claudius în „Cine l-a trezit pe Yorick?" după W. Shakespeare (2019); Generalul Cearnota în „Capcana" după M. Bulgakov (2022).

A mai jucat pe scena Teatrului „Luceafărul": Tartuffe în „Tartuffe" de J. B. Molière (1997); Tybalt la Teatrul Generațiilor în „Romeo și Julieta" de W. Shakespeare (1999); Palicula în „Maria Cantemir – ultima dragoste a lui Petru cel Mare" de I. Druță pe scena Teatrul Național de Operă și Balet din Chișinău (2008); Malvolio în „A douăsprezecea noapte" de W. Shakespeare la Teatrul „Ginta Latină" (2013).

Pe scena Teatrului de Artă din Moscova (MHAT) a jucat rolurile: Grișka în „La locul cu vad" de A. Ostrovski, în regia A. Sabinin (1991), Călugărul în „Călugărul negru" de A. Cehov, în regia lui V. Bogomolov (1992).

În 2018 s-a produs pe scenele din România în rolurile: Lenin în „Sfatul Țării" la Teatrul Național „V. Alecsandri" din Iași; Negrul în „Miss Liberty – ultimul madrigal la New York" de M. M. Ionescu la Teatrul Național din Târgu Mureș (Compania „L. Rebreanu").

Anatol Durbală este și actor TV, colaborând cu regizorul N. Scorpan: „În căutarea sensului pierdut" (1992), „Astă seară se improvizează" și „Alter ego" (1994), „Afaceri matrimoniale" (1995); „Labirintul" (1996), „Bătrânul bucătar" (2003) și cu I. Munteanu în „Vis sau adevăr" (1997).

S-a produs într-un șir de pelicule: „Bucharest-Express" (2000); „Mirajul dragostei" (2006); „Unde dai și unde crapă", „Gripa aviară", „Tot ești ud" (2006); „Lupii și Zeii" (2008); „Tenis cu Moldovenii", „Toți copii Domnului" (2010); „Inocent Murder" (2014); „Femeia cu cravată neagră" (2015); „Resentiment" (2017). Editor de film: „Taina domnișoarelor de pension" (SGS-Film, 2005, regie: Al. Vasilache) „Lupii și Zeii" („Moldova-Film", 2009, regie: Al. Vasilache).

Este scenaristul și regizorul filmelor „Ce lume minunată” („Youbesc Film”, 2014), „Varvara” („Youbesc Film”, 2023).

Semnează scenariul și regia artistică la musicalurile „La cârciuma de la drum” (2017, 2021, 2022), „Revelion cu bucluc” (2023). Este regizorul unui șir de spectacole atât în cadrul AMTAP: „Visul unei nopți de gară” după M. Vișniec (2005), „Căsătoria” de N. Gogol (2005), „Vidma” de A. Cehov (2010), cât și la Teatrul Experimental al Uniunii Teatrale din Moldova (UNITEM): „Pescărușul” de A. Cehov și la TNME: „Un lucru caraghios s-a întâmplat în drum spre Forul Roman” de S. Sondheim (1998), „Moartea lui Tarelkin” de A. Suhovo-Kobîlin și „Capcana” de R. Yablonskaia (1999).

A evoluat în spectacolele-lectură: „Becurile”, „Realitatea violetă” (2002) și „Cum Ecleziastul discuta cu Proverbele” la Atelierul de Dramaturgie al TNME (2003), „Balada despre Zakaczawie”, în cadrul proiectului teatral „Made in Poland” (2009).

I s-au decernat titlurile onorifice de Maestru în artă (2002) și Artist al poporului (2021).

Activitatea lui Anatol Durbală a fost înalt apreciată cu mai multe premii și distincții: Laureat al Festivalului tinerelor talente (1992); Premiul UNITEM pentru cel mai bun debut regizoral cu spectacolul-muzical „Un lucru caraghios s-a întâmplat în drum spre Forul Roman” (1998); Premiul Național în domeniul literaturii, artei și arhitecturii (2002); Premiul UNITEM „Cel mai bun rol masculin (de planul II)” pentru rolul lui Zamuhrîșkin din spectacolul „Jucătorii” de N. Gogol, în regia lui I. Todorov, și Bursa de excelență a Fundației Soros Moldova (2002), Premiul Președintelui UNITEM pentru actorie și pedagogie (2009). Pentru filmul „Ce lume minunată” a fost apreciat cu Premiul FIPRESCI pentru debut, regie film în cadrul Festivalului de film de la Varșovia (2014); cu Premiul pentru cel mai bun regizor, pentru cel mai bun scenariu și pentru cel mai bun film străin în cadrul Festivalului de film independent din Massachusetts, Boston, USA (2015); Premiul pentru cel mai bun scenariu la Festivalul filmelor din Europa de Sud-Est (Paris, 2015); Premiul Publicului pentru cel mai bun film de ficțiune la Crossing Europe Film Festival (Austria, 2015); Premiul pentru cel mai bun film – Europa de Sud-Est (Berlin, 2015).

Deține Medalia „M. Eminescu” (2009) și Medalia „V. Cupcea” decernată de UNITEM (2024).

Bibliografie selectivă:

Popa, Stela. Semincioara fermecată / Stela Popa ; regia artistică și adaptare: Marian Lupu ; povestitor: Tamara Berzoi ; actori : Anatol Durbală [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 2 discuri optice electronice (CD-Rom ; CD-R 80 ; Durata : 40’01”. – (Povești pentru Dănuț). – ISBN 978-9975-3139-0-2.

***

Durbală, Anatol. Aspirațiile teatrale sunt din ce în ce mai mărunte / Anatol Durbală // Timpul. – 2011. – 25 febr. – P. 22.

Durbală, Anatol. De parcă aș pregăti niște studenți să-mi cimenteze ograda : [interviu cu actorul, regizorul și profesorul Anatol Durbală despre cursul de actori selectați pentru Teatrul Național „M. Eminescu” din Chișinău] / consemnare: Liliana Popușoi // Flux Continuu : Ediția de vineri. – 2005. – 20 mai. – P. 7.

Durbală, Anatol. Durbală: „Am fost curios să văd Moldova cu ochii mei americanizați” : [interviu cu Anatol Durbală] / consemnare: Angela Aramă // Capitala magazin. – 2001. – Nr 7. – P. 24-25.

Durbală, Anatol. Îmi place să călătoresc, dar știu că locul meu e la Teatrul Național : [interviu cu Anatol Durbală, actor la Teatrul Național „M. Eminescu”, deținătorul Premiului pentru cel mai bun actor 2002] / consemnare: Irina Nechit // Literatura și Arta. – 2002. – 10 oct. – P. 6.

Durbală, Anatol. „Între vârsta de 33 și 38 de ani nu am fost angajat în nici o montare a Teatrului Național, unde lucrez de optsprezece ani” : [interviu cu Anatol Durbală, actor la Teatrul Național „M. Eminescu” din Chișinău] / interviu de Constantin Cheianu // Teatru. – 2010. – Nr 2. – P. 2-7.

Durbală, Anatol. „Menirea artei este de a preface mințile în suflete” : [interviu cu Anatol Durbală, regizorul lungmetrajului „Ce lume minunată”] / interviu realizat de Viorica Bortă // Ziarul Național. – 2014. – 31 oct. – P. 21.

Durbală, Anatol. Todorov – elefantul : [Ilie Todorov, regizor, actor de teatru și film (1936-2005)] / Anatol Durbală // Teatru. – 2011. – Nr 7. – P. 10-13.

Durbală, **Anatol**. Vladimir Cobasnean (22 apr. 1935 – 19 apr. 2017) : In memoriam / Anatol Durbală // Jurnal de Chișinău. – 2017. – 21 apr. – P. 5.

***

Anatol Durbală : [actor, regizor, Maestru în Artă, fondatorul Teatrului fără nume] // Timpul. – 2010. – 21 mai. – P. 3.

Anatol Durbală : [fișier bio-

grafic] // Teatrul Național Mihai Eminescu : [site]. – URL: https://tnme.md/actori/anatol-durbala/ (accesat : 23.12.2024).

„Ce lume minunată” – Moldova și oamenii ei, aprilie 2009 : [filmul „Ce lume minunată”, de Anatol Durbală (debut în regie și lungmetraj), deținătorul Premiului FIPRESCI] // Contrafort. – 2014. – Nr 9/10. – P. 14, 23. – ISSN 1857-1603.

Coroliov, Elfrida. Anatol Durbală și alti regizori ai Teatrului Național „Mihai Eminescu” / Elfrida Coroliov // Regizor. Actor. Spectacol : Anii 1930-2010 : Creația scenică a Teatrului Național „Mihai Eminescu”, Teatrului Național Satiricus „Ion Luca Caragiale”, Teatrului „Eugène Ionesco”, Teatrului de Revistă „Ginta Latină” / Elfrida Coroliov. – Chișinău : UNITEM, 2016. – P. 126-128. – ISBN 978-9975-9821-5-3.

Decalogul lui Anatol Durbală // VIP magazin. – 2015. – Nr 134. – P. 42-48. . – ISSN 1857-0534.

Konecny, Brandon. „Ce lume minunată” de Anatol Durbală / Brandon Konecny ; traducere și adaptare de Ilie Gulcă // Jurnal de Chișinău. – 2016. – 29 ian. – P. 19. – ISSN 1857-3649.

Nechit, Irina. Premiul FIPRESCI, acordat filmului „Ce lume minunată” de Anatol Durbală / Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2014. – 21 oct. – P. 21. – ISSN 1857-3649.

Popușoi, Liliana. Anatol Durbală : [actor] / Liliana Popușoi // VIP magazin. – 2005. – Nr 6. – P. 64. – ISSN 1857-0534.

Proca, Pavel. Un lucru caraghios s-a-ntîmplat... / Pavel Proca // Portrete cu jobenu-n jos / Pavel Proca. – Chișinău : Asociația de Cooperare Internațională Proxima, 2004. – P. 174-175. – ISBN 9975-9665-1-9.

Maxim Melinti

Ștefan CARANFIL 1945

Dirijor de cor, valorificator al folclorului național, aranjor de melodii pentru cor, pedagog, Artist emerit.

S-a născut la 27 mai 1945, în s. Mihailovca, rn. Cimișlia. Este fratele Ninelei Caranfil, actriță la Teatrul Național „M. Eminescu”.

A făcut studii la Institutul de Arte „G. Musicescu” (1965-1970) (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), cu R. Rapoport și N. Cazangi (dirijat coral).

A activat ca dirijor de cor și taraf în s. Zubrești, rn. Strășeni (1965-1970) și în localitățile Bierți, Orhei, Vărzărești, Nisporeni, Dubăsarii Vechi (1967-1970), a fost metodist (1970-1972) și director artistic al Casei de creație populară din Chișinău (1972-1973), dirijor al corului de băieți de la Palatul de creație al elevilor din Chișinău (1973-1977) și al Studioului coral de copii al Radioteleviziunii (1977-1990), director artistic și dirijor al Corului popular (model) „Semănătorii” din com. Biești, rn. Orhei (din 1967), director artistic și dirijor al Corului-model de copii „Trison”, profesor, grad didactic superior, la Liceul Teoretic cu profil muzical-coral „I. Hasdeu” din Chișinău (din 1990).

Corul-model „Trison” pe care l-a condus a contribuit la îmbogățirea fondului muzical al Radioului cu circa 200 de creații corale, iar fondul muzical al Televiziunii Naționale s-a completat cu 28 de concerte, spectacole, filme televizate.

Corul dirijat de Ștefan Caranfil a realizat un șir de înregistrări cu interpreții profesioniști: D. și I. Aldea Teodorovici, Al. Lozanciuc, A. Lazariuc, I. Suruceanu, N. Cepraga, V. Cojocaru, N. Glib, S. Chiriac, V. Dani, D. Radu, Capela corală „Doina”, Capela corală „Renaissance”. A colaborat cu Orchestra Simfonică a Filarmonicii Naționale, cu Orchestra Teatrului de Operă și Balet, cu Orchestra Teatrului Național „M. Eminescu”, cu Orchestra de Muzică Populară „Folclor” și cu A. Strezeva.

Împreună cu acest cor, Ștefan Caranfil a realizat programul de psalmi și muzică sacră modernă „Întru Tine, Doamne, ne rugăm” și opera „Oratoriul psalmilor” de T. Zgureanu. A sonorizat filmul muzical pentru copii „Știubeiul de aur” și a participat la seratele de creație ale unor personalităților notorii: E. Doga, T. Zgureanu, Gh. Mustea, C. Rusnac, V. Garștea, I. Druță, Gr. Vieru, I. Filip, N. Glib, C. Pătrânac, E. Mamot, N. Caranfil, V. Creangă ș.a.

Dirijorul și-a format un repertoriu clasic și de popularizare compus din muzica clasică universală; creații inspirate din opera clasicilor români: „Hora Unirii” (muzică: A. Flechtenmacher, versuri: V. Alecsandri), „De-

șteaptă-te, române" (muzică: A. Pann, versuri: A. Mureșanu), „Ce te legeni, codrule" (muzică: G. Scheletti, versuri: M. Eminescu), „Limba noastră" (muzică: Al. Cristea, versuri: A. Mateevici); cântece patriotice: „La poartă, la Ștefan Vodă", „Cântec despre Mihai Viteazul", „La noi" (muzică: A. Chiriac, versuri: Gr. Vieru), „Frunzele" (muzică: Gh. Mustea, versuri: B. P. Hasdeu), „Balada" de C. Porumbescu; adaptări folclorice: „Hora cu strigături" (aranjament coral de A. Tamazlâcaru), „Coasa" (B. Dubosarschi), „Sârba plugarilor" (S. Ciuhrii), „Bătuta" (C. Baranovschi), sârba „În căruță" (G. Danga); creații religioase pe teme liturgice: „Concertul Nr. 1" și „Pre Tine, Doamne, te lăudăm" (G. Musicescu), „Doamne, strigat-am către Tine" (M. Berezovschi); colinde: „Bună dimineața, Moș Ajun!", „Noi umblăm și colindăm", „Sus, boieri, nu mai dormiți", „Steaua sus răsare" ș.a.; creații ale compozitorilor contemporani: „Vals" de E. Doga, muzica din filmul „Tandra și gingașa mea fiară", „Dragă-mi ești, Țara mea" (muzică: C. Rusnac, versuri: Gr. Vieru), „Primăvara" (muzică: E. Mamot, versuri: Gr. Vieru), „Uniți-vă, oameni!" (muzică: D. Radu, versuri: D. Matcovschi), „Cât trăim pe-acest pământ" (muzică: T. Chiriac, versuri: N. Dabija), „Litere latine, păsări călătoare" (muzică: D. Chițencu, versuri: V. Romanciuc); creații ale altor popoare: „Spirituals" (cântec popular african, în limba engleză), „Akvarel" (în limba bulgară), „La Paloma" (în limba spaniolă), „Rugăminte" (în limba rusă) ș.a.

Ștefan Caranfil și Corul „Trison" au avut onoarea să prezinte în primă interpretare: „Oratoriul Psalmilor" de T. Zgureanu, ciclul de cântece pentru copii semnate de C. Rusnac și Gr. Vieru, ciclul de cântece semnate de A. Chiriac și I. Filip, cântece pentru copii semnate de B. Dubosarschi, M. Oțel, A. Tamazlâcaru, V. Dani, I. Țibulschi, O. Negruță, T. Chiriac, D. Radu ș.a.

Corul-model de copii „Trison" a devenit un laborator de creație și de valorificare a folclorului național, un centru metodic național în baza căruia sunt organizate și desfășurate seminare republicane și municipale, ateliere pentru specialiștii din domeniu și pentru cadrele manageriale din învățământ. Mulți discipoli ai lui Ștefan Caranfil, foști coriști, și-au ales profesia de dirijor, compozitor, interpret sau regizor: G. Roșca, Z. Ciobanu, A. Coșanu, L. Pascal, V. Dani, G. Caranfil, C. Caranfil, O. Costaș etc.

Colectivul coral „Trison" a evoluat în Franța, România, Bulgaria, Rusia, Ucraina, Belarus.

Ștefan Caranfil este autor a două culegeri folclorice: „Melodii folclorice" (1976) și „Scriptura eternelor cântări" (1988). A inițiat două proiecte cu materiale didactice din repertoriul Corului-model de copii „Trison". A înregistrat două albume: discul „Dragă-mi este Țara mea" (1989), CD-ul și caseta „Avem o rezervă de suflet" (2003).

Consultant al secției corale pentru copii (1980), membru-fondator al Uniunii Muzicienilor din Moldova (1991), membru al conducerii Uniunii Muzicienilor (1990, 1991), dirijor principal la numeroase concursuri și festivaluri corale.

Ștefan Caranfil este Eminent al culturii (1985), Artist emerit (1990), Cetățean de onoare al com. Bierți, rn. Orhei (1995), laureat a circa 50 de concursuri și festivaluri corale internaționale și republicane.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 147-149.

Bibliografie selectivă:

Buzilă, **Serafim**. Caranfil Ștefan : [fișier biografic] / Serafim Buzilă // Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă – Ed. a 2-a. – Chișinău : Arc : Museum, 1999. – P. 95. – ISBN-9975-61-104-4. – ISBN 9975-906-35-8.

Studioul muzical „Ștefan Caranfil" //TNTBravo:[YouTube].– URL: https://www.youtube.com/watch?v=ulOwwsV9Vak (accesat : 20.06.2024).

Șimbareova, Anna. Problema educației muzical-estetice în școlile și liceele cu profil muzical-coral din Republica Moldova : [cu referire la Ștefan Caranfil] / Anna Șimbareova // Artă și educație artistică. – 2011. – Nr 1 (16). – P. 28-34. – ISSN 1857-0445.

Ștefan Caranfil : [date biografice] // Realități Culturale. – 2014. – Nr 5. – P. 5. – ISSN 1857-4424.

Ștefan Caranfil, dirijor de cor // Blogosfera.md. – URL: https://blogosfera.md/view-post-v-335673-0-romana.html (accesat : 20.06.2024).

Elena Harconița

Schneer KOGAN
(Șneer COGAN)
1875-1940

Pictor, grafician și pedagog, fondator al Societății Artiștilor Plastici din Basarabia, distins cu Ordinul „Coroana României”.

S-a născut la 30 mai 1875, la Orhei, Gubernia Basarabia, a decedat la 2 martie 1940, în Regatul României.

A învățat la o școală tradițională evreiască (heder), apoi la școala de patru ani din Orhei (1881-1885). După absolvire, împreună cu familia, se mută la Chișinău, unde își continuă studiile gimnaziale. Pleacă cu fratele său Moișe la Odesa pentru a face studii de inginerie, dar mediul artistic din Odesa îl determină să se dedice picturii și să studieze la Școala de arte plastice. Ajunge la München, unde, influențat de expresioniștii V. Kandinski și A. von Jawlensky, studiază la Academia Bavareză de Arte Frumoase (1897-1903), în atelierul lui J. C. Herterich. După absolvire, s-a stabilit la Königsberg.

În anii 1910 participă cu lucrări la expoziții colective. În Palestina, unde plecase, a executat mozaicuri, unele păstrate până în prezent la Tel-Aviv.

A revenit în Basarabia, unde în 1915 fondează și conduce o școală particulară, care mai târziu se unește cu Școala de arte plastice. Din 1919 aceasta va fi condusă de sculptorul Al. Plămădeală, al cărui nume instituția îl poartă în prezent. Șneer Kogan a predat aici pictura toată viața, avându-i în calitate de învățăcei pe viitorii pictori M. Gamburd, E. Gamburd, M. Beirehman, O. Hrșanovskaia-Beslau, E. Ivanovsky ș.a.

Este fondatorul Societății de Arte Frumoase din Basarabia (1917) și organizatorul, până în anul 1940, a 11 saloane de artă, activități în care au fost implicați și pictorii A. Baillayre (1879-1961), Vl. Donchev (1878-1941), Al. Tarabukin (1875-1943) ș.a.

A realizat lucrări în grafică, aplicând tehnica acvaforte și acvatinta: „Casa moldovenească”, „Căsuțe moldovenești”, „Interior”, „Biserica Măzărache”, și în ulei: „Fiul meu”, „Hamal din Constantinopol”, „Femeie bătrână”, „Un moșneag”, „Portretul unei țigănci”; „Vila la Chișinău” (acvaforte), „Maica Domnului” (litografie), „Cap de bătrână” (desen).

A expus la Societatea de Arte Frumoase din Basarabia, la Expoziția a III-a (Chișinău, 1927) lucrările: „Balcic (ciclu din 12 lucrări), „Castelul Brâncoveanu”, „Cimitirul israelit”; la Salonul al IX-lea (Chișinău, 1938); „Țigancă”, „Țigan”, „Cap de expresie” și „Constantinopol”, lucrare reținută pentru Colecțiile Statului (Saloanele Oficial, 1930).

A folosit un format apropiat de cel pătrat, sub influența modernismului și postimpresionismului european (francez și german), pentru lucrările: „Bătrâna” („Vânzătoarea de răsărită”, 1935-1936), „Portretul unui evreu bătrân” (1935), „Icoană?” (1925) ș.a.

În fondurile Muzeului Național de Artă al Moldovei se păstrează un ciclu de gravuri în acvaforte, acvatinta, care reprezintă, preponderent, peisaje citadine – secvențe arhitecturale ale bisericilor, moscheilor sau edificiilor de locuit, peisaje realizate în perioada antebelică: „Casă în Chișinăul Vechi” (1932), „Vilă în apropierea Chișinăului” (1916), „Colina Inzov” (1918), „Balcic. Moschee” (anii 1930), „Constantinopol. Curtea Moscheii” (1934), „Biserica Măzărache” (1935-1936).

A participat la expozițiile Salonului Oficial din București și Chișinău. Unele lucrări au fost cumpărate de Regele Ferdinand și Regina Maria.

A fost decorat cu Marea Medalie de aur și cu Ordinul „Coroana României”.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 204.

Bibliografie selectivă:

Cogan, **Șneer**. Colina Inzov, 1918 / Șneer Cogan // Ipostaze. Orașul Chișinău în creația artiștilor plastici = Hypostases. Chișinău in the creation of the visual artists / coordonator: Natalia Procop, Elena Musteață. – Chișinău : Arc, 2023. – P. 190. – ISBN 978-9975-0-0783-2.

Cogan, **Sneer**. Portret de model / Șneer Cogan // Muzeul Național de Artă al Moldovei : Colecția Pictură Națională = National Art Museum of Mol-

dova : National Painting Collection / Constantin I. Ciobanu ; autor concept: Tudor Zbârnea. – Chișinău : Muzeul Național de Artă al Moldovei, [S. a.]. – P. 58.

***

Cogan Șneer : [fișier biografic] // Figuri contemporane din Basarabia. – Chișinău : ARPID, 1939. – P. 36 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://bp-soroca.md/soroca/Figuri%20Contemporane%20din%20Basarabia.%20a-d.%201939.pdf.

Cogan Șneer // Prezențe basarabene în spiritualitatea românească : (secolul al XIX-lea – prima jumătate a secolului XX) : Dicționar. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 175.

Colesnic, **Iurii**. Cogan Șneear / Iurie Colesnic // Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală" : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 65-66. – ISBN 978-9975-906-27-2.

Munteanu, **Angela**. **Șneer Cogan (1875, Orhei – 1940, Chișinău)** / Angela Munteanu // Estetica peisajului în Artele Plastice din Moldova / Angela Munteanu. – Chișinău : Lexon-Prim, 2021. – P. 262. – ISBN 978-9975-909-81-5.

Musteață, **Elena**. Contribuții la studiul creației grafice a lui Șneer Cogan : [artist plastic și pedagog basarabean, fondator și profesor al școlii de pictură Chișinău (30 martie 1875 – 2 martie 1940)] / Elena Musteață // Revista de etnologie și culturologie. = Журнал этнологии и культурологии. – 2014. – Vol. 15/16. – P. 46-48 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ethnology.ich.md/wp-content/uploads/Revista_de_Etnologie_si_Culturologie_Vol.15.pdf.

Personalitatea zilei. **Șneer Kogan**, **fondatorul Societății de Arte Frumoase din Basarabia** // Timpul.md. – 2014. – 6 mai. – URL: https://timpul.md/articol/ce-este-si-cum-este-legata-de-supravietuirea-umana-in-conditii-de-caldura-extrema.html (accesat : 23.08.2024).

Procop, Natalia. Bisericile în plan triconc din Chișinău în viziunea artiștilor plastici : [cu referire la lucrarea „Biserica Mazarache" (1935–1936) a lui Ș. Cogan] // Latinitate, Romanitate, Românitate, Ediția a 4-a, 6-7 noiembrie 2020, Chișinău. – Chișinău : CEP USM, 2020. – P. 74. – ISBN 978-9975-152-56-3 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/74-74_39.pdf.

Șneer Cogan // Chișinăul în pictură : (Peisaje, portrete) : Catalog-bibliografie / alcătuitori: Taisia Foiu, Ludmila Toma. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 37.

Zbârnea, **Tudor**. Un act de recuperare a unor valori culturale românești : [cu referire la Ș. Cogan] // Limba Română. – 2024. – Nr 5/6. – P. 300-302. – ISSN 0235-9111 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/74-74_39.pdf.

***

Шнеер Коган / Sneer Cogan : Биография // Люди биографии, истории, факты, фотографии : [site]. – URL: https://www.peoples.ru/art/painter/sneer_cogan/ (accesat : 23.08.2024).

Elena Harconița

Veronica BORȘ
1975

Specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager, director adjunct al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova.

S-a născut la 30 mai 1975, în s. Pelinia, rn. Râșcani (astăzi, rn. Drochia), în familia lui Eugen și a Valentinei Borș.

Primele studii le-a făcut la școala medie din satul natal (1982-1992), după care au urmat anii de studenție (1992-1997) la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat din Moldova, obținând licența în biblioteconomie, specialitatea bibliotecar-bibliograf. Studiile de masterat în comunicare publică le-a urmat la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării (2004-2005) din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova (ULIM).

În 2008 i s-a conferit categoria de calificare superioară.

A realizat stagii și studii de documentare: la Biblioteca Universității Boras din Suedia (2000), la Biblioteca Central Universitară din București (2005, 2007); la Biblioteca Națională a Cehiei din Praga (2017); la Bibli-

oteca Națională a Lituaniei din Vilnius (2017, 2018); la Biblioteca Județeană „P. Istrati" din Brăila, România (2022); la Biblioteca Centrală Universitară „M. Eminescu" din Iași (2024) ș.a. A efectuat vizite de studiu la Biblioteca Universității Central Europene din Budapesta, urmând cursurile „Digital Literacy for Open Societies" (Alfabetizare digitală pentru societăți deschise) (2001). În 2024 a participat la cea de-a 9-a ediție a Adunării Generale a Rețelei Globale de Diplomație Publică (Doha, Qatar).

Activitatea profesională a început-o, fiind studentă în anul trei (1995), la Biblioteca Universității Tehnice a Moldovei, după care s-a angajat la Biblioteca ULIM (actualmente, Departamentul Informațional Biblioteconomic al ULIM – DIB ULIM) ca bibliotecar în Serviciul catalogarea și clasificarea colecțiilor (1997-1998); ulterior, bibliograf categoria superioară, Serviciul informare și documentare bibliografică (1998-1999), administrator sistem în Serviciul automatizare (2009-2003). În perioada 2003-2016 a ocupat postul de director al Centrului de Resurse Electronice și Tehnologii Informaționale din cadrul DIB ULIM.

Din 2016 și până în prezent exercită funcția de director adjunct, Direcția Tehnologia Informației din cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM).

Din 2018 contribuie activ în cadrul BNRM la: conceptualizarea și coordonarea activităților cultural-științifice; la editarea materialelor biblioteconomice și promoționale; la promovarea imaginii instituției în comunitate; la crearea produselor informaționale: „Calendar Național", „Teze de doctorat" și „Moldavistica"; la gestionarea resurselor informaționale ale instituției, asigurând funcționalitatea echipamentelor informațional-tehnologice; la funcționalitatea sistemelor informaționale de bibliotecă, a bazelor de date și la întreținerea și dezvoltarea site-ului web oficial al instituției.

Domeniile de interes ale Veronicăi Borș sunt axate pe subiectele: managementul resurselor electronice, tehnici și tehnologii informaționale în activitatea instituțiilor infodocumentare, management strategic, managementul proiectelor, cultura organizațională, marketing și comunicare.

A semnat mai multe articole științifice și materiale informative și de promovare a domeniului profesional, apărute în culegeri de articole, publicații periodice de specialitate, precum și în resurse electronice. Bibliografia personală se constituie din peste 30 de lucrări de specialitate.

A fost implicată în elaborarea și editarea biobibliografiilor din colecția „Universitaria" (17 fascicule). În calitate de alcătuitor și redactor bibliografic în cadrul DIB ULIM a elaborat: „Symposia Professorum. Seria Biblioteconomie. Informare. Documentare" (2002-2008); „Bibliotecarii ULIM: dicționar biobibliografic" (2007); „Nicolae Ţâu la 60 de ani: Biobibliografie" (2008); „Universitatea Liberă Internațională din Moldova: ani de ascensiune (2008-2012). Prezențe în publicații: studiu bibliografic" (2012); „Departamentul Informațional Biblioteconomic: Calea spre succes a fost învățată" (2012) ș.a.

A luat parte la conceptualizarea filmului omagial „BNRM – instituție identitară a țării. 190 de ani de la fondare" (2022), prin intermediul căruia a prezentat și varietatea producției editoriale a instituției.

Din 2022 este coordonatorul „Calendarului Național", publicație cu caracter enciclopedic editată de BNRM, și a „Catalogului expozițiilor-eveniment".

Realizează și activitate editorial-redacțională, fiind membră a colegiului de redacție „Symposia Professorum. Seria Biblioteconomie. Informare. Documentare" (2002-2008), a Consiliului redacțional (2021-prezent) și a colegiului de redacție (2023-prezent) al revistei științifice și biblio-praxiologice „Magazin bibliologic".

În calitate de formator, desfășoară sesiuni de instruire pentru personalul de specialitate din domeniul biblioteconomiei, abordând teme actuale privind dezvoltarea bibliotecilor, cum ar fi: tehnologiile informaționale în activitatea bibliotecii, activități de promovare în instituțiile infodocumentare, comunicare profesională, competențele digitale ale personalului de specialitate,

digitalizarea și transformarea digitală a bibliotecilor. În 2022 a fost formator în cadrul sesiunii de instruire „Diplomația culturală", destinată reprezentanților misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova peste hotare, organizată în parteneriat cu Biroul Relații cu Diaspora.

A participat cu prezentări în cadrul reuniunilor profesionale naționale și internaționale: Forumul moldo-finlandez, Helsinki, Finlanda (2019); Conferința Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) „Dezvoltare. Impact. Sustenabilitate" (2019); Conferința „Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine" (2019); Forumul Managerilor din cadrul Sistemului Național de Biblioteci (2020, 2023, 2024); Conferința internațională „Lectura ca bază pentru cultură, cunoaștere și dezvoltare" (2022); Conferința aniversară „O bibliotecă pentru oraș. O bibliotecă pentru fiecare", Biblioteca „B.P. Hasdeu" (2022); Conferința națională a Asociației Bibliotecarilor din România (ABR), Suceava, România (2022); Conferința cu participare națională și internațională organizată de Biblioteca Centrală Universitară „M. Eminescu", Iași, România (2024); Simpozionul științific internațional „Valori bibliofile" (2024) ș.a.

A luat parte la realizarea proiectelor: „Library Training in Moldova", proiect TEMPUS-TACIS (2000-2002); „Împreună pentru comunitate", implementat de ABRM în parteneriat cu BNRM (2017-2018); „E biblioteca mea", ABRM și Programul „Novateca" (2018); „Institution National Library – potentials and posibilities", în parteneriat Biblioteca Națională a Lituaniei și BNRM (2018); „Îmbunătățirea echipamentelor de digitizare ale BNRM și crearea în baza secției colecții digitate a Centrului Național de Digitizare" (2019-2022).

A elaborat și a coordonat proiectele „Accesul la resursele informaționale și documentare ale DIB ULIM" (finanțat de Fundația Soros Moldova, 2002); „Improving digital technology equipment for community needs during Coronavirus disease (COVID-19)" (finanțat de CENL, 2021); „Îmbunătățirea capacității instituționale a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, inclusiv a serviciilor oferite publicului" (finanțat de Agenția de Cooperare Internațională Pentru Dezvoltare (RoAid), România, 2023) ș.a.

Participă la diverse emisiuni radiofonice și televizate: TV Moldova 1 (2020; 2022); Tezaur TV (2020); TVR Moldova (2021, 2022); Radio Moldova (2022); Radio Chișinău (2023) ș.a.

Face parte din componența Consiliului Biblioteconomic Național – CBN (din 2017), organ consultativ al Ministerului Culturii al Republicii Moldova; membră (2017-2019) și secretar responsabil (2021) în Comisia informatizare și tehnologii informaționale. În 2017 a fost membră a grupului de lucru privind „Strategia de consolidare și modernizare a rețelei bibliotecilor publice teritoriale (2017-2020)".

Membră a ABRM (din 1997), a Comisiei informatizare și tehnologii informaționale (2000-2019), vicepreședinte al Secțiunii informatizare și digitizare (2020-prezent). Membră a Consiliului științific al BNRM (2021-prezent). Membră a Ligii Bibliotecarilor din Republica Moldova „A. Rău" (din 2017).

Este membră a Comisiei pentru selectarea tematicilor și designului grafic ale monedelor jubiliare și comemorative ale Băncii Naționale a Moldovei (2022, 2024); membră a Comisiei de jurizare a Concursului republican „Limba noastră-i o comoară" a Ministerului Educației și Cercetării (din 2022); membră a Consiliului filatelic al Î.S. „Poșta Moldovei" (2023, 2024).

Este desemnată „Cel mai bun bibliotecar al anului" (1998, 2007, ARBM; 2003/2004, ULIM; 2007, DIB ULIM; 2023, BNRM).

Laureată a Premiilor Naționale GALEX pentru „Cea mai bună lucrare în biblioteconomie" (2021); „Cel mai bun bibliotecar al anului 2022 din Biblioteca Națională a Republicii Moldova" (2023) și „Cel mai bun proiect biblioteconomic" (2022, 2024); Testimoniu „Topul GALEX al celor mai buni cinci manageri ai anului 2021 din BNRM" (2022); Testimoniu pentru contribuția adusă la valorificarea, promovarea patrimoniului cultural și cultivarea valorilor spirituale în cadrul Ateneului de Cultură și Credință „Biserica Albă" (2020-2022); Testimoniu de

gratitudine cu prilejul aniversării a 190-a de la fondarea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (2022).

Apreciată cu Diploma ULIM „Promovarea Proiectelor de grant" (2002); Diplomă de excelență (2006, ABRM); Diplomă de onoare la Gala Formatorilor BNRM (2019); Diplomă cu ocazia Zilei Naționale a Culturii a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (2021); Diplomă de noblețe (2021, 2024, ABRM); Diplomă pentru jurizarea Concursului republican „Limba noastră-i o comoară" oferită de Ministerul Educației și Cercetării (2021-2023); Diploma BNRM cu ocazia Zilei Naționale a Culturii (2022); Premiul I la Concursul „Cele mai reușite lucrări bibliografice", pentru lucrarea „Calendar Național 2022" (2023, ABRM); Premiul I la Concursul „Cele mai reușite lucrări în biblioteconomie și științe ale informării" (2023, ABRM); Diploma de onoare a Ambasadei Ucrainei în Republica Moldova (2024); Diploma de onoare a Ministerului Culturii (2024) ș.a. A primit scrisori de mulțumire din partea Preturii Buiucani, mun. Chișinău (2019, 2023).

Distinsă cu Medalia ULIM „15 ani de ascensiune", prilejuită de consemnarea a 15 ani de la fondarea ULIM și DIB (2007).

Bibliografie selectivă:

Biblioteconomie și științe ale informării : Manual practic / Ludmila Corghenci, Elena Pintilei, Veronica Borș [et al.] ; coordonatori: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu ; director general: Elena Pintilei ; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : BNRM, 2020. – 252 p.

Borș, Veronica. Universitatea Liberă Internațională din Moldova : ani de ascensiune (2008-2012) : Prezențe în publicații : studiu bibliografic / Veronica Borș, Ludmila Corghenci, Lorina Hanganu ; coordonator științific: Zinaida Sochircă. – Chișinău : ULIM, 2012. – 232 p. – (Colecția „Studiorum" ; Fascicula 2). – ISBN 978-9975-124-00-3.

Calendar Național 2022 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; coordonator: Veronica Borș ; autori: Elena Barbos-Balinschi, Natalia-Maria Șveț, Maria S. Ciobanu [et al.] ; colegiul de redacție: acad. Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), Iulian Filip [et al.] ; redactor: Ludmila Șimanschi ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău : [S. n.], 2021. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – ISSN 1857-1557.

Calendar Național 2023 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; coordonator: Veronica Borș ; autori: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Ana Struță [et al.] ; colegiul de redacție: acad. Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), Iulian Filip [et al.] ; redactor: Angelina Olaru, Jana Badan ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 379 p. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – ISSN 1857-1557.

Calendar Național 2024 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; coordonator: Veronica Borș ; autori: Elena Barbos-Balinschi, Maria S. Ciobanu, Elena Harconiță, Ana Struță ; colegiul de redacție: acad. Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), Iulian Filip [et al.] ; redactor: Elena Varzari ; redactare bibliografică: Elena Barbos-Balinschi. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 355 p. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. – ISSN 1857-1557.

Departamentul Informațional Biblioteconomic : Calea spre Succes a fost învățată / Zinaida Sochircă, Ludmila Corghenci, Veronica Borș [et al.] ; director: Andrei Galben ; coordonator științific: Zinaida Sochircă ; machetare: Veronica Borș ; Universitatea Liberă Internațională din Moldova. – Chișinău : ULIM, 2012. – 60 p. – ISBN 978-9975-124-03-4.

Departamentul Informațional Biblioteconomic : Succesul este un CE, dar mai ales un CINE : ghid instituțional / Zinaida Sochircă, Ludmila Corghenci, Veronica Borș [et al.] ; director: Zinaida Sochircă ; Universitatea Liberă Internațională din Moldova. – Chișinău : ULIM, 2012. – 43 p. – ISBN 978-9975-124-02-7.

Instituția publică Biblioteca Națională a Republicii Moldova în anul 2022 : Raport analitic anual / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; alcătuitori: Lilia Povestca, Svetlana Barbei ; coordonator: Lilia Povestca ; contribuții: Veronica Borș, Aliona Muntean, Vera Osoianu [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2023. – 114 p.

Instituția publică Biblioteca Națională a Republicii Moldova în anul 2023 : Raport analitic anual / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pinti-

lei ; alcătuitori: Lilia Povestca, Svetlana Barbei ; coordonator: Lilia Povestca ; contribuții: Veronica Borș, Aliona Muntean, Vera Osoianu [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2024. – 154 p.

Nicolae Tâu la 60 de ani : Biobibliografie / Universitatea Liberă Internațională din Moldova ; alcătuitori: Tatiana Kalgușkin, Elena Țurcan ; redactor stiințific: Ludmila Corghenci ; redactare bibliografică: V. Chitoroaga, V. [Borș-] Ghețu. – Chișinău : ULIM, 2008. – 64 p. – (Colecția „Universitaria" ; Fascicula 30). – ISBN 978-9975-920-63-6.

***

Borș, Veronica. Activitățile culturale ale BNRM – factor important pentru dezvoltare și cunoaștere / Veronica Borș // Lectura și scările : Culegere de articole Vol. 4 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Clubul Literar „Homo Aestheticus" ; director general: Elena Pintilei ; coordonator de ediție, prefață: Victoria Vasilica. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 25-32. – ISBN 978- 9975-3510-1-0. – ISBN 978-997-5-119-65-8.

Borș, Veronica. Biblioteca Națională – trei decenii în spațiul virtual / Veronica Borș // Biblioteca Națională a Republicii Moldova – dimensiune identitară a țării: 190 de ani de la fondare și trei decenii de la atribuirea statutului de bibliotecă națională / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; coordonatori: Vera Osoianu, Angela Drăgănel. – Chișinău : BNRM : Epigraf, 2022. – P. 102-113. – ISBN 978-9975-119-53-5.

Borș, Veronica. Conceptul, rolul și funcțiile marketingului în activitatea bibliotecară / Veronica Borș, Ecaterina Dmitric // Biblioteconomie și științe ale informării : Manual practic / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; autori: Ludmila Corghenci, Elena Pintilei, Aliona Muntean [et al.] ; coordonatori: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu. – Chișinău : BNRM : Epigraf, 2021. – P. 171-185. – ISBN 978-9975-3510-5-8.

Borș, Veronica. Paznic de far la memoria neamului. Biblioteca Națională a Republicii Moldova la 190-a aniversare / Veronica Borș // Magazin Bibliologic. – 2022. – Nr 4. – P. 6-10. – ISSN 1857-1476.

Borș, Veronica. Politici de cercetare în Biblioteca Națională a Republicii Moldova / Veronica Borș // O bibliotecă pentru oraș. O bibliotecă pentru fiecare : Materialele conferinței aniversare a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu" : 145 de ani de la fondare, 19-21 octombrie 2022 / coordonatori: Mariana Harjevschi, Lidia Kulikovski. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 437 p. – (Colecția „Professional", ISBN 978-9975-134-31-6). – ISBN 978-9975-3646-7-6.

Borș, Veronica. Salvgardarea și valorificarea conținutului de patrimoniu cultural scris din Republica Moldova / Veronica Borș // Patrimoniul cultural de ieri – implicații in dezvoltarea societății durabile de mâine dedicată zilelor europene ale patrimoniului, Ediția 1-a, 23-24 septembrie 2019. – Chișinău : BNRM, 2019. – P. 18-19. – ISBN 978-9975-3290-4-0.

Borș, Veronica. Tehnologiile informaționale în activitatea bibliotecilor – imperativul supraviețuirii / Veronica Borș // Magazin Bibliologic. – 2021. – Nr 1/2. – P. 44-47. – ISSN 1857-1476.

Borș, Veronica. The Lighthouse Keeper of the Memory of the Nation: The National Library of the Republic of Moldova at its 190th anniversary / Veronica Borș // CENL : [site]. – 2022. – 29 sept. – URL: https://www.cenl.org/the-lighthouse-keeper-of-the-memory-of-the-nation-the-national-library-of-the-republic-of-moldova-at-its-190th anniversary/?fbclid=IwAR1dLwXwnB3RrjvjjU7nQzwAlCSzokGe0lFGW-Ms-ve1fP_C-b5qpXGXTs (accesat : 26.11.2024).

Borș, Veronica. Ziua Națională a Culturii la Biblioteca Națională a Republicii Moldova / Veronica Borș // Magazin Bibliologic. – 2024. – Nr 1/2. – P. 13-15. – ISSN 1857-1476.

[**Borș-**]**Ghețu Veronica**. Bibliotecarul universitar și Societatea Informațională: abilități și deprinderi / Veronica [Borș-] Ghețu // Probleme actuale ale teoriei și practicii biblioteconomice : Către 45 de ani de învățământ biblioteconomic superior din Republica Moldova / coordonator de ediție: Natalia Goian. – Chișinău : Museum, 2005. – P. – 129-134. – ISBN 9975-948-40-5.

***

Balinschi, Elena. Un brand cultural veritabil : Calendarul Național : [cu referire la Veronica Borș, coordonator al „Calendarului Național"] / Elena Balinschi // Literatura și Arta. – 2024. – 8 febr. – P. 4.

[**Borș-**]**Ghețu Veronica** : Director Centrul de Resurse Electronice și Tehnologii Informaționale // Bibliotecarii ULIM : Dicționar biobibliografic / ediție îngrijită de Zinaida Sochircă ; alcătuitori: Ludmila Corghenci, Veronica [Borș-]Ghețu. – Chișinău : ULIM, 2007. – P. 16-18. – ISBN 978-9975-101-06-6.

Cel mai bun bibliotecar al anului 2022 din Biblioteca Națională a Republicii Moldova : Veronica Borș, director adjunct al Bibliotecii Naționale // Gala laureaților premiilor naționale GALEX, Ediția a 12-a, 2023 /

director general: Elena Pintilei ; elaborare: Aliona Tostogan. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 16.

Cel mai bun proiect biblioteconomic : Proiectul „Îmbunătățirea capacității instituționale a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, inclusiv a serviciilor oferite publicului" : [coordonator de proiect Veronica Borș, director adjunct, Direcția Comunicare și Tehnologia Informației, BNRM] // Gala laureaților premiilor naționale GALEX, Ediția a 13-a, 2024 / director general: Elena Pintilei ; elaborare: Aliona Tostogan. – Chișinău : [S. n.], 2024. – P. 19.

Madan Ion. [Borș-]Ghețu Veronica : [fișier biografic] / Ion Madan // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : Profesori și discipoli / Ion Madan. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 76.

Portret Matinal cu Veronica Borș – munca la bibliotecă și secretul unei căsnicii de succes : [în cadrul emisiunei „Telematinal", TVR Moldova] / reporter: Anatol Fornea // YouTube : [canal]. – URL: https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=V0RiZQUJFRA (accesat : 27.11.2024).

Veronica Borș : [date despre autor] // Limba Română. – 2023. – Nr 7/12. – P. 40. – ISSN 0235-9111 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://limbaromana.md/?go=autori&m=1443.

Elena Barbos-Balinschi

Mircea BOLOGA 1935

Fizician, doctor habilitat în domeniul tehnicii, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii".

S-a născut la 31 mai 1935, în s. Parcova, azi rn. Edineț, într-o familie de pedagogi. Absolvă școala de șapte ani din satul natal și școala medie din Edineț. La 16 ani este student la Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), pe care o absolvă cu succes în 1956, fiind angajat în calitate de laborant la Catedra de fizică. Face studii de doctorat la Institutul de Energetică „G. Krijanovskii" din Moscova (1958-1961). În 1961 Mircea Bologa a susținut teza de doctor în științe tehnice „Transferul de căldură prin convecție al elementelor plate ale instalațiilor solare" și în 1973 pe cea de doctor habilitat „Procese de transfer de căldură și fluxurile cavitaționale sub acțiunea câmpurilor și curenților electrici".

A activat în calitate de cercetător științific (1961-1964) la Institutul de Energetică și Automatică al Academiei de Științe a RSS Moldovenești (reorganizat în Institutul de Probleme Electrofizice, apoi în Institutul de Fizică Aplicată), ca șef de laborator, director adjunct (1974-1979) și director (1979-1997), a fost director al Centrului de Probleme Electrofizice (1997-2007), șef al Laboratorului Dirijarea proceselor termice prin metode electrice la aceeași instituție.

Membru corespondent (1978) și membru titular (1992) al Academiei de Științe a Moldovei.

Autor a circa 1 800 de titluri științifice, inclusiv 15 monografii în limbile română, rusă și engleză, cca 600 de articole publicate în țară și peste hotare, 360 de brevete de invenție etc.

Domeniul său de cercetări științifice îl constituie termofizica, electrofizica, fundamentarea științifică a electrotehnologiilor avansate și a mijloacelor tehnice pentru implementarea lor. A fondat școala științifică de intensificare a proceselor de transfer de căldură și masă prin intermediul acțiunilor electrice și magnetice. Este promotor al cercetărilor științifice în domeniul istoriei științei și biografiilor științifice.

Sub îndrumarea sa au susținut teze circa 50 de doctori și doctori habilitați. A știut să-și educe și urmașii cu dragoste față de știință. Astfel, fiul mai mare, Andrei, a obținut gradul de doctor habilitat în tehnică, iar fiul

mai mic, Alexandru, este doctor în tehnică.

Redactor-şef adjunct (1965-1979) şi redactor-şef (din 1979) al revistei ştiinţifice internaţionale «Электронная обработка материалов», reeditată în SUA în limba engleză cu titlul „Surface Engineering and Applied Electrochemistry" (prima revistă ştiinţifică din Republica Moldova acreditată la Categoria A); este membru al Colegiului de redacţie al revistei «Магнитная гидродинамика» (1965-2008, Riga); al revistei „Meridian ingineresc" (1995-2018); al revistei „Termotehnica" (Bucureşti, 2012-prezent).

Este membru a numeroase organizaţii ştiinţifice: Asociaţia Internaţională a Academiilor de Ştiinţe – membru al Biroului Consiliului Ştiinţific pentru Sudură şi Tehnologii Adiacente; Consiliul Tehnico-Ştiinţific al Institutului Naţional Turbomotoare, COMOTI, Bucureşti; Societatea Termotehnicienilor din Moldova şi din România; Societatea Electrostatică din România; Consiliul Ştiinţific al Institutului de Fizică Aplicată etc.

Laureat al Premiului de Stat al RSS Moldoveneşti în domeniul ştiinţei şi tehnicii (1985); Premiul Special al Societăţii Termotehnicienilor din România (1996); Premiul preşedinţilor Academiilor de Ştiinţe din Belarus, Moldova şi Ucraina (2001); premiile Prezidiului Academiei de Ştiinţe a Moldovei (1989, 1994, 2005); Premiul Concursului Naţional de susţinere a ştiinţei şi inovării în Republica Moldova „ECONOM-2007"; „Savantul anului 2007". Este distins cu medaliile „Pentru vitejie în muncă" (1970); „Veteran al muncii" (1985); Medalia „Gheorghi Pobedonoseţ" (Ucraina, 2002); „60 ani de la fondarea primelor instituţii academice în Republica Moldova" (2006); „În slujba Patriei" de gradul III (2006). Decorat cu Ordinul „Prietenia Popoarelor" (1985), Ordinul „Gloria Muncii" (1995), „Ordinul de Onoare" (2009), „Ordinul Republicii" (2016).

Deţinător al titlului onorific de Om emerit (2001). Este Cetăţean de onoare al satului natal, unde gimnaziul îi poartă numele (2007).

A se vedea şi articolele din „Calendar Naţional 2005". – Chişinău, 2004. – P. 153-156; „Calendar Naţional 2010". – Chişinău, 2009. – P. 130-131; – „Calendar Naţional 2020". – Chişinău, 2019. – P. 191-192.

Bibliografie selectivă:

Bologa, Mircea. Sveatoslav şi Vsevolod Moscalenco, nume care vor străluci în veci pe bolta universului ştiinţific / Mircea Bologa // Akademos. – 2022. – Nr 1 (64). – P. 65-69. – ISSN 1857-0461.

Chernika, Ion. Fine Dispersion and Intensification of Heat Transfer at Boiling in Electric Field on the Modified Surfaces / Ion Chernika, Mircea Bologa // ICNBME 2023 : 6th International Conference on Nanotechnologies and Biomedical Engineering", September 20-23, 2023, Chişinău. – [Chişinău : Pontos], 2024. – P. 223-230. – ISBN 978-9975-72-773-0.

***

Бологa, Мирча. Институту прикладной физики Молдовы 60 лет. Традиции и современность / Мирча Бологa // Электронная обработка материалов. – 2024. – Vol. 60, nr. 1. – P. 1-68.

Бологa, Мирча. Осиротел экситонный мир. Памяти академика Святослава Москаленко / Мирча Бологa // Электронная обработка материалов. – 2022. – Vol. 58, nr. 1. – P. 101-113.

***

Academician Mircea Bologa : Biobibliografie / concepţia şi structura lucrării: Mircea Bologa ; coordonator: Ion Xenofontov ; bibliografie: Janna Nikolaeva. – Chişinău : Biblioteca Ştiinţifică Centrală, 2015. – 408 p. – ISBN 978-9975-3073-2-1.

***

Dragnev, Demir. Bologa Mircea / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov // Academia de Ştiinţe a Moldovei: evoluţie, instituţionalizare, personalităţi (1946-1961-2021) : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov. – Chişinău : Biblioteca Ştiinţifică (Institut) „Andrei Lupan", 2021. – P. 128. – ISBN 978-9975-3331-7-7.

Manolache, Constantin. Academicianul Mircea Bologa, promotor al cercetărilor enciclopedice şi de istorie a ştiinţei / Constantin Manolache, Iulia Malcoci, Ion Xenofontov // Făclia. – 2015. – 29 mai. – P. 6. – ISSN 1857-3010.

Manolache, Constantin. Biobibliografie – o colecţie monumentală : [cu referire la Mircea Bologa, savant notoriu] / Constantin Manolache, Ion Xenofontov // Akademos. – 2015. – Nr 4 (39). – P. 164-167. – ISSN 1857-0461.

Sajin, Tudor. La interfeţele termo- şi hidrodinamicii cu electromagnetismul fenomenologic. Academicianul Mircea Bo-

loga la 85 de ani / Tudor Sajin // Akademos. – 2020. – Nr 2. – P. 178-180. – ISSN 1857-0461.

Tofan, Eugenia. Mircea Bologa // Academia de Ştiinţe a Moldovei (2009-2021) : sinteză cronologică ilustrată / Eugenia Tofan ; coordonator: Ion Tighineanu, redactor ştiinţific: Ion Valer Xenofontov. – Bucureşti : Editura Academiei Române, 2022– P. 12, 25, 45, 68, 166, 177, 225, 304, 351, 355, 475, 544, 618, 634.

Xenofontov, Ion. Academy of Sciences – Environment Going through Changes (Moldova, Ukraine and Belarus) : [cu referire la acad. Mircea Bologa] / Ion Xenofontov // Crossroads Digest : The journal for the studies of Eastern European borderland. – Vilnius, 2012. – Nr 7. – P. 50-71.

Xenofontov, Ion Valer. Biografia membrilor titulari ai Academiei de Ştiinţe a Moldovei (I) : [cu referire la acad. Mircea Bologa] / Ion Xenofontov // Enciclopedia curiozităţilor. Trecut şi prezent. Vol. 1 / Ion Xenofontov. – Iaşi : Lumen, 2016. – P. 46. – ISBN 978-973-166-442-2.

Ion Valer Xenofontov

Tatiana COŞERI
1975

Specialist în domeniul biblioteconomiei şi ştiinţelor informării, manager, formator naţional.

S-a născut la 31 mai 1975 în mun. Chişinău.

A învăţat la Liceul Teoretic „Traian" din mun. Chişinău (1982-1992). A absolvit Facultatea de Jurnalism şi Ştiinţe ale Comunicării a Universităţii de Stat din Moldova (1992-1997). Este licenţiată în biblioteconomie şi asistenţă informaţională, cu specialitatea bibliotecar-bibliograf.

În anii 2006-2010 a urmat studiile de doctorat în cadrul Facultăţii de Jurnalism şi Ştiinţe ale Comunicării, la Catedra de biblioteconomie şi asistenţă informaţională a Universităţii de Stat din Moldova (USM).

Şi-a completat cunoştinţele şi abilităţile profesionale beneficiind de stagii de specialitate la: Universitatea „La Sapienza" (Roma, Italia, 1997); Şcoala Naţională Superioară de Ştiinţe ale Informării şi Biblioteci (Paris, Franţa, 2001), în cadrul programului „Courants du Monde" (Paris, Franţa, 2001); Şcoala de vară „Strategiile comunicaţionale ale culturii în societatea informaţională" (Novosibirsk, Rusia, 2002); Şcoala de biblioteconomie din Moldova (2004); Biblioteca Judeţeană Constanţa (2005); Asociaţia Bibliotecilor din Kiev (Ucraina, 2015); Institutul de Standardizare din Moldova (2020).

Îşi începe cariera în anii 1996-1997 la Biblioteca Ştiinţifică Republicană de Medicină, în calitate de bibliotecar în serviciul „Relaţii cu publicul", apoi în serviciul de „Achiziţii, prelucrare". În anul 1997 s-a angajat la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu" în Departamentul Automatizare, Informatizare, apoi este director adjunct, având în responsabilitate gestionarea şi dezvoltarea reţelei.

A activat şi în calitate de cadru didactic (1999-2005) la USM la Departamentul Comunicare şi Teoria Informării, fiind titularul cursurilor: „Comunicarea documentară"; „Activitatea informaţională şi documentară a bibliotecilor publice"; „Standardizarea în informare şi documentare"; „Bibliografia naţională"; „Comunicarea colecţiilor şi animaţia culturală"; „Cultura şi calitatea serviciilor de bibliotecă"; „Incluziunea socială"; „Managementul resurselor umane", „Managementul financiar".

Din 2010 este formator naţional la Centrul de Formare Continuă pentru Bibliotecari „Campusului competenţelor" (anterior, Centrul Naţional de Excelenţă Profesională pentru Bibliotecari), instru-

ind bibliotecarii din țară privind cultura și calitatea serviciilor de bibliotecă, bazele constituirii fondului, cultura organizațională, indicatorii de performanță, managementul conflictelor, standardizarea activității biblioteconomice, metode și proceduri pentru evaluarea impactului bibliotecilor, sistemul de organizare a activității bibliotecilor, Consiliul Biblioteconomic Național, evaluarea bibliotecilor publice teritoriale, cultura voluntariatului, sistemul de raportare online ORT, rata de recuperare a investițiilor, arhitectura unei politici instituționale.

A participat la dezvoltarea Școlii de biblioteconomie din Moldova (2001-2006), a Școlii de vară „Biblioteca publică în serviciul comunității" (2005), a Centrului de Resurse pentru Formare Continuă a USM (2012-2023), predând temele „Tendințe actuale în activitatea instituțiilor infodocumentare", „Bazele biblioteconomiei și științelor informării", „Managementul inovațional în instituțiile infodocumentare", „Biblioteca publică în serviciul comunității". A ținut primul ciclu al cursurilor de formare profesională de scurtă durată „Diversificarea serviciilor și resurselor informaționale ale bibliotecii ca vector de imagine în comunitate" din Soroca, a participat la tabăra de instruire pentru bibliotecari organizată de Biblioteca Publică Raională „D. Cantemir" din Ungheni, unde a întocmit curriculumuri, a organizat procesul de formare continuă, a creat suportul informațional și a evaluat cunoștințele bibliotecarilor audienți. Este un expert solicitat de a livra acțiuni de formare continuă, astfel fiindu-i recunoscute și apreciate competențele în vederea îmbunătățirii managementului învățării pe parcursul vieții. Campaniile inițiate în bibliotecă privind „O oră de formare în fiecare zi", „Biblioteca Municipală – instituția care învață", „Ziua europeană privind promovarea competențelor profesioniștilor din informare și documentare" au creat veritabile oportunități atât pentru studierea necesităților de formare continuă a angajaților din biblioteci, cât și pentru depistarea priorităților de a investi în oameni și a-i învăța să învețe pe durata întregii vieți.

A îndeplinit mai multe procese în bibliotecă: împrumutul resurselor informaționale, completarea fișierului utilizatorilor, organizarea „Zilelor de informare", prelucrarea analitico-sintetică a documentelor și constituirea catalogului electronic. Actualmente este responsabilă de gestionarea serviciilor specializate: analizează, coordonează planul și raportul de activitate al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu"; estimează și planifică resursele necesare pentru bugetul anual; organizează ședințele Consiliului de administrație; evaluează și monitorizează dezvoltarea serviciilor și resurselor; participă la asigurarea managementului calității; întocmește politici, proceduri, regulamente și alte acte normative privind ariile de responsabilitate atât la nivel instituțional, cât și național.

Tatiana Coșeri a contribuit la elaborarea documentelor: „Regulamentul privind modul de conferire a categoriilor de calificare cadrelor bibliotecare" (2006), „ Impact: Ghid în sprijinul implementării SM ISO 16439:2018. Informare și documentare. Metode și proceduri de evaluare a impactului bibliotecilor" (2018), „Regulamentul cu privire la prestarea serviciilor cu plată în biblioteci" (2020), „Regulamentul privind evaluarea bibliotecii publice" (2020), „Ghidul practic pentru aplicarea Regulamentului privind evaluarea bibliotecilor publice" (2020) ș.a.

În funcția de director adjunct a reușit să transforme viziunile în acțiuni, convingerile în realitate, astfel s-a axat pe îmbunătățirea vieții colaboratorilor la locul de muncă, evidențiind cele mai bune calități și inspirându-le la reușite și noi trepte de competență. În acest sens, o deosebită valoare a adus instituției alcătuind „Manualul calității", prin constituirea cadrului de reglementare și normativ; implicându-se în recrutarea, atestarea personalului; fiind mediator în conflictele bibliotecar-bibliotecar și bibliotecar-utilizator; participând la: redimensionarea logisticii; ameliorarea comunicării cu mass-media

audio-video și tipărită; implementarea conceptelor de „andragogie", „instituție care învață", „voluntariat" și „calitate"; elaborarea materialelor promoționale și a rapoartelor de activitate tipărite, evenimentele de însemnătate comunitară; împărtășirea cunoștințelor ca formator și autor de articole etc.

Subiectele de cercetare pentru care optează sunt: cultura instituțională, conflicte și negocieri, cultura calității, managementul voluntariatului, indicatorii de impact și de performanță, evaluarea bibliotecii publice, gestiunea resurselor umane, gestiunea financiară etc., acestea regăsindu-se atât în oferta de formare profesională a bibliotecarilor, cât și în cele peste 100 de articole în presa de specialitate națională și internațională.

Lucrările semnate de Tatiana Coșeri au apărut în revistele: „BiblioPolis", „Magazin bibliologic", „Biblioteca", iar din anul 2021 sunt indexate în Arhiva Publicațiilor Electronice ale BM „B. P. Hasdeu" (HAPEs) – Repozitoriul instituțional al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu" (din 2021) și oglindite în Google Academic.

A participat la numeroase evenimente profesionale împărtășind din bunele practici la subiectele: voluntariat, activitate metodologică, calitate, servicii, impact, date statistice, indicatori de performanță, competențe profesionale, cultura instituțională, advocacy, transformare digitală etc.

Este membră a colegiului de redacție al revistei „BiblioPolis" (din 2002); președintele Comisiei de conciliere (2002-2013), redactor/administrator al Buletinului electronic „BiblioCity" (2009-prezent), secretar al Consiliului de administrație (din 2010), membru al grupurilor de lucru specializate (recrutare, evaluare, conflicte, casare); secretar al Comisiei de conferire/confirmare a categoriilor de calificare cadrelor de bibliotecă (din 2006).

În Sistemul Național de Biblioteci este membră a grupului de lucru pentru licitație privind evaluarea ofertelor pentru softul SIBIMOL; al grupului ingineresc și logistic SIBIMOL; al grupului de lucru pentru actualizarea „Formei statistice 6c" în conformitate cu standardul de statistică; al grupului de lucru pentru „Strategia de dezvoltare a bibliotecilor" (domeniile: colecții, spatii, formare profesională); al Comisiei de formare profesională în cadrul Consiliului Biblioteconomic Național; al grupului de lucru privind elaborarea conceptului Centrului Național de Statistică (2015); al grupului „Impact – inovație și practici de succes în statistica de bibliotecă" (2017-2019); al Comisiei de concurs pentru ocuparea funcției de director general al Bibliotecii Naționale pentru Copii „I. Creangă" (2019); al Comisiei de evaluare a bibliotecilor publice teritoriale (2020, 2021); al Comisiei de evaluare a bibliotecilor din instituțiile de învățământ (2022); al Comisiei republicane de atestare a personalului de specialitate din biblioteci (2023, 2024) etc.

Este membră în Consiliul Biblioteconomic Național (din 2023). În cadrul Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova a îndeplinit mai multe funcții: membră a Comisiei de protecție socială (2004-2008), membră a Comisiei concursului „Cel mai bun bibliotecar al anului" (2004-2008); membră a Comisiei de formare profesională continuă, etică și deontologie" (2008-2012), președintele filialei municipale ABRM (2002-prezent); membră a Comisiei de cenzori (2008-2012); președintele Comisiei de activitate editorială (2008-2012); redactor-șef al „Buletinului ABRM" (2008-2012); vicepreședinte al Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (2012-2016); membră a Biroului executiv și al Consiliului (2012-2016); președintele Comisiei de management și parteneriate (2012-2016); secretar general (2016-2019), președintele Comisiei de management (2019-2023); membră a Consiliului de administrare (2023-prezent); membră a Comisiei concursului „Cele mai bune lucrări ale anului în domeniul biblioteconomiei și științei informării" (2019-2023); membră a Colegiului de redacție al „Revistei ABRM" (2008-2012); responsabilă de ziarul „ABRM

info" (2016); membră a echipei proiectelor: „Consolidarea unei asociații mai puternice" (BSLA, 2012-2013), „Consolidarea capacității instituționale" (2014-2015) „În obiectiv advocacy pentru bibliotecari" (2016), „Împreună pentru comunitate prin diversitate" (2017-2018) etc.

Pentru activitate prodigioasă în dezvoltarea domeniului biblioteconomic și a științelor informării a fost distinsă cu diplome și premii din partea Guvernului (2014, 2021), a Ministerului Educației și Cercetării (2017), a Ministerului Culturii (2021), cu Premiul „I. Madan" în domeniul biblioteconomic și bibliografic (Ministerul Culturii, 2023). A fost apreciată cu diplome din partea administrației Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu" (2001, 2002, 2010, 2017), a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (2001, 2011, 2015, 2024), a Primăriei mun. Chișinău (2014, 2015, 2022, 2023).

Este deținătoarea Medaliei jubiliare „Învățământul biblioteconomic – 50 de ani" (2010).

Bibliografie selectivă:

Biblioteca Municipală – Bibliotecă inovantă / Lidia Kulikovski, Larisa Câșlaru, Tatiana Coșeri [et al.]. – Chișinău : Magna-Princeps, 2010. – 142 p. – ISBN 978-9975-4132-4-4.

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu" – suport informațional pentru comunitatea chișinăuiană: resurse, servicii, programe inovative. Abordări practice : Culegere de cominucări de la Conferința anuală, 2 decembrie 2009 / coordonator: Tatiana Coșeri. – Chișinău : Princeps Magna, 2010. – 126 p. – ISBN 978-9975-4132-9-9.

Coșeri, **Tatiana**. Ghid practic pentru aplicarea Regulamentului privind evaluarea bibliotecilor publice / Tatiana Coșeri. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 86 p. – Cerințe de system: PDF Reader. – ISBN 978-9975-49-478-6.

Dimensiunea socială a bibliotecii publice în societatea informațională : Materialele conferinței „Dimensiunea socială a bibliotecii publice în societatea informațională" : Culegere de comunicări, 12-19 octombrie 2002 / Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu" ; coordonator: Tatiana Coșeriu. – Chișinău : Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu", 2003. – 308 p. – ISBN 9975-9710-6-7.

IMPACT : Ghid în sprijinul implementării SM ISO 16439:2018 „Informare și documentare. Metode și proceduri de evaluare a impactului bibliotecilor" / autori: Vera Osoianu, Elena Bordian… Tatiana Coșeri [et al.]. – Chișinău, 2018. – 60 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://37.233.63.203/bitstream/handle/123456789/1114/final%20final%20GHID%20impact%2022%20ianuarie%202019.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

135 de ani de tradiție și inovații : Plan-agendă / elaborare: dr. Lidia Kulikovski ; asistenți: Larisa Câșlaru, Ludmila Pânzaru, Tatiana Coșeriu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2012. – 120 p.

Norme aplicate în Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu" / Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu" ; responsabil de ediție: L. Kulikovski ; echipa de elaborare, testare, implementare: Tatiana Coșeri [et al.]. – Chișinău : Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu", 2003. – 63 p.

Provocarea verii : Jurnalul Participantului, 3 iunie – 25 august 2019 / text: dr. Lidia Kulikovski, dr. Mariana Harjevschi, Elena Butucel [et al.] ; contribuții: Tatiana Coșeri [et al.]. – Chișinău : Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu", 2019. – 128 p. – (Colecția „Professional", ISBN 978-9975-134-31-6). – ISBN 978-9975- 3358-3-6.

Raport de activitate 2023 / membrii echipei: Elena Butucel, Natalia Cauliuc… Tatiana Coșeri [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 350 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://hapes.hasdeu.md/xmlui/handle/123456789/496.

***

Coșeri, **Tatiana**. Abordarea bazată pe proces – esența managementului calității documentat / Tatiana Coșeri // BiblioPolis. – 2020. – Vol. 76, nr. 1. – P. 66-86. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Coșeri, **Tatiana**. Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu" în timp : [tabel cronologic] / Tatiana Coșeri // BiblioPolis. – 2022. – Vol. 86, nr. 3. – P. 26-55. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Coșeri, **Tatiana**. Calitatea formării și dezvoltării specialistului în informare și documentare: repere privind elaborarea și aplicarea standardelor ocupaționale / Tatiana Coșeri // Magazin Bibliologic. – 2010. – Nr 1/2. – P. 48-50. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/48_50_Calitatea%20formarii%20si%20dezvoltarii%20specialistului%20in%20informare.pdf.

Coșeri, **Tatiana**. Dimensiunea profesională a buletinului „BiblioCity" / Tatiana Coșeri // O bibliotecă pentru oraș. O bibliotecă pentru fiecare : Materialele conferinței aniversare a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu" : 145 de ani de la fondare, 19-21 octombrie 2022. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 211-220. – ISBN 978-9975-3646-7-6.

Coșeri, **Tatiana**. Evaluare a riscurilor profesionale la Biblio-

teca Municipală „B.P. Hasdeu” / Tatiana Coșeri // BiblioPolis. – 2023. – Vol. 90, nr. 3. – P. 30-44. – ISSN 1811-900X ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/BiblioPolis_2023_3_30-44.pdf.

Coșeri, **Tatiana**. Evaluarea Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” / Tatiana Coșeri // BiblioPolis. – 2021. – Vol. 83, nr. 4. – P. 47-51. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Coșeri, **Tatiana**. Experiența voluntarilor la Provocarea verii / Tatiana Coșeri // BiblioPolis. – 2019. – Vol. 74, nr. 3. – P. 72-79. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Coșeri, **Tatiana**. Identitatea fizică a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” în timp / Tatiana Coșeri // BiblioPolis. – 2022. – Vol. 86, nr. 3. – P. 56-69. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Coșeri, **Tatiana**. Introspecție praxiologică în terotehnologie / Tatiana Coșeri // Magazin Bibliologic. – 2022. – Nr 1/2. – P. 70-73. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Coșeri, **Tatiana**. Rolul echipei în cultura instituțională / Tatiana Coșeri // Integrare prin cercetare și inovare : Științe socio-umanistice, 28-29 septembrie 2016, Chișinău. – Chișinău : CEP USM, 2016. – Vol. 1. – P. 281-285. – ISBN 978-9975-71-812-7 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/281-285_1.pdf.

***

Madan, **Ion**. Tatiana Coșeri : [fișier biografic] / Ion Madan // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : Profesori și discipoli / Ion Madan ; culegere computerizată: Tatiana Coșeri. – Chișinău : USM, 2000. – P. 14.

Premiile Ministerului Culturii pentru anul 2022 : [cu referire la Tatiana Coșeri] // Moldova. – 2023. – Mar./Apr. – P. 16-21. – ISSN 0132-6635.

Elena Harconița

IUNIE

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Mihai Eminescu

MAI AM UN SINGUR DOR

(fragment)

Mai am un singur dor
În liniștea serii
Să mă lăsați să mor
La marginea mării;
Să-mi fie somnul lin
Și codrul aproape,
Pe-ntinsele ape
Să am un cer senin.
Nu-mi trebuie flamuri,
Nu voi sicriu bogat,
Ci-mi împletiți un pat
Din tinere ramuri.

Și nime-n urma mea
Nu-mi plângă la creștet,
Doar toamna glas să dea
Frunzișului veșted.
Pe când cu zgomot cad
Isvoarele-ntr-una,
Alunece luna
Prin vârfuri lungi de brad.

(Poesii, în vol., 1883)

150 de ani de la nașterea lui **Constantin Lacea**, filolog și lingvist, doctor în filologie, profesor universitar, custode al bibliotecii și cercetător științific, autor de lucrări de istorie locală și manuale didactice, membru de onoare al Academiei Române (1 iun. 1875 – 28 ian. 1950).

70 de ani de la nașterea lui **Constantin Marin**, jurnalist, doctor în istorie, profesor universitar (1 iunie 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 163-164; 2015, p. 213-214.*

120 de ani de la nașterea lui **Nicolae Ursu**, folclorist și compozitor român, conducător de cor, conferențiar universitar, eminent muzicolog bănățean (4 iun. 1905 – 10 febr. 1969).

160 de ani de la fondarea revistei enciclopedice de cultură și literatură „**Familia**", înființată la Pesta de către publicistul și scriitorul Iosif Vulcan (5 iun. 1865 – 1906). *A se vedea CN 2005, p. 165-166.*

150 de ani de la nașterea lui **Thomas Mann**, prozator și eseist german, Laureat al Premiului Nobel pentru literatură (6 iun. 1875 – 12 aug. 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 166-168.*

60 de ani de la nașterea **Elenei Butucel**, specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager (7 iun. 1965).

90 de ani de la nașterea lui **Victor Frunză**, poet român, prozator, dramaturg, traducător, editor, disident politic, stabilit în Danemarca (8 iun. 1935 – 27 iul. 2007). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 217-218.*

120 de ani de la nașterea lui **Alexandru Adrian Botez**, poet, prozator, publicist, doctor în drept, consul al României în Ierusalim, funcționar al patriarhiei (9 iun. 1905 – 9 noiem. 1979).

70 de ani de la nașterea **Elenei Grigorașenco**, artist plastic, restaurator (9 iun. 1955).

50 de ani de la nașterea lui **Veniamin Goreanu**, preot, arhimandrit, episcop al Basarabiei de Sud, arhiereu la Catedrala Patriarhală din București (11 iun. 1975).

60 de ani de la nașterea **Violetei Tipa**, jurnalistă, filmolog, doctor în studiul artelor, cercetător, conferențiar universitar (12 iun. 1965).

160 de ani de la nașterea lui **Constantin Stere**, jurist, filozof, scriitor, critic și istoric literar, profesor universitar, memorialist, om politic, supranumit „Basarabeanul secolului XX", membru post-mortem al Academiei Române (13 iun. 1865 – 26 iun. 1936). *A se vedea și art. CN 2005, p. 161-163; 2006, p. 203-204; 2011, p. 122-123; 2015, p. 210-213.*

70 de ani de la nașterea **Claudiei Partole**, poetă, prozatoare, eseistă, dramaturg și jurnalistă (14 iun. 1955). *A se vedea și art.din CN 2005, p. 172-173; 2015, p. 222-223; 2020, p. 196-198.*

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Hmelnițki**, grafician, pictor, Maestru în artă (15 iun. 1935 – 25 mai 2004). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 139.*

190 de ani de la înființarea primei instituții de învățământ superior în limba română din Moldova „**Academia Mihăileană**" (16 iun. 1835 – 1847). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 173-174.*

100 de ani de la nașterea lui **Anatol E. Baconsky**, poet român, prozator, eseist și traducător, originar din Basarabia (16 iun. 1925 – 4 mar. 1977). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 174-180; 2005, p. 175.*

200 de ani de la nașterea **Elenei Cuza**, soția domnitorului Moldovei Ioan Alexandru Cuza, filantropă (17 iun. 1825 – 2 apr. 1909).

90 de ani de la nașterea lui **Petru Obuh**, botanist, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, cercetător științific, inventator (17 iun. 1935). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 197-198; 2020, p. 232-233.*

50 de ani de la nașterea lui **Lucian Teodorovici**, scriitor, regizor și scenarist român contemporan, directorul Muzeului Național al Literaturii Române din Iași (17 iun. 1975).

160 de ani de la nașterea lui **Leon Casso**, jurist, avocat, doctor în drept, profesor universitar, istoric, publicist, politician, originar din Basarabia (18 iun. 1865 – 26 noiem. 1914). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 192-193; 2014, p. 340-341.*

80 de ani de la nașterea lui **Vladimir Palamarciuc**, artist plastic (18 iun. 1945).

70 de ani de la nașterea lui **Vladimir Beleaev**, muzicolog, compozitor, Maestru în artă (18 iun. 1955).

50 de ani de la nașterea lui **Traian Ichim**, muzician român, doctor în muzică, dirijor de orchestră, originar din Chișinău (19 iun. 1975).

90 de ani de la nașterea lui **Ivan Cojuhari**, fizician, matematician, doctor habilitat în științe tehnice, cercetător științific, Inventator emerit (20 iun. 1935).

80 de ani de la nașterea **Ludmilei Eţco-Bunduchi**, medic, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător, inventator (20 iun. 1945). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 140-141.*

50 de ani de la nașterea lui **Vladimir Grosu**, jurist, doctor în drept, conferențiar universitar, politician, reprezentant al Guvernului Republicii Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului (21 iun. 1975).

90 de ani de la nașterea lui **Mihail Moldovan**, specialist în domeniul fitovirusologiei, doctor în biologie, cercetător științific, doctor habilitat în agricultură, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (22 iun. 1935 – 11 aug. 1979). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 177.*

75 de ani de la nașterea lui **Alexandru Bantoș**, publicist

și editor, redactor-șef al revistei „Limba Română” (23 iun. 1950). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 203-206.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Socican**, zootehnician, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (24 iun. 1935 – 13 sept. 2003). *A se vedea și art. din CN 2010, p.146-147.*

80 de ani de la nașterea lui **Petru Gaugaș**, fizician, specialist în domeniul tehnologiei și fizicii semiconductorilor, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar, om de stat (26 iun. 1945). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 178-179.*

120 de ani de la nașterea lui **Victor Iușchevici** (Iușceanu), violonist, dirijor, compozitor și pedagog român, originar din Basarabia (26 iun. 1905 – 3 aug. 1976). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 177-178;*

70 de ani de la nașterea lui **Ion Grosu**, chimist român, doctor în chimie, profesor universitar, cercetător științific, membru corespondent al Academiei Române (27 iun. 1955).

120 de ani de la nașterea lui **Paul Mihail**, preot, doctor în teologie, istoric, savant basarabean, memorialist, bibliograf și folclorist, publicist (29 iun. 1905 – 11 oct. 1994). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 180-181.*

90 de ani de la nașterea lui **Petru Pascaru**, istoric, doctor în științe istorice, doctor habilitat în filozofie, profesor universitar, manager, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii” (29 iun. 1935 – 5 sept. 2007).

50 de ani de la nașterea lui **Șerban Pavlu**, actor român de teatru, cinema și televiziune (29 iun. 1975).

100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Curinschi-Vorona**, arhitect român, istoric al arhitecturii, doctor în arhitectură, savant de talie mondială, conferențiar, publicist, originar din Basarabia. (30 iun. 1925 – 20 dec. 1996). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 149-150.*

90 de ani de la nașterea **Silviei Elena Radu**, sculptor și pictor român, personalitate de prim rang al artei plastice românești, distinsă cu Ordinul regal „Pentru Loialitate” (30 iun. 1935).

80 de ani de la nașterea lui **Dorin Tudoran**, poet român, eseist, publicist, comentator de radio, disident politic, blogger, Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler, stabilit în SUA (30 iun. 1945). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 181-182.*

70 de ani de la nașterea **Olgăi Căpățână**, scriitoare, poetă, textieră, jurnalistă de investigație, pictoriță, filantroapă, militantă pentru drepturile omului din Republica Moldova, stabilită în Franța (30 iun. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 230; 2020, p. 211-212.*

Thomas MANN
1875-1955

Prozator și eseist german, laureat al Premiului Nobel pentru literatură.

S-a născut la 6 iunie 1875, la Lübeck, Imperiul German, într-o familie de negustori prosperi, și a decedat la 12 august 1955, la Zurich, Elveția. Fratele său mai mare, Heinrich, a fost și el un reputat romancier, eseist și dramaturg.

Și-a început studiile la Lübeck, iar apoi le-a continuat la München, unde, în 1891, s-a mutat cu familia. Frecventează cursuri de economie, istorie a artei și literatură la Universitatea „Ludwig-Maximilian". Își definitivează pregătirea academică prin lecturi din mari scriitori ai vremii și din filozofia germană, în special din A. Schopenhauer și Fr. Nietzsche.

Începe să scrie proză scurtă, colaborând cu revista satirică „Simplicissimus", iar în 1898 debutează editorial cu volumul „Micul domn Friedmann".

Prima sa lucrare importantă, romanul „Casa Buddenbrook" (1901), este scrisă la numai 26 de ani și cunoaște un succes literar răsunător. Fiind o sagă de familie, „Casa Buddenbrook" folosește tehnici narative realiste pentru a scoate în prim-plan declinul clasei germane de mijloc. Romanul îi aduce lui Thomas Mann renumele de subtil critic al epocii și de fin psiholog, renume întregit și de celelalte romane ale sale: „Muntele vrăjit" (1924) – reprezentativ prin abordarea ironică, sumbră și simbolică; tetralogia „Iosif și frații săi" (1933-1943) – o reinterpretare a motivelor biblice; „Doctor Faustus" (1947) – o meditație asupra culturii germane și asupra ascensiunii nazismului în perioada interbelică. După încheierea celui de-Al Doilea Război Mondial, publică „Lotte la Weimar" (1949), consacrat lui J. W. von Goethe, și romanele „Alesul" (1952) și „Mărturisirile escrocului Felix Krull" (1954).

Pe lângă cele opt romane, a scris numeroase eseuri literare, istorice și politice, peste 30 de nuvele și povestiri, o dramă epică, fiind considerat unul dintre cei mai importanți scriitori germani contemporani.

Deși în anii Primului Război Mondial încearcă să rămână departe de politică, publică în 1918 câteva texte, printre care „Reflecțiile unui om nepolitic", în care, din postura unui patriot conservator, apăra poziția Germaniei. Viziunile și mesajul său se schimbă însă din 1919, când începe să susțină (eseurile „Goethe și Tolstoi", „Republica Germană") principiile democratice și devine un critic vocal al regimului nazist. Scrie eseuri și discursuri în care pledează pentru valori democratice și umanism. În 1930 publică nuvela „Mario și vrăjitorul", imediat interzisă în Italia fascistă, reflectând iluziile, manipularea și criza morală a societății. În 1933, după ce regimul nazist pornește o campanie împotriva scriitorului, care avertiza tot mai vehement asupra pericolului ce îl reprezenta fascismul pentru omenire, i se retrag toate onorurile. Thomas Mann este nevoit să părăsească țara, fiind lipsit de cetățenia germană.

Devine cetățean american și predă o perioadă la Universitatea Princeton, după care ajunge la Los Angeles, unde se alătură altor oameni de cultură germani: Th. W. Adorno, B. Brecht, L. Feuchtwanger. După încheierea celui de-Al Doilea Război Mondial, revine în Europa, stabilindu-se lângă Zurich, Elveția. Thomas Mann a rămas activ pe scena literară până la sfârșitul vieții, influențând gândirea critică și artistică a epocii.

Este doctor honoris causa al Universității din Bonn (1919) și membru al Academiei Prusace de Literatură (1926).

Laureat al Premiului Nobel pentru literatură în 1929, în principal pentru marele roman „Casa Buddenbrook", care a devenit o operă clasică a literaturii contemporane.

În 1949, la Weimar, lui Thomas Mann i s-a înmânat Premiul „Goethe".

Premiul „Thomas Mann" pentru literatură, unul dintre cele mai prestigioase distincții literare din Germania, este decernat anual la Lübeck de Academia de Arte Frumoase din Bavaria. În anul 2018 acesta a fost

acordat scriitorului român M. Cărtărescu.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 166–168.

Bibliografie selectivă:

Mann, Thomas. Casa Buddenbrook : Declinul unei familii : Roman / Thomas Mann. – București : Veroniq-Kristine, 1993.
Vol. 1. – 1993. – 335 p. – ISBN 973-96049-3-5.
Vol. 2. – 1993. – 326 p. – ISBN 973-96049-2-7.

Mann, Thomas. Înșelata și alte povestiri / Thomas Mann. – Timișoara : Vest, 1992. – 243 p.

Mann, Thomas. Muntele vrăjit / Thomas Mann. – București : Adevărul Holding, 2011.
Vol. 1. – 2011. – 444 p. – ISBN 978-606-539-771-2.
Vol. 2. – 2011. – 491 p. – ISBN 978-606-539-772-9.

***

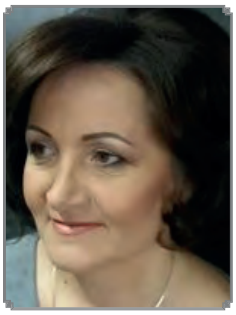
Ianoși, Ion. Thomas Mann / Ion Ianoși. – București : Editura pentru Literatura Universală, 1965. – 321 p.

Hîncu, Dumitru. Conexiuni cu „vrăjitorul" : Thomas Mann în România : Eseuri / Dumitru Hîncu. – București : Kriterion, 1995. – 205 p. – ISBN 973-26-0243-0.

Kurzke, Hermann. Thomas Mann : Das Leben als Kunstwerk / Hermann Kurzke. – München : Editura C. H. Beck, 2000. – 672 p. – ISBN 3-406-46489-0.

Peiu, Anca. Trecutul timpului perfect : de la Thomas Mann la William Faulkner / Anca Peiu. – București : Editura Universității București, 2001. – 220 p. – ISBN 973-575-504-1.

Elena Varzari

Elena BUTUCEL
1965

Specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager.

S-a născut la 7 iunie 1965, în com. Isacova, jud. Orhei, în familia agricultorilor Grigore și Elisaveta Uncu.

A urmat școala medie în satul de baștină (1972-1982), apoi a studiat la Universitatea de Stat din Moldova (1984-1988), la Facultatea Biblioteconomie, specialitatea biblioteconomie și bibliografie, obținând calificarea de bibliotecar-bibliograf. Studiile postuniversitare le-a realizat la aceeași instituție, specialitatea jurnalism și științe ale comunicării. A susținut teza de master la tema „Evaluarea locului de muncă la Biblioteca Municipală (BM) «B. P. Hasdeu»" și a dobândit calificarea de magistru în comunicare (2009-2011).

A participat la programe de formare profesională continuă pentru obținerea calificării suplimentare „Parteneriatul social în sfera muncii", specializându-se în calitate de negociator în domeniul muncii (2011-2012).

A beneficiat de stagii și vizite de documentare în România, Ucraina și Ungaria: Biblioteca Județeană „I. N. Roman", Constanța (1995, 1997, 1998, 2000, 2003); Biblioteca Județeană „Gh. Asachi", Iași (2001); Biblioteca Județeană „L. Blaga", Alba Iulia (2002, 2006); Biblioteca Județeană „I. Heliade Rădulescu", Dâmbovița (2006); Biblioteca Metropolitană „E. Szabo", Budapesta (2009); Biblioteca Județeană „O. Goga", Cluj (2013, 2015); Biblioteca regională transcarpatică din or. Ujhorod (Ucraina, 2014); Biblioteca Județeană „G. Barițiu", Brașov (2016); Biblioteca Județeană „P. Istrati", Brăila (2016); Biblioteca Metropolitană București (2019) ș.a.

Activitatea profesională a început-o în calitate de bibliotecar la filiala nr. 2 a BM „B. P. Hasdeu" din Chișinău (1990-1991), apoi a îndeplinit funcțiile de șefă a filialei nr. 9 pentru copii a BM „B. P. Hasdeu" (1991-1993). Timp de 19 ani a activat pe post de director al Bibliotecii Publice „Ovidius", filială a BM „B. P. Hasdeu" (1993-2012), iar din 2012 este director adjunct al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu".

Pe parcursul activității profesionale a fost preocupată de planificarea activității și organizarea realizării programelor de lectură și a serviciilor de bibliotecă, ghidarea activității de bibliotecă, consolidarea și evaluarea calității activităților realizate în bibliotecă, gestionarea corespunzătoare a patrimoniului bibliotecii, utilizarea rațională și eficientă a forței de muncă, recrutarea cadrelor în bibliotecă, redistribuirea și implicarea angajaților în dependență de sarcinile operative, garantarea condițiilor de instruire continuă a bibliotecarilor din filialele

BM, crearea și menținerea climatului psihologic necesar activității.

A elaborat și a implementat numeroase proiecte și programe: inaugurarea clubului de discuții „Meditație despre carte" (2009); programul „Apă pentru viață" (2009); biblioclubul literar de creație pentru tineri „Spirit și intelect" (2010); programul de voluntariat „Prietenii bibliotecii" (2010); proiectul de nivel național cu participarea personalităților din diverse domenii (actori, medici, istorici, jurnaliști, ecologiști, folcloriști) „Dialog între generații" (2011); programul de lectură „Chișinăul citește" (2012-prezent); proiectul de lectură estival „Trolleybook" (2014); proiectul de lectură intergenerațională „Vreau să-mi citești" (2014); proiectul „101 Basme românești" (2019); concursul „Bătălia cărților" (2015-prezent); programul „Să re-auzim povestea" (2018-prezent); proiectul „Împreună cu bunicii" (2019); programul estival „Provocarea verii" (2019-prezent).

Coordonează diverse programe infodocumentare și contribuie la implementarea noilor servicii educaționale de dezvoltare a competențelor pentru comunitatea chișinăuiană, precum „Vraja cuvântului", club de comunicare și deținere a unui discurs în fața publicului (2012), „Ringul lecturii" (2016), serviciul „Biblioteca ludică" (2022) ș.a., ce mențin biblioteca într-o continuă stare de adaptare, schimbare și inovație și ajută comunitatea să-și dezvolte noi abilități, și competențe. Participă activ la organizarea activităților cultural-educative: întâlniri cu personalități notorii, lansări de carte, prezentări de publicații, conferințe literare, medalioane literare.

Este preocupată de cercetarea științifică. Publică monografia de autor „Universul lecturii la Biblioteca Municipală «B. P. Hasdeu»". Participă la elaborarea ghidului „Provocarea verii. Citește! Descoperă! Creează!" (2019).

Este alcătuitor și coordonator a zece lucrări biobibliografice, consacrate: lui Al. Gromov; Vl. Rusnac; V. Dumbrăveanu; P. Cocârță; familiei Claudia Slutu-Grama, Dumitru C. Grama și Steliana Grama; N. Rusu ș.a.

S-a consacrat cercetării bibliografice și a semnat cataloagele: „Ovidius. Publicații ovidiene în bibliotecile Chișinăului", „Sub semnul istoriei: Cărți vechi și rare în colecția Bibliotecii «Ovidius» (sfârșitul secolului XIX – începutul secolului XX)" (2004), „Învățăturile vieții: Cugetări și maxime din opera poetului latin Ovidiu" (2004).

Este autoarea a mai bine de 80 de articole, publicate în revistele de specialitate și de cultură din Republica Moldova și România: „Magazin bibliologic", „BiblioPolis", Revista Asociației Bibliotecilor din Republica Moldova (ABRM), „Gazeta bibliotecarului", „Literatura și arta", „Vocea poporului", „Biblioteca" (București), „Familia română" (Baia Mare, România). Unele lucrări sunt indexate în Arhiva Publicațiilor Electronice ale BM „B. P. Hasdeu" (HAPEs) – Repozitoriul instituțional al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu" (din 2021) și sunt oglindite în Google Academic, sporindu-le vizibilitatea.

A participat la diverse conferințe, simpozioane, colocvii și alte reuniuni profesionale instituționale, naționale și internaționale. A prezentat comunicări, în care a abordat diverse subiecte: strategiile de promovare a lecturii la BM „B. P. Hasdeu"; dezvoltarea bibliotecilor – reale beneficii pentru comunitate; lectura copiilor: realizări și perspective; modernizarea bibliotecilor publice: metode specifice în crearea serviciilor de bibliotecă; tipologia serviciilor la BM „B. P. Hasdeu"; modalități de educare și stimulare a lecturii; promovarea bibliotecii în comunitate etc.

Este formator (2014-prezent) la nivel de instituție și la nivel național în cadrul Campusului Competențelor (anterior, Centrul Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari), fiind titularul cursurilor: „Utilizarea tehnologiilor informaționale", „Parteneriatul social în sfera muncii", „Programe de lectură", „Dezvoltarea serviciilor de bibliotecă", „Promovarea bibliotecii în comunitate" ș.a.

Participă la guvernarea instituției bibliotecare în calitate de membră (2005-2013) și vicepreședinte (2013-prezent) al Consiliului de Administrație a BM „B. P. Hasdeu"), membră a colegiului de redacție al revistei de biblioteconomie „BiblioPolis" (2012-prezent), membră a Comitetului Consultativ la „Programul de Liderizm pentru Bibliotecari" (IREX, 2013), membră a Comitetului Consultativ la Pro-

gramul de Dezvoltare Comunitară (Programul „Novateca", 2013), membră a Comisiei de Selecție „Novateca 2014".

A activat în Secția Națională a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret – iBbY (2013-2019).

S-a implicat în activitatea ABRM, ca membră a Comisiei de cenzori (2008-2012), președinte al Comisiei „Biblioteci naționale și publice" a ABRM (2012-2016), secretar al Comisiei „Politici și legislație", membră a Consiliului Biblioteconomic Național (CBN, 2012 -2019).

Elena Butucel este dedicată de mulți ani promovării unui sindicalism democratic, participativ și reprezentativ în avantajul bibliotecarilor, fiind membră a Consiliului Confederației Naționale a Sindicatelor din Republica Moldova (2004-2012; 2019-prezent), președinte al Comitetului Sindical al Direcției Cultură din mun. Chișinău (2000-prezent), membră a Comitetului executiv al Sindicatului Lucrătorilor din Cultură din Republica Moldova (2000-prezent).

Meritele deosebite în activitatea profesională și structurile adiacente sunt apreciate cu diplome din partea Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2005, 2010, 2024); Guvernului Republicii Moldova (2014, 2021), din partea colegilor din România: Biblioteca Județeană „I. N. Roman" (Constanța, 2006, 2010); Institutul „Frații Golescu" (București, 2011), „Dobrogetia Atheneum" (Constanța, 2011); Biblioteca Județeană „D. Zamfirescu" (Vrancea, 2014).

Numeroase diplome și premii a primit de la conducerea BM „B. P. Hasdeu" (1996, 1998, 2001, 2002, 2008, 2010, 2012, 2016). A fost „Cel mai bun director de bibliotecă" în cadrul Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu" (1995, 1999, 2000) și „Cel mai bun bibliotecar al anului" (1998, 2003, 2006, 2010) la nivel național.

A fost apreciată pentru contribuția merituoasă la „Gazeta bibliotecarului" (2010), iar ABRM a distins-o cu mai multe diplome (2001, 2006, 2010, 2016).

A beneficiat de distincții din partea Societății „Limba noastră cea română" (2004, 2005, 2009, 2010); a Companiei Teleradio-Moldova (2005, 2012, 2015); a Primăriei Municipiului Chișinău (2006, 2009, 2011, 2013, 2014, 2015, 2023); a Confederației Naționale a Sindicatelor din Moldova (2008, 2015). Este Laureată a săptămânalului „Literatura și arta" pentru publicistică (2012).

Bibliografie selectivă:

Alexandru Gromov : **biobibliografie** / alcătuitori: Margareta Cebotari, Liuba Ciobanu ; coordonator: Elena Butucel. – Chișinău : Museum, 2005. – 120 p. – ISBN 9975-948-30-8.

Butucel, **Elena**. Universul lecturii la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu" / Elena Butucel. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 157 p. – (Colecția „Professional", ISBN 978-9975-134-31-6). – ISBN 978-9975-3479-9-0.

Nicolae Rusu : **Biobibliografie** / alcătuitori: Liuba Ciobanu, Elena Butucel. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 155 p. – ISBN 978-9975-120-11-1.

O familie de intelectuali basarabeni : **Claudia Slutu-Grama**, **Dumitru C. Grama**, **Steliana Grama** : [triptic biobibliographic] / alcătuitor: Ion Madan ; echipa de creație: Elena Butucel, Margareta Cebotari, Liuba Ciobanu, Viorica Moraru. – Chișinău : Grafema Libris, 2008. – 304 p. – ISBN 978-9975-52-031-7.

Ovidiu (Publius Ovidius Naso) 43 î. Chr. – 17 d. Chr. : „**Publicații ovidiene în bibliotecile Chișinăului**" : Catalog / alcătuitori: Elena Butucel, Margareta Cebotari. – Chișinău, 2004. – 80 p.

Petru Cocîrță – devotat științei și naturii : Biobibliografie / alcătuitori: Margareta Cebotari, Elena Butucel. – Chișinău : [S. n.], 2007. – 86 p. – ISBN 978-9975-9665-2-8.

****Provocarea verii** : **jurnalul exploratorului**. **Citește și descoperă Chișinăul** / concept: Mariana Harjevschi ; text: Elena Butucel, Ludmila Pânzari, Taisia Foiu. – Chișinău, 2021. – 125 p.

Sub semnul istoriei : **Cărți vechi și rare în colecția Bibliotecii Publice „Ovidius"(sfîrșitul sec. XIX – începutul sec. XX)** : Catalog / alcătuitori: L. Ciobanu, M. Cebotari ; coordonator: E. Butucel. – Chișinău : Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu", 2004. – 94 p.

Victor Dumbrăveanu : [biobibliografie] / coordonator: Elena Butucel. – Chișinău : Bons Offices, 2006. – 120 p. – ISBN 978-9975-9988-9-5.

Vladimir Rusnac : biobibliografie / alcătuitor: Liuba Ciobanu ; coordonator: Elena Butucel. – Chișinău : Bons Offices, 2006. – 118 p. – ISBN 978-9975-9988-5-7.

***

Butucel, **Elena**. Biblioteca „Ovidius" : Comunicare. Parteneriat. Performanțe : [Filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu" din Chișinău] // Familia română (Baia Mare, România). – 2009. – Nr 4. – P. 14-15. – ISSN 1454-8607.

Butucel, **Elena**. București și Chișinău // BiblioPolis. – 2018. – Vol. 70, nr. 3. – P. 65-68. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Butucel, **Elena**. Cine sunt managerii contra curentului? : Rec. la cartea: Manager contra curentului / Marcus Buckingnam, Curt Coffman // BiblioPolis. – 2011. – Vol. 38, nr. 1. – P. 39-49.

Butucel, **Elena**. Cititul – element distinct și definitoriu în programul „Provocarea verii" // BiblioPolis. – 2019. – Vol. 74, nr. 3. – P. 39-46. ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Butucel, **Elena**. Descoperitorii STEAM // BiblioPolis. – 2019. – Vol. 74, nr. 3. – P. – 46-53. – ISSN 1811-900X. – ISSN online 2587-3113.

Butucel, **Elena**. Dezvoltarea bibliotecarilor – reale beneficii pentru comunitate // Revista ABRM. – 2015. – Nr 1. – P. 20-21. – ISSN 1857-4890.

Butucel, **Elena**. Grigore Vieru, poetul ce ne oferă **posibilitatea de a ne regăsi //** Poetul din stele. – Toronto, 2012. – P. 235-244.

Butucel, **Elena**. Locul de muncă – Biblioteca Municipală. Gradul de identificare cu instituția / Elena Butucel, Lidia Kulikovski // BiblioPolis. – 2012. – Nr 1. – P. 26-33.

Butucel, **Elena**. Modalități de stimulare și educare a lecturii // O bibliotecă pentru oraș. O bibliotecă pentru fiecare : materialele conferinței aniversare a Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu" : 145 ani de la fondare. – Chișinău, 2023. – P. 45-52. – ISBN 978-9975-3646-7-6.

Butucel, **Elena**. Elena Butucel: „O societate civilizată e de neimaginat fără carte" : [dialog cu Elena Butucel și Nadejda Pădure] / Elena Butucel, Elena Pădure ; consemnare: Natalia Hadârcă // Vocea Poporului. – 2021. – 23 apr. – P. 3.

***

Balan, **Lucia**. Elena Butucel, prietena cărții : [director al Bibliotecii Publice „Ovidius"] / Lucia Balan // Literatura și Arta. – 2015. – 18 iun. – P. 8.

Borș, **Ion**. Retrospectiva unei vieți împlinite : [despre Elena Butucel] // Casa Cărții din șoseaua Hâncești : 20 de ani de activitate (1994-2014) / responsabil de ediție: Elena Butucel, Liuba Ciobanu ; alcătuitor: Ion Borș [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 33-34. – ISBN 978-9975-120-29-6.

Madan, **Ion**. Butucel Elena : [fișier biografic] // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : Profesori și discipoli / Ion Madan. – Chișinău : CE USM, 2000. – P. 62-63.

Puterea inovației : [cu referire la Elena Butucel] / idee și concepție: Lidia Kulikovski. – Chișinău : Garamont Studio, 2022. – 398 p. – ISBN 978-9975-162-34-0.

Elena Harconița

Violeta TIPA
1965

Jurnalistă, filmolog, doctor în studiul artelor, cercetător, conferențiar universitar.

S-a născut la 12 iunie 1965, în or. Kalininsk (astăzi, or. Cupcini, rn. Edineț).

A absolvit (1982) cu excelență Școala medie nr. 2 din localitate, apoi a urmat studiile la Facultatea de Jurnalism a Universității de Stat din Moldova (1982-1987). Doctoratul îl realizează (1992-1996) la Institutul de Istoria și Teoria Artei (astăzi, Institutul Studiul Artelor) al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), finalizat cu susținerea (în 1998) a tezei „Emisiunile televizate pentru copii: aspecte estetico-psihologice".

Beneficiază de o bursă de cercetare (2015) a Ministerului Culturii și Patrimoniului Cultural al Poloniei și al Centrului Internațional Cultural din Cracovia „Thezaurus Poloniae". Urmează stagiile: „Cultură și limbă poloneză" în cadrul școlii de vară la Universitatea din Rzeszow (Polonia, 2017); „HI PermormansCZ: Prague Visitors Program" (Cehia, 2018), „Nova drama/ New Drama Festival" în Bratislava (Slovacia, 2019).

Activitatea profesională o începe în 1987 la Redacția pentru copii a Comitetului de Stat pentru Televiziune și Radiodifuziune a RSS Moldovenești (astăzi, Instituția Publică Compania Teleradio-Moldova).

Este cercetător științific al Institutului Studiul Artelor al AȘM (1993-1997), cercetător științific superior la aceeași instituție (1997-2000), apoi secretar științific (2000-2006). Între anii 1999 și 2005 a fost conferențiar universitar, titular al cursurilor „Istoria costumului" și „Istoria tiparului" la Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea de Industrie Ușoară (astăzi, Facultatea de Design). În 2006-2014 este angajată ca cercetător științific coordonator la Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM, este șefă a Secției de arte audiovizuale la aceeași instituție (2014-2021). Din 2021 este cercetător științific coordonator, șefa Secției de arte audiovizuale la Institutul Patrimoniului Cultural, directorul Centrului Studiul Artelor al Institutului Patrimoniului Cultural.

Activează la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP), Departamentul

Multimedia din 2006, ținând cursuri la ciclul I: „Istoria și teoria televiziunii", „Istoria televiziunii naționale", „Istoria și estetica filmului de animație", „Istoria filmului universal", „Estetica reclamei și a videoclipului" ș.a. La ciclul II, studii de masterat, este titularul cursului „Documentarul de televiziune", iar la ciclul III, doctorat, susține cursul „Televiziunea ca fenomen socio-estetic" și „Locul artei cinematografice în noile condiții mediatice".

Din anul 2017 colaborează cu Biblioteca „B. P. Hasdeu", Filiala de arte „T. Arghezi", în calitate de organizator al evenimentelor cultural-științifice: conferințe științifice, mese rotunde, întâlniri cu personalități din domeniul artelor; în cadrul clubului „Cinefilii" promovează valori cinematografice naționale și universale etc.

Aria investigațiilor sale științifice este axată pe istoria și estetica artelor audiovizuale, în mod special, a televiziunii, filmului și teatrului de animație. A publicat circa 250 de articole științifice și de popularizare a științei în țară și peste hotare (România, Rusia, Polonia, Italia), în reviste incluse în baze de date internaționale: CEEOL, DOAJ, FABULA, Index Copernicus, Google Scholar ș.a.

A coordonat apariția publicațiilor: „Studii culturale", vol. II (2021); „Studii culturale", vol. III (2022); „Studii culturale," vol. IV (2023); „Cinematografia națională: istorie și destine" (2022); „Patrimoniul cultural: cercetare, valorificare, promovare", vol. XV (2023).

A participat la numeroase conferințe naționale și internaționale, atât în țară, cât și peste hotare: România (București, Iași, Suceava, Galați, Târgu Jiu ș.a.), Rusia (Moscova), Ungaria (Gyula), Grecia (Salonic).

A dirijat proiectul bilateral moldo-rus „Cultura audiovizuală si rolul ei la formarea tinerei generații" (2009-2010) și a fost director al proiectului „Dimensiunea identitară a artelor din Republica Moldova ca factor activ al dezvoltării durabile a societății în contextul dialogului intercultural european" (2021-2023).

Participă în activități de expertiză, consultanță, activități editoriale în calitate de președinte al Comisiei de acreditare a Facultății de Jurnalism și Comunicare a Universității de Stat din Moldova (2006), membră a Comisiei de atestare a cadrelor bibliotecare (Biblioteca Centrală a AȘM) (2010), secretar de redacție la revista științifică „Arta. Seria Arte audiovizuale" (2016-2023), expert Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare (CNAA), expert Agenția Națională de Asigrurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC), membră a Consiliului științific al Institutului Patrimoniului Cultural (2016-prezent), membră a Consiliului științific al AMTAP (2021-prezent), secretar științific al consiliilor de susținere a tezelor de doctor și doctor habilitat (2021).

Participă la promovarea valorilor culturale naționale în cadrul festivalurilor internaționale de film și teatru: Festivalul teatrului de păpuși și marionete PUCK, Cluj-Napoca, România (2014); Festivalul internațional al filmelor de animație „Hiroshima" 2016 (Japonia, 2016); Festivalul internațional de animație „Sub bagheta lui Merlin", ediția a III-a (Timișoara, România, 2018); festivalurile internaționale de teatru și film din Varșovia, Cracovia, Lodz, Poznan (Polonia, 2015, 2019).

La nivel internațional a jurizat: Festivalul internațional al filmelor de animație „Hiroshima" (Japonia, 18-22 august 2016); Festivalul internațional al teatrelor de păpuși „Sub căciula lui Guguță" (edițiile: 2015, 2017, 2019); Festivalul internațional „Lalka tez czelovek", ediția a XIII-a (2018, 2024, Varșovia, Polonia).

Este membră a Uniunii Cineaștilor din Moldova, a Uniunii Teatrale din Moldova și a Asociației Internaționale a Criticilor, membră a juriilor naționale: Gala Premiilor UNITEM, edițiile a XVI-a, XXI-a, membră a juriului final (2017, 2022); Gala Premiilor UNITEM, edițiile a XIX-a și a XX-a, membră a juriului de selecție (2020, 2021); Festivalul național de teatru pentru copii „Acasă la Guguță" edițiile I, II, III (2016, 2017, 2018).

Pentru întreaga activitate științifică, editorială și profesională a fost apreciată cu: Premiul și Diploma Bibliotecii Naționale pentru Copii „I. Creangă" pentru cartea „Isprăvile lui Guguță în dimensiune cinematografică" la Salonul Internațional de

Carte pentru Copii și Tineret, ediția a XVIII-a, Chișinău (2014); Premiul Academiei de Științe a Moldovei pentru realizări științifice valoroase ale savanților pentru monografia colectivă „Arta cinematografică din Republica Moldova" (2014) și Premiul Național al Republicii Moldova pentru aceeași lucrare (2015); Premiul UNITEM pentru critică „L. Cemortan" (2022); Premiul Ministerului Culturii „V. Apostol" în domeniul educației artistice (2022); Diplomă de onoare din partea Ministerului Educații și Cercetării al Republicii Moldova (2022); Diplomă de excelență a Consiliului general al Federației Sindicale a Educației și Științei (2022) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Cinematografia națională : istorie și destine / coordonatori: Dumitru Olărescu, Violeta Tipa. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 243 p. – ISBN 978-9975-84-174-0.

Igor Mitreanu – un patriot al teatrului: In memoriam / [finanțat de] Teatrul Național „Satiricus Ion Luca Caragiale" ; ediție îngrijită de Violeta Tipa; editor coordonatir: Victoria Cazacu. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 168 p. – (Colecția Satiricus, ISBN 978-9975-49-427-4 ; 21). – ISBN 987-5-88554-393-4.

Plămădeală, **Ana-Maria**. Arta cinematografică din Republica Moldova / Ana-Maria Plămădeală, Dumitru Olărescu, Violeta Tipa. – Chișinău : Grafema Libris, 2014. – 639 p. – ISBN 978-9975-52-174-1.

Tipa, **Violeta**. Anton Mater: ispitele scenei și ale ecranului : Studiu monografic / Violeta Tipa. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 201, [1] p. – (Colecția „Chișinăuiana", ISBN 978-9975-134-83-5). – ISBN 978-9975-3646-6-9.

Tipa, **Violeta**. Constantin Bălan : ipostazele artisticului / Violeta Tipa. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 247 p. – ISBN 978-9975-84-187-0.

Rec: Coroliova, Elfrida // Arta. Seria Arte Audiovizuale. Muzică. Teatru. Cinema. – 2023. – Vol. 32, nr. 2. – P. 129-130. – ISSN 2345-1181.

Rec: Jitaru, Valentin. Scenografia unui destin // Literatura și Arta. – 2024. – 2 mai. – P. 7.

Rec: Olărescu, Dumitru. Artisticul: abordări polivalente // Literatura și Arta. – 2024. – 7 mar. – P. 10.

Tipa, **Violeta**. Copilul și arta TV : Aspecte estetico-psihologice / Violeta Tipa. – Chișinău : [S. n.], 2004. – 98 p. – ISBN 9975-9515-5-4.

Tipa, **Violeta**. Cultura audiovizuală : provocări și tendințe = Современный экран : тенденции и вызовы времени / autor și coordonator: Violeta Tipa. – Chișinău : Elan Inc, 2011. – 272 p. – ISBN 978-9975-66-242-0.

Tipa, **Violeta**. Isprăvile lui Guguță în viziune cinematografică / Violeta Tipa. – Chișinău : Epigraf, 2014. – 104 p. – ISBN 978-9975-125-35-2.

Rec: Ghilaș, Ana // Arta. Seria Arte Audiovizuale. Muzică. Teatru. Cinema. – 2014. – Vol. 23, nr. 4. – P. 168-169.

Rec.: Hobjilă, Angelica // Philologica Jassyensia. – 2014. – Nr 1 (19). – P. 301-303.

Rec:. Secară, Adi G. Cinematografia, altfel... // Dunărea de Jos. – Galați : Centrul Cultural Dunărea de Jos. – 2014. – Nr 151. – P. 34-35.

Tipa, **Violeta**. Magia filmului de animație : Etape, tehnici, personalități ale animației moldovenești / Violeta Tipa. – Chișinău : Epigraf, 2020. – 336, [40] p. – ISBN 978-9975-60-379-9.

Rec: Olărescu, Dumitru. Magia filmului de animație // Literatura și Arta. – 2021. – 4 noiem. – P. 8.

***

Tipa, **Violeta**. Afirmarea animației moldovenești / Violeta Tipa // Cinematografia națională : istorie și destine. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 120-129. – ISBN 978-9975-84-174-0.

Tipa, **Violeta**. Conferința Științifică Internațională Patrimoniul Cultural: Cercetare, Valorificare, Promovare, Ediția a 15-a / Violeta Tipa // Revista de Etnologie și Culturologie. – 2023. – Nr 33. – P. 130-131. – ISSN 1857-2049.

Tipa, **Violeta**. Festival Under The Sign of Premieres. Lalka tez czlowiek, XIV Edition / Violeta Tipa // Theatrical Colloquia. – 2020. – Vol. 10. – P. 191-203. – DOI number 10.2478/tco-2020-0014 SCIENDO.

Tipa, **Violeta**. Frumusețea 2022 la Sibiu : Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu, 2022 / Violeta Tipa // Arta. – 2022. – Nr 2. – P. 131-135. – ISSN 2345-1181.

****Tipa**, **Violeta**. Lalki bez granic / Puppets Without Borders Violeta Tipa // Teatr Lalek (Polonia). – 2019. – Nr 3/4. – P. 72-75. 78. – [în limba engleză și poloneză]

Tipa, **Violeta**. Opera lui Ion Creangă în viziunea regizorului Ion Popescu-Gopo / Violeta Tipa // Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. – 2023. – Nr 1 (44). – P. 48-53. – ISSN 2345-1408.

Tipa, **Violeta**. Prezențe poloneze pe scena teatrelor din spațiul românesc / Violeta Tipa // Anuar de lingvistică și istorie literară (Iași). – 2022. – Nr 2. – P. 157-165. – ISSN-L 1583-7017.

Tipa, **Violeta**. Proiectul Night Guguță: experimente teatrale : (Night Guguță – un nou fenomen în peisajul teatral autohton) / Violeta Tipa // Studii culturale, Ediția a 3-a, 28 septembrie 2021, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 67-76. – ISBN 978-9975-3521-4-7.

Tipa, **Violeta**. The man of the future: transhumanist stories (via the film discourse) / Violeta Tipa, Lucian Cumpătă // International Journal of Communication Research. – 2020. – Vol. 10. – P. 315-321. – ISSN 2246-9265.

Tipa, **Violeta**. Valențe culturale în filmele lui Ion Truică / Violeta Tipa // Linguistic

and Cultural Contacts in the Romanian Space – Romanian Linguistic and Cultural Contacts in the European Space, proceedings, 16-18 September 2015, Iași / edited by Luminița Botoșineanu, Ofelia Ichim and Florin-Teodor Olariu. – Roma : Aracne Editrice, 2016. – P. 477-486. – ISBN 978-88-548-9801-1.

***

A fost lansat volumul „Anton Mater: Ispitele scenei și ale ecranului" de Violeta Tipa // Moldpress: [site]. – 2024. – 5 iun. – URL: https://www.moldpres.md/news/2024/06/05/24004213 (accesat : 06.06.2024).

Koroliova, Elfrida.Violeta Tipa. Constantin Bălan: ipostazele artisticului / Elfrida Koroliova // Arta. – 2023. – Nr 2. – P. 129-130. – ISSN 2345-1181.

Rotaru, Tatiana. Festivalul animației : [despre activitatea cercetătoarei Violeta Tipa] / Tatiana Rotaru // Literatura și Arta. – 2016. – 3 noiem. – P. 6.

Tipa Violeta : [eseu biografic] // Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi". Filiala Bibliotecii Municipale „B.P Hasdeu" : [site]. – 2016. – 16 noiem. – URL: https://biblioart.wordpress.com/2016/11/16/tipa-violeta/ (accesat : 06.06.2024).

Tipa Violeta : [fișier biografic] // Moldovenii.md : [site]. – URL: https://www.moldovenii.md/md/people/1272 (accesat : 06.06.2024).

Violeta Tipa. Moldovan Animation : (schiță biografică) // The 16th International Animation Festival „Hiroshima 2016" : (catalog). – Hiroshima, 2016. – P. 140. – [în limbile engleză și niponă].

Elena Harconița

Claudia PARTOLE 1955

Poetă, prozatoare, eseistă, dramaturg și jurnalistă.

S-a născut pe 14 iunie 1955, în s. Cotova, rn. Drochia, în familia lui Afanasie și a Elizavetei-Lidia (născută Ciobanu) Partole.

După absolvirea școlii medii din Cotova (1962-1972), studiază la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Filologie, secția de ziaristică (1972-1977), având-i ca profesori pe N. Corlăteanu, E. Ciornîi, D. Coval, I. Dumeniuk ș.a.

Activează apoi ca redactor de programe cinematografice la Comitetul de Stat al Radioteleviziunii Moldovenești (1977-1978). Este redactor la Editura „Cartea moldovenească" (1979-1981); corespondent al ziarului „Învățământul public", ulterior „Făclia" (1981-1985); colaborator literar la revista „Alunelul" (1985-1994). Din 1994 moderează Salonul literar-artistic „La Creangă" (Biblioteca Națională pentru Copii „I. Creangă"). Este redactor la revista „Univers muzical", publicație a Uniunii Muzicienilor din Moldova (2000-2005); din 2005 este președintele Asociației Obștești „BIOS". Colaborează cu redacția „Copii-radio"; cu publicațiile periodice „Scânteia leninistă" (ulterior, „Noi"); Ziarul „Tânărul leninist" (ulterior, „Florile dalbe"); „Femeia Moldovei"; „Literatura și arta"; „Nistru" („Viața Basarabiei"); „Contrafort"; „Convorbiri literare"; „Cronica veche"; „Dunărea de Jos" etc.

A debutat în 1982 cu volumul de proze pentru copii „Mahalaua veselă", apărut la Editura „Literatura artistică" din Chișinău. A scris peste 30 de cărți pentru cititorii de toate vârstele, multe dintre ele fiind reeditate nu o singură dată.

Este autoarea cărților pentru copii: „În așteptarea mamei" (1989); „Are mama fată mare" (1992); „Un mare calendar pentru tine, mic ștrengar" (1995); „Grăbește-te încet" (2002); „Salba cu mărgele care plâng" (2004); „Domnița Păstoriță" (2005); „Povestea domnului Caras" (2007); „Țara mea privită din stele" (2008); „Copilul din colivie" (2010, ediția a doua: 2012); „Floarea iubirii" (2010, 2012); „Lumea animalelor în imagini fermecate" (2011); colecția „Să crești mare, puișor" (din care fac parte: „Mica Ica-Bâzâica", „Mâțu-motănică", „Noapte bună", „Nani, puișor", „Ce mașini minunate", „Anotimpuri surioare", „În ospeție la menajerie", „Cântece de leagăn", „Ai grijă de tine", „Învață de la buna dimineață", „E minunat să fii educat") (2011-2012); „Bună dimineața, Dimineață!" (2015); „Domnișoara Cineluța" (2015); „Prietenul meu Elenis sau Cum m-am făcut scriitoare" (jurnal adolescentin)" (2016); „Lola cea frumoasă" (2017);

„Invazia” (2018); „Motanul cel cu șapte vieți”, „Il Gatto Farfallone” („Motanul Fluture”), „Another Coffe Stories” (2022); „Cine, cine vine?” (2022); „Ștrengărița”, povestire pentru copii (2023).

Scrie și poezie, care apare în volumele: „Păsări suntem când ne naștem” (1992); „Psalmii Mariei Magdalena” (1995); „Eu sunt” (2000); „Dumnezeu vine la mare” (2004, ediția a doua: 2005); „Învață de la toate” (lecții de citire a naturii) (2005); „De la facerea lumii citire” (2007).

Claudia Partole semnează volumele de proză: „Îmblânzirea câinilor” (jurnalul unei experiențe onirice) (2009); „Viața unei nopți sau Totentanz” (2009, ediția a patra: 2023); „Peisaj cu Dimineți și Clipe” (roman rocambolesc cu soare, păsări, câini și melci) (2012); „Ultima amantă” (2012); „Când eram înger” (2012); „Trandafirul pustiului” (2015; ediția a treia: 2017); „Rebela” (2019, 2021); „Straniera” (2020, 2021); „Fraierul” (2021, 2022).

A mai scris eseurile „O clipă” (1998); „Cea mai așteptată întâlnire” (1999); „Și la mare vine Dumnezeu” (2006); „Jurnal săptămânal la Europa Liberă” (2012) și lucrările dramatice: „Unde ești, Iren?” (2004); „O plută așteaptă” (2006); „Reculegere”, cugetări, tablete, interviuri (2006).

A pregătit cărțile: „Revenirea acasă” de I. Papazoglo (2001); „Avere văzută și nevăzută”, povești scrise de copii; „Natura – izvor de inspirație”, poezii scrise de copii (2002); „Ioan Papazoglo”, album (2005); „Viața mea e un turneu” de M. Bieșu (2005).

A tradus din limba rusă volumele: „Peștera aurită” de I. Gurina (2010); „Vrăjitorie zglobie” de același autor (2011); „Basme europene” (2011); „Poezii despre animale” (2011); „Micuța Margo” de T. Nakonecinaia și „Aventurile spiridușului Tim” (2012); „Scrisoare pentru tata”, antologie de proză scurtă din Azerbaidjan (2012).

Este prezentă în antologiile: „Tu ești taina”, versuri de dragoste (2005); „Spiritualele poduri ale prieteniei/Duhovinite mostovi na prijatelstvoto”, antologie de versuri în aromână și macedoneană (Skopje, Macedonia, 2010); „Floarea iubirii/Peace story” (Seul, Coreea de Sud, 2011); „Nase Zrcadlo”, antologie de proză scurtă în limba cehă (Praga, 2014); „Cartea prozei scurte” (Chișinău, 2015); „Cartea copilăriei”, proză pentru copii (Iași, 2016); „Proză scurtă” (Început de secol XXI. Literatura din Basarabia) (Chișinău, 2017); „Nouvelles de Moldavie”, antologie de proză scurtă în limba franceză (Paris, 2018); „Dunia” – revistă antologică de proză în limba azerbaidjană (Baku, 2017); „Cartea poeziei” (Chișinău, 2017); „În jurul coronavirusului” (revista „Persoana”, 2020); „CoronaJurnal – gânduri din izolare” (București, 2020).

Claudia Partole este membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova (din 1993), a Uniunii Scriitorilor din România (din 2001), a Uniunii Jurnaliștilor și a Uniunii Muzicienilor (2005).

Pentru activitatea sa fructuoasă a fost distinsă cu: Premiul Bibliotecii Naționale pentru Copii „I. Creangă” din Chișinău (1989); Premiul Ministerului Culturii la Concursul de dramaturgie (1990, 2001, 2003, 2004); Premiul Salonului Internațional de Carte pentru Copii (1994, 2003, 2005, 2007; 2010; 2013; 2015 2017; 2018); Premiul „O. Cazimir” (Salonul de Carte, Iași); Premiul Uniunii Scriitorilor pentru proză pentru lucrarea „Viața unei nopți sau Totentanz”, apărută în colecția „Cărți sonore”, Radio Moldova, CD (2011); Premiul „I. Creangă”, Iași, România (2011); Premiul „I. Creangă” pentru activitate literară din partea Bibliotecii Naționale pentru Copii „I. Creangă” din Chișinău (2012); „Testimoniu” (Festivalul național al cărții și lecturii. Ediția a VI-a), Biblioteca Națională a Republicii Moldova, pentru cartea „Prietenul meu Elenis” (2017); Premiul Ministerului Culturii „C. Stere” în domeniul literaturii (2021) ș.a.

Este deținătoare a „Diplomei Andersen” (Copenhaga, 2008); laureată a Concursului „În jurul coronavirusului”, organizat de Asociația Internațională „Personalitate” (2020); i s-a conferit Diplomă de excelență pentru păstrarea și promovarea limbii române de către Societatea Culturală „Apollon”, România (2022).

Laureată a Medaliei „M. Eminescu” pentru activitate literară (2010).

În 2020 consătenii i-au conferit titlul Cetățean de onoare.

A se vedea și articolele din „Calendar Național” 2005. –

Chișinău, 2004. – P. 172-173; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015 – P. 222-223; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 196-198.

Bibliografie selectivă:

Partole, Claudia. Cine, cine a venit? / Claudia Partole. – Chișinău : Prut Internațional, 2022. – 27 p. – ISBN 978-975-54-661-4. – ISBN 978-9975-54-432-0.

Partole, Claudia. Farfallone, motanul-fluture / Claudia Partole. – [Chișinău] : Prut Internațional, 2024. – 44 p. – ISBN 978-9975-54-791-8.

Partole, Claudia. Fraierul / Claudia Partole. – Chișinău : Lumina, 2021. – 200 p. – ISBN 978-9975-65-479-1.

Partole, Claudia. Straniera / Claudia Partole. – București ; Chișinău : Tipografia Centrală, 2020. – 368 p. – ISBN 978-9975-3282-7-2.

Rec.: Filip, Iulian. Demult n-am mai stat de vorbă cu mine atât de îndelungat / Iulian Filip // Literatura și Arta. – 2021. – 21 ian. – P. 8. – ISSN 1857-3835.

Partole, Claudia. Ștrengărița / Claudia Partole. – Chișinău : ARC, 2023. – 31 p. – ISBN 978-9975-0-0727-6.

Partole, Claudia. Tötentanz sau Viața unei nopți : (Jurnalul menajerei) / Claudia Partole. – Chișinău : Bestseller, 2023. – 240 p. – ISBN 978-9975-77-394-2.

Rec.: Munteanu-Hadârcă, Maria. Priveghiul singurătății / Maria Munteanu-Hadârcă // Literatura și Arta. – 2021. – 16 dec. – P. 6.

***

Partole, Claudia. Amintiri dulci amare / Claudia Partole // Literatura și Arta. – 2020. – 24 sept. – P. 6.

Partole, Claudia. Consfințirea Cuvântului : [creația poetului Nicolae Bălțescu] / Claudia Partole // Literatura și Arta. – 2021. – 21 oct. – P. 5.

Partole, Claudia. Curajul de a pătrunde în Lumea Copilăriei / Claudia Partole // Literatura și Arta. – 2022. – 3 noiem. – P. 7.

Partole, Claudia. Despre binecuvântare... [acad. Mihai Cimpoi – 80 de ani de la naștere] / Claudia Partole // Literatura și Arta . – 2022. – 1 sept. – P. 9.

Partole, Claudia. Despre elocința unei copilării / Claudia Partole // Literatura și Arta. – 2022. – 15 sept. – P. 8.

Partole, Claudia. File din Jurnalul meu / Claudia Partole // Florile dalbe. – 2015. – 18 iun. – P. 13.

Partole, Claudia. Lumea serafică a poetei : [creația poetei Lidia Ungureanu] / Claudia Partole / Limba Română. – 2021. – 4 noiem. – P. 5.

Partole, Claudia. Maria Magdalena, vestitoarea Învierii Domnului / Claudia Partole // Literatura și Arta. – 2021. – 3 iun. – P. 5.

Partole, Claudia. Mesager al Dragostei dintâi / Claudia Partole // Literatura și Arta. – 2020. – 17 sept. – P. 5.

Partole, Claudia. O salbă de cuvinte alese : [Claudia Balaban la 80 de ani] / Claudia Partole // Literatura și Arta. – 2021. – 8 apr. – P. 7.

***

Claudia Partole : Biobibliografie / alcătuitor: Sabina Dodul. – Chișinău : Pontos, 2005. – 88 p. – ISBN 9975-926-87-8.

***

Ivanov, Nadejda. Partole Claudia / Nadejda Ivaqnov // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni. – Chișinău : Editura UNU, 2023. – P. 322-327. – ISBN 978-9975-179-02-7.

Pilchin, Maria. Cartea pentru copii : [cu referire la Claudia Partole, Vasile Romanciuc, Irina Nechit, Ionela Hadârcă, Ianoș Țurcanu, Ion Diordiev, Petre Popa] / Maria Pilchin // Revista Literară. – 2022. – Nr 3 (68). – P. 13.

Sărcăneanu, Ecaterina. Întâlnire cu impact spiritual și motivațional pentru lectură : [întâlnirea cu scriitorii Claudia Partole și Ianoș Țurcanu la Gimnaziul „Mihai Viteazul" din satul Carahasani, raionul Ștefan Vodă, în cadrul Campaniei Naționale de promovare a lecturii „Să citim împreună"] / Ecaterina Sărcăneanu, Liuba Arpentii // Realități Culturale. – 2020. – Nr 2. – P. 20-21. – ISSN 1857-4424.

Țopa, Efimia. Parole Claudia / Efimia Țopa // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 399-401. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Ana Struță

Anatol E. BACONSKY 1925-1977

Poet român, prozator și critic literar, eseist și traducător, originar din Basarabia.

S-a născut la 16 iunie 1925, în com. Cofa, jud. Hotin, fiind cel mai mare dintre copiii preotului Eftimie din Duruitoarea și a Liubei, născută Marian. Inițiala E. din numele său provine de la prenumele tatălui, Eftimie, după obicei rusesc. A fost fratele criticului și istoricului literar Leon Baconsky și tatăl lui Teodor Baconschi. S-a stins din viață în urma cutremurului din 4 martie 1977, la București.

În perioada 1931-1934 urmează școala primară la Drepcăuți, apoi devine elev (pentru câteva luni) al gimnaziului din târgul Lipcani.

A urmat liceul la Chișinău și apoi, după refugiu, la Râmni-

cu Vâlcea (1936-1945). Între 1945 și 1949 a frecventat cursurile Facultății de Drept a Universității din Cluj-Napoca. A debutat cu versuri în revista pentru copii „Mugurel" din Drepcăuți (1943) și cu eseu în „Tribuna nouă" din Cluj-Napoca (1945), iar debutul editorial s-a produs în 1950 cu volumul „Poezii". A fost redactor-șef al revistei clujene „Almanah literar" (1952), devenită ulterior „Steaua" (1959). În primii ani poezia sa este apropiată de poetica realismului socialist, la maturitate însă Anatol E. Baconsky devine un poet neoexpresionist.

La Congresul Scriitorilor din 1956 poetul atacă principiile dogmatice ale proletcultismului. În 1959 este concediat din funcția de redactor-șef de la „Steaua". După care se mută cu traiul la București. În 1965 este ales în Comitetul de conducere al Uniunii Scriitorilor din România. Călătorește în Germania și Austria (1967), Italia și Austria (1968), Ungaria (1969), Elveția și Franța (1970).

La invitația Academiei Germane, în 1972, se stabilește pentru un an în Berlinul de Vest. În același an participă la un congres internațional, organizat de Asociația Scriitorilor din Austria.

În 1973 publică antologia „Panorama poeziei universale contemporane", asigurând selecția și traducerea poemelor, întocmind cronologia, studiul introductiv și prezentările poeților antologați. Traduce din lirica universală, preferându-i pe S. Quasimodo, C. Sandburg, A. Lundkvist.

A fost un scriitor foarte prolific, publicând poezie, proză, eseu, traduceri, critică literară și de artă. Opera lui Anatol E. Baconsky s-a bucurat de apreciere națională și internațională, atât în România, cât și în Germania, Austria, Franța. Anatol E. Baconsky continuă să fie publicat. În 1997, la Chișinău, la Editura „Litera", în colecția „Biblioteca școlarului", îi apar două volume – romanul „Biserica Neagră" și cartea de poezii „Fluxul memoriei".

A fost apreciat cu Premiul revistei „Steaua" pentru volumul „Remember" (1969); cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru volumul „Cadavre în vid" (1970); Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru antologia „Panorama poeziei universale contemporane" (1974).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2000". – Chișinău, 1999. – P. 174-180; „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 175.

Bibliografie selectivă:

Baconsky, Anatol E. Corabia lui Sebastian : poezii și antipoezii / Anatol E. Baconsky. – București : Cartea Românească, 1978. – 78 p.

Baconsky, Anatol E. Dincolo de iarnă. Pasteluri / Anatol E. Baconsky. – București : Editura Tineretului, 1957. – 106 p.

Baconsky, Anatol E. Fiul risipitor : Poezii / Anatol E. Baconsky. – București : Editura pentru Literatură, 1964. – 146 p.

Baconsky, Anatol E. Fluxul memoriei : Poezii / Anatol E. Baconsky. – București : E.S.P.L.A., 1957. – 149 p.

Baconsky, Anatol E. Itinerarii plastice / Anatol E. Baconsky. – București : Meridiane, 1987. – 336 p.

Baconsky, Anatol E. L'Église noire / Anatol E. Baconsky. – Bucarest : Fondation Culturelle Roumaine ; Paris : Éditions Paris-Méditerranée, 1977. – 185 p. – ISBN 2-84272-030-X. – ISBN 973-577-131-4.

Baconsky, Anatol E. Meridiane : Pagini despre literatura universală contemporană / Anatol E. Baconsky. – București : Editura pentru Literatură, 1965. – 436 p.

Baconsky, Anatol E. Panorama poeziei universale contemporane / Anatol E. Baconsky. – Oradea : Albatros, 1972. – 908 p.

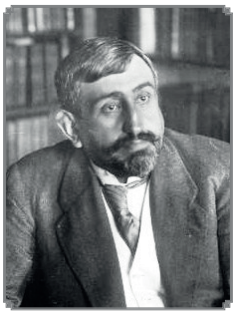
***

Ciocanu, Anatol. Baconsky A(natol) E. / Anatol Ciocanu // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 20-21. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Țarălungă, Ecaterina. Baconschi A(natol) E(milian) / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Editura AGIR, 2019. – P. 50-51. – ISBN 978-973-720-765-4.

Wächter, Magda. Anatol E. Baconsky : scriitorul și măștile / Magda Wächter. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2007. – 364 p. – ISBN 978-973-133-041-9.

Ana Struță

Leon CASSO
1865-1914

Jurist, avocat, doctor în drept, profesor universitar, istoric, publicist, politician, originar din Basarabia.

S-a născut la 18 iunie 1865, în s. Ciutulești, Soroca. A decedat la 9 decembrie 1914, la Petrograd (astăzi, Sankt Petrersburg). A fost înmormântat la baștină, după dorința sa. Provenea dintr-o familie de boieri moldoveni. Unchiul său, Nicolae Casso, a fost revoluționar român, iar tatăl, Aristide, a fost membru activ al Societății „Junimea".

A urmat studii la liceele din Chișinău și Odesa, pe care le-a completat la Paris, la Liceul „Condorcet" și la École de droit. Tot la Paris s-a înscris la Universitatea Sorbona, la Facultatea de Filozofie și Istorie. Ulterior a studiat jurisprudența la universitățile din Heidelberg și Berlin. În 1889 a susținut doctoratul în drept la Universitatea din Berlin, cu lucrarea: „Responsabilitatea moștenitorului prin testament în dreptul roman și modern". A urmat magistratura la Universitatea Imperială din Dorpat (Tartu, Estonia). A obținut titlul de docent în dreptul bisericesc (1892). Și-a susținut a doua teză de doctorat, cu tema „Conceptul de gaj în dreptul modern" la Universitatea din Kiev (1898). Disertația a fost dedicată studiului naturii juridice a gajului și istoriei dezvoltării sale în dreptul roman, în dreptul Rusiei, Franței și Germaniei.

Și-a început activitatea ca profesor la Universitatea din Dorpat, unde a ținut cursuri de drept civil (1892-1893) și drept baltic (1893). Din 1895 a activat în calitate de profesor agregat de drept civil rus la Catedra de drept civil a Universității din Harkov.

În anii 1908-1910 a fost director al Liceului Imperial „Țarul Nicolai" (supranumit „Liceul Katkov") din Moscova – o instituție de învățământ superior privată, cu regim închis, destinată copiilor din familiile nobile.

Din 1910 a stat în fruntea Ministerului Educației Publice a Rusiei țariste, iar din 1911 a fost ministru în cabinetele lui P. Stolîpin, V. Kokovțov și I. Goremîkin. Leon Casso era unul din miniștrii conservatori, ai așa-zisei „aripi drepte" a guvernului. A ocupat funcția de ministru până la moarte.

În istoriografia națională a rămas o figură controversată, deoarece, chiar dacă a acceptat drepturile basarabenilor, nu i-a susținut în dorința lor de a avea o școală și o biserică națională.

Leon Casso a publicat 18 lucrări dedicate studiului istoric și dogmatic al dreptului civil rus în comparație cu dreptul roman, german și francez. Printre acestea: „Succesiunea moștenitorilor și obligațiile moștenitorului" (1895); „Dreptul bizantin în Basarabia" (1907); „Studiile științifice ale liceului imperial" (1912); „Rusia la Dunăre și formarea regiunii basarabene" (1913); „Petru Manega. Codificator uitat al dreptului basarabean" (1914) ș.a. Ultimele sale lucrări au fost în mare parte de natură istorică, dar asociate unor problemele juridice.

Pentru activitatea sa a fost decorat cu Ordinul „Sfânta Ana" de gradul I (1913); cu Medalia „În memoria domniei împăratului Alexandru al III-lea"; cu Medalia „300 de ani de domnie a dinastiei Romanov" (1913).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 192-193; „Calendar Național 2014". – Chișinău, 2014. – P. 340-341.

Bibliografie selectivă:

Casso, Leon. Rusia și bazinul dunărean / Leon Casso. – Iași : Tipografia Alexandru A. Țerek, 1940. – 352 p.

***

Baciu, **Gheorghe**. Leon Aristid Casso (8.VI.1865 – 26.XII.1914) / Gheorghe Baciu // Personalități de viță moldavă : 125 destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău, 2017. – P. 101-103. – ISBN 978-9975-129-29-9.

Casso Leon // Chișinău : enciclopedie. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 116-117.

Colesnic, **Iurie**. Casso Leon / Iurie Colesnic // Basarabia necunoscută : Ediție în trei volume. Vol. 2 / Iurie Colesnic. – Chișinău : Cartier, 2019. – P. 36-39. – ISBN 978-9975-86-362-9. – ISBN 978-9975-86-371-1.

Tașcă, **Mihai**. Leon Casso – eminent jurist basarabean / Mihai Tașcă // Revista de drept privat. – 2002. – Nr 2. – P. 91-102.

Țarălungă, **Ecaterina**. Casso Leon / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Editura A.G.I.R., 2019. – P. 158. – ISBN 978-973-720-763-0. – ISBN 978-973-720-765-4.

Maria S. Ciobanu

Vladimir PALAMARCIUC 1945

Artist plastic.

Vladimir Palamarciuc s-a născut la 18 iunie 1945, în or. Rovno, Ucraina. În perioada 1972-1976 și-a făcut studiile la Colegiul Republican de Arte Plastice „Al. Plămădeală", clasa profesorului V. Țehmister.

A debutat în anul 1978 cu lucrarea „Apărătorii hotarelor", în cadrul Expoziției „Jubileul grănicerilor", la Muzeul Național de Artă al Moldovei.

Prima sa expoziție personală a avut loc în 1981, la Biblioteca Națională a Republicii Moldova (pe atunci, Biblioteca Republicană „N. Krupskaia"). A mai avut expoziții personale la Muzeul Național de Artă al Moldovei (1984, 1990, 2020), la Centrul Expozițional „C. Brâncuși" (1995; 2005) și la Președinția Republicii Moldova (2021). A participat la expoziții unionale și internaționale: în Italia, Germania, Franța, România, Rusia, Ucraina, Uzbekistan, Afganistan, Turcia ș.a.

Lucrările sale se află în colecții publice și private din SUA, Marea Britanie, Israel, Franța, Germania, România, Rusia, Ucraina, inclusiv la Muzeul Național de Artă al Moldovei, la Centrul de Cultură „G. Apostu" din Bacău, la Muzeul Județean din Buzău.

În 1983 a devenit membru al Uniunii Artiștilor Plastici (UAP) din Republica Moldova, secția pictură.

A obținut Premiul Mare și Premiul Publicului la Salonul internațional „Beau Regard" din Franța, în anul 1992. În 1998 a devenit câștigătorul Marelui Premiu la Concursul municipal de arte plastice din Chișinău. În 2006 a fost distins cu Premiul Ministerului Culturii al Republicii Moldova și cu Premiul UAP România, iar în 2011 cu Premiul Centrului de Cultură „G. Apostu" din Bacău, România și cu Premiul de Excelență al UAP din Republica Moldova.

Bibliografie:

Beghiu, Tatiana. Pictorul Vladimir Palamarciuc: „Fiecare expoziție este un examen al maturității artistice" : creația artistului plastic Vladimir Palamarciuc / Tatiana Beghiu // Ziarul de Gardă. – 2015. – 12 noiem. – P. 24.

Breazu, Florina. Vladimir Palamarciuc (1945) / Florina Breazu // Abstracția – formă a libertății = Abstracția – A Form of Freedom : Abstract Painting Exhibition From the 60s and 90s of the 20th Century : Expoziție de pictură abstractă din perioada anilor '60-'90 ai secolului XX / Florina Breazu. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 52-53. – ISBN 978-9975-166-40-9.

Jantâc, Nicolae. Resorturile unui talent viguros : Pictorul Vladimir Palamarciuc – 70 de ani de la naștere / Nicolae Jantâc // Realități Culturale. – 2016. – Nr 2. – P. 7-8. – ISSN 1857-4424.

Munteanu, Angela. Vladimir Palamarciuc (1945) / Angela Munteanu // Estetica peisajului în Artele Plastice din Moldova. – Chișinău : Lexon-Prim, 2021. – P. 191-292. – ISBN 978-9975-909-81-5.

Spânu, Constantin. Convergențe sintactice și axiologice în creația lui Vladimir Palamarciuc / Constantin Spânu // Akademos. – 2017. – Nr 2 (45). – P. 146-151. – ISSN 1857-0451. – E-ISSN 2587-3687.

Toma, Ludmila. Vladimir Palamarciuc, 75 ani de la naștere / Ludmila Toma // Arta.md – 2019-2021 : [Album de artă al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova] / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 106-107. – ISSN 2537-6136.

Ana Struță

Traian ICHIM 1975

Muzician român, doctor în muzică, dirijor de orchestră, originar din Chișinău.

S-a născut pe 19 iunie 1975, la Chișinău, într-o familie de muzicieni. Fratele său este doctor în studiul artelor, șef-partidă în compartimentul contrabas la Teatrul de Operă Valencia, tatăl profesor universitar, Artist al poporului.

Și-a făcut studiile la Liceul Republican de Muzică „C. Porumbescu" din Chișinău (1982-1993). În 1993 a fost admis la studii la Academia de Muzică „G. Musicescu" din Chișinău (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte

Plastice), specializarea dirijor de orchestră. După un an, s-a transferat la Academia de Muzică „Gh. Dima" din Cluj-Napoca, la clasa profesorului P. Sbârcea (1994-1999). În 2007 și-a început cursurile de doctorat în muzică în cadrul Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), cu teza „Impactul interpreților basarabeni din perioada interbelică asupra devenirii teatrelor de operă din București și Cluj". În 2017 a obținut titlul de doctor în studiul artelor și culturologie la Institutul Patrimoniului Cultural din cadrul AȘM. În anii 1994-1995 a urmat cursurile profesorului M. Secikin la Chișinău, ale profesorului Ch. Brodel la Universitatea din Dresda, Germania (1995-1996), la Arad a studiat cu Gh. Costin, Gh. Victor Dumanescu, B. Webb (1997) și cu O. Calleya (1998).

Își începe cariera ca profesor de pian la Școala de muzică din Cluj-Napoca, îmbinând cu succes munca de profesor cu cea de dirijor de orchestră. La 25 de ani devine unul dintre cei mai tineri dirijori din România.

În anii 1999-2001 este director muzical la Teatrul de Revistă din Deva. Dirijează la Teatrul de Operă și Operetă din Craiova și la Fundația „S. Celibidache" din București (2001-2002). Din 2003 este dirijor al Orchestrei Operei de Stat din Brașov.

Este profesor asociat la Facultatea de Muzică din cadrul Universității „Transilvania" din Brașov, clasa de operă, muzică de cameră și de orchestră (din 2004). A fost dirijor și coordonator muzical la Opera Națională Română din Iași (2014-2016).

A colaborat cu mai multe filarmonici și orchestre din România și Republica Moldova: Orchestra de Cameră a Filarmonicii Naționale a Republicii Moldova, Filarmonica Națională a Republicii Moldova, Orchestra și Corul Academiei Internaționale „Bach", Orchestra Simfonică din Arad și Opera Română din Cluj-Napoca.

Apare la pupitrul Operei Naționale din Iași în cadrul Galei Operelor Naționale din România în anii 2014, 2015. Dirijează Gala de Operă la Kulturzentrum von Der Gasteig (München) în 2011 (în cadrul turneului Operei Brașov). Susține un spectacol extraordinar al Operei Brașov (cu opera „Fiica regimentului") pe scena Festspielhaus din Salzburg în 2009. Este prezent ca dirijor la aniversarea primului număr al „Jurnalului național", într-un concert la Ateneul Român. În 2005 a susținut spectacolul extraordinar „Povestirile lui Hoffmann" la Sala Palais des Congrès din Strasbourg (în cadrul turneului european al Operei Brașov). Concertul de rock simfonic al Formației „Iris-Atheneum" la Sala Palatului din București a fost declarat în România evenimentul anului 2000.

A apărut la pupitrul dirijoral al Operei Naționale Române Cluj-Napoca, al Operei Naționale din Tirana (Albania), al Operei Române din Craiova, al Teatrului de Operă și Balet „O. Danovschi" din Constanța, al Filarmonicii „Gh. Dima" din Brașov, al Filarmonicii „Banatul" din Timișoara, al Filarmonicii „Moldova" din Iași, al Filarmonicii „S. Dumitrescu" din Râmnicu Vâlcea, al Filarmonicii din Sibiu, al Orchestrei și Corului Filarmonicii „Oltenia" din Craiova, al Orchestrei Naționale de Cameră din Republica Moldova, al Orchestrei de Cameră Radio București, al Corului Radio din București.

A dirijat mai multe premiere de operă și balet: „Don Pasquale", „Lucia di Lammermoor", „La fille du régiment" de G. Donizetti; „Il Trovatore", „Nabucco" de G. Verdi; „La Boheme", „Madama Butterfly" de G. Puccini; „Don Giovanni" de W. A. Mozart; „Les Pecheurs de Perles" de G. Bizet; „Les Contes d' Hoffmann" de J. Offenbach; „Die Fledermaus" de J. Strauss fiul; „Norma" de V. Bellini; „Don Quijote" de L. Minkus; „Lacul lebedelor" de P. Ceaikovski ș.a.

A colaborat cu personalități din lumea muzicii, precum: L. Nucci, L. Văduva, E. Moșuc, F. Filip, M. Nicolescu, P. Hărășteanu, Florin Croitoru, B. Rancea, N. Woltz, I. Iliescu, E. Doga ș.a.

A participat la numeroase turnee în Germania, Austria, Olanda, Elveția, Luxemburg, Anglia, Franța, Albania, Italia, Republica Moldova.

A publicat articole în ziarul „Gazeta de Transilvania" din Brașov; în revista de cultură „Țara Bârsei" a Muzeului „Casa Mureșenilor" din Brașov; în volumul de lucrări de muzicologie al Facultății de Muzică din cadrul Universității „Transilvania" din Brașov.

La Gala Operelor Naționale din România a fost desemnat cel mai bun dirijor al stagiunii 2014-2015.

Bibliografie:

Ichim, **Traian**. Figuri reprezentative ale liricii basarabene la Teatrele de Operă din Cluj și București din perioada interbelică / Traian Ichim. – București : Editura Muzicală, 2019. – 248 p. – ISBN 978-973-42-1055-8.

Ichim, **Traian**. Impactul interpreților basarabeni asupra devenirii teatrelor de operă din Cluj și București în anii 1920-1940 : 653.01 – Muzicologie : Teză de doctor în studiul artelor și culturologie / Ichim Traian. – Chișinău, 2017. – 265 p.

***

Ichim, **Traian**. Lidia Lipcovscaia – figură marcantă a teatrului liric basarabean / Traian Ichim // Limba Română. – 2011. – Nr 11/12. – P. 181-187. – ISSN 0235-9111.

Ichim, **Traian**. Zenaida Pally – o voce de aur a teatrului liric românesc / Traian Ichim // Akademos. – 2019. – Nr 4. – P. 150-153. – ISSN 1857-0461.

***

****Banu**, **Gabriela**. Se cântă Mozart! : [cu referire la dirijorul Traian Ichim] // Gazeta de Transilvania. – 2005. – 12-13 noiem. – P. 5.

****Cichirdan**, **Petre**. Arta științei muzicii. Virtuozi pe scena Filarmonicii vâlcene : [cu referire la dirijorul Traian Ichim] / Petre Cichirdan // Info plus. – 2003. – 11 dec. – P. 12.

****Moldoveanul Traian Ichim cel mai tânăr dirijor din România** // Ziarul din Iași. – 2000. – 8 noiem. – P. 4.

****Oliverta**, **Lila**. Don Giovanni, mister ii grave vdes në skenën e Apolonisë. Opera Mozart interpretohet nga Teatri „Brașov" : [cu referire la dirijorul Traian Ichim] / Lila Oliverta // Gazeta Shqiptare. – 2006. – 22 iul. – P. 23.

Popescu, **Mariana**. Traian Ichim / Mariana Popescu // Muzicieni basarabeni afirmați în România / Mariana Popescu. – București : Editura Muzicală, 2014. – P. 179-182. – ISBN 978-973-42-0843-2.

Șarov, **Elena**. Traian Ichim – un tânăr dirijor pe scena Filarmonicii / Elena Șarov // Literatura și Arta. – 1999. – 18 febr. – P. 6.

Maria S. Ciobanu

Paul MIHAIL 1905-1994

Preot, doctor în teologie, istoric, savant basarabean, memorialist, bibliograf și folclorist, publicist.

Paul Mihail (Pavel Mihailovici) s-a născut la 29 iunie 1905, în s. Cornova, jud. Orhei, dar familia sa provenea din com. Ciuciulea, fostul ținut al Iașilor, unde predecesorii au fost preoți și dascăli. A decedat la 11 octombrie 1994, la București.

Rămânând orfan de mic, a fost dus la orfelinatul Mănăstirii Hârjauca, unde a urmat școala mănăstirească. În 1918 a fost admis ca elev la Seminarul Teologic din Chișinău, iar în 1926 devine student al Facultății de Teologie din Chișinău și pentru câțiva ani este secretarul facultății (1927-1930). Din 1928 a urmat cursurile Facultății de Litere, secția istoria românilor, a Universității din Iași. În 1945, la Râmnicu Vâlcea, susține teza de doctorat: „Ctitorii românești către locurile sfinte și popoarele vecine", primind calificativul „magna cum laude".

În perioada studiilor la seminar, conduce secția culturală a Societății culturale a elevilor și prezintă aici diverse referate, pe care ulterior le va publica în revistele din Chișinău și Iași: „Luminătorul", „Studentul", „Calendarul bisericesc", „Cuvânt moldovenesc" ș.a. Studiază documente și manuscrise din bibliotecile parohiale și mănăstirești și din arhivele instituțiilor de învățământ și ale statului.

În 1928 debutează în presa periodică și în 1930 susține teza de licență „Legături culturale bisericești dintre români și ruși în secolele XV-XX", mai târziu publicată în revista Societății Istorico-Arheologice Bisericești. Fiind apreciat pentru sârguința cu care cercetează istoricul Bisericii, Eparhia Chișinăului, în fruntea căreia se afla Mitropolitul Gurie Grosu, îi acordă o bursă pentru studii în sud-estul Europei. Paul Mihail lucrează insistent, studiind și copiind numeroase documente, hrisoave, acte voievodale și manuscrise vechi. Rămâne cu impresii și amintiri deosebite pe care le expune în „Jurnalul călătoriei de studii în Sud-Estul Europei" (1931).

Se întoarce la Chișinău cu un număr mare de documente, hrisoave, manuscrise, tipărituri și corespondențe. Este hirotonit diacon (1933) la Catedrala „Nașterea Domnului" și preot (1936) la „Soborul Vechi" din Chișinău. Aici a slujit din anul 1936 până la 28 iunie 1940 și din iulie 1941 până la 18 august 1944.

A activat în calitate de subdirector (1933), apoi director (1941) al Muzeului Istorico-Bisericesc din Chișinău. Director al Școlii de cântăreți bisericești (1941-1944), prezentând rapoarte despre activitatea școlii în revista „Luminătorul".

După 1944 este preot la Biserica „Buna Vestire" din Râmnicu Vâlcea (1944-1946). Între anii 1946 și 1980 deține funcția de paroh al Bisericii „Banu" din Iași, despre care amintește în lucrarea intitulată „Contribuții documentare la istoria orașului Iași", apărută în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie «A. D. Xenopol» din Iași" (vol. I și II, 1987), în anul 1942 este avansat în treapta de iconom stavrofor. A predicat și a catehizat la fiecare slujbă, a introdus cântarea de obște în biserică și s-a îngrijit pentru buna conservare a inventarului parohiei.

Asistent la Facultatea de Filologie a Universității din Iași (1948-1949).

În totalitatea sa, opera științifică a istoricului și teologului Paul Mihail cuprinde peste 500 de lucrări: monografii, ediții de documente, descrieri de cărți manuscrise și vechi tipărituri, articole științifice, recenzii, eseuri, note bibliografice. Lucrările sale au fost catalogate în „Bibliografia veche românească", „Bibliografia românească de lingvistică", „Bibliografia istorică a României" și în bibliografii de peste hotare.

Împreună cu fiica sa, Zamfira Mihail, a publicat volumul „Acte în limba română tipărite în Basarabia", precedat de bibliografia tipăriturilor românești din Basarabia în perioada 1812-1830.

Participă la mai multe congrese și simpozioane istorice din străinătate (Sofia, Praga, Varșovia, Moscova ș.a.).

A donat Bibliotecii Academiei Române, Bibliotecii Centrale Universitare din Iași, Arhivelor Statului din Iași, Institutului de Istorie din Iași documente inedite, manuscrise și obiecte de artă.

I s-a decernat Premiul Academiei Române „Năsturel" (1940) pentru lucrarea „Tipărituri românești în Basarabia de la 1812-1918". A fost omagiat cu diferite ocazii în publicații bisericești și științifice. Pentru activitatea de slujitor al Bisericii de peste 50 de ani, Mitropolitul Moldovei și Sucevei i-a conferit titlul onorific de „Avva" (1950).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 180-181.

Bibliografie selectivă:

Mihail (Mihailovici), Paul. Desiderie sau Cărare către dragostea lui Dumnezeu / ediție după manuscris paisian de Paul Mihail (Mihailovici) ; versiune adaptată și postfață de Zamfira Mihail. – București : Editura Anastasia, 2000. – 272 p. – (Comorile pustiei ; 36). – ISBN 973-9374-53-0.

Mihail (Mihailovici), Paul. Istoricul Bisericii Banu din Iași pe baza documentelor inedite (1705-1985) / Paul Mihail (Mihailovici). – Ed. a 2-a. – București : Paideia, 2015. – 204 p. – ISBN 978-606-748-059-7.

Mihail, Paul. Jurnalul călătoriei de studii în Grecia, la Muntele Athos și la Constantinopol (1931) = Το ΗμερολογιΩτου Τακιδιογ Σπογδων Στηνελλαδα, Τό Αγο Ορόεκαι Την Κωνεταντινονπολη (1931) / Paul Mihail. – Ed. bilingvă. – București : Omonia, 2020. – 398, [4] p. – ISBN 978-606-8916-18-7.

Mihail, Paul. Reconstituiri. Jurnal. Corespondență / Paul Mihail ; ediție îngrijită de Zamfira Mihail și Mihai Papuc. – Chișinău : Știința, 2018. – 412 p. – (Pagini despre Basarabia). – ISBN 978-9975-85-128-2. – ISBN 978-9975-65-995-4.

***

Ierarhi în corespondență cu un preot de enorie - preot dr. Avva Paul Mihail / carte tipărită cu binecuvântarea ÎP Teofan Mitropolitul Moldovei și Bucovinei ; carte diortosită de Preasf. Părinte Calinic Botoșăneanul și prof. dr. Zamfira Mihail. – Iași : Doxologia, 2011. – 328 p. – ISBN 978-606-8278-20-9.

***

Colesnic, Iurie. Părintele Pavel Mihail – un cercetător nemaipomenit / Iurie Colesnic // Bibliologi, bibliofili și colecționari basarabeni : Ghid / Iurie Colesnic. – Chișinău : BNRM, 2019. – P. 166-170. – ISBN 978-9975-3290-1-9.

Colesnic, Iurie. Timp și istorie : Autori de la „Viața Basarabiei" / Iurie Colesnic ; Biblioteca Municipală B.P. Hasdeu. – Chișinău : Grafema Libris, 2011. – P. 222-224. – ISBN 978-9975-52-117-8.

Dragnev Demir. Paul Mihail – promotor al tradițiilor iluministe românești în Basarabia interbelică : (115 ani de la naștere) / Demir Dragnev // Limba Română. – 2020. – Nr 6 (260). – P. 459-466. – ISSN 0235-9111.

Madan Ion. O viață cu calificativul „Magna cum Laudae" / Ion Madan // Basarabeni în lume : (Colecție de materiale și documente prezentate la Polipticul cultural-istoric și științific omonim). Vol. 3 / alcătuitor și îngrijitor: Raisa Melnic. – Chișinău : BNRM, 2007. – P. 142-146. – ISBN 978-9975-9954-8-1. – ISBN 978-9975-9954-9-8.

Melinti, Maxim. Părintele Paul Mihail – o comoară pentru cultura românească : (115 ani de la naștere) : [comunicare în

cadrul Simpozionului științific național „Biblioteca Națională – liant dintre patrimoniul cultural și educație”] / Maxim Melinti (protoiereu) // Magazin Bibliologic. – 2021. – Nr 1/2. – P. 103-108. – ISSN 1857-1476. – DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.4636966.

Melinti, Maxim. Paul Mihail – preot și istoric cornovean / Maxim Melinti // Patrimoniul istoric. – 2016. – Nr 4. – P. 59-63.

Păcurariu, Mircea. Paul Mihail / Mircea Păcurariu // Dicționarul teologilor români / Mircea Păcurariu. – București : Editura Enciclopedică, 2002. – P. 289-291.

Rău, Alexe. Pe cărarea lui Desiderie : (La centenarul nașterii Avvei Paul Mihail) / Alexe Rău // Gazeta bibliotecarului. – 2005. – Nr 6. – P. 1-2.

Maxim Melinti

Petru PASCARU 1935-2007

Istoric, doctor în științe istorice, doctor habilitat în filozofie, profesor universitar, manager, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

S-a născut la 29 iunie 1935, în s. Chetrosu, rn. Drochia, a decedat la 5 septembrie 2007, la Chișinău.

A absolvit școala medie din s. Nădușita, rn. Drochia. Se înscrie la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), la specialitatea istorie (1958). În anii 1960-1963 face studii postuniversitare la aceeași instituție și susține (în 1967) doctoratul în științe istorice, iar în 1978 teza de doctor habilitat în filozofie. În 1979 i se conferă titlul de profesor universitar.

Activitatea profesională o începe în postul de director al școlii din s. Bolboci, rn. Drochia, apoi este transferat în calitate de instructor la Comitetul raional din Drochia. Pe parcursul anului de studii 1958-1959 este profesor de istorie și director școlii din Bolboci.

Începând cu 1963 activează la USM pe post de lector asistent (1966), lector superior, conferențiar (1970), șef de catedră (1973). Apoi (1978-1986) este șef de catedră la Institutul Pedagogic de Stat „I. Creangă” (astăzi, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău).

În perioada 1980-1982 a îndeplinit funcția de consilier al Ministerului Învățământului Superior din Cuba, apoi pe cea de consilier al rectorului Universității din Republica Angola (1984-1985).

Din 1986 până în 1992 este rector al Institutului de Arte din Moldova (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice). În anul 1990 ocupa postul de șef al Catedrei de științe sociale (din 1999 – Catedra de științe filozofice a Universității de Stat a Artelor, din 2002 – a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice).

Petru Pascaru este autorul a patru monografii și a peste 70 de articole științifice, a fost conducător științific al mai multor doctoranzi, care și-au susținut tezele în filozofie și științe politice.

A fost distins cu Ordinul „Gloria Muncii” (1996).

Bibliografie:

Probleme de educație și de instruire în învățământul artistic superior : Seminar metodologic, 2 martie 2001 / colegiul de redacție: P. Pascaru [et al.]. – Chișinău : Universitatea de Stat a Artelor din Moldova, 2002. – 96 p. – ISBN 9975-9617-2-X.

***

In memoriam Petru Nicolae Pascaru//Moldoscopie.–2007.– Nr 3 (38). – P. 180-181. – ISSN 1812-2566.

Petru Pascaru : [date biografice] // Primăria Chetrosu : [site]. – URL: https://primaria-chetrosudrochia.info/personalitati-originare-din-satul-chetrosu/ (accesat : 20.06.2024).

Petru Pascaru (1935-2007) : [fișier biografic] // Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice : [site]. – URL: https://aniversare.amtap.md/?p=1298 (accesat : 20.06.2024).

Elena Harconița

Gheorghe CURINSCHI-VORONA 1925-1996

Arhitect român, istoric al arhitecturii, doctor în arhitectură, savant de talie mondială, conferențiar, publicist, originar din Basarabia.

S-a născut la 30 iunie 1925, la Chișinău (în unele surse: născut în 1922, com. Vorona, jud. Botoșani), a decedat la 20 decembrie 1996, la București.

A fost unul dintre fondatorii arhitecturii comparate. Stabilit în România din anul 1935.

A făcut școala primară la Chișinău, apoi studiile liceale la București. A absolvit (1949) cursurile Institutului de Arhitectură din București, apoi a urmat cursurile doctorale ale Institutului de Arhitectură (1953-1956) și în 1958 a susținut teza de doctorat „Arhitectura Renașterii în Transilvania", în care a descris peste 300 de monumente și piese izolate renascentiste, pe care le-a studiat la fața locului.

In anul 1961 a avut un stagiu de specializare în domeniul istoriei arhitecturii în Italia, care a inclus și participarea la cursuri de istoria arhitecturii la Centrul Internațional de Studii de Arhitectură „A. Polladio" din Viconta, și o călătorie de documentare în orașe din Italia și Grecia. A mai călătorit pentru documentare în țările din Balcani (Bulgaria, Iugoslavia, Grecia și Turcia), din Europa Occidentală (Franța, Belgia, Olanda, Germania, Spania), din Europa Centrală (Cehoslovacia, Ungaria, Austria), din Europa de Răsărit (Polonia), în regiunea Caucazului (Armenia și Georgia), în Asia Centrală și în China.

Activitatea de proiectare a început-o în 1949 ca ucenic în grupul de proiectare al Secției de sistematizare a or. Galați, apoi a trecut în grupul de proiectare al Teatrului Național, condus de profesorii O. Doicescu și H. Stern. În același an este încadrat la Institutul de Proiectare a Construcțiilor (ulterior, Institutul de Studii si Proiectare a Orașelor), activând în Secția de spitale, mai târziu în Secția de locuințe. După 1956 a fost arhitect principal în Secția de sistematizare la Comitetul de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare. În perioada 1963-1968 a activat în calitate de director tehnic la Direcția Monumentelor Istorice.

În anul 1990 a revenit la Chișinău, unde a fost invitat să țină un curs special la Facultatea de Arhitectură și Urbanistică a Institutului Politehnic (azi, Universitatea Tehnică a Moldovei).

A avut o activitate didactică prodigioasă timp de 47 de ani în cadrul Institutului de Arhitectură „I. Mincu" din București. În anii 1949-1953 a început de la funcția preparator la disciplina „Arhitectura românească", în 1952-1961 este asistent la aceeași disciplină, iar în anul 1961 este promovat ca lector pentru disciplina „Restaurarea monumentelor de arhitectura". În anul universitar 1964-1965, la cererea conducerii Institutului de Arhitectură, postul său a fost completat cu disciplina „Istoria artelor". Titularizarea pe post de conferențiar a avut loc în 1970, astfel în anul universitar 1972-1973 era deja conferențiar la „Istoria universală a arhitecturii", devenită „Istoria arhitecturii universale și românești", „Restaurarea monumentelor", apoi șef al Catedrei de istoria și teoria arhitecturii.

Este unul dintre fondatorii metodei comparatiste în istoria arhitecturii, pe care a cultivat-o și a promovat-o. S-a ghidat de ideea că marile realizări universale trebuie implementate în spațiul românesc, iar valorile românești trebuie cunoscute pe plan universal.

A realizat mai multe rapoarte importante, printre care: raportul privind protejarea și îmbunătățirea siturilor de interes arhitectural și istoric, prezentat Comisiei economice pentru Europa, ONU, publicat în volumul „La renovation urbane" (New York, 1970); raportul de la sesiunea Comitetului permanent „Situri istorice urbane" (Lubeck, 1973); precum și studiile: „Raport între vechi și nou, temă majoră a arhitecturii contemporane" („Arhitectura", 1975); „Conservarea specificului orașelor" („Monumente istorice și de artă", 1975); „Restaurarea urbanistică. Geneza unor discipline de graniță între restaurarea monumentelor și sistematizare" („Arhitectura", 1976).

A publicat numeroase lucrări didactice și publicistice: „Urbanismul" (1952), „Centrele istorice ale orașelor (1967), „Restaurarea monumentelor" (1968), „Istoria arhitecturii în România" (198l), „Introducere în arhitectura comparată" (l991), „Istoria universală a arhitecturii" (ilustrată, 3 vol.: 1977, 1982 și 1986), „Arhitectură, urbanism, restaurare" (1997).

A semnat articolele: „Arhitectura teatrelor" (1949), „Un an de muncă pe tărâmul re-

formei învățământului arhitecturii" (1949), „Arhitectul Bajenov" (1950), „Arhitectul Ion Mincu" (1953), „Valorificarea urbanistică a centrelor și a monumentelor istorice" (1964).

A prezentat lucrări științifice și comunicări la sesiunile științifice ale cadrelor didactice în țară și la reuniuni internaționale: „Cu privire la originile arhitecturii monumentale românești" (1958), „Castele în Transilvania" (1959), „Tradiționalismul și modernismul în arhitectura României burghezo-moșierești și gândirea estetică a epocii" (1960), „Contribuția orașului Iași la dezvoltarea arhitecturii românești" (1960), „Cercetările privind natura și specificul arhitecturii și problemele metodologiei în istoria arhitecturii" (1962), „Probleme de sistematizare a centrelor istorice ale orașelor și de valorificare urbanistică a monumentelor istorice" (1964).

S-a remarcat prin expuneri publice și conferințe: „Din trecutul orașului București" (1955), „Monumentele de arhitectură din regiunea Râmnicului Vâlcea" (1956), „Monumente de arhitectură din Ardeal" (1957), „Monumentele arhitecturii feudale din Moldova" (1957), „Monumente de arhitectură din R. P. Ungară : Note de călătorie ilustrate cu imagini în căutarea de mostre neobișnuite de arhitectură originală" ș.a.

A fost implicat în activități în cadrul Institutului de Proiectare a Construcțiilor (1949), la Direcția Monumentelor Istorice din Comitetul de Stat pentru Arhitectură și Construcții (1953), la Comitetul de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistematizare, unde a activat la secția de sistematizare ca arhitect principal, apoi ca membru al Consiliului de experți (1958-1972); director tehnic la Direcția Monumentelor Istorice (1963-1968).

A fost apreciat cu premii și distincții: Premiul I al Ministerului Învățământului pentru arhitectură (1962), Premiul Academiei Române pentru primele două volume ale „Istoriei universale a arhitecturii" (1982).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 149-150.

Bibliografie selectivă:

Curinschi-Vorona, **Gheorghe**. Arhitectură. Urbanism. Restaurare : Discurs asupra istoriei, teoriei și practicii restaurării monumentelor și siturilor istorice / Gheorghe Curinschi-Vorona. – București : Tehnica, 1996. – 466 p. – ISBN 973-31-0948-7.

Curinschi-Vorona, **Gheorghe**. Centrele istorice ale orașelor / Gheorghe Curinschi-Vorona. – București : Tehnica, 1967. – 290 p.

****Curinschi-Vorona**, **Gheorghe**. Cercetările privind natura și specificul arhitecturii și problemele metodologiei în istoria arhitecturii / Gheorghe Curinschi-Vorona, Ion Rebedeu. – București : Institutul de Arhitectură „Ion Mincu", 1964.

****Curinschi-Vorona**, **Gheorghe**. Documente de arhitectură din România 7-8 / Gheorghe Curinschi-Vorona, Grigore Ionescu. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1962.

Curinschi-Vorona, **Gheorghe**. Introducere în arhitectura comparată / Gheorghe Curinschi-Vorona. – București : Tehnica, 1991. – 188 p.

Curinschi-Vorona, **Gheorghe**. Istoria arhitecturii în România / Gheorghe Curinschi-Vorona. – București : Tehnică, 1981. – 403 p.

Curinschi-Vorona, **Gheorghe**. Istoria universală a arhitecturii ilustrată / Gheorghe Curinschi-Vorona. – București : Editura Tehnică, 1982. – 261 p.

***Rec.: Budișteanu, Alexandru* // Arhitectura. – 1982. – Nr 2.

***

****Curinschi-Vorona**, **Gheorghe.** Contribuția orașului Iași la dezvoltarea arhitecturii românești / Gheorghe Curinschi-Vorona // Analele Științifice ale Universității „Al. Ioan Cuza" din Iași. Secțiunea III. – 1960. – T. 6.

****Curinschi-Vorona**, **Gheorghe**. Cu privire la originile arhitecturii monumentale românești / Gheorghe Curinschi-Vorona // Arhitectura R.P.R. – 1956. –Nr 6.

****Curinschi-Vorona**, **Gheorghe**. Ion Mincu, arhitect patriot. La 100 de ani de la nașterea lui I. Mincu (1852-1952) / Gheorghe Curinschi-Vorona // Arhitectura și Urbanism. – 1952. – Nr 12.

****Curinschi-Vorona**, **Gheorghe**. Lupta pentru independență împotriva robiei turcești și arhitectura epocii lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș / Gheorghe Curinschi-Vorona // Arhitectura și Urbanism. – 1952. – Nr 4/5.

****Curinschi-Vorona**, **Gheorghe**. Problema de restaurare a monumentelor istorice / Gheorghe Curinschi-Vorona // Arhitectura R.P.R. – 1964. – Nr 4.

****Vorona-Curinschi**, **Gheorghe**. Arhitectura contemporană în context istoric urban / Gheorghe Vorona-Curinschi // Revista Muzeelor și Monumentelor – Monumente Istorice și de Artă. – 1979. – Nr 2. – P. 37-49. – ISSN 1842-5720.

****Vorona-Curinschi**, **Gheorghe**. De la restaurarea urbanistică la creația urbanistică cu caracter specific / Gheorghe Vorona-Curinschi // Revista Muzeelor și Monumentelor – Monumente Istorice și de Artă. – 1983. – Nr 2. – P. 6. – ISSN 1842-5720.

**Vorona-Curinschi, Gheorghe. Suceava: înnoire și specific / Gheorghe Vorona-Curinschi // Revista Muzeelor și Monumentelor – Monumente Istorice și de Artă. – 1988. – Nr 1. – P. 40-45. – ISSN 1842-5720.

***

Baciu, **Gheorghe**. Gheorghe Curinschi (Vorona) / Gheoghe Baciu // Personalități de viță moldavă / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 203-204. – ISBN 978-9975-129-29-9.

Colesnic, Iurie. Gheorghe Curinschi-Vorona / Iurie Colesnic // Basarabia necunoscută. Vol. 5 / Iurie Colesnic. – Chișinău, 2004. – P. 250-263. – ISBN 9975-906-92-3.

Colesnic, **Iurie**. Un mare istoric al arhitecturii : [**Gheorghe Curinschi-Vorona**] / Iurie Colesnic // Chișinăul din Amintire / Iurie Colesnic. – Chișinău : Grafema Libris, 2011. – P. 104-105.

Curinschi-Vorona Gheorghe // Centrul Cultural Meta : [site]. – URL: https://metacult.ro/fisa.php?id=774 (accesat : 21.06.2024).

Curinschi-Vorona Gheorghe // Dicționar al arhitecților români (sec. XIX, XX, XXI) : literele A-C / coordonator: Andrei Bârsan. – București : Uniunea Arhitecților din România, 2012. – P. 141. – ISBN 078-973-0-18270-5 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://issuu.com/dictionaruar/docs/dictionar_arhitecti_si_cladiri_ac_u.

Gheorghe Curinschi-Vorona (1925-1996), arhitect // Chișinău, orașul meu : [blog]. – URL: https://chisinauorasulmeu.com/2011/03/28/curinschi-vorona-gheorghe-1925-1996-arhitect/ (accesat : 24.06.2024).

Elena Harconița

Olga CĂPĂȚÂNĂ
1955

Scriitoare, poetă, textieră, jurnalistă de investigație, pictoriță, filantroapă, militantă pentru drepturile omului din Republica Moldova, stabilită în Franța.

Olga Căpățână s-a născut la 30 iunie 1955, în s. Lencăuți, rn. Ocnița.

A absolvit Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic „A. Russo" din Bălți în 1979 (astăzi, Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălți).

A activat în calitate de corespondent pentru zona de nord la Radio Moldova și la „Vorbește Ocnița" (1983-1985), a fost crainic la Radio Actualități (1985-1987).

Condițiile materiale precare au făcut-o să se înroleze în rândurile Armatei Sovietice. A participat în faza finală (1987-1989) a războiului sovieto-afghan (1979-1989) în calitate de plutonier în cadrul Statului-Major al Armatei a 40-a, ofițer în cadrul Serviciului de cercetare și traducătoare. După destrămarea URSS (1991), a activat în cadrul Armatei Naționale a Republicii Moldova. A participat la războiul de la Nistru (1992).

Este autoarea filmului documentar „Războiul și pacea din Moldova" (2001). În anii 2009-2017 a activat ca jurnalist de investigație la diferite case de producție, realizând cinci documentare cu tematică socială, inclusiv referitoare la traficul de ființe umane, care au fost difuzate la canalele TSVP, France 2, M6, Premières Lignes Télévision, Canal Plus, National Geographic Channel.

Olga Căpățână este o scriitoare consacrată a subiectelor palpitante, inclusiv inspirate din războiul din Afghanistan și din cel de la Nistru. Volumul „Agent dublu" (2018) include opt povestiri despre combatanții moldoveni participanți la războiul sovieto-afghan. Romanele sale evocă un mediu rural care cu încetul se stinge („Mintea satului cea de pe urmă", 2019), aduc în prim-plan biografii romanțate pline de încărcătură simbolică („Dobrenii", 2017), tratează tema dezrădăcinării („Vreau acasă", 2021). Două din romanele Olgăi Căpățână – „Dobrenii" și „Parisul cu gust de caramelă sărată" – au fost traduse în limba ucraineană («Я захищу тебе від кохання», «Париж зі смаком солоної карамелі») și lansate la Chișinău. În limba italiană și în spaniolă au fost traduse „Parisul cu gust de caramel sărată".

Este autoarea unor cântece interpretate de T. Turtureanu, V. Boghean ș.a. Cea mai recentă lucrare publicată este placheta „Lasă ploaia să-ți plângă ochii: poezii de dragoste" (2024).

Participă activ la emisiuni de popularizare a științei, de cultură și divertisment. Este fondatoarea Editurii C'Arte, în care sunt promovați atât autori din Republica Moldo-

va, cât și scriitori moldoveni stabiliți în Franța, Spania și alte state.

Participă la acțiuni filantropice. Militează pentru drepturile veteranilor și ale mamelor care și-au pierdut copiii în războaie.

Membră a Uniunii Scriitorilor din Moldova (1997), a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (2012).

Numele scriitoarei Olgăi Căpățână este inclus în manualul de „Istorie a românilor și universală" de clasa a XI-a (Chișinău, 2023).

Este distinsă cu Medalia de aur a Academiei Internaționale Franceze (2017). Cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (2019) pentru cel mai bun roman al anului 2018.

A refuzat categoric distincții pentru participare la războiul din Afganistan, considerându-l un război de agresiune al Uniunii Sovietice.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 230; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 211-212.

Bibliografie selectivă:

Capatina, Olga. Afghanistan – mon rayon de soleil sauvage / Olga Capatina. – Paris : 7 écrit, 2012. – 353 p. – ISBN 978-2-36849-129-4.

Capatina, Olga. Buburuza = La bête à bon Dieu / Olga Capatina. – [Chișinău : S. n., 2019]. – 16 p. – ISBN 978-9975-3282-0-3.

****Căpățână, Olga**. Agent dublu / Olga Căpățână. – București : Detectiv literar, 2018. – 154 p.

Căpățână, Olga. Dincolo de beznă / Olga Căpățână. – Chișinău : Arc, 2021. – 233 p. – ISBN 978-9975-0-0507-4.

Căpățână, Olga. Dobrenii / Olga Căpățână. – Chișinău : Arc, 2020. – 308 p. – ISBN 978-9975-0-0375-9.

Căpățână, Olga. Lasă ploaia să-ți plângă ochii : Poezii de dragoste / Olga Căpățână. – Chișinău : C'arte, 2024. – 138 p. – ISBN 978-5-88554-315-6.

Rec.: Grati, Aliona // Dialogica. – 2024. – Nr 3 (sept./dec.). – P. 150-151.

Căpățână, Olga. Mireasa din Kabul / Olga Căpățână. – Chișinău : C'arte. 2024. – 373 p. – ISBN 978-5-88554-305-7.

****Căpățână, Olga**. Pariji al gusto di caramella salata / Olga Căpățână. – [S. l.] : Cisla Editore, 2023. – 262 p.

Căpățână, Olga. Parisul cu gust de caramelă sărată / Olga Căpățână. – Iași: Sedcom Libris, 2020. – 204 p. – ISBN 978-973-670-591-5.

Rec.: Grati, Aliona. Olga Căpățână: „Parisul cu gust de caramelă sărată" – un roman de zile mari // Gazeta Satelor : Curierul agricol. – 2021. – 2 iul. – P. 4.

Căpățână, Olga. Vreau acasă / Olga Căpățână. – Chișinău : Arc, 2021. – 253 p. – ISBN 978-9975-0-0511-1.

***

Căpățână, Olga. Olga Căpățână: „Voiam toate să semănăm cu Eliza Botezatu" : [interviu] / interviu realizat de Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov // Recurs la memorie : învățământul superior din RSS Moldovenească. Vol. 1 / coordonatori: Georgeta Stepanov, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Lexon-Prim, 2022. – P. 161-174. – ISBN 978-9975-163-38-5.

***

Moraru, Pavel. Serviciile secrete : [despre participarea Olgăi Căpățână la războiul de la Nistru] / Pavel Moraru // Panorama postcomunismului în Republica Moldova. Vol. 1 / coordonator: Liliana Corobca. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2024. – P. 396-398. – ISBN 978-973-577-774-6. – ISBN 978-973-577-775-3.

Prisac, Lidia. Căpățână Olga / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov // Istoria contemporană : (universală și a românilor) : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Editura USM, 2023. – P. 117. – ISBN 978-9975-62-620-0.

Topul celor mai citite 10 cărți, editate în anul 2020 : Studiu sociologic : [conține date biografice despre Olga Căpățână și romanul său „Parisul cu gust de caramelă sărată"] / Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : BNRM, 2021. – P. 15, 22-24.

Xenofontov Ion Valer. Az Afganisztáni háború (1979-1989) : [conține informație cu referire la Olga Căpățână, participată la războiul sovieto-afghan]. – Budapest : Zrínyi Kiadó, 2023. – P. 128, 155, 166, 211, 251, 291. – ISBN 978-963-327-907-6.

Xenofontov, Ion Valer. Războiul sovieto-afghan (1979-1989) : Studiu de istorie orală. Percepții. Documente : [conține informație cu referire la Olga Căpățână, participată la războiul sovieto-afghan]. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Iași : Lumen, 2020. – P. 32, 164, 175, 201-202, 221, 273, 319, 322. – ISBN 978-973-166-570-2.

Ion Valer Xenofontov

IULIE

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

2025 ANUL MIHAI EMINESCU

Mihai Eminescu

TRECUT-AU ANII…

Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri
Și niciodată n-or să vie iară,
Căci nu mă-ncântă azi cum mă mișcară
Povești și doine, ghicitori, eresuri,

Ce fruntea-mi de copil o-nseninară,
Abia-nțelese, pline de-nțelesuri -
Cu-a tale umbre azi în van mă-mpresuri,
O, ceas al tainei, asfințit de sară.

Să smulg un sunet din trecutul vieții,
Să fac, o, suflet, ca din nou să tremuri
Cu mâna mea în van pe liră lunec;

Pierdut e totu-n zarea tinereții
Și mută-i gura dulce-a altor vremuri,
Iar timpul crește-n urma mea... mă-ntunec!

(Poesii, în vol., 1883)

100 de la nașterea lui **Constantin I. Cozub**, economist, doctor în economie, profesor universitar, Economist emerit, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" (1 iul. 1925 – 2008). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 234.*

130 de ani de la nașterea lui **Constantin Romanov**, pianist, compozitor, bibliotecar, memorialist (2 iul. 1895 – 1961). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 216.*

70 de ani de la nașterea lui **Alexandru Nederița**, specialist în domeniul contabilității și auditului, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar (2 iul. 1955).

70 de ani de la nașterea lui **Dorin Popa**, poet, publicist, doctor în științe filologice, conferențiar universitar, realizator de emisiuni radio și TV (5 iul. 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p.185.*

70 de ani de la nașterea lui **Victor Botnaru**, medic internist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, Om emerit (6 iul. 1955).

50 de ani de la nașterea **Lidiei Pădureac**, istoric, doctor în istorie, cercetător științific, primprorector al Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți (11 iul. 1975).

110 ani de la nașterea lui **Constantin Constantinov**, actor de teatru și film, Artist al poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii" (7 iul. 1915 – 6 mar. 2003). *A se vedea și art. din CB 1995, p. 80-82; CN 2005, p. 190-191.*

100 de ani de la nașterea **Ilenei Oroveanu** (**Kosman**), pictoriță română, creatoare de costume de teatru și film (7 iul. 1925 – 26 iul. 2005).

170 de ani de la nașterea lui **Matei Cantacuzino**, jurist, profesor universitar, primar de Iași, ministru al justiției, om politic (10 iul. 1855 – 10 aug. 1925).

90 de ani de la nașterea lui **Anton Spânu**, medic chirurg, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, Om emerit (10 iul. 1935 – 31 oct. 2008). *A se vedea* și art. din CN 2020, p. 222-223.

80 de ani de la nașterea lui **Viorel Țurcanu**, economist, doctor în economie, profesor universitar, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" (10 iul. 1945 – 24 noiem. 2021).

80 de ani de la nașterea lui **Mihail Maniuc**, medic otorinolaringolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific, inventator, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii", originar din Bucovina (11 iul. 1945). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 241.*

65 de ani de la nașterea lui **Petru Vutcărău**, actor de teatru și film, regizor de teatru, fondator și director general al Teatrului „Eugène Ionesco" din Chișinău, Artist al poporului (11 iul. 1960). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 153-155; 2020, p. 223-225.*

100 de ani de la nașterea lui **Vladimir Russu**, poet, autor de cântece în stil popular, traducător (13 iul. 1925 – 9 noiem. 1959). *A se vedea și art. din 2005, p. 204-205.*

90 de ani de la nașterea lui **Petru Patron**, agronom, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii" (13 iul. 1935 – 31 iul. 2018). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 170-171; 2020, p. 227-228.*

50 de ani de la nașterea **Tatianei Bularga**, muzicolog, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar (13 iul. 1975).

60 de ani de la nașterea lui **Andrei Langa**, critic și istoric literar, poet, traducător, doctor în filologie, cercetător științific, stabilit în Spania (14 iul. 1965). *A se vedea și CN 2015, p. 242-243.*

80 de ani de la nașterea lui **Virgil Tănase**, scriitor român, eseist, dramaturg, traducător, gazetar, regizor de teatru franco-român, doctor în sociologia artei, profesor universitar, Cavaler al Ordinului „Serviciul Credincios", stabilit în Franța (16 iul. 1945). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 244-245.*

70 de ani de la nașterea lui **Ilie Văluță**, muzician, compozitor, interpret, orchestrator, maestru de sunet și textier, Om emerit (16 iul. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 245-246.*

150 de ani de la nașterea lui **Pantelimon Sinadino**, medic, scriitor, economist, om politic, primar de Chișinău (17 iul. 1875 – 3 febr. *1941). A se vedea și art. din CN 2010, p.155-156; 2021, p. 522-523.*

90 de ani de la nașterea lui **Petru Obuh**, botanist, specialist în algologie, hidrobotanică, ecologie, biotehnologie, doctor habilitat în biologie, profesor universitar (17 iul. 1935). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 197-198; 2020, p. 232-233.*

80 de ani de la nașterea **Veronicăi Mihai**, interpretă de muzică populară, Artistă emerită (17 iul. 1945). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 194; 2020, p. 233-234.*

70 de ani de la nașterea lui **Leo Bordeianu**, poet, publicist, matematician și editor (19 iul. 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 144-145; 2015, p. 248-249; 2020, p. 234-235.*

60 de ani de la nașterea lui **Valeriu (Valentin) Chiper**, folclorist, pedagog, Maestru în artă (19 iul. 1965).

110 ani de la nașterea lui **Samson Șleahu**, scriitor, prozator, scenarist (20 iul. 1915 – 27 mar. 1993). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 195-196.*

90 de ani de la nașterea lui **Ilie Untilă**, agronom, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii" (20 iul. 1935 – 26 iul. 2000). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 196-197; 2010, p. 157-158.*

140 de ani de la nașterea lui **Theofil Ioncu**, economist, pedagog, organizator al Băncii Basarabiei, deputat în Primul Parlament al României Mari, Cavaler al Ordinului „Steaua României" în grad de ofițer, al Ordinului „Regele Ferdinand"

în grad de Comandor (22 iul. 1885 – 16 ian. 1953/16 mar. 1954). *A se vedea și art. din CN 2013, p. 47-48.*

140 de ani de la nașterea lui **Vasile Râșcanu**, medic, fiziolog, cercetător român, membru titular al Academiei Române, Profesor emerit (22 iul. 1885 – 4 mai 1980). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 250-251.*

100 de ani de la nașterea lui **Nicolae Boșcaiu**, botanist român, doctor în biologie, muzeograf, bibliotecar, membru titular al Academiei Române (23 iul. 1925 – 22 oct. 2008). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 252-253.*

75 de ani de la nașterea lui **Vasile Iovu**, naist, flautist, profesor universitar, Artist al poporului (24 iul. 1950). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 199-202; 2010, p. 158-159; 2015, p. 253-254.*

70 de ani de la nașterea lui **Serghei Agulnicov**, specialist în arheologie preistorică, cercetător științific (24 iul. 1955).

130 de ani de la nașterea lui **Vasile Harea**, filolog român, doctor în filologie, istoric literar, profesor, filozof și publicist, deputat în Sfatul Țării, originar din Basarabia, deținător al Medaliei „Ferdinand I" cu panglică și spadă (25 iul. 1895 – 30 ian. 1987). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 225-227.*

70 de ani de la nașterea lui **Veaceslav Gonciar**, farmacolog clinician, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific, inventator (26 iul. 1955).

150 de ani de la nașterea lui **Paul Gore**, jurist, istoric, heraldist, muzeograf, publicist, prozator și om politic, membru de onoare al Academiei Române (27 iul. 1875 – 8 dec. 1927). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 203; 2005, p. 200-201; 2017, p. 387-388.*

110 de ani de la nașterea lui **Serafim Dabija**, arhimandrit, unchiul regretatului poet și academician Nicolae Dabija, a fost condamnat pentru propagandă antisovietică (28 iul. 1915 – 1985).

100 de ani de la nașterea artistei române **Carmen Stănescu**, actriță de teatru și film și TV, campioană la atletism (29 iul. 1925 – 11 apr. 2018).

170 de ani de la nașterea lui **Polihronie Sârcu**, slavist și cercetător al moștenirii culturale medievale românești, originar din Basarabia (30 iul. 1855 – 23 iun. 1905).

160 de ani de la nașterea **Nataliei Dadiani**, principesă, cadru didactic, organizatoare a învățământului basarabean (30 iul. 1865 – 18 oct. 1903). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 257.*

90 de la nașterea lui **Emil Burzo**, fizician și inginer român, specialist în fizica corpului solid, doctor în fizică, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (30 iul. 1935).

140 de ani de la nașterea lui **Vasile I. Grecu**, filolog și bizantinist român, doctor în filologie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (31 iul. 1885 – 27 mai 1972).

130 de ani de la nașterea lui **Pavel Baciniu**, violoncelist și dirijor, Maestru emerit al artei (31 iul. 1895 – 6 iun. 1976).

Constantin I. COZUB
1925-2008

Economist, doctor în economie, profesor universitar, Economist emerit, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii".

S-a născut la 1 iulie 1925, în s. Cuhureștii de Sus, rn. Florești. A decedat în 2008, la Chișinău.

A absolvit Școala pedagogică din Chișinău, după care a urmat studiile la Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă" din Chișinău. A făcut și cursurile la Școala Superioară al Partidului Comunist din Moscova.

A fost numit în funcția de director al Editurii „Școala sovietică" și a parcurs o carieră de activist și om de stat, exercitând diferite funcții: șef de direcție la Ministerul Învățământului, șef al Direcției de Învățământ din Chișinău, director al Studioului „Moldova-Film", președinte al Comitetului de Stat pentru Cinematografie al RSS Moldovenești, vicepreședinte al Comitetului de Stat pentru Planificare al RSS Moldovenești, șef al Cancelariei de Stat a RSS Moldovenești. Între anii 1976 și 1986 a fost șef al Direcției Centrale pentru Statistică, instructor la Consiliul Republican al Sindicatelor și secretar al Asociației Tehnico-Științifice, secretar al Uniunii Cineaștilor din Moldova, consilier la Departamentul Statistic din Republica Moldova. A fost ales prim-vicepreședinte al Consiliului veteranilor din Republica Moldova și consilier al Departamentului Analize Statistice și Sociologice.

Pe parcursul activității sale a scris și publicat circa 120 de lucrări.

A fost deputat al Sovietului Suprem al RSS Moldovenești de legislaturile a IX-a – a XI-a.

I s-a acordat titlul onorific de Economist emerit.

Pentru activitatea sa prodigioasă în dezvoltarea și perfecționarea sistemului statisticii de stat a fost distins cu Ordinul „Gloria Muncii" (2000).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 234.

Bibliografie selectivă:

*__Cozub__, __Constantin__. Industria RSS Moldovenești **în** plin avînt / Constantin Cozub. – Chișinău : Cartea moldovenească, 1973. – 204 p.

*__Fizica__ : manual pentru cl. a 7-a / A. V. Piorîșkin, E. Ia. Mincenkov, V. V. Krauklis, G. C. Karpinski ; traducător: Constantin I. Cozub. – Chișinău : Lumina, 1967. – 155 p.

***

Козуб, Константин Иванович. Молдавская Советская Социалистическая Республика / Константин Иванович Козуб. – Ашхабад : Туркменистан, 1984. – 63 p.

Козуб, Константин Иванович. Научно-технический прогресс – основа повышения эффективности промышленности производства / Константин Иванович Козуб. – Кишинёв : Картя молдовеняскэ, 1976. – 184 p.

Козуб, Константин Иванович. Подъём благосостояния млдавского народа / Константин Иванович Козуб. – Кишинёв : Картя молдовеняскэ, 1971. – 76 p.

Козуб, Константин Иванович. Производительность труда в промышленности Молдавии / Константин Иванович Козуб. – Кишинёв : Картя молдовеняскэ, 1972. – 154 p.

Козуб, Константин Иванович. Рубежи свершений / Константин Иванович Козуб. – Кишинёв : Картя молдовеняскэ, 1986. – 162 p.

Козуб, Константин Иванович. Слагаемые роста производительности труда в прмышленности / Константин Иванович Козуб. – Кишинёв : Картя молдовеняскэ, 1979. – 136 p.

***

Andrieș-Tabac, Silviu. Constantin I. Cozub / Silviu Andrieș-Tabac // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 5 : Cos.-Dră. – Chișinău : [S. n.], 2005. – P. 380-381. – ISBN 9975-9868-1-1.

****Cozub Constantin** // Personalități de pe meleagul floreștean : dicționar bibliografic / alcătuitor: Mariana Antoci. – Florești, 2011.

Maria S. Ciobanu

Alexandru NEDERIȚA
1955

Specialist în domeniul contabilității și auditului, doctor habilitat în științe economice, profesor universitar.

S-a născut la 2 iulie 1955, în s. Rădenii Vechi, rn. Ungheni.

După absolvirea școlii medii din satul natal (1962-1972), și-a continuat studiile (1972-1976) la Institutul Politehnic din Chișinău, Facultatea de Economie (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei – UTM). A urmat studii doctorale la Institutul de Finanțe din Moscova, Catedra de contabilitate (1977-1980). În 1983 a susținut teza de doctor în științe economice, la specialitatea evidența contabilă și analiza activității economice, cu tema „Perfecționarea contabilității produselor și desfacerii acestora în asociații agroindustriale". În 2008, în cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei (ASEM), a susținut și teza de doctor habilitat în economie, la specialitatea contabilitate, audit, analiză economică, cu tema „Probleme metodologice ale contabilității veniturilor și cheltuielilor întreprinderii". În 2010 a obținut titlul științifico-didactic de profesor universitar.

A efectuat diferite stagii de perfecționare și documentare la instituții de peste hotare: Institutul de Finanțe din Moscova (1986); Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași (1993); Agenția de colaborare și coordonare „TICA" din Turcia (2001); Universitatea din Nebraska, SUA (2003). Până în prezent a efectuat 14 stagii de documentare în Austria, Croația, Estonia, Federația Rusă, Kîrgîzstan, România, Slovacia, Ucraina ș.a.

Și-a început activitatea profesională în calitate de asistent la Catedra de contabilitate și statistică a UTM în 1976. Din 1977 este asistent la Catedra de contabilitate și statistică din cadrul Universității de Stat din Moldova (USM), ulterior lector superior (1985-1986) și conferențiar universitar (1986-1991). Odată cu fondarea ASEM, își continuă aici activitatea științifico-didactică, fiind șef al Catedrei de contabilitate și control (1991-1993), apoi conferențiar universitar la Catedra de contabilitate și audit (1993-2009), profesor universitar la aceeași catedră. A ținut prelegeri la mai multe discipline: „Bazele contabilității"; „Contabilitate financiară", „Elaborarea rapoartelor financiare". A elaborat și a editat două manuale, 12 ghiduri metodico-practice, opt materiale didactice. A contribuit la formarea cadrelor în domeniul economiei naționale, îndrumând tinerii cercetători în calitate de conducător de doctorat. A condus șase teze de doctor în științe economice, a fost referent oficial la numeroase teze de doctorat. Este membru al Consiliului științific specializat pentru susținerea tezelor de doctor și doctor habilitat la ASEM.

Activitatea de cercetare a lui Alexandru Nederița este axată pe câteva domenii: contabilitate financiară, contabilitate managerială, audit financiar, aplicarea standardelor internaționale de raportare financiară, contabilitatea în organizațiile necomerciale, contabilitatea în sectorul întreprinderilor mici și mijlocii ș.a. Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în două monografii, circa 350 de publicații științifico-practice în domeniile contabilității, auditului și analizei economice, printre care: „Contabilitate financiară" (2003); „Contabilitatea veniturilor și cheltuielilor întreprinderii: teorie și practică" (2007); „Probleme ale contabilității și auditului decontărilor comerciale" (2010); „Particularitățile contabilității și managementului financiar în organizațiile necomerciale" (2015) ș.a.

A desfășurat activitate de audit și consultanță pentru diferite companii naționale și internaționale: consultant-expert în cadrul proiectelor și companiilor internaționale (1996-2017); auditor certificat al Ministerului Finanțelor (în 1998).

A fost președinte al Consiliului metodologic-consultativ privind evidența contabilă în economia națională și instituțiile bugetare ale Republicii Moldova (1999-2008); membru al Comisiei republicane de atestare a auditorilor (2002-2006); vicepreședinte și membru al Consiliului

consultativ pe lângă Ministerul Finanțelor (din 2008); vicepreședinte al Consiliului Național pentru expertizarea și avizarea actelor normative în domeniul contabilității și auditului (2008); președinte al Comisiei de experți în domeniul economiei a Consiliului Național pentru Acreditare și Atestare a Republicii Moldova (2009); membru al Asambleei Academiei de Științe a Moldovei (2012-2019); președinte al Seminarului științific de profil în cadrul ASEM (din 2020) ș.a.

A contribuit la elaborarea cadrului normativ și legislativ în domeniu, și anume: la Proiectul Legii contabilității (2016-2017), la 16 Standarde naționale de contabilitate și audit (2013-2015) ș.a. A mai elaborat: indicații metodice privind tranziția de la Standardele naționale de contabilitate la Standardele internaționale de raportare financiară (2009); Planul național de dezvoltare a contabilității și auditului în sectorul corporativ pe anii 2009-2014 (2008); Standardele naționale de contabilitate (2010-2013) ș.a.

Alexandru Nederița a fost consultant local al Băncii Mondiale (1996-2019) și consultant al proiectului USAID „Reforma contabilității în Republica Moldova" (1998-2004).

Este deținător al mai multor titluri profesionale: auditor certificat acordat de către Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova (1998); contabil-practician acordat de Consiliul Internațional al Contabililor și Auditorilor Certificați (2004).

Pentru merite deosebite, profesionalism, perseverență și exigență în muncă, i s-au conferit mai multe distincții și diplome de stat: Diploma Ministerului Educației (2013); Premiul „D. Rusu" al revistei „Economy Transdisciplinary Cognition" conferit de către Universitatea „G. Bacovia" din Bacău (2015); Medalia „P. Bran"; Diploma Guvernului Republicii Moldova de gradul I; Diploma Ministerului Finanțelor (2015) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Aplicații la contabilitatea financiară – 1 : Pentru studenții specialității „Contabilitate", ciclul I, Licență / Angela Popovici (coord.), Alexandru Nederița, Vasile Bucur [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 176 p. – ISBN 978-9975-53-580-9.

Contabilitate financiară : Manual / Alexandru Nederița (coordonator), Vasile Bucur, Mihail Carauș [et al.]. – Chișinău : ACAP, 1999. – 438 p. – ISBN 9975-9547-3-1.

Gavriliuc, Ludmila. Contabilitate managerială : Ghid practico-didactic / Ludmila Gavriliuc, Alexandru Brinișter, Alexandru Nederița (coordinator). – Chișinău : ACAP, 2000. – 264 p. – ISBN 9975-9547-7-4.

Nederița, Alexandru. Contabilitate financiară / Alexandru Nederița (coordonator), Vasile Bucur, Mihail Carauș. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : ACAP, 2003. – 640 p. – ISBN 9975-9702-1-4.

Nederița, Alexandru. Contabilitatea veniturilor și cheltuielilor întreprinderii : Teorie și practică : (Monografie) / Alexandru Nederița. – Chișinău : ASEM, 2007. – 300 p. – ISBN 978-9975-75-220-6.

Nederița, Alexandru. Corespondența conturilor contabile conform prevederilor S. N. C. și Codului fiscal / Alexandru Nederița. – Chișinău : Contabilitate și audit, 2007. – 640 p. – ISBN 978-9975-9546-4-8.

Nederița, Alexandru. Particularitățile organizării managementului financiar și contabilități în organizațiile necomerciale : Ghid practico-metodic / Alexandru Nederița, Tatiana Prisacar. – Ed. a 2-a, revăzută și completă. – Chișinău : Cu drag, 2015. – 328 p. – ISBN 978-9975-87-048-1.

Nederița, Alexandru. Probleme ale contabilității și auditul decontărilor comerciale : monografie / Alexandru Nederița, Iurie Sajin. – Chișinău : ASEM, 2010. – 231 p. – ISBN 978-9975-75-524-5.

***

Nederița, Alexandru. Armonizarea cadrului normativ al contabilității și raportării financiare din Republica Moldova cu acquis-ul comunita / Alexandru Nederița, Angela Popovici // Economica. – 2018. – Nr 3 (105). – P. 57-68. – ISSN 1810-9136.

Nederița, Alexandru. Aspecte problematice privind contabilitatea cheltuielilor / Alexandru Nederița, Angela Popovici // Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii, 25-26 septembrie 2020, Chișinău. – Chișinău : ASEM, 2020. – P. 474-480. – ISBN 978-9975-75-985-4.

Nederița, Alexandru. Aspecte teoretice și aplicative ale contabilității veniturilor din decontarea datoriilor cu termenul de prescripție expirat / Alexandru Nederița // Economica. – 2006. – Nr 4 (56). – P. 101-104. – ISSN 1810-9136.

Nederița, Alexandru. Considerații privind structura și modul de întocmire a noului format al situației de profit și pierdere / Alexandru Nederița // 30 years of economic reforms in the Republic of Moldova: economic progress via innovation and competitiveness, 24-25 septembrie 2021, Chișinău. Vol. 3. – Chișinău : ASEM, 2022. – P. 103-108. – ISBN 978-9975-155-60-1.

Nederița, Alexandru. Experiența și problemele reformei contabilității în Republica Moldova / Alexandru Nederița, Lidia Foalea // Contabilitatea : provocări actuale și aspirații pentru viitor, 4 aprilie 2012, Chișinău. – Chișinău : ASEM, 2012. – P. 9-13. – ISBN 978-9975-75-619-8.

Nederița, Alexandru. Improving the accounting of assets held under economic management / Alexandru Nederița, Ludmila Grabarovschi // Journal of Research on Trade, Management and Economic Development. – 2023. – Vol. 10, nr. 2 (20). – P. 7-17. – ISSN 2345-1424.

Nederița, Alexandru. New aspects of accounting for special purpose funds in non-commercial organizations / Alexandru Nederița // International scientific conference on accounting, Ediția a 12-a, 6-7 aprilie 2023, Chișinău. – Chișinău : ASEM, 2023. – P. 26-33.

Nederița, Alexandru. New aspects regarding the accounting of advances awarded in foreign currency / Alexandru Nederița // Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii : Culegere de rezumate. Ediția a 27-a, 22-23 septembrie 2023, Chișinău. Vol. 1. – Chișinău : Print-Caro, 2023. – P. 52. – ISBN 978-9975-175-98-2.

Nederița, Alexandru. Probleme aferente evaluării inițiale și ulterioare a stocurilor / Alexandru Nederița, Angela Popovici // 25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic, 23-24 septembrie 2016, Chișinău. Vol. 4. – Chișinău : ASEM, 2016. – P. 6-11. – ISBN 978-9975-75-834-5.

Nederița, Alexandru. Some challenges of special purpose funds accounting in non-commercial organizations / Alexandru Nederița // Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii : Culegere de rezumate, Ediția a 26-a, 23-24 septembrie 2022, Chișinău. – Chișinău : ASEM, 2022. – P. 42-43. – ISBN 978-9975-155-93-9.

***

Profesorul universitar Alexandru Nederița la a 60-a aniversare : Biobibliografie / ASEM ; responsabil de ediție: Inga Cotoros. – Chișinău : ASEM, 2015. – 174 p. – ISBN 978-9975-75-736-2.

***

Alexandru Nederița // Colectivul ASEM la cea de-a 30-a aniversare / ASEM ; responsabil de ediție: Grigore Belostecinic ; coordonator de ediție: Natalia Cheradi. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 105. – ISBN 978-9975-155-24-3.

Maria S. Ciobanu

Victor BOTNARU 1955

Medic internist, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, Om emerit.

S-a născut la 6 iulie 1955, în s. Cinișeuți, rn. Rezina.

După absolvirea școlii medii din satul natal (1972), și-a continuat studiile (1972-1978) la Facultatea Medicină Generală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” – USMF). În perioada 1978-1980 urmează secundariatul clinic la Centrul de Cardiologie din Moscova, unde în 1983 a susținut teza de doctor în medicină. În anul 1991 obține și titlul de doctor habilitat, iar în 1998 pe cel de profesor universitar. A fost conducător la șase teze de doctor în medicină.

Între anii 1983 și 1995 a activat la Institutul de Cardiologie din Chișinău în calitate de cercetător științific, apoi a fost șef al Laboratorului de cardiologie preventivă, ulterior șef al Laboratorului de hipertensiune arterială (1991-1995). Din 1996 este șef al Catedrei de medicină internă; actualmente, șef al Clinicii medicale nr. 2, unde ține cursuri la modulul „Pneumologie și alergologie” în cadrul USMF.

În perioada 1998-2000 a deținut funcția de președinte al Consiliului de experți al Ministerului Sănătății, iar din 1998 pe cea de internist principal netitular la Ministerul Sănătății. În 2010-2011 a fost director general al Institutului de Ftiziopneumologie „Ch. Draganiuc”.

Rezultatele activității sale de cercetare se regăsesc în peste 300 de publicații științifice, dintre care 30 de cărți de specialitate (manuale, monografii, ghiduri, breviare, compendii): „Boli cardiovasculare” (2008); „Medicina internă. Breviar: Modulul pneumologie” (2008); „Pneumoniile” (2010); „Tuberculoza în cazuri clinice comentate” (2018); „Pneumologie” (2018) ș.a.

Victor Botnaru este laureat al Premiului de Stat al Republicii Moldova (2013).

Bibliografie selectivă:

Botnaru, **Victor**. Boli cardiovasculare. – Ed. revizuită / Victor Botnaru – Chișinău : [S. n.], 2008. – 522 p. – ISBN 978-9975-78-632-4.

Botnaru, Victor. Bolile apa-

ratului respirator / Victor Botnaru. – Chișinău : [S. n.], 2001. – 638 p. – ISBN 9975-78-094-6.

Botnaru, **Victor**. Imagistica toracică în cazuri clinice comentate / Victor Botnaru. – Chișinău : [S. n.], 2012. – 385 p. – ISBN 978-9975-100-75-5.

Botnaru, **Victor**. Medicina internă. Breviar : Modulul Pneumologie / Victor Botnaru. – Chișinău : [S. n.], 2008. – 212 p. – ISBN 978-9975-78-101-5.

Botnaru, **Victor**. Pneumoniile / Victor Botnaru. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 352 p. – ISBN 978-9975-78-8.

Botnaru, **Victor**. Semiologia radiologică a toracelui / Victor Botnaru. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 400 p. – ISBN 9975-78-380-5.

Botnaru, **Victor**. Sarcoidoza : Recomandări metodice pentru studenți și rezidenți / Victor Botnaru, Diana Calaraș. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 44 p. – ISBN 978-9975-56-825-8.

Pneumologie / Victor Botnaru, Dumitru Chesov, Alexandru Corlăteanu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 732 p. – ISBN 978-9975-3255-5-4.

Tuberculoza în cazuri clinice comentate / Victor Botnaru, Dumitru Chesov, Oxana Munteanu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 307 p. – ISBN 978-9975-3255-4-7.

***

Botnaru, **Victor**. Cauză rară de pneumonii repetate pe același teritoriu / Victor Botnaru, Doina Rusu, Ilie Arpan // Revista de Științe ale Sănătății din Moldova = Moldovan Journal of Health Sciences. – 2017. – Vol. 13. – P. 103 – 108. – ISSN 2345-1467.

Botnaru, **Victor**. Obezitatea morbidă cu manifestări respiratorii = Morbid obesity with respiratory manifestations / Victor Botnaru, Nicolae Corlăteanu, Victoria Sîrcu // Revista de Științe ale Sănătății din Moldova = Moldovan Journal of Health Sciences : Categoria B. – 2018. – Vol. 17. – P. 90-94. – ISSN 2345-1467.

Botnaru, Victor. Pemfigusul vulgar – o provocare pentru medicii internişti / Victor Botnaru, Victoria Brocovschi, Mircea Beţiu // Revista de Ştiinţe ale Sănătăţii din Moldova = Moldovan Journal of Health Sciences. – 2017. – Vol. 11. – P. 89-94. – ISSN 2345-1467.

Botnaru, **Victor**. Plămân chistic la fumător / Victor Botnaru, Diana Calaraş, Doina Rusu // Revista de Ştiinţe ale Sănătăţii din Moldova = Moldovan Journal of Health Sciences. – 2017. – Vol. 13. – P. 98-102. – ISSN 2345-1467.

Expresii pulmonare multiple-marca unui pacient imunocompromis / Victor Botnaru, Eugenia Scutaru, Dumitru Chesov [et al.] // Revista de Ştiinţe ale Sănătăţii din Moldova = Moldovan Journal of Health Sciences. – 2019. – Vol. 18. – P. 96-102. – ISSN 2345-1467.

***

Baciu, Gheorghe. Botnaru Victor // Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu" / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 219-220. – ISBN 978-9975-4337-9-2.

Botnaru, Victor. Nu accept fățărnicia și ticăloșenia, celelalte slăbiciuni caut să le înțeleg… : [interviu] / interviu realizat de Tudor Iașcenco // 30 de întrebări de-acasă : [culegere de interviuri ale ziariștilor de la „Cuvântul", săptămânal regional independent] ; concept: Tudor Iașcenco. – Rezina : [S. n.], 2013. – P. 37-44. – ISBN 978-9975-4469-1-4.

Maria S. Ciobanu

Lidia PĂDUREAC 1975

Istoric, doctor în istorie, cercetător științific, prim-prorector al Universității de Stat „A. Russo" din Bălți.

S-a născut la 11 iulie 1975, în s. Aluniș, rn. Râșcani.

A învățat la școala medie din sat. Competențele academice și profesionale le-a obținut la Facultatea de Istorie (1992-1997) a Universității de Stat din Moldova (USM), fiind licențiată în istorie. În aceeași instituție a urmat doctorantura (1997-2001) și a susținut teza de doctorat (în 2001), la tema „Relațiile româno-sovietice în perioada 1917-1934".

Activitatea profesională a început-o pe post de asistent la Catedra de discipline socio-juridice și umanistice la Facultatea de Drept a Universității de Stat „A. Russo" din Bălți (USARB, 1998-2001), ulterior este lector superior la Catedra de discipline socio-umanistice, iar din 2007 este conferențiar universitar la aceeași catedră. În perioada 2013-2018 a condus Catedra de științe socioumane și asistență socială. Este titularul cursurilor universitare: „Istoria dreptului", „Istoria românilor. Epoca contemporană", „Civilizație și cultură europeană", „Construcție eu-

ropeană", „Cooperare regională transfrontalieră", „Istoria drepturilor omului".

Din 2018 este în funcția de prim-prorector pentru activitatea didactică a USARB.

A beneficiat de numeroase stagii de instruire, cercetare, printre care vizite de documentare la Universitatea de Stat de Lingvistică din Moscova. La solicitarea instituției, a predat disciplina „Economia, geografia, istoria Republicii Moldova" (2010). A urmat stagii de formare continuă: Atelier 3.2 „Developpement des technologies educatives, susținut de AUF (2013); „Developpement des technologies educatives. Exploitation du tableau blanc interactif" (TBI, Bălți, 2014). În cadrul Programului Erasmus+ a efectuat vizita de documentare „ELEVATE – Elevating the Internationalisation of Higher Education in Moldova" (Bruxelles, Belgia (2018); vizită de documentare la Cartierul General NATO (Bruxelles, Belgia, 2018); vizită de documentare la Institutul Regal de Tehnologie din Stockholm (Suedia, 2019) ș.a.

Domeniile de cercetare ale Lidiei Pădureac includ: istoria contemporană; relațiile româno-sovietice în perioada interbelică; foametea din perioada postbelică și represiunile staliniste în RSS Moldovenească. În anii 1998-2024 a prezentat numeroase comunicări la diverse reuniunile profesionale pe această tematică: „Falsurile istorice ca atribut comportamental distinct al puterii posttotalitare (2008), „Represiunile administrației locale. Exemplul orașului Bălți (1947-1949)" (2011), „Deportările din 1949 în orașul Bălți" (2012), „Sindromul posttraumatic al generației celui de-Al Doilea Război Mondial: Mărturii basarabene" (2015), „Deputați bălțeni în Sfatul Țării: destine și timpuri" (2020), „Foametea din RSS Moldovenească între mărturiile trecutului și cultura memoriei în post totalitarism" (2020), „Transformările demografice din RSS Moldovenească în anii 1946-1947" (2021), „Credința și spiritualitatea românească în deportare: mărturii basarabene" (2023), „Politica stalinistă în RSS Moldovenească: încercări de stereotipizare a foametei din 1946-1947" ș.a.

Este conducător sau membru al diverselor proiecte naționale și internaționale: director de proiect în cadrul Programului de stat: „Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din RSS Moldovenească (anii 1940-1941, 1944-1953): cercetări în localitățile din nordul Republicii Moldova" (2015-2016); director de proiect în cadrul Programului de stat „Foametea organizată și represiunile pe motiv confesional în memoriile victimelor regimului totalitar-comunist în RSS Moldovenească. Cercetări în localitățile din nordul Republicii Moldova" (2017-2018). Membru al proiectelor: „Promovarea triunghiului cunoașterii în Belarus, Ucraina și Moldova" (2015); „Managementul în învățământul superior din Republica Moldova" (2020); QFORTE „Îmbunătățirea asigurării calității în sistemul de învățământ superior din Moldova" (2021).

A participat la peste 100 de conferințe științifice și simpozioane naționale și internaționale, inclusiv la Congresul Național al Istoricilor Români, la dezbateri publice la televiziunea națională, pe rețele sociale, la Academia Română.

Competențele profesionale și manageriale sunt apreciate în activitatea numeroaselor comisii și consilii din care face parte. Lidia Pădureac a fost sau este membră: a Comisiei republicane de conferire a gradelor didactice (2001-2003); a Comisiei specializate de evaluare academică și acreditare a Universității de Stat „B. P. Hașdeu" din Cahul (2005); a Senatului USARB (2008-2011; 2013-prezent); a Consiliului Facultății de Psihologie și Asistență Socială a USARB (2011-prezent); a Consiliului Facultății de Drept și Științe Sociale (2013-prezent); secretar științific al Senatului USARB (2016-2018); expert evaluator al programelor de studii în învățământul superior la Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC, 2019-prezent), membră a Consiliului pentru Dezvoltare Strategică Instituțională (2020-prezent) ș.a.

Pentru activitatea sa merituoasă a fost apreciată cu: Medalia „Meritul Civic" (2016), Premiul „D. Cantemir" al Academiei de Științe a Moldovei (2017), Premiul „Cartea anului în antropologia istorică" (Universitatea „Babeș-Bolyai", Institutul de

Istorie Națională, redacția revistei „Caiete de antropologie istorică", 2019), Diploma de onoare a Academiei de Științe a Moldovei (2019), Diploma de recunoștință acordată pentru promovarea culturii calității în activitățile de evaluare externă din partea ANACEC (2020), Diploma de onoare a Guvernului Republicii Moldova (2020), Premiul în domeniul istorie și filosofie „Al. Boldur" pentru ciclul de lucrări „Memoria victimelor regimului totalitar" (2020), Medalia „Promotor al culturii calității în educație și cercetare" de gradul I acordată de ANACEC (2023), Ordinul „Crucea Maria Brâncoveanu", acordat de Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române (2023).

Bibliografie selectivă:

Arhivele Memoriei : Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din RSS Moldovenească : Memorii. Documente. Studii de caz : [în vol.] / editor: Lidia Pădureac. – Chișinău : [S. n.], 2016. – (Colecția „Arhivele Memoriei", ISBN 978 995 128-54-4). – ISBN 978 9975 128 83 6.

Vol. 3, t. 1 : Cercetări în localitățile din nordul Republicii Moldova. – 2016. – 336 p. – ISBN 978-9975-128-81-0.

Vol. 3, t. 2 : Cercetări realizate in localitățile din nordul Republicii Moldova. – 2017. – 336 p. – ISBN 978-9975-936-96-5.

Pădureac, **Lidia**. Istoria modernă și contemporană a Europei : Modele de eseu și relație cauzală / Lidia Pădureac. – Bălți : [S. n.], 2013. – 100 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https: // www.base-search.net/Record/a1af84daff0efe2c7f41c94ce07d9f1109e3035ded6ce33dcf228eb644ff2da.

Pădureac, **Lidia**. Relațiile româno-sovietice (1917-1934) / Lidia Pădureac. – Chișinău : Prut Internațional, 2003. – 215 p. – ISBN 9975-69-318-7.

Românii în Gulag : **Memorii, mărturii, documente** : [în vol.] / editor: Anatol Petrencu, Ludmila D. Cojocaru, Lidia Pădureac. – Chișinău : [S. n.], 2014-2015. – ISBN 978-9975-128-10-0.

Vol. 1. – 2014. – 352 p. – ISBN 978-9975-100-80-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://promemoria.md/files/9814/0381/3361/Romanii_in_Gulag_10p.pdf.

Vol. 2. – 2015. – 362 p. – ISBN 978-9975-128-42-1 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://promemoria.md/files/8714/3619/0101/Romanii_in_gulag_Vol_II_cuprins.pdf.

***

„**A fost organizată sau nu foametea din RSSM în anii 1946-1947?** Au putut și au vrut autoritățile sovietice să prevină efectele devastatoare ale acesteia?" : [cu participarea Lidiei Pădureac]. – Ed. a 2-a din ciclul „100 de ani de URSS și 31 de ani fără URSS : Nostalgia după Himere" // YouTube : Agenția de presă IPN. – 2022. – 8 aug. – URL : https://www.youtube.com/watch?v=EWwUGfw0xTk (accesat : 28.06.2024).

Pădureac, **L**. Comunism prin înfometare: bolnavii „D" în Basarabia sovietizată / L. Pădureac // Fațete ala comunismului în România și în R(A)SS Moldovenească: politică, societate și economie / Cristina Preutu, Anatol Petrencu (coordonatori) L. Pădureac. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2020. – P. 127-146. – ISBN 978-606-714-600-4.

Pădureac, **Lidia**. Anul 1940 în memorialistica basarabenilor: trăiri, reflecții, demistificări / Lidia Pădureac // Raptul Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța din 28 iunie 1940 : Materialele conferinței științifice internaționale „75 de ani de la anexarea de către URSS a Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 28 iunie 1940", 12-13 iunie 2015, Chișinău / lucrare îngrijită de Mihai Tașcă [et al.]. – Chișinău : Cartea juridică, 2015. – P. 219-232. – ISBN 978-9975-3111-0-6.

Pădureac, **Lidia**. Deznodământ : deputații Sfatului Țării, reprimați de NKVD / Lidia Pădureac // Historia. – 2018. – Nr 196. – P. 30-38.

Pădureac, **Lidia**. Ecoul represiunilor politice din RSS Moldovenească (1940-1991) : Culegere de eseuri / Lidia Pădureac // Revista de Istorie a Moldovei. – 2020. – Nr 3/4. – P. 188. – ISSN 1857-2022 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/188-188_10.pdf.

Pădureac, **Lidia**. Iunie 1990 la Bălți, reflectat în presa timpului / Lidia Pădureac // Suveranitatea Republicii Moldova : concept și realitate : Materialele Conferinței științifice interuniversitare on-line „30 de ani de la proclamarea Suveranității RSS Moldova, 23 iunie 2020" / concepție și coordonare: Anatol Petrencu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 285-295. – ISBN 978-9975-66-710-4.

Pădureac, **Lidia**. În timp ce RSS Moldovenească murea de foame, Uniunea Sovietică exporta cereale / Lidia Pădureac // IPN : [site]. – 2022. – 15 mai. – URL: https://www.ipn.md/ro/lidia-padureac-in-timp-ce-rss-moldoveneasca-murea-de-8004_1096929.html (accesat: 27.06.2024).

Pădureac, Lidia. Foametea din RSS Moldovenească între mărturiile trecutului și cultura memoriei în post-totalitarism / Lidia Pădureac // Patrimoniul cultural de ieri – implicații in dezvoltarea societății durabile de mâine, Ediția a 2-a, 22-23 septembrie 2020, Chișinău. – Iași ; Chișinău, 2020. – P. 623-627. – ISSN 2558 – 894X ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/623-627.pdf.

Pădureac, **Lidia**. Orașul Bălți în 1940: ocupație, sovietizare, represiuni / Lidia Pădureac // Dialogica. – 2023. – Nr 2. – P. 107-118. – ISSN 2587-3695. – DOI: https://doi.org/10.59295/DIA.2023.2.03.

Pădureac, **Lidia**. Sistemul represiv sovietic și soarta membrilor Sfatului Țării : studiu de caz / Lidia Pădureac // Revista de științe politice și relații internaționale. – 2018. – T. 15, nr. 1. – P. 162-176. – ISSN 1584-1723 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://revista.ispri.ro/wp-content/uploads/2018/03/162-176-Lidia-Padureac.pdf.

***

Пэдуряк, Лидия. Голод 1946-1947 годов в Молдавии: проблемы осмысления и отображения травматического опыта в исследованиях устной истории / Лидия Пэдуряк // Усна історія (не)подоланого минулого: подія – наратив – інтерпретація : Матеріали міжнар. наук. конф., 8–11 жовтня 2015 р. [м. Одеса] / [упоряд.: Г. Грінченко]. – Харків, 2016. – P. 173-184. – ISBN 978-966-372-647-2.

***

Lector superior, **dr. Lidia Pădureac** // Universitari bălțeni : dicționar biobibliografic / alcătuitori: E. Scurtu, M. Fotescu. – Bălți, 2005. – P. 468-469. – ISBN 9975-931-97-9.

Pădureac Lidia : [fișier biobibliografic] // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 4 : (O-R) / coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Carl. A. Romstorfer, 2021. – P. – 110-111. – ISBN 978-606-8698-54-0.

Popa, **Iulius**. Pădureac Lidia : [fișier biografic] / Iuliu Popa // Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți (1945-2015) / Iulius Popa. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 58. – ISBN 978-9975-53-538-0.

Prim-prorector USARB, **Lidia Pădureac**, **susține că foametea din anii '46-'47 din RSSM trebuie studiată într-un curs separat**. „A fost o crimă împotriva umanității" // Diez : [site]. – 2022. – 10 aug. – URL: https://diez.md/2022/08/10/prim-prorectora-usarb-lidia-padureac-sustine-ca-foametea-din-anii-46-47-din-rssm-trebuie-studiata-intr-un-curs-separat-a-fost-o-crima-impotriva-umanitatii/?fbclid=IwAR1wzvMeAgHhCLqDy442RD1qRrbIpfJsn1YTh07RZhR2Pi9XRKqyh3e_tVY (accesat : 26.06.2024).

Elena Harconița

Constantin CONSTANTINOV 1915-2003

Actor de teatru și film, Artist al poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii".

S-a născut la 7 iulie 1915, în com. Sucleia, rn. Slobozia, gub. Herson, Imperiul Rus (astăzi, s. Sucleia din stânga Nistrului), în familia țăranului Timofte a lui Dumitru Constantin și a Nastasiei, fiind al treisprezecelea copil. A decedat la 6 martie 2003, la Chișinău.

Clasele primare le-a făcut în satul natal, iar clasele a cincea și a șasea în or. Tiraspol. În anii 1927-1931 a urmat cursurile de învățători la Balta (azi, în reg. Odesa din Ucraina), apoi, timp de doi ani (1930-1932), a studiat la o școală „a tineretului muncitor". A făcut studii la Institutul Agricol din Tiraspol (1932-1934), apoi la Școala de Artă Teatrală din Odesa (studioul moldovenesc) (1934-1937), devenind actor de teatru.

Inițial a lucrat (1927-1930) ca învățător în rn. Balta. În 1932 a fost repartizat la Uzina „Kirov" din Tiraspol, iar din 1937 își începe activitatea la Teatrul Moldovenesc Muzical-Dramatic din Tiraspol.

Rolul său de debut a fost Pșenicika în „Iarmarocul din Sorocineț" de N. Gogol, dar a reușit să creeze o galerie întreagă de portrete memorabile: Osip în „Revizorul" de N. Gogol (1938), Figaro în „Nunta lui Figaro" de P. Beaumarchais (1941), Chir în „Liubov Iarovaia" de C. Treniov (1938), Ignat în „Nazar Stodolea" de T. Șevcenko (1939), Guriță în „Ștefan Bâtcă" de L. Barschi (1941). În timpul celui de-Al Doilea Război Mondial (1941-1945) a activat în Ansamblul de Cântece și Dansuri Moldovenești „Doina", apoi în trupa Teatrului Unit Moldovenesc-Rus, evacuat în Turkmenistan. Din anul 1944 a evoluat pe scena Teatrului Muzical-Dramatic „A. Pușkin" din Chișinău (astăzi, Teatrul Național „M. Eminescu").

A rămas în istoria teatrală prin rolurile sale dramatice și de comedie cu trăiri sufletești directe și cu un umor de factură populară, grotesc, caricatural și de bufonadă. Ca actor l-au consacrat rolurile dramatice: Iordache în „Lumina" de A. Lupan (1949), Zahar Bardin în „Dușmanii" de M. Gorki (1952), Tache în „Tache, Ianke și Cadâr" de V. I. Popa (1960, jucat fără

întrerupere până în anul 1975), Mitric în „Puterea întunericului" de L. Tolstoi (1960), Emanuil în „Tata" de D. Matcovschi (1979), Șmuchin în „Retro" de A. Galin (1982).

Rolurile de factură comică au fost cele care l-au scos în evidență: Popandopol în „O nuntă la Malinovka" de L. Iuhvid și A. Reabov (1947), Pantalone în „Slugă la doi stăpâni" de C. Goldoni (1948), Bădărău în „Fericirea Mărioarei" de L. Corneanu și E. Gherchen (1951), Pristanda în „O scrisoare pierdută" de I. L. Caragiale (1952), Perceptorul Flocea în „Covorul Ilenei" de L. Corneanu (1953),

În 1961, pe scena Teatrului Moldovenesc Muzical-Dramatic „A. Pușkin" a avut loc premiera spectacolului „Roata vremii" după piesa scriitoarei A. Lupan, unde Constantin Constantinov l-a jucat pe Tudorache. În anii '60 creația acestuia s-a îmbogățit cu mai multe personaje din dramaturgia clasică. Actorul s-a produs în spectacolele: „Fântâna Blanduziei" și „Iașii în carnaval", ambele după piesele lui V. Alecsandri, Cuțulea în „Vivat, Cuțulea!" de G. Malarciuc (1965), Zemlianika în „Revizorul" de N. Gogol (1972). A interpretat și personaje feminine: Chirița din comedia „Două fete și-o neneacă" și în „Iașii în carnaval" de V. Alecsandri (1974). A mai adus în scenă personajele: Simanovici din piesa lui Tolstoi, Mefodie din „Complotul împărătesei" de I. Gherman, Bivoleanu în „Actori de provincie" după C. Stamati-Ciurea (1980) ș.a.

Din cele 100 de personaje cărora le-a dat viață, 50 au fost roluri în filme, unele principale, altele episodice, dar toate de o mare densitate artistică. În anul 1955 a debutat în cinematografie cu rolul lui Ghiță în filmul muzical „Leana" (realizat la Studioul „M. Gorki" din Moscova, 1955). După care au urmat filmele: „Când omul nu-i la locul lui" (Studioul „Moldova-Film", 1957), unde l-a jucat pe moș Hariton; „Baladă haiducească" (1958) – boierul Mârza; „Vă scriu..."(1959) – Constantin Constantinovici; „Călătorie în april" (1962) – casierul; „Nuntă la palat" (1969) – Botolică; „Zece ierni pe-o vară" (1969) – Tulburel; „Explozie cu efect întârziat" (1970) – Roșcovan; „Viforul roșu" (1971) – Niță Baltă, „Lăutarii" (1971) – episod; „Ultimul haiduc" (1972) – domnul Mimi; „Unda verde" (1974) – Grădinaru; „Durata zilei" (1974) – Moș Căprian; „Bărbații încărunțesc de tineri" (1974) – episod; „Calul, pușca și nevasta" (1975) – Ali Aga; „Nu crede țipătului păsării de noapte" (1976) – Stepanici; „Pe urmele fiarei" (1976) – morarul; „Care pe care" (1977) – moș Arghir; „Suspectul" (1978) – Botezatul; „Unde ești, iubire?" (1980) – tatăl Marcelei; „Casa lui Dionis" (1980) – Dionis Cucereanu; „Adolescența" (1981) – episod; „Deținutul misterios" (1988) – nenea Mihail; „Corbii prada n-o *împart*" (1988) – Delimart; „Codrii" (1991) – Toader Lefter; „Troița" („Telefilm-Chișinău", 1991); „Polobocul" (Studioul „Buciumul", 1991) „Dănilă Prepeleac"(1996). Rolurile sale sunt dovada unei individualități clar definite, a unei personalități unice și irepetabile în lumea cinematografică.

A făcut parte din echipa Asociației de Creație „Buciumul", condusă de T. Tătaru.

Constantin Constantinov este considerat unul dintre fondatorii Teatrului Muzical-Dramatic „A. Pușkin" (în prezent, Teatrul Național „M. Eminescu").

În anul 1953 i-a fost conferit titlul de Artist al poporului. Este deținătorul Premiului Național (1994), al „Ordinul Republicii" (1994). A fost onorat cu Medalia „M. Eminescu" (2000) ca o recunoaștere a activității sale de creație, a meritelor deosebite în dezvoltarea artei teatrale și cinematografice și a contribuției substanțiale la propagarea valorilor spirituale și morale.

O stradă din mun. Chișinău a primit, în 2007, numele actorului Constantin Constantinov, iar pe frontispiciul clădirii nr. 71 din strada A. Șciusev, unde a locuit, a fost instalată o placă de comemorare (2007). Banca Națională a Moldovei a pus în circulație moneda comemorativă din seria „Personalități", având în plan central efigia lui Constantin Constantinov și două măști (2015).

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1995". – Chișinău, 1994. – P. 80-81 ; „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 190-191.

Bibliografie selectivă:

Constantinov, **Constantin**. „Pe Chirița am creat-o în 17 zile..." : [interviu cu Constantin Constantinov, Artist al poporu-

lui și Om emerit] / consemnare: Natalia Porubin // Moldova Suverană. – 1998. – 7 noiem. – P. 6.

***

***Coțofan**, **V**. Constantin Constantinov / V. Coțofan // Artiști ai poporului din RSSM / M. Lempert. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1976. – P. 138-145.

La mulți ani, **nea Costache!** : [despre Constantin Constantinov, la 85 de ani] // Țara. – 2000 – 11 iul. – P. 4.

Morăraș, **Mihai**. Parcă-s două lebede / Pe o apă repede... : [Artiștii poporului Constantin Constantinov și Ecaterina Cazimirov] / Mihai Morăraș // Capitala. – 2001. – 29 sept. – P. 12.

Muntean, **Ivan**. Constantin Constantinov : [fișier biografic] / Ivan Muntean, Arcadie Reațchii // Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Reațchii. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 199. – ISBN 978-9975-66-661-9.

Potârniche, **Mihai**. Soții Ecaterina Cazimirov și Constantin Constantinov, 1994 / Mihai Potârniche // Anotimpurile neamului : Album-biobibliografie / [autor concepție, text și fot.]: Mihai Potârniche. – Chișinău : Arc, 2019. – P. 139. – [Grafică bidimensională].

Roșca, **Denis**. Constantin Constantinov / Denis Roșca // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 156. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Trecut-au vremurile bune : [Constantin Constantinov (1915-2003)] / rubrică susținută de Nicolae Roșca // Florile dalbe. – 2022. – 22 apr. – P. 13.

Țarălungă, Ecaterina. Constantinov Constantin : [schiță biografică] / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 214. – ISBN 978-606-600-246-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://bibliotecaromaneasca-hu.ro/wp-content/uploads/2020/11/Enciclopedia-Identitatii-Romanesti-Personalitati.pdf.

Zagaievschi, **Vitalie**. Teatrele mele : [cu referire la Gheorghe Cincilei, Constantin Constantinov, Petru Baracci ș.a.] / Vitalie Zagaievschi // Glia drochiană. – 2021. – 4 iun. – P. 4.

Elena Harconița

Matei CANTACUZINO 1855-1925

Jurist român, avocat, judecător, profesor universitar, primar de Iași, ministru al justiției, om politic.

S-a născut la 10 iulie 1855, în or. Fântâna Mare, jud. Baia (azi, jud. Suceava). A fost descendent al stolnicului Constantin Cantacuzino și fiul boierului pașoptist Vasile (Basile) N. Cantacuzino (1816-1906), care participase la mișcarea din martie 1848 a tinerilor intelectuali moldoveni. A decedat la 10 august 1925, la Iași.

Școala primară a urmat-o la Dresda (Germania), studiile liceale la Lausanne (Elveția), iar pe cele universitare la Facultatea din Heidelberg (Germania), luându-și licența în drept la Paris, în 1877. În anii de liceu, a absolvit și clasa de pian din cadrul Conservatorului din Lausanne, fiind pianist talentat și un interpret pasionat al lui R. Wagner.

A început activitatea profesională în calitate de judecător supleant la Tribunalul din Iași (1977). A fost avocat, apoi a reintrat în magistratură și a activat ca judecător de sentință, ca președinte și prim-președinte al tribunalului, iar în 1882 a avansat la funcția de consilier la Curtea de Apel din Iași (1885-1900). În 1900 a devenit membru al Baroului Iași, unde a activat ca avocat până în 1925.

A fost deputat în Parlamentul României și primar de Iași (29 decembrie 1912-6 ianuarie 1914 și 29 ianuarie-5 martie 1918). A exercitat funcția de ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice (1918), pe cea de rector al Universității din Iași (1916-1918) și pe cea de ministru al justiției (1920).

În anul 1900 devine profesor la Facultatea de Drept din Iași, dar activează în continuare, timp de 15 ani, ca avocat, păstrând legătura cu practica judiciară. A predat timp de 25 ani cursul de drept civil la Facultatea de Drept din Iași (1901-1925).

A elaborat lucrări științifice în domeniul dreptului, printre care „Elementele dreptului civil" (1921), unde realizează o sinteză a principalelor instituții ale dreptului civil român (persoana, drepturile reale, familia, succesiunea, obligațiile și căsătoria), prezentate într-o manieră critică în contextul teoriei despre funcția socială a dreptului. Lucrarea este considerată una dintre operele fundamentale ale literaturii juridice românești, oferind o versiune concisă a cursului de drept civil.

A fost autorul studiilor: „Despre libertatea individuală și persoanele juridice" (1924),

„Statul și conceptul de personalitate” (1924) și „Viața – Dreptul – Libertatea” (apărută postum, în 1929). Și-a publicat și pledoariile, inclusiv „Apărarea libertății scrisului”, înaintată Curții Marțiale din Iași (1919) și apărută de sub tipar în anul 1925.

Matei Cantacuzino avea un spirit analitic și o deosebită putere de analiză, pe care le-a demonstrat plenar în activitatea didactică, cursurile sale fiind urmate de studenți de la diferite facultăți, magistrați, avocați și oameni de cultură.

Bibliografie selectivă:

Cantacuzino, **Matei B**. Elementele dreptului civil / Matei B. Cantacuzino. – București : ALL Educational, 1998. – 744 p. – ISBN 973-9392-25-3.

***

Bulat, **T**. **G**. Procesul moștenitorilor lui Matei Cantacuzino cu Divanul Moldovei la anul 1811 / T. G. Bulat // Arhivele Basarabiei. – 1938. – Nr 1/4. – P. 1-16.

Maftei, **Ionel**. Matei Cantacuzino // Personalități ieșene. Vol. 1. – Iași : C.C.E.S., 1972. – P. 128-129.

****Maftei**, **Ionel**. „Un jurist de excepție : Matei Cantacuzino” / Ionel Maftei // Evenimentul. – 2005. – 13 iul.

Matei Cantacuzino // Galeria portretelor : [site]. – URL: https: galeriaportretelor.ro/item/matei-cantacuzino/ (accesat : 05.07.2024).

Matei B. **Cantacuzino** : [schiță biografică] // Universitatea din Iași „Alexandru Ioan Cuza” : [site]. – URL: http://150.uaic.ro/personalitati/drept/matei-b-cantacuzino/ (accesat : 05.07.2024).

Matei B. **Cantacuzino – om politic și jurist de excepție** // Buletinul notarilor publici : [site]. – URL: https://buletinulnotarilor.ro/matei-b-cantacuzino-om-politic-si-jurist-de-exceptie/ (accesat : 05.07.2024).

****Nicolescu, G**. **D**. Matei Cantacuzino // Parlamentul român, 1866-1901 : Biografii și portrete / G. D. Nicolescu. – București : Socec, 1903.

Nistor, **Vasile**. Matei B. Cantacuzino (1855-1925) // Mari avocați ai României / Vasile Nistor. – București : Universul Juridic, 2011. – P. 109-115. – ISBN 978-973-127-575-8.

Ralea, **Mihai**. Matei Cantacuzino / Mihai Ralea // Convorbiri Literare. – 2018. – Nr 8. – P. 60-61. – ISSN 1841-7434.

Satco, **Emil**. Matei Cantacuzino / Emil Satco // Enciclopedia Bucovinei. Personalități, localități, societăți, presă, instituții. Vol. 1 : A-F / Emil Satco, Alis Niculică. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer, 2018. – P. 359-360. – ISBN 978-606-8698-22-9. – ISBN 978-606-8698-23-6.

Elena Harconița

Mihai MANIUC
1945

Medic otorinolaringolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific, inventator, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”, originar din Bucovina.

S-a născut la 11 iulie 1945, în s. Forostna, reg. Cernăuți.

A absolvit școala generală în localitatea de baștină, după care și-a urmat studiile (1962-1968) la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” – USMF). Concomitent cu activitatea profesională, face doctorantura (1971-1975) la Institutul Central de Perfecționare a Medicilor din Moscova. În 1981 a susținut teza de doctor în medicină, cu tema: „Anomaliile foselor nazale la copii”, iar în 2007 a susținut-o și pe cea de doctor habilitat în științe medicale, cu tema: „Chirurgia funcțională endoscopică rinosinuzală la copii”.

După absolvire, a activat ca medic generalist, apoi ca otorinolaringolog la spitalul orășenesc din Bălți, iar în 1981-1988 la spitalul Asociației Curativo-Sanatoriale și Recuperare a Cancelariei de Stat. A deținut diferite funcții în cadrul Clinicii Universității și la Ministerul Sănătății: șef de secție, director de clinică, specialist principal al Ministerului Sănătății în otorinolaringologie pediatrică.

A studiat formele clinice ale anomaliilor de dezvoltare a cavității nazale la copii, starea funcțiilor fiziologice de bază ale cavității nazale prin utilizarea noilor metode de diagnostic: micro- și endoscopie optică nazală, rinopneumemorie, rinomanometrie, olfactometrie. Din 1989 a activat în cadrul USMF, mai întâi în calitate de asistent, apoi de conferențiar și de profesor universitar la Catedra otorinolaringologie. Concomitent exercită și funcția de șef al Secției de otorinolaringologie la Instituția Medico-Sanitară Publică Institutul Mamei și Copilului.

Este pionierul implementării chirurgiei endoscopice endonazale în țară. A exercitat și funcția de coordonator de rezidențiat.

Este autor a peste 300 de lucrări științifice, inclusiv a șase monografii. A publicat lucrările: „Terapia medicamentoasă în otorinolaringologia pediatrică" (2004); „Bacteriologia rinosinusitelor recidivante și cronice la copii" (2006); „Esențialul în otorinolaringologia copilului" (2011); „Otorinolaringologie" (2019) ș.a.

A fost conducător a trei teze de doctor în medicină.

Mihai Maniuc desfășoară și activitate civică, fiind vicepreședinte al Asociației Republicane Științifico-Practice a Medicilor Otorinolaringologi, a fost președinte al comisiei de doctorat în repetate rânduri.

Este autorul mai multor brevete de invenții: „Dispozitiv pentru măsurarea lungimii cavității nazale la copii" (2006); „Dispozitiv otorinolaringologic" (2006); „Metodă de tratament al sinuzitelor paranazale" (2007); „Preparat medicamentos sub formă de gel pentru profilaxia complicațiilor postoperatorii" (2012); „Metoda de tratament al otitei medii exsudative la copii" (2013) ș.a. În total, deține 12 brevete de invenție.

A fost decorat la expozițiile naționale și internaționale cu patru medalii de aur, trei de argint și patru de bronz, și anume la: saloanele internaționale de invenții și tehnologii noi „Inventica" (2007, 2011, 2013), „Info-Invent" (2007, 2009, 2011); la Salonul Internațional de Invenții, Geneva (2009) ș.a. Deținător al Premiului I al Concursului bianual al Academiei de Științe a Moldovei „Topul inovațiilor" (2014).

Pentru activitatea îndelungată și prodigioasă în domeniul ocrotirii sănătății, contribuție la perfecționarea procesului curativ-profilactic și înalt profesionalism i s-a conferit Ordinul „Gloria Muncii" (2019).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 241.

Bibliografie selectivă:

Ababii, Ion. Esențialul în otorinolaringologia copilului / Ion Ababii, Svetlana Șciuca, Mihail Maniuc. – Chișinău : [S. n.], 2011. – 256 p. – ISBN 978-9975-78-966-0.

Ababii, **Ion**. Terapia medicamentoasă în otorinolaringologia pediatrică : Ghid pentru medici / Ion Ababii, Mihail Maniuc, Vladimir Erencov. – Chișinău : CEP Medicina, 2004. – 456 p. – ISBN 9975-907-45-8.

Maniuc, **Mihail**. Chirurgia funcțional-endoscopică endonazală la copii : Recomandare metodică / Mihail Maniuc, Polina Ababii. – Chișinău : CEP Medicina, 2011. – 45 p. – ISBN 978-9975-913-85-0.

Maniuc, **Mihail**. Sinuzita acută : Recomandare metodică / Mihail Maniuc, Polina Ababii. – Chișinău : CEP Medicina, 2011. – 36 p. – ISBN 978-9975-913-86-7.

Otorinolaringologie : Manual / Ion Ababii, Mihai Maniuc, Alexandru Sandu [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 2019. – 407 p. – ISBN 978-9975-56-618-6.

***

Danilov, L. Humoral Immunity in Children with Chronic Tonsillitis / L. Danilov, S. Diacova, M. Maniuc // Archives of disease in childhood. – 2012. Vol. 97 (suppl. 2). – P. 139.

Diacova, S. Evolution of Otitis Media in Children of the First 7 Years of Life in Moldova / S. Diacova, I. Ababii, M. Maniuc // Archives of disease in childhood. – 2012. – Vol. 97 (suppl2). – 238 p.

Maniuc, M. Our Experience in Functional Endoscopic Surgery of Paranazal Sinuses in Children / M. Maniuc, S. Diacova, L. Danilov // Archives of disease in childhood. – 2012. – Vol. 97 (suppl. 2). – P. 447-448.

Maniuc, **Mihail**. Bacteriologia rinosinusitelor recidivante și cronice la copii / Mihail Maniuc, Dumitru Romanciuc // Materialele conferinței practico-științifice consacrate aniversării 30 ani de activitate a Instituției Medico-Sanitaro-Publice Spitalului Clinic Municipal „Sfânta Treime" 1976-2006. – Chișinău : [S. n.], 2006. – P. 110-112.

***

Baciu, **Gheorghe**. Botnaru Victor // Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu" / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 189-190. – ISBN 978-9975-4337-9-2.

Maniuc Mihail // Cercetători și inventatori din Republica Moldova. Partea 1-a. – Chișinău : AGEPI, 2002. – P. 104-105. – ISBN 9975-911-24-2.

Sadovnic, Andrei. Mihail Maniuc / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță // Cavalerii Ordinului Gloria Muncii / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 452.

Maria S. Ciobanu

Petru VUTCĂRĂU
1960

Actor de teatru și film, regizor de teatru, fondator și director general al Teatrului „Eugène Ionesco" din Chișinău, Artist al poporului.

S-a născut la 11 iulie 1960, în s. Bardar, rn. Ialoveni.

A studiat (1979-1980) la Institutul de Arte „G. Musicescu" din Chișinău, Facultatea de Regie, Teatru Popular (astăzi, Academia de Muzică Teatru și Arte Plastice – AMTAP), clasa actorului P. Baracci. A absolvit Școala Superioară de Teatru „B. Șciukin" (astăzi, Institutul de Teatru „B. Șciukin" pe lângă Teatrul Academic de Stat „E. Vahtangov" din Moscova), Facultatea de Actorie Teatru și Cinema, clasa lui A. Borisov (1980-1985).

În perioada 1987-1989 a urmat Facultatea de Regie de Teatru la Institutul de Teatru „Sh. Rustaveli" din Tbilisi (Georgia), clasa lui N. Lordkipanidze.

În anul 1985 își începe activitatea în trupa Teatrului „Luceafărul" (astăzi, Teatrul Republican „Luceafărul") din Chișinău.

În 1990, în fruntea unui grup de 13 actori, a părăsit Teatrul „Luceafărul", creând un teatru „ambulant". Trupa, cu numele Teatrul „E. Ionesco", se stabilise temporar în România, în incinta Teatrului „A. Pann" din Râmnicu Vâlcea. Acolo a obținut cazare și scenă, montând și prezentând spectacole. După cinci luni, teatrul a întreprins primul turneu în câteva orașe din România: Târgu Mureș, Cluj-Napoca, Oradea, Timișoara, Arad, București. În această perioadă trupa a câștigat primele premii la diverse festivaluri și a înregistrat două spectacole la Televiziunea Română. În vara anului 1991 actorii au revenit la Chișinău, iar Petru Vutcărău a devenit prim-regizor și director artistic (din 1995) al Teatrului „E. Ionesco", care a fost oficializat ca instituție de stat, cu sediul temporar la Palatul Republicii, printr-un ordin semnat, la 9 septembrie 1991, de ministrul I. Ungureanu.

Petru Vutcărău s-a produs în numeroase spectacole de teatru: „În așteptarea lui Godot" (1991); „Cântăreața cheală" (1991); „Iosif și amanta sa" (1992); „Pescărușul", „Regele moare" (1993), „Chirița în provincie" (1993); „Ciocanul" (1994) „Și cu violoncelul ce facem?" (1995); „Hei, oameni buni!" (1995); „Revizorul" (1997, 2020); „Noaptea încurcăturilor" (1998); „Despre sexul femeii ca un câmp de luptă în războiul din Bosnia" (1999); „Visul unei nopți de vară" (2000); „Salonul nr. 6" (2000); „Mașinăria Cehov" (2002); „Elisaveta I" (2004); „Care pe care" (2006); „Povestea omului care a căzut în stradă" (2007); „Uciderea lui Gonzago" (2010); „Avalanșa" (2018); „Capcana lui Hamlet" (2019) ș.a.

A jucat și roluri în filme: „Strada felinarelor stinse", în rolul principal – Sandu (frizerul) (Studioul „Moldova-Film", regia: V. Gajiu, 1990); „Spune ceva", în rolul principal – soțul (Studioul „Moldova-Film", regia: S. Plămădeală, 1991); „Copiii măcelarului" (după „Jurnalul" lui Kafka), în rolul principal – necunoscutul (Studioul „Flux-Film", regia: V. Meșină, 1992); „Patul lui Procust" (după romanul lui Camil Petrescu), în rolul principal – Fred Vasilescu (Studioul „Flux-Film", regia: S. Prodan și V. Meșină, 2001).

Ca regizor, a montat peste 100 de spectacole în Republica Moldova și în alte țări (Italia, Franța, România, Rusia, Japonia, Turcia, Azerbaidjan, Coreea de Sud). A predat actoria la diverse școli de teatru din Republica Moldova, Franța, Italia și Japonia.

Din 1994 este directorul Festivalului Internațional al Artelor Scenice Bienala Teatrului „E. Ionesco" (BITEI), în 2023 fiind desfășurată ediția a XIII-a, cu spectacole în scenă și în plein-air, la care au participat circa 20 de companii de teatru, muzică și dans din Coreea de Sud, Georgia, Japonia, Italia, Polonia, România, Spania, Ucraina și Republica Moldova.

Petru Vutcărău este membru al Comitetului pentru decernarea Premiului Național al Republicii Moldova în domeniul literaturii, artei și arhitecturii. A fost animatorul atelierelor de formare „Arta actorului" în Japonia, Franța, Italia, la școli de teatru din aceste țări.

Este Artist al poporului din 2011.

A fost distins cu Premiul Național al Republicii Moldova în domeniul literaturii, artei și arhitecturii pentru interpretarea rolului lui Estragon în spectacolul „Așteptându-l pe Godot" de S. Beckett (1994). Pentru integrarea valorilor culturii românești în circuitul universal, Fundația Culturală Română i-a acordat Premiul „Interferențe" (1998). Laureat al Bursei de excelență a Fundației Soros Moldova (2001), distins cu Premiul pentru cel mai reușit proiect teatral și manifestare artistică de talent la Gala Premiilor „Inima de aur" (2006), Premiul „Teatru fără frontiere" pentru organizarea Festivalului BITEI (2006), Premiul de Excelență acordat de Ambasada României în Republica Moldova în cadrul Galei Premiilor UNITEM (2006) ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 153-155; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 223-225.

Bibliografie selectivă:

Cozma, **Artur**. Festivalul Internațional al artelor scenice „Bienala Teatrului „Eugene Ionesco" : 24 mai – 1 iunie 2008 / Artur Cozma, Petru Vutcărău. – Chișinău, 2008.

***

Vutcărău, **Petru**. Dacă declinul nu va fi oprit, vom face un teatru „sălbatic" : [interviu cu Petru Vutcărău] / interviu realizat de Mihai Poată // De facto. – 2001. – 22 mai. – P. 9.

Vutcărău, **Petru**. Interviu cu Petru Vutcărău regizorul spectacolului „Mașinăria Cehov" montat la Teatrul Dramatic Rus „A. P. Cehov" : [după piesa lui Matei Vișniec] / consemnare: Victoria Akimova-Crudu // Timpul Moldova : [portal de cultură]. – 2024. – Nr 35 (1 mai). – URL: https://moldova.revistatimpul.ro/interviu-cu-regizorul-petru-vutcarau/ (accesat : 04.07.20204).

Vutcărău, **Petru**. „Între a fi și a nu fi, am ales a fi" / Petru Vutcărău // Flux. – 2010. – 15 oct. – P. 12.

Vutcărău, **Petru**. „Ministerul Culturii ar trebui să-și revadă rostul existenței sale" : [interviu] / interviu realizat de Irina Nechit // Opinia. – 2004. – 21 apr. – P. 6.

Vutcărău, **Petru**. „Pentru mine, titlul de Artist al poporului e o insultă" : [interviu] / consemnare: Irina Nechit // Jurnal de Chișinău. – 2012. – 11 mai. – P. 34.

Vutcărău, **Petru**. „Pentru Ministerul Culturii teatrul este o povară de care ar fi bine să se debaraseze" : [interviu] / interviu de Liliana Popușoi // Flux. – 2009. – 24 iul. – P. 8.

Vutcărău, **Petru**. Petru Vutcărău: „Nu sunt revoluționar, dar nu vreau să fiu prostit" : [interviu cu Petru Vutcărău, regizorul Teatrului „Eugene Ionesco"] / interviu realizat de Natalia Costaș // Jurnal de Chișinău. – 2003. – 13 iun. – P. 27.

Vutcărău, Petru. Petru Vutcărău: Patriotismul nu se manifestă prin slogane ci prin dragoste față de patrie, de orașul și satul natal : [interviu cu actorul, regizorul și directorul Teatrului Național „Eugene Ionesco"] / consemnare: Valentina Ursu // Vocea Basarabiei : [site]. – 2023. – 19 sept. – URL: https://voceabasarabiei.md/petru-vutcarau-patriotismul-nu-se-manifesta-prin-slogane-ci-prin-manifestare-de-dragoste-fata-de-patrie-de-orasul-si-satul-natal/ (accesat : 04.07.2024).

Vutcărău, **Petru**. Petru Vutcărău, privire în interior : [interviu] / interviu realizat de Liliana Popușoi // Moldova. – 2020. – Ian./Febr. – P. 18-33.

Vutcărău, **Petru**. Străinătatea are mai mare nevoie de noi... : [interviu] / interviu realizat de Silvia Bogdănaș // Flux Continuu. – 2001. – 27 apr. – P. 7.

***

Popușoi, **Liliana**. Regele a murit. Trăiască regele! : Petru Vutcărău, chintesența unei iubiri : spectacol-lectură în două acte și două antracte, cu prolog, epilog și caiet de sală / Liliana Popușoi, Mircea V. Ciobanu. – Chișinău : Arc, 2021. – 272 p. – Text parțial în lb. rusă. – ISBN 978-9975-0-0518-0.

Rec.: Porubin, Andrei // VIP magazin. – 2022. – Nr 196. – P. 10.

***

Ciobanu, **Mircea V**. De la Beranger I – la Lear. Întâiul și Ultimul : [revenirea lui Petru Vutcărău pe scena TEI în calitate de actor, în rolul regelui Lear] / Mircea V. Ciobanu // Moldova. – 2021. – Sept./Oct. – P. 44-55.

Ciobanu, **Mircea V**. **Între Beranger Întâiul și Regele Lear** : [revenirea lui Petru Vutcărău pe scena TEI în calitate de actor, în rolul regelui Lear] / Mircea V. Ciobanu // Gazeta de Chișinău. – 2021. – 24 sept. – P. 8. – ISSN 2587-3784.

Ciobanu, **Mircea V**. Regele Vutcărău / Mircea V. Ciobanu // Moldova. – 2020. – Ian./Febr. – P. 34-37.

Corduneanu, **Alexandru**. La „TEI"-ul lui Vutcărău / Alexandru Corduneanu // Revista Literară. – 2020. – Nr 9. – P. 20-21.

Teodorcic, **Roxana**. Cum a fost regizată copilăria lui Petru Vutcărău / Roxana Teodorcic // Ziarul de Gardă. – 2019. – 24 oct. – P. 18. – ISSN 1857-3150.

Elena Harconița

Andrei LANGA
1965

Critic și istoric literar, poet, traducător, doctor în filologie, cercetător științific, stabilit în Spania.

Născut pe 14 iulie 1965, în s. Mileşti (Mileștii Mari), rn. Nisporeni.

A absolvit Facultatea de Ziaristică a Universității de Stat din Moldova (1991). Doctorand, cercetător științific superior la Institutul de Literatură și Folclor (1994-1997) al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM). În 1997 își ia doctoratul, cu tema „Manifestări expresioniste în poezia română: evoluție și formulă poetică".

Pe lângă munca de cercetător la AȘM (1991-2004), a activat în presă: a fost șeful Secției de literatură la „Tineretul Moldovei" (1991-1993); reporter la „Glasul națiunii" (1993-1994) și la „Patria tânără" (1994-1995). A realizat emisiuni pentru postul de radio „Luceafărul" (1991-1995). În 2005 s-a stabilit în Spania, unde a locuit împreună cu familia până în 2022. În perioada 2007-2011 a fost corespondent la revista „Român în lume", ce apare la Madrid. În 2022 revine la Chișinău, unde, timp de un an, este cercetător științific la Muzeul Național al Literaturii Române. În prezent locuiește și muncește în Spania.

A debutat cu poezie în culegerea colectivă „Caietele Sarmis" (1989).

S-a afirmat în literatură ca exeget și promotor al creației poetului L. Tuchilatu. I-a îngrijit și prefațat volumul „Sol. Fata Morgana: poezie și proză" (1995), este autorul monografiei „Leonard Tuchilatu. Creație prin destin" (1996), precum și al studiului critic „Expresionismul în poezia română: de la Lucian Blaga la Leonard Tuchilatu" (2001).

Autorul cărților: „Copacul călător" (2007); „Muzicianul mut" (Barcelona, 2014); „Halo" (Valladolid, 2014); „Mileștii Mari. O istorie rescrisă" (în colaborare, 2010); „Portrete plutitoare" (poezie, 2018); „Porți închise. Porți deschise" (poezie; cu imagini fotografice de T. Langa, 2022).

A tradus în spaniolă creațiile unor poeți români (L. Blaga, Gr. Vieru, Gh. Nicu, D. Maxim, N. Popa) și ale poeților hispanici, atât clasici, cât și moderni, în limba română. A publicat poezie originală și traduceri în revistele „Alcaid" (Valladolid, Spania), „Verbo (des)nudo" (Chile). În 2022, la Muzeul Național al Literaturii Române, a organizat expoziția „Poezia în traducere", aducând în prim-plan creațiile a 12 poeți hispanici traduși în limba română.

Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova din 2001.

Distins cu Premiul AȘM pentru volumul „Leonard Tuchilatu: creație prin destin" (1997), deține Premiul revistei electronice „Katharsis" pentru „Copacul călător"/ „El arbol viajero" (poezie, traducere română-spaniolă, 2008).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 242-243.

Bibliografie selectivă:

Langa, Andrei. Portrete plutitoare : Poezie / Andrei Langa – Chișinău : Prut Internațional, 2018. – 118 p. – ISBN 978-9975-54-385-9.

Langa, Tatiana. Porți închise, porți deschise : Poezii și imagini fotografice / Tatiana Langa, Andrei Langa. – Chișinău : Pontos, 2022. – 72 p. – ISBN 978-9975-72-637-5.

***

Langa, Andrei. Alexandru Cosmescu, învețământat în mantia-i de mentor / Andrei Langa // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 3 iun. – P. 13. – ISSN 2587-3784.

Langa, Andrei. Alexandru Cosmescu și caracterul premonitoriu al exegezei : [cu referire la Ion Ciocanu, Victor Prohin, Nicolae Esinencu, Dumitru Matcovschi] / Andrei Langa // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 28 oct. – P. 13. – ISSN 2587-3784.

Langa, Andrei. Alexandru Gromov, „fantasticul" scriitor SF / Andrei Langa // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 1 iul. – P. 13. – ISSN 2587-3784.

Langa, Andrei. „Mihai Cimpoi, omul-destin" – expoziție jubiliară la MNLMK (prezentare scriptică) / Andrei Langa // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 9 sept. – P. 13. – ISSN 2587-3784.

Langa, Andrei. Nouăzeciștii basarabeni – o generație pierdută? / Andrei Langa // Viața Basarabiei. – 2017. – Nr 4. – P. 101-102. – ISSN 2345-1629.

Langa, Andrei. Sanda Lesnea, o scriitoare venită din lumea sonoră a copilăriei / Andrei Langa // Gazeta de Chișinău. – 2022. – 5 aug. – P. 13. – ISSN 2587-3784.

***

Trifan, Călina. Langa Andrei / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 315. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Ana Struță

Ilie VĂLUȚĂ
1955

Muzician, compozitor, interpret, orchestrator, maestru de sunet și textier, Om emerit.

S-a născut la 16 iulie 1955, la Chișinău, în familia lui Ion și a Eufrosiniei Văluță (născută Pruteanu). Se trage din neam de lăutari vestiți. Mama avea o voce impecabilă, iar tatăl a fost un toboșar talentat. Dinastia Văluță (formație înființată în anul 2000) este compusă din trei generații ale familiei: fiica Diana, profesor universitar la Academia de Muzică Teatru și Arte Plastice (AMTAP), interpretă de muzică ușoară, de muzică populară și romanțe, Maestru în artă; fiica Veronica, interpretă de muzică populară, violonistă, pianistă, pedagog, și soțul ei, Sergiu Bantaș, violonist, compozitor, artist în Orchestra de Muzică Populară „Plai moldovenesc". Nepoții: Sandu Bantaș, absolvent al Universității de Arte din Iași „G. Enescu", compozitor, interpret, pianist și dirijor în or. Birmingham (Marea Britanie); Cristian Bantaș, absolvent al Institutului de Muzică și Performanță, Londra (Marea Britanie), compozitor și producător muzical; Damian, elev în clasa a șasea, face primele încercări componistice în muzică, este pasionat de artă plastică și film.

Ilie Văluță și-a început studiile (1962) la Școala medie nr. 29, le continuă la Școala medie nr. 54 (1963-1972), în același timp, frecventând Școala muzicală nr. 5 din Chișinău, unde a studiat acordeonul. A urmat cursuri organizate de Ministerul Culturii (1973-1974), obținând calificarea dirijor de orchestră de muzică populară. Între anii 1982 și 1987 își continuă studiile la Institutul de Stat al Artelor „G. Musicescu" (actualmente, AMTAP), specialitatea dirijor de cor academic.

Activitatea a început-o în 1974 la școala medie pe care o absolvise, în calitate de laborant. În același an a fost înrolat în serviciul militar la Kahovka, reg. Herson (Ucraina), unde a înființat o orchestră militară de muzică ușoară, participând la diverse concursuri și obținând premii și alte mențiuni. Ulterior a fost angajat în calitate de șef al casei de cultură a unei întreprinderi de transport din Chișinău (1977-1985).

În perioada 1985-2022 a fost maestru de sunet TV la Compania Teleradio-Moldova. Din 2011 și până în prezent se ocupă de sonorizarea evenimentelor culturale organizate în cadrul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM). Se implică în realizarea activităților Salonului muzical al BNRM (înființat la începutul anilor 1960), prezintă recitaluri cu diverse ocazii.

Debutează pe când era elev în clasa a noua, prezentând creații proprii cu Formația Trio „Luceafărul", în cadrul unui concurs organizat în școală, unde ocupă locul întâi.

De-a lungul carierei artistice a compus muzică la peste 111 spectacole pentru teatrele de păpuși și cele dramatice din țară, printre care: spectacolul „Cenușăreasa" după povestea lui Ch. Perrault (2017; regia: A. Bălăiță), montat la Teatrul Republican de Păpuși „Licurici"; spectacolul „Harap Alb", după povestea lui I. Creangă (2018; regia: T. Hogea), la Teatrul Municipal de Păpuși „Guguță", apreciat în cadrul Galei Premiilor UNITEM cu Premiul pentru cel mai bun spectacol pentru copii; spectacolul pentru copii „Norișor" (2022; regie: I. Ambrosi, scenografia: A. Suruceanu), montat la Teatrul „B. P. Hasdeu" din Cahul ș.a.

Este și autor al mai multor imnuri, pentru care semnează muzica, dar și unele versuri: „Țăranii și Unirea" (2011; versuri: I. Andreiță, muzică: I. Văluță); imnul Asociației Culturale „IDEAL" (2013; versuri: I. Vatamanu, muzică: I. Văluță); „Imnul satului Cigârleni" (2013; versuri: A. Țurcanu, muzică: I. Văluță); imnul Asociației Culturale „APOLLON" (2014; versuri: G. Călin, muzică: I. Văluță); imnul orașului Ialoveni „Ialoveni – baștina mea" (2014; versuri și muzică: I. Văluță); imnul Unirii „Toate-s adunate-ntr-un cuvânt" (2015; versuri și muzică: I. Văluță); imnul Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, filiala Chișinău „Limba noastră cea română" (2023; versuri: N. Dabija, muzică: I. Văluță) ș.a.

Interpretează în duet cu fiica Diana piesele „Ce seară albastră" (versuri: Gr. Vieru) și „Dialog" (versuri: A. Văluță, profesoară de limba română, soția compozi-

torului) și cu fiica Veronica „S-a lăsat amurgul” (versuri: A. Văluță) ș.a. A dedicat o piesă din creația sa localității Pelinia din rn. Drochia, intitulată „Pelinița, mândră floare”, aducând un omagiu oamenilor de la sat (2016).

A înregistrat 12 albume/CD cu Dinastia Văluță. Primele două au fost realizate în anul 2005: „Ilie Văluță, din arhiva personală (1974-2000)”, muzică instrumentală, pe versurile poeților L. Lari, D. Matcovschi, C. Partole, Ș. Lozie; „Muzică la spectacolele «Pinocchio» de C. Collodi” și «Casa Greierului» de I. Filip”. Au urmat: „Vine apa”, spectacol muzical-dramatic de D. Matcovschi la Teatrul Național „V. Alecsandri” din Bălți (2009); albumul solo „Sărbători-1” (2011); „Ce seară albastră” (duete, 2012); „D. Văluță – Pentru cei îndrăgostiți” (romanțe, tangouri, valsuri; 2013); albumul solo „D. Văluță – Cântecul e toată viața mea” (romanțe vechi, romanțe noi, tangouri, valsuri, cântece de petrecere; 2014); albumul solo „Dor de lume”, muzică pe versurile poeților clasici români și contemporani (2015); albumul cu membrii Dinastiei Văluță „Sărbători-2”, melodii și cântece de I. Văluță (2015); albumul-duet „V. Văluță-Bantaș (voce) și S. Bantaș (vioară)”, muzică I. Văluță și S. Bantaș (2018).

Editează la București antologia de cântece „Dor de lume” în două volume (2013, 2015).

În 2020 a avut loc concertul de acasă al Dinastiei Văluță, organizat online, cu genericul „Ilie Văluță – la ceas aniversar”, dedicat aniversării a 65-a de la nașterea compozitorului și interpretului Ilie Văluță, desfășurat în cadrul Salonului muzical al BNRM.

În 2022 a inițiat cu Dinastia Văluță „Caravana colindelor”, desfășurată în cadrul Salonului muzical Junior, „Colinde și cântece de iarnă în interpretarea tinerilor muzicieni”, o chemare către sărbătorile de iarnă la BNRM.

A avut colaborări cu mai mulți regizori și interpreți din România. Cu interpretul de la București O. Mândruță a realizat două cântece: „Bătrânul și marea” (2014), pe versurile lui V. Haplipli, și „Trubadurul” (2013), pe versurile poetului V. Groza, piese care se bucură până în prezent de succes.

A colaborat cu regizorii și interpreții din Republica Moldova: S. Grecu, I. Popescu, T. Jucov, Em. Loteanu, A. Graur, G. Lungu, M. Timofti, D. Angelov, I. Ambrosi, A. Răcilă, I. Marcoci, G. Mândru, V. Ignat ș.a. și cu poeții: D. Sava-Dărănuță, N. Schițco, dar și cu M. Bieșu, M. Munteanu, Gh. Zamfir, Gr. Grigoriu, V. Căpățină ș.a.

Este membru al Uniunii Teatrale din Moldova (1996), membru fondator al Cenaclul literar-artistic „IDEAL” (2010), membru al Uniunii Muzicienilor din Moldova (2014) și al Uniunii Jurnaliștilor Profesioniști din România, filiala Chișinău (2014).

Laureat al celei de-a 55-a ediții a Festivalului național de interpretare și creație a romanței „Crizantema de aur” (Târgoviște, 2022), Secțiunea creație; Premiul Special al Uniunii Muzicienilor din Republica Moldova pentru „Crizanteme surori” (versuri, muzică: I. Văluță; interpretare: D. Văluță) și Diplomă de participare.

În sesmn de înaltă apreciere pentru activitatea muzicală, valorificarea, păstrarea și promovarea valorilor culturale românești este distins cu: Diploma „N. Stănescu”, Societatea de Cultură „Apollon” (2016); Diplomă și Medalia „Centenar”, Societatea de Cultură „Apollon” (2018), Diplomă „Meritul Academic”, Academia Internațională de Literatură și Artă (2021); Diplomă și Medalia „T. Vladimirescu – 200 de ani de la Revoluția din 1821”, Societatea de Cultură „Apollon” (2022), Testimoniu de gratitudine, BNRM (2022); Diploma de excelență, Uniunea Jurnaliștilor Profesioniști din România, filiala Chișinău (2022, 2023); Diplomă de gratitudine, Cenaclul literar-creștin „Cuvântul” (2023, 2024) ș.a.

În 2013 i-a fost decernată Medalia jubiliară „Eparhia Chișinăului – 200 de ani” de către Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove, în semn de recunoștință pentru activitate sârguincioasă spre binele și întru mărirea Bisericii Ortodoxe din Moldova.

Om emerit din 2015. În 2022 i s-a acordat titlu de Ambasador al orașului Ialoveni.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 245-246; „Calendar Național 2020”. – Chișinău, 2019. – P. 229-232.

Bibliografie selectivă:

Văluță, Ilie. Dor de lume : Antologie de cântece : [în 2 vol.] / Ilie Văluță. – București : Biodova. – ISBN 978-606-8384-11-5.

Vol. 1. – 2013. – 138 p.

Vol. 2. – 2015. – 126 p.

Voci de aur ale actorilor : Colecția UNITEM. Vol. 1 / [producător: Ilie Văluță]. – Chișinău : [S. n.], 2009. – 1 disc optic electronic (CD-Rom). – Din conținut: 1. „Imnul Uniunii Teatrale", versuri: Ion Diviza, muzică: Ilie Văluță; 8. „Cu Sandu Grecu și Ion Popescu", versuri: Ion Diviza, muzică: Ilie Văluță; 11. „Viața noastră trece...", versuri: Vsevolod Cernei, muzică: Ilie Văluță.

***

Ilie Văluță, un prieten de creație al spectacolelor pentru copii : [invitatul emisiunii Tele Matinal la TVR Moldova] // Tele Matinal : [pagină]. – 2023. – 18 iul. – URL: https://www.facebook.com/watch/?v=705027264717158 (accesat : 02.12.2024).

Respirarea aerului de sub aripă / versuri: Nichita Stănescu ; muzică și interpretare: Ilie Văluță ; înregistrare sunet: Ion Condrea Studio // YouTube : [canal]. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=bV0L-N6AWjA (accesat : 02.12.2024).

Văluță, Ilie. Ilie Văluță: Talentul și munca reprezintă succesul omului de creație : [interviu] / interviu realizat de Mariana Procopciuc // Vocea Basarabiei : [site]. – 2023. – 16 dec. – URL: https://voceabasarabiei.md/audio-ilie-valuta-talentul-si-munca-reprezinta-succesul-omului-de-creatie/ (accesat : 02.12.2024).

Văluță, Ilie. Sunt o lacrimă / Ilie Văluță // Tezaur Media TV : [pagină]. – 2020. – 22 iul. – URL: https://www.facebook.com/watch/?v=720809018700045 (accesat : 02.12.2024).

Văluță, Ilie. Toate-s adunate-ntr-un cuvânt : (Imn) / Ilie Văluță // Literatura și Arta. – 2023. – 14 dec. – P. 3.

***

„Dinastia Văluță", ansamblul muzical format din trei generații ale aceleași familii // TVR Moldova : [site]. – URL: https://tvrmoldova.md/social/quot-dinastia-valuta-quot-ansamblul-muzical-format-din-trei-generatii-ale-aceleasi-familii/ (accesat : 02.12.2024).

Grosu, Lidia. Ilie Văluță : splendorile anotimpului POEZIE / Lidia Grosu // Literatura și Arta. – 2015. – 16 iul. – P. 7.

Ilie Văluță // Crizantema de aur : Festivalul Național de Romanțe : [site]. – URL: https://crizantemaaur.ro/portfolio-view/ilie-valuta/ (accesat : 02.12.2024).

Salonul muzical cu genericul „Ilie Văluță – la ceas aniversar" : [salon al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova] // YouTube : [canal]. – 2020. – 16 iul. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=3csZhSpvxaw (accesat : 02.12.2024).

Tamazlâcaru, Elena. Colegul Ilie Văluță, „Ideal"-ul și un tânăr și serios jubileu... / Elena Tamazlâcaru // Literatura și Arta. – 2015. – 23 iul. – P. 8.

Elena Barbos-Balinschi

Leo BORDEIANU 1955

Poet, publicist, matematician și editor român.

S-a născut pe data de 19 iulie 1955, în s. Coșnița, rn. Dubăsari.

După absolvirea școlii medii din Coșnița, își continuă studiile (1972-1977) la Facultatea de Matematică și Cibernetică a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova). Între 1982 și 1985 este doctorand la Academia de Științe a URSS.

A activat în calitate de inginer-matematician la Centrul de Calcul al Universității de Stat din Chișinău (1977-1991); secretar de redacție la revistele „Limba Română" (1991-2002) și „Moldova" (2003-2009); șef de redacție literară la revistele „Noi" (din 1992) și „Florile dalbe" (2004-2011); șef de sector la revista „Monitorul Oficial al Republicii Moldova"(2010-2017), redactor-șef la ziarul de cultură creștin-ortodoxă pentru copii și adolescenți „Scara spre Cer" (din 2010).

A debutat cu poeme în revista „Moldova" (1984). A publicat volumele de versuri: „Mai multă dragoste decât ură" (1989); „Palpabilitatea marginilor" (1993); „Pânzele albe ale libertății" (2000);

„Linie de demarcație” (2005); „Nimeni să nu se teamă de moarte” (2011); „Lumini peste ape” (2013); „Harta” (2017).

Publică în reviste de cultură din Republica Moldova, România, Italia, Franța, Olanda, SUA: „Contrafort”, „România literară”, „Limba Română”, „Convorbiri literare”, „Poezia”, „Cronica”, „Familia”, „Poesis” ș.a. Susține rubrici permanente în revistele „Limba Română”, „Flux”, „Moldova”, „Noi” și „Florile dalbe”.

Prezent în antologiile: „Златна лажица” (în limba macedoneană), selecție și traducere de Dumitru M. Ion (Skopje, 1993); „Portret de grup. O altă imagine a poeziei basarabene” (Chișinău, 1995); „Echos poètiques de Bessarabie” (ediție bilingvă română-franceză, coordonator V. Rusu, Chișinău, 1998); „Metafore românești din Basarabia” (Iași, 1999); „Poeți contemporani din Basarabia” (selecție de I. Filip, Târgoviște, 2003); „Singular destinies. Contemporary Poets of Bessarabia” (selecție și traducere de C. Cârstea, A. J. Sorkin și S. Cotter, Chișinău 2003); „Poeți contemporani din Basarabia” (Ediția a 2-a, selecție de I. Filip, Târgoviște, 2007); „Poeți din Basarabia. Un veac de poezie românească” (selecție de A. D. Rachieru, București-Chișinău, 2010); „Antologie de poezie română contemporană” (vol. 2, ediție în limbile română, franceză, engleză și germană, Iași, 2014); „Portret de grup. După 20 de ani” (Chișinău, 2015); „Poeți basarabeni contemporani” (Chișinău, 2016); „Literatura din Basarabia. Început de secol XXI” (Chișinău 2017). Poezia sa este tradusă în limbile rusă, engleză, franceză, italiană, „Poezia românească după 1945” (Știința, 2023) ș.a.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova (din 1990) și al Uniunii Scriitorilor din România (din 1994).

Laureat al Premiului Uniunii Scriitorilor din Moldova pentru volumul „Pânzele albe ale libertății” (2001).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005”. – Chișinău, 2004. – P. 144-145; „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 248-249; „Calendar Național 2020”. – Chișinău, 2019. – P. 234-235.

Bibliografie selectivă:

Bordeianu, Leo. Aripi pentru înălțare / Leo Bordeianu. – Chișinău : Scara spre Cer, 2019. – 112 p. – ISBN 978-9975-3264-6-9.

Bordeianu, Leo. Gaura neagră / Leo Bordeianu. – Chișinău : Scara spre Cer, 2019. – 78 p. – ISBN 978-9975-3340-8-2.

Bordeianu, Leo. Pe fața ta plutește luna : Poeme / Leo Bordeianu. – Chișinău : Lumina, 2020. – 196 p. – ISBN 978-9975-65-459-3.

Bordeianu, Leo. Traiectorii / Leo Bordeianu. – Chișinău : Lumina, 2024. – 120 p. – ISBN 978-9975-65-509-5.

***

Bordeianu, Leo. Atâta timp cât mai putem iubi, cauza nu e pierdută : De vorbă cu poetul Leo Bordeianu / interviu realizat de Natalia Pântea // Noi. – 2022. – Nr 2. – P. 14-15. – ISSN 1857-0798.

Bordeianu, Leo. Hronicul celor prin care s-a trecut / Leo Bordeianu // Revista Literară. – 2022. – Nr 3 (68). – P. 7. – ISSN 2345-1777.

***

Cobzac, Victor. Artistul scrisului sanctificat : [creația poetului Leo Bordeianu] / Victor Cobzac // Literatura și Arta. – 2022. – 28 iul. – P. 7.

Gherman, Oxana. Bordeianu Leo / Oxana Gherman // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni. [Vol. 1] : A-E. – Chișinău : UNU, 2023. – P. I35-139. – ISBN 978-9975-179-02-7.

Trifan, Călina. Bordeianu Leo / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 64-65. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Țurcanu, Lucia. Poetul Leo Bordeianu / Lucia Țurcanu // Moldova. – 2020. – Iul./Aug. – P. 62-63. – ISSN 0132-6635.

Ana Struță

Valeriu (Valentin) CHIPER 1965

Folclorist, pedagog, Maestru în artă.

S-a născut la 19 iulie 1965, în s. Câșlița-Prut, rn. Cahul.

În anii 1972-1980 a mers la gimnaziul din localitatea natală, după care își continuă studiile la Școala medie internat nr.1 din Cahul (astăzi, Liceul „Ioan Vodă”). După absolvire, face studii la Colegiul de Ameliorație din Cahul (1982-1984). Au urmat doi ani de serviciu militar, după care s-a angajat în

calitate de profesor la Palatul Republican de Creație a Copiilor, Secția etnografie (1986-1988). Din 1988 își face studiile la Facultatea de Istorie și Etnopedagogie a Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă" din Chișinău, pe care o absolvă în anul 1993. În 1998 a obținut gradul superior în pedagogie. În 2020 a absolvit studiile de masterat la aceeași instituție.

Din 1990 a activat în calitate de profesor și conducător al Ansamblului Etnofolcloric „Moștenitorii" la Palatul Republican de Creație a Copiilor din Chișinău, după care a activat la Liceul Teoretic „N. Dadiani" (până în anul 1995).

Între anii 1995 și 2022 este conducător artistic al Ansamblului Etnofolcloric „Moștenitorii" la Liceul Teoretic „M. Sadoveanu", mun. Chișinău. Din 1996 a înființat la această instituție clasele cu profil, unde predă disciplina „Obiceiuri și tradiții românești". În perioada 2003-2010 a ocupat și funcția de director al Teatrului Epic de Etnografie și Folclor „I. Creangă" din Chișinău, unde a montat câteva piese: „Vergelul", „Focurelul", „Calea ciobanului", „Caloianul", „Andrei Cap de Iarnă", „Nunta" ș.a. A fost și actor la acest teatru.

Din 2022 activează la Liceul Teoretic „L. Blaga", mun. Chișinău. Este autor al programei la disciplina „Obiceiuri și tradiții românești" (2023).

S-a manifestat ca un bun cunoscător de folclor autentic, păstrător de tradiții și obiceiuri românești. Este inițiatorul festivalului de folclor din satul de baștină, Câșlița-Prut, cu genericul „Duminică, la Florii", bazat pe două obiceiuri de primăvară („Lăzărelul" și „Sălcioara") de Duminica Floriilor.

Despre experiența sa în domeniul promovării folclorului autentic a scris în publicația „Creații populare din repertoriul Ansamblului Etnofolcloric „Moștenitorii" (2015), a publicat și un șir de articole despre diverse obiceiuri și tradiții în revista de cultură tradițională „Tezaur".

Activitatea sa de conducător artistic al Ansamblului Etnofolcloric „Moștenitorii" a fost înalt apreciată la diferite festivaluri și concursuri internaționale prin: Marele Premiu (Bistrița, România, 2007); Premiul I (Moscova, Rusia, 2007); Marele Premiu (Ankara, Turcia, 2007); Marele Premiu (Moscova, 2013) ș.a.

Ansamblul pe care l-a condus a obținut un șir de premii la festivaluri folclorice din Republica Moldova: Premiul Mare la Festivalul municipal de folclor „Să trăiți, să-nfloriți" (1993-2023); Premiul Mare la Festivalul municipal de folclor „La Fântâna dorului" (1993-2024); Premiul Mare la Festivalul republican de folclor „Duminică, la Florii" (1996-2023), precum și Premiul Mare la mai multe festivaluri internaționale de folclor: din Moscova, Rusia (2007, 2013); din Iași, România (1996); din Vaslui, România (2000); din Șimleu Silvaniei, România (2002-2022); din Bistrița, România (2007); din or. Suceava, România (2018); din or. Craiova, România (2018); din or. Kety, Polonia (1996, 1999); din or. Ankara, Turcia (2010, 2013); din or. Brest, Belarus (2011) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Chiper, **Valeriu**. Creații populare din repertoriul ansamblului etno-folcloric „Moștenitorii" / Valeriu Chiperi, Ion Popov. – Chișinău : Lumina, 2015. – 108 p. – ISBN 978-9975-65-394-7.

La lină fîntînă : Colinde din Basarabia / Grupul de la Teatrul Epic de Etnografie și Folclor „Ion Creangă" ; conducător: Valeriu Chiper. – Chișinău : [S. n.], 2006. – 1 compact disc digital audio.

***

Chiper, **Valentin**. Colindul în satele din Lunca Prutului de Jos / Valentin Chiper // Educația în spiritul valorilor naționale și universale din perspectiva dialogului pedagogic : Volumul Simpozionului Științific Internațional, Ediția a 2-a. 27-28 martie 2020, Chișinău / coordonator și editor: Larisa Noroc, Valentina Ursu. – Chișinău : UPS „Ion Creangă" din Chișinău, 2020. – P. 492-496. – ISBN 978-9975-3452-6-2.

Chiper, **Valentin**. Meșteșuguri și îndeletniciri vechi românești în lunca Prutului de Jos / Valentin Chiper // Probleme ale științelor socioumanistice : Materialele Conferinței științifice a studenților și masteranzilor / coordonator științific: I. Racu. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 248-254. – ISBN 978-9975-3370-6-9.

Chiper, **Valeriu**. Teatrul Epic – cartea noastră de vizită : [interviu cu Valeriu Chiper, directorul Teatrului Etnofolcloric „Ion Creangă", invitatul rubricii „Începe ziua cu Flux"] / consemnare: Liliana Popușoi // Flux Continuu : Ediția de vineri. – 2004. – 28 apr. – P. 4. – ISSN 1857-3088.

Chiper, **Valeriu**. Teatrul Epic de Etnografie și Folclor „Ion Creangă" / Valeriu Chiper // Teatracție. – 2006. – Ediție specială [dedicată UNITEM]. – P. 79. – ISSN 1857-0674.

Nastas, **Jeni**. Originea, evoluția și specificul alimentelor tradiționale românești. Studiu

de caz : zona etnografică – Prutul de Jos / Jeni Nastas, Valentin Chiper // Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului. – [S. l. : S. n.], 2019. – P. 11-24. – ISBN 978-9975-3370-5.

***

Buzilă, **Varvara**. Se așteaptă consumatori de folclor : [despre activitatea Teatrului Epic „Ion Creangă", director Valeriu Chiper] / Varvara Buzilă // Moldova. – 2005. – Nr 1/2. – P. 42-45. – ISSN 0132-6635.

Buzilă, Varvara. [Valentin Chiper, conducătorul Ansamblului Etnofolcloric „Moștenitorii" din Chișinău, deține mai multe costume populare de tradiție sudică] / Varvara Buzilă // Creatori, purtători și admiratori ai costumului tradițional în secolul al XXI-lea / Varvara Buzilă. – Chișinău : Epigraf, 2024. – P. 243. – ISBN 978-9975-60-536-6.

Maria S. Ciobanu

Ilie UNTILĂ 1935-2000

Agronom, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii".

S-a născut la 20 iulie 1935, în s. Codreanca, azi rn. Strășeni. A decedat la 26 iulie 2000, la Chișinău.

A absolvit Școala agricolă din Cucuruzeni (supranumită „Sorbona Basarabiei", deoarece a pregătit mai mulți specialiști iluștri) în 1953, apoi Facultatea de Agronomie a Institutului Agricol „M. Frunze" din Chișinău în 1958. A susținut teza de doctorat la Institutul de Selecție și Genetică din Odesa în 1964.

Își începe activitatea în calitate de cercetător științific superior la Institutul de Selecție și Genetică din Odesa (1964-1967), ulterior este șef al Laboratorului de ameliorare a culturilor cerealiere spicoase (1967-1993), director adjunct pentru probleme de știință (1972-1981), director (general) (1981-1993) al Institutului de Cercetări de Cercetări Științifice în domeniul Culturilor de Câmp din Bălți.

Academician coordonator al Secției de Științe Agricole al Academiei de Științe a Moldovei (1993-2000).

Domeniul de interes științific al lui Ilie Untilă l-a constituit genetica aplicativă, ameliorarea culturilor cerealiere spicoase, seminologia și fitotehnia.

Doctor habilitat în științe agricole (1988), profesor universitar (1993). Membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (1993).

Conducător științific a cinci teze de doctor în științe agricole.

Autor a circa 230 de publicații științifice, deținător a 12 brevete de invenție pentru soiuri omologate.

O stradă din Chișinău poartă numele academicianului Ilie Untilă, iar casa în care a locuit (pe str. Mihail Kogălniceanu din Chișinău) are instalată o placa comemorativă în relief. Academia de Științe a Moldovei oferă Premiul în domeniul agriculturii „Ilie Untilă" (din 2018).

Deținător al titlului de Om emerit (1983). Laureat al Premiului de Stat al Ucrainei (1974) și al Republicii Moldova (1996). Distins cu Ordinul „Insigna de Onoare" (1974), cu Ordinul „Drapelul Muncii" (1971, 1978) și cu „Ordinul Republicii" (1995).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 196-197; „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 157-158.

Bibliografie selectivă:

Recomandări și îndrumări privind combaterea secetei / elaborat: I. Untilă, M. Lupașcu, E. Revenco [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 1995. – 139 p.

***

Методическое руководство и инструментарий по разработке научно обоснованных систем ведения хозяйств в Молдавской ССР / Е. И. Ревенко, И. П. Унтила, М. Д. Вронских, Б. П. Боинчан. – Chișinău : [S. n.], 1989. – 40 p.

Ревенко, Е. И. Методическое руководство и инструментарий по разработке научно-обоснованных систем ведения хозяйств в Молдавской ССР / Е. И. Ревенко, И. П. Унтила, Б. П. Боинчан. – Кишинев : Молдагроинформреклама, 1989. – 40 p.

Унтила, И. П. Биологическое земледелие: достижения, проблемы, перспективы / И. П. Унтила, Б. П Боинчан // Сельское хозяйство Молдавии. – 1991. – Nr 6. – P. 8-10.

Унтила, И. П. Выбор рациональной системы обработки почвы / И.П. Унтила, Б.П Боинчан // Сельское хозяйство Молдавии. – 1987. – Nr 1. – P. 4-8.

Унтила, И. П. Нужны смелые и решительные действия / И .П. Унтила, М. Ф. Лупашку, Б. П. Боинчан // Сельское хозяйство Молдавии. – 1989. – Nr 1. – P. 30-32.

***

Academicianul Ilie Untilă / T. Furdui, B. Gaina, M. Vronschih, B. Boincean // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științele vieții. – 2010. – Nr 1 (310). – P. 183-185.

Dragnev, Demir. Untilă Ilie / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov // Academia de Științe a Moldovei: evoluție, instituționalizare, personalități (1946-1961-2021) : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; coordonator: Liliana Condraticova. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan", 2021. – P. 128.

Istoria științei în imagini : [Ilie Untilă] // Centru de Cercetări Enciclopedice : [site]. – URL: https://enciclopedia.asm.md/?p=5191 (accesat: 08.06.2024).

Prisac, Lidia. Untilă Ilie / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov // Istoria contemporană : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Editura USM, 2023. – P. 578.

Ion Valer Xenofontov

Theofil IONCU
1885-1954

Economist, pedagog, organizator al Băncii Basarabiei, deputat în Primul Parlament al României Mari, Cavaler al Ordinului „Steaua României" în grad de Ofițer, al Ordinului „Regele Ferdinand" în grad de Comandor.

S-a născut la 22 iulie 1885, în Olișcani, jud. Orhei (astăzi, rn. Șoldănești), în familia mazilului Gheorghe al lui Vasile și a Eudochiei Ioncu. A decedat la 16 ianuarie 1954, fiind înmormântat la Cimitirul „Eternitatea" din Iași.

Primele studii le-a făcut la școala primară în satul natal, apoi a urmat la Chișinău școala județeană de trei ani. În 1908 absolvă Institutul Pedagogic pentru învățământul secundar din or. Feodosia (Crimeea). În 1910 se înmatriculează pentru studii la Institutul Superior de Comerț din Moscova, pe care îl absolvă în 1914. Studiază, din 1912, la Școala Superioară Comercială de pe lângă Universitatea din Leipzig (Germania).

A fost învățător în satele Slobozia-Horodiște și Susleni (1904-1905), profesor la gimnaziul din Feodosia (1908-1910), apoi la cel din Orhei, de unde s-a și pensionat.

În 1915 se găsește la Kiev, exercitând funcția de contabil la Uniunea orașelor din Rusia pentru aprovizionarea armatei și pe cea de profesor la Cursurile pentru organizațiile militare din Ucraina.

În 1917 vine la Chișinău, unde participă la acțiunile coordonate de Partidul Național Moldovenesc (PNM).

A pledat pentru naționalizarea învățământului din Basarabia, fiind cooptat în Comisia școlară moldovenească din cadrul Zemstvei Guberniale a Basarabiei. A fost președintele primului Congres al studenților moldoveni, desfășurat la Chișinău în anul 1917, când s-a pus în discuție alegerea programului PNM. În 1917 a mai fost: secretar al Congresului țăranilor din Basarabia; observator pe lângă Rada Ucrainei, fiind detașat la Kiev de către PNM în vederea susținerii intereselor românilor din Basarabia; participant la Congresul militarilor moldoveni.

În același an, alături de V. Cazacliu, V. Cijevschi, I. Codreanu, G. Dascăl și Șt. Holban, a fost delegat la Congresul popoarelor din Rusia, care și-a desfășurat lucrările la Kiev. În cadrul acestuia a ținut un discurs în care subliniază că „națiunea moldovenească nu există. Numele Moldova, moldoveni este numai teritorial, dar nu național, iar dacă noi numim moldovenești cuvintele și organizațiile noastre, facem asta numai din punct de vedere tactic, fiindcă cuvântul român sună prea aspru la urechile vrăjmașilor noștri". Aici a pus și alte subiecte în discuție: lupta împotriva reminiscențelor vechiului regim, indignarea față de activitatea redusă a guvernului provizoriu în privința problemei naționale, atitudinea partidelor socialiste care nu fac decât să acuze mișcările naționaliste de separatism și lupta solidară pe care trebuie să o desfășoare naționalitățile pentru un viitor mai bun.

Theofil Ioncu a fost ales deputat în Sfatul Țării din partea PNM (1917-1918), fiind membru al Biroului de organizare, dar și membru în patru comisii: financiară, alimentară, pentru elaborarea schemei de repartizare a locurilor de deputat în legislativul basarabean și pentru editarea ziarului „Sfatul Țării" (1917). În 1918 a ocupat postul de președinte al Comisiei constituționale și a fost membru al Comisiei de drept, al celei administrative și al celei de declarații și statute.

A fost director general al

Finanțelor în primul guvern al Republicii Democratice Moldovenești (1917), funcție deținută (cu titlu de ministru) și în cel de-al doilea guvern învestit (1918). La 27 martie a votat unirea Basarabiei cu România. Ulterior a fost delegat al Sfatului Țării pe lângă Banca de Stat a Rusiei, Sucursala din Chișinău, cu scopul de a reglementa schimbul de bani pe teritoriul dintre Prut și Nistru.

Deputat în Primul Parlament al României, vicepreședinte al instituției „Casa Noastră" pentru implementarea reformei agrare în Basarabia. Membru fondator al Societății Anonime pe Acțiuni „Banca Basarabiei" (1920), făcând parte din Consiliul de administrație. A fost ales de două ori consilier tehnic la Ministerul Finanțelor, comisar și cenzor la Camera de Comerț din Chișinău, cenzor la Casa Autonomă a Monopolurilor Statului, consilier la Curtea Administrativă din Chișinău (1930-1938).

A fost animator al culturii. În 1913-1914 a colaborat cu revista „Cuvânt moldovenesc". A semnat lucrările „Autonomia Basarabiei și Republica Democratică, Federativă Rusascî" (1917), „Ce este slobozenia?" (1917), „Cât pământ va primi fiecare țăran și cum ar trebui să se împartă pământul Basarabiei" (1917), care au văzut lumina tiparului la Chișinău. A fondat publicația „Basarabia economică. Revistă socială economică, statistică și financiară a Cercului de Studii Social-economice din Basarabia" (1919; din 1930 – „Buletinul Camerelor de Comerț și Industrie din Basarabia"), o sursă informațională de prestigiu în perioada de după Unirea Basarabiei cu România din 1918, ce reflecta cercetări și studii dintre cele mai actuale cu privire la creșterea economică și ridicarea nivelului de trai a populației basarabene. Se regăsește și printre primii autori ai acestei publicații, alături de E. Giurgea, M. Chiriţescu, episcopul Balamace, V. Puiu. În primul număr a prezentat 20 de materiale.

În 1910, împreună cu sora sa Maria, au deschis în satul natal Olișcani o bancă populară, un oficiu poștal, un lot agricol demonstrativ, și un târg săptămânal pentru desfacerea produselor agricole ale țăranilor, votându-se la o adunare generală a băncii un fond pentru construirea școlii românești în comună, lucru interzis de către autorități (1912).

S-a refugiat la București (1940), apoi la Deva (1944) și în com. Marghița, jud. Arad, iar din 1947 a locuit la Iași.

A primit Ordinul „Regele Ferdinand" în gradul de Comandor și „Steaua României" în grad de Ofițer.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2013". – Chișinău, 2013. – P. 47-48.

Bibliografie selectivă:

Ioncu, Teofil. Asigurarea publică a bunurilor materiale contra focului / Teofil Ioncu // Basarabia economică. – 1919. – Nr 1. – P. 21-26.

Ioncu, Teofil. Ce sunt zemstvele în Basarabia? / Teofil Ioncu // Basarabia economică. – 1919. – Nr 4. – P. 35-44.

Ioncu, Teofil. Creditul de bancă în Basarabia. Considerațiuni generale. Banca statului. Banca obștească a orașului. Băncile comerciale, particulare. Societățile de credit reciproc. Banca agrară de stat a nobilimii. Banca țărănească / Teofil Ioncu // Basarabia economică. – 1919. – Nr 4. – P. 1-26.

Ioncu, Teofil. Finanțele orașului Chișinău : (Traducerea din „Jubileul Basarabiei 1812-1912) : [cu „Tabloul veniturilor și cheltuielilor"] / Teofil Ioncu // Basarabia Economică. – 1920. – Nr 9/10. – P. 27-36.

Ioncu, Teofil. Fosta Republică Democratică Moldovenească. Proiectul Financiar al Ministerului de Finanțe al fostei Republici Moldovenești / Teofil Ioncu // Basarabia economică. – 1919. – Nr 7/8. – P. 41-48.

Ioncu, Teofil. Impozitul pe venit în Basarabia / Teofil Ioncu // Basarabia economică. – 1919. – Nr 1. – P. 9-17.

Ioncu, Teofil. Industria zaharatului. Capitolul 1 : Caracterul dezvoltării industriei zahărului / Teofil Ioncu // Basarabia Economică. – 1920. – Nr 11/12. – P. 1-24.

Ioncu, Teofil. Reforma financiară / Teofil Ioncu // Basarabia economică. – 1919. – Nr 2. – P. 1-5 ; Nr 3. – P. 1-10.

Ioncu, Teofil. Situația sumară a tovarășilor de credit și păstrare din Basarabia / Teofil Ioncu // Basarabia economică. – 1919. – Nr 1. – P. 46.

Ioncu, Teofil. Țarul Nicolai I ca financiar / Teofil Ioncu // Basarabia Economică. – 1919. – Nr 2. – P. 28-31.

***

Bobână, Gheorghe. Ioncu Theofil : [fișier biografic] / Gheorghe Bobână, Lidia Troanowski // Prezențe basarabene în spiritualitatea românească : dicționar enciclopedic. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 175-178. – ISBN 978-9975-928-95-3.

Bolovan, Ioan. Ioncu Teofil : [fișier biografic] / Ioan Bolovan, Gheorghe Iacob, Gheorghe Cojocaru // O enciclopedie a Marii Uniri / coordonatori: Ioan Bolovan, Gheorghe Iacob, Gheorghe Cojocaru. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2018. – P. 114-115. – ISBN 978-973-577-729-6.

Calcea, Andrei. Ioncu Teofil : [fișier biografic] / Andrei Calcea // Personalități orheiene : Dicționar enciclopedic / Andrei Calcea. – Chișinău : Pontos, 2003. – P. 98-99. – ISBN 978-9975-927-21-1.

Colesnic, Iurie. Ioncu Theofil : [fișier biografic] / Iurie Colesnic // Generația Unirii : Enciclopedie / Iurie Colesnic. – Chișinău : [S. n.], 2016. – P. 235. – ISBN 978-9975-128-67-4.

Colesnic, Iurie. Ioncu Theofil : [fișier biografic] / Iurie Colesnic // Sfatul Țării : Enciclopedie / Iurie Colesnic. – Ediție anastatică. – Iași : Tipo Moldova, 2017. – P. 193. – ISBN 978-606-42-0134-8.

Colesnic, Iurie. Theofil Ioncu / Iurie Colesnic // Basarabia necunoscută. Vol. 6 / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2005. – P. 116-137. – ISBN 978-9975-948-43-2.

Poștarencu, Dinu. Biografii ale deputaților Sfatului Țării : [Ioncu Teofil] / Poștarencu, Dinu // Destin românesc. – 2018. – Nr 1/2. – P. 94-95. – ISSN 1857-1964.

Poștarencu, Dinu. Ioncu, Teofil : [fișier biografic] / Dinu Poștarencu // Basarabia în Primul Război Mondial / Dinu Poștarencu. Chișinău : Lexon Prim, 2019. – P. 461-463. – ISBN 978-9975-3388-0-6.

Șpac, Ion. Revista „Basarabia economică" : (1919-1940) : cercetare bibliografică : [despre activitatea fondatorului revistei Teofil Ioncu] / Ion Șpac, Silvia Ghinculov. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 4, 65-67, 134. – ISBN 978-9975-75-734-8.

Țurcanu, Ion. Teofil Ioncu, 1885-1954 / Ion Țurcanu // Sfatul Țării : istoria zbuciumată a unei importante instituții politice basarabene din anii 1917-1918 / Ion Țurcanu. – Chișinău : Arc, 2018. – P. 289-291. – ISBN 978-9975-0-0124-3.

Elena Barbos-Balinschi

Vasile IOVU
1950

Naist, flautist, profesor universitar, Artist al poporului.

S-a născut pe 24 iulie 1950, în s. Bardar, rn. Ialoveni, în familia lui Gavriil și a Mariei Iovu, fiind unul dintre cei șase copii.

După clasele primare absolvite în satul de baștină, observându-i-se pasiunea deosebită pentru muzică, este adus de către sora mai mare la Școala de muzică de pe lângă conservator (astăzi, Liceul Republican de Muzică „C. Porumbescu"), unde, din 1960 până în 1967, studiază flautul în clasa profesorului E. Tcaci. În 1967-1971 își continuă studiile la Academia de Muzică „G. Musicescu" (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – AMTAP), clasa flaut și dirijor de orchestră a profesorului F. Evtodienco.

E primul naist profesionist din Republica Moldova, primul profesor de nai, fondatorul clasei de nai la AMTAP (1973). În anul 1976 îi apare culegerea de piese pentru nai și orchestră, iar în anul 1982 lucrarea didactică „Metodă de nai", destinată învățământului muzical mediu și universitar (completată și reeditată în anul 2007). În anul 1990 își susține doctoratul la AMTAP, este conferențiar (1990) și profesor universitar (2001).

Debutează pe scena profesionistă în 1966, fiind elev la școala de muzică, când a fost invitat de către D. Blajinu în Ansamblul de Muzică și Dans Popular „Veselia", dar de-a lungul timpului a colaborat și cu alte orchestre renumite: „Mugurel"; „Lăutarii"; Orchestra Simfonică de Stat din Moscova; Orchestra Simfonică și Jazz din Sankt Petersburg; Orchestra Simfonică a Radioteleviziunii Moldovenești; Orchestra Simfonică a Filarmonicii „G. Enescu"

A efectuat numeroase înregistrări pentru fondul de radio și televiziune (circa 200 de piese muzicale), dar și discuri: „În amintirea mamei", „Legenda Basarabiei", „Ave Maria", „Meditație", „Ecoul dacilor"; „Dragostea e ca o floare" ș.a.

Repertoriul său este foarte variat și include mai multe genuri muzicale, în special muzică populară, prezentată în concerte cu maeștrii genului: D. Blajinu, V. Mihai, T. Negară, C. Baranovschi, S. Cuciuc, S. Crețu, L. Moșanu, P.Neamțu, M. Bătranu, N. Ermurachi, B. Rudenco, I. Bas, I. Dascăl, A. Păduraru, D. Gheorghiță, V. Cojocaru ș.a. A colaborat cu mari artiști, ca Gh. Zamfir, M. Bieșu, E. Doga, Al. Samoilă, Gh. Mustea ș.a. A susținut numeroase concerte în țară și peste hotarele – Franța, Australia, Insulele Filipine, Japonia, India, China, Nepal, Marea Britanie, Italia, SUA, Germania, Austria ș.a.

Laureat al Concursului artiștilor de estradă de la Mos-

cova, Premiul I (1974); laureat al Festivalului mondial al Studenților și tineretului de la Havana (1978).

Este Artist emerit (1980) și Artist al poporului (1989).

În 2015 a fost decorat cu Ordinul „Meritul Cultural" al României, iar în 2000 cu „Ordinul Republicii" și cu Premiul Național al Republicii Moldova. Este Cetățean de onoare al mun. Chișinău (2012).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2000". – Chișinău, 1999. – P. 199-202; „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 158-159; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 253-254.

Bibliografie selectivă:

Iovu, Vasile. Artistul care doinește la nai cu lacrima neamului românesc : [interviu cu maestrul Vasile Iovu] / consemnare: Tamara Gorincioi // Literatura și Arta. – 2015. – 23 iul. – P. 6.

***

Iuncu, Rodica. Păstorul solitar sau Naiul lui Vasile Iovu / Rodica Iuncu. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 292 p. – ISBN 978-9975-129-18-3.

***

Cuzuioc, **Ion.** Vasile Iovu, omul din nai! : [Vasile Iovu, naist, flautist, profesor universitar, Artist al poporului, 65 de ani de la naștere] / Ion Cuzuioc // Literatura și Arta. – 2015. – 23 iul. – P. 1.

Dabija, Nicolae. Zeul Naiului : [Vasile Iovu] / Nicolae Dabija // Literatura și Arta. – 2015. – 22 ian. – P. 1.

Iuncu, Rodica. Arta Doinei sau misterul timbrului : Vasile Iovu / Rodica Iuncu // Contrafort. – 2004. – Nr 10/11. – P. 28-29. – ISSN 1857-1603.

Iuncu, **Rodica**. Vasile Iovu : timbrul inedit și energia misterioasă a unui nai / Rodica Iuncu // Moldova. – 2016. – Ian./Febr. – P. 24-31. – ISSN 0132-6635.

Ghilaș, Victor. Vasile Iovu, un slujitor fidel al Syrinx-ului / Victor Ghilaș // Realități Culturale. – 2016. – Nr 2. – P. 17-19. – ISSN 1857-4424.

Negru, **Lena**. „Păstorul solitar" : [despre lansarea vol. „Păstorul solitar sau Naiul lui Vasile Iovu"] / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2016. – 12 febr. – P. 12.

Reniță, Alecu. Naiul lui Vasile Iovu ne unește / Alecu Reniță // Literatura și Arta. – 2020. – 6 aug. – P. 6.

Tamzlâcaru, **Elena**. Cetatea naiului românesc : [Vasile Iovu – 70 de ani de la naștere] / Elena Tamazlâcaru // Literatura și Arta. – 2020. – 23 iul. – P. 6.

Vasilcău, Traian. Ștergerea plânsului : [creația naistului Vasile Iovu] / Traian Vasilcău // Literatura și Arta. – 2022. – 7 apr. – P. 8.

Ana Struță

Veaceslav GONCIAR 1955

Farmacolog clinician, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar, cercetător științific, inventator.

S-a născut pe 26 iulie 1955, în s. Corestăuți, rn. Ocnița.

După ce termină opt clase în satul natal, își face studiile la Școala de medicină de bază din Chișinău (1970-1973). În 1979 absolvă Facultatea de Medicină Generală a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmaceutică „N. Testemițanu" – USMF). În 1985 susține teza de doctor în medicină, iar în 2008 pe cea de doctor habilitat. În 2010 obține atestatul de profesor universitar.

În calitate de cercetător științific, a optat pentru următoarele domenii: elaborarea medicamentelor noi din materie primă autohtonă, studierea eficienței și inofensivității medicamentelor, optimizarea acțiunii medicamentelor cu ajutorul oxigenării hiperbarice.

Își începe activitatea pedagogică în 1979 în calitate de asistent, apoi este lector superior (din 1987) la Catedra de farmacologie a USMF, instituție în cadrul căreia va activa ulterior în calitate de conferențiar (1987-1990); director al campusului studențesc (1990-2005); prodecan al Facultății de Pediatrie (1986-1983); președinte al Comitetului Sindical al angajaților USMF (1990-1991); șef al Secției studenți străini (1993-1999); profesor universitar (1999-2010); șef al Centrului de Instruire Preuniversitară (2010-2021). Din 2005 și până la pensionare, în 2021, conduce Catedra de farmacologie și farmacie clinică din cadrul USMF, sub egida căreia se desfășoară perfecționarea farmaciștilor, iar medicii practicanți sunt consultați în probleme de farmacie clinică. Pentru participarea la expoziții naționale și internaționale, membrii acestei catedre au fost distinși cu cinci medalii de aur, cinci de argint și trei de bronz.

De-a lungul timpului a ocupat și alte funcții impor-

tante pentru comunitatea medicală: președinte al Comisiei de atestare a medicilor ce practică activitate didactică la disciplinele medico-biologice (2014-2019); expert în Comisia de medicină fundamentală, medicină interdisciplinară, științe ale sănătății în cadrul Consiliului Național pentru Acreditare și Atastare (2014-2019); membru al Comitetului Național de Etică pentru studiul clinic al medicamentelor și metodelor noi de tratament pe lângă Ministerul Sănătății al Republicii Moldova (2014-2019); președinte al Seminarului științific de profil (2014-2021); președinte al Societății Farmacologilor din Republica Moldova (2014-2021). Din anul 2000 până în prezent este președinte al grupului de experți pentru examinarea și recenzarea dosarelor farmaceutice, prezentate pentru înregistrarea medicamentelor în Republica Moldova în cadrul Agenției Medicamentului și Dispozitivelor Medicale, iar din 2022 vicepreședinte al Societății Farmacologilor din Republica Moldova.

Veaceslav Gonciar este autor a peste 240 de articole, materiale și teze ale conferințelor; autor și coautor a 22 manuale, a opt cursuri de prelegeri, a patru recomandări metodice, a 19 indicații metodice; a participat la 55 de foruri științifice naționale și internaționale. Deține 14 brevete de invenție. A fost conducător științific a cinci teze de doctor în medicină.

A fost pe parcursul mai multor ani apreciat cu diplome ale Ministerului Sănătății, iar în 2015, pentru merite deosebite în activitatea profesională, i s-a decernat Medalia „N. Testemițanu".

Bibliografie selectivă:

Cernețchi, Olga. Farmaco- și fitoterapia în ginecologie : Curs de prelegeri / Olga Cernețchi, Veaceslav Gonciar, Vasile Cazacu. – Chișinău : [S. n.], 2013. – 224 p. – ISBN 978-9975-53-229-7.

Farmaco- și fitoterapia în neurologie / Veaceslav Gonciar, Stanislav Groppa, Corina Scutari. – Chișinău : USMF, 2007. – 112 p. – ISBN 978-9975-915-09-0.

Farmacotoxicologie / Veaceslav Gonciar, Vasile Cazacu, Eduard Cheptea. – Chișinău : CEP Medicina, 2008. – 264 p. – ISBN 978-9975-918-77-0.

Farmaco- și fitoterapia în neurologie / Veaceslav Gonciar, Stanislav Groppa, Corina Scutari. – Chișinău : USMF, 2007. – 112 p. – ISBN 978-9975-915-09-0.

Gonciar, Veaceslav. Farmaco- și fitoterapia în cardiologie : (Curs de prelegeri) / Veaceslav Gonciar, Corina Scutari; Constantin Matcovschi. – Chișinău : CEP Medicina, 2005. – 156 p. – ISBN 9975-918-48-4.

Gonciar, Veaceslav. Farmaco- și fitoterapia în gastroenterologie / Veaceslav Gonciar, Vasile Cazacu, Vlada-Tatiana Dumbravă. – Chișinău : CEP Medicina, 2006. – 184 p. – ISBN 978-9975-907-09-5.

Gonciar, Veaceslav. Optimizarea farmacologică și utilizarea rațională a enterosorbției : Teză de doctor habilitat în științe medicale / Veaceslav Gonciar. – Chișinău, 2008. – 260 p.

Recomandări metodice pentru lucrări practice la farmaco- și fitoterapie (Facultatea de Farmacie) / elaborare: Veaceslav Gonciar [et al.]. – Chișinău : CEP Medicina, 2019. – 67 p. – ISBN 978-9975-82-136-0.

***

Leu, Ana. Particularitățile tratamentului ulcerului gastric / Ana Leu, Veceaslav Gonciar // Revista farmaceutică a Moldovei. – 2021. – Nr 2 (46-S). – P. 52-53. – ISSN 1812-5077.

Toxicitatea cronică a nanoparticulelor de argint / Ivan Pavlovschi, Veceaslav Gonciar, Corina Scutar [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Științe Medicale. – 2015. – Nr 4 (49). – P. 184-187. – ISSN 1857-0011.

***

Baciu, Gheorghe. Gonciar Veaceslav / Gheorghe Baciu // Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu" / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 236. – ISBN 978-9975-4337-9-2.

Gonciar Veaceslav // Cercetători și inventatori din Republica Moldova : (Prezentare succintă). Partea 1-a / alcătuitori: A. Zavalistîi, A. Mihai. – Chișinău : AGEPI, 2002. – P. 79-80. – ISBN 9975-911-24-2.

Ana Struță

Paul GORE
1875-1927

Jurist, istoric, heraldist, muzeograf, publicist, prozator și om politic, membru de onoare al Academiei Române.

S-a născut la 27 iulie 1875, la Chișinău, într-o veche familie de nobili basarabeni, fiind fiul renumitului publicist basarabean Gheorghe Gore și nepotul boierului Spiridon Gore, cu preocupări intelectuale și el. S-a stins din viață prematur, la 8 decembrie 1927, la Chișinău, fiind înmormântat, potrivit voinței sale, în curtea Bisericii „Sfântul Ilie" din Chișinău, demo-

lată în anii ′60 ai secolului trecut de către comuniști, odată cu ea fiind distrus și mormântul lui.

A urmat liceul la Nikolaev (Herson). În 1901 a absolvit Facultatea de Drept din Sankt Petersburg.

După întoarcerea de la studii, în 1905, devine judecător de pace în ținutul Orhei și președinte al Comitetului de redacție al Societății Moldovenești. În 1909 este numit director sanitar și director al Muzeului Național din Chișinău, funcție pe care o va ocupa până în 1918.

În 1910 este ales deputat al nobilimii și vicepreședinte al Zemstvei. Din această poziție, în 1912, solicită introducerea limbii române în școli.

Având acces la arhivele basarabene și la cele ale Muzeului Ținutului, precum și la o bibliotecă extrem de bogată moștenită de la bunicul și de la tatăl său, s-a dedicat scrierii de articole științifice, cărți și studii academice. A publicat numeroase lucrări, multe dintre ele pierzându-se în tumultul evenimentelor secolului XX. Totuși s-a păstrat o moștenire intelectuală valoroasă: „Anexarea Basarabiei” (1912), „Notițe despre mazilii Basarabiei” (1908), „Plebiscitul în Basarabia” (1919) și „Ștefan Aleksandrovici voievod voloșschi” (despre fiul lui Alexandru Lăpușneanu refugiat la Moscova).

În timpul Primului Război Mondial, se alătură Crucii Roșii și se află o perioadă considerabilă pe frontul din Galiția, unde participă la îngrijirea răniților. Într-un timp relativ scurt, ajunge director al Crucii Roșii din Basarabia.

După revoluția rusă din februarie 1917, Basarabia a cunoscut o serie de transformări democratice și o reînnoire a spiritului și conștiinței naționale. Paul Gore devine președinte al Comisiei școlare moldovenești și ia măsuri importante pentru a furniza manuale în limba română școlilor naționale recent înființate, colaborând îndeaproape cu O. Ghibu.

Împreună cu boierul filantrop V. Stroescu, reușește să unească nobilii moldoveni într-o mișcare politică unică, Partidul Național Moldovenesc, precursor al Sfatului Țării, și este ales președinte al acestuia, apoi și al Societății Culturale Moldovenești. În această calitate, redactează un studiu în limba rusă, intitulat „Culorile naționale ale românilor din Basarabia”, rămas în manuscris, în care argumentează necesitatea utilizării tricolorului de către basarabeni ca semn al identității lor românești. A fost primul locuitor al Chișinăului care a arborat tricolorul la reședința sa. În această perioadă, îndeplinește și funcția de locțiitor al comisarului Basarabiei C. Mimi.

Desfășoară o vastă activitate în cadrul României Mari. Este membru al Academiei Române și președinte al Comisiei Monumentelor Istorice Basarabene (1919), al Ligii Culturale, Secția Chișinău (1920), membru al Comitetului de conducere al Societății Române de Numismatică (1921), al Comitetului Societății Regale Române de Geografie (1921), membru de onoare al Societății Istorico-Arheologice Bisericești din Chișinău (1921), director al Muzeului și președinte al Comisiei Arhivelor Statului din Chișinău (1922), membru al Ateneului Român (1923), al Societății „Renașterea Română”, al Fundației „Principele Carol” etc.

Cea mai mare realizare a lui Paul Gore în domeniul heraldicii, după elaborarea drapelului Republicii Democratice Moldovenești, a fost participarea decisivă la crearea noii steme a României. În 1921 o comisie heraldică special instituită a adoptat și a propus spre adoptare forurilor legiuitoare o nouă reprezentare a stemei de stat, pe baza modelelor propuse de heraldiștii J. Sebestyén și Paul Gore, el fiind, prin urmare, coautorul stemei României interbelice.

Având studii profunde asupra științei și artei blazonului, a fost recomandat ca membru al Consiliului Heraldic al Franței, al Convenției Internaționale de Heraldică din Londra, al Societății Elvețiene de Heraldică, al asociațiilor „Adler” din Viena, „Herold” din Berlin, „Sanct Michel” din Bamberg, ca membru corespondent al Academiei Heraldice din Madrid etc.

A publicat studii și articole în „Convorbiri literare”, „Revista istorică”, „Viața românească”, „Democrația”, „Revista arhivelor”, „Basarabia” etc.

A deținut mai multe decorații și distincții: „Steaua României” în grad de Mare ofițer, Crucea „Regina Maria” de clasa I (conferită și fixată personal de regină în 1918 cu prilejul unei invitații la dejun), „Crucea de Război”, Crucea „Meritul Sanitar” de clasa I, precum și medaliile: „Bene Merenti” de clasa I, „Răsplata muncii pentru învățământ” de clasa I. A fost

distins și cu ordine rusești, fiind Comandor al ordinelor „Sfânta Ana" și „Sfântul Stanislav", Cavaler al Ordinului „Sfântul Vladimir" ș.a.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2000". – Chișinău, 1999. – P. 203; „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 200-201; „Calendar Național 2017". – Chișinău, 2017. – P. 387-388.

Bibliografie selectivă:

Gore, Paul. Anexarea Basarabiei : Schiță istorică / Pavel Gore. – Chișinău : [S. n.], 1992. – 36 p.

Gore, Paul. Plebiscitul în Basarabia și alte scrieri / Paul Gore. – Chișinău : Știința, 2020. – 256 p. – ISBN 978-9975-85-247-0.

***

Paul Gore : Omul și opera. – Chișinău : Tyragetia, 2003. – 248 p. – ISBN 9975-9667-7-2.

Zotta, Sever. Paul Gore / Sever Zotta. – Chișinău : Tipografia Eparhială „Cartea Românească", 1928. – 27 p.

***

Colesnic, Iurie. O dinastie de cărturar : (Dinastia Gore) / Iurie Colesnic // Bibliologi, bibliofili și colecționari basarabeni : Ghid / Iurie Colesnic. – Chișinău : BNRM, 2019. – P. 127-144.

Colesnic, Iurie. Paul Gore – ultimul herald al Basarabiei // Patrimoniu. – 1991. – Vol. 1. – P. 19-26.

Colesnic, Iurie. Un om fără de mormânt… // Magazin Bibliologic. – 2007. – Nr 3/4. – P. 96-101. – ISSN 1857-1476.

Danilov, Maria. Mărturii documentare despre biblioteca lui Paul Gore // Magazin bibliologic. – 2013. – Nr 1/4. – P. 17-26. – ISSN 1857-1476.

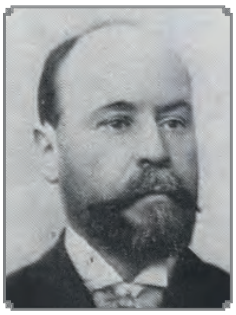
Danilov, Maria. Pe urmele bibliotecii lui Paul Gore : [bibliofil basarabean] / Maria Danilov // Dacia literară. – Iași : [S. n.], 2016. – P. 135-137. – 1584-2657.

Iorga, Nicolae. Pavel Gore // Neamul românesc în Basarabia. – Chișinău : Știința, 2015. – P. 326-327. – ISBN 978-9975-85-270-8. – ISBN 978-9975-67-995-4.

Malanețchi, Vasile. Cărțile cu Exlibris-ul lui Paul Gore / Vasile Malanețchi // Dacia Literară. – 2003. – Nr 2. – P. 58. – ISSN 12207322.

Ursu, Mihai. Pavel Gore – excelent muzeograf al Basarabiei : [istoric român basarabean, membru de onoare (1919) al Academiei Române, heraldist (1875-1927)] / Mihai Ursu, Anton Moraru // Literatura și Arta. – 2014. – 25 sept. – P. 7.

Ana Struță

Polihronie SÂRCU 1855-1905

Slavist și cercetător al moștenirii culturale medievale românești, originar din Basarabia.

S-a născut la 30 iulie 1855, în s. Strășeni, în Basarabia țaristă, într-o familie de țărani. A decedat la 23 iunie 1905, la Sankt Petersburg, fiind înmormântat la Cimitirul „Smolenski".

Studiile inițiale le-a făcut la școala mănăstirească de la Căpriana, unde învață limbile bulgară, sârbă, greacă și slavonă, își perfecționează cunoașterea limbii ruse sub îndrumarea monahilor athoniți de la Zograf. Tot atunci este atras de fascinația vechilor tipărituri și codice slavone, copiate fie în Moldova, fie la Athos, păstrate în biblioteca mănăstirii. Rezultatele deosebite la învățătură ale harnicului ucenic Polihronie au fost remarcate de monahii athoniți de la Căpriana, care au găsit de cuviință să-l recomande și să-l susțină material pentru continuarea studiilor la Seminarul Teologic din Chișinău, pe care l-a absolvit în 1874 cu rezultate excelente. Ulterior este admis la Universitatea din Odesa, după care se înscrie la Facultatea de Istorie și Filologie a Universității Imperiale din Sankt Petersburg, unde i-a avut drept profesori pe unii dintre cei mai renumiți slaviști și istorici ruși. O absolvă în 1878 cu medalie de aur, susținând teza „Istoria creștinismului în Bulgaria până la cneazul Boris și creștinarea poporului bulgar" (rămasă în manuscris), și este angajat la Catedra de slavistică.

În anii 1878-1879, pentru a-și îmbogăți cunoștințele, este trimis în delegație științifică de durată la Constantinopol, Muntele Athos, Bulgaria, Macedonia și România. În baza materialelor acumulate și a impresiilor de călătorie în străinătate, Polihronie Sârcu a pregătit o serie de studii și cercetări cu privire la vechea cultură a popoarelor sud-slave. Călătoriile de documentare s-au soldat și cu acumulări de codice medievale, care au pus începutul interesantei sale colecții de manuscrise, care la final va cuprinde 84 de unități, inclusiv 19 pergamente bulgare și sârbești din secolele XIII-XV (astăzi, se păstrează în Secția de manuscrise a Bibliotecii Academiei de Științe a Rusiei, Filiala din Sankt Petersburg).

Studiază mai multe colecții de manuscrise medievale din Biblioteca Academiei de Științe din Sankt Petersburg, obținând în 1883 și postul de ajutor de bibliotecar la aceeași instituție. La 6 noiembrie 1882 tânărul Sârcu susține teza de magistru în filologie slavă, cu lucrarea „Povestire bizantină despre uciderea împăratului Nicefor Focas după o veche versiune bulgară". Aceasta, ca și altele de mai târziu, au ajuns în epocă și în Basarabia, fiind consemnate în Biblioteca Mănăstirii Noul Neamț, precum și în Biblioteca Gubernială (ulterior, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, unde pot fi consultate și astăzi).

În 1887, Universitatea din Petersburg îl trimite din nou într-o călătorie de studii în Sud-Estul Europei, în care valorifică contribuția patriarhului Eftimie de Târnovo, important cărturar bulgar din secolul al XIV-lea. Cercetările sale s-au soldat cu elaborarea unui valoros tratat „Cu privire la istoria corectării cărților în Bulgaria în sec. XIV. Partea I: Vremurile și viața Patriarhului Eftimie de Târnovo" și „Partea II: Scrierile liturgice ale Patriarhului Eftimie de Târnovo", înalt apreciat de slaviștii ruși și bulgari, pentru care i s-a decernat, în 1899, Marele Premiu „M. Lomonosov" al Academiei Imperiale de Științe a Rusiei. În același an a susținut teza de doctor în filologie slavă. În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea efectuează investigații în importante centre și biblioteci occidentale din Praga, Poznan și Berlin, apoi și în cele din Londra și Oxford, unde continuă cercetarea manuscriselor sud-slave și românești. Rezultatele acestor cercetări au rămas un timp în manuscris, fiind publicate post-mortem de prietenul și colegul său A. Iațimirskii, de asemenea originar din Basarabia.

Fiind conștient de obârșia sa românească, a acordat atenție studierii moștenirii cultural-spirituale a românilor. Încă în timpul studiilor la Seminarul Teologic din Chișinău, publică materiale dedicate obiceiurilor de Crăciun și Anul Nou, precum și obiceiurilor și ritualurilor de înmormântare ale românilor basarabeni.

Aflat într-o delegație de cercetare în Sud-Estul Europei (1879), s-a oprit la București unde a făcut cunoștință cu B. P. Hasdeu, pe atunci directorul Arhivelor Statului. Acesta, la fel român de obârșie basarabeană, l-a găzduit și l-a ajutat să consulte manuscrisele slave păstrate acolo.

În 1884 lui Polihronie Sârcu i se acceptă prezentarea unui curs de limbă și literatură română la Facultatea de Istorie și Filologie, ceea ce însemna de fapt, redeschiderea Catedrei de romanistică la Universitatea din Sankt Petersburg. Cursul începe la 12 ianuarie 1884, printr-o prelegere dedicată importanței românisticii pentru știința filologică și istorică slavă. Din întregul curs ținut timp de câțiva ani, a reușit să publice integral doar prima prelegere, din care transpare opinia sa că românii locuiesc în Regatul României, Transilvania, Bucovina, Basarabia, pe teritoriul din stânga Nistrului, iar la sud de Dunăre – în Macedonia și Tesalia. Subliniind rolul românilor în istoria universală, Polihronie Sârcu arată că principatele dunărene au jucat pentru lumea slavă același rol pe care l-a avut Italia pentru bizantini și greci și că românii au devenit în secolele XV-XVII un centru al legăturilor ecleziastice, culturale și literare dintre est-slavi, sud-slavi și greci, toate popoare creștine ortodoxe. Cât privește limba română, constată că aceasta s-a format în baza a trei elemente etnografice: tracic, roman și slav. Din istoria literaturii române evidențiază drept deosebit de valoroase cronicile din secolele XV-XVII, în special cele moldovenești, cu care „se pot mândri toți românii", iar dintre marile personalități ale culturii române îi remarcă pe mitropoliții Varlaam, Dosoftei, Iacob Stamati și pe episcopul Filaret Scriban. După încheierea acestui curs, în baza prelegerilor ținute, a publicat mai multe materiale dedicate relațiilor dintre români și slavi, subliniind mai ales raporturilor culturale, ecleziastice și lingvistice.

I-a apreciat pe contemporanii săi, mari personalități ale culturii române – B. P. Hasdeu, A. Odobescu, A. D. Xenopol, pentru activitatea lor ce permite apariția unei noi direcții orientate spre eliberarea gândirii românești din brațele slavonismului și apropierea de Apusul latin. A efectuat și călătorii pe teritoriile locuite de români (Basarabia, Cernăuți, Suceava, București, Sibiu, Brașov ș.a.), pentru a cunoaște moștenirea culturală, literatura și periodicele științifice locale.

Activând la Universitatea din Sankt Petersburg și la Bi-

blioteca Academiei Imperiale, Polihronie Sârcu a elaborat o serie de articole consacrate lui N. Milescu Spătaru, atât până la stabilirea acestuia la Moscova în 1671, cât și din momentul aflării acestuia la Departamentul Soliilor.

Printre studiile lui Polihronie Sârcu dedicate culturii medievale românești de o importanță aparte este ampla sa recenzie la lucrarea învățatului episcop Melchisedec Ștefănescu „Viața și scrierile lui Grigorie Țamblac" (București, 1884, 102 p.), însoțită de analize și reflecții critice din perspectivă sud-est și est-europeană, care o depășește ca valoare științifică pe cea a predecesorului.

În timpul călătoriilor de documentare în provinciile istorice românești, Polihronie Sârcu a colectat și o serie de vechi manuscrise, astăzi păstrate în Fondul „Polihronie Sârcu" din Biblioteca Academiei de Științe din Sankt Petersburg. În 1904 acesta a vizitat pentru ultima dată provincia natală Basarabia.

În ultimii ani de viață, trece prin grele încercări, rămânând fără loc de muncă, suportă mari lipsuri materiale și boli grele, care i-au apropiat sfârșitul.

Moștenirea sa științifică a început să fie valorificată la scurtă vreme după moarte, dar evenimentele din Rusia legate de Primul Război Mondial și lovitura de stat bolșevică au întrerupt această activitate. În ultimele decenii în istoriografia și cultura popoarelor slave de Sud și de Est se apelează tot mai frecvent la lucrările sale. Este înalt apreciat în mediul academic rusesc, mai ales la Sankt Petersburg. Astfel, în 2016 la Biblioteca Academiei de Științe a Rusiei, în Secția de manuscrise, a fost organizată o amplă expoziție dedicată cărturarului basarabean cu ocazia împlinirii a 110 ani de la stingerea din viață, iar în anul 2021 aceeași instituție a organizat o conferință științifică internațională care l-a avut în centrul atenției.

Marea majoritate a studiilor, recenziilor și materialelor sale cu privire la moștenirea culturală medievală românească, deși au fost scrise și publicate mai mult de un secol în urmă, își păstrează valoarea. Aproape necunoscute mediului academic românesc, valorificarea lor ar putea deschide noi perspective de cercetare și de cunoaștere a vechii culturi românești.

Bibliografie selectivă:

Сырку, Полихроний. Ales Ștefulescu. Mănăstirea Tismana / Полихроний Сырку. – Târgu-Jiu : [S. n.], 1896. – 11 p.

***

Сырку, Полихроний Агапиевич. К истории исправления книг в Болгарии в XIV веке / Полихроний Агапиевич Сырку. – Санкт-Петербург : Типография Императорской Академии Наук.

Т. 1, вып. 1 : Литургические труды Патриарха Ефимия Терновского. – 1898. – XXXII, 609 p.

Т. 1, вып. 2 : Литургические труды патриарха Евтимия Терновского : тексты. – 1890. – XCVII, 231, [1] p.

***

****Sârcu, P**. Un uric inedit de la Ștefan cel Mare / P. Sârcu // Revistă pentru istorie, archeologie și filologie. – București, 1893. – Vol. 7, fasc. 1. – P. 377-383.

***

Сырку, Полихроний Агапиевич. Из быта бессарабских румын / Полихроний Агапиевич Сырку // Живая страна. – 1913. – Вып. 1/2. – P 147-180.

****Сырку, Полихроний Агапиевич.** Из истории сношений русских с румынам / Полихроний Агапиевич Сырку // Известия Отделения русского языка и словесности Императорской Академии Наук. – 1896. – Т. 1, кн. 3. – P. 495–542.

Сырку, Полихроний Агапиевич. Николай Спафарий / Полихроний Агапиевич Сырку // Журнала Министерства Народнаго просвещения. – Санкт-Петербург,1885. – Ч.239 (июнь). – P. 335-346.

Сырку, Полихроний Агапиевич. Новый взгляд на жизнь и деятельность Григория Цамблака / Полихроний Агапиевич Сырку // Журнал Министерства Народного Просвящения. – Санкт-Петербург, 1884. – Ч. 236 (нояб.). – P. 106-153.

****Сырку, Полихроний Агапиевич.** О изучении румыноведения для славянской науки / Полихроний Агапиевич Сырку // Журнал Министерства Народного Просвящения. – Санкт-Петербург, 1884 (янв.). – P. 234-247.

****Сырку, Полихроний Агапиевич.** Остатки славянской литературы в Молдавии / Полихроний Агапиевич Сырку // Журнал Министерства Народного Просвящения. – Санкт-Петербург, 1882. – Ч. 220 (апр.). – P. 300-305. – Conține: Note dintr'o excursiune în Moldova de I. Bianu.

****Сырку, Полихроний Агапиевич.** Отрывок малорусского простонародного лечебного травника и два заговора. По рукописи начале XVII в., хранящейся в Румынском государственном архиве в Бухаресте / Полихроний Агапиевич Сырку // Филологические записки. – Воронеж, 1883. – Вып. 1. – P. 2-12.

Сырку, Полихроний Агапиевич. Погребальные обычаи и обряды румын Бессарабии / Полихроний Агапиевич Сырку // Живая старина. –

1913. – Вып. 3/4. – P. 363-370.

Сырку, Полихроний Агапиевич. Святочные обычаи и песни у бессарабских молдаван на Рождество и Новый Год / Полихроний Агапиевич Сырку // Кишиневские епархиальные Ведомости. – 1874. – Nr 5. – P. 207-221.

***

***Matcovschi, Alexandrina**. Polihronie Sîrcu : (Schiță bio-bibliografică) / Alexandrina Matcovschi. – Chișinău : Secția de redactare și editare a Academiei de Științe din RSSM, 1967. – 46 p.

***

Bogdan, Damian P. Basarabeanul P. Sârcu și contribuția lui la cultura românească veche / Damian P. Bogdan. „Arhiva Românească". – București, 1942. – T. 8. – P. 99-151.

Danilov, Maria. Contribuții basarabene la cercetarea limbii române în contextul culturii slave / Maria Danilov // Enciclopedica : Revistă de istorie a științei și studii enciclopedice. – 2012. – Nr 2. – P. 29-36

Eșanu, Andrei. Moștenirea culturală românească în aria de interese ale slavistului basarabean Polihronie Sârcu (1855-1905) / Andrei Eșanu, Valentina Eșanu // Revista de Istorie a Moldovei. – 2022. – Nr 3/4. – P. 109-129.

***

Лавров П. А. Научная деятельность П. А. Сырку / П. А. Лавров // Журнал Министерства Народного Просвещения. – Санкт-Петербург, 1906 (февр.). – P. 62.

Ильинский Г. А. Пергаменные рукописи П. А. Сырку / Г. А. Ильинский // Русский филологический вестник. – 1908. – Т. 59. – P. 350-363.

Матковски, Александрина. Полихроний Сырку / Александрина Матковски // Полихроний Сырку и Александр Яцимирский : Биобиблиографии / Александрина Матковски. – Велико Търново : Университетско издателство Св. св. Кирил и Методий, 2013. – P. 4-40. – ISBN 978-954-524-890-0.

Andrei Eșanu,
Valentina Eșanu

Emil BURZO
1935

Fizician și inginer român, specialist în fizica corpului solid, doctor în fizică, profesor universitar, membru titular al Academiei Române.

S-a născut la 30 iulie 1935, în s. Moreni, jud. Dâmbovița.

A urmat școala primară la Gherla, apoi la Cluj-Napoca. După absolvirea Liceului „G. Barițiu" din Cluj-Napoca, a fost admis, fără examene, la Institutul Politehnic Timișoara, pe baza notelor și a diplomelor obținute la absolvirea liceului (1953). Din 1954 s-a transferat la Institutul Politehnic Cluj-Napoca, Facultatea de Mecanică (astăzi, Universitatea Tehnică). A urmat și Facultatea de Fizică la Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, pe care a absolvit-o în 1969. Își susține teza de doctor inginer în domeniul fizicii tehnice în anul 1970, la Universitatea Politehnică din Timișoara, fiind îndrumat de A. Cișman.

În anii 1952-1953 a lucrat ca strungar la ILIC Cluj-Napoca, ulterior la Uzinele „Carbochim" din Cluj-Napoca (1958-1964), ca maistru lăcătuș, inginer și apoi șef al Secției mecanoenergetice.

Între anii 1964 și 1969 a ocupat poziția de inginer la Atelierele Didactice de la Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, perioadă în care a ținut și cursuri la disciplinele „Mecanica fluidelor" și „Hidraulică".

Din anul 1969 este transferat la Institutul de Fizică Atomică din București, unde a ocupat pozițiile de cercetător (1969), cercetător principal III (1971), șef de laborator (1974-1976), cercetător principal II (1978) și cercetător principal I (1984).

Din 1990 a revenit la Cluj-Napoca, în calitate de profesor și apoi de decan al Facultății de Fizică a Universității „Babeș-Bolyai" (1992-2000). Este director al Centrului de Excelență „Fizica corpului solid" și al Bazei de Cercetare cu Utilizatori Multipli (din anul 1996). Conduce pregătirea de doctorat la specialitățile fizica corpului solid și știința materialelor, coordonând până în prezent 35 de teze, dintre care opt în regim de cotutelă cu universități din Franța și din Germania.

A fost implicat în activități profesionale desfășurate sub egida Ministerului Învățământului și Cercetării, a unor organisme științifice internaționale sau societăți științifice. Unele din acestea au fost realizate în calitate de: cercetător asociat (Grenoble, 1970); profesor asociat (Carnegie-Mellon University, Pittsburg, 1989-1990); profesor de clasa I (Universitatea „J. Fourier", Grenoble, 1992-1993). A fost profesor invitat la peste 30 de universități din Europa, Asia și SUA (Viena, Graz, Chemnitz, München, Osnanbrück, Geneva, Amsterdam, Paris, Strasbourg, Rouen, Grenoble, Beijing, Nanking, Shanghai, Shenian, Moscova, Tbilisi, Chișinău,

Tallinn, Varșovia, Cracovia, Katowice).

A desfășurat o vastă activitate de cercetare recunoscută pe plan internațional. Printre rezultatele științifice pe care le-a obținut sunt: evidențierea efectelor vecinătății atomice locale asupra momentelor magnetice, elaborarea unui model al magnetismului indus prin câmpul de schimb (epamagnetism), extinderea modelului Néel la sisteme metalice ferimagnetice, dezvoltarea modelului de schimb 4f-5d-3d în compuși ai pământurilor-rarev ș.a. Cercetările sale s-au concretizat prin introducerea în fabricație a magneților de tip Nd-Fe-B (în colaborare cu ICPE) sau a magneților legați (Sinterom Cluj), catalizatori, ferite ș.a.

Este autor a 22 de cărți sau capitole de cărți, dintre care unele au apărut la edituri de prestigiu din străinătate (North Holland, Springer Verlag, Institute of Physics). Rezultatele științifice le-a prezentat în 30 de manuale și volume de specialitate, inclusiv la universitățile din Oxford și Grenoble. Bibliografiile internaționale în domeniul magnetismului includ și cărțile sale apărute în limba română.

Emil Burzo a scris 475 de articole științifice, dintre care 302 au apărut în reviste cotate internațional (ISI-USA). A prezentat 22 de lecții la conferințe internaționale, iar 65 de lucrări științifice au apărut în volumele conferințelor internaționale. În România a publicat 86 de studii, inclusiv 67 în reviste ale Academiei Române, iar 19 în reviste ale unor universități din țară. Multe din articolele sale științifice sunt produsul unor colaborări internaționale cu cercetători din Franța (34), Germania (16), SUA (20), Olanda (8), Austria (8), Polonia (5), Rusia (5), Republica Moldova (2), Belgia (1) și Suedia (1), China (2), Japonia (3).

Din 1998 este editor pentru secțiunea știința materialelor la editurile „Springer Verlag", Germania și „Heidelberg", New-York. Este editor-șef al „Romanian Journal of Physics", începând cu anul 1995. Membru în comitetele de redacție a opt reviste științifice internaționale și a două reviste naționale.

A fost invitat să participe în mai multe comitete științifice de organizare sau de selecție la 24 conferințe internaționale.

A făcut parte din numeroase organizații profesionale: președinte al Comisiei I (Matematică, Fizică, Chimie) a Consiliului Național al Cercetării Științifice din Învățământul Superior (1992-2000); președinte al Secției Cluj-Napoca a Societății Române de Fizică (1992-2000); membru (din 1993) și președinte (din 1996) al Comisiei de fizică la Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare; președinte al Secției din Cluj a Societății Române de Fizică (1992-2000) și vicepreședinte al Societății Române de Fizică (2005-2013); președinte al Societății Române de Materiale Magnetice (din 1990) și al Societății de Știința Materialelor (din 1990); președinte al Filialei Academiei Române din Cluj-Napoca (2010); membru în Consiliul Uniunii Balcanice de Fizică (1994-2003); membru în Consiliul Societății Europene de Materiale Magnetice (1998-2003); membru al Societăți Europene de Fizică și al Societăți Internaționale de Rezonanță Magnetică; membru în consilii științifice la institute de cercetare din București, Dubna ș.a.

Deține titlul onorific de doctor honoris causa al mai multor instituții de învățământ din România: Universitatea de Vest din Timișoara (2004), Universitatea „Ovidius" din Constanța (2005), Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca (2006), Universitatea „Valahia" din Târgoviște (2008), Universitatea din Oradea (2011), Universitatea „G. E. Palade" din Târgu Mureș (2013), Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia (2016).

Este membru corespondent al Academiei Române (2003), membru titular al Academiei Române (2009), membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (2019), membru al Academiei Româno-Americane, președintele Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române și membru în Prezidiul Academiei Române (2010-prezent).

Deține titlul de Cetățean de onoare al mai multor localități: mun. Cluj-Napoca (2010), com. Târlișua, Bistrița-Năsăud (2012), or. Săliștea de Sus (2017), jud. Maramureș (2019), or. Dragomirești (2019). A fost declarat Senior al Cetății în mun. Cluj-Napoca (2009).

Din resurse proprii a cheltuit peste 70 de mii de euro pentru ca I. Maniu să aibă o statuie și la Cluj-Napoca (dezvelită în 2019).

Pentru activitatea sa fructuoasă a fost înalt apreciat cu multiple diplome, premii și distincții de stat, printre care: Premiul „D. Hurmuzescu" al Academiei Române (1971);

Premiul de Excelență „Opera omnia" al Ministerului Educației și Cercetării (2000); Premiul de Excelență al Academiei Maghiare (2001); Premiul Ministerului Educației și Cercetării (2007); Premiul „Gr. Moisil" pentru științe exacte, acordat de Marea Lojă Masonică din România (2013) ș.a. Diplome: Diploma de excelență a Institutului de Cercetări pentru Electrotehnică (1995); Diploma de excelență a Universității „Babeș-Bolyai" (2002, 2003, 2004, 2005); Diploma de excelență a Primăriei și Consiliului municipal Cluj-Napoca (2010); Diploma de onoare și Medalia Institutului de Fizică Atomică București (2015); Diplomă de onoare a Universității de Vest din Timișoara (2015); Diplomă de onoare a Societății Române de Fizică (2015); Diploma și Medalia „I. Hossu", Episcopia Cluj-Gherla (2018) ș.a. Medalia Universității „Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca (2012); Crucea Șaguniană, Mitropolia Ardealului, Sibiu (2015); Crucea Transilvană, Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului (2015); Distincția „Onoare pentru Cluj 2015" acordată de Prefectura jud. Cluj (2015); Crucea Maramureșeană acordată de Episcopia Maramureșului și Sălajului (2016); Crucea „Sfântului Iosif" acordată de Episcopia Cluj-Gherla (2016); Medalia de onoare acordată de Federația Comunităților Evreiești din România (2018). Distins cu ordine de stat: Ordinul Național „Serviciul Credincios" în grad de Comandor (2000); Ordinul Pontifical „Sancti Gregorii Magni", în grad de Cavaler, acordat de Sfântul Scaun (2012); Ordinul Național „Steaua României" în grad de Cavaler (2015); Ordinul „Sfintei Treimi", Mitropolia Blajului (2016); Ordinul „Mihai Vodă", Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului (2019).

A fost onorat cu distincții și premii din alte țări: membru de onoare al Institutului de Fizică, Marea Britanie (1994); Premiul de onoare, Uniunea Fizicienilor Balcanici, Istanbul (2015); Premiul de onoare, Institutul Combinat pentru Cercetări Nucleare, Dubna, Rusia (2015); Premiul I, Institutul de Fizică a Neutronilor, Dubna, Rusia (2016); Premiul I pentru cercetări în fizica experimentală, Dubna, Rusia (2017); Premiul „Albert Nelson Marquis" pentru întreaga carieră, SUA (2017).

Bibliografie:

Burzo, **Emil**. Fizica fenomenelor magnetice : [în vol.] / Emil Burzo. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România.
Vol. 1. – 1979. – 307 p.
Vol. 2. – 1981. – 368 p.
Vol. 3. – 1983. – 575 p.

Burzo, **Emil**. Magneți permanenți. Vol. 2 / Emil Burzo. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1986. – 355 p.

****Burzo, Emil**. Pământuri rare-metale de tranziție-compuși de bor: proprietăți de bază pentru aplicațiile tehnice = Rare Earths-Transition Metals-Boron Compounds : Basic Properties to Technical Applications Kindle Edition / Emil Burzo. – Springer, 2023. – 796 p. – ISBN 978-3030992446.

Cercetarea academică clujeană : Tradiție și performanță / editor: Emil Burzo, Marius Porumb. – București : Editura Academiei Române ; Mega, 2016. – 196 p.

***

Burzo, **Emil**. Improving half-metallicity at finite temperatures in Co2MnSi based devices / Emil Burzo, Liviu Chioncel // Materials Science and Condensed Matter Physics, Ediția a 5-a. – Chișinău : Institutul de Fizică Aplicată, 2010. – P. 31.

Burzo, **Emil**. Magnetic properties and electronic structures of rare-earthtransition metal compounds / Emil Burzo // Materials Science and Condensed Matter Physics, Ediția a 7-a. – Chișinău : Institutul de Fizică Aplicată, 2014. – P. 39.

Burzo, **Emil**. Proprietăți magnetice și cristalografice ale fazelor pământului rare-și Ytriul-Lavel de fier / Emil Burzo // Zurnal Angew. Fizical. – 1971. – T. 32, nr. 2. – P. 127-132

Burzo, Emil. Structural, magnetic and electronic transport properties of Fe/X/Fe (001) tunnel junctions with X=LiBr, AgBr and (Li-Ag)Br: a first principles study / Emil Burzo, P. Vlaic // Materials Science and Condensed Matter Physics, Ediția a 6-a. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 29.

Magnetoresistive properties of La1.5Ca0.5FeMo1-xWxO6 double perovskites / E. Burzo, I. Balasz, D. Kozlenko, M. Valeanu // Materials Science and Condensed Matter Physics, Ediția a 7-a, 16-19 septembrie 2014. – Chișinău : Institutul de Fizică Aplicată, 2014. – P. 104.

Proprietățile magnetice și electronice ale sistemului LaNi5-xCux / E. Burzo, S. Chiuzbaian, L. Chiocel, M. Neumann // Journal of Physics : Condensed Matter. – 2000. – Vol. 12, nr. 27. – P. 5897.

***

Rusu, Dorina N. Burzo Emil / Dorina N. Rusu, Marius Porumb, Stelian Mândruț // Membrii Academiei Române din Transilvania : 1866-2016 : Dicționar / Dorina N. Rusu, Marius Porumb,. – București : Mega ; Editura Academiei Române, 2016. – P. 80-81. – ISBN 978-973-27-2675-4. – ISBN 978-606-543-708-1.

Maria S. Ciobanu

AUGUST

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Mihai Eminescu

EPIGONII

(fragment)

Când privesc zilele de-aur a scripturelor române,
Mă cufund ca într-o mare de visări dulci şi senine
Şi în jur parcă-mi colindă dulci şi mândre primăveri,
Sau văd nopți ce-ntind deasupră-mi oceanele de stele,
Zile cu trei sori în frunte, verzi dumbrăvi cu filomele,
Cu izvoare-ale gândirii şi cu râuri de cântări.

Văd poeți ce-au scris o limbă, ca un fagure de miere:
Cichindeal gură de aur, Mumulean glas de durere,
Prale firea cea întoarsă, Daniil cel trist şi mic,
Văcărescu cântând dulce a iubirii primăvară,
Cantemir croind la planuri din cuțite şi pahară,
Beldiman vestind în stihuri pe războiul inimic.

Liră de argint, Sihleanu, - Donici cuib de-nțelepciune,
Care, cum rar se întâmplă, ca să mediteze pune
Urechile ce-s prea lunge ori coarnele de la cerb;
Unde-i boul lui cuminte, unde-i vulpea diplomată?
S-au dus toți, s-au dus cu toate pe o cale ne'nturnată.
S-a dus Pann, finul Pepelei, cel isteț ca un proverb.

(Convorbiri Literare, IV, 1870, 15 august, nr. 2)

100 de ani de la nașterea lui **Ilie Caimacan**, specialist în domeniul agriculturii, profesor universitar, doctor în științe agricole (1 aug. 1925 – 20 apr. 2015).

90 de ani de la nașterea **Raisei Suveică**, cercetător, critic literar și de teatru, Om emerit al culturii, distinsă cu Ordinul „Gloria Muncii" (1 aug. 1935 – 13 ian. 2019). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 211-212; 2020, p. 241-242.*

80 de ani de la nașterea lui **Tudor Gheorghe**, actor român, cântăreț, compozitor, poet, Cavaler al „Ordinului Republicii" (1 aug. 1945). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 264.*

80 de ani de la nașterea lui **Stepan Șveț**, biochimist, genetician, doctor în științe chimice, cercetător științific, Inventator emerit (1 aug. 1945 – 2011).

220 de ani de la nașterea lui **Marco Aurelio Marliani**, compozitor italian (1 aug. 1805 – 8 mai 1849).

90 de ani de la nașterea lui **Ion Ungureanu**, actor de teatru și film, regizor, pedagog, publicist, om de stat, om de cultură, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii" (2 aug. 1935 – 28 ian. 2017). *A se vedea și art. din CB 1995, p. 87-88; 2005, p. 213-214; 2010, p. 164; 2015 p. 264-266; 2020, p. 246-249.*

70 de ani de la nașterea **Tatianei Ischimji**, specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager (2 aug. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 266-268.*

70 de ani de la nașterea lui **Ion Pârțachi**, economist, doctor în economie, profesor universitar (2 aug. 1955).

120 de ani de la nașterea lui **Karl Amadeus Hartmann**, compozitor și dirijor german (2 aug. 1905 – 5 dec. 1963).

90 de ani de la nașterea **Mariei Bieșu**, cântăreață de operă de rezonanță mondială (soprană) și lied, primadona Operei Naționale, Artistă emerită și Artistă a poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii", Cavaler al Ordinului Național „Steaua României" în grad de Comandor, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (3 aug. 1935 – 16 mai 2012). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 78-80; CN 2005, p. 214-216; 2010, p. 165-166; 2015, p. 269-270; 2020, p. 250-252.*

130 de ani de la nașterea lui **Elefterie Sinicliu**, agronom, om politic, deputat în Sfatul Țării și în Parlamentul României întregite, viceprimar al Chișinăului, distins cu Ordinul „Ferdinand I" (4 aug. 1895 – 1979/1980). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 270.*

85 de ani de la nașterea lui **Simion Băncilă**, fizician, matematician, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar, Eminent al învățământului public (4 aug. 1940 – 11 febr. 2024). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 252-254.*

70 de ani de la nașterea lui **Sergiu (Isidor) Marian**, instrumentist (fluer, caval, cimpoi, tilinca, ocarina), Artist emerit (4 aug. 1955).

50 de ani de la nașterea **Adei Milea**, actriță și cantautoare română (5 aug. 1975).

90 de ani de la nașterea lui **Oleg Negruța**, compozitor, instrumentist, pedagog, Maestru în artă (6 aug. 1935). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 250-251; 2016, p. 246-247.*

80 de ani de la nașterea **Svetlanei Burțev**, biolog, doctor habilitat în biologie, profesor cercetător, inventatoare (6 aug. 1945). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 254-255.*

80 de ani de la înființarea **Teatrului Republican de Păpuși „Licurici"** din Chișinău (8 aug. 1945). *A se vedea și art. din CB 1995, p. 74-75.*

150 de ani de la nașterea lui **Axente Banciu**, publicist român, profesor la Liceul „A. Hâjdeu" din Chișinău, membru de onoare al Academiei Române (10 aug. 1875 – 13 aug. 1959).

150 de ani de la nașterea lui **Constantin Giurescu**, istoric, doctor în filologie, profesor și cercetător, membru titular al Academiei Române (10 aug. 1875 – 28 oct. 1918). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 271-272.*

95 de ani de la nașterea lui **Vitalie Filip**, poet, prozator, dramaturg, traducător și ziarist, Om emerit al culturii (10 aug. 1930 – 21 ian. 2022). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 214-215; 2005, p. 219-220.*

90 de ani de la nașterea lui **Anatolie Olexiuc**, tehnician, inginer, inventator, Om emerit (10 aug. 1935).

70 de ani de la nașterea lui **Boris Jitari**, artist plastic, protoiereu, pictor iconograf (10 aug. 1955).

60 de ani de la nașterea lui **Igor Munteanu**, jurist, doctor în drept, conferențiar universitar, politician, diplomat, fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova (10 aug. 1965).

75 de ani de la nașterea lui **Leonid Culiuc**, fizician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (11 aug. 1950*). A se vedea și art. din CN 2015, p. 272-273*.

100 de ani la nașterea **Silviei-Maria Brădescu**, actriță română (12 aug. 1925 – 15 dec. 2015).

70 de ani de la nașterea lui **Iurie Colesnic**, scriitor, istoric, poet, publicist, scenarist, editor, critic și istoric literar, Cavaler al „Ordinului de Onoare" (12 aug. 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 222-227; 2010, p. 167-169; 2015, p. 273-276; 2020, p. 258-263.*

60 de ani de la nașterea lui **Thomas Ciulei**, regizor, scenarist, operator de imagine, producător de film documentar din România (12 aug. 1965).

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Cojuhari**, jurist, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Cavaler al „Ordinului de Onoare" (13 aug.1935 – 17 dec. 2019). *A se vedea art. din CN 2010, p. 169-170.*

120 de ani de la nașterea lui **Barbu Theodorescu**, istoric literar român, doctor în litere și filozofie, folclorist, biograf, bibliograf, editor (14 aug. 1905 – 18 ian. 1979). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 227.*

75 de ani de la nașterea lui **Manole Neagu**, cercetător științific, editor, traducător (14 aug. 1950). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 170-171.*

160 de ani de la nașterea lui **Iancu Flondor**, om politic român din Bucovina, doctor în drept, editor, deputat în Dieta Bucovinei, ministru, militant pentru unirea cu Regatul României (16 aug. 1865 – 19 oct. 1924). *A se vedea și art. din CN 2014, p. 316-317.*

120 de ani de la nașterea lui **Antonie Ablov**, savant, specialist în domeniul chimiei organice, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, cercetător științific, membru titular al Academiei de Științe a RSS Moldovenești (16 aug. 1905 – 18 mai 1978). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 230-231.*

90 de ani de la nașterea lui **Alexandru Chirilov**, biolog, doctor în biologie, conferențiar cercetător, specialist în fiziologia plantelor, inventator, Om emerit (16 aug. 1935). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 276-277.*

85 de ani de la fondarea **Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă" din Chișinău** (16 aug. 1940). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 171-172; 2020, p. 263-264.*

85 de ani de la constituirea **Bibliotecii Științifice a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă" din Chișinău** (16 aug. 1940).

380 de ani de la nașterea lui **Jean de La Bruyère**, scriitor și moralist francez (16 aug. 1645 – 10 mai 1696).

180 de ani de la nașterea lui **Gabriel Jonas Lippmann**, fizician francez, profesor universitar la Sorbona, laureat al Premiului Nobel pentru fizică, membru de onoare al Academiei Române (16 aug. 1845 – 13 iul. 1921). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 225-226; 2010, p. 172-173.*

85 de ani de la nașterea lui **George Corbu**, poet român, epigramist, eseist, istoric literar, bibliolog, membru al Academiei de Științe, Literatură și Arte din Oradea (17 aug. 1940).

85 de ani de la nașterea lui **Cornel Hațegan**, fizician și cercetător român, doctor în fizică, cercetător științific, membru titular al Academiei Române (17 aug. 1940).

340 de ani de la nașterea lui **Brook Taylor**, matematician englez, cunoscut pentru Teorema Taylor și Seriile Taylor, care-i poartă numele, s-a mai ocupat de muzică, pictură și filozofie (18 aug. 1685 – 30 noiem. 1731).

90 de ani de la nașterea lui **Dumitru Radu Popescu**, scriitor, prozator, dramaturg, scenarist de film, membru titular al Academiei Române (19 aug. 1935 – 2 ian. 2023). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 228-230.*

555 de ani de la **Bătălia de la Lipnic** încheiată cu victoria oastei conduse de Ștefan cel Mare și Sfânt asupra oștilor tătare (20 aug. 1470). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 223-224.*

85 de ani de la nașterea lui **Alexei Cașu**, matematician, doctor habilitat, profesor universitar, Cavaler al „Ordinului de Onoare" (20 aug. 1940). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 174-175.*

100 de ani de la nașterea lui **Toma Caragiu**, actor român de teatru, film și TV, distins cu Ordinul „Meritul Cultural" de clasa a III-a (21 aug. 1925 – 4 mar. 1977). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 236 – 237.*

70 de ani de la nașterea lui **Victor Bahcevan**, pictor, grafician, pedagog (21 aug. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 277.*

85 de ani de la nașterea lui **Nicanor Babără**, filolog, doctor habilitat, profesor universitar (23 aug. 1940 – dec. 2020) *A se vedea și art. din CN 2010, p. 177-178; 2020, p. 265-268.*

80 de ani de la constituirea **Ansamblului Academic Național de Dansuri Populare „Joc"**, decorat cu „Ordinul Republicii" (23 aug. 1945). *A se vedea și art. din CB 1995, p. 97; CN 2010, p. 178-179.*

160 de ani de la nașterea **Regelui Ferdinand I de Hohenzollern**, al doilea rege al României, primul rege al României Mari, membru de onoare al Academiei Române (24 aug. 1865 – 20 iul. 1927). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 278-279.*

150 de ani de la nașterea lui **Vartolomeu Stănescu**, cleric ortodox român, episcop eparhiot la Râmnic, sociolog, publicist (25 aug. 1875 – 2 noiem. 1954).

120 de ani de la nașterea lui **Ion I. Nestor**, istoric și arheolog român, doctor în arheologie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (25 aug. 1905 – 29 noiem. 1974).

90 de ani de la nașterea **Claudei Osadci**, balerină, Artist emerit (25 aug. 1935). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 238.*

85 de ani de la nașterea lui **Tudor Maleca**, merceolog, doctor în științe tehnice, conferențiar universitar, rector de onoare, Om emerit (25 aug. 1940). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 280-281; 2020, p. 269-272.*

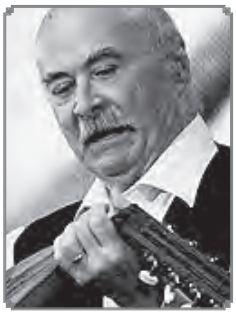
85 de ani de la nașterea lui **Ion Chitoroagă**, artist plastic, designer vestimentar, sculptor, profesor de arte plastice în învățământul artistic superior (27 aug. 1940 – 14 oct. 2020). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 180; 2020, p. 272.*

75 de ani de la nașterea lui **Mihai Mălaimare**, actor de teatru și film, director de teatru, fost deputat român, decorat cu Ordinul Național „Serviciul Credincios" (27 aug. 1950).

80 de ani de la nașterea lui **Traian Brad**, bibliolog român, manager, unul dintre fondatorii Asociației Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (31 aug. 1945 – 8 iun. 2002). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 246-248; 2015, p. 285-286.*

70 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Efros**, economist, om de stat, mecenat, om de afaceri, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii" (31 aug. 1955).

80 de ani de la înființare, la Soroca, a Organizației Naționale din Basarabia **„Arcașii lui Ștefan"**, prima organizație cu caracter antisovietic din RSS Moldovenească, formată de elevi și profesori (aug. 1945).

Tudor GHEORGHE
1945

Actor român, cântăreț, compozitor, poet, Cavaler al „Ordinului Republicii".

Tudor Gheorghe (la naștere Gheorghe Tudor) s-a născut la 1 august 1945, în s. Podari, jud. Dolj, România, într-o familie de țărani. A avut o copilărie dificilă, tatăl, cântăreț la biserică, fiind arestat ca legionar și încarcerat ca deținut politic la Aiud.

A învățat la Liceul „N. Bălcescu" (astăzi, Colegiul Național „Carol I") din Craiova, apoi a urmat cursurile Institutului de Teatru (astăzi, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale" din București), clasa de actorie, absolvindu-le în 1966. Timp de câțiva ani a studiat folclorul la Institutul de Folclor din București (astăzi, Institutul de Etnografie și Folclor „C. Brăiloiu").

A fost angajat (în 1966) la Teatrul Național din Craiova, unde a debutat în piesa „Cocoșul negru" de V. Eftimiu, în regia lui I. Olteanu. La același teatru s-a produs în piesele „Visul unei nopți de iarnă" de T. Mușatescu, „D-ale carnavalului" de I. L. Caragiale, „Doamna nevăzută" de P. Calderón de la Barca ș.a.

În 1969 a avut loc debutul său muzical prin recitalul „Menestrel la curțile dorului" la Festivalul național de teatru, unde pune în valoare poezii de L. Blaga, T. Arghezi și I. Barbu. În 1971, după ce a prezentat cel de-al doilea recital – „Șapte balade" –, a căpătat renumele de rapsod al neamului. Din 1969 până în 1996 a realizat circa 22 de spectacole de muzică și poezie.

În perioada 1970-1980 și 1980-1990 evoluează într-un șir de spectacole: „Mitică Popescu" de C. Petrescu, „Filfizonul pedepsit" de J. Vanbrugh, „Unchiul Vania" de A. Cehov, „Piticul din grădina de vară" de D. R. Popescu. Interpretează rolul lui Richard al II-lea în drama shakespeariană la Teatrul Național din Craiova (1981-1982), al lui Vlad Țepeș în „A treia țeapă" (1979-1980) de M. Sorescu la același teatru. A mai jucat în rolul lui Mircea Cornișteanu în „O scrisoare pierdută" de I. L. Caragiale, al lui Iafet în „Arca bunei speranțe" (1989-1990) de I. D. Sârbu ș.a.

Unele concerte ale sale au fost cenzurate și interzise, printre acestea „Pe-un franc poet", pe versuri de I. L. Caragiale, susținut la Bacău (1981) și la București pe Platforma „Pipera". În 1992, Tudor Gheorghe joacă primul său spectacol după revoluție – „Cântece cu gura închisă". A revenit pe scenă în 1998 și din 1999 a început seria de spectacole „Anotimpurile poeziei românești" în colaborare cu dirijorul M. L. Hristescu. Din 1969 până în 1996 a realizat circa 22 de spectacole de muzică și poezie.

Tudor Gheorghe a explorat diverse tradiții muzicale: de la cea populară, religioasă și imnurile anticomuniste ale lui J. Moscopol până la muzica populară a României interbelice, interpretând uneori și muzică clasică, și muzică pentru copii. De regulă, se acompania doar cu o chitară sau cu o lăută, fără muzicieni sau vocali. Începând cu anul 2000, a încorporat în spectacolele sale orchestra, corul sau taraful.

A lansat zeci de albume: „Viața lumii" (1974), „Cântece de dragoste de țară"(1975), „Veniți, privighetoarea cântă" (1976), „Pasăre galbină-n pene" (1978), „Tudor Gheorghe" (1984), „Primăvara" (1989), „Reîntoarcerea" (1999), „Mie-mi pasă" (1999), „Suflet de român" (2000), „Primăvara simfonic" (2001), „Toamna simfonic" (2001), „Pe-un franc poet" (2002), „Petrecere cu taraf I" (2002), „Iarna simfonic" (2003), „Diligența cu păpuși" (2003), „Petrecere cu taraf II / Trimite vorbă" (2004), „Răsuri și trandafiri" (2005), „Cu Isus în celulă" (2005), „În căutarea dorului pierdut" (2006), „Vara simfonic" (2006), „Calvarul unei inime pribegi" (2007), „Petrecere cu taraf III / Când Dumnezeu era mai jos" (2007), „Parfumul nebunelor dorinți" (2007), „Risipei Se Deda Florarul" (2007), „...de Primăvară" (2009), „Degeaba" (2012), „La margine de imperii" (2013), „Mahalaua Mon Amour" (2013).

În 2006, la Sala Palatului a susținut un maraton de concerte, intitulat „Săptămâna risipitorului de frumusețe". Seria a fost compusă din

șapte spectacole: „Primăvara simfonic” (29 mai), „Toamna simfonic” (30 mai), „Petrecerea cu taraf” (31 mai), „Diligența cu păpuși” (1 iunie), „În căutarea dorului pierdut” (2 iunie), „Iarna simfonic” (3 iunie), „Vara simfonic” (4 iunie). În același an, artistul a prezentat în premieră spectacolul „Calvarul unei inime pribegi”, cu cântece din anii 1930, ale unor artiști precum C. Vasile și J. Moscopol, pe baza acestui spectacol, în 2007, lansează un album. Muzica anilor 1930 continuă să-l preocupe, așa că, în noiembrie 2007, realizează un nou spectacol – „Parfumul nebunelor dorinți”, valorificând niște piese mai puțin cunoscute, pe care le-a selectat și prelucrat din antologia în limba germană „Rumanische Volkslieder aus der Bukowina” de M. Friedwagner (1938), ce includea 530 de partituri muzicale și versuri culese din Bucovina între anii 1902-1916, la inițiativa Ministerului Culturii din Austria.

Este recunoscut ca menestrel original, printre cele mai celebre recitaluri ale sale fiind: „Trei seri, trei spectacole, trei mari succese” și „Vârstele dragostei”. La Teatrul Național din Craiova s-a produs în: „Referendum popular” de F. Vene și R. Pallavicini; „Maria și copiii ei” de O. Dragun; „Filfizonul pedepsit” de J. Vanbrugh; „Seara de taină” de I. D. Sârbu; „Azilul de noapte” de M. Gorki; „Al matale Caragiale” de M. Cornișteanu; „Iarna lupului cenușiu” de I. D. Sârbu; „Pygmalion” de B. Shaw; „Micul infern” de M. Ștefănescu etc. Alte spectacole de succes: „În căutarea dorului pierdut”, „Mie-mi pasă”, „Degeaba”, „Mahalaua Mon Amour”, „Cavalerii felinarelor târzii”, „Între rapsod și lăutar”; spectacole cu muzică din Bucovina anilor 1900 „La margine de imperii”; spectacol despre Revoluția Română din 1989: „Degeaba...?!.”.

Este doctor honoris causa al Universității din Craiova în semn de recunoaștere a contribuției și dedicării sale în domeniul culturii românești (2011). În 2014 a primit titlul de doctor honoris causa al Universității „C. Brâncuși” din Târgu Jiu.

A fost apreciat cu numeroase premii, printre care Premiul pentru o viață dedicată poeziei autentice în cadrul celei de-a XXI-a ediții a Galei Premiilor UNITER (2013), Premiul „M. Sorescu” acordat pentru contribuția excepțională în interpretarea poeziei lui M. Sorescu și pentru întreaga creație artistică (2013).

În 2011 i s-a acordat titlul onorific de Cetățean de onoare al Chișinăului.

Centrul cultural din com. Izbiceni, jud. Olt, îi poartă numele.

Pentru talentul și activitatea profesională dedicată a fost apreciat cu Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2002). Distins cu „Ordinul Republicii” (2010) pentru contribuție substanțială în promovarea valorilor culturii naționale și înaltă măiestrie profesională.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 264.

Bibliografie selectivă:

Gheorghe, Tudor. Interviu cu actorul, poetul și rapsodul Tudor Gheorghe / consemnare: Ion Munteanu // Centrul Academic Internațional Eminescu : [blog]. – 2022. – 7 oct. – URL: https://centruleminescubm.wordpress.com/2022/10/07/interviu-cu-actorul-poetul-si-rapsodul-tudor-gheorghe/ (accesat : 10.07.2024).

Gheorghe, **Tudor**. Prin ceea ce fac, vreau să aduc acestei generații debusolate, ceea ce se numește civilizația rurală / a dialogat: Nina Jovmir // Verificat: Au sufletele inundate de muzică : [interviuri cu muzicieni, compozitori, dirijori, interpreți]. – Chișinău : Pontos, 2012. – P. 111-114.

Tudor, **Gheorghe**. Au înnebunit salcâmii // YouTube. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=r31g70pL_Xk (accesat : 10.07.2024).

Tudor, **Gheorghe**. La o margine de sat : interpretare / Gheorghe Tudor ; Orchestra Radu Voinescu. – București : Electrecord, 1980. – 1 disc de vinil : 45 rot. / min.

Tudor, **Gheorghe**. Marșul Unirii / [muzică: Tudor Gheorghe ; versuri: George Sion]. – Înregistrare din concertul „Tot ce-i românesc nu piere” cu orchestra Concertino // YouTube. – 2018. – 1 dec. – URL: https://www.youtube.com.watch?app=desktop&v=9FmpAXCQVrk (accesat : 10.07.2024).

Tudor, **Gheorghe** : [fișiere-concerte] // Wikimedia Commons. – URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Tudor_Gheorghe?uselang=ro (accesat : 10.07.2024).

Tudor, **Gheorghe** : Tot Degeaba (prima parte) / Gheorghe Tudor // YouTube. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=WUxgHw10mrs (accesat : 10.07.2024).

***

Tudor Gheorghe : [blog]. – URL: https://tudor-gheorghe.blogspot.com/ (accesat : 10.07.2024).

***

Boiangiu, **Mihnea**. La superlativ despre Tudor Gheorghe / Mihnea Boiangiu. – 2006. – 18 dec. – URL: https://www.lautari.ro/la-superlativ-despre-tudor-gheorghe/ (accesat : 10.07.2024).

Gheorghe Tudor : [fișier biografic] // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 4. Contemporanii : A-I. – București : Geneze, 2003. – P. 452-453. – ISBN 973-9099-80-7.

Muntean, **Ivan**. Tudor Gheorghe : [fișier biografic] / Ivan Muntean // Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Raeșchii. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 303. – ISBN 978-9975-66-661-9.

Nedelcea, **Tudor**. Un nume (și) pentru posteritate: Tudor Gheorghe / Tudor Nedelcea // Caiete Critice. – 2015. – Nr 8. – P. 61-64.

Rîpeanu, **Bujor T**. Gheorghe Tudor // Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 229. – ISBN 978-973-7839-93-0.

Săraru, **Dinu**. Omagiu unui mare artist, reprezentant inegalabil prin arta lui al spiritualității naționale românești / Dinu Săraru // Adevărul.ro : [site]. – 2023. – 24 mar. – URL: https://adevarul.ro/blogurile-adevarul/omagiu-unui-mare-artist-reprezentant-inegalabil-2252791.html#google_vignette (accesat : 10.07.2024).

Stănilă, **Ionela**. Drama teribilă din viața lui Tudor Gheorghe. Trăiește cu dorul celei mai iubite ființe: „Era de o frumusețe absolută”/ Ionela Stănilă // Adevărul.ro : [site]. – 2023. – 1 aug. – URL: https://adevarul.ro/showbiz/vedete/drama-teribila-din-viata-lui-tudor-gheorghe-2288358.html (accesat : 10.07.2024).

Tamazlâcaru, **Elena**. Basarabeanul de la apa Jiului : [despre cântărețul de muzică folk Tudor Gheorghe] / Elena Tamazlâcaru // Literatura și Arta. – 1998. – 15 ian. – P. 6.

Elena Harconița

Ion UNGUREANU 1935-2017

Actor de teatru și film, regizor, pedagog, publicist, om de stat, om de cultură, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, ex-ministru al culturii și cultelor al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

Patriot, reprezentant de seamă al renașterii naționale, luptător pentru limba română și valorile naționale.

S-a născut la 2 august 1935, în s. Opaci, com. Căușeni, jud. Tighina, astăzi, rn. Căușeni. S-a stins din viață la 28 ianuarie 2017, la București.

A absolvit școala medie din Căușeni și a studiat (1952-1955) la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic „I. Creangă” din Chișinău (astăzi, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă”). Între anii 1955 și 1960 învață la Școala de Teatru „B. Șciukin” din Moscova (astăzi, Institutul de Teatru „B. Șciukin”). A urmat cursurile superioare de regie (1963-1964) de pe lângă Institutul de Artă Cinematografică „A. Lunacearski” din Moscova (astăzi, „Institutul de Stat al Artelor Spectacolului din Rusia).

După absolvirea studiilor, în 1960, este angajat ca actor la Teatrul „Luceafărul” din Chișinău, îndeplinind, în perioada 1964-1971, și funcția de director artistic al teatrului.

În calitate de actor de teatru, a evoluat în spectacolele: „Copiii și merele” de C. Condrea (1961); „Căsătoria” de N. Gogol (1965); „Intrigă și iubire” de F. Schiller (1965); „Pescărușul” de A. Cehov (1969) ș.a. A jucat roluri și a montat mai multe spectacole: „A douăsprezecea noapte” de W. Shakespeare (1965); „Jodelet – slugă și stăpân” de P. Scarron (1966); „Radu Ștefan; Întâiul și Ultimul” de A. Busuioc (1968); „Steaua fără nume” de M. Sebastian (1970); „Minodora” de A. Strâmbeanu (1971) etc.

În 1971 i-au fost suspendate spectacolele „Steaua fără nume”, pe care îl montase cu studenții ca lucrare de licență, și „Minodora”, spectacol interzis chiar în ziua premierei. Motivul invocat de autorități era naționalismul. Ion Ungureanu este nevoit să plece la Moscova, unde a activat ca regizor, actor de teatru și film. În perioada 1977-1989 a fost regizor la Teatrul Armatei din Moscova. Acolo a pus în scenă spectacolele „Sfânta sfintelor” de I. Druță (1977) și „Ultima întâlnire” de A. Galin (1980). În anii 1980-1989, pe lângă activitatea din teatru și cinematografie, a predat arta actoricească la Institutul de Teatru „B. Șciukin”.

A debutat în cinematografie (1958) cu filmul „Când

omul nu-i la locul lui", primul film artistic realizat la Studioul „Moldova-Film". De-a lungul carierei sale actoricești s-a produs în 25 de filme. Rolurile sale cele mai cunoscute sunt: Boris Grădinaru în pelicula „Când omul nu-i la locul lui"; mirele în „Armaghedon" (1962); președintele în „Călătorie în april" (1962); Somnilă în „Leacuri amare" (s/m, 1963); Komarovski în „Serghei Lazo" (1967); Sfântul Petru în „Se caută un paznic" (1968); instructorul în „Ofițer în rezervă" (1971); Gheorghe Ghiță în „Viforul roșu" (1971); senatorul Ramires în „Acest dulce cuvânt – libertatea" („Mosfilm", 1972); Ștefanache în „Podurile" (1973); Chiril Armașu în „Bărbații încărunțesc de tineri" (1974); Novac în „Calul, pușca și nevasta" (1975); inspectorul Lodge în „Favoritul" (1976); Laur-Balaur în „Povestea lui Făt-Frumos" (1977); „Când ai alături un bărbat" (episod, 1977); senatorul în „Centaurii" („Mosfilm", 1978); „Pregătire de examen" (episod, 1979); procurorul în „Taina vilei Greta" („Mosfilm", 1984); savantul în „Cum să devii fericit" („Mosfilm", 1985); avocatul Pekarski în „Povestea unui om necunoscut" („Mosfilm", 1986); președintele Academiei de Științe în „Nikolai Vavilov" („Mosfilm", 1987); conducătorul ansamblului în „Dansul efemer al dragostei" (1988); președintele în „Codrii" (serial televizat, 1991) ș.a.

A dublat zeci de filme în limba română și a regizat mai multe filme la televiziunea centrală din Moscova: „Păsările tinereții noastre" (după I. Druță, 1974); „Lika" (după A. Zubarev, 1980); „Nora" (după piesa „Casa cu păpuși" de H. Ibsen, 1982); „Ultima întâlnire" (după A. Galin, 1986); „Trandafiri albi, elefanți de culoare roz" (după W. Gibson, 1987); „Sfânta sfintelor" după I. Druță, 1988). În calitate de scenarist a fost coautor la filmul documentar „Monolog" (1967). A realizat mai multe spectacole televizate și imprimări la radio.

În anul 1989 revine în patrie, fiind numit în funcția de ministru al culturii și cultelor (6 iunie 1990-5 aprilie 1994). A fost unul din cei 278 de deputați în primul Parlament al RSS Moldovenească (1990-1994) și în această calitate a votat Declarația de Independență a Republicii Moldova la 27 august 1991 și a citit Rezoluția Primei Mari Adunări Naționale.

A îndeplinit funcția de vicepreședinte al Fundației Culturale Române din București (1995-2005).

Ion Ungureanu a rămas în istorie printr-un șir de decizii considerabile: timp de doi ani, regizorii basarabeni au lucrat în teatrele din România pentru a-și perfecționa limba literară; a fondat Teatrul Național „M. Eminescu" în locul Teatrului Național „A. Pușkin" din Chișinău (1992); a redeschis Teatrul Național „V. Alecsandri" din Bălți; a restaurat și a reamplasat monumentul lui Ștefan cel Mare din Piața Marii Adunări Naționale; a dispus prelungirea Aleii Clasicilor; a readus o copie a statuii „Lupoaicei Capitoline" și a instalat-o în scuarul Muzeului Național de Istorie a Moldovei. De asemenea, a emis un ordin privind reorganizarea Bibliotecii de Stat „N. Krupskaia" în Biblioteca Națională a Republicii Moldova și alt ordin privind dezideologizarea colecțiilor tuturor bibliotecilor din Republica Moldova. A formulat o declarație prin care solicita reunirea Moldovei cu România.

Ion Ungureanu a fost membru al Uniunii Teatrale, al Uniunii Cineaștilor din Republica Moldova și al celei din Rusia, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Academia de Științe a Moldovei l-a ales doctor honoris causa pentru contribuții substanțiale aduse la dezvoltarea artei teatrale, în calitate de actor și regizor, pentru promovarea culturii naționale peste hotarele republicii (2009). Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu" l-a ales doctor honoris causa în semn de profundă recunoștință și înaltă apreciere pentru contribuția sa substanțială la dezvoltarea și promovarea culturii spirituale (2015).

I s-au acordat înaltele titluri de Maestru emerit în arte al Federației Ruse (1981) și cel de Artist al poporului din RSS Moldovenească (1989)

Ion Ungureanu a fost laureat a numeroase premii, printre care: Premiul „Intervidenie" pentru filmul televizat „Lika" (Plovdiv, Bulgaria, 1981), Premiul Național (1990, 2011), Premiul „Thalia" al Uniunii Teatrale din Moldova (2011), Premiul de Excelență al Uniunii Autorilor și Realizatorilor de Film din România pentru contribuția sa remarcabilă la păstrarea identității și limbii românești·(2015).

A fost distins cu Medalia „Meritul Civic” (1996).

Cavaler al „Ordinului de Onoare” (2009), al „Ordinului Republicii” (2012). În 2014 a devenit Cetățean de onoare al mun. Chișinău.

Poșta Moldovei a emis plicul „Ion Ungureanu, actor și regizor. In memoriam”, pe care apar câteva fotografii ale maestrului (2018).

Gimnaziul din satul natal, Opaci, poartă numele lui Ion Ungureanu (din 2012). În fața gimnaziului a fost ridicat bustul maestrului (sculptor: V. Jiglițki, 2021).

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1995”. – Chișinău, 1994. – P. 87-88; „Calendar Național 2005”. – Chișinău, 2004. – P. 213-214; „Calendar Național 2010”. – Chișinău, 2009. – P. 164; „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 264-266; „Calendar Național 2020”. – Chișinău, 2019. – P. 246-249.

Bibliografie selectivă:

Ungureanu, **Ion**. Drumul lung către noi înșine… : Însemnările unui român basarabean… / Ion Ungureanu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – 576 p. – ISBN 978-9975-53-890-9.

Ungureanu, **Ion**. Teatrul „Luceafărul” / Ion Ungureanu. – Chișinău : [S. n., S. a]. – 12 p.

Ungureanu, **Ion**. Teatrul vieții mele... : [în 3 vol.]. Vol. 2. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2011. – 464 p. – ISBN 978-9975-60-236-5.

***

Ungureanu, **Ion**. „Avem atâta Românie, câtă purtăm în suflet” / Ion Ungureanu // Curierul românesc. – 2001. – Nr 4. – P. 16-17.

Ungureanu, **Ion**. Blestemul vrăjitoarelor sau Destinul limbii române într-un spațiu căzut din istorie : [fragment din comunicarea prezentată la AȘM la 31 august 2009] / Ion Ungureanu // Literatura și Arta. – 2010. – 25 mar. – P. 6.

Ungureanu, **Ion**. Cu prețul vieții : [din cuvântarea rostită la manifestarea consacrată celor 150 de ani de la Unirea Principatelor și de comemorare a poetului Grigore Vieru] / Ion Ungureanu // Literatura și Arta. – 2009. – 26 febr. – P. 3.

Ungureanu, **Ion**. Ion Ungureanu: „Debutul meu în cinematografie a avut o importanță deosebită pentru activitatea mea de mai târziu” / a dialogat Larisa Ungureanu // Moldova-Film. – Chișinău : Bulat Art Glob, [S. a.]. – P. 18-23.

Ungureanu, **Ion**. Ion Ungureanu: „În scena lumii intră totul” : (dialog cu Ion Ungureanu) / consemnare: Efim Josanu // Literatura și Arta. – 2005. – 4 aug. – P. 7 ; 11 aug. – P. 3.

Ungureanu, **Ion**. Ion Ungureanu: „Să fii om de teatru e un fel de joc al ielelor...” / interviu realizat de Veronica Boldișor // Teatru. – 2011. – Nr 7. – P. 2-6.

Ungureanu, **Ion**. Miracolele n-au vârstă : [Nicolae Dabija – 60 de ani de la naștere] / Ion Ungureanu // Literatura și Arta. – 2008. – 10 iul. – P. 10.

Ungureanu, **Ion**. „Nu mai pot, nu mai pot!” : [Grigore Vieru] / Ion Ungureanu // Literatura și Arta. – 2009. – 22 ian. – P. 4.

Ungureanu, **Ion**. Teatrul și Credința : Discurs de Doctor Honoris Causa, rostit la 7 mai 2009 în Sala Azurie a AȘM / Ion Ungureanu // Literatura și Arta – 2009. – 2 iul. – P. 7.

***

Ion Ungureanu : **Biobibliografie** / alcătuitor: Victoria Stanchevici. – Chișinău : BNRM, 2018. – 338 p. – ISBN 978-9975-3205-8-0. – ISBN 978-9975-3205-9-7.

***

Aristin-Cupcea, **Sandu**. Înveșnicirea marelui Ion Ungureanu : [ceremonia de dezvelire a bustului lui Ion Ungureanu, în satul Opaci, raionul Căușeni] / Sandu Aristin-Cupcea // Făclia. – 2021. – 19 noiem. – P. 4. – ISSN 1857-3010.

Baciu, **Gheorghe**. Ion Ungureanu / Gheorghe Baciu // Personalități de viță moldavă : 125 destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău, 2017. – P. 238-242. – ISBN 978-9975-129-29-9.

Cimpoi, **Mihai**. Ungureanu Ion // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune) / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 1081-1082. – ISBN 978-9975-3356-7-6. – ISBN 978-9975-3356-8-3.

Garusov, **Olga**. Regizorul unei epoci teatrale, doctor honoris causa al AȘM, Ion Ungureanu la 80 de ani / Olga Garusov // Akademos. – 2015. – Nr 3. – P. 183-184. – *ISSN* 1857-0461.

Pelin, **Pavel**. Disensiuni. A plecat un tren din gară : [Ion Ungureanu] / Pavel Pelin // Lupta cu urâtul : Viața artiștilor basarabeni / Pavel Pelin. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 63-83. – ISBN 978-9975-53-519-9.

Rîpeanu, **Bujor T**. Ungureanu Ion : [actor de teatru și film din Republica Moldova] / Bujor T. Rîpeanu // Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 579-580. – ISBN 978-973-7839-93-0.

Rusanovschi, **Iulian**. Bustul maestrului Ion Ungureanu / Iulian Rusanovschi // Războiul monumentelor : restabilirea monumentelor românești interbelice din Republica Moldova : 2010-2022 / Iulian Rusanovschi. – București : U.Z.P., 2022. – P. 467-471. – ISBN 978-630-6504-16-9.

Șcerbina, **Romeo**. Un artist al sufletului : [In memoriam Ion Ungureanu (1935-2017)] / Romeo Șcerbina // Literatura și Arta. – 2020. – 30 ian. – P. 4.

Tamazlâcaru, **Elena**. Un uriaș al scenei : [Ion Ungureanu (1935-2017) – 85 de ani de la naștere] / Elena Tamazlâcaru // Literatura și Arta. – 2020. – 30 iul. – P. 4.

Țarălungă, **Ecaterina**. Ungureanu Ion // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București: AGIR, 2019. – P. 771-772. – ISBN 978-973-720-765-4.

Elena Harconița

Tatiana ISCHIMJI 1955

Specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager.

S-a născut la 2 august 1955, în Perm, Rusia, în familia lui Nicolae Sanalatii.

A învățat la Școala medie nr. 9 din Chișinău (1962-1972). A urmat studiile superioare la Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie, specialitatea bibliotecar-bibliograf, a Universității de Stat din Moldova (1972-1976).

A beneficiat de un stagiu de documentare în programul „Commmunity Connections" (cu sprijinul Ambasadei SUA, 2004).

Tatiana Ischimji a fost repartizată pentru angajare la Biblioteca Națională, unde a activat (1976-2000) în diverse funcții în serviciile: bibliografic, colecții, relații cu publicul, asistență de specialitate, a fost director adjunct și șef-serviciu Funcționarea sistemului național de biblioteci (1989-1995). Ulterior a deținut funcția de director adjunct cu responsabilități în domeniul asistenței de specialitate și activității editoriale (1995-2000).

A participat la reglementarea domeniului biblioteconomic, prin elaborarea documentelor, adaptarea standardelor internaționale și elaborarea standardelor naționale. A fost printre inițiatorii pregătirii Programului Național „Memoria Moldovei".

Din 2000 activează la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu", filiala „I. Mangher", în calitate de bibliotecar principal și șef-serviciu. Coordonează activitatea Muzeului Patrimoniului Cultural al Evreilor din Moldova și al serviciului Carte rară.

Este implicată în dezvoltarea și organizarea colecțiilor Bibliotecii „I. Mangher", se ocupă de strângere de fonduri, îmbogățind biblioteca cu noi publicații oferite de Comunitatea Evreiască din Republica Moldova și de Centrul Republican al Voluntarilor din Moldova. Realizează toate procesele de gestionare a documentelor și participă la promovarea lor prin redactarea buletinelor informaționale, a postărilor virtuale pe blogul bibliotecii, prin crearea broșurilor consacrate scriitorilor evrei. Anual organizează zile de informare, activități culturale: mese rotunde, conferințe, ateliere, bibliocafenele, prezentări de carte, întâlniri cu scriitorii, Festivalul cărții evreiești și Săptămânile / Zilele bibliotecii.

A conceptualizat și a organizat Maratonul literar online „Înțeleptul din Vadul-Rașcov – I. Șraibman/Rashkovsky Ikhil Shraybman" (2023), Salonul muzical „Compozitorul Z. Tcaci: 95 de ani" și „Muzicologul E. Abramovici: 90 ani de la naștere" (2023). A participat la pregătirea și promovarea evenimentului „Lecturile Mangher: 120 de ani de la nașterea scriitorul I. Mangher" (2022). A instituționalizat un nou serviciu – „Sipetele cu basme" pentru copiii de grădiniță.

În colaborare cu Societatea Științifică a Bulgariștilor din Republica Moldova și cu Biblioteca „H. Botev", a desfășurat Masa rotundă „N. Ischimji – bulgară îndrăgostită de un basm" (2020), a participat la Noaptea muzeelor și a bibliotecii, la Masa rotundă a unirii „Constelația etniilor" (2022, 2023).

A fost angajată în realizarea proiectului „P. Mihnea – maestru al poeziei" (2021-2023), o biobibliografie ce cuprinde biografia poetului, studii și aprecieri, opere, publicații despre acesta, versuri și proză dedicate lui, indexuri auxiliare (nume, cronologic și topografic), file de album, documente în limbile română și rusă (206 surse bibliografice). Alt proiect, „Biblioteca pentru vârsta a treia" (2021-2022), a continuat activitatea Serviciului universul cărții evreiești, eveniment de amploare desfășurat online în vederea popularizării literaturii, istoriei și tradițiilor evreiești, care a cuprins circa 400 de participanți. Proiectul „Biblioteca în pijama" 2019-2024), inițiat datorită

Fundației „H. Grinshpun” și Congresului Evreiesc din Rusia, a contribuit la publicarea de cărți ale autorilor evrei, în special a unor ediții colorate pentru copii de la 2 la 8 ani, ceea ce a permis îmbogățirea colecțiilor. Proiectul Centrului „Spațiu sigur pentru mame și copii refugiați din Ucraina” (2022-2023) a asigurat un loc funcțional cultural de recreere și agrement pentru publicul țintă, oferind o colecție de documente în limba ucraineană, pentru mame și copii refugiați din Ucraina. Proiectul „Muzeul patrimoniului cultural al evreilor Moldovei” (din 2005) permite prezentarea obiectelor de uz casnic și a profesiilor în care erau angajați evreii (173 obiecte).

Tatiana Ischimji a contribuit la sporirea colecției de carte rară (din 2001), la digitizarea publicațiilor și la postarea lor în „Biblioteca digitală” pe site-ul Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”.

Face parte din echipa de elaborare a Catalogului „Cărți vechi și rare în colecția Bibliotecii «I. Mangher»” (secolul al XIX-lea – prima jumătate a secolului al XX-lea). Participă la programele și la campaniile Bibliotecii Municipale, a Primăriei municipiului, a Biroului Relații Interetnice al Republicii Moldova, și anume: „Zilele educației nonformale”, „Provocarea verii”, „Săptămâna Holocaustului”, „Săptămâna creativității și inovației”, „Săptămâna științei”, „Biblioteca zâmbește”, „ReVino la biblioteca ta!”, „Noaptea bibliotecilor”, „Fii deștept! Ia un card inteligent la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu”, „Anul relansării și afirmării bibliotecii publice ca centru comunitar, Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” – 145 de ani de tradiții și inovații”, Festivalul etniilor „Unitate prin diversitate”.

Organizează activități în parteneriat cu diverse organizații nonguvernamentale: Comunitatea evreiască, Comitetul internațional Limud FSU, Centrul Internațional de Training și Dezvoltare Profesională, Centrul Republican al Voluntarilor ș.a., angajându-se în activități comune: conferințe, seminare, mese rotunde, prezentări etc.

Coordonează paginile blogurilor „Universul cărții evreiești” (Ebraika) și „Citiți cu noi” (Knafaim) de pe site-ul Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu”.

Este implicată în studiile sociologice ale Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM), ale Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” în vederea ameliorării serviciilor, inclusiv a celor de marketing pentru utilizatorii reali și potențiali.

A participat la circa 80 de întruniri profesionale (conferințe, seminare, ateliere, traininguri) de nivel național și internațional. A reflectat activitatea bibliotecii și a serviciilor oferite în presa profesională („BiblioPolis”, „BiblioCity”) și republicană, redactând 36 de articole, a postat pe rețele sociale, inclusiv pe bloguri, 112 materiale promoționale despre bibliotecă, serviciile, resursele și produsele ei, folosind diverse mijloace: prezentări video, broșuri, afișe, infografice, programe ș.a.

A mediatizat activitatea bibliotecii ca parte a comunității evreiești locale la TV Moldova 1 (emisiunile „Sub același cer” , «Наш общий дом»).

A fost membru al Comitetului Tehnic nr. 1 „Biblioteconomie. Informare. Documentare”, îndeplinind funcțiile de secretar (1992-1995), apoi președinte al acestuia (1996-2000), membră a Consiliului Biblioteconomic Național pe lângă Ministerul Culturii, membră a Consiliului de administrație al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu” (2000-2014).

Distinsă cu diverse premii și diplome: „Cel mai bun bibliotecar al anului” (1998, 2000) din partea ABRM, diploma Ministerului Culturii (2005, 2023), diplomă din partea Primăriei mun. Chișinău (2001, 2007, 2019), Diploma „Cele mai reușite lucrări în domeniul biblioteconomiei și bibliografiei” acordată de ABRM (2008) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 266-268.

Bibliografie selectivă:

Ischimji, **Tatiana**. Istoricul Izeaslav Levit : (100 de ani de la naștere) / Tatiana Ischimji. – Menora : Revista Bibliotecii „I. Mangher”. – 2022. – N 6. – 7 p.

Înțeleptul din Vadul-Rașcov – Ihil Șraibman : Biobibliografie = Рашковский мудрец – Ихил Шрайбман : Биобиблиография / alcătuitor: Sara Șpitalnic, Tatiana Ischimji. – Chișinău : [S.n.], 2013. – 88 p. – Text: lb. rom., rusă, idiș. – ISBN 978-9975-120-19-7.

Paul Mihnea – maestru a poeziei : Biobibliografie = Паул Михня – мастер поэзии : Биобиблиография / alcătuitor:

Tatiana Ischimji. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 79 p. – ISBN 978-9975-3636-2-1.

***

Памятные даты еврейского календаря : Люди. События. Факты. 2021 / составитель: Анжела Борщ ; редактор: Татьяна Искимжи. – Chișinău, 2020. – 106 p.

Тешлер, Симона. Возвращение к себе : В 2-х томах / Симона Тешлер ; редактор: Татьяна Искимжи. – Chișinău : Pontos, 2021. – ISBN 978-9975-72-595-8.

T. 1 : Мемуары. Воспоминания. Очерки. Миниатюры. Посвящения. – 2021. – 184 p. – ISBN 978-9975-72-596-5.

T. 2 : Художественная проза : Лирические миниатюры. Рассказы. Повести. – 2021. – 128 p. – ISBN 978-9975-72-603-0.

Точка притяжения – Библиотека им. Ицика Мангера / авторы-составители: Анна Бацманова, Мирослава Метляева ; редакционная коллегия: Татьяна Искимжи [и др.]. – 2-е изд. – Chișinău : Garamont-Studio, 2021. – 257 p. – (Colecția „Professional"). – ISBN 978-9975-3506-1-7.

Хронологические даты Библиотеки – Культурного центра им. И. Мангера / составитель: Татьяна Искимжи. – Кишинев : [Б. и.], 2021. – 12 p.

***

Biblioteca „Itic Mangher" pentru comunitate : [prezentarea posterului] / Tatiana Ischimji, Angela Borșci // #BM142. Inspiră. Implică. Împuternicește. Conectează : Conferință științifică și conferință poster, 19 octombrie 2019, Chișinău : Program și rezumate. – Chișinău : [S. n.]. – 2019. – P. 43-44.

***

Искимжи, Татьяна. Болгарка, влюбленная в сказку : [круглый стол, посвященный 100-летию со дня рождения переводчицы Нины Искимжи] / Татьяна Искимжи // ebraika.ru : [blog]. – 2020. – 28 mar. – URL: http://ebraika.ru/2020/03/bolgarka-vlyublennaya-v-skazku/ (accesat : 23.07.2024).

Искимжи, Татьяна. Дело Еврейского антифашистского комитета / Татьяна Искимжи // ebraika.ru : [blog]. – 2020. – 13 aug. – URL: http://ebraika.ru/2020/08/delo-evrejskogo-antifashistskogo-komiteta/ (accesat : 23.07.2024).

Искимжи, Татьяна. За столиком в „Library cafe" – [писательница] Мирослава Метляева / Татьяна Искимжи // BiblioPolis. – 2020. – Vol. 76, nr. 1. – P. 128-131. – ISSN 1811-900x. – E-ISSN 2587-3113 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://ebraika.ru/2020/03/za-stolikom-v-library-cafe-miroslava-metlyaeva/.

Искимжи, Татьяна. Литературный марафон „Рашковский мудрец Ихил Шрайбман" / Татьяна Искимжи // BiblioPolis. – 2023. – Nr 1. – P. 106-109. – ISSN 1811-900x. – E-ISSN 2587-3113 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://bibliopolis.hasdeu.md/index.php/bibliopolis/article/view/987.

Искимжи, Татьяна. Мангеровские чтения : (к 120-летию поэта, прозаика и драматурга И. Мангера) / Татьяна Искимжи // Наш голос. – 2021. – Nr 6. – P. 6 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://nashgolos.com/2021/06/010/.

Искимжи, Татьяна. Пурим – самый веселый праздник народа Израиля / Татьяна Искимжи // knafaim.ebraika.ru : [blog]. – 2022. – 16 mar. – URL: http://knafaim.ebraika.ru/2022/03/purim-samyj-veselyj-prazdnik-naroda-izrailya/ (accesat : 23.07.2024).

Искимжи, Татьяна. Разговор с [поэтессой] Симоной Тешлер / Татьяна Искимжи // Наш голос. – 2022. – Nr 3. – P. 7 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://nashgolos.com/2021/03/15/razgovor-s-simonoi-teshler/?fbclid=IwAR1Chr5iN6Zd5FQYNLKBJ8YIwAuqcRfVYjr_rO90Hy4HEyNCablZS5rj_-E-/.

Искимжи, Татьяна. Раритетные издания по погрому 1903 года [в фонде библиотеки им. Ицика Мангера] / Татьяна Искимжи // ebraika.ru : [blog]. – 2019. – 18 apr. – URL: http://ebraika.ru/ (accesat : 23.07.2024).

Искимжи, Татьяна. Редкие книги культурного документального наследия еврейского народа в фонде библиотеки им. И. Мангера / Татьяна Искимжи // Studii culturale : Materiale simpozionului Național de Studii Culturale, Ediția a 2-a, 24 septembrie 2020, Chișinău. – Chișinău : Institutul Patrimoniului Cultural, 2021. – Vol. 2. – P. 102-110. – ISBN 978-9975-3521-4-7.

Искимжи, Татьяна. Фестиваль еврейской книги 2023 / Татьяна Искимжи // Dimineața capitalei. – 2023. – Nr 12. – P. 4 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://sector-analitica-si-relatii-externe.blogspot.com/2023/12/dimineata-capitalei-nr-9.html.

Elena Harconița

Ion PÂRȚACHI
1955

Economist, doctor în economie, profesor universitar.

S-a născut la 2 august 1955, în s. Băxani, rn. Soroca.

După absolvirea școlii medii din satul natal, și-a continuat studiile la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), la Facultatea de Matematică și Cibernetică (1972-1977), obținând cali-

ficarea de matematician, profesor de matematică.

Între anii 1982 și 1986 urmează studii postuniversitare la Universitatea de Stat „M. Lomonosov" din Moscova, iar în 1990 a susținut teza de doctor în economie, cu tema: „Analiza ritmurilor și proporțiilor economiei naționale a Republicii Moldova pe baza modelelor intraramurale dinamice". În 2007 a obținut titlul științifico-didactic de profesor universitar la Academia de Studii Economice din Moldova (ASEM).

Ion Pârțachi a urmat stagii de documentare și cercetare la: Academia de Studii Economice din București (1992, 1997, 2002, 2007); Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași (1995); Universitatea „Pierre Mendès-France" din Grenoble (1999). A participat la instruiri și stagii la Centrul Internațional de Studii Antreprenoriale, Universitatea din București (1993); la Centrul de Educație și Asistență Economică, Chișinău (1994); la Alianța Franceză (1997-1998); la Universitatea de Economie și Finanțe din Sankt Petersburg (2000, 2001); la Noua Școală Economică din Moscova (2004-2006); la Universitatea Bretagne de Sud din Franța ș.a.

Activitatea profesională și-a început-o la Universitatea de Stat din Moldova în calitate de inginer programator și profesor asociat (1977-1980), inginer programator superior (1986-1990), cercetător științific superior și profesor (1991-1992). A ținut cursuri în cadrul ASEM (1992-1994), unde a parcurs o carieră didactică, exercitând funcțiile de conferențiar universitar, șef al Catedrei de statistică și previziune economică (1992-2002), profesor universitar la aceeași catedră (2002-2014), șef al Catedrei de matematică și statistică economică, profesor universitar (2014-2018).

Din 2007 este cercetător științific asociat la Institutul de Prognoză Economică în cadrul Academiei Române.

A îmbinat fructuos activitatea didactică cu cea de conducător științific al studenților, a fost referent în comisii pentru acordarea titlului de doctor în științe. Este autor de materiale, cursuri, lucrări practice, monografii. Printre acestea: „Introducere în optimizarea liniară" (1997); „Statistica social-economică" (2007); „Culegere de probleme la statistica social-economică (2010); „Dezvoltarea sistemului statistic național în contextul armonizării cu standardele europene" (2013); monografia „Impactul adaptării sistemului financiar din Republica Moldova la standardele Uniunii Europene" (2020) ș.a.

În activitatea de cercetare domeniile sale de interes științific sunt statistica descriptivă și inferențială, anchetele și sondajele, actuariatul, analiza statistică socială și economică.

Ion Pârțachi a fost expert în cadrul proiectului „Indicatori și metode de cuantificare si analiza a mediului social" (Academia de Studii Economice din București, 2002); expert și director de proiect „Cercetarea și elaborarea metodelor și tehnicilor actuariale adecvate Republicii Moldova în contextul strategiilor de integrare europeană" (Academia de Științe a Moldovei (AȘM), 2008-2010); expert specialist în eșantionare în cadrul proiectului „Reforma cadrului de reglementare a activității de întreprinzător și a administrării fiscale în Moldova" (Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională, 2010-2011). A condus proiectul individual „Armonizarea statisticii Republicii Moldova în contextul exigențelor Uniunii Europene" (Institutul Național de Economie și Informatică, Chișinău, 2003). A fost consultant în proiectul „Explorarea evoluției economice pe termen lung" (AȘM, 2004); executor în proiectul „Bugetare sensibilă la dimensiunea de gen" (UNIFEM, 2009); consultant național în statistică în cadrul proiectului „Consolidarea Sistemului Statistic Național al Republicii Moldova" (implementat de Biroul Național de Statistică al Moldovei, 2009-2010, 2012-2013); consultant național, șef al proiectului „Strengthening the National Statistical System" (ONU/PNUD, 2009-2010) și al proiectului „Evaluarea recensământului agricol" (Organizația Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură, 2011); director al proiectului național „Recensământul angajaților sectorului public" (PNUD, 2011); al proiectului în cadrul Programului de Stat „Indicatori statistici și modele econometrice de evaluare a securității economice în contextul integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană" (2015-2016);

al proiectului de inovare și transfer tehnologic „Abordare integrată asupra dimensiunii financiare a drepturilor economice, sociale și culturale" (2023) ș.a.

Face parte din diferite organizații profesionale: membru al Consiliului metodic al ASEM; membru al Senatului ASEM; expert CNAA; expert AȘM; membru în Celula Inovațională Pedagogică a Universității Paris VI în econometrie; membru al colegiului de redacție al revistelor de economie și management la București și Chișinău; membru al Societății Naționale de Statistică din România (1997); membru al Consiliului Republican de Statistică (1997); membru în Colegiul Biroului Național de Statistică (1997); membru al Consiliului de elaborare a Strategiei de creștere economică și reducere a sărăciei (2002); membru fondator al Asociației de Actuariat din Moldova (2007); membru al Institutului Internațional de Statistică (2011); membru al Societății Franceze de Statistică (2012); membru al Clubului Statisticienilor Români (2013); membru al Asociației AFED din Paris (2014); membru al Celulei Inovaționale Pedagogice a Universității Paris-Dauphine în econometrie ș.a. Redactor-șef al revistei internaționale „Drept, economie și informatică".

Pentru activitate fructuoasă a fost apreciat cu multiple diplome, mențiuni și premii: Diploma de onoare a USM (1977); Diploma Uniunii Asociației Studenților din Centrul Universitar Iași (1977); Premiul Special, Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași (1977); Diplomă de excelență a Institutului Național de Statistică, România (2010); „Profesorul anului 2011", ASEM, Chișinău (2011); Diplomă de gratitudine din partea ASEM (2011); Premiul „Profesorul economist T. Al. Știrbu" (Iași, 2001, 2008); Diploma Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (2019); Medalia „Meritul Civic" (2021); Medalia „Promotor al culturii calității în educație și cercetare" de gradul I, oferită de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (2023); Medalia de aur a Expoziției Internaționale Specializate „Infoinvent 2023" ș.a.

Bibliografie selectivă:

Andronic, Ludmila. Statistica în comunicare : Syllabus / Ludmila Andronic, Ion Pârțachi. – Chișinău : CEP USM, 2013. – 40 p. – ISBN 978-9975-71-427-3.

Bugetare sensibilă la gen : Manual / Anjela Baurciulu, Angela Casian, Ion Pârțachi [et al.]. – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 241 p. – ISBN 978-9975-89-028-1.

Bugetarea sensibilă la gen : Compendiu pentru studii de masterat / Anjela Baurciulu, Angela Casian, Ion Pârțachi [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 112 p. – ISBN 978-9975-9821-9-1.

Cara, **Oleg**. Dezvoltarea sistemului statistic național în contextul armonizării cu standardele europene / Oleg Cara, Ion Pârțachi, Vergil Voineagu. – Chișinău : ASEM, 2013. – 320 p. – ISBN 978-9975-75-675-4.

Impactul adaptării sistemului financiar din Republica Moldova la standardele Uniunii Europene : Monografie / Angela Secrieru, Viorica Lopotenco, Ion Pârțachi [et al.] ; Academia de Studii Economice a Moldovei. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 198 p. – ISBN 978-9975-3389-1-2.

Moraru, Vasile. Introducere în optimizarea liniară / Vasile Moraru, Ion Pârțachi, Rodica Berzan ; Academia de Studii Economice, Facultatea de Cibernetică, Statistică și Informatică Economică. – Chișinău : [S. n.], 1997. – 112 p. – ISBN 9975-75-013-3.

Pârțachi, **Ion**. Culegere de probleme la statistica socială-economică / Ion Pârțachi, Silvia Caraivanova, Lilian Hâncu. – Chișinău : ASEM, 2010. – 54 p. – ISBN 978-9975-75-506-1.

Pârțachi, **Ion**. Gender inequality in income and other population welfare indicators (based on Households Budget Survey data) / Ion Pârțachi, Elena Cara, Ileana Pârțachi. – Chișinău : ASEM, 2008. – 108 p. – ISBN 978-9975-75-413-2.

Pârțachi, Ion. Statistica socială-economică : Manual / Ion Pârțachi, Silvia Caraivanova. – Chișinău : Academia de Studii Economice a Moldovei, 2007. – 220 p. – ISBN 978-9975-75-174-2.

Previziunea în afaceri / Marin Andreica, Ion Pârțachi, Cristina Andreica [et al.]. – Chișinău : ASEM, 2011. – 316 p. – ISBN 978-973-88451-3-8.

Verejan, Oleg. Statistica actuarială în asigurările comerciale / Oleg Verejan, Ion Pârțachi. – Chișinău : ASEM, 2004. – 254 p. – ISBN 9975-75-233-0.

***

Coman, Adrian. Analiza structurii portofoliului de credite din sistemul bancar al Republicii Moldova / Adrian Coman, Ion Pârțachi // Simpozionul științific al tinerilor cercetători, Ediția a 12-a, 4-5 aprilie 2014, Chișinău. – 2014. – Vol. 2. – P. 209-211.

Funcțiile banilor în economia modernă. Constantin Silviu Anghelache, Ion Pârțachi, Mădălina-Gabriela Anghel // Economica. – 2023. – Nr 3 (125). – P. 78-94. – ISSN 1810-9136.

Pârțachi, Ion. Abordări econometrice în analiza activității IMM-urilor de cercetare și inovaționale din municipiul București / Ion Pârțachi, Valentin Popa // Economica. – 2022. – Nr 1 (119). – P. 93-103. – ISSN 1810-9136.

Pârțachi, Ion. Analiza politicilor statistice în contextul Integrării Europene / Ion Pârțachi, Zizi Goschin // Probleme regionale în contextul procesului de globalizare : Simpozion Internațional, 9-10 octombrie 2002, Chișinău. – Chișinău : ASEM, 2002. – P. 102-103.

Pârțachi, Ion. Creditul negubernamental în contextul macroeconomic: cazul României / Ion Pârțachi, Cristian-Florin Dănănău // Economica. – 2016. – Nr 2. – P. 50-59. – ISSN 1810-9136.

Pârțachi, Ion. Creșterea economică și dezvoltarea umană: implicații pentru Republica Moldova / Ion Pârțachi, Maria Năstase // Dezvoltarea durabilă a României și Republicii Moldova în context european și mondial : Conferința științifică internațională, 22-23 septembrie 2006, Chișinău. – Chișinău, 2007. – P. 274-277.

Pârțachi, Ion. Metodologia econometriei tradiționale și contemporane / Ion Pârțachi // Filosofia și metodologia științei economice : Culegere de lucrări științifice. – Chișinău : ASEM, 2011. – P. 78-96.

Pârțachi, Ion. Modele de analiză a inflației / Ion Pârțachi, Constantin Anghelache // Economica. – 2014. – Nr 4. – P. 116-123. – ISSN 1810-9136.

Pârțachi, Ion. Securitatea economică a Republicii Moldova în condițiile actuale / Ion Pârțachi // Economistul. – 2000. – 27 noiem. – P. 8. – ISSN 1221-8669.

Pârțachi, Ion. Statistica Republicii Moldova și procesul integrării europene / Ion Pârțachi // Integrarea europeană și competitivitatea economică. – 2004. – P. 233-238.

Previzionarea creșterii economice = Forecasting Economic Growth / Constantin Anghelache, Ion Pârțachi, Mădălina Gabriela Anghel // Economica. – 2017. – Nr 2 (100). – P. 147-152. – ISSN 1810-9136.

***

Ion Pârțachi // Colectivul ASEM la cea de-a 30-a aniversare / Academia de Studii Economice din Moldova; responsabil de ediție: Grigore Belostecinic; coordonator de ediție: Natalia Cheradi. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 142. – ISBN 978-9975-155-24-3.

Maria S. Ciobanu

Maria BIEȘU 1935-2012

Cântăreață de operă de rezonanță mondială (soprană) și lied, profesor universitar, primadona Operei Naționale, Artistă emerită și Artistă a poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii”, Cavaler al Ordinului Național „Steaua României” în grad de Comandor, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei.

S-a născut la 3 august 1935, în com. Volintiri, jud. Cetatea Albă, Regatul României, azi rn. Ștefan Vodă, Republica Moldova. A decedat la 16 mai 2012, la Chișinău.

În 1951 a absolvit școala din satul natal, continuând studiile la Tehnicumul Agricol din Leova, unde participa la diferite activități artistice de amatori, cânta, dansa, conducea corul. După participare la Concursul republican al artiștilor amatori, unde a interpretat cântecul „Doina”, a fost îndemnată de ministrul culturii de atunci să vină la conservator.

În 1955, în fața comisiei de examinare a Conservatorului din Chișinău (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – AMTAP), a interpretat o romanță de F. Liszt și aria din „Dama de Pică”. A primit cea mai înaltă apreciere, fiind admisă fără examene în clasa profesoarei de canto S. Zarifian. A absolvit Conservatorul în anul 1961.

A debutat în 1958, cu piesa „Struguraș de pe colină”, ca solistă în cadrul formației de muzică populară „Fluieraș” la un concurs raional, alături de T. Ciobanu și S. Lunchevici.

În anul 1962 s-a afirmat pe scena Teatrului Moldovenesc de Stat de Operă și Balet „A. Pușkin” din Chișinău, fiindu-i pregătit un repertoriu special. În anii 1965-1967 își perfecționează măiestria la Teatrul „La Scala” din Milano, Italia, sub îndrumarea maestrului E. Piazza (fostul asistent al lui A. Toscanini), unde lucrează asupra unor roluri principale, în limba italiană, de soprană în operele „Tosca”, „Madama Butterfly”, „Aida” și „Trubadurul”.

În 1963 a prezentat rolul „Madama Butterfly” în orașul bulgar Ruse, iar în următorul an a întreprins un turneu prin fosta URSS. Pentru mai multe reprezentanții, a fost parteneră în „Tosca” cu interpretul de operă M. Magomaev (în rolul lui Scapia), care a cerut ca rolul Tosca în acest spectacol să fie interpretat de Maria Bieșu.

În 1965 Maria Bieșu este invitată de Teatrul Bolșoi din Moscova pentru rolul Tatianei din opera „Evgheni Oneghin" de A. Pușkin. Participă la Concursul internațional „P. Ceaikovski" la Moscova (1966) și obține Premiul III, iar în 1967 obține titlul de „Cea mai bună Cio-Cio-San" și Premiul I la Concursul internațional „Miura Tomaki" (Tokio, Japonia). Din acest moment este invitată în juriu, în concerte sau să țină prelegeri la diverse instituții muzicale din Europa, America și Asia. La Tokio, în 1973, în calitate de membră a juriului, Maria Bieșu a cunoscut-o pe Maria Callas, iar la Moscova pe Irina Arhipova. Inițiază o colaborare fructuoasă cu dirijorul moscovit B. Haikin, cu care s-a produs în numeroase reprezentații și a imprimat un șir de lucrări la radio și pe discuri.

A evoluat pe scena teatrului Metropolitan Opera din New York cu partitura „Neddei" în opera „Paiațe" de R. Leoncavallo și a primit oferta de contract pentru o întreagă stagiune teatrală. Urma să interpreteze zece din cele mai frumoase roluri pe scena Metropolitanului, dar nu s-a întâmplat.

A cântat pe scenele celor mai reprezentative teatre de operă din fosta URSS, din Germania, Bulgaria, Cehoslovacia, Iugoslavia, România, Ungaria, Polonia, Finlanda, Austria, Japonia, Australia, Cuba, Israel etc. S-a realizat alături de regizorii E. Platon, E. Constantinov, dirijorii L. Hudolei, I. Alterman, L. Gavrilov, A. Mocialov și Al. Samoilă.

A interpretat roluri în operele „Forța Destinului", „Bal Mascat", „Don Carlos", „Nabucco" de G. Verdi; „Adriana Lecouvreur" de F. Cilea; „Turandot" de G. Puccini. Din repertoriul ei au făcut parte rolurile: Floria („Tosca" de G. Puccini, 1962), Tatiana („Evgheni Oneghin" de P. Ceaikovski, 1963), Aurelia („Aurelia" de D. Gherșfeld, 1963), Cio-Cio-San („Madama Butterfly" de G. Puccini , 1963), Lisa („Dama de Pică" de P. Ceaikovski, 1965), Aida („Aida" de G. Verdi, 1966), Desdemona („Othello" de G. Verdi, 1967), Leonora („Trubadurul" de G. Verdi, 1969), Domnica („Balada eroică", 1970, A. Stârcea), Nedda („Paiațe" de R. Leoncavallo, 1971), Zemfira („Aleko" de S. Rahmaninov, 1973), Glira („Glira" de Gh. Neaga, 1974), Nastasia („Vrăjitoarea" de P. Ceaikovski, 1974), Norma („Norma" de V. Bellini, 1975), Mimi („La Boheme" de G. Puccini, 1977), Turandot („Turandot" de G. Puccini, 1979), Iolanta („Iolanta" de P. Ceaikovski, 1979), Olga („Serghei Lazo" de D. Gherșfeld, 1980), Santuzza („Cavalleria Rusticana" de P. Mascagni, 1980), Natalia („În furtună" de T. Hrennicov, 1980), Leonora („Forța destinului" de G. Verdi, 1981), Adriana („Adriana Lecouvreur" de F. Cilea, 1984), Dido („Dido și Aeneas" de H. Purcell, în versiunea de concert, 1984), Rita („Aici e liniște în zori" de Gh. Molceanov, 1985), Elizabeta („Don Carlos" de G. Verdi, 1985), Ruxandra („Alexandru Lăpușneanul" Gh. Mustea, 1987), Amelia („Un Ballo in maschera" de G. Verdi, 1989), Abigaille („Nabucco" de G. Verdi, 1995).

Prin activitate didactică a contribuit la formarea tinerei generații de interpreți, în calitate de lector (1980), conferențiar (1983) și profesor universitar (1987) la Conservatorul „G. Musicescu" (astăzi, AMTAP). A semnat cartea de memorii „Viața mea e un turneu...", menționată cu Premiul „Cartea anului" în cadrul Salonului Internațional de Carte din Chișinău (2009).

A fost protagonista a șapte filme: „Cântă Maria Bieșu" („Telefilm-Chișinău", 1971); „Vocea mea pentru tine" („Telefilm-Chișinău", 1971); „Cântă Maria Bieșu" („Telefilm-Chișinău", 1976); „Cu dragoste către tine" („Telefim-Chișinău", 1978); „Cântecele dragostei" („Moldova-Film", 1980); „Cio-Cio-san" („Moldova-Film", 1981); „Floria Tosca" („Telefilm-Chișinău", 1982); „O, Maria!" („Ekran", 1984); „Ave Maria!" („Teleradio-Moldova", 2000); „O viață în scenă" („Telefilm-Chișinău", 2005).

A înregistrat numeroase arii, cântece și romanțe pe discuri de vinil (la compania moscovită „Melodia") și CD-uri: „Norma", „Cio-Cio-San", „Tosca"; „Dido și Aeneas"; arii din operele compozitorilor: A. Borodin, P. Ceaikovski, M. Glinka, A. Rubinstein, A. Boito, F. Cilea, R. Leoncavallo, G. Puccini, G. Verdi.

A organizat Festivalul tinerilor interpreți „A. Stârcea" și festivaluri folclorice. La începutul anilor '90 a promovat ideea unui festival al muzicii de operă. Astfel, în septembrie 1990, la Chișinău a fost inaugurat primul Festival internațional de operă

și balet „Invită Maria Bieșu”, la care au participat talente ale muzicii de operă și balet recunoscute în toată lumea. Redenumit după decesul artistei în Festivalul internațional „Maria Bieșu”, acesta a devenit un simbol al culturii din Republica Moldova, iar Chișinăul – una din capitalele muzicii de operă din Europa.

A fost președinte al Uniunii Muzicienilor din Republica Moldova (1987), vicepreședinte al Uniunii Mondiale a Muzicienilor din Moscova (1992); membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (1999).

Pentru activitatea sa prodigioasă, Maria Bieșu a obținut mai multe distincții de stat: ordinele „Insigna de Onoare” (1958), „Drapelul Roșu de Muncă” (1976); „Eroul al Muncii Socialiste” (1990), „Ordinul Republicii” (1992), Ordinul Național „Steaua României” în grad de Comandor (2000), Medalia „M. Eminescu” (2001). I s-au acordat mai multe titluri înalte: Artistă emerită a RSS Moldovenească (1964), Artistă a poporului din RSS Moldovenească (1967), Artistă a Poporului din URSS (1970). Maria Bieșu a fost laureată a Premiului de Stat al RSS Moldovenești (1968), a Premiului de Stat al URSS (1974). A obținut numeroase premii la concursuri: Premiul III la Concursul Internațional „P. Ceaikovski” din Moscova (1966), Premiul I și Cupa de aur pentru cea mai bună interpretare a rolului Cio-Cio-San din opera „Madama Butterfly” de G. Puccini la prima ediție a Concursului internațional de canto „Miura Tamaki” (1967), Premiul Fondului „I. Arhipova” ș.a.

În 2012 Guvernul Republicii Moldova a acordat Teatrului de Operă și Balet numele Mariei Bieșu.

Banca Națională a Republicii Moldova a emis monedă comemorativă din seria „Femei celebre” (2015), având în plan central imaginea Mariei Bieșu în rolul „Cio-Cio-San” (în partea stângă – anii de viață „1935-2012”, în partea dreaptă, pe circumferința monedei, cu majuscule – este gravată inscripția „Maria Bieșu”).

Poșta Moldovei a emis seria de mărci poștale „Descoperă Moldova. Festivaluri : Festivalul Internațional de Operă și Balet «Maria Bieșu»” (2019).

A fost supranumită „Primadona Operei Naționale” (1960) din Republica Moldova. Cetățeană de onoare a mun. Chișinău (1987). Pe casa de pe strada A. Mateevici unde a locuit Maria Bieșu a fost instalată o placă de comemorare (2017).

Numeroși pictori au imortalizat chipul Mariei Bieșu în lucrări portretistice: B. Șcerbakov (1972), G. Sainciuc (1970), V. Zazerskaia (1971), A. Oprea (2000), M. Petric (2005) ș.a.

Școala de arte din Ștefan Vodă și Gimnaziul din s. Volintiri, rn. Ștefan Vodă, poartă numele „Maria Bieșu” (2020).

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1994”. – Chișinău, 1993. – P. 78-80; „Calendar Național 2005”. – Chișinău, 2004. – P. 214-216; „Calendar Național 2010”. – Chișinău, 2009. – P. 165-166; „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 269-270; „Calendar Național 2020”. – Chișinău, 2019. – P. 250-252.

Bibliografie selectivă:

Bieșu, **Maria**. Viața mea e un turneu... / Maria Bieșu. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2009. – 208 p. – ISBN 978-9975-60-231-0.

Maria Bieșu – Un zâmbet luminos pe chipul neamului : Arii din opera. – Chișinău : Radio Moldova, 2017. – 1 CD-ROM.

Maria Bieșu – Un zâmbet luminos pe chipul neamului : Cântece populare, romanțe și doine. – Chișinău : Radio Moldova, 2017. – 1 CD-ROM.

Maria Bieșu – Un zâmbet luminos pe chipul neamului : Creații camerale. – Chișinău : Radio Moldova, 2017. – 1 CD-ROM.

***

Ciobanu, **Boris**. Ave Maria! Legenda Doinei : [In memoriam Maria Bieșu] / Boris Ciobanu. – Chișinău : Trei Unional, 2014. – 24 p. – ISBN 978-9975-51-554-2.

Galaicu, **Violina**. Maria Bieșu – vocație și destin artistic / coordonator și redactor științific: Violina Galaicu. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 420 p. – ISBN 978-9975-9702-8-0.

Maria Bieșu : Anotimpurile scenei = Maria Bieșu : The stage seasons / autorul conceptului și selectarea fotografiilor: Mihai Potârniche ; grafica: Sergiu Stanciu ; text: Ioan Mânăscurtă. – Chișinău : Prut Internațional, 2015. – 231 p. – ISBN 978-9975-54-223-4.

Maria Bieșu : scena, opera – dragostea mea / text: A. Dănilă, C. Partole, C. Rusnac, E. Vdovina ; fot.: M. Potârniche, A. Mardari, P. Cazacu [et al.]. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2005. – 240 p. – ISBN 9975-60-194-4.

***

Baciu, **Gheorghe**. Maria Bieșu (1.VIII.1935-16.V.2012) /

Gheorghe Baciu // Personalități notorii ale neamului : 140 de destine. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 202-203. – ISBN 978-9975-129-32-9.

Bieșu Maria // Dicționar de istorie / Alexei Agachi, Igor Caşu, Demir Dragnev [et al.]. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 53. – ISBN 978-9975-80-137-9.

Buzilă, **Serafim**. Bieșu Maria / Serafim Buzilă // Interpreți din Moldova : lexicon enciclopedic : (1460-1960) / Serafim Buzilă. – Chișinău : Arc, 1996. – P. 55-58. – ISBN 9975-928-02-1.

Cupcea-Josu, Argentina. Bieșu Maria / Argentina Cupcea-Josu // Femei din Moldova : enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – P. 44. – ISBN 9975-905-42-0.

Dănilă, **Aurelian**. Bieșu Maria : [fișier biografic] // Opera moldovenească : Interpreți, roluri, spectacole / Aurelian Dănilă. – Chișinău : Institutul de Studii Enciclopedice, 2013. – P. 27-29. – ISBN 978-9975-4307-8-4.

Dănilă, **Aurelian**. Fenomenul Maria Bieșu / Aurelian Dănilă // Scrieri despre operă : Articole, interviuri, lexicon / Aurelian Dănilă. – Chișinău : Epigraf, 2019. – P. 100-114. – ISBN 978-9975-60-341-6.

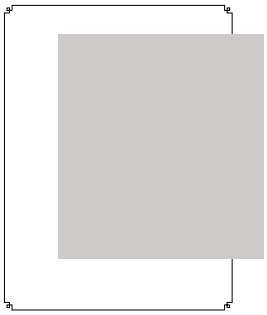
Gheorghiță, **Nadina**. Maria Bieșu – o stea lucrătoare : [Maria Bieșu, 40 de ani de activitate scenică] / Nadina Gheorghiță // Capitala. – 2001. – 8 aug. – P. 4.

Muntean, **Ivan**. Maria Bieșu // Cavalerii Ordinului Republicii / Ivan Muntean, Arcadie Raețchi. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 177. – ISBN 978-9975-66-661-9.

Roșca, **Denis**. Bieșu Maria // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 62-65. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Tamazlâcaru, **Elena**. Maria Bieșu, stea din constelația Luceafărului / Elena Tamazlâcaru // Literatura și Arta. – 2020. – 6 aug. – P. 6.

Elena Harconița

Elefterie SINICLIU 1895-1980

Agronom, om politic, deputat în Sfatul Țării și în Parlamentul României întregite, viceprimar al Chișinăului, distins cu Ordinul „Ferdinand I”.

A fost unul dintre membrii marcanți ai primului legislativ basarabean, militant consecvent pentru cauza românească, dar și unul din cei mai tineri deputați care au votat Unirea Basarabiei cu România.

S-a născut la 4 august 1895, în com. Echimăuți, jud. Orhei. Părinții acestuia, Ioan al lui Toader Sinicliu (în documente figurează și cu forma Sinicli) și Maria, erau târgoveți din Chișinău. A fost îngropat la Mănăstirea Cernica, din apropierea Bucureștiului, alături de alți fruntași ai Sfatului Țării: P. Halippa, I. Pelivan, D. Bogos și V. Bogos ș.a.

A absolvit Școala Agricolă din Cricova.

În contextul declanșării războiului, a fost incorporat în armata rusă. În 1917, fiind militar în termen, a organizat Comitetul Ostășesc Moldovenesc la Ekaterinoslav și Odesa, pe care l-a direcționat la Chișinău. Înțelegând pe deplin suflul epocii sale, în perimetrul evenimentelor revoluționare din Basarabia de la confluența anilor 1917-1918 se impune ca un militant energic al mișcării de eliberare națională a românilor din ținut.

Rămâne discutabil subiectul referitor la participarea sa în mai 1917 la Congresul de la Petrograd. Politicianul P. Halippa (1883-1979) afirma că împreună cu Sinicliu (Ion, tatăl lui Eleftirie, sau Grigore, sau însuși Elefterie) „s-au întâlnit cu V. Lenin într-o noapte, în locuința unui muncitor din Petrograd, care servea drept adăpost conspirativ pentru liderul bolșevic”. Evenimentul ține de Congresul Țăranilor din Basarabia (21-24 mai 1917), de care au fost delegate 16 persoane, în frunte cu P. Halippa, pentru a participa la Congresul Țăranilor din întreaga Rusie.

A luat parte la Congresul Militarilor Moldoveni din toată Rusia (20-25 octombrie 1917), la care au participat 680 de delegați, pronunțându-se pentru autonomia Basarabiei și constituirea Sfatului Țării. A fost mandatat de Congres, ca reprezentat din ținutul Orheiului, „cu 197 de glasuri”, să facă parte din componența legislativului basarabean. Ulterior, va elabora o lucrare despre acest Congres, manuscris ce-l va preda Arhivei Naționale din România.

În cadrul Congresului s-a decis instituirea unui Birou de organizare a unei structuri parlamentare reprezentative și democratice. Biroul, întrunit în 15 ședințe de lucru, l-a avut drept președinte al acestei instituții organizatorice pe V. Țanțu, reprezentantul asociaților de militari din Odesa, iar Elefterie Sinicliu a exercitat funcția de secretar, având totodată, mandatul

ca, alături de alți membri, să asigure cooperarea Biroului cu instituțiile revoluționare, inclusiv Comitetul de Apărare a Revoluției și a Adunării Constituante. În cadrul Dietei provinciale, Elefterie Sinicliu a făcut parte din cea mai numeroasă componentă legislativă, Blocul Moldovenesc.

În calitate de membru al Comisiei militare (instituită la 23 noiembrie 1917) din Sfatul Țării a luat parte la formarea Comisariatului Militar, structură strategică în contextul în care Basarabia se afla sub ampla teroare a anarhiei. În cadrul instituției legislative a pledat pentru formarea organizațiilor administrative constituite din autohtoni.

Împreună cu I. Buzdugan, A. Crihan, V. Gafencu, P. Halippa, I. Pelivan ș.a., Elefterie Sinicliu s-a alăturat celor „mai insistenți și mai consecvenți" membri ai fracțiunii parlamentare. A susținut inițiativa deputaților care pledau pentru transmiterea Sălii publice de conferințe „A. Pușkin" Societății Culturale „Făclia", al cărei președinte era V. Țanțu. O altă măsură a lui Eleftirie Sinicliu în cadrul parlamentului basarabean a fost contribuția acestuia la elaborarea Regulamentului de administrare a Basarabiei.

Alături de alți 86 de „romantici revoluționari", a votat la 27 martie 1918 Unirea Basarabiei cu România. Nu a participat la ultima ședință a Sfatului Țării din 26/27 noiembrie 1918, dar nu există informații care să confirme că acesta s-ar fi opus declarației de unire necondiționată a Basarabiei cu România.

A fost deputat și în Parlamentul României întregite, până la 18 februarie 1919. A fost membru al Partidului Național Liberal condus de „regele neîncoronat al României", Ion I. C. Brătianu.

La începutul anului 1919, în calitate de ofițer, a participat la organizarea artileriei basarabene. A fost secretar general al Uniunii Ofițerilor de Rezervă din Basarabia.

După Unirea Basarabiei cu România a desfășurat o amplă activitate administrativă. A fost președinte al Comisiunii de expropriere și împroprietărire „Casa Noastră" a jud. Orhei, membru delegat al aceluiași județ pentru revista ilustrată „Moldova de la Nistru", membru al unor societăți comerciale, financiare și industriale din Basarabia.

În 1923 a fost desemnat în funcția de viceprimar al Chișinăului, iar în 1930 a deținut postul de președinte al Comitetului Școlar al municipiului Chișinău.

În 1932, în calitate de membru al Comisiei Interimare a Primăriei Chișinău, Elefterie Sinicliu a luat atitudine în raport cu neregulile depistate în gestionarea economiei urbane.

În contextul anexării Basarabiei la URSS, în 1940, s-a refugiat la București.

În anii 1941-1944, cu anumite intermitențe, a făcut parte din echipa lui Gh. Pântea, primarul general al or. Odessa, Elefterie Sinicliu fiind primar al sectorului întreprinderilor orășenești. În această funcție a condus direcțiile uzinei de apă, uzinei electrice, tramvaielor, direcția viilor și a grădinilor exclusiv cu elemente locale. Cunoștințele obținute în sectorul agricol i-au permis ca în domeniul viilor și al grădinilor să creeze câteva parcuri noi, devenite o bijuterie a urbei. De remarcat parcul în stil englezesc din proximitatea portului și scările ce duceau spre malul apei navigabile. În acel spațiu, anterior se transportau gunoaiele din oraș. După ce Gh. Pântea, care a părăsit Odesa la 20 martie 1944, a venit la București, s-au retras și celelalte persoane care au îndeplinit funcții de primari de sectoare, inclusiv Elefterie Sinicliu.

După intrarea României în sfera de influență a URSS, a fost arestat și internat în colonii de muncă, iar după ce va fi eliberat din detenție va fi monitorizat cu atenție de structurile de securitate română. În dosarele securității care reflectau activitatea „grupului basarabean" din București se afla și Eleftirie Sinicliu, stabilit cu traiul la București.

A fost unul dintre cei mai activi membri ai cercului de basarabeni stabiliți la București grupați în jurul lui P. Halippa, care vor susține cauza basarabeană. Întruniți în casa lui P. Halippa, aceștia consemnau momentele istorice ce vizau provincia românească.

În iunie 1970, în contextul împlinirii a 30 de ani de la cedarea Basarabiei către URSS, a întocmit un material cu date istorice referitoare la aceasta și la modul cum s-a procedat la cedarea teritoriului în cauză în iunie 1940. Și-a exprimat „dorința de a lupta pentru revenirea Basarabiei la România".

După moartea lui P. Halippa (1979), putea deveni liderul cercului basarabean, însă a decedat și el în scurt timp.

A fost distins cu ordinele: „Ferdinand I", „Coroana României", „Steaua României" ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 270.

Bibliografie selectivă:

Chiriac, Alexandru. Sinicliu Elefterie / Alexandru Chiriac // Membrii Sfatului Țării (1917–1918) : Dicționar / Alexandru Chiriac. – București : Editura Fundației Culturale Române, 2001. – P. 143-144. – ISBN 973-577-325-2.

Ciobanu, Vitalie N. Militarii basarabeni 1917-1918. Studiu și documente / Vitalie N. Ciobanu. – Chișinău, 2010. – P. 77. – ISBN 978-9975-80-330-4.

Cojocaru, Gheorghe. S-a întâlnit oare Pan Halippa cu Lenin la Petrograd în 1917? / Gheorghe Cojocaru // Revista de istorie a Moldovei. – 2008. – Nr 2. – P. 3, 15. – ISSN 1857-2022.

Constantin, Ion. Rolul lui Gherman Pântea în Unirea Basarabiei cu România / Ion Constantin // Limba Română. – 2019. – Nr 2.– P. 169. – ISSN 0235-9111.

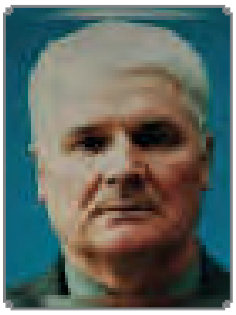
Țurcanu, Ion. Sfatul Țării : Istoria zbuciumată a unei importante instituții politice basarabene din anii 1917-1918 / Ion Țurcanu. – Chișinău : Arc, 2018. – P. 319. – ISBN 978-9975-0-0124-3.

Xenofontov, Ion. Elefterie Sinicliu – echimăuțeanul care a votat Unirea de la 1918 / Ion Xenofontov // Timpul. – 2012. – 27 ian. – P. 25.

Xenofontov, Ion Valer. Activitatea Uzinei Electrice din Chișinău în perioada interbelică / Ion Valer Xenofontov // Akademos. – 2023. – Nr 2 (69). – P. 135. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Xenofontov, Ion Valer. România în „Epoca Nicolae Ceaușescu" (1965–1989) / Ion Valer Xenofontov // Revista militară. – 2019. – Nr 1 (21). – P. 110-111. – ISSN 1857-405X.

Ion Valer Xenofontov

Simion BĂNCILĂ
1940-2024

Fizician, matematician, doctor în științe fizico-matematice, profesor universitar, manager, Eminent al învățământului public.

A făcut parte din prima generație postbelică de profesori universitari moldoveni.

S-a născut la 4 august 1940, în s. Pârjota, rn. Râșcani. A decedat la 11 februarie 2024, la Bălți.

A studiat la Institutul Pedagogic de Stat „A. Russo" din Bălți (astăzi, Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălți – USARB), la Facultatea de Fizică și Matematică, specialitatea fizica și disciplinele tehnice generale (1958-1963).

A făcut studii de doctorat în domeniul fizicii moleculare la Universitatea de Stat „M. Lomonosov" din Moscova (1969-1973), susținând teza de doctor în științe fizico-matematice, cu lucrarea „Cercetarea proprietăților termice ale metalelor lichide la temperaturile 300-2500 K" (1973).

A avut stagii de formare în Ucraina, România, Republica Moldova, dintre care Școala de vară „Proprietățile fizice ale substanțelor" (Odesa, 1975), „Managementul universitar" (București, 1994), „Managementul universitar", Fundația „Soros" (Chișinău, 2000, 2001).

A ocupat mai multe posturi științifico-didactice în cadrul USARB: a fost asistent la Catedra fizica și metodica predării fizicii (1965-1966), lector, apoi lector superior la Catedra fizica și metodica predării fizicii (1966-1972, 1974-1977). În 1975 i-a fost conferit titlul științifico-didactic de conferențiar universitar, ocupând funcția respectivă la aceeași catedră până în 1998. Revine în acest post în perioada 2010-2012, după care este conferențiar la Catedra de științe fizice și inginerești.

A deținut funcții manageriale la nivel de facultate și instituțional, fiind: prodecan la Facultatea Tehnică, Fizică, Matematică și Informatică (1967-1969); prodecan la Facultatea de Fizică și Matematică (1974-1977); șef al Catedrei de fizica și metodica predării fizicii (1977-1979); decan la Facultății de Fizică și Matematică (1979-1986); prorector pentru știință al USARB (1986-1987); prorector pentru studii al USARB (1987-2010); decan interimar la Facultatea Tehnică, Fizică, Matematică și Informatică (2010-2011).

A participat la diverse conferințe, simpozioane, reuniuni profesionale pe tema fizicii și metodelor ei de predare, a managementului universitar, publicând articole în reviste și culegeri ale conferințelor științifice naționale și internaționale din Sankt Petersburg, Moscova, Iași, Timișoara, Brașov, Pitești, Galați, Cluj Napoca, București, Odesa ș.a.

Cercetând proprietățile termice ale metalelor lichide, a obținut rezultate notabile,

pe care le-a publicat în cele mai prestigioase reviste de specialitate din fosta URSS: «Теплофизика высоких температур», «Инженерно-физический журнал» (din cadrul Academiei de Ştiinţe a URSS), „Вестник МГУ" (din cadrul Universităţii de Stat din Moscova) etc. A fost preocupat atât de proprietăţile termice ale metalelor, cât şi de fizica nucleului, de fizica materialelor solide, de metodologia de predare a fizicii prin utilizarea tehnologiilor moderne în învăţământul superior, de implementarea noului curriculum la fizică, de optimizarea experimentului fizic în învăţământul preuniversitar.

Simion Băncilă a elaborat manualul „Termodinamica" (2011) şi circa 170 de articole. A fost conducător al unui proiect de cercetare şi coordonator a 80 de teze de licenţă şi de master, proiecte didactice pentru obţinerea gradului ştiinţific.

S-a aflat printre profesori şi studenţi mai bine de jumătate de secol, participând la schimbările din societate şi universitate, a fost un specialist şi mentor apreciat de generaţiile de studenţi care au învăţat la universitatea bălţeană. Era o prezenţă calmă şi omenoasă, un diplomat cu un spirit de datorie faţă de societate şi angajament de promovare a educaţiei din perspectiva concilierii şi a demnităţii.

În anul 1972 a devenit laureat al Expoziţiei Realizărilor Economiei Naţionale a URSS, unde a fost prezentată „Instalaţia destinată studierii proprietăţilor termice ale metalelor lichide prin metoda undelor radiale de temperaturi". În 1985 a fost decorat cu Ordinul „Prietenia Popoarelor", iar în 1986 distins cu titlul onorific de Eminent al învăţământului public.

A primit diplome ale Ministerului Învăţământului al RSS Moldoveneşti şi al URSS, diplome de înaltă preţuire din partea Academiei de Ştiinţe a Moldovei, mai multe diplome în cadrul saloanelor, simpozioanelor, conferinţelor şi din partea societăţilor.

În anul 2013 i-a fost conferit titlul de Profesor emerit.

A se vedea şi articolul din „Calendar Naţional 2020". – Chişinău, 2019. – P. 252-254.

Bibliografie selectivă:

Băncilă, **Simion**. Cercetarea proprietăţilor fizice (capacităţii conductibilităţii termice şi electrice) ale metalelor lichide : Raport ştiinţific / Simion Băncilă. – Bălţi, 2005. – 51 p.

Băncilă, **Simion**. Optimizarea experimentului fizic şi al materialului ilustrativ în corespundere cu noul curriculum / Simion Băncilă. – Bălţi : [S. n.] 2005. – 53 p.

Băncilă, **Simion**. Termodinamica / Simion Băncilă. – Chişinău : Casa Limbii Române „Nichita Stănescu", 2011. – 130 p. – ISBN 978-9975-9529-9-6.

***

Băncilă, **Simion**. Cercetarea proprietăţilor fizice (termice a viscozităţii şi tensiunii superficiale) intr-un interval larg al stărilor 300-2500K / Simion Băncilă // Fizică şi tehnică: procese, modele, experimente. – 2008. – Nr 2. – P. 71-72. – ISSN 1857-0437.

Băncilă, **Simion**. Concurs la fizică „În memoria distinsului pedagog al Republicii Moldova Petru Medveţchi" 2017, Ediţia a 15-a / Simion Băncilă, Tamara Cibota // Tehnocopia. – 2018. – Nr 1 (18). – P. 80-89. – ISSN 1857-3843.

Băncilă, **Simion**. Instruirea diferenţiată / Simion Băncilă, Artur Şipunov // Acta et commentationes (Ştiinţe ale Educaţiei). – 2014. – Nr 2 (5). – P. 20-24. – ISSN 1857-0623.

Băncilă, **Simion**. Studiul experimental al conductivităţii electrice a metalelor lichide / Simion Băncilă, Adela Ciobanu // Fizică şi tehnică : procese, modele, experimente. – 2008. – Nr 1. – P. 25-35. – ISSN 1857-0437.

Băncilă, **Simion**. Studiul parametrilor termici ai metalelor prin metoda undelor radiale de temperatură / Simion Băncilă // Fizica şi Tehnologiile Moderne. – 2010. – Nr 3/4. – P. 4-7. – ISSN 1810-6498.

Băncilă, **Simion**. Studiul proprietăţilor termice ale metalelor lichide folosind metoda undelor radiale de temperatură / Simion Băncilă // Fizică şi tehnică: procese, modele, experimente. – 2011. – Nr 2. – P. 42-46. – ISSN 1857-0437.

Cheptea, **Virgil**. Aplicarea metodei reglării lente a procesului de încălzire a studiilor proprietăţilor termofizice ale probelor metalice / Virgil Cheptea, Simion Băncilă // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Ştiinţe Reale şi ale Naturii. – 2009. – Nr 1 (21). – P. 208-214. – ISSN 1814-3237.

Cheptea, **Virgil**. Proprietăţile termice ale probelor metalice supuse acoperirii prin metoda scânteii electrice în intervalul de temperaturi 78...700 K / Virgil Cheptea, Simion Băncilă // Fizică şi tehnică: procese, modele, experimente. – 2012. – Nr 1. – P. 43-48. – ISSN 1857-0437.

Cheptea, **Virgil**. Rolul analogiei în studiul proceselor oscilatorii / Virgil Cheptea, Simion Băncilă // Fizica şi Tehnologiile Moderne. – 2003. – Nr 3 (3). – P. 18-25. – ISSN 1810-6498.

Cirimpei, **Adela**. Formarea competenţei de protecţie a mediului la orele de fizică / Adela Cirimpei, Valeriu Cabac, Simion Băncilă // Fizica şi tehno-

logiile moderne, Ediția a 22-a, 25-27 august 2016, Chișinău. – Chișinău : Universitatea Tehnică a Moldovei, 2016. – P. 285-290.

***

Simion Băncilă : Biobibliografie / alcătuitor: Maria Fotescu. – Bălți : [S. n.], 2004. – 129 p. – ISBN 9975-931-56-1 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/693.

***

Busuioc, **L**. A căuta acest „simplu" : [despre activitatea pedagogică a docentului S. N. Băncilă de la Institutul Pedagogic „A. Russo" din Bălți] / L. Busuioc // Învățământul public. – 1983. – 30 apr. – P. 4.

Carauș, **Grigore**. Portret de pedagog și savant : [despre Simion Băncilă] / Grigore Carauș // Accent provincial. – 2003. – 21 noiem. – P. 6.

Jitaru, **V**. Fericitul care se bucură de un bun renume : [prorectorul Universității „Alecu Russo" Simion Băncilă] / V. Jitaru // Голос Бэлць. – 2004. – 29 oct. – P. 3.

Popa, **Iulius**. Băncilă Simion : [fișier biografic] / Iulius Popa // Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți (1945-2015). – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 265. – ISBN 978-9975-53-538-0.

Popa, **Iulius**. Jubileul lui Simion Băncilă sau meditație pentru societatea restanțieră / Iulius Popa // Literatura și Arta. – 2000. – 10 aug. – P. 7.

Scurtu, **Elena**. Aplicarea indicilor sciento-bibliometrici în estimarea valorii cercetătorilor : Simion Băncilă, Pavel Topală, Eugen Plohotniuc, Mihai Popa / Elena Scurtu, Maria Fotescu // Tradiție și inovare în cercetarea științifică, Ediția a 4-a : Materialele Colloquia Professorum din 18 octombrie 2013. – Bălți : [S. n.], 2014. – P. 169-174. – ISBN 978-9975-50-136-1.

Simion Băncilă, **prorector pentru studii** = University Professor PhD, Simion Băncilă, vice rector for studies // Universitari bălțeni : dicționar biobibliografic. – Bălți : [S. n.], 2005. – P. 20-22. – ISBN 9975-931-97-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/xmlui/handle/123456789/2111.

Simion Băncilă, **reprezentant notoriu al învățământului** : [In memoriam] / Rudele și prietenii // Limba Română. – 2024. – Nr 1/2. – P. 259-260. – ISSN 0235-9111 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=4547.

Elena Harconița

TEATRUL REPUBLICAN DE PĂPUȘI „LICURICI" 1945

Teatrul Republican de Păpuși „Licurici" din Chișinău este una dintre cele mai importante instituții teatrale din Republica Moldova. Este dedicat în mod special celor mici, promovând cultura teatrală prin spectacole cu păpuși. Teatrul este renumit pentru activitățile sale educaționale și de divertisment, cu impact asupra dezvoltării gustului estetic și a imaginației copiilor, demonstrând spectacolele atât în spațiile instituției, precum și în diverse localități din Republica Moldova și peste hotarele ei. Numele teatrului este unul simbolic pentru lumea poveștilor și a teatrelor.

Instituția promovează creații reprezentative și de mare ținută estetică pentru arta păpușărească, valorifică talentul actorilor și regizorilor, al scenografilor și compozitorilor, cultivând și sprijinind afirmarea profesională a tinerilor păpușari. Teatrul a reușit performanța de a menține în repertoriu spectacole inspirate din dramaturgia națională și internațională dedicată copiilor, fapt care probează durabilitatea proiectelor și conceptelor sale. Profesionalismul artistic și managerial, creativitatea și căutarea unor soluții moderne, îmbinate cu păstrarea tradiției, atrag anual circa 100 de mii de spectatori.

Este fondat în vara anului 1945, imediat după război, prin Ordinul nr. 386 din 8 august al Comitetului de Artă al Consiliului de Miniștri al RSS Moldovenești. Printre actorii-fondatori au fost: N. Ilinski, D. Socoliuc, D. Apostolidi, R. Levin, A. Neaga, T. Julea, L. Untu, E. Ghejenco. De la fondare și până în prezent aici activează două secții: română și rusă. Din anul 1958, prin Ordinul nr. 204 din 18 aprilie al Ministerului Culturii al RSS Moldovenești, poartă denumirea Teatrul Republican de Păpuși „Licurici".

Pe parcursul celor 80 de stagiuni, aici au fost montate circa 500 de spectacole, după cele mai renumite basme de H. Ch. Andersen, Frații Grimm, C. Collodi, J. Rodari, A. de Saint-Exupery, V. Doroșevici, A. Pușkin, N. Gogol, E. Șvarț, M. Eminescu, I. Creangă, P. Ispirescu. Au fost puse în scenă și lucrări ale scriitorilor contemporani: P. Cărare, Gr. Vieru, S. Vangheli, I. Druță, Gh. Urschi, E. Plugaru, V. Grosu,

L. Sobietschy, A. Strâmbeanu, I. Filip, V. Boldișor, G. Calamanciuc, I. Puiu, I. Deviza.

O contribuție deosebită la evoluția teatrului au avut-o doi regizori, personalități importante în domeniul artei teatrale și conducători ai instituției: C. Ilinschi (1947–actor păpușar, iar în 1951-1978 prim-regizor) și T. B. Jucov (1979-2013).

După perioada de înființare mai puțin semnificativă (1945-1947), situația se schimb odată cu venirea lui C. Ilinschi (1947), supranumit „marele păpușar reformator", în postul de regizor. În premieră, acesta a desfășurat acțiunea păpușilor pe toată cutia scenei, renunțând la micul ecran al „lăzii". A îmbinat, într-un singur spectacol, modele de păpuși ale teatrului tradițional european și ale celui asiatic cu cele ale teatrului modern. A experimentat îmbinarea jocului actorilor dramatici cu cel al personajelor (păpușile). A trecut de la susținerea muzicală accidentală la partitura muzicală de întregire a atmosferei și a transformat coloana sonoră într-o operă de artă indispensabilă pentru evoluția spectacolului. A valorificat vorbirea cultă, culorile și luminile, trecând de la paravanul neutru la paravan ca loc de acțiune. C. Ilinschi a folosit decorul drept personaj și a fost unul printre primii traducători de song – abaterile lirice folosite de păpușari. A reușit să realizeze colaborări cu dramaturgi, compozitori și scenografi moldoveni, pentru a crea spectacole cu specific național.

Directorul artistic, actorul și regizorul T. B. Jucov s-a aflat la cârma teatrului timp de 38 de ani. Datorită insistenței sale, la Institutul de Arte (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) a fost deschisă (în 1989) o secție specială a actorilor-păpușari. În afară de această secție pe care o conducea, inaugurează și două studiouri pe lângă teatru, unde se formează actori-păpușari. La aceste studiouri au activat actorii: V. Rusu, M. Cataman, E. Hariton, I. Popescu, L. Untu. Astfel, echipa teatrului a fost completată cu păpușari care au făcut la Chișinău studii în domeniu. În această perioadă aici s-au remarcat: N. Ștefaniuc, V. Ștefaniuc, V. Clichici, I. Paiu, V. Mocanu, M. Sciaslivâi, A. Prepeliță, C. Țarină, M. Țârnă, L. Reșină-Gaitaz, R. Cumpănă, S. Radu, I. Marcinschi ș.a.

În calitate de regizor, T. B. Jucov a introdus noi modalități de interpretare a moștenirii clasice, vizibile în: „Harap Alb", „Dănilă Prepeleac" de I. Creangă, „Rățusca cea urâtă" de H. Ch. Andersen, „Gelsomino în țara mincinoșilor" de J. Rodari, „Până la al treilea cântat al cucoșilor" de V. Șukșin. De aici nevoia de extindere a mijloacelor de expresie: introducerea actorului în plan viu, a actorului în mască, a teatrului de umbre, a marionetelor, a pantomimei ș.a. În spectacolele pe care acesta le-a montat („Scufița Roșie" de E. Șvarț, „Drum deschis" de P. Cărare, „Furgonul fermecat" de V. Orlov, „Transformările magice" de M. Suponin, „Pinocchio" de C. Collodi) se regăsește sinteza tradiției folclorice și a procedeelor artistice folosite de păpușarii ambulanți de la sfârșitul secolelor XVIII-XIX cu tehnici artistice contemporane.

T. B. Jucov a reușit să-i atragă pe cei mai talentați pictori scenografi, sculptori, constructori de decor ai momentului: G. Cantor, V. Cantor, I. Puiu, N. Zabrodin, G. Molotov, A. Josanu, T. Rogozin. A colaborat cu compozitori moldoveni care au creat pentru spectacolele sale coloana sonoră și aranjamentul muzical: E. Doga, V. Dânga, B. Dubosarschi, A. Chiriac, T. Chiriac, V. Loghin, I. Macovei, Z. Tcaci, O. Negruță, L. Știrbu, I. Văluță, V. Bitchin, I. Macovei. Renumiți regizori invitați (B. Azarov, T. Hogea, S. Jelezkin, V. Dobrescu, I. Fridman, M. Mierlut, B. Ulmu, C. Brehnescu) au îmbogățit experiența păpușarilor teatrului.

În 2013-2020 la conducerea teatrului s-a aflat V. Bîrnă. În această perioadă au fost montate noi spectacole, regizate de: D. Strungaru („Prințesa vrăjită", „Frumoasa adormită", „Steaua lui Guguță", „Licurici în lumea basmelor"), S. Radu („Legendă despre o inimă bună", în limba rusă), A. Bălăiță („Cenușăreasa"). Spectacolul „Capra cu trei iezi" după I. Creangă, în regia lui V. Jacotă, a făcut turul Europei (Italia, Franța, Spania, Portugalia), prezentând spectacole copiilor din diasporă.

În 2020 conducerea este preluată de A. Toma, care avea un parcurs profesional conectat la această echipă.

Noile provocări și paradigme au solicitat strategii manageriale inovatoare. În perioada pandemiei, teatrul a continuat prezentarea spectacolelor în spațiul online și în aer liber. Au fost restabilite spectacolele mai vechi: „Rățușca cea urâtă"; „Luceafărul" „Steaua lui Guguță" și montate spectacole noi: „Povestea unui Licurici"; „Se caută un prieten", „Vulpița șmecheriță"; „Aventurile peștișorului azuriu" ș.a. A fost deschis Centrul educațional pentru copiii refugiați (2022, în parteneriat cu Ministerul Culturii și cu Programul educațional „Pas cu Pas"), unde se organizau săptămânal spectacole pentru copiii ucraineni. S-au inițiat proiectele „Mărțișor în toată țara", „Hai acasă de Crăciun" (prin intermediul căruia au fost vizitate 12 centre de plasament temporar al copiilor în situație de risc). În 2023 a fost lansat, în premieră, în cadrul programului teatral experimental „Licuricii de seară", spectacolul pentru maturi „O noapte furtunoasă" de I. L. Caragiale (regia: M. Țarină). A fost organizată expoziția elevilor Academiei de Pictură „Start Art", cu genericul „Lumea basmelor în culori", o galerie plastică a marionetelor memorabile, cu reprezentări ale păpușilor din cele mai îndrăgite spectacole. Implicați în Campania Națională „Să citim împreună", actorii teatrului au organizat evenimentul „Licuricii citesc", în rol de lector fiind mascota teatrului, păpușa Licurici. În 2024 a fost montat spectacolul „Balada celor cinci motănași" după I. Druță (regia: D. Strungaru) și spectacolul în limba ucraineană „Popelushko" (regia: M. Urytskyi). În cadrul Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret 2024, teatrul a prezentat un fragment din spectacolul „Aventurile lui Chiț" (autor și regie: V. Dobrescu).

Din perspectiva unor evenimente festivaliere, instituția a fost activă mai ales după dispariția URSS. În 1995, teatrul a sărbătorit 50 de ani de activitate artistică și a organizat prima ediție a Galei Internaționale a Teatrelor de Păpuși „Licurici-50", la care au participat instituții teatrale din România, Bulgaria, Germania, Franța, Ucraina, Rusia, Turcia, Uzbekistan, Belarus, Italia, Spania. Prin tradiție, acest festival continuă să aibă loc o dată la cinci ani. Ediția din 2010 (ediția a IV-a) a reunit circa 200 de participanți de la 17 teatre de păpuși, fiind prezentate 21 de spectacole cu marionete însuflețite de artiști, precum și actori în plan viu, care au utilizat limbajul pantomimei, cel coregrafic, verbal și nonverbal. Ediția din 2015 (ediția a V-a) a fost dedicată memoriei lui T. B. Jucov. La festival a participat în premieră și unul din cele mai valoroase teatre din lume – Centrul Artistic de Protecție și Moștenire a Păpușilor de Mână Jinjiang. Următoarea ediție a festivalului se va desfășura în octombrie 2025 și va avea genericul Gala Internațională a Teatrelor de Păpuși „Licurici-80".

În prezent, repertoriul activ al Teatrului Republican de Păpuși „Licurici" este format din 40 de spectacole, în limba română: „Elefănțelul curios", „Câinii cu colaci în coadă", „Rățușca cea urâtă", „Aventurile lui Chiț", „Cenușăreasa", „Fata babei și fata moșneagului", „Motanul încălțat", „Capra cu trei iezi", „Făt-Frumos din lacrimă", „Luceafărul", „Planeta de rouă", „Căstănel", „Jocuri magice", „Frumoasa adormită", „Prințesa vrăjită", „Omuleții de zăpadă", „Se caută un prieten", „Sarea în bucate", „Auzi-mă! ", „Licurici în lumea basmelor", „Povestea unui licurici" ș.a. Și spectacole în limba rusă: „Puișorul de aur", „Surioara Alionușca și fratele Ivanușca", „Dârzul soldățel de plumb", „Doctorul Aumădoare", „Pas cu pas", „A venit primăvara" ș.a.

În 1966 Teatrul Republican de Păpuși „Licurici" s-a conectat la rețeaua mondială a artei păpușărești, devenind membru al Uniunii Internaționale a Marionetelor de pe lângă UNESCO, care este orientată spre stabilirea conexiunilor între oamenii de teatru, schimbul de experiență, dezvoltarea și aprofundarea teoriei și practicii teatrului de păpuși, susținerea tradițiilor.

Teatrul participă la festivaluri internaționale, obținând trofee și mențiuni. Este laureat la Gala Internațională a Recitalurilor Păpușărești din Botoșani (1992). Participă la Festivalul internațional de animație „Guliver" (1998, 2002), unde pentru spectacolul „Făt-Frumos din lacrimă" după M. Eminescu, lui T. B. Jucov i s-a înmânat „Premiul pentru regie". În 1998 spectacolul „Prin poveste: rostogol" după D. Bisset ia Premiul

„D. Ganea”, iar în 2000 teatrului i se acordă Premiul „Pentru valorificarea repertoriului tradițional românesc”. În 2006 spectacolul „Planeta de rouă” după Gr. Vieru obține „Premiul special al juriului”. În 2023, în cadrul Galei Premiilor UNITEM, instituției i se conferă Premiul special pentru inițierea programului „Licuricii de seară” și pentru promovarea teatrului de păpuși pentru adulți.

Teatrul Republican de Păpuși „Licurici” stă la baza Teatrului televizat cu păpuși „Prichindel”, a teatrelor „Gâgâlici” din Bălți și „Guguță” din Chișinău, asigurând o infrastructură instituțională și artistică a artei păpușărești la nivel național.

A se vedea și articolul din „Calendarul Bibliotecarului 1995”. – Chișinău, 1994. – P. 74-75.

Bibliografie selectivă:

Jucov, **Titus**. Armata din scena de teatru a lui Titus Jucov : interviu cu Maestrul Emerit al Artelor din Republica Moldova Titus Jucov, directorul Teatrului Republican de Păpuși „Licurici” / consemnare: Inga Mihailova // Oastea Moldovei. – 2010. – 30 oct. – P. 8. – ISSN 1857-3703.

Jucov, **Titus**. Să intuim în verbul „a zbura” trecerea de la o realitate la alta : [interviu cu Titus Jucov, director artistic al Teatrului Republican de Păpuși „Licurici”, întors recent de la Festivalul de Teatru de Animație „Guliver” de la Galați cu premiul pentru cea mai bună regie] / consemnare: Viorel Călin // Jurnal de Chișinău. – 2002. – 18 oct. – P. 15.

Mija, **A**. Păpușile de la Teatru „Licurici” din Chișinău spun o poveste cu tâlc / A. Mija // Adevărul. – 2000. – 8 dec. – P. 4.

Pelin, **Pavel**. Titus Jucov / Privitor ca la teatru : (carte despre artiști) / Pavel Pelin. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2007. – P. 74-73. – ISBN 978-9975-60-111-5.

***

Cincilei, **Gheorghe**. O Poveste a Poveștilor / Gheorghe Cincilei. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 1995. – 86 p. – ISBN 5-86892-358-8.

Jocul păpușarilor : La 50 de ani de la fondarea Teatrului Republican de Păpuși „Licurici”: Culegere / autor-alcătuitor: Victoria Pasecinic. – Chișinău : Virginia, 1995. – 88 p. – ISBN 5-7790-0068-9.

Licurici septuagenar : Incursiune istorico-bibliografică (1945-2015) / concepția: Titus Bogdan Jucov, Ion-Gheorghe Șvitchi. – Chișinău : Unitem, 2017. – 240 p. – ISBN 978-9975-9821-7-7.

Teatrul Republican de Păpuși „Licurici” : [site]. – URL: https://www.licurici.md/despre-noi/ (accesat: 24.11.2024).

Rusu, Vasile. Istoria unui Teatru de Păpuși : File de amintiri și adevăr / Vasile Rusu. – Chișinău : Lumina, 2022. – 152 p. – ISBN 978-9975-65-492-0.

***

Прилепов, Дмитрий Иванович. Народные тюзы и театры кукол Молдавии / Дмитрий Прилепов. – Кишинев : Лумина, 1978. – 62 p.

***

Fedorenco Victoria. Teatrul : [inclusiv despre Teatrul „Licurici”] // Republica Moldova : Enciclopedie / Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Stiintifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut). – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” (Institut) a Academiei de Științe a Moldovei, 2016. – P. 613-623. – ISBN 978-9975-3089-0-8.

*„**Licurici**” // Enciclopedie în 2 volume. Vol. 1 : Abecedar-Marinist / redactor-șef : A. Timuș [et al.]. – Chișinău : Redacția Principală a Enciclopediei Sovietice Moldovenești, 1985-1986. – P. 381-382.

Macovenco, **Tudor**. „Licurici” la 70 de ani / Tudor Macovenco // Teatru. – 2015/2016. – Nr 16/17. – P. 70-73. – ISSN 1857-0674.

Mațievschi, **Elena**. Fascinația scenografiei : [despre scenografia Teatrului de Păpuși „Licurici” de Angela Josan] / Elena Mațievschi // Moldova Suverană. – 2003. – 26 sept. – P. 4.

Negru, **Lena**. Ei sunt „Dinastia de păpușari Madan” : [despre dinastia de păpușari Madan, angajați la Teatrul Republican de Păpuși „Licurici”] / Lena Negru // Apropo magazin. – 2009. – 8 oct. – P. 5.

Odainic, **Ioan Gh**. Teatrul Republican de Păpuși „Licurici” // Almanah enciclopedic. Vol. 1. – Chișinău : Pontos, 2009. – P. 28-29. – ISBN 978-9975-51-060-8.

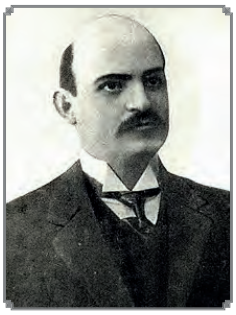
Pilchin, Maria. Teatrul de păpuși din Republica Moldova : câteva recomandări / Pilchin Maria // Moldova. – 2024. – mai/iun. – P. 40-45. – ISSN 1857-3487.

Prepeliță, **Victoria**. „Licurici” septuagenar / Victoria Prepeliță // Teatru – 2015/2016. – Nr 16/17. – P. 18-22. – ISSN 1857-0674.

Proca, **Pavel**. „Licurici”, un teatru prietenos și mereu inspirat / Pavel Proca // Jurnal de Chișinău. – 2010. – 5 oct. – P. 11.

Titus Jucov : [directorul Teatrului Republican de Păpuși „Licurici”] // Timpul. – 2009. – 25 sept. – P. 3. – (Omul săptămânii).

Elena Harconița

Constantin GIURESCU
1875-1919

Istoric român și profesor, membru al Academiei Române.

A fost unul dintre fondatorii istoriografiei românești moderne, reprezentat al curentului „Școala nouă de istorie" de la începutul veacului al XX-lea, alături de D. Onciul, I. Bogdan, N. Iorga, V. Pârvan ș.a.

S-a născut la 8/10/20 august 1875, în s. Chiojdul Mic, jud. Buzău, fiind descendent al unui neam de moșneni. A decedat la 15/28 octombrie 1919, la București.

Clasele primare le-a urmat în localitatea natală (1882-1888), apoi a absolvit Liceul „Sfinții Petru și Pavel" din Ploiești (1888-1894), diploma fiind semnată de T. Maiorescu. În 1895 se înscrie la Facultatea de Litere a Universității din București, absolvind în 1898 cu teza de licență în filozofie și litere: „Relațiile Țării Românești cu Ungaria până la urcarea lui Mircea cel Bătrân pe tron", pentru care a obținut aprecierea „Magna cum laude". În anul 1909 a susținut doctoratul, cu lucrarea „Capitulațiile Moldovei cu Poarta Otomană", fiind primul doctor al Facultății de Litere din București. A fost studentul unor profesori remarcabili: B. P. Hasdeu, Gr. Tocilescu, D. Onciul, N. Iorga.

A obținut o bursă de studii la Viena (1903), unde s-a aflat timp de trei ani, audiind cursuri de istorie și colectând materiale inedite pentru istoria lui Constantin Brâncoveanu și pentru istoria Olteniei în vremea ocupației austriece din 1716-1739.

Activitatea profesională a început-o în calitate de profesor de istorie la Liceul „Unirea" din Focșani și Buzău (1898-1902), iar în 1902 și 1903 a fost director la Liceul „Al. Hâjdeu" din Buzău. La revenirea în țară, este transferat ca profesor în Școala secundară „Cantemir Vodă" din București (1906-1908). Ulterior este numit șef al Serviciului Arhivelor din Ministerul Afacerilor Străine (1908-1918), unde se remarcă prin efortul de a sensibiliza factorii decidenți cu privire la valoarea arhivelor și pregătirea cadrelor speciale pentru activitate în astfel de instituții. Una dintre cele mai importante contribuții ale sale la organizarea Arhivelor Diplomatice a reprezentat-o întocmirea „Nomenclatorului de arhivă", adoptat în 1909 după model austriac, fondurile fiind clasificate iar dosarele organizate pe probleme (de la 1-105). Marea majoritate a fondurilor de arhivă gestionate astăzi păstrează inventarierea și clasificarea conformă sistemului de altă data.

În perioada 1912-1916 este numit conferențiar suplimentar la Catedra de istoria românilor a Universității din București. A ținut (1917-1918) cursul privind organizarea socială a țărilor române. În 1914 ocupă postul de secretar general al Ministerului Instrucției Publice (Educației), iar din 1918 este rector al Seminarului Normal Superior din București.

Istoricul Constantin Giurescu a avut o contribuție deosebită la studiul critic al vechilor instituții și structuri sociale, al cronicilor medievale și al izvoarelor străine despre istoria românilor. A publicat numeroase lucrări privind vechea istoriografie românească, precum și studii de istorie socială: „Relațiunile Țării Românești cu Ungaria până la urcarea lui Mircea cel Bătrân pe tron" (1898), „Contribuțiuni la studiul cronicelor muntene" (1906), „Documente și registre privitoare la Constantin Brâncoveanu" (1907, în colaborare), „Contribuțiuni la studiul cronicelor moldovene" (1907), „Capitulațiile Moldovei cu Poarta Otomană. Studiu istoric" (1908), „Oltenia sub austrieci. Documente" (1909), „Letopisețul Țării Moldovei de la Istrate Dabija până la domnia a doua a lui Antioh Cantemir 1661-1705" (1913), „Organizarea socială a Țării Românești" (1915), „Vechimea Rumâniei în Țara Românească și legătura lui Mihai Viteazul" (1915), „Despre rumâni" (1916), „Letopisețul Țării Moldovei până la Aron Vodă. 1359-1515" (1916), „Despre boieri" (apărută postum, 1929).

În revista „Convorbiri literare" a publicat studiul „Tractatul lui Constantin Cantemir cu austriecii" (1910). Publică și scrierile critice „De neamul Moldovenilor (1914), „Izvoarele lui Tudo-

sie Dubău, Miron Logofătul și Vasile Demian" (1914).

A colaborat la „Dicționarul Academiei Române" cu articole „despre termenii relativi la vechile noastre instituții". Constantin Giurescu a insistat asupra importanței genealogiei științifice pentru cercetările istorice, considerând că cel mai important aspect în vehiculațiile istorice îl reprezintă oamenii. Cunoașterea amănunțită a oamenilor, a vieții lor, a mediului în care trăiesc, a legăturilor de rudenie sau a prieteniilor intelectuale, a relațiilor de afaceri poate să conducă la explicații corecte în legătură cu operele lor. Cel de-al doilea domeniu al preocupărilor sale a fost istoria socială. Din perspectiva viziunii genealogice, a explicat existența unei categoriei sociale fundamentale, prin raportarea ei la proprietate și, în special, la transmiterea acestei proprietăți de la strămoș la urmași.

A fost membru al Comisiei Istorice a României (1909), membru corespondent al Academiei Române (1910). La propunerea lui D. Sturdza, este ales membru activ al Academiei (1914).

A fost fondatorul unei dinastii de istorici, fiul Constantin C. Giurescu și nepotul Dinu C. Giurescu l-au urmat și s-au afirmat ca istorici de prestigiu, ambii devenind și membri ai Academiei Române.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1993". – Chișinău, 1993. – P. 102-104; „Calendarul Bibliotecarului 1998". – Chișinău, 1997. – P. 169; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 271-272.

Bibliografie selectivă:

Documente și regeste privitoare la Constantin Brâncoveanu / culese, adnotate și publicate împreună cu o introducere de C. Giurescu și N. Dobrescu. – București : Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1907. – 434 p.

****Giurescu**, **Constantin**. Despre boieri și despre rumâni : [studii de istorie socială] / Constantin Giurescu ; ediție îngrijită de Dinu C. Giurescu. – București : Compania, 2008. – 270 p. – Reproduce ediția din 1943. – ISBN 978-973-7841-63-6.

****Giurescu**, **Constantin**. Studii de istorie / Constantin Giurescu ; Antologie, îngrijire de ediție și introducere de Dinu C. Giurescu. – București : Editura Eminescu, 1993. – ISBN 973-22-0194-0.

****Giurescu**, **Constantin**. Studii de istorie socială. Vechimea rumâniei în Țara Românească și legătura lui Mihai Viteazul. Despre rumâni. Despre boieri / Constantin Giurescu. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – București : Universul, 1943. – 351 p.

***

Borcea, **Ștefan**. O familie cu blazon. Trei generații de academicieni care au scris istoria poporului român / Ștefan Borcea // Adevărul.ro : [site]. – 2019. – 19 apr. – URL: https://adevarul.ro/stiri-locale/focsani/o-familie-cu-blazon-trei-generatii-de-1938380.html (accesat : 18.11.2024).

Constantin Giurescu : [Membrii Academiei Române din 1866 până în prezent] // Academia Română : [site]. – URL: https://acad.ro/bdar/armembriLit.php?vidT=G (accesat : 15.11.2024).

Familia Giurescu, trei generații de mari istorici ai României // Dosare secrete : [site]. – URL: https://dosaresecrete.ro/familia-giurescu-trei-generatii-de-mari-istorici-ai-romaniei/ (accesat : 18.11.2024).

Giurescu, Constantin C. Constantin Giurescu, model de proza istorica / Constantin C. Giurescu // Memoria.ro : [site]. – URL: https://www.memoria.ro/marturii/domenii/diverse/constantin_giurescu,_model_de_proza_istorica/1170/ (accesat : 18.11.2024).

Giurescu, Dinu C. „Bunicul a murit de gripă spaniolă" / Dinu C. Giurescu // Adevărul : [site]. – 2009. – 9 noiem. – URL: https://adevarul.ro/stiri-interne/evenimente/dinu-c-giurescu-bunicul-a-murit-de-gripa-710431.html (accesat : 15.11.2024).

Marinescu, **Constantin**. În amintirea lui Constantin Giurescu : la douăzeci și cinci de ani de la moartea lui (1875-1918) / Constantin Marinescu. – București, 1944. – 562 p.

Stoicescu, **Nicolae**. Istoricul Constantin Giurescu : 100 de ani de la naștere / Nicolae Stoicescu // Revista de istorie. – 1975. – Nr 7 – P. 23.

Țarălungă, **Ecaterina**. Giurescu Constantin / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 344. – ISBN 978-606-600-246-2.

Elena Harconița

Igor MUNTEANU
1965

Jurist, doctor în drept, conferențiar universitar, politician, diplomat.

S-a născut la 10 august 1965, în s. Costuleni, rn. Ungheni.

A absolvit Facultatea de Jurnalistică la Universitatea de Stat din Moldova (1989) și Școala Națională de Științe Politice și Administrative din București, făcând parte din prima ei promoție (1990-1992). Studiile masterale de Administrație și Științe Politice au fost urmate de studii doctorale la Universitatea Liberă Internațională din Moldova (ULIM). Și-a susținut doctoratul în drept public în 2002, cu teza „Fundamentarea teoretică și juridică a regionalismului în Republica Moldova". Este expert în: politici publice, reforma sectorului public, dezvoltare regională, partide politice. În august 2012 a absolvit un program de educație executivă la Facultatea Kennedy de Guvernare și Administrație Publică de la Harvard.

În 1994 a contribuit la deschiderea oficiului International Foundation for Election Systems în Republica Moldova, unde a lucrat până în 1996. În 1996-1999 a activat în calitate de redactor-șef adjunct al primei reviste de științe politice din Republica Moldova „Arena politicii". Din 1997 a colaborat activ cu Radio Europa Liberă, Radio France International. A participat în calitate de membru al Consiliului editorial al revistei „South Eastern European Review" (Düsseldorf).

În perioada 2000-2010 a fost director în domeniul de cercetare, iar din 2016 director executiv la Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS „Viitorul").

În 2001-2008 a activat în cadrul grupului de lucru al Comitetului de reformă instituțională al Consiliului Europei în calitate de expert asociat, raportor etc. Expert independent al Comitetului Instituțional al Consiliului Europei, participând la elaborarea unor monitorizări de țară și analize instituționale ale regimurilor democratice în Europa (2002-2007), a unor rapoarte de țară în domeniul autonomiei locale și regionale (2003-2008). A ținut cursuri de politici publice la Academia de Studii Economice din Moldova (2006-2008) și ULIM, unde a ocupat funcția de vicerector pentru cooperare internațională și parteneriate academice (2015).

În 2010 a fost numit Ambasador al Republicii Moldova în SUA, Canada și Mexic, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Moldova în Brazilia prin cumul, cu reședința la Washington (2011-2015).

Între 2016-2020 Igor Munteanu a participat la un program de cercetare universitară aplicată a Uniunii Europene („Horizon 2020"), condus de Universitatea Liberă din Berlin. Cercetarea a vizat politica de vecinătate orientală a Uniunii Europene, examinând puterea transformatoare a UE, stabilitatea și reformele economice și politice în statele Parteneriatului Estic, oferind propuneri și recomandări Comisiei Europene în acest spațiu complex și dinamic.

A reprezentat comunitatea științifică în cadrul unor cooperări de cercetare cu universitățile de peste hotare, și anume cu: Departamentul Studii Orientale al Universității din Oslo, Facultatea Științe Politice din Heidelberg și Manheim, Universitatea CEU-Budapesta, Universitatea din București, Școala Națională de Studii Politice și Administrare.

Este autorul mai multor monografii și lucrări colective științifice, apărute în țară și în străinătate. Printre cele mai recente publicații ale sale se numără volumele „Politici publice complexe" (2016) și „Idei politice. Clivaje ideologice" (2020).

În politică, s-a remarcat ca membru activ al Blocului Politic „Acum", fondat în 2018, iar după alegerile parlamentare din 2019 a devenit deputat în Parlamentul Republicii Moldova, unde a fost președinte al Comisiei economie, buget și finanțe (2019-2021). În 2022 este ales președintele Partidului Coaliția pentru Unitate și Bunăstare (CUB). La alegerile prezidențiale din 2024 a fost înaintat în calitate de candidat la funcția de președinte din partea CUB, însă nu este înregistrat în cursa electorală pe motiv că nu a colectat suficiente semnături valide.

Bibliografie selectivă:

Corupția politică : Context și semnificații / Victor Popa, Igor Munteanu, Natalia Izdebschi, Ion Cuhal. – Chișinău : Cartier administrativ, 2001. – 144 p. – ISBN 9975-79-137-9.

Moldova pe calea democrației și stabilității : Din spațiul post-sovietic în lumea valorilor democratice / Igor Munteanu, Iulian Chifu, Iulian Fruntașu [et al.]. – Chișinău : Cartier, 2005. – 260 p. – ISBN 9975-79-377-0.

Munteanu, Igor. Analiza funcțională a puterilor locale : metodă și concept / Igor Munteanu. – Chișinău : TISH, 2004. – 64 p. – ISBN 9975-947-38-7.

Munteanu, Igor. Idei politice și clivaje ideologice / Igor Munteanu. – [Chișinău] : Cartier, 2020. – 245 p. – ISBN 978-9975-86-458-9.

Munteanu Igor. Partidele politice din Republica Moldova : legi, practici și reforme / Igor Munteanu. – Chișinău : Cartier, 2010. – 170 p. – ISBN 978-9975-79-637-8.

Munteanu, Igor. Politici publice complexe : Tehnici și repere / Igor Munteanu. – Chișinău : Cartier, 2016. – 716 p. – ISBN 978-9975-79-951-5.

Munteanu, Igor. Prioritățile europenizării asupra instituțiilor publice în RM: tinerețea unei democrații. – Chișinău : Bons Offices, 2007. – 135 p. – ISBN 78-9975-928-97-7.

100 cele mai presante probleme ale Republicii Moldova în 2006 : Studiu de analiză / Igor Munteanu, Ghenadie Mocanu (coord.), Veaceslav Ioniță, Inga Sinchevici ; Institutul pentru Dezvoltare și inițiative Sociale „Viitorul". – Chișinău : Bons Offices, 2006. – 222 p. – ISBN 978-9975-9553-4-8.

Popa, Victor. De la centralism spre descentralizare / Victor Popa, Igor Munteanu, Victor Mocanu. – Chișinău : Cartier, 1998. – 220 p. – ISBN 9975-949-33-9.

***

Munteanu, Igor. „Rusia trebuie stimulată să înțeleagă iminența deciziei sale de retragere din Transnistria și de creștere a costurilor pe plan internațional și bilateral" [interviu] / Igor Muneanu ; realizat de Mădălin Necșuțu // Anticorupție : [site]. – 2021. – 8 oct. – URL: https://anticoruptie.md/ro/interviuri/interviu-igor-munteanu-rusia-trebuie-stimulata-sa-inteleaga-iminenta-deciziei-sale-de-retragere-din-transnistria-si-de-crestere-a-costurilor-pe-plan-international-si-bilateral/ (accesat : 03.09.2024).

***

Antufeev, Silvia. Munteanu Igor / Silvia Antufiev, Mihai Tașcă // Doctori în drept din Republica Moldova, 1959-2011: Dicționar enciclopedic / Silvia Antufiev, Mihai Tașcă. – Chișinău : Cartea juridică, 2016. – P. 404-407. – ISBN 978-9975-3102-9-1.

Igor Munteanu, costulenean faimos vorbește despre casa lui // Expresul : [site]. – 2018. – 17 aug. – URL: https://expresul.md/2018/08/igor-munteanu-costulenean-faimos-vorbeste-despre-casa-lui/ (accesat : 03.09.2024).

Ana Struță

Iurie COLESNIC 1955

Scriitor, istoric, poet, publicist, scenarist, editor, critic și istoric literar, Cavaler al „Ordinului de Onoare".

S-a născut la 12 august 1955, în s. Dereneu, rn. Călărași, în familia învățătorilor Liuba (născută Scurtu) și Vsevolod Colesnic.

A semnat cu numele Dereneu.

Primele studii le-a făcut la școala medie de cultură generală din satul natal (1962-1972), după care urmează Facultatea de Mecanică la Institutul Politehnic „S. Lazo" din Chișinău (1973-1978; astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei). Studii doctorale în cadrul Institutului de Filologie „ B.P. Hasdeu" al Academiei de Științe a Moldovei.

Activează mai întâi în calitate de învățător de cultură fizică în s. Buda, rn. Călărași (1972-1973), apoi este referent la Societatea „Știința" din Chișinău (1978), profesor de tehnologie specială la Școala tehnică profesională nr. 10 (1980-1983), corector și redactor tehnic (1985-1986). A ocupat postul de redactor-șef și de director artistic la Studioul „Animafilm" (1986-1991).

A fost director al Centrului de muzeografie „M. Kogălniceanu" la Muzeul Literaturii

Române din Chișinău (1991-1995). A realizat o activitate amplă de editare și reeditare, fiind director la mai multe edituri: „Universitas" (1991-1993), Editura Enciclopedică „Gh. Asachi" (1993-1995), „Museum" (1995-2009).

Redactor-șef al revistelor: „Strategia civică" (1999-2000), „Universul credinței" (1999-2000), „Conștiința Națională" (2001) și la itinerarul documentar-publicistic ilustrat „Localitățile Republicii Moldova" (vol. 4-15; 2002-2017). Director al ziarelor „Ora satului" (2005-2006) și „Alianța" (2006-2009).

În perioada 2010-2020 a fost lector superior, conferențiar-interimar la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice în cadrul Catedrei de culturologie și management. A predat cursurile universitare „Istoria culturii basarabene" și „Personalități. Teme. Orientări culturale".

A debutat în presă încă din anii de școală în ziarul raional „Zorile" din Călărași, apoi la „Scânteia leninistă" (în prezent, „Noi"). Fiind student, în 1977, publică un ciclu de poezii în revista Uniunii Scriitorilor din Moldova „Nistru" (în nr. 4).

Editorial, debutează cu placheta de versuri pentru copii „Puiul îndrăzneț" (1980), urmată de „Țara cu luceferi" (1986), „Învăț să zbor" (1992), „Necazul ariciului" (1996) și „Ce visează leul" (2004). A mai publicat plachetele: „Arta memoriei" (1987), „Arheologii interioare" (1991), „Spirala lui Arhimede" (1994), „Născocitorul de orizonturi" (2014).

În calitate de istoric și critic literar a editat volumele: „Doina dorurilor noastre" (1990, eseuri despre A. Mateevici), „Scurtă istorie a cărții românești (în colaborare, București, 1994) și „Literatura română: dicționar-antologie de istorie și teorie literară" (în colaborare, reeditat în 2001, 2002, 2003).

Interesat de Unirea românilor, Iurie Colesnic analizează și interpretează evenimente și personalități istorice notorii, editând lucrările enciclopedice „Sfatul Țării" (1994) și „Generația Unirii" (2004). În anul 2006 aduce un omagiu președintelui primului legislativ basarabean (Sfatul Țării) prin studiul monografic „Pantelimon Halippa – Apostolul Unirii", realizat în baza interogatoriilor luate marelui patriot român de anchetatorii securității sovietice, însoțindule cu note și comentarii.

Cercetările de arhivă privitoare la trecutul Basarabiei sunt încununate de o serie în 11 volume, intitulată „Basarabia necunoscută", care a văzut lumina tiparului în perioada 1993-2019.

Recunoscut cercetător al istoriei Chișinăului, scrie volumele: „Chișinău. Enciclopedie" (1997), „Chișinăul din amintire" (2011), „Chișinăul și chișinăuienii", menționată cu Premiul mare al Asociației Bibliofililor din Moldova (2012), „Chișinăul din inima noastră" (2013), „Chișinăul nostru necunoscut", apărut în trei ediții (2015, 2016, 2020), „Nebănuitul Chișinău" (2016), „Chișinăul nostru și vraja neuitării" (2018), „Chișinăul de ieri și de azi" (2020), „Chișinăul și Sfatul Țării" (2023).

Este autor de proiect și editor sau autor la edițiile de referință: „Patrimoniul Cultural al Republicii Moldova" (1999); „Femei din Moldova" (2000); „Colegiul de Arte Plastice Alexandru Plămădeală" (2008); „În lumea asta sunt femei" (2016); „Geneza Teatrului Național din Chișinău (1818-1960)" (2016) ș.a.

S-a afirmat și în calitate de scenarist, semnând scenarii de filme „Binecuvântare" (1989, documentar), „Stropul de ceară" (1990, desene animate), „Buburuza" (1991, scurtmetraj artistic), „Harap Alb" (1991; desene animate, în colaborare), „Filozoful din Cubolta" (1997, documentar).

A îngrijit, a prefațat sau a realizat în colaborare numeroase lucrări: „Oameni cari au fost" de N. Iorga (1990), „Pe urmele Basarabiei" de R. Ciofec (1992), „Necropola capitalei" de Gh. Bezviconi (1997), „Dicționarul geografic al Basarabiei" de Z. Arbore (2001), „Românii și urmașii lor în Rusia și Ucraina" de E. Negovschi (2002), „Documentări politice" de C. Stere (2002) ș.a.

Membru al Colegiului de redacție al revistelor: „Natura" (2000-2014), „Viața Basarabiei" (serie nouă; apare din 2002), „Magazin Bibliologic" (din 2003).

Este vicepreședinte al Colegiului de redacție al „Calendarului Național" (din 2003-prezent).

Din 1988 este membru al Uniunii Scriitorilor. A fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova (2009-2010).

Activitatea sa prodigioasă a fost apreciată cu numeroase premii: Premiul Uniunii Scri-

itorilor din Moldova pentru lucrările „Basarabia necunoscută" (1994, 2006), „Generația Unirii" (2006) și „Constantin Stere: O biografie" (2024); Premiul Național GALEX al Ligii Bibliotecarilor din Republica Moldova „A. Rău" pentru „Timp și Istorie. Autori de la Viața Basarabiei" (2011); Premiul Național al Republicii Moldova pentru literatură și istorie (2018) ș.a.

Deține titlul de doctor honoris causa al Universității Umanistice din Chișinău (2000) și titlul onorific de Maestru al literaturii (2010).

Este Cavaler al „Ordinului de Onoare" (2016). În 2001 i s-a decernat Medalia „Sfântul Daniil" acordat de Mitropolia Moldovei pentru editarea cărții lui N. Popovschi „Istoria Bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub ruși. Din negura trecutului. Crâmpeie de amintiri", ediție îngrijită de Iurie Colesnic (Chișinău, 2000). Decorat cu Medalia „D. Cantemir" a Academiei de Științe a Moldovei (2010) și cu „Medalia UNESCO Moldova" oferită de Comisia Națională a Republicii Moldova pentru UNESCO (2020).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 222-227; „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 167-169; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 273-276; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 258-263.

Bibliografie selectivă:

Colesnic, Iurie. Alexandru Plămădeală și lecția de veșnicie / Iurie Colesnic. – Ed. 1-a. – Chișinău : Cartier, 2021. – 350 p. – (C(art)ier). – ISBN 978-9975-86-531-9.

Rec.: Lungu, Eugen. Sculptorul și epoca sa // Revista Literară. – 2022. – Nr 5 (70). – P. 10-11.

Colesnic, Iurie. Basarabia necunoscută : [în 3 vol.]. Vol. 3 / Iurie Colesnic. – Chișinău : Cartier, 2019. – 532 p. – ISBN-978-9975-86-392-6.

Colesnic, Iurie. Chișinăul de ieri și de azi = Кишинэу вчера и сегодня / Iurie Colesnic. – Chișinău : Print-Caro, 2020. – 244 p. – ISBN 978-9975-56-779-4.

Colesnic, Iurie. Chișinăul nostru necunoscut / Iurie Colesnic. – Ed. a 3-a, revăzută. – Chișinău : Cartier, 2020. – 632 p. – ISBN 978-9975-79-947-8.

Colesnic, Iurie. Chișinăul și Sfatul Țării / Iurie Colesnic. – [Chișinău] : Cartier, 2023. – ISBN 978-9975-79-947-8.

Colesnic, Iurie. Constantin Stere : O biografie / Iurie Colesnic. – [Chișinău] : Cartier, 2023. – 348 p. – ISBN 978-9975-86-669-9.

***

Colesnic, Iurie. Biblioteca Națională a Republicii Moldova (1832) / Iurie Colesnic, Elena Pintilei // Calendar Național 2022 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; autori: Elena Barbos-Balinschi, Natalia-Maria Șveț, Maria S. Ciobanu [et al.] ; colegiul de redacție: Andrei Eșanu (președinte), Iurie Colesnic (vicepreședinte), Iulian Filip [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 358-362. – ISSN 1857-1549.

Colesnic, Iurie. Casa „Frunzelor de dor" : [casa (locul) unde Ion Druță a scris perla literară „Frunze de dor", în 1957] / Iurie Colesnic // Săptămîna. – 2022. – 2 sept. – P. 6. – ISSN 1857-2332.

Colesnic, Iurie. Fiorii îmi înviorează certitudinile : [In memoriam Nicolae Dabija (1948-2021)] / Iurie Colesnic // Literatura și Arta. – 2021. – 22 iul. – P. 6.

Colesnic, Iurie. Hotelul „Suisse", un fel de panteon basarabean : [Clădirea Bibliotecii Municipale B.P. Hasdeu (Casă de raport cu încăperi pentru funcții sociale, în registrul monumentelor istorice din Republica Moldova)] / Iurie Colesnic // Săptămîna. – 2021. – 6 aug. – P. 6. – ISSN 1857-2332.

Colesnic, Iurie. Istoricul care putea ajunge patriarh : [Mitropolitul Arsenie (Axentie Stadnițchi (1862-1936)] / Iurie Colesnic // Săptămîna. – 2022. – 21 ian. – P. 6. – ISSN 1857-2332.

Colesnic, Iurie. Monumentul nemuririi noastre : [monumentul lui Ștefan cel Mare și Sfânt, autor – sculptorul Alexandru Plămădeală (1888-1940)] / Iurie Colesnic // Altitude : New Air Moldova in-flight magazine. – 2021. – Vara. – P. 66-71. – ISSN 1857-4815.

Colesnic, Iurie. Schițe pentru un portret imaginar : [Corneliu Baba, pictor român] / Iurie Colesnic // Magazin Bibliologic. – 2023. – Nr 3/4. – P. 30-33. – ISSN 1857-1476.

Colesnic, Iurie. Spațiile Bibliotecii Naționale – monumente de istorie și arhitectură. Știute și uitate / Iurie Colesnic // Biblioteca Națională a Republicii Moldova – dimensiune identitară a țării. : 190 de ani de la fondare și trei decenii de la atribuirea statutului de bibliotecă națională / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; director general: Elena Pintilei ; coordonatori de ediție: Vera Osoianu, Angela Drăgănel. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 184-190. – ISBN 978-9975-119-53-5.

Colesnic, Iurie. Treizeci de ani... ca o clipă : [revista „Natura" – 30 de ani de la apariție] / Iurie Colesnic // Natura. – 2020. – Nr 6 (iun.). – P. 9. – ISSN 1857-2677.

Colesnic, Iurie. Un liceu redescoperit de istorie... : [istoria apariției la Chișinău a Liceului Militar „Regele Ferdinand I"] / Iurie Colesnic // Săptămîna. – 2021. – 28 mai. – P. 6. – ISSN 1857-4815.

***

Cu drag de Basarabia : Iurie Colesnic : biobibliografie / ediție

îngrijită: Mariana Harjevschi ; alcătuitori: Lidia Kulikovski, Nadejda Cecoi. – Chișinău : [S. n.], 2016. – 296 p. – (Calea ta spre cunoaștere). – ISBN 978-9975-89-004-5.

***

Baciu, Gheorghe. Iurie Colesnic / Gheorghe Baciu // Personalități de viță moldavă : 125 destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 319-323. – ISBN 978-9975-129-29-9.

Cimpoi, Mihai. Iurie Colesnic / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău // Enciclopedia scriitorilor români contemporani de pretutindeni : (în propria lor viziune) / Mihai Cimpoi, Traian Vasilcău. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 257. – (Colecția „Pasărea Phoenix"). – ISBN 978-9975-3356-8-3. – ISBN 978-9975-3356-7-6.

Ciocanu, Ion. Colesnic Iurie : [fișier biografic] / Ion Ciocanu // Dicționarul general al literaturii române : [în 6 vol.]. Vol. 2 : C-D / Academia Română ; coordonator general: Eugen Simion. – București : Univers Enciclopedic, 2004. – P. 311. – ISBN 973-637-070-4. – ISBN 973-637-072-0.

Colesnic Iurie : [fișier biografic] // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc : [în 5 vol.]. Vol. 1 : (A-C) / coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 587-588. – ISBN 978-606-8698-51-9. – ISBN 978-606-8698-50-2.

Metleaeva, Miroslava. Colesnic, Iurie : [fișier biografic] / Miroslava Metleaeva // Dicționar enciclopedic al scriitorilor basarabeni : [în vol.]. Vol. 1 : A-E / coordonatori: Mihai Cimpoi, Nina Corcinschi, Oxana Gherman [et al.] ; Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu Hașdeu". – Chișinău : UNU, 2023. – P. 315-317. – ISBN 978-9975-179-01-0. – ISBN 978-9975-179-02-07.

Parașciuc, Oxana. Descoperitor de valori istorice : Iurie Colesnic – 65 de ani de la naștere / Oxana Parașciuc // Univers Pedagogic Pro. – 2020. – 10 sept. – P. 4. – ISSN 1857-3282.

Roibu, Nicolae. Scriitorul Iurie Colesnic a publicat o nouă ediție a volumului „Chișinăul nostru necunoscut" / Nicolae Roibu // Cronici din perioada pandemiei : (interviuri, cronici, portrete literare cu și despre oameni de cultură) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 18-19. – ISBN 978-9975-151-37-5.

Tamazlâcaru, Elena. Un erudit printre noi : [Iurie Colesnic – 65 de ani de la naștere] / Elena Tamazlâcaru // Literatura și Arta. – 2020. – 13 aug. – P. 6.

Țarălungă Ecaterina. Colesnic Iurie // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități. – București : AGIR, 2019. – P. 203. – ISBN 978-973-720-763-0. – ISBN 978-973-720-765-4.

Țopa, Tudor. Enciclopedistul miraculos : [Iurie Clesnic – istoric literar, scriitor și politician] / Tudor Țopa // Stejarii neamului / Tudor Țopa. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 299-308. – ISBN 978-5-88554-226-5.

Elena Barbos-Balinschi

Alexandru COJUHARI 1935-2019

Jurist, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Cavaler al „Ordinului de Onoare".

Alexandru Cojuhari s-a născut la 13 august 1935, în com. Trestieni, jud. Hotin (azi, rn. Briceni). A decedat la 17 decembrie 2019, la Chișinău.

În 1955 a absolvit Școala normală (pedagogică) din Soroca. Ulterior a fost înrolat în armată pentru serviciul militar (1955-1958). Între anii 1959 și 1964 a făcut studii la Facultatea de Drept a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM). După absolvirea cu excelență a facultății, este repartizat la Catedra de drept civil și procedură civilă a Facultății de Drept a USM, în funcția de asistent. În 1972 a susținut teza de doctor în drept la Universitatea de Stat „T. Șevcenko" din Kiev, Ucraina, iar în 1991 pe cea de doctor habilitat în drept, specialitatea drept privat (drept procesual civil), la aceeași instituție.

În 1970 i s-a conferit titlul didactic de lector superior, în 1974 și titlul didactico-științific de conferențiar universitar, iar din 1992 titlul științific de profesor universitar.

În perioada 1989-2012 și-a desfășurat activitatea didactică la USM. A deținut funcția de șef al Catedrei de drept și procedură civilă din cadrul Facultății de Drept, apoi pe cea de șef al Catedrei de drept procesual civil (2000-2009). În 2009-2017 a fost profesor universitar la Departamentul Drept Procesual Civil din cadrul Facultății de Drept a USM.

Pe parcursul a peste 50 de ani de activitate didactico-științifică a ținut prelegeri și lecții practice la disciplina fundamentală „Drept procesual civil", cursuri speciale, a condus pregătirea tezelor de licență, masterat și doctorat. A acordat o atenție sporită pregătirii tinerilor cercetători. În decurs de 10 ani (1993-2003) a exercitat funcția de președinte al primului Con-

siliu ştiinţific specializat de conferire a titlurilor ştiinţifice în domeniul dreptului. Odată cu reformarea consiliilor ştiinţifice de susţinere a tezelor de doctorat, în 2003, a fost confirmat ca preşedinte al noului Consiliu ştiinţific specializat, abilitat cu dreptul de a conferi titluri ştiinţifice de doctor în drept şi doctor habilitat în drept la specialitatea drept privat, drept civil; dreptul familiei; drept procesual civil; drept internaţional privat. Sub preşedinţia sa au fost susţinute trei teze de doctor habilitat în drept şi 70 de teze de doctor în drept, dintre care 22 de către cetăţeni străini (Vietnam, Germania, Iran, România).

A publicat peste 150 de lucrări ştiinţifico-didactice (monografii, studii, broşuri, prelegeri, inclusiv circa 80 de articole ştiinţifice, comentarii pe baza legislaţiei, materiale didactice şi metodice etc.), în care a abordat probleme fundamentale de teorie a dreptului procesual civil, precum şi de aplicare a normelor de drept procesual civil în practica judiciară. Printre acestea: „Culegere de scheme la drept procesual civil" (1994); „Situaţii de drept la procedura civilă" (2005); „Situaţii de drept pentru lecţii practice la proces civil şi recomandări metodice" (2006); „Drept procesual civil" (2009) ş.a.

Alexandru Cojuhari a contribuit la elaborarea şi perfecţionarea legislaţiei Republicii Moldova, participând în activitatea diferitor comisii care au pregătit sau au expertizat proiecte de legi. A fost membru al Consiliului ştiinţifico-consultativ pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, al Consiliului pentru problemele ştiinţei şi dezvoltării umane durabile de pe lângă Preşedintele Republicii Moldova, al Consiliului ştiinţifico-consultativ pe lângă Curtea Constituţională, al grupului de experţi ai Comisiei Superioare de Atestare în ştiinţe socioumane, al grupului de experţi independenţi ai Consiliului Suprem pentru Ştiinţă şi Dezvoltare Tehnologică. Este unul dintre autorii actualului Cod de procedură civilă din 2003.

A avut comunicări la diferite foruri ştiinţifice internaţionale din domeniu. A participat la congrese, conferinţe, seminare, colocvii internaţionale cu referate şi comunicări ştiinţifice, printre care: Congresul al XI-lea al Asociaţiei Internaţionale în Drept Procesual (Viena, Austria, 1999); Colocviul internaţional pentru „Problemele fundamentale ale dreptului procesual civil" (Gent, Belgia, 2000); Conferinţa internaţională „Reformele dreptului procesual civil în ţările din CSI" (Kiel, Germania, 2000); cel de al XII-lea Congres internaţional pentru problemele dreptului procesual (Jalapa, Mexic, 2003) ş.a.

Activitatea didactico-ştiinţifică a lui Alexandru Cojuhari a fost apreciată cu numeroase diplome ale USM şi ale Ministerului Educaţiei. I s-au acordat distincţiile: „Veteran al Muncii" (1984), „Meritul Civic" (1996). În 2011 i s-a conferit „Ordinul de Onoare".

A se vedea şi articolul din „Calendar Naţional 2010". – Chişinău, 2010. – P. 169-170.

Bibliografie selectivă:

Cojuhari, **Alexandru**. Situaţii de drept la procedura civilă / Alexandru Cojuhari. – Chişinău : CEP USM, 2005. – 286 p.

Drept procesual civil. Partea generală / Elena Belei, Ana Borş, Felicia Chifa [et al.] ; redactor ştiinţific: Alexandru Cojuhari. – Chişinău : Lexon-Prim, 2016. – 462 p. – ISBN 978-9975-4072-9-8.

Drept procesual civil. Partea specială / Elena Belei, Ana Borş, Felicia Chifa [et al.] ; redactor ştiinţific: Alexandru Cojuhari. – Chişinău : [S. n.], 2016. – 490 p. – ISBN 978- 9975-4072-2-9.

Drept procesual civil. Partea specială : Curs universitar / Elena Belei, Felicia Chifa, Alexandru Cojuhari [et al.] ; redactor ştiinţific: Alexandru Cojuhari. – Chişinău : [S. n.], 2009. – 440 p. – ISBN 978-9975-78-784-0.

Situaţii de drept pentru lecţii practice la proces civil şi recomandări metodice / Elena Belei, Alexandru Cojuhari, Vasile Creţu [et al.]. – Chişinău : CEP USM, 2006. – 296 p.

***

Cruglıţchi, Tatiana. Cumulul cerinţelor faţă de actele procedurale civile / Tatiana Cruglıţchi, Alexandru Cojuhari // Colocviul Ştiinţific „Orientări actuale în cercetarea doctorală", Ediţia a 7-a, 7 decembrie 2017, Bălţi. – Bălţi : [S. n.], 2017. – P. 72-73.

***

Rusnac, **Gheorghe**. Cojuhari Alexandru / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cosma // Profesorii Universităţii de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicţionar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cosma. – Chişinău : USM, 2001. – P. 57-59. – ISBN 9975-70-051-9.

Maria S. Ciobanu

Barbu THEODORESCU
1905-1979

Istoric literar român, doctor în litere și filozofie, folclorist, biograf, bibliograf, editor.

S-a născut la 14 august 1905, la Craiova, a decedat la 18 ianuarie 1979, la București.

A învățat la Liceul Național din Craiova, după care a urmat cursurile Facultății de Litere și Filozofie din București. În paralel, s-a înscris la Facultatea de Drept din București. A susținut doctoratul în litere și filozofie, cu teza „Istoria bibliografiei române" (1939). Ca elev, a frecventat biblioteca Fundației „Alexandru și Aristia Aman" din Craiova.

A urmat diferite specializări în Elveția, Italia și Franța (1929-1931).

În anii de școală a tradus piesa „Les grandes de Pierre Veber" și „Serge Basset", publicată și jucată pe scena Teatrului Național din Craiova.

În timpul studenției a lucrat ca bibliotecar la Biblioteca Academiei Române (1926-1929) și a activat în cadrul Institutului de Literatură al lui M. Dragomirescu. Între 1930 și 1948 îndeplinește funcția de redactor-șef al revistei „Vremea", colaborând cu M. Eliade, G. Galaction, G. Călinescu ș.a. A fost subdirector în cadrul Fundației pentru Literatură și Artă, secretar al Uniunii Fundațiilor Culturale.

A devenit secretar al istoricului N. Iorga, iar în perioada 1931-1932 a îndeplinit funcția de director de cabinet al președintelui Consiliului de Miniștri. A activat ca profesor de liceu în București, apoi asistent, lector și conferențiar universitar la Universitatea din Craiova (din 1960) și la Universitatea din București (1966-1971).

A colaborat la organizarea cursurilor Universității Populare din Vălenii de Munte și la Liga Culturală.

Întreaga sa activitate a fost consacrată explorării, studierii și sistematizării vastei opere a lui N. Iorga, care a lăsat moștenire 1 250 de cărți și peste 25 de mii de articole publicate prin ziarele vremii. Barbu Theodorescu și-a propus să le sistematizeze și să redacteze bibliografia lucrărilor savantului, așa încât în 1931 publică „Bibliografia operei lui Nicolae Iorga". Ulterior a reluat proiectul bibliografiei lui N. Iorga și a republicat (1976) primul volum dedicat numai înregistrării cărților în fișe dezvoltate (cu sumarele volumelor), cu adnotări, citate și o cronologie de peste 100 de pagini.

A editat și corespondența lui N. Iorga, selectiv, din anii 1890-1912 și a scris biografia lui N. Iorga, pe care a publicat-o (1968) în colecția „Oameni de seamă".

Printre cele mai valoroase lucrări semnate de Barbu Theodorescu sunt: „Nicolae Iorga" (1931); „Tipografia olteană" (1931); „Bibliografia istorică și literară a lui Nicolae Iorga, 1890-1934" (vol. I, 1935); „Bibliografia politică, socială și economică a lui Nicolae Iorga, 1890-1934" (vol. II, 1937); „Academia Română. Publicațiile fondului Elena Simu" (1938); „Manualul bibliotecarului" (1939, primul manual de organizare a bibliotecilor); „Cultura italiană în România" (1942); „Folclor literar românesc" (1967, în colaborare cu O. Păun); „Nicolae Iorga" (1968); „Constantin Lecca" (1969); „Biografia școlară a lui Nicolae Iorga. Studii și documente" (1970).

A avut și preocupări de folclor în perioada activității universitare.

Lucrarea „Istoria bibliografiei române", republicată în 1972, este o schiță istorică și de descriere a instituțiilor care au precedat și au fundamentat preocupările bibliografice din România. Studiul cuprinde istoricul cataloagelor de librărie ale lui I. Heliade Rădulescu, cataloagele bibliotecilor de împrumut din prima jumătate a secolului al XIX-lea („cabinetele de lectura"), activitatea precursorilor A. Odobescu, B. P. Hasdeu, I. Bianu ș.a. până la începutul activității de organizare și bibliografiere a Bibliotecii Academiei. Noua ediție este completată cu trei capitole, în care sunt prezentate portretele marilor bibliografi români I. Bianu, N. Hodoș, Al. Sadi Ionescu, Il. Chendi, Gh. Adamescu, I. Crăciun, N. Georgescu-Tistu. Partea a doua cuprinde lucrări de sinteză, monografii, bibliografii apărute în anii '20-'60 ai secolului XX și este structurată pe domenii de știință.

Barbu Theodorescu a mai publicat contribuții de istorie literară consacrate istoriei tipografiilor de peste Olt, începuturilor literare ale lui M. Sadoveanu, relației emi-

nescianismului cu sămănătorismul. Schița de bibliografie eminesciană pe care și-a propus s-o realizeze a rămas, alături de altele de acest gen, în paginile revistelor.

A colaborat la revistele „Boabe de grâu", „Vremea", „Convorbiri literare" s.a.

A fost membru al Societății interbelice a profesorilor secundari „Prietenii istoriei literare" (din 1926).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 227.

Bibliografie selectivă:

Iorga, **Nicolae**. Cugetări / Nicolae Iorga, Barbu Theodorescu ; ediție îngrijită de Barbu Theodorescu. – [S. l.] : Editura Tineretului, [S. a.]. – 303 p.

Iorga, **Nicolae**. Pagini de tinerețe : studiu și documente. Vol. 1 / Nicolae Iorga ; ediție alcătuită, prefațată și bibliografie de Barbu Theodorescu. – București : Editura pentru Literatură, 1968. – 329 p.

Iorga, **Nicolae**. Scrieri despre artă : Antologie / Nicolae Iorga ; antologie și prefața de Barbu Theodorescu. – București : Meridiane, 1968. – 382 p.

Scrisori către Nicolae Iorga. Vol. 1 : 1890-1901 / ediție îngrijită de Barbu Theodorescu. – București : Minerva, 1972. – 630 p.

Theodorescu, **Barbu**. Folclor literar românesc / Barbu Theodorescu, Octav Păun. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 1967. – 280 p.

Theodorescu, **Barbu**. Istoria bibliografiei române / Barbu Theodorescu. – București : Editura Enciclopedică Română, 1972. – 432 p.

Rec.: Anghelescu, Mircea // România Literară. – 1972. – Nr 30. – P. 13.

***Rec.: Popișteanu, Ioan* // Tomis (Constanța). – 1973. – Nr 4. – P. 13.

Rec.: Stoica, Ion // Revista bibliotecilor. – 1972. – Nr 11. – P. 686-689.

Theodorescu, **Barbu**. Nicolae Iorga (1871-1840) : [Bibliografie] / Barbu Theodorescu. – București : Editura Științifică și Enciclopedică : Editura Militară, 1976. – 576 p.

***

****Theodorescu**, **Barbu**. Biblioteca romana din Paris / Barbu Theodorescu // Călăuza bibliotecarului. – 1964. – Nr 7. – P. 423-426.

****Theodorescu**, **Barbu**. Bibliotecile bucureștene din jurul anului 1900 / Barbu Theodorescu // Călăuza bibliotecarului. – 1957. – Nr 12. – P. 20-22.

****Theodorescu**, **Barbu**. Ion Bianu 1856-1935 / Barbu Theodorescu // Studii și cercetări de documentare și bibliologie. – 1966. – Nr 1. – P. 35-42.

****Theodorescu**, **Barbu**. La centenarul Bibliotecii Academiei / Barbu Theodorescu // Steaua (Cluj-Napoca). – 1967. – Nr 10. – P. 64-68.

****Theodorescu**, **Barbu**. Nicolae Iorga și biblioteca / Barbu Theodorescu // Studii și cercetări de documentare și bibliologie. – 1965. – Nr 2. – P. 163-170.

***

****Chiriță**, **Marcela**. Personalități ale biblioteconomiei românești – Barbu Theodorescu / Marcela Chiriță // Bibliopolis (Buzău). – 2005. – Nr 1. – P. 17.

Corbu, **Gheorghe**. Scurt istoric al tehnicii de bibliotecă din țara noastră. (XI) / Gheorge Corbu, Marie-Hélène Dinu, Constantin Mătușoiu // Biblioteca. – 2005. – Nr 8. – P. 243-245.

Regneală, **Mircea**. Curs elementar de biblioteconomie (VIII) : [cu referire la Barbu Tehodorescu] / Mircea Regneală // Biblioteca. – 2005. – Nr 9. – P. 270-271.

Theodorescu, **Barbu** : [fișier biografic] // Biblioteca Județeană „Alexandru și Aristia Aman" : [site]. – URL: http://aman.ro/betawp/wp-content/uploads/personalitati/T/theodorescu%20barbu.pdf (accesat : 24.07.2024).

Elena Harconița

Iancu FLONDOR 1865-1924

Om politic român din Bucovina, doctor în drept, editor, deputat în Dieta Bucovinei, ministru, militant pentru unirea cu Regatul României.

S-a născut la 16 august 1865, în or. Storojineț din Bucovina de Nord, Imperiul Austro-Ungar, azi Ucraina. A decedat la 19 octombrie 1924, la Cernăuți și a fost înmormântat la Storojineț.

Provine dintr-o bogată familie nobiliară. Tatăl său, Gheorghe cavaler de Flondor, a fost un proeminent lider politic, a deținut dregătorii și a avut moșii în Moldova.

Iancu Flondor și-a făcut studiile la Liceul german din Cernăuți (1872-1884). Și-a continuat studiile la Facultatea de Drept a Universității „F. Joseph" din Viena (1885-1888). După facultate, a revenit în Cernăuți pentru a-și satisface stagiul militar și în 1887 a obținut brevetul de locotenent în rezervă al unui regiment de husari din armata austriacă. Ulterior a obținut titlul de doctor în drept la Universitatea din Viena (1894).

Revine în Bucovina după moartea tatălui său și își asumă administrarea moșiilor familiei. Ia decizia să continue și activitatea politică a

tatălui, implicându-se în lupta politică a românilor din Imperiul Austro-Ungar pentru drepturile lor naționale. Devine rapid un important reprezentant al românilor din Bucovina. Astfel a câștigat un loc de deputat în Dieta Bucovinei (1895-1904).

A ajutat financiar apariția ziarului „Patria" (1897-1900).

În 1902 a fondat Partidul Național Poporal, iar în 1909 a devenit președinte al Partidului Român. În memoriul pe care îl trimite lui I. Brătianu (1915) avertiza că, în contextul izbucnirii Primului Război Mondial, ucrainenii doresc să încorporeze Nordul Bucovinei în Imperiul Rus. În urma acestui memoriu, Cernăuțiul a ajuns sub controlul unui detașament de ardeleni comandat de I. Lazăr, iar I. Flondor convoacă Congresul General al Bucovinei, care votează Unirea cu Regatul României.

Iancu Flondor a fost desemnat șef al delegației bucovinene, care a dus Regelui Ferdinand I declarația de unire. Și-a continuat activitatea în România Mare, fiind ministru al Bucovinei în guvernul din București, condus de Ion I. C. Brătianu (decembrie 1918-aprilie 1919). În 1919 a demisionat din funcția de ministru delegat pentru Bucovina de la Cernăuți, pentru că Brătianu refuzase să acorde Bucovinei autonomie provincială. Se retrage definitiv din politică și își petrece ultimii ani de viață la conacul său din Storojineț.

În anul 1918 Regele Ferdinand i-a acordat Marea Cruce a Ordinului „Coroana României".

Pentru înveșnicirea memoriei lui Iancu Flondor, la Rădăuți a fost dezvelit un bust (sculptor: M. Mănăstireanu, 2009). O stradă din sectorul 2 al Bucureștiului îi poartă numele. În 2018 chipul lui Iancu Flondor a fost reprodus pe o ștampilă a României.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2014". – Chișinău, 2014. – P. 316-317.

Bibliografie selectivă:

Apelul Președintelui Consiliului Național al Bucovinei, Iancu Flondor, către poporul roman // Unirea Basarabiei și a Bucovinei cu România, 1917-1918 : Documente / antologie de Ion Calafeteanu și Viorica-Pompilia Moisuc. – Chișinău : Hyperion, 1995. – P. 267-268. – ISBN 5-368-01829-0.

***

Iancu Flondor, Bucovina și România Mare : documente și scrisori / ediție de Andrei Popescu. – București : Humanitas, 2017. – 36 p. – ISBN 978-973-50-5907-1.

***

Tcaciuc-Albu, **N**. O amintire despre Iancu Flondor / N. Tcaciuc-Albu // Iancu Flondor – Eroul Bucovinei. – Chișinău : Spafarii, 1992. – 21 p.

Vasilescu, **Virgil**. Iancu Flondor (1865-1924) / Virgil Vasilescu // Cîrmuitorii neamului românesc. – Chișinău : Cartier, 2001. – 191 p. – ISBN 9975-79-102-6.

***

Gafița, Vlad. Repere istoriografice despre activitatea politică a lui Iancu Flondor la finele secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea / Vlad Gafița // Revista de istorie a Moldovei. – 2011. – Nr 3/4. – P. 44-71. – ISSN 0236-3100.

Grecov Iuri. Flondor Iancu (1865-1924) / Iuri Grekov // România în chipuri : Enciclopedie de la A la Z. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 2000. – P. 67. – ISBN 9975-68-048-8.

Hrenciuc, Daniel. Familia Flondor versus destinul Bucovinei istorice / Daniel Hrenciuc. – Cluj-Napoca : Mega, 2018. – P. 92.

Iorga, N. Oameni cari au fost. Vol. 2 / N. Iorga ; [cu referire la Iancu Flondor]. – București : Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II", 1935. – P. 366.

Irimescu, **Gavril**. Scrisori către și de la Iancu Flondor din anii 1918-1924 privind viața politică românească / Gavril Irimescu // Codrul Cosminului : Analele Științifice ale Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava. – Seria Istorie. – 2000-2001. – Nr 6/7. – P. 401. – ISSN 1224-032X.

Nandriș, **Grigore**. Iancu Flondor (1865-1924) / Grigore Nandriș // Unirea Bucovinei (27 octombrie 1918 – 27 octombrie 1933). – Cernăuți : [S. n.], 1934. – P. 28-35.

Nistor, **Ion I**. Unirea Bucovinei. 28 noiembrie 1918. Studii și documente : [cu referire la Iancu Flondor] / Ion I. Nistor. – Cluj-Napoca : Napoca Star, 2010. – P. 58.

Pintescu, Florin. Concepții politice la Iancu Flondor și Ion Nistor / Florin Pintescu // Codrul Cosminului : Analele Științifice ale Universității „Ștefan cel Mare" din Suceava : Seria Istorie. – 1995. – Nr 1. – P. 254. – ISSN 1224-032X.

Pogorevici, Ana-Gabriela. Iancu Flondor – activitatea politică în ultimii ani ai vieții / Ana-Gabriela Pogorevici // Analele Bucovinei. – 2016. – Nr 2. – P. 413-434.

Satco, Emil. Flondor Iancu // Emil Satco. Enciclopedia Bucovinei. Personalități, localități, societăți, presă, instituții. Vol. 1 / Emil Satco, Alis Niculică. – Suceava : Karl A. Romstorfer, 2018. – P. 407-408. – ISBN 978-606-8698-22-9.

Maria S. Ciobanu

Antonie ABLOV
1905-1978

Savant, specialist în domeniul chimiei organice, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, cercetător științific, membru titular al Academiei de Științe a RSS Moldovenești.

S-a născut la 16 august 1905, la Odesa, într-o familie de funcționari. A decedat la 18 mai 1978 și a fost înmormântat la Cimitirul Central din Chișinău.

A absolvit gimnaziul din Belgorod-Dnetstrovsk (1923), apoi Facultatea de Chimie, Fizică și Matematică, secția de chimie (1928), a Universității din Iași (astăzi, Universitatea „Al I. Cuza" din Iași). A obținut diploma de inginer după absolvirea, în 1931, a Institutului Chimico-Tehnologic din Iași. În 1932 a susținut la Universitatea din Iași teza de doctorat „Influența substituenților în baze și în anioni asupra numărului de coordinație a metalului".

În perioada 1927-1939 a activat la Universitatea din Iași în calitate de asistent în Laboratorul de chimie anorganică. A fost inginer-chimist cercetător în Laboratorul de prelucrare a țițeiului al rafinăriei de petrol „Astra Română" din Ploiești (1939-1940).

Deși i s-a propus să lucreze în SUA pentru Compania britanico-olandeză „Royal Dutch Shell", Antonie Ablov a ales să revină la Chișinău, unde fusese solicitat pentru funcția de șef de catedră la Institutul Agricol „M. Frunze" (ulterior, Universitatea Agrară de Stat din Moldova), funcție pe care a deținut-o între 1940 și 1946.

A condus catedra și în anii 1941-1944, în timpul evacuării la Institutul din Sverdlovsk, unde, pe lângă activitatea didactică, a realizat cercetări științifice. Teza de doctor habilitat („Despre esența legăturilor chimice și stereochimia compușilor complecși") a susținut-o în 1944, la Universitatea de Stat „V. Ulianov-Lenin" din Kazan. În 1945 i s-a conferit titlul de profesor universitar.

A fost șef al Catedrei de chimie a Institutului Pedagogic de Stat Moldovenesc (1945, 1949), a profesat la Institutul Agricol din Chișinău și la Institutul de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu"). Este unul dintre fondatorii Facultății de Chimie a Universității de Stat din Chișinău (1946, astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), primul decan al acesteia, șef de catedră (1946-1959) și profesor (1946-1978) la Catedra de chimie anorganică. A deținut și funcția de prorector pentru activitate didactică și științifică a acestei instituții (1946-1948).

Activitatea științifică a început-o sub îndrumarea chimistului și omului politic român N. Costăchescu, semnând, în coautorat cu acesta (1930), prima sa lucrare științifică cu o temă preluată doi ani mai târziu în teza de doctorat.

În 1954 a fost desemnat în calitate de șef al Laboratorului de chimie analitică al Filialei Moldovenești a Academiei de Științe (AȘ) a URSS, redenumit în Secție de chimie (1955), apoi Secție de chimie anorganică (1957). A condus Laboratorul de chimie a compușilor coordinativi al Institutului de Chimie (1975-1978) al Academiei de Științe a RSS Moldovenești. În 1965, pe baze obștești (de voluntariat), devine director al Institutului de Chimie al AȘ a RSS Moldovenești.

Nu semna niciun manuscris până nu se convingea de autenticitatea rezultatelor științifice. Era exigent în selectarea cadrelor. Audiențele cu cercetătorii durau ore în șir, așa că angajații făceau coadă ca să se întrețină cu el, în biroul de la etajul doi al institutului. În 1975 a fost eliberat din funcția de director interimar al Institutului de Chimie „pentru gestionarea nesatisfăcătoare a activităților științifice și științifico-organizaționale și a educației personalului Institutului de Chimie". Antonie Ablov explica această eliberare prin faptul că a refuzat propunerea lui I. Bodiul, primul secretar al Partidului Comunist (PC) al RSS Moldovenești (1961-1980), de a ocupa funcția de rector al Universității de Stat din Chișinău, spunându-i că este savant, nu administrator.

Membru titular al AȘ a RSS Moldovenești (1961). A fost academician-coordonator al Secției de științe naturale și tehnice (1961-1964), membru al Prezidiului AȘ a RSS

Moldovenești (1961–1978).

A constituit școala științifică a chimiei compușilor coordinativi. Cercetările sale în domeniul dioximaților metalelor de tranziție reprezintă o pagină aparte în istoria mondială a chimiei coordinative și un jalon important în dezvoltarea chimiei coordinative ca știință. A descoperit un nou tip de izomerie la trans-dioximații cobaltului (III), numit „Carte întredeschisă".

Antonie Ablov a desfășurat importante cercetări științifice. Rezultatele cercetărilor sale în domeniul dioximaților metalelor de tranziție s-au soldat cu publicarea a 198 de lucrări științifice (din totalul de 762), 61 de rapoarte la conferințe. Antonie Ablov este autorul a două monografii: „Nomenclatorul chimiei anorganice" (coautor D. Batâr, 1962) și „Legăturile chimice în compuși complecși" (în rusă, coautor I. Bersuker, 1962), prima monografie în URSS în domeniul chimiei legăturilor în complecși.

A participat la 221 de conferințe și simpozioane științifice din URSS și peste hotarele ei în domeniul chimiei anorganice, coordinative și cristalochimiei. A inițiat în 1962, la Chișinău, Conferința științifică „Metode fizice în chimia coordinativă", devenită tradițională o dată la trei ani, la aceasta, după decesul său, sunt asociate Lecturile „In memoriam academicianul A. Ablov". Sub îndrumarea savantului, 65 de persoane au susținut teza de doctor, iar 10 teza de doctor habilitat în științe. Printre discipolii săi se numără academicianul I. Bersuker, doctorii habilitați N. Samusi, D. Batâr ș.a. A fost membru al colegiilor de redacție ale mai multor reviste științifice.

Întrucât a făcut studii și și-a început cariera științifică în România interbelică, Antonie Ablov s-a aflat mereu în vizorul serviciilor de securitate politice sovietice. Probitatea lui ideologică a fost marcată de faptul că savantul absolvise Universitatea Marxist-Leninistă aflată sub egida Comitetul Executiv al PC (b) din Moldova (1950-1952), studiile aici fiind considerate superioare.

A fost distins cu: Medalia „Pentru munca glorioasă în cel de-Al Doilea Război Mondial" (1945), Medalia „În memoria sărbătoririi a 800 de ani ai Moscovei" (1948), Ordinul „Insigna de Onoare" (1949), Diploma de onoare a Prezidiumului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești pentru merite în muncă și cu prilejul aniversării de 60 de ani (1965), Ordinul „Revoluția din Octombrie" (1971). I-a fost acordat titlul de Om de știință emerit (în 1966) pentru munca științifică, pedagogică și obștească îndelungată, fiind înscris (în 1967) în „Cartea de aur de onoare a RSS Moldovenești". I s-a conferit post-mortem Premiul de Stat al RSS Moldovenești în domeniul științei și tehnicii (1983).

O stradă din vecinătatea Institutului de Chimie al Universității de Stat din Moldova îi poartă numele. În 2007 Poșta Moldovei a emis marca poștală „Anton Ablov, chimist, academician. 1905-1978".

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 276-277.

Bibliografie selectivă:

Ablov, Anton V. Nomenclatorul chimiei anorganice / Ablov Anton V. Batâr, D.G. – Chișinău : Știința, 1962. – 116 p.

***

Ablov Anton Vasile. Dosarul personal. Arhiva Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei. D. 5717. – 241 file.

***

Ablov Anton // Membrii Academiei de Științe a Moldovei : Dicționar : 1961-2006. – Chișinău : Știința, 2006. – P. 11-13.

Demir, Dragnev. Ablov Anton / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov // Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități (1946-1961-2021) : Album enciclopedic / Demir Demir, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan", 2021. – P. 128.

Lupașcu, Tudor. Academicianul Antonie Ablov (1905-1978) între viața privată și activitatea științifică / Tudor Lupașcu, Iulia Malcoci, Ion Valer Xenofontov // Akademos. – 2021. – Nr 1 (60). – P. 83-90. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Malcoci, Iulia. Academicianul Antonie Ablov (1905-1978) : specialist „repatriat" de la Ploiești în anul 1940 (I) / Iulia Malcoci, Ion Valer Xenofontov // Evrika. – 2019. – Nr 10/12. – P. 60-64. – ISSN 1220-4935.

Malcoci, Iulia. Academicianul Antonie Ablov (1905-1978) : specialist „repatriat" de la Ploiești în anul 1940 (II) / Iulia Malcoci, Ion Valer Xenofontov // Evrika. – 2020. – Nr 1/3. – P. 45-49. – ISSN 1220-4935.

Ion Valer Xenofontov

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU 1940

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (UPSC) este o instituție de învățământ care are drept scop formarea inițială și continuă de nivel superior a specialiștilor în domeniile: științe ale educației, arte, filologie, științe chimice, biologice și fizice, servicii publice, tehnologii informaționale și comunicații ș.a. Instituția asigură calificări profesionale competitive pe piața muncii, precum și ghidare în cercetarea științifică și valorificarea rezultatelor acestora.

Este una dintre cele mai vechi instituții de învățământ superior din Republica Moldova, fondată la 16 august 1940, în conformitate cu Hotărârea Guvernului RSS Moldovenești, cu denumirea inițială Institutul Pedagogic Moldovenesc de Stat. În 1955 a fost redenumită în Institutul Pedagogic de Stat „Ion Creangă” din Chișinău. În baza Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 330 din 21 mai 1992 Cu privire la reorganizarea sistemului învățământului universitar, Institutul este reorganizat în Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (UPSC).

În perioada celui de-Al Doilea Război Mondial, instituția a fost evacuată (1941) în reg. Cikalov, după care a revenit (1944) cu un corp profesoral constituit din cadre didactice și savanți de la centrele universitare din Iași, București, Roma, Kiev, Varșovia, Leningrad, Moscova etc.

În anul constituirii, instituția întrunea cinci facultăți: Istorie și Filologie, Fizică, Matematică, Biologie, Geografie. A fost deschisă secția de aspirantură (1946), azi doctorantură, unde se pregăteau specialiști în domeniul filologiei, istoriei, matematicii, fizicii, botanicii etc. În anul 1948 a început formarea specialiștilor de limbile engleză și franceză în cadrul Facultății de Limbi Moderne, iar în 1949 a fost deschisă Facultatea de Cultură Fizică.

În anii ’50 la cele șapte facultăți: Filologie, Istorie, Fizică și Matematică, Biologie, Geografie, Limbi Moderne și Cultură Fizică, își făceau studiile 2 368 de studenți, activau 99 de profesori, inclusiv 24 cu titlu științific.

La mijlocul anilor ’50, din nou au loc reorganizări în învățământul superior din RSS Moldovenească. Institutului Pedagogic de Stat din Chișinău i se conferă numele „Ion Creangă”, iar Facultatea de Limbi Străine este transferată la Institutul Pedagogic din Bălți și cea de Științe ale Naturii și Geografie la Institutul Pedagogic din Tiraspol.

În anul 1960, Institutul este comasat cu Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), facultățile Istorie, Filologie, Fizică și Matematică, Cultură Fizică au fost transmise Universității de Stat, iar secția claselor primare la Institutul Pedagogic de Stat „Alecu Russo” din Bălți.

În conformitate cu Hotărârea Sovietului de Miniștri al RSS Moldovenești (1967), Institutul este restabilit cu trei facultăți: Fizică și Matematică, Filologie, Cultură Fizică. Se deschide specialitatea defectologie (1970), în baza căreia a fost creată Facultatea de Defectologie (1973), astăzi Facultatea de Psihologie și Psihopedagogie Specială. La începutul anilor `70 este instituită specialitatea istorie și pedagogie, ulterior înființându-se Facultatea de Istorie și Etnopedagogie.

În anul 1975 este deschisă Facultatea de Perfecționare a Conducătorilor din Sistemul învățământului preuniversitar. La începutul anilor `80, Facultatea de Fizică și Matematică a fost reprofilată în Facultate de Arte Plastice și Design. La 1 septembrie 1985 își începe activitatea Facultatea de Pedagogie, pentru pregătirea pedagogilor la clasele primare și a educatorilor pentru instituțiile preșcolare. În anul 1991 Facultatea de Cultură Fizică este transferată la Institutul Național de Educație Fizică și Sport, înființat în baza Hotărârii Guvernului nr. 289 din 6 iunie 1991, ulterior Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport. A fost reluată (1993) formarea specialiștilor la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine: limbile engleză, germană, franceză, italiană.

Instituția a fost acreditată de Guvernul Republicii Moldova în anul 2002, iar în 2008 a fost reacreditată. Între anii 2003 și

2006, a fost implementat Sistemul European de Credite Transferabile, ceea ce a facilitat mobilitatea studenților și a profesorilor, posibilitatea de a participa în diferite proiecte și programe academice internaționale. În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 485 din 13.07.2022 Cu privire la reorganizarea prin fuziune (absorbție) a unor instituții din domeniile educației, cercetării și inovării, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău a fost reorganizată prin fuziunea (absorbția) Universității de Stat din Tiraspol, a Institutului de Științe ale Educației, a Institutului de Formare Continuă.

În diferite perioade, conducerea Institutului a fost asigurată de personalități notorii: Macarie Radul (august 1940-martie 1941), Simion Afteniuc (martie 1941-mai 1942), Natalia Agasieva (mai 1942–februarie 1943), Macarie Radul (februarie 1943-noiembrie 1944), Mihail Pavlov (octombrie 1944-octombrie 1945), Afanasie Baranovschi (octombrie 1945-februarie 1952), Ion D. Ciobanu (februarie 1952-iunie 1956), Andrei Grecul (iunie 1956-1960).

Galeria managerială este completată de rectorii: Nichita Chiricenco (1967-1975), Ion Borșevici (1975-1992), Ion Guțu (1992-martie 2009), Mihail Grosu (rector interimar) (martie 2009-septembrie 2010), Nicolae Chicuș (septembrie 2010-septembrie 2020), actualmente, rector al UPSC este Alexandra Barbăneagră (din 7 decembrie 2020).

De-a lungul timpului, UPSC a pregătit peste 32 de mii de specialiști, în mare cadre didactice, potrivit solicitărilor pieței muncii.

În anul 2024, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău este reprezentată de opt facultăți: Arte Plastice și Design, Filologie și Istorie, Limbi și Literaturi Străine, Psihologie și Psihopedagogie Specială, Științe ale Educației, Fizică, Matematică și Tehnologii Informaționale, Biologie și Chimie, Geografie.

În ultimii ani a fost reînnoit nomenclatorul specialităților, corespunzător a fost modernizată oferta educațională și au fost actualizate planurile de învățământ la programele de studii. Anual, la cele peste 207 de programe de studii la ciclul I, licență, și ciclul II, master, în cadrul celor opt facultăți, absolvă peste 1 000 de studenți, atât cadre didactice, cât și specialiști în varii domenii profesionale. Procesele didactic și de cercetare sunt asigurate de circa 21 de profesori universitari, 25 de doctori habilitați, 195 de doctori în științe, peste 151 de conferențiari universitari, dar și lectori, asistenți universitari, cercetători științifici.

Procesul didactic se desfășoară în conformitate cu sistemul Bologna, în trei cicluri, în limbile română, rusă și engleză: ciclul I – studii superioare de licență, ciclul II – studii superioare de masterat, ciclul III – doctorat.

Secția doctorat a fost redeschisă în 1993 și, actualmente, sunt oferite studii postuniversitare în cadrul a trei școli doctorale: Științe ale Educației; Psihologie; Istorie, Patrimoniu Cultural, Modernitate.

În anul 2017, UPSC a fost acreditată ca Organizație competitivă pe plan internațional (categoria B). Școala Doctorală de Științe ale Educației atrage atenția cercetătorilor din afara țării. Circa 80% din doctoranzi sunt din România, Ucraina, Turcia și Israel. Cercetările se desfășoară în cadrul mai multor centre: Centrul Național de Inovații Digitale în Educație (CNIDE) „Clasa Viitorului", Centrul de Formare Continuă și Leadership, Centrul de Formare și Documentare, Institutul de Cercetare, Inovații și Transfer Tehnologic. Diseminarea rezultatelor cercetărilor științifice se realizează cu ajutorul Centrului Editorial-Poligrafic.

Laboratoarele științifice sunt patru la număr: Laboratorul de cercetare în securitate psihologică (LabSP), Laboratorul de cercetări interdisciplinare în arheologie (ArheoTop), Laboratorul de cercetare științifică „Dezvoltarea Resurselor Educaționale Digitale", Laboratorul științific „Pedagogie inovativă și dezvoltare personală". Acestea deschid oportunități pentru investigațiile moderne ale cadrelor didactice și ale tinerilor cercetători. Funcționează Centrul de Videoconferințe, dotat cu sistem performant de comunicații. Datorită implicării Centrului Național de Inovații Digitale în Educație „Clasa Viitorului", Universitatea are acces în mod gratuit la platformele G Suite pentru Educație, Microsoft Office 365 A1, care pot fi utilizate în procesul de predare-învățare-evaluare prin Go-

ogle Classroom sau Microsoft Teams, inclusiv pentru organizarea conferințelor prin Meet și Teams, precum și platforma MOODLE. Anual, circa 1 000 de cadre didactice din Republica Moldova, România, Ucraina sunt instruite pentru aplicarea noilor tehnologii în școală, în vederea dezvoltării competențelor lingvistice etc.

Centrul de Formare Continuă (fondat în 1975) a dezvoltat un program complex de oferte educaționale de formare, orientate spre dezvoltarea competențelor-cheie, amplificarea competențelor profesionale, utilizarea competențelor transversale.

UPSC este fondatoare a cinci reviste științifice aflate în acces deschis, care pot fi accesate de pe site-ul instituției în Instrumentul Bibliometric Național (IBN) și alte baze de date: revista științifică de pedagogie și psihologie „Univers pedagogic", fondată în 2003, acreditată de Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al Academiei de Științe și de Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare (CNAA) la categoria „B"; revista „Psihologie", fondată în anul 2007, clasificată la categoria „B"; revista „Plural: Istorie, cultură, societate", fondată în 2013, clasificată la categoria „A"; revista „Acta et commentationes. Științe ale Educației", fondată în 2012, este succesoarea revistelor „Acta et commentationes", seria „Științe filologice, psihologice, pedagogice și social-politice" și a „Analelor științifice ale Universității de Stat din Tiraspol", editate anual în trei volume; Revista „Acta et commentationes. Științe Exacte și ale Naturii", fondată în 2016, categoria „B".

UPSC dispune de Bibliotecă Științifică cu șase săli de lectură, săli de calculatoare conectate la Internet. Campusul universitar, cu cele opt blocuri de studii ale UPSC pun la dispoziția beneficiarilor peste 150 de aule pentru desfășurarea procesului instructiv, 20 de spații multifuncționale, 15 laboratoare de instruire, 10 clase de calculatoare, un muzeu, o sală de expoziții, șapte cămine.

Studenții sunt invitați să participe la activitatea cluburilor studențești „Tânărul etnograf", „Iuventus", „Asociația Studenților Psihologi din Moldova", „Asociația Tinerilor Istorici" etc.

UPSC a stabilit și menține relații de colaborare cu centrele universitare și universitățile din România (București, Iași, Cluj-Napoca, Constanța, Galați), Ucraina, Germania (Düsseldorf), SUA (Montana), Bulgaria (Veliko Tărnovo, Sofia), Turcia (Ankara), Anglia, Belgia, Franța, Olanda, Rusia, Portugalia, Italia, Kazahstan, Lituania, Estonia, Spania etc.

Colaborarea cu diferite ambasade oferă studenților multiple beneficii. Astfel, în cadrul Facultății de Limbi și Literaturi Străine activează mai multe centre lingvistice și culturale, coordonate de profesori străini: Centrul DAAD (Serviciul German de Schimb Academic), care oferă burse de studii pentru studenți și burse de cercetare pentru masteranzi, doctoranzi și profesori; Biroul Serviciului German de Schimb Academic activează în incinta UPSC de peste 20 de ani; Centrul OeAD (Agenția Austriacă de Cooperare Internațională în Educație și Cercetare) funcționează din 2018; Centrul Cultural Italian (CCI) din 2011. În anul 2010 a fost creat Clubul de discuții „Le café des langues", care, lunar, desfășoară activități culturale, științifico-didactice. Centrul de Resurse pentru Profesorii de Limba Engleză (ETRC) a fost creat de către Ambasada SUA în colaborare cu Ambasada Marii Britanii din Moldova și constituie un centru multimedia de promovare a colaborării și perfecționării abilităților de predare a limbii engleze în Republica Moldova. Astăzi, centrul are numele de „American Center" și constituie o resursă curriculară și educațională valoroasă în procesul de învățare-predare a limbii engleze. Agenția Universitară Francofonă (AUF) și Alianța Franceză asigură profesorilor și studenților de la programele de studii în limbă franceză, și nu doar, burse de mobilitate academică, formări profesionale, seminare metodologice, expoziții, conferințe științifice, concursuri tematice, școli de vară pentru studenți ș.a. În anul 2015 a fost semnat contractul de colaborare cu Concernul german „Kaufland Români". Parteneriatul cu Universitatea din Besançon, Franche-Compté (Franța) are ca obiectiv susținerea în proiecte, mobilitate, formări profesionale, simpozioane, conferințe internaționale, organizarea cursurilor la masteratul european DNL (Discipline nonlingvistice).

Aulele Facultății de Filologie păstrează amintiri despre studenții de altă dată: Gr. Vieru, S. Vangheli, A. Busuioc, V. Vasilache, I. Hadârcă ș.a., adevărați titani ai identității naționale și culturii românești.

Sute de absolvenți ai UPSC, oameni de știință și cultura, politicieni, scriitori, savanți cu renume mondial au fost distinși cu titlul de Învățător emerit al Republicii, printre aceștia: academicienii: B. Melnic, B. Mateenco, P. Soltan, H. Corbu; scriitorii: Gr. Vieru, S. Vangheli, V. Vasilache, V. Teleuca, Gh. Voda, I. Hadârcă, A. Strâmbeanu ș.a.

UPSC și-a sporit imaginea prin personalitățile marcante cărora le-a acordat titlul de doctor honoris causa: I. Borșevici, profesor universitar, academician, rector al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă", Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Moldova în Ucraina (1998); B. Melnic, academician, rector al Universității de Stat din Moldova (2000); Gh. Postică, doctor habilitat, profesor universitar (2007), membru de onoare al Academiei Române, membru de onoare al Institutului de Arheologice al Academiei Române, filiala Iași (2014); D. Dragnev, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (2018); V. Biagiotti (2021), Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Italiei în Republica Moldova în perioada 2017-2021; I. Opriș (2022) doctor, profesor universitar la Universitatea „Valahia" din Târgoviște, România; V. Efros (2022) profesor universitar, droctor, Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava, România; Khalid Ibrahim Al-Sulaiti (2022), director general al Fundației Internaționale „Katara Cultural Village", I. Hadârcă (2024), scriitor, autor a versurilor imnului studențesc al Universității.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 171-172; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 263-264.

Bibliografie selectivă:

Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor : Probleme actuale ale științelor umanistice. Vol. 20 / Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 281 p. – ISBN 978-9975-46-420-8. – ISBN 978-9975-46-636-3. – ISSN 1857-0267.

Asistența psihosocială în contextul noilor realități pe timp de pandemie : Conferința științifică națională, 16 aprilie 2021, Chișinău / Alexandra Barbăneagră [et al.]. – Chișinău : CEP UPS „Ion Creangă", 2021. – 340 p. – ISBN 978-9975-46-545-8.

Cercetarea istorică și culturologică în spațiul unitar European : paradigme, realități, perspective : In honorem Valentina Enachi : [culegere de studii] / coordonator: Valentina Ursu, Larisa Noroc. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 578 p. – ISBN 978-9975-46-817-6.

Contribuții științifice ale cadrelor didactice și cercetătorilor UPSC : 2022 : Bibliografie selectivă / alcătuitor: Ala Susarenco, Mariana Mațarin. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 135 p. – ISBN 978-9975-46-853-4 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/5858/Bibliografie-selectiva-CadreDidactice-Cercetatori-UPSC-2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Contribuții științifice ale profesorilor și colaboratorilor UPSC, **2018-2019** : Bibliografie selectivă / alcătuitor, redactor bibliogriografic: Ala Susarenco. – Chișinău : UPS „Ion Creangă", 2021. – 140 p. – ISBN 978-9975-46-516-8 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2553/Bibliografie-selectiva-2018-2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Implicarea studenților, **masteranzilor și doctoranzilor în activități de cercetare dezvoltate de mediul asociativ** : provocări și soluții : Materialele seminarului științifico-practic național cu participare internațională, 24 iunie 2021 / coordonator științific: Ursu Ludmila, Haheu-Munteanu. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 400 p. – ISBN 978-9975-46-558-8.

International Congress „Research – Innovation – Innovative Entrepreneurship", 13-14 October 2023, Chișinău / scientific commitet: Eduard Coropceanu [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 441 p. – ISBN 978-9975-46-831-2. – ISBN 978-9975-46-832-9.

„Învățământul superior : tradiții, valori, perspective" : Conferință științifică internațională, 1-2 octombrie 2022, Chișinău / comitetul științific: Eduard Coropceanu (președinte) [et al.]. – Chișinău : CEP UPS „Ion Creangă", 2022. – ISBN 978-9975-46-669-1.

Vol. 1. – 2022. – 221 p. – ISBN 978-9975-46-670-7 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/3697.

Vol. 2. – 2022. – 270 p. – ISBN 978-9975-46-671-4 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/3698.

Probleme și soluții în știința contemporană : Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională a

studenților, 7 aprilie 2023 / coordonator științific: Diana Antoci [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 328 p. – ISBN 978-9975-46-798-8.

Știință și educație : noi abordări și perspective : Materialele Conferinței Științifice Internaționale, Seria 25, 24-25 martie 2023 : [în vol.] / coordonator științific: Diana Antoci, Silvia Chicu. – Chișinău : [S. n.], 2023. – Vol. 1 : Psihologie. Biblioteca Științifică. – 400 p. – ISBN 978-9975-46-774-2.

***

Botnari, **Valentina.** Motivația studenților pentru activitatea de învățare independentă / Botnari Valentina, Repeșco Gabriela // Conferința republicană a cadrelor didactice, 26-27 februarie 2022. – Chișinău : UST, 2022. – Vol. 6 : Managementul educațional. Pedagogia școlii superioare. – P. 175-182. – ISBN 978-9975-76-388-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/175-182_6.pdf.

Catană, **Cristina**. Formarea profesională continuă a cadrelor didactice din Instituția de Educație Timpurie în contextul formelor moderne ale activității metodice / Catană Cristina, Botnari Valentina // Conferința științifică studențească cu participare internațională, Ediția a 71- a, 20 aprilie 2022. – Chișinău : UST, 2022. – P. 249-257. – ISBN 978-9975-76-394-3.

Chicuș, **Nicolae**. Nicolae Chicuș: „O națiune nu poate să existe fără un sistem educațional eficient" : dialog cu Nicolae Chicuș, rector al UPS „Ion Creangă", profesor universitar, doctor în istorie / interlocutor: Vlad Pascaru // Moldoveanca. – 2020. – Nr 5 (104). – P. 6-9.

Cozma, **Valeria**. Aportul profesorilor Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă" la elaborarea primelor manuale de istorie postsovietice. Studiu de caz: istorie modernă / Valeria Cozma // O istorie multidimensională a carierilor universitare : Instituții, rețele sociale, biografii / editor: Sergiu Musteață. – Chișinău : Arc, 2017. – P. 236-245. – ISBN 978-9975-137-79-9.

Mîslițchi, Valentina. Epuizarea profesională a cadrelor didactice – subiect de actualitate pentru învățământul contemporan / Valentina Mîslițchi, Tatiana Pereteatcu // Conferința republicană a cadrelor didactice, 26-27 februarie 2022. – Chișinău : UST, 2022. – Vol. 6 : Managementul educațional. Pedagogia școlii superioare. – P. 206-214. – ISBN 978-9975-76-388-2.

Popescu, **Maria**. Reziliența în contextul ecosistemului educațional din Republica Moldova / Maria Popescu, Lucia Cepraga // Asistența psihologică la etapa contemporană: realități și perspective = Psychological assistance in the contemporary stage: realities and perspectives : Materialele conferinței științifice internaționale, 21 octombrie 2022. – Bălți : USARB, 2022. – P. 338-343. – ISBN 978-9975-50-295-5.

Țap, **Elena**. Promovarea Modelului Universitar European de învățare pe tot parcursul vieții la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" / Elena Țap, Svetlana Dermenji // Făclia. – 2020. – 25 sept. – P. 1, 3.

***

O istorie multidimensională a carierilor universitare : Instituții, rețele sociale, biografii / Sergiu Musteață. – Chișinău : Arc, 2017. – 360 p. – ISBN 978-9975-137-79-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.academia.edu/31049416/S_MUSTEA%C5%A2%C4%82_ed_O_istorie_multidimensional%C4%83_a_carierelor_universitare_institu%C8%9Bii_re%C8%9Bele_sociale_biografii_Chi%C8%99in%C4%83u_Editura_ARC_2017_360_p.

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" / autori și colegiu de redacție: Nicolae Banuh (coordonator), Stelian Culea, Nicolae Chicuș [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2007. – 48 p.

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" : 80 de ani (1940-2020) / coordonator de ediție: Igor Racu // Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă din Chișinău : [site]. – URL: https://drive.google.com/file/d/1Mqkke2O030YKqiOz74vvZ31RIGcUfdgA/view (accesat : 06.08.2024).

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău : 1940-2000 / autori: V. Barbulat, Gh. Bîrcă, B. Vizer [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 386 p.

***

Musteață, **Sergiu**. Prima facultate de istorie din Republica Moldova / Sergiu Musteață // O istorie multidimensională a carierilor universitare : Instituții, rețele sociale, biografii. – Chișinău : Arc, 2017. – P. 192-206. – ISBN 978-9975-137-79-9.

Odainic, **Ioan Gh**. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău / Ioan Gh. Odainic // Almanah enciclopedic. – Chișinău : Pontos, 2009. – Vol. 1. – P. 181-184. – ISBN 978-9975-51-060-8.

Prus, **Elena**. Optzeci de trepte de ascensiune : [Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău] / Elena Prus // Literatura și Arta. – 2020. – 8 oct. – P. 6.

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" – între aspirație și vocație // Făclia. – 2021. – 11 iun. – P. 1, 4, 5, 6.

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" – 80 de ani de la fondare // Făclia. – 2020. – 9 oct. – P. 1, 4-5, 6.

Elena Harconița

BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ A UNIVERSITĂȚII PEDAGOGICE DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU 1940

Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” (UPSC) din Chișinău, fondată la 16 august 1940, este parte integrantă a procesului de învățământ și de cercetare științifică, care are drept scop asigurarea cu resurse informaționale a proceselor de instruire, cercetare și formare continuă.

În baza Ordinului nr. 4 din 17.01.2023 al Ministerului Culturii Republicii Moldova, anexa nr. 4 „Cu privire la rezultatele evaluării bibliotecilor din învățământul superior”, Bibliotecii Științifice a UPSC i-a fost conferită categoria superioară.

Misiunea instituției prevede dezvoltarea și actualizarea colecțiilor, extinderea accesului la resursele informaționale, diversificarea serviciilor și produselor, acordarea facilităților de informare și lectură, formarea culturii informației utilizatorilor.

Evoluția Bibliotecii a fost condiționată de structura și activitatea instituției-fondatoare: deschiderea, suspendarea activității, comasarea, absorbția, reorganizarea unor facultăți, schimbările în programele cursurilor normative și opționale, transferarea în alte edificii, organizarea sălilor de lectură și a punctelor de împrumut la domiciliu.

În diferite perioade la conducerea Bibliotecii au fost: A. Didenco (1967-1995), R. Căldare (1995-2007), E. Scherlet (2007-prezent).

Biblioteca are câteva subdiviziuni: Serviciul informațional (cu subdiviziunile: Completare. Catalogare. Clasificare; Bibliografie și informare; Centrul de Informare și documentare); Serviciul de comunicare a colecțiilor (cu subdiviziunile: Sala de lectură cu profil universal; Sala de lectură specializată pe domeniul filologie și beletristică; Sala de lectură „Arte”; Sala de lectură „Facultatea de Fizică, Matematică și Tehnologii informaționale”; Centrul Formare Continuă și Leadership, Sala de lectură „Facultățile Biologie, Chimie, Geografie”; Împrumut la domiciliu: publicații științifice și didactice; Împrumut la domiciliu 2; Centrul Biblioteconomic Departamental).

Biblioteca dispune de un șir de politici și regulamente în vederea îndeplinirii misiunii, scopurilor și obiectivelor proiectate, politicii de dezvoltare a resurselor informaționale, printre acestea: Politica instituțională a accesului deschis la informație, Regulamentul de organizare și funcționare a Bibliotecii Științifice a UPSC, Regulamentul de organizare și funcționare a Repozitoriului instituțional digital al UPSC, Politica privind formarea continuă a personalului Bibliotecii Științifice a UPSC.

Sursa principală de achiziții este procurarea publicațiilor, abonarea la publicații periodice și baze de date, dar și donațiile de carte din proiecte, din partea instituțiilor de stat și nonguvernamentale: Asociația „S. Mehedinți”, Biblioteca Institutului de Romanistică din Viena, Casa Limbii Române „N. Stănescu”, Institutul Patrimoniului Cultural, Institutul „Frații Golescu” din București, Fundația „Dignitas” din București, diverse proiecte ș.a.

Biblioteca oferă diverse servicii tradiționale și electronice: acces la internet, la colecția electronică, la catalogul electronic pe platforma PRIMO, la Repozitoriul instituțional (DIR-SPU), la baze de date științifice. Utilizatorii beneficiază de livrarea electronică a documentelor, consultare în săli de lectură, împrumutul documentelor la domiciliu din patrimonial ce numără peste 800 de mii de volume. Este asigurată informarea utilizatorilor privind resursele informaționale. Acestora li se acordă asistență informațională, bibliografică și bibliometrică, sunt organizate „Zile de informare” și „Zile ale catedrelor”. Sunt oferite servicii și facilități prin intermediul site-ului bibliotecii și rețelelor sociale, sunt organizate expoziții tematice, tradiționale și virtuale consacrate evenimentelor ori aniversării personalităților UPSC și sunt organizate activități online, funcționează serviciul „Întreabă bibliotecarul”.

În ajutorul utilizatorilor sunt create tutorialele: Catalogul electronic LibUniv; Crearea referințelor bibliografice. Citarea resurselor de informare; Google Scholar / Academic în ajutorul cercetătorului științific; Crearea și utilizarea profilului ORCID pentru gestionarea identității cercetătorului ș.a.

Informatizarea Bibliotecii a început în anii ’90, odată cu realizarea obiectivelor proiectului „Centrul de Informare și Documentare Științe ale Educației”, cofinanțat de Fundația Soros Moldova, după care au urmat proiecte de anvergură în anii 2000: Consorțiul REM (Resurse Electronice pentru Moldova) (din 2001) care a deschis calea spre diverse baze de date; proiectul internațional „MISISQ – Modernizarea serviciilor informaționale pentru îmbunătățirea calității studiilor” (2013-2016) în cadrul căruia bibliotecarii, alături de colegii din șase biblioteci universitare, au creat catalogul electronic colectiv, au pus temelia Repozitoriului instituțional al UPSC și au crescut vizibilitatea instituției și a profesorilor, au perfecționat promovarea culturii informației. Implementarea proiectului „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova” (2016-2019) a finalizat cu noi servicii pentru comunitatea universitară, accesul la baze de date și extinderea cursului de „Cultura informației” pentru utilizatori.

Anual, sunt evaluate necesitățile informaționale ale utilizatorilor, este măsurat impactul serviciilor, sunt desfășurate activități de promovare a bibliotecii și a serviciilor oferite pentru întreaga comunitate universitară și pentru potențialii utilizatori.

În calitate de centru biblioteconomic departamental și parte componentă a Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova, Biblioteca Științifică a UPSC acordă asistență metodologică bibliotecilor instituțiilor din învățământul general, profesional tehnic postsecundar și postsecundar nonterțial de profil pedagogic (zona Centru, Sud și mun. Chișinău). Colectează, analizează și diseminează datele statistice, identifică necesitățile de formare a personalului de specialitate al bibliotecilor școlare și organizează activități de instruire în domeniul de specialitate privind implementarea standardelor din domeniu, funcționalitatea cadrului de reglementare, îmbunătățirea proceselor tehnologice.

Biblioteca Științifică a UPSC are contracte de parteneriat cu bibliotecile similare din țară, colaborează cu Biblioteca Națională a Republicii Moldova, cu Biblioteca Națională pentru Copii „I. Creangă”, cu bibliotecile instituțiilor din învățământul general și superior .

Partenerii internaționali ai Bibliotecii Științifice a UPS „I. Creangă” sunt: Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava; Biblioteca Universității „P. Andrei” din Iași; Biblioteca Universității din Pitești; Biblioteca Universității „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia; Biblioteca Universității „P. Maior” din Târgul Mureș; Biblioteca Universității „Transilvania” din Brașov; Biblioteca Centrală Universitară „L. Blaga” din Cluj-Napoca; Biblioteca Universității din Craiova; Biblioteca Centrală Universitară „M. Eminescu” a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, Biblioteca Universității „Dunărea de Jos” din Galați ș.a.

Bibliografie selectivă:

Alexandru Burlacu : Biobibliografie selectivă / alcătuitor: Ala Susarenco. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 146 p. – ISBN 978-9975-46-906-7.

Aurelia Racu: **labirintul cunoașterii de sine și psihopedagogia integrării** : Biobibliografie / autor: Ludmila Armașu-Cantîr. – Chișinău : CEP UPSC, 2023. – 184 p. – ISBN 978-9975-46-835-0.

Contribuții științifice ale profesorilor și colaboratorilor UPSC : Bibliografie selectivă / alcătuitori: Ala Susarenco, Mariana Mațarin. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 135 p. – ISBN 978-9975-46-852-7.

Dumitru Patrașcu: **mod de viață și de gândire** : Studiu biobibliografic / autori-alcătuitori: Ludmila Armașu-Cantîr, Dumitru Patrașcu. – Chișinău : CEP UPSC, 2021. – 260 p. – ISBN 978-9975-46-530-4. – ISBN 978-9975-46-531-1.

Larisa Cuznețov: **filosofia vieții și axiologia educației** : Biobibliografie / autor: Ludmila Armașu-Cantîr. – Chișinău : CEP UPSC, 2021. – 137 p. – ISBN 978-9975-46-585-4.

Modus cogitandi, modus vivendi. Larisa Cuznețov Secrieru: doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar : biobibliografie / elaborare: Svetlana Burlacu, Zinovia Russu, Silvia Zaharov. – Chișinău : [S. n.], 2011. – 103 p. – ISBN 978-9975-4209-3-8.

Tatiana Callo: **Pedagogia ca destin** : Biobibliografie / alcătui-

tori: Aliona Paniș, Adrian Ghicov. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 128 p. – ISBN 978- 9975-56-278-2.

***

Căldare, **Raisa**. Aspecte organizaționale și funcționale în informatizarea proceselor de bibliotecă / Raisa Căldare, Adela Negură // Conferința corpului didactico-științific „Bilanțul activității științifice a USM pe anii 2000-2002" : Rezumatul comunicărilor. Științe sociomanistice. Vol. 2. – Chișinău, 2003. – P. 351-352. – ISBN 9975-70-267-8.

Emandei, **Maria**. Concepții privind rolul deontologiei profesionale în dezvoltarea și livrarea produselor informaționale de calitate / Maria Emandei // „Știință și educație: noi abordări și perspective" : Materialele conferinței științifice internaționale, 24-25 martie 2023, Seria 25. Vol. 1 : Psihologie. Biblioteca științifică. – Chișinău : CEP UPS „Ion Creangă", 2023. – P. 385-390. – ISBN 978-9975-46-774-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/5506.

Scherlet, **Ecaterina**. Activitatea metodologică în contextul direcțiilor strategice IFLA / Ecaterina Scherlet // Integrare prin cercetare si inovare : Științe sociale, 7-8 noiembrie 2019, Chișinău. Vol. 2. – Chișinău : CCEP USM, 2019. – P. 30-34. – ISBN 978-9975-149-51-8.

Scherlet, **Ecaterina**. Activitatea metodologică în viziunea bibliotecarilor școlari / Ecaterina Scherlet // Conferința științifică „Integrare prin cercetare și inovare", 9-10 noiembrie 2017 : Rezumate ale comunicărilor : Științe sociale. – Chișinău : CEP USM, 2017. – P. 69-73. – ISBN 978-9975-71-701-4. – ISSN 978-9975-71926-1.

Scherlet, **Ecaterina**. Competențe în cultura informației – factor cheie în realizarea învățământului de calitate / Ecaterina Scherlet // MISISQ: Implicare. Creativitate. Durabilitate, 27-28 septembrie 2018, Chișinău. – Chișinău : Biblioteca Științifică Medicală a USMF „N. Testemițanu", 2018. – P. 250-256. – ISBN 978-9975-50-226-9.

Scherlet, **Ecaterina**. Modernizarea serviciilor de informare în Biblioteca Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă" / Ecaterina Scherlet, Violeta Ionel // Magazin Bibliologic. – 2007. – Nr 3/4. – P. 43-49. – ISSN 1857-1476.

Scherlet, **Ecaterina**. Reading competences – a key factor in education realisation / Ecaterina Scherlet // International Trends in Academic Library Development / editors: Ane Landøy, Silvia Ghinculov, Angela Repanovici ; The project „Modernization of Academic Library Services in Moldova". – Chișinău : Cartdidact, 2019. – P. 126-133. – ISBN 978-9975-3354-5-4 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://irek.ase.md/xmlui/handle/1234567890/1074.

Susarenco, **Ala**. Dezvoltarea competenței de „a învăța să înveți" la etapa universitară din perspectiva culturii informației / Ala Susarenco // „Știință și educație: noi abordări și perspective" : Materialele conferinței științifice internaționale, 24-25 martie 2023, Seria 25. Vol. 1 : Psihologie. Biblioteca științifică. – Chișinău : CEP UPS „Ion Creangă", 2023. – P. 350-353. – ISBN 978-9975-46-774-2.

***

Biblioteca Universității // Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă". – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 46-48.

Biblioteca Universității // Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău : 1940-2000. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 290-295.

Chiriac, **Elizaveta**. Asigurarea informațională a activităților didactice – deziderat al bibliotecii universitare / Elizaveta Chiriac // „Știință și educație: noi abordări și perspective" : Materialele conferinței științifice internaționale, 24-25 martie 2023, Seria 25. Vol. 1 : Psihologie. Biblioteca științifică. – Chișinău : CEP UPS „Ion Creangă", 2023. – P. 391-395. – ISBN 978-9975-46-773-5 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/5504.

Ciornaia, **Irina**. Asigurarea informațională a instruirii și cercetării științifice la Biblioteca Științifică UPS „Ion Creangă" / Irina Ciornaia, Ecaterina Scherlet // Magazin Bibliologic. – 2010. – Nr 1/2. – P. 32-40. – ISSN 1857-1476.

Globa, **Elizaveta**. Organizarea activității bibliotecii universitare din perspectiva strategiilor de dezvoltare națională și internațională în domeniul cercetării și învățământului / Elizaveta Globa // „Știință și educație: noi abordări și perspective" : Materialele conferinței științifice internaționale, 24-25 martie 2023, Seria 25. Vol. 1 : Psihologie. Biblioteca științifică. – Chișinău : CEP UPSC, 2023. – P. 372-376. – ISBN 978-9975-46-773-5 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/5502.

Gorgan, **Ala**. Contribuția bibliotecii universitare în organizarea și desfășurarea activităților extracurriculare / Ala Gorgan, Mariana Mațarin // „Știință și educație: noi abordări și perspective" : Materialele conferinței științifice internaționale, 24-25 martie 2023, Seria 25. Vol. 1 : Psihologie. Biblioteca științifică. – Chișinău : CEP UPS „Ion Creangă", 2023. – P. 396-400. – ISBN 978-9975-46-773-5 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/5505.

Sandu, **Veronica**. Resurse și servicii moderne de bibliotecă: suport pentru activitățile didactice și de cercetare științifică. Studiu de caz / Veronica Sandu, Angela Malaniuc // „Știință și educație: noi abordări și perspective" : Materialele conferinței științifice internaționale, 24-25 martie 2023, Seria 25. Vol. 1 : Psihologie. Biblioteca științifică. – Chișinău : CEP UPS „Ion Creangă", 2023. – P. 377-384. – ISBN 978-9975-46-773-5 ; Idem

[Resursă electronică]. – URL: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/5503.

Scherlet, **Ecaterina**. Biblioteca științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă" – suport informațional al instruirii și cercetării / Ecaterina Scherlet. // „Știință și educație: noi abordări și perspective" : Materialele conferinței științifice internaționale, 24-25 martie 2023, Seria 25. Vol. 1 : Psihologie. Biblioteca științifică. – Chișinău : CEP UPS „Ion Creangă", 2023. – P. 320-325. – ISBN 978-9975-46-774-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/5489.

Scherlet, **Ecaterina**. Repozitoriul instituțional digital în percepția comunității academice : cazul Bibliotecii științifice a UPS „Ion Creangă" // Magazin Bibliologic. – 2016. – Nr 1/4. – P. 85-89.

Scherlet, **Ecaterina**. The university library in the context of higher education reform and scientific research / Ecaterina Scherlet // 27th International Scientific Conference „Competitiveness and Innovation in the Knowledge Economy", September 22-23 2023, Chisinau : Book of abstracts. – [Chișinău : S. n.], 2023. – P. 102. – ISBN 978-9975-175-99-9 ; Idem [Resursă electronică]. –URL: https://irek.ase.md/xmlui/handle/123456789/2938.

Elena Harconița

Cornel HAȚEGAN
1940

Fizician român, doctor în fizică, cercetător științific, membru titular al Academiei Române.

S-a născut la 17 august 1940, în Ohaba-Mâtnic, jud. Caraș-Severin.

După absolvirea liceului, și-a continuat studiile la Facultatea de Fizică a Universității din București (1959-1964). A susținut teza de doctor în fizică nucleară la Institutul de Fizică Atomică din București (1973). A urmat cursuri de specializare la Universitatea din München, Germania, secția de fizică, cu profesorul G. Graw (1983, 1989, 1990, 1991, 1992).

Activitatea profesională și-a început-o la Institutul de Fizică Atomică de la Măgurele, din București, în calitate de cercetător (1964-1970), apoi de cercetător principal (din 1973). A făcut cercetări la universitățile Erlangen/Nuernberg (1970-1971, 2002, 2004, 2006, 2008) și la Universitatea München, Germania (stagii în perioada 1989-1995, 2002-2012).

A efectuat cercetări fundamentale în diferite domenii ale fizicii atomice și nucleare: fenomenul de polarizare în reacții nucleare; fenomenul de cuplare a canalelor în reacțiile nucleare; fenomene de prag în reacții nucleare; structuri cvasimoleculare cu prag în reacții cu ioni grei; defect cuantic multicanal la împrăștierea atomică, astrofizică nucleară, fizică computațională ș.a. Printre realizările științifice importante sunt: evidențierea unei noi clase de efecte de prag izotopic; teoria microgigant a fenomenelor de prag; matricea de coliziune redusă; teoria proceselor cvasirezonante (predicția efectului de „compresiune direct"); defectul cuantic multicanal și matricea de coliziune redusă; studii teoretice și experimentale a fenomenului de polarizare, stări de prag în ciclul stelar Ne-Na, împrăștiere nucleară pe un nivel izomer ș.a.

Rezultatele cercetărilor sale sunt reflectate în lucrări publicate în revistele de fizică ale Academiei Române, precum și în reviste de specialitate din străinătate: „Revista română de fizică", „Romanian Reports in Physics", „Proceedings of the Romanian Academy", „Europhysics Letters, Journal of Physics", „Physical Review", „Nuclear Physics" ș.a.

Este membru al colectivului editorial al revistei „Romanian Reports in Physics", secțiunea de fizică nucleară (din 1992), și al publicației „Proceedings of the Romanian Academy". Deține calitatea de membru al Societății Române de Fizică (președinte din 1990), de președinte al Diviziei de Fizică Nucleară a Societății Române de Fizică (1990-2005), de membru al Clubului Humboldt (Humboldt Research Fellowship) (1970-1971), de membru al Institutului de Fizică din Marea Britanie.

A fost inclus în „Marquis Who's Who" ca semn de recunoaștere a contribuțiilor sale în domeniul fizicii.

Cetățean de onoare al mun. Caransebeș (2003).

În 1992 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, din 2018 este membru titular.

Pentru activitatea sa prodigioasă a fost distins cu multiple premii, dintre care: Premiul „Humboldt-Urkunde" (1971); Premiul „D. Hurmuzescu" al Academiei Române, Secția de științe fizice (1976) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Vlad, **V.-I**. Romanian report in physics = Raport romanesc in fizica / V.-I. Vlad, Cornel Hațegan. – București : Editura Academiei Romane, 2009. – Vol. 61, partea 1-a. – 172 p. – ISSN 1221-1451.

Vlad, **V.-I**. Romanian reports in physics = Rapoarte românești in fizică / V.-I. Vlad, Cornel Hațegan. – București : Editura Academiei Romane, 2009. – Vol. 61, partea a 2-a. – 366 p. – ISSN 1221-1451.

***

****Hategan**, **C**. Comportamentul derivatei logaritmice în potențialul dublu puț / C. Hategan, R. A. Ionescu // Rapoarte românești în fizică. – București, 1995. – P. 229.

****Hategan**, **C**. On Description of Nuclear and Atomic Extended States / C. Hategan, R. A. Ionescu // Rapoarte românești în fizică. – 2003. – P. 383.

****Hategan**, **C**. The Isotopic Threshold Effect / C. Hategan, M. Cenja, M. Tanase // Proceedigs of the Romanian Academy. – 2000. – P. 87.

Hategan, **Cornel**. Dovezi empirice pentru relația dintre efectele de prag și funcția de putere a neutronilor / Cornel Hategan, Horia Comișel // Particles and Nuclei-Letters. – 2003. – P. 71.

***

Rusu, **Dorina N**. Hațegan Cornel // Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 374-375. – ISBN 973-27-1051-9. – ISBN 973-45-0466-5.

Maria S. Ciobanu

Alexei CAȘU 1940

Matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, Cavaler al „Ordinului de Onoare".

S-a născut la 20 august 1940, în s. Sadaclia, rn. Basarabeasca. După absolvirea școlii medii din satul natal (1947-1958), își continuă studiile la Facultatea de Fizică și Matematică (1958-1963) a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova). În 1965 este angajat la Institutul de Matematică și Informatică (IMI) al Academiei de Științe a Moldovei, unde devine discipolul lui S. Mândruț și al academicienilor V. Andrunachievici și I. Reabuhin. A susținut teza de doctor în științe fizico-matematice la tema: „Radicali în module", în cadrul Consiliului științific al Universității de Stat din Moldova (USM). În 1991 a susținut și teza de doctor habilitat, „Functorii principali, torsiuni și localizări ale midulelor", la Universitatea de Stat din Sankt Petersburg. I s-au conferit titlurile de cercetător științific superior (1978) și profesor universitar (2000).

Activitatea profesională și-a început-o ca laborant (1965-1967), apoi a fost cercetător științific inferior (1967-1971), cercetător științific superior (1971-1991), cercetător științific coordonator (1991-1992) și director adjunct al IMI (1992-1998). Ulterior a exercitat funcția de cercetător științific principal în cadrul aceleiași instituții (din 1988).

Domeniul de cercetare al lui Alexei Cașu ține de algebră, cu specializarea în teoria inelelor, modulelor și a categoriilor. Problemele studiate se referă în principal la radicali și torsiuni în categorii de module. A publicat peste 110 lucrări științifice în reviste de specialitate în țară și peste hotare, inclusiv două monografii și două manuale pentru studenți, dar și articole, preprinturi, lucrări de sinteză. Printre acestea: „Radicali și torsiuni în module" (1983); „Functori și torsiuni în categorii de module" (1997); „Introducere în teoria modulelor" (2003); „Sisteme numerice" 2008 ș.a.

O bună parte din rezultatele fundamentale ale savantului au fost incluse în lucrările de prestigiu ale unor cunoscuți matematicieni din străinătate: J. Golan, B. Stenstrom, L. Bican, T. Kepka, P. Nemeç, L. A. Skorneakov. Referințe la studiile lui Alexei Cașu se regăsesc și în articolele științifice ale unor specialiști de

valoare din Austria, Ungaria, Ucraina, Germania, România, Cehia, Suedia, Rusia, publicate în principalele reviste de specialitate („Mathematical Rewievs", „ZB Math", «Реферативный Журнал. Математика»).

Alexei Caşu a colaborat cu Catedra de algebră şi geometrie a USM, ţinând atât cursuri generale, cât şi opţionale pentru studenţi şi masteranzi. A fost profesor invitat pentru cicluri de prelegeri cu durata de 1-2 luni la Taşkent (1978), Iaşi (1991), Lviv (1987, 2005) ş.a. A fost conducătorul ştiinţific a doi doctoranzi, care au susţinut tezele de doctor, iar unul din ei şi teza de doctor habilitat. În perioada 2002-2008 a condus Seminarul ştiinţific „Algebra şi logica matematică".

Savantul a prezentat rezultatele cercetărilor sale la conferinţe ştiinţifice internaţionale din Austria, Germania, Ungaria, Polonia, Bulgaria, România, Federaţia Rusă, Ucraina. Ca organizator, moderator şi responsabil de programe şi secţii a participat la toate manifestările ştiinţifice organizate de Societatea Matematicienilor din ţară, precum şi la cele de profil, care au avut loc în Ucraina, România, Republica Moldova, Polonia.

Este membru al colegiilor de redacţie la revistele: „Buletinul Academiei de Ştiinţe a Moldovei. Matematica", „Algebra and Discrete Matematics" (Ucraina); membru al comitetelor de organizare a unor conferinţe internaţionale din Chişinău, Iaşi, Constanţa, Kiev, Lviv ş.a.

Membru al biroului Societăţii Matematicienilor din Republica Moldova; membru al Comisiei Superioare de Atestare a Republicii Moldova ş.a.

Pentru activitate prodigioasă şi îndelungată a fost distins cu: Premiul „Academicianul C. Sibirschi" (2006); Medalia Academiei de Ştiinţe a Moldovei „D. Cantemir" (2010); Ordinul de Stat „Gloria Muncii" (2010) ş.a.

A se vedea şi articolul din „Calendar Naţional 2010". – Chişinău, 2009. – P. 174-175.

Bibliografie selectivă:

Caşu, **Alexei**. Sisteme numerice / Alexei Caşu, Ion Goian, Parascovia Sârbu. – Chişinău : Universitatea de Stat din Moldova, 2008. – 166 p. – ISBN 978-9975-70- 742-8.

***

Caşu, **Alexei**. Conferinţa Societăţii Matematice din Republica Moldova – un omagiu academicianului Vladimir Andrunachievici / Alexei Caşu, SvetlanaCojocaru//Akademos.– 2017. – Nr 2 (45). – P. 12-13. – ISSN 1857-0461.

Kashu, **A. I**. Closure operators in modules and their characterizations / A. I. Kashu // Buletinul Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova. Matematica. – 2020. – Nr 1 (92). – P. 31-62. – ISSN 1024-7696.

Kashu, **A. I.** Closure operators in the categories of modules. Part III (Operations in CO and their properties) / A. I. Kashu // Buletinul Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova. Matematica. – 2014. – Nr 1 (74). – P. 90-100. – ISSN 1024-7696.

Kashu, **A**. **I**. Morita contexts and closure operators in modules / A. I. Kashu // Buletinul Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova. Matematica. – 2019. – Nr 1 (89). – P. 109-122. – ISSN 1024-7696.

Kashu A. I. On partial inverse operations in the lattice of submodules / A. I. Kashu // Buletinul Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova. Matematica. – 2012. – Nr 2 (69). – P. 59-73. – ISSN 1024-7696.

Kashu, A. I. Pretorsions in modules and associated closure operators / A. I. Kashu // Buletinul Academiei de Ştiinţe a Republicii Moldova. Matematica. – 2017. – Nr 2 (84). – P. 24- 41. – ISSN 1024-7696.

***

Caşu Alexei // Institutul de Matematică şi Informatică : File din istorie : [40 de ani]. – Chişinău, 2004. – P. 176-178. – ISBN 9975-62-119-8.

Rusnac, Gheorghe. Caşu Alexei / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma // Profesorii Universităţii de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicţionar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chişinău : USM, 2001. – P. 37-38. – ISBN 9975-70-051-9.

Maria S. Ciobanu

Dumitru Radu POPESCU 1935-2023

Scriitor, prozator, dramaturg, scenarist de film, membru titular al Academiei Române.

S-a născut la 19 august 1935, în Păuşa, jud. Bihor, într-o familie de învăţători. A decedat la 2 ianuarie 2023, la Bucureşti.

A absolvit şcoala primară în com. Dânceu, jud. Mehedinţi, apoi a urmat cursurile Şcolii normale „I. Vulcan" (1946-1949) şi Liceul „Em. Gojdu"

din Oradea (1949-1953). A studiat la Facultatea de Medicină Generală din Cluj (1953-1956), abandonând-o după trei ani, pentru a se înscrie la Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai", unde își ia licența în 1961.

Dumitru Radu Popescu a lăsat o operă vastă, ce cuprinde proză, teatru, poezie, eseuri și scenarii de film.

A debutat în 1953 cu versuri și proză în ziarul „Crișana" din Oradea, iar în 1954 cu proză în revista „Steaua", unde ulterior se angajează. Deține mai multe funcții importante: redactor-șef al revistei „Tribuna" (1970-1982), secretar al Asociației Scriitorilor din Cluj-Napoca (1969 și 1981), redactor-șef la „Contemporanul" (în 1982). Între 1981 și 1989 este președinte al Uniunii Scriitorilor din România, iar din 2006 devine director general al Editurii Academiei Române și vicepreședinte al Consiliului științific editorial.

A publicat volumele de proză: „Fuga" (1958); „Zilele săptămânii" (1959); „Umbrela de soare" (1962); „Fata de la miazăzi" (1964); „Vara oltenilor" (1964); „Somnul pământului" (1965); „Duios Anastasia trecea" (1967); „Prea mic pentru un război atât de mare" (1969); „F" (1969); „Vânătoarea regală" (1973); „O bere pentru calul meu" (1974); „Ploile de dincolo de vreme" (1976); „Împăratul norilor" (1976); „Iepurele șchiop" (1981); „Podul de gheață" (1982); „Orașul îngerilor" (1985); „Dumnezeu în bucătărie" (1994); „Călugărul Filippo Lippi și călugărița Lucrezia Buti" (2000); „Falca lui Cain" (2001); „Întoarcerea tatălui risipitor" (2009) ș.a.

Dumitru Radu Popescu a fost și poet (a publicat volumul „Câinele de fosfor", 1982), și dramaturg. A publicat volumele de teatru: „Acești îngeri triști" (1970, pentru care a primit Premiul „I. L. Caragiale" al Academiei Române); „Piticul din grădina de vară" (1972); „Teatru" (1974); „9" (1981); „Rezervația de pelicani" (1983); „Moara de pulbere" (1987); „Mireasa cu gene false" (1994); „Dragostea e ca și o râie" (1995); „B. Stoker și Contele Dracula" (2000); „O batistă în Dunăre" (2001); „Anglia" (2003); „Săptămâna cu o mie și una de nopți" (2003); „Cucul de fier" (2004); „Ștefan cel Mare" (2004); „Nopțile săptămânii" (2005); „Domnul Fluture și doamna Fluture" (2006); „Un elefant se legăna pe o pânză de păianjen" (2007); „Diavolul aproximativ" (2008); „Epistola către englezi" (2009); „Paznicul de la depozitul de nisip".

Este, de asemenea, autorul unor volume de eseuri: „Virgule" (1978); „Galaxia Grama" (1984); „Complexul Ofeliei!" (1998); „Actori la curtea prințului Hamlet" (1999); „Dudul lui Shakespeare" (2001); „Pușca lui Caragiale" (2002).

A tradus din F. Sándor „Piticul Cipi, acest uriaș fericit", „Piticul și Surzilă", „Piticul cel fioros" (1965, 1968, în colaborare) și din N. István, „Înainte de potop" (piesă de teatru).

S-a remarcat și ca scenarist, semnând scenarii pentru filmele: „Un surâs în plină vară" (1963, regia: Geo Saizescu), distins cu Premiul cinematografiei pentru cel mai bun scenariu la Mamaia (1964); „La porțile pământului" (1965); „Balul de sâmbătă seara" (1969); „Prea mic pentru un război atât de mare" (1969, regia: R. Gabrea); „Păcală!" (1974, regia: G. Saizescu); „Duios Anastasia trecea" (1979, regia: Al. Tatos); „Zbor planat" (1979, regia: L. Mardare); „Mireasa din tren" (1980, regia: L. Bratu); „Fructe de pădure" (1981, regia: Al. Tatos); „Căruța cu mere" (1982, regia: G. Cornea); „Nelu" (regia: L. Doroftei); „Pasărea paradisului" (regia: L. Doroftei); „Rochia albă de dantelă" (1989, regia: D. Pița); „Turnul din Pisa" (regia: Ș. Marinescu); „Triunghiul morții" (regia: S. Nicolaescu); „13" (regia: S. Nicolaescu).

Piesele de teatru și volumele sale în proză au apărut în numeroase țări (Anglia, Bulgaria, Cehia, China, Federația Rusă, Franța, Germania, India, Italia, Japonia, Letonia, Lituania, Macedonia, Polonia, Serbia, Slovacia, SUA, Suedia, Ucraina, Ungaria).

Printre distincțiile care i-au fost acordate sunt premii ale Uniunii Scriitorilor (1959, 1964, 1973, 1981, 2008), Premiul Asociației Criticilor de Teatru, Premiul Scriitorilor din Balcani. În 2012 a fost distins cu Premiul de Excelență în cadrul Galei Premiilor „Contemporanul", iar în 2017 cu Premiul Național pentru proză „I. Creangă" pentru întreaga operă.

Dumitru Radu Popescu este membru corespondent (1997) și membru titular (2006) al Academiei Române. Doctor honoris causa al Universității „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia (2015); doctor honoris causa al Universității din Craiova (2016).

A fost apreciat cu înalte distincții de stat: Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Cavaler (2002) și Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2015).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005”. – Chișinău, 2004. – P. 228-230.

Bibliografie selectivă:

Popescu, Dumitru Radu. F : Roman / Dumitru Radu Popescu. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2004. – XI, 404 p. – ISBN 973-577-414-3.

Popescu, Dumitru Radu. Falca lui Cain : Roman / Dumitru Radu Popescu. – București : Albatros, 2001. – 368 p. – ISBN 973-24-0884-7.

Popescu, Dumitru Radu. Mireasa cu gene false : Teatru. – București : Cartea Românească, 1994. – 366 p. – ISBN 973-23-0410-3.

Popescu, Dumitru Radu. Moara de pulbere : Teatru / Dumitru Radu Popescu. – București : Cartea Românească, 1989. – 521 p. – ISBN 973-23-0049-3.

Popescu, Dumitru Radu. Muntele și alte piese : Teatru / Dumitru Radu Popescu. – Chișinău : Litera, 1997. – 296 p. – ISBN 9975-94-53-X.

Popescu, Dumitru Radu. Săptămîna de miere / Dumitru Radu Popescu. – Timișoara : Augusta, 1999. – 320 p. – ISBN 973-9353-55-X.

Popescu, Dumitru Radu. Truman Capote și Nicolae Tic / Dumitru Radu Popescu. – București : Editura Eminescu, 1995. – 278 p. – ISBN 973-22-0407-9.

Popescu, Dumitru Radu. Vânătoarea regală / Dumitru Radu Popescu. – Chișinău : Litera, 1997. – 391 p. – ISBN 9975-904-94-7.

Popescu, Dumitru Radu. Virgule / Dumitru Radu Popescu. – Cluj-Napoca : Dacia, 1978. – 348 p.

***

Firan, Florea. Dumitru Radu Popescu / Florea Firan // Portrete literare. – Craiova : Scrisul Românesc, 2007. – P. 115-123. – 198 p.

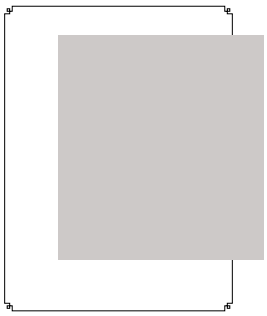
Marciu, Gabriel Mihai. Teatrul lui D. R. Popescu. Puneri în scenă / Gabriel Mihai Marciu. – Craiova : Universitaria, 2012. – 251 p. – ISBN 978-606-14-0465-0.

Rachieru, Adrian Dinu. Dumitru Radu Popescu și „adevărul multiplu” / Adrian Dinu Rachieru // Limba Română. – 2023. – Nr 1/2. – P. 96-106. – ISSN 0024-3523.

Roznoveanu, Mirela. Dumitru Radu Popescu / Mirela Roznoveanu. – București : Albatros, 1981. – 302 p.

Țarălungă, Ecaterina. Popescu Dumitru Radu / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Editura A.G.I.R, 2019. – P. 614-615. – ISBN 978-973-720-765-4.

Ana Struță

BĂTĂLIA DE LA LIPNIC 1470

Bătălia de lângă s. Lipnic (Lipinți, din apropierea Nistrului, în prezent în rn. Ocnița), între oastea lui Ștefan cel Mare a Moldovei și invadatorii Hoardei de Aur, are loc la 20 august 1470 (după alte surse 1469) și s-a încununat cu o victorie strălucită a oștenilor moldoveni asupra tătarilor.

Odată cu venirea lui Ștefan cel Mare în scaunul domnesc (1457-1504), începe o nouă etapă a relațiilor moldo-otomane. Domnitorul a acordat o atenție deosebită politicii externe, având drept scop principal apărarea independenței țării.

Încă de la începutul domniei sale, invaziile hoardelor tătare, care, după spusele lui Nicolae Iorga, „erau dușmanii cei mai grozavi ai tuturor celor ce nu se pot apară”, au fost o amenințare constantă pentru întinse regiuni din Moldova, Podolia și Lituania. Puternica Hoardă de Aur s-a divizat în mai multe formațiuni: Hanatul Crimeii, Hanatul de Kazan și Hoarda cea Mare, care controla regiunile de la est de cursul inferior al fluviului Volga.

Cu tătarii din Crimeea, Moldova avea relații bune, mai ales, pe timpul hanilor Hagi Ghirai bătrânul și Mengli Ghirai fiul, care au menținut pacea în regiunea Mării Negre. Mai mult, ei erau prietenii lui Cazimir al Poloniei, deci și ai Moldovei.

Alții erau tătarii de peste Volga. Aici se afla tătărimea sălbatică de odinioară, în frunte cu Mamak-Han, care se așezase de curând în scaun și se numise, după obicei, împărat al lumii. Între hanii din Crimeea și cei de peste Volga erau mari divergențe. Mamak-Han îi trimisese mesaj lui Mengli să se pregătească de pedeapsă pentru faptul că el trădase tătărimea în fața Europei. Astfel, în vara anului 1470 (1469), emisarii lui Mengli îi aduc vestea că se ridică hoardele de dincolo de Volga.

Atunci, hanul Crimeii, trimite curieri la castelanii Podoliei și la Suceava, la Ștefan cel Mare, înștiințând că Mamak va ataca Lehia și Moldova, îndată după seceriș.

În august 1470 (1469) hoarda tătară a năvălit peste Nistru. Scopul principal al invaziei era pedepsirea polonezilor, lituanienilor și a moldovenilor, pentru că l-au sprijinit pe Hagi Ghirai, unul dintre fondatorii Hanatului Crimeii, aliat al regelui polon și al lui Ștefan cel Mare. O parte din oaste a atacat Jitomirul, cea de-a doua a atacat Trembovla, regiune periferică a Regatului Polonez, amplasată mai la nord de Cernăuți, iar cea de-a treia a pornit spre Moldova. Trecând Nistru în mai multe locuri, hoarda s-a avântat în pradă spre Prut. Aici însă jefuitorii s-au ciocnit cu greutăți și dezamăgiri: nu puteau să se deplaseze în voie, căci lipsea câmpia netedă, goală, cu care erau obișnuiți, iar codrii erau deși, cu hățișuri de netrecut. Dar și satele erau mult mai sărace decât se așteptau. O parte au mers spre Lăpușna, alții s-au îndreptat spre ținuturile Botoșani și Suceava, deplasându-se pe drumul care venea de la Dubăsari prin văile orheiene și sorocene. Pentru a semăna groază și supunere, incendiau satele prin care treceau, iar locuitorii erau arși de vii. Mii de bărbați și femei au fost prinși în captivitate pentru a fi vânduți la târgurile de robi. Domnitorul Moldovei a dat ordin mai întâi unei oști de cavalerie ușoară să rețină înaintarea invadatorilor, apoi i-a atacat el cu o oaste de circa 1 500-2 000 de viteji și de boieri, într-o dumbravă de lângă localitatea Lipinți (Lipnic). Aici, la 20 august 1470 (1469), s-a încins o cumplită încăierare între hoardele tătare și oștenii lui Ștefan cel Mare. Oastea moldovenească era mobilă. Posedând un număr foarte mare de cai, se putea deplasa cu repeziciune, mai ales că marșurile acestei oștiri nu erau îngreunate de convoaiele de aprovizionare, hrana necesară o purtau cu ei, iar punctele de alimentare erau pregătite dinainte, la adăpost, ferite de ochii inamicului, dar cunoscute de moldoveni.

Tătarii au fost învinși, suportând pierderi grele. O parte care a scăpat, ajunși la Nistru (la vadurile de lângă Naslavcea și Mereșeuca), au fost înecați. Foarte puțini au ajuns la Hanul Mamak, care se afla mai sus de Mogilău.

Robii moldoveni capturați de tătari au fost eliberați **și** au fost recuperate prăzile jefuite. Fratele și feciorul hanului (Sian Sidi Ahmed și Emin Sidi Mamak) au fost luați prizonieri. Mai târziu hanul trimite o solie în Moldova, din 100 de oameni, care, amenințând cu pedeapsă, îi cer lui Ștefan să-i elibereze. Atunci domnitorul, înfuriat de obrăznicia tătarilor, îl rupe în patru pe feciorul hanului în fața soliei, iar pe trimișii hanului îi trage în țeapă, cu excepția unuia, căruia îi taie nasul și îl trimite la Hanul Mamak să-i dea răspunsul. Fratele hanului a fost întemnițat în Cetatea Alba, cu scopul de a fi folosit împotriva lui Mamak pe viitor. Dar în februarie 1473 el a evadat și a intrat în serviciul sultanului.

După această lecție cumplită dată de Ștefan cel Mare, tătarii nu au mai îndrăznit multă vreme să atace Moldova.

În cinstea acestei mărețe victorii, Ștefan cel Mare a poruncit, pentru a preîntâmpina alte incursiuni tătare, zidirea cetății Orhei, relativ aproape de malul drept al Nistrului, pe apa Răutului, cu scopul de a apăra hotarele de răsărit și ar fi organizat sfințirea Mănăstirii Putna.

Bătălia de la Lipnic a fost singura menționată de cronicile vremii purtată de către Ștefan cel Mare în limitele teritoriului Republicii Moldova de astăzi și una din cele mai mari victorii ale sale.

Acest eveniment istoric a fost reflectat în: „Letopisețul de la Putna", în „Letopisețul Țării Moldovei" de Gr. Ureche, în „Cronica moldo-polonă" (autor anonim), în cronicele istoricului polonez J. Długosz.

Lângă s. Lipnic s-a păstrat așa-numita „Fântâna Cadânei", de unde, potrivit localnicilor, a început bătălia lui Ștefan cu Hanul Mamak, astăzi un monument istoric.

Pe locul unde moldoveni i-au învins pe tătari a fost înălțată, încă în perioada interbelică, o Troiță în memoria celor căzuți în luptă.

În anul 1927 în revista „Calendarul Basarabiei" învățătorul chișinăuian I. Popovici publică o baladă despre „Bătălia de la Lipnic", culeasă pe 18 august 1884 de la Mihalache a Ciobăniței, în vârstă de 77 de ani, din s. Năvârneț.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2000". – Chișinău, 1999. – P. 223-224.

Bibliografie selectivă:

Gorovei, Ștefan S. Sfințirea Putnei : [este menționată și Bătălia de la Lipnic] / **Ștefan S. Gorovei,** Maria Magdalena Székely // Princeps omni laude maior : O istorie a lui Ștefan cel Mare / Ștefan S. Gorovei, Maria Magdalena Székely. – Suceava : Mușatinii, 2005. – P. 75-76. – ISBN 973-8122-93-7.

Grigorașenco, Leonid. Bătălia lui Ștefan cel Mare de la Lipnic, 1993 : [pictură] / Leonid Grigorașenco // Confluențe. Artele plastice din Republica Moldova = Confluences. Fine Arts of the Republic of Moldova / autor concepție: Mihai Potârniche, Tudor Stavilă ; autor text: Tudor Stavilă. – [Chișinău] : Arc, 2021. – P. 206. – ISBN 978-9975-0-0516-6.

Ladaniuc, Victor. Lipnic : [cu referire la Bătălia lui Ștefan cel Mare și Sfânt de la Lipnic] / Victor Ladaniuc // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat : [în vol.]. Vol. 8 : Li-M / colectiv de autori: Victor Ladaniuc, Tudor Țopa, Vladimir Nicu. – Chișinău : Draghiștea, 2008. – P. 76-88. – ISBN 978-9975-9700-3-7. – ISBN 978-9975-9700-7-8.

Otu, Petre. Lipinți (Lipnic) : (20 august 1470) / Petre Otu // 100 de bătălii din istoria românilor / coordinator: Petre Otu ; texte de: Alesandru Duțu, Alexandru Madgearu, Petre Otu, Mircea Soreanu. – București : Litera, 2021. – P. 149-151. – (Kronika). – ISBN 978-606-33-7351-0.

Parasca, Pavel. Lupta eroică a Moldovei lui Ștefan cel Mare : pentru apărarea independenței sale în cea de-a doua jumătate a secolului al 15-lea și începutul secolului al 16-lea : [este menționată și Bătălia de la Lipnic] / Pavel Parasca // Cugetul. – 1991. – Nr 1. – P. 3-15. – ISSN 0808-7730.

Popovici, Ioan. Balada basarabeană : a luptei dela Lipnic sau Lipinți, jud. Soroca // Calendarul Basarabiei pe anul 1927 / alcătuit de Asociațiunea „Astra". – Chișinău : Imprimeria Statului, 1927. – P. 60. – Balada auzită pe 18 august 1884 de la Mihalache a Ciobăniței din satul Năvârneț, în vârstă de 77 de ani.

Țopa, Mihai. O contribuție semantică la o mare bătălie – Lipnic, 1469 / Mihai Țopa // Apă vie 2003 : Almanahul tuturor românilor / director: Augusta Anca ; redactor-șef: Adrian Dinu Rachieru. – Timișoara : Augusta, 2003. – P. 38. – ISBN 973-695-017-4.

Țurcanu, Ion. Năvala tătărească : [despre Bătălia de la Lipnic] / Ion Țurcanu // Istoria ilustrată a românilor : de la origini pînă la Marea Unire / Ion Țurcanu. – Chișinău : „Litera" SRL, 2007. – P. 107-108. – ISBN 978-9975-74-010-4.

Ureche, Grigore. De niște tătari ce au intrat în țară să prade : [despre Bătălia de la Lipnic] / Grigore Ureche // Letopisețul Țării Moldovei / Grigore Ureche. – Chișinău : Cartea Moldovei, 2012. – P. 31. – (Patrimoniu). – ISBN 978-9975-60-248-8.

Urzică, Dumitru. Bătălia din Dumbrava de la Lipinți / Dumitru Urzică // Cugetul. – 1991. – Nr 4. – P. 51-58. – ISSN 0808-7730.

Zavadschi, Iurie. Lipnic : [despre Bătălia lui Ștefan cel Mare de la Lipnic] / Iurie Zavadschi // Dicționar de istorie medie a Moldovei : de la descălecatul Țării până la începutul domniilor fanariote (1359-1711) / Iurie Zavadschi. – Chișinău : Museum, 1995. – P. 98. – ISBN 5-7790-0247-9.

Tatiana Grușco

ANSAMBLUL ACADEMIC NAȚIONAL DE DANSURI POPULARE „JOC" 1945

Colectiv artistic de renume internațional, câștigător al concursurilor naționale și internaționale. S-a impus ca o instituție de referință în conservarea și valorificarea tradițiilor, obiceiurilor și ritualurilor românești din Republica Moldova. Decorat cu „Ordinul Republicii".

Ansamblul Academic Național de Dansuri Populare „Joc" (anterior, Ansamblul Național Academic de Dansuri Populare „Joc") a fost înființat la 23 august 1945 de către maeștrii de balet L. Leonardi și L. Zalțman, precum și de coregraful de origine rusă I. Moiseev.

Începând cu anul 1957, Ansamblului „Joc" a fost condus de V. Curbet, coregraf-șef și director artistic, Artist al poporului din Republica Moldova și din fosta URSS, laureat al Premiului de Stat, Cavaler al „Ordinului Republicii". Pasionat etnograf și folclorist, V. Curbet era un neobosit valorificator al dansului și muzicii populare, fiind un artist de formație enciclopedică. V. Curbet a fost al 13-lea director al ansamblului și cel mai longeviv în acest post (60 de ani de activitate), cu realizări artistice memo-

rabile. Datorită lui, colectivul „Joc”-ului a cunoscut o puternică ascensiune și s-a bucurat de succes în țară și peste hotare. Lucrările muzical-coregrafice care au adus ansamblului faimă și recunoaștere în lume sunt: „Hora mare”, „Bătuta”, „Hora fetelor”, „Brâul”, „Sârba”, „Răzășeasca”, „Moldovenească”, „Mărunțica”, „Crăițele”, „Călușarii”, suita „Sărbătorească”, „Nunta moldovenească”, suita „Carpații”, „Legenda Mărțișorului”, poemul muzical-coregrafic „Drăgaica” ș.a.

În toamna anului 1979, colectivului i se conferă titlul onorific de Ansamblu academic, pentru înalta măiestrie de interpretare și activitate artistică fructuoasă, pentru meritele deosebite în promovarea și valorificarea folclorului muzical-coregrafic din Republica Moldova.

În cadrul ansamblului și-au dezvoltat talentele iluștri interpreți de dansuri și cântece populare, dansatori și muzicieni de mare profesionalism: I. Furnică, Gh. Forțu, S. Mocanu, B. Răzmeriță, V. Moscovici, E. Taraș Usatîi, V. Lupașcu, M. Furtună, R. Soltan, Vl. Rotaru, Gh. Mustea, V. Goia, V. Eșanu, Gheorghe Șevcișin, Gh. Banariuc, Vl. Duminică, M. Gheras, Gh. Dabija, P. Frecăuțanu, Gr. Paladi, P. Strelciuc ș.a.

În prezent, în cadrul ansamblului activează 65 de dansatori și 25 de muzicieni. Printre realizările artistice din ultimii ani sunt spectacolele: „Energia vieții” (2017); „Povestea unei iubiri” și „Testamentar” (spectacol In memoriam V. Curbet) (2018); „Din Zodia Călușului” (2019); „La ceas aniversar” (2021); „Dor de JOC și Ciocârlie” și „Să fie JOC” (2022).

De-a lungul anilor, colectivul „Joc”-ului a avut turnee în numeroase țări, participând la peste 7 mii de concerte în: America Latină (1981); Argentina (1968, 1969, 1981); Australia (1975, 1978); Belgia (1973); Bolivia (1981); Brazilia (1968, 1969, 1981); Bulgaria (1966, 1978, 1986); Canada (1968); Cehia (1975); China (1999, 2002); Columbia (1969, 1981); Coreea (1977); Costa Rica (1981); Cuba (1981); Danemarca (1978); Ecuador (1981); Egipt (1962); Elveția (1997, 1999); Finlanda (1980); Franța (1980, 1982, 1987, 1988, 1998, 2007); Germania (1974, 1978, 1979); Olanda (1978, 1986, 2001, 2003); Grecia (1984); Honduras (1981); India (1987); Israel (1997); Italia (1997); Iugoslavia (1965); Liban (1962); Luxemburg (1978); Mexic (1968, 1969, 1981); Mongolia (1977); Nicaragua (1981); Noua Zeelandă (1975); Panama (1981); Paraguay (1968, 1981); Peru (1969, 1981); Polonia (1987); Portugalia (1976); România (1954, 1992, 1993); Salvador (1981); Siria (1962); Spania (1976); Suedia (2003); Turcia (1968, 1987, 2015); Ungaria (1956, 1960, 1975, 1988); Uruguay (1969); Venezuela (1968, 1969, 1981); Zambia (1969); Zimbabwe (1986).

Printre performanțele Ansamblului se înscriu Premiul I și Medalia de aur la Festivalul al IV-lea mondial al tineretului și studenților de la București (1953); Premiul I și Medalia de aur la Festivalul mondial de la Moscova (1957); Premiul I la Festivalul folcloric din Dubrovnik, Iugoslavia (1965); Medalia de aur la Festivalul tineretului de la Berlin (1974); Diploma de gradul I și Medalia de aur la Festivalul folcloric internațional de la Burgas, Bulgaria (1979); Medalia de aur la Olimpiada culturală internațională de la Moscova (2000 și 2002).

În 2005 Ansamblul Academic Național de Dansuri Populare „Joc” a fost decorat cu „Ordinul Republicii”.

A se vedea și articolele din „Calendarul bibliotecarului 1995”. – Chișinău, 1994. – P. 97; „Calendar Național 2010”. – Chișinău, 2009. – P. 178-179.

Bibliografie selectivă:

Curbet, Vladimir. La vatra jocului străbun / Vladimir Curbet. – Chișinău : Pontos, 2005. – 428 p. – ISBN 9975-926-82-7.

Curbet, Vladimir. Țara horelor și a doinelor / Vladimir Curbet. – Chișinău : Pontos, 2007. – 270 p. – ISBN 978-9975-102-83-4.

***

Curbet, Vladimir. Vladimir Curbet: „Am descoperit un izvor inepuizabil de comori create de popor” : Interviu cu Vladimir Curbet, Artist al Poporului, prim-maestru de balet și director artistic al Ansamblului „JOC” / consemnare: Ion Anton // Viața Basarabiei. – 2015. – Nr 3 (35). – P. 90-93. – ISSN 1814-988X.

***

Două fenomene ale culturii naționale : Maestrul Vladimir Curbet și Ansamblul „Joc” : Bibliografie / Biblioteca Municipală B. P. Hasdeu, Filiala de Arte „T. Arghezi” ; alcătuitori: Angela Olărescu, Natalia Ciorbă. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 244 p. – ISBN 978-9975-120-97-5.

***

Cimpoi, Mihai. Ritmurile spațiului mioritic : [ansamblul de dansuri populare „Joc”,] / Mihai Cimpoi // Literatura și Arta. – 2008. – 4 dec. – P. 7.

Colac, Tudor. Coregraf, etnograf, folclorist : [Vladimir Curbet, prim-maestru de balet și director artistic al Ansamblului

Național Academic de Dansuri Populare „JOC”] / Tudor Colac // Literatura și Arta. – 2015. – 24 sept. – P. 6.

Dabija, Nicolae. Dăruitorul de minuni : [Vladimir Curbet, prim-maestru de balet și director artistic al Ansamblului Național Academic de Dansuri Populare „JOC”] / Nicolae Dabija // Literatura și Arta. – 2015. – 24 sept. – P. 1.

Dermenji, Ecaterina. Ansamblul mândriei noastre : [despre Ansamblul Național Academic de Dansuri Populare „JOC”] / Ecaterina Dermenji // Literatura și Arta. – 2015. – 10 dec. – P. 8.

Russu, Rusalina. „JOC” – portretul țării noastre redat în pași de dans / Rusalina Russu // Moldova. – 2015. – Noiem./ Dec. – P. 20-23.

Tamazlâcaru, Elena. Excelența Sa Vladimir Curbet, Excelența Sa Ansamblul „Joc” / Elena Tamazlâcaru // Literatura și Arta. – 2016. – 18 apr. – P. 6.

Ana Struță

REGELE FERDINAND I DE HOHENZOLLERN 1865-1927

Regele Ferdinand I de Hohenzollern, a fost al doilea rege al României, primul rege al României Mari, membru de onoare al Academiei Române.

Ferdinand I de Hohenzollern-Sigmaringen (numele întreg, Ferdinand Victor Albert Meinrad de Hohenzollern-Sigmaringen) s-a născut pe 24 august 1865, la Sigmaringen, Germania. El a fost al doilea fiu al principelui Leopold de Hohenzollern-Sigmaringen și al Antoniei a Portugaliei, nepotul Regelui Carol I. A decedat la 20 iulie 1927, la Sinaia, fiind înmormântat la Catedrala Episcopală din Curtea de Argeș.

În timpul domniei sale (1914-1927) a fost înfăptuită Marea Unire din 1918, au fost puse bazele consolidării statului național unitar român și adoptate măsuri fundamentale pentru dezvoltarea României: votul universal, reforma agrară, Constituția.

Și-a petrecut copilăria în Germania, la reședința familiei sale. A studiat la gimnaziul și liceul din Düsseldorf. A promovat (1885) cu „bine” bacalaureatul, care a constat din lucrări scrise (la germană, latină, matematică) și examen oral (la religie, latină, franceză, istorie, geografie). A urmat Școala militară din Kassel, absolvind-o în gradul de sublocotenent. Din 1887 a studiat economie politică, științe financiare, istorie, dreptul ginților și dreptul roman ș.a. la Universitatea din Leipzig și la Școala Superioară de Științe Politice și Economice din Tübingen. A demonstrat o deosebită pasiune față de botanică și limbi străine, precum franceza, engleza și rusa. În anii 1883-1889, îl avea în calitate de profesor pe V. D. Păun (fostul director al Liceului „Gh. Lazăr” din București, astăzi Colegiul Național „Gh. Lazar” din București), alături de care a învățat limba și literatura română, geografia și istoria românilor. A vizitat România pentru prima oară în anul 1881, la vârsta de 15 ani, și a participat la încoronarea Regelui Carol I. A stat la Palatul Cotroceni, studiind istoria și cultura românească, observând viața politică, cunoscând sufletul și mentalitatea poporului român, acomodându-se cu specificul societății în care trăia, învățând cum să devină un viitor suveran.

În 1886 a fost înrolat în Armata Română, ca sublocotenent de infanterie, fiind ofițer timp de 38 de ani și a trecut de la gradul de sublocotenent la cel de mareșal. Ferdinand devine oficial Principele de Coroană al României în 1888, la 23 de ani. În 1889 a primit titlul de Alteță Regală Principe de România. A rămas Principe Moștenitor timp de 26 de ani, demonstrând loialitate Regelui Carol I și pregătindu-se pentru a prelua Coroana de Oțel a României.

O alianță politică de mare importanță a fost realizată prin căsătoria sa cu Maria Alexandra Victoria de Edinburgh, prințesa de Saxa-Coburg-Gotha, nepoata reginei Victoria a Marii Britanii și a țarului Alexandru al II-lea al Rusiei (1893). Regina Maria a avut un rol important în destinul și evoluția României. Prin farmecul, inteligența, prestanța și viziunea politică, ea a cucerit Londra, Paris, New York și Washington, întărind relațiile României cu Occidentul. În timpul războiului a fost implicată în asistența medicală, a vizitat spitalele de bolnavi, ridicând moralul ostașilor, îngrijindu-i și încurajându-i.

În 1914, după moartea unchiului său Regele Carol I,

Ferdinand, în vârstă de 49 de ani, a depus jurământul de rege al României într-o perioadă dificilă pentru România și pentru Europa: începuse Primul Război Mondial. În primii doi ani România a fost în neutralitate, iar în 1916 a intrat în război de partea Antantei. Armata Română a suferit mari pierderi în Muntenia, Oltenia și Dobrogea. Fiind slab sprijinită cu armament de aliați, iar mai târziu și trădată de ruși, după trei luni de lupte vitejești în fața armatei germano-turco-maghiaro-bulgare, s-a retras în Moldova, la Iași. Cu sprijinul francez, reduta moldovenească condusă de Regele Ferdinand și generalii Berthelot și Prezan a revigorat Armata Română. În 1917 Regele Ferdinand I a promis continuarea reformei agrare inițiată în 1907-1908 și aceasta i-a inspirat pe țăranii-ostași români care au obținut victorii în bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Tisa.

La finele anului 1918, Primul Război Mondial s-a terminat după mai bine de patru ani de lupte. Antanta (Franța, Marea Britanie, Imperiul Țarist, Belgia, Italia, România), alături de Statele Unite ale Americii, au câștigat războiul.

Sfârșitul Primului Război Mondial a dus la crearea României Mari, în urma adunărilor (martie-decembrie 1918) de plebiscit organizate la Bălți, Chișinău, Soroca, Orhei, Cernăuți, Alba Iulia. Acesta a fost unul dintre momentele cele mai importante din domnia Regelui Ferdinand I – Marea Unire din 1918, când Transilvania, Bucovina și Basarabia au fost integrate în România, consolidând statul român. Astfel, prin decretul regal nr. 842 din 10 aprilie 1918 a fost promulgat actul unirii. Marea Adunare Națională a avut loc la Alba Iulia la 1 decembrie 1918, apoi, prin decretul-lege din 18/31 decembrie 1918, Regele Ferdinand a confirmat Unirea Bucovinei cu România. Marea Unire a fost recunoscută în cadrul Conferinței de Pace de la Paris prin Tratatul de la Versailles (1919). La 28 octombrie 1920, prin Tratatul de la Paris, încheiat între Marea Britanie, Franța, Italia și Japonia, pe de o parte, și România, pe de altă parte, a fost recunoscut votul istoric al Sfatului Țării din 27 martie 1918.

La 15 octombrie 1922, la Alba Iulia, Ferdinand I și Regina Maria au fost încoronați suverani ai României Mari. Așa s-a înfăptuit România Mare sub conducerea Regelui Ferdinand I. După încoronare, suveranii au fost preocupați de activitatea diplomatică, efectuând un turneu occidental în Franța, Marea Britanie, Belgia, Elveția (1924).

În perioada interbelică, Regele Ferdinand I a sprijinit reformele sociale și economice, inclusiv drepturile extinse pentru muncitori și reformele agrare. A fost adoptată o nouă Constituție (1923), care a consolidat statul național unitar, a recunoscut drepturi fundamentale pentru cetățenii români, a săvârșit reforma administrativă (1925). A încurajat dezvoltarea culturii, artei și învățământului, a pus bazele Universității din Cluj și a construit numeroase școli.

Împreună cu Regina Maria, Regele Ferdinand I a vizitat Basarabia, onorând de două ori orașul Bălți, unde sediul central al universității a purtat numele „Domnița Ileana". La Chișinău în 1925, a participat la inaugurarea Expoziției agricole.

Ferdinand I a fost apreciat pentru devotamentul său față de țară și pentru conducerea sa în timpul unor perioade critice ale istoriei României, în special în timpul războiului și al procesului de unificare națională. A primit numele de „Ferdinand Întregitorul" și „Ferdinand cel Loial". În cei 13 ani ai domniei sale, România a cunoscut mari progrese pe toate planurile (cultural, politic, economic), demonstrând aptitudinile constructive și inteligența poporului român, cu care Regele Ferdinand s-a identificat.

În 1914, la venirea pe tron a Regelui Ferdinand, România avea 7,7 milioane de locuitori și un teritoriu de 137 000 km^2. La decesul lui, România Mare, cu Transilvania, Bucovina, Basarabia, Cadrilaterul, număra 17,1 milioane de locuitori și se întindea pe 295 049 km^2.

Deoarece fiul său, moștenitorul tronului, a renunțat la drepturi, Regele Ferdinand I l-a numit pe nepotul Mihai urmaș al tronului.

Regele Ferdinand I a fost membru de onoare al Academiei Române din 1890, iar în 1905 a fost ales președinte al Societății de Turism Român. În anii 1914-1927 a

fost președinte de onoare al Academiei Române. Avea o bogată cultură, cunoștea mai multe limbi, printre care greaca veche și ebraica, era preocupat de heraldică, numismatică și filatelie, prefera discuții pe teme de istorie, biologie sau filologie.

A deținut numeroase distincții: Ordinul „Steaua României" (1914); Ordinul „Coroana României" (1914); „Ordinul „Carol I" (1914); Ordinul „Serviciul Credincios" (1914); Ordinul „Mihai Viteazul" (1916); „Ordinul „Legiunea de Onoare" în grad de Mare Cruce (Franța); Ordinul „Prea Sfintei Bune Vestiri" (Italia, 1893); Ordinul „Sfinților Mauriciu și Lazăr" în grad de Mare Cruce (Italia, 1893); Ordinul „Coroana Italiei" în grad de Mare Cruce (Italia,1893); „Ordinul Jartierei" (Marea Britanie); Ordinul „Lâna de Aur" (Austro-Ungaria); Ordinul „Vulturul Negru" (Germania); Ordinul „Virtutea Militară" în grad de Mare Cruce (Polonia); Ordinul „Steaua lui Karagheorghe" în grad de Mare Cruce (Serbia); Ordinul „Sfântul Gheorghe", clasa a II-a (Rusia, 1918).

În perioada interbelică, monumente ale Regelui Ferdinand I au existat în Rezina, Ialoveni, Nisporeni, Ismail și Chișinău. În 1939, la Chișinău a fost inaugurată statuia Regelui Ferdinand I al României (creată la București de sculptorul român O. Han în bronz, cu înălțimea de 4,5 metri) în apropierea Arcului de Triumf și a Catedralei din Chișinău. Când Basarabia a fost cedată bolșevicilor, monumentul Regelui Ferdinand I a fost evacuat la Iași, ulterior distrus de comuniști.

În or. Ialoveni, la sărbătorea a 580 de ani de la fondare (2016), a fost dezvelit bustul Regelui Ferdinand I Întregitorul României (sculptor: Gr. Băț, meșter popular V. Lozan), ca un răspuns la bustul sculptorului Al. Plămădeală (1939-1944). Placa postamentului conține inscripția: „Distrus iunie 1940. Restabilit 28.11.1943. Distrus iunie 1944. Restabilit la inițiativa avocatului Rusanovschi Iulian. Sponsor – Constantin Pitușcan – ASCOR. Inaugurat 27.10.2016".

Bustul Regelui Ferdinand I din Rezina a fost restaurat (2017) și inaugurat în 2018 cu ocazia împlinirii a 100 de ani de la Marea Unire.

În Varnița, bustul Regelui Ferdinand I (2018) reprezintă o replică a celui ridicat în 1937 în or. Cetatea Albă. Bronzul a fost turnat de sculptorul V. Jiglițchi. Pe postament au fost scrise numele a 19 eroi din Varnița căzuți în Primul Război Mondial. Placa de bronz poartă inscripția: „Marelui Rege Ferdinand I Făuritorul României Mari".

Cu prilejul celebrării a 105 ani de la Unirea Basarabiei cu România și a 100 de ani de la adoptarea Constituției României Mari și a promulgării ei de Rege, în scuarul Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „A. Russo" din Bălți a fost inaugurat (2023) bustul Regelui Ferdinand I (sculptor: V. Jiglițchi). Pe postamentul din piatră de Cosăuți este scris textul promulgării Constituției, semnat de Regele Ferdinand la 28 martie 1923.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 278-279.

Bibliografie selectivă:

Budișteanu, Gheorghe N. Regele Ferdinand cel loial / Gheorghe N. Budișteanu. – București : Corint, 2022. – 432 p. – ISBN 9786060881117.

Constantiniu, **Florin**. O istorie sinceră a poporului român / Florin Constantiniu. – Ed. a 3-a, revăzută și adăugită. – București : Univers Enciclopedic, 2002. – 568 p. – ISBN 973-8240-67-0.

Iorga, **Nicolae**. Regele Ferdinand : Cu prilejul încoronării / Nicolae Iorga. – Iași : Tipo Moldova, 2017. – 108 p. – ISBN 978-606-42-0165-2. – [Reproduce ediția București : Ateliere grafice SOCEC & Co, 1923].

****Iorga**, **Nicolae**. Regele Ferdinand I / Nicolae Iorga. – București : Librex, 2022. – 192 p. – ISBN 978 606 899 8107.

Scurtu, **Ioan**. Istoria românilor în timpul celor patru regi : Ferdinand I / Ioan Scurtu. – Iași : Tipo Moldova, 2017. – 214 p. – ISBN 978-606-42-0036-5.

****Scurtu**, **Ioan**. Regele Ferdinand. Activitatea politică. – București : Garamond, 1995. – 173 p. – ISBN 9739140750. – ISBN 9789739140751.

Wolbe, **Eugen**. Ferdinand I. Întemeietorul României Mari. – București : Humanitas, 2008. – 324 p. – ISBN 978-973-50-2130-6.

Xeni, **Constantin**. Figuri ilustre din epoca României Mari [cu referire la Ferdinand I] / Constantin Xeni. – București : Oscar Print, 2009. – 320 p. – ISBN 978-973-668-227-8.

***

Colesnic, **Iurie**. Regele Ferdinand I // Generația Unirii / Iurie Colesnic. – Chișinău : [S. n.], 2004. – P. 464-465. – ISBN 978-9975-128-67-4.

Ferdinand I de Hohenzollern-Sigmaringen // Enciclopedia României : [site]. – URL: http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Ferdinand_I_de_Hohenzollern-Sigmaringen (accesat : 02.12.2024).

Grati, **Aliona**. „Fiți bineveniți la noi în Chișinăul Românesc!" :

Regele Ferdinand și Regina Maria în capitala Basarabiei / Aliona Grati // Dialogica. – 2022. – Nr 1 (S). – P. 128-137. – ISSN 2587-3695. – DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo. 6513842.

Leonida, **Gheorghe**. Regele Ferdinand I – Bust / Gheorghe Leonida // Portretistică Regală : Artă și memorie / coordonator: Narcis Dorin Ion. – Onești : Magic Print, 2020. – P. 139.

Livia-Irina, **Alexandru**. Ferdinand I – omul din spatele Marii Uniri / Alexandru Livia-Irina // Historia : [site]. – URL : https://historia.ro/ (accesat : 02.12.2024).

Mircea, **Ionela**. Regele Ferdinand al României / Ionela Mircea // Dicționarul personalităților Încoronării de la Alba Iulia / coordonatori: Ioana Rustoiu, Tudor Roșu. – Alba Iulia : Muzeul Național al Unirii ; Cluj-Napoca : Mega, 2022. – P. 73-78. – P. 253-267. – ISBN 978-606-95338-7-1. – ISBN 978-606-020-515-9.

Nicolescu, **Nicolae C**. Șefii de stat și de guvern ai României (1859-2003) : [cu referire la Regele Ferdinand I] / Nicolae C. Nicolescu. – București : Meronia, 2003. – P. 37-45. – ISBN 973-8200-49-0.

Personalități care au creat România Mare : Regele Ferdinand I, **„Întregitorul”** // RADOR : [site]. – 2019. – 29 noiem. – URL: https://www.rador.ro/2018/11/29/personalitati-care-au-creat-romania-mare-regele-ferdinand-i-intregitorul/ (accesat : 19.11.2024).

Rotaru, **Jipa**. Regele Ferdinand I, Alexandru Marghiloman și Unirea Basarabiei / Jipa Rotaru // Dialogica. – 2022. – Nr 1 (S). – P. 72-82. – ISSN 2587-3695. – DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.6513743.

Rusanovschi, **Iulian**. Monumentul Regelui Ferdinand I din Chișinău / Iulian Rusanovschi // Identitățile Chișinăului : Materialele Conferinței Internaționale, Ediția a 3-a, 1-2 octombrie 2015, Chișinău. – Chișinău : Bons Offices, 2016. – P. 216-224. – ISBN 978-9975-137-48-5.

Elena Harconița

Traian BRAD 1945-2002

Bibliolog român, manager, unul dintre fondatorii Asociației Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România.

S-a născut la 31 august 1945, la Pănade, jud. Alba, a decedat la 8 mai 2002, la Cluj-Napoca, jud. Cluj.

A absolvit Facultatea de Filologie din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” în anul 1972, fiind licențiat în limbă și literatură română și franceză. În anii 1989-1990 și 1999 a urmat studii de management în biblioteconomie și știința informării în România și în Franța.

A avut mai multe stagii de documentare în domeniul bibliologiei, științei informării și managementului biblioteconomic în Franța, Anglia, Olanda, Ungaria, Danemarca, Grecia, China.

În anii 1972-1975 a coordonat problemele de cultură la Comitetul județean Cluj, iar între anii 1975 și 1987 a fost instructor la Comitetul de cultură și educație al jud. Cluj.

Din anul 1987 până în 2002 a ocupat postul de director și director general al Bibliotecii Județene „O. Goga” din aceeași localitate, unde a inițiat modernizarea proceselor și serviciilor infodocumentare, a instalat rețeaua de calculatoare și a abonat instituția la baze de date internaționale. Traian Brad a pus accent pe dezvoltarea unor colecții diverse și calitative pentru satisfacerea cerințelor utilizatorilor, a insistat asupra formării profesionale a bibliotecarilor prin dobândirea de noi competențe și aptitudini, a extins colaborarea cu bibliotecile publice din România și Europa. A inițiat și a coordonat mai multe programe în domeniul bibliotecilor: cooperarea în achiziții, schimbul interbibliotecar, diverse modalități de integrare a bibliotecilor române în structurile europene. I-a aparținut ideea și realizarea noului edificiu modernizat pentru biblioteca publică din Cluj-Napoca, supranumită „Biblioteca lui Traian Brad”. La propunerea directorului, în anul 1992, Bibliotecii i-a fost atribuit numele poetului O. Goga.

A fost unul dintre fondatorii Asociației Naționale a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (vicepreședinte între anii 1990-1998, președinte din 1998), a fost primul președinte al Consiliului Directorilor de Biblioteci Publice din România (1994-1998). A conceptualizat și a avut meritul de a organiza instituții și manifestări culturale importante și de mare amploare, pe care colegii le numeau „acțiuni de Școală Ardeleană”. În acest fel, în anul 1989, pentru comoditatea bibliotecilor și îmbunătățirea serviciilor pentru utilizatori, a inițiat fotocopierea „Caietelor eminesciene” – mai bine de 10 mii de file păstrate la Biblioteca Academiei Române.

Concomitent cu activitatea

de director, de coordonator și de fondator, este preocupat de traducerea în limba română a unor lucrări de referință, a indicatorilor de performanță, a instrumentelor manageriale pentru biblioteci, majoritatea din aceste lucrări fiind utilizate și de bibliotecarii moldoveni. A scris o monografie despre Biblioteca Publică din Cluj-Napoca, o lucrare completă și bine documentată de istorie a bibliotecilor din spațiul Transilvaniei.

A organizat manifestări de cultură de nivel național și internațional: Festivalul internațional de poezie „L. Blaga", „Zilele Bibliotecii Transilvania" și „Zilele L. Blaga", Bienala internațională de grafică, Simpozionul „Carte. Cultură. Cunoaștere", axat pe relațiile culturale Transilvania–Moldova în cadrul Academiei de Științe a Moldovei etc.

A înființat prima bibliotecă de carte românească din Republica Moldova – Biblioteca „Transilvania" din Chișinău (1991), a susținut dezvoltarea altor biblioteci românești din Chișinău: „Târgu Mureș", „Ovidius", „Târgoviște", „Alba Iulia", „Maramureș". A deschis o filială de carte românească în or. Florești în cadrul Bibliotecii Publice Orășenești „I. Creangă" (1996). A organizat și a monitorizat donații de peste 100 de mii de cărți pentru bibliotecile de peste Prut. A invitat sute de bibliotecari și alți intelectuali din Republica Moldova pentru documentare și perfecționare, schimb de experiență și cunoașterea bunelor practici, incluzându-i în memorabile evenimente de specialitate și literar-artistice.

A contribuit ca mai multe biblioteci din Chișinău să fie incluse în proiectele internaționale europene.

Traian Brad a participat și a prezentat comunicări la congrese și simpozioane, fiind autorul a 25 de studii și articole, lucrări de istorie culturală, de bibliologie, biblioteconomie, bibliografie etc., publicate în revistele: „Lectura" (revistă a bibliotecarilor și bibliofililor, fondată de T. Brad), „Tribuna" (Cluj-Napoca), „Biblioteca Bucureștilor", „Revista Bibliotecii Naționale", „Biblioteca" (București), „Curier" (Târgoviște), „Magazin bibliologic", „BiblioPolis" (Chișinău).

A fost membru fondator al Societății Culturale „L. Blaga" (1990 – director, din 1994 – director executiv), a întemeiat Fundațiile „M. Eminescu" la Cluj-Napoca (1998), „T. Cipariu" în localitatea de baștină Pănade, jud. Alba (1998), „O. Goga" din Rășinari, jud. Sibiu (1998), Fundația Internațională de Grafică din Cluj-Napoca (1998) ș.a.

Meritele și eforturile lui Traian Brad au fost recunoscute prin premii și diplome, inclusiv Diploma Ministerului Culturii și Diploma de excelență a Primăriei mun. Chișinău.

Filiala Mănăștur a Bibliotecii Județene „O. Goga" din Cluj-Napoca poartă numele lui Traian Brad (2002). Pe frontispiciul Bibliotecii „Transilvania" din Chișinău a fost instalată o placă comemorativă și basorelieful lui Traian Brad (2003, sculptor: V. Doicu).

În anul 2005, la aniversarea a 60-a a lui Traian Brad, Biblioteca „Transilvania" a pregătit un număr special al publicației periodice „BiblioPolis".

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 246-248 ; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 285-286.

Bibliografie selectivă:

Brad, Traian. Lectura și biblioteca publică la Cluj / Traian Brad. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2001. – 390 p. – ISBN 973-686-229-1.

Brad, Traian. Pănade întotdeauna / Traian Brad, Titu Orian, Ioan Rațiu. – Ed. revizuită și adăugită după monografia „Pănade 700 de ani". – Blaj : Astra, 2009. – 499 p. – ISBN 978-973-7704-45-0.

Indicatori de performanță și instrumente manageriale pentru biblioteci / Suzanne Ward, John Sumsion, David Fuegi [et al.] ; traducere și adaptare Ioan Bob și Traian Brad. – București : Asociația Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România, 1997 – 218 p. – ISBN 973-0-00417-X.

Pănade – 700 : [monografie] / Traian Brad, Ioan Rațiu, Titu Orian. – Blaj : Astra : Despărțământul „Timotei Cipariu", 1999. – 376 p. – ISBN 973-0-00907-4.

***

Brad, Traian. Apel la rațiune sau „Cui îi este teamă să aibă o națiune de oameni puternici" / Traian Brad // Biblioteca. – 1999. – Nr 3. – P. 65. – ISSN 2668-618X.

Brad, Traian. Biblioteca Județeană „O. Goga" – partener în programul PHARE de modernizare a bibliotecilor publice / Traian Brad // Biblioteca. – 1997. – Nr 7. – P. 178-179. – ISSN 2668-618X.

Brad, Traian. Biblioteca Transilvania din Chișinău – o poartă spre cultura românească / Traian Brad // Adevărul de Cluj. – 2000. – 23 mar. – P. 5.

Brad, Traian. Bibliotecile publice românești în context european (I-III) / Traian Brad // Biblioteca. – 2000. – Nr 4. – P. 105-107 ;

Nr 5. – P. 137-138 ; Nr 6. – P. 166.

Brad, Train. Fraţii de peste Prut au nevoie de cărţi / Traian Brad // Informaţia de Cluj. – 1999. –13/19 apr. – P. 4.

Brad, Traian. În căutarea idealului cultural / Traian Brad // BiblioPolis. – 2002. – Nr 2. – P. 19-21. ISSN 1811-900X.

Brad, Traian. Managementul de bibliotecă. O abordare personală a stării bibliotecii publice româneşti şi clujene / Traian Brad // Magazin Bibliologic. – 1999. – Nr 2/3. – P. 25-38. ISSN 1857-1476.

Brad, Traian. Noi suntem cei care vor extinde centrul oraşului : [despre construcţia sediului nou al Bibliotecii Judeţene „Octavian Goga" Cluj] / Traian Brad // Curierul Primăriei. – 1999. – 8 febr. – P. 5.

Brad, Traian. O bibliotecă pentru… Mileniul III : [interviu cu Traian Brad, directorul general al Bibliotecii Judeţene „Octavian Goga" Cluj] / realizat de Constantin Mustaţă // Adevărul de Cluj. – 2001. – Nr 3313. – P. 4.

Brad, Traian. Schimbări esenţiale în bibliotecile din România după anul 1989 // Management pentru viitor. Biblioteci şi arhive / editori: Hermina G. B. Anghelescu, Ştvan Király. – Cluj-Napoca : Presa Universitară Clujeană, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga", 2000. – P. 121-124. – ISBN 973-595-010-3.

***

Brad Traian : [fişier biografic] // Clujeni ai secolului 20 : dicţionar esenţial / Irina Petraş. – Cluj-Napoca : Casa Cărţii de Ştiinţă. – 2000. – P. 53. – ISBN 978-973-133-101-0.

Brad Traian : [fişier biografic] // Who's who în România / editor: Vassos Panayiotis. – Bucureşti : Pegasus Press, 2002. – P. 74. – ISBN 973-85848-0-9

Buluţă, Gheorghe. Brad Traian : [sinteză biografică] // Galeria bibliologilor români / Gheorghe Buluţă, Victor Petrescu. – Târgovişte : Bibliotheca, 2003. – P. 80-84.

Corobcă, Lucia. La Chişinău a fost comemorat Traian Brad / Lucia Corobcă // Flux Continuu. – 2002. – 23 iul. – P. 4.

Grănescu, Adrian. Traian Brad (31 august 1945 – 8 iune 2002) // Philobiblon. – 1999-2002. – Nr 4/7. – P. 481-483. – în lb engl. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.philobiblon.ro/sites/default/files/public/imce/doc/1999/philobiblon_1999-2002_4-7_25.pdf.

Docolin-Irimie, Anca. Traian Brad. Un slujitor al cărţii / Anca Docolin-Irimie, Tatiana Costiuc, Sorina Stanca. – Cluj-Napoca : Casa Cărţii de Ştiinţă, 2005. – P. 11-12. – ISBN 973-686-744-7.

Pohilă, Vlad. Traian Brad, ocrotit de neuitarea noastră // Chipuri de bibliotecari, faţete ale muncii lor / Vlad Pohilă. – Chişinău : [S. n.], 2017. – P. 18-19 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://hapes.hasdeu.md/bitstream/handle/123456789/472/Chipuri%20de%20bibliotecari_Vlad%20Pohila.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

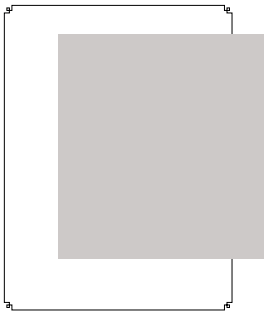
Regneală, Mircea. Dincolo de Stix : [despre Traina Brad] / Mircea Regneală // Buletin ABIR. – 2002. – Vol. 13, nr. 3. – P. 7.

Rău, Alexe. Ca un dac de pe Columnă / Alexe Rău // Suplimentul revistei „Astra blăjeană". – 2002. – Iul. – P. 4.

Staver, Larisa. Amintiri… amintiri : [despre Traian Brad] // Transilvania la Chişinău : Blogul Bibliotecii „Transilvania", filială a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu". – URL: https://transilvanialachisinau.wordpress.com/2012/06/20/amintiri-amintiri/ (accesat : 19.07.2024).

Tanco, Teodor. Traian Brad – arhitect pentru poduri de cărţi peste Prut / Teodor Tanco // Adevărul de Cluj. – 2002. – Nr 3564. – P. 5.

Elena Harconiţa

ARCAŞII LUI ŞTEFAN 1945-1948

Prima organizaţie cu caracter antisovietic din RSS Moldovenească, înfiinţată în august 1945 la Soroca de elevi şi profesori.

A fost o formă radicală de protest a populaţiei faţă de politicile de anexare a Basarabiei de către URSS. În istoriografia sovietică era utilizată o terminologie trivială pentru a desemna „elementele duşmănoase şi banditeşti", „contrarevoluţionare". Dacă în istoriografia din anii 1990 se considera că aceste mişcări erau sporadice, ulterior s-a constatat că, practic, în fiecare localitate populaţia s-a opus imixtiunii URSS.

Chiar din primăvara anului 1944, autorităţile sovietice au fost „întâmpinate" cu împotriviri de recrutare militară a localnicilor, dezertarea populaţiei din rândurile Armatei Roşii, neachitarea impozitelor, intimidarea noii administraţi sovietice. Organele speciale erau antrenate în depistarea spionilor străini, „lăsate de către germani şi români pentru efectuarea activităţii antisovietice".

Similar altor organizaţii, cum ar fi „Majadahonda" sau „Partidul Libertăţii", Organizaţia Naţională din Basarabia „Arcaşii lui Ştefan" dorea iz-

gonirea ocupanților sovietici și reunirea cu România.

Ca și gruparea „Sabia Dreptății”, „Arcașii lui Ștefan” urmăreau vendete populare.

„Arcașii lui Ștefan” a devenit o organizație cu statut, imn, crez, ștampilă etc. Membrii acesteia erau împărțiți în nouă secții: secția 1 – Bădiceni, Șolcani și Băxani; secția 2 – Soroca și Rublenița; secția 3 – Trifăuți, Vasilcău și Racovăț; secția 4 – Sudarca, Horodiște și Arionești; secția 5 – Schineni, Hristici, Popeștii de Sus, Popeștii de Jos și Bulboci; secția 6 – Mândâc, Drochia, Șuri și Chetrosu; secția 7 – Titireaza, Zgura și Arionești; secția 8 – Dubna, Stoicani, Răduleni, Rădi, Soloneț și Parcani; secția 9 – Dărcăuți, Visoca, Tătărușl și Teleșeuca. Existau și subsecții.

Organizația a fost lichidată în 1948 de către organele represive sovietice, iar membrii ei condamnați la ani grei de pușcărie.

M. Ursachi, membru al organizației, a scris lucrările „Organizația Națională din Basarabia «Arcașii lui Ștefan»” (2001) și „Soartă de arcaș” (2005).

În 2010, M. Ghimpu, președinte interimar al Republicii Moldova, a conferit „Ordinul Republicii” mai multor luptători cu regimul totalitar comunist de ocupație, inclusiv membrilor acestei organizații.

Bibliografie selectivă:

Postică, Elena. Rezistența antisovietică în Basarabia 1944-1953 : [conține informații despre „Arcașii lui Ștefan”] / Elena Postică. – Chișinău, 1997. – 240 p. – ISBN 9975-67-045-8.

Ursachi, Mihail. Organizația Națională din Basarabia „Arcașii lui Ștefan” / Mihail Ursachi. – Chișinău : Museum, 2001. – 142 p.

Ursachi, Mihail. Soartă de arcaș / Mihail Ursachi. – Chișinău : Prut Internațional, 2005. – 116 p.

***

Prisac, Lidia. Arcașii lui Ștefan // Istoria contemporană : (universală și a românilor : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Editura USM, 2023. – P. 47, 472-474. – ISBN 978-9975-62-620-0.

Ion Valer Xenofontov

SEPTEMBRIE

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Mihai Eminescu

LACUL

(fragment)

Lacul codrilor albastru
Nuferi galbeni îl încarcă;
Tresărind în cercuri albe
El cutremură o barcă.

Și eu trec de-a lung de maluri,
Parc-ascult și parc-aștept
Ea din trestii să răsară
Și să-mi cadă lin pe piept;

Să sărim în luntrea mică,
Îngânați de glas de ape,
Și să scap din mână cârma,
Și lopețile să-mi scape;

Să plutim cuprinși de farmec
Sub lumina blândei lune -
Vântu-n trestii lin foșnească,
Undoioasa apă sune!

(Convorbiri Literare, X, 1876,
1 septembrie, nr. 6)

110 ani de la nașterea **Tatianei Voițehovschi**, pianistă și profesoară, Maestru emerit al artelor (1 sept. 1915 – 26 febr. 1976). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 289.*

140 de ani de la nașterea lui **D. H. Lawrence**, prozator, poet și eseist englez, unul dintre cei mai importanți, dar și mai controversați scriitori din literatura engleză (1 sept. 1885 – 2 mar. 1930). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 191.*

130 de ani de la nașterea **Ioanei Cantacuzino**, aviatoare română, prima femeie din România care a obținut brevet de pilot și a fost directorul unei școli de aviație (2 sept. 1895 – 15 dec. 1951).

80 de ani de la încheierea celui de-**Al Doilea Război Mondial** (1 sept. 1939 – 2 sept. 1945). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 290-291; 2020, p. 277-278.*

65 de ani de la înființarea **învățământului biblioteconomic universitar din Republica Moldova** (1 sept. 1960).

80 de ani de la nașterea **Svetlanei Burghiu**, cântăreață de operă (mezzo-soprană) și profesoară (3 sept. 1945 – 7 apr. 2020). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 278-279.*

70 de ani de la nașterea lui **Iurie Țap**, istoric, pedagog, fost primar de Florești și deputat în Parlamentul Republicii Moldova, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" (3 sept. 1955).

7**0** de ani de la nașterea **Ninei Negru**, bibliolog, cercetător științific, muzeograf, istoric și critic literar (4 sept. 1955). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 187-189.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Bularga**, zootehnician, doctor habilitat în științe agricole, profesor universitar, cercetător științific (5 sept. 1935). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 291.*

150 de ani de la nașterea lui **Ioan Andronic**, preot, protopop, protoiereu, publicist și pedagog basarabean (6 sept. 1875 – 1956). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 291-292.*

60 de ani de la nașterea **Angelei Gheorghiu**, cântăreață de operă (soprană) română de renume mondial (7 sept. 1965).

70 de ani de la nașterea lui **Valeriu Moșneaga**, politolog, doctor în filozofie, doctor habilitat în politologie, profesor universitar (8 sept. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 293-294.*

90 de ani de la nașterea lui **Valeriu Rusu**, lingvist, dialectolog, profesor universitar, stabilit în Franța (9 sept. 1935 – 5 noiem. 2008). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 254-256; 2015, p. 294.*

65 de ani de la nașterea lui **Valeriu Herța**, artist plastic, cadru didactic (9 sept. 1960). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 282-284.*

120 de ani de la nașterea scriitoarei **Lotis Dolënga**, poetă și prozatoare română, originară din Basarabia (10 sept. 1905 – 1961). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 258; 2021, p. 523-524.*

90 de ani de la nașterea **Ilenei (Elena) Toma**, matematician, astronom, cercetător științific, doctor în astronomie, scriitoare (14 sept. 1935).

70 de ani de la nașterea lui **Vsevolod Ciornei (Cernei)**, poet și publicist, traducător (14 sept. 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 261-263; 2015, p. 296.*

50 de ani de la nașterea lui **Corneliu Porumboiu**, regizor, scenarist și producător român (14 sept. 1975).

90 de ani de la nașterea lui **Iuri Guleaev**, fizician, doctor habilitat în fizică, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Rusiei, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei (18 sept. 1935). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 192.*

100 ani de la nașterea lui **Constantin Guriță**, actor român de teatru, film și televiziune (23 sept. 1925 – 2 mar. 2009).

70 de ani de la nașterea lui **Vasile Moșanu**, pictor, creator de vitralii, pedagog (23 sept. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 297-298.*

70 de ani de la nașterea lui **Eugen Gârneț**, balerin, coregraf, conferențiar universitar, Maestru în artă (24 sept. 1955).

150 de ani de la nașterea **Martei Trancu-Rainer**, medic-chirurg, obstetrician de seamă, prima femeie chirurg din România, membru al Academiei de Medicină din România (25 sept. 1875 – 9 ian. 1950). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 36-37.*

70 de ani de la nașterea lui **George Ciolpan**, actor și profesor de pantomimă, mișcare scenică, acrobație și scrimă (25 sept. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 298-299.*

120 de ani de la nașterea lui **Tiberiu I. Morariu**, geograf român, doctor în științe geografice, profesor universitar, publicist, membru corespondent al Academiei Române, Om de știință emerit (26 sept. 1905 – 30 noiemb. 1982).

70 de ani de la nașterea **Ilonei Gurka-Balla**, bibliofil român, bibliograf, specialist în biblioteconomie, doctor în filologie (26 sept. 1955).

100 de ani de la nașterea lui **Rubin Udler**, filolog, specialist în domeniul dialectologiei, foneticii, istoriei limbii, doctor habilitat în filologie, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (27 sept. 1925 – 20 febr. 2012). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 267-268 .*

80 de ani de la nașterea **Elenei Dimitriu**, soprană română, pedagog (27 sept. 1945). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 301.*

80 de ani de la nașterea lui **Vasile Tărâțeanu**, poet, publicist, jurnalist, editor, originar din Nordul Bucovinei (27 sept. 1945 – 8 aug. 2022). *A se vedea și art.*

din CN 2005, p. 268-269; 2015, p. 299-300; 2020, p. 294-296.

80 de ani de la nașterea **Efrosiniei Zemcic**, biolog, chimist, doctor în științe biologice, cercetător științific și inventator (27 sept. 1945 – 25 ian. 2022). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 296.*

70 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Negru**, istoric, doctor în istorie, conferențiar universitar, cercetător științific coordonator, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" (27 sept. 1955).

70 de ani de la nașterea lui **Dan Stanca**, scriitor român contemporan, romancier, eseist, ziarist (30 sept. 1955).

130 de ani de la nașterea lui **Lewis Milestone (Lev Milștein)**, regizor de cinema american originar din Basarabia, laureat a două premii Oscar (30 sept. 1895 – 25 sept. 1980). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 197-198.*

120 de ani de la nașterea lui **Nevill Francis Mott**, fizician britanic, profesor universitar, laureat al Premiului Nobel pentru fizică, membru de onoare al Academiei Române (30 sept. 1905 – 8 iul. 1996).

280 de ani de la nașterea lui **Samuil Micu (Klein)**, teolog, istoric, filolog și filozof român, unul dintre corifeii Școlii Ardelene (sept. 1745 – 13 mai 1806). *A se vedea și art. din CN 2006, p. 151-153.*

Ioana CANTACUZINO
1895-1951

Aviatoare română, prima femeie din România care a obținut brevet de pilot și a fost directorul unei școli de aviație.

S-a născut la 2 septembrie 1895, în com. Izlaz-Brăila, pl. Cotu Lung, Siliștea, jud. Brăila, România. A decedat la 15 decembrie 1951, or. Călimănești, jud. Vâlcea, România. Descendentă din vechea familie Cantacuzino, a fost fiica inginerului I. G. Cantacuzino care a construit „Vila Cantacuzino" din Călimănești, calea ferată Râmnicu Vâlcea–Râul Vadului (1898-1902) și prima captare modernă a izvorului Căciulata.

Ioana Cantacuzino și-a petrecut copilăria la Călimănești, unde a făcut și școala primară, pe care a absolvit-o în 1906. La vârsta de 12 ani se arată pasionată de astronomie și astronomul francez C. Flammarion, cu care coresponda, i-a trimis un telescop pentru a observa luna și stelele. A făcut studiile liceale în Franța.

La vârsta adolescenței, împreună cu fratele Mircea, a fost captivată de pilotaj. Ambii s-au înscris la Școala de pilotaj și au fost instruiți de aviatorul O. Oculeanu. În 1928 Mircea Cantacuzino și instructorul său au ajuns în Germania pentru a aduce în țară primul avion de turism.

În anul 1928 Ioana și Mircea Cantacuzino au întemeiat prima școală de pilotaj cu motor din România. Ioana a fost prima cursantă, titulară a brevetului de pilotaj cu nr. 1 (1930), devenind astfel prima femeie din România care a obținut brevetul de aviator. Familia le-a cumpărat celor doi frați câte un avion „Klemm 20", cu care aceștia au început să facă diverse raiduri. În 1929 Ioana Cantacuzino a realizat primul raid internațional.

După accidentul fratelui din 1930, a preluat conducerea Școlii de pilotaj de la Băneasa, pe care o denumește „Mircea Cantacuzino". La această școală și-au obținut brevetele de pilot I. Cioc (Burnaia), prințesa Marina Știrbey, verișoara lui B. Cantacuzino, M. Drăgescu, V. Pokol, N. Russo și S. Brăescu, care își echivalează brevetul obținut în SUA, ajungând campioană europeană și mondială la parașutism.

În 1931-1932 școala a obținut performanțe și a participat la organizarea Conferinței Federației Aeronautice Internaționale la București. Școala „Mircea Cantacuzino" urma să fie închisă din cauza crizei economice internaționale, care influențase asupra cotizațiilor și donațiilor pe care le primea, dar a continuat să funcționeze sub conducerea Ioanei Cantacuzino, în pofida greutăților financiare.

În 1933 aceasta a deschis cursuri cu un aparat propriu, a amenajat la București un sediu al asociației, unde a organizat și o bibliotecă de aviație, inițiată de fratele său. În scopul promovării aeronauticii, Asociația „Mircea Cantacuzino" a participat cu avioanele sale la diferite evenimente aeriene și la prima competiție turistică organizată în România, „Cupa Tempo", patronată de ziarul cu același nume, sprijinit de Asociație.

În 1940, Școala „Mircea Cantacuzino" este totuși desființată în mod abuziv. Ioana Cantacuzino se retrage la Castelul din Călimănești.

În anul 1941 prințesa-pilot, în urma unui conflict cu mareșalul I. Antonescu, a ajuns în lagărul de la Târgu Jiu, unde a stat câteva luni. Ea se declarase împotriva ideologiei regimului politic. După eliberare, s-a retras la reședința de la Călimănești, unde a fost primită cu ostilitate de localnici, fiind considerată spioană pentru nemți și unde, după război, a fost constant supravegheată de securitate.

A fost o personalitate inteligentă, fiind pasionată de lectură, de istorie, de monumentele istorice. A lăsat zeci de fișe și notițe, o corespondență bogată, păstrată la Direcția Județeană a Arhivelor Statului din Vâlcea în fondul „Ioana Cantacuzino".

În anul 1989 a fost emisă cartea poștală cu fotografia „Prințesa Ioana Cantacuzino/ Cantacuzène, prima femeie pilot licențiat, România".

Bibliografie selectivă:

**Driva, Fenia. Destine cantacuzine la Călimănești / Fenia Driva. – Brăila : Editura Sfântul Ierarh Nicolae, 2016. – 130 p. –

ISBN 978-606-30-0834-4.

**Driva, Fenia. Prințesa Ioana Cantacuzino la Călimănești / Fenea Driva. – Râmnicu Vâlcea : Silviana, 2010. – 72 p. – ISBN 978-606-8249-00-1.

***

Destinul unei prințese – Ioana Cantacuzino, prima femeie cu brevet de pilot din România // Agerpress : [site]. – 2014. – 11 aug. – URL: https://www.agerpres.ro/social/2014/11/08/reportaj-valcea-destinul-unei-printese-ioana-cantacuzino-prima-femeie-cu-brevet-de-pilot-din-romania-11-01-14 (accesat : 20.07.2024).

Grecov, **Iuri**. Cantacuzino Ioana / Iuri Grecov // România în chipuri : Enciclopedie de la A la Z / Iuri Grekov. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 2000. – 180 p. – ISBN 9975-68-048-8.

Ioana Cantacuzino // Fundația memorială „Mircea și Dan Cantacuzino" : [site]. – URL: https://aviatie-mircea-cantacuzino.ro/ioana-cantacuzino/ (accesat : 20.07.2024).

Mamularu, **Gheorghe**. Ioana Cantacuzino, 61 de ani de la moartea sa / Gheorghe Mamularu // Cultura ArsMundi : [site]. – 2012. – 13 sept. – URL: http://www.culturaarsmundi.ro/ioana-cantacuzino-61-de-ani-de-la-moartea-sa-2/ (accesat : 20.07.2024).

Marcu, **George**. Cantacuzino Ioana / Gheorghe Marcu // Dicționarul personalităților feminine din România / George Marcu, Rodica Ilinca. – București : Meronia, 2009. – P. 61. – ISBN 978-973-7839-55-8.

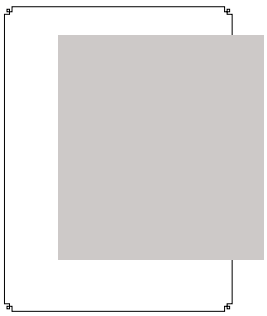
Mitrache, **Daciana**. Destinul trist al prințesei Ioana Cantacuzino. Ce s-a întâmplat cu superbul castel al boierilor din Călimănești // Adevărul.ro : [site]. – 2019. – 20 oct. – URL: https://adevarul.ro/stiri-locale/ramnicu-valcea/destinul-trist-al-printesei-ioana-cantacuzino-ce-1977685.html Daciana Mitrache (accesat : 20.07.2024).

Prima femeie pilot din România, Ioana Cantacuzino, prințesa din Călimănești // Râmnicu Vâlcea Week : [site]. – 2016. – 14 mar. – URL: https://www.ramnicuvalceaweek.ro/prima-femeie-pilot-din-romania-ioana-cantacuzino-printesa-din-calimanesti/ (accesat : 20.07.2024).

Rîpan, **Irina**. Prințesa care a scris istorie. Ioana Cantacuzino, prima femeie din România care a obținut brevetul de pilot / Irina Rîpan // Adevărul.ro : [site]. – 2014. – 7 mar. – URL: https://adevarul.ro/stiri-locale/ramnicu-valcea/printesa-care-a-scris-istorie-ioana-cantacuzino-1519017.html (accesat : 18.07.2024).

Stoica, **Horia**. Școala de aviație Mircea Cantacuzino / Horia Stoica // Independența română. Independența prin cultură : [site]. – 2022. – 15 ian. – URL: https://www.independentaromana.ro/scoala-de-aviatie-mircea-cantacuzino/ (accesat : 18.07.2024).

Elena Harconița

AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL 1939-1945

Cea mai mare conflagrație mondială, ce a durat 2 174 de zile, fiind implicate 72 de state, în care locuiau 80% din populația globului.

În război s-au confruntat două blocuri militare – Axa Berlin-Roma-Tokyo, în alianță cu Ungaria, Slovenia, România și Bulgaria, căreia i s-a opus Coaliția (Alianța) Națiunilor Unite (Marea Britanie și statele viitorului Commonwealth, SUA, URSS și statele europene pe parcursul eliberării lor de sub ocupația germană – Franța, Danemarca, Belgia, Olanda, Norvegia, Iugoslavia, Grecia, precum și statele din America Latină).

Cauzele războiului rezidă în politica revanșardă a Germaniei care fusese înfrântă în Primul Război Mondial și în intenția lui A. Hitler de a constitui al Treilea Reich. Al Doilea Război Mondial a fost declanșat după semnarea Protocolului adițional secret al Pactului Ribbentrop-Molotov (23 august 1939), prin care Germania și URSS și-au împărțit sferele de influență în Europa Centrală și de Est. Germaniei i-a revenit porțiunea vestică și cea centrală ale Poloniei, iar Uniunii Sovietice – Țările Baltice, partea de Est a Poloniei (Vestul Ucrainei și Vestul Bielorusiei), precum și Basarabia (Nordul Bucovinei și Ținutul Herța, ocupate de sovietici în iunie 1940, nefiind menționate). La 1 septembrie 1939, Germania a invadat Polonia.

Pe Frontul de Vest, A. Hitler a reușit să cucerească în timp record Danemarca (9 aprilie 1940), stat neutru, și Norvegia (9 aprilie-10 iunie 1940), precum și Țările de Jos, inclusiv Franța (mai-22 iunie 1940). În toamna aceluiași an, Hitler însă a suferit un eșec în „bătălia pentru Anglia". Armata Roșie, care s-a opus invadatorilor, era slăbită de pe urma perioadei „marii terori staliniste", pe lângă faptul că efectivul militar era nepregătit pentru război, întrucât Stalin se baza pe relațiile stabilite anterior cu Germania. Atacul

german asupra URSS din 22 iunie 1941 a adus SUA de partea coaliției antinaziste. Premierul britanic W. Churchill și președintele american Fr. D. Roosevelt a redactat Carta Atlanticului (august 1941), în care se schița necesitatea creării Națiunilor Unite și principiile de bază ale acesteia, la care a aderat ulterior și URSS. În urma atacului japonez asupra portului american Pearl Harbor (decembrie 1941), SUA a intrat în război de partea aliaților. Conform Legii de împrumut și închiriere, votată de Congresul american, în perioada mai 1941-septembrie 1945, SUA au oferit Aliaților muniții, tehnică militară, alimente, medicamente și echipamente medicale, materie primă de ordin strategic, inclusiv produse petroliere, în valoare totală de peste 50 de miliarde de dolari. Principalii clienți au devenit Marea Britanie și statele Commonwealthul britanic (60%), Franța liberă, Republica Chineză, iar mai târziu și URSS (circa 20%). În total, 38 de state au beneficiat de acest ajutor.

La cinci luni după invadarea URSS (1941), armata nazistă cu aliații săi au reușit să ocupe Bielorusia, Ucraina, țările baltice și o parte a RSFS Rusă, ajungând în preajma Moscovei, capitala fiind salvată de noile trupe aduse din Extremul Orient. În primăvara-toamna 1942, trupele naziste au cucerit Crimeea și Donbasul, ajungând până la Cotul Donului. La sfârșitul anului 1942, armata germană a suferit înfrângere în Africa de Nord și pe Frontul de Est.

În octombrie 1942 a început ofensiva lui B. Montgomery împotriva trupelor lui E. Rommel, eliberând Egiptul, apoi peste o lună a fost eliberat Marocul și Algeria, operațiunea încheindu-se cu capitularea trupelor germane din Africa (3 mai 1943).

Pe Frontul de Est a urmat contraofensiva sovietică. La Stalingrad s-a desfășurat cea mai mare bătălie între trupele germane și cele sovietice în al Doilea Război Mondial (17 iulie 1942-2 februarie 1943), soldată cu înfrângerea militarilor germani. A avut loc după ofensiva armatelor germane în vara anului 1942 în direcția or. Stalingrad (denumit până în 1925 Țarițîn, și din 1961 Volgograd), de pe Volga. Stalingradul constituia un centru al producției mijloacelor de muniții și de comunicație, având și o reală dimensiune simbolică atât pentru I. Stalin, cât și pentru A. Hitler. Luptele duse de armatele sovietice au avut o etapă defensivă (17 iulie-18 noiembrie 1942) și alta ofensivă (19 noiembrie 1942-2 februarie 1943). La etapa ofensivă, în lupte din ambele părți, au fost încadrați peste 2 milioane de oameni. Afară de germani, au participat unități militare române și italiene. Ca urmare a epuizării efectivului uman, a gerului năprasnic și al bombardamentelor Armatei Roșii, Bătălia de la Stalingrad s-a încheiat cu distrugerea armatelor germane și a aliaților lor. Au fost nimicite 32 de divizii și trei brigăzi germane, două armate române, una italiană, în total 800 de mii de militari. Din cei 91 de mii de prizonieri, inclusiv mulți ofițeri cu rang înalt, printre care și comandantul Armatei a 6-a germane, feldmareșalul von Paulus, doar 6 mii de militari prizonieri (epuizați și subnutriți) au revenit la casele lor după război. După Bătălia de la Stalingrad, una decisivă de pe Frontul de Est, Germania a trecut de la un război ofensiv la unul defensiv.

Ultima acțiune ofensivă de tip „blitzkrieg" (război-„fulger") de pe frontul de răsărit în al Doilea Război Mondial a fost la Kursk (5 iulie-23 august 1943), fiind cea mai mare bătălie de blindate. În timpul luptelor, masivele tancuri germane s-au împotmolit în noroi, altele au fost imobilizate de mine. Germanii au pierdut 70 de mii de oameni, 1 500 de tancuri și cca 1 000 de avioane. Armata Roșie, condusă de Gh. Jukov, a contraatacat și i-a forțat pe germani să se retragă. Sovieticii au câștigat inițiativa strategică de-a lungul întregii perioade care mai rămăsese până la încheierea războiului. Bătălia de la Kursk poate fi considerată cel de-al doilea punct de cotitură în mersul războiului, după Stalingrad, și se numără printre subiectele de studiu din toate academiile militare moderne.

Anii 1943-1944 au fost marcați de înfrângerea și retragerea trupelor germane și ale aliaților lor, iar pe Frontul de Vest Alianța Națiunilor Unite a debarcat în Sicilia (10 iulie 1943), înaintând în Italia și arestându-l pe B. Mussolini. La 6 iunie 1944 („Ziua cea mai lungă"), forțele armate anglo-americane au debarcat în Nordul Franței, pe coasta Normandiei, deschizând cel de-al Doilea Front din Europa împotriva Germaniei naziste. O flotă din 2 500 de nave

au traversat Canalul Mânecii, având la bord 130 de mii de militari americani și englezi. A marcat începutul campaniei din Normandia, eliberarea Franței și faza finală a războiului. A urmat retragerea trupelor germane din Franța și Belgia. Pe Frontul de Est, trupele sovietice au ajuns la Varșovia, pătrunzând în Nordul României. Prin actul din 23 august 1944 România a ieșit din alianța cu Axa și s-a inclus în război de partea aliaților. Tot atunci, trupele sovietice au pătruns în Bulgaria care a părăsit coaliția Axei în septembrie-octombrie. Sovieticii au făcut joncțiune cu detașamentele lui J. B. Tito la Belgrad. Aliații au debarcat în Grecia, fapt ce nu le-a permis sovieticilor să ajungă și acolo. Trupele sovietice au ocupat Budapesta, Prusia Orientală și Polonia, întâlnindu-se cu trupele aliate pe Elba. La 30 aprilie 1945 Hitler s-a sinucis, iar amiralul K. Döntiz a ordonat capitularea forțelor germane. Actul de capitulare a fost semnat la 7 mai, la Reims, iar la 8 mai, la Berlin, când în URSS, pe fundalul diferenței de fus orar, era 9 mai. Ofensiva forțelor americane a continuat în Pacific împotriva Japoniei, fiind recuperate teritoriile din Sud-Estul Asiei. Cele două bombe atomice lansate la Hiroshima (6 august) și Nagasaki (14 august) au determinat capitularea regimului de la Tokyo (2 septembrie 1945). Coaliția Națiunilor Unite a ieșit învingătoare în urma capitulării Germaniei și a Japoniei, noua configurație a hărții politice a lumii fiind stabilită la conferințele de la Teheran (1943), Ialta (1945), Potsdam (1945) și Paris (1947).

Dacă URSS a avut cele mai mari pierderi umane (27 de milioane de oameni), SUA a avut cea mai mare contribuție materială la victoria aliaților. Pe parcursul războiului și-au pierdut viața 62 de milioane de civili și militari. Pierderile financiare ale celui de-al Doilea Război Mondial se estimează la peste 2 mii de miliarde de dolari. În lagărele special amenajate de naziști și-au pierdut viața 12 milioane de oameni. Marii criminali de război au fost condamnați în cadrul procesului de la Nürnberg.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 290-291; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 277-278.

Bibliografie selectivă:

Buzatu, Gh. România și Războiul Mondial din 1939-1945 / Gh. Buzatu. – Iași, 1995. – 476 p.

****Mazower, Mark**. Hitler's Empire : Nazi Rule in Occupied Europe / Mark Mazower. – Londra : Allen Lane, 2008. – 725 p.

Petrencu, Anatol. România și Basarabia în anii celui de-al Doilea Război Mondial / Anatol Petrencu. – Chișinău : Epigraf, 1999. – 175 p. – ISBN 9975-903-04-5.

Prisac, Lidia. Istoria contemporană : (universală și a românilor) : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Editura USM, 2023. – P. 24-25, 312-313, 603. – ISBN 978-9975-62-620-0.

****Trașcă, Ottmar**. Relațiile politice și militare româno-germane. Septembrie 1940 – august 1944 / Ottmar Trașcă. – Cluj-Napoca : Argonaut, 2013. – 917 p. – ISBN 978-973-109-397-0.

***

Черчилль, Уинстон. Вторая мировая война : В 3 книгах / Уинстон Черчилль. – Москва : Воениздат, 1991.

Кн. 1, t. 1-2. – 1991. – 592 p. – ISBN: 5-203-00705-5.

Кн. 2, t. 3-4 . – 1991. – 670 p. – ISBN 5-203-00706-3.

Кн. 3, t. 5-6. – 1991. – 702 p. – ISBN 5-203-007076-1.

Ion Valer Xenofontov

Angela GHEORGHIU 1965

Cântăreață de operă (soprană), artistă română de renume mondial.

Angela Gheorghiu (născută Burlacu) s-a născut la 7 septembrie 1965, în Adjud, jud. Vrancea.

A urmat Liceul de Muzică din București, iar în 1990 a absolvit Conservatorul (în prezent, Universitatea Națională de Muzică din București).

A debutat în același an (1990) pe scena Operei din Cluj, cu rolul Mimi din opera „Boema" de G. Puccini, iar debutul său internațional a avut loc in 1992, la Royal Opera House Covent Garden, unde a interpretat rolul Zerlinei din „Don Giovanni" de W. A. Mozart. A urmat scena Operei de Stat din Viena, unde a cântat în „Elixirul dragostei" de G. Donizetti, apoi scena de la Metropolitan Opera din New York, din nou în „Boema". A cucerit publicul în 1994 la Opera Regală din Londra, când a interpretat rolul Violettei din „Tra-

viata" de G. Verdi. În 2006, la Londra, evoluând în „Tosca" de G. Puccini, este comparată cu M. Callas.

A apărut la televiziune în filmele muzicale „Traviata" (1994), „Elixirul dragostei" (1996), „Carmen" (1997), „Tosca" (2001, prezentat la Festivalul de cinema de la Veneția în afara concursului), „Romeo si Julieta" (2002, alături de R. Alagna), în serialele „Imagine" (2006), „Marius și Fanny" (2008) etc.

A cântat la concertul „Michael Jackson și prietenii" din München (1999), la redeschiderea Teatrului „Malibran" din Veneția (2001), la Royal Opera House Covent Garden (1999), la concertul dedicat decernării Premiului Nobel pentru pace (2003), precum și la alte evenimente internaționale importante.

În 2003 în repertoriul său intră rolurile Marguerite din „Faust" de Ch. Gounod și Nedda din „Paiațe" de R. Leoncavallo. În noiembrie 2010 evoluează în rolul titular din „Adriana Lecouvreur" de F. Cilea, o nouă producție montată la Royal Opera House Covent Garden de D. McVicar. Iar în 2015, la Opera de Stat din Viena, interpretează rolul Charlotte din opera „Werther" de J. Massenet.

În 2014 a fost inclusă pe lista „Gramophone Hall of Fame", care celebrează personalitățile ale căror contribuții la înregistrările de muzică clasică s-au dovedit a fi cele mai influente sau mai inspiraționale.

Este o prezență constantă în sălile de operă și de concert din lumea întreagă: Viena, Paris, Milano, Londra, New York, Salzburg, Berlin, Tokyo, Roma, Seul, Veneția, Atena, Monte Carlo, Chicago, Philadelphia, Sao Paolo, Los Angeles, Lisabona, Valencia, Palermo, Baalbek, Amsterdam, Kuala Lumpur, Zürich, Madrid, Barcelona, Praga, Montreal, Toronto, Moscova, Taipei, San Juan, Ljubljana, Shanghai, Oman, Frankfurt, Verona și altele.

Este doctor honoris causa al Universității de Arte „G. Enescu" din Iași (2010), al Academiei de Muzică „Gh. Dima" din Cluj-Napoca (2014) și al Universității din București (2017).

A fost distinsă cu cinci premii „Gramophone" (ultimul în 2009), cu Premiul „Echo Klassik" la categoria „Artista anului" (2002). Alte premii valoroase: „Diapason d'Or", „Choc du Monde de la Musique" în Franța, „Cecilia Prize" în Belgia, Premiul „Musica e dischi" în Italia, „Foreign Lyric Production Award", „United States Critics' Award", „Deutscher Schallplattenpreis", „International Classical Music Award". A primit titlul de „Artista anului" la Premiile „Classical Brit" (2001, 2010). În 2004 i se acordă Premiul „Victoires de la Musique Classique" pentru discul „Carmen" de G. Bizet. A fost distinsă cu Medalia „Vermeille de la Ville de Paris", este Ofițer al „Ordre des Arts et Lettres" și Cavaler al „Ordre des Arts et Lettres" din partea Ministerului Culturii din Franța și a celui din România. În 2015 i s-a acordat Premiul Cultural European la Dresda (Germania). În 2018 i se conferă Premiul „Victoire d'Honneur" pentru întreaga carieră în cadrul celei de-a 25-a ediții a Galei Premiilor „Les Victoires de la Musique Classique" și Premiul „G. Puccini" în cadrul celei de-a 47-a ediții a Festivalului „Pucciniano".

A fost decorată cu Ordinul Național „Steaua României" (2010) și cu decorația regală „Nihil Sine Deo" de către Regele Mihai I pentru promovarea valorilor românești peste hotare (2012).

Bibliografie selectivă:

****Gheorghiu, Angela**. Angela Gheorghiu: A Life for Art / Angela Gheorghiu, Jon Tolansky. – New Hempshire : University Press of New England, 2018. – 248 p. – ISBN 9781611689129.

****Gheorghiu, Angela**. O viață pentru artă : Angela Gheorghiu în dialog cu Jon Tolansky / Angela Gheorghiu, Jon Tolansky . – București : Curtea Veche, 2022. – 400 p. – ISBN 9786064412362.

***

Gheorghiu, Angela. „Es gibt immer ein neues Publikum zu erobern" / interviu realizat de Marianne Fischer // Kleine Zeitung : [site]. – 2024. – 28 mai. – URL: https://www.kleinezeitung.at/kultur/ktn_kultur/18497535/es-gibt-immcer-ein-neues-publikum-zu-erobern/ (accesat : 26.07.2024).

Gheorghiu, Angela. „Îmi doresc un viitor cu pace, cu sănătate, cu oameni mai buni, mai calmi, cu oameni inteligenți și curajoși" / interviu realizat de Andrei Dimulescu // Luxuri : [site]. – 2022. – 31 mar. – URL: https://luxury.ro/03/angela-gheorghiu-imi-doresc-un-viitor-cu-pace-cu-sanatate-cu-oameni-mai-buni-mai-calmi-cu-oameni-inteligenti-si-curajosi/ (accesat : 26.07.2024).

Gheorghiu, Angela. „În România am învățat o falsă istorie a muzicii, fabricată și comandată : Interviu cu soprana Angela Gheorghiu / consemnare: Lucian Popescu // HotNews.ro : [site]. – 2021. – 5 oct. – URL: https://hotnews.ro/interviu-cu-soprana-angela-gheorghiu-n-romnia-am-nvatat-o-falsa-istorie-a-muzicii-fabricata-si-comandata-169469/ (accesat : 26.07.2024).

Gheorghiu, Angela. „Mă bucur sincer să îi întâlnesc pe orădeni" : Interviu cu soprana Angela Gheorghiu în preajma „primului meu concert adevărat din Transilvania" / interviu realizat de Smaranda Chișbora // eBihoreanul : [site]. –2024. – 31 mai. – URL: https://www.ebihoreanul.ro/stiri/ma-bucur-sincer-sa-ii-intalnesc-pe-oradeni-interviu-cu-soprana-angela-gheorghiu-in-preajma-primului-meu-concert-adevarat-din-transilvania-186707.html/ (accesat : 26.07.2024).

***

Angela Gheorghiu, una dintre cele mai renumite cântărețe de operă din lume // Radio România Cultural : [site]. – 2019. – 7 sept. – URL https://www.radioromaniacultural.ro/sectiuni-articole/muzica-dans-arte/portret-angela-gheorghiu-una-dintre-cele-mai-renumite-cantarete-de-opera-din-lume-id14139.html/ (accesat : 26.07.2024).

Busuioc, Tatiana. Vocaliste consacrate de talie internațională în rolurile feminine centrale din operele veriste : [cu referire la Maria Bieșu, Anna Netrebko, Angela Gheorghiu, Maria Guleghina, Elena Obraztova] / Tatiana Busuioc // Studiul artelor și culturologie : Istorie, teorie, practică. – 2020. – Nr 2 (37). – P. 173-176. – ISBN 2345-1408 (Print). – ISSN 2345-1831 (PDF).

Marcu, George. Gheorghiu Angela // Dicționarul personalităților feminine din România / George Marcu, Rodica Ilinca. – București : Meronia, 2009. – P. – ISBN 978-973-7839-55-8.

Rîpeanu, Bujor T. Gheorghiu Angela / Bujor T. Râpeanu // Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 229-230. – ISBN 978-973-7839-93-0.

Ana Struță

Valeriu HERȚA
1960

Artist plastic, cadru didactic.

S-a născut la 9 septembrie 1960, în s. Bardar, rn. Ialoveni, în familia Ioanei și a lui Nicolae Herța.

Primele studii le-a făcut la școala medie din satul natal (1967-1977), după care urmează Facultatea de Urbanism și Arhitectură (1977-1982) a Institutului Politehnic din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei – UTM), unde este remarcat de maestrul Gr. Bosenko.

Activează mai întâi (1982-1983) în calitate de inginer arhitect în rn. Kotovsk (astăzi, rn. Hîncești), apoi este arhitect superior (1983-1985).

În 1985-1989 a fost profesor la Școala de arte plastice din or. Kotovsk (astăzi, Școala de arte „T. Bătrânu" din mun. Hîncești), iar în perioada 1989-1999 a ocupat postul de director al acestei instituții. Aici l-a cunoscut pe pictorul T. Bătrânu, care îl inițiază în pictură. În perioada 1986-1989 a fost și profesor la Școala profesională tehnică nr. 88 din același oraș.

Între 1999 și 2002 este arhitect-șef adjunct al Inspecției de Stat în Construcții din jud. Lăpușna.

Din 2003 și până în prezent activează la Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă" din Chișinău (UPSC) în cadrul Facultății de Arte Plastice și Design, la Catedra studiul artelor, grafică și metodologia instruirii, exercitând mai multe funcții: lector stagiar, lector superior universitar, asistent universitar, prodecan (în 2016). Contribuie la formarea creativă și artistică a studenților prin intermediul cursurilor universitare predate: „Proiectarea artistică", „Modelarea 3D", „Grafică asistată la computer", „Caligrafie și tehnici digitale moderne". Organizează cursuri și masterclassuri de caligrafie pentru studenți. Elaborează programe de studii, texte de lecții și teste de examinare. A editat suportul de curs „Grafica digitală în baza programului ArchiCAD" (2015).

Interesat de grafica formelor mici, fiind student (în 1981), debutează în cadrul expoziției republicane de Ex-Libris.

Practică mai multe genuri de artă: pictură, gravură și caligrafie.

A semnat circa 500 de lucrări, dintre care: 155 de Ex-Librisuri, 80 de lucrări de grafică de șevalet, 100 de lucrări de caligrafie, 150 de pictură ș.a.

Participant permanent al expozițiilor republicane de arte plastice. A organizat prima expoziție personală de „Ex-Libris" la Muzeul Literaturii Române „M. Eminescu" din Iași (1991), urmată de „Grafică" la Salonul Național de Carte din Iași; „Pictură" la Centrul expozițional „C. Brâncuși"

din Chișinău (2007); „Grafică și caligrafie" la Galeria „Juozas Art" din Vilnius, Lituania (2013); „Gravură" în cadrul Salonului Confederației Uniunilor Artiștilor Plastici a țărilor CSI la Casa Pictorului, Moscova (2014); „Pictură" la Ambasada SUA din Moldova (2014); „Grafică" la Muzeul Brăilei, Centrul „Nicăpetre", România (2016) și la Centrul expozițional „C. Brâncuși", Chișinău (2020). Un șir de expoziții personale au fost vernisate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM) în anii 1996, 2004, 2007, 2010, 2015, 2024.

Și-a expus lucrările la numeroase expoziții colective internaționale.

Unele dintre lucrările sale se găsesc în colecții muzeale din străinătate, printre acestea: Ex-Libris „V. Macarie", gravură; „Microunivers", linogravură la Muzeul Literaturii Române, Iași; „Casa Topârceanu", pictură la Casa-muzeu „G. Topârceanu", Iași; Ex-Libris „M. Butor", linogravură la Muzeul „Baron Gerard", Bayeux, Franța; Ex-Libris „Hudson", linogravură la Muzeul de Artă Modernă, Buenos Aires, Argentina; „Metamorfoză", gravură la Muzeul Național de Artă al Moldovei; Ex-Libris „Strupulis", „E. Bâzgu, G. Burciu", compoziție din litere la Muzeul Național al Literaturii Române din Chișinău; gravură „Fără titlu" la Muzeul de Arte din Almatî, Kazahstan etc.

A participat la mai multe tabere de creație din țară, dar și peste hotare: Tabăra de pictură din Ploiești, Aluniș, România (2017); Simpozionul de artă Lepșa, ediția a 8-a, România (2018); Tabăra de arte vizuale „V. Ionescu", ediția a 15-a, Călimănești, România (2022); Tabăra internațională de pictură „Identitate prin culoare", Cahul (2024); Tabăra de documentare și creație „Măgura Art 2024", ediția a 12-a, Buzău, România (2024) ș.a.

A prezentat diverse masterclassuri: de caligrafie „Caligrame" (2021) și de linogravură la BNRM în cadrul Secției de arte și hărți; de caligrafie la UTM (2021); de caligrafie în cadrul Ușilor deschise la Facultatea de Arte Plastice și Design la UPSC (2022) ș.a. De asemenea, a realizat online masterclassul de caligrafie „Alfabetul latin" cu studenți de la Universitatea Pedagogică Națională „C. Ușinski" din Odesa (2021), de la Academia de Arhitectură și Construcții din Odesa (2021) și de la Universitatea de Stat din Belarus (2022). A organizat o serie de workshopuri la Universitatea Națională de Arte din București (2016, 2018).

S-a afirmat și în calitate de curator al unor expoziții: Expoziția reprezentativă de artă plastică a Uniunii Artiștilor Plastici (UAP), Galeria de Artă, Buzău, România (2021); Expoziția UAP la Alba Iulia, România, în cadrul Zilelor Chișinăului în această localitate (2022); Expoziția colectivă de pictură la Muzeul de Artă din Piatra-Neamț, România (2023).

Recunoscut creator de Ex-Librisuri în diferite tehnici: gravură masă plastică, linogravură, gravură metal, tehnici mixte. O colecție de 16 Ex-Librisuri a donat-o BNRM. În 2016 a oferit în dar 22 de lucrări Bibliotecii Raionale Hîncești, iar în 2017, pentru Conacul Manuc Bey, a donat șase lucrări Direcției de Cultură Hîncești.

Inițiază fondarea colecției de gravuri „Cabinetul de Stampe" la Biblioteca Științifică a Academiei de Științe a Moldovei (2011), donând 15 stampe create.

În 2004 înființează Concursul de caligrafie pentru tineri „Crinii latini", ajuns la ediția a 8-a.

În anii 2010-2021 și 2024 a fost în componența juriului național la Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret. A fost membru al juriului la Concursul de artă decorativă al Universităților de Arte din Ucraina, organizat de Academia de Arte Plastice și Arhitectură din Kiev (2019); președinte al juriului Expoziției-concurs de artă contemporană „În memoria victimelor deportării staliniste", Chișinău (2020); membru al Comisiei de jurizare a Bienalei internaționale de gravură 2021; membru al Comisiei de jurizare a Expoziției-concurs de artă contemporană „Ziua Națională a Culturii" la Centrul Expozițional „C. Brâncuși", Chișinău (2021); membru al Comisiei de jurizare a Concursului republican de artă plastică „Casa mea e și casa ta, împreună în siguranță", Institutul Național de Justiție din Republica Moldova (2023) etc.

În 1989 este numit președinte al Secției Ex-Libris

a Societății Bibliofililor din Moldova, devine membru al Asociației Tinerilor Pictori ai UAP din Republica Moldova. Din 1995 este membru titular al UAP, președinte al Secției grafică (2009-2012). Membru fondator al Asociației de Ex-Libris de la Oradea (1995), membru al Asociației Internaționale de Artă (AIAP UNESCO; 2010), membru fondator și președinte al Asociației de Caligrafie „Dacia" (din 2018).

Din 2010 este în componența consiliului de redacție al revistei „BiblioPolis", editată de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu" din Chișinău, și realizatorul designului de copertă pentru fiecare număr.

Membru al Consiliului filatelic al Poștei Moldovei (2019-2020). Face parte din Consiliul Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret, filiala pentru Republica Moldova (2019).

Activitatea sa de creație a fost apreciată cu numeroase premii: Premiul pentru grafică acordat de Asociația „Andromeda" (2011); Premiul pentru grafică acordat de UAP la Autumnala 2018 și la Autumnala 2020; Premiul UAP din România oferit la Bienala internațională de gravură contemporană Tulcea, România (2016); Premiul pentru ilustrația de carte în original la Salonul Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (2018); Premiul UAP din România în cadrul Expoziției-concurs „Saloanele Moldovei" (2022); Premiul I la Bienala internațională de gravură din Chișinău (2023) ș.a.

I s-au mai conferit: Diploma „Cel mai bun proiect al anului", în secțiunea „Monumente" (2007), acordată de Uniunea Arhitecților din Republica Moldova; Medalionul mun. Ploiești „Ploiești CITY" (2014); Diploma pentru lucrarea „Dumnezeu a coborât și la români" oferită de Societatea Culturală Bisericească „Mitropolitul Varlaam" (2015); Diplomă de merit a UAP pentru lucrarea de grafică „Aripi", prezentată la Salonul Național de Artă Contemporană, ediția a 2-a (2024) ș.a. În 2023 este decorat cu Medalia „90 de ani ai Uniunii Artiștilor Plastici din Kazahstan".

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 282-284.

Bibliografie selectivă:

Creatori de ex-libris basarabeni : Mic dicționar / concept și alcătuitori: Lidia Kulikovski, Valeriu Herța ; Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu". – Chișinău : Magna-Princeps, 2011. – 170 p. – ISBN 978-9975-4203-3-4.

Herța, Valeriu. Grafica digitală în baza programului ArchiCAD : (Suport de curs) / Valeriu Herța ; Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 1 CD-Rom. – ISBN 978-9975-46-234-1.

***

Ex-Libris : [conține 16 Ex-Librisuri din creația artistului plastic V. Herța] // Biblioteca Națională Digitală Moldavica. – URL: http://www.moldavica.bnrm.md/biblielmo?site=localhost&a=p&p=about&c=exlibris&l=ro&w=utf-8 (accesat : 11.12.2024).

Herța, Valeriu. Adam și Eva, 2023 : Gravură masa plastică // Bienala Internațională de Gravură, Ediția a 7-a, Chișinău / componența juriului: Alexei Colîbneac [et al.] ; echipa de redacție: Luminița Ermurachi (coordonator de proiect) [et al.]. – [Chișinău : S. n.], 2023. – P. 11. – ISBN 978-5-36241-122-0.

Herța, Valeriu. Amintiri, 2017 : [grafică] / Valeriu Herța // Confluențe. Artele plastice din Republica Moldova = Confluences. Fine Arts of the Republic of Moldova / autori concepție: Mihai Potârniche, Tudor Stavilă ; autor text: Tudor Stavilă. – [Chișinău] : Arc, 2021. – P. 209. – ISBN 978-9975-0-0516-6.

Herța, Valeriu. Din seria Dialoguri = From the Dialogue series : [grafică] / Valeriu Herța // Conexiuni convergente = Connections converged : Contemporary Art Exhibition / autor proiect: Tudor Zbârnea. – Chișinău : Muzeul Național de Artă al Moldovei, 2019. – P. 34.

Herța, Valeriu. Improvizație : [grafică] / Valeriu Herța // Moldova. Artă contemporană : Pictură, grafică, sculptură, artă decorativă = Moldova. Contemporary art : Painting, graphics, sculpture, decorative art / autor concepție și coordonator: Tudor Zbârnea ; Muzeul Național de Artă al Moldovei. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 20.

Herța, Valeriu. La poarta cerului : [grafică] / Valeriu Herța // Saloanele Moldovei 2015, Ediția a 25-a : [catalog] / editor: Simion Zamșa ; text: Tudor Stăvilă, Petru Bejan. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 20.

Herța, Valeriu. Toamna în Bucovina, 2020 = Autumn in Bucovina, 2020 : [grafică] / Valeriu Herța // Arta contemporană = Contemporary Art / autor concepție și coordonator: Florina Breazu ; Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 47.

Herța, Valeriu. Urme, 2020 = Traces, 2020 : [grafică] / Valeriu Herța // Bienala Internațională de Pictură, Chișinău 2021 = In-

ternational Painting Biennial, Chișinau 2021 / autor concepție și coordonator: Tudor Zbârnea ; Muzeul Național de Artă al Moldovei ; Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova ; Centrul de Artă „Amprente". – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 92.

Herța, Valeriu. Zbor, 2017 : [grafică] / Valeriu Herța // Bienala Internațională de Gravură : BIG 2021, Ediția a 6-a, Chișinău / Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova ; componența juriului: Alexei Colîbneac (președinte) [et al.] ; echipa de redacție: Vasile Sitari (coordonator de proiect), Luminița Ermurachi (design, machetare). – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 26. – ISBN 978-9975-87-849-4.

***

Valeriu Herța : Grafică : [catalog] / design și procesare computerizată: Alexandru Ermurache. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 24 p. – ISBN 978-9975-87-467-0 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://issuu.com/valeriuherta/docs/catalog_grafica_v._herta.

***

Herta // ArtMajeur : [site]. – URL: artmajeur.com/artvisual1 (accesat : 11.12.2024).

Herța Valeriu // Uniunea Artiștilor Plastici. – URL: https://arta.md/ro/member/herta (accesat : 11.12.2024).

Miron, Svetlana. Valeriu Herța – voluntar și donator al Bibliotecii Naționale / Svetlana Miron // Magazin Bibliologic. – 2021. – Nr 1/2. – P. 29-31. – ISSN 1857-1476.

****Mota Miranda, Artur Mario**. Valeriu Herța / Artur Mario Mota Miranda // Ex-Libris : Encyclopaedia bio-bibliographical of the art of the contemporary Ex-libris : [în 30 vol.]. Vol. 24 / Artur Mario Mota Miranda. – Braga : Franciscan, 1999. – P. 93-100.

Rogac, Raia. Valeriu Herța ; De vorbă cu Valeriu Herța / Raia Rogac // Curtea de la Argeș. – 2021. – Nr 6 (iun.). – P. 31-32. – Număr ilustrat cu lucrări de Valeriu Herța.

Roibu, Nicolae. O expoziție aniversară a artistului plastic Valeriu Herța a fost vernisată la Centrul „C. Brâncuși" / Nicolae Roibu // Cronici din perioada pandemiei : (Interviuri, cronici, portrete literare cu și despre oameni de cultură). Cartea a 2-a / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 276-277. – ISBN 978-9975-157-17-9.

Stavilă, Tudor. Valeriu Herța. Pictură, gravură, caligrafie / Tudor Stavilă // Arta.md – 2019-2021 : [Album de artă al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova] / Ministerul Culturii al Republicii Moldova, Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova ; responsabili pentru editură: Florina Breazu, Dumitru Bolboceanu. – Chișinău : [S. n.], 2022, – P. 114-115.

Valeriu Herța // Facultatea Arte Plastice și Design. Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" : [site]. – URL: https://arte.upsc.md/valeriu-herta/ (accesat : 11.12.2024).

Valeriu Herța : [fișier bibliografic] // Enciclopedia artiștilor români contemporani : [în vol.]. Vol. 7 / alcătuitori: Alexandru Cebuc, Vasile Florea, Negoiță Lăptoiu. – București : Arc, 2012. – P. 85. – ISBN 978-973-7703-31-6.

Elena Barbos-Balinschi

Ileana (Elena) TOMA 1935

Matematician, astronom, cercetător științific, doctor în astronomie, scriitoare.

S-a născut la 14 septembrie 1935, în Râșcani, jud. Bălți, în familia preotului Alexie Bârcă (aflat la a șasea generație de preoți), care a slujit în s. Prajila, jud. Soroca, apoi în Rîșcani, unde îndeplinea funcția de profesor de religie și de director al Gimnaziului de băieți „M. Eminescu" din localitate, apoi a ajuns preot la Biserica „Bucur" din București. Mama, cu numele de domnișoară Dimitriu, absolvise Liceul Eparhial din Chișinău și era fiică de preot. Unchiul după tată, Teodor Bârcă, tot preot, a participat la actul Unirii de la 27 martie 1918. Familia scriitoarei s-a refugiat de două ori din Basarabia (în 1940 și 1944), stabilindu-se mai întâi în Ardeal, apoi la București.

În anul 1946 Ileana Toma a terminat școala primară. A absolvit Liceul din București, format din comasarea a trei licee: „Iulia Hașdeu", „Domnița Ileana" și „Regina Maria". În acel an a câștigat bursa regală pentru o povestire despre peripețiile unui copil refugiat. În anul 1952, fiind încă elevă, a luat premiul literar „I. L Caragiale" pe țară. A susținut

examene de liceu pentru doi ani într-unul singur și a fost admisă, a treia, la Facultatea de Matematică a Universității din București, având doar 16 ani. S-a specializat în fizica pământului și în astronomie. Deși absolvise (1957) cu o medie mare și primise repartiție ca profesoară de matematică în București, a ajuns într-un sat din Bărăgan.

Ileana Toma a devenit cercetător la Observatorul Astronomic din București, unde a lucrat timp de 33 de ani (1958-1991). A efectuat observații de stele cu luneta meridian, a calculat pozițiile acestora pe bolta cerească, căutând noi metode matematice pentru construirea unui sistem fundamental de referință în univers. A făcut parte din colectivul care a realizat „Catalogul de stele slabe" (1972).

După 1990, peste 40 de ani, a revenit la creația literară și a publicat povestiri, evocări și schițe referitoare la perioada comunistă, în ziarele „România liberă" și „Cotidianul". A început să scrie romane istorice și creștine cu personaje-cheie ale istoriei românilor: „Singurătatea lui Vlad Țepeș" (1995), „Ultimul Constantin, romanul Brâncovenilor" (2000). În biografia „Părintele Alexie, preotul lui Dumnezeu" (2002) a evocat viața tatălui ei, construind-o ca pe o cronică istorică. În „Marea fugă" (2006) și „Coloana" (2009) a descris și a mărturisit multe momente din viața sa, evocând anii totalitarismului. Cartea „Marele Capadocian" (2012) a fost dedicată vieții Sfântului Vasile cel Mare și creștinismului din Imperiul Roman în secolul al IV-lea.

În anul 1972, la Observatorul Astronomic a fost vizitată de unionistul P. Halippa, fost vicepreședinte al Sfatului Țării, precum și de alți basarabeni aflați la București.

A fost căsătorită cu Eugen Toma, fiu de deținut politic, primul doctor în astrofizică din România cu doctorat susținut în Belgia.

A scris multe lucrări în domeniul cercetării astronomice și a devenit cunoscută ca autoare de romane și de proză scurtă, de biografii și traduceri.

Este membră a Uniunii Scriitorilor din România (2001).

Dreptul de editare al cărților sale l-a transmis Patriarhiei Române. Multe din obiectele ce au aparținut familiei, precum și cărțile scrise le-a donat Muzeului de Etnografie și Istorie Naturală din Chișinău.

I s-au acordat premii pentru creația a literară; a fost distinsă (în colaborare) cu Premiul „Gh. Lazăr" al Academiei Române pentru „Catalogul de stele slabe" (1972), devenită o lucrare de referință pentru Administrația Națională Aeronautică și Spațială (NASA) a Guvernului SUA; a fost responsabilă de programul spațial civil, precum și de cercetarea aeronautică și aerospațială.

Bibliografie selectivă:

****Matematici speciale** : curs și aplicații / Ileana Toma, Viorel Petrehuș, Narcisa Teodorescu, Iuliana Popescu. – București : Conspress, 2012. – 350 p. – ISBN 978-973-100-243-9.

****Toma**, **Ileana**. Analiză matematică: ecuații diferențiale ordinare: calcul integral : cursuri, aplicații și exerciții / Ileana Toma, Valerica Moșneguțu, Ștefania Constantinescu. – București : Conspress, 2014. – 395 p. – ISBN 978-973-100-363-4.

Toma, **Ileana**. Coloana : Momente, schițe, mărturii / Ileana Toma. – București : Vremea, 2009. – 176 p. – ISBN 978-973-645-366-3.

Toma, **Ileana**. Marea fugă : Roman / Ileana Toma. – Ed. a 2-a. – Brașov : Suflet Transilvan, 2014. – 270 p. – ISBN 978-606-93513-1-4.

Toma, **Ileana**. Marele Capadocian : Roman creștin / Ileana Toma. – București : Cuvântul Vieții a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, 2012. – 402 p. – ISBN 978-973-88706-2-8.

****Toma**, **Ileana**. Mathematiques avancees : Cours / Ileana Toma. – București : [S. n.], 1996. – 244 p.

Toma, **Ileana**. Părintele Alexie – preotul lui Dumnezeu : (Pr. Alexie Bârcă) / Ileana Toma. – Ed. a 3-a, revizuită și adăugită. – Brașov : Suflet Transilvan, 2014 172 p. – ISBN 978-606-93513-0-7.

Toma, **Ileana**. Singurătatea lui Vlad Țepeș : Roman / Ileana Toma. – Ed. a 4-a. – Brașov : Suflet Transilvan, 2014. – 291 p. – ISBN 978-606-93513-2-1.

Toma, **Ileana**. Ultimul Constantin. Romanul Brâncovenilor / Ileana Toma. – Ed. a 4-a, revizuită și adăugită. – București : Cuvântul Vieții a Mitropoliei Munteniei și Dobrogei, 2014. – 420 p. – ISBN 978-973-7866-00-4.

***

Toma, **Ileana**. Acasă la Ileana Toma : [interviu, Partea 1] / realizat de Irina Ropot // TV Moldova 1. Emisiunea „TezAur". – 2023. – 8 oct. – URL: https://moldova1.md/f/en/2186 (accesat : 17.07.2024).

Toma, **Ileana**. Acasă la Ileana Toma, București : [interviu, Partea 2], realizat de Irina Ropot // TV Moldova 1. Emisiunea „TezAur". – 2023. – 15 oct. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=4--B3UJVhXs (accesat : 17.07.2024).

Toma, **Ileana**. Cu Dor de Basarabia : [interviu] / consemnare de Irina Ropot // TV Moldova 1. Emisiunea „TezA-

ur". – URL: https://www.youtube.com/watch?v=Ifk4cF1cWqc (accesat : 17.07.2024).

Toma, **Ileana**. Ileana Toma : În cărțile mele este viața mea și istoria, soarta familiei mele / Antonina Sârbu în dialog cu Ileana Toma // Limba Română. – 2018. – Nr 5/6 (247/248). – P. 201-214. – ISSN 0235-9111 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=3610.

Toma, **Ileana**. Ileana Toma, scriitor creștin: „Omul sovietic nu L-a găsit pe Dumnezeu în Cosmos pentru că nu a zburat acolo cu El în suflet" : [interviu] / consemnare de Ștefania Totorcea // Basilica.ro : [site]. – 2021. – 29 dec. – URL: https://basilica.ro/ileana-toma-scriitor-crestin-omul-sovietic-nu-l-a-gasit-pe-dumnezeu-in-cosmos-pentru-ca-nu-a-zburat-acolo-cu-el-in-suflet/ (accesat : 17.07.2024).

Toma, **Ileana**. Inelul cu piatră albă / Ileana Toma // Luceafărul (București). – 2006. – Nr 47/48. – P. 20-21.

***

Ileana Toma : scurtă biografie // Cuvântul vieții : [site]. – URL: https://www.edituracuvantulvietii.ro/Authors/Details/872c3d4b-f87d-4f89-b3bd-cd03f19d4994 (accesat : 18.07.2024).

Șontică, Diana. Ileana Toma și revolta care a rodit literatura // Ziarul Lumina : [site]. – 2022. – 30 ian. – URL: https://ziarullumina.ro/societate/reportaj/ileana-toma-si-revolta-care-a-rodit-literatura-168697.html (accesat : 17.07.2024).

Șontică, **Daniela**. Scriitoarea Ileana Toma și legăturile cu unioniștii // Ziarul Lumina : [site]. – 2018. – 27 mar. – URL: https://ziarullumina.ro/educatie-si-cultura/cultura/scriitoarea-ileana-toma-si-legaturile-cu-unionistii-132082.html (accesat : 17.07.2024).

Elena Harconița

Vsevolod CIORNEI (CERNEI) 1955

Poet și publicist, traducător.

S-a născut pe 14 septembrie 1955, în s. Lipnic, rn. Ocnița.

După absolvirea Școlii medii de cultură generală din Lipnic (1972), devine student la Facultatea de Matematică și Cibernetică a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), dar învață doar un an, după care își satisface serviciul militar în termen (1973-1975). După demobilizare, este admis la Facultatea de Jurnalistică a USM, pe care o absolvă în 1981. A frecventat Cursurile Superioare de Regie de Film și Scenaristică pe lângă Comitetul de Stat pentru Cinematografie din Moscova, atelierul lui Em. Loteanu (1987-1988).

Debutează în ziaristică la gazeta raională „Calea nouă" de la Ocnița (1976). Încă din studenție este angajat la „Tinerimea Moldovei" (1979-1984), scriind preponderent pe teme de cultură. La revista literar-artistică pentru tineret „Orizontul" (ulterior „Columna") a ocupat funcția de șef de sector (1984-1987), semnând cronici de carte, teatru și film, eseuri, portrete ale personalităților din domeniul culturii. Participă la elaborarea revistei „Glasul", prima publicație în grafie latină din Basarabia postbelică, care apare în primăvara-vara anului 1989. Este șef de secție la săptămânalul sindicatelor din Moldova „Vocea poporului" (1990), redactor-șef adjunct la ziarul „Cuvântul" (1990-1991), redactor la săptămânalul „Literatura și arta" (1991-1992), șef de secție la cotidianul municipal „Chișinăul de seară" (1992). Colaborează la revista „Sud-Est Cultural". În 1992, alături de V. Mihail, C. Olteanu, I. Guzun, Gh. Erizanu ș.a., fondează revista „Săptămâna", unde este redactor-șef adjunct. A ocupat aceeași funcție la cotidianul „Momentul" (1996-2000). Din 2023 este și corespondent la revista pentru copii „Alunelul". Publică în periodicele „Învățământul public", „Nistru", „Femeia Moldovei", „Moldova". „Basarabia", „Noi".

Ca publicist, atacă probleme sociale, face comentarii politice, este unul dintre jurnaliștii care demonstrează un stil propriu, original, îmbinând analiza cu expunerea eseistică.

A activat mulți ani în televiziune. În perioada 1992-1999, cu unele intermitențe, a fost producător și prezentator al unor emisiuni culturale și de divertisment, printre care „Telematinalul". În anii 2007-2009 a colaborat cu postul TV NIT. Între 2010 și 2019 a fost realizator, prezentator, redactor și coproducător de emisiuni la Publika TV, unde a prezentat emisiunea cotidiană informativ-distractivă „Lasă-i ghini" (2010-2013; împreună cu B. Dascăl) și „Media Publika" (2013-2016). Din

2016 a realizat și a prezentat emisiunea cognitiv-distractivă „Dicționarul explicativ al lui Seva Cernei", care din 2018 s-a numit „De vorbă despre vorbe", înregistrată până în noiembrie 2019.

Între anii 1981 și 1984 a colaborat cu radioul republican, realizând și prezentând, alături de V. Malai, emisiunea de muzică la cerere „Expresmelodii", iar cu A. Stâncaru a realizat o emisiune de divertisment pentru tineret. În 2018-2019 a prezentat, alături de Gh. Gonța, revista presei la postul de radio Antena C și tot aici o emisiune matinală împreună cu D. Fetco.

În 1989-1990, ca secretar literar al Teatrului Poetic „A. Mateevici", a colaborat cu regizorul și conducătorul artistic A. Vartic la dramatizarea spectacolului cu impact social „Ce vor scriitorii?" (1995). A realizat la Teatrul Național „M. Eminescu" libretul muzicalului „Steaua fără nume", inspirat de piesa omonimă a lui M. Sebastian. Spectacolul, regizat de S. Vasilache, pe muzica compozitorului american D. Bishop, a fost premiat la Festivalul național de comedie de la București (1995).

Debutează ca poet cu versuri în „Tinerimea Moldovei" (1980), iar ca eseist în volumul colectiv „Dintre sute de catarge" (1984). Prima carte de poezie cu numele său pe copertă, „Cuvinte și tăceri", vede lumina tiparului în 1989, iar la distanță de un an, în 1990, apare volumul „Istoria geloasă". „Cuvinte și tăceri" a fost una dintre ultimele cărți publicate cu alfabet rusesc la Chișinău, iar „Istoria geloasă" una dintre primele cu alfabet latin. După o pauză de 12 ani, apare volumul de poeme „Cuvintele dintre tăceri" (2002), iar în 2015, cu același titlu, o antologie, care cuprinde selecții din cărțile sale editate anterior, precum și versuri noi.

Este un traducător apreciat, în special din poeții ruși V. Vîsoțki, E. Evtușenko ș.a. Dar l-au consacrat traducerile din proza rusă. La mijlocul anilor ′80, publică în revista „Orizontul" traducerea microromanului „Bătăi în ușă" de I. Gherasimov, care abordează subiectul deportărilor staliniste în Basarabia, înainte ca deportările să devină o temă de interes pentru alți scriitori, istorici și artiști. A tradus romanul lui M. Bulgakov „Maestrul și Margarita", apărut în mai multe ediții, prima în 2004. În ultimul deceniu a tradus mai multe cărți de memorii și de istorie care au apărut la Editura „Cartier": „Toți oamenii Kremlinului" de M. Zîgar (2017), „Însemnările unui guvernator" de S. Urusov (2019), „Istorii antisovietice" de O. Panfilov (2021), „Basarabia și nobilimea ei" de Vl. Morozan (2023), „Basarabia în componența Imperiului Rus" de A. Cușco și V. Taki (2024). Pentru Editura „Litera" a tradus „Duelul și alte povestiri" de A. Cehov (2021) și „Iunie 1941. Diagnostic final" de M. Solonin (2022). A tradus și din română în rusă din creația poeților N. Popa și A. Suceveanu, traduceri publicate în reviste literare din Chișinău și din Moscova.

În antologia „Portret de grup. O altă imagine a poeziei basarabene" (1995), alcătuită și prefațată de criticul literar E. Lungu, este prezentat ca un inovator al generației de poeți basarabeni din anii ′80. Este prezent, de asemenea, în antologii de poezie apărute în România, Franța și Italia.

Este și un textier prolific, de-a lungul anilor colaborând cu importanți compozitori moldoveni: I. Enache, C. Rusnac, L. Știrbu, A. Chiriac, V. Dânga, I. Raiburg ș.a., piesele scrise în colaborare cu aceștia au fost interpretate de O. Ciolacu, I. Suruceanu, S. Chiriac, N. Ciobanu ș.a. A colaborat cu formațiile „Zdob și Zdub" și „Cuibul".

A fost membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova în perioada 1990-2023.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 261-263; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 296.

Bibliografie selectivă:

Ciornei, Vsevolod. Cuvinte și tăceri : Antologie de versuri / Vsevolod Ciornei. – Chișinău : Cartier, 2015. – 207 p. – (Cartier popular, ISBN 978-9975-79-891-4). – ISBN 978-9975-79-986-7.

***

Ciornei, Vsevolod. Bilanțuri 2016 – Vsevolod Ciornei: „Lumea este complexă, hazul merge la braț cu necazul" : [interviu] realizat de Vasile Botnaru // Europa Liberă Moldova : [site]. – 2016. – 22 dec. – URL: https://moldova.europalibera.org/a/28187614.html/ (accesat : 26.07.2024).

Ciornei, Vsevolod. Când și cum a început să se scrie în Republica Moldova cu grafie latină și alfabet românesc. Vsevolod Ciornei, scriitor: Limba română predată aici în Republica Moldova este deja de altă calitate : [interviu] // Pro TV Chișinău : [site]. – 2021. – 1 sept. – URL: https://protv.md/international/

interviu-cand-si-cum-a-inceput-sa-se-scrie-in-republica-moldova-cu-grafie-latina-si-alfabet-romanesc-vsevolod-ciornei-scriitor-limba-romana-predata-aici-in-republica-moldova-este-deja-de-alta-calitate---2577992.html/ (accesat : 26.07.2024).

***

Bulgakov, Mihail. Maestrul și Margarita : Roman / Mihail Bulgakov ; traducere din rusă de Vselovod Ciornei. – Ed. a 4-a. – Chișinău : Cartier, 2017. – 520 p. – ISBN 978-9975-86-124-3.

Cușco, Andrei. Basarabia în componența Imperiului Rus : 1812-1917 / Andrei Cușco, Victor Taki ; traducere din rusă de Vsevolod Ciornei. – Chișinău : Cartier, 2024. – 420 p. – ISBN 9789975867481.

Morozan, Vladimir. Basarabia și nobilimea ei în secolul al 19-lea – începutul secolului al 20-lea / Vladimir Morozan ; traducere din rusă de Vsevolod Ciornei. – Chișinau : Cartier, 2023.

Vol. 1. – 535 p. – ISBN 978-9975-86-658-3.

Vol. 2. – 703 p. – ISBN 978-9975-86-693-4.

Panfilov, Oleg. Istorii antisovietice / Oleg Panfilov ; traducere din rusă de Vsevolod Ciornei. – Chișinău : Cartier, 2021. – 404 p. – ISBN 978-9975-86-526-5.

Urusov, Serghei Dmitrievici. Însemnările unui guvernator : Chișinău, 1903-1904 / Prințul Serghei Dmitrievici Urusov ; traducere din rusă de Vsevolod Ciornei. – Chișinău : Cartier, 2019. – 248 p. – ISBN 978-9975-86-361-2.

Zâgar, Mihail. Toți oamenii Kremlinului : O scurtă istorie a Rusiei contemporane / Mihail Zâgar ; traducere din limba rusă de Vsevolod Ciornei. – București : Cartier, 2017. – 416 p. – ISBN 9789975862103.

***

Burlacu, Alexandru. Vsevolod Ciornei: autoficțiuni cu măști / Alexandru Burlacu // Metaliteratură. – 2015. – Nr 2 (40). – P. 38-46. – ISSN1857–1905.

Galaicu-Păun, Emilian. Maeștri și Ucenici. Vsevolod Ciornei // Radio Europa Liberă Moldova : [site]. – 2018. – 19 febr. – URL: https://moldova.europalibera.org/a/blog-galaicu-paun/29048223.html/ (accesat : 26.07.2024).

Rachieru, Adrian Dinu. Vsevolod Ciornei sau nihilismul retoric / Adrian Dinu Rachieru // Poeți din Basarabia. Un veac de poezie românească / Adrian Dinu Rachieru. – București : Editura Academiei Române ; Chișinău : Știința, 2010. – P. 484-489. – ISBN 9789732718811.

Trifan, Călina. Ciornei Vsevolod / Călina Trifan // Dicționarul scriitorilor români din Basarabian : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 148. – ISBN 9789975695633.

Vsevolod Ciornei : [date biografice] // Noi. – 2017. – Nr 1. – P. 8. – ISSN 1857-0798.

Ana Struță

George CIOLPAN 1955

Actor și profesor de pantomimă, mișcare scenică, acrobație și scrimă.

S-a născut pe 25 septembrie 1955, în s. Hagimus, rn. Căușeni.

A studiat acrobația de la zece ani (1965-1975). A urmat Facultatea de Actorie la Conservatorul „G. Musicescu" din Chișinău (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), unde și-a luat licența de actor dramatic (1972-1976). Și-a continuat studiile la Academia de Teatru, Muzică și Cinematografie din Sankt Petersburg, la Catedra de mișcare scenică (1982-1986), specializându-se în pantomimă, mișcare scenică, actorie, luptă scenică, scrimă și limbajul corpului. A urmat stagii la Școala Internațională de Pantomimă de la Paris (1994).

După facultate, a colaborat cu Teatrul Republican „Luceafărul" (1978-1982), unde a debutat ca actor în spectacolul „Hangița" (1979), cu Teatrul Republican de Păpuși „Licurici" și cu Teatrul pentru Copii „Arlechino" din Brașov.

Primul său spectacol de pantomimă a avut loc în 1980, la Casa Actorului din Chișinău, purtând genericul „Mimică și gest".

În 1986 inaugurează seria de minispectacole solo de pantomimă, la care apare și în calitate de autor, și de regizor. Își construiește un repertoriu propriu, în care are numere pentru copii, numere comice și dramatice. Combinând școala rusească de actorie cu stilul francez de pantomimă, abordează în creațiile sale teme filozofico-poetice, aparent greu de redat cu mijloacele expresiei corporale.

Spectacolele de autor ale lui George Ciolpan se compun din secvențe distincte: „Obstacolul", „Păianjenul", „Punct de sprijin", „Evoluția", „Caractere", „O noapte de pantomimă", „Clovnul", „Pasărea", „Jocuri periculoase", „Urmele", „Obsesie", „Alergând", „Pescarul și norocul său", „Evadarea unei marionete" (spectacol pentru copii).

A realizat mai multe montări pentru televiziune: „Spec-

tacolul unui singur actor", „Spectacol solo pantomimă", „Comic-mim show" și a participat la numeroase programe televizate.

A călătorit în toată lumea, prezentându-și arta la zeci de festivaluri, concerte, ateliere. A evoluat pe scene din Franța, România, Belgia, Germania, Rusia, Italia, Turcia, Spania, Suedia, SUA. S-a bucurat de multă apreciere, fiind supranumit „Marcel Marceau al Europei de Est".

A predat arta sa altor colegi actori, inclusiv lui D. Puric.

A elaborat un program propriu de exerciții pentru actori și mimi.

Este laureatul mai multor festivaluri și concursuri internaționale. I s-a conferit Premiul Special al juriului la Gala Tinerilor Actori la Festivalul de la Costinești (România); Premiul celui de-al XII Festival mondial al tinerilor de la Moscova; Premiul I al Festivalului de pantomimă din Bonn (Germania) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 298-299.

Bibliografie selectivă:

Ciolpan, George. „Cel mai bine m-au înțeles francezii!" : [interviu cu mimul George Ciolpan] / consemnare: Gheorghe Budeanu // Timpul. – 2002. – 12 apr. – P. 11.

Ciolpan, George. George Ciolpan: „Un spectacol de pantomimă nu este niciodată terminat" : [interviu cu mimul George Ciolpan, profesor de pantomimă, mișcare scenică, acrobație, scrimă] / consemnare: Angela Chisnenco // Capitala. – 2007. – 28 sept. – P. 15.

Ciolpan, George. George Ciolpan, actor de pantomimă: Oriunde nu am mers am fost din Republica Moldova : interviu audio realizat de Maria Procopciuc // Vocea Basarabiei : [site]. – 2022. – 13 noiem. – URL: https://voceabasarabiei.md/audio-george-ciolpan-actor-de-pantomima-oriune-nu-am-mers-am-fost-din-republica-moldova/ (accesat : 08.10.2024).

Ciolpan, George. George Ciolpan poate reda în trei minute nașterea și moartea civilizației : [interviu cu mimul George Ciolpan] / consemnare: Liliana Popușoi // Jurnalul Național. – 2001. – 2 iun. – P. 8-9.

***

George Ciolpan : international mime actor : [site]. – 2024. – URL: https://www.georgeciolpan.com/index.html (accesat : 08.10.24).

***

Ghițulescu, Mircea. Ciolpan George / Mircea Ghițulescu // Cartea cu artiști. Teatrul românesc contemporan / Mircea Ghițulescu. – București : Editura Redacției Publicațiilor pentru Sănătate, 2004. – P. 512.

Ana Struță

Vasile TĂRÂȚEANU 1945–2022

Poet român, publicist, jurnalist, editor, originar din Nordul Bucovinei.

S-a născut la 27 septembrie 1945, în s. Sinăuții de Jos, rn. Adâncata, reg. Cernăuți. A decedat la 8 august 2022, la Cernăuți.

A fost un militant de frunte pentru limba română în Nordul Bucovinei, director și fondator al primului ziar independent în limba română, „Plai românesc", din Cernăuți.

După absolvirea școlii primare din satul natal, a învățat la Școala medie de cultură generală nr. 10 din Cernăuți. Și-a continuat studiile la Facultatea de Litere a Universității din Cernăuți, pe care o absolvă în 1972.

Între anii 1969 și 1981 a fost redactor, corespondent special al ziarului regional „Zorile Bucovinei" din Cernăuți. În 1981-1991 a activat în calitate de redactor superior la redacția emisiunilor în limba română a postului de radio Kiev.

În 1989, alături de alți scriitori români din Cernăuți, a fondat Societatea pentru Cultură Românească „M. Eminescu". În anii 1990-1994 a fost fondator și redactor-șef al ziarului „Plai românesc". Ulterior a inițiat și alte publicații românești: „Arcașul" și „Curierul de Cernăuți". În 1999 a fondat ziarul Ligii Tineretului Român din Bucovina „Junimea". A fost membru al redacției revistei „Glasul Bucovinei", membru fondator al Editurii „Alexandru cel Bun" din Cernăuți, redactor șef-adjunct al revistei „Familia română", editată la Oradea. Membru fondator al Societății pentru Cultură Românească „M. Eminescu" din Cernăuți (1989). Din anul 2000 a fost președinte al Fundației Culturale „Casa Limbii Române" din Cernăuți, a fost deputat în Consiliul regional Cernăuți, director și președinte al Centrului Cultural „E. Hurmuzachi" din Cernăuți.

A debutat în presă în 1962, iar editorial în 1981 cu „Harpele ploii”, urmând volumele de poezii: „Dreptul la neliniște” (1984), „Linia vieții” (1988), „Teama de înstrăinare” (1990), „Litanii din Țara de Sus” (1995), „Litanii” (1996), „Pământ în retragere” (1999), „Și ne izbăvește pre noi” (1999), „Dinafară” (2003), „Ochean cu cioburi sângerânde” (2005), „Infern personal”, ediție bilingvă: în română și în franceză (2005), „Crucificat pe harta țării, Vasile Tărâțeanu – 60” (2005), „Aruncarea zarurilor” (2005), „Orizonturi decapitate” (2005), „Degețelul salvator” (2006), versuri pentru copii, „Cimitir ambulant” (2008), „Între spovedanie și rugă”, „Balanță răstignită între pământ” și „O sută și una de poeme” și volumele de publicistică: „Iluzii și lanțuri” (2001) și „Stâlpul de foc” (2007).

Lucrările sale au fost incluse în circa 10 culegeri colective sau antologii de poezie din Ucraina, Republica Moldova și România, precum și în „Antologia poeziei române”, apărută la Editura „Simpozion” din Stockholm în 1988, în limba suedeză.

A colaborat la mai multe publicații periodice din Republica Moldova, România și Ucraina: „Tinerimea Moldovei”, „Cultura”, „Cultura Moldovei”, „Viața satului”, „Moldova suverană”, „Flacăra Basarabiei”, „Orizont”, „Cugetul”, „Glasul națiunii”, „Literatura și arta”, „Crai nou”, „Cronica”, „Bucovina literară”, „Viața românească”, „Steaua”, „Neamul românesc”, „Ginta latină”, „România liberă”, „Bucovina”, „Lumina”, „Novi Sad” ș.a.

A fost membru al Uniunii Naționale a Scriitorilor din Ucraina, al Societății Scriitorilor Români din Cernăuți (1988), al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (1997), al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Iași (1997).

Membru de onoare al Academiei Române, membru corespondent al Academiei Americano-Române de Științe și Arte.

În 2019 i s-a atribuit titlul de Cetățean de onoare al mun. Iași.

Pentru activitatea sa fructuoasă a fost înalt apreciat cu multiple diplome, premii și distincții de stat: Premiul revistei „Poesis” (1994; 2000); Premiul Societății Scriitorilor Bucovineni (2001); Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (2003); Premiul de Excelență „N. Stănescu” pentru „Opera omnia” al Festivalului internațional de poezie „N. Stănescu” (Ploiești, 2003) ș.a. Medalia comemorativă „150 de ani de la nașterea lui M. Eminescu” (2000), pentru merite deosebite în studierea, editarea, promovarea sau interpretarea operei eminesciene; Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Ofițer, Categoria A „Literatură” pentru întreaga activitate (2014).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005”. – Chișinău, 2004. – P. 268-269; „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 299-300; „Calendar Național 2020”. – Chișinău, 2019. – P. 294-296.

Bibliografie selectivă:

Poezia Bucovinei : Antologie / selecție, prefață, note bibliografice: Vasile Tărâțeanu. – Alba Iulia : Universul Școlii, 2009. – 373 p. – ISBN 978-606-92193-9-3.

Tărâțeanu, **Vasile**. **Între spovedanie și rugă** / Vasile Tărâțeanu. – Târgoviște : Singur, 2012. – 66 p. – ISBN 978-606-8419-66-4.

Tărâțeanu, **Vasile**. 101 poeme / Vasile Tărâțeanu. – București : Biodova, 2010. – 102 p. – ISBN 978-973-1867-25-0.

Tărâțeanu, **Vasile**. Ochean cu cioburi sângerânde : [versuri] / Vasile Tărâțeanu. – Cluj-Napoca : Dacia, 2005. – 128 p.

Tărâțeanu, **Vasile**. Stâlpul de foc: Al jertfirii de cuvânt / Vasile Tărâțeanu. – Craiova : Fundația „Scrisul Românesc”, 2007. – 223 p. – ISBN 978-973-7864-15-4.

Tărâțeanu, **Vasile**. **Și de-o fi să mor** : [versuri] / Vasile Tărâțeanu. – Râmnicu Sărat : Rafet, 2014. – 143 p. – ISBN 978-973-146-331-5.

Târgoviște – Chișinău – Cernăuți : Antologie de sonete / realizatori: Mihai Stan (coord.), George D. Piteș (Târgoviște)... Vasile Tărâțeanu [et al.]. – Târgoviște : Bibliotheca, 2019. – 228 p. – ISBN 978-606-772-389-2.

Unirea Bucovinei cu România : Antologie de documente, hotărâri, declarații, adresări, apeluri, telegrame, acte, protocoale unioniste / antologie realizată de Vasile Tărâțeanu. – București : Editura Academiei Române ; Brăila : Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, 2018. – 364 p. – ISBN 978-973-27-2984-7. – ISBN 978-606-654-311-8.

***

Tărâțeanu, Vasile. Domnul vameș dialogând cu poetul : versuri / Vasile Tărâțeanu // Convorbiri literare. – 2002. – Nr 1. – P. 27. – ISSN 1841-7434.

Tărâțeanu, Vasile. Mănăstirea Putna – Cetate de spirit și cuget românesc / Vasile Tărâțeanu // Literatura și Arta. – 2004. – 1 iul. – P. 6.

Tărâțeanu, Vasile. Ramule, neamule ; Dezmoștenire : Versuri / Vasile Tărâțeanu // Viața Românească. – 2006. – Nr 3. – P. 152. – ISSN 1220-6377.

Tărâțeanu, **Vasile**. „Speranță prea multă nu avem" : dialog cu academicianul Vasile Tărâțeanu : [președintele Centrului Cultural Român din Cernăuți] / Vasile Tărâțeanu ; consemnare: Mihai Sultana Vicol // Convorbiri Literare. – 2018. – Nr 12. – P. 12-13. – ISSN 1841-7434.

Tărâțeanu, **Vasile**. Ziditorul de cetăți sau Un om de cultură devenit un destin : [Mihai Cimpoi, 70 de ani de la naștere] / Vasile Tărâțeanu // Literatura și Arta. – 2012. – 30 aug. – P. 6.

***

Baciu, Gheorghe. Vasile Tărâțeanu / Gheorghe Baciu // Personalități de viță moldavă **:** 125 destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 282-283. – ISBN 978-9975-129-29-9.

Codreanu, **Theodor**. Bucovina lui : [Vasile Tărâțeanu – poet, publicist, editor – 70 de ani de la naștere] / Theodor Codreanu // Literatura și Arta. – 2015. – 24 sept. – P. 4.

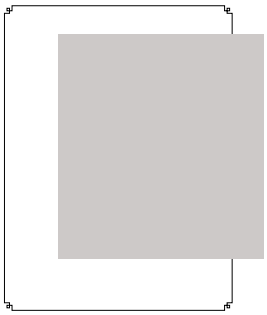
Crigan, **Grigore Gheorghe**. Poetul-legendă : [Vasile Tărâțeanu, poet, publicist, editor, 70 de ani de la naștere] / Grigore Crigan // Literatura și Arta. – 2015. – 24 sept. – P. 4.

Fluturel, **Vasile**. Plânge Bucovina... : [Vasile Tărâțeanu, poet, publicist și editor (1945-2022)] / Vasile Fluturel // Literatura și Arta. – 2022. – 1 sept. – P. 10.

Țarălungă, **Ecaterina**. Tărâțeanu Vasile / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 760. – ISBN 978-606-600-246-2.

Vicol, **Mihai Sultana.** La vârsta înțelepților atenieni : [despre Vasile Tărâțeanu, poet, publicist, editor, 70 de ani de la naștere] / Mihai Sultana Vicol // Literatura și Arta. – 2015. – 24 sept. – P. 5.

Maria S. Ciobanu

Efrosinia ZEMCIC 1945–2022

Biolog, chimist, doctor în științe biologice, cercetător științific și inventator.

S-a născut la 27 septembrie 1945, în s. Utkonosovka, rn. Ismail, reg. Odesa, Ucraina. A decedat la 25 ianuarie 2022, la Chișinău.

Și-a făcut studiile la Institutul Pedagogic de Stat din Tiraspol, Facultatea de Biologie și Chimie (1961-1966). În 1993 a susținut teza de doctor în biologie.

A urmat stagii la mai multe instituții de profil, printre care: Institutul de Fitopatologie din Germania (1984); Institutul de Virusologie din Kiev (1987); Laboratorul de virusologie al Universității de Stat din Moscova (1989); Institutul de Pomicultură din Polonia (1998).

Între anii 1970 și 1981 a activat în calitate de cercetător științific în cadrul Laboratorului de anatomie a plantelor, Secția de microbiologie a Academiei de Științe a Moldovei. Din 1981 a activat la Institutul de Cercetări pentru Pomicultură, în calitate de șefă a Secției de virusologie. În urma cercetărilor efectuate, în premieră mondială, a determinat prin metoda microscopiei electronice a secțiunilor ultrafine etiologia a două maladii ale viței-de-vie: „Flek-marbrure" și „Vein necrosis". În procesul de cercetare a identificat un virus nou pentru speciile sâmburoase, „Apicol Latent Virus", pe care îl descrie în anul 1997, în premieră internațională, în cadrul simpozionului de specialitate din SUA. În 2004 a făcut parte din grupul de implementare a proiectului de transfer tehnologic, cu titlul „Menținerea, diversificarea, utilizarea genofondului pomicol și crearea plantațiilor-mamă de ramuri altoi libere de viroze pentru pepinierele din Republica Moldova". Echipa din cadrul Institutului de Cercetări pentru Pomicultură, în baza cercetărilor inițiate și a rezultatelor obținute, a sădit în premieră o livadă devirozată cu o suprafață de 3 ha. Realizarea proiectului de transfer tehnologic a permis obținerea pomilor altoiți devirozați din soiurile omologate de măr, prun, cireș și vișin, efectuarea altoirii cu soiurile devirozate și omologate. De asemenea, au fost prezentate Comisiei de Stat pentru Încercarea Soiurilor de Plante noi soiuri din speciile pomicole omologate pentru Republica Moldova; au fost devirozate soiuri noi și implementate în plantațiile de ramuri altoi pentru producerea materialului săditor certificate ș.a.

Rezultatele cercetărilor sale științifice se regăsesc în lucrări publicate în culegeri internaționale de prestigiu, precum „Fitologia și protecția plantelor", „Date recente privind virusologia plantelor", „Pomicultura", unele au fost editate în Germania. Cercetătoarea este autoare a peste 60 de publicații științifice atât în țară, cât și peste hotare.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 296.

Bibliografie selectivă:

Ceban, **Ecaterina**. Soiuri noi de cireși cu statut „Testat la viruși" / Ecaterina Ceban, Efrosinia Zemcic // Agricultura Moldovei. – 2009. – Nr 7/8. – P. 8-10. – ISSN 0582-5299.

Zemchic E. Z. Apicol latent virus: transmission, purication and serology / E. Z. Zemchic, T. D. Verderevskaya, I. Kalashian // Arta horticulturae. – 1998. – Nr 472. – P. 153-158.

Zemcic, **Efrosinia**. Testarea serologică a prezenței virușilor la cais / Efrosinia Zemcic, Maria Pântea // Buletinul AȘM. Seria Științele vieții. – 2009. – Nr 3. – P. 55-59. – ISSN 1857-064x.

***

Земчик Ефросиния Зиновьевна. Этиология двух соконепереносимых вирусов винограда: мраморность (Fleck) и некроз жилок (Vein necrosis): дисс. достора биологических наук. – Кишинёв, 1993. – 105 p.

***

Zemcic Efrosinia // Cercetători și inventatori din Republica Moldova. Partea a 3-a. – Chișinău : AGEPI, 2004. – P. 154-155. – ISBN 9975-911-43-9.

Maria S. Ciobanu

Gheorghe NEGRU 1955

Istoric, doctor în istorie, conferențiar universitar, cercetător științific coordonator, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii".

S-a născut pe 27 septembrie 1955, în s. Zimovskoe, rn. Pîșkino-Troițk, reg. Tomsk, Rusia, în familia lui Mihail și a Domnicăi Negru, români basarabeni deportați în Siberia din s. Ciutulești, rn. Florești.

A absolvit Școala medie din s. Ciutulești, rn. Florești (1972). Și-a continuat studiile la Facultatea de Istorie (1976-1981) a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova). În 1998 susține teza de doctor în științe istorice, cu tema „Politica etnolingvistică în RSS Moldovenească (1940-1991)" la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), conducător științific Al. Moșanu.

A activat la Institutul de Istorie al AȘM în calitate de cercetător științific (1981-1999), cercetător științific superior (1999-2002), cercetător științific coordonator (2002), cercetător științific coordonator (din 2010), șef al Secției de istorie modernă (2012-2019). A fost conferențiar universitar, șef al Catedrei de științe socioumane (2002-2010) la Academia de Transporturi, Informatică și Comunicații.

A efectuat vizite extinse de documentare la Arhiva de Stat a Federației Ruse și la Biblioteca de Stat a Rusiei (1990, 1994, 1995); la Arhiva Istorică de Stat a Rusiei și la Biblioteca Națională a Rusiei din Sankt Petersburg (1998); la Arhivele Naționale ale României, la Biblioteca Academiei Române și la Biblioteca Centrală Universitară din București (1993, 1994, 1996, 1998, 2002).

Este un specialist apreciat în domeniul istoria modernă și contemporană a românilor, cu o prodigioasă activitate de cercetare ce include peste 200 de lucrări publicate. Direcțiile sale prioritate de cercetare sunt: politicile culturale și identitare aplicate de Imperiul Rus și URSS în Basarabia și în RSS Moldovenească, mișcările naționale românești din regiune. Gheorghe Negru a scos în evidență un important corpus de documente inedite, colectate din arhive din Chișinău, București, Moscova și Sankt Petersburg, care ilustrează mecanismele instituționale și culturale prin care Basarabia a fost integrată și omogenizată în Imperiul Rus. În mod particular, în studiile sale cercetătorul se concentrează asupra politicii țariste în domeniile administrativ-juridic, educațional, mediatic, precum și asupra cenzurii presei de limbă română. Analizează etapele și specificul mișcării naționale din Basarabia, diversele forme de naționalism și rolul personalităților în contextul istoriei moderne și contemporane a românilor.

Este autorul lucrărilor: „Politica etnolingvistică în RSS Moldovenească (1940-1991)" (2000); „Țarismul și mișcarea națională a românilor din Basarabia (1812-1918)" (2000); „Ioan Pelivan – părinte al mișcării naționale din Basarabia" (ediția I – București, 2011, ediția a II-a – Chișinău, 2012; în colaborare); „«Cursul deosebit» al României și supărarea Moscovei. Disputa sovieto-română și campaniile propagandistice antiromânești din RSS Moldovenească (1965-1989)". Studiu

și documente. Vol. 1, 1965-1975 (2013; în colaborare) și vol. 2, 1976-1989 (2016; în colaborare); „Ioan Pelivan. Corespondență. Memorii" (2019, ediție îngrijită, prefață și notă asupra ediției; în colaborare); „Construcție și deconstrucție identitară în RSS Moldovenească (1940-1941, 1944-1989)" (2023; în colaborare) ș.a.

A coordonat în cadrul Institutului de Istorie al AȘM proiectele de cercetare: „Evoluții sociale, culturale, administrative, religioase și politice în Basarabia și în teritoriile din stânga Nistrului în anii 1812-1918. Studii și documente" (2012-2014) și „Basarabia sub dominația absolutismului țarist și tendința de emancipare națională (1812-1918)" (2015-2019).

De la începutul anilor 1990 până în 2021 a fost membru al comitetului de conducere al Asociației Istoricilor din Republica Moldova (AIRM), a fost și președinte interimar al acesteia (2010-2021). A făcut parte din Comisia pentru elaborarea concepției învățământului istoric în Republica Moldova (2011), militând pentru predarea cursului de istorie a românilor în instituțiile preuniversitare din Republica Moldova. În 2013, în cadrul Curții Constituționale a Republicii Moldova, a insistat în numele AIRM, pe interzicerea simbolurilor comuniste ca premisă indispensabilă pentru afirmarea democrației.

În calitate de fondator și redactor-șef al revistei de istorie și cultură „Destin românesc" (serie nouă; din 2006), a contribuit la elaborarea unei viziuni științifice asupra problemelor de istorie și cultură a românilor din Republica Moldova, la dezavuarea miturilor imperiale care persistau în istoriografia și spațiul public din Republica Moldova.

A fost distins cu Ordinul „Gloria Muncii" (2010).

Bibliografie selectivă:

Negru, Gheorghe. Autoritățile sovietice în război cu literatura și presa din Republica Socialistă România (mijlocul anilor 1960 – anii 1970) / Gheorghe Negru // Limba Română. – 2019. – Nr 1. – P. 295- 306. – ISSN 0235-9111.

Negru, Gheorghe. De ce rușii nu au devenit bilingvi, sau cum a fost impusă limba rusă / Gheorghe Negru // Orizonturi medievale și moderne în istoria românilor : (economie, societate, politică, cultură, istoria științei) : în onoarea profesorului Demir Dragnev / Academia de Științe a Moldovei, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan" (Institut), Institutul de Istorie. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan" (Institut), 2016. – P. 43-52. – ISBN 978-9975-4116-9-1.

Negru, Gheorghe. Fabricarea „limbii moldovenești" din RSSM în anii stalinismului / Gheorghe Negru // Societatea medievală și modernă a românilor : in onoarea lui Demir Dragnev la 85 de ani / coordonatori: Gheorghe Cojocaru, Igor Cereteu. – București : Editura Academiei Române ; Brăila : Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I", 2021. – P. 391-411. – ISBN 978-973-27-3430-8. – ISBN 978-606-654-452-8.

Negru, Gheorghe. Intelectualii români din Basarabia represați în timpul Primului Război Mondial. Cazul Elena Alistar / Gheorghe Negru // Revista de Istorie a Moldovei. – 2015. – Nr 1. – P. 100-123. – ISSN 1857-2022.

Negru, Gheorghe. Mișcarea națională din Basarabia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea / Gheorghe Negru // Latinitate. Romanitate. Românitate : Conferința științifică internațională, Ediția a 7-a / coordonatori: Igor Șarov, Sorin Domițian Șipoș [et al.]. – Chișinău : Lexon Prim ; Oradea : Ratio et Revelatio, 2023. – P. 53-59. – ISSN 1857-1964.

Negru, Gheorghe. Problema Basarabiei în anii 1960-1989 / Gheorghe Negru // Pantelimon Halippa și problema Basarabiei în dosarele securității : documente, 1965-1979. – Cluj-Napoca : Argonaut, 2018. – P. 817-838. – ISBN 978-973-109-801-2.

Negru, Gheorghe. Transformarea regiunii Basarabia în gubernie / Gheorghe Negru // Revista de Istorie a Moldovei. – 2022. – Nr 3/4. – P. 28-41. – ISSN1857-2002.

Negru, Gheorghe. Unirea Principatelor Române și impactul acestui eveniment asupra Basarabiei (anii 1860) / Gheorghe Negru // 160 de ani de la Unirea Principatelor. Oameni, fapte și idei din domnia lui Alexandru Ioan Cuza. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2020. – P. 261-299. – ISBN 978-606-714–576-2.

Negru, Gheorghe. Unirea Principatelor Române și înviorarea sentimentului național românesc în Basarabia (anii'60 ai sec. XIX) / Gheorghe Negru // Revista de Istorie a Moldovei. – 2017. – Nr 3. – P. 47-56. – ISSN 1857-2022.

***

Agachi, Alexei. In honorem : Istoricul Gheorghe Negru la vârsta de 60 de ani / Alexei Agachi // Revista de istorie a Moldovei. – 2015. – Iul./Sept. – P. 5-8. – ISSN 1857-2022.

Negru Gheorghe // Dicționar de istorie / Alexei Agachi [et al.]. – Ed. a 2-a, revăzută și adăugită. – Chișinău : Civitas, 2007. – P. 278. – ISBN 978-9975-80-137-9.

Postică, Gheorghe. Negru Gheorghe / Gheorghe Postică // Enciclopedia reprezentanților scrisului românesc. Vol. 3 (L-N) / coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 383-384. – ISBN 978-606-8698-53-3.

Ana Struță

Dan STANCA
1955

Scriitor român contemporan, romancier, eseist, ziarist.

S-a născut la 30 septembrie 1955, la București.

A absolvit Școala generală nr. 152 din București (1962-1970), ulterior Liceul nr. 33 (1970-1974). Și-a continuat studiile la Universitatea din București, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine, secția de literatură engleză și română (1974-1978).

După absolvire, a fost repartizat ca profesor la Școala generală nr. 4 din Giurgiu, dar, în 1982 a renunțat la învățământ și s-a încadrat ca muncitor pe șantier la periferia Bucureștiului.

Din 1983 este angajat la „România liberă" în calitate de corector (până în 1988). Ulterior a activat la diferite publicații: a fost redactor la „Scânteia tineretului", secția de politică internațională (1988-1989) și la suplimentul literar al cotidianului „Tineretul liber" (1990-1992), a îndeplinit și funcția de redactor-șef adjunct al ziarului (1992-1993). Concomitent, a colaborat la postul de radio Europa Liberă cu comentarii politice. În perioada 1994-2008 a activat în calitate de redactor și jurnalist la secția culturală a publicației „România liberă".

A debutat în 1986 cu proză scurtă, apărută în suplimentul literar-artistic al „Scânteii tineretului". A mai colaborat la „Adevărul literar și artistic", „Apostrof", „Convorbiri literare", „Familia", „Litere, arte&idei", „Luceafărul", „Ramuri", „România literară", „Tomis", „Vatra", „Viața românească" ș.a. Ulterior s-a consacrat preponderant scrierii romanelor.

A debutat editorial în 1992 cu romanul „Vântul sau țipătul altuia". Până în prezent a publicat 25 de romane, majoritatea influențate de concepțiile filozofului ezoteric francez R. Guénon și ale filozofului român V. Lovinescu. Printre acestea: „Apocalips amânat" (1997); „Muntele viu" (1998); „Ultimul om" (1999); „Domnul clipei" (2000); „Pasărea orbilor" (2001); „Drumul spre piatră" (2002); „A doua zi după moarte" (2003); „Mut" (2006); „Noaptea lui Iuda" (2007); „Cei calzi și cei reci" (2009); „Craii și morții" (2012); „Boala și visul" (2013); „Ghetsimani '51" (2016); „Înaintemergătorul" (2016); „Anii frigului" (2017); „Cum mi-am distrus viața" (2017); „Detonarea" (2018); „Înainte de întuneric" (2021) ș.a. Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Pentru activitatea sa literară fructuoasă a fost recompensat cu: Premiul Uniunii Scriitorilor din România (1997, 1998, 2013, 2015); Premiul Fundației „Flacăra" (1999); Premiul Asociației Scriitorilor din București (2001); Premiul revistei „Ateneu" (2008) ș.a.

Bibliografie selectivă:

Stanca, **Dan**. Apocalips amânat / Dan Stanca. – București : 100 + 1 Gramar, 1999. – 291 p. (Capodopere ale romanului romanesc). – ISBN 973-591168-x.

Stanca, **Dan**. Boala și visul / Dan Stanca. – București : Tracus Arte, 2013. – 369 p. – ISBN 978-606-664-168-5.

Stanca, **Dan**. Contemplatorul solitar : Introducere în opera lui Vasile Lovinescu / Dan Stanca. – Iași : Institutul European, 1997. – 175 p. – ISBN 973-586-057-0.

Stanca, **Dan**. Darul lacrimilor / Dan Stanca. – București : Vremea, 2018. – 206 p. – ISBN 978-973-645-899-6.

Stanca, **Dan**. Detonarea : roman / Dan Stanca. – Iași : Polirom, 2018. – 251 p. – ISBN 978-973-46-7327-8. – ISBN 978-973-46-7316-2. – ISBN 978-973-46-7317-9.

Stanca, **Dan**. Înainte de întuneric / Dan Stanca. – București : Litera, 2021. – 302 p. – ISBN 978-606-33-8005-1.

Stanca, **Dan**. Morminte străvezii : roman / Dan Stanca. – București : Corint, 2006. – 248 p. – ISBN 973-653-875-3. – ISBN 978-973-653-875-9.

Stanca, **Dan**. Simbol sau Vedenie / Dan Stanca. – București : Rosmarin, 1995. – 104 p. – ISBN 973-96712-5-x.

Stanca, **Dan**. Privirea mamei / Dan Stanca. – București : Vremea, 2019. – 188 p. – ISBN 978-973-645-919-1.

Stanca, **Dan**. Ultimul om : roman / Dan Stanca. – Iași : Polirom,1999. – 238 p. – ISBN 973-683-232-5.

***

****Stanca**, **Dan**. Bucureștiul nu e ce cred turiștii / Dan Stanca // Revista 22. – 2024. – Iul. – P. 34-38. – ISSN 1583-6029.

****Stanca**, **Dan**. Deschid o carte, citesc zece pagini / Dan Stanca // Revista 22. – 2024. – Iul. – P. 23-25. – ISSN 1583-6029.

***

Stanca Dan // Dicționarul literaturii române. Vol. 2. – București : Univers Enciclopedic, 2012. – P. 534-536. – ISBN 978-606-8358-47-5.

Ștefănescu, Alexandru. Un mare scriitor solitar : [cu referire la Dan Stanca] / Alexandru Ștefănescu // România Literară. – 1999. – Nr 29. – P. 5.

Maria S. Ciobanu

OCTOMBRIE

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Mihai Eminescu

SONETE

(fragment)

Afară-i toamnă, frunză-mprăștiată,
Iar vântul zvârle-n geamuri grele picuri;
Și tu citești scrisori din roase plicuri
Și într-un ceas gândești la viața toată.

Pierzându-ți timpul tău cu dulci nimicuri,
N-ai vrea ca nime-n ușa ta să bată;
Dar și mai bine-i, când afară-i zloată,
Să stai visând la foc, de somn să picuri.

Și eu astfel mă uit din jeț pe gânduri,
Visez la basmul vechi al zânei Dochii;
În juru-mi ceața crește rânduri-rânduri;

Deodat-aud foșnirea unei rochii,
Un moale pas abia atins de scânduri…
Iar mâni subțiri și reci mi-acopăr ochii.

(Convorbiri Literare, XIII, 1879, 1 octombrie, nr. 7)

90 de ani de la nașterea lui **Mefodie Rață** (**Rațiu**), matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1 oct. 1935 – 12 aug. 2013). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 276-277; 2015, p. 306-307.*

140 de ani de la nașterea lui **Sigismund Zalevschi** (**Zalevski**), cântăreț de operă (bas-bariton), regizor, originar din Basarabia (2 oct. 1885 – 23 mar. 1945). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 201.*

90 de ani de la nașterea lui **Paul Goma**, scriitor și disident politic român, originar din Basarabia, stabilit în Franța (2 oct. 1935 – 25 mar. 2020). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 277-279; 2015, p. 307-309.*

80 de ani de la nașterea lui **Mihai Magdei**, medic epidemiolog, doctor habilitat în medicină, cercetător științific, inventator, Om emerit, Cavaler al „Ordinului de Onoare" (3 oct. 1945). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 309-310.*

80 de ani de la nașterea lui **Alexandru Călinescu**, istoric și critic literar român, publicist, editorialist, doctor în literatura franceză, profesor universitar, bibliolog, disident politic (5 oct. 1945). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 311-312.*

140 de ani de la nașterea lui **Niels Bohr**, fizician teoretician danez, autorul modelului cuantificat al atomului, laureat al Premiului Nobel (7 oct. 1885 – 18 noiem. 1962).

90 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Munteanu**, chimist, doctor în chimie, cercetător științific, manager, om de știință (9 oct. 1935 – 2 ian. 2022).

150 de ani de la nașterea lui **Sergiu Victor Cujbă**, poet, prozator și dramaturg (10 oct. 1875/1877 – 8 mar. 1937). *A se vedea și art. din CN 2002, p. 271-273; 2005, p. 279-280.*

50 de ani de la nașterea **Lilianei Corobca**, scriitoare, doctor în filologie, cercetătoare a cenzurii comuniste din România (10 oct. 1975).

80 de ani de la fondarea **Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți** (12 oct. 1945). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 283-285; 2010, p. 204-206; 2015, p. 315-317; 2020, p. 304-307.*

80 de ani de la înființarea **Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți** (12 oct. 1945). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 285-287; 2010, p. 207-211; 2015, p. 339-342; 2020, p. 307-312.*

70 de ani de la nașterea **Verei Osoianu**, specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager, cercetător, formator, Cavaler al Ordinului „Steaua României" (12 oct. 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 290; 2015, p. 317-320; 2020, p. 312-318.*

60 de ani de la nașterea **Elenei Leșcu**, pictor grafician, ilustrator de carte pentru copii, pedagog (12 oct. 1965).

90 de ani de la nașterea lui **Tudor Scripcenco**, profesor de șah și organizator, Cavaler al „Ordinului de Onoare" (13 oct. 1935 – 8 mai 2010).

100 de ani de la nașterea lui **Margaret Thatcher**, chimist, avocat, om politic britanic, prim-ministru al Regatului Marii Britanii, exemplu de om politic al secolului XX (13 oct. 1925 – 8 apr. 2013). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 212-213; 2015, p. 321.*

125 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Bujoreanu**, scriitor român, profesor (14 oct.1900 – 28 mai 1990).

100 de ani de la nașterea lui **Alexandru Pleșca**, compozitor, dirijor, pedagog român, originar din Basarabia (14 oct. 1925 – ?)

70 de ani de la nașterea lui **Valeriu Dubcenco**, medic farmacolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, cercetător științific, inventator (14 oct. 1955).

60 de ani de la nașterea **Angelei Arti (Țurcan),** cântăreață de operă (soprană), Maestru în artă (14 oct. 1965).

120 de ani de la nașterea lui **Alexandru Dima**, estetician, comparatist, filozof, folclorist, publicist, critic și istoric literar, doctor în litere și filozofie, profesor universitar, cercetător științific, membru corespondent al Academiei Române (17 oct. 1905 – 19 mar. 1979). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 293-294.*

85 de ani de la nașterea lui **Mihai Coșcodan**, geograf, doctor în geografie, conferențiar universitar, diplomat, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, semnatar al Declarației de Independență, Cavaler al „Ordinului Republicii" (17 oct. 1940 – 29 apr. 2016). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 326-327.*

130 de ani de la nașterea lui **Alexandru Rosetti**, lingvist și filolog român, memorialist, editor, istoric al limbii române, doctor în litere, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (20 oct. 1895 – 27 febr. 1990). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 327-328.*

80 de ani de la fondarea **Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu"**, deținătoare a „Ordinului Republicii" (20 oct. 1945). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 287-289; 2015, p. 326-327.*

80 de ani de la înființarea **Bibliotecii Științifice Medicale a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu"** din Republica Moldova (20 oct. 1945). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 289-290.*

60 de ani de la nașterea lui **Ștefan Odagiu**, inginer, economist, doctor în științe tehnice, politician, Om emerit în oenologie, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" (20 oct. 1965).

100 de ani de la nașterea **Virginiei Zeani**, cântăreață ro-

mână de operă, soprană, profesoară de canto (21 oct. 1925 – 20 mar. 2023).

120 de ani de la nașterea lui **Nicolae Al. Rădulescu**, geograf român, doctor în geografie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române (22 oct. 1905 – 23 ian. 1989).

150 de ani de la nașterea lui **Ștefan Octavian Iosif**, poet, publicist, traducător, membru fondator al Societății Scriitorilor Români (23 oct. 1875 – 22 iun. 1913). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 259-262.*

130 de ani de la nașterea lui **Alexandru Frumkin**, fizician și chimist, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a URSS, originar din Basarabia (24 oct. 1895 – 27 mar. 1976). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 320.*

150 de ani de la nașterea lui **Gilbert Newton Lewis**, chimist fizician american, doctor în chimie, profesor universitar (25 oct. 1875 – 23 mar. 1946).

80 de ani de la nașterea **Tiei** (**Ecaterinei**) **Șerbănescu**, jurnalistă și scriitoare română (24 oct. 1945).

75 de ani de la nașterea **Valentinei Brâncoveanu,** pictoriță (24 oct. 1950). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 263-266; 2015, p. 330.*

165 de ani de la fondarea **Universității „Alexandru Ioan Cuza" din Iași** (26 oct. 1860). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 322-323.*

150 de ani de la nașterea lui **Ștefan Botnariuc**, notar comunal, cenzor, deputat în Sfatul Țării, senator în Parlamentul României, a votat Unirea Basarabiei cu România (26 oct. 1875 – 22 aug. 1941). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 331; 2021, p. 364.*

150 de ani de la nașterea lui **Ioan I. Ursu**, istoric român, doctor în istorie, profesor universitar, publicist, militant al Marii Uniri, membru corespondent al Academiei Române (26 oct. 1875 – 6 oct. 1925). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 331-332.*

70 de ani de la nașterea lui **Valentin Doni**, dirijor de orchestră, compozitor, profesor, Maestru în artă, originar din RSS Moldovenească (26 oct. 1955). *A se vedea și CN 2005, p. 296-297; 2015, p. 332-333.*

150 de ani de la nașterea **Reginei Maria a României**, principesă de coroană și a doua regină a României, născută Marie Alexandra Victoria de Saxa-Coburg și Gotha (29 oct. 1875 – 18 iul. 1938). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 336-338.*

120 de ani de la nașterea **Alicei Săvulescu**, botanistă română, doctor în biologie, cercetător științific, membru titular al Academiei Române (29 oct. – 1 febr. 1970).

70 de ani de la nașterea lui **Tudor Deliu**, filolog, magistru în drept constituțional și administrativ, conferențiar universitar, politician, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" (29 oct. 1955 – 4 aug. 2023).

50 de ani de la nașterea lui **Vladimir Lungu**, muzician, dirijor, profesor, stabilit în Turcia. (29 oct. 1975).

90 de ani de la nașterea **Raisei Jitaru**, fiziciană, doctor habilitat în științe fizico-matematice, cercetător științific coordonator (30 oct. 1935). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 298-299.*

70 de ani de la nașterea lui **Eugen Bâzgu**, arhitect, etnograf, muzeograf, pedagog, Om emerit (30 oct. 1955 – 7 mar. 2016). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 215-218.*

70 de ani de la nașterea **Ludmilei Corghenci**, specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager (30 oct. 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 299-300; 2020, p. 329-332.*

80 de ani de la nașterea lui **Mircea M. Ionescu**, dramaturg și jurnalist român (31 oct. 1945).

Paul GOMA
1935-2020

Scriitor și disident anticomunist, originar din Basarabia, stabilit în Franța.

A făcut parte din generația ’60, romancier, personalitate nonconformistă în viață și în creație. A publicat amintiri dramatice pe care le-a trăit în perioada totalitarismului comunist.

S-a născut la 2 octombrie 1935, în s. Mana, com. Vatici, jud. Orhei, fiind al doilea fiu într-o familie de învățători români. A decedat la 24 martie 2020, la Paris.

În primăvara anului 1944, familia Goma s-a refugiat în Transilvania.

A intrat (în 1946) ca elev bursier la Școala normală „A. Șaguna” din Sibiu, apoi, în clasa a VII-a din „Ciclul doi”, la Gimnaziul din Șeica Mare, jud. Târnava Mare (1948), în 1949 este elev bursier în clasa a VIII-a a Liceului „Gh. Lazăr” din Sibiu. În 1952 absolvă liceul și încearcă să dea examen de admitere la Institutul de Cinematografie, dar este eliminat (1953). A susținut (1954) examenele de admitere la Universitatea din București (la specialitatea filologie română) și, simultan, la Institutul de Literatură și Critică Literară „M. Eminescu”, care înlocuia fosta „Școală” cu același nume. A ales să învețe la Institut, care ulterior este transformat în secție a Universității din București. În 1965 a susținut din nou examenul de admitere la Facultatea de Litere a Universității din București, pe care o abandonează în 1967 pentru ca să nu mai fie șantajabil, astfel rămâne pentru totdeauna doar licențiat de liceu.

În 1956 este arestat și închis pentru doi ani la Jilava și la Gherla, deoarece, după înăbușirea revoluției maghiare, în semn de protest a ieșit din comsomol, învinuit pentru tentativa de organizare a unor manifestații ostile. A stat în domiciliu forțat până în 1963, la Bărăgan, Lătești (astăzi, Borduşani, jud. Ialomița). Până în 1965 a realizat munci temporare și necalificate: a fost muncitor-zilier în construcții, fotograf ambulant, trompetist în orchestră, salahor etc.

Ca scriitor, a debutat în decembrie 1966 în revista „Luceafărul”, cu povestirea „Cum bate toba”. Începe să colaboreze la diverse ediții periodice: „Gazeta literară”, „Viața românească”, „Ateneu”, „Neuer Weg”. Editorial a debutat în 1968 cu volumul de proză scurtă „Camera de alături”, singurul pe care a reușit să-l publice în România înainte de exil. A activat ca redactor la „România literară”.

În perioada studiilor a lucrat asupra romanului „Ostinato”, inițial publicat fragmentar în Occident, apoi apărut (1971) în Germania și în Franța cu titlul „La cellule des liberals” (Celula liberalilor) și lansat la Târgul de carte de la Frankfurt (1971). Acest roman era o mărturie despre închisorile din România, ceea ce edituriile românești au refuzat să publice. Scrierile lui Paul Goma puteau să apară în presa literară, dar fără dreptul de a fi semnate cu numele autorului. Au urmat: romanul „Die Tür” (Ușa, 1971), „Elles étaient quatre...” (Ele erau patru..., 1974), „Gherla!” (1976), „Dans le cercle” (În cerc, 1977), care au fost publicate inițial în franceză sau germană.

În 1972 călătorește în Austria, Germania, Franța, îi cunoaște pe M. Eliade, E. Ionesco, Em. Cioran, M. Lovinescu, V. Ierunca. Apare (1972) ediția germană a romanului „Ușa”, urmată de versiunea franceză la Editura „Gallimard” (1974). Cu aceste cărți, Paul Goma intră în circuitul european, dar și în conflict deschis cu autoritățile comuniste de la București. În primăvara anului 1977 a redactat o scrisoare deschisă, difuzată la postul de radio Europa Liberă, solidarizându-se cu mișcarea „Charta 77” a intelectualilor cehi. A fost acuzat de înaltă trădare și arestat, dar, în urma protestelor internaționale în sprijinul lui, a fost eliberat. La finele anului 1977 împreună cu familia emigrează în Franța. A fost susținut de postul de radio Europa Liberă, dar exclus din Uniunea Scriitorilor din România. Ajuns la Paris, a cerut și a primit azil politic. Scriitorul, identificat drept „Soljenițîn român”, a continuat lupta împotriva regimului comunist.

În 1978 a devenit membru fondator al Comitetului Intelectualilor pentru Europa Libertăților (CIEL),

membru fondator al revistei „L'Alternative" și membru în colegiul de onoare al revistei „Continent". A fost director (din 1980) al colecției „Est-Ouest" de la Editura „Hachette" și de la „Albin Michel". În anii 1980-1990 a participat la diverse conferințe și colocvii anticomuniste, fiind și fondator al Internaționalei Rezistenței cu sediul la Paris. Continuă să publice cărți în care relatează despre viața sa și despre evenimentele pe care le-a trăit: „Le trembtement des hommes" (Cutremurul oamenilor, 1979), „Les chiens de la mort ou la Passion selon Pitești" (Câinii morții sau Patimile după Pitești, 1981), „Chassé-croisé" (Vânat și de unii și alții, 1983). Din 1985 publică romane autobiografice; rescrie romanul „Din calidor" (1987).

După Revoluția română de la 1989, opera lui Paul Goma a început să fie publicată și în România. Lumina tiparului văd peste 40 de volume (romane, mărturii, dialoguri, jurnale, articole) în limba română sau traduse în limbile franceză, germană, olandeză, suedeză, italiană: „Culorile curcubeului" (1990), „L'art de la fugue" (1990), „Astra" (1992), „Le Tremblement…", „Ura noastră cea de toate zilele" (1992), „Sabina" (1993), „Roman intim" (1994), „Adameva" (1995), „Amnezia la români" (1995), „Scrisori întredeschise – singur împotriva lor" (1995), „Justa" (1995), „Garda inversă" (1997), „Jurnal apocrif" (3 vol., 1997), „Altina – grădina scufundată" (1998), „Alte jurnale" (1998), „Jurnalul unui jurnal" (1998), „Scrisuri. 1972-1998" (2000), „Infarct" (2001), „Basarabia" (2002), „Jurnal pe sărite", „Jurnal de căldură mare", „Jurnal de noapte lungă" (1997-2004), „Jurnal de apocrif. 1999-2003" (2004), „Săptămâna roșie. 28 iunie-3 iulie 1940 sau Basarabia și evreii" (edițiile I-VIII, 2003-2010). La începutul anului 2005 a apărut „Culoarea curcubeului '77. Cod Bărbosul", în care se regăsesc toate documentele din dosarele sale de la Securitate.

A colaborat la numeroase reviste din străinătate: „Contrapunct", „Ethos", „Limite" și din țară: „Orizont", „Viața românească", „Vatra", „Familia", „Timpul", „Jurnalul literar".

În 1980 a refuzat cetățenia franceză. Paul Goma a rămas cetățean român, iar în 2013 a primit cetățenia Republicii Moldova.

A fost distins cu: Mențiune pentru proză în cadrul Premiilor „Luceafărului" (1966); Premiul Academiei Suedeze de Filologie din Uppsala (1981); Premiul Uniunii Scriitorilor (1991). A fost decorat de Ungaria, la Paris, cu prilejul comemorării a „40 de ani de la Revoluția Maghiară" (1996). Cavaler al „Ordinului Artelor și Literelor" (1986, Ministerul Culturii Franței),

Este primul scriitor propus de Uniunea Scriitorilor din Moldova la Premiul Nobel pentru literatură (2013). Academia de Științe a Moldovei a instituit Premiul pentru diasporă „Paul Goma" (2015), prin care sunt apreciate meritele științifice și culturale ale cetățenilor moldoveni care locuiesc și activează în afara Republicii Moldova. Primul deținător al acestui premiu a fost însuși scriitorul Paul Goma.

Este Cetățean de onoare al or. Timișoara (2007), Cetățean de onoare al or. Orhei (2015), doctor honoris causa al Academiei de Științe a Moldovei pentru întreaga sa creație (2017).

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1995". – Chișinău, 1994. – P. 102-106; „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 277-279; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 307-309.

Bibliografie selectivă:

**Goma, Paul. Alfabecedar : variantă mult-mult-mult scurtată : [„un fel de roman" din cuvinte inventate] / Paul Goma. – București : Editura Victor Frunză, [2005]. – 337 p. – ISBN 973-9120-42-3.

**Goma, Paul. Bătrânul și fata : scurt roman-jurnal-roman scurt / Paul Goma. – Oradea : Ratio et Revelatio, 2018. – 106 p. – ISBN 978-606-8680-76-7.

**Goma, Paul. Camera de alături / Paul Goma. – Oradea : Ratio et Revelatio, 2015. – 240 p. – ISBN 978-606-8680-20-0.

Goma, Paul. Cuvântul basarabeanului răzvrătit / Paul Goma ; prefață, selecție și coordonator: Aliona Grati. – Chișinău : Știința, 2019. – 343 p. – ISBN 9789975851732. – ISBN 9789975679558.

Goma, Paul. Infarct / Paul Goma. – București : Curtea Veche, 2008. – 181 p. – ISBN 978-973-669-662-6.

Goma, Paul. Jurnal 13, 2005 / Paul Goma. – București : Anamarol, 2007. – 680 p. – ISBN 978-973-8931-41-1.

**Goma, Paul. Justa / Paul Goma ; Sumiya Haruya. – Kyōto : Shōraisha, [2020]. – 199 p. – ISBN 978-4-87984-393-7.

Goma, **Paul**. Roman intim : (Paris, 1989) / Paul Goma. – Ed. a 3-a. – Chișinău : Gunivas, 2015. – 398 p. – ISBN 978-9975-3012-1-3.

****Goma**, **Paul**. Unde am greșit? / Paul Goma. – București : Eikon, 2019. – 274 p. – ISBN 978-606-49-0196-5.

Stănescu, **Flori**. Dialog / Flori Stănescu, Paul Goma. – București : Vremea, 2008. – 151, [16] p. – (Fapte, idei, documente). – ISBN 978-973-645-302-1.

***

Goma, **Paul**. Amintiri din prezent / Paul Goma // Vatra (Târgu Mureș). – 2004. – Nr 9/10. – P. 57-60. – ISSN 1220-6334.

Goma, **Paul**. Basarabia și evreii (II). Săptămâna roșie, 28 iunie – 3 iulie 1940 / Paul Goma // Jurnalul literar (București). – 2002. – Nr 11/12. – P. 6-7. – ISSN 1220-7551.

Goma, **Paul**. Cu Paul Goma despre rosturile și „trădările" exilului : [interviu] / realizat de Radu Negrescu-Șuțu // Jurnalul literar (București). – 2002. – Nr 1/4. – P. 1, 12-13. – ISSN 1220-7551.

Goma, **Paul**. Delir de persecuție / Paul Goma // Oglinda literară. – 2005. – Nr 46. – P. 1509. – ISSN 15831647.

Goma, **Paul**. Necititorii – Acuzatorii nemiloși ai mei : Holocaustologii / Paul Goma // Jurnalul literar (București). – 2005. – Nr 11/16. – P. 7, 13. – ISSN 1220-7551.

Goma, **Paul**. Paul Goma: „Aici vom înălța o catedrală... " : [interviu] / realizat de Mariana Șipoș // Viața românească. – 2002. – Nr 10/11. – P. 30-40. – ISSN 1220-6377.

Goma, **Paul**. Paul Goma: Am structură de gladiator, nu de privitor ca la teatru [interviu] / realizat de Sorin Preda // Cuvântul (București). – 2000. – Nr 4. – P. 16. – ISSN 0117-5377.

Goma, **Paul**. Paul Goma: „Cel care s-a slujit de celălalt am fost eu..." : [corespondență adresată lui Dumitru Țepeneag] / Paul Goma // Contemporanul-ideea europeană. – 2000. – Nr 40. – P. 4. – ISSN 1220-9864.

Goma, **Paul**. Paul Goma: „... după 30 de ani de absență din țară, după 37 ani de absență din literatura română" : [interviu] / realizat de Flori Stănescu // Argeș (Pitești). – 2007. – Nr 11. – P. 4-6. – ISSN 1583-5847.

Goma, **Paul**. Paul Goma în așteptarea gloriei : [corespondență adresată lui Dumitru Țepeneag] / Paul Goma ; prezentare de Dumitru Țepeneag // Contemporanul-ideea europeană. – 2000. – Nr 38. – P. 4. – ISSN 1220-9864.

***

Bălănescu, **Flori**. Paul Goma : Conștiință istorică și conștiință literară / Flori Bălănescu. – București : Corint Istorie autori români, 2022. – P. 579-601. – ISBN 978-606-088-133-9.

Colocviul științific cu participare internațională „Filologia modernă : realizări și perspective în context european : Paul Goma In memoriam. Estetica rezistenței prin adevăr", Ediția a 14-a, 6 octombrie 2020, Chișinău / coordonator: Viorica Răileanu. – Chișinău : Pro Libra, 2020. – 224 p. – ISBN 978-9975-3392-9-2.

Goma, **Paul**. Paul Goma scriitor basarabean Internetizat : Bio-Bibliografie / Paul Goma ; Asociația „Hyde Park". – Chișinău : [S. n.], 2011. – 15 p ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.paulgoma.com/paul-goma-biografie-si-bibliografie-1909-2007/.

Mihail, **Dinu**. Paul Goma sau Predica în pustiu : Pagini recuperate dintr-un interviu ratat cu cel mai mare disident român / Dinu Mihail. – Chișinău : Magna-Princeps, 2010. – 72 p. – ISBN 978-9975-4057-7-1.

Pasincovschi, **Mariana**. Paul Goma : Un scriitor între revoltă și nostalgie / Mariana Pasincovschi. – Florești : Limes, 2019. – 325 p. – ISBN 978-606-799-264-9.

Paul Goma : [Sit Webistic] / URL: https://www.paulgoma.com/ (accesat : 07.08.2024).

***

Anghelescu, **M**. Goma Paul / M. Anghelescu // Dicționarul esențial al scriitorilor români / autori: M. Anghelescu, G. Antonescu, Ș. Borbély [et al.]. – București : Albatros, 2000. – P. 352-355. – ISBN 973-24-0596-1.

Baciu, **Gheorghe**. Paul Goma / Gheorghe Baciu // Personalități de viță moldavă : 125 destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 243-245. – ISBN 978-9975-129-29-9.

Corcinschi, **Nina**. Paul Goma, câtă viață, atâta literatură / Nina Corcinschi // Moldova. – 2020. – Mar./Apr. – P. 68-73. – ISSN 0132 6635.

Grati, **Aliona**. 80 de ani ai unui scriitor remarcabil – Paul Goma / Aliona Grati // Akademos. – 2015. – Nr 3 (38). – P. 144-149. – ISSN 2587-3687.

Grati, **Aliona**. Paul Goma cu altă imagine artistică a basarabeanului / Aliona Grati // Akademos. – 2010. – 4 (19). – P. 151-156. – ISSN 2587-3687.

Iovănel, **Mihai**. Paul Goma – lumini și umbre / Mihai Iovănel // Scena9 : [site]. – 2020. – 26 mar. – URL: https://www.scena9.ro/scena9#brd-i-scena9 (accesat : 08.08.2024).

Suceveanu, **Arcadie**. Paul Goma – Întoarcerea din exil / Arcadie Suceveanu // Revista Literară. – 2020. – Nr 4. – P. 3.

Șleahtițchi, **Maria**. „Veniți la Expoziția Paul Goma 85. Veniți aevea și virtual" : interviu cu Maria Șleahtițchi, director al Muzeului Național de Literatură „Mihai Kogălniceanu" / consemnare de Irina Nechit // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 25 sept. – P. 12. – ISSN 2587-3784.

Țarălungă, Ecaterina. Paul Goma / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 340-341. – ISBN 978-973-720-765-4 ; Idem [Resursă electronică]. – https://archive.org/details/ecaterina-taralunga.enciclopediaidentitatiiromanesti.2./page/n339/mode/2up?view=theater.

Vianu, **Ion**. Scrisoare către Paul Goma / Ion Vianu // Secolul 21. – 2019. – Nr 1/6. – P. 271-273. – ISSN 1582-4802.

Elena Harconița

Mihai MAGDEI
1945

Medic epidemiolog, doctor habilitat în medicină, cercetător științific, inventator, Om emerit, Cavaler al „Ordinului de Onoare”.

S-a născut la 3 octombrie 1945, în s. Fundurii Vechi, jud. Bălți (azi, rn. Glodeni).

În 1963, după absolvirea Școlii medii nr. 1 din Bălți (actualmente, Liceul Teoretic „M. Eminescu”), susține examenele de admitere la Facultatea de Sanitarie a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”, Facultatea de Medicină Generală). În 1993 susține teza de doctor, apoi (în 2000) și pe cea de doctor habilitat în științe medicale, cu tema „Argumentarea politicii de stat în domeniul optimizării activității medicinii preventive în Republica Moldova la etapa de tranziție la economia de piață”.

În 1969, după absolvirea facultății, și-a început activitatea profesională, fiind angajat al Secției de Epidemiologie din or. Criuleni. A avansat rapid pe scara profesională și ierarhică în cadrul Serviciului Sanitaro-Epidemiologic de Stat din republică: de la funcția de medic epidemiolog la șef de secție și medic-șef al sistemului epidemiologic raional Criuleni (1971-1974), medic-șef adjunct la Stația Sanitaro-Epidemiologică Republicană (1974-1975), șef al Direcției Sanitaro-Epidemiologice la Ministerul Ocrotirii Sănătății (1974-1983), medic-șef la Stația Sanitaro-Epidemiologică Republicană (1983-1994), viceministru al sănătății și medic-șef sanitar de stat al Republicii Moldova (1994-1997 și 2009-2012), ministru al sănătății (1997-1998), director general al Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă (1998-2003).

A activat în domenii științifice ce țin de epidemiologia, diagnosticarea și tratamentul maladiilor infecțioase. A participat activ la elaborarea programelor naționale de lichidare și combatere a hepatitelor virale B, C, D, a bolilor sexual transmisibile și SIDA. A contribuit la implementarea sistemului informațional computerizat în serviciul sanitaro-epidemiologic.

Ca organizator și manager din Serviciul de Supraveghere de Stat a Sănătății Publice, pe tot parcursul activității profesionale a contribuit plenar la menținerea și la dezvoltarea potențialului instituției pentru care a inițiat și a implementat mai multe reforme. A fost în căutarea soluțiilor pentru ameliorarea sănătății populației, inclusiv prin alinierea activității instituției la standardele europene.

A explorat domeniul teoretic al științei medicale, prezentându-și rezultatele în peste 125 de lucrări științifico-practice, inclusiv două monografii și trei brevete de invenție. Multiplele sale articole și interviuri au fost publicate în presa scrisă sau difuzate la radio și TV.

A participat la mai multe expoziții specializate din țară și de peste hotare: InfoInvent (2000, 2002, Chișinău), Inventa (2001, București), Salonul Internațional de Invenții, Tehnici și Produse (2001, Geneva) etc.

Activitatea sa prodigioasă și performanța în domeniul sănătății au fost înalt apreciate de conducerea Ministerului Sănătății și a Republicii Moldova cu titlul onorific de Om emerit (1995) și cu „Ordinul de Onoare” (2011). A fost distins la concursuri naționale și internaționale cu patru diplome, trei medalii de aur și o medalie de bronz.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 309-310.

Bibliografie selectivă:

Andriuță, **Constantin**. Bolile infecțioase și parazitare : (in viziunea populară) / Constantin Andriuță, Mihai Magdei. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 304 p. – ISBN 9975-9613-0-4.

****Impactul epigenetic și metabolic asupra sănătății umane** / Ion Mereuță, Emil Sîrbu, Adrian Constantin, Vasile Fedaș ; recenzenți: Constantin Ionescu-Tîrgoviște, Gheorghe Duca… Mihai Magdei [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 300 p. – ISBN 978-9975-3658-9-5. – DOI: https://doi.org/10.52692/epimet.

***

Cu privire la politicile de sănătate pentru adaptarea la temperaturile ambientale extreme în contextul schimbărilor climatice / Ala Overcenco,

Valeriu Pantea... Mihai Magdei [et al.] // Sănătate publică, economie și management în medicină. – 2015. – Nr 1 (58). – P. 8-16. – ISSN 1729-8687.

Magdei, **Mihai**. Pentru a ține sub control virusul SARS-CoV-2 este nevoie ca 90 la sută din populația Republicii Moldova să fie vaccinată împotriva COVID-19 : [interviu cu ex-ministru al Sănătății Mihai Magdei] // Radio Chișinău : [site]. – 2021. – 12 ian. – URL: https://2cm.es/KCkc (accesat : 17.09.2024).

Magdei, **Mihai**. Reforma serviciului de supraveghere de stat a sănătății publice: realități și perspective : interviu cu Mihai Magdei, viceministru al Sănătății, medic-sef sanitar de stat al Republicii Moldova / consemnare: Ion Nistor // Cronica Sănătății Publice. – 2011. – Nr 4. – P. 7-10. – ISSN 1857-3649.

Magdei, **Mihai**. Sănătatea publică bazată pe cunoaștere / Mihai Magdei // Akademos. – 2010. – Nr 3 (18). – P. 48 -54. – ISSN 1857-046. – E-ISSN 2587-3687.

***

Baciu, Gheorghe. Magdei Mihai, igienist : [fișier biografic] / Gheorghe Baciu // Profesorii universitari, absolvenți ai USMF „Nicolae Testemițanu" / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2012. – P. 189. – ISBN 978-9975-4337-9-2.

Jitaru, Valentin. Magdei Mihai : [fișier biografic] / Valentin Jitaru // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 223. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Magdei Mihai : [fișier biografic] // Cercetători și inventatori din Republica Moldova : (prezentare succintă). Partea a 2-a / alcătuitori: Ana Zavalistâi, Adela Mihai. – Chișinău : AGEPI, 2005. – P. 86-87. – ISBN 9975-911-29-3.

Mihail Magdei – ilustru medic, **manager și savant în sănătate publică**! // One Health & Risk Management. – 2021. – Vol. 2, nr. 1. – P. 79. – ISSN 2587-3458.

Tatiana Gruşco

Alexandru CĂLINESCU 1945

Istoric și critic literar român, doctor în literatura franceză, profesor universitar, publicist, bibliolog, editorialist, disident politic.

S-a născut la 5 octombrie 1945, la Iași.

Provine dintr-o familie de profesori cu studii clasice, mama făcând și filologie franceză. În anii 1951-1952 părinții săi au fost dați afară din sistemul universitar pentru convingeri politice. Copilăria sa a fost marcată de amintirile sfârșitului celui de-al Doilea Război Mondial, de foametea care a lovit Moldova și de lipsurile anilor ′50. A mers la școală foarte devreme, la insistența tatălui, deoarece începuse a citi de la patru ani. Și-a făcut studiile la Liceul Internat „C. Negruzzi" din Iași (1951-1963). A fost admis la Facultatea de Litere a Universității „Al. I. Cuza" din Iași, Catedra de limba franceză (1963-1967). În timpul facultății, a beneficiat de o bursă de șase săptămâni la Paris (1966). În 1971 a mai obținut o bursă de două luni în Franța, experiență care a fost decisivă în evoluția sa. În 1983 a susținut teza de doctor în literatura franceză.

În timpul anilor de studenție a făcut parte din „Grupul de la Iași", prima mișcare locală care s-a opus regimului comunist, ceea ce l-a adus în vizorul Securității. „Grupul de la Iași" apăruse în legătură cu revista studențească „Dialog" de care s-a ocupat Alexandru Călinescu și ai cărei colaboratori s-au remarcat în special prin eseu și critică literară. În 1983, după percheziții și interogatorii la Securitate, a fost înlăturat de la conducerea revistei „Dialog". A fost urmărit de Securitate până în ajunul lui decembrie 1989. În 1988-1989 a fost interzis în lumea literară și nu a avut voie să publice.

După facultate, a activat câteva luni ca profesor de liceu, a făcut și șase luni de stagiu militar, după care a urmat o carieră academică, urmând exemplul părinților.

Din 1968 a fost angajat la Catedra de limba franceză din cadrul Universității „Al. I. Cuza" din Iași, unde și-a desfășurat întreaga activitate profesională, de la asistent, lector (până în 1989) la conferențiar (din 1990) și profesor universitar (până în 2012), prorector al aceleiași instituții (1990-1991), conducător de doctorat. Între 1991 și 1997 a predat la Paris, la Institut National des Langues et Civilisations Orientales (INALCO), secția de civilizație românească. Din 1995 activează în calitate de editorialist la Radio Europa Liberă.

Între 2000 și 2013 a exercitat funcția de director al Bibliotecii Centrale Universitare „M. Eminescu" din Iași. Este colaborator al Editurii „Polirom" din Iași.

A desfășurat și activitate de cercetare în mai multe domenii: literatură franceză modernă, teorie literară, poetică narativă, istoria ideilor. A participat la colocvii și conferințe științifice în România, Franța, Grecia, Israel, Germania, Austria.

A început să publice încă din timpul studenției recenzii și cronici în singura revistă literară care exista atunci la Iași „Iașul literar". A debutat în 1972, cu cartea „Anton Holban sau complexul lucidității" (1972). Au urmat: „Caragiale și vârsta modernă a literaturii" (1976); „Biblioteci deschise" (1987); „Interstiții" (1998); „Adriana și Europa" (2004); „Proximități incomode" (2008); „O anume idee despre Franța" (2011); „Instantanee cu final deschis" (2020); „O lume care a luat-o razna. Câteva reacții de bun-simț la ce ni se-ntâmplă" (2023) ș.a. A participat la elaborarea de volume colective, prefețe, postfețe, traduceri. A publicat numeroase studii în reviste de specialitate din România, Franța, Germania, Austria, Polonia, Anglia, Luxemburg.

A făcut cronică literară și la revistele de cultură ieșene „Convorbiri literare"; „Cronica"; „Ziarul de Iași" și „România literară". A susținut o rubrică permanentă, „Interstiții" (din 1999), în revista „Dilema" și apoi la „Dilema veche", cu care colaborează și astăzi. Din 2006 a avut o rubrică în revista „Dilemateca", intitulată „Decupaje".

A fost membru al Asociației Române de Literatură Comparată, membru al Uniunii Scriitorilor din România, membru al PEN-Clubului; membru fondator al Grupului pentru Dialog Social.

Alexandru Călinescu este Profesor emerit de literatură franceză la Facultatea de Litere a Universității „Al. I. Cuza" din Iași. Pentru activitatea sa a fost înalt apreciat cu numeroase premii literare, distincții și decorații de stat: Premiul Uniunii Scriitorilor (1972), Premiul Academiei Române (1990), Premiul „Ateneu" pentru critică si istorie literară, Premiul „Opera omnia" al Asociației Scriitorilor din Iași, Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru publicația „O lume care a luat-o razna" (2024) ș.a.

Deține Medalia jubiliara a Universității din Angers, Franța (1991), Ordinul „Meritul Cultural" (2000); Ordinul Național „Pentru Merit" în grad de Ofițer (2000); Ordinul „Palmes Académiques" conferit de Guvernul Francez (2000); „L'Ordre National du Merite" conferit de președintele Franței (2004).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 311-312.

Bibliografie selectivă:

Călinescu, **Alexandru**. Anton Holban : Complexul lucidității / Alexandru Călinescu. – București : Albatros, 1972. – 179 p.

Călinescu, **Alexandru**. Caragiale sau Vîrsta modernă a literaturii / Alexandru Călinescu. – Ed. a 2-a. – Iași : Institutul European, 2000. – 128 p. – ISBN 9736110982.

Călinescu, **Alexandru**. Incursiuni în proza românească : De la „Tainele inimei" la „Jocurile Daniei" / Alexandru Călinescu. – Iași : Princeps Edit, 2006. – 132 p. – ISBN 973-7730-03-8.

****Călinescu**, **Alexandru**. Instantanee cu final deschis" / Alexandru Călinescu. – Iași : Junimea, 2020. – 390 p. – ISBN 978-973-37-2313-4.

****Călinescu**, **Alexandru**. Interstiții. Pe urmele maoismului francez / Alexandru Călinescu. – Iași : Polirom, 1998. – 180 p. – ISBN 973-683-162-0.

****Călinescu**, **Alexandru**. O lume care a luat-o razna : Câteva reacții de bun-simț la ce ni se-ntâmplă / Alexandru Călinescu. – București : Humanitas, 2023. – 323 p. – ISBN 9735082578. – ISBN 9789735082574.

Călinescu, **Alexandru**. Perspective critice / Alexandru Călinescu. – Iași : Junimea, 1978. – 238 p.

***

Călinescu, **Alexandru**. Lectura astăzi / Alexandru Călinescu // Xenopoliana : A scrie și a citi : Practici, simboluri, tipuri de lectură. – 2004. – Nr 1/4. – P. 3-8.

***

Nanu, **Adina**. Alexandru Călinescu / Adina Nanu, Florica Cruceru. – București : Meridiane, 1988. – 69 p.

***

Buluță, **Gheorghe**. Călinescu Alexandru / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu // Bibliologi români : dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 58-59. – ISBN 978-973-712-591-0.

Călinescu Alexandru // Dicționarul literaturii române. Vol. 1 : A-L. –București : Univers Enciclopedic, 2012. – P. 297-298. – ISBN 978-606-8358-46-8.

Șandru, **Gabriela**. Publicistul Călinescu / Gabriela Șandru // Caiete Critice. – 2015. – Nr 3. – P. 16-20. – ISSN 1220-6350.

Maria S. Ciobanu

Liliana COROBCA
1975

Scriitoare, doctor în filologie, cercetătoare a cenzurii comuniste din România.

S-a născut la 10 octombrie 1975, în s. Săseni, rn. Călărași; stabilită în România.

A absolvit Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova (1997). Doctor în filologie la Universitatea din București (2001), cu teza „Personajul în romanul românesc interbelic", publicată în 2003.

A beneficiat de burse și rezidențe de creație în Germania, Austria, Polonia, Franța, România.

Cercetătoare la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu" al Academiei Române (2002-2011), expertă în domeniul exilului românesc la Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (din 2014). Lector universitar asociat la Universitatea din Ploiești (2004-2007), asistent universitar asociat la Universitatea din București (2005-2007).

A debutat cu romanul „Negrissimo" (2003), tradus ulterior în limba sârbă.

A mai publicat romanele: „Un an în Paradis" (2005), tradus în limbile italiană și germană; „Kinderland" (2013, 2015), tradus în limbile germană, engleză, slovenă, sârbă și italiană; „Imperiul fetelor bătrâne" (2015); „Caiet de cenzor" (2017), tradus în engleză; „Capătul drumului" (2018), tradus în engleză; „Buburuza" (2019); „Ionesco. Elegii pentru noul rinocer" (2020). În cea mai recentă lucrare literară a sa, „Maestrul și Makarenko" (2023), subintitulată „roman științific", este prezentă în același timp și scriitoarea, și cercetătoarea Liliana Corobca.

A studiat cenzura comunistă din România, publicând lucrările „Epurarea cărților în România. Documente. 1944-1964" (2010); „Controlul cărții. Cenzura literaturii în regimul comunist din România" (2014; nominalizată la premiile revistei „Observator cultural" și la Premiul PEN România); „Instituția cenzurii comuniste în România" (2 vol., 2014); monologul bilingv (în română și germană) în trei acte „Cenzura pentru începători" (2014); „Caiet de cenzor" (roman, 2017).

A mai editat volumele „Alexandru Busuioceanu. Un roman epistolar al exilului românesc. Corespondență. 1942-1961" (2 vol., 2003, 2004); „Poezia românească din exil" (2006); „Golgota românească. Mărturiile bucovinenilor deportați în Siberia" (texte culese de D. Covalciuc; 2009, 2015), „Paul Goma și exilul etern" (2016). În calitate de coautoare are contribuții în lucrările „Dicționarul general al literaturii române" (2005-2009), „O cronologie a cenzurii în România" (2016), „Enciclopedia cenzurii din România" (2 vol., 2019) ș.a.

A realizat volumul de interviuri „Iluzia cristalizării. Comunism, exil, destine. Liliana Corobca în dialog cu Radu Negrescu-Suțu" (2019), care abordează subiecte dificile și incomode asupra unei perioade nebuloase și prezintă o viziune din interior a exilului românesc.

A editat și a coordonat volumele fundamentale de istorie contemporană a românilor în comunism și postcomunism: „Panorama comunismului în Moldova sovietică" (2019), „Panorama comunismului în România" (2020), „Panorama postcomunismului în România" (2022) și „Panorama postcomunismului în Republica Moldova" (2 vol., 2024).

Este prezentă în mai multe antologii literare din România, Republica Moldova și din străinătate.

Numele scriitoarei Liliana Corobca este inclus în manualul de „Istorie a românilor și universală" (clasa a XI-a; 2023).

Atât pentru creația sa literară, cât și pentru activitate științifică, a fost apreciată cu mai multe premii: Premiul „Prometheus" pentru debut al revistei „România literară" și Premiul pentru debut în proză al Uniunii Scriitorilor din Moldova; Premiul Radio România Cultural; Premiul „Crystal" la Festivalul internațional de literatură din Vilenica; Premiul „D. Onciul" al Fundației Culturale „Magazin istoric"; Premiul „Al. Boldur" al Fundației Culturale „Magazin istoric" ș.a.

Bibliografie selectivă:

Corobca, Liliana. Buburuza. Roman / Liliana Corobca. – Iași : Polirom, 2019. – 245 p. – ISBN 978-97-46-7964-5.

Corobca, Liliana. Caiet de cenzor : Roman / Liliana Corobca. – Iași : Polirom, 2017. – 355 p. – ISBN 978-973-46-6614-0.

Corobca, Liliana. Iluzia cristalizării : Comunism, exil : [Liliana Corobca în dialog cu Radu Negrescu-Suțu] / Liliana Corobca, Radu Negrescu-Suțu. – București : Corint Books, 2019. – 475 p. – (Corint. Istorie. Autori români). – ISBN 978-606-793-642-1.

****Corobca, Liliana**. Maestrul și Makarenko. Roman științific / Liliana Corobca. – Ratio et Revelatio, 2023. – 210 p. – ISBN 978-606-965-975-5.

Panorama comunismului în Moldova Sovietică : Context, surse, interpretări / editor: Liliana Corobca. – Iași : Polirom, 2019. – 861 p. – ISBN 978-973-46-7846-4.

Panorama comunismului în România : [Culegere] / editor: Liliana Corobca. – Iași : Polirom, 2020. – 1150 p. – ISBN 978-973-46-8261-4.

****Panorama postcomunismului în Republica Moldova** / editor: Liliana Corobca. – București : Institutul Cultural Român, 2024.

Vol. 1. – 2024. – 703 p. – ISBN 978-973-577-775-30.

Vol. 2. – 2024. – 608 p. – ISBN 978-973-577-776-0.

Panorama postcomunismului în România / editor: Liliana Corobca. – Iași : Polirom, 2022. – 1052 p. – ISBN 978-973-46-9184-5.

***

Bălănescu, Flori. Liliana Corobca / Flori Bălănescu // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 1 : (A-C) / coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucivinei, 2021. – P. 627-628. – ISBN 978-606-8608-51-9.

Prisac, Lidia. Corobca Liliana // Istoria contemporană : (universală și a românilor) : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Editura USM, 2023. – P. 161. – ISBN 978-9975-62-620-0.

Ion Valer Xenofontov

UNIVERSITATEA DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI 1945

Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (USARB) este o instituție de învățământ superior, al cărei scop este formarea unui corp academic și studențesc de înaltă calitate care să contribuie la dezvoltarea educației, științei și culturii în Republica Moldova.

Instituția joacă un rol semnificativ în educația tineretului pentru provocările lumii globalizate, cu accent pe formarea profesioniștilor competenți și responsabili, angajați în promovarea valorilor de respect, diversitate și inovație. Comunitatea academică a USARB participă la crearea unui mediu progresiv și stabil, deschis pentru colaborări naționale și internaționale, mediu în care fiecare student și angajat își poate dezvolta ideile creative și realiza potențialul personal și profesional.

Fondată la 12 octombrie 1945, având la temelie instituții preuniversitare din perioada interbelică (Liceul de Băieți „I. Creangă”, Liceul de Fete „Domnița Ileana”), Universitatea este localizată într-un campus modern, în centrul or. Bălți.

Evoluția istorică a instituției poate fi segmentată convențional în trei etape: 1945-1953; 1953-1992; 1992-prezent.

În anul 1945 are loc fondarea Institutului Învățătoresc cu secțiile de Istorie-Filologie și Biologie-Geografie, urmează înființarea celei de Fizică și Matematică (1947). Durata instruirii era de doi ani și avea menirea de a pregăti învățători pentru școli. Institutul Învățătoresc a avut trei directori: Gh. Taratin (1945-1948), F. Țurcan (1949) și N. Bazarenco (1949-1953).

În perioada 1953-1992 a fost reorganizat în Institutul Pedagogic de Stat, fiind deschise facultățile: Filologie și Istorie; Fizică și Matematică; Biologie și Geografie. În urma restructurărilor din învățământul pedagogic superior din anul 1954, Facultatea Biologie și Geografie este transferată la Institutul Pedagogic de Stat din Tiraspol, iar Secția de Istorie la Institutul Pedagogic de Stat din Chișinău, totodată Facultatea de Limbi Străine de la această instituție și Secția de Limbă și Literatură Moldovenească de la instituția din Tiraspol sunt transferate la Institutul Pedagogic de Stat din Bălți.

În anul 1959 Institutului Pedagogic de Stat din Bălți i se conferă numele scriitorului Alecu Russo. Ulterior au fost create facultățile: Pedagogie (1966), Muzică și Pedagogie Muzicală (1980), s-a instituit Centrul universitar de calcul (1989). În această perioadă Institutul a fost condus de rectorii: V. Ceban (1953-1961), I. Ciornâi (1961-1967), I. Borșevici (1967-1975), B.

Coroliuc (1975-1985), V. Cabac (interimar 1985-1986), N. Filip (1986-1992).

A treia perioadă în biografia instituției începe în anul 1992, odată cu reorganizarea Institutului Pedagogic de Stat „Alecu Russo" în Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți. Este reînființat (1995) Liceul Teoretic Regional „I. Creangă", este înființată Școala Normală Universitară, transformată ulterior în Colegiul Pedagogic (relansat în 2019, ca subdiviziune a USARB, Colegiul Pedagogic „I. Creanga"). Instituția s-a modernizat continuu, fiind în ritm cu necesitățile de pe piața muncii, inițiind și consolidând o serie de programe noi. În 1995 este constituită Facultatea de Economie și Drept, apoi, în conformitate cu Hotărârea Consiliului Ministerului Educației și Științei (1998), Facultatea de Economie și Drept este divizată în două facultăți independente: de Economie și de Drept. Urmează constituirea Facultății de Științe ale Naturii și Agroecologie (2003) și actualizarea ofertei educaționale. Rectori ai USARB în această perioadă au fost: N. Filip (1992-2007), E. Plohotniuc (2007-2010), Gh. Popa (2010-2016), I. Gagim (2016-2018). În anul 2018, în calitate de rector a fost aleasă N. Gașițoi, reeleasă pentru al doilea mandat în 2023.

Universitatea a cunoscut o evoluție continuă în toate domeniile de activitate: educație, cercetare, cultură și relații cu societatea, promovând inovația, respectând cu fidelitate valorile și tradițiile fundamentate cu multă grijă de predecesori. În conformitate cu deciziile Procesului de la Bologna (2005), urmează implementarea Sistemului de Credite Transferabile. În 2006 Universitatea devine membru de profil al Academiei de Științe a Moldovei, fiind fondată Filiala Nord a Academiei de Științe a Moldovei în vederea consolidării activității de cercetare, inovare și transfer tehnologic în zona de nord a Republicii Moldova în conlucrare cu Institutul de Cercetări pentru Culturile de Câmp „Selecția", Institutul de Cercetări „Rif Acvaaparat" și alte entități prestigioase din Republica Moldova și de peste hotare. În vederea sporirii culturii calității în USARB, între anii 2006-2009, este implementat Sistemul de Management al Calității, astfel în 2008 s-a obținut Certificatul Internațional ISO 9001-2000 al Sistemului Universitar European de Management al Calității, iar în 2009 Sistemul de Management al Calității a fost certificat de Societatea Română de Asigurare a Calității și Rețeaua Internațională de Certificare IQNet.

În 2013, în structura Universității intervin din nou schimbări: cele opt Facultăți (Filologie, Fizică și Matematică, Limbi Străine, Pedagogie și Psihologie, Economie, Drept, Muzică și Pedagogie Muzicală, Științe ale Naturii și Agroecologie) sunt reorganizate în patru facultăți, cu 14 catedre de profil: Litere (patru catedre), Științe Reale, Economice și ale Mediului (patru catedre), Științe ale Educației, Psihologie și Arte (trei catedre), Drept și Științe Sociale (două catedre).

Sunt oferite programe de licență, masterat și doctorat, în domeniile: științe ale educației (pedagogie în învățământul primar și pedagogie preșcolară; matematică și informatică; geografie; limba și literatura română; limba și literatura rusă; limba și literatura ucraineană; limba și literatura engleză/ franceză/ germană/ spaniolă; istorie și educație pentru societate (civică); muzică; filologie; științe economice; drept; științe ale mediului; științe administrative; inginerie și activități inginerești; științe sociale și comportamentale; jurnalism și informare; tehnologii ale informației și comunicațiilor. Universitatea pune la dispoziție celor interesați o gamă largă de cursuri de formare profesională continuă, programe de microcredite, precum și formări de scurtă durată pe tematici actuale. Studiile superioare de doctorat au fost autorizate prin programele de la Școala doctorală „Filologie" (2015). Marea majoritate a programelor sunt în limba română, dar există și programe în limba rusă și engleză.

Formarea specialiștilor pentru economia națională și activitatea de cercetare științifică este asigurată de circa 150 cadre didactice, din ei 10 doctori habilitați și 95 doctori în științe. La solicitarea catedrelor de profil, pentru unele cursuri sunt invitate personalități notorii în domeniul științelor, practicieni din țară și de peste hotare. În prezent la universitatea bălțeană studiază peste 4 mii de studenți.

De-a lungul timpului, programele de studii ale Universității au fost acreditate

de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC) precum și de către agenții de peste hotare: Agency for Quality Assurance through Accreditation of Study Programs (AQAS) din Germania; Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS); Estonian Quality Agency for Higher and Vocational Education. În anul 2023 USARB a obținut acreditarea instituțională internațională prin decizia luată de ARACIS. Evaluarea externă a avut loc cu suportul proiectului QFORTE, Universitatea fiind parte a Consorțiului de implementare a proiectului Erasmus+ „Îmbunătățirea Asigurării Calității în Sistemul de Învățământ Superior din Moldova / Enhancement of Quality Assurance in Higher Education System in Moldova – QFORTE", constituit din mai multe universități partenere din Republica Moldova și UE (Germania, Franța, Spania și Slovenia), ANACEC și Ministerului Educației și Cercetării.

Alte structuri universitare: Departamentul Activitate Didactică; Departamentul de Management al Calității; Departamentul de Relații Internaționale; Centrul de Activitate Didactică, Centrul de Formare Profesională Continuă, Centrul de Resurse pentru Studenți și Ghidare în Carieră; Departamentul Tehnologii Informaționale; Biblioteca Științifică etc. În urma unui parteneriat eficient (Fondul Național de Dezvoltare Regională, USARB, Primăria mun. Bălți, Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Ministerul Educației și Cercetării), în anul 2022 a fost inaugurat Centrul de Inovare și Transfer Tehnologic (CITT) NORTEK. Această structură universitară dezvoltă programe de formare pentru elevi, studenți, colaboratori și absolvenți ai USARB, antreprenori, reprezentanți ai industriei, businessului micro, mic și mijlociu, reprezentanți ai diferitor instituții, organizații, bănci, companii investiționale și de consultanță, tuturor celor interesați de cercetare și inovație din Regiunea de Nord.

Departamentul Tehnologii Informaționale reprezintă: un portal de e-learning cu Sistem de management al învățării – platforma de învățare Moodle; Sistem de management al activității de învățare LAMS; Platforma de e-portofoliu „Mahara". Sunt adaptate un șir de aplicații în vederea facilitării instruirii (videoconferințe OpenMeetings; elaborarea hărților conceptuale Cmap Tools; elaborarea și publicarea chestionarelor LimeSurvey). Este dezvoltat și implementat un Sistem Informațional de Management universitar, care cuprinde subsistemele „Studenți", „Decanat", „Catedra", „Orar online", „Resurse umane" ș.a.

Universitatea dispune de diverse centre destinate susținerii procesului de informare și educație a studenților: Centrul de reușită universitară; Centrul american; Centrul de cultură britanică; Centrul metodic german; Centrul de germanistica; centrul de limbă și cultură poloneză; Centrul rus; Centrul de limbă și cultură ucraineană; Centrul de limbi; Traducere și consultanță; Laboratorul de literatură comparată; Centrul culturii poloneze; Centrul de cultură a Georgiei; Centrul lingofonic. În cadrul Bibliotecii Științifice activează Centrul de Informare și Documentare a Organizații Națiunilor Unite; Centrul de Informare a Uniunii Europene; Centrul de Informare al României.

Studenții și profesorii beneficiază de laboratoare, săli specializate, cabinete didactic, subdiviziuni de cercetare: Centrul de cercetări umanistice; Laboratorul intercatedral de studii filologice „E. Coșeriu"; Laboratorul intercatedral de studii culturale; Asociația Profesorilor de Limbi Străine; Laboratorul științific „Psihopedagogia și filozofia artei"; Laboratorul științific de cercetare „Tehnologii Educaționale Inovaționale"; Laboratorul de cercetări în domeniul dreptului comparat; Laboratorul de studii europene, sociologie aplicativă și politici regionale; Centrul de cercetări în științe exacte și economice; Laboratorul științific „Micro și nanotehnologii"; Laboratorul științific de chimie fizică și ecologică; Laboratorul științific „Radiofizică și electronica"; Laboratorul științific „Electronică cuantică și tehnologii laser"; Laboratorul științific „Fizica metalelor"; Laboratorul științific „Fizica solidelor"; Centrul de cercetări în științele naturii; Centrul inovațional interinstituțional „Nanotehnologii de rezonanță" etc.

Biblioteca științifică a USARB este una din cele mai mari și bogate din sud-estul Europei, ce deține o colecție

de peste 1 milion de documente, circa 300 de mii de titluri, inclusiv colecția de cărți rare, în 57 de limbi. Edificiul Bibliotecii, construit în anii 1980, așezat pe patru niveluri, este unic de acest gen în țară, proiectat și construit conform tehnologiilor bibliotecare. Instituția, implicată în diverse proiecte naționale și internaționale, este informatizată din anul 1989 și asigură accesul la numeroase servicii electronice: catalog partajat în consorțiul a cinci biblioteci universitare, repozitoriu instituțional, baze de date și produse infodocumentare de înaltă calitate, relevante procesului de instruire și cercetare științifică.

Universitatea bălțeană se află într-un amplu proces de digitalizare și modernizare, punând un accent deosebit pe dezvoltarea cercetării științifice, fiind implicată în diverse proiecte de cercetare la nivel național și internațional. Deține calificativul de organizație competitivă pe plan internațional (categoria B). Activitatea de cercetare este asigurată de un potențial intelectual distins, cu experiență profesională apreciată și vizibilă în lumea academică mondială. La nivel național și internațional, USARB a realizat proiecte finanțate de Uniunea Europeană, Tempus, Erasmus Mundus, Erasmus +, DAAD, AUF, Horizon 2020, proiecte transfrontaliere, CEEPUS, EURAXESS, Blak Sea Basin; a implementat zeci de proiecte instituționale, proiecte din cadrul Programului de Stat; proiecte pentru tinerii cercetători din sfera științei și inovării; Acțiunea-cheie 2, KA2 – Cooperare pentru inovare și schimb de bune practici, Consolidarea capacităților în învățământul superior (CBHE) ș.a. Profesorii și studenții beneficiază de mobilități academice în Norvegia, Spania, Portugalia, Italia, România, SUA.

Universitatea este fondatoare a două reviste științifice: „Limbaj și context: Revista internațională de lingvistică, semiotică și știință literară" (fondată în 2009, categoria B, indexată în circa 30 baze de date, inclusiv Index Copenicus – factor de impact 5,06; Infobase -3,16; Proquest, EBSCO, DOAJ, OAJI.net etc.; repozitorii, diverse sisteme informaționale din Asia, Africa, America, Europa, Oceania); Revista „Glotodidactica" (2010-2014, categoria C, indexată în peste 20 baze de date și inclusă în cataloagele și sistemele infomaționale din 79 de țări).

Studenții editează revista „Viața studențească" în format electronic, plasată pe site-ul universității. Biblioteca științifică publică revista „Confluențe bibliologice" (2005-prezent) și Bibliouniversitas@abrm.md (2012-prezent).

Este consolidată echipa Autoguvernanței Studențești (ASUSARB), studenții participând la diverse activități extracurriculare, inclusiv evenimente culturale, sportive și educaționale.

Anual sunt organizate diverse conferințe, simpozioane și evenimente care contribuie la viața academică și culturală a regiunii: Conferința științifică internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică"; Conferința științifică a studenților „Interuniversitaria"; Conferința științifică internațională „Probleme de filologie: aspecte teoretice și practice"; „Educația artistică în contemporaneitate: realizări, provocări, perspective" ș.a.

Parteneriatele durabile dezvoltate cu instituții și organizații prestigioase susțin modelarea viitorului și permit studenților oportunități de explorarea a potențialul, de a comunica cu cercetători din Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Bulgaria, Cehia, Camerun, Elveția, Franța, Georgia, Germania, Italia, Israel, Lituania, Kazahstan, Kirghizstan, Maroc, Norvegia, Polonia, Portugalia, România, Rusia, SUA, Ucraina, Uniunea Europeană, Uzbekistan.

USARB a consolidat relații de colaborare cu diverse instituții de învățământ superior din statele vecine. În 2011 a fost semnat Acordul de constituire a Consorțiului Universităților din Republica Moldova–România–Ucraina (USARB; Universitatea de Stat din Moldova; Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași; Universitatea de Arte „G. Enescu" din Iași; Universitatea „Ștefan cel Mare" din Suceava și Universitatea Națională „I. Fedkovici" din Cernăuți).

În vederea internaționalizării procesului științific-educațional, au fost încheiate acorduri de colaborare cu: Universitatea „Valahia" (Târgoviște, 2016); Universitatea „P. Andrei" (Iași, 2016); Institutul Politehnic din Leiria (Portugalia, 2017); Universitatea „Ovidius" (Constanța, 2018); Univer-

sitatea de Stat Națională de Cercetare „N. Lobaciovski” (Nijny Novgorod, Federația Rusă, 2017); Universitatea Națională „V. Stus” (Donețk, cu sediul la Vinița, Ucraina, 2018); Facultatea de Filologie a Universității Pedagogice „Bogdan Hmelnițki” (Melitopol, 2019); Universitatea „E. Murgu” din Reșița (2019); IAW-Academia Internațională pentru Studii și Formare Continuă din Germania (2019); Universitatea de Management și Drept „L. Iuzikov” din Hmelnițki (2020); Academia de Cultură din Harkov (Ucraina, 2021) ș.a.

Începând cu anul 1998, USARB a conferit titlul de doctor honoris causa personalităților notorii din domeniul științei: E. Coșeriu, lingvist român de talie mondială, membru de onoare al Academiei Române, fondatorul Școlii lingvistice de la Tübingen (1998); V. Belousov, inovator, inventator, profesor universitar, doctor inginer român, Universitatea Tehnică „Gh. Asachi” din Iași (1998); D. Ghițu, fizician, membru al Academiei de Științe a Moldovei (1998); S. Berejan, lingvist român, membru al Academiei de Științe a Moldovei (1999); I. Ciornîi, lingvist, profesor universitar, rector (1999); I. Borșevici, profesor universitar, rector, membru al Academiei de Științe a Moldovei, deputat în patru legislative, ambasador (1999); A. Ciobanu, lingvist, profesor universitar, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (1999); Al. Budișteanu, doctor-arhitect, profesor universitar, funcționar internațional în Secretariatul ONU de la New York (2000); J. W. McKAY, pedagog, profesor universitar, Universitatea Nevada și Universitatea din Northern Iowa, SUA (2002); N. Tcaci, fizician, rector, membru al Academiei de Științe din Ucraina (2003); V. Ceban, matematician, rector, membru al Academiei de Științe a Moldovei (2003); H. Hamm, economist, director general al Consorțiului KNAUF Germania (2003); I. Gohberg, matematician moldovean și israelian, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, Israel (2003); M. Zickerick, sociolog, ambasador, Germania (2003); D. Irimia, lingvist și filolog român, doctor, profesor universitar la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași (2005); E. Botezatu, scriitoare și critic literar, doctor, profesor universitar (2005); Gh. Duca, chimist, președinte al Academiei de Științe a Moldovei, membru de onoare al Academiei Române, ministru (2006); C. Gaindric, matematician, informatician, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei (2006); D. Oprea, economist român, profesor universitar, rector al Universității „Al. I. Cuza” (2006); Gh. Popa, fizician, profesor universitar, Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași (2006); A. Marga, filozof, politolog, om politic român, profesor universitar, ministru de externe al României (2012), ministru al educației (1997-2000), rector al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj (2010); I. Lupu, matematician, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova (2010); L. Rattan, cercetător al solului, profesor la Universitatea din Ohio, SUA (2010); Gh. Mustea, muzician, compozitor, dirijor, profesor universitar, membru al Academiei de Științe a Moldovei (2017); A. Petrencu, istoric, om de știință, profesor universitar, decan, politician (2021); E. Doga, compozitor cu renume mondial, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei (2022); D. Nedelcu, profesor universitar, doctor-inginer, membru corespondent al Academiei de Științe Tehnice din România, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România (2024).

Membri de onoare ai Senatului: Radu Moțoc, inginer, secretarul Asociației Pro Basarabia și Bucovina, filiala „C. Negri” din Galați (2000); Faina Tlehuci, directoarea Bibliotecii Științifice a USARB în anii 1962-2001 (2001); Gary L. Schnellert, profesor la Universitatea de Stat Dakota de Nord, SUA (2002).

În 2010 a fot inaugurată ceremonia de conferire a titlului onorific Professor emeritus. Începând cu anul 2017 sunt desfășurate Zilele educației și creației artistice, Festivalul național de folclor. În același an, Autoguvernarea Studențească a lansat ceremonia de omagiere și premiere a celor mai activi studenți la Gala Laureaților.

Universitatea dispune de opt corpuri de învățământ cu spații de instruire și de cercetare înzestrate cu echipamente de ultimă generație adaptate programelor de studii la cerințele actuale ale pieței muncii. În anii 2000 a cres-

cut campusul universitar prin darea în exploatare a două corpuri noi de învățământ. În cele cinci cămine studențești sunt organizate clase de calculatoare predestinate optimizării procesului de studiu al studenților.

Prestigiul USARB, calitatea studiilor oferite, resursele umane profesioniste, promovarea unui sistem coerent de management al calității, dezvoltarea continuă a parteneriatelor interinstituționale și internaționale, îmbunătățirea continuă a calității prestațiilor academice în scopul creșterii gradului de inserție a absolvenților în câmpul muncii reprezintă factorii de bază ce determină o mare parte din tinerii din nordul Republicii Moldova să aleagă USARB.

USARB se poziționează pe locul patru la nivel național în prestigiosul clasament al citărilor de publicații științifice Webometrics.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 283-285 ; „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 204-206 ; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 315-317 ; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 304-307.

Bibliografie selectivă:

Asigurarea viabilității economico-manageriale pentru dezvoltarea durabilă a economiei regionale în condițiile integrării în UE : Materialele conferinței științifice internaționale dedicată aniversării a 25 ani ai învățământului economic la USARB, 22-28 noiembrie 2020, Bălți / redactor responsabil: Carolina Tcaci. – Iași : PIM, 2022. – 195 p. – ISBN 978-606-13-6901-0 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/5707.

Asistența psihologică la etapa contemporană: realități și perspective = Psychological assistance in the contemporary stage: realities and perspectives : Materialele conferinței științifice internaționale, Ediția a 2-a, 22 octombrie 2021 / coordonator: Silvia Briceag. – Bălți : [Centrul editorial universitar], 2021. – 272 p. – Cerințe de sistem: PDF Reader. – ISBN 978-9975-50-269-6 (PDF) ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/5320.

Boișteanu, **Eduard. Dreptul muncii : Reglementarea relațiilor de muncă. Suport de curs în tabele / Eduard Boișteanu, Nicolae Romandaș, Felicia Păscăluță. – Chișinău : CEP USM, 2023. – 168 p. – ISBN 978-9975-62-526-5.

Educația artistică în contemporaneitate: realizări, provocări, perspective = Contemporary artistic education: achievements, challenges, perspectives : Conferința științifico-practică internațională, Ediția a 2-a / coordinatori: Tatiana Bularga, Marina Cosumov-Țurcanu. – Bălți : [S. n.], 2023. – 181 p. – Cerințe de sistem: PDF Reader. – ISBN 978-9975-50-308-2 (PDF) ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/6309.

Jitariuc, **Vitalie**. Judiciar tracelogy and its expertise / Vitalie Jitariuc, Vitalie Rusu. – București : [S. n.], 2024. – 255 p. – ISBN 978-606-26-1916-9.

Managementul educațional: realizări și perspectivede dezvoltare = Educational management: achievements and the development perspectives : Materialele conferinței științifice internaționale, Ediția a 4-a, 27-28 octombrie 2022 / comitetul științific: Tatiana Șova (președinte) [et al.]. – Bălți : [S. n.], 2023. – 538 p. – ISBN 978-9975-161-32-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/5934.

IX International Scientific Spring Symposium Proceedings „Quality teaching for future" : 24-25 March, 2023, Bălți etc. / edited by: Silvia Bogdan, Ana Muntean ; scientific committee: Valentina Prițcan [et al.]. – Bălți : [S. n.], 2023. – 297 p. – ISBN 978-9975-3596-2-7 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/6128.

Organizarea instruirii profesionale adaptive în instituțiile de învățământ superior / Zastînceanu L., Negara C., Moglan D. [et al.]. – Bălți : [S. n.], 2019. – 171 p. – ISBN 978-9975-3302-9-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/5007.

Probleme de filologie: aspecte teoretice și practice : Materialele conferinței științifice internaționale, Ediția a 10-a, 8 decembrie 2023 / coordonator: Oxana Chira. – Bălți: [S. n.], 2024. – 244 p. – ISBN 978-9975-50-323-5.

Rusu, **Vitalie**. Tratat de criminalistică. Partea I. Noțiuni generale. Tehnica Criminalistică / Vitalie Rusu, Vitalie Jitariuc. – București : [S. n.], 2023. – 729 p. – ISBN 978-606-26-1334-1. – ISBN 978-606-26-1769-1.

Tradiție și inovare în cercetarea științifică : Materialele conferinței științifice internaționale, Ediția a 12-a, 6-7 octombrie 2023 / comitetul științific: Natalia Gașițoi (președinte) [et al.]. – Bălți : [S. n.], 2024. – ISBN 978-9975-50-318-1.

Vol. 1. – 2024. – 266 p. – ISBN 978-9975-50-319-8.

Vol. 2. – 2024. – 182 p. – ISBN 978-9975-50-320-4.

***

Abramciuc, **Maria**. Ciclul epistolar „Negru pe alb" de C. Negruzzi: conexiuni cultural-literare sau contemplarea Celuilalt / Maria Abramciuc // Intertext. – 2019. – Nr 1/2 (49-50). – P. 209-213. – ISSN 1857-3711.

Balanici, **Lucia**. Le principe de l'économie linguistique et ses manifestations au niveau morpho-syntaxique / Lucia Balanici // Intertext. – 2019. – Nr 1/2 (49-50). – P. 136-140. – ISSN 1857-3711.

Beșliu, **Iurie**. Value management models for financial resilience estimations. A case of selected industrial companies in the Republic of Moldova / Iurie Beșliu, Oleg Petelca, Veronica Garbuz // Eastern Journal of European Studies. – 2021. – Nr 1 (12). – P. 273-297. – ISSN 2068-651X. – DOI: https://doi.org/10.47743/ejes-2021-SI13.

Gașițoi, **Natalia**. Tehnologii educaționale inovaționale la Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți : instruirea adaptivă / Natalia Gașițoi, Liubov Zastînceanu // Akademos. – 2019. – Nr 2 (53). – P. 99-105. – ISSN 1857-0461. – DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.3364349.

Farahonco, **Alexandr**. Supplementing elearning systems with adaptive content generation elements / Alexandr Farahonco, Mircea Petic // Computer Science Journal of Moldova. – 2023. – Vol. 31, nr. 3 (93). – P. 351-366. – ISSN 1561-4042. – DOI: https://doi.org/10.56415/csjm.v31.18.

Manipulation Strategies in Interpersonal Relationships and Their Psychological Impact / Silvia Briceag, Vladyslav Papusha, Olena Kholokh [et al.] // South Eastern European Journal of Public Health. – 2024. – Vol. 23. – P. 168-176. – ISSN 2197-5248. – DOI: https://doi.org/10.70135/seejph.vi.834.

Muntean, Ana. Teoria inteligențelor multiple: implicații și modele educaționale / Ana Muntean // Intertext. – 2017. – Nr 3/4. – P. 169-176. – ISSN 1857-3711.

Sharagov, **V**. Intensification of the Dealkalization Process of Silicate Glasses with Acid Gases / V. Sharagov, G. Kurikeru // Glass Physics and Chemistry. – 2023. – Vol. 49. – P. 32-40. – ISSN 1087-6596. – DOI: https://doi.org/10.1134/S1087659622600843.

Suslenco, **Alina**. Evaluation of the Potential of Higher Education Institutions in the Context of Achieving Sustainability / Alina Suslenco // Postmodern Openings. – 2022. – Vol. 13. – P. 118-142. – ISSN 2068-0236. – DOI: https://doi.org/10.18662/po/13.2/446.

Topală, **Pavel**. Micro- and nano-technological pocedures of material processing by applying PEDM / Pavel Topală, Alexandr Ojegov [et al.] // Revista Română de Materiale. – 2023. – Vol. 53. – P. 325-338. – ISSN 1583-3186.

***

Gheorghe Popa : Biobibliografie / Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți, Biblioteca Științifică ; alcătuitor: Ana Nagherneac. – Ed. a 3-a, revăzută și completată. – Bălți : [S. n.], 2022. – 296 p. – (Personalități universitare bălțene, ISBN 978-9975-50-133-0). – ISBN 978-9975-50-294-8.

Jitaru, **Valentin**. Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 399 p. – ISBN 978-9975-53-932-6.

Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți // Orașul Bălți : călătorie în timp : Antologie / alcătuitori: Elena Scurtu, Anna Nagherneac. – Bălți, 2023. – P. 128-132. – ISBN 978-9975-50-310-5 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/6435.

***

Popa, **Iulius**. Ecuațiile prolifice ale unui profesor : [Valeriu Cabac – profesorul veteran al USARB] / Iulius Popa // Adio, Lenin! Bună ziua, Enghels. – Bălți, 2021. – P. 349-350. – ISBN 978-9975-151-00-9.

Popa, **Iulius**. Natalia Gașițoi – al nouălea rector al Universității bălțene / Iulius Popa // „Cunosc prea bine drama Basarabiei" / Iulius Popa. – Chișinău, 2018. – P. 309-311. – ISBN 978-9975-144-89-6.

Prezentare USARB : Tradiție, modernitate, profesionalism și excelență academică [online] // Bun venit la USARB : [site]. – URL: https://usarb.md/despre-universitate/ (accesat: 01.10.2024).

Strătilă, **Silvia**. Scientia, Cultura – Motoul universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți / Silvia Strătilă // Natura. – 2022. – Nr 6 (364). – P. 2. – ISSN 1857-2677.

UE : **La Bălți s-a desfășurat o conferință de promovare a cooperării universitare** // Univers Pedagogic Pro. – 2021. – 14 oct. (Nr 36). – P. 2. – ISSN 1857-3282.

Universitatea „Alecu Russo" din Bălți promovează acțiuni de dezvoltare regională // Univers Pedagogic Pro. – 2021. – 4 feb. (Nr 5). – P. 3. – ISSN 1857-3282.

Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți are perspective de dezvoltare instituțională // Univers Pedagogic Pro. – 2016. – 3 noiem. – P. 1. – ISSN 1857-3282.

USB „Alecu Russo" – veritabil centru de cultură a nordului // Făclia. – 2017. – 16 iun. (Nr 23). – P. 1-2. – ISSN 1857-3010.

Elena Harconița

BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ A UNIVERSITĂȚII DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI 1945

Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți (USARB) este o componentă integrantă a sistemului universitar și a comunității de cercetare națională. Este parte a Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova, bază a dezvoltării intelectuale și de formare profesională, Depozitară Regională a Băncii Mondiale, Centru Biblioteconomic Departamental, una din cele mai mari și importante instituții de acest fel din Republica Moldova și din Europa de Est.

Guvernul Republicii Moldova a clasat-o în afara categoriei (1993), apoi la categoria superioară (2006, 2018), confirmată în 2023 prin Ordinul nr. 4 din 17.01.2023 al Ministerului Culturii, după exercițiul de evaluare corespunzător.

Biblioteca a fost fondată la 12 octombrie 1945, împreună cu Institutul Învățătoresc din Bălți, inițial ca bibliotecă a institutului respectiv, apoi a Institutului Pedagogic (1953), mai apoi ca Bibliotecă a Institutului Pedagogic „Alecu Russo” (1959), iar din 1992 ca Bibliotecă Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți.

A început să funcționeze în clădirea actualului corp administrativ al USARB, unde se afla Liceul de fete „Domnița Ileana” (1937), fiind amplasată la demisol, pe o suprafață de doar 36,6 m^2, având și o sală de lectură pentru șase locuri. Colecția inițială număra 101 exemplare, constituită din cărți la biologie, geografie, filologie, or primele facultăți erau cele de Istorie și Filologie, Științele Naturii și Geografie.

Temelia Bibliotecii de azi a fost pusă de prima șefă, N. Ghenațchi (1945-1947), după care a condus A. Vozjenicov (1950-1953), M. Gringberg-Cațaf (1953-1962), iar în perioada 1962-2001 a fost deschisă o nouă etapă în istoria bibliotecii de F. Tlehuci, absolventa Institutului de Cultură din Moscova. Cel mai important merit pe care l-a avut, alături de alte realizări de succes, a fost reușita de a construi o clădire special proiectată pentru instituția cărții, dată în exploatare în 1986. Așezată pe patru niveluri, în centrul campusului universitar, pe o suprafață de circa 6 mii m^2, cu 12 săli de lectură (793 locuri) și patru săli de împrumut, spații luminoase și confortabile, Biblioteca Științifică (BȘ) a USARB rămâne să fie unica bibliotecă de învățământ construită în perioada comunistă și după obținerea independenței Republicii Moldova. Biblioteca este dotată cu echipament tehnic variat: calculatoare, scanere, imprimante multifuncționale, xerox, table interactive, proiectoare, televizoare.

În 2001 conducerea a fost preluată de E. Harconița, formată în biblioteconomie și bibliografie la Universitatea de Stat din Moldova (1976), care a adus contribuții importante în evoluția bibliotecii universitare din Bălți, modernizând-o și menținând-o la tendințele globale până în anul 2020 când director a devenit L. Mihaluța, specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, ce continuă cu competență și profesionalism dezvoltarea durabilă a instituției.

Actuala structură a BȘ a USARB integrează două secții: Relații cu publicul și Dezvoltarea resurselor informaționale; 10 Centre: Informatizare; Informare și cercetare bibliografică; Informare și documentare a Organizației Națiunilor Unite (ONU); Informare a Uniunii Europene (EU); Cercetare și activitate metodologică; Scriere academică; Manifestări culturale; Marketing și activitate editorial ș.a. Funcționalitatea lor este asigurată de o echipă competentă din treizeci și cinci de specialiști, sută la sută posesori ai categoriilor de calificare: superioară (19) și întâi (16).

Misiunea și obiectivele bibliotecarilor au fost întotdeauna axate pe oferirea de oportunități echitabile comunității academice, de resurse, servicii, produse incluzive și accesibile. Astfel, utilizatorii beneficiază de o cultură organizațională construită pe respect și apreciere pentru fondator, profesori, studenți, elevi, personalul

USARB, precum și utilizatorii externi. Sunt propuse resurse informaționale, programe și servicii primitoare și disponibile: colecții bogate în peste 1 milion de documente, 317 550 de titluri în 57 de limbi, acces la peste 2 milioane de resurse electronice din peste o sută baze de date proprii, naționale și internaționale. În colectarea materialelor din diferite surse, pe diverse suporturi un rol important îl au donațiile de la organizații, institute, ambasade, fundații și persoane particulare. Pe această cale au fost integrate colecții ale structurilor naționale și internaționale. Proiectele investiționale au diversificat oferta informațională, inclusiv prin deschiderea Centrului de Documentare al ONU, Punctului de Informare și Documentare NATO, Centrului de Informare al UE, Centrului de Informare al României etc. Este remarcabil aportul Asociației Pro Basarabia și Bucovina, Filiala „C. Negri" din Galați (secretar inginerul R. Moțoc, membrul de onoare al Senatului universității) la dezvoltarea colecțiilor de carte în limba română, valoarea donațiilor constituind peste 100 de mii de euro. Studenții și profesorii explorează 11 colecții internaționale.

Sprijinind și promovând diversitatea, echitatea, incluziunea și accesibilitatea, Biblioteca oferă acces fizic și virtual la o largă gamă de resurse academice, completată anual cu 3 500-4 500 documente în 3-4 mii de titluri, împrumutate în peste 350 de mii de unități, inclusiv furnizări de documente electronice.

Biblioteca oferă servicii de informare și documentare, acces la baze de date, servicii bibliometrice, livrare electronica de documente, comunicare și socializare, de formare (sesiuni de traininguri). Cele mai solicitate servicii au devenit cele electronice: acces la internet, pagină web, acces la catalogul electronic partajat PRIMO ExLibris (creat în Consorțiu de șapte biblioteci universitare din Republica Moldova), acces la producția științifică a universității prin Repozitoriul Instituțional ORA (Open Research Archive) USARB. Documentele din ORA USARB sunt indexate în Google Scholar, Zenodo, OpenAire, DataCite și incluse automat în profilul cercetătorului, fiind vizibile în Web of Science, Scopus, Publish or Perich. Ca parte a modulelor BASE, DuraSpace, OpenDOAR și Registry of Repository Access Open (ROAR), Politica – în ROARMAP, contribuie la sporirea vizibilității și creșterea ratingului USARB în clasamentele internaționale. Alături de cataloage, repozitoriu și bibliotecă digitală, valoroase în exploatare au devenit bazele de date proprii, elaborate de ingineri și bibliotecari, precum: Sumar-Scanat, Lucrări muzicale de pe discuri de vinil (format MP3), E-Books.

Pentru prima dată, conexiunea Bibliotecii (cea dintâi în campusul universitar) la internet s-a produs în anul 2001, când bibliotecarii au implementat Proiectul „Extinderea accesului la informație", susținut de Fundația Soros Moldova. De atunci site-ul a cunoscut mai multe versiuni (2001, 2007, 2017, 2021), fiind asigurat accesul la serviciul de referințe „Întreabă bibliotecarul", „Propuneri pentru achiziție", „DSI" (Diseminarea Selectivă a Informației), „SDC" (Servirea Diferențiată a Conducerii", Buletinul „Achiziții recente", expoziții online, la suporturi didactice (tutoriale video, ghiduri) privind cultura informației. Anual siteul colectează peste 2 milioane de accesări.

Pentru a fi mai aproape de utilizatori, s-au făcut conexiuni la platforme și instrumente web: Wikipedia, blogurile „Biblioteca în dialog cu cititorii", „Profesional", „Centrul de Informare al României", „Centrul Bibliotecономic departamental", prin care are loc socializarea, crearea și partajarea resurselor și produselor educaționale în spațiile virtuale Facebook, Twitter, YouTube, Linkedin, Pinterest, Flickr, Instagram.

De asemenea, Biblioteca participă la pregătirea informațiilor pentru acreditarea specialităților USARB prin furnizarea informațiilor referitoare la Biblioteca Științifică și dotarea disciplinelor (referințe cu bibliografii privind numărul de exemplare, titluri de publicații periodice, articole, linkuri corespunzătoare, vedete de subiect) ș.a. Doar într-un singur an sunt oferite informații pentru 26-30 de specialități acreditate.

Conținutul revistelor de specialitate proprii „Confluențe bibliologice" (2005 -prezent) și „Bibliouniversitas@abrm.md" (2012-prezent), integrate în bazele de date, au

devenit resurse generoase de publicare per an a circa 70 de articole semnate de bibliotecari. Produsul științific al cadrelor didactice și al bibliotecarilor bălțeni este indexat în opt baze de date naționale și internaționale, repozitorii și biblioteci deschise: Zenodo, CEEOL, IBN, eLibrary.ru, OpenLibrary, Issuu, Calameo, Scribd, Academia.edu, Slideshare. Iar deschiderea conturilor în ID ORCID contribuie la sporirea vizibilității rezultatelor științifice și creșterea indicatorilor scientometrici.

Bibliotecii universitare din Bălți îi este caracteristică o implicare extinsă și de durată în activități de cercetare și participare la importante evenimente științifice: anual la circa 50 de reuniuni profesionale naționale și internaționale.

Instituția organizează două activități științifice tradiționale, integrându-se cu Secțiunea „Biblioteconomie și știința informării" în Colloquia Professorum „Tradiție și inovare în cercetarea științifcă" (2010-2024) și în Colloquia Bibliothecariorum „In Memoriam Faina Tlehuci" (2013-2020), din 2021 organizează Conferința științifico-practică „Tradiție și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie" cu invitați din Moldova și de peste hotare.

În ultimii 25 de ani au fost editate peste 200 de lucrări, cu precădere bibliografice, inclusiv 50 de biobibliografii în colecțiile: „Bibliographia Universitas", „Facultas Biography – USARB", „In honorem", „Personalități universitare bălțene", „Scriitori universitari bălțeni", „Universitari și scriitori", „Doctori honoris causa ai USARB", „Vestigia Semper Adora", „Bibliografii etnografice", „Profesional" „Cultura informației" ș.a.

Anual se organizează o diversitate de evenimente, campanii, programe infodocumentare, flashmoburi: „Zilele Informării", „Zilele Catedrelor, „Lunarul studenților de la ciclul I de instruire, Masterat și Doctorat", „Salonul editorial Universitaria", „Săptămâna Accesului Deschis", „Săptămâna Educației Deschise", „Ziua Europei", „Ziua Științei", „Zilele Universității", „Zilele Bibliotecii", „Ziua Facultății la Bibliotecă", „Ziua Bibliotecarului", lansări de carte ș.a. Acestea sunt promovate în cadrul Clubului cărții, Clubului ONU Nord, Salonului muzical, Clubului „BiblioSpiritus", Centrului de Informare a Uniunii Europene, Centrului de Informare a României. Mai bine de 500 de expoziții tradiționale informative și tematice, inclusiv 35 de expoziții online, sunt organizate anual pentru a promova resursele informaționale și a stimula lecturile de instruire și cercetare a utilizatorilor.

Circa 35 de proiecte investiționale au fost realizate în cadrul colaborărilor naționale și internaționale cu parteneri din Republica Moldova, România, Elveția, SUA, Ucraina, Rusia, Franța, Lituania, Germania. O pagină distinctă în istoria Bibliotecii au înscris proiectele regionale și internaționale: Proiectul MISISQ – Modern Information Services for Improvement Study Quality (programul Tempus, 2013-2016), coordonator Biblioteca Universității de Medicină din Kaunas (Lituania), coordonator național – Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu"; Proiectul „Library Network Support Services: modernising libraries in Armenia, Moldova and Belarus through library staff development and reforming libraries" (LNSS, 2015-2018, Programul Erasmus+), coordonator Academia de Administrație Publică din Erevan (Armenia); Proiectul „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova" (2016-2019), coordonator Universitatea din Berghen (Norvegia), nivel național – Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova. Cu suportul Proiectului de cooperare între bibliotecile din statul Carolina de Nord și Republica Moldova (2018-prezent), este gestionată donația din partea „Wilmington East Rotary" și accesul gratuit la platforma multidisciplinară de Resurse educaționale deschise.

Experiențele și bunele practici, crearea spațiului informațional academic unic: catalogul partajat pe Platforma ExLibris PRIMO, e-repozitoriile instituționale, consolidarea culturii informației, accesul la zeci de baze de date, inclusiv Thomson Reuters Web of Science, achiziția echipamentului tehnic, mobilitățile în România, Irlanda, Germania, Grecia, Belarus, Norvegia, Ungaria, Lituania, Letonia, au schimbat și au modernizat para-

digma ofertei și serviciilor infodocumentare în susținerea învățământului superior și de cercetare din Republica Moldova.

În calitate de Centru Biblioteconomic Departamental, colectează, sintetizează și prezintă Centrului Biblioteconomic Național datele statistice cu privire la activitatea a circa 470 biblioteci din învățământul preuniversitar din 15 raioane de Nord și mun. Bălți. Organizează în colaborare cu Ministerul Educației și Cercetării, organele locale de specialitate din domeniul învățământului, întruniri și ateliere privind tendințele actuale de dezvoltare în domeniu, dezvoltarea competențelor și abilităților de aplicare a tehnologiilor informaționale și comunicaționale în activitatea profesională. Cincisprezece bibliotecari sunt formatori naționali în cadrul Centrului de resurse pentru formare continuă a Universității de Stat din Moldova, 30 sunt formatori pentru Cultura informației, inclusiv în cadrul proiectelor internaționale.

Bibliotecarii bălțeni sunt implicați în activitatea Consiliului Biblioteconomic Național pe lângă Ministerul Educației, Consiliului Bibliotecilor din Învățământ, Consorțiul Resurse Electronice pentru Moldova (REM), Comitetului Tehnic nr. 1 de standardizare „Biblioteconomie, Informare, Documentare", Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova. Sunt membri ai Asociației Bibliotecarilor din România, ai Forumului Managerilor din Sistemul Național de Biblioteci.

Meritele Bibliotecii Științifice a USARB au fost întotdeauna apreciate. Biblioteca deține: titlul onorific de „Biblioteca Muncii Excelente" (1967); Diplomă de onoare a Comitetului central al sindicatelor unionale (1977); bibliotecarii dețin: Ordinul „Gloria Muncii"; Medalia „Meritul Civic"; Medalia „M. Eminescu"; titlul onorific de Om emerit; diplome de gradul I și II din partea Guvernului, Premiul Național „I. Madan" în domeniul biblioteconomic și bibliografic, numeroase diplome din partea Ministerului Educației și Cercetării; Ministerului Culturii; Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI), Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM). Rectoratul și Senatul USARB, în repetate rânduri, au onorat bibliotecarii cu distincții: Medalia instituțională „A. Russo", Trofeul „Cristalul recunoștinței", diplome de onoare și de excelență. Meritele Bibliotecii Științifice USARB sunt recunoscute și apreciate de comunitatea biblioteconomică națională prin decernarea Premiului Național GALEX, de Liga Bibliotecarilor din Republica Moldova „A. Rău" și Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Participând (2000-2024) la prestigioasele concursuri organizate de Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova, 22 de bibliotecari au obținut înaltul titlu de laureat al Concursului Național „Cel mai bun bibliotecar al anului", peste 90 de lucrări semnate de bălțeni au fost distinse cu Premiul Mare, Premiul I, II și III, „Cel mai bun blog, site de bibliotecă" (2019), „Cel mai bun serviciu de bibliotecă" (2019).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 285-287; „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 207-211; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 339-342; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 307-312.

Bibliografie selectivă:

Biblioteca – mediu informațional relevant în instruire și cercetare : Conferința științifică cu participare internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică", Ediția a 11-a, 7 octombrie 2022 : Secțiunea Biblioteconomie și Științele Informării / coordonator: Lina Mihaluța. – Bălți : [S. n.], 2024. – 80 p. – ISBN 978-9975-50-317-4 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: file:///D:/bibliotecar/Downloads/conf_biblioteca_2022%20(4).pdf.

Biblioteca – partener în instruire și cercetare : Conferința științifică internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică", Ediția a 12-a, 6 octombrie 2023 : Secțiunea Biblioteconomie și Științele Informării / coordonator: Lina Mihaluța. – Bălți : [S. n.], 2024. – 112 p. – ISBN 978-9975-50-325-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/6552/1/conf_biblioteca.pdf.

Carte rară în limba rusă din colecțiile bibliotecii științifice : Bibliografie / alcătuitor: Marina Șulman, Snejana Zadainova ; responsabil de ediție: Elena Harconița. – Bălți : Biblioteca Științifică USARB, 2020. – 368 p. – (Vestigia Semper Adora. – ISBN 978-9975-50-230-6) ; Idem

[Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/4630.

Contribuții științifice ale profesorilor și colaboratorilor : Anuar 2022 / alcătuitori: Anna Nagherneac, Taisia Aculova, Diana Găină. – Bălți : [S. n.], 2023. – 140 p. – (Colecția Bibliographia Universitas, ISBN 978-9975-50-154-5). – ISBN 978-9975-50-309-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/6231.

Contribuții științifice ale profesorilor și colaboratorilor USARB : 2015-2020 / alcătuitori: Anna Nagherneac [et al.]. – Bălți : [S. n.], 2022. – (Bibliographia Universitas, ISBN 978-9975-50-154-5). – ISBN 978-9975-50-289-4.

Vol. 1 : Indice bibliografic. – 2022. – 556 p. – ISBN 978-9975-50-290-0.

Vol. 2 : Indexuri auxiliare. – 2022. – 199 p. – ISBN 978-9975-50-291-7.

Contribuții pedagogice ale universitarilor bălțeni / alcătuitori: Elena Scurtu, Anna Nagherneac. – Bălți : [S. n], 2022. – (Bibliographia Universitas, ISBN 978-9975-50-154-5). – ISBN 978-9975-50-278-8.

Vol. 1 : Indice bibliografic. – 2022. – 461 p. – ISBN 978-9975-50-279-5.

Vol. 2 : Indexuri auxiliare. – 2022. – 165 p. – ISBN 978-9975-50-280-1.

Conferința științifico-practică „**Tradiție și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie**”, Ediția 1-a, 23 aprilie 2021 / coordonator: Lina Mihaluța. – Bălți : [S. n.], 2023. – 163 p. – ISBN 978-9975-50-299-3.

Învățământul juridic universitar bălțean la 20 de ani / alcătuitori: Elena Scurtu, Anna Nagherneac, Taisia Aculova. – Bălți : [S. n.], , 2018. – 200 p. – (Bibliographia Universitas, ISBN 978-9975-50-154-5). – ISBN 978-9975-50-155-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/4280.

Margareta Curtescu : Biobibliografie / alcătuitor: Ana Nagherneac. – Bălți : US „Alecu Russo”, 2020. – 192 p. – (Colecția „Scriitori și universitari”, ISBN 978-9975-50-224-5). – ISBN 978-9975-50-252-8 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/5133.

Științele reale universitare bălțene la 70 de ani: Bibliografie / alcătuitori: Elena Scurtu, Maria Fotescu, Anna Nagherneac. – Bălți : [S. n.], 2017. – 427 p. – (Bibliographia Universitas, ISBN 978-9975-50-154-5). – ISBN 978-9975-50-208-5 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/4282.

Tradiție și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie, conferință științifico-practică : Conferința științifico-practică „Tradiție și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie”, Ediția a 3-a, 18 aprilie 2024, Bălți / coordonator: Lina Mihaluța. – Bălți : [S. n.], 2024. – 115 p. – ISBN 978-9975-50-328-0.

***

Cucu, **Adella**. Esența și avantajul catalogării corporative = The essence and advantage of the corporate catalogue / Adella Cucu // Biblioteca – partener în instruire și cercetare : Conferința științifică internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”, Ediția a 12-a, 6 octombrie 2023 : Secțiunea Biblioteconomie și Științele Informării. – Bălți : [S. n.], 2024. – P. 100-107. – ISBN 978-9975-50-325-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/6573.

Cristian, **Elena**. Cărți valoroase ale scriitorilor basarabeni din colecția de carte rară. Biblioteca Științifică USARB / Elena Cristian, Svetlana Cecan // Confluențe Bibliologice. – 2022. – Nr 1/2 (61/62). – P. 136-142. – ISSN 1857-0232.

Dascal, **Olga**. Valorificaea contribuțiilor științifico-didactice ale profesorilor Facultății Științe Reale, Economice și ale Mediului USARB / Olga Dascal, Angela Hăbășescu // Biblioteca – mediu informațional relevant în instruire și cercetare : Conferința științifică cu participare internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”, Ediția a 11-a, 7 octombrie 2022 : Secțiunea Biblioteconomie și Științele Informării. – Bălți : [S. n.], 2024. – P. 58-67. – ISBN 978-9975-50-317-4.

Harconița, **Elena**. Importanța Zilei de Sensibilizare privind bibliotecile (NAD) pentru creșterea vizibiltății instituțiilor infodocumentare / Elena Harconița, Valentina Topalo // Confluențe Bibliologice. – 2021. – Nr 1/2 (59/60). – P. 61-75. –ISSN 1857-0232.

Hăbășescu, **Angela**. Valorizarea dimensiunii cunoașterii prin publicațiile periodice din colecția BȘ USARB indexate în baze de date internaționale // Tradiție și inovare în cercetarea științifică, Ediția a 9-a : Materialele Colloquia Professorum din 11 octombrie 2019. Secțiunea : Biblioteconomie și Științele Informării. – Bălți : USARB, 2022. – P. 12-25. – ISBN 978-9975-50-276-4.

Mihaluța, **Lina**. Managementul schimbării în vremuri incerte / Lina Mihaluța, Lilia Ucraineț // Biblioteca – mediu informațional relevant în instruire și cercetare : Conferința științifică cu participare internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”, Ediția a 11-a, 7 octombrie 2022 : Secțiunea Biblioteconomie și Științele Informării. – Bălți : [S. n.], 2024. – P. 7-16. – ISBN 978-9975-50-317-4.

Nagherneac, **Anna**. Integrarea bibliografiei în spațiul media comunicațional – necesitate obiectivă actuală / Anna Nagherneac, Elena Scurtu // Serviciile moderne de bibliotecă și transformarea digitală : Masa rotundă în cadrul Conferinței Științifice cu participare internațională „Tradiție și inovare în cercetarea științifică”, Ediția a 10-a, 8 octombrie 2021 : Secțiunea Biblioteconomie și Științele Informării. – Bălți : US „Alecu

Russo", 2022. – P. 29-38. – ISBN 978-9975-50-284-9.

Răileanu, **Ludmila**. Cultura informației utilizatorului – prioritatea bibliotecii universitare / Ludmila Răileanu, Mihaela Staver // Confluențe Bibliologice. – 2021. – Nr 1/2 (59/60). – P. 51-60. – ISSN 1857-0232.

Staver, Mihaela. Sisteme și tehnici de import direct al rezultatelor științifice către ID Orcid / Mihaela Staver // Tradiție și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie : Conferința științifico-practică, Ediția 1-a, 23 aprilie 2021. – Bălți : [S. n.], 2023. – P. 21-29. – ISBN 978-9975-50-299-3.

Topalo, **Valentina**. O viziune asupra Repozitoriului Instituțional ORA USARB și Biblioteca Digitală / Valentina Topalo // Tradiție și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie : Conferința științifico-practică, Ediția a 2-a, 5 mai 2022. – Bălți : [S. n.], 2022. – P. 37-46. – ISBN 978-9975-50-292-4.

***

Biblioteca Științifică = Scientific Library : cartea de vizită 1945-2015 / alcătuitori: S. Ciobanu, V. Topalo, E. Stratan ; redactor responsabil: Elena Harconița. – Bălți, 2015. – 32 p. – ISBN 978-9975-50-159-0 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/bib_usarb/sci_libr.pdf.

Harconița, **Elena**. Biblioteca Științifică USARB la a 75-a aniversare / Elena Harconița, Lina Mihaluța // Relevanța și calitatea formării universitare: competențe pentru prezent și viitor : Materialele conferinței științifice internaționale, consacrată celor 75 de ani de la fondarea Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți, 9 octombrie 2020 : Secțiunea Biblioteconomie și științele informării / coordonator și redactor: Lina Mihaluța. – Bălți : [S. n.], 2024. – P. 7-12.

Mihaluța, **Lina**. Biblioteca Științifică USARB în anul pandemiei globale / Lina Mihaluța // Tradiție și noi paradigme de cercetare în biblioteconomie : Conferința științifico-practică, Ediția 1-a, 23 aprilie 2021 ; Bălți : [S. n.], 2023. – P. 7-13. – ISBN 978-9975-50-299-3.

Mihaluța, **Aculina**. Cărți religioase vechi în colecția Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți / Aculina Mihaluța, Elena Cristian // Rezumatele lucrărilor sesiunii anuale a Secțiunii Carte veche. Conservare. Restaurare cu tema: „Bibliotecile și valorificarea cărții vechi românești și occidentale. Circulația cărții românești vechi în Basarabia" (online), 27 mai 2021. – București : Biblioteca Academiei Române, 2021 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://abr.org.ro/wp-content/uploads/2021/05/Rezumate-sesiune-Carte-veche-27-mai-2021.pdf.

Popa, **Iulius**. Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți // Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți (1945-2015) – 70 de ani / Iulius Popa. – Chișinău : Litera, 2015. – P. 225-236. – ISBN 978 997 553 538 0.

Popa, **Iulius**. Bibliotecarii, prietenii care îmi mai rămân // Adio, Lenin! Bună ziua, Enghels / Iulius Popa. – Bălți : [S. n.], 2021. – P. 144-146. – ISBN 978-9975-151-00-9.

Stratan, **Elena**. Educația profesională a bibliotecarului și serviciile inovative [în ședință de monitorizare a proiectului „Servicii de suport pentru rețeaua de biblioteci: modernizarea bibliotecilor din Armenia, Moldova și Belarus prin dezvoltarea personalului de bibliotecă și reformarea bibliotecilor"] / Elena Stratan // Biblioteca Științifică a USARB : [site]. – 2019. – 5 apr. – URL: http://www.libruniv.usarb.md/images/pdf/proiect_LNSS/2019/educatia_prof.pdf (accesat : 20.09.2024).

Strătilă, **Silvia**. Bălțiul, în căutarea Păsării Phoenix [cu referire la Universitatea de Stat „Alecu Russo" și Biblioteca Științifică, una din cele mai bogate biblioteci din țară]. / Silvia Strătilă // Natura. – 2022. – Nr 6 (iun.). – P. 2. – ISSN 2587-4446. – ISSNe 2587-4454.

Strătilă, **Silvia.** Biblioteca Științifică din Bălți – suverana cărții din nordul Moldovei : [istoria succintă a activității Bibliotecii Științifice USARB] / Silvia Strătilă // Natura. – 2022. – Nr 7 (iul.). – P. 6. – ISSN 2587-4446. – ISSNe 2587-4454.

UN Documentation Center Opened in Bălți // The UN in Moldova. – 2001. – Nr 4 (9). – P. 3.

Elena Harconița

Vera OSOIANU 1955

Specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager, cercetător, formator, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" și al Ordinului Național „Steaua României" în grad de Ofițer.

S-a născut la 12 octombrie 1955, în s. Unteni, rn. Fălești.

A învățat la școala medie din sat (1962-1972). Studiile superioare le-a făcut la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie (1973-1977).

Și-a dezvoltat competențele urmând instruiri la Institutul de Cultură (Moscova, 1988), la Biblioteca Județeană „O. Goga" din Cluj, fiind prima bursieră a Republicii Moldova în România (1991), la Bușteni (România, 1993). A participat la seminare, ate-

liere, traininguri, sub egida: Counterpart Foundation, Belarus, Moldova, Ucraina (1996); Soros Moldova, (1998, 1999) ASEM (2002); Helsinki City Library (Finlanda, 2003); AO Centrul „Pro Comunitate" (2015); IREX Moldova „Novateca" (2013, 2016); Institutul „Goethe" (București, 2017); IFLA International Advocacy Programme (Chișinău, 2018) ș.a. A avut stagii și vizite de documentare la Biblioteca Națională a Franței (Paris, 2003); la Biblioteca Publică din Boston, la Biblioteca Publică din Detroit și la Biblioteca Congresului SUA (Washington, 2002); la Biblioteca Orășenească din Helsinki (Finlanda, 2003); la Biblioteca Națională a Germaniei (Frankfurt, 2008); la Biblioteca Națională a Poloniei (Varșovia, 2014); la Biblioteca Națională a Cehiei (Praga, 2017); la Biblioteca Națională a Lituaniei (Vilnius, 2018), la Biblioteca Națională a Norvegiei (2022).

Activitatea profesională a început-o la Biblioteca Națională a Republicii Moldova (BNRM) în anul 1977. Continuă să activeze aici până în prezent, în cadrul Direcției Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științele Informării. A fost angajată inițial în funcția de bibliotecar (1977), apoi este metodist (1977-1979), metodist superior (1979-1981), șef-oficiu (1981-1991), bibliotecar principal (1991-1992), șef al Serviciului asistență de specialitate (1992-2000), director adjunct cu drepturi și obligațiuni de prim-director adjunct (2003-2009), director adjunct responsabil de Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Științele Informării (2003-prezent).

S-a implicat în elaborarea Concepției Sistemului Național de Biblioteci ca model strategic, a participat la redactarea cadrului național de reglementare a domeniului de biblioteconomie și științele informării (Legea cu privire la biblioteci, Strategii de dezvoltare a bibliotecilor, diverse regulamente etc.), a contribuit la promovarea practicilor de calitate din bibliotecile lumii, prezentând comunicări la întrunirile profesionale de nivel național, regional, internațional. A susținut revenirea la Clasificarea Zecimală Universală (CZU) în sistematizarea informațiilor, la descentralizarea activității bibliotecilor, la reorientarea principiilor de completare, la traducerea și aplicarea terminologiei de specialitate în limba română, la schimbarea paradigmei bibliotecii în anii '90 ai secolului XX și în perioada pandemiei din anii 2020-2023, la evaluarea bibliotecilor și atestarea bibliotecarilor.

A fost antrenată în constituirea Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, s-a angajat în organizarea celor mai importante evenimente (congrese, simpozioane, conferințe) de nivel național, care au influențat domeniul bibliotecar și au reajustat instituțiile infodocumentare din Republica Moldova la tendințele internaționale. A participat la organizarea a 32 de ediții ale Simpozionului „Anul Bibliologic", unde a prezentat peste 30 de comunicări (1991-2024); a 28 de ediții ale Forumului Managerilor din Sistemul Național de Biblioteci din Republica Moldova (1996-2024); a șapte ediții ale Festivalului național al cărții și lecturii (2011-2017).

A coordonat 11 proiecte susținute de Ambasada SUA în Moldova (2000-2012), patru proiecte sprijinite de Fundația Soros Moldova (2000-2006). A făcut parte din echipa de conceptualizare și implementare a proiectului „Școala de Biblioteconomie din Moldova" (finanțat de Fundația Soros Moldova, 2001-2006), unde au fost instruiți peste 3 600 de bibliotecari din toate tipurile de biblioteci. A preconizat aderarea (din 2005) a BNRM la Conferința Directorilor Bibliotecilor Naționale Europene (CENL). În perioada 2005-2010 a asistat integrarea BNRM în proiectele Bibliotecii Europene și FUMAGABA. A contribuit la includerea bibliotecilor publice din Moldova în programul „Biblioteci Globale", Fundația „Bill și Melinda Gates" (2011-2018). A coordonat două proiecte cu suportul Fundației „Conferința Bibliotecilor Naționale Europene" (2017-2018). A inițiat, a documentat și a dirijat proiectele: „Centrul de statistică" (2015); „Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Știința Informării" (2017); „Programul Național LecturaCentral" (2018-2024); „Îmbunătățirea echipamentelor de digitizare din cadrul BNRM",

susținut financiar printr-un grant în valoare de 409 mii de dolari SUA de Agenția Japoneză pentru Cooperare Internațională (2018-2020), destinat prezervării și protejării patrimoniului cultural și extinderii accesului cetățenilor la informație.

Este fondatorul și administratorul blogului de biblioteconomie și științele informării, accesat, timp de 14 ani, de peste 450 de mii de vizitatori din Republica Moldova, România, Franța, SUA și din alte țări (2010-2024).

În aproape cinci decenii de activitate profesională, a manifestat capacități de manager, autor și coordonator de proiecte, cercetător. În calitate de formator național, a promovat instruiri atât în Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Știința Informării al BNRM, precum și în bibliotecile publice teritoriale, abordând teme actuale de dezvoltare a bibliotecilor: „Biblioteca și tehnologiile: integrare, misiune, funcții, mijloace"; „Modernizarea activității – necesitate strategică a bibliotecilor școlare"; „Probleme și tendințe actuale în activitatea bibliotecilor publice"; „Modernizarea activității – prioritatea strategică a bibliotecilor publice"; „Utilizatorul 2.0 – competențe și abilități pentru Biblioteca și Bibliotecarul 2.0"; „Utilizatorul – rațiunea de existență a bibliotecii; Strategii de promovare a lecturii" etc.

Bibliografia personală numără circa 500 lucrări de specialitate publicate în volume de autor și în colaborare cu alți specialiști: ghiduri metodologice și practice, recomandări, studii și articole în culegeri, reviste, ziare de specialitate, resurse electronice privind activitatea bibliotecilor publice, democratizarea accesului la informație, învățământul de biblioteconomie și știința informării, aprecierea și evaluarea activității bibliotecilor. Cercetările sale sunt publicate în: „Magazin bibliologic" (BNRM), „Gazeta bibliotecarului" (BNRM), „BiblioPolis" (Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu"), „BiblioScientia" (Biblioteca Științifică „A. Lupan" a Academiei de Științe a Moldovei), „BiblioInfo" (Biblioteca Municipală „E. Coșeriu", Bălți), „Revista Bibliotecii Naționale a României (București), „Biblioteca" (București), „Bibliotheca Septentrionalis" (Biblioteca Județeană Baia Mare, România), „Revista română de biblioteconomie și știința informării" (București), „Buletin informativ ANBPR" (Filiala Brașov), „Curier" (Biblioteca Județeană „I. Heliade Rădulescu", Târgoviște), „Lectura" (Biblioteca Județeană „O. Goga", Cluj), „Limba Română" (Chișinău), „Dialog", „Literatura și arta", „Glasul națiunii". „Revista de științe socioumane" (Universitatea Pedagogică „I. Creangă" din Chișinău) ș.a.

Apărute în mediul digital, în Google Scholar (Google Academic), în diverse baze de date, cataloage electronice și repozitorii, aceste lucrări trezesc interesul profesional al specialiștilor din țară și străinătate, adunând mii de vizualizări și descărcări, indicele Hirsch (h-index)-3, demonstrând înalta productivitate și impactul citărilor publicațiilor științifice ale autorului.

A participat la cele mai prestigioase întruniri profesionale: Conferința Federației Internaționale a Asociațiilor și Instituțiilor Bibliotecare (IFLA) (Boston, USA, 2001); Conferința anuală a Asociației Bibliotecilor din New England (NELA) (Sturbridge, Massachusetts, SUA, 2002); „PULMAN-XT Training Workshop at Helsinki City Library" (Finlanda, 2003); Conferința internațională „Crimeea-2004" (Sudak, Ucraina, 2004); Conferința internațională privind folosirea tehnologiilor informaționale în instruirea continuă (Armenia, 2007); Conferința IFLA din Gothenburg (Suedia, 2010) și Helsinki (Finlanda, 2012).

A reprezentat Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM), elaborând raportul de țară în proiectul european CALIMERA – „Medierea accesului la resursele electronice prin instituțiile locale", program în cadrul FP5 al Comisiei Europene, care a monitorizat progresele și soluțiile tehnice rezultate din noile tehnologii informaționale în țările europene.

A colaborat eficient cu Fundația Soros Moldova, Ambasada SUA în Moldova, Alianța Franceză din Moldova, Centrul de Informare al Consiliului Europei din Moldova, Ambasada Germaniei în Republica Moldova, Ambasada Japoniei în Republica Moldova, cu care a realizat proiecte naționale,

instituționale, de promovare a experiențelor străine prin conferințele personalităților prestigioase ale domeniului, organizate la Chișinău, Bălți, Cahul, Hâncești, Orhei, Ungheni: H. Anghelescu (Wayne State University, SUA, 2001); J. Field (Wayne State University, SUA, 2002), L. Dediu (Biblioteca Județeană din Galați, România, 2002); B. Margolis (Biblioteca Publică Boston, SUA, 2003), G. Harris (Biblioteca Congresului SUA, 2003); B. Kotalska (Biblioteca Națională a Franței, 2004), T. Brad (Biblioteca Județeană Cluj, România, 1991-2000), A. Knoll (Biblioteca Națională a Republicii Cehe, 2004).

A fost și continuă să fie membră a celor mai importante structuri profesionale naționale care promovează politica statului în domeniul infodocumentar: Consiliul Biblioteconomic Național (2004-2023), Comisia Republicană de Atestare a Personalului de Specialitate din Biblioteci (2006-2010, 2013-2020, 2024), Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM), președintele Filialei BNRM (1993-2008), membră a biroului executiv (1995-2008), membră a Consiliului de conducere (1996-2008), președintele Comisiei protecția socială a bibliotecarului (1998-2004), membră a Consiliului redacțional (2000-2004), vicepreședinte (2004-2008), membru (2008-prezent). Membră a consiliului în ONG-ul „Acces-Info" (2008-2016), membră a Comisiei de evaluare a bibliotecilor publice teritoriale (2020-prezent).

Membră a colegiului redacțional al revistei „Magazin bibliologic" (1999-2024), al buletinului „Școala de Biblioteconomie din Moldova" (2001-2006), al revistei „Biblioteca" (București, România, 2012-prezent).

A generat și a implementat idei inovaționale în BNRM: „Integrarea Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova în Biblioteca Europeană" (TEL, 2009); „Participarea la implementarea ideii de creare a unor bloguri în cadrul Bibliotecii Naționale, prin crearea Blogului de biblioteconomie și știința informării" (2009, 2011); Promovarea BNRM, CODIBIP, a Festivalului național al cărții și al lecturii, a blogului de biblioteconomie și știința informării prin intermediul mediilor sociale (2012); „BNRM – motor de căutare pentru bibliotecari" (2014); Realizarea Campaniei Naționale „Cartea – dar neprețuit" și „Elaborarea conceptului și crearea mapei online de promovare a bibliotecii" (2014); Proiectul de cercetare „Cartea și lectura în viața personalităților din Republica Moldova" (2015).

Pentru activitatea prodigioasă de promovare a cărții, a lecturii, a bibliotecii, pentru dezvoltarea sistemului național de biblioteci, Vera Osoianu a fost distinsă cu Ordinul Național „Steaua României" în grad de Ofițer (2000), cu Medalia „Meritul Civic" (2002), cu Ordinul „Gloria Muncii" (2020).

Pentru contribuția deosebită la reforma bibliotecară în Republica Moldova, rezultatele excelente în dezvoltarea sistemului național de biblioteci din Republica Moldova, profesionalism, contribuție substanțială la cercetarea biblioteconomică, performanțe deosebite, contribuție substanțială la dezvoltarea sistemului biblioteconomic național și promovarea inovațiilor, devotament față de profesie și cetățenii Republicii Moldova, a fost apreciată cu numeroase diplome și premii acordate de: Guvernul Republicii Moldova (2008, 2015, 2018, 2023, 2024); Ministerul Culturii (2001, 2005, 2008, 2011, 2012, 2016, 2019, 2022); cu Premiul „I. Madan" (2015); de Ministerul Culturii și Cultelor din România, Biblioteca Județeană Constanța (2003); de Salonul Internațional de Carte Românească. Biblioteca Județeană „Gh. Asachi" (Iași, 2000, 2001, 2003); cu Diplomă de excelență pentru ctitorirea Bibliotecii „Basarabia" la 10 ani de la fondare (Consiliul Raional Soroca. România, Consiliul Județean Buzău, 1999, 2003); cu Diplomă de excelență a Asociației Bibliotecilor Publice din România (2011); cu Diplomă de excelență a BNRM (2001); cu Diplomă de excelență pentru contribuții în fondarea Școlii de biblioteconomie din Moldova (2002); de „Gazeta bibliotecarului" (2006, 2007); cu Diplomă de gratitudine (BNRM, 2001, 2007, 2008, 2010, 2016, 2017), cu Testimoniu în cadrul Premiilor Naționale GALEX (BNRM, 2011, 2012, 2015, 2016, 2019); cu Diplomă de onoare la Gala Formatorilor BNRM (2019).

Deține: Diplomă de excelență ABRM (1996, 2002, 2005, 2006, 2007). Premiul

ABRM „Cel mai bun bibliotecar al anului" (1981, 1982, 1986, 1999, 2001, 2011, 2015); Premiul II la Concursul „Cele mai reușite lucrări în domeniul biblioteconomiei și științelor informării" pentru lucrarea „Rigorile internaționale actuale ale organizării și funcționării bibliotecilor publice" (2007); Premiul I pentru cartea „Biblioteca publică între percepția tradițională și utilizatorul modern" (2015).

Diplomă „pentru eleganța și profunzimea discursului, colaborare permanentă și contribuție substanțială la ocrotirea și promovarea „celui mai sfânt și mai scump odor" – Limba Română" (Casa Limbii Române, 2001); Diploma cu prilejul aniversării a 60-a de la fondarea Universității de Stat din Moldova (2006); Premiul Anual „Clopoțelul de bronz" (Centrul Acces-Info, 2008); Trofeul „Mărul contribuției", Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu" (2012). Diplomă de gratitudine din partea Salonului Internațional de Carte pentru Copii (Chișinău, 2008), a Secției Naționale a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY, 2010).

Mulțumiri pentru implicarea în conceptualizarea și elaborarea raportului de țară, precum și pentru suportul acordat Programului „Biblioteci Globale în Republica Moldova" din partea directorului Programului „Biblioteci Globale" S. Oswald (Program Officer, Global Libraries, 2011) și a directorului Programului „Biblioteci Globale" în Moldova E. Tracz (2013), Scrisoare de mulțumire de la Biblioteca Publică Raională Hâncești (2015) pentru ideea și conceptualizarea amplasării Bibliotecii Raionale Hâncești în Complexul Istorico-Arhitectural „Manuc Bey"; Chișinău, Pretura sectorului Buiucani (2017).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 290 ; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 317-320 ; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 312-318.

Bibliografie selectivă:

Biblioteca Națională a Republicii Moldova – dimensiune identitară a țării : 190 de ani de la fondare și trei decenii de la atribuirea statutului de Bibliotecă Națională / coordonatori: Vera Osoianu, Angela Drăgănel. – Chișinău : BNRM, 2022. – 196p. – ISBN978-9975-119-53-5; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1616.

Cartea și lectura în viața personalităților : Impresii de lectură / coordonatori de ediție: Vera Osoianu, Natalia Ghimpu. – Chișinău : BNRM, 2022. – 100 p. – ISBN 978-9975-3510-9-6 ; Idem [Resursă electronică]. – http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1519/Cartea_lectura.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Cercetătorul și profesorul Nelly Țurcan: **model de dezvoltare în profesie** : Monografie biobibliografică / coordonatori: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu. ; elaborare : Parascovia Caleva, Margareta Cebotari. – Chișinău : BNRM, 2021. – 232 p. – (Colecția „BiblioLeader", ISBN 978-9975-3425-7-5). – ISBN 978-9975-3425-9-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1391.

Consolidarea relațiilor între bibliotecă și comunitate : Ghid metodologic / Vera Osoianu, Victoria Vasilica, Angela Drăgănel [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2022. – 96 p. – ISBN 978-9975-119-54-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1613/Consolidarea_rela%c8%9biilor.pdf?sequence=5&isAllowed=y.

Corghenci, **Ludmila**. Biblioteca Națională – promotor al modelului strategic al Sistemului Național de Biblioteci / Ludmila Corghenci, Vera Osoianu // Magazin Bibliologic. – 2022. – Nr3. – P.32-35. – ISSN1857-1476. – DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.6828018 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1642/Corghenci_Osoianu_BNRM.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Corghenci, **Ludmila**. Biblioteconomie și științe ale informării : Manual practic / Ludmila Corghenci, Elena Pintilei, Renata Cozonac [et al.] ; coordonatori: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu. – Chișinău : BNRM, 2020. – ISBN 978-9975-3425-3-7 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1301/Biblioteconomie%20%c8%99i%20%c8%99tiin%c8%9be%20ale%20inform%c4%83rii.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Dezvoltarea competențelor din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții : rolul și locul lecturii : Suport metodologic și educațional în sprijinul realizării Programului Național Lectura Central, Ediția a 4-a, 2021 / echipa de autori: Vera Osoianu, Ludmila Corghenci, Ecaterina Dmitric [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2021. – 96 p. – ISBN 978-9975-3510-3-4 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1388/Dezvoltarea%20competentelor.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Lectura în susținerea incluziunii digitale, **sociale și culturale a membrilor comunității** : Suport metodologic și practic în sprijinul realizării proiectului cultural Programul Național

Lectura Central, Ediția a 6-a, 2023 / Vera Osoianu, Ludmila Corghenci, Victoria Vasilica [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2023. – 72 p. – ISBN 978-9975-119-62-7 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1815/GHID%202023.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Lectura la răscrucea drumurilor salvatoare : Recomandări în sprijinul celebrării primei ediții a „Zilei Naționale a Lecturii" / ediție coordonată de Vera Osoianu, Ecaterina Dmitric ; contribuții: Vera Osoianu [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2023. – 86 p. – ISBN 978-9975-119-57-3 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1670.

Osoianu, **Vera**. Biblioteca și imperativul rezilienței : Studii și articole / Vera Osoianu ; coordonator de ediție: Margareta Cebotari. – Chișinău : BNRM, 2022. – 247 p. – (Colecția „BiblioLeader", ISBN 978-9975-3425-7-5). – ISBN 978-9975-119-52-8 ; Idem [Resursă electronică].–URL:37.233.63.203/handle/123456789/1726.

Sistemul național de biblioteci din Republica Moldova : Studiu statistic 2020-2021 / responsabili de ediție: Vera Osoianu, Victoria Popa. – Chișinău : BNRM, 2023. – 95 p. – ISBN 978-9975-119-60-3 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1742/situatii%20statistica20-21.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

***

Osoianu, **Vera**. Biblioteca 2024: tendințe, priorități și inițiative profesionale / Vera Osoianu // Magazin Bibliologic. – 2023. – Nr 3/4. – P. 12-20. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1981/Osoianu_Biblioteca_2024.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Osoianu, **Vera**. Biblioteca Națională a Republicii Moldova – „un patrimoniu pe care se construiește spiritul național al Moldovei" / Vera Osoianu // Magazin Bibliologic. – 2023. – Nr 1/2. – P. 16-21. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1770/Osoianu_BNRM.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Osoianu, **Vera**. Biblioteca Națională – promotor al modelului strategic al Sistemului Național de Biblioteci / Ludmila Corghenci, Vera Osoianu // Magazin Bibliologic. – 2022. – Nr 3. – P. 32-35. – (Ediție aniversară: 190 de ani de la fondarea Bibliotecii Naționale). – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1642.

Osoianu, **Vera**. Biblioteca Națională și experiențele de promovare a lecturii / Vera Osoianu // Lectura și scările : Culegere de articole : [în vol.] / coordonator de ediție: Victoria Vasilica. – Chișinău : BNRM, 2021 – Vol. 4. – 2023. – P. 12-24. – DOI:10.5281/zenodo.494420. – ISBN 978-9975-3510-1-0. – ISBN 978-9975-119-75-8. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1901/Osoianu_BN_experien%c8%9be.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Osoianu, **Vera**. Consolidarea relațiilor cu comunitatea profesională internațională / Vera Osoianu // Magazin Bibliologic. – 2022. – Nr 1/2. – P. 42-45. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1527/Osoianu_Consolidarea_rela%c8%9biilor%20cu%20comunitatea.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Osoianu, **Vera**. Cultura digitală în era post-adevăr. Rolul bibliotecilor în formarea culturii comunicării în secolul tehnologiilor informaționale avansate / Vera Osoianu // Biblioteca – contribuții la dezvoltarea comunității armonioase, de ordine și respect : Publicație metodologică / echipa de autori: Vera Osoianu, Ludmila Corghenci, Ecaterina Dmitric [et al.] ; coordonatori: Vera Osoianu, Ludmila Corghenci. – Chișinău : BNRM, 2020. – P. 7-17. – ISBN 978-9975-3425-0-6 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1209/Osoianu_Cultura_digital%c4%83.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Osoianu, **Vera**. Lectură și evoluție sau superputerea lecturii / Vera Osoianu // Lectura și scările : Culegere de articole : [în vol.]. Vol. 2 / consultant științific, prefață: Iulian Filip ; coordonator de ediție: Victoria Vasilica. – Chișinău : BNRM, 2021. – DOI:10.5281/zenodo.494420. – 2021. – P. 23-34. – ISBN 978-9975-3510-1-0. – ISBN 978-9975-3510-2-7 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1202.

Osoianu, **Vera**. Moldovenii, biblioteca și lectura / Vera Osoianu // Lectura și scările : Culegere de articole : [în vol.]. Vol. 3 / coordonator de ediție: Victoria Vasilica. – Chișinău : BNRM, 2023. – ISBN 978-9975-3510-1-0. – 2023. – P. 10-19. – DOI: 10.5281/zenodo.7371001 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1865.

Osoianu, **Vera**. Paradigma bibliotecii în „noua realitate / normalitate" sau biblioteca la viitorul prezent / Vera Osoianu // Magazin Bibliologic. – 2020. – Nr 3/4. – P. 37-41. – DOI: 10.5281 / zenodo.4071673. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1127.

Osoianu, **Vera**. Revista Biblioteca – podul dintre noi și noi / Vera Osoianu // Biblioteca. – 2023. – Nr 1. – P. 7. – (Revista „Biblioteca", gânduri la ceas aniversar – 75 de ani). – ISSN 2668-618X. – ISSN-L 1220-3386 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://www.bibnat.ro/dyn-doc/publicatii/Revista%20Biblioteca%201_2023.pdf.

Osoianu, **Vera**. Rolul bibliotecilor în promovarea valorilor europene ca prioritate profesională /

Vera Osoianu // Biblioteca – spațiu de promovare a valorilor europene : Suport metodologic. – Chișinău : [S. n.], 2024. – P. 8-16. – ISBN 978-9975-119-68-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/2004.

***

Cebotari, **Margareta**. Vera Osoianu și Biblioteca din oglinda unui destin : Monografie biobibliografică / Margareta Cebotari, Ecaterina Dmitric ; coordonator: Ludmila Corghenci ; contribuții: Vera Osoianu. – Chișinău : BNRM, 2021. – 384 p. (Colecția „BiblioLeader", ISBN 978-9975-3425-7-5). – ISBN 978-9975-3425-8-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1309/Biobibliografie%20Osoianu%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Rec.: Corghenci, Ludmila. O carte cât un om: Monografia biobibliografică „Vera Osoianu și Biblioteca din oglinda unui destin" // Magazin Bibliologic. – 2021. – Nr 3/4. – P. 222-224. – ISSN 1857-1476 ; Idem. – [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1442/Corghenci_Monografia_Osoianu.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

***

Buluță, **Gheorghe**. Osoianu Vera : [biografie] / Gheorghe Buluță // Bibliologi români : dicționar / Gheorghe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 181. – ISBN 978-973-712-591-0.

Cebotari, **Margareta**. Bibliotecile și imperativul rezilienței / Margareta Cebotari : [prezentarea volumului de studii și articole cu titlul omonim, autor: Vera Osoianu (Chișinău, 2022)] // Magazin Bibliologic. – Nr 4. – 2022. – P. 121-123. – ISSN 1857-1476 ; Idem. – [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1726/Margareta_Cebotari.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Corghenci, **Ludmila**. Vera Osoianu – creator de mediu pentru creștere și învățare profesională : [mesaj aniversar] / Ludmila Corghenci // Magazin Bibliologic. – 2020. – Nr 3/ 4. – P. 140-141. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1277/Corghenci_Vera_Osoianu.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Madan, Ion. Osoianu Vera : [fișier biografic] / Ion Madan // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : Profesori și discipoli / Ion Madan. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 89-90.

Elena Harconița

Elena LEȘCU
1965

Pictor-grafician, ilustrator de carte pentru copii, pedagog.

S-a născut la 12 octombrie 1965, la Chișinău.

A studiat la Școala de arte plastice pentru copii „A. Șciusev" (1976-1980), la Școala republicană de arte plastice „I. Repin" din Chișinău (1984). A absolvit Institutului Poligrafic „I. Fiodorov" din Lviv, Ucraina (1990), specialitatea design de carte.

A debutat în 1985. Activează în special ca artist independent, specializându-se în ilustrarea de carte pentru copii. În anul 1997 a ilustrat manualul și caietul pentru clasa întâi „Rândunica", un altfel de abecedar destinat elevilor din rețeaua de școli „Pas cu pas".

A participat la ilustrarea revistei pentru copii „Alunelul" (2007). A colaborat cu editurile „Arc", „Știința", „Prut" „Litera" ș.a. pentru ilustrarea a numeroase cărți: „Cheița de aur" de A. Tolstoi (1992): „Puiul" de I. Brătescu-Voinești (1996); „Totul despre calculatoare" de S. Corlat și B. Singer (1997); „O lume fermecată" de L. Armașu (2006) ș.a.

A participat la mai multe ediții ale Salonului Național de Carte pentru Copii de la Chișinău (1997, 2007, 2008, 2009); la Saloanele Moldovei, Chișinău-Bacău (1998-1999); la Saloanele de Primăvară (2005, 2009, 2010); la Bienala internațională a ilustratorilor de cate de la Bratislava (2005-2015) ș.a.

În calitate de pictor, a avut colaborări cu Poșta Moldovei, pentru seria de mape „Oameni iluștri" și seria „Domnitorii Moldovei" (1994). A mai realizat șase cărți poștale pentru „Anul Internațional al Familiei (1994); 35 de plicuri și 50 de ștampile poștale (1995-1996).

A inventat și a patentat o tehnică nouă – plastilinografia (2022), care folosește, pentru a picta, plastilina în loc de culori, fiind destinată mai ales copiilor.

Este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova din 1999.

A fost distinsă cu Diploma Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova pentru realizări în domeniul linogravurii la Expoziția internațională de gravură (2017); Diploma cu binecuvântare arhiereas-

că a Mitropoliei Chișinăului și a Întregii Moldove pentru contribuția sa artistică la consolidarea Bisericii Ortodoxe din Moldova (2018); Diplomă pentru cea mai reușită carte („Vine moșul cât colea", realizată în tehnica plastilinografie) la Salonul Internațional de Carte pentru Copii (2024) ș.a.

Este laureata Premiului Salonului Internațional de Carte pentru Copii (1997, 2010, 2024) precum și a Premiului „Mărul de aur" la Bienala internațională a ilustratorilor de carte la Bratislava (2015). În anul 2022, pentru măști ale personajelor de poveste, i s-a acordat Premiul „A. Kurleandski" de către Asociația Internațională Literar-Artistică, Uniunea Scriitorilor Americii de Nord.

Bibliografie selectivă:

Brătescu-Voinești, Ioan Alexandru. Puiul / Ioan Alexandru Brătescu-Voinești ; ilustrații de Elena Leșcu. – [Ed. a 2-a]. – Chișinău : Arc, 2016. – 16 p. – ISBN 978-9975-137-28-7.

Corlat, Sergiu. Totul despre calculatoare : pentru cei mici, părinți și bunici / Sergiu Corlat, Boris Singer ; ilustrator : Elena Leșcu. – Chișinău : Prut Internațional, 1996. – 157 p. – ISBN: 9975-69-002-5.

Lungu, Valentina. Rîndunica. Clasa 1 : Caiet / Valentina Lungu, Arcadie Suceveanu ; pictori: Elena Leșcu, Galina Bucșa. – Chișinău : Litera, 1997. – 152 p. – ISBN 9975-904-64-5.

Lungu, Valentina. Rîndunica. Clasa 1 : Manual / Valentina Lungu, Arcadie Suceveanu ; pictor: Elena Leșcu, Galina Bucșa. – Chișinău : Litera, 1997. – 144 p. – ISBN 9975-904-81-5.

Stan cel Voinic : Poveste populară moldovenească / alcătuitor: Grigore Botezatu ; iluatrator: Elena Leșcu. – Chișinău : Continental Grup, [2007]. – 16 p. – ISBN 978-9975-9979-4-2.

Vine moșul cât colea : Poezii din folclor pentru copii : Ilustrații din plastilină / ilustrații și coperta: Elena Leșcu. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 16 p. – ISBN 978-9975-165-71-6.

Vine moșul cât colea : Poezii din folclor pentru copii : Carte de colorat / ilustrații și copertă : Elena Leșcu. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 16 p. – ISBN 978-9975-165-70-9

***

Армянские народные сказки / художник: Е. Лешку. – Кишинев : Arc, 2012. – 160 p. – ISBN 978-9975-61-666-9.

Бахрушина, Светлана. Брызги на носу : [Для дошкольного возраста] / Светлана Бахрушина ; художник : Елена Лешку. – Кишинэу : [S. n.], 2022. – [16] p. – ISBN 978-9975-64-337-5.

Украинские народные сказки / предисло́вие и составитель: Наталия Зиневич ; художник: Елена Лешку. – Кишинев : ARC, 2012. – 160 p. – ISBN 978-9975-61-705-5.

***

Leșcu, Elena. Amintiri despre Lvov. 2011 / Elena Leșcu // Bienala Internațională Gravură, Ediția a 2-a. – Chișinău : Bons Offices, 2011. – P. 16. – ISBN 978-9975-80-484-4.

Leșcu, Elena. Îndrăgostiții V, 2015 / Elena Leșcu // Bienala Internațională de Gravură, Ediția a 4-a; 2015. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 24. – ISBN 978-9975-87-387-1.

Leșcu, Elena. Îndrăgostiții VI, 2015 / Elena Leșcu // Bienala Internațională de Gravură, Ediția a 5-a, 2019. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 50. – ISBN 978-9975-87-547-9.

***

Colesnic, Iurie. Elena Leșcu / Iurie Colesnic // Colegiul Republican de Arte Plastice Alexandru Plămădeală : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 143. – ISBN 978-9975-906-27-2.

Oseredciuc, Eugen. Elena Leșcu activează în domeniul graficii de carte / Eugen Oseredciuc // Українська палитра Молдови. – Chișinău : Elan, 2006 – P. 88-89.

Rocaciuc, Victoria. „Grafica de carte și de șevalet în creația artistei plastice Elena Leșcu / Victoria Rocaciuc // Материалы международной научно-практической конференции, посвященной 25-ой годовщине Комратского государственного университета «Наука, образование, культура» = Materialele conferinței științifico-practice internaționale „Știința, educație, cultura", 4 februarie 2016, Comrat. Vol. 2 : Лингвистика. История и культура / составитель, редактор: Л. В. Федотова, Т. Г. Великова, А. К. Папцова. – Комрат : КГУ, 2016. – P. 254-257. – ISBN 978-9975-83-012-6.

***

Ковальски, Елена. Мир сказок в илюстрациях / Елена Ковальски // Русское слово. – 2024. – 27 сент. – P. 11.

«Новогодний вернисаж» : [despre expoziția pictoriței Elena Leșcu] // Русское слово. – 2020. – 10 янв. – P. 5.

Светлана Бахрушина. Елена Лешку, влюбленная в профессию // Русское слово. – 2022. – 11 нояб. – P. 12.

Ana Struță

Margaret THATCHER
1925-2013

Chimist, avocat, om politic britanic, prim-ministru al Regatului Marii Britanii, exemplu de om politic al secolului XX.

S-a născut la 13 octombrie 1925, în or. Grantham, Lincolnshire, Anglia, în familia lui Alfred Roberts, consilier local (mai târziu, primar al or. Grantham), și a lui Beatrice Ethel Stephenson. Numele la naștere, Margaret Hilda Roberts. S-a stins din viață la 8 aprilie 2013, la Londra.

A urmat școala de fete din Kesteven (1936-1943). Începând cu 1944, a studiat chimia la Colegiul Somerville, Oxford. Între 1950 și 1954 urmează cursuri la Școala Orășenească de Drept.

După absolvirea colegiului, în 1947, a lucrat timp de patru ani în calitate de chimist cercetător pentru compania „British Xylonite", apoi pentru „J. Lyons and Co". Din 1954 a profesat ca avocat, specializându-se în dreptul fiscal.

Din perioadă de studenție, Margaret Thatcher este activă în politică, devenind una dintre primele femei care a fost președintă a Asociației Conservatoare a Universității din Oxford.

A fost aleasă deputat în Parlamentul Finchley în 1959. E. Heath, prim-ministru al Marii Britanii (1970-1974), a numit-o secretar de stat pentru educație și știință (1970-1974). În 1975 l-a învins pe acesta la alegerile pentru conducerea Partidului Conservator. Devine lider al opoziției și prima femeie care a condus un important partid politic britanic. În 1979 Partidul Conservator a câștigat alegerile generale, iar Thatcher a devenit prim-ministru, având cel mai lung mandat din istoria statului britanic (1979-1990). În timpul mandatului său au fost introduse programe economice menite să accelereze evoluția economiei britanice. În această perioadă, Margaret Thatcher s-a angajat într-un program ambițios de privatizare a industriilor deținute de stat și a serviciilor publice, inclusiv cel aerospațial, televiziune și radio, gaz, electricitate și apă. Filozofia ei politică prevedea o mai mare libertate individuală, reducerea puterii și a influenței sindicatelor. Politica și stilul de conducere al acesteia au devenit cunoscute sub numele de „thatcherism".

Popularitatea prim-ministrului din primii ani de mandat a scăzut pe fundalul recesiunii și al șomajului în creștere. Însă victoria în războiul Falkland din 1982 și refacerea economiei au dus din nou la creșterea susținerii care i se acordă și la realegerea ei decisivă pentru al doilea mandat (în 1983). A supraviețuit unei tentative de asasinat din partea IRA (Irish Republican Army) în 1984 și a obținut victorie politică împotriva Uniunii Naționale. În 1986 Margaret Thatcher a supravegheat dereglementarea piețelor financiare din Regatul Unit. Măsurile întreprinse i-au permis Londrei să devină unul dintre cele mai mari centre financiare din lume, iar economiei britanice să cunoască o ascensiune uriașă. A introdus politici stricte de imigrație și a avut o abordare dură față de violența din stradă și de grevele sindicale.

A stabilit o relație strânsă cu președintele american R. Reagan și cu liderul sovietic M. Gorbaciov, contribuind astfel la încheierea Războiului Rece (1991). S-a opus și a criticat dur comunismul, susținând activ reunificarea Germaniei. A fost deseori condamnată pentru opoziția sa față de sancțiunile împotriva apartheidului din Africa de Sud.

Din cauza politicii și stilului de conducere fără compromisuri a fost numită „Doamna de Fier".

În 1987 a fost releasă pentru un al treilea mandat. În 1989 au apărut însă tensiuni interne, în urma politicii sale care a condus la revolte și dezordine publică în Marea Britanie. Introducerea controversatei taxe comunitare (cunoscută și sub denumirea de „taxa de votare"), opiniile și atitudinea ei din ce în ce mai ostilă față de integrarea europeană nu au fost împărtășite de membrii cabinetului. Margaret Thatcher a început să piardă sprijinul partidului său proeuropean, care s-a divizat, iar mai mulți miniștri au părăsit cabinetul. În 1990 a fost forțată să demisioneze, fiind succedată de J. Major, cancelar în domeniul finanțelor.

În perioada următoare a continuat să influențeze politica internă a Partidului Conservator, rămânând membru al Parlamentului până la alegerile din 1992.

După ce s-a retras din Camera Comunelor în 1992, a primit o funcție onorifică pe viață în Camera Lorzilor, grație notorietății sale ca Baroneasa Thatcher (de Kesteven, comitatul Lincolnshire).

Despre experiența de lider mondial și de femeie pionier în domeniul politicii a scris două cărți: „The Downing Street Years" (1993) și „The Path to Power" (1995). În 2002 a publicat și cartea „Statecraft", în care și-a expus părerile privind politica internațională.

Timp de 12 ani a călătorit în întreaga lume, în special în SUA și Asia, ținând discursuri și participând la diferite evenimente caritabile. A înființat Fundația „Thatcher" (1991), pentru a sprijini libertatea economică și politică la nivel mondial, în special în țările din Europa Centrală și de Est.

În calitate de prim-ministru, a primit distincții onorifice: „Bursa de Onoare a Institutului Regal de Chimie" (1979) și „Membru al Societății Regale" (1983). În 1990 a fost numită membru al Ordinului de Merit de către Regina Elisabeta a II-a. În 1995 a devenit membru al Ordinului Jartierei (cel mai înalt ordin cavaleresc britanic).

În 2006 a fost desemnată patroană a Fundației „Heritage", unde a înființat Centrul Margaret Thatcher pentru Libertate. În 1998 a primit Premiul „R. Reagan" pentru libertate de la Fundația Prezidențială „Reagan". În 2007, în holul Parlamentului Marii Britanii, a fost instalată statuia ei de bronz (de 2,24 metri).

În 1999 publicația „Time" a considerat-o drept unul dintre cei mai importanți 100 de oameni ai secolului al XX-lea. Compania BBC a clasat-o prima în lista celor „100 cei mai mari britanici" (2002), compania Scottish Widows a declarat-o cea mai influentă femeie din ultimii 200 de ani (2015), iar în 2016 a ocupat primul loc în clasamentul „Woman's Hour Power" realizat de BBC Radio 4, în care au fost incluse persoane care, în ultimii 70 de ani, au avut cel mai mare impact asupra vieții femeilor. În 2020 „Time" a inclus numele ei pe lista celor 100 de femei ale anului.

Devenind simbolul unei epoci în istoria Marii Britanii, a inspirat ecranizarea „Doamna de Fier" („The Iron Lady", 2011), un film artistic de succes realizat în baza biografiei lui Margaret Thatcher.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 212-213; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 321.

Bibliografie selectivă:

Mantel, Hilary. The Assassination of Margaret Thatcher and Other Stories / Hilary Mantel. – London : Fourth Estate, 2015. – 288, [2] p. – ISBN 978-0-00-757919-8.

****Moore**, **Charles**. Margaret Thatcher: The authorized biography. Vol. 2. Everything she wants / Charles Moore. – [S. l.] : Allen Lane, 2015. – 821 p. – ISBN 978-071-399-288-5.

Rec.: Stothard, Peter. A wave and a smile : the middle part of Margaret Thatcher's life : her friends and chosen biographer joust gently over the Britain she left behind // TLS (The Times Literary Supplement). – 2015. – Nr 5876. – P. 3-5.

***

Денискина, В. Я. Политический портрет М. Тэтчер : научно-аналитический обзор / В. Я. Денискина. – Москва : АН СССР, 1991. – 77 p.

Попов, Виктор Иванович. Маргарет Тэтчер: человек и политик: взгляд советского дипломата. – Москва : Прогресс, 1991. – 440 p. – ISBN 5-01-002535-3.

***

Dumitrescu, Doru. Thatcher Margaret Hilda-Roberts, baroneasă de Kesteven // Personaje și personalități ale istoriei : dicționar enciclopedic / Doru Dumitrescu, Mihai Manea. – București : Editura Didactică și Pedagogică, 2009. – P. 830-831. – ISBN 978-973-30-3400-1.

Margaret Thatcher : [fișier biografic] // Enciclopedia concisă Britanica / proiect editorial: Dan Vidrașcu. – București : Litera, 2009. – P. 2266. – ISBN 978-973-675-553-8.

Margaret Thatcher : [fișier biografic] // Enciclopedie de istorie universală : evenimente și protagoniști. – București : All Educational, 2003. – P. 1220. – ISBN 973-684-560-5.

Margaret Thatcher : [fișier biografic] // Personalități care au schimbat istoria lumii : de la Primul Război Mondial până în prezent. – București : Enciclopedia RAO, 2004. – P. 280-283. – ISBN 978-973-7932-42-0.

Margaret Thatcher, **ulterior Baroneasă Thatcher (de Kesteven)** : [fișier biografic] // Enciclopedia Universală Britanica. Vol. 15 / proiect editorial: Dan Vidrașcu. – București : Litera, 2010. – P. 194. – ISBN 978-973-475-761-7.

Thatcher, Margaret : [fișier biografic] // Enciclopedia de diplomație / coordonator: Dan Dungaciu. – București : Rao Distribuție, 2019. – 672 p. – ISBN 978-606-006-260-8.

Tatiana Gruşco

Mihai COȘCODAN
1940-2016

Geograf, doctor în geografie, conferențiar universitar, diplomat, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, semnatar al Declarației de Independență, Cavaler al „Ordinului Republicii".

S-a născut la 17 octombrie 1940, în s. Năpădeni, rn. Ungheni, în familia lui Teodosie și a Pulheriei (Profira) Coșcodan. A decedat la 29 aprilie 2016, la Chișinău.

Primele studii (șapte clase) le face la școala din satul natal (1947-1954), pe care o absolvă cu mențiune, apoi își continuă studiile la Școala pedagogică (Școala normală) din Călărași (1954-1958), pe care, de asemenea, o absolvă cu mențiune. Între 1958 și 1963 a studiat la Facultatea de Științe ale Naturii și Geografie a Institutului Pedagogic de Stat „T. Șevcenko" din Tiraspol (din mai 1992, Universitatea de Stat din Tiraspol (UST) cu sediul la Chișinău; din 2022, absorbită de Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă" din Chișinău).

Devine doctorand (1967-1970) la Universitatea de Stat „I. Franko" din Lviv (Ucraina), Catedra de geografie fizică, specialitatea meteorologie, climatologie și agrometeorologie, iar în 1971, după susținerea tezei, i se conferă gradul științific de doctor în științe geografice. Din 1974 este conferențiar universitar. În 1987 face studii postdoctorale la Facultatea de Geografie a Universității de Stat „M. Lomonosov" din Moscova.

Activitatea sa didactică este strâns legată de Institutul Pedagogic de Stat din Tiraspol, unde în 1963 este angajat în calitate de lector universitar la Catedra geografie fizică generală, Facultatea de Geografie. În același an a fost înrolat în serviciul militar pentru doi ani (1963-1965), după care își continuă activitatea în cadrul Catedrei de geografie fizică generală și cartografie în calitate de asistent (1965-1967). După încheierea studiilor doctorale, este lector (1970-1972), apoi șef interimar al catedrei (1971), lector superior (1972-1974), șef de catedră ales prin concurs (1972). În 1974-1992 este conferențiar universitar, iar în perioada 1977-1987 decanul Facultății de Geografie. În 1987 devine rector al UST, post ocupat până în anul 1992.

Mihai Coșcodan este parte din istoria renașterii naționale, încadrându-se, la începutul anilor '90, în mișcarea de eliberare națională. În iulie 1992, în urma declanșării conflictului militar de către forțele separatiste, a propus păstrarea UST în subordinea Ministerului Educației din Republica Moldova și a respectat decizia Guvernului Republicii Moldova (nr. 480 din 9 iulie 1992) cu privire la evacuarea universității. Ca urmare a acestei hotărâri, a strămutat întreaga comunitate academică (personalul didactico-științific, contingentul de studenți). A demonstrat un adevărat spirit patriotic și eroic, asigurând funcționalitatea instituției în condiții extrem de grele. Universitatea reușește să activeze în ritm stabil, fiind ajutată de conducerea Republicii Moldova și de universitățile și centrele științifice din Chișinău. Datorită implicării sale, Colegiul de Medicină din Bender a fost evacuat la Ungheni.

A fost viceprim-ministru în două guverne ale Republicii Moldova (1992-1994); Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Moldova în Republica Bulgaria, Republica Macedonia și Republica Serbia (1994-1998).

După revenire din misiune diplomatică, este angajat timp de un an în calitate de conferențiar universitar la Catedra de geografie fizică generală la Facultatea de Geografie din cadrul UST cu sediul la Chișinău. A mai activat în funcție de prorector la Universitatea de Studii Umanistice (1999-2000) și de vicerector la Universitatea Liberă Internațională din Moldova (2000-2002).

În 2002 se angajează la Universitatea de Stat din Moldova (USM) în calitate de conferențiar universitar, la Catedra de economie generală și relații economice internaționale. În cadrul USM, a fost șef al Catedrei de științe ale solului, geologie și geografie, apoi conferențiar universitar la Facultatea de Biologie și Pedologie (2003-2013), membru al Senatului

universității (2007-2016), conferențiar universitar la Departamentul Științele Solului, Geografie, Geologie, Silvicultură și Design din cadrul Facultății de Biologie și Pedologie (2013-2016).

Organizator al manifestărilor științifice, al diferitor întruniri ale pedologilor și cercetătorilor din domenii conexe pedologiei: evenimente consacrate savantului și profesorului N. Dimo („Lecturi dimoviste"); conferință științifică dedicată geografului Gh. Năstase (2006); conferința consacrată savantului și profesorului pedolog V. Vitu (2009). Este parte a echipei proiectului internațional „Îmbunătățirea învățământului în domeniul managementul mediului" (2009-2012).

Interesat de domeniul microclimei, climatologiei, meteorologiei, geografiei fizice generale, publică mai multe lucrări, dintre care suporturi de curs pentru specialitatea geografie: „Geografia fizică generală" (coautor, 2004) și „Meteorologie și climatologie" (2007) și pentru specialitatea meteorologie: „Meteorologie și climatologie" (coautor, 2015).

Membru al Consiliului de experți în ecologie și geografie la Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare (2012-2016).

La alegerile legislative din 1990 devine membru al primului Parlament al Republicii Moldova (1990-1992), semnatar al Declarației de Independență.

Distins cu Insigna „Eminent al învățământului public din RSS Moldovenească" (1980); cu Medalia „Meritul Civic" (1996); cu Ordinul „Madarski Konnik" de gradul I al Republicii Bulgaria (1988). În 2011 a fost decorat cu înalta distincție de stat „Ordinul Republicii".

În semn de înaltă prețuire a activității de cercetare a profesorului și savantului, la USM, în 2016, a fost inaugurată Aula „Mihai Coșcodan", iar în 2020 Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare" din cadrul acestei instituții a dedicat Atelierul de științe ale naturii și exacte memoriei acestuia.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 326.

Bibliografie selectivă:

Coșcodan, Mihai. Meteorologie și climatologie / Mihai Coșcodan, Maria Nedealcov ; Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Biologie și Pedologie, Departamentul Științe ale Solului, Geografie, Geologie, Silvicultură și Design. – Chișinău : CEP USM, 2015. – 215 p. – ISBN 978-9975-71-629-1.

Mediul geografic al Republicii Moldova : [în vol.]. Vol. 1 : Resursele naturale / Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale al Republicii Moldova ; autori coordonatori: Constantin Mihailescu, Vitalie Sochircă…, Mihai Coșcodan [et al.]. – Chișinău : Știința, 2006. – 184 p. – ISBN 978-9975-67-585-7. – ISBN 978-9975-67-600-7.

***

Рошкован, Думитру. Практикум по общей физической географии / Думитру Рошкован, Михай Кошкодан, Юлия Кожокару. – Chișinău : Издательско-полиграфический Центр Молдавского Государственного университета, 2004. – 288 p. – ISBN 9975-70-371-2.

***

Coșcodan, Mihai. Evoluția produselor intelectuale și a indicatorilor demografici / Mihai Coșcodan, Silvestru Maximilian // Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria Științe chimico-biologice / Universitatea de Stat din Moldova ; redactor-șef: Gheorghe Rusnac. – CEP USM, 2005. – P. 442-445. – ISSN 1811-2617.

Coșcodan, Mihai. Prima femeie academician din Republica Moldova / Mihai Coșcodan // Akademos. – 2010. – Nr 4 (19). – P. 165. – ISSN 1857-0461.

Coșcodan, Mihai. Rolul reliefului Republicii Moldova în repartizarea resurselor termice / Mihai Coșcodan, Nicolae Boboc, Ilie Boian // Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria Științe socioumanistice. Vol. 2 / Universitatea de Stat din Moldova ; redactor-șef: Gheorghe Rusnac. – CEP USM, 2003. – P. 51-55. – ISBN 9975-70-295-3.

Coșcodan, Mihai. Schimbările de climă posibile și regimul temperaturilor extreme din perioada rece a anului pe teritoriul Republicii Moldova / Mihai Coșcodan, Maria Nedealcov, Mihail Daradur // Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria Științe chimico-biologice / Universitatea de Stat din Moldova ; redactor-șef: Gheorghe Rusnac. – Chișinău : CEP USM, 2005. – P. 446-449. – ISSN 1811-2617.

Coșcodan, Mihai. Un exemplu demn de urmat / Mihai Coșcodan // Tatiana Constantinov – prima femeie academician din Republica Moldova : [biobibliografie] / Academia de Științe a Moldovei ; Institutul de Ecologie și Geografie ; alcătuitori: Maria Nedealcov, Ghenadii Sîrodoev, Maria Sandu [et al.]. – Chișinău : Institutul de Ecologie și Geografie, 2009. – P. 54-56. – ISBN 978-9975-9642-8-9.

Coșcodan, Mihai. Unele aspecte ale modificării climei re-

gionale în contextul încălzirii globale / Mihai Coşcodan // Conferinţa ştiinţifică internaţională cu genericul „Învăţământul superior şi cercetarea – piloni ai societăţii bazate pe cunoaştere" dedicată jubileului de 60 ani ai Universităţii de Stat din Moldova, 28 septembrie 2006 : Ştiinţe reale : Rezumatele comunicărilor / comitetul de organizare: Gheorghe Rusnac, Petru Gaugaş, Petru Chetruş [et al.]. – Chişinău : Universitatea de Stat din Moldova, 2006. – P 227-228. – ISBN 978-9975-70-670-4.

Evaluarea condiţiilor agrometeorologice de formare a productivităţii de floarea-soarelui / Tatiana Constantinov, Mihai Coşcodan, Rodica Cojocari [et al.] // Analele Ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova. Seria Ştiinţe chimico-biologice / Universitatea de Stat din Moldova ; redactor-şef: Gheorghe Rusnac. – Ed. jubiliară. – Chişinău : CEP USM, 2006. – P. 356-360. – ISSN 1811-2617. – ISBN 978-9975-70-653-7.

Modernizarea metodologiei de formare continuă a specialiştilor în geografie din învăţământul universitar şi postuniversitar prin aplicarea rezultatelor cercetărilor ştiinţifice / Mihail Coşcodan, Lazăr Chirică, Nina Volontir [et al.] // Studia Universitatis. Seria Ştiinţe ale naturii. – 2008. – Nr 2 (12). – P. 73-74. – ISSN 1857-1735.

Tendinţa de modificare a indicilor regimului eolian pe teritoriul Republicii Moldova / Tatiana Constantinov, Maria Nedealcov, Mihai Coşcodan [et al.] // Analele Ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova. Seria Ştiinţe chimico-biologice / Universitatea de Stat din Moldova ; redactor-şef: Gheorghe Rusnac. – Ed. jubiliară. – Chişinău : CEP USM, 2006. – P. 361-364. – ISSN 1811-2617. – ISBN 978-9975-70-653-7.

***

Mihai Coşcodan : **In memoriam** / coordonator: Vitalie Sochircă. – Chişinău : Pontos, 2020. – 214 p. – ISBN 978-9975-72-518-7.

***

Catedra de geografie generală : [cu referire la Mihai Coşcodan, şef catedră (1973-1980)] // Universitatea de Stat din Tiraspol la 90 de ani : prin istorie, cu demnitate, spre succes! / colectiv de autori: Mitrofan Cioban, Liubomir Chiriac, Dumitru Cozma [et al.]. – Chişinău : [S. n.], 2020. – P. 200-220. – ISBN 978-9975-76-310-3.

Coşcodan Mihai, membru al Comisiei pentru probleme ecologice : [deputat (1990-1992) în Primul Parlament al Republicii Moldova] // Parlamentul Independenţei. – Chişinău : [S. n.], 2010. – P. 415.

Coşcodan Mihai, viceprimministru al Republicii Moldova în perioada 30 august 1992 – 5 aprilie 1994 // Oamenii Moldovei. Vol. 1 : Preşedinţii. Primminiştrii. Preşedinţii Parlamentului. Miniştrii. Deputaţii : (1991-2017). – Chişinău : [S. n.], 2017. – P. 51. – ISBN 978-9975-53-865-7. – ISBN 978-9975-53-866-4.

File din biografiile directorilor şi rectorilor universităţii : [cu referire la Mihai Coşcodan, rector (1987-1992) al Universităţii de Stat din Tiraspol] // Universitatea de Stat din Tiraspol la 90 de ani : prin istorie, cu demnitate, spre succes! / colectiv de autori: Mitrofan Cioban, Liubomir Chiriac, Dumitru Cozma [et al.]. – Chişinău : [S. n.], 2020. – P. 36-37. – ISBN 978-9975-76-310-3.

Nedealcov, Maria. Preocupări ştiinţifice ale profesorului şi savantului Mihai Coşcodan / Maria Nedealcov, Vitalie Sochircă, Ilie Boian // Conferinţa ştiinţifică naţională cu participare internaţională „Integrare prin cercetare şi inovare. Ştiinţe ale naturii şi exacte", 10-11 noiembrie 2020, Chişinău : Rezumatele comunicărilor / Universitatea de Stat din Moldova ; Institutul de Cercetare şi Inovare ; comitetul ştiinţific: Gheorghe Ciocanu [et al.]. – Chişinău : CEP USM, 2020. – P. 5-8. – ISBN 978-9975-152-48-8. – ISBN 978-9975-152-50-1.

Prepeliţă, Corneliu. Mihai Coşcodan – personalitate notorie, om de ştiinţă şi poilitician / Corneliu Prepeliţă // Unghenenii deputaţi ai independenţei / Corneliu Prepeliţă. – Chişinău : Lexon-Prim, 2021. – P. 26-39. – ISBN 978-9975-3502-4-2.

Rusnac, Gheorghe. Catedra ştiinţe ale solului, geologie şi geografie : [cu referire la Mihai Coşcodan, şef catedră] / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma // Universitatea de Stat din Moldova : (1996-2006). Vol. 2 / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chişinău : CEP USM, 2006. – P. 79-88. – ISBN 978-9975-70-021-4. – ISBN 978-9975-70-022-1.

Sochircă, Vitalie. Omagiu pentru doi mari geografi din Republica Moldova – Mihai Coşcodan şi Sezont Ciubară / Vitalie Sochircă // Cercetarea istoriei şi patrimoniului cultural local în contextul dezvoltării durabile a societăţii : In honorem Nicolae Chicuş / Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă din Chişinău ; coordonatori: Larisa Noroc, Valentina Ursu. – Chişinău : [S. n.], 2021. – P. 239-245. – ISBN 978-9975-46-574-8.

Ţopa, Tudor. Năpădeni, r-nul Ungheni : [conţine informaţie despre Mihai Coşcodan, descendent din Năpădeni] / Tudor Ţopa // Localităţile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 9 : N-O. – Chişinău : Draghiştea, 2009. – P. 63-74. – ISBN 978-9975-9700-3-7. – ISBN 978-9975-9895-0-3.

Elena Barbos-Balinschi

Alexandru ROSETTI
1895-1990

Lingvist și filolog român, memorialist, editor, istoric al limbii române, doctor în litere, profesor universitar, membru titular al Academiei Române.

Alexandru Rosetti a fost patronul spiritual al școlii românești de lingvistică.

S-a născut la 20 octombrie 1895, la București. A decedat la 27 februarie 1990, la București.

Descendent al familiei princiare Rosetti, fiul lui Petre Rosetti Bălănescu, avocat și moșier, și al Zoei (născută Cornescu), fiica lui C. C. Cornescu (autorul cărții „Manualul vânătorului"). A urmat școala primară la Câmpulung Muscel, apoi Liceul „Gh. Lazăr" din București (1906-1914). A studiat la Facultatea de Litere și Filozofie din cadrul Universității din București (1914-1920). Declanșarea Primului Război Mondial l-a făcut să-și întrerupă studiile. Trimis pe front, a fost rănit in 1917, în timpul bătăliei de la Mărășești (1917). La absolvirea facultății, în 1920, a publicat prima sa lucrare „Colindele religioase la români" (1920).

Și-a continuat formarea în Franța, fiind bursier între anii 1920 și 1928. A studiat mai întâi la École Pratique des Hautes Études, apoi a mers la Sorbona, depunând aici în 1926 două teze: una despre fonetica românească din secolul al XVI-lea, iar alta despre literele românești de la sfârșitul secolului al XVI-lea și începutul secolului al XVII-lea, în baza arhivelor Bistriței. Și-a susținut doctoratul cu teza „Recherches sur la phonétique du roumain au XVI-e siècle", distinsă cu Premiul „Bibesco" al Societății de Lingvistică din Paris (1927).

După revenirea în țară, a desfășurat o impresionantă activitate didactică la Universitatea din București, unde a inaugurat cursuri de fonetică și a înființat un laborator de fonetică experimentală (1928). A fost numit conferențiar de fonetică generală și experimentală la catedra cu același nume. Împreună cu Al. Graur, a făcut cea dintâi prezentare sistematică a fonologiei limbii române, în lucrarea „Esquisse d'une phonologie du roumain" (1938). Din 1931 a fost profesor la Catedra de limbă română a Facultății de Litere și Filozofie din București (1932-1965). În anii 1945-1946 a ocupat funcția de decan și în 1946-1949 pe cea de rector al universității. În perioada stalinismului, din cauza viziunilor sale liberale, a fost exclus din universitate (1951-1954).

În 1961-1970 a înființat și a dezvoltat Centrul de cercetări fonetice și dalectologice al Academiei Române, al cărui director a fost. Acesta va deveni ulterior institut în urma solicitării lui Alexandru Rosetti, iar în 1994 va primi numele întemeietorului său.

A fost director și redactor la un șir de publicații de specialitate, printre care „Bulletin Linguistique" (1933), pe care a condus-o până în 1948, al Editurii „Cultura Națională" (1930-1935), al Editurii Fundațiilor Regale (1933-1945); redactor responsabil al revistelor de specialitate: „Studii și cercetări lingvistice" (1957-1961), „Cahiers de Linguistique Theorique et Appliquée" (din 1962), „Revue Roumaine de Linguistique" (din 1964), „Fonetică și dialectologie" (1958-1971).

S-a ocupat de editarea operei complete a unui șir de scriitori din diferite epoci: M. Costin, I. Neculce, Gr. Ureche, G. Călinescu, L. Blaga, G. Bacovia, I. L. Caragiale. A inițiat și a publicat primele ediții critice ale operelor lui B. P. Hașdeu, Al. Odobescu, I. Heliade Rădulescu, N. Bălcescu.

A scris mai multe studii monografice de referință consacrate istoriei limbii române, apărute între 1932 și 1969. Este autorul lucrărilor „Cronicarii români" (1944) și „Schiță de istorie socială a limbii române" (1975). Este coautor al tratatului monumental „Istoria limbii române literare. De la origini până la începutul secolului al XIX-lea" (1961) și autor al „Istoriei limbii române. De la origini până în secolul al XVII-lea" (ediția a III-a, definitivă, apare în 1986); autor al altor importante studii consacrate limbii române lite-

rare, lingvisticii generale, literaturii române și folclorului.

Cunoscut și ca memorialist, a publicat: „Note din Grecia" (1938), „Diverse" (1962), „Cartea albă" (1968), „Călătorii și portrete" (1977), „Note din Grecia, India, Israel. Diverse. Cartea albă" (1970) ș.a. A mai scris eseuri despre literatura franceză. Și-a publicat cercetările și în Occident, în special în Franța și Danemarca. Membru titular al Academiei Române (1948). Între 1968 și 1974 a fost președinte al Secției de științe filologice, literatură și arte a Academiei Române.

Membru corespondent al Academiei Suedeze de Belle-Arte, Istorie și Antichități; membru al Academiei Iugoslave de Științe și Arte din Zagreb. A făcut parte din diferite asociații de profil: Asociația Internațională de Științe Fonetice, Biroul Societății Internaționale de Științe Fonetice, Comitetul Internațional al Slaviștilor.

I-a fost decernat titlul de doctor honoris causa al universităților din Aix-en-Provence, Lyon și Montpellier și distincția de Om de știință emerit (1965).

Laureat al Premiului de Stat (1962); laureat al Premiului Internațional „Herder", Viena (1980).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 327-328.

Bibliografie selectivă:

Rosetti, **Alexandru**. Actele celui de-al XII-lea Congres internațional de lingvistică și filologie romanică. Vol. 1 / Alexandru Rosetti. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1970. – 1155 p.

Rosetti, **Alexandru**. Călătorii si portrete : Note din Grecia, India, Israel, S.U.A., Albania ; Diverse ; Cartea Albă / Alexandru Rosetti. – București : Sport Turism, 1977. – 294 p.

Rosetti, **Alexandru**. Curs de fonetică general : cu 26 de figuri în text / Alexandru Rosetti. – București : Editura Casei Școalelor, 1930. – 124 p. – (Colecția Cicerone Florian).

Rosetti, **Alexandru**. Études de linguistique générale / Alexandru Rosetti. – București : Univers, 1983. – 512 p.

Rosetti, **Alexandru**. Istoria literaturii române. Vol. 1 : Folclorul. Literatura romana în perioada feudală / Alexandru Rosetti. – București : Editura Academiei Republicii Populare Române, 1964. – 808 p.

Rosetti, **Alexandru**. Istoria limbii române. Vol. 1 : Limba latină / Alexandru Rosetti. – Ed. a 4-a, revăzută și adăugită. – București : Editura Științifică, 1964. – 224 p.

Rosetti, **Alexandru**. Istoria limbii române. Vol. 2 : Limbile balcanice / Alexandru Rosetti. – Ed. a 4-a, revăzută și adăugită. – București : Editura Științifică, 1964. – 146 p.

Rosetti, **Alexandru**. Note din Grecia. Diverse / Alexandru Rosetti. – București : Editura pentru Literatură, 1967. – 207 p.

***

Corespondență lui G. Călinescu cu Al. Rosetti : (1935-1951) / ediție îngrijită, cu prefață, note și indice de Alexandru Rosetti. – București : Editura Eminescu, 1977. – 286 p.

Omagiu lui Alexandru Rosetti la 70 de ani. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1965. – 1049 p.

***

****Cioculescu**, Șerban. Amintiri : [cu referire la Al. Rosetti] / Șerban Cioculescu. – București : Editura Eminescu, 1975. – P. 269-272.

Mărănduc, **Cătălina**. Rosetti Alexandru / Cătălina Mărănduc // Dicționar de scriitori români / Cătălina Mărănduc. – București : Lucman, 2007. – P. 382-383. – ISBN 978-973-723-224-3.

Râpeanu, **Valeriu**. Mircea Eliade și boierul Alexandru Rosetti / Valeriu Râpeanu // Curierul național magazin. – 1993. – 22-28 mar. – P. 6.

Rusu, **Dorina N**. Rosetti Alexandru / Dorina N. Rusu // Membrii Academiei Române. 1866/2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică, 2003. – P. 728-729. – ISBN 973-27-1051-9. – ISBN 973-45-0466-5.

****Sasu**, **Aurel**. Rosetti Alexandru // Dicționarul biografic al literaturii române. Vol. 2 / Aurel Sasu. – Pitești : Paralela 45, 2004. – P. 489-90. – ISBN 973-697-758-7.

Țarălungă, **Ecaterina**. Rosetti Alexandru / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 681. – ISBN 978-606-600-246-2.

Zaciu, **Mircea**. Rosetti Alexandru / Mircea Zaciu // Dicționarul scriitorilor români : R-Z / Mircea Zaciu. – București : Albatros, 2002. – P. 95-97. – ISBN 973-24-0898-7. – ISBN 973-24-0979-7. – ISBN 973-577-165-9. – ISBN 973-9155-52-9.

Maria S. Ciobanu

UNIVERSITATEA DE STAT DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE „NICOLAE TESTEMIȚANU" DIN REPUBLICA MOLDOVA 1945

Este singura instituție publică de învățământ superior din Republica Moldova care, în conformitate cu exigențele europene, are drept scop formarea medicilor și farmaciștilor. Constituie principalul centru științific și științifico-didactic în domeniul medical și farmaceutic din Republica Moldova. Fondatorul instituției este Ministerul Sănătății.

Universitatea este succesoarea Institutului de Stat de Medicină din Chișinău (ISMC). Institutul și-a început activitatea la 20 octombrie 1945, în baza Institutului de Medicină din Kislovodsk, evacuat și transferat la Chișinău, cu o singură facultate, cea de Medicină Generală. Ulterior, au fost create mai multe facultăți: în 1954 Facultatea de Pediatrie; în 1959 Facultatea de Stomatologie; în 1963 Facultatea de Medicină Preventivă, iar în anul 1964 Facultatea de Farmacie. În 1962 a fost inaugurată Facultatea de Perfecționare a Medicilor. Pentru desfășurarea activității științifice, în același an, a fost creat Laboratorul central de cercetări științifice.

În 1965 instituția a fost calificată ca fiind de categoria I, fapt ce i-a permis să se mențină în topul primelor patru instituții de profil (după Moscova, Leningrad și Kiev), din cele 87 existente în URSS. Începând cu 1967, instituția a introdus internatura, care presupunea perfecționarea absolvenților la specialitatea aleasă pe parcursul unui an.

În anii 1960 Nicolae Testemițanu, rector al ISMC (1959-1963) și ministru al ocrotirii sănătății al RSS Moldovenești (1963–1968), a fost acuzat de manifestări naționaliste, de promovare a cadrelor naționale, de introducerea limbii române în activitatea didactică, ulterior fiind persecutat ideologic și nedreptățit de autorități.

În 1990, ISMC i s-a conferit numele profesorului universitar Nicolae Testemițanu, savant, organizator al ocrotirii sănătății. La 28 iulie 1991, instituția a fost reorganizată în Universitatea de Stat de Medicină „Nicolae Testemițeanu", iar la 18 decembrie 1996, prin Hotărârea Guvernului nr. 705, în conformitate cu structura și obligațiunile ei, a fost denumită Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie (USMF) „Nicolae Testemițanu" din Republica Moldova.

În 1992 se trece la o treaptă superioară de formare a viitorilor specialiști, și anume, studiile prin rezidențiat, fapt pentru care, în anul 2000, se deschide Facultatea de Rezidențiat și Secundariat Clinic. În decembrie 2005 o comisie a Conferinței Internaționale a Decanilor Facultății de Medicină de Expresie Franceză a evaluat cu apreciere pozitivă Facultatea de Medicină Generală.

Pe lângă studenții autohtoni și cei din republicile fostei URSS, la USMF își fac studiile și cetățeni din alte țări: România, Italia, Siria, Sudan, Turcia, Israel, Palestina, Iordan, India, Maroc, SUA ș.a. Primii studenți străini au fost înmatriculați la USMF începând cu 1 septembrie 1990. În 2010, pentru organizarea procesului didactic în grupele anglofone și pentru documentarea cetățenilor de peste hotare, a fost fondată Facultatea de Medicină nr. 2. Echivalarea diplomelor de studii universitare, în special în Israel, a creat premise favorabile pentru îmbunătățirea imaginii și creșterea autorității Universității în Israel, Turcia, India și în alte țări. A crescut numărul de studenți originari din India, primii cinci participând la concursul de admitere în anul 2012. În iulie 2020, USMF avea 5 800 de studenți din Republica Moldova și din alte 33 de țări ale lumii, 356 de studenți doctoranzi și 1 300 de medici rezidenți. Procesul de instruire a cetățenilor străini a fost considerată o direcție strategică și o activitate prioritară pentru toate subdiviziunile USMF. Internaționalizarea procesului educațional a fost una dintre cele mai importante reforme în activitatea Universității și corespunde cerințelor Federației Mondiale pentru Educație Medicală și ale altor structuri internaționale.

Internaționalizarea a fost considerată un obiectiv de care depinde în mare măsură viitorul instituției. Universitatea este lider printre instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova în privința instruirii cetățenilor din alte țări. În 2023 a fost inițiată evaluarea integrală a tezelor de licență și a lucrărilor de absolvire a studenților și masteranzilor de la toate programele de studii.

Pe parcursul anilor, 50 de studenți s-au învrednicit de titlul Maestru în sport, 946 au devenit candidați în maeștri și sportivi de primă categorie, 150 au devenit campioni ai Moldovei, câștigători la diferite competiții, turnee de valoare. Echipa de armwrestling a USMF a fost numărul unu în clasamentele pe echipe la campionatele naționale în anii 2017-2020.

Pentru dezvoltarea abilităților practice și de cercetare ale cadrelor medicale și farmaceutice, sub egida Universității au fost instituite: Clinica Universitară de Asistență Medicală Primară; Clinica Stomatologică Universitară; Centrul Stomatologic Universitar; Farmacia Universitară, devenită, ulterior, Centrul Farmaceutic Universitar „V. Procopișin"; Centrul Științific de Cultivare a Plantelor Medicinale; Centrul de Medicină Tradițională Chineză; Centrul Universitar de Simulare în Instruirea Medicală; Centrul Universitar de Reabilitare Medicală ș.a. Pentru testarea cunoștințelor teoretice ale studenților prin intermediul tehnologiilor informaționale moderne, în anul 2017 a fost creat Centrul de Evaluare Academică. Un an mai târziu, a fost deschis Centrul de Consiliere Psihologică și Ghidare în Carieră, ce vine să ofere suport studenților în integrarea academică.

În aceste structuri universitare își desfășoară activitatea didactică, clinică și științifică 1 150 de salariați, inclusiv 514 de doctori în științe, 157 de doctori habilitați în științe, șapte membri titulari, șapte membri corespondenți și de onoare ai Academiei de Științe a Moldovei. La această componentă a resurselor umane se mai adaugă și cei 6 476 de studenți și 1 339 de medici rezidenți din Republica Moldova și din alte 38 de țări.

Între anii 1945 și 2024 au fost pregătiți circa 50 de mii de absolvenți, medici și farmaciști, au fost susținute peste 1 500 de teze de doctor în științe și circa 250 teze de doctor habilitat în științe medicale.

Procesul de instruire și de activitate științifică este asigurat în patru limbi: română, rusă, engleză și franceză. Instruirea cadrelor științifico-didactice se efectuează în baza programelor racordate la standardele europene, utilizându-se forme interactive, programe virtuale, telemedicina, instruirea la distanță etc.

În comparație cu alte instituții de învățământ superior din Republica Moldova, toți studenții USMF sunt instruiți la Școala auto, obținând în final permis de conducători auto de categoria B (B1). Conceptul de deschidere a Școlii auto îi aparține academicianului I. Ababii.

În 2020-2023 rezultatele științifice au fost valorificate prin obținerea a 598 de obiecte de proprietate intelectuală, inclusiv 81 de brevete de invenție, 99 de certificate cu drept de autor, 418 certificate de inovator, implementate în activitatea științifico-didactică și practică. În cadrul a 40 de expoziții și saloane internaționale și naționale, cercetătorii USMF au obținut: 343 de medalii, inclusiv 178 de aur, 96 de argint și 69 de bronz. Au fost organizate 70 de evenimente și publicate circa 800 de articole științifice în reviste naționale și internaționale, inclusiv cu factor de impact.

În ianuarie 2007, USMF a fost înregistrată ca instituție publică cu termen de activitate nelimitat.

Din 2013, Universitatea funcționează în condiții de autonomie financiară, fapt ce-i oferă o mai mare libertate în gestionarea resurselor proprii, în special în dezvoltarea bazei tehnico-materiale și a patrimoniului universitar. În 2015 a fost inaugurată Aleea savanților și a medicilor iluștri, pe care se regăsesc busturile personalităților proeminente ale medicinei autohtone și ale celor care au pus bazele instruirii medicale și ale școlilor științifice în Republica Moldova.

USMF a semnat 142 de acorduri de cooperare cu instituții de profil din 22 de țări, care asigură mobilitatea academică a studenților, a medicilor rezidenți și a cadrelor științifico-didactice. La finele anului 2022, USMF a devenit membră a Societății Europene pentru Biobănci și Bioprezervare.

La baza dezvoltării universității se află o serie de strate-

gii sectoriale ce au menirea să modernizeze infrastructura instituției de învățământ superior și să o racordeze la standarde internaționale .

Universitatea este membră a Asociației Școlilor Medicale din Europa (2011), a Asociației Universităților Internaționale (2012), iar în anul 2013 a aderat la Asociația pentru Educație Medicală din Europa, organizația regională europeană a Federației Mondiale de Educație Medicală. Este înregistrată în Directoriul Mondial de Școli Medicale.

Începând cu anul 2009, Universitatea implementează Sistemul de Management al Calității conform standardului ISO 9001:2008 și obține, în premieră, Certificatul de calitate, care, ulterior, este confirmat anual. Este prima și unica instituție de învățământ din Republica Moldova certificată, în anul 2016, conform standardului de calitate ISO 9001:2015.

În 2007, Universității i s-a decernat distincția internațională „Calitate Europeană", în anul 2005 instituția a obținut Trofeul Organizației Mondiale de Proprietate Intelectuală, iar 2016 a obținut logoul „Excelență în Cercetare", oferit de Comisia Europeană. În anii 2014-2015 a fost implementat Sistemul Informațional de Management Universitar. Universitatea este acreditată în plan național de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (2016, 2018). În primăvara anului 2019, Universitatea a fost acreditată la nivel internațional, pentru o perioadă de cinci ani, conform standardelor Federației Mondiale pentru Educație Medicală.

Universitatea este poziționată printre cele mai bune 50 de școli de medicină din Europa din cele 250 existente. În anul 2022, USMF a fost unica instituție de învățământ superior din Republica Moldova care se regăsea în SCImago Institutions Rankings 2023. Universitatea s-a poziționat pe locul 3 898 la nivel global printre cele 4 533 de instituții de învățământ superior și pe locul 324 printre cele 439 de universități din Europa de Est incluse în clasament. În anii 2023-2024 s-a menținut pe primul loc printre universitățile din Republica Moldova în Ranking Web of Universities (Webometrics) și a urcat 31 de poziții la nivel mondial, comparativ cu datele din ianuarie 2023.

Performanțele naționale și internaționale ale instituției au fost apreciate cu Trofeul „Promotorul calității – Cristalul calității" și cu Diploma de recunoștință pentru promovarea culturii calității și pentru rezultate excelente obținute în procesul de evaluare externă a programelor de studii superioare de licență din domeniul sănătate (2019).

Pe parcursul anilor, instituția a fost condusă de directorii/rectorii I. Sorocean (1945-1948), N. Harauzov (1948-1951), L. Ganul (1951-1953), N. Starostenko (1953-1959), N. Testemițanu (1959–1963), V. Anestiadi (1963-1986), L. Cobâleanschi (1986-1994). Din decembrie 1994, cu anumite intermitențe, rector al Universității a fost academicianul I. Ababii. În perioada în care I. Ababii a deținut funcția de ministru al sănătății și protecției sociale al Republicii Moldova (2005-2008) interimatul funcției de rector a fost exercitat de N. Eșanu. Din 2019 rectorul instituției este membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei Em. Ceban.

Instituția a fost decorată cu Ordinul „Gloria Muncii" (2005) și cu „Ordinul Republicii" (2015).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 287-289; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 326-327;

Bibliografie selectivă:

Ștemberg, Marc. O pleiadă de glorie. Rectorii Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu" : (schițe biografice) / Marc Ștemberg. – Chișinău : [S. n.], 2009. – 112 p.

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu" din Republica Moldova / Gheorghe Baciu (coordonator), Ion Ababii (redactor responsabil), Olga Cernețchi [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2015. – 228 p. – ISBN 978-9975-66-474-5.

***

Prisac, Lidia. Infrastructura Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu" din Republica Moldova / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov // Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine : Conferință științifică internațională, 22-23 septembrie 2020, Chișinău / comitet științific: Liliana Condraticova (președinte) [et al.]. – Iași-Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 464-481. – ISSN 2558-894x.

Prisac, Lidia. Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie

„Nicolae Testemițanu" din Republica Moldova / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov // Istoria contemporană : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Editura USM, 2023. – P. 577. – ISBN 978-9975-62-620-0.

Xenofontov, Ion Valer. Activități extracurriculare la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu" din Republica Moldova / Ion Valer Xenofontov // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe umanistice. – 2021. – Nr 4 (144). – P. 61-71. – ISSN 1811-2668.

Xenofontov, Ion Valer. Aleea Savanților și Medicilor Iluștri: marcă identitară / Ion Valer Xenofontov // Dialogica. – 2021. – Nr 2 (mai/aug.). – P. 98-102. – E-ISSN 1857-2537.

****Xenofontov, Ion Valer**. Constituirea Institutului de Stat de Medicină din Chișinău / Ion Valer Xenofontov // Știința istoriei – formă fundamental de cunoaștere a trecutului. In honorem Ion Șișcanu – 70 / Gheorghe E. Cojocaru, Sergiu Cornea, Nicolae Enciu (coordonator). – Galați : Galați University Press, 2022. – P. 375-390.

****Xenofontov, Ion Valer**. Discurs identitar: Problema națională. Cazul Nicolae Testemițanu / Ion Valer Xenofontov, Lidia Prisac // Teme și metode de cercetare în istorie și filologie / coordonatori: Sorin Șipoș, Gabriel Moisa, Dan Octavian Cepraga, Laura Ardelean. – Cluj-Napoca : Editura Academia Română. Centrul de Studii Transilvane ; Milano : Criterion Edritice, 2022. – P. 389-407. – ISBN 978-606-038-033-7. – ISBN 978-88-32062-26-7.

Xenofontov, Ion Valer. Sănătatea publică / Ion Valer Xenofontov // Panorama postcomunismului în Republica Moldova. Vol. 2 / coordonator: Liliana Corobca. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2024. – P. 76-81. – ISBN 978-973-577-776-0.

Ion Valer Xenofontov

BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ MEDICALĂ A UNIVERSITĂȚII DE STAT DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE „NICOLAE TESTEMIȚANU" 1945

Biblioteca Științifică Medicală (BȘM) a Universității de Stat de Medicină și Farmacie (USMF) „Nicolae Testemițanu" reprezintă un centru modern de informare și documentare cu profil medical și farmaceutic, care are drept obiectiv de bază asigurarea informațională a proceselor de instruire, cercetare, formare și educare continuă a medicilor și farmaciștilor din Republica Moldova.

Istoria Bibliotecii Științifice Medicale a început la 20 octombrie 1945, odată cu constituirea Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, reprezentând o subdiviziune a acestuia. Biblioteca s-a dezvoltat în baza fondului de carte, în număr de 12 mii de volume, inclusiv Colecția de carte rară și veche „R. Koch" a Institutului de Medicină din Leningrad (Rusia), care parțial a fost evacuat în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial în Kislovodsk și a funcționat ca filială a Institutului de bază. Pe parcurs, filiala a integrat și alte instituții de învățământ medical evacuate în acest oraș, obținând statutul de Institutul de Medicină din Kislovodsk. În anul 1945 o parte din baza tehnico-materială a Institutului de Medicină din Kislovodsk, colecțiile de carte, cadrele didactice, studenții și rezidenții au fost transferați la Chișinău, în vederea formării Institutului de Stat de Medicină din Chișinău. În Hotărârea nr. 20 din 27 octombrie 1945, emisă de Colegiul Comisariatului Norodnic pentru Ocrotirea Sănătății al RSS Moldovenești Cu privire la sosirea și dislocarea Institutului de Medicină din Kislovodsk la Chișinău, se menționează: „Bibliotecii Institutului i s-a oferit local în corespundere cu cerințele înaintate".

Pe parcursul anilor, Biblioteca instituției de învățământ a fost gestionată de mai mulți manageri: N. Kramer (1945-1954), A. Kaminskaia (1954-1960), E. Bodrug-Lupașco (1960-1964), L. Trofimova (1964-1976), V. Dubina (1976-1990), E. Bolganschi (1990-2006), L. Karnaeva (2006-prezent), iar la conducerea Bibliotecii Științifice Republicane Medicale s-au aflat: I. Kasperskii (1959-1964), E. Lupașco (1964-1969), T. Chececmadze (1969-1987), N. Schițco (1988-1989), T. Baghici (1989-2005).

În anul 2005 se produce comasarea Bibliotecii USMF cu Biblioteca Științifică Republicană Medicală, formându-se Biblioteca Științifică Medicală (BȘM) a USMF.

La 1 octombrie 2024 BȘM deține un tezaur informațional de peste 870 de mii de exemplare (cărți, reviste,

teze de doctor, autoreferate, documente electronice ș.a.), în limbile română, rusă, engleză, franceză, germană ș.a. BȘM păstrează colecții personale de cărți valoroase ale somităților din domeniul medicinii: R. Koch, Vl. Kossakovski, A. Koțovski, Al. Molohov, N. Burdilă, D. Gherman, B. Perlin, V. Covaliu, D. Șcerbatiuc ș.a. O valoare bibliofilă deosebită reprezintă colecția care a aparținut medicului german R. Koch, ce cuprinde 2 638 de volume de medicină, biologie, fiziologie, istorie ș.a., dintre care 150 de exemplare sunt cărți deosebit de rare, care datează din sec. XVI-XVIII (Hipocrate, Ibn-Sina, Galenus, Paracelsus, Caelius ș.a.).

BȘM oferă acces la o multitudine de resurse informaționale electronice: baze de date, colecții de cărți și reviste electronice, biblioteci virtuale, ghiduri și protocoale clinice, resurse axate pe medicina bazată pe dovezi ș.a.

Spațiul de lectură al Bibliotecii (280 de locuri) este constituit dintr-o sală de lectură pentru deservirea beneficiarilor la cerere, două săli de lectură cu acces liber la raft, trei săli pentru lucru în grup și două centre Infomedica pentru accesul la resurse informaționale electronice de profil medical și farmaceutic. Anual sunt înregistrate peste 132 de mii de vizite ale utilizatorilor în spațiile Bibliotecii și peste 1 milion de vizite virtuale, sunt efectuate mai bine de 261 de mii de împrumuturi ale publicațiilor pentru un număr de peste 10 mii de utilizatori: studenți, rezidenți, cadre didactice, masteranzi, doctoranzi, secundari clinici, medici, asistenți medicali și alte categorii de beneficiari.

BȘM are statut de centru biblioteconomic departamental și asigură asistență metodologică de specialitate bibliotecilor medicale din rețea.

Datorită statutului de bibliotecă depozitară a Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), în structura BȘM se află Centrul de Informare și Documentare al OMS, misiunea căruia constă în asigurarea accesului comunității medicale din Republica Moldova la informațiile emise de OMS.

Totodată, în cadrul BȘM funcționează Centrul de Informare Europeană (CIE), creat în baza acordului de colaborare între USMF și Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova, cu scopul de a promova valorile europene și de a asigura accesul utilizatorilor la informații privind istoricul, instituțiile, valorile, politicile și programele Uniunii Europene. În structura funcțională a Bibliotecii se regăsește și Centrul de Scriere Academică, care are drept scop formarea culturii științifice a utilizatorilor și oferirea de consultații, organizarea de prelegeri, traininguri și workshopuri tematice pentru studenți, medici rezidenți, studenți-doctoranzi, masteranzi și cadre științifico-didactice.

BȘM prestează gratuit servicii informaționale în susținerea procesului de instruire, cercetare și practică medicală: împrumut de publicații la domiciliu, împrumut de publicații în sala de lectură, acces liber la raft, împrumut interbibliotecar de documente la nivel național și internațional, asistență informațională privind regăsirea informațiilor în sistemul de cataloage al Bibliotecii (tradiționale și web) și în resursele informaționale electronice de profil medical, la care biblioteca oferă acces (baze de date, colecții de cărți și reviste electronice, biblioteci virtuale, ghiduri și protocoale clinice, resurse axate pe medicina bazată pe dovezi ș.a.), servicii de referință (tradiționale și electronice (liste bibliografice la cerere, referințe prin e-mail), cercetare bibliografică la cerere, elaborarea și redactarea listelor bibliografice, atribuirea indicilor CZU pentru articole științifice, monografii, manuale, teze de doctorat, livrarea electronică de documente, „întreabă bibliotecarul", formarea culturii informației utilizatorilor (cu prezență fizică și la distanță), formarea culturii științifice a utilizatorilor (publicarea rezultatelor cercetării în acces deschis, deschiderea datelor de cercetare, managementul datelor de cercetare, principiile FAIR, licențe de tip deschis, resurse și educație deschisă), suport în crearea și gestionarea profilurilor de cercetător, servicii scientometrice: identificarea h-indexului cercetătorilor, factorului de impact al publicațiilor științifice, prezența instituției în baze de date internaționale (Scopus, WoS), identificarea revistelor potrivite pentru publicarea rezultatelor cercetărilor etc., acces la echipamentul din dotare, acces la internet (rețea/WiFi).

BȘM organizează activități de informare (expoziții tradiționale și virtuale), zile de

informare, zile ale specialistului), activități de marketing (acces la pagina web a Bibliotecii, la profilul bibliotecii pe rețelele sociale, la materialele promoționale etc.). Sunt create și dezvoltate sustenabil produse informaționale proprii, accesate prin intermediul paginii web: catalogul online, organizat în baza softului integrat de bibliotecă Aleph-500; catalogul partajat al Consorțiului bibliotecilor universitare din Republica Moldova; repozitoriul USMF; Biblioteca Electronică Didactică; buletinul achizițiilor; tutoriale video ș.a.

În perioada 2013-2016 BȘM a fost lider național al proiectului TEMPUS „Servicii informaționale moderne pentru îmbunătățirea calității studiilor", cu participarea a șapte biblioteci universitare din Republica Moldova și patru europene, proiect conceput ca o strategie de modernizare a bibliotecilor universitare din Republica Moldova în vederea amplificării rolului acestora în asigurarea studiilor de calitate. Coordonatorul național al Proiectului a fost L. Karnaeva, directorul BȘM.

BȘM a participat la realizarea proiectului „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Republica Moldova" (2016-2019), finanțat de Programul Norvegian de Cooperare în domeniul învățământului superior cu Eurasia.

În perioada 2019-2022 specialiști ai BȘM au participat în cadrul Proiectului MINERVA („Strengthening Research Management and Open Science capacities of HEIs in Moldova and Armenia") în calitate de experți. Proiectul a avut scopul de a augmenta eficiența, calitatea și excelența managementului științific și științei deschise a universităților din Moldova și Armenia.

În anul 2022 activitatea instituției a fost evaluată, fiind reconfirmată categoria superioară.

BȘM colaborează cu biblioteci de profil din România, SUA (Statul Carolina de Nord), Lituania, Letonia ș.a.

În cei 80 de ani de la fondare, au fost conferite înalte distincții USMF, iar o contribuție în acest sens l-a avut și BȘM. Biblioteca participă atât la evaluări naționale, cât și din afara țării, realizate de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare, Agenția Independentă de Acreditare și Rating din Kazahstan, misiuni de audit extern și intern. Biblioteca are o contribuție considerabilă la acreditarea programelor și disciplinelor de studii.

Prin activitatea sa complexă, BȘM contribuie la sporirea calității procesului de instruire, cercetare, activitate practică și educație continuă a medicilor și farmaciștilor din țară, fapt ce are impact major asupra asistenței medicale și serviciilor de sănătate prestate populației.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 289-290.

Bibliografie selectivă:

Academicianul Vasile Anestiadi : 95 de ani de la naștere : biobibliografie / alcătuitori: Natalia Bot, Elena Varlacova, Ludmila Covalschi. – Chișinău : Medicina, 2023. – 69 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URI: http://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/25360.

Constantin Ețco : 75 de ani : Biobibliografie / alcătuitori: Ana Rusu, Natalia Bot, Elena Varlacova. – Chișinău : Epigraf, 2016. – 136 p. – ISBN 978-9975-125-91-8 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://repository.usmf.md/bitstream/20.500.12710/25357/1/Etco_Constantin_Biobibliografie.pdf.

Gheorghe Paladi : Biobibliografie / alcătuitori: Ludmila Covalschi, Natalia Bot, Elena Varlacova, Ana Rusu. – Chișinău : Medicina, 2019. – 144 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URI: http://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/25359.

Ion Ababii : Biobibliografie. – Chișinău : Medicina, 2014. – 94 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://repository.usmf.md/bitstream/20.500.12710/25358/1/WEBbiobibliografie.pdf.

****Petru Galeţchi** : biobibliografie / alcătuitor: S. Prohnițchi. – Chișinău : Medicina, 2008. – 46 p.

Publicațiile cadrelor didactice și științifice ale Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu" din Republica Moldova (1945-2015) : Indice bibliografic : [în vol.]. / alcătuitori: T. Kalgușkina, T. Șcerbac, E. Varlacova [et al.]. – Chișinău : Medicina.

Vol. 1 : (1945-1970), Partea 1-a : (1945-1961). – 2012. – 290 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/25353.

Vol. 1 : (1945-1970), Partea a 2-a : (1962-1970). – 2013. – 520 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/25354.

Vol. 2 : (1971-1991), Partea 1-a : (1971-1980). – 2015. – 668 p.

Vol. 3 : (1992-2015), Partea 1-a : (1992-2000). – 2023. – 1199 p. – ISBN 978-9975-82-345-6 (PDF) ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/25355.

***

Analiza și benchmarking privind politicile instituționale de Acces Deschis și evaluarea pregătirii pentru implementarea politicilor de Știința Deschisă / Natalia Cheradi, Nelly

Țurcan, Olesea Dobrea [et al.]. – Chișinău : IDSI, 2022. – Livrabil ȘD-24082. – [Resursă electronică]. – URI: https://doi.org/10.5281/zenodo.7501956 (accesat : 05.09.2024).

Anisei, **Zinaida**. Mediul online : oportunități de formare continuă pentru bibliotecari = Opportunities for development for librarians in the online environment / Zinaida Anisei // Moldovan Journal of Health Sciences = Revista de Științe ale Sănătății din Moldova. – 2022. – Nr 3 (Anexa 1). – P. 574. – ISSN 2345-1467 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/25023.

Barov, **Tamilla**. Implementarea programului DSpace-CRIS în Repozitoriul instituțional IRMS – Nicolae Testemițanu SUMPh / Tamilla Barov // Congresul consacrat aniversării a 75-a de la fondarea USMF „Nicolae Testemițanu", 21-23 octombrie 2020. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 758 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/14934.

Dobrea, **Olesea**. Rolul bibliotecii universitare în ecosistemul științific deschis : o reflecție asupra practicii BȘM = The role of the university library in the open scientific ecosystem : a reflection on the practice of SML / Olesea Dobrea // Moldovan Journal of Health Sciences = Revista de Științe ale Sănătății din Moldova. – 2023. – Nr 3 (Anexa 1). – P. 762. – ISSN 2345-1467 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/26200.

Erhan, **Svetlana**. Informational behavior of users : theoretical approaches = Comportamentul informațional al utilizatorilor: abordări teoretice / Svetlana Erhan, Zinaida Anisei // Conferința științifică anuală „Cercetarea în biomedicină și sănătate : calitate, excelență și performanță", 20-22 octombrie 2021 : Abstract book. – Chișinău : Medicina, 2021. – P. 504. – ISBN 978-9975-82-223-7 (PDF) ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/19110.

Gheorghița, **Angela**. Stimularea capitalului intelectual prin managementul cunoștințelor în biblioteca academică în era digitală = Encouraging of intellectual capital through academic library knowledge management in the digital age / Angela Gheorghița // Revista de Științe ale Sănătății din Moldova = Moldovan Journal of Health Sciences – 2023. – Nr 3 (Anexa 1). – P. 763. – ISSN 2345-1467 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/26201.

Implicațiile bibliotecilor academice în promovarea Științei Deschise // Conferința științifică anuală „Cercetarea în biomedicină și sănătate: calitate, excelență și performanță", 20-22 octombrie 2021, Chișinău : Abstract book / comitetul științific: Stanislav Groppa (președinte) [et al.]. – Chișinău : Medicina, 2021. – P. 500-508. – ISBN 978-9975-82-223-7 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: http://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/19357.

Malahov, **Ludmila**. Opțiuni de adaptare a sistemului informațional DSpace-CRIS / Ludmila Malahov, Alexandru Colesnicov // Congresul consacrat aniversării a 75-a de la fondarea USMF „Nicolae Testemițanu", 21-23 octombrie 2020. – Chișinău : [S. n.], 2020. – P. 764 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/14946.

Șoroc, Nona. Savelii Rubașov – fondatorul școlii naționale de chirurgie toracică / Nona Șoroc, Augustin Stepanov, Galina Zavtur // Medicus. – 2023. – Nr 4/6. – P. 10 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://usmf.md/sites/default/files/2023-07/Medicus%20%28aprilie-iunie%29%202023.pdf.

Vedean, **Elizaveta**. Cultura informației în contextul învățării pe tot parcursul vieții / Elizaveta Vedean, Aliona Otgon // Conferința Internațională „MISISQ: Implicare. Creativitate. Durabilitate", 27-28 septembrie 2018, Chișinău : Materialele conferinței. – Bălți [S. n.], 2018. – P. 233-245. – ISBN 978-9975-50-226-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/233-245.pdf.

***

Colecția de publicații a medicului savant Alexei Molohov din fondul Bibliotecii Științifice Medicale = The collection of publications of the physician-scientist Alexei Molohov from the fund of the Scientific Medical Library / Nona Șoroc, Augustin Stepanov, Galina Zavtur, Angela Gheorghița // Moldovan Journal of Health Sciences = Revista de Științe ale Sănătății din Moldova. – 2023. – Nr 3 (Anexa 1). – P. 769. – ISSN 2345-1467 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/26207.

Dobrea, **Olesea**. Repozitoriul USMF „Nicolae Testemițanu" în susținerea și promovarea cercetării instituționale = Institutional repository in medical sciences in the support of and promotion of institutional research / Olesea Dobrea, Tamilla Barov // Moldovan Journal of Health Sciences = Revista de Științe ale Sănătății din Moldova. – 2023. – Nr 3 (Anexa 1). – P. 765. – ISSN 2345-1467 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://repository.usmf.md/handle/20.500.12710/26203.

Dobrea, **Olesea**. Spre o cercetare deschisă : practici, experiențe, bariere și oportunități : (Studiu de caz USMF „Nicolae Testemițanu") / Olesea Dobrea // Știința Deschisă în Republica Moldova : Conferința științifică națională, Ediția a 2-a, 27-28 octombrie 2022, Chișinău : Rezumate ale comunicărilor. – Chișinău : IDSI, 2022. – P. 49-52. – ISBN 978-9975-3564-2-8 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/166975.

Gheorghița, **Angela**. Biblioteca universitară în mediul informațional: modalități și mijloace de promovare / Angela Gheorghița // Magazin Bibliologic. – 2021. – Nr 1/2. –

P.70-76;Idem[Resursăelectronică] – URI: http://37.233.63.203/bitstream/handle/123456789/1381/70-76_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Karnaeva, **Liubovi**. Colecția de carte veche și rară Koch a Bibliotecii Științifice Medicale a USMF „Nicolae Testemițanu" : Documente patrimoniale de proveniență străină păstrate în Republica Moldova / Liubovi Karnaeva, Nona Șoroc, Augustin Stepanov // Buletin Științific. Revista de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie – 2014. – Nr 21 (34). – P. 220-224. – ISSN 1857-0054 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/220_224_Colectia%20de%20carte%20veche.pdf.

Karnaeva, **Liubovi**. Coperte inedite în colecțiile speciale a Bibliotecii Științifice Medicale USMF „Nicolae Testemițanu" / Liubovi Karnaeva, Nona Șoroc, Valeriu Herța // Magazin Bibliologic. – 2017. – Nr 3/4. – P. 64-68. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică] – URI: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/64-68_0.pdf.

Karnaeva, **Liubovi**. Metode de conservare și restaurare aplicate în Biblioteca Științifică Medicală USMF „Nicolae Testemițanu" / Liubovi Karnaeva, Nona Șoroc // Magazin Bibliologic. – 2018. – Nr 1/2. – P. 34-40. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/34-40.pdf.

Negură, **Adela**. Logistica îndeplinirii cererii de informare din domeniul medicinei : studiu de caz = The logistics of fulfilling medical information requests: case study / Adela Negură, Natalia Bot, Ludmila Covalschi // Moldovan Journal of Health Sciences = Revista de Științe ale Sănătății din Moldova. – 2023. – Nr 3 (Anexa 1). – P. 770. – ISSN 2345-1467 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://repository.usmf.md/bitstream/20.500.12710/26208/1/MJHS_10_3_2023_anexa1_770.pdf.

Șoroc, **Nona**. Obiecte memoriale ale medicului-savant S. M. Rubașov, păstrate în Muzeul Universitar USMF „Nicolae Testemițanu" / Nona Șoroc, Augustin Stepanov. – [Resursă electronică]. – URI: https://library.usmf.md/sites/default/files/inline-files/Soroc%20Nona.pdf (accesat : 05.09.2024).

Zavtur, **Galina**. Donația de publicații a medicului-savant S. M. Rubașov – în colecțiile BȘM ale USMF „Nicolae Testemițanu" / Galina Zavtur. – [Resursă electronică]. – URI: https://library.usmf.md/sites/default/files/inline-files/Zavtur%20Galina.pdf (accesat : 05.09.2024).

Liubovi Karnaeva

Ștefan ODAGIU
1965

Inginer, economist, doctor în științe tehnice, politician, Om emerit în oenologie, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii".

S-a născut la 20 octombrie 1965, în s. Zâmbreni, rn. Ialoveni.

După absolvirea școlii medii din sat (1973-1983), a urmat studiile (1983-1990) la Institutul Politehnic „S. Lazo" din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei – UTM), la Facultatea de Tehnologie a Alimentelor. Pe parcursul studiilor a obținut bursa de merit „S. Lazo" (1987-1988) și bursa de merit „V. Lenin" (1988-1990). În 1990 a început studiile de doctorat, la specialitatea tehnologia produselor fermentării băuturilor alcoolice și analcoolice, în 1994 susținând teza de doctor în științe tehnice. A urmat instruiri suplimentare în domeniul marketingului și managementului financiar în cadrul programului „Planul Marshall", finanțat de Banca Mondială, cursurile de management financiar (1997-2000), iar în anul 2008 a obținut diploma de expert degustător în oenologie.

După absolvirea facultății, a activat la SA „Vinăria Bardar", ocupând diverse funcții: inginer-tehnolog oenolog (1990-1991), inginer-șef (1991-1996), director de producție (1996-1998) și director general (1998-2001). A contribuit semnificativ la renovarea tehnico-tehnologică a întreprinderii și la implementarea unui plan strategic de dezvoltare a SA „Vinăria Bardar", cu suportul financiar al Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare.

În perioada 2001-2002 a ocupat funcția de consilier principal de stat în economie al Guvernului Republicii Moldova, iar în 2002-2003 a fost viceprim-ministru și ministru al economiei al Republicii Moldova. Este director general al Companiei „Vinex-Victoria", președinte al SA „Vinuri-Ialoveni" (2013-prezent), membru al Consiliului de coordonare al IP „ONVV" (2021-2023), președinte al Consiliului Asociației Producătorilor de Divin și Brandy din Moldova (2021-2023). A participat în comisiile de stat pentru susținerea tezelor de licență și de masterat în

oenologie și în economie la UTM (2019-2023).

Desfășoară activitate științifică în cadrul Academiei de Științe a Moldovei, la UTM și la Universitatea de Stat din Moldova, orientându-se spre elaborarea și implementarea în producție a unor tehnologii avansate, inovaționale de obținere a produselor noi analcoolice și alcoolice sanogene. Din domeniul său de interes fac parte oenologia, administrarea afacerilor, finanțele, micro- și macroeconomia.

A elaborat și a implementat produse și tehnologii inovaționale.

Este autorul a peste 70 de lucrări științifice și brevete de invenții, tehnologii noi, documentație normativ-tehnică și tehnologică de producere a băuturilor (precum brandy „Botna", divinurile „Cezar", „Marshall", „Akademos" ș.a.). Acestea au fost premiate la cele mai prestigioase concursuri naționale și internaționale de vinuri, băuturi tari și divinuri. Din 1991 a obținut peste 110 medalii, preponderent de aur. A fost apreciat cu: Trofeul internațional pentru calitate (1997, Franța), Trofeul pentru activitate inovatoare în oenologie (2000, Rusia), Grand-Prix (2021). La saloanele internaționale de inventică din Bruxelles (Belgia), Geneva (Elveția), Pittsburg (SUA), Sofia (Bulgaria), București (România) invențiile sale au fost premiate cu peste 20 de medalii, inclusiv trei medalii de aur, și cu mențiuni speciale din partea juriului.

Autor și coautor al brevetelor de invenții: „Băutură de tip brandy «Botna»" (1995); „Procedeu pentru producerea alcoolului etilic (1995); „Procedeu pentru producerea alcoolului etilic" (1996); «Эффективный способ повышения экстрактивности крепких специальных вин» (1999).

Este Om emerit în oenologie al Republicii Moldova (1995). Deține titlul de „Businessmanul anului 2000". Este Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" al Republicii Moldova (2001); Cavaler (2001), Ofițer (2002) și Comandor (2003) al Ordinului belgian „Merite de L´invention"; deținător al Premiului și al Medaliei de aur „Inventator remarcabil" a Organizației Mondiale Proprietate Intelectuală (2005); al Medaliei de aur a Comunității Europene pentru Promovarea Invențiilor (2005), Ofițer (2011) și Comandor (2016) al Ordinului European „Innovation Awards".

Bibliografie selectivă:

Odagiu, Ștefan. Optimizarea proceselor tehnologice și elaborarea a noi procedee de prelucrare complexă a vinasei : Teza de doctor (05.18.07) / Ștefan Odagiu. – Chișinău : [S. n.], 2000. – 141 p.

***

Musteață, Grigore. Cercetarea compoziției fizico-chimice a vinasei de cognac/ Grigore Musteață, Boris Duca, Ștefan Odagiu // Pomicultura, viticultura și vinificația în Moldova – 1993. – Nr 5. – P. 28-29. – ISSN 1857-3142.

Musteață, Grigore. Modificarea componenței aminoacide a vinasei în procesul concentrării ei în vid / Grigore Musteață, Ștefan Odagiu // Pomicultura, viticultura și vinificația în Moldova. – 1995. – Nr 3/4. – Chișinău : [S. n.]. – P. 14-18. – ISSN 1857-3142.

****Musteață, Grigore**. Noi metode de prelucrare și folosire a vinasei / Grigore Musteață, Ștefan Odagiu // Conferința tehnico-științifică jubiliară a Universității Tehnice a Moldovei, 2-3 iunie 1994, Chișinău. – Chișinău : [S. n.]. – P. 12.

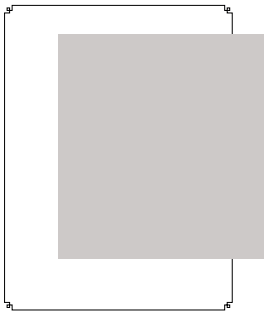
Musteață, Grigore. Vinasa malică, materie primă prețioasă / Grigore Musteață, Ștefan Odagiu, Vladimir Scurtu // Pomicultura, viticultura și vinificația în Moldova. – 1993. – Nr 3/4. – P. 23-24. – ISSN 1857-3142.

****Odagiu, Ștefan**. Elemente noi în tehnologia utilizării vinasei de cognac / Ștefan Odagiu // Analele Congresului XVIII al Academiei Româno-Americane de Științe și Arte „Moldova: deschideri științifice și culturale spre Vest", 13-16 iulie 1993, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 1993. – P. 248.

***

Odagiu Ștefan // Laureați ai Medaliei de Aur a Organizației Mondiale a Proprietății Intelectuale / actualizare: Rodica Crîjanovschi, Margareta Petrache ; Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Moldova. – Chișinău : AGEPI, 2017. – P. 68-69.

Ana Struță

Nicolae Al. RĂDULESCU 1905-1989

Geograf român, doctor în geografie, profesor universitar, membru corespondent al Academiei Române.

S-a născut la 22 octombrie 1905, la Budești (astăzi, com. Cotești), jud. Vrancea. A decedat la 23 ianuarie 1989, la București.

A făcut studiile la Liceul „Unirea" din Focșani, după care și-a continuat studiile la Universitatea din București, fiind licențiat în geografie (1924-1928).

În 1936 a devenit doctor în geografie, cu teza „Vrancea – geografie fizică și umană", pentru care primește distincția „Cum laude". Lucrarea a fost apreciată în 1938 de Academia Română cu Premiul „Gh. Lazăr". Ulterior a absolvit cursurile Seminarului Pedagogic din București.

Și-a început activitatea profesională în calitate de pedagog, activând, pentru o scurtă perioadă, la Gimnaziul din Odobești. Din 1929 este asistent la Institutul de Geografie al Universității din Cernăuți, de unde a demisionat pentru a se consacra învățământului secundar. Este profesor la Liceul „Unirea" din Focșani (1929); profesor la Liceul de Aplicație al Seminarului Pedagogic Universitar din Cluj (1935); profesor la Catedra de geografie generală și geografie urbană din cadrul Facultății de Științe din București. La Liceul „Unirea" a introdus pentru prima dată filmul ca mijloc didactic de lucru cu elevii, proiectarea fiind pe cheltuiala sa.

În 1952 a fost înlăturat din funcția de profesor al Universității din București, pentru că „a deservit regimurile autoritare", iar părinții săi erau „chiaburi". S-a retras în domeniul didactic inferior, perioadă în care a elaborat lucrarea „Geografia agriculturii României".

A fost fondator și redactor al revistei „Milcovia", inițiator și redactor al „Revistei geografice române" (12 fascicule editate), un îndreptar în cercetarea și cunoașterea geografică (1938-1943). A colaborat cu numeroase publicații de specialitate. O bună parte din lucrările sale au fost legate de Putna și de or. Focșani: „Târgurile anuale din Ținutul Putna" (1931), „Călăuza orașului Focșani" (1932), „Vechea industrie vrânceană" (1936) ș.a.

A avut contribuții în domeniul geografiei populației și așezărilor, geografiei fizice, geografiei turismului, seismologiei, climatologiei, antropogeografiei: „Clima Moldovei de Sud" (1930); „Cutremurele de pământ din Moldova de Sud" (1930); „Vrancea. Geografie fizică și umană" (1937); „Oltenia seismică" (1938); „Probleme românești dunărene. Aspecte geoeconomice" (1942); „Geografia economică generală" (1942); „Hotarul românesc dunărean" (1943); „Introducere în antropogeografie" (1947); „Geografia agricolă a României" (1968) ș.a. Este și autorul unor lucrări de interes didactic: „Încercări în metodica geografiei" (1938); „Atlasul și hărțile murale ca material intuitiv în învățământul secundar" (1942).

Prorector și decan la Institutul Pedagogic, integrat din 1966 în cadrul Universității din Craiova.

A fost membru corespondent la Secțiunea istorie a Academiei Române (1948).

Bibliografie:

Rădulescu, **N**. **Al**. Vrancea : Geografie fizică și umană / N. Al. Rădulescu ; ed.: Societatea Regala Romana de Geografie. – București : [S. n.], 1937. – 171 p.

****Rădulescu**, **Nicolae Al**. Viața și opera prof. C. Brătescu / Nicolae Al. Brătescu. – București : [S. n.], 1946. – 27 p.

***

Volum omagial : **Nicolae Al**. **Rădulescu** // Personalități ale științei românești. Vol. 1. Volum omagial : Nicolae Al. Rădulescu / Vladimir Osiac, Lucian Badea, Grigore Posea [et al.]. – Craiova : Editura Universitaria, 2005. – 107 p. – ISBN 973-742-142-6.

***

N. **Al**. **Rădulescu (1905-1989)** // Enciclopedia valorilor reprimate. **Vol. 2 / Ilie Bădescu, Dan Dungaciu, Emil Țircomnicu [et al**.]. – București : [S. n.], 2000. – P. 35-40.

Rusu, **Dorina N**. **Rădulescu Nicolae Al.** / Dorina N. Rusu // Membrii Academiei Române : 1866-2003 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Enciclopedică ; Editura Academiei Române, 2003. – P. 713. – ISBN 973-27-1051-9. – ISBN 973-45-0466-5.

Țarălungă, **Ecaterina**. Rădulescu Nicolae Al. // Ecaterina Țarălungă. Enciclopedia identității românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Editura A.G.I.R, 2019. – P. 651. – ISBN 978-973-720-765-4.

Maria S. Ciobanu

Ștefan Octavian IOSIF
1875-1913

Poet, publicist, traducător, membru fondator al Societății Scriitorilor Români.

S-a născut la 23 octombrie 1875, la Brașov. A murit la 22 iunie 1913, la București.

Cursul primar îl face la o școală de fete, care îi era mai aproape de casă (1881-1885), după care este înscris la Gimnaziul Mare Public Român din București, cu profil umanistic. Arată aptitudini deosebite pentru limbile străine: latina, maghiara, germana, franceza, astfel pregătindu-se pentru activitatea de traducere de mai târziu. A urmat timp de doi ani, începând cu 1889, cursurile liceului cu predare în maghiară la Sibiu, apoi și-a continuat studiile liceale la Turnu Măgurele (1891) și la liceele „Gh. Lazăr" (1892) și „Matei Basarab" (1893-1895) din București. În 1895 s-a înscris la secția de filozofie a Universității din București, fără să o frecventeze, între anii 1902-1905 reluând studiile.

A fost copist la Ministerul Domeniilor (1896), corector la „Epoca literară" (1897), redactor la revista „Sămănătorul" (1901-1913), custode al Bibliotecii Fundației Universitare (1902), custode la Muzeul „Aman", funcție în care a fost numit de S. Haret în 1904.

S-a numărat printre fondatorii revistei „Floare albastră" (1898-1899) și a făcut parte din colegiul de redacție al revistei „Luceafărul", apoi din comitetul de conducere al revistei „Sămănătorul"". A fost redactor și colaborator la mai multe ziare și reviste: „Viața", „Viața românească", „Curentul literar", „Literatură și artă română", „Pagini literare"", „Cumpăna" ș.a.

A debutat, în 1892, cu poezia „Izvorul" în „Revista școalei" din Craiova. Debutul său editorial s-a produs cu volumul de traduceri „Apostolul și alte poezii" de A. Petöfi (1896). Au urmat volumele: „Versuri"" (1897); „Patriarhale" (1901); „Poezii. 1901-1902" (1902); „Credințe" (1905); „Din zile mari" (1905); „Zorile" (1907); „Poezii. 1893-1908" (1908). În colaborare cu D. Anghel scrie poemul dramatic „Legenda funigeilor" (1907) și publică volumele „Cometa" (1908), „Caleidoscopul lui A. Mirea" (1908-1910); poemul istoric „Carmen saeculare" (1909); culegerea de schițe „Cireșul lui Lucullus" (1910); „Portrete" (1910); „Cântece" (1912).

Considerat reprezentant al sămănătorismului, prin atitudini declarate și colaborări la reviste, este totuși preocupat în poeziile sale mai puțin de tratarea unor teme specifice ca satul, dezrădăcinarea și istoria, ci creează o poezie foarte sensibilă, de atmosferă.

A tradus mult din H. Heine, P. Verlaine, W. Goethe, F. Schiller, H. Ibsen, A. Petöfi, R. Wagner, W. Shakespeare, P. Corneille, La Fontaine ș.a.

A făcut parte din grupul de scriitori care a fondat Societatea Scriitorilor Români (1909), precursoare a Uniunii Scriitorilor din România.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2000". – Chișinău, 1999. – P. 259-262.

Bibliografie selectivă:

Iosif, Ștefan Octavian. Opere : în 4 volume. – Ed. îngrijită și comentată de Ion Roman. – București : Minerva, 1970-1981.
Vol. 1. – 1970. – 436 p.
Vol. 2. – 1971. – 615 p.
Vol. 3. – 1976. – 946 p.
Vol. 4. – 1981. – 789 p.

Iosif, Ștefan Octavian. Cântec sfânt / Ștefan Octavian Iosif. – Chișinău : Litera, 1998. – 207 p. – ISBN 9975-904-25-4.

Iosif, Ștefan Octavian. Înșiră-te mărgăritare / Ștefan Octavian Iosif. – București : Astro, 2010. – 150 p. – ISBN 978-606-92311-0-4.

Iosif, Ștefan Octavian. Poezii / Stefan Octavian Iosif. – București: Herra, 2002. – 160 p. – ISBN 973-85712-0-0.

Iosif, Ștefan Octavian. Tablouri culturale din trecutul României : culese din mai mulți autori / Stefan O. Iosif. – Ed. a 2-a. – București : Editura Casei Școalelor, 1922. – 126 p.

Iosif, Ștefan Octavian. Versuri originale și tălmăciri / Stefan O. Iosif ; ediție îngrijită și prefață de Ion Roman. – București : Editura pentru literatură, 1968. – 371 p.

***

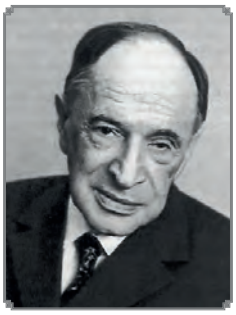
Papadopol, Paul I. Un sol al biruinței : poetul Șt. O. Iosif : studiu de biobibliografie, urmat de o caracterizare literară și un apendice / Paul I. Papadopol. – București : Cartea Românească, [1930]. – 224 p.

Roman, Ion. Ștefan Octavian Iosif / Ion Roman. – București, 1963. – 256 p.

***

****Călinescu, George**. Ștefan Octavian Iosif / George Călinescu // Istoria literaturii române de la origini până în prezent. – București, 1982. – P. 602-605.

Ana Struță

Alexandru FRUMKIN
1895-1976

Fizician și chimist, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a URSS, originar din Basarabia.

Este unul dintre fondatorii electrochimiei teoretice; om de știință de talie mondială.

S-a născut la 24 octombrie 1895, la Chișinău. A decedat la 27 mai 1976, în or. Tula, URSS, și a fost înmormântat la Moscova.

In 1898 familia Frumkin s-a stabilit la Odesa. S-a remarcat din fragedă copilărie prin aptitudini excelente: citea perfect la vârsta de cinci ani, iar în primii ani de viață făcea față unor probleme matematice complexe. A început să se intereseze de chimie după ce, la 11 ani, a citit lucrarea lui D. Mendeleev „Fundamentele chimiei". De la vârsta de 12 ani a lucrat cu entuziasm în laborator.

După absolvirea Școlii reale „Sfântul Pavel" din Odesa (1912) și după susținerea unui examen suplimentar la limba latină la Gimnaziul nr. 5 din Odesa, pleacă la Strasbourg, unde se înscrie la Universitate. La admitere a rezolvat mai multe probleme atât de dificile încât a fost admis la un an mai mare. În anii 1913-1914 și-a continuat studiile la Universitatea din Berna (Elveția).

În timpul Primului Război Mondial, a trecut examenele externe (1914) pentru întregul curs de patru ani al Facultății de Fizică și Matematică a Universității din Odesa. Aici a publicat prima sa lucrare științifică (1914). După ce și-a luat diploma (1915), a început să lucreze ca asistent de laborator la o fabrică de oțel și a început să se intereseze de electrochimie.

În 1916 a susținut teza de doctor în științe, cu tema „Despre formarea fosforului roșu la oxidarea vaporilor de fosfor", decernându-i-se diploma de gradul I a Universității Novorossiisk din Odesa (astăzi, Universitatea Națională din Odesa „I. Mecinikov"). Activează în calitate de chimist la Uzina „I. Ghepp" și în Laboratorul de chimie „A. Saharov" de la Universitate. În 1917 susține teza de magistru, cu tema „Fenomene electrocapilare și potențiale electrodice".

În 1919 elaborează prima sa lucrare importantă, în care a introdus conceptul de sarcină zero ca proprietate, fundamentală pentru electrochimia modernă. În anii 1920-1921 este profesor la Institutul Învățământului Public și conducător al Secției de chimie al unui trust de pielărie din Odesa.

În 1922 este invitat de către viitorul academician A. Bah la Institutul de Chimie din Moscova (ulterior, Institutul Fizico-Chimic al Academiei de Științe a URSS „L. Karpov"). În perioada 1924-1946 a fost șeful Secției fenomene de suprafață de la acest institut, mai târziu este director adjunct pentru probleme științifice (1929-1944). În 1933 a fondat Institutul de Electrochimie, pe care l-a condus din 1939 până la sfârșitul vieții (astăzi, Institutul de Electrochimie „Alexandru Frumkin" al Academiei Ruse de Științe).

În 1928-1929 a fost invitat să țină un curs de chimie coloidală la Universitatea Wisconsin din Madison City, SUA.

În perioada 1930-1976 a fost profesor la Universitatea de Stat din Moscova, la Facultatea de Chimie Fizică, și șef al Laboratorului de electrochimie tehnică.

Activitatea sa științifică a durat mai mult de jumătate de secol și a cuprins diverse domenii de cercetare. Alexandru Frumkin este autorul unor prestigioase investigații și fondatorul bazelor electrochimiei moderne. A aplicat ecuația termodinamică a lui Gibbs în procesul real al absorbției; a dedus ecuația stării stratului adsorbant; a examinat influența câmpului electric asupra adsorbției moleculelor; a măsurat salturile potențialelor și polaritatea moleculelor; a studiat structura stratului dublu electric și influența lui asupra vitezei proceselor electrochimice; a studiat procesele de transfer electronic in corelație cu energia de solvatare a electronului hidratat; a introdus noțiunea de potențial zero; a dezvoltat teoria coroziunii metalelor și teoria flotației; a explicat maximurile polarografice; a studiat mecanismul funcționării electrozilor diferitelor surse chimice de energie; a dezvoltat teoria catalizei eterogene; a obținut re-

zultate importante în chimia coloidală și bioelectronică ș.a. Cea mai importantă realizare a lui Alexandru Frumkin a fost teoria fundamentală a reacțiilor electrozilor, care descrie influența structurii interfeței dintre electrod și soluție asupra ratei de transfer de electroni, subliniind în special implicarea electronului solvat și energia sa liberă de solvație. Această teorie a fost confirmată și extinsă în cadrul modelelor fizice contemporane de transfer de electroni. Alexandru Frumkin a introdus conceptul de potențial de sarcină zero, cea mai importantă caracteristică a unei suprafețe metalice. Efectul adsorbției asupra cineticii electrozilor observate este cunoscut sub numele de „efectul Frumkin" (1933).

A elaborat și a publicat peste 755 de lucrări, cu impact asupra dezvoltării electrochimiei. Prima din acest șir este chiar teza sa „Electrocapillary Phenomena and Electrode Potentials" (1919), publicată ulterior într-o versiune prescurtată în engleză, germană și rusă. Alexandru Frumkin este autorul primului manual în domeniul cineticii electrochimice („Stratul dublu și cinetica de electrozi", în rusă; 1981).

În 1965 a fondat revista „Electrochimia" și a devenit editorul acesteia, în același an este fondator al revistei „Electrochimistry".

Pentru omagierea de 80 de ani ai savantului au fost pregătite două volume ale revistei cu renume internațional „Journal of Electroanalytical Chemistry", care au însumat peste o mie de pagini și au cuprins articole științifice ale unor savanți de talie mondială.

A fost ales președinte al Comitetului Internațional al Termoenergeticii și Cineticii (1965).

Institutul de Chimie Fizică și Electrochimie al Academiei Ruse de Științe îi poartă numele. Societatea Internațională de Electrochimie a instituit Medalia memorială „Alexandru Frumkin". Sub egida Institutului se organizează Simpozionul Internațional „Alexandru Frumkin". La Universitatea de Stat din Moscova se țin „Lecturile Frumkin în electrochimie". A fost instituit Premiul „Alexandru Frumkin" pentru tineri cercetători în electrochimie teoretică și aplicată.

Realizările științifice ale lui Alexandru Frumkin au fost înalt apreciate de prestigioase instituții academice. Savantul a fost membru a 11 academii: al Academiei de Științe din URSS (1932), al academiilor de științe din Polonia (1956) și din Bulgaria (1961), membru al Academiei Regale din Olanda (1961), membru de onoare al Academiei Naționale din India (1961), membru corespondent al Academiei Iugoslave de Științe și Arte (1961), membru corespondent al Academiei Saxone din Leipzig (1966), membru de onoare al Academiei de Științe din Ungaria (1967), membru din străinătate al Academiei Naționale de Științe a SUA (1969) și al Academiei Americane de Științe și Arte ș.a.

A fost distins cu premii și distincții de stat: Premiul „V. Lenin" (1931); „Erou al muncii socialiste" (1965); Premiul „V. Stalin" (1941, 1949, 1952). I s-au acordat: trei Premii de Stat; două Ordine „Drapelul Roșu al Muncii", numeroase medalii ale URSS. A fost laureat al Medaliei „Palladium" a Societății Americane de Electrochimie.

A fost nominalizat la Premiul Nobel pentru chimie în 1946, 1962, 1963, 1964, 1965 și 1966, dar acesta nu i-a fost acordat.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 320.

Bibliografie selectivă:

Двойной слой и элеткрдная кинетика / А. Н. Фрумкин, В. Н. Андреев, Л. И. Богуславский [et al.]. – Москва : Наука, 1981. – 375 p.

Фрумкин, Александр Наумович. Адсорбция и окислительные роцессы / Александр Наумович Фрумкин. – Москва : Изд-во АН ССР, 1951. – 23 p.

Фрумкин, Александр Наумович. Перенапрежение водорода: избр. Труды / Александр Наумович Фрумкин. – Москва : Наука, 1988. – 259 p.

Фрумкин, Александр Наумович. Потенциал нулевого заряда / Александр Наумович Фрумкин. – Москва : Наука, 1982. – 259 p.

Фрумкин, Александр Наумович. Электронные процессы / Александр Наумович Фрумкин. – Москва : Наука, 1987. – 334 p.

***

****Dolin**, **P**. **I**. Comparison of the H+ Ion Discharge Rate with the Rate of the Overall Process of Hydrogen Evolution on Pt. II / P. I. Dolin, B. V. Ershler, A. N. Frumkin // Zhurnal Fiziceskoi Khimii. – 1940. – Vol. 14. – P. 907.

****Vorsina**, **M**. **A**. Double Layer Capacitance of a Mercury Electrode in Dilute Solutions of Hydrochloric Acid and Potassium Chloride / M. A. Vorsina, A. N. Frumkin // Dokladî. Akademii. Nauk SSSR. – 1939. – Vol. 24. – P. 918.

**Frumkin, A. Distribution of the Corrosion Process Along the Tube Length / A. Frumkin // Zhurnal Fiziceskoi Khimii. – 1949. – Vol. 23. – P. 1477.

**Frumkin, A. On the Maxima of Polarization Curves of a Mercury Cathode / A. Frumkin, B. Bruns // Acta Physicochim. URSS. – 1934. – Vol. 1. – P. 232.

**Frumkin, A. On the Ring-Disk Electrode / A. Frumkin, L. Nekrasov // Dokladî Akademii Nauk SSSR. – 1959. – Vol. 126. – P. 115.

**Frumkin, A. Polarographic Maxima of the Third Kind. I / A. Frumkin, E. Stenina, N. Fedorovich // Elektrokhimiya. – 1970. – Vol. 6. – P. 1572.

**Frumkin, A. The Motion of Solid and Liquid Metallic Bodies in Solutions of Electrolytes. I / A. Frumkin, B. Levich // Acta Physicochim. URSS. – 1945. – Vol. 20. – P. 769.

**Frumkin, A. The Motion of Solid and Liquid Metallic Bodies in Solutions of Electrolytes. II / A. Frumkin, B. Levich // Acta Physicochim. URSS. – 1946. – Vol. 21. – P. 193.

***

Александр Наумович Фрумкин : [физиохимик] : Очерки. Воспоминания. Материалы / составитель: Е. И. Хрущева. – Москва : Наука, 1989. – 431 p.

***

Batîr, Dumitru. Frumkin Alexandru / Dumitru Batîr // Neliniștea memoriei : Evoluția chimiei în Moldova și avatarurile vieții. Sinteze. Portrete. Medalioane. Reflecții. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 31-35. – ISBN 978-9975-62-170-0.

Covarschi, Brighita. Alexandru Naumovici Frumkin / Brighita Covarschi // Academicieni din Basarabia și Transnistria. – Chișinău : CETINI, 1996. – P. 63-67.

Covarschi, Brighita. Frumkin Alexandru / Brighita Covarschi // Chișinău : Enciclopedie. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 220-221. – ISBN 9975-906-16-8.

Maria S. Ciobanu

UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA" DIN IAȘI 1860

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași este cea mai veche și una dintre cele mai prestigioase și mai moderne instituții de învățământ superior din România.

A fost inaugurată la 26 octombrie 1860, după Unirea Țării Românești și a Moldovei (1859). Universitatea poartă (din 1942) numele lui Alexandru Ioan Cuza, căruia își datorează fundamentarea. La inaugurare, domnitorul i-a înmânat primului rector al Universității, I. Strat (1860-1861), actul de fondare, sigiliul și sceptrele ce semnificau patriotismul, progresul și prudența. Domnitorul A. I. Cuza a semnat decrete în care erau stabilite principiile de organizare și funcționare a Universității din Iași și statutul ei juridic. Universitatea a primit dreptul de autodeterminare ca persoană juridică, profesorii erau declarați înalți funcționari ai statului și nu puteau fi destituiți fără anumite garanții legale și erau revocați doar de Consiliul academic cu aprobarea domnitorului, studiile erau gratuite și predarea în limba română.

De-a lungul timpului, Universitatea a trecut prin mai multe schimbări, inclusiv de denumire: Universitatea din Iași (1860), Universitatea Mihăileană (1933), Universitatea „Cuza Vodă" (1942), Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" (1948), apoi Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași (UAIC, 2000).

Este continuatoarea simbolică a Academiei Vasiliene din Iași, înființată de Vasile Lupu (1640), urmată de Academia Domnească, fondată de A. Cantemir (1707). Precursoarea Academiei Mihăilene din Iași (1835-1847), inaugurată sub domnia lui Mihail Sturdza. Inițial avea trei facultăți: Drept, Filozofie, Teologie, unde învățau 94 de studenți. Printre primii profesori au fost S. Bărnuțiu, P. Suciu, Șt. Micle ș.a. În 1864 avea deja patru facultăți: Facultatea de Litere și Filozofie, Facultatea de Științe Fizice, Matematice și Naturale, Facultatea de Drept și Facultatea de Medicină. În urma publicării Legii învățământului (1898), inițiată de S. Haret, Universitatea și-a diversificat profilul, mărind numărul de secții, departamente, materii predate și activități științifice. Este înființat Seminarul Pedagogic al Universității (1898), primul din România. A fost deschis primul Laborator de medicină experimentală și primul Laborator de radiologie medicală din Iași (1900). În cadrul Facultății de Științe au fost înființate Catedra de

chimie organică și chimie anorganică (1892), cea de chimie agricolă (1906), Școala de electricitate (1910), Secția de științe agricole (1912) etc.

Sub egida instituției, apare revista „Annales scientifiques de l'Université de Jassy", prima de acest fel în România (1900). Aici a fost organizat primul Congres de științe din România (1902) și susținută prima teză de doctor a Facultății de Științe, care reprezintă și prima teză de doctor în chimie realizată în România (1905). Din inițiativa Societății de Științe, a început să fie editată revista „V. Adamachi", pentru popularizarea științei (1910).

După Unire, au apărut diverse legi ale învățământului (1932, 1937, 1938) ce au favorizat evoluția științelor și dezvoltarea facultăților: Medicină și Farmacie, Științe, Drept, Litere și Filozofie, Agricultură. În anul 1933, subsecția de învățământ agricol, inclusă în Secția de științe aplicate, s-a transformat în Facultatea de Științe Agricole. Școala electrotehnică și Secția de chimie tehnologică au fost reorganizate (1937), fiind constituit Institutul Politehnic „Gh. Asachi" din Iași, căruia i s-a alăturat (1938) și Facultatea de Științe Agricole.

În perioada interbelică, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" ajunsese la nivelul instituțiilor europene din perspectiva administrării, organizării și programelor didactice. După cel de-Al Doilea Război Mondial, au urmat un șir de reforme ale învățământului (din 1948, 1968 și 1978). În această perioadă este înființată Facultatea de Științe Economice (1962). Astfel, în anul academic 1968-1969 aici existau deja opt facultăți: Matematică și Mecanică, Fizică, Chimie, Biologie și Geografie, Drept, Filologie, Istorie și Filozofie, Economie. În 1974 au rămas doar șapte, după transferul Facultății de Chimie la Institutul Politehnic din Iași (astăzi, Universitatea Tehnică „Gh. Asachi" din Iași).

Situat într-un cartier istoric al orașului, Copou, actualul corp A al universității, Palatul Universității, a fost construit între anii 1893-1897, extins in perioada interbelică după planurile arhitectului L. Blanc. A fost inaugurat în prezența regelui Carol I și a Reginei Elisabeta. Intrarea în clădirea monumentală duce în Sala Pașilor Pierduți, decorate cu lucrările pictorului S. Bălașa. Palatul Universității este împărțit cu Universitatea Tehnică „Gh. Asachi".

După 1989 au avut loc noi modificări în structura organizatorică, programa de studii, sistemul de comunicare și resursele umane universitare. Datorită autonomiei pe care o deținea, aceasta a devenit una din universitățile performante în Romania, respectând standardele de excelență în cercetare și flexibilitate didactică.

Astăzi, programul academic se desfășoară în cadrul a 15 facultăți: Biologie, Chimie, Drept, Economie și Administrarea Afacerilor, Educație Fizică și Sport, Filozofie și Științe Social-Politice, Fizică, Geografie și Geologie, Informatică, Istorie, Litere, Matematică, Psihologie și Științe ale Educației, Teologie Ortodoxă, Teologie Romano-Catolică, Centrul de Studii Europene.

La UAIC studiază circa 25 de mii de studenți și activează peste 700 de cadre didactice titulare. Oferta educațională a Universității acoperă o gamă largă de domenii de studiu pentru toate cele trei niveluri academice, licență, master și doctorat, contribuind la formarea profesioniștilor valoroși.

Cercetarea științifică este una dintre direcțiile strategice de dezvoltare, universitatea fiind un centru de cercetare competitiv la nivel internațional. Consiliul pentru cercetare științifică, creat în 2004, se ocupă de managementul activității de cercetare științifică și ca urmare s-au derulat numeroase proiecte internaționale și bilaterale, au fost câștigate granturi ale Academiei Române, proiecte CEEX (Cercetarea de Excelență) și proiecte din Planul Național de Cercetare-Dezvoltare. În 2006 au fost constituite trei platforme/laboratoare de formare și cercetare interdisciplinară: AMON, o platformă integrată pentru studii avansate în nanotehnologii moleculare; ARHEOINVEST, o platformă de formare și cercetare interdisciplinară în domeniul arheologiei; MEDIAEC, mijloace eficiente de dezvoltare și ino-

vare a educației și cercetării.

UAIC este inițiatoarea Proiectului Asociației Universităților, Institutelor de Cercetare-Dezvoltare și Bibliotecilor Centrale Universitare din România (ANELLS PLUS), la care participă 100 de parteneri. Acestea acționează în comun în vederea creării „campusului virtual" cu acces liber la resursele electronice, la resurse și la depozitul național de documente dezvoltat în cadrul proiectului, atât prin achiziția de arhive, cât și prin contribuția cu publicații științifice ale comunității academice din România. De asemenea, asigură accesul la resursele de informare prin achiziția de baze de date, platforme de „fulltext" și baze de date bibliografice și bibliometrice, creează legături cu platforma editorială românească SCIPIO (Scientific Publishing & Information Romanian Editorial Platform) și cu depozitele instituționale cu acces deschis, găzduite de universitățile și bibliotecile din România.

Universitarii cercetători editează „Analele științifice ale Universității «Alexandru Ioan Cuza»" din Iași pe diverse domenii (circa 50 de titluri), fiind integrate în bazele de date: ProQuest, EBSCO Host, Index Copernicus, Ulrichs Web, Worldcat, DOAJ, Google Scholar, ReviewerCredits, Hein-online, CEEOL, SCIPIO, CEEOL, Crossref, TDOne (TDNet), TEMA (Technology and Management), WorldCat (OCLC), Web of Science, MathSciNet, ZentralBlatt ș.a.

La UAIC a fost scrisă prima carte de informatică, cu titlul „Calculatoare universale și teoria programării", autor C. Cazacu (1968), iar în 1992 a fost înființată prima Facultate de Informatică din România.

Universitatea a fost acreditată ca unitate a sistemului de cercetare-dezvoltare de interes național (2008), aici fiind înființat primul Laborator de geoarheologie din România.

În anul 2010 a fost publicat „Catalogul personalului didactic și de cercetare al UAIC, din anul 1860 și până în 1990", editat de colectivul „Dicționare & Enciclopedii" al Departamentului de Cercetare Interdisciplinară în Domeniul Științelor Umaniste.

În 2011 UAIC a fost clasificată de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului din România și de Asociația Universităților Europene în prima categorie, cea a universităților de cercetare avansată și educație.

UAIC este membru titular al Agenției Universitare a Francofoniei și al Rețelei Universităților Balcanice, membru al Asociației Universităților Europene, al Asociației Internaționale a Universităților, al Rețelei Universităților Francofone „Alexandru Ioan Cuza", al Consorțiului Universităților din Republica Moldova–România–Ucraina. În 2005 a aderat la Rețeaua „Utrecht", în 2006 la „Magna Charta Observatory", fondată de Universitatea din Bologna, iar în 2007 la „Grupul Coimbra".

Astăzi, colaborează cu 663 de universități partenere din 75 de țări. În perioada 2017-2024, prin „Romanian Secondary Education Project" (ROSE), a obținut finanțare pentru 30 de proiecte.

UAIC a fost dirijată de 36 de rectori, personalități notorii, dintre care: T. Maiorescu (1863-1867), Șt. Micle (1867-1875), Al. D. Xenopol (1898-1901), C. Stere (1913-1916), M. Cantacuzino (1916-1918) ș.a. Într-o perioadă recentă: Gh. Popa (1992-2000), D. Oprea (2000-2008), V. Ișan (2008-2016), T. Toader (2016-2024), L.-G. Maha (2024-prezent).

Numeroase personalități din diverse domenii ale științei din România, Franța, Germania, Elveția, SUA, Japonia, Marea Britanie, Austria, Polonia, Belgia, Israel, Grecia, Spania, printre care N. Matcaș și I. Dumeniuk (1993) din Republica Moldova, au obținut titlul onorific de doctor honoris causa al acesteia. UAIC oferă titlurile de Profesor de onoare și Profesor emeritus.

Aici s-au format savanți de prestigiu, precum Gr. Cobălcescu, P. Poni, Al. Philippide, Al. D. Xenopol, D. Hurmuzescu, A. Miller, O. Mayer, Gh. Brătianu, Gr. T. Popa, M. Sorescu, Gh. Platon, Al. Zub ș.a.

Ministerul de resort a apreciat instituția cu: Premiul pentru publicații științifice internaționale (2006), Premiul pentru lucrări științifice publicate în jurnale ISI (2007), Premiul I în Topul excelenței în cercetare pentru

Centrul de excelență CARPATH (Centrul de Cercetare Aplicată în Fizică și Tehnologii Avansate, 2008). Prin realizări în educație și știință, UAIC se află în clasamentul celor mai bune universități din lume (top 1000 World University Rankings QS), obținând recunoaștere atât pe plan național, cât și internațional.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 322-323.

Bibliografie selectivă:

Centenarul Universității „Al. I. Cuză din Iași : 1860-1960". – Iași : [S. n.], 1960. – 135 p.

Contribuții la istoria dezvoltării Universității din Iași, 1860-1960. Vol. 2 / Universitatea „Al. I. Cuza". – București : [S. n.], 1960. – 394 p.

Iacob, **Gheorghe**. Universitatea din Iași : De la modelul francez la sistemul Bologna / Gheorghe Iacob. – Iași : Editura Universității „Al. I. Cuza", 2007. – 562 p. – ISBN 978-973-703-259-1.

****Istoria Universității din Iași** / coordonatori: Gheorghe Iacob, Alexandru-Florin Platon. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2010. – 906 p. – ISBN 978-973-703-599-8.

****Istoria Universității din Iași povestită la TVR** / editor: Gheorghe Iacob. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2015. – 570 p. – ISBN 978-606-714-129-0.

Loghin, **Aurel**. Universitatea „Al. I. Cuza" Iași / Aurel Loghin, Maria Platon, Gheorghe Platon. – Iași : Litera, 1971. – 145 p.

Universitatea „Al. I. Cuza" Iași / colegiul de redacție: Petru Andrei. – Iași : [S. n.], 1982. – 238 p.

****Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași** : 1860-1990 : cadre didactice și cercetători / Oana Beldianu, Alina-Mihaela Bursuc, Mihaela Mocanu, Laurențiu Șoitu. – Iași : Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", 2011. – 300 p. – 978-973-703-705-3.

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași : [site]. – URL: https://www.uaic.ro/despre-uaic/prezentarea-universitatii/ (accesat : 25.09.2024).

Universitatea din Iași : **1860-1985**: **Dezvoltarea științei** / redactori responsabili: Gh. Platon, V. Cristian. – Iași : [S. n.], 1986. – 369 p.

***

Berlescu, **D**. Universitatea din Iași de la 1860-1918 : [extras din „Contribuții la istoria dezvoltării Universității din Iași, 1860-1960". Vol. 1] / D. Berlescu. – București : [S. n.], 1960. – P. 81.

Historia Universitatis Iassiensis // Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași. Muzeul Universității. – 2010. – Nr 1. – P. 294 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Historia-Universitatis-Iassiensis-01-2010.pdf.

Păduraru, **Cezar**. Istoria celei mai vechi universități din România. Academia Mihăileană, sămânța universității deschise de Cuza în 1860 / Cezar Păduraru // Adevărul.ro : [site]. – 2015. – 11 mar. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://adevarul.ro/stiri-locale/iasi/istoria-celei-mai-vechi-universitati-din-romania-1606614.html.

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza" din Iași (UAIC) // Opțiuni.ro : [platformă online]. – URL: https://optiuni.ro/universitate/universitatea-alexandru-ioan-cuza-din-iasi-uaic/ (accesat : 25.09.2024).

Xenopol, **A**. **D**. Istoricul Universității din Iași / A. D. Xenopol // Anuarul General al Universității din Iași tipărit cu prilejul jubileului de cincizeci de ani. – Iași : [S. n.], 1911. – XI p.

Elena Harconița

REGINA MARIA A ROMÂNIEI 1875-1938

Principesă de coroană, a doua regină a României (1914-1927), născută Marie Alexandra Victoria de Saxa-Coburg și Gotha, soția lui Ferdinand Viktor Albert Meinrad von Hohenzollern-Sigmaringen (Ferdinand I Întregitorul), suveranul României (1914-1927), mamă a Regelui Carol al II-lea (1930-1940).

Marie Alexandra Victoria de Saxa-Coburg și Gotha s-a născut la 29 octombrie 1875, la Eastwell Park, Marea Britanie. A murit la 18 iulie 1938, la Sinaia. Trupul său a fost înhumat alături de cel al Regelui Ferdinand I Întregitorul, iar inima Reginei Maria a fost depusă la capela „Stella Maris", lângă vila din Balcic.

A fost nepoata Reginei Victoria, fiica ducelui Albert de Edinburgh și a marii ducese Maria Alexandrovna Romanov, unica fiică a împăratului rus Alexandru al II-a. Relațiile de rudenie cu Casa Regală a Marii Britanii și cu împărații Imperiului Rus au determinat-o să susțină intrarea României în război (în 1916) de partea Antantei.

La 10 ianuarie 1893, prin căsătoria cu Ferdinand Viktor Albert Meinrad von Hohenzollern-Sigmaringen, prințul moștenitor al României, devine prințesă a României. La 10 octombrie 1914, după moartea Regelui Carol I, devine regină. Regina Maria a fost sfetnicul Regelui Ferdinand I până la moartea acestuia (1927). A fost supranumită „Soacra Balcanilor", deoarece și-a căsătorit fiicele cu purtători de coroană: pe principesa Mignon cu Regele Alexandru al Iugoslaviei, pe principesa Elisabeta cu Regele George al II-lea al Greciei, iar pe principesa Ileana cu arhiducele Anton al Austriei. Primul născut din cei șase copii ai săi va succeda la tron sub numele de Carol al II-lea. După venirea la putere a lui Carol al II-lea (1930), în perioada 8 iunie 1930-18 iulie 1938 Regina Maria a fost marginalizată și obligată să se autoexileze la vila de la Balcic și la castelul Bran.

Regina Maria s-a implicat activ în politică, secondându-l pe rege în momente decisive. A reprezentat o importantă resursă diplomatică pentru conducerea statului român, alături de Ion I. C. Brătianu, prim-ministru României (supranumit „regele neîncoronat al României"). A reușit să-l convingă pe rege să scoată țara din neutralitate și să intre în război de partea Antantei.

La sfârșitul anului 1916, atunci când familia regală, împreună cu conducerea politică a țării, a plecat în refugiu la Iași, își va continua cu tenacitate și hotărâre activitățile de coordonare a serviciilor sanitare. În timpul războiului, s-a implicat în organizarea spitalelor de campanie și a făcut numeroase vizite celor răniți și soldaților aflați pe front. Alături de doamnele de la curte, a lucrat în spitalele de campanie și a coordonat activitatea unei fundații de caritate. Pentru acțiunile sale din Primul Război Mondial (1916-1918), a fost supranumită de popor „Mama răniților", „Regina soldat" și „Mama Țării", iar Regele Ferdinand a înființat Ordinul Crucea „Regina Maria" (1917), de forma unei cruci grecești neregulate.

Dacă Regele Ferdinand I a întruchipat imaginea părintelui-ocrotitor, atunci Regina Maria a fost asociată unei mame grijulii și sensibile față de necesitățile stringente ale poporului. Generalul Mordacq, șeful cabinetului militar al prim-ministrului Franței (1919), a spus despre suverana României că „ea era adevăratul bărbat al familiei regale române".

La finalul Primul Război Mondial, la solicitarea regelui, a pledat pentru recunoașterea internațională a Unirii de la 1 decembrie 1918. A participat la Conferința de Pace de la Paris (1919), unde are convorbiri cu R. Poincaré, președintele Franței, și cu prim-ministrul G. Clemenceau. De la Paris, Regina Maria a plecat spre Londra, pentru a-l vizita pe Regele George al V-lea, vărul ei. Au urmat întrevederile cu L. George, A. Chamberlain și W. Churchill. După toate demersurile reginei, România semnează tratatul de la Saint-Germain cu Austria pe data de 10 decembrie, prin care se recunoștea unirea Bucovinei cu România. De asemenea, prin Tratatul de la Trianon cu Ungaria, se recunoștea unirea Transilvaniei, Banatului și Maramureșului cu România. Ion I. C. Brătianu avea să declare mai târziu că regina a reușit în doar câteva zile să facă ceea ce el nu a reușit în câteva luni.

Încoronarea Regelui Ferdinand I și a Reginei Maria la 15 octombrie 1922 la Alba Iulia a constituit evenimentul istoric major care a simbolizat actul de reîntregire a provinciilor românești sub sceptrul regalității.

Legătura politică între Basarabia și suveranii României a fost realizată în contextul înfăptuirii reîntregirii țării la 27 martie 1918.

În perioada interbelică, suveranii Casei Regale au efectuat mai multe vizite în Basarabia. Fotografiile de epocă i-au înregistrat pe Regele Ferdinand și pe Regina Maria trecând, la 20 mai 1920, pe străzile Chișinăului într-o mașină decapotabilă. Regina Maria a rămas impresionată de străzile pavate, largi și drepte ale orașului, înțesate de mulțimea entuziastă.

La 30 mai 1927, după o vizită făcută la Iași, unde a participat la inaugurarea Monumentului Unirii realizat de principesa Olga Sturdza, Re-

gina Maria, însoțită de fiica cea mică, principesa Ileana, a ajuns și la Chișinău. Suverana a participat la ședința Ligii Femeilor Române de la Primăria Chișinău.

La sfârșitul anilor 1930, la Chișinău urma să fie edificat Monumentul Unirii (sculptor Al. Plămădeală), în care elementul central erau figurile feminine, dar banii colectați au fost transferați pentru continuarea lucrărilor la Palatul Culturii (actualmente, Teatrul Național „M. Eminescu").

Prezența suveranei a fost resimțită și în mediul monahal din Basarabia. În 1924, o călugăriță pe nume Maria de la Mănăstirea Japca a fost ajutată de persoane din anturajul Reginei Maria să plece în Serbia, iar peste un an a obținut viză pentru încă 20 de călugărițe. La 3 august 1938, Mănăstirii Saharna, jud. Orhei, i s-a atribuit numele Reginei Maria.

Pentru afirmarea autorității puterii regale, unele localități din Basarabia formate în urma reformei agrare au fost numite în cinstea reginei. Astfel, în valea râului Lăpușna, între Horjești și Mingir, după ce țăranii de aici au primit (în 1922) loturi de pământ, a apărut localitatea Regina Maria. În aceeași perioadă, s-a format și sătucul Regina Maria, amplasat la 16 km de or. Soroca, pe malul drept al fluviului Nistru. În perioada interbelică, la Chișinău o grădiniță de copii, un liceu, un spital și sanatoriu, un orfelinat, un restaurant, un hotel, un cămin cultural au purtat numele suveranei. La Liceul de Fete nr. 1 „Regina Maria" (actualmente, Liceului Teoretic Român-Francez „Gh. Asachi") din Chișinău, în semn de omagiu pentru Regina Maria, elevele purtau uniforme decorate cu guleraşe brodate simbolic cu crini, florile preferate ale suveranei, și îi consacrau poezii de elogiere: „Trăiască-ne Regina, Măria sa Maria!". În capitala Basarabiei, din multitudinea de străzi și stradele, doar două au purtat numele unor femei – str. Regina Maria și str. Ecaterina Teodoroiu.

În 1926, de sărbătoarea Bunei Vestiri, s-a convertit la ortodoxie.

Regina Maria a fost autoarea memoriilor „Povestea vieții mele" (3 vol., 1934-1936), a unor povestiri și romane, scrise sau traduse în română, care au inspirat piese de teatru, balet, cinematografie.

A contribuit la dezvoltarea arhitecturii naționale, participând la decorarea castelelor Balcic și Pelișor.

A sprijinit crearea Societății Artistice „Tinerimea artistică".

A promovat portul popular, purtând deseori haine tradiționale românești.

A fost o iubitoare și o colecționară de artă, a susținut personalități din domeniul culturii cu burse și bani.

În 1922, Regina Maria a devenit imaginea colecției de produse cosmetice „Mon Boudoir", iar la aniversarea centenarului de la crearea acesteia (2022), Casa de parfumuri Houbigant a relansat parfumul clasic preferat de Regina Maria.

A fost fondatoarea Comitetului automobilelor sanitare „Regina Maria" din Franța.

Membru de onoare al Academiei Române (1 mai 1915). Membru corespondent al Academiei de Arte Frumoase din Paris și singura femeie care a obținut această distincție.

A fost decorată de președintele Franței, R. Poincaré, cu Ordinul „Legiunea de Onoare", în fața membrilor Academiei Franceze (1919). A obținut de-a lungul vieții numeroase ordine naționale, inclusiv ale altor țări: Marea Cruce a Ordinului „Coroana României" și Marea Cruce a Ordinului „Carol I" (România); „Medalia Militară" (Franța); Ordinul „Coroana Italiei" (Italia); „Ordinul Imperial al Coroanei Indiei" (Marea Britanie); Ordinul „Crucea Roșie Regală" (Marea Britanie); Ordinul „Victoria și Albert" (Marea Britanie); Ordinul „Sfântului Ioan" (Marea Britanie); Ordinul „Vulturul Alb" (Serbia); Ordinul „Sfântul Sava" (Serbia); Ordinul „Regina María Luisa" (Spania).

Pe parcursul anilor au fost emise insigne, plachete, medalii, monede purtând numele Reginei Maria.

Pentru anul 2025 este preconizată dezvelirea monumentului „Maria Alexandra Victoria de Saxa-Coburg și

Gotha, Regina României" pe str. București, nr. 64 din mun. Chișinău (în nucleul istoric al urbei), pe terenul adiacent Liceului Teoretic Român-Francez „Gh. Asachi".

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 336-338.

Bibliografie selectivă:

Maria, Regina României. Însemnări zilnice (decembrie 1918 – decembrie 1919) : [în vol.]. Vol. 1 / Maria, Regina României ; îngrijire de ediție, introducere și note de Vasile Arimia. – București : Albatros, 2005. – XX, 425 p. – ISBN 973-24-0323-3. – ISBN 973-24-0981-9.

***

Bulei, Ion. Regina Maria : Puterea amintirii / Ion Bulei. – București : Meteor Publishing, 2016. – 208 p. – ISBN 978-606-8653-76-1.

Familia Regală și Marea Unire / coordonator: Narcis Dorin Ion ; texte: Ioan Scurtu, Narcis Dorin Ion. – Sinaia : Muzeul Național Peleș, 2018. – 143 p. – ISBN 978-973-0-28104-0.

Mandache, Diana. Balcicul Reginei Maria / Diana Mandache. – București : Curtea Veche, 2014. – 204 p. – ISBN 978-606-588-741-1.

Maria a României : Portretul unei Mari Regine : [în vol.] / coordonator și coator: Narcis Dorin Ion ; texte: Răzvan Theodorescu [et al.]. – Sinaia : Muzeul Național Peleș, 2018.

Vol. 1. – 2018. – 359 p. – ISBN 978-973-0-27142-3.

Vol. 2. – 2018. – 359 p. – ISBN 978-973-0-27234-5.

Moșneanu, Cristian. Regina Maria / Cristian Moșneanu. – București : Librex, 2018. – 192 p. – (Centenarul Marii Uniri). – ISBN 978-606-8894-63-8.

****Pakula, Hannah**. The Last Romantic: A Biography of Queen Marie of Roumania / Hannah Pakula. – London : Weidenfeld & Nicolson, 1984. – 510 p.

***

Prisac, Lidia. Maria (Maria Alexandra Victoria de Saxa-Coburg și Gotha) // Istoria contemporană : dicționar enciclopedic / Lidia Prisac, Ion Valer Xenofontov. – Chișinău : Editura USM, 2023. – P. 353-354.

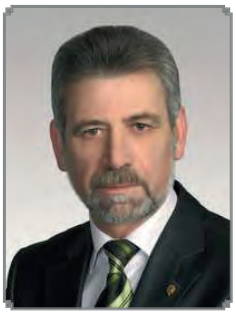
****Rusu, Dorina N**. Marie Alexandra Victoria de Saxa-Coburg / Dorina N. Rusu // Membrii Academiei Române 1866-2010 : Dicționar / Dorina N. Rusu. – București : Editura Academiei Române, 2010. – P. 623-624.

****Xenofontov, Ion Valer**. Călătoriile regale în prima provincie unită și ultima vizitată / Ion Valer Xenofontov, Lidia Prisac // Porți deschise către civilizații. Tomos – Constanța MMXXII. Centenarul Încoronării : Comunicări științifice în cadrul Simpozionului / coordonatori: Sorin Marcel Colesniuc, Gabriel Mircea Talmuțchi, Lavinia Dacia Dumitrescu, Cristina Paraschiv-Talmațchi. – Cluj-Napoca : Mega, 2022. – P. 793-822.

Xenofontov, Ion Valer. Despre inimă (o abordare inter/trasn/multidisciplinară) / Ion Valer Xenofontov // Acta Terrae Fogarasiensis. – Făgăraș : Editura Negru Vodă, 2018. – Vol. 7. – P. 438-442.

Xenofontov, Ion Valer. Inima Reginei Maria (regina enigmatică) / Ion Valer Xenofontov // Literatura și Arta. – 2018. – 17 mai. – P. 2.

Ion Valer Xenofontov

Tudor DELIU
1955-2023

Filolog, magistru în drept constituțional și administrativ, conferențiar universitar, politican, cavaler al Ordinului „Gloria Muncii".

S-a născut la 29 octombrie 1955, în s. Malcoci, rn. Ialoveni. A decedat la 4 august 2023, la Chișinău.

A făcut studii la Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Moldova (1976-1981). În 1993-1994 a studiat la Academia de Administrare Publică de pe lângă Președintele Republicii Moldova (AAP), în 2006 obține la aceeași instituție calificarea de magistru în drept constituțional administrativ.

A urmat un șir de stagii: programe de administrație publică la Universitatea din Nebraska, SUA (1995), la Institutul Național de Administrare din Portugalia, din Olanda și din Belgia (1997); atelierul de lucru „Arta și știința administrației publice" organizat de Fundația Soros Moldova (1997); programele „Managementul instruirii adulților" (1998), „Dezvoltarea durabilă a comunităților" (1999), „Finanțarea comerțului internațional" (2001); cursurile de instruire orga-

nizate de UNDP, la Odesa (2002); programul „Evaluarea impactului, aprecierea necesităților și designul programelor de instruire pentru reprezentanții administrației publice locale" (2003) ș.a.

Între anii 1981 și 1990 și-a desfășurat activitatea profesională în calitate de profesor de limba și literatura română în localitățile Răzeni și Dănceni, rn. Ialoveni. În 1990-1994 a fost primar al s. Răzeni.

Din 1998 și-a început activitatea didactică în calitate de lector superior la Catedra administrare de stat și municipală a AAP, ulterior este conferențiar universitar interimar la aceeași catedră (din 2007). A fost șef al Centrului de tehnologii informaționale în cadrul AAP (1998-1999).

Între anii 2010 și 2019 a fost deputat în Parlamentul Republicii Moldova pe listele Partidului Liberal Democrat din Moldova (PLDM), exercitând funcțiile de președinte al fracțiunii parlamentare a PLDM și de secretar al Comisiei juridice, numiri și imunități.

A activat în calitate de expert în cadrul proiectelor „Bunele practice în administrarea publică locală" și „Consolidarea eticii publice la nivel local" (Consiliul Europei, IDIS Viitorul; 2006-2007, 2007); formator în cadrul proiectului „Programul integrat de dezvoltare locală" (PNUD Moldova, Soros Moldova; 2007). Ca expert a participat la elaborarea proiectului „Dezvoltarea administrației publice locale" (Phare/Tacis CBC; 1998);

Tudor Deliu a desfășurat și o fructuoasă activitate politică: a fost primul președinte al Mișcării Social-Politice „Pentru Neam și Țară" (2007-2008), apoi formațiunea a aderat la PLDM.

În perioada 2018-2020 a fost președinte al formațiunii PLDM.

A participat la războiul din stânga Nistrului în 1992, unde a fost șef al Statului-Major de Carabinieri.

Este deținător al titlurilor de Colaborator emerit al AAP și Formator emerit al AAP; i s-au acordat multiple diplome și premii.

Cavaler al Ordinului „Ștefan cel Mare" și al Ordinului „Gloria Muncii" (2013).

Bibliografie selectivă:

Deliu, **Tudor**. Administrația publică locală / Tudor Deliu. – Chișinău : [S. n.], 1998. – 98 p.

Deliu, **Tudor**. Administrația publică locală în țările Europei Centrale și de Est / Tudor Deliu. – Chișinău : [S. n.], 2001. – 54 p.

Deliu, **Tudor**. Dicționar de termeni administrativi / Tudor Deliu, Aliona Dodon ; Academia de Studii în Domeniul Administrării Publice de pe lângă Guvernul Republicii Moldova. – Chișinău : [S. n.], 1996. – 132 p.

Deliu, **Tudor**. Ghidul facilitatorului / Tudor Deliu, Alexandru Roman, Tatiana Savca. – Chișinău : [S. n.], 2007. – 64 p.

Deliu, **Tudor**. Procesul decizional în activitatea Consiliului Local / Tudor Deliu. – Chișinău : [S. n.], 2003. – 42 p.

Ghidul alesului local / Tudor Deliu, Tatiana Savca, Aurelia Țepordei [et al.]. – Chișinău : Academia de Administrare Publică, 2015. – 287 p. – ISBN 978-9975-3019-5-4.

Ghidul alesului local / Tudor Deliu, Tatiana Savca, Svetlana Arionescu [et al.]. – Chișinău : Academia de Administrare Publică pe Lângă Președintele Republicii Moldova, 2007. – 200 p. – ISBN 978-9975-66-010-5.

Ghidul alesului local / Tudor Deliu, Tatiana Savca, Tatiana Manole [et al.]. – Chișinău : Nova Imprim, 2011. – 312 p. – ISBN 978-9975-4224-5-1.

***

Deliu, **Tudor**. Calitatea oficialilor aleși – chezășie a bunei guvernări locale / Tudor Deliu // Academia de Administrare Publică – centru național de formare și perfecționare a personalului din serviciul public : Materialele conferinței internaționale științifico-practice. – Chișinău : [S. n.], 2006. – P. 58-61.

Deliu, **Tudor**. Conceptul privind noțiunea de administrație publică locală / Tudor Deliu // Administrația publică în perspectiva integrării Europene : Materiale ale sesiunii de comunicări științifice, 27-28 octombrie 2006. – Chișinău : Editura Elena-V. I., 2006. – P. 332-334.

Deliu, **Tudor**. Cum să gestionăm ședințele? / Tudor Deliu // Administrația Publică. – 2000. – Nr 2. – P. 96-108.

Deliu, **Tudor**. Evoluția sistemului de Administrație Publică Locală în Republica Moldova Tudor Deliu // Administrația Publică: aspecte științifico-practice, probleme și perspective : Materialele conferinței internaționale științifico-practice. – Chișinău : CEP USM, 2004. – P. 69-75.

Deliu, **Tudor**. Mijloacele de acțiune ale administrației publice locale / Tudor Deliu // Admi-

nistrația Publică. – 2003. – Nr 1. – P. 14-21.

Deliu, **Tudor**. Rolul și locul serviciilor desconcentrate în administrația publică locală / Tudor Deliu // „Academia de Administrare Publică pentru o guvernare transparentă, responsabilă și democratică" : Materialele conferinței internaționale științifico-practice. – Chișinău : Bons Offices, 2005. – P. 69-71.

Răzlog, **Diana**. Politici de descentralizare : experiență internațională / Diana Răzlog, Tudor Deliu // Administrația statului Republica Moldova la 20 de ani de independență : Materiale ale sesiunii de comunicări științifice, 29-30 octombrie 2011. – Chișinău, 2012. – P. 301-306.

***

Sadovnic, **Andrei**. Deliu Tudor / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță // Cavalerii Ordinului „Gloria Muncii" / Andrei Sadovnic, Marin Grigoriță. – Ed. a 2-a. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 228. – ISBN 978-5-88554-080-3.

Tudor Deliu // Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XIX-a / colegiul redacțional: Igor Corman, Ala Popescu, Stela Stângaci [et al.]. – Chișinău : Bons Offices, 2012. – P. 103. – ISBN 978-9975-80-871-2.

Maria S. Ciobanu

Eugen BÂZGU
1955-2016

Arhitect, etnolog, muzeograf, pedagog, Om emerit.

Născut la 29 octombrie 1955, în or. Căușenii Vechi (în prezent, localitatea este inclusă în or. Căușeni). S-a stins din viață la 7 martie 2016.

Studiază la Școala medie nr. 2 din Căușenii Vechi (1963-1973), la Colegiul de Construcții din Chișinău (1973-1974) și la Facultatea de Arhitectură și Urbanism (1977-1982) din cadrul Institutului Politehnic (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei). Face studii de doctorat la Facultatea de Litere a Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca (1994-1997).

Activează ca laborant în Secția de evidențiere a monumentelor de istorie, arhitectură și cultură din cadrul Institutului de Etnografie și Arheologie (1978-1982), apoi este etnograf superior la Complexul Muzeal „Orheiul Vechi" (1982-1984). Se transferă la Muzeul de Stat de Studiere a Ținutului (în prezent, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală), în cadrul căruia ocupă funcțiile de etnograf (1984-1985), șef al Secției de restaurare (1985-1988), arhitect-șef (1988-1991), șef de direcție la Muzeul Satului (1991-1992), director coordonator științific al Muzeului Satului (1992-2016). În paralel, exercită funcțiile de lector universitar la Institutul de Arte (1987-2001) (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice); cercetător științific în Secția de arhitectură, Institutul pentru Studiul Artelor (1997-2002); specialist principal în cadrul Direcției Patrimoniu Cultural și Arte, Ministerul Culturii (2001-2006, 2010-2012).

A publicat monografii, studii și articole dedicate, cu precădere, patrimoniului construit (mănăstiri rupestre, biserici, mori, fântâni) și altor valori ale culturii tradiționale românești. Îi revine o contribuție substanțială la investigarea arhitecturii vernaculare în piatră din bazinul Nistrului.

E unul dintre autorii expoziției Muzeului Meșteșugurilor Populare (în incinta Conacului Balioz din s. Ivancea, rn. Orhei) și ai expoziției permanente „Natura. Omul. Cultura" a Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală. A organizat numeroase expoziții temporare.

Desfășoară o intensă activitate de organizare a Muzeului Satului la Chișinău. A câștigat concursul republican de proiecte pentru construirea unui muzeu de arhitectură populară și etnografie (1990). Pe teritoriul destinat muzeului respectiv (în apropiere de Porțile Orașului), transferă moara de vânt din s. Opaci, rn. Căușeni (1995) și biserica de lemn din s. Hirișeni, rn. Telenești (2011). Reconstituie clopotnița de lemn a bisericii din s. Vorniceni, rn. Strășeni (2014) și biserica din s. Gâr-

bova, rn. Ocnița (2016). Împreună cu angajații Muzeului Satului, creează o valoroasă arhivă de negative, fotografii, proiecte și relevee arhitecturale ale diferitor construcții populare de pe teritoriul Republicii Moldova. Se opune ferm tentativelor de a înstrăina teritoriul rezervat Muzeului Satului.

Elaborează și implementează multiple proiecte de restaurare a monumentelor istorice: Biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Căușeni (2003-2004, 2015), mănăstirea rupestră Țipova/ Horodiște (2003), biserica de lemn din Palanca, rn. Călărași (2005-2009), Conacul Manuc Bei din or. Hâncești (2008-2014), cetatea Soroca (2013-2015), temeliile băii tătărești de la Orheiul Vechi (2015), casa părintească a poetului Gr. Vieru, s. Pererâta, rn. Briceni (2014) ș.a.

E autorul a zeci de proiecte de restaurare și construire a bisericilor ortodoxe, în diferite localități, promovând revenirea la arhitectura eclezіastică medievală din Țara Moldovei. A susținut campania inițiată de A.O. „Monumentum" de a reconstitui monumentele de for public din perioada interbelică.

A contribuit la înființarea Agenției de Inspectare și Restaurare a Monumentelor Istorice.

Distincții: Medalia „Sfântul Paisie Velicikovski" (2003), Ordinul „Binecredinciosul Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt" de gradul II (2011) și Ordinul „Meritul Bisericesc" de gradul III (2015), toate trei acordate de Mitropolia Chișinăului și a Întregii Moldove. Deține titlul onorific de Om emerit (2010) și distincția „Crucea Mitropoliei Basarabiei pentru mireni" (2014).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 215-218.

Bibliografie selectivă:

Bâzgu, Eugen. Arhitectura populară din zona Orheiului Vechi : Ghid practic / Eugen Bâzgu. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 40 p.

Bâzgu, Eugen. Arhitectura tradițională – memorie identitară / Eugen Bâzgu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – 548 p. – ISBN 978-9975-146-01-2.

Bâzgu, Eugen. Arhitectura vernaculară în piatră / Eugen Bâzgu. – Chișinău : Știința, 2009. – 256 p. – ISBN 978-9975-67-643-4.

***

Lutic, Marcel. Eugen Bâzgu și România. O relație specială / Marcel Lutic // Buletin Științific : Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie. – Nr 31(44). – 2019. – P. 6-14. – ISSN 1857-0054

Ursu, Mihai. Arhitectura populară și patrimoniul cultural național – bastioane ale identității culturale și ale memoriei istorice. In memoriam Eugen Bâzgu (29.10.1955-07.03.2016) / Mihai Ursu // Buletin Științific : Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie. Serie nouă. – Nr 25 (38). – 2016. – P. 263-270. – ISSN 1857-0054.

Ursu, Mihai. Muzeul Satului din Chișinău – vatră a tuturor localităților din Republica Moldova / Mihai Ursu. – Chișinău : Ideea-Com, 2017. – P. 8-27.

Andrei Prohin

Ludmila CORGHENCI 1955

Specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, manager.

Este bibliotecară, bibliografă, organizatoare, formatoare, cercetătoare, moderatoare, asistentă, consultantă, facilitatoare, tutore, recenzentă etc.

S-a născut la 30 octombrie 1955, în s. Slobozia-Măgura, rn. Sângerei, copilăria și perioada ulterioară le petrece la Bălți.

A învățat la Școala medie feroviară nr. 4 din mun. Bălți (1962-1972), apoi a urmat Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie a Universității de Stat din Moldova (USM, 1972-1976). În 1978-1980 a făcut studii doctorale la Catedra bibliografii de ramură a Institutului de Cultură din Moscova.

A urmat studii și specializări la Budapesta (1999, 2000-2002), Suedia (2000), Londra (2001), Paris (Franța, 2002), Moscova (2003), la Biblioteca Națională a României și la Biblioteca Academiei Române (București, 2013), la Biblioteca Națională a Lituaniei (Vilnius, 2018) ș.a.

Debutul profesional, în calitate de șef-serviciu, l-a avut la Biblioteca Publică Raiona-

lă din Criuleni (1976-1977). În anul 1977 este angajata ca lector al Catedrei de bibliografie la USM, unde revine după studiile doctorale (1981). În anul 1987 este angajată ca director adjunct al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM) și a activat în acest post până în anul 1995. În perioada 1995-2014 este director adjunct la Departamentul Informațional-Biblioteconomic (DIB) al Universității Libere Internaționale din Moldova (ULIM), între 2014-2015 este director interimar, iar în anii 2015-2017 îndeplinește funcția de consilier în biblioteconomie, informare la aceeași instituție. În anul 2016 revine la BNRM în postul de șef de secție, facilitând constituirea Secției (Centrului) de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării (concepte, programe, ateliere, master class etc.) în Direcția Cercetare și Dezvoltare în Biblioteconomie și Știința Informării.

În primii opt ani de activitate la Biblioteca Națională s-a implicat în elaborarea Conceptului Sistemului Național de Biblioteci, a structurii organizaționale a BNRM, a participat la inițierea procesului de standardizare în biblioteconomie, informare și documentare și la crearea Comitetului Tehnic nr. 1 „Biblioteconomie. Informare. Documentare" (2006), a conlucrat la armonizarea biblioteconomiei naționale cu tendințele europene.

A contribuit la educația biblioteconomică în calitate de lector la USM și formator în cadrul diverselor programe de formare profesională. A contribuit la activitatea DIB ULIM și în continuare la dezvoltarea BNRM.

Domeniile de interes ale Ludmilei Corghenci sunt axate pe subiecte ca managementului strategic și organizațional în biblioteci, managementului resurselor umane (formare profesională continua, personal de bibliotecă / de specialitate, competențe și creativitate profesională a bibliotecarilor, diverse aspecte privind promovarea bibliotecarilor), bibliotecile universitare, cercetarea științifică în biblioteci, cultura informației și învățarea pe parcursul întregii vieți.

Are numeroase realizări științifice și aplicative: participă la dezvoltarea cadrului legal, strategic, a politicilor instituționale, de reglementare în domeniu, este una dintre inițiatoarele constituirii Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (1991). Cu sprijinul Programului Informațional al Fundației Soros Moldova, al Open Access Initiative Budapesta și al Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM), împreună cu conducerea BNRM, a constituit Centrul de instruire continuă a bibliotecarilor – Școala de biblioteconomie, ocupând funcția de director timp de cinci ani (2001-2006).

A coordonat și a participat la implementarea diverselor proiecte instituționale, naționale și internaționale, la valorificarea granturilor: Programul Național Lectura-Central: proiect de promovare a lecturii și culturii lecturii (anii 2018-prezent); Cercetarea bibliometrică a publicațiilor cadrelor didactico-științifice din cadrul ULIM (anii 2008-2017), în colaborare cu institutele științifice ale ULIM. A inaugurat Salonul „Scientia", activitate inovativă pentru lansarea anuală a rezultatelor cercetărilor științifice ale profesorilor și bibliotecarilor ULIM. A asigurat funcționarea Clubului bibliografilor (elaborarea statutului, asigurarea funcțională, până în anul 2017) la DIB ULIM.

Este autoare și coautoare a circa 600 de lucrări științifice, monografii, volume de autor, strategii, lucrări coordonate și redactate, contribuții științifice în culegeri, în reviste de specialitate, recenzii, note, cronici, lucrări de caracter didactic și materiale în sprijinul formării profesionale continue a bibliotecarilor, lucrări de referințe (ghiduri).

A prefațat și a cooperat la elaborarea colecției de biobibliografii „Universitaria" (14 fascicule), „Symposia Professorum. Seria Filologie" (1999), „Symposia Professorum. Seria Biblioteconomie" (2000-2009), „Symposia Investigatio Bibliotheca" (2010, 2011, 2013), „Studii și cercetări în Biblioteconomie și Jurnalism" (USM, 2000), „Dimensiunea socială a bibliotecii publice în societatea informațională" (Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu", 2002), „Dezvoltare. Pro-

gres. Colaborare. Parteneriat" (Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu", 2007), „Managementul resurselor electronice în bibliotecile din Moldova" (Academia de Studii Economice din Moldova, 2001, 2004), „Probleme actuale ale teoriei și practicii biblioteconomice: către 45 de ani de învățământ biblioteconomic superior în Republica Moldova" (USM, 2005), „Dezvoltarea durabilă a României și Republicii Moldova în context european și mondial" (Academia de Studii Economice din Moldova, 2006), „Dimensiuni manageriale în activitatea instituției infobibliotecare: concepte, experiențe, orientări" (ULIM, 2008), „Librăria: studii și cercetări în bibliologie" (Biblioteca Județeană Mureș, România, 2009, 2010), „Conferința tehnico-științifică a colaboratorilor, doctoranzilor și studenților" (Universitatea Tehnică a Moldovei, 2004 și 2009), „Accesul la informație și dreptul de autor" (ABRM, 2010), „Biblioteconomie și științe ale informării în Republica Moldova: Documente în sprijinul activității bibliotecilor 2015-2017" (BNRM, 2017, 2023), „Biblioteca – contribuții la dezvoltarea comunității armonioase, de ordine și respect: metodologii, algoritmi, tehnologii" (BNRM, 2020), „Lectura și scările" (BNRM, 2020), colecția de monografii biobibliografice „BiblioLeader" (2020-prezent).

Este redactor-șef (2017-prezent) al revistei „Magazin bibliologic", editată de BNRM; coordonator al publicațiilor științifice și didactice: „Biblioteca Națională a Republicii Moldova – Meridianul zero al Sistemului Național de Biblioteci" (1991-2016); „Biblioteconomie și științe ale informării: manual practic" (2021); „Topul celor mai citite 10 cărți, editate în 2016, 2017" (ediție anuală).

A publicat articole în limbile română, rusă și franceză în: „Gazeta bibliotecarului", „Buletinul ABRM", „Buletinul Școlii de Bbiblioteconomie", „Magazin bibliologic", „Revista de istorie și politică", „Noosfera", „Studii economice", precum și în ziare naționale, instituționale și profesionale, printre care: „Literatura și arta", „Viața satului" „Făclia", „Univers pedagogic pro", „Universitas", „Le francofil" ș.a.

A participat la mai multe reuniuni profesionale: conferințe, simpozioane, colocvii naționale și internaționale (patru-cinci reuniuni profesionale pe an), reuniuni departamentale, ale bibliotecilor. A reprezentat bibliotecile din Republica Moldova la activități și diverse reuniuni ale bibliotecarilor din România.

S-a aflat printre primii bibliotecari din Republica Moldova care au participat la o conferință a Federației Internaționale a Asociațiilor și Instituțiilor Bibliotecare. A fost delegată la: Conferința Asociației Internaționale a Bibliotecilor (Moscova, 1990; Bangkok, Thailanda, 1999), Conferința Asociației Bibliotecarilor din Învățământ, România (Craiova, 1997; Bușteni, 1999), Conferința Asociației Bibliotecarilor din Bibliotecile Publice, România (Iași, Ialomița, București), Conferința „Dimensiunea socială a bibliotecii publice în societatea informațională" (Chișinău, 2002) etc. La aceste evenimente de nivel național și internațional a susținut (în perioada 2010-2024) circa 50 de comunicări științifice.

Este membră a ABRM, membră a Ligii Bibliotecarilor din Republica Moldova; a consiliilor și comisiilor profesionale și metodice: membră a Consiliului Bibliioteconomic Național (din anul 2007); membră/secretar în Comisia Republicană de Atestare a Cadrelor Bibliotecare (2006-2010, 2013, 2017-2024); membră a Consiliului științific al BNRM; vicepreședinte în Consiliul redacțional al BNRM, membră a Colegiului de redacție a „Revistei Camerei Naționale a Cărții" (2012-prezent) ș.a.

A fost distinsă cu Medalia ULIM (2002), cu Medalia „Meritul Civic" (2010), cu premii și diplome în cadrul concursurilor naționale: „Cel mai bun bibliotecar al anului, 1995"; „Cea mai reușită lucrare în bibliologie, 1998, 2021, 2022", cu Premiul Național GALEX „Cel mai reușit proiect biblioteconomic" (2018), cu Diploma de onoare a Ministerului Culturii (2000, 2024), cu Diploma de onoare a Guvernului Republicii Moldova cu ocazia Zilei bibliotecarului (2024).

A se vedea și articolele din

„Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 299-300; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 329-332.

Bibliografie selectivă:

Consolidarea relațiilor între bibliotecă și comunitate : Ghid metodologic / Vera Osoianu, Victoria Vasilica, Angela Drăgănel [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2022. – 94 p. – ISBN 978-9975-119-54-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1613.

Corghenci, **Ludmila**. Deontologia profesională a personalului din biblioteci : Suport în sprijinul formării profesionale continue nonformale / Ludmila Corghenci ; Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – Chișinău : BNRM, 2022. – 81 p. – ISBN 978-9975-119-51-1 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1541/Deontologia%20bib.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Rec.: Ucrainciuc, Svetlana // Magazin Bibliologic. – 2022 – Nr 4. – P. 131-132. – ISSN 1857-1476. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.757261 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1720/Corghenci_DeontologieProfesionala.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Lectura la răscrucea drumurilor salvatoare : Recomandări în sprijinul celebrării primei ediții a „Zilei Naționale a Lecturii" / ediție coordonată de Vera Osoianu, Ludmila Corghenci, Ecaterina Dmitric [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2023 – 86 p. – ISBN 978-9975-119-57-3 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md//handle/123456789/1670.

Lectura și scările : Culegere de articole. Vol. 3. / prefață: Ludmila Corghenci ; coordonator de ediție: Victoria Vasilica. – Chișinău : BNRM, 2023. – 163p.–ISBN978-9975-3510-1-0.– ISBN 978-9975-119-58-0 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md//handle/123456789/1681.

Sistemul național de biblioteci din Republica Moldova : Studiu statistic 2020-2021 / Valentina Popa, Ecaterina Dmitric, Ludmila Corghenci [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2023. – 95 p. – ISBN 978-9975-119-60-3 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://www.bnrm.md/files/publicatii/situatii%20statistica20-21.pdf.

Strategia de dezvoltare a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova : 2019-2021 / echipa de lucru: Elena Pintilei, Aliona Tostogan, Ludmila Corghenci [et. al.]. – 2018. – 28 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md//handle/123456789/1628.

***

Corghenci, Ludmila. Biblioteca Națională a Republicii Moldova: atribuții privind formarea profesională a personalului din bibliotecile publice / Ludmila Corghenci // Magazin Bibliologic. – 2022. – Nr 1/2. – P. 11-18. – ISSN 1857-1476. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md//handle/123456789/1522.

Corghenci, Ludmila. Biblioteca Națională – promotor al modelului strategic al Sistemului Național de Biblioteci / Ludmila Corghenci, Vera Osoianu // Magazin Bibliologic. – 2022. – Nr 3. – P. 32-35 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1522/Corghenci_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Corghenci, Ludmila. Biblioteca Națională ziua de mâine începe azi… / Ludmila Corghenci // Magazin Bibliologic. – 2022. – Nr 3. – P. 7. – ISSN 1857-1476. – DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.6828093 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md//handle/123456789/1635.

Corghenci, **Ludmila**. Codul deontologic al bibliotecarului din Republica Moldova – repere în timp / Ludmila Corghenci // Magazin Bibliologic. – 2021. – Nr 3/4. – P. 211-214. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1433/Corghenci.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Corghenci, **Ludmila**. Idei de redresare post-evaluare: privind bibliotecile publice teritoriale // Magazin Bibliologic. – 2022. – Nr 1/2. – P. 46-49. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1528/Corghenci_evaluare_biblioteci.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Corghenci, **Ludmila**. Investiții profesionale pentru dezvoltarea personalului de specialitate – aspect al performanței instituționale / Ludmila Corghenci // Magazin Bibliologic. – 2020. – Nr 1/2. – P. 7-14. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1123/Corghenci_Investi%c8%9bii_profesionale.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Corghenci, Ludmila. O carte cât un om : Monografia biobibliografică „Vera Osoianu și Biblioteca din oglinda unui destin" / Ludmila Corghenci // Magazin Bibliologic. – 2021. – Nr 3/4. – P. 222-224. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1442/Corghenci_Monografia_Osoianu.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Corghenci, **Ludmila**. Personalul de specialitate din biblioteci – avantaj instituțional

și comunitar major / Ludmila Corghenci // Sistemul național de biblioteci din Republica Moldova : Studiu statistic / echipa de autori: Valentina Popa, Ecaterina Dmitric, Ludmila Corghenci [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2023. – P. 67-76. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md//handle/123456789/1753.

Corghenci, **Ludmila**. Rezultatele studiului național privind necesitățile de formare profesională continuă a personalului din cadrul Sistemului Național de Biblioteci / Ludmila Corghenci // Magazin Bibliologic. – 2023. – Nr 1/2. – P. 65-73. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: http://www.bnrm.md/files/publicatii/MB_1-2_2022.pdf.

Corghenci, **Ludmila**. Strategii câștigătoare pentru sistemul național de biblioteci / Ludmila Corghenci, Svetlana Barbei // Biblioteca Națională a Republicii Moldova – dimensiune identitară a țării: 190 de ani de la fondare și trei decenii de la atribuirea statutului de bibliotecă națională. – Chișinău : BNRM, 2022. – P. 135-149. – ISBN 978-9975-119-53-5 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: http://moldlis.bnrm.md//handle/123456789/1628.

***

Povestca, Lilia. Ludmila Corghenci: Omul din Templul Cărții și Științei : Monografie biobibliografică / autori: Lilia Povestca, Natalia Ghimpu. – Chișinău : BNRM, 2020. – 172 p. – (Colecția „BiblioLeader", ISBN 978-9975-3425-7-5). – ISBN 978-9975-3425-6-8 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: http://moldlis.bnrm.md/handle/123456789/1286.

***

Madan, Ion. Corghenci Ludmila : [fișier biografic] / Ion Madan // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : Profesori și discipoli / Ion Madan. – Chișinău : [S. n.], 2000. – P. 13-14.

Elena Harconița

NOIEMBRIE

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Mihai Eminescu

ODĂ

(fragment)

Nu credeam să-nvăț a muri vrodată;
Pururi tânăr, înfășurat în manta-mi,
Ochii mei nălțam visători la steaua
Singurătății.

Când deodată tu răsărișI în cale-mi,
Suferință tu, dureros de dulce...
Pân-în fund băui voluptatea morții
Ne'ndurătoare.

Jalnic ard de viu chinuit ca Nessus.
Ori ca Hercul înveninat de haina-i;
Focul meu a-l stinge nu pot cu toate
Apele mării.

De-al meu propriu vis, mistuit mă vaiet,
Pe-al meu propriu rug, mă topesc în flăcări...
Pot să mai re'nviu luminos din el ca
Pasărea Phoenix?

(Poesii, în vol., 1883)

80 de ani de la nașterea lui **Ion Puiu**, pictor-scenograf, grafician, regizor și actor, dramaturg și poet, Maestru în artă (1 noiem. 1945 – 25 iun. 2016). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 307-308; 2015, p. 346; 2020, p. 339-340.*

75 de ani de la nașterea lui **Constantin Oboroc**, inginer, politician, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii" (2 noiem. 1950).

65 de ani de la nașterea **Elenei Karacențev (Karachentseva)**, pictor, grafician, artist vizual, ilustrator, lector universitar (2 noiem. 1960).

180 de ani de la nașterea lui **Alexandru Kociubinski**, filolog, slavist și istoric, publicist, academician, originar din Basarabia (3 noiem. 1845 – 13 mai 1907). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 346-347.*

100 de ani de la nașterea lui **Mihail Cherdivarenco**, specialist în domeniul științelor chimice, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, inventator, Om emerit în știință, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" (4 noiem. 1925 – mai 2009). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 308-309.*

50 de ani de la nașterea lui **Pavel Moraru**, istoric, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar, stabilit în România (5 noiem. 1975).

80 de ani de la nașterea lui **Valeriu Babansky**, prozator, poet, publicist (6 noiem. 1945 – 28 sept. 2009). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 349; 2020, p. 340.*

200 de ani de la nașterea lui **Charles Garnier**, arhitect francez, arhitect al istorismului, membru al Academiei de arte franceze și al altor 17 academii străine (6 noiem. 1825 – 3 aug. 1898).

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Andronati**, inginer, informatician, doctor habilitat în științe tehnice, profesor universitar, membru titular al Academiei de Științe a Moldovei, Cavaler al „Ordinului Republicii" (7 noiem. 1935). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 312-313.*

90 de ani de la nașterea lui **Alain Delon**, actor și producător francez, distins cu Palme d'Or onorific (8 noiem. 1935 – 18 aug. 2024). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 313.*

95 de ani de la nașterea lui **Aurel Râu**, poet și eseist român (9 noiem. 1930). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 314.*

80 de ani de la nașterea **Eleonorei Anestiade-Vataman**, medic cardiolog, doctor habilitat în științe medicale, profesor universitar (9 noiem. 1945). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 340-342.*

80 de ani de la nașterea lui **Alin Mihai Gherman**, filolog, doctor în științe filologice, bibliofil, bibliotecar, istoric literar, autor și coautor de publicații, laureat al Premiului „T. Cipariu" al Academiei Române (9 noiem. 1945).

180 de ani de la nașterea lui **Vasile Stroescu**, jurist, mecenat și filantrop basarabean, militant al mișcării naționale, membru de onoare al Academiei Române (11 noiem. 1845 – 14 apr. 1926). *A se vedea și art. din CB 1995, p. 116-118; CN 2005, p. 315-316; 2016, p. 132.*

80 de ani de la nașterea lui **Tudor Ciobanu**, inginer, manager (12 noiem. 1945).

60 de ani de la nașterea **Gutierei Prodan**, jurnalistă, prezentatoare și producătoare TV, pictor, Maestru în artă (12 noiem. 1965).

65 de ani de la nașterea lui **Nelly Țurcan**, specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, doctor în științe istorice, doctor habilitat în sociologie, profesor universitar (13 noiem. 1960). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 227-228; 2015, p. 355-357; 2020, p. 343-347.*

180 de ani de la nașterea lui **Zamfir Rally-Arbore**, scriitor, publicist, memorialist român. (14 noiem./14 dec. 1845/1848 – 2 apr. 1933). *A se vedea și art. din CB 1993, p. 39-41; 1998, p. 181; CN 2008, p. 384-385; 2013, p. 283-284.*

90 de la apariția la Chișinău a ziarului independent „**Gazeta Basarabiei**" (14 noiem. 1935 – 1940). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 357.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Sandri-Șcurea**, actor și regizor de teatru, Artist al poporului (14 noiem. 1935 – 2 aug. 2005). *A se vedea și art. din CB 1995, p.121-122; CN 2005, p. 316-318; 2015, p. 358.*

85 de ani de la nașterea lui **Sergiu Cuciuc**, artist plastic și critic de artă, muzeograf, cercetător științific, Maestru emerit în artă, Cavaler al „Ordinului Republicii" (14 noiem. 1940 – 11 dec. 2022). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 307-310.*

70 de ani de la nașterea lui **Anatol Dumitraș**, interpret de muzică ușoară, cantautor, Artist al poporului (14 noiem. 1955 – 14 iun. 2016). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 318.*

50 de ani de la nașterea **Gabrielei Szabo**, atletă română de origine maghiară, campioană olimpică (14 noiem. 1975).

180 de ani de la nașterea lui **Vasile Conta**, filozof român, avocat, poet, profesor și politician, figură proeminentă a culturii (15 noiem. 1845 – 21 apr. 1882). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 151-152.*

80 de ani de la nașterea lui **Ovidiu Moldovan**, actor român de teatru și film (15 noiem. 1945).

90 de ani de la nașterea lui **Anatolie Casian**, matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, inventator, membru corespondent al Academiei Americano-Române de Arte și Științe (17 noiem. 1935 – 29 mai 2020). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 229-230; 2015, p. 358-359.*

120 de ani de la nașterea lui **Grigore Alexandru Benetato**,

medic român, fiziolog și patofiziolog de renume mondial, profesor universitar, membru titular al Academiei Române, originar din Basarabia (18 noiem. 1905 – 9 iun. 1972). *A se vedea și art. din CN 2022, p. 262-263.*

50 de ani de la nașterea lui **Sergiu Matveev**, arheolog, istoric, doctor în istorie, conferențiar universitar, cercetător științific coordonator, manager (18 noiem. 1975).

90 de ani de la nașterea lui **Constantin I. Toma**, botanist-morfolog român, doctor în biologie, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (19 noiem. 1935 – 9 sept. 2020).

70 de ani de la nașterea lui **Mugur Andronic**, istoric român, muzeograf, arheolog, scriitor, doctor în științe istorice (19 noiem. 1955).

70 de ani de la nașterea **Varvarei Buzilă**, etnolog, muzeograf, doctor în filologie, conferențiar universitar, cercetător științific, Om emerit (19 noiem. 1955). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 230-232.*

100 de ani de la nașterea lui **Emilian Bold**, istoric român, doctor în istorie, profesor universitar, originar din Basarabia (20 noiem. 1925 – 20 sept. 2019).

75 de ani de la nașterea **Elenei Corotenco**, specialist în domeniul biblioteconomiei și bibliografiei, manager, Om emerit (20 noiem. 1950 – 20 mar. 2024). *A se vedea și CN 2015, p. 360-362.*

100 de ani de la nașterea **Maiei Plisețkaia**, balerină, Artistă a poporului din URSS (20 noiem. 1925 – 2 mai 2015). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 321-322.*

120 de ani de la nașterea lui **Petru Comarnescu**, eseist, critic de artă, critic literar, memorialist, filozof al culturii, jurnalist român (21 noiem. 1905 – 27 noiem 1970). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 323-324.*

120 de ani de la nașterea lui **Felix Bloch**, fizician elevețian, laureat al Premiului Nobel pentru fizică (21 noiem. 1905 – 10 sept. 1983).

100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe Calciu Dumitrescu**, preot, militant politic român (23 noiem. 1925 – 21 noiem. 2006).

90 de ani de la nașterea **Ecaterinei Malcoci**, actriță de teatru (25 noiem. 1935 – 15 apr. 2001). *A se vedea și art. din CN 2007, p. 325-326.*

100 de ani de la nașterea lui **Gheorghe (George) Alexe**, teolog ortodox român, editor, redactor, poet, critic literar, istoric, etnomuzicolog, dirijor de cor, stabilit în SUA (26 noiem. 1925 – 16 ian. 2013).

100 de ani de la nașterea lui **Ion Omescu**, actor, dramaturg, poet, prozator și eseist român (26 noiem. 1925 – 14 aug. 2000).

140 de ani de la nașterea lui **Liviu Rebreanu**, prozator și dramaturg român, membru titular al Academiei Române, distins cu Ordinul „Coroana României" în gradul de Mare Cruce (27 noiem. 1885 – 1 sept. 1944). *A se vedea și art. din CB 1994, p.125-128; CN 2005, p. 327-329; 2015, p. 363-364.*

80 de ani de la fondarea **Colegiului Financiar-Bancar din Chișinău**, astăzi **Instituția Publică Centrul de Excelență în Economie și Finanțe**, instituție de învățământ profesional tehnic (29 noiem. 1945). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 350.*

160 de ani de la nașterea lui **Vespasian Erbiceanu**, jurist, cercetător al dreptului, organizator al justiției din Basarabia după Marea Unire, membru corespondent al Academiei Române (30 noiem. 1865 – 27 dec. 1943). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 333-335.*

190 de ani de la nașterea lui **Mark Twain**, scriitor, publicist, satiric, umorist și antreprenor american (30 noiem. 1835 – 21 apr. 1920). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 336.*

Constantin OBOROC
1950

Inginer, politician, deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii".

Este cunoscut pentru discursurile sale, în anii 1988-1991, din plenul Sovietului Suprem al URSS și din Piața Marii Adunări Naționale din Chișinău, în care milita pentru independența Republicii Moldova, revenirea la grafia latină și la identitatea românească, fiind remarcat în special prin discursul de la prima Mare Adunare Națională de la Chișinău, din 27 august 1989. A contribuit la demolarea monumentului lui V. Lenin din Piața Marii Adunări Naționale și a promovat unitatea Republicii Moldova în timpul conflictului de pe Nistru.

S-a născut la 2 noiembrie 1950, în s. Cozești, rn. Telenești (astăzi, rn. Sângerei).

A început studiile la școala de opt ani din satul natal, după care a absolvit, cu medalie de argint, Școala medie din Telenești (1967). A studiat la Facultatea de Tehnologia Prelucrării Produselor Alimentare, specialitatea tehnologia conservării (1967-1973), a Institutului Politehnic din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei).

În 1995, la invitația guvernului francez, a urmat două cicluri de instruire („Descentralizarea" și „Contenciosul administrativ") în cadrul Institutului Internațional de Administrație Publică. În 1996 a participat la un curs de cercetări în materie de reformă de stat la Centrul de Cercetare „G. Malher" al Universității Paris I „Panthéon-Sorbonne". A mai urmat un program la Academia de Standardizare și Certificare din Moscova, unde a primit licența de expert în sistemul „Gost-R" pentru produse cosmetice și de tutun. A însușit și profesia de inspector pentru vasele marine (1996-2002).

Activitatea profesională a început-o, după absolvirea facultății, la Asociația de Producere a Conservelor din Tiraspol (1973), în calitate de inginer tehnolog în secția de producere a sucurilor, amplasată în s. Parcani. Ulterior, în aceeași calitate, a fost invitat la Asociația Raională de Producere și Desfacere a Conservelor din Nisporeni. S-a dedicat activității profesionale în rn. Nisporeni, exercitând diferite funcții de conducere: a fost inginer-șef în sovhozul-fabrică „Șișcani" și director general adjunct la Asociația de Producere a Conservelor din Nisporeni. Între anii 1979 și 1987 a activat în calitate de director general al aceleiași asociații, perioadă în care a reușit să construiască în s. Ciuciuleni prima fabrică de uscare a fructelor din fosta URSS cu o capacitate de o mie de tone de fructe uscate.

În perioada 1988-1990 a fost ales președinte al Comitetului Executiv Orășenesc Nisporeni, secretar doi al Comitetului Raional de Partid Nisporeni, președinte al Comitetului Executiv Raional Nisporeni. În 1989-1991 a fost ales deputat al poporului din URSS, iar în 1989 deputat în primul Parlament al Republicii Moldova, în circumscripția electorală nr. 705 Ungheni.

În 1990-1992 a exercitat funcția de prim-viceprim-ministru în guvernele Druc și Muravschi. A fost consilier al primului președinte al Republicii Moldova, M. Snegur (1992-1996).

În urma unor dispute cu președintele M. Snegur, în 1996 s-a retras din politică și a revenit în sfera afacerilor.

În anii 1996-2002 a activat în portul fluvial Reni în calitate de inspector pentru vasele marine, unde se ocupa de determinarea greutății încărcăturilor și de verificarea probelor de cereale pe vapoare. Din 2002 s-a stabilit în s. Vărzărești, rn. Nisporeni.

În 2011, cu prilejul aniversării a 20-a de la proclamarea independenței Republicii Moldova, a fost decorat cu „Ordinul Republicii", pentru contribuția sa la mișcarea de eliberare națională.

Bibliografie:

Oboroc, **Constantin**. Adevărat fecior al acestui neam: [In memoriam Mircea Snegur] / Constantin Oboroc // Limba Română. – 2023. – Nr 7/12. – P. 78-83. – ISSN 0235-9111.

Oboroc, **Constantin**. Republică prezidențială sau parlamentară /

ConstantinOboroc//Luceafărul.– 1996. – 23 mai. – P. 4.

***

Constantin Oboroc // 30 de întrebări de-acasă : [Culegere de interviuri cu personalități marcante din Republica Moldova a ziariștilor de la „Cuvântul” ; concept: Tudor Iașcenco]. Vol. 4. – Rezina : [S. n.], 2016. – P. 57-64. – ISBN 978-9975-53-595-3.

Nițǎ, Teodor. Cozești : [cu referire la Constantin Oboroc] / Teodor Nițǎ // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 5 : Cos.-Dră. – Chișinău : Fundația „Draghiștea”, 2005. – P. 199-200. – ISBN 9975-9868-1-1.

Țopa, Tudor. Cu arma la tâmplă : [cu referire la Constantin Oboroc, politician] / Tudor Țopa // Stejarii neamului / Tudor Țopa. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 134-147. – ISBN 978-5-88554-226-5.

Maria S. Ciobanu

Elena KARACENȚEV (KARACHENTSEVA) 1960

Pictor, grafician, artist vizual, ilustrator, lector universitar.

S-a născut la 2 noiembrie 1960, la Leningrad (astăzi, Sankt Petersburg).

A studiat (1975-1978) la Școala de arte plastice „B. Johanson” a Academiei de Arte a URSS (astăzi, Liceul Academic de Stat de Artă „B. Johanson” din Sankt Petersburg al Academiei Ruse de Arte), în clasa profesorilor B. Zaozerski și Vl. Sencikov. A fost admisă la Institutul Academic de Stat de Pictură, Sculptură și Arhitectură „I. Repin” din Sankt Petersburg, la secția grafică de carte (1979-1985), unde a fost îndrumată de profesorii E. Epifanov, I. Ptahova și Li Kim. Cu unul dintre colegii săi de facultate, moldoveanul S. Zamșa, ulterior unul dintre cei mai cunoscuți artiști plastici din Republica Moldova, se va căsători, familia stabilindu-se cu traiul la Chișinău.

A debutat în 1984, cu seria de grafică „Petersburg”, în cadrul Expoziției Tineretului, organizată la Centrul Expozițional „Manej” din Sankt Petersburg, care a marcat începutul unei activități prolifice în arta grafică.

Și-a construit și o carieră pedagogică în domeniul educației artistice. În 1993-1999 a activat în cadrul Institutului de Arte (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice) din Chișinău. Din 1999 este lector superior la Facultatea de Arte Plastice și Design a Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă” din Chișinău. În cadrul universității, se implică activ în elaborarea programelor de studii, are un rol esențial în structura educațională a departamentului, asigurând un cadru academic riguros și inovator pentru formarea viitorilor artiști și designeri.

A organizat, în colaborare, evenimente importante în domeniul artei grafice, cu impact în comunitatea artistică: „Mini-lito ’98” (1998), Seminarul-atelier „Umbra coloanei lui Brâncuși – umbra infinitului” (2000), „Paper Art: grafică pe hârtie manuală” (2002), Simpozionul internațional „Hârtie manuală” (2003) ș.a.

A avut mai multe expoziții personale memorabile. În 1997 a organizat expoziția „Mesaje de la Tristan Tzara: ÎN RE…” la Centrul de Artă Contemporană KSA:K, în cadrul Centrului Expozițional „C. Brâncuși” din Chișinău, expoziție care a reprezentat o explorare a influențelor dadaiste, aducând în prim-plan interpretări contemporane ale lucrărilor lui T. Tzara. Un an mai târziu, în 1998, a participat cu „Lucrări recente” la Muzeul Național de Arte Plastice din Chișinău. În 2001 a investigat relația între lumină și gest, oferind spectatorilor o privire asupra subtilităților și complexității operei sale în cadrul expoziției „Lumini/gest” vernisată la Centrul Expozițional „C. Brâncuși”. În 2003 a expus la Centrul Japonez și la Clinica de Medicină Estetică „Sancos”, ambele din Chișinău. Aceste expoziții au evidențiat modul în care arta grafică poate interacționa cu diferite spații și contexte, explorând conexiunea esteticii cu funcționalitatea. Expozițiile personale de la Muzeul Național de Artă al Moldovei din 2006 și 2016 au oferit o retrospectivă amplă a lucrărilor grafice ale artistei, demonstrând continuitatea și evoluția operei sale. Expoziția „Reflecții” din 2010 (la Centrul Expozițional „C. Brâncuși”) a explorat teme de introspecție și reflecție, provocând spectatorii să analizeze mesajul și sensul lucrărilor expuse.

A participat la numeroase expoziții internaționale, seminare și ateliere de creație în România, Bulgaria, Argentina, Macedonia, Japonia, Lituania ș.a.

Este (din 1993) membră a Uniunii Artiștilor Plastici (UAP) din Republica Moldova și a Asociației Internaționale a Artiștilor Plastici UNESCO (1995).

Laureată a Premiului UAP din România (1999) la Expoziția-concurs de artă contemporană „Saloanele Moldovei", a Premiului de Excelență pentru grafică acordat de UAP din Republica Moldova (2001), a Premiului UAP din Republica Moldova pentru grafică (2005, 2010) și a Premiului „M. Grecu" acordat de Ministerul Culturii din Republica Moldova pentru excelență în domeniul artelor plastice (2016).

În 2022 președinta Maia Sandu i-a acordat, personal, în cadrul unei ceremonii festive, cetățenia Republicii Moldova.

Bibliografie selectivă:

Alecsandri, Vasile. Concertul în luncă / Vasile Alecsandri ; ilustratori: Simion Zamșa, Elena Karachentseva. – București ; Chișinău : Litera mică, 2022. – 16 p. – ISBN 978-606-095-238-1.

Creangă, Ion. Dănilă Prepeleac / Ion Creangă ; ilustratori: Elena Karachentseva, Simion Zamșa. – Chișinău : Litera, 2013. – ISBN 978-9975-74-487-4.

Creangă, Ion. Povestea lui Stan Pățitul / Ion Creangă ; ilustratori: Simion Zamșa, Elena Karachentseva. – Chișinău : Litera, 2021. – ISBN 978-9975-74-955-8.

Creangă, Ion. Soacra cu trei nurori / Ion Creangă ; ilustratori: Simion Zamșa, Elena Karachentseva. – Chișinău : Litera, 2013. – 16 p. – ISBN 978-9975-74-453-9.

Delavrancea, Barbu. Neghiniță / Barbu Delavrancea. – Chișinău : Litera, 2021. – 16 p. – ISBN 978-9975-74-957-2.

Eminescu, Mihai. Călin Nebunul / Mihai Eminescu ; ilustratori: Simion Zamșa, Elena Karachentseva. – Chișinău ; București : Litera mică, 2021. – 24 p. – ISBN 978-9975-74-962-6.

Ispirescu, Petre. Cele trei rodii aurite / Petre Ispirescu ; ilustratori: Simion Zamșa, Elena Karachentseva. – București ; Chișinău : Litera mică, 2022. – 16 p. – ISBN 978-606-095-235-0.

Ispirescu, Petre. Ileana Simziana / Petre Ispirescu ; ilustratori: Simion Zamșa, Elena Karachentseva. – București : Litera mică, 2022. – 32 p. – ISBN 978-606-33-8776-0.

Karacențev, Elena. Elena Karacențev / Elena Karacențev. – Chișinău : ARC, 2006. – 48 p. – ISBN 978-9975-61-419-1.

***

Bulat, Vlad. Grafica subiectivă a Elenei Karachentseva / Vlad Bulat // Moldova. – 2017. – Noiem./Dec. – P. 64-71. – ISSN 0132-6635.

Rocaciuc, Victoria. Grafica de carte în creația artiștilor plastici Simion Zamșa și Elena Karachentseva / Victoria Rocaciuc // Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine: dedicată zilelor europene ale patrimoniului, 23-24 septembrie 2019, Chișinău, Ediția 1-a, Biblioteca Națională a Republicii Moldova. – P. 65-66. – Chișinău : BNRM, 2019. – ISBN 978-9975-3290-4-0.

Stăvilă, Tudor. Elena Karachentseva și umbrele trecutului / Tudor Stăvilă // Panoramic ART 2016. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 87-94.

Ana Struță

Mihail CHERDIVARENCO 1925-2009

Specialist în domeniul științelor chimice, doctor habilitat în chimie, profesor universitar, inventator, Om emerit în știință, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii".

Este considerat fondatorul Școlii adsorbanților minerali din Moldova.

S-a născut la 4 noiembrie 1925, la Chișinău, într-o familie de profesori universitari. A decedat în mai 2009, la Chișinău.

Și-a făcut studiile la liceele „A. Donici" și „B. P. Hașdeu" din orașul natal, după care le-a continuat la Institutul Politehnic din Odesa (1943-1949). În 1954 a susținut teza de doctor în chimie, cu tema: „Cinetica reacției gaz-lichid în cazul agitării intensive a fazei lichide" la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM). În 1974 a susținut și teza de doctor habilitat în același domeniu, cu tema: „Bazele fizico-chimice ale cineticii purificării absorbționale prin contact al lichidelor cu absorbanți naturali". În 1976 i s-a conferit titlul didactico-științific de profesor universitar.

După absolvirea facultății, între anii 1949 și 1964, a acti-

vat la USM în diferite funcții, începând cu cea de asistent și până la cea de conferențiar și de decan al Facultății de Chimie.

Odată cu fondarea Universității Tehnice a Moldovei, în 1964, a fost angajat în calitate de șef al Catedrei de chimie fizică al acestei instituții. A stat la temelia fondării catedrei și a colectivului de cercetători, pe care l-a coordonat. A contribuit la pregătirea inginerilor chimiști și a savanților de prestigiu în domeniu.

A desfășurat și o amplă activitate de cercetare. A studiat diferite argile monmorilonitice, cunoscute sub denumirea de bentonite, care sunt utilizate la epurarea apelor reziduale, în turnătorie, vinificație, cosmetică, în industria alimentară. A cercetat cinetica proceselor de adsobție din lichide cu ajutorul bentonitului din natură. Este autorul elaborării unei noi metode de purificare adsorbțională în flux a sucurilor de fructe, propunând și o tehnologie cu reutilizarea bentonitului epuizat, ca adaos furajer. A efectuat cercetări fizico-chimice ale proceselor de adsorbție prin contact și a elaborat o nouă metodă de limpezire în flux a lichidelor cu ajutorul bentonitului. Noua tehnologie a asigurat reducerea duratei procesului de limpezire, îmbunătățirea calității produsului, diminuarea pierderilor de substanțe biologic active ale produsului alimentar. Din 1983 noua tehnologie a fost introdusă în întreprinderile din Moldova, Ucraina, Azerbaidjan ș.a.

Rezultatele cercetărilor sale se regăsesc în peste 100 de publicații științifice, inclusiv două monografii, două manuale, cinci brevete de invenție: „Absorbanții naturali din Moldova și tehnologia aplicării lor" (1975); „Chimie coloidală" (1989); „Chimie fizică" (1990) ș.a. Pentru lucrări valoroase în domeniul chimiei fizice, contribuție la pregătirea specialiștilor de înaltă calificare pentru economia națională i s-a conferit titlul onorific de Om emerit în știință din Moldova (1989). În 1995 a fost distins cu Medalia „Meritul Civic".

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 308-309.

Bibliografie selectivă:

Centrele active de adsorbție pe suprafața diferiților cărbuni activați / M. Cherdivarenco, M. Ciobanu, O. Bolotin [et al.] // Buletinul Academiei de Științe a Moldovei. Seria Științe biologice și chimice. – 1994. – Nr 4. – P. 53-54.

Cherdivarenco, **Mihail**. Chimia demască minunile / Mihail Cherdivarenco. – Chișinău : [S. n.], 1962. – 52 p.

***

Limpezirea sucului de mere care nu conține amidon / I. Dulneva, M. Cherdivarenco, V. Tărâță [et al.] // Pomicultura și viticultura Moldovei. – 1998. – Nr 2. – P. 39-42. – ISSN 1857-3142.

***

Batîr, **Dumitru**. Integritatea unei biografii: [cu referire la Mihail Cherdivarenco la 75 de ani] / Dumitru Batîr // Moldova socialistă. – 2000. – 2 noiem. – P. 3.

Batîr, **Dumitru**. Cherdivarenco Mihail / Dumitru Batîr // Neliniștea memoriei : Evoluția chimiei în Moldova și avatarurile vieții. Sinteze. Portrete. Medalioane. Reflecții. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 87-90. – ISBN 978-9975-62-170-0.

Cherdivarenco Mihail // Chișinău : Enciclopedie / editor: I. Colesnic. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 128. – ISBN 9975-906-16-8.

Mihail Cherdivarenco // Universitatea Tehnică a Moldovei (1964-2014) / coordonator și autor de texte: Aurel Marinciuc, Stela Balan. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 268. – ISBN 978-9975-129-07-7.

Rusnac, **Gheorghe**. Cherdivarenco Mihail / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma // Profesorii Universității de Stat din Moldova (1946-2001) : Dicționar istorico-biografic / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : USM, 2001. – P. 43-44. – ISBN 9975-70-051-9.

Maria S. Ciobanu

Pavel MORARU
1975

Istoric, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar, stabilit în România.

S-a născut la 5 noiembrie 1975, în s. Olănești, rn. Ștefan Vodă.

A absolvit Școala medie nr. 1 din or. Ștefan Vodă (1992), apoi Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova (1997).

A susținut teza de doctor în istorie, cu titlul „Evoluția istorică a Bucovinei în perioada iunie 1941-august 1944" (coordonat de I. Scurtu), la Facultatea de Istorie a

Universității din București (2001). Teza de doctor habilitat în istorie, cu titlul „Organizarea și activitatea serviciilor de informații și siguranță românești din Basarabia în perioada 1918-1944" (consultant științific V. Pasat, N. Enciu), a susținut-o la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei (2016). Teza de abilitare „Organizarea și activitatea serviciilor de informații și securitate din Basarabia–RSS Moldovenească în anii 1918-1991" la Universitatea „L. Blaga" din Sibiu (2021).

Domeniile de interes științific vizează România în perioada interbelică și în anii celui de-Al Doilea Război Mondial; serviciile de informații, siguranță și ordine publică; mișcările politice și acțiunile subversive; relațiile internaționale din perioada contemporană.

A activat în calitate de: cercetător științific (2002-2004), șef al Laboratorului de cercetări ştiinţifice aplicative din cadrul Institutului de Formare Profesională Continuă şi Cercetări Ştiinţifice Aplicative al Academiei „Ștefan cel Mare" a Ministerului Afacerilor Interne (MAI) al Republicii Moldova (2006-2007); secretar ştiinţific al Senatului Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI (2004-2007); cercetător ştiinţific superior la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei (2003-2007); profesor de istorie la Liceul de Cadeţi „Sfântul Gheorghe" al Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI (2004-2006); lector universitar la Facultatea de Drept a Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI (2005-2006); documentarist la Institutul de Istorie „C. C. Giurescu" din București (2006-2007); cercetător ştiinţific de gradul III la Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului al Academiei Române (2007-2011); lector (2008-2014) la Facultatea Ştiinţe Politice, Relaţii Internaţionale şi Studii Europene a Universităţii „L. Blaga" din Sibiu, conferenţiar universitar (din 2014) la Departamentul de Ştiinţe Politice, Relaţii Internaţionale şi Studii de Securitate al Facultății de Științe Socio-Umane a Universităţii „L. Blaga" din Sibiu; cercetător ştiinţific coordonator la Institutul de Istorie al Academiei de Ştiinţe a Moldovei (2010-2018).

Director de grant (2016, 2018, 2019) și membru în echipele altor șase proiecte.

A publicat opt monografii, două manuale universitare, două dicționare, o culegere de documente, peste 120 de articole în reviste și volume.

Membru al Consiliului Facultății de Științe Socio-Umane a Universității „L. Blaga" din Sibiu (2016-2020). Membru al Asociației Istoricilor din Republica Moldova (2000-2007). Președinte al Asociației „Pro Basarabia și Bucovina", Filiala Sibiu (2010-2012).

Face parte din Comitetul științific al revistei „Transilvania" din Sibiu (2008); din Consiliul științific al revistei „Studia Securitatis" din Sibiu (2009-2013); din Consiliul științific al revistei „Patrimonium. Revistă română de studii istorice și interculturale" din București (din 2017); din colegiul de redacție al revistei „Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI (din 2020).

Activitatea sa a fost apreciată cu: Diplomă de excelență acordată de Consiliul Județean Ilfov (2005), Diploma „Cel mai bun profesor al anului 2006" la Liceul de Cadeți „Sfântul Gheorghe" al Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI (2006); Diploma „Topul cărții 2006" decernată de Biblioteca Națională a Republicii Moldova pentru volumul „Armata lui Stalin văzută de români" (2006); Diplomă de laudă pentru rezultate excepționale în cercetarea științifică în cursul anului 2012, Universitatea „L. Blaga" din Sibiu (2013). Laureat al Premiului Societății Scriitorilor Militari, pentru lucrarea „Informații militare pe Frontul de Est" (2005), al Premiului pentru tineret acordat de Primăriei mun. Chișinău în domeniul artei, științei și culturii pentru lucrarea „Basarabia, basarabenii și serviciile secrete (1918-2005). Dicționar alfabetic" (2006), al Premiului revistei „Gândirea militară românească" pentru lucrarea „SMERȘ în Basarabia. 1944-1954" (2014).

Bibliografie selectivă:

Moraru, Pavel. Bucovina sub regimul Antonescu (1941-1944). Opera Omnia. Cartea de Istorie. – Iași : Tipo Moldova, 2013. – 512 p.

Moraru, Pavel. La hotarul românesc al Europei. Din istoria Siguranţei Generale în Basarabia (1918-1940) / Pavel Moraru. – București : Institutul Naţional pentru Studiul Totalitarismului al Academiei Româ-

ne, 2008. – 526 p. – ISBN 978-973-7861-42-9.

Moraru, Pavel. Momente din activitatea serviciilor secrete ale armatei române pe frontul din răsărit. Istorie în documente. 1941-1944 / Pavel Moraru. – București : Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului al Academiei Române, 2009. – 534 p. – ISBN 978-973-7861-52-8.

Moraru, Pavel. Relațiile internaționale în anii 1914-1947. – Ed. a 2-a, revizuită și adăugită / Pavel Moraru. – București : Editura Militară, 2016. – 317 p. – ISBN 978-973-53-1119-3.

****Moraru, Pavel**. Relațiile internaționale în anii 1945-1991. Asia și Oceania / Pavel Moraru. – București : Editura Militară, 2020. – 232 p.

Moraru, Pavel. Relațiile internaționale în anii 1945-1991. Europa și America de Nord / Pavel Moraru. – București : Editura Militară, 2015. – 272 p. – ISBN 978-973-32-0982-9.

Moraru, Pavel. România și bătălia informațiilor între Prut și Bug (1940-1944) / Pavel Moraru. – București : Editura Militară, 2011. – 326 p. – ISBN 978-973-32-0877-8.

Moraru, Pavel. Serviciile secrete și Basarabia (1918-1991) : Dicționar / Pavel Moraru. – București : Editura Militară, 2008. – 319 p. – ISBN 978-973-32-0751-1.

Moraru, Pavel. SMERȘ în Basarabia. 1944-1954 / Pavel Moraru. – București : Editura Militară, 2013. – 334 p. – ISBN 978-973-32-0909-6.

Moraru, Pavel. Urmașii lui Felix Dzerjinski: organele securității statului din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească (1940-1991) / Pavel Moraru. – București : Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului al Academiei Române, 2008. – 288 p. – ISBN 978-973-7861-43-6.

***

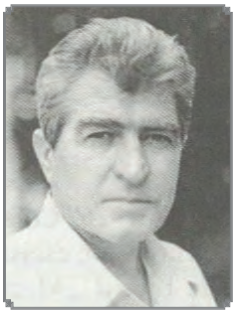
****Moraru, Pavel**. Organizarea activității structurilor Serviciului Special de Informații în Transnistria, în timpul campaniei de pe Frontul de Est (1941-1944) / Pavel Moraru // Istoricul Cristian Troncotă la 70 de ani – Securitate Națională și pe Mapamond : Volum aniversar / autori coordonatori: Liviu Stan, Lucian Giura, Corvin Lupu. – Craiova : Info, 2024. – P. 267-283.

Moraru, Pavel. Serviciile secrete / Pavel Moraru // Panorama postcomunismului în Republica Moldova. Vol. 1 / coordonator: Liliana Corobca. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2024. – P. 390-444. – ISBN 978-973-577-775-3.

***

Ciobanu, Vasile. Pavel Moraru / Vasile Ciobanu // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc : [în 5 vol.]. Vol. 3 : (L-N) / coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 288-289. – ISBN 978-606-8698-53-3.

Ion Valer Xenofontov

Valeriu BABANSKY
1945-2009

Prozator, poet, publicist.

S-a născut pe 6 noiembrie 1945, în s. Babele, rn. Ismail, Ucraina. S-a stins din viață pe 28 septembrie 2009, la Chișinău.

În 1972 a absolvit Facultatea de Filologie a Universității de Stat din Moldova.

A activat toată viața în presă. Începând din 1969, a fost corespondent, șef de secție, redactor-șef adjunct, redactor-șef la ziarul raional „Zorile Moldovei" din Cimișlia.

A activat în calitate de secretar de redacție și redactor-șef adjunct la mai multe publicații: „Nistru", „Basarabia", „Quo vadis?", „Patria tânără", „Dialog", „Jurnal de Chișinău", „Columna", precum și alte ziare și reviste.

A debutat ca prozator în culegerea colectivă „Dintre sute de catarge" în 1980, cu nuvela „Zodia singurătății". A semnat cărțile „Cântecul păsării măiestre" (1983), „Duhul apelor" (1988), „Mielul de Paști" (1991), „Portretul pictorului cu demonii săi" (1999), „Suntem visele Tale, Doamne" (2001), „Când a venit Cel pe care îl mai așteptăm" (2006), precum și romanul „Mojud" (2009), ultimele apărute postum.

„Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 349; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 340.

Bibliografie selectivă:

Babansky, Valeriu. Cînd a venit Cel pe care îl mai așteptăm / Valeriu Babansky. – Chișinău : Princeps, 2006. – 416 p. – ISBN 978-9975-9533-9-9.

Babansky, Valeriu. Mojud / Valeriu Babansky. – Chișinău : Magna-Princeps, 2009. – 356 p. – ISBN 978-9975-78-821-2.

Rec.: Ciobanu, Mircea V. Un roman... „ecumenic" // Limba Română. – 2010. – Nr 7/8. – P. 148-152. – ISSN 0235-9111.

Babansky, Valeriu. Portretul pictorului cu demonii săi : Roman-eseu / Valeriu Babansky. – Chișinău : Prometeu, 1999. – 160 p. – ISBN 9975-919-03-0.

***

Beșleagă, Vladimir. In memoriam Valeriu Babanski (I) : [Eseu comemorativ] / Vladimir Beșleagă // Radio Europa Liberă Moldova : [site]. – 2015. – 16 mai. – URL: https://moldova.europalibera.org/a/27019712.html/ (accesat : 06.09.2024).

Beşleagă, Vladimir. In memoriam Valeriu Babanski (II) : [Eseu comemorativ] / Vladimir Beşleagă // Radio Europa Liberă Moldova : [site]. – 2015. –22 mai. – URL: https://moldova.europalibera.org/a/27030410.html/ (accesat : 06.09.2024).

Codiță, Alexandra. Scriitorul Valeriu Babansky : [1945-2009] / Alexandra Codiță // Contrafort. – 2010. – Nr 3/4. – P. 29.

Morăraș, Mihai. Un creștinesc adio pentru Valeriu Babansky : [In memoriam Babansky Valeriu (1945-2009)] / Mihai Morăraș / Literatura și Arta. – 2009. – 12 noiem. – P. 4.

Roibu, Nicolae. La Muzeul Național de Literatură a fost inaugurată o expoziție în memoria scriitorului Valeriu Babansky / Nicolae Roibu // Moldpres : Agenția Informațională de Stat : [site]. – 2015. – 7 noiem. – URL: https://www.moldpres.md/news/2015/11/07/15007571/ (accesat : 06.09.2024).

Ana Struță

Alin Mihai GHERMAN 1945

Filolog, doctor în științe filologice, bibliofil, bibliotecar, istoric literar, traducător, autor și coautor de publicații, laureat al Premiului „T. Cipariu" al Academiei Române.

S-a născut la 9 noiembrie 1945, în Turda, jud. Cluj. A copilărit în Cluj și a fost inițiat în tainele literaturii de L. Blaga.

A învățat la Școala elementară din Azuga, Turda, Cluj-Napoca (1952-1959), a urmat Liceul „G. Coșbuc" din Cluj-Napoca (1959-1963). Studiile superioare le-a obținut la Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca (1963-1968). A urmat studii de doctorat în științe filologice (1973-1978) la Institutul de Lingvistică „S. Pușcariu" din Cluj-Napoca, unde a susținut teza „Lexicografia română la începutul secolului al XVIII-lea. Dicționarul lui Teodor Corbea", condusă de I. Pervain, diplomă confirmată în 1979. Începând cu anul 1975, a studiat intens limbile germană și engleză (1978), limbile bulgară și slavă veche la Universitatea din Sofia (1984), limba franceză (1994).

În profilul personal un loc distinct îl ocupă stagiile și vizitele de documentare în bibliotecile din Ungaria (1984, 1988) și Cehoslovacia (1978), bursele de studiu la Freiburg (Germania) în 1984, 1988, 1990 (bursă DAAD Freiburg, Hamburg, München), 1992, 1996, 1998.

A activat în calitate de bibliotecar și cercetător (1969-1999) la Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei Române, Secția de carte veche și manuscrise. A fost cadru didactic asociat (1992-1997) la Universitatea „Babeș-Bolyai" și la Universitatea „Avram Iancu" din Cluj-Napoca; conferențiar (1999-2004), șef de catedră (2000-2024) și profesor titular (2004-2010) la Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba Iulia. A fost titularul cursurilor de istoria literaturii române vechi și premoderne, literatură creștină, introducere în științele auxiliare și tehnica cercetării, literatura română în context european, istoria lexicografiei românești, istoria limbii literare. În anul 2001 și 2004 a fost profesor invitat la Universitatea „La Sapienza" din Roma. A ținut prelegeri (ca profesor invitat) la universități din Freiburg, Roma și Chișinău.

Preocupările sale științifice rezidă în cercetarea literaturii române vechi, a istoriei culturii, a istoriei elitelor, a operelor reprezentanților Școlii Ardelene, a biografiei și operei lui T. Corbea, Eustratie logofătul, Gr. Maior. Este autor, coautor, editor și coordonator a 32 de volume și circa 100 de studii, articole, recenzii în reviste de specialitate, de cultură, literare și de spiritualitate. A colaborat la proiecte fundamentale, precum seria „Monumenta Linguae Dacoromanorum", inițiată de profesorul P. Miron în anii ′80 și finalizată sub conducerea profesorului E. Munteanu (25 de volume publicate la Editura Universității „Al. I. Cuza" din Iași, 1988-2015). Începând cu 1991, studiază sursele biblice ale poeziei eminesciene („Eminescu și Biblia"), pe care le publică în materialele conferințelor.

Este editorul unor importante monumente de limbă română, printre care: „Pravila aleasă" a lui Eustratie logofătul (1632), „Cărare pe scurt" a lui Ion Zoba din Vinț (1685), „Predichele" lui P. Maior, „Psaltirea în versuri" a lui T. Corbea și „Evanghelia învățătoare" de la Govora (1642).

A cercetat și a îngrijit volumele: N. Iorga. „Cărți reprezentative în viața omenirii".

Vol. I-II (1991); Gr. Maior „Lexicon Compendarium Latino-valachicum complectens dictiones ac phrases Latinae cum Valachicam earum interpretatione" (1994-1995); D. Prodan „Supplex Libellus Valachorum (1998); T. Corbea „Dictiones latinae cum Valachica interpretation" (2001), „Psaltirea de la Bălgrad. 1651" (2001).

A participat la editarea volumelor: „Biblia de la București" (1988); „Documenta Linguae Dacoromanae" (Iași-Freiburg, 1988); I. Pervain „Secvențe preromantice" (1999); Gh. Cotore „Despre articulușurile cele de price" (2000). A publicat numeroase studii și articole, printre care: „Aspecte ale culturii românești în secolul al XVI-lea" (2000); „Geneza dicționarului lui Samuil Micu" (2005) ș.a.

A colaborat la diverse reviste de specialitate și de cultură: „Revista de istorie și teorie literară", „Anuarul de Institutului de Lingvistică «Al. Philippide»", „Anuarul Institutului de Istorie Națională" (Cluj-Napoca), „Anuarul Institutului de Istorie și Teoria Literaturii", „Orizonturi culturale româno-italiene", „Studia Universitatis Babeș-Bolyai", „Steaua", „Dacia literară", „Convorbiri literare", „Tribuna", „Vatra", „Dacoromania", „Limba română", „Limbă și literatură" ș.a.

A luat parte la manifestări științifice naționale și internaționale: la Roma (1991-1993, 1995, 1997, 2001-2003, 2005-2007, 2009), Freiburg (1987-1988, 1990, 1992-1993, 1997-1998, 2001, 2005), Leipzig-Wittenberg (2002, 2007), Budapesta (2001, 2003), Madrid (2003-2004), Veliko Tărnovo (2004), Aix-en-Provence (2007), Chișinău (1992, 2004, 2009). S-a numărat printre participanții la Colocviul „Filozofie. Estetică. Muzicologie" (Cluj-Napoca, 2009), „Integrarea europeană și valorile bisericii" (Cluj-Napoca, 2009).

A fost angrenat în proiecte de cercetare comună dedicate versificației vechi românești cu Universitatea „La Sapienza" din Roma (2002-2008); în proiectul de cercetare cu Universitatea din Budapesta dedicat literaturii calvinilor români; în programul de colaborare a universităților din Freiburg și Iași privind reeditarea dicționarului român-german al lui H. Tiktin ș.a.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din România (din 2012). De asemenea, este membru al Societății de Studii Clasice, al Societății de Studii Filologice (din 1978) și al Societății de Bibliofilie, al Societății Internaționale de Studii Filologice (din 1978), al Societății Internaționale de Studii Neolatine (din 2001), al Societății Române de Dialectologie. A fost membru în comisii de acordare a titlului de profesor, conferențiar și lector universitar, membru în comisii de doctorat

Este laureat al Premiului „T. Cipariu" al Academiei Române pentru lucrarea „Biblia de la București" (1991), al Premiului Academiei Române pentru reeditarea dicționarului lui H. Tiktin „Rumänisch-deutsches Wörterbuch. 2. überarbeite und ergränzte Auflage" (1992).

Bibliografie selectivă:

****Braga**, **Mircea**. Ideologia „Junimii" / coordonator: Mircea Braga ; autori: Gabriela Chiciudean, Alin Mihai Gherman. – București : Editura Academiei Române, 2007. – 747 p. – ISBN 978-973-27-1586-4.

Rec.: Câmpan, Diana. Ideologia Junimii – între teorie și metodă // Viața românească. – 2008. – Nr 3/4. – P. 203-207.

****Corbea**, **Teodor**. Psaltirea în versuri = The metrical psalter / Teodor Corbea ; editor, studiu introductiv, note și glosar de Alin-Mihai Gherman. – București : Editura Academiei Române, 2010. – 464 p. – ISBN 978-973-27-1910-7.

****Eustratie**, **logofătul**. Pravila aleasă / Eustratie logofătul ; editor, studiu introductiv, note și glosar de Alin-Mihai Gherman. – București : Editura Academiei Române, 2018. – 453 p. – ISBN 978-973-27-2697-6.

****Gherman**, **Alin-Mihai**. Aspecte umaniste în cultura românească veche / Alin Mihai Gherman. – București, 2004. – 175 p. – ISBN 973-45-0470-3.

Gherman, **Alin-Mihai**. Literatura română din Transilvania între preiluminism și preromantism / Alin-Mihai Gherman. – Cluj-Napoca, 2004. – 159 p. – ISBN 973 686 52 90. – ISBN 978 973 686 529 9.

Gherman, **Alin-Mihai**. Scrierea chirilică românească / Alin-Mihai Gherman. – Alba Iulia : Aeternitas, 2006. – 202 p. – ISBN 973-7942-64-7. – ISBN 978-973-7942-64-7.

Gherman, **Mihai**. Școala ardeleană : (Poezii, proză, tălmăciri) / ediție îngrijită, prefață, note și glosar de Mihai Gherman. – Cluj-Napoca : Dacia, 1977. – 203 p.

****Maior**, **Petru**. Despre sfințenie și obrăznicie : predici ale unui cărturar iluminist / Petru Maior ; editori: Laura Stanciu și Alin-Mihai Gherman. – București : Vremea, 2021. – 436 p. – ISBN 978-606-081-074-2.

****Transylvania in the Eighteenth Century** : Aspects of

Regional Identity / Gheorghe Gorun, Alin-Mihai Gherman, Victor Neumann [et al.]. – Cluj-Napoca : Mega, 2013. – 249 p. – ISBN 978-606-543-348-9.

****Zoba Ioan din Vinț, protopop**. Cărare pre scurt pre fapte bune îndreptătoare / Ioan Zoba din Vinț ; editor, note, studiu introductiv, glosar și lista prescurtărilor de Alin-Mihai Gherman. – Alba Iulia : Cognitiv, 2019. – XCII, 488 p. – ISBN 978-606-94937-2-4.

***

Gherman, **Alin-Mihai**. Aventurile lui Fénelon în literatura română / Alin-Mihai Gherman // La Francopolyphonie : Langue et culture françaises en Europe du Sud-Est : Annuar. – 2009 – Nr 4. – P. 71-78. – ISSN 1857-1883.

Gherman, **Alin-Mihai**. Câteva note lexicale / Alin-Mihai Gherman // Anuar de lingvistică și istorie literară. – 2023. – Nr 3. – P. 145-157 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://alil.academiaromana-is.ro/wp-content/uploads/2023/03/ALIL_2022_Gherman.pdf.

Gherman, **Alin-Mihai**. Cuvântul scris ca factor al unității de limbă / Alin-Mihai Gherman // Limba Română. – 2001. – Nr 9/12. – P. 57-59 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://limbaromana.md/index.vphp?go=articole&n=2922.

Gherman, Alin-Mihai. Lexic românesc în documente transilvănene. Socotelile orașelor Brașov și Sibiu / Alin-Mihai Gherman // Dacormania. – 2008. – Vol. 13, nr. 1. – P. 57-74. – ISSN 2360-5189.

Gherman, **Alin-Mihai**. Luceafărul și lecturile biblice eminesciene / Alin Mihai Gherman // Tabor. – 2021. – Nr 15. – P. 59-72. – ISSN 1843-0287.

Gherman, **Alin-Mihai**. Omul și cetatea : [despre Cornel Țăranu] / Alin Mihai Gherman // Steaua (Cluj-Napoca). – 2014. – Nr 9/10. – P. 24-26.

Gherman, **Alin Mihai**. Repere biblice în poezia lui Mihai Eminescu : Câteva glose la Glossă / Alin Mihai Gherman // Receptarea Sfintei Scripturi: între filologie, hermeneutică și traductologie : lucrările simpozionului național „Explorări în tradiția biblică românească și europeană", Ediția a 8-a, 24-25 mai 2018, Iași. – Iași : Editura Universității „Al. I. Cuza", 2018. – P. 183-189. – ISSN 2285-5580.

Gherman, **Alin Mihai**. Sfîntul Vasile cel Mare. Hotărîri ithicești sau moralicești (I) / Alin Mihai Gherman // Altarul Banatului. – 2002. – Nr 7/9. – P. 117-126.

Gherman, Alin-Mihai. Un document inedit de la Aron vodă Tiranul și urmările lui / Alin-Mihai Gherman // Istorie și cultură. – Chișinău : Institutul de Istorie, 2018. – P. 183-190. – ISBN 978-9975-3283-6-4.

***

Gherman Alin Mihai : [fișier biobibliografic] // Contribuții clujene la dezvoltarea științei bibliologice: Dicționar esențial. – URL: https://www.bjc.ro/new/fisierehtml/lectura_si_biblioteca_publica_la_cluj/dictionar.htm (accesat : 15.08.2024).

Gherman Alin-Mihai : [fișier biobibliografic] // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 4 : (O-R) / coordonator: Victor Spinei, Dorina Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 295-296. – ISBN 978-606-8698-54-0.

Pecican, **Ovidiu**. Un cărturar moldovean: Eustratie logofătul / Ovidiu Pecican // România Literară. – 2018. – Nr 38. – P. 3. – Rec. la cartea: „Pravila aleasă" de același autor, ediție, studiu introductiv, note și glosar de Alin-Mihai Gherman. – București : Editura Academiei Române, 2018. – ISSN 0048-8550.

Stanciu, **Laura**. „Evanghelie Învățătoare", Govora, 1642. Ediție, studiu introductiv, note și glosar de Alin Mihai Gherman / Laura Stanciu. – București : Editura Academiei, 2011. – 522 p. – Rec. la cartea cu același titlu // Transilvania (Sibiu). – 2013. – Nr 5/6. – P. 150-152. – ISSN 0255-0539.

Elena Harconița

Gutiera PRODAN 1965

Jurnalistă, prezentatoare și producătoare TV, pictor, Maestru în artă.

S-a născut la 12 noiembrie 1965, în s. Cărpineni, rn. Hâncești. După absolvirea cu medalie de aur a școlii medii (1981), și-a continuat studiile la Facultatea de Jurnalism a Universității de Stat din Moldova, apoi la cea de Limbi Moderne și Clasice a Institutului de Instruire Continuă din cadrul aceleiași instituții (1987).

Are stagii de perfecționare în Turcia, Polonia, Anglia, România, China.

Încă de pe băncile școlii colaborează cu ziarul raional „Calea lui Octombrie" din Ialoveni și publică articole pe paginile ziarului „Tinerimea Moldovei".

Își începe activitatea jurnalistică în 1983, fiind studentă, cu un reportaj pentru televiziune. A activat în cadrul Instituției Publice Naționale a Audiovizualului Compania Teleradio-Moldova (1987-2020), unde a realizat programe care au fost mereu pe primele poziții, fiind menționate și în cadrul diverselor concursuri. A militat pentru susținerea oamenilor de artă și a adevăratelor valori. În perioada cenzurii, când mai

multe personalități nu aveau acces la televiziune, a realizat programe la care i-a invitat pe acești scriitori, muzicieni, actori, oameni de știință interzișI. Este autoarea și realizatoarea unuia dintre cele mai longevive proiecte televizate „Buna dimineața". Prezintă ciclurile de emisiuni „Probă la micro…SCOP", „Ecranul filmului uitat", „Telematinal". În emisiunile sale a reflectat evenimente ce au marcat istoria, a descoperit talente, a promovat valori autentice, a scos din arhive documente și mărturii.

În 2019-2021 a lucrat la radio și la postul de televiziune Tezaur TV, a fost și producătorul general al acestuia (2020-2022). A fondat și a consolidat aici o echipă ce a demonstrat că poate fi competitivă pe piața mediatică din Moldova. Emisiunea matinală de la radio prezentată de A. Porubin și D. Chitoroagă, emisiunea matinală de la Tezaur TV prezentată de S. Botez, emisiunea TV „Duelul nervilor" prezentată chiar de Gutiera Prodan, „Noi și lumea" prezentată de L. Cucu sunt proiecte pe care le concepe și le realizează. În cei trei ani cât a fost producător general la Tezaur Media TV, echipa acestuia a devenit mai cunoscută și mai apreciată în societate.

În cadrul unui simpozion de artă în India (2010), își descoperă talentul pentru pictură, realizând primul său tablou, „Pomul", care a atras atenția organizatorilor și acest lucru a motivat-o să picteze în continuare. Realizează lucrările: „Flori pentru mama", „Mărțișori", „Îngeri", „Soare în infinit", „Zorile dimineții", „Visuri" ș.a., ce surprind prin expresivitate. Participă la expoziții și simpozioane de artă din Ungaria, Polonia, Canada, Belgia, India, România. Anual vernisează expoziții personale în mai multe galerii și săli de pictură din Chișinău. Lucrările ei sunt expuse periodic la Biblioteca „B. P. Hașdeu", la Galeria „Elitart", la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Filarmonica Națională, la Palatul Feroviarilor din Chișinău.

În 2018 ilustrează cartea de versuri „Lumina unei priviri" de S. Botezatu.

Un capitol aparte în activitatea Gutierei Prodan îl reprezintă literatura. A publicat cărți și albume, printre care „Clipe în veșnicie" (2015), „Două inimi gemene" în memoria Doinei și a lui Ion Aldea-Teodorovici (2017). În 2022 își lansează cartea de poeme „Sunt mereu în căutarea luminii".

Realizează transmisiuni în direct, atât din țară, cât și de la festivaluri internaționale: „Eurovision", „Slaveanski Bazar" (1991, Vitebsk, Belarus), de la campionatele mondiale de dans modern și de estradă, desfășurate în Croația, Spania, Italia. Moderează spectacole, concerte. Este membră a juriului la festivalurile internaționale „Volare" (2009, Piatra-Neamț), „Ziua zâmbetului de copil" (2010, Piatra-Neamț), „Două inimi gemene" (2003, Chișinău). Participă la ședințele cenaclurilor literare, la serate de creație, lansări de carte, acțiuni de caritate.

Din 2020 este director al Centrului de Cultură și Artă „Viața ta". În 2004 fondează revista cu același titlu, publicația fiind una dintre cele mai longevive pe piața mediatică din Republica Moldova. Pe parcursul activității sale a descoperit și a susținut mai mulți tineri, care ulterior au devenit adevărați profesioniști în domeniile pe care le practică. Știința, învățământul și cultura sunt direcțiile sale de interes.

Este autoarea ideii și producătoarea evenimentelor: „Festivalul cărții" (2022-2024), „Mărțișorul copiilor" (2023-2024), „Pace lumii" (2023-2024). „Cărți pentru școala ta" este un alt proiect, lansat în 2024, care ia amploare și care a reușit să ajungă în peste 40 de școli din Moldova cu donație de carte și cu întâlniri memorabile cu scriitorii.

Este președinta filialei Chișinău a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (2016-2018).

În 2014 devine laureată a Premiului Societății „Apollon" pentru promovarea și păstrarea valorilor culturale românești (domeniul jurnalism). Este laureată a Concursului „Antena de aur" al Companiei Teleradio-Moldova. În 2014 Federația pentru Pace Universală de pe lângă ONU îi acordă mandatul de Ambasador al păcii. Pentru profesionalism artistic, în 2013, i se conferă titlul onorific de Maestru în artă. Pentru activitate rodnică și promovarea valorilor spirituale, jurnalista se învrednicește de Medalia comemorativă „Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni" (2015).

Bibliografie selectivă:

Botezatu, Sergiu. Lumina unei priviri / Sergiu Botezatu ; ilustrații de Gutiera Prodan. –

Chișinău : [S. n.], 2018. – 120 p. – ISBN 978-9975-53-931-9.

**Rec.: *Percec, Dana*. Bucuria lucrurilor mărunte, în lumina unei priviri // Orizont. – 2018. – Nr 5 (mai). – P. 23. – ISSN 0030-560X.

Prodan, Gutiera. Clipe în veșnicie : [album de artă] / Gutiera Prodan. – Chișinău : Viața ta, 2015. – 104 p. – ISBN 978-9975-3098-0-6.

Prodan, Gutiera. Două inimi gemene : [album] : [despre desfășurarea Festivalului concurs internațional de muzică ușoară : In memoriam Doina și Ion Aldea-Teodorovici] / Gutiera Prodan. – Chișinău : Viața ta, 2017. – 80 p. – ISBN 978-9975-53-896-1.

Prodan, Gutiera. Sunt mereu în căutarea luminii... : Poeme fără titlu / Gutiera Prodan. – Chișinău : Viața ta, 2022. – 72 p. – ISBN 978-5-88554-145-9.

***

Prodan, Gutiera. Attitude, 2013 : [pictură] / Gutiera Prodan // Art Symposium „Moldovan Art for your Heart. Brussels, Belgium 2014" // coordonator: Iana Stanțieru [et al.]. – Chișinău : Stelpart, 2014. – P. 12. – ISBN 978-9975-4117-6-9.

Prodan, Gutiera. De vorbă cu Gutiera Prodan : [interviu] / consemnare: Raia Rogac // Curtea de la Argeș. – 2016. – Nr 4 (65). – P. 20-21. – ISSN 2068-9489.

Prodan, Gutiera. Eu am știut a învăța lecțiile vieții… : [interviu cu Gutiera Prodan] / interviu realizat de Raia Rogac // Realități Culturale. – 2015. – Nr 11. – P. 16-19. – ISSN 1857-4424.

Prodan, Gutiera. Purtătorii de dragoste / Gutiera Prodan // Viața Ta. – 2014. – Nr 7. – P. 36-39. – ISSN 1857-0925.

***

Ascherov, Tatiana. Gutiera Prodan, de la jurnalism și arealul picturii la Scriitor : [de ziua sa de naștere a lansat cartea de poeme „Sunt mereu în căutarea luminii"] / Tatiana Ascherov // Tezaur TV : [site]. – 2022. – 14 noiem. – URL: https://2cm.es/OlEr (accesat : 07.10.2024).

Baciu, Gheorghe. Gutiera Prodan / Gheorghe Baciu // Personalități notorii ale neamului : 140 de destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 290-293. – ISBN 978-9975-129-32-9.

Bianu, Corin. Vernisaj. Gutiera Prodan : [despre expoziția de pictură a Gutierei Prodan de la Centrul Cultural „Curtea de Argeș"] / Corin Bianu // Litere. – 2016. – Nr 7/8. – P. 119-121. – ISSN 1582-0289.

Cucu, Luminița. O nouă realizare pentru jurnalista Gutiera Prodan, cartea „Sunt mereu în căutarea luminii" / Luminița Cucu // Tezaur Media TV : [site]. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=-Qm7z_yLl1E (accesat : 21.10.2024).

Cuzuioc, Ion. Gutiera Prodan : Cu dimineața ne face bună viața / Ion Cuzuioc // Universul infinit / Ion Cuzuioc. – Iași : Tipo Moldova, 2014. – P. 749-754. – (Opera omnia – publicistică și eseu contemporan). – ISBN 978-606-676-528-2.

Cuzuioc, Ion. Gutiera Prodan: O pictoriță pe valurile profesionalismului! / Ion Cuzuioc // Literatura și Arta. – 2014. – 6 noiem. – P. 6.

Cuzuioc, Ion. O dimineață ca o viață : [despre Gutiera Prodan, prezentatoare TV, Maestru în artă] / Ion Cuzuioc // Literatura și Arta. – 2013. – 7 febr. – P. 8. – ISSN 1857-3835.

Gutiera Prodan : [comentarii asupra lucrărilor, ilustrate cu tablouri ale pictoriței] // Curtea de la Argeș. – 2016. – Nr 5. – P. 32. – ISSN 2068-9489.

Partole, Claudia. Pictorița care crește florile în vis : [despre picturile Gutierei Prodan, cunoscută ziaristă, prezentatoare a emisiunii „Bună dimineața" (TV Moldova-1)] / Claudia Partole // Literatura și Arta. – 2019. – 7 mar. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Vizitiu, Svetlana. Gutiera Prodan: Jubileul vietii mele / Svetlana Vizitiu // Impresii din viață și cărți : [blog]. – 2015. – 10 noiem. – URL: https://impresiidinviatasicarti.wordpress.com/2015/11/10/gutiera-prodan-jubileul-vietii-mele-clubul-impresii-din-viata-si-carti/ (accesat : 13.11.2024).

Tatiana Grușco

Nelly ȚURCAN
1960

Specialist în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, doctor în științe istorice, doctor habilitat în sociologie, profesor universitar.

S-a născut la 13 noiembrie 1960, în or. Soroca.

A făcut studii la Facultatea de Biblioteconomie și Bibliografie (1977-1981) a Universității de Stat din Moldova (USM). A urmat doctoratul la Institutul de Stat de Cultură din Moscova, Rusia (1981-1984). În anul 1987 a susținut teza și a obținut titlul de doctor în științe istorice, specialitatea bibliologie, biblioteconomie, bibliografie. Face studii postdoctorale la specialitatea jurnalism și științe ale comunicării în cadrul USM (2009-2011) și la Academia de Științe Umaniste „A. Gieysztor" din Pultusk, Polonia (2010-2011). În 2014, cu lucrarea „Comunicarea științifică în contextul accesului deschis la informație", a obținut titlul științific de doctor habilitat în sociologie, la specialitatea jurnalism și științe ale comunicării.

A avut stagii științifico-didactice la: Institutul de Stat de Cultură din Moscova (1990); Biblioteca Institutului Universitar European (Florența, 1996);

Universitatea Complutence (Madrid, 1998); Universitatea „La Sapienza" (Roma, 1997); Colegiul Universitar, Departamentul de Biblioteconomie și Știința Informării (Boras, Suedia, 2002-2003); Universitatea Missouri (Columbia, SUA, 2004, 2006); Centrul European de Jurnalism (Praga, 2009); Academia de Științe Umaniste „A. Gieysztor" (Pultusk, Polonia, 2010-2011); Institutul Francofon pentru Administrare și Management (Sofia, Bulgaria, 2014); Universitatea „Transilvania" (Brașov, 2017) etc.

Activitatea profesională a început-o în calitate de bibliotecar la Facultatea de Economie a USM (1981). A fost lector (1985-1989) și lector superior (1989-1993) la Catedra de bibliografie din cadrul Facultății de Biblioteconomie și Bibliografie, USM. Ulterior este șefa Catedrei de biblioteconomie și asistență informațională (1993-2004), prodecan al Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării (2004-2012), cercetător și profesor universitar la Departamentul Comunicare și Teoria Informării (din 2016). În anii 2010-2021 activează (prin cumul) pe post de bibliotecar principal la Departamentul Studii și Cercetări al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu"; cercetător științific superior (2013-2015) și cercetător științific principal la Laboratorul cercetare, dezvoltare a societății informaționale din cadrul Institutului de Dezvoltare a Societății Informaționale (2015-2019; 2020-prezent); șefă a Centrului Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari la Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu" (2021-prezent).

Domeniile sale de interes sunt axate pe: comunicarea științifică, accesul deschis la informația științifică, serviciile de referințe, teoria și tehnologia bibliografiei, calitatea serviciilor de bibliotecă, resursele informaționale, datele de cercetare deschise, precum și formarea inițială, formarea de formatori, organizarea formării profesionale continue a specialiștilor din biblioteci, evaluarea bibliotecarilor ș.a. Este prima cercetătoare din Republica Moldova care a valorificat metodele sociologice de cercetare în domeniul comunicare, cultură și jurnalism științific, cu impact pentru cadrul academic național și internațional. Este preocupată de crearea spațiului științific virtual, de vizibilitatea conținutului științific digital, de instrumentele de măsurare a performanței științifice etc.

A participat la elaborarea proiectelor naționale și a celor internaționale (circa 20): „Sistemul Național de Biblioteci din Republica Moldova" (1989-1990); „Modernizarea Facultății de Jurnalism" (Programul TEMPUS-TACIS, 1995-1998); „Educația profesională pentru infrastructura informațională globală", Fundația Soros Moldova (2000); „Școala de Biblioteconomie din Moldova", Fundația Soros Moldova (2000-2005). A coordonat la nivel național proiectul Linneaus-Palme „Mobilitatea academică a studenților și cadrelor didactice la specialitatea biblioteconomie și știința informării" 2001-2003 (Suedia), a fost redactor-editor al site-ului „Alma mater", Fundația Soros Moldova (2003-2008). A implementat proiectele: „Dezvoltarea curriculumului universitar la ciclul de masterat pentru specialitatea jurnalism și științe ale comunicării" (2004-2006); Universitatea Missouri, SUA; „Proiectarea finalităților și cadrului metodologic privind structura învățământului universitar în trei cicluri" (2008-2009, proiect național); „US Embassy Alumni Small Grants Program" (2009, Ambasada SUA); „Jurnalismul și comunicarea în situație de criză" (2009, UNICEF); „OA Conect+ în mediul academic al Republicii Moldova" (2013-2014); „Utilizarea platformei Moodle" și „Proiectarea curriculumului centrat pe competențe" (2013, USM); „Epistemologie et methodologie de la recherche en Sciences economiques et sociales" (2014, Sofia, Bulgaria); „INFOSCENTIC – Dezvoltarea suportului informațional pentru efectuarea studiilor scientometrice în Republica Moldova" (2014); Școala de vară „Acces deschis și resurse deschise", Universitatea „Transilvania" (2016, Brașov); „În obiectiv Advocacy" (2016); „Data Revolution – Organizarea procesului de cartografiere a ecosistemului de date din Republica Moldova" (2016); Școala de vară „Information Literacy" (2017, Tulcea, România); „Platformele Web of Science & INCITES" și „Atragerea comunității academice: evaluarea și răspunsul la nevoile

utilizatorilor" (2018); „SCI-FORM – Platforma pilot pentru asigurarea evaluării calității și vizualizarea conținutului științific digital din Republica Moldova" (2015-2018); „Elaborarea cadrului conceptual și metodologic pentru e-Infrastructura de date în sfera CDI din Republica Moldova" (2018-2019); „Stimularea angajamentului Republicii Moldova în Știința Deschisă: suport metodologic și aplicativ" (2021-2022); „Platforma online pentru înregistrarea, monitorizarea și raportarea evenimentelor științifice din Republica Moldova" (2021-2022); „Elaborarea standardelor de competență și de calificare la domeniul de formare profesională 0322 Biblioteconomie, informare și studii arhivistice, ciclul 6 și 7" (2023-2024); „Elaborarea standardului de competență și de calificare la domeniul general de studii 032 Jurnalism și informare, ciclul 8" (2023-2024); „Elaborarea standardului ocupațional și de calificare pentru calificarea bibliotecar (calificare medie), nivel 4 CNC" (2023-2024); „Fenomenul publicării în ediții pseudoștiințifice de tip prădător în comunitatea academică din Republica Moldova" (2024-2025); „Tendințe în dezvoltarea sistemului de publicare științifică din Republica Moldova prin prisma politicilor în domeniul științei (2024-2025)" etc.

Nelly Țurcan contribuie substanțial la dezvoltarea învățământului biblioteconomic, implicându-se în eficientizarea conținutului programelor ciclurilor licență, masterat și doctorat, racordate la standardele naționale și internaționale, prin orientarea specialiștilor spre modernizare, actualizarea continuă a cunoștințelor și abilităților profesionale. Este promotoare a excelenței biblioteconomice. A fost titularul cursurilor: „Metodologia cercetării bibliografice și informaționale" la școala doctorală; „Teorii moderne ale comunicării publice", „Teorii ale conflictului și negocierii", „Metode și tehnici de cercetare în domeniul infodocumentar", „Cultura și practica calității serviciilor infodocumentare" la masterat și: „Istoria comunicării", „Introducere în teoria, organizarea și tehnologia bibliografiei", „Bibliografia națională", „Resurse informaționale", „Utilizatori de informație", „Servicii de referințe și servicii informaționale", „Tehnologia produselor și serviciilor infodocumentare", „Consumatorii serviciilor infodocumentare", „Comunicarea în gestionarea crizelor și conflictelor în instituțiile infodocumentare", „Resurse Soft Open Sourse" ș.a. la licență.

Participă la formarea continuă a personalului de specialitate din Sistemul Național de Biblioteci, consacrându-se subiectelor actuale în contextul digitizării și al aplicării inteligenței artificiale. Elaborează cadrul legal și de reglementare privind angajarea prin concurs a bibliotecarilor, formarea profesională continuă, evaluarea bibliotecilor, modul de conferire a categoriilor de calificare a personalului.

A participat la peste 180 de conferințe și simpozioane naționale și internaționale, inclusiv: Conferința internațională a Academiei Româno-Americane (Chișinău, 2005); Conferința Internațională „European Neighbourhood Policy" (Praga, 2009); Conferința internațională a Federației Internaționale a Asociațiilor și Instituțiilor Bibliotecare „Libraries create futures: Building on cultural heritage" (Milano, 2009); „Știința Deschisă în Republica Moldova" (2018, 2022); „Competitiveness and innovation in the knowledge economy" (2022, 2023, 2024) ș.a.

Rezultatele cercetărilor sale au apărut (în limbile română, rusă, engleză) în resursele informaționale din Moldova, România, Rusia, Belarus, Austria, Italia, Lituania etc. Este autoare a circa 300 de publicații științifice și metodico-didactice (unele în colaborare), apărute în revistele „Science and innovation", „Postmodern Openings" și incluse și în prestigioasele baze de date Web of Science și Scopus, iar Google Scolar anunță h-indexul (indicator al impactului) 5 în profilul de utilizator Nelly Țurcan.

Cele mai multe articole au fost publicate în revistele „Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe Sociale" (Universitatea de Stat a Moldovei), „Magazin bibliologic" (Biblioteca Națională a Republicii Moldova – BNRM), „BiblioScientia" (Biblioteca Științifică a Academiei de Științe a Moldovei), „Biblio-Polis" (Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu") ș.a.

Este membră a colegiilor de redacție ale publicațiilor naționale: „Analele Știin-

ştifice ale USM. Seria Ştiinţe socioumanistice" (1996-2006); „BiblioPolis" (din 2002), „Magazin bibliologic" (din 2006), „BiblioScientia" (2009-2014); ale publicaţiilor internaţionale: „Biblioteca" (România, 2007-prezent), „Revista română de biblioteconomie şi ştiinţa informării" (România, 2012-prezent), „Lectura" (Cluj, 2022-prezent), „Journal of Social Sciences" (2018-prezent), „Intellectus" (2022-prezent).

Este membră a Comisiei de experţi a Agenţiei Naţionale de Asigurare a Calităţii în Educaţie şi Cercetare (ANACEC) în domeniul atestării (din 2020), a Consiliului Biblioteconomic Naţional (din 2005), a Comitetului Tehnic de Standardizare Nr. 1 „Biblioteconomie, Informare, Documentare" (din 1992), membru al Senatului USM (1993-2012), preşedintele Consiliului ştiinţific al BNRM (din 2015), membră a Consiliului ştiinţific al Bibliotecii Municipale „B. P. Hasdeu" (din 2003).

Este conducător de doctorat la specialitatea infodocumentare; biblioteconomie şi ştiinţa informării; membră a seminarelor ştiinţifice de profil. A pregătit trei doctori în ştiinţe.

Pentru merite deosebite şi activitate remarcabilă în domeniul profesional, a fost distinsă cu Medalia „Meritul Civic" (2010), Diploma Ministerului Culturii al Republicii Moldova (1998, 2000, 2010, 2023), Diploma Ministerului Educaţiei al Republicii Moldova (2002, 2010, 2011), Diploma de gradul I a Guvernului Republicii Moldova (2013), Diploma Guvernului Republicii Moldova (2020), Diploma Ministerului Educaţiei, Culturii şi Cercetării al Republicii Moldova (2021).

A fost menţionată cu medalii şi diplome pentru participare la numeroase conferinţe, concursuri, expoziţii: Premiul Mare (1998) şi Premiul Special „Cartea anului" (2013, 2022) în cadrul Concursului naţional „Cele mai reuşite lucrări în domeniul biblioteconomiei şi ştiinţei informării"; Premiul Naţional GALEX (BNRM, ediţia IX-a, 2019, ediţia a XI-a, 2021); Medalia „Promotor al culturii calităţii în educaţie şi cercetare" de gradul I (ANACEC, 2023); Premiu în domeniul culturii „I. Madan" în domeniul biblioteconomic şi bibliografic (2023).

A se vedea şi articolul din „Calendar Naţional 2010". – Chişinău, 2009. – P. 227-228; „Calendar Naţional 2015". – Chişinău, 2015. – P. 355-357; „Calendar Naţional 2020". – Chişinău, 2019. – P. 343-347.

Bibliografie selectivă:

Analiza comparativă a politicilor naţionale şi internaţionale în domeniul Ştiinţei Deschise / Nelly Ţurcan, Gheorghe Cuciureanu, Igor Cojocaru, Elena Ungureanu. – Chişinău, 2022. – 140 p. – DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.3695060 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Livrabil-Raport-politici-nationale-internationale_Final_28.12.2022.pdf.

Analiza nivelului de cunoaştere şi a gradului de conştientizare privind Ştiinţa Deschisă în Republica Moldova / Nelly Ţurcan, Gheorghe Cuciureanu, Rodica Cujba [et al.]. – Chişinău, 2022. – 71 p. – DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.7502005 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Livrabil-Analiza-nivelului-de-cunoastere%2Bgradul-de-con%C8%99tientizare-privind-politicile-SD-Final-28.12.2022.pdf.

Analiza politicilor şi practicilor europene şi naţionale privind managementul datelor de cercetare / Mihai Grecu, Viorica Lupu, Ion Coşuleanu, Nelly Ţurcan. – Chişinău, 2022. – 89 p. – DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.7490144 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Livrabil-Analiza_politicilor_managementul_datelor_de_cercetare_Final-28.12.2022_0.pdf.

Analiza şi benchmarking privind politicile instituţionale de Acces Deschis şi evaluarea pregătirii pentru implementarea politicilor de Ştiinţa Deschisă / Natalia Cheradi, Nelly Ţurcan, Olesea Dobrea [et al.]. – Chişinău, 2022. – 67 p. – DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.7501956 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Livrabil-Analiza%2Bbenchmarking_politici-institutionale-OA-Final_28.12.22.pdf.

Coşuleanu, **Ion**. Studiu privind organizarea şi desfăşurarea campaniilor de reducere a decalajului digital şi de dezvoltare a competenţelor digitale / Ion Coşuleanu, Mihai Grecu, Nelly Ţurcan. – Chişinău : Institutul de Dezvoltare a Societăţii Informaţionale, 2023. – 53 p. – ISBN 978-9975-3564-6-6(pdf). – DOI: https://doi.org/10.57066/idsi.23.1 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Studiu_reducere_decalaj_digital_IDSI_final_21_03_2023_compressed.pdf.

Grecu, **Mihai**. Elaborarea şi implementarea politicilor instituţionale privind manage-

mentul datelor de cercetare : Ghid pentru instituțiile de cercetare / Mihai Grecu, Viorica Lupu ; coordonator: Nelly Țurcan. – Chișinău, 2022. – 14 p. ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Ghid_politici_institutionale_managementul_datelor_CDI_FINAL.pdf.

Indicatori cercetare-dezvoltare : Studiu privind asigurarea suportului metodologic pentru monitorizarea indicatorilor Strategiei de Cercetare-Dezvoltare a Republicii Moldova până în anul 2020 / Igor Cojocaru, Gheorghe Cuciureanu, Nelly Țurcan [et al.]. – Chișinău, 2023. – 77 p. – ISBN 978-9975-3564-8-0. – DOI: https://doi.org/10.57066/indcdi20.

Strategia cercetării științifice : **evidențe din Republica Moldova** / Gheorghe Cuciureanu, Igor Cojocaru, Vitalie Minciună, Nelly Țurcan. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 253 p. – ISBN 978-9975-3564-4-2. – ISBN 978-9975-3564-5-9 (pdf) ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Strategia_cercetarii_stiintifice_2023_Cuciureanu_Cojocaru_Minciuna_Turcan_revised.pdf.

Știința Deschisă în Republica Moldova : Studiu = Open science in the Republic of Moldova : Study / autori: Gheorghe Cuciureanu, Igor Cojocaru, Irina Cojocaru, Nelly Țurcan [et al.]. – Chișinău : Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale, 2018. – 264 p. – ISBN 978-9975-3220-3-4 ; Idem [Resursă informațională]. – URL: https://www.academia.edu/38197771/Stiinta_deschi%20%20sa_in_Republica_Moldova_Open_Science_in_the_Republic_of_Mol%20dova.

Țurcan, Nelly. Explorarea metodelor de cercetare în biblioteconomie și știința informării / Nelly Țurcan. – Chișinău : Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu", 2021. – 586 p. – (Colecția Profesional, ISBN 978-9975-134-31-6). – ISBN 978-9975-3505-526. – DOI: https://zenodo.org/records/4943242 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: https://hapes.hasdeu.md/handle/123456789/333.

***

Excellence or misconduct: how the visibility of team leaders impacts the research project competition in the Republic of Moldova? / Gheorghe Cuciureanu, Nelly Țurcan, Irina Cojocaru, Igor Cojocaru [et al.] // Science andinnovation. – 2023. – Nr 2. – P. 3-16. – ISSN 1815-2066. – DOI: https://doi.org/10.15407/scine19.02.003 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/CUCIUREANU.pdf.

Marin, **Constantin**. Practica comunicării instituționale în viziunea angajaților Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu" / Constantin Marin, Nelly Țurcan // BiblioPolis. – 2023. – Vol. 89, nr. 2. – P. 7-38. – ISSN 1811-900X ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/BiblioPolis_2_2023_7-38.pdf.

Perception of Open Science in the Scientific Community of the Republic of Moldova / Nelly Țurcan, Gheorghe Cuciureanu, Rodica Cujba [et al.] // Postmodern Openings. – 2022. – Nr 4 (13). – P. 294-334. – ISSN 2068-0236. – DOI: https://doi.org/10.18662/po/13.4/519 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/5415-Article%20Text-19469-1-10-20221128.pdf.

Readiness Toward the Implementation of Open Science Initiatives in the Republic of Moldova / Nelly Țurcan, Gheorghe Cuciureanu, Rodica Cujba [et al.] // Central European Journal of Public Policy. – 2023. – Vol. 17. – P. 1-22. – ISSN 1802-4866. – DOI: https://doi.org/10.2478/cejpp-2023-0009 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Readiness%20Toward%20the%20Implementation%20of%20Open%20Science%20Initiatives%20In%20the%20Republic%20of%20Moldova.pdf.

Țurcan, **Nelly**. Agenda Științei Deschise în Republica Moldova: politici și acțiuni naționale / Nelly Țurcan, Igor Cojocaru // Știința Deschisă în Republica Moldova, Ediția a 2-a, 27-28 octombrie 2022, Chișinău. – Chișinău, 2022. – P. 13-60. – ISBN 978-9975-3564-0-4. – DOI: https://doi.org/10.57066/sdrm22.01 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/sdrm-13-60.pdf.

Țurcan, Nelly. Aplicarea inteligenței artificiale în biblioteci / Nelly Țurcan // BiblioPolis. – 2023. – Vol. 91, nr. 4. – P. 138-148. – ISSN 1811-900X ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/BiblioPolis_2023_4_138-148.pdf.

Țurcan, Nelly. Educația gândirii critice ca bază a dezvoltării durabile bazate pe știința deschisă / Nelly Țurcan // Școala internațională de metodologie în științele socioumane : Educație și gândire critică, Ediția a 5-a, 17-18 noiembrie 2022, Chișinău. – Chișinău : USM, 2022. – P. 87-88. – ISBN 978-9975-159-95-1 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/87-88_51.pdf.

Țurcan, **Nelly**. Revista presei / Nelly Țurcan // BiblioPolis. – 2023. – Vol. 90, nr. 3. – P. 139-148. – ISSN 1811-900X ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/BiblioPolis_2023_3_139-148.pdf.

Țurcan, **Nelly**. Studiul nevoilor de formare profesională a personalului Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu" / Nelly Țurcan // BiblioPolis. – 2023. – Vol. 88, nr. 1. – P. 39-56. – ISSN 1811-900X ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/39-56_2.pdf.

Țurcan, **Nelly**. Use of artificial intelligence tools in the library services / Nelly Țurcan //

Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii : Culegere de rezumate, Ediția a 27-a, 22-23 septembrie 2023, Chișinău / Nelly Țurcan. – Chișinău, 2023. – Vol. 1. – P. 97. – ISBN 978-9975-175-98-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/97-97_46.pdf.

***

Cercetătorul și profesorul Nelly Țurcan : model de dezvoltare în profesie : Monografie biobibliografică / coordonatori: Ludmila Corghenci, Vera Osoianu ; elaborare: Prascovia Caleva, Margareta Cebotari. – Chișinău : BNRM, 2021. – 232 p. – (Colecția „BiblioLeader", ISBN 978-9975-3425-7-5). – ISBN 978-9975-3425-9-9 ; Idem [Resursă electronică]. – URI: http://moldlis.bnrm.md//handle/123456789/1391.

***

Buluță, **Gheorghe**. Țurcan Nelly / Gheorhe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu // Bibliologi români : dicționar / Gheorhe Buluță, Victor Petrescu, Emil Vasilescu. – Târgoviște : Bibliotheca, 2011. – P. 244-245. – ISBN 978-973-712-591-0.

Corghenci, Ludmila. Persoana care ne reprezintă : Nelly Țurcan la o aniversare / Ludmila Corghenci // Magazin Bibliologic. – 2020. – Nr 3/4. – P. 144-145. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md/bitstream/handle/123456789/1279/Corghenci_Persoana.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Kulikovski, **Lidia**. Nelly Țurcan la frumoasa vârstă a profesionalismului : [conferențiar universitar, doctor, prodecanul Facultății de Jurnalism și Științe ale Comunicării, USM] / Lidia Kulikovski // BiblioPolis. – 2010. – Nr 4. – P. 130-132. – ISSN 1811-900X.

Madan, **Ion**. Țurcan Nelly / Ion Madan // Biblioteconomia și bibliografia Moldovei : Profesori și discipoli / autor-alcătuitor: Ion Madan. – Chișinău, 2000. – P. 48-50.

Osoianu, **Vera**. Nelly Țurcan – model de dezvoltare în profesie / Vera Osoianu // Blog de biblioteconomie și știința informării. – 2020. – 17 noiem. – URL: https://clubbib2.wordpress.com/2020/11/17/nelly-turcan-model-de-dezvoltare-in-profesie/.

Osoianu, **Vera**. Zborul de la cumpăna dintre vremi : Nelly Țurcan la o distanță de 10 ani / Vera Osoianu // Magazin Bibliologic. – 2020. – Nr 3/4. – P. 142-143. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/142-143_10.pdf.

Rusnac, **Gheorghe**. Nelly Țurcan / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma // Universitatea de Stat din Moldova : (1996-2006). Vol. 2. / Gheorghe Rusnac, Valeriu Cozma. – Chișinău : CEP USM, 2006. – P. 274-277. – ISBN 978 9975 70 021 4. – ISBN 978 9975 70 022 1 (vol. 2).

Țurcan Nelly // Bibliotecari de origine soroceană : Biobibliografii / Centrul de Documentare și Informare „Mihail Sadoveanu" Soroca ; alcătuitor: Viorica Gaja. – Soroca, 2017. – P. 16-18 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://bp-soroca.md/index.php/2018/07/18/soroceni-de-dincolo-de-soroca/#flipbook-df_2268/5/.

Elena Harconița

Zamfir RALLY-ARBORE 1845/1848-1933

Scriitor, publicist, memorialist român.

Cunoscut și cu numele de Zamfir C. Arbore sau Arbure; semna și cu pseudonimul Andrei Ivanov.

S-a născut la 14 noiembrie/14 decembrie 1845/1848 la Cernăuți, Imperiul Austriac (astăzi, Ucraina). A decedat la 2 aprilie 1933, la București, fiind înmormântat la Cimitirul „Sfânta Vineri".

A urmat Gimnaziul de băieți Nr. 1 din Chișinău, apoi gimnaziile din Nicolaev, gub. Herson și Harkov (Ucraina). În 1865 se înscrie la Facultatea de Medicină de la Universitatea din Moscova, apoi se transferă la Academia Medico-Chirurgicală din Petersburg. Acolo îl cunoaște pe profesorul S. Neceaev care l-a marcat pentru toată viața.

A intrat în cercurile narodnice studențești și a participat la „conjurația lui Neceaev" (1869), pentru care a fost arestat și întemnițat în fortăreața Petropavlovsk, apoi deportat la Krasnoiarsk, Siberia. Pentru participare activă la „dezordinile studențești" a fost exmatriculat de la Academia Medico-Chirurgicală, fără dreptul de a se înscrie la o altă instituție de învățământ superior din Rusia.

A fost eliberat în 1870 sub cauțiune, achitată de C. Moruzi (tatăl scriitorului D. C. Moruzi), și trimis în Basarabia sub supravegherea poliției, fără posibilitatea de a se deplasa în afara provinciei. Nu i s-a mai permis să studieze în Rusia și atunci a susținut admiterea la Școala zootehnică din Derpt (Tartu, Estonia) și a decis să emigreze. Trece în Italia, apoi în Elveția, locuind la Zürich, apoi la Geneva. Studiile universitare le-a absolvit la Zürich (1871-1873), la Locarno îl cunoaște pe M. Bakunin, unul dintre fondatorii anarhismului rus, aderă la revoluționarii emigranți conduși de acesta și ajunge să-i fie și secretar.

Ulterior s-a mutat în Regatul României, mai întâi la Iași (1875), apoi la Ploiești și pentru totdeauna la București (1879), devenind cetățean român în 1881. Aici i-a cunoscut pe M. Eminescu, G. A Rosetti, C. Dobrogeanu-Gherea, I. L. Caragiale ș.a. A comunicat cu B. P. Hasdeu, Gh. V. Madan, A. Ușurelu, A. Frunză și alți reprezentanți ai intelectualității românești.

Pe parcursul activității sale a redactat două ziare în limba rusă, a înființat o tipografie, a tipărit mai multe broșuri de propagandă pe care le expedia în Rusia. A fost redactor-șef al organului federaliștilor „Obscina" și a colaborat la „Le Travailliste", condus de E. Reclus. Colabora la diverse ziare internaționale aflate sub influența lui N. Bakunin, și la „Geographie universelle", unde a scris capitolul referitor la Rusia.

În 1893-1894 a contribuit cu schițe și povestiri la cotidianul bucureștean „Corespondența română", al cărui redactor responsabil era I. Slavici.

A înființat revista „România viitoare" (1897), la București, a lucrat în redacția ziarelor „Românul", „Telegraful" (redactor-șef), „Telegraful român", „Corespondența română", „Amicul copiilor" (1891-1894), „La liberté", „Revista nouă", „Basarabia" (Elveția, 1905), „Lumea noua", ziarele „Contemporanul", „Cuvântul liber", „Viața Basarabiei" etc.

A activat în calitate de funcționar la Arhivele Statului (1896-1920), unde a condus Biroul și Buletinul Statistic București, adunând la primărie o bibliotecă de câteva mii de volume. Din 1903 a fost și profesor de geografie, topografie, statistică și limbă rusă la Școala Superioară de Război (astăzi, Universitatea Națională de Apărare „Carol I") din București.

Interesele sale științifice prioritare țineau de istorie și lingvistică. Lucrările lui Zamfir Rally-Arbore cu tematică istorică reprezintă materiale prețioase pentru cunoașterea multilaterală a spațiului dintre Prut și Nistru. N. Iorga îl considera cel mai documentat istoriograf al vieții basarabene. A scos o gramatică și un dicționar român-bulgar, a întocmit prima biografie a lui H. Botev, având o relație deosebită cu Bulgaria și cu revoluționarii bulgari. În 1894 a publicat volumul memorialistic „Temniță și exil" (Râmnicu Sărat, 1894), în care a descris infernul închisorilor din Rusia. Anii pe care i-a trăit în Elveția i-a reflectat în volumul „În exil" (Craiova, 1896).

A scris numeroase studii în diverse domenii: „Schițe din istoria Rusiei" (1874, în limba rusă); „Comuna din Paris" (Geneva, 1874, în limba rusă, în colaborare); „Sătuii și flămânzii" (1975, în limba rusă, în colaborare); „Mecanica dibace" (Harkov, 1875, în limba rusă, semnat cu pseudonimul Andrei Ivanov); „Le socialism en Russie (Geneve, 1877); „Nicolai Petrovici Zubku-Codreanu. Schiță biografică" (Geneva, 1879, în limba rusă); „Nihiliștii" (București, 1895); „În temniță" (Craiova, 1897), „Anuarul statistic al orașului București" (1905); „Autonomia sau anexarea Transilvaniei și Bucovinei" (București, 1914); „În temnițele rusești" (București, 1923), „În pușcăria Petro-Pavlovsk" (București, 1924) ș.a.

Cele mai importante lucrări pentru știința sociologică sunt „Basarabia în secolul al XIX-lea" (1898) și „Dicționarul geografic al Basarabiei" (1904), apărut sub auspiciile Societății Geografice Române în colecția „Dicționarele geografice ale provinciilor române în afară de Regat".

Postum au fost publicate „Opere alese", îngrijite și prefațate de A. Kidel (Chișinău, 1957).

Nu a făcut parte din niciun partid politic, dar a fost ales, în 1920, senator al Chișinăului și al jud. Orhei.

Pentru activitatea sa științifică i s-a acordat Premiul „Eliade Rădulescu" al Academiei Române și Premiul Societății Române de Geografie (1848).

În anul 2023 Poșta Moldovei (Chișinău) a emis timbrul poștal „Zamfir Ralli Arbore" (1848-1933), din seria „Personalități" (machetator: O. Cojocari).

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1993”. – Chișinău, 1993. – P. 39-41; „Calendarul Bibliotecarului 1998”. – Chișinău, 1997. – P. 181; „Calendar Național 2008”. – Chișinău, 2008. – P. 384-385; „Calendar Național 2013”. – Chișinău, 2013. – P. 283-284.

Bibliografie selectivă:

Arbore, **Z**. **C**. Rusia țaristă : asupritoarea popoarelor / Z. C. Arbore, Longhyn Țechelsky. – București : Tipografia Curții Regale F. Göbl, 1914. – 42 p.

Arbore, **Zamfir**. Dicționarul geografic al Basarabiei / Zamfir Arbore. – Chișinău : Museum : Fundația Culturală Română, 2001. – 235 p. – ISBN 9975-906-33-8.

Arbore, **Zamfir C**. Basarabia în secolul al XIX / Zamfir C. Arbore. – București : [S. n.], 1898. – 790 p. – Pe copertă anul: 1899.

Arbore, **Zamfir C**. Dialogurile ruso-bulgaro-românești / Zamfir C. Arbore. – București : Editura Librăriei SOCEC et Company, Societate anonimă, 1905. – 38 p.

Arbore, **Zamfir C**. În exil : Din amintirile mele / Zamfir C. Arbore. – Craiova : Institutul de Editură Ralian și Ignat Samitca, 1896. – 430 p.

Arbore [**Arbure**], **Zamfir C**. Liberarea Basarabiei / Zamfir C. Arbore [Arbure]. – Ed. a 2-a. – București : Editura Ligei pentru Liberarea Basarabiei, 1915. – 56 p.

***

Arbore, **Zamfir**. Zamfir Arbore despre basarabeni: Am fost si vrem sa fim români // Moldova.org. – 2008. – 26 oct. – URL: https://www.moldova.org/zamfir-arbore-despre-basarabeni-am-fost-si-vrem-sa-fim-romani-160026-rom/ (accesat 21.08.2024).

Arbore, **Zamfir C**. Cuvântul liber / Zamfir C. Arbore // Adevĕrul literar și artistic. – 1925. – Nr 240. – P. 7.

***

Arbore/Arbure (Ralli-Arbore) Zamfir C. // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc. Vol. 1 : (A-C). – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 79. – ISBN 978-606-8698-51-9.

Biografia lui Zamfir Arbore, activist politic român originar din Bucovina, inițial activ în Imperiul Rus, istoric, geograf și etnograf // Un altfel de jurnal : Opinii, călătorii, interviuri, sfaturi utile, rețete : [blog]. – 2019. – 23 aug. – URL: https://danielagorincioi.blogspot.com/2019/08/biografia-lui-zamfir-arbore-activist.html (accesat : 19.08.2024).

Cimpoi, **Mihai**. Zamfir C. Arbore-Ralli / Mihai Cimpoi // O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia / Mihai Cimpoi. – Chișinău : Arc, 1997. – P. 68. – ISBN 973-557-446-2.

Colesnic, **Iurie**. Patriarhul și opera lui / Iurie Colesnic // Chișinăul din inima noastră / Iurie Colesnic. – Chișinău : Foxtrot, 2014. – P. 550-564. – ISBN 978-9975-120-17-3.

Colesnic, **Iurie**. Zamfir Arbore / Iurie Colesnic // Basarabia necunoscută. Vol. 4 / / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2002. – P. 4-21. – ISBN 9975-906-69-9.

Cujbă, **Vadim**. Orașele și tîrgurile basarabene la sfîrșitul secolului XIX în investigațiile lui Zamfir Arbore / Vadim Cujbă // Conferința științifică internațională : „200 de ani de la geneza problemei Basarabiei. Aspecte social-politice, economice și culturale”, 2012, Chișinău / colegiul de redacție: Ștefan Levința [et al.]. – Chișinău : UST, 2012. – P. 158-161. – ISBN 978-9975-76-093-5.

Grekov, **Iuri**. Arbore-Ralli Zamfir (1848-1933) / Iuri Grekov // România în chipuri : Enciclopedie de la A la Z / Iuri Grekov. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 2000. – P. 10-11. – ISBN 9975-68-048-8.

Iorga, **Nicolae**. Un vechi basarabean : Zamfir Arbore / Nicolae Iorga // Neamul românesc în Basarabia / Nicolae Iorga ; ediție îngrijită, introducere, note și comentarii de Iordan Datcu. – Chișinău : Știința, 2015. – P. 328-329. – ISBN 978-9975-67-996-1.

Pop, **Tudor**. Zamfir Arbore, aristocratul biograf al Basarabiei / Tudor Pop // Natura. – 2014 – Nr 8 – P. 8. – *ISSN* 1857-2677.

Tamazlâcaru, Elena. Zamfir Ralli Arbore, 175 de ani de la naștere / Elena Tamazlâcaru // Biblioteca Alba Iulia : [blog]. – 2023. – 5 dec. – URL: https://bibliotecalbaiuliablog.wordpress.com/2023/12/05/zamfir-ralli-arbore-175-de-ani-de-la-nastere/ (accesat : 19.08.2024).

Țarălungă, **Ecaterina**. Arbore Zamfir / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – Chișinău : Litera, 2011. – P. 34. – ISBN 978-606-600-246-2.

Valuță, **N**. Bibliografi basarabeni : [Paul Gore, Axente Frunză, Zamfir Arbore, Constantin Stere, Pan Halippa etc.] / N. Valuță // Columna. – 1992. – Nr 8/9. – P. 32. – ISSN 2177-014X.

Elena Harconița

Sergiu CUCIUC 1940-2022

Artist plastic și critic de artă, muzeograf, cercetător științific, Maestru emerit în artă, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 14 noiembrie 1940, în s. Doibani, rn. Dubăsari. A decedat la 12 decembrie 2022, la Chișinău.

După absolvirea școlii medii din satul natal (1947-

1955), și-a continuat studiile (1956-1961) la Școala republicană de arte plastice (astăzi, Colegiul de Arte Plastice „A. Plămădeală" din Chișinău), unde i-a avut ca pedagogi pe A. Grigoraș, N. Șapalov, R. Ocușco, R. Gabricov ș.a. În perioada 1962-1969 face studii la Facultatea Critica de Artă a Institutului de Pictură, Sculptură și Arhitectură „I. Repin" din Leningrad (astăzi, Institutul Academic de Stat de Pictură, Sculptură și Arhitectură „I. Repin" din Sankt Petersburg).

Debutează în activitatea de creație în 1962. În anii 1961-1973 activează în calitate de muzeograf la Muzeul de Arte din Chișinău. Este desemnat ulterior în funcția de director al Muzeului Republican de Arte Plastice (1979-1983) și președinte al Comitetului de Conducere al Uniunii Artiștilor Plastici (UAP) din Moldova (1987-1992). În anii 1995-1999 și 2001-2002 deține funcția de șef al Direcției Principale Patrimoniu Cultural, Arte Plastice a Ministerului Culturii al Republicii Moldova. În anii 2002-2003 este numit in funcția de viceministru al aceluiași minister.

Ca cercetător științific, în 1975, în colaborare cu M. Livșiț, editează monografia-album „Gleb Sainciuc". În perioada 1992-1995 elaborează monografia „Pictura contemporană din Moldova".

În 1991, în calitate de președinte al UAP, împreună cu ministrul culturii și cultelor I. Ungureanu și cu maestrul M. Grecu, a susținut inițiativa artistului plastic I. Boca din Bacău și a lui A. Pleșu, ministrul culturii din România, de a organiza în comun Expoziția-concurs de artă contemporană „Saloanele Moldovei", cel mai longeviv și mai important eveniment cultural anual care se produce la Chișinău și Bacău, ajuns în 2024 la cea de-a 33-a ediție.

Ca artist plastic, Sergiu Cuciuc s-a distanțat de „realismul socialist" și împreună cu noua generație de plasticieni (A. David, E. Bontea, M. Țărus, A. Sârbu) a promovat noi valori și viziuni artistice, adoptând o manieră stilistică inconfundabilă. În creația maestrului un loc aparte îl ocupă peisajele, portretele, compozițiile de gen și natură statică, aspectele din viața rurală, locurile natale, realitățile naționale: „Sărbătoare în sat" (1961), „Întoarcere la baștină" (1967), „Primăvara anului 1944" (1968), „Tatăl și fiica" (1973), „Sat nou moldovenesc" (1974), „Sărbătoare la Cojușna" (1976), „Locuri natale" (1967), „Peisaj din Tescani" (1990), „Amprenta timpului" (2002), ciclurile: „Grădinile albe" (2003), „Butuceni" (2005), „Semnele toamnei" (2000-2004), „Deal-Vale" (2008), „Echilibru" (2011), dipticul „Lespezi-Semne" (2010), „Pomul vieții" (2014), „Punte, echilibru" (2018), „Miezul formei, Festivitate" (2020).

A pictat Chișinăul și portretele chișinăuienilor: „Orașul meu" (1966), „Chișinăul nou" (1989), „La marginea orașului" (1989), „Chișinău. Toamna" (2007) ș. a.

A organizat o serie de expoziții personale: „Pictură" la Centrul Expozițional „C. Brâncuși" din Chișinău (1995, 2000); „Pictură" la Muzeul Național de Artă al Moldovei, Chișinău (2005); „Destăinuire colorată" la Centrul Expozițional „C. Brâncuși" din Chișinău (2011).

A participat la numeroase expoziții relevante de artă contemporană din străinătate: România, Rusia, Bulgaria, Cehoslovacia, Polonia, Franța, Danemarca, Germania, Mongolia, Japonia, Ucraina, Belarus, Lituania, Kazahstan, iar lucrările sale se regăsesc în majoritatea colecțiilor publice din aceste țări.

A organizat tabere de creație în Bulgaria, Federația Rusă, Franța, Germania, Cehoslovacia, Danemarca, Polonia, Republica Moldova, Romania, unde și-a împărtășit experiența profesională.

În 2020, cu prilejul sărbătoririi a 80 de ani, 55 dintre care consacrați creației, maestrul Sergiu Cuciuc a vernisat la Muzeul Național de Artă o expoziție personală, care a oferit o retrospectivă a activității sale, cuprinzând 39 de lucrări, cinci dintre care fac parte din colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei.

În 2021 operele maestrului au fost prezentate în cadrul Expoziției „Conexiuni", inaugurată de Ambasada Republicii Moldova în Statul Qatar, în colaborare cu Muzeul Național de Artă de la Chișinău și cu sprijinul Fundației „Satul Cultural Katara".

În 2024, picturile „Amintiri" (1991) și „Copacul" (1999) au fost expuse la Muzeul Național de Artă al României, în cadrul celei mai

importante expoziții din ultimele decenii organizate la București „Un secol de pictură basarabeană. O sută de opere din colecția Muzeului Național de Arte al Moldovei".

Lucrările lui Sergiu Cuciuc au ocupat un loc aparte în cadrul expoziției „Culorile «dezghețului». Satul basarabean în pictura anilor 1960", vernisată în sala „Noua Galerie" de la Muzeul Național al Țăranului Român (2024), unde au fost prezentate creații aparținând unor pictori reprezentativi din stânga Prutului.

Din 1965 este membru al UAP din Moldova.

A fost distins cu Premiul comsomolului leninist din Moldova (1975), cu Premiul Național în domeniul artei (2000), iar în 2009 i s-a decernat Premiul Departamentului pentru Relațiile cu Românii de Pretutindeni din cadrul Ministerului Afacerilor Externe din Romania la Expoziția-concurs „Saloanele Moldovei", ediția a 19-a, pentru lucrarea „Deal-Vale" (2008).

Pentru activitatea prolifică, artistului plastic i s-au conferit titlul de Maestru emerit în artă din RSS Moldovenească (1985), Ordinul „Gloria Muncii" (1996) și „Ordinul Republicii" (2001).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2000". – Chișinău, 1999. – P. 307-310.

Bibliografie selectivă:

Cuciuc, Sergiu. Amintiri, 1991 : [pictură] / Sergiu Cuciuc // Un secol de pictură basarabeană : O sută de opere din colecția Muzeului Național de Artă al Moldovei : catalogul expoziției, 27 martie – 30 iunie 2024 / [coordonator proiect: Tudor Zbârnea]. – Chișinău : [S. n.], 2024. – P. 85. – ISBN 978-5-36241-190-9.

Cuciuc, Sergiu. Casa Mare, 1968 : [pictură] / Sergiu Cuciuc // O antologie a picturii moldovenești : 1939-2015 = An anthology of moldavian painting : 1939-2015 / Vladimir Bulat. – Chișinău : Nova Imprim, 2015. – P. 91.

Cuciuc, Sergiu. Echilibru, 2011 : [pictură] / Sergiu Cuciuc // Confluențe. Artele plastice din Republica Moldova = Confluences. Fine Arts of the Republic of Moldova : [catalog] / autori concepție: Mihai Potârniche, Tudor Stavilă. – [Chișinău] : Arc, 2021. – P. 50. – ISBN 978-9975-0-0516-6.

Cuciuc, Sergiu. **Împlinire, 2020** : [pictură] / Sergiu Cuciuc // Saloanele Moldovei, Ediția a 31-a, 2021 : [expoziție-concurs de artă contemporană] / text: Florina Breazu, Alexandra Mihalaș ; coordonatori editare catalog: Dumitru Bolboceanu, Florina Breazu. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 7. – ISBN 978-9975-87-874-6.

Cuciuc, Sergiu. Motiv festiv, 2018 : [pictură] / Sergiu Cuciuc // Bienala Internațională de Pictură, Ediția a 6-a, 2019, Chișinău : [catalog] / autor concepție și coordonator: Tudor Zbârnea. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 36. – ISBN 978-9975-87-479-3.

Cuciuc, Sergiu. Motiv simetric, 2012 : [pictură] / Sergiu Cuciuc // Saloanele Moldovei, Ediția a 23-a, 2013 : [catalog] / editor: Mariana Popa [et al.] ; text: Tudor Stăvilă. – Chișinău : [S. n.], 2013. – P. 18. – ISBN 978-9975-80-740-1.

Cuciuc, Sergiu. Pilonii sprijinirilor = Pillars of Reliance : [pictură] / Sergiu Cuciuc // Conexiuni convergente : Expoziție de Artă Contemporană = Connections converged : Contemporary Art Exhibition : [catalog] / alcătuitori: Ecaterina Ajder, Timofei Bătrânu, Dumitru Bolboceanu [et al.]. – Chișinău : Muzeul Național de Artă al Moldovei, 2019. – P. 11.

Cuciuc, Sergiu. Rudenii întrerupte, 2014-2015 : [pictură] / Sergiu Cuciuc // Bienala Internațională de Pictură, 2015, Chișinău = International Painting Biennial, 2015, Chisinau : [catalog] / coordonator: Tudor Zbârnea. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 47. – ISBN 978-9975-80-960-3.

Cuciuc, Sergiu. Sărbătoare, 1991 ; Seară, 1981 : [pictură] / Sergiu Cuciuc // Confluențe. Artele plastice din Republica Moldova = Confluences. Fine Arts of the Republic of Moldova : [catalog] / autor concepție: Mihai Potârniche, Tudor Stavilă. – [Chișinău] : Arc, 2021. – P. 48-49. – ISBN 978-9975-0-0516-6.

Cuciuc, Sergiu. Spațiu spiritual, 2020 : [pictură] / Sergiu Cuciuc // Bienala Internațională de Pictură = International Painting Biennial : Chișinău-2021 / autor concepție și coordonator, curator: Tudor Zbârnea. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 30. – ISBN 978-9975-87-862-3.

***

Sergiu Cuciuc. **Pictură** : [catalogul expoziției aniversare, organizată la Muzeul Național de Artă al Moldovei, 12 noiembrie – 13 decembrie 2020] / autor proiect: Tudor Zbârnea. – Chișinău : [S. n.], 2020. – 28 p. – ISBN 978-9975-87-740-4.

Sergiu Cuciuc. **Pictură** : [album] / texte: Simion Zamșa, Tudor Stăvilă, Constantin Spânu. – Chișinău : [S. n.], 2019. – 196 p. – ISBN 978-9975-129-54-1.

***

Beghiu, Tatiana. Pictorul Sergiu Cuciuc: „Mi-e greu să constat cine m-a format mai mult – școala sau viața" : [despre expoziția personală a pictorului Sergiu Cuciuc] / Tatiana Beghiu // Ziarul de Gardă. – 2015. – 3 dec. – P. 24. – ISSN 1857-3150.

Bulat, Vladimir. Sergiu Cuciuc (1940) / Vladimir Bulat // An anthology of Moldova painting, 1939-2020 = O antologie a picturii moldovenești, 1939-2020 : [catalog] / Vladimir Bu-

lat. – Chișinău : Mariu Marin, 2020. – P. 89-90.

Colesnic, Iurie. Sergiu Cuciuc / Iurie Colesnic // Colegiul Republican de Arte Plastice Alexandru Plămădeală : Ghid enciclopedic / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2008. – P. 75-76. – ISBN 978-9975-906-27-2.

Dubinovschi, Lazăr. Portretul pictorului Sergiu Cuciuc, 1979 / Lazăr Dubinovschi // Lazăr Dubinovschi / Vladimir Bulat. – Chișinău : ARC, 2004. – P. 59. – (Maeștri basarabeni din secolul XX). – ISBN 978-9975-61-340-3.

Gheorghiță, Nadina. „Viața este școala mea" : [expoziția jubiliară a maestrului Sergiu Cuciuc, ocazionată de aniversarea de 65 de ani de la naștere și 40 de ani de creație] / Nadina Gheorghiță // Capitala. – 2005. – 23 noiem. – P. 8. – ISSN 1857-3304.

Munteanu, Angela. Sergiu Cuciuc (1940) / Angela Munteanu // Estetica peisajului în artele plastice din Moldova. – Chișinău : Lexon-Prim, 2021. – P. 287-288. – ISBN 978-9975-909-81-5.

Rusu-Haraba, Anastasia. Destăinuirile cromatice ale lui Sergiu Cuciuc / Anastasia Russu-Haraba // Moldova. – 2015. – Nr 11/12. – P. 58-67. – ISSN 1857-3487.

Spânu, Constantin. Creator sensibil al spațiilor cromatice semnificative : [plasticianul Sergiu Cuciuc, 75 de ani de la naștere și 50 de ani de activitate creativă] / Constantin Spânu // Literatura și Arta. – 2011. – 13 oct. – P. 6. – ISSN 1857-3835.

Stavilă, Tudor. Sergiu Cuciuc. Pictură / Tudor Stavilă // Arta. md – 2019-2021 : [Album de artă al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova] / responsabili pentru ediție: Florina Breazu, Dumitru Bolboceanu. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 116-117. – ISBN 978-9975-166-39-3.

Stavilă, Tudor. Timpurile și anotimpurile lui Sergiu Cuciuc / Tudor Stavilă // Akademos. – 2020. – Nr 4 (59). – P. 143-147. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687. – DOI:https://doi.org/10.5281/zenodo.4509533.

Tatiana Grușco

Anatol DUMITRAȘ 1955-2016

Interpret de muzică ușoară, cantautor, Artist al poporului.

S-a născut la 14 noiembrie 1955, în com. Larga, rn. Briceni. S-a stins din viață la 14 iunie 2016, la București. A fost înmormântat la Cimitirul Central din Chișinău.

A absolvit școala medie din satul natal, apoi a făcut studii la Școala tehnică nr. 1 din Cernăuți. După absolvire, conform specializării, se angajează ca electrician în colhozul din localitatea de baștină. Vine la Chișinău la îndemnul lui Gr. Vieru, care i-a remarcat talentul la o serată de creație în s. Larga. Face cunoștință cu moderatoarea emisiunii „Expres-melodii", V. Malai, și compozitorul V. Dânga. Cu susținerea lor, la 27 de ani, își începe cariera muzicală (1982), devenind solist al formației „Bucuria", al formației „Legenda" (1983), al formației „Plai" (1986-1989 și 1993). Din anul 1989 și până în anul 1991 a fost solist și conducător artistic al formației „Olymp", apoi în anii 1991-1994 este solist și conducător artistic al formației „Alai". Din 1993 este solist al Filarmonicii Naționale „S. Lunchevici". Reușește să realizeze numeroase înregistrări la Radiodifuziunea și Televiziunea Națională. A avut o colaborare strânsă cu compozitorul L. Știrbu și interpreții N. Crulicovschi, I. Sadovnic, N. Cepraga, Șt. Petrache.

În cele peste trei decenii de activitate scenică, Anatol Dumitraș a scris 29 de piese, iar printre cele care l-au consacrat sunt: „Prima dragoste", „Libertate", „Flori de liliac", „Dulce-i vinul", „Polițist", „Roata vieții", „Ploaia despărțirii", „O, inimă, nu mă lăsa" ș.a. O bună parte din melodiile sale l-au avut și ca textier. Șlagărele lui Anatol Dumitraș au fost interpretare și de alți artiști: A. Bucico, A. Barbu, C. Carauș, V. Lungu, A. Ursu, R. Ardezianu, Gh. Țopa ș.a.

A concertat în 57 de țări din Europa, Asia și Australia. În Laos a cântat în concert cu renumita formație muzicală britanică „Smokie" și cu interpretul cubanez O. Rodrigues. În 1989 a susținut în România, alături de G. Cotabiță, într-o singură lună, 28 de concerte.

Pe parcursul activității artistice a înregistrat 14 casete și un CD, printre care albumele: „Stea de dor" (2001), „Flori de tei" (2002), „Roata vieții" (2008) ș.a.

În 2012, la Palatul Național „N. Sulac", a avut loc spectacolul aniversar al lui Anatol Dumitraș „Anii mei – destinul meu", prin care marchează 30 de ani de activitate scenică.

Pentru merite deosebite în activitatea artistică, în anul 1995, Anatol Dumitraș s-a învrednicit de titlul onorific de Maestru în artă, iar în 2012 i s-a conferit titlul de Artist al poporului.

În memoria interpretului, din 2017, anual, în satul natal, se organizează Festivalul național de muzică ușoară „Anatol Dumitraș", iar Casa de cultură îi poartă numele. În noiembrie 2018, la Cimitirul Central din Chișinău a fost inaugurată o Placă comemorativă consacrată artistului.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 318.

Bibliografie selectivă:

Dumitraș, Anatol. Anii mei, destinul meu / Anatol Dumitraș. – [Chișinău] : [Agon Records], [20..?]. – Audio. – Formatul înregistrării:1 disc optic electronic (CD-Rom). – Înregistrare muzicală.

Dumitraș, Anatol. Aș vrea să-și amintească lumea că și eu am cântat : [interviu cu interpretul Anatol Dumitraș] / consemnare: Nicolae Roibu // Timpul. – 2004. – 25 iun. – P. 17.

Dumitraș, Anatol. Cum am murit și înviat în aceeași zi / Anatol Dumitraș // Insectarul vesel : (Întâmplări cu personalități din Republica Moldova) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 241-242. – ISBN 978-9975-53-515-1.

Dumitraș, Anatol : [Interpretări] / Anatol Dumitraș. – Chișinău : [S. n., 20..?] – Audio. – Formatul înregistrării: 1 disc optic electronic.

Dumitraș, Anatol. Păcat că nu se mai scriu piese despre conștiința națională : [interviu cu interpretul Anatol Dumitraș] / consemnare: Nadia Tătaru // Timpul. – 2011. – 1 aug. – P. 16.

Știrbu, Gabriela. Vacanța la bunici / Gabriela Știrbu ; muzică: Anatol Dumitraș. – [Chișinău] : Agon Records, [20..?]. – Audio. – Formatul înregistrării: 1 disc optic electronic.

***

Любимые мелодии / композиторы: D. Раду, А. Думитраш, М. Мокану [и др.] ; текст: Г. Виеру, А. Вартик, А. Сучевяну [и др.] ; исполнители: группа „Дорул" (руководитель Илья Беркович), группа „Тинереце" (руководитель Анатол Нямцу), группа „Норок" (руководитель Михай Долган) [и др.]. – Москва : Апрелевский ордена Ленина завод грампластинок, 1989. – Audio. – Formatul înregistrării: 1 disc de vinil.

Любимые мелодии : / композиторы: М. Долган, В. Юрку, А. Думитраш [и др.] ; текст: Д. Матковски, П. Дарие, Т. Кирияк [и др.] ; исполнители: ВИА „Контемпоран", ВИА „Легенда",ВИА„Плай" [идр.].– Москва : Апрелевский ордена Ленина завод грампластинок, 1988.– Audio. – Formatul înregistrării: 1 disc de vinil.

***

Anatol Dumitraș : compozitor, interpret // Vip-magazin. – 2008. – Iul./Aug. – P. 57. – ISSN 1857-0534.

Anatol Dumitraș, susținut de colegii de breaslă // Săptămîna. – 2015. – 7 aug. – P. 32. – ISSN 1857-2332.

Buzilă, Serafim. Dumitraș Anatol / Serafim Buzilă // Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 171-173. – ISBN 978- 9975-906-35-4.

Cimpoi, Mihai. Larga în larg(o)ul istoriei : (Mica istorie din Marea istorie) : [cu referire la: Ion Țâbuleac, Ilie Motrescu, Anatol Dumitraș ș.a.] / Mihai Cimpoi // Natura. – 2020. – Nr 7 (iul.). – P. 9. – ISSN 1857-2677.

Ladaniuc, Victor. Larga, r-nul Briceni : [cu referire la Anatol Dumitraș] / Victor Ladaniuc // Localitățile Republicii Moldova : Itinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 7 : H-Le. – Chișinău : [S. n.], 2007. – P. 628. – ISBN 978-9975-9700-4-4.

Negru, Lena. Adio, Anatol Dumitraș : [interpret, compozitor, textier] / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2016. – 17 iun. – P. 12. – ISSN 1857-3223.

Negru, Lena. Alexandru Vdovicenco: „Anatol Dumitraș nu a vrut să fie adus la Palatul Național" : [despre ultimele zile din viața lui Anatol Dumitraș] / Lena Negru // Jurnal de Chișinău. – 2016. – 17 iun. – P. 13. – ISSN 1857-3223.

Roibu, Nicolae. Fără Anatol Dumitraș / Nicolae Roibu // Dreptul la numele tău : (proză și publicistică) / Nicolae Roibu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 99-100. – ISBN 978-9975-53-826-8.

Tamazlâcaru, Elena. Artistul cu suflet de cântec : [despre interpretul Anatol Dumitraș] / Elena Tamazlâcaru // Literatura și Arta. – 2016. – 16 iun. – P. 8.

Trifan, Ana. Adio, maestre... : [Anatol Dumitraș: interpret, compozitor, textier (1955-2016)] / Ana Trifan // Timpul. – 2016. – 17 iun. – P. 22.

Tatiana Grușco

Vasile CONTA
1845-1882

Filozof român, avocat, poet, profesor și politician, figură proeminentă a culturii.

S-a născut la 15 noiembrie 1845, în com. Ghindăoani, jud. Neamț. A decedat la 21 aprilie 1882, la București.

Este descendent dintr-o familie de preoți de trei generații. Tatăl, Grigore Conta, a fost protoiereu la Cahul (1865).

A făcut școala primară la Târgul-Neamț, fiind coleg cu I. Creangă, apoi a studiat la Academia Mihăileană. În 1862 și-a întrerupt studiile și s-a alăturat unei trupe

de actori, cu care a cutreierat toată Moldova. A scris și o piesă de teatru, jucată la Botoșani. În 1864 și-a reluat studiile liceale și în 1868 a susținut bacalaureatul. După absolvire, a activat în calitate de profesor suplinitor la Catedra de filozofie a școlii unde a fost elev. S-a înscris la Facultatea de Drept din Iași (1868-1871). În octombrie 1869 a obținut o bursă din partea Societății pentru Încurajarea Junimii Române la Învățătură („Pogor–Fătu") și este trimis pentru studii comerciale în Belgia, unde urmează cursurile Institutului de Comerț din Anvers, pe care le încheie în 1871. După obținerea diplomei, a studiat și dreptul, obținând peste un an titlul de doctor în drept al Universității din Bruxelles (1872).

După revenirea în țară, a practicat avocatura și a obținut prin concurs postul de șef la Catedra de drept civil a Universității „Al. I. Cuza" din Iași.

În anii 1865-1869, pe când era elev în ultimele clase la Academia Mihăileană din Iași, și-a petrecut vacanțele pe pământul Basarabiei, la Cahul, unde tatăl său era protoiereu. Rătăcind prin localitățile de pe malul Prutului, tânărul culege piese folclorice și alcătuiește o culegere de poezii populare de pe meleagurile cahulene, cu titlul „Cântece basarabene", pe care a transmis-o spre lectură (cu autograf) și lui M. Eminescu. A scris mai multe poezii, pe care le expedia la „Convorbiri literare", dar i-a fost publicată doar una: „Viața" (1868).

Pe lângă activitatea didactică universitară, s-a dedicat pasiunii sale, filozofia. Din 1873 a frecventat ședințele Societății „Junimea", unde a ținut conferințe asupra teoriei fatalismului.

Din 1875 a tradus și a adnotat legi, a practicat avocatura. În 1879 a fost ales deputat, iar în 1880 a devenit ministru al Instrucțiunii Publice și Cultelor. În calitate de ministru a propus (dar nu a avut sprijinul parlamentar necesar) o lege a educației, care prevedea profesionalizarea învățământului agricol, industrial și economic; eliminarea religiei din liceele de băieți; înființarea de licee pentru fete și acordarea, pentru acestea, a dreptului de a urma studii universitare; introducerea unui examen de capacitate pentru profesori, în concordanță cu cel francez.

În 1881 demisionează din guvern și activează ca membru al Curții de Casație.

În anii 1875-1876 s-a dedat scrisului, publicând în revista ieșeană „Convorbiri literare" prima sa lucrare filozofică, „Teoria fatalismului" (1877), studiu care s-a editat și în limba franceză (1895, Bruxelles, Paris). A mai publicat: „Teoria ondulației universale" (1877); „Originea speciilor" (1877, în limba franceză; 1888, la Iași); „Încercări de metafizică" (1878; apare și în franceză, 1880, Bruxelles).

Postum au apărut: „Bazele metafizicii" (în limba franceză, cu titlul „Les fondaments de la métaphysique", Paris, 1890); „Întâiele principii care alcătuiesc lumea" (în limba franceză, cu titlul „Premiers principes composant le monde", 1888, Iași) ș.a.

Opera sa mai cuprinde scrisori, acte și manuscrise inedite (poezii, cugetări, discursuri parlamentare, articole politice, studii juridice, proiecte de lege și regulamente, însemnări, note explicative). Prima ediție a operelor complete ale lui Vasile Conta a fost editată în 1914 de O. Minar, la Editura „C. Sfetea" din București. Ediția include și scrisorile primite de autor de la un șir de personalități: L. Büchner. Ch. Darwin, E. Haeckel, O. Liebmann, E. Tylor, E. Zeller, H. Ulvici, E. Reich, J. Lubbock, B. Müller ș.a.

Liceul Economic din Târgu-Neamț, o școală în Iași și școala din Ghindăoani îi poartă numele.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2007". – Chișinău, 2007. – P. 151-152.

Bibliografie selectivă:

Conta, Vasile. Opere filozofice / Vasile Conta. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1967. – 659 p.

Conta, **Vasile**. Opere filozofice alese / Vasile Conta. – București : Editura Științifică, 1959. – 277 p.

Conta, **Vasile**. Scrieri filosofice alese / Vasile Conta. – București : Minerva, 1975. – 363 p.

Conta, **Vasile**. Bazele metafizicii / Vasile Conta. – Iași : Editura Librăriei Școalelor „Frații Șaraga", 1895. – 316 p.

Conta, **Vasile**. Încercări de metafizică materialist / Vasile Conta. – Iași : Editura Librăriei Leon Alcalay, 1893. – 164 p.

Conta, **Vasile**. Teoria fatalismului. Teoria ondulației universale / Vasile Conta. – Iași : Junimea, 1995. – 488 p. – ISBN 973-37-0214-5.

**Conta, Vasile. Teoria ondulațiunii universale / Vasile Conta. – București : Editura Librăriei Școalelor frații Șaraga, [S. a.]. – 155 p.

***

Ante, Laurean. Conta Vasile / Laurean Ante // O antologie a literaturii nemțene. – Roman : Mușatinia, 2006. – P. 79-82. – ISBN 973-87625-1-0.

Creangă, **Ion**. Către Vasile Conta / Ion Creangă // Scrisori către Mihai Eminescu, Vasile Conta, Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, Nicolae Gane, Ioan Slavici, A. I. Cuza, Mihail Kogălniceanu / Ion Creangă. – Iași : Princeps Edit, 2007. – P. 29. – ISBN 973-7730-48-8.

Grecov, **Iuri**. Conta Vasile (1845-1882) / Iuri Grecov // România în chipuri : enciclopedia de la A la Z. – Chișinău : Editura Uniunii Scriitorilor, 2000. – P. 47. – ISBN 9975-68-048-8.

Mănucă, **Dan**. Conta Vasile / Dan Mănucă // Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900. – București : Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1979. – P. 207-208.

Popovici, **Victoria**. Conta și Eminescu / Victoria Popovici // Predarea limbii și literaturii române : lucrările colocviului de eminescologie, 14-15 ianuarie 1989. Vol. 8. – București : [S. n.], 1991. – P. 240-244.

Zaciu, Mircea. Conta Vasile / Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Scesu // Dicționarul scriitorilor români : A-C / Mircea Zaciu, Marian Papahagi, Aurel Scesu. – București : Editura Fundației Culturale Române, 1995. – P. 358. – ISBN 973-9155-52-9.

Maria S. Ciobanu

Ovidiu MOLDOVAN 1945

Actor român de teatru și film.

S-a născut la 15 noiembrie 1945, în Iernut, jud. Mureș, România.

Este absolvent (1968) al Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale" din București (astăzi, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale"), clasa profesorului C. Antoniu, lector V. Moldovan, asistent P. Vasilescu.

A fost actor la Teatrul Național „I. L. Caragiale" din București, jucând în numeroase spectacole rolurile: Niki în „Travesti" de A. Baranga (regia: A. Baranga, 1969); Slujitor, Cavaler în „Regele Lear" de W. Shakespeare (regia: R. Penciulescu, 1970); Alt tânăr în „Surorile Boga" de H. Lovinescu (regia: S. Coroamă-Stanca, 1971); Ciocârlie în „Săptămâna patimilor" de P. Anghel (regia: G. Teodorescu, 1971); Mike o'Keller în „Un fluture pe lampă" de P. Everac (regia: H. Popescu, 1972); Saint Just în „Danton" de C. Petrescu (regia: H. Popescu, 1974); Papil în „Îmblânzirea scorpiei" de W. Shakespeare (regia: M. Berechet (regia: M. Berechet, 1975); Sir James Tyrell în „Richard al III-lea" de W. Shakespeare (regia: H. Popescu, 1976); Ion în „Marele soldat" de D. Tărchilă (regia: M. Berechet, 1977); Cadet în „Cyrano de Bergerac" de E. de Rostand (regia: N. Al. Toscani, 1977); Luptătorul în „Câștigătorul trebuie ajutat" de I. Naghiu (regia: I. Cojar, 1977); Falalei în „Însemnările unui necunoscut" de F.M. Dostoievski (regia: I. Cojar, 1979); „Infernalul mecanism" de J. Cocteau (regia: M. Berechet, 1979); Dragavei în „A treia țeapă" de M. Sorescu (regia: S. Manu, 1979); Luptătorul din Beoția în „Ifigenia" de M. Eliade (regia: I. Cojar, 1981); Prezentator în „Ploșnița" de V. Maiakovski (regia: H. Popescu, 1982); Mike o'Kelly în „Un fluture pe lampă" de P. Everac (regia: P. Everac, 1982); Angelo în „Salonul" de P. Everac (regia: P. Everac, 1983); Hollarcut în „Marea" de E. Bond (regia: H. Popescu, 1987); Mihail în „Moștenirea" de T. Popovici (regia: M. Manolescu, H. Popescu, 1989); Moțul în „Avram Iancu" de L. Blaga (regia: H. Popescu, 1991); Paznicul Herrick în „Vrăjitoarele din Salem" de A. Miller (regia: F. Alexa, 1992); Avocatul în „Țăranul baron" de L. Holberg (regia: L. Giurchescu, 2000); Șeful în „Biroul informații eterne" de M. Radu Iacoban (regia: M. Manolescu, 2002; Adjunctul în „Ispita" de V. Havel (regia: M. Manolescu, 2002); Invalidul în „Revelion la Terzo Mondo" de O. Moldovan (regia: M. Manolescu, 2003); Pârcălabul Costea în „Apus de soare" de B.Ș. Delavrancea (regia: D. Pița, 2004); Polițistul în „A patra soră" de J. Glowacki (regia: A. Colpacci, 2006)

La Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale” din București a interpretat roluri în spectacolele: „Cum vă place” de W. Shakespeare (regia: O. Cotescu, 1963); „Război cu Troia nu se face” de J. Giraudoux (regia: P. Vasilescu, 1967); „Frații Karamazov” de F. Dostoievski (regia: C. Codrescu, 1968);

La Teatrul Mic din București a jucat în spectacolele: „Simple coincidențe” de P. Everac (regia: C. Anatol, 1965). La Timișoara, pe scena Teatrului Național „M. Eminescu”, a jucat în piesele „Nu prea Albă-ca-zăpada și motanul descălțat” de A. Popovici (regia: E. Reus, 1965); „Febre” de H. Lovinescu (regia: A. Constantin, R. Avram, 1965); „Răzbunarea sufleurului” de V. Popa (regia: D. Radu Ionescu, 1965);

A interpretat roluri pe scena Academiei de Teatru și Film din București în: „Bacantele” de Euripide (regia: C. Buzoianu (1969); la Teatrul „Sică Alexandrescu” din Brașov în „Unchiul nostru din Jamaica” de D. Tărchilă (regia: E. Mercus (1972).

Actor talentat și prolific, s-a produs în numeroase filme: „Cosmin, fiul zimbrului” (regia: Cornel Popa, 1967); „Columna” (regia: M. Drăgan, 1968); „Ștefan cel Mare în Vaslui 1475” (regia: M. Drăgan, 1974); „Patima” (regia: G. Cornea, 1975); „Pe aici nu se trece! (regia: D. Năstase, 1975); „Misterul lui Herodot” (regia: G. D. Tarnavschi, 1976); „Pentru patrie” (regia: S. Nicolaescu, 1977); „Râul care urcă muntele” (regia: C. Nicolae, 1977); „Războiul Independenței: Eroi au fost, eroi sunt încă” (regia: D. Năstase, S. Nicolaescu, Gh. Vitanidis (1977, serial TV)”, „Expresul de Buftea” regia H. Boros, 1978); „Revanșa” (regia: S. Nicolaescu, 1978); „Burebista” (regia: Gh. Vitanidis, 1980); „Un saltimbanc la Polul Nord” (regia: E. Bostan, 1981); „Fram” (regia: E. Bostan, 1982); „Năpasta” (regia: V. Alexa, 1982); „Acțiunea Zuzuc” (regia: Gh. Naghi, 1983); „Cucerirea Angliei” (regia: G. Grangier și S. Nicolaescu, 1982); „Dragostea și revoluția” (regia: Gh. Vitanidis, 1983); „Povestea călătoriilor” (regia: A. Miheles, A. Mitta, 1983); „Orele unsprezece” (regia: L. Bratu, 1983); „O bucată de pâine” (regia: W. Windhab, 1984); „Din prea multă dragoste” (regia: L. Mardare, 1985); „Sosesc păsările călătoare” (regia: G. Saizescu, 1985); „Secretul lui Nemesis” (regia: G. Saizescu, 1987); „Francois Villon – poetul vagabond” (regia: S. Nicolaescu, 1987); „Cetatea ascunsă” (regia: A. Petringenaru, 1987); „Egreta de fildeș” (regia: Gh. Naghi, 1987); „Kilometrul 36” (regia: A. Mora, 1989); „Terente, regele bălților” (regia: A. Blaier, 1995).

Bibliografie:

La multi ani, Ovidiu Moldovan! // Revista VIP : [site]. – 2021. – 17 aug. – URL: http://www.revistavip.net/Sarbatoritul_saptamanii/La_multi_ani_Ovidiu_Moldovan!/699/ (accesat : 15.08.24).

Ovidiu Moldovan : Biography // The Movies Database (TMDB). – URL: https://www.themoviedb.org/person/2378532-ovidiu-moldovan (accesat : 16.08.2024).

Ovidiu Moldovan : [filmografie] // La Vanguardia : [site]. – URL: https://www.lavanguardia.com/peliculas-series/personas/ovidiu-moldovan-2378532 (accesat : 15.08.2024).

Ovidiu Moldovan : [fișier biografic] // Teatru Național București : [site]. – URL: https://www.tnb.ro/ro/ovidiu-moldovan (accesat : 16.08.2024).

Ovidiu Moldovan : [schiță biografică] // Cinemagia : [site]. – URL: https://www.cinemagia.ro/actori/ovidiu-moldovan-14699/ (accesat : 15.08.2024).

Rîpeanu, **Bujor T**. Moldovan Ovidiu : [fișier biografic] / Bujor T. Rîpeanu // Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 359-360. – ISBN 978-973-7839-93-0.

Elena Harconița

Anatolie CASIAN 1935-2020

Matematician, doctor habilitat în științe fizico-matematice, profesor universitar, inventator, membru corespondent al Academiei Americano-Române de Arte și Științe.

S-a născut la 17 noiembrie 1935, în s. Colicăuți, jud. Hotin (astăzi, rn. Briceni). A decedat la 29 mai 2020, la Chișinău.

A absolvit cu medalie de aur Școala medie nr. 2 din or. Edineț (1952). Și-a continuat

studiile la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), Facultatea de Fizică și Matematică, specialitatea fizica teoretică, pe care a absolvit-o cu mențiune în anul 1957. În timpul studiilor la universitate a fost distins cu bursa „V. Lenin". A urmat studii de doctorat la Catedra de fizica teoretică a USM.

A fost stagiar la Universitatea de Stat „M. Lomonosov" din Moscova (1962-1963). A obținut gradul de doctor în științe fizico-matematice în 1965 și pe cel de doctor habilitat în științe fizico-matematice în1989. În anul 1974 a obținut titlul științific de conferențiar universitar, iar în 1990 pe cel de profesor universitar.

În 1960-1969 a activat la Academia de Științe a Moldovei (AȘM) în calitate de cercetător științific superior, secretar științific la Secția de științe fizico-tehnice și matematice.

În perioada 1967-1969 a activat ca profesor asociat la Universitatea din Alger, Algeria. Ulterior (1969-1976) este șef al Catedrei de mecanică teoretică la Universitatea Tehnică a Moldovei (UTM), secretar științific al Consiliului științific al UTM. În 1976 s-a transferat la filiala din Chișinău a Asociației Științifico-Industriale „Kvant" din Moscova, în calitate de șef de laborator, director adjunct, director (1976-1982). A stabilit relații de colaborare în domeniul termoelectricității cu oameni de știință din Moscova, în particular cu profesorul Z. Dashevsky, cu care a colaborat toată viața.

Din 1982 a revenit la UTM, ocupând postul de șef al Catedrei de mecanică teoretică (1982-2016). A participat la pregătirea fundamentală a inginerilor și a asigurat predarea disciplinelor de mecanică teoretică, mecanică cuantică, electrodinamică tehnică, fizica statistică, termodinamică, teoria rețelei cristaline ș.a. În calitate de conducător științific a îndrumat nouă doctoranzi, șapte dintre aceștia au susținut tezele de doctor, două teze au fost susținute în Algeria.

A desfășurat și o amplă activitate de cercetare, orientată spre cercetări fundamentale în domeniul fizicii teoretice, mecanicii rețelei cristaline, teoriei semiconductoarelor și nanostructurilor. Fiind un cercetător științific de talie mondială, a participat la un număr impresionant de proiecte de cercetare științifică, inclusiv șase internaționale, iar unul proiect în cadrul prestigiosului program FP7, pilonul „Energy".

A colaborat cu savanți notorii, ca I. Klimontovici și I. Zveaghin (Universitatea de Stat „M. Lomonosov" din Moscova), V. Kaidanov (Institutul Politehnic din Sankt Petersburg), Z. Dashevsky (Israel), I. Boiko (Kiev), P. Sima (Brașov), H. Scherrer și J. Stockholm (Franța), J. Pflaum (Germania) ș.a.

În anii 1996 și 2002 a fost invitat la Universitatea „Ben-Gurion" din or. Beer-Sheva (Israel), a mai onorat și alte invitații: la Universitatea „H. Poincaré" din Nancy, Franța (1997, 1998 și 2000); la Universitatea din California, River Side, SUA (2002); la Observatoire des Nano et Micro-Technologies, Paris (2005); la Universitatea „Julius-Maximilians", Würzburg, Germania (2013), unde a ținut un șir de seminare în baza lucrărilor științifice proprii. A prezentat rapoarte la conferințele și forumurile internaționale de termoelectricitate în 2009, 2011, 2013. A participat cu rapoarte la Conferința europeană de termoelectricitate „ECT-2013" (Olanda) și „ECT-2014" (Spania).

Rezultatele activității științifice au fost publicate în peste 350 de publicații științifice și în două monografii: „Efecte cinetice în semiconductoare de diferite dimensionalități" (1989), „Efecte termoelectrice în structuri semiconductoare multistrat" (1992). A fost membru în colegiul de redacție al revistei internaționale „Journal of Thermoelectricity" și al publicațiilor „Moldavian Journal of Physical Sciences" și „Fizica și tehnologiile moderne" din Chișinău.

Membru al Societății Fizicienilor din Moldova.

Membru al Academiei Internaționale de Termoelectricitate (1994); membru corespondent al Academiei Româno-Americane de Arte și Științe (1999).

În anul 2004 a obținut titlul de laureat al Premiului Național în domeniul științei și tehnicii. În 2017 a primit Trofeul de aur al Academiei Internaționale de Termoelectricitate.

Eminent al Învățământului Public din Republica Moldova și din fosta URSS. Decorat cu Medalia „Meritul Civic" și

cu Ordinul „Gloria Muncii” (2005).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2010”. – Chișinău, 2009. – P. 229-230; „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 358-359.

Bibliografie selectivă:

**Balmuș, Ion. Efecte termoelectrice în structuri semiconductoare multistrat / Ion Balmuș, Zenovie Dashevsky, Anatolie Casian. – Chișinău : Știința, 1992. – 144 p.

Balmuș, Ion. Lucrări de laborator la mecanică realizate în MATLAB / Ion Balmuș, Anatolie Casian, Valeriu Mihailov. – Chișinău : Universitatea Tehnică din Moldova, 2007. – 118 p.

***Casian, A**. Cours de physique atomique / A. Casian : Université d'Alger, 1969. – 128 p.

Casian A. I. Mecanica – baza științelor naturii / A. I. Casian, M. C. Colpajiu. – Chișinău : Lumina, 1989. – 176 p.

***Casian, Anatolie**. Efecte cinetice în semiconductori de diferite dimensionalități / Anatolie Casian. – Chișinău : Știința, 1989. – 122 p.

***

Andronic, Silvia. Dependence of peierls transition on carrier concentration in organic crystals of TTT2I3 in the 3D approximation / Silvia Andronic, Anatolie Kasiyan // Moldavian Journal of the Physical Sciences. – 2018. – Nr 3/4 (17). – P. 132-137. – ISSN 1810-648X.

**Andronic, Silvia. Metal-insulator transition of Peierls type in quasi-one-dimensional crystals of TTT2I3 / Silvia Andronic, Anatolie Casian // Advances in Materials Physics and Chemistry. – 2017. –Nr 7. – P. 212-222. – ISSN 2162-531X.

Andronic, Silvia. Peierls structural transition in organic crystals of the ttt2i3 type in a 2D approximation / Silvia Andronic, Anatolie Kasiyan // Moldavian Journal of the Physical Sciences. – 2019. – Nr 1/4. – P. 21-25. – ISSN 1810-648X.

Casian, Anatolie. Modelarea materialelor organice cu eficiență termoelectrică ridicată / Anatolie Casian // Akademos. – 2017. – Nr 2. – P. 48-51. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Casian A. (Kasiyan). Thermoelectric properties of organic semiconductors / A. Casian (Kasiyan) // Journal of Thermoelectricity. – 1996. – Nr 3. – P. 5.

Dusciac R. A possibility to increase the thermopower in quasi-onedimensional organic crystals / R. Dusciac, V. Dusciac, A. Casian // Journal of Thermoelectricity. – 2006. – Nr 1. – P. 30.

Effect of PEIERLS transition on the phonon spectrum in organic crystals of TTT2I3 for different values of carrier concentration / Andronic Silvia, Casian Anatolie, Sanduleac Ionel [et al.] // The 10th International Conference on „Electronics, Communications and Computing” : The 55th anniversary of Technical University of Moldova, 23-26 Octombrie 2019. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 57. – ISBN 978-9975-108-84-3.

Phonon dispersion above the peierls structural transition in TTF-TCNQ organic crystals / Andronic Silvia, Kasiyan Anatolie // Moldavian Journal of the Physical Sciences. – 2016. – Nr 1/2. – P. 20-26. – ISSN 1810-648X. – ISSN 2537-6365.

***

Anatolie Casian // Cercetători și inventatori din Republica Moldova : Prezentare succintă. Partea 3. – Chișinău : AGEPI, 2004. – P. 36-37. – ISBN 9975-911-43-9.

Anatolie Casian // Universitatea Tehnică a Moldovei (1964-2014) / coordonator și autor de texte: Aurel Marinciuc, Stela Balan. – Chișinău : [S. n.], 2014. – P. 260. – ISBN 978-9975-129-07-7.

Balmuș, Ion. „Am avut mare noroc de părinți”: Profesorul universitar Anatolie Casian la 80 de ani / Ion Balmuș // Fizica și tehnologiile moderne. – 2015. – Vol. 13, nr. 3/4. – P. 4-9. – ISSN 1810-6498.

Țarălungă, Ecaterina. Casian Anatolie / Ecaterina Țarălungă // Enciclopedia identității românești. Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : Litera Internațional, 2011. – P. 156. – ISBN 978-606-600-246-2.

Maria S. Ciobanu

Sergiu MATVEEV 1975

Arheolog, istoric, doctor în istorie, conferențiar universitar, cercetător științific coordonator, manager.

S-a născut la 18 noiembrie 1975, în Ismail, Ucraina.

A absolvit Școala medie din s. Hagi-Curda (Komîșivka), rn. Ismail (1991), și Facultatea de Istorie (1997) a Universității de Stat din Moldova (USM). A urmat doctorantura (1997-2000) și a susținut teza de doctor în istorie (2007), cu titlul „Procesele etno-culturale din spațiul carpato-nistrean în secolele II-XIV în istoriografia sovietică”, conducător științific I. Eremia.

Lector (2000-2008), lector superior (2008-2010) la Catedra de arheologie și istorie antică și conferențiar (din 2010) la Departamentul Istoria Românilor, Universală și Arheologie a Facultății de Istorie și Filozofie, USM. În calitate de cadru didactic, ține prelegeri și seminare la disciplinele de istorie antică, arhe-

ologie și patrimoniu cultural. Șef al Departamentului Istoria Românilor, Universală și Arheologie al Facultății de Istorie și Filozofie (2017-2018), decan al Facultății de Istorie și Filozofie, USM (2018-2023), directorul Centrului Managementul Patrimoniului Cultural (din 2021), cercetător științific coordonator (din 2009) la Centrul de Arheologie „I. Niculiță" al Facultății de Istorie și Filozofie, USM. Coordonatorul proiectelor Erasmus+ (2017-2023) la facultate. Specialist principal la Agenția Națională Arheologică a Republicii Moldova (din 2013).

A participat la circa 60 de campanii arheologice (în Republica Moldova, România, Ucraina, Germania). A efectuat cercetări arheologice preventive și de salvare. Coautor a 24 de rapoarte referitoare la rezultatele cercetărilor arheologice la cetățile traco-getice din Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi", rn. Orhei (1995-2002), la siturile traco-getice din microzona Saharna (Saharna Mare, Saharna-Dealul Mănăstirii etc.), rn. Rezina (2002-2013), la Sagaidacul Nou, rn. Cimișlia (2013), la Sobari, rn. Soroca (2013-2015), la Lipoveni, rn. Cimișlia (2013-2021), la așezarea de tip Sântana de Mureș-Cerneahov de la Ecaterinovca-Ialpugeni-Valea Jeparului, rn. Cimișlia (2017, 2021), la Călmățui și Logănești I, rn. Hâncești (2018), la situl arheologic Ghelăuza I, rn. Strășeni (2019), la Valul lui Traian de Sus și de Jos (2018-2022) etc.

A realizat cercetări științifice în domeniul istoriei românilor și universale ce vizează: procese etno-culturale din spațiul carpato-nistrean în secolele II-XIV din perspectivă arheologică și a surselor narative și istoriografice; patrimoniul numismatic în spațiul carpatico-danubiano-pontic; biografii științifice; organizații și mișcări studențești de la sfârșitul secolului XX etc.

Abilitat cu drept de a conduce doctoratul (2013), conducător științific al tezelor de doctorat. Membru în consilii științifice specializate (2014, 2017, 2019, 2022), referent oficial a trei teze de doctor (în Ucraina, România).

Expert arheolog în Registrul Arheologilor din Republica Moldova (2012). Membru al seminarelor științifice de profil la USM (din 2016). Membru al Consiliului olimpic republican la disciplina istoria românilor și universală (din 2018). Expert în Registrul experților Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare în cercetare și inovare (2020; evaluator a 19 programe de licență, master și de formare continuă). Membru al Comisiei Naționale Arheologice (din 2020), al Consiliului Național pentru Curriculum (din 2022), al Comisiei de Experți Naționali pe Domenii Științifice (din 2024). Evaluator la Consiliul Național pentru Aprobarea Manualelor (din 2022). Expert acreditat în domeniile numismatică și arheologie/ arheologie romană (2024).

Autor a șase monografii, 186 de articole și rezumate, un capitol în monografie colectivă, 25 de titluri de materiale didactice (note de curs, un suport de curs, două ghiduri metodice, trei atlase istorice, un material complementar didactic, două caiete de lucrări practice, șase hărți murale, nouă tabele), un dicționar explicativ istoric școlar, articole enciclopedice. A prezentat circa 180 de comunicări în Republica Moldova, România, Ucraina, Grecia, Turcia, Belgia, Polonia, Marea Britanie, Germania, Bulgaria, Federația Rusă, Spania, Cehia, Franța. Lucrările publicate au înregistrat 131 de citări, indicele personal Hirsch (h-index) al lui Sergiu Matveev este de 6 (1 iulie 2024). Publicațiile științifice sunt elaborate în limbile română, rusă, franceză, engleză, germană, ucraineană și armeană.

Pe parcursul anilor 1997-2022 a diseminat rezultate științifice prin 13 articole publicistice apărute în trei periodice („Arheologul: Buletin informativ special al Catedrei de arheologie și istorie veche a USM"; „Universitatea de Stat din Moldova"; „Funcționarul public") din Republica Moldova.

Membru al colegiilor de redacție a patru reviste (două indexate Scopus; trei în Republica Moldova; una în România). Redactor-șef (2021-2024) al revistei „Studia Universitatis Moldaviae. Științe Umanistice" a USM. Secretar de redacție al revistei Agenției Naționale Arheologice a Republicii Moldova (din 2013).

Activitatea sa a fost apreciată cu: Premiul „Șt. Panfilov" pentru cel mai distins student

al Facultății de Istorie (1997), Premiul Direcției pentru Problemele Tineretului și Sportului a mun. Chișinău (1997), Premiul Tineretului în domeniul științei acordat de primăria mun. Chișinău (2001). La Salonul de Carte Tehnico-științifică, Artistică și Literară „EuroInvent" (Iași) a fost apreciat cu: Medalie de aur și cu Mențiunea juriului (2018), cu Marele Premiu – Cupa (2020) și cu Medalie de argint (2023, 2024). I s-au mai acordat premii speciale ale Asociației „Corneliu grup" (Deva, România) la Expoziția Internațională Specializată „InfoInvent" (2023, Chișinău), ale Asociației EDUROD la Salonul Internațional „InventCor" (2024, Deva) și Medalie de aur la „InventCor" (2023, 2024). Deține Medalie de argint (2023) și Medalie de aur (2024) la Salonul Internațional de Invenții și Inovații „T. Vuia" (2024, Timișoara). Două medalii de aur și una de argint la Salonul Internațional de Invenții și „Antreprenoriat inovativ", organizat de către Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic al Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă" din Chișinău (2024).

Deținător al diplomei de gradul II a Fundației Soros pentru performanțe academice (1997), al Diplomei de merit acordată de primăria or. Cimișlia (2016), al Diplomei de onoare a Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2016), al Diplomei la Expoziția „Literatură pentru colecționari" (2019), al Diplomei Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova (2020), al Diplomei de recunoștință a Academiei de Științe a Moldovei (2021), al Diplomei de onoare a Guvernului Republicii Moldova (2021).

Bibliografie selectivă:

Boldureanu, Ana. Patrimoniul numismatic al Republicii Moldova. Imagine și legendă / Ana Boldureanu, Sergiu Matveev. – Chișinău : Lexon Prim, 2018. – 180 p. – ISBN 978-9975-139-53-3.

Matveev, Sergiu. Meandrele istoriei. Patrimoniul arheologic din epoca fierului și perioada romană în bazinul râului Cogâlnic (Republica Moldova) / Sergiu Matveev, Vlad Vornic, Andrei Corobcean. – Chișinău : Bons Offices, 2023. – 201 p. – ISBN 978-5362-411-329.

Matveev, Sergiu. Procesele etno-culturale din spațiul Carpato-Nistrean în secolele II-XIV. Istoriografia sovietică / Sergiu Matveev. – Chișinău : Pontos, 2009. – 232 p. – ISBN 978-9975-72-284-1.

Matveev, Sergiu. Tezaurul Basarabiei. Descoperiri monetare între 1812-1944 / Sergiu Matveev, Elena Arcuș-Jantovan. – Chișinău : Lexon Prim, 2022. – 196 p. – ISBN 978-9975-163-72-9.

Niculiță, Ion. Cercetările sitului arheologic Potârca din Rezervația Cultural-Naturală „Orheiul Vechi" / Ion Niculiță, Sergiu Matveev, Andrei Nicic. – Chișinău : Cartdidact, 2019. – 230 p. – ISBN 9789975335461. – ISBN 9975335462

***

****Matveev, Sergiu**. Cercetări preventive la Valul lui Traian de Sus (Gradiște-Coștangalia, rn. Cimișlia) în anul 2019 / Sergiu Matveev, Vlad Vornic // Cercetări Arheologice. – București, 2021. – Nr 28.2. – P. 351-360.

****Matveev, Sergiu**. Keramische Verbrennungsöfen der römischen Tradition des III-IV. Jahrhundert n. Chr. zwischen Prut und Dniester / Sergiu Matveev // Archaeology and Economy in the Ancient World / editors: Martin Bentz, Michael Heinzelmann. – Heidelberg, 2022. – Vol. 53. – P. 599-610. – ISBN 978-3-96929-127-6.

Matveev, Sergiu. Organizațiile studențești și rolul lor în viața social-politică : [Compartimentul II.8.] / Sergiu Matveev // Istoria Universității de Stat din Moldova. – Chișinău : CEP USM, 2016. – P. 621-650. – ISBN 978-9975-71-823-3.

Matveev, Sergiu. Valurile lui Traian din Basarabia: surse scrise, cercetări arheologice și interdisciplinare / Sergiu Matveev, Vlad Vornic // Descoperiri vechi și abordări noi în arheologia epocii fierului din spațiul tiso-nistrean. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 283-305.

****O așezare cu urme de locuire din hallstatt-ul târziu și perioada de început a epocii migrațiilor, descoperită la Cuconeștii Vechi** (com. Cuconeștii Noi, rn. Edineț) / Vlad Vornic, Sergiu Matveev, Sergiu, Popovici, Igor Dimov // Acta Musei Tutovensis. Istorie veche și arheologie. – Bârlad, 2024. – Nr 20. – P. 108-128. – ISSN 2457-1709. – ISSN-L 2457-1709.

***

Postică, Gheorghe. Matveev, Sergiu / Gheorghe Postică // Enciclopedia reprezentanților scrisului istoric românesc : [în 5 vol.]. Vol. 3 : (L-N) / coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 163-164. – ISBN 978-606-8698-53-3.

Ion Valer Xenofontov,
Andrei Corobcean

Varvara BUZILĂ
1955

Etnolog, muzeograf, doctor în filologie, conferențiar universitar, cercetător științific, Om emerit.

S-a născut la 19 noiembrie 1955, în s. Trebujeni, rn. Orhei.

Studiază la școala medie din localitatea natală. Absolventă a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), Facultatea de Jurnalistică, specialitatea redactor literar (1975-1980). În anii 1992-1995 face studii de doctorat la Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca (România), Facultatea de Litere, specialitatea folclor. În 1998 susține teza de doctor „Pâinea de ritual în cultura românilor de la est de Carpați", conducător științific D. Pop. În 2004 obține gradul de conferențiar universitar în arte vizuale.

Își începe activitatea la Asociația Meșteșugurilor Populare Artistice „Artizana", fiind etnograf și ulterior șefă a Sectorului de etnografie (1980-1983). Cercetător științific superior (1984-1990) la Secția de artă populară la Muzeul de Stat de Studiere a Ținutului (în prezent, Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală – MNEIN), cercetător științific (1991-2000) și cercetător științific superior (2000-2006) la Institutul de Arheologie și Etnografie al Academiei de Științe a Moldovei. Întreprinde investigații de teren în circa 700 de sate din Republica Moldova, Ucraina și România.

În perioada 2002-2013 deține funcția de director adjunct pentru activitate științifică, apoi de secretar științific (2013-2019), cercetător științific coordonator (2020-2021), șefa Secției de etnografie (din 2021) la MNEIN. Conduce proiectele științifice instituționale ale muzeului, alte proiecte de cercetare.

Valorificând un bogat material de teren, precum și colecțiile muzeale, a contribuit substanțial la cunoașterea formelor și simbolismului pâinii de ritual, a costumului popular românesc, a covoarelor tradiționale basarabene, a diferitor aspecte ale etichetei în comunitățile rurale. A interpretat creațiile și practicile culturale din perspectivă semiotică.

Prezintă comunicări la conferințe științifice din Republica Moldova, România, Franța, Belgia etc. Organizează conferințe, simpozioane, mese rotunde, seminare în cadrul MNEIN, la Academia de Științe a Moldovei ș.a.

A publicat peste 50 de lucrări științifice și peste 100 de articole de popularizare a științei.

Curator pentru un șir de expoziții inedite și concursuri de etnografie. Inițiază ample campanii de colectare a bunurilor culturale („Intră în istorie dăruind muzeului un obiect", „Muzeul Satului – vatră a tuturor satelor din Republica Moldova") și de recuperare a memoriei folclorice („Salvează un colind pentru eternitate").

Susține cicluri de emisiuni, la radio și televiziune („Cinel-Cinel", „Tezaur") (1992-1995), „O vatră a tuturor satelor" (2006) ș.a. Oferă numeroase interviuri în presa națională și de peste hotare consacrate valorilor culturii tradiționale. Acordă asistență de specialitate meșterilor populari, atelierelor, ansamblurilor folclorice și grupurilor de creatori („șezători"), îi încurajează să coase piese de port, valorificând tradițiile locale din Basarabia (în special, cămăși de sărbătoare).

Antrenată din 1989 în învățământul universitar, predă cursuri de antropologie culturală, semiotică și patrimoniu cultural la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, la Universitatea de Stat din Moldova, la Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă", la Universitatea „D. Cantemir" a Academiei de Științe a Moldovei. Se implică în elaborarea programelor de învățământ consacrate etnologiei și patrimoniului cultural.

Este redactor științific al periodicului de specialitate „Buletin științific. Revistă de etnografie, științele naturii și muzeologie, Fascicula etnografie și muzeologie" (2006-2019).

Membră în colegiile de redacție ale unor reviste de specialitate din republică și din România: „Anuarul Arhivei de Folclor" (Cluj-Napoca), „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei" (Iași).

A participat la pregătirea Legii muzeelor (2002), a Legii privind protejarea patrimo-

niului cultural mobil (2011), a Legii privind protejarea patrimoniului cultural imaterial (2012) și a regulamentelor aferente.

Membră a Societății Europeniștilor din Bruxelles (1991-2000), a Asociației Internaționale de Studii Semiotice din Viena (1999-2005), a Comisiei Naționale de Heraldică (din 2009). Fondatoare și președintă a Societății de Etnologie din Republica Moldova (1991).

Președintă a Comisiei Naționale pentru Salvgardarea Patrimoniului Cultural Imaterial (2009-2019) și membră a ei (din 2019).

Responsabilă din partea Republicii Moldova pentru fundamentarea științifică a patru dosare înscrise în Lista reprezentativă UNESCO a patrimoniului cultural imaterial al umanității („Colindatul de ceată bărbătească"; „Tehnici tradiționale de realizare a scoarței..."; „Practici culturale asociate zilei de 1 martie"; „Arta cămășii cu altiță – element de identitate culturală...").

Deținătoare a titlului onorific de Om emerit (2009) și a Ordinului „Gloria Muncii" (2015). Cavaler al „Ordinului Republicii" (2021). Laureată a mai multor diplome și premii naționale: Diploma de onoare a Guvernului Republicii Moldova, Premiul TVR Moldova (2015), Premiul ICOM (International Council of Museums, 2019) ș. a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 230-232.

Bibliografie selectivă:

Buzilă, Varvara. Arta tradițională din Republica Moldova = Traditional Art from Republic of Moldova / Varvara Buzilă. – Chișinău : Cartier, 2018. – 272 p. – ISBN 978-9975-86-324-7.

Buzilă, Varvara. Costumul popular din Republica Moldova : ghid practic / Varvara Buzilă. – Chișinău : Reclama, 2011. –160 p. – ISBN 978-9975-105-60-6.

Buzilă, Varvara. Covoare basarabene : Din patrimoniul Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală – Republica Moldova = Bessarabian Carpets : The National Museum of Etnography and Natural History of the Republic of Moldova / Varvara Buzilă. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2013. – 252 p. – ISBN 978-973-595-437-6.

Buzilă, Varvara. Creatori, purtători și admiratori ai costumului tradițional în secolul XXI / Varvara Buzilă. – Chișinău : Epigraf, 2022. – 264 p. – ISBN 978-9975-60-483-3.

****Buzilă, Varvara**. Pâinea: aliment și simbol. Experiența sacrului / Varvara Buzilă. – Ed. a 2-a. – București : Gastro-Art, 2019. – 348 p. – ISBN 200-000-091-266-0.

Buzilă, Varvara. Retorică vestimentară: cămașa cu „altiță" (valorificând colecțiile Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală și contextul realităților culturale) = Rhetoric of Dress: the Blouse with „altiță" (Valorizing the Collections of the National Museum of Ethnography and Natural History and the Context of Cultural Realities) / Varvara Buzilă. – Chișinău : Lexon-Prim, 2022. – 311 p. – ISBN 978-9975-163-16-3.

***

Andrieș-Tabac, Silviu. Frământând pâinea noastră cea de toate zilele... Etnologul Varvara Buzilă la 60 de ani / Silviu Andrieș-Tabac // Buletin Științific : Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologie. – Nr 23. – 2015. – P. 143-150. – ISSN 1857-0054.

****Datcu, Iordan**. Buzilă Varvara / Iordan Datcu // Dicționarul etnologilor români : [în 3 vol.]. Vol. 3 / Iordan Datcu. – București : Editura Saeculum I.O., 2001. – P. 37. – (Orizont enciclopedic). – ISBN 973-9399-64-9.

Grădinaru, Natalia. Varvara Buzilă – personalitate de prim rang în evoluția etnologiei din Republica Moldova / Natalia Grădinaru // Profesori ai Facultății de Istorie a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă" din Chișinău : culegere de studii : [în 2 vol.]. Vol. 2 / Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău ; editor: Valentina Ursu. – Chișinău : [S. n.], 2019. – P. 94-115. – ISBN 978-9975-134-91-0.

Ploșniță, Elena. Buzilă Varvara (19 noiembrie 1955, Trebujeni, raionul Orhei) / Elena Ploșniță, Mihai Ursu // Enciclopedia muzeologiei din Republica Moldova / Elena Ploșniță, Mihai Ursu ; Academia de Științe a Moldovei ; Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei ; Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală. – Chișinău : Bons Offices, 2011. – P. 58-59. – ISBN 978-9975-80-526-1.

Andrei Prohin

Elena COROTENCO
1950-2024

Specialist în domeniul biblioteconomiei și bibliografiei, manager, Om emeri.

S-a născut la 20 noiembrie 1950, în s. Codreanca, rn. Strășeni, a decedat la 20 martie 2024, la Chișinău.

A absolvit școala medie din satul natal (1967), a studiat la Universitatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova – USM), Facultatea de Filologie, cu specializare în biblioteconomie și bibliografie (1968-1973).

A urmat stagii și cursuri de formare profesională în instituțiile bibliotecare din Rusia (Leningrad, Moscova), Ucraina (Kiev), România (București), Lituania (Vilnius), Estonia (Tallinn) Germania (Hannover, Köln).

A participat la diverse seminare și ateliere profesionale de nivel național, în cadrul proiectelor susținute de Fundația Soros, Școala de biblioteconomie din Moldova, Consorțiul EIFL-Direct, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) ș.a.

Activitatea profesională a început-o în anul 1973 la Biblioteca Științifică Centrală a Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), astăzi, Biblioteca Științifică (Institut) „A. Lupan" a Universității de Stat din Moldova. A fost angajată mai întâi în calitate de bibliograf (1973-1975), apoi de bibliograf superior (1975-1978), secretar științific (1978-1986), director adjunct (1986-1994) și director (1994-2009) al acestei instituții. În anii 2009-2012 a ocupat funcția de bibliotecar principal în Serviciul catalogarea și clasificarea literaturii, iar din anul 2013 a fost bibliotecar principal în Centrul Cercetări Științifice și Asistență Metodologică de la Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan" a AȘM.

A lucrat la organizarea unor fișiere importante precum „Colaboratorii Academiei de Științe a Moldovei" (profil umanistic), actualul „Fișier de autoritate" în sistemele integrate de bibliotecă, colectând date cu privire la activitatea și bibliografia colaboratorilor. A completat fișierul „Moldovica", o sursă importantă de informații despre produsul științific, pe domeniile: filozofie, drept, economie, istorie, limbă, literatură etc. În anii 1973-1990 o direcție importantă a activității sale a fost elaborarea bibliografiilor ce țin de istoria, limba, literatura și arta Moldovei. A participat la elaborarea a două lucrări retrospective valoroase: „Arta Moldovei, 1924-1974" (1975) și „Critica și știința literară în Moldova, 1924-1965" (1989), importante surse pentru istoria științei și a domeniului bibliografic național.

S-a implicat în redactarea sistemului reglementar în corespundere cu noile cerințe după anii '90: excluderea din colecții a publicațiilor marxist-leniniste, revenirea la Clasificarea Zecimală Universală, informatizarea bibliotecii prin sistemul AMLIB, proiectat și implementat cu susținerea Fundației Soros.

A contribuit la promovarea cărții și a imaginii bibliotecii în comunitate, la modernizarea, creșterea potențialului științific și prestigiului Bibliotecii Științifice Centrale „A. Lupan" a AȘM.

A fost membră a Consiliului Biblioteconomic Național, a Biroului ABRM, a Comisiei activitate editorială a ABRM; a Comitetului tehnic nr. 1 „Biblioteconomie. Informare. Documentare"; a Consiliului directorilor bibliotecilor academice și a Comisiei editoriale (Secția biblioteci, edituri) în cadrul Asociației Internaționale a Academiilor de Științe din CSI. Membră a colegiului de redacție al revistei „BiblioScientia", revistă elaborată de bibliotecarii AȘM. A contribuit la elaborarea a zeci de documente privind cadrul legislativ și reglementar al Sistemului Național de Biblioteci, la organizarea și desfășurarea lucrărilor congreselor și conferințelor ABRM, a susținut cooperarea bibliotecilor prin participarea în consorțiile eIFL Direct (EBSCO), Memoria Moldovei, SIBIMOL, programul INTAS-PERI ș.a.

Autor, alcătuitor, redactor a peste 40 de publicații (articole, culegeri, bibliografii).

Pentru activitatea sa științifică, implementarea realizărilor științei în economia națională și merite în pregătirea tinerilor savanți și a specialiștilor de înaltă calificare a

fost distinsă cu titlul onorific de Om emerit (2010).

Menționată cu Insigna Comitetului Unional al Sindicatelor (1976), Insigna „Pentru succese în activitatea artistică populară" (1985); Diploma de recunoștință a Prezidiului AȘM (2000); Diploma Ministerului Culturii și Turismului a Republicii Moldova (2002, 2008, 2010); Diploma de merit a AȘM (2007); Diploma „Gazetei bibliotecarului" (2008); Diploma de excelență a Bibliotecii Științifice Centrale „A. Lupan" a AȘM (2010, 2014); Diploma AȘM (2013) pentru atitudine conștiincioasă în muncă, spirit combativ corporativ, precum și în legătură cu jubileul de 50 ani de la fondarea Bibliotecii Științifice Centrale „A. Lupan"; Diploma ABRM (2000, 2004).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 360-362.

Bibliografie selectivă:

Academicianul Boris Gaina : Bibliografie / alcătuitor: Lidia Zasavițchi ; redactor responsabil: Aurelia Hanganu, Elena Corotenco. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală a AȘM, 2012. – 290 p. – ISBN 978-9975-62-326-1.

Biblioteca academică 1928-2003 : Istoric, evoluție, personalități, evocări / redactori: Claudia Slutu-Grama, Elena Corotenco. – Chișinău : Civitas, 2003. – 200 p. – ISBN 9975-912-27-3.

Gheorghe Duca : Biobibliografie / Zasavițchi, Lidia; Fotescu, Maria…Corotenco, Elena [et al.] – Chișinău : [S. n.], 2007. – 115 p.

Ecologia, **stresul**, **adaptarea** : Bibliografie curentă 2005. Fasc. 1 / alcătuitor: Lidia Zasavițchi ; redactor responsabil: Elena Corotenco. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 67 p.

Lista lucrărilor științifice publicate și a titlurilor de protecție obținute de comunitatea științifică din Republica Moldova în anul 2012 / alcătuitor: Elena Corotenco. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „A. Lupan" a Academiei de Științe a Moldovei, 2013. – 630 p. – ISBN 978-9975-4429-0-9. – ISBN 978-9975-4429-4-7.

Problemele resurselor acvatice în Moldova : Indice bibliografic retrospectiv 1994 – 2005 / alcătuitor: Valentina Gurieva ; coordonator responsabil: Elena Corotenco. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan" a Academiei de Științe a Moldovei, 2007. – 145 p. – ISBN 978-9975-4046-1-7.

***

Corotenco, **Elena**. CNC în serviciul culturii naționale / Elena Corotenco // Magazin Bibliologic. – 2007. – Nr 1. – P. 58. – ISSN 1857-1476.

Corotenco, **Elena**. O sursă valoroasă de informare și documentare – Biobibliografia / Elena Corotenco // BiblioScientia. – 2009. – Nr 1/2. – P. 49-55. – ISSN 1857-2278.

Corotenco, **Elena**. Un Premiu Național pentru profesorul Ion Madan / Elena Corotenco, Ion Șpac, Claudia Slutu-Grama // Moldova Suverană – 2004. – 22 apr. – P. 2.

***

Dron, Ion. Câtă grijă are un director de bibliotecă : [despre Elena Corotenco] / Ion Dron // Capitala. – 2000.

Osoianu, **Vera**. Cronica Simpozionului științific Anul Bibliologic : [cu referire la Elena Corotenco] / Vera Osoianu // Magazin Bibliologic. – 2010. – Nr 3/4. – P. 69-74. – ISSN 1857-1476.

Osoianu, **Vera**. O sărbătoare dublă : [despre Elena Corotenco] / Vera Osoianu // Blog de biblioteconomie și știința informării. – 2010. – 20 noiem. – URL: https://clubbib2.wordpress.com/2010/11/20/ (accesat : 15.08.2024).

Slutu-Grama, **Claudia**. A făcut din cărți avere... : [despre Elena Corotenco, directoarea Bibliotecii Științifice a AȘM, la 50 ani de la naștere] / Claudia Slutu-Grama // Moldova Suverană. – 2000. – 21 noiem. – P. 4.

Șpac, **Ion**. Datorie și devotament : Elena Corotenco la o aniversare / Ion Șpac // Reflecții biblioteconomice și bibliografice. – Chișinău : BNRM, 2005. – P. 200-205. – ISBN 9975-9994-6-8.

Șpac, **Ion**. O viață consacrată bibliotecii : [despre Elena Corotenco, director al BȘ a AȘM] / Ion Șpac // Literatura și Arta. – 2000. – 16 noiem. – P. 6.

Elena Harconița

Ion OMESCU
1925-2000

Actor, dramaturg, poet, prozator și eseist român.

S-a născut la 26 noiembrie 1925, în Arad. Prenumele la naștere: Ionel Corneliu. A decedat la 14 august 2000 la Paris.

A urmat școala primară la Arad (1932-1936) și tot acolo Liceul „Moise Nicoară" (1936-1944) (azi, Colegiul Național „Moise Nicoară", Arad) pe care l-a absolvit cu media maximă. Și-a susținut doctoratul în studii engleze la Universitatea Paris VII, cu o teză pe tema shakespeariană: „La Tempête: prolegomenes pour une mise en scène" (1974).

În 1944 s-a înscris la Conservatorul de Artă Dramatică din București. Imediat după

absolvire (1948), s-a angajat la Teatrul „Comedia” și, după puțin timp, la Teatrul Național din București.

Debutează ca actor în piesa „Lângă draga mea” de M. Achard (1947), apoi, alături de A. Buzescu, la Teatrul Național din București în „Toți fiii mei” de A. Miller (1948). După instaurarea regimului comunist în România, a încercat să fugă în Occident împreună cu regizorul M. Marosin, dar a fost prins în Austria (în apropiere de Viena), în sectorul sovietic de ocupație, fiind încătușat și trimis în țară, unde a primit o condamnare de șase ani. A ieșit din detenție în 1953, după ce a ispășit cinci ani de închisoare, din care o parte la Canalul Dunărea-Marea Neagră, iar până în 1955 a trăit din munca de zidar (participând la renovarea interiorul Teatrului Municipal din București). În 1955 s-a întors la meseria de actor, fiind angajat la Teatrul Național din Iași, însă după revoluția ungară din 1956, care a avut ca urmare un val de arestări și în România, în 1957 ajunge iar la pușcărie, după ce Securitatea a descoperit asupra sa manuscrisul unei cărți în care descria ororile de la Canalul Dunărea-Marea Neagră. A fost deținut în lagărele din bălțile Dunării (Salcia, Balta Brăilei, Stoenești). S-a remarcat printre deținuți ca un foarte bun orator și cunoscător de limbi străine. A fost eliberat în 1964 ca urmare a amnistiei generale a deținuților politici.

În 1965 și-a reluat activitatea de actor, interpretând personaje ca Romeo, Franz Moor, Oreste, Thomas Becket. A realizat ca scenarist filmul „Pentru că se iubesc”, în regia lui M. Iacob, o dramă sentimentală jucată de A. Repan și I. Tomoroveanu.

Tot în 1965 debutează în revista „Cronica” din Iași cu o suită de poezii concepute și memorate în a doua detenție. În 1966 publică prima sa piesă de teatru, „Veac de iarnă”, în revista „Teatrul” (nr. 11, 1966), pusă în scenă la Iași în 1967. În același an, la Teatrul „C. Nottara” din București, D. Nasta îi pune în scenă a doua piesă, „Vlad Anonimul”. În 1968 îi apare primul volum de versuri, numit „Filtru”. Publică două volume de eseuri teatrale: „Hamlet sau istoria posibilului” (1971) și „Semnul ironiei” (1972), precum și volumul de teatru „Iadul și pasărea” (1972).

În 1972, în calitate de exeget al operei lui W. Shakespeare, a fost invitat la o reuniune internațională la Stratford-on-Avon, locul de naștere al marelui dramaturg englez, unde a luat hotărârea de a nu mai reveni în România. Se stabilește în Franța, unde obține calitatea de refugiat politic și se naturalizează (1977).

Între 1975 și 1987 a activat la BBC, ținând cronică teatral-culturală, a fost profesor de teatru („speeldocent”) la Academia de Teatru din Maastricht (Olanda) și la diverse institute și conservatoare din Belgia (Anvers, Bruxelles). Îi apar volumele de eseuri teatrale „La Métamorphose de la tragédie” (1978) și „«Hamlet» ou la Tentation du possible” (1987).

Laureat al Premiului Academiei Franceze pentru volumul de critică de teatru „«Hamlet» ou la Tentation du possible” (1988).

Numele lui Ion Omescu este gravat pe placa de marmură a așezământului Colegiului Național „Moise Nicoară” din Arad.

Bibliografie selectivă:

Omescu, Ion. Hamlet sau ispita posibilului / Ion Omescu. – București : Cartea Românească, 1971. – 202 p.

Omescu, Ion. Semnul ironiei : Măsură pentru măsură. Coriolan / Ion Omescu. – București : Cartea Românească, 1972. – 211 p.

Omescu, Ion. Teatru : Dramele puterii / Ion Omescu. – Ed. a 2-a. – București : Editura Eminescu, 1972. – 264 p.

***

****Faifer, Florin**. Ion din Aix / Florin Faifer. – Expres cultural. – 2017. – Nr 1. – P. 16. – ISSN 2537-5989.

Rîpeanu, Bujor T. Omescu Ion / Bujor T. Râpeanu // Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 402. – ISBN 978-973-7839-93-0.

Ana Struță

Liviu REBREANU
1885-1944

Prozator și dramaturg român, membru titular al Academiei Române, distins cu Ordinul „Coroana României" în gradul de Mare Cruce.

S-a născut la 27 noiembrie 1885, în s. Târlișua, jud. Bistrița-Năsăud. A decedat la 1 septembrie 1944, în s. Valea Mare, jud. Argeș.

Clasele elementare le-a făcut în localitatea Maieru, unde tatăl său, Vasile, era învățător, apoi a studiat la Liceul unguresc din Năsăud și la Liceul german din Bistrița, până în 1900, când intră la Școala reală superioară de honvezi din Sopron. După doi ani, este bursier la Academia Militară „Ludoviceum" din Budapesta, la absolvire fiind declarat sublocotenent de infanterie și trimis în garnizoana maghiară de la Gyula, experiență valorificată în activitatea sa de romancier.

Începe să scrie nuvele satirice încă de pe când era în garnizoană, de aici și subiectele ce gravitează în jurul vieții de cătănie și problemei soldatului român aflat într-o armată străină. Cu una dintre aceste nuvele debutează în 1908 la revista „Luceafărul" din Sibiu. Pentru a deprinde arta scrisului, face traduceri din L. Tolstoi, O. Wilde, M. Gorki ș.a. În 1909, îndată ce reușește să-și îndeplinească visul de a se stabili la București, se lansează în publicistica bucureșteană (la revista „Convorbiri critice") cu nuvela „Volbura dragostei", pe care o va republica de mai multe ori în culegerile de mai târziu sub diferite titluri. După ce scrie câteva articole despre situația românilor din Ardeal, autoritățile austro-ungare cer extrădarea lui Liviu Rebreanu și scriitorul este întemnițat la Gyula.

În 1912 îi apare primul volum, „Frământări", iar în scurt timp își adună nuvelele în alte două volume, „Golanii" și „Mărturisire" (1916), care conturează tot mai clar un prozator al mediului social. Pe parcursul anului 1919, în timp ce este secretar de redacție la revista „Sburătorul", scrie și publică cele mai importante nuvele. Volumele apărute după această dată vor conține mai multe reluări: „Catastrofa" (1921), „Cuibul visurilor" și „Cântecul lebedei" (ambele în 1927), „Cântecul iubirii" (1928), „Ițic Ștrul, dezertor" (1932).

Fiind pasionat de teatru, Liviu Rebreanu scoate revista „Scena" (1910-1911) și se angajează ca secretar literar la Teatrul Național din Craiova (1911-1912). Publică cronici teatrale în revista „Rampa" și în ziarul „Lumina", mai târziu va scrie astfel de cronici pentru „Viața românească" și pentru ziarul „România". Ca să-și poată depăși dificultățile materiale, compune piese pentru teatru: în 1919 la Teatrul Național din București se joacă comedia sa „Cadrilul", iar în 1923 – „Plicul", ambele având-o printre protagoniști și pe soția scriitorului, Fanny Rebreanu. Încurajat de succesul acestor spectacole, pregătește pentru scenă comedia satirică „Apostolii" (1925), care s-a jucat în 40 de reprezentanții. În 1928-1930 este director al Teatrului Național din București, înființând o Sală-studio pentru promovarea literaturii dramatice originale.

Prima lucrare de referință a lui Liviu Rebreanu (romanul „Ion") apare în 1920 și impune un prozator obiectiv și antiliric. Din cauza noii abordări, dure și realiste, a imaginii satului românesc, romanul nu a avut de la început același succes pe care îl va dobândi în timp. Este totuși apreciat de critica literară, care vede în roman o revoluție față de lirismul sămănătorist ce domina în epocă. Academia Română îi va acorda cu această ocazie Marele Premiu „Năsturel-Herescu" (1920), romanul fiind reeditat de opt ori în timpul vieții scriitorului. Cel de-al doilea roman, „Pădurea spânzuraților" (1922), remarcabil prin psihologismul său, îl consacră pe Liviu Rebreanu drept unul dintre cei mai importanți prozatori români, un romancier al marilor conflicte dramatice, al luptei și al pasiunii. Romanul cunoaște 11 ediții antume în română și opt în limbi străine. Urmează fantezia filozofică „Adam și Eva" (1925), „Ciuleandra" (1927), romanul realist „Răscoala", creația sa de maturitate (1932) ș.a., care îi consolidează lui Liviu Rebreanu renumele de întemeietor al romanului modern românesc.

După apariția primelor romane, scriitorul se bucură de recunoaștere națională. „Ciuleandra” va inspira, în 1930, primul film sonor românesc. În 1925 lui Liviu Rebreanu i se încredințează președinția Societății Scriitorilor Români. Acesta este delegat la Congresul scriitorilor din Berlin (1926), participă la festivitățile centenarului consacrat lui H. Ibsen de la Oslo (1928), călătorește ca reprezentant al scriitorilor români la Roma, Londra, Paris etc., adunându-și însemnările de călătorie în volumul „Metropole” (1931). În 1928 este numit director general al teatrelor, funcție la care va reveni în 1941 și o va deține până la sfârșitul vieții. Susține conferințe în Austria, Germania, Italia, Suedia ș.a.

În 1935, anul său jubiliar, este sărbătorit de diferite asociații și instituții, totuși după această dată nu mai reușește să publice alte romane de valoare, „Jar” (1934), „Gorila” (1938), „Amândoi” (1940) fiind considerate scrieri minore, dar care arată interesul autorului pentru tipuri și convenții romanești diferite. Ultimul său volum antum este „Amalgam” (1943), care conține articole, conferințe, cronici dramatice și studii.

Este ales membru corespondent în 1927 și membru activ al Academiei Române în 1939, prilej cu care rostește celebrul discurs de recepție „Laudă țăranului român”.

Societatea Scriitorilor Români îi decernează Marele Premiu pentru romanul „Pădurea spânzuraților” (1924). În 1929 i se acordă Premiul Național pentru proză. În 1942 este distins cu Ordinul „Coroana României” în gradul de Mare Cruce.

Localitatea Prislop din jud. Bistrița-Năsăud, care a devenit cunoscută după publicarea romanului „Ion”, a fost redenumită (în 1958) „Liviu Rebreanu”.

În localitatea Maieru, al cărei Cetățean de onoare (din 1927) era Liviu Rebreanu, este înființată în 1957 Casa memorială a scriitorului, care, lărgită și îmbogățită, este redenumită Muzeul „Cuibul visurilor”, pentru a reda atmosfera în care a copilărit acesta. La Năsăud este deschis Muzeul Memorial „Liviu Rebreanu”, reconstituit (în 1957) pe locul casei părintești din Prislop. O Casă memorială „Liviu Rebreanu și Fanny Rebreanu” (inaugurată în 1995) există la București. Casa memorială „Liviu Rebreanu” a fost deschisă și la Valea Mare (în 1969) în locuința care a aparținut scriitorului. Numele acestuia îl poartă străzi, instituții de învățământ, instituții culturale, inclusiv biblioteci, din diferite localități din România și din Republica Moldova. Bustul scriitorului a fost amplasat în mai multe parcuri, scuaruri sau în fața unor instituții muzeistice și licee. Bustul lui „Liviu Rebreanu” (sculptor: M. Pătrașcu) a fost dezvelit și la Chișinău, pe Aleea Clasicilor din Grădina Publică „Ștefan cel Mare și Sfânt” în anul 2009. Pentru a comemora contribuția scriitorului la dezvoltarea culturii române, anual se desfășoară Zilele „Liviu Rebreanu” (la Aiud), Festivalul național de teatru „Liviu Rebreanu” (la Bistrița). În 2010, Banca Națională a României a emis o monedă comemorativă de argint.

A se vedea și articolele din „Calendarul Bibliotecarului 1995”. – Chișinău, 1994. – P.125-128; „Calendar Național 2005”. – Chișinău, 2004. – P.327-329; „Calendar Național 2015”. – Chișinău, 2015. – P. 363-364.

Bibliografie selectivă:

Rebreanu, Liviu. Calvarul / Liviu Rebreanu. – București : Editura Liviu Rebreanu, 2006. – 160 p. – ISBN 973-87259-2-5.

Rebreanu, Liviu. Ciuleandra / Liviu Rebreanu. – Chișinău : Cartier, 2007. – 135 p. – ISBN 978-9975-79-213-4.

Rebreanu, Liviu. Ion / Liviu Rebreanu. – Chișinău : Cartier, 2007. – 540 p. – (Seria Cartier popular clasic) – ISBN 978-9975-949-19-4.

Rebreanu, Liviu. Pădurea spânzuraților / Liviu Rebreanu. – Chișinău : Pro Libra, 2022. – 239 p. – ISBN 978-9975-3303-4-3.

Rebreanu, Liviu. Răscoala / Liviu Rebreanu. – București : Editura Liviu Rebreanu, 2008. – 352 p. – ISBN 978-973-1898-02-5.

Rebreanu, Liviu. Teatru / Liviu Rebreanu. – București : Editura Liviu Rebreanu, 2006. – 302 p. – ISBN 973-87260-8-5.

***

Coloșenco, Mircea. Liviu Rebreanu: Tabel cronologic / Mircea Coloșenco // Limba Română. – 2020. – Nr 6. – P. 156-164. – ISSN 0235-9111.

Chiper, Grigore. Proza lui Liviu Rebreanu : (Secretul capodoperelor) / Grigore Chiper : [pentru elevi, studenți, profesori]. – Chișinău : Arc, 2009. – 46 p. – ISBN 978-9975-61-551-8.

Crăciun, Icu. Liviu Rebreanu între contemporanii săi / Icu

Crăciun. – Cluj-Napoca : Școala Ardeleană, 2019. – 227 p. – (Rebreniana). – ISBN 978-606-797-402-7.

Gross-Medan, Gabriela. Vocabularul prozei lui Liviu Rebreanu / Gabriela Gross-Medan. – Cluj-Napoca : Risoprint, 2010. – 261 p. – ISBN 978-973-53-0384-6.

Lefter, Ion Bogdan. Doi nuveliști : Liviu Rebreanu și Hortensia Papadat-Bengescu / Ion Bogdan Lefter. – București : Paralela 45, 2001. – 125 p. – ISBN 973-593-386-1.

Muthu, Mircea. Liviu Rebreanu sau paradoxul organicului / Mircea Muthu. – Cluj-Napoca : Dacia, 1993. – 154 p. – ISBN 973-35-0357-6.

Naroș, Iacob. Liviu Rebreanu și proza scurtă / Iacob Naroș. – Cluj-Napoca : Școala Ardeleană, 2019. – 299 p. – (Rebreniana). – ISBN 978-606-797-403-4.

Rădulescu, D. St. Dicționarul personajelor din opera lui Liviu Rebreanu / D. St. Rădulescu. – București : Ramida, 1995. – 377 p. – ISBN 973-96523-9-5.

Tanco, Teodor. Despre Liviu Rebreanu / Teodor Tanco. – Cluj-Napoca : Limes, 2001. – 168 p. – ISBN 973-8089-32-8.

Zanfir, Ilie. Romanul de analiză la Liviu Rebreanu / Ilie Zanfir. – Cluj-Napoca : Limes, 2014. – 116 p. – ISBN 978-973-726-886-0.

Elena Varzari

Vespasian ERBICEANU 1865-1943

Jurist, cercetător al dreptului, organizator al justiției din Basarabia după Marea Unire, membru corespondent al Academiei Române.

Vespasian Erbiceanu a organizat legislația în Basarabia după Marea Unire de la 1918.

S-a născut la 30 noiembrie 1865, în com. Bucium, jud. Iași. A decedat la 27 decembrie 1943, la București.

Provine dintr-o familie de preoți, tatăl său a fost un profesor de frunte la Seminarul de la Socola, unde a predat limba și literatura elenă.

Și-a făcut studiile primare și liceale la Seminarul „V. Costache" din Socola. Apoi le-a continuat la Academia Teologică din Kiev, unde și-a luat licența în teologie. A activat în calitate de profesor la seminarul pe care îl absolvise anterior. A urmat apoi cursurile Facultății de Drept a Universității din Iași, unde l-a avut printre colegi pe C. Stere. Cariera sa în magistratură a debutat în 1895 ca ajutor de judecător la ocolul I Iași. În 1896 și-a luat licența în drept, cu tema „Gestiunea de afaceri în dreptul roman și român".

Activitatea profesională a început-o în calitate de judecător la Judecătoria ocolului II din Iași în 1900.

În 1902 a devenit membru în comitetul de redacție al publicației „Curierul judiciar", unde și-a publicat articolele care prezentau interes pentru practicieni. Studiile sale se remarcau prin efortul constant de a aduce la cunoștința juriștilor români principalele noutăți din viața juridică occidentală.

De la începutul carierei de magistrat s-a remarcat prin adoptarea de hotărâri originale. În 1904-1905 a fost avansat în funcția de judecător de instrucție, secția I, la Tribunalul Iași. În 1910 a fost înaintat la postul de prim-președinte al Tribunalului Iași și din 1914 avansat în funcția de consilier la Curtea de Apel din Iași.

După evenimentul istoric din 27 martie 1918, prin care Basarabia și-a declarat Unirea cu România, a fost desemnat de Ministerul Justiției pentru a pleca la Chișinău, în calitate de consilier tehnic al acestui minister pe lângă organele justiției din Basarabia. Prin înalt decret regal a fost numit prim-președinte al Curții de Apel din Basarabia, înființată în 1928.

Vespasian Erbiceanu a jucat un rol crucial în naționalizarea justiției din Basarabia. S-a ocupat de organizarea și funcționarea instituțiilor judecătorești, de unificarea legislației din stânga Prutului cu cea din Regat și de promovarea drepturilor personale și de proprietate. Datorită lui, româna a fost decretată limbă oficială a instanțelor judecătorești din Basarabia. Începând cu 1 iu-

nie 1919, s-au pus în aplicare dispozițiile codurilor române penale și de procedură penală, legea flagrantelor delicte, legea pentru organizarea poliției generale a statului și legea poliției rurale. De la 1 iulie 1919 s-au introdus dispozițiile Codului comercial român, ale legii înscrierii firmelor, ale legii mărcilor de fabrică, ale legii Camerelor de comerț și ale legii titlurilor la purtător, de la 1 august 1919 s-au introdus unele dispoziții ale Codului civil și din 15 septembrie 1919 s-a pus în aplicare legea taxelor de timbre.

În 1919 a fost ales președinte al Cercului de studii juridice și sociale, înființat la Chișinău, având în sarcină pregătirea temeinică a tuturor magistraților, avocaților, procurorilor pentru aplicarea corectă a noii legislații, pentru propagarea științei juridice românești. Activitatea sa nu a fost limitată doar la domeniul judiciar. S-a implicat plenar și în probleme ce nu țineau nemijlocit de sarcina principală pentru care fusese delegat: a abordat subiecte complexe precum gestionarea afacerilor în dreptul roman și român, concepția sociologică a dreptului penal, realizarea drepturilor personale și de proprietate, instaurarea unei echități între juriștii basarabeni și cei din vechiul regat, securitatea statului român, statutul bisericii din Basarabia după Unire ș.a. Formarea teologică din tinerețe l-a ajutat să redacteze un amplu studiu privind statutul juridic al Bisericii basarabene după 27 martie 1918.

În 1923 a fost transferat la București, în funcția de consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție. A deținut această funcție până la pensionare (1936).

Concomitent cu practicarea profesiei de magistrat, a desfășurat o fructuoasă activitate științifică. În perioada basarabeană a întemeiat la Chișinău prima revistă juridică „Cuvântul dreptății", fiind ales directorul acesteia (1918-1930). Preocuparea sa pentru drept s-a reflectat în multiple articole publicate în revistele: „Curierul judiciar", „Cuvântul dreptății", „Arhiva", „Revista de drept, sociologie și economie politică" ș.a.

Opera sa științifică cuprinde numeroase publicații în domeniul juridic, printre care: „Evoluțiunea morală" (1891); „Concepția sociologică a dreptului penal" (1898); „Energia din punctul de vedere juridic" (1903); „Memorii de titluri și publicațiuni" (1903); „O nouă concepție a dreptului de proprietate al imaginei" (1904); „Sistemul american de educație forțată a deținuților" (1904); „Tendințe noi în drept"(1906); „Legiuiri locale basarabene, istoric, texte și jurisprudență" (1920); „Legile locale basarabene" (1921); „Codul contribuțiilor directe" (1926); „Naționalizarea justiției și unificarea legislativă în Basarabia" (1934) ș.a. Lucrările sale au fost premiate de Academia Română.

A fost ales membru corespondent al Academiei Române (1932).

În scuarul Curții de Apel Chișinău a fost inaugurat monumentul magistratului Vespasian Erbiceanu, primul președinte al instituției, în semn de apreciere a activității sale în Basarabia (2019).

Pentru activitate prodigioasă a fost înalt apreciat cu distincții de stat: Medalia „Bene Merenti" (1908); „Steaua României" în gradul de Cavaler (1909); „Coroana României" în gradul de Ofițer (1913); „Răsplata Muncii" de clasa I (1923).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 333-335.

Bibliografie selectivă:

Codul rus de procedură civilă / revizuit și colaționat de Vespasian Erbiceanu. – Ediția Ministerului de Justiție. – Iași : Institutul de Arte Grafice, 1919. – 324 p.

Erbiceanu, **Vespasian**. Legile locale basarabene : studiu istorico-juridic / Vespasian Erbiceanu. – Chișinău : Imprimeria Statului, 1921. – 132 p.

Erbiceanu, **Vespasian**. Legiuri locale basarabene : istoric, texte și jurisprudențe / Vespasian Erbiceanu. – Chișinău : Imprimeria Statului, 1921. – 207, VIII p.

Erbiceanu, **Vespasian**. Naționalizarea justiției și unificarea Legislativă în Basarabi : comunicări făcute Academiei Române în ședințele publice de la 15 mai și 16 iunie 1933 / Vespasian Erbiceanu. – București : Imprimeria Națională, 1934. – 216 p.

***

Erbiceanu, **Vespasian**. Caracterizarea intervenției dreptului în viața social = The characterization of the intervention of law in social life / Vespasian Erbiceanu // Curierul judiciar. – 1906. – Nr 58. – P. 461-462.

Erbiceanu, **Vespasian**. O nouă concepție a dreptului de proprietate al imaginei = A new concept on the right of

image property / Vespasian Erbiceanu // Curierul judiciar. – 1904. – Nr 10. – P. 81-84.

***

Erbiceanu Vespasian // Chișinău : Enciclopedie / editor: Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 210. – ISBN 9975-906-16-8.

Erbiceanu, **Vespasian //** Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol. 12 : Înalți preoți, teologi și sfinți ai poporului român / Ion Văduva-Poenaru. – București : [S. n., 2009]. – P. 78-81. – ISBN 973-9099-90-7.

Radu, **Sorin**. Activitatea lui Vespasian Erbiceanu în funcția de consilier tehnic pe lângă Directoratul de Justiție al Basarabiei (1918) / Sorin Radu // Archiva Moldaviae. – 2014. – Nr 6. – P. 119-137. – ISSN 2067-3930.

Rusanovschi, **Iulian**. Bustul magistratului Vespasian Erbiceanu / Iulian Rusanovschi // Războiul monumentelor: restabilirea monumentelor românești interbelice din Republica Moldova : 2010-2022 / Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România. – București : U.Z.P., 2022. – P. 211-217. – ISBN 978-9975-175-85-2.

Tașcă, **Mihai**. Vespasian Erbiceanu – arhitectul românității dreptului din Basarabia / Mihai Tașcă // Revista de drept privat. – 2002. – Nr 1. – P. 83-98.

Tașcă, **Mihai**. Vespasian Erbiceanu – primul președinte al Curții de Apel Chișinău / Mihai Tașcă // Revista Institutului Național al Justiției. – 2012. – Nr 2. – P. 61. – ISSN 1857-2405.

Maria S. Ciobanu

DECEMBRIE

Lu	Ma	Mi	Jo	Vi	Sb	Du
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Mihai Eminescu

ÎMPĂRAT ȘI PROLETAR

(fragment)

Pe bănci de lemn, în scunda tavernă mohorâtă,
Unde pătrunde ziua printre ferești murdare,
Pe lângă mese lunge, stătea posomorâtă,
Cu fețe-ntunecoase, o ceată pribegită,
Copii săraci și sceptici ai plebei proletare.

Ah! – zise unul – spuneți că-i omul o lumină
Pe lumea asta plină de-amaruri și de chin?
Nici o scânteie-ntr-însul nu-i candidă și plină,
Murdară este raza-i ca globul cel de tină,
Asupra cărui dânsul domnește pe deplin.

Spuneți-mi ce-i dreptatea? – Cei tari se îngrădiră
Cu-averea și mărirea în cercul lor de legi;
Prin bunuri ce furară, în veci vezi cum conspiră
Contra celor ce dânșii la lucru-i osândiră
Și le subjugă munca vieții lor întregi.

(Convorbiri Literare, VIII, 1874, 1 decembrie, nr. 9)

80 de ani de la nașterea lui **Ion Proca**, poet, publicist, dramaturg (1 dec. 1945 – 4 iun, 2014). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 341-342; 2015, p. 368-369.*

150 de ani de la nașterea lui **Pavel Dorofeev**, savant, pomicultor, profesor universitar, doctor în științe agricole, Om emerit în știință și tehnică (2 dec. 1875 – 17 mar. 1956). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 369-370* .

90 de ani de la nașterea lui **Nicolae Labiș**, poet român, a contribuit esențial la evoluția liricii românești contemporane (2 dec. 1935 – 22 dec. 1956). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 342-343; 2016, p. 371-372.*

80 de ani de la nașterea lui **Alexei Barbăneagră**, jurist, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, ex-ministru al justiției din Republica Moldova (3 dec. 1945). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 371-372.*

150 de ani de la nașterea lui **Rainer Maria Rilke**, poet și traducător austriac, unul dintre cei mai influenți poeți moderniști ai secolului al XX-lea (4 dec. 1875 – 29 dec. 1926). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 345-346.*

70 de ani de la nașterea lui **Iurie Donici**, poet și ziarist (4 dec. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 372-373.*

300 de ani de la trecerea la cele veșnice a lui **Damaschin**, episcop și cărturar, militant pentru înlocuirea definitivă a limbii slavone în cult cu cea română, a contribuit la crearea limbii române literare prin traducerea cărților de slujbă (cca 1660 – 5 dec. 1725).

150 de ani de la nașterea lui **Nicolae Popovschi**, istoric, publicist, memorialist, om de știință, pedagog (5 dec. 1875 – 11 iul. 1948). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 374.*

85 de ani de la nașterea lui **Ioan Paulencu**, interpret de operă, de lied și de muzică populară, profesor universitar, regizor, animator al culturii muzicale, Artist al poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii" (5 dec. 1940). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 340-341.*

85 de ani de la nașterea lui **Simion Gh. Musteață**, doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" (6 dec. 1940). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 356-359.*

90 de ani de la nașterea lui **Sorin Titel**, scriitor, publicist și scenarist român (7 dec. 1935 – 17 ian. 1985).

90 de ani de la nașterea lui **Sergiu Nucă**, publicist, traducător și eseist (8 dec. 1935 – 30 apr. 2016). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 347-348: 2010, p. 238-240.*

140 de ani de la nașterea lui **Daniel Ciugureanu**, medic chirurg, doctor în științe medicale, politician român din Basarabia, deputat în Sfatul Țării de la Chișinău, prim-ministru al Republicii Democratice Moldovenești, ministru pentru Basarabia în patru guverne ale României, deputat și senator la București, vicepreședinte al Camerei Deputaților, vicepreședinte și președinte al Senatului în Regatul România Mare, deținător al Ordinului „Coroana României" în gradul de Mare Cruce (9 dec. 1885 – 5 mai 1950). *A se vedea și art. din CN 2010, p. 240-241.*

70 de ani de la nașterea **Marianei Șlapac**, arhitect și istoric al artei, doctor habilitat în studiul artelor, cercetător științific principal, conferențiar cercetător, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, deținătoare a Ordinului „Bogdan Întemeietorul" și a Crucii „Meritul Heraldic" (10 dec. 1955). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 381-382.*

110 ani de la nașterea lui **Vitalie Dubina**, specialist în domeniul biblioteconomiei, manager, pedagog (12 dec. 1915 – ?). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 381-382.*

70 de ani de la nașterea lui **Alexandru Cocin**, arhitect, doctor în arhitectură, conferențiar universitar, membru al Uniunii Arhitecților din Moldova, membru al Federației Internaționale a Arhitecților Peisajeri (12 dec. 1955).

60 de ani de la nașterea **Allei Rusu**, pictoriță, stabilită la Paris (12 dec. 1965).

60 de ani de la nașterea lui **Grigore Donțu**, pictor, stabilit în Franța (12 dec. 1965).

100 de ani de la nașterea lui **Ovidiu Maitec**, sculptor român, pictor, profesor universitar, membru titular al Academiei Române (13 dec. 1925 – 18 mar. 2007).

85 de ani de la nașterea lui **Andrei Tamazlâcaru**, dirijor de cor, etnomuzicolog, folclorist, muzician, interpret, istoriograf și scriitor, conducător al Ansamblului Etnofolcloric „Tălăncuța", Artist al poporului, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" (13 dec. 1940). *A se vedea și art. din CN 2000, p. 352-354; 2010, p. 241-242; 2020, p. 362-363.*

60 de ani de la nașterea **Otiliei Dandara**, doctor în științe ale educației, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, prim-prorector al Universității de Stat din Moldova (13 dec. 1965).

70 de ani de la nașterea **Mariei Cristea**, inginer-programator, meșter popular, promotoare a portului național românesc, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii" (14 dec. 1955).

50 de ani de la nașterea lui **Aurel Melniciuc**, arheolog, restaurator, muzeograf, pedagog, doctor în științe istorice, manager, stabilit în România (14 dec. 1975).

70 de ani de la nașterea **Valentinei Botnari**, pedagog, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, coautor al documentelor din domeniul politicii educaționale (15 dec. 1955).

250 de ani de la nașterea scriitoarei **Jane Austen**, romancieră engleză (16 dec. 1775 – 18 iul. 1817). *A se vedea și art. din CN 2017, p. 276-277.*

90 de ani de la nașterea lui **Ion Buga**, istoric al perioadei contemporane, doctor habilitat

în istorie, profesor universitar, politician, Cavaler al „Ordinului Republicii" (16 dec. 1935). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 349-350; 2010, p. 243-345; 2020, p. 363-365.*

110 ani de la nașterea lui **Vintilă Horia**, scriitor român de expresie franceză, eseist, traducător, laureat al Premiului Goncourt (18 dec. 1915 – 4 apr. 1992). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 352-353.*

100 de ani de la nașterea lui **Vasile Veselovschi**, compozitor român de muzică ușoară, autor al unor șlagăre îndrăgite (18 dec. 1925 – 4 apr. 1992). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 354.*

60 de ani de la nașterea **Elenei Negru**, doctor habilitat în istorie, cercetător științific principal, conferențiar universitar (18 dec. 1965).

140 de ani de la nașterea lui **Ioan Gh. Savin**, profesor și teolog român, doctor în teologie, publicist (19 dec. 1885 – 22 febr. 1973).

90 de ani de la nașterea lui **Eduard Lazarev**, compozitor, Artist al poporului (19 dec. 1935 – 10 ian. 2008). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 354-355.*

60 de ani de la nașterea lui **Oleg Pascal**, medic neurolog, doctor habilitat în medicină, conferențiar universitar, cercetător științific (19 dec. 1965).

90 de ani de la nașterea lui **Valeriu Lazarov (Lessner)**, producător de televiziune român, specializat în emisiuni de divertisment (20 dec. 1935 – 10 aug. 2009).

220 de ani de la nașterea lui **Thomas Graham**, chimist și fizician britanic, profesor, unul dintre fondatorii chimiei coloidale (20 dec. 1805 – 16 sept. 1869).

90 de ani de la nașterea **Stelei Popescu**, actriță română de teatru, cinema și televiziune, originară din Basarabia (21 dec. 1935 – 23 noiem. 2017). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 358; 2015, p. 384-385; 2020, p. 369-370.*

90 de ani de la nașterea lui **Vlad Ioviță**, scriitor, scenarist și regizor. Maestru emerit al artei (25 dec. 1935 – 23 iun. 1983). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 360-361; 2020, p. 372-373.*

120 de ani de la nașterea lui **Alphonse Dupront**, istoric francez, specialist în istoria Evului Mediu și a epocii moderne, directorul Institutului Francez din București, membru post-mortem al Academiei Române (26 dec. 1905 – 16 iun. 1990).

90 de ani de la nașterea **Vioricăi (Teodora) Cortez**, cântăreață română de operă (mezzosoprană), stabilită la Paris (26 dec. 1935). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 362-363.*

120 de ani de la nașterea lui **Gherasim Uspenski**, zoolog, scriitor, doctor habilitat în biologie, profesor universitar, Om emerit în știință din Republica Moldova (27 dec. 1905 – 31 ian. 1994). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 363-364.*

75 de ani de la nașterea lui **Alexandru Lozanciuc**, interpret de muzică ușoară și populară, Artist emerit, Cavaler al „Ordinului Republicii" (27 dec. 1950). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 388-389.*

220 de ani de la nașterea lui **Eftimie Murgu**, jurist, profesor, filozof și unul dintre întemeietorii învățământului filozofic românesc, om politic (28 dec. 1805 – 12 mai 1870). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 364-365.*

100 de ani de la nașterea lui **Vasile Bărbieru**, bariton, solist al Operei Române din Cluj-Napoca, originar din Basarabia (28 dec. 1925 – 8 ian. 2018). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 389.*

70 de ani de la nașterea **Magdei Cârneci**, poetă română, romancieră, critic de artă și publicistă (28 dec. 1955).

70 de ani de la nașterea **Ninei Bolboceanu**, telejurnalistă, producătoare și prezentatoare TV, autoare de emisiuni muzicale (29 dec. 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 365-360; 2015, p. 389-390.*

70 de ani de la nașterea lui **Tudor Zbârnea**, pictor, manager, Maestru în artă, Cavaler al „Ordinului Republicii" (29 dec. 1955). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 366-367; 2015, p. 390-392; 2020, p. 374-376.*

160 de ani de la nașterea lui **Rudyard Kipling**, nuvelist, poet și romancier britanic, laureat al Premiului Nobel pentru literatură (30 dec. 1865 – 18 ian. 1936). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 367-368.*

120 de ani de la nașterea lui **Șerban Solacolu**, chimist, profesor universitar, doctor inginer, membru al Academiei Române (30 dec. 1905 – 21 mar. 1980).

Nicolae LABIȘ
1935-1956

Poet român, a contribuit esențial la evoluția liricii românești contemporane.

S-a născut la 2 decembrie 1935, în localitatea Poiana Mărului, com. Mălini, în prezent jud. Suceava, în familia învățătorilor Profira și Eugen Labiș. A decedat la 22 decembrie 1956, la București, în urma unui tragic accident.

Învață să citească singur de la o vârstă foarte timpurie și începe să compună primele poezii din clasele primare.

Fiind elev la Liceul „N. Gane" din Fălticeni (1946-1951), debutează cu poezia „Fii dârz și luptă, Nicolae!" (1950) în revista „Iașul nou" (sub pseudonimul Niculai Mălin) și cu „Gazeta de stradă" în publicația bucureșteană „Viața românească" (1950). În același an, participă la Iași la consfătuirea tinerilor scriitori din Moldova, unde impresionează prin creațiile sale, pe care le recită la festivitatea de încheiere. Transferat la Liceul „M. Sadoveanu" din Iași, conduce aici un cenaclu literar, iar în 1952 este admis la cursurile Școlii de Literatură și Critică Literară „M. Eminescu" din București, pe care le încheie în 1954. Se înscrie la Facultatea de Filologie, secția de literatură și critică literară, a Universității din București, dar abandonează curând studiile.

În tot acest răstimp scrie poezii, face traduceri și publică intens la „Contemporanul" și la „Gazeta literară" (unde este angajat ca redactor), la periodicele „Viața românească", „Scrisul bănățean", „Anii de ucenicie", „Tânărul scriitor", în multe alte publicații culturale și literare ale vremii. Sincere și spontane, versurile lui de început sunt influențate de eposul popular și de modelul liric eminescian. Încearcă să scrie și proze (cum ar fi nuvela „Cărări spre victorie"), dar nu reușește să le definitiveze.

În 1954, revista „Viața românească" îi publică poezia „Moartea căprioarei".

Anii 1955-1956 marchează o perioadă foarte prolifică, în care scrie poeziile sale de rezistență. În 1956 la „Editura Tineretului" apare poemul pentru copii „Puiul de cerb". În același an, vede lumina tiparului volumul de debut „Primele iubiri", care îl va consacra pe Nicolae Labiș drept cel mai de seamă poet al generației sale. Părerea criticilor vremii a fost însă împărțită: unii vedeau în creația acestuia speranța poeziei românești, iar alții îl atacau virulent pentru asimilarea poeticii interbelice, în special a poeziei lui T. Arghezi și I. Barbu.

Devine membru al Uniunii Scriitorilor (1956).

Tot acum pregătește pentru tipar volumul „Lupta cu inerția", unde versurile sale se desprind de modelele romantice. Volumul, cenzurat, va apărea abia postum (1958).

La numai câteva ore de la accidentul de tramvai care îi va fi fatal, dictează unui prieten poezia „Pasărea cu clonț de rubin". Se stinge din viață la 21 de ani, devenind un simbol al tinereții creatoare întrerupte la început de cale. Opera lui este considerată prima încercare în literatura postbelică românească de a face o poezie tânără.

În 1974, în com. Mălini, este deschisă Casa memorială „Nicolae Labiș". Anual, Consiliul Județean Suceava desfășoară Festivalul național de poezie „Nicolae Labiș".

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 342-343; „Calendar Național 2016". – Chișinău, 2016. – P. 371-372

Bibliografie selectivă:

Labiș, Nicolae. Moartea căprioarei / Nicolae. – București : Jurnalul Național, 2009. – 447 p. – (Biblioteca pentru toți ; 38). – ISBN 978-973-21-0986-1.

Labiș, Nicolae. Opera magna / Nicolae Labiș. – Suceava : Lidana, 2013. – 1296 p. – ISBN 978-606-8160-78-8.

***

Cârlan, Nicolae. Lupta cu inerția la timpul prezent / Nicolae Cârlan. –Timișoara : Augusta, 2001. – 144 p. – ISBN 973-8184-34-7.

Cimpoi, Mihai. Nicolae Labiș oglindit în apa Lethei / Mihai Cimpoi // Luceafărul. – 2007. – Nr 10. – P. 19.

Covaci, Stela. Nopțile de coșmar ale poetului Nicolae Labiș / Stela Covaci. – București : Tracus Arte, 2011. – 101 p. – ISBN 978-606-8361-18-5.

Grigurcu, Gheorghe. De la Mihai Eminescu la Nicolae Labiș / Gheorghe Grigurcu. – București : Minerva, 1989. – 472 p.

Rachieru, Adrian Dinu. Recitindu-l pe Labiș / Adrian Dinu Rachieru // Lumina. – 2012. – Nr 3. – P. 90-100.

Popescu, Florentin. Nicolae Labiș / Florentin Popescu. – Ed. a 3-a, revizuită și adăugită – Iași : Tipo Moldova, 2013. – 230 p. – (Opera Omnia – Publicistică și eseu contemporan ; 47). – ISBN 978-606-676-166-6.

Elena Varzari

Alexei BARBĂNEAGRĂ 1945

Jurist, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar, ex-ministru al justiției din Republica Moldova, Cavaler al „Ordinului Republicii".

S-a născut la 3 decembrie 1945, în s. Gandrabura, rn. Ananiev, reg. Odesa.

Studii superioare (1967-1972) la Facultatea de Drept a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova). În perioada 1973-1977 face cursuri postuniversitare la Institutul Unional pentru Studierea și Elaborarea Măsurilor de Preîntâmpinare a Criminalității din Moscova. Teza de doctor în drept a susținut-o în 1986, la specialitatea drept penal, având ca subiect „Răspunderea penală pentru sustragerea în proporții mici din proprietatea statului sau a organizațiilor obștești potrivit legislației RSS Moldovenești", conducător științific I. Vîșinskaia. În 2006, la aceeași specialitate, a susținut și teza de doctor habilitat în drept „Răspunderea penală pentru infracțiunile contra păcii și securității omenirii, infracțiunile de război". În 2001 a obținut licența de avocat.

A participat la numeroase stagii și cursuri de perfecționare: la Institutul Unional de Perfecționare a Lucrătorilor Organelor de Justiție (Moscova, 1980, 1985), în Elveția (1996, 2003), în Republica Cehă (1999), la Academia Internațională de Cadre, acreditată pe lângă Rețeaua Europeană a Centrelor Naționale Informaționale de Recunoaștere Academică și Mobilitate a Consiliului Europei / UNESCO-Ucraina (1998), în SUA (2001, 2004), în Germania (1993, 2015), în Finlanda (2009), în România (2005, 2009), în Ucraina (2010), în Olanda (2010) ș.a.

Activitatea profesională a început-o în calitate de judecător, după care este președinte al Judecătoriei raionului Râșcani (1973-1977). În următorii 12 ani a fost membru al Judecătoriei Supreme a Republicii Moldova, judecător la Curtea Supremă de Justiție (1977-1989), iar în 1989-1990 consilier la Departamentul de Drept din cadrul Ministerului Justiției. Între anii 1990 și 1994 a fost ministru al justiției din Republica Moldova; consilier al președintelui Republicii Moldova; secretar al Consiliului Suprem de Securitate.

Din 1994 s-a consacrat activității didactice, fiind conferențiar la Departamentul Drept, Catedra drept penal și criminologie a Universității Libere Internaționale din Moldova (ULIM, 2012-2016). Este conducător de doctorat.

A exercitat și alte activități în domeniul jurisprudenței: avocat, membru al Uniunii Avocaților din Moldova (din 1997); președinte al Centrului de Drept al Avocaților (CDA, 1997-2012); membru al Consiliului Superior al Magistraturii (2002-2004); președintele CDA (din 2017).

A publicat peste 200 de lucrări științifice, inclusiv lucrări fundamentale pentru știința dreptului, unele în colaborare cu alți autori: „Modificarea legislației penale a Republicii Moldova: raport științific privind activitatea Comisiei guvernamentale" (1999); „Codul Penal al Republicii Moldova: cu modificările de până la 8 august 2003. Comentariu" (2003); „Infracțiunile contra păcii și securității omenirii" (2005); „Răspunderea penală pentru infracțiunile contra păcii și securității omenirii, infracțiunile de război" (2006); „Reglementarea penală și investigarea criminalistica a infracțiunilor din domeniul informatics" (2006); „Calvarul deportărilor" (2006); „Precedentul judiciar" (2006); „Crimele de război" (2008); „Monitorizarea eficienței și calității actului de justiție în contextul integrării europene: raport analitic (2009); „Codul Penal. Comentariu" (2009) ș.a. Este autor a peste 150 de articole științifice și comunicări. A participat la 18 congrese, conferințe și simpozioane internaționale.

Membru al Senatului și membru al Consiliului științific al Departamentului de Drept, ULIM (1995-2016). Membru corespondent al Academiei Internaționale de Cadre, acreditată pe lângă Rețeaua Europeană a Centrelor Naționale Informaționale de Recunoaștere Academică și Mobilitate a Consiliului Europei / UNESCO ș.a.

Pentru activitate prodigioasă a fost apreciat cu diplome și distincții de stat: Diploma de onoare a Prezidiului Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, Ordinul „Gloria Muncii" (2000), „Ordinul Republicii" (2002) ș.a.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 371-372.

Bibliografie selectivă:

Barbăneagră, **Alexei**. Infracțiunile contra păcii și securității omenirii / Alexei Barbăneagră. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 560 p. – ISBN 9975-9833-5-9.

Calvarul deportărilor / coordonator de ediție: Alexei Barbăneagră. – Chișinău : Centrul de Drept : [S. a.]. – 203 p. – ISBN 9975-9588-4-2.

Monitorizarea eficienței și calității actului de justiție în contextul integrării europene : Raport analitic / coordonator de proiect: Alexei Barbăneagră ; Comitetul Helsinki pentru Drepturile Omului din Suedia. – Chișinău : Centrul de Drept al Avocaților, 2009. – 78 p.

***

Barbăneagră, **Alexei**. Aplicarea articolul 3 al Convenției Europene a Drepturilor Omului în contextul dreptului de azil / Alexei Barbăneagră, Nina Spataru // Protecția juridică a proprietății, libertății și siguranței persoanei în dreptul național și internațional = Juridical protection of property, liberty and personal security within the national and international : Materialele Conferinței științifico-practice internaționale, 22 decembrie 2009, Chișinău. – Chișinău : IRIM, 2010. – P. 148-160. – ISBN 978-9975-9764-9-7.

Barbăneagră, Alexei. Aspecte doctrinare ale genocidului / Alexei Barbăneagră // Symposia professorum. seria Drept : Materialele sesiunii științifice, Chișinău, 21 octombrie 2005. – Chișinău : ULIM, 2006. – P. 117-124.

Barbăneagră, Alexei. Medierea – Modalitate facilă de stingere a conflictelor dintre state în epoca contemporană. Medierea în accepțiunea interstatală internațională / Alexei Barbăneagră, Vasilica Leontina Tudor // Studii juridice universitare. – 2016. – Nr 1/2. – P. 25-32. – ISSN 1857-4122.

Barbăneagră, Alexei. Necesitatea aderării Republicii Moldova la Convențiile privind statutul apatrizilor și reducerea cazurilor de apatridie / Alexei Barbăneagră, Sergiu Găină // Avocatul poporului. – 2011. – Nr 11/12. – P. 20-21.

Barbăneagră, Alexei. Repere privind corelarea normelor contravenționale și penale în materia proprietății intelectuale / Alexei Barbăneagră, Mariana Spatari // Revista Națională de Drept. – 2011. – Nr 12. – P. 67-72. – ISSN 1811-0770.

Barbăneagră, Alexei. Sistemul european comun de azil – aspecte generale / Alexei Barbaneagra, Nina Spataru // Avocatul poporului. – 2011. – Nr 2. – P. 28-30. – ISSN 1810-7141.

Barbăneagră, Alexei. Statul captiv / Alexei Barbăneagră, Mihnea Claudiu Drumea, Gheorghe Alecu // Conferința științifică națională cu participare internațională „Realități perspective ale învățământului juridic național". Vol. 2 : culegere de comunicări", 1-2 octombrie 2019, Chișinău. – Chișinău : CEP USM, 2020. – P. 191-203. – ISBN 978-9975-149-88-4.

Cernenchi, Ilie. Perspective și impedimente privind fezabilitatea abordării integrate a apărării pentru Republica Moldova / Ilie Cernenchi, Alexei Barbăneagră // Probleme actuale ale științei militare și securității naționale : Studii : Materialele Conferinței internaționale „Republica Moldova în contextul noii arhitecturi de securitate regională", Chișinău, 19 mai 2016 / Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun", Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate. – Chișinău : Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun". – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 114-122. – ISBN 978-9975-3048-9-4. – ISBN 978-9975-3048-2-5.

***

Alexei Barbăneagră : **la 60 de ani** : biobibliografie / Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Departamentul Informațional Biblioteconomic ; ediție îngrijită: Z. Sochircă. – Chișinău : ULIM, 2005. – 52 p. – ISBN 9975-934-89-7.

***

Dron, Ion. Alexei Barbăneagră // Profesorii Universității Libere Internaționale din Moldova / Ion Dron, Dragoș Vicol. – Chișinău : ULIM, 2001. – P. 74-75.

In Honorem. Un sincer La mulți ani, Domnului Alexei Barbăneagră! // Studii juridice universitare. – 2015. – Nr 3/4. – P. 214.

Tașcă, **Mihai**. Alexei Barbăneagră – jurist practician, savant de notorietate și demnitar de stat / Mihai Tașcă // Revista Institutului Național al Justiției. – 2015. – Nr 1. – coperta 3.

Maria S. Ciobanu

Rainer Maria RILKE
1875-1926

Poet și traducător austriac, unul dintre cei mai influenți poeți moderniști ai secolului al XX-lea.

S-a născut la 4 decembrie 1875, la Praga, în Imperiul Austro-Ungar (acum Republica Cehă). Pe numele adevărat: René Karl Wilhelm Johann Maria Rilke. A decedat la 29 decembrie 1926, în Montreux, Elveția.

La vârsta de 11 ani (1885) a fost înmatriculat la Școala de cadeți cu profil real din Sankt Pölten. În 1891, din motive de sănătate, a abandonat studiile și s-a pregătit (1892-1895), în particular, pentru bacalaureat, pe care l-a susținut în 1895. S-a înscris la Universitatea Carolină din Praga (1895). A studiat literatura, istoria artei și filozofia la München (1895-1896).

A publicat primul său volum de poezie, „Leben und Lieder" (Viață și cântece), în 1894, schimbându-și prenumele din „René" în „Rainer". Au urmat volumele „Larenopfer" (Ofrandă Larilor) și „Traumgekrönt" (Încoronat de vis).

A călătorit pe continentul european, pentru a-l studia în toată varietatea sa. Începând cu 1897, face vizite îndelungate în Rusia, unde îl cunoaște pe L. Tolstoi, a cărui influență se resimte în „Das Buch vom lieben Gott und anderes" (Poveștile lui Dumnezeu, 1899). În aceeași perioadă a scris prima versiune a lucrării „Die Weise von Liebe und Tod des Cornets Christoph Rilke" (Cântul de iubire și moarte al stegarului Christoph Rilke), pe care a publicat-o în 1912 și care a devenit cea mai cunoscută lucrare a sa în timpul vieții.

În timpul celor 12 ani petrecuți la Paris, îi cunoaște pe R. Rolland, A. Gide, P. Valery. În această perioadă are o intensă activitate poetică: „Das Stunden Buch" (Cartea orelor, 1905), „Neue Gedichte" (Poezii noi, 1907) și „Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge" (Însemnările lui Malte Laurids Brigge). Scrie monografia „Der Neuen Gedichte Anderer Teil" (O altă parte din poemele noi, 1908) despre sculptorul modernist francez A. Rodin; cartea de poezii „Requiem" (1909). La Castelul Duino din Italia a început ciclul de versuri „Elegii duineze" (1912). Lucrează la „Sonetele lui Orfeu" (1923). Scrie versuri în limba franceză, reunite în volumul „Poèmes français" (1935).

În total, a scris peste 400 de poezii, un roman, nuvele, studii de artă și cultură. A mai lăsat scrisori adresate lui F. X. Kappus, intitulate „Briefe an einen jungen Dichter" (Scrisori către un tânăr poet, 1929), precum și o corespondență impresionantă cu oameni de cultură ai epocii, printre care scriitorul român I. Pillat.

Una din tematicile sale predilecte a fost cea religioasă, care transpare în lucrarea în proză „Das Stunden-Buch" (Cartea orelor), în volumul de poezii „Das Buch der Bilder" (Cartea imaginilor) ș.a.

A realizat traduceri din Michelangelo, Barrett Browning, P. Valery, A. Gide ș.a.

A fost tradus în multe limbi, cele mai valoroase fiind considerate traducerile în engleză. În limba română opera sa a fost tradusă de I. Pillat, Al. Philippide, M. Vulcănescu, M. Banuș, E. Jebeleanu, P. Mihnea ș.a.

În 1956, în or. Sierre (Elveția), a fost creat un muzeu dedicat memoriei sale, o stradă a primit numele lui Rilke și a fost inaugurat primul Festival „Rilke". În 1984, în Grădina publică din or. Sierre a fost dezvelit bustul poetului. În or. Sierre au fost create (1986) o fundație și un muzeu consacrate acestuia. Arhiva „Rilke" din or. Berna găzduiește scrisori, fotografii și alte documente originale. Arhivele literare germane dețin o parte semnificativă din patrimoniul literar al lui Rilke. În 1971 a fost fondată Societatea Internațională „Rilke", care numără circa 350 de membri din 22 de țări.

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 345-346.

Bibliografie selectivă:

**Rilke, Rainer Maria. Cornul abundenței : poeme germane și poeme franceze / Rainer Maria Rilke ; în transpunerea lui Șerban Foarță. – București : Humanitas, 2013. – 191 p. – ISBN 978-973-50-4242-4.

**Rilke, Rainer Maria. Die Aufzeichnungen des Malte Laurids Brigge / Rainer Maria Rilke. – Frankfurt am Main : Im Insel-Verlag, 1958. – 223 p.

Rilke, **Rainer Maria**. Die Letzten / Rainer Maria Rilke ; Worterklärungen von Ruth Margot Beitat. – [Milano] : La Spiga Languages, [1995]. – 80 p. – ISBN 88-7100-734-4.

Rilke, **Rainer Maria**. Elegii duineze : [1912-1922] / Rainer Maria Rilke ; în traducerea lui Nicolae Breban. – București : Ideea Europeană, 2008. – 78 p. – ISBN 978-973-1925-44-8.

Rilke, **Rainer Maria**. Exerciții de supraviețuire / Rainer Maria Rilke ; în versiunea inedită a lui D. Pillat. – București : Litera, 1993. – 60 p. – ISBN 973-43-0145-4.

Rilke, **Rainer Maria**. Letters on Cézanne / Rainer Maria Rilke ; Edited by Clara Rilke. – New York: Fromm International Publishing Corporation, 1986. – 98 p. – ISBN 0-88064-022-7.

Rilke, **Rainer Maria**. Notes sur la mélodie des choses et autres textes / Rainer Maria Rilke ; traduit de l'allemand (Autriche) par Claude David et Bernard Pautrat. – Paris : Gallimard, 2022. – 75 p. – ISBN 978-2-07-290453-0.

Rilke, **Rainer Maria**. Opera poetică / Rainer Maria Rilke ; traducere de Mihail Nemeș. – Ed. a 2-a. – Pitești : Paralela 45, 2011. – 584 p. – ISBN 978-973-47-1151-2.

Rilke, **Rainer Maria**. Povestiri despre Bunul Dumnezeu / Rainer Maria Rilke ; traducere de M. Ivanescu. – Cluj-Napoca : Dacia, 2002. – 86 p. – ISBN 973-35-1326-1.

Rilke, **Rainer Maria**. Translations from the Poetry of Rainer Maria Rilke / Rainer Maria Rilke ; translation by M. D. Herter Norton. – London ; New York : W. W. Norton & Company, 1993. – 245 p. – ISBN 0-393-31038-8.

***

****Rilke, Rainer Maria**. Atât de tânăr ; Zi de toamnă ; Vecine Dumnezeu : [versuri] / Rainer Maria Rilke ; traduceri de Christian W. Schenk // Poezia (Iași). – 2018. – Nr 1. – P. 110-112. – ISSN 1582-0890.

****Rilke**, **Rainer Maria**. Cântec de dragoste ; O, tu, iubire dinainte pierdută ; Orfeu, Eurydice, Hermes : [versuri] / Rainer Maria Rilke ; traducere de Radu Cârneci // Bucovina literară. – 2010. – Nr 3. – P. 54. – ISSN 123-7167.

****Rilke**, **Rainer Maria**. Ce-ai să faci, Doamne? / Rainer Maria Rilke; [traducere de] H. Bonciu // Adevărul literar și artistic. – 1923. – Nr 143. – P. 5.

Rilke, **Rainer Maria**. Ce te vei face, Doamne, dacă mor? : [versuri] / Rainer Maria Rilke ; traducere de Dan Verona // Viața românească. – 2006. – Nr 6/7. – P. 177. – ISSN 1220-6377.

Rainer Maria Rilke. Citiți poezii ale acestui poet // poets.org : [site]. – URL: https://poets.org/poet/rainer-maria-rilke (accesat : 19.08.2024).

Rilke, **Rainer Maria**. Cînd astfel mă consumă-a ta icoană... ; De la chip la chip, o, ce înălțare! ; Iată, îngeri risipesc prin spațiu... : [versuri] / Rainer Maria Rilke ; traducere de George Popa // Poezia (Iași). – 2003. – Nr 1. – P. 137-143. – ISSN 1582-0890.

Rilke, **Rainer Maria**. Copilărie : [versuri] / Rainer Maria Rilke; rubrică de Șerban Foarță // Observator cultural. – 2016. – Nr 568. – P. 20. – ISSN 1454-9883.

****Rilke**, **Rainer Maria**. Dacam fost atunci – dacă sunt acum ; Să nu-ncerci viața s-o pricepi : [versuri] / Rainer Maria Rilke ; traducere de Alexandru Philippide și Maria Banuș // Vatra veche (Baia Mare). – 2019. – Nr 1. – P. 31. – ISSN 2066-0952.

****Rilke**, **Rainer Maria**. Din atelierul unui traducător de poezie (V) : [variante de traducere din Rainer Maria Rilke] / sinteză de Simion Dănilă // Poesis (Satu Mare). – 2008. – Nr 9/10. – P. 78-79. – ISSN 1220-3114.

****Rilke**, **Rainer Maria**. Din Rainer Maria Rilke / traducere de Emil Dorian // Adevărul literar și artistic. – 1925. – Nr 234. – P. 4.

***

Kippenberg, **Katharina**. Rainer Maria Rilke : Ein Beitrag / Katharina Kippenberg. – Leipzig : Im Insel-Verlag, 1942. – 400 p.

Poezia austriacă modernă : De la Rainer Maria Rilke până în zilele noastre / antologie și traduceri de Maria Banuș și Petre Stoica. – București : Grai și suflet, 1998. – 383 p. – ISBN 973-9232-02-7.

Spătaru, **Nicolae**. Tristețea recită din Rilke / Nicolae Spătaru. – Timișoara : Augusta, 2000. – 104 p. – ISBN 973-8039-52-5.

Tigirlas, **Luminitza C**. Rilke-poème : élancé dans l'asphère / Luminitza C. Tigirlas. – Paris : L'Harmattan, 2017. – 200 p. – ISBN 978-2-343-11343-2.

***

A Guide to Rainer Maria Rilke's Life and Poetry : Written by MasterClass // MasterClass : [site]. – 2021. – 23 sept. – URL: https://www.masterclass.com/articles/rilke-guide (accesat : 26.08.2024).

Christi, **Aura**. Copiii abisului : Rainer Maria Rilke, Marina Țvetaeva, Boris Pasternak // Contemporanul. Ideea Europeană. – 2007. – Nr 1. – P. 27. – ISSN 1220-9864.

Galaicu-Păun, **Emilian**. Rainer Maria Rilke. Însemnările lui Malte Laurids Brigge // Radio Europa Liberă Moldova. – 2024. – 26 ian. – URL: https://moldova.europalibera.org/a/rainer-maria-rilke-insemnarile-lui-malte-laurids-brigge/32792681.html (accesat : 19.08.2024).

****Gass**, **William**. Rilke and the Requiem / William Gass // The Georgia Review. – 2004. – Vol. 58, nr. 4. – P. 899-935. – ISSN 0016-8386.

Holthuzen, **Hans Egon**. Rainer Maria Rilke : Austrian-German poet [biografie] // Britannica : enciclopedie on-line. – URL: https://www.britannica.com/biography/Rainer-Maria-Rilke (accesat : 26.08.2024).

****Hofmann**, **Michael**. Slashed, Red and Dead : On Rilke / Michael Hofmann // London Review of Books. – 2021. – Vol. 43, nr. 2. – P. 31-34. – ISSN 0260-9592.

Laza, **Laura**. Die mittlere

Schaffensphase Rainer Maria Rilkes und die literarische Moderne / Laura Laza // Germanistik im Europäischen Kontext : Zeitschrift des Departements für Deutsche Sprache und Literatur. – Cluj-Napoca : Mega, 2012-2014. – Vol. 6. – P. 27-36. – ISSN 2247-7527.

Poet celebru : 1875-1926 : Pe locul 22 în top 500 de poeți Rainer Maria Rilke // AllPoetry : [site]. – URL: https://allpoetry.com/Rainer-Maria-Rilke (accesat : 19.08.2024).

Rainer Maria Rilke // Fondation Rilke : [site]. – URL: https://fondationrilke.ch/en/ (accesat : 26.08.2024).

Rilke-Gesellschaft : [site]. – URL: https://www.rilke.ch/?page_id=2 (accesat : 19.08.2024).

****Tronea**, **Maria**. Rilke – Simbolica rozei / Maria Tronea // Scrisul românesc. – 2005. – Nr 3/4. – P. 24. – ISSN 2068-018x.

Elena Harconița

Nicolae POPOVSCHI 1875-1948

Istoric, publicist, memorialist, om de știință, pedagog.

S-a născut la 5 decembrie 1875, la Visterniceni, suburbie a Chișinăului. Tatăl acestuia, Alexandru Popovschi, a fost parohul Bisericii Râșcanu (astăzi, Biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena"). A decedat la 11 iulie 1948, la București.

A făcut studii la Școala Duhovnicească (1886-1890), la Seminarul Teologic din Chișinău (1890-1896) și la Academia Spirituală din Kiev (1896-1900).

A fost profesor de liceu în or. Ostrogojsk, gub. Voronej (1900-1904).

În calitate de șef al învățământului secundar în Directoratul Instrucțiunii Publice din Basarabia (1918-1920), a sprijinit editarea cărții lui P. V. Haneș „Scriitorii basarabeni. 1790-1850" (1920).

Profesor de istorie (1918-1938), director (1919-1920) la Liceul de Băieți nr. 3 „A. Donici" din Chișinău (instituția de învățământ era amplasată în Palatul Sfatului Țării; actualmente, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice).

Autor de lucrări lexicografice, de istoria Basarabiei, de istoria vieții religioase, de istoria învățământului. Multe din studiile sale au rămas în manuscris.

A publicat, cu pseudonimul literar N. Visterniceanu, în revistele „Basarabia", „Viața Românească", „Viața Basarabiei", „Convorbiri literare" etc.

A deținut o bibliotecă bogată.

Membru al Societății Scriitorilor și Publiciștilor Români din Basarabia.

A se vedea și articolele din „Calendarul Național 2000". Chișinău. – 1999. – P. 332-335; „Calendarul Național 2015". Chișinău. – 2015. – P. 374.

Bibliografie selectivă:

****Popovschi, Nicolae**. Descentralizarea învățământului / Nicolae Popovschi. – Chișinău : [S. n.], 1920.

Popovschi, Nicolae. Dicționar român-rus : (cuprinde aproape 24 000 cuvinte și fonetica românească în lb. rusă) / Nicolae Popovschi. – Ed. a 2-a, corectată și completată. – Chișinău : Editura K. Schechter & Fii, 1920. – 812 p.

Popovschi, Nicolae. Din negura tractului / Nicolae Popovschi. – Chișinău : [S. n.], 1940. – 80 p.

Popovschi, Nicolae. Istoria Bisericii din Basarabia în veacul al XIX-lea sub ruși : Din negura trecutului: crîmpeie de amintiri / Nicolae Popovschi ; ediție îngrijită de Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 2000. – 503 p. – ISBN 9975-905-46-3.

Popovschi, Nicolae. Istoria Bisericii din Basarabia, 1812-1918, subt ruși / Nicolae Popovschi. – Chișinău, 1931. – 512 p.

Popovschi, Nicolae. Mișcarea de la Balta sau inochentismul în Basarabia / Nicolae Popovschi. – Chișinău : [S. n.], 1927. – 347 p.

****Popovschi, Nicolae**. Românismul în Basarabia și Unirea / Nicolae Popovschi. – Iași, 1922.

***

Colesnic, Iurie. Popovschi Nicolae / Iurie Colesnic // Colesnic, Iurie. Basarabia necunoscută. Vol. 2 / Iurie Colesnic. – Chișinău : Museum, 1997. – P. 124-133. – ISBN 9975-906-21-4.

Popovschi Nicolae // Figuri contemporane din Basarabia : Enciclopedie. Chișinău : Arpid, 1939. – P. 110.

Ion Valer Xenofontov

Ioan PAULENCU
1940

Interpret de operă, de lied și de muzică populară, profesor universitar, regizor, animator al culturii muzicale, Artist al poporului, Cavaler al „Ordinului Republicii”.

S-a născut la 5 decembrie 1940, în com. Voloca pe Derelui, rn. Adâncata, reg. Cernăuți, într-o familie de români bucovineni.

În 1947 este admis la școala medie din localitatea de baștină. În perioada 1966-1972 învață la Institutul de Arte „G. Musicescu” (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice – AMTAP), Facultatea de Canto Academic, ghidat de pedagogii N. Diducenko, A. Azrikan, P. Botezat, N. Chiosa, B. Kotlearov, A. Stârcea, B. Miliutin, S. Maiburov, care au avut un rol decisiv în formarea și consolidarea culturii sale vocale academice.

După absolvirea școlii medii (1954), a lucrat la început ca simplu muncitor la căile ferate (1954-1960), apoi la parcul de tramvaie și la rețeaua de drumuri din reg. Cernăuți. La vârsta de 19 ani a însușit profesia de cizmar, pe care a practicat-o până la 26 de ani (1962-1966).

În perioada 1950-1966 cântă în corul bisericesc din Voloca, recunoscut în Bucovina pentru artă interpretativă. Calitățile sale vocale de excepție au fost remarcate de conducătorii corului, care i-au încredințat diverse partituri corale, de la tenor până la bariton și bas. Timp de 16 ani a asimilat, la auz, un vast repertoriu liturgic, inclusiv creații de P. Ceaikovski și M. Berezovschi. A fost atras și în activitatea artistică de amatori, concurând la diverse festivaluri regionale și republicane, unde ocupa mereu locuri de frunte. La recomandarea consăteanului său, D. Bănaru, pe atunci tânăr absolvent al Studioului de operă din Cernăuți, decide să studieze arta vocală.

În anii 1968-1972, concomitent cu procesul de studii, colaborează cu Orchestra de Muzică Populară „Folclor” a Radioteleviziunii Naționale din Moldova, condusă de violonistul și dirijorul D. Blajinu, care i-a semnat aranjamentul la primul său cântec: „Sus îi luna, jos îi norul”. Cu această orchestră a înregistrat peste 30 de doine și cântece tradiționale, unele în aranjament propriu („Mi-am ales o mândră dragă”, „De ce, maică, m-ai făcut”, „Știi tu, mândro” ș.a.)

În 1972, după absolvirea facultății, este angajat ca solist la Teatrul Național de Operă și Balet (astăzi, Teatrul Național de Operă și Balet „M. Bieșu” – TNOB), unde activează până în 2018. A susținut sute de spectacole de operă în țară și în străinătate (întreg spațiul ex-sovietic, Franța, Spania, Portugalia, Marea Britanie, Irlanda, Italia, România, Tailanda). I-au fost încredințate peste 60 dintre cele mai importante roluri pentru bas din creația operistică universală și națională. Printre acestea: Padre Guardiano din opera „Forța destinului” de G. Verdi, Monterone și Sparafucile din „Rigoletto” de G. Verdi, Ferando din „Trubadurul” de G. Verdi, Regele Timur din „Turandot” de G. Puccini, Don Basilio din „Bărbierul din Sevilla” de G. Rossini, Regele și Marele preot Ramfis din „Aida” de G. Verdi, Oroveso din „Norma” de V. Bellini, regele Rene din „Iolanta” de P. Ceaikovski, Cneazul Gremin din „Evgheni Oneghin” de P. Ceaikovski, Alexandru Lăpușneanul din opera omonimă de Gh. Mustea, Decebal din opera omonimă de T. Zgureanu și multe altele.

În perioada 1985-2014, concomitent cu activitatea la TNOB, maestrul Ioan Paulencu se dedică carierei didactice universitare. Activează, mai întâi, ca profesor de canto la Catedra de comedie muzicală și la cea de dirijat coral din cadrul AMTAP, iar din anul 1994 la Catedra de folclor și canto popular a aceleiași instituții. Mai mult de 20 de ani (din 2000) a ținut ore de canto popular și la Colegiul de Muzică „Șt. Neaga”, unde a fondat Ansamblul Etnofolcloric „Bucovina”, un veritabil laborator de creație, valorificare și propagare a cântecului popular.

Vocația de pedagog l-a îndemnat să scrie un „Manual de canto popular” și „Metoda canto popular”, dar și alte materiale științifico-didactice: „Obiceiul «Plugușorul» în satul Voloca”, „O perlă a teatrului popular – «Irozii»”,

„Tradiții ale nunții în Bucovina", „Muzica, folclorul, arhitectura și armonia lor" ș.a. Unele din ele se regăsesc în varianta manuscris în arhiva personală sau la Facultatea de Artă Instrumentală, Compoziție și Muzicologie, Catedra de muzică populară, AMTAP. Altele sunt înregistrate la Agenția de Stat pentru Proprietate Intelectuală. Este autorul mai multor proiecte didactice pentru studenții vocaliști.

Pedagog de excepție, are peste 30 de discipoli laureați cu premii naționale și internaționale: D. Paterău, N. Duplei, I. Cuciuc, I. Ciubaciuc, L. Negruță, N. Medoni, T. Straistă, M. Tabură, D. Caulea, deținători ai premiilor la festivalurile-concurs: „Crizantema de argint" (2003, 2004, 2009, 2011) „Crizantema de aur" (Târgoviște, România, 2004, 2009), „În grădina cu flori multe" (Cernăuți, 2012), „Maria Bieșu" (2004), „Maria Drăgan" (2014, 2015)", „Nicolae Sulac" (2007, 2015), „Serbările toamnei la Vălenii de Munte" (România, 1999), „Tamara Ciobanu" (2001, 2014) ș.a.

Și-a dorit să creeze filme bazate pe folclorul autentic. Astfel, a reușit să scrie scenariul, să semneze regia și să interpreteze roluri în peliculele: „Cuvânt pentru Mesia" (2004), „Sărbătorile de iarnă în Bucovina" (2014), „Cele patru Marii și un Ion" (2017), „Cultura gospodăririi la țară" (2017), „Nunta bucovinenilor" (despre tradițiile de nuntă din localitatea de baștină Voloca, 2017), prezentate în cadrul unor festivități.

În 1998 fondează Asociația Obștească Societatea Culturală „Ioan Paulencu – Salvați Folclorul", care contribuie la colectarea folclorului autentic din Republica Moldova, România și Bucovina și la promovarea lui atât în țară, cât și peste hotare, la conservarea autenticității obiceiurilor și portului popular, la organizarea și desfășurarea festivalurilor folclorice, la editarea literaturii în domeniu.

Este un cunoscut culegător de folclor, având adunate mai mult de 40 de cântece vechi, pe care le-a transpus pe portative și le-a înregistrat cu vocea în studio cu orchestra. Cântă la 15 instrumente populare: caval, tilincă, drâmbă, muzicuță, ocarină, fluier, frunză, cimpoi ș.a.

În 2010-2017, la postul de radio Vocea Basarabiei, a inaugurat emisiunea „Tezaur folcloric românesc", în cadrul căreia promovează tinerele talente, evocă imaginea marilor personalități ale culturii, consemnează evenimente ale muzicii populare, realizează interviuri cu artiștii, cântăreții, instrumentiștii, aranjorii, dirijorii și cercetătorii în domeniu, ia în dezbatere problemele actuale ale artei populare autohtone.

A înregistrat în fondurile Companiei de Stat Teleradio-Moldova peste 300 de creații muzicale, printre acestea: arii de operă, romanțe (circa 30 de romanțe ale autorilor autohtoni: T. Zgureanu, B. Dubosarschi, S. Lungu, S. Buzilă, C. Rusnac, Gh. Neaga, S. Ciuhrii ș.a), doine, cântece de pahar, cântece ciobănești, colinde, urături, strigături, cântece nupțiale.

În 2017-2018 este conducător artistic al Ansamblului Etnofolcloric „Doina Înșovățului", din com. Nimoreni, Ialoveni.

Pentru succese profesionale remarcabile a fost apreciat cu numeroase mențiuni și diplome: Premiul Special în cadrul Festivalului-concurs municipal „Florile dalbe" (2002), Premiul Special în cadrul Festivalului-concurs municipal de cântec popular pascal „Pentru tine, Doamne" (2004), Diplomă pentru colaborare îndelungată cu Orchestra de Muzică Populară „Mugurel – 40 de ani" (2006), Diplomă de onoare (cu prilejul aniversării a 70-a de la naștere) a Ministerului Culturii al Republicii Moldova (2010), Diplomă de merit pentru promovarea valorilor culturale naționale (2012), Diploma „Meritul academic" (2015), Diplomă pentru valorificarea patrimoniului cultural, contribuție și prestare scenică deosebită (2017) ș.a.

Pentru merite în activitatea profesională, în 1981, maestrului Ioan Paulencu i s-a conferit titlul de Artist emerit din Republica Moldova, iar în 1991 titlul onorific de Artist al poporului.

În 2010 a fost distins cu „Ordinul de Onoare".

În 2021 i-a fost acordat „Ordinul Republicii" pentru contribuție prodigioasă la promovarea imaginii Republicii Moldova în lume, pentru spiritul civic de care a dat dovadă și implicarea activă în viața societății.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2000". – Chișinău, 1999. – P. 340-341; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 376-377.

Bibliografie selectivă:

Paulencu, Ioan. Cultura folclorică este amenințată : Scrisoare deschisă către Nicolae Timofti, Președinte al Republicii Moldova, Valeriu Streleț, Prim-ministru al Republicii Moldova, Adrian Candu, Președinte al Parlamentului Republicii Moldova, Monica Babuc, Ministru al Culturii / Ioan Paulencu // Timpul. – 2015. – 23 oct. – P. 24. – ISSN 1857-2472.

Paulencu, Ioan. Educația prin renașterea folclorului : [dialog cu Maestrul Ioan Paulencu] / consemnare: Ilie Luceac // Educația – sinteză a Credinței, Culturii și Științei / coordonatori: Virgil Mândâcanu, Daniela Vacarciuc. – Chișinău : Pontos, 2018. – P. 490-508. – ISBN 978-9975-51-968-7.

Paulencu, Ioan. Festivalul-concurs „Vocile primăverii", Ediția a 2-a : [impresii, sugestii] / Ioan Paulencu // Literatura și Arta. – 2017. – 9 mar. – P. 8.

Paulencu, Ioan. La 5 decembrie 2016 Voloca Bucovinei a marcat o data frumoasă și memorabilă : [dialog cu Ioan Paulencu, solist al Teatrului de Operă și Balet din Chișinău] / interlocutor: Ilie Luceac // Glasul Bucovinei. – 2017. – Nr 1. – P. 19-23. – ISSN 1222-5606.

Paulencu, Ioan: Nu știu dacă a fost și dacă va fi vreodată un pământ mai plâns și mai cântat decât Bucovina! : [de vorbă cu Ioan Paulencu, Artist al poporului] / consemnare: Constantin Olteanu // Săptămâna. – 2022. – 23 dec. – P. 6. – ISSN 1857-2332.

Paulencu, Ioan. O soartă de artist : [Boris Materinco, solist la Teatrul de Operă și Balet „Maria Bieșu", Artist emerit] / Ioan Paulencu // Literatura și Arta. – 2016. – 11 febr. – P. 6.

Paulencu, Ioan. Talentele mereu au fost biciuite, batjocorite și rănite : [despre cântăreața de muzică populară Maria Drăgan : evocări] / Ioan Paulencu // Ziarul de gardă. – 2017. – 16 dec. – P. 4. – ISSN 1857-3150.

Paulencu, Ioan. Tradiții vechi, vremuri noi : [revenirea la frecventarea organizată de către elevi și studenți a spectacolelor și concertelor : reflecții, propuneri] / Ioan Paulencu // Literatura și Arta. – 2022. – 3 febr. – P. 3.

Paulencu, Ioan. Un apărător consecvent al folclorului românesc : bucovineanul Ioan Paulencu, solist al Teatrului de Operă și Balet din Chișinău : [interviu] / consemnare: Ilie Luceac // Glasul Bucovinei. – 2017. – Nr 1. – P. 24-38. – ISSN 1222-5606.

Paulencu, Ioan. Un strigăt de durere… : [despre tematica unor posturi de televiziune, din care lipsesc, totalmente, emisiuni despre artă și cultură] / Ioan Paulencu // Literatura și Arta. – 2021. – 28 ian. – P. 2.

***

Ioan Paulencu : „Opera este cununa tuturor muzelor..." : Biobibliografie / Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu", Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi" ; alcătuitori: Tamara Cotoman, Ludmila Cotoman. – Chișinău : [S.n.], 2023. – 276 p. – (Bibliographica). – ISBN 978-9975-134-81-1. – ISBN 978-9975-3646-3-8. – ISMN 979-0-3481-0122-4.

***

Apetri, Dumitru. Artist și povățuitor de talente : [Ioan Paulencu] / Dumitru Apetri // Pedagogii – grădinari ai ființelor umane / Dumitru Apetri. – Chișinău : Lumina, 2021. – P. 84-86. – ISBN 978-9975-65-476-0.

Apetri, Dumitru. Eminent artist și distins promotor al culturii naționale : [Ion Paulencu, Artist al poporului din Republica Moldova, solist bas la Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu"] / Dumitru Apetri // Realități Culturale. – 2020. – Nr 11. – P. 2. – ISSN 1857-4424.

Calamanciuc, Gheorghe. Amărăciunea unui bucovinean ilustru : Răzvrătitul din provincie : [Ioan Paulencu] / Gheorghe Calamanciuc // Literatura și Arta. – 2018. – 22 febr. – P. 6.

Casapu, Ana. Împătimit de folclor : [despre Ioan Paulencu] / Ana Casapu // Literatura și Arta. – 2018. – 22 febr. – P. 6.

Cuzuioc, Ion. Legenda Operei Naționale : [Ioan Paulencu, cântăreț de operă și muzică populară, Artist al poporului] / Ion Cuzuioc // Literatura și Arta. – 2021. – 9 dec. – P. 1.

Dănilă, Aurelian. Paulencu, Ioan : [fișier biografic] / Aurelian Dănilă // Scrieri despre operă : articole, interviuri, lexicon / Aurelian Dănilă. – Chișinău : Epigraf, 2019. – P. 286. – ISBN 978-9975-60-341-6.

Mironenco, Elena. Artistul de origini nobile : [Ioan Paulencu : profil de creație] / Elena Mironenco // Literatura și Arta. – 2020. – 6 aug. – P. 6.

Mustea, Gheorghe. Omagiu pentru artistul Ioan Paulencu / Gheorghe Mustea // Realități Culturale. – 2022. – Nr 4. – P. 15-16. – ISSN 1857-4424.

Roșca, Denis. Paulencu, Ioan / Denis Roșca // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 438. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Suceveanu, Arcadie. Artistul contrazice calendarul : [Ioan Paulencu la 80 de ani : reflecții aniversare] / Arcadie Suceveanu // Literatura și Arta. – 2020. – 3 dec. – P. 6.

Tatiana Grușco

Simion Gh. MUSTEAȚĂ
1940

Doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

S-a născut la 6 decembrie 1940, în s. Peciște, rn. Rezina.

Pedagog de vocație, Simion Gh. Musteață este o personalitate distinctă în arta educației și în managementul educațional, fiind implicat în procesul de reformare și dezvoltare a învățământului din Republica Moldova.

Primele studii le face la școala medie incompletă din satul natal (șapte clase, 1947-1954), apoi la Școala medie din s. Ignăței (1954-1957). Studiază la Facultatea de Pedagogie a Învățământului Primar și Muzică (1957-1960) a Institutului Pedagogic de Stat „I. Creangă” din Chișinău (astăzi, Universitatea Pedagogică de Stat „I. Creangă” din Chișinău). În urma reformelor din anul 1960, specialitatea la care studiază este transferată la Institutul Pedagogic de Stat din Bălți (astăzi, Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți), pe care Simion Gh. Musteață îl absolvă în 1961. Își continuă studiile la Facultatea de Fizică și Matematică (1964-1970) a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova). Este doctorand (1993-1996) la Institutul de Cercetări Științifice în Pedagogie, specialitatea management educațional. În 1996 susține teza de doctor în pedagogie, intitulată „Bazele pedagogice ale modelului integrat al reformei educaționale”. Obține titlul științifico-didactic de conferențiar universitar (2005).

Urmează o serie de cursuri de instruire în Republica Moldova și în afara țării: „Problemele elaborării curriculumului și finanțării învățământului”, Germania (1996); „Elaborarea curriculumului bazat pe obiective”, Olanda, Anglia (1999); „Dezvoltarea parteneriatului între universitățile și întreprinderile din Republica Moldova”, Proiectul Tempus, Franța, Belgia (2009); „Practici ale instituțiilor europene în implementarea e-learningului” (2012); „Creation reseau universités numériques thématiques en sciences économiques en Moldavie”, Proiectul Tempus, Italia, Spania (2012) ș.a.

Activitatea profesională o începe la Școala-internat din Tiraspol în calitate de educator, învățător la clasele primare. După serviciul militar de doi ani, a fost învățător la clasele primare și profesor de matematică (1964-1980) la Școala medie nr. 22 din Chișinău (actualmente, Liceul Teoretic „Principesa Natalia Dadiani”). Între 1967 și 1972 a fost metodist, șef al cabinetului metodic, șef al Direcției Raionale de Învățământ „Frunze” din Chișinău.

A activat în cadrul Ministerului Învățământului, ocupând mai multe posturi: șef al Direcției Școli (1972-1988), viceministru (1988-1990) și prim-viceministru (1994-1997; 1998-2001); șef al Direcției Probleme Sociale la Cancelaria de Stat a Guvernului (1990-1994; 2000-2001); consilier principal de stat al prim-ministrului (1997-1998); consultant principal în Comisia pentru protecție socială, sănătate și familie în Parlament (2001-2003).

A contribuit considerabil la reforma învățământului, participând la elaborarea documentelor conceptuale și normative. A fost coordonatorul primei Concepții a dezvoltării învățământului în Republica Moldova, aprobată de Parlament în 1994, și al primei Legi a învățământului (iulie 1995), care a stat la baza reformării învățământului în următorii 20 de ani.

A mai participat la programul guvernamental „Proiectul de reformare a învățământului mediu de cultură generală”, aprobat de Parlament în 1996 și implementat în perioada 1997-2003, care a avut drept finalitate centrarea educației pe cel care învață și a dus la reforma curriculară, perfecționarea cadrelor din învățământul preuniversitar, elaborarea de manuale axate pe obiective de instruire, reconceptualizarea evaluării rezultatelor școlare. Au urmat și proiecte pentru învățământul preșcolar: „Educație timpurie”, programul „Pas cu pas”, învățământul de alternativă (școala „Waldorf”, „Montessori”), a fost încurajat învățământul privat. S-a organizat învățământul liceal. Datorită acestor schimbări s-a reușit sincronizarea

învățământului preuniversitar din Republica Moldova cu cel european.

În 2004-2022 a fost angajat la Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova (UCCM), exercitând funcțiile: consilier al rectorului, prorector pentru activitatea didactică și asigurarea calității, coordonator și vicepreședinte al Sistemului de asigurare a calității. A coordonat implementarea Sistemului de Management al Calității (SMC) în cadrul UCCM în baza standardului ISO 9001:2000, certificat extern în 2009 de către Societatea Română pentru Asigurarea Calității în parteneriat cu IQNet, ulterior recertificat multiplu, ceea ce i-a permis UCCM să devină prima universitate cu reconfirmarea recertificării externe a SMC în baza ultimului standard internațional ISO 9001:2015. Conferențiar universitar la Catedra management în economie. A elaborat și a predat cursurile universitare: „Managementul resurselor umane", „Metodologia și tehnologia cercetărilor științifice", „Management educațional", „Evaluarea rezultatelor școlare", Pedagogie", „Psihologie" etc. De asemenea, a contribuit la întocmirea lucrărilor pentru studenții UCCM: „Ghidul privind elaborarea și susținerea tezelor/proiectelor de licență" și „Ghidul privind elaborarea și susținerea tezelor de master" (2011) ș.a.

În aria sa de interes se înscrie: dezvoltarea învățământului în Republica Moldova, bazele pedagogice ale modelului integrat al reformei educaționale, managementul educațional, sistemul de management al calității etc. Semnează, în colaborare, monografia „Bazele științifice ale dezvoltării învățământului în Republica Moldova" (1997), „Evaluarea rezultatelor școlare" (1997, 2001) ș.a. Autor/coautor de manuale școlare: „Matematica. Manual experimental pentru clasa a 2-a" (1994), „Matematica. Clasa a 3-a: Material suplimentar pentru instruirea diferențiată. Teste de evaluare formativă și sumativă" (1996), „Matematica. Clasa 1. Partea a 2-a" (1997), „Matematica. Clasa a 2-a" (1998), «Математика. 1 класс. Часть 1» (1998), «Математика 1 класс. Часть 2» (1998), „Matematica. Clasa 1. Partea 1, ediția a 2-a" (1999), „Matematica. Manual pentru clasa a 4-a" (2004) etc. A elaborat: „Jocuri didactice matematice. Exerciții și probleme pentru clasa 1" (1996), „Materiale didactice și ghidul profesorului pentru clasele 1-4", „Curriculum de bază" (1996), «Математика в 1-4 классах: Методическое пособие для учителя» (1999), «Оценка результатов обучения: Методическое пособие» (2001) etc.

A fost atestat, conform hotărârii de Guvern, în calitate de consilier de stat al Republicii Moldova de clasa întâi, rangul întâi (1998).

Din 2023 activează ca muzeograf la Muzeul Istoriei Învățământului din Republica Moldova. În această calitate, promovează personalitățile din învățământ, publicând un șir de materiale despre: B. Dânga, N. Stratulat, M. Coșcodan, Vl. Guțu ș.a.

Este Eminent al învățământului din RSS Moldovenească (1974) și Eminent al învățământului din URSS (1978). Cavaler al Ordinului „Drapelul Roșu de Muncă" (1986) și al Ordinului „Gloria Muncii" (2013).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 356-359.

Bibliografie selectivă:

Bazele științifice ale dezvoltării învățămîntului în Republica Moldova / Nicolae Bucun, Simion Musteață, Vladimir Guțu, Gheorghe Rudic. – Chișinău : Prometeu, 1997. – 400 p. – ISBN 5-7790-0361-0.

Stoica, Adrian. Evaluarea rezultatelor școlare : Ghid metodic / Adrian Stoica, Simion Musteață. – Ed. a 2-a, adăugită și revăzută. – Chișinău : Lumina, 2001. – 124 p. – ISBN 9975-65-100-3.

***

Musteață, Simion. Boris Dânga – 100 de ani de la naștere / Simion Musteață // Făclia. – 2024. – 17 mai. – P. 3. – ISSN 1857-3010.

Musteață, Simion. Din activitatea dlui Mihai Coșcodan : [contemplări accentuate] / Simion Musteață // Mihai Coșcodan : In memoriam / coordonator: Vitalie Sochircă. – Chișinău : Pontos, 2020. – P. 107-111. – ISBN 978-9975-72-518-7.

Musteață, Simion. Managementul asigurării calității instituționale în acțiune / Simion Musteață // Conferința științifico-practică internațională „Dezvoltarea inovativă, colaborativă, incluzivă a cooperativelor: teorie, practică, perspective", 13-14 septembrie 2018, Chișinău. Vol. 2 / colegiul de redacție: Iulita Bîrcă [et al.] ; comitetul științific, comitetul organizatoric: Larisa Șavga (copreședinte) [et al.]. – Chișinău : INCE, 2018. – P. 207-211. – ISBN 978-9975-3272-7-5.

Musteață, Simion. Manager superior prietenos, onest, caracter pronunțat, om al echipei : [profesorul și ex-directorul Liceului Teoretic „Ștefan cel Mare" din Chișinău – Nicolae Stratulat] / Simion Musteață // O viață dedicată educației : Amintiri și Sugestii / Nicolae Stratulat. – Chișinău : Bestseller, 2021. – P. 286-288. – ISBN 978-9975-3196-7-6.

Musteață, Simion. Merituos pedagog, manager școlar iscusit și Om cu simțire deosebită : [Boris Dânga] / Simion Musteață // Univers Pedagogic Pro. – 2024. – 30 mai. – P. 7.

Musteață, Simion. Personalitatea Numărul Unu în sistemul cooperației de consum : Tudor Maleca – octogenar : [rector de onoare al UCCM] / Simion Musteață, Teodosie Pitușcan, Elena Balinschi // Făclia. – 2020. – 4 sept. – P. 3. – ISSN 1857-3010.

****Musteață, Simion**. Promoter of modern pedagogy : [dr. hab. Vladimir Guțu] / Simion Musteață // Laudatio to the university professor dr. hab. Vladimir Guțu, on the occasion of his 70th anniversary / editori: Valentin Cosmin Blândul, Mariana Marinescu. – Bârlad : Universul academic, 2023. – P. 72-74. – ISBN 978-630-6590-07-0.

Musteață, Simion. UCCM – treizeci de ani consacrați societății : [Universitatea Cooperatist-Comercială din Moldova] / Simion Musteață, Feodosie Pitușcan // Făclia. – 2023. – 16 iun. – P. 4-5. – ISSN 1857-3010.

***

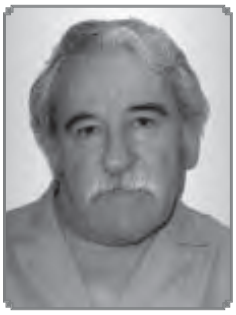
Ciubucciu, Vlad. Simion Musteață : Fișier biografic / Vlad Ciubucciu // Pedagogi români notorii (din Basarabia). Vol. 3 / coordonator: Virgil Mândâcanu, Valeriu Volcov. – Chișinău : Pontos, 2016. – P. 215. – ISBN 978-9975-115-08-7. – ISBN 978-9975-51-781-2.

Cojocaru, Vasile. Exemplu al profesiunii didactice și manageriale : [Simion Musteață – om excelent] / Vasile Cojocaru, Liliana Dandara, Elena Barbos-Balinschi // Acasă. – 2021. – 29 ian. – P. 3.

Cojocaru, Vasile. Exemplu de referință pentru orice profesor și manager : [Simion Musteață] / Vasile Cojocaru, Liliana Dandara, Raisa Șveț // Făclia. – 2020. – 18 dec. – P. 1, 2. – ISSN 1857-3010.

Țopa, Tudor. Peciște, r-nul Rezina : [conține informație despre Simion Gh. Musteață, descendent din Peciște] / Tudor Țopa // Localitățile Republicii Moldova : Intinerar documentar-publicistic ilustrat. Vol. 10. – Chișinău : Fundația „Draghiștea", 2012. – P. 221-233. – ISBN 978-9975-9700-3-7. – ISBN 978-9975-4210-4-1.

Elena Barbos-Balinschi

Sergiu NUCĂ
1935-2016

Publicist, traducător și eseist.

S-a născut la 8 decembrie 1935, la Bădragii Noi, rn. Edineț (s. Băscăuceni, pl. Briceni, jud. Hotin). A decedat la 30 aprilie 2016, la Chișinău.

A urmat școala primară din satul natal, cu întreruperi în anii de război și foamete (1942-1949). În 1949-1952 urmează studiile la școala secundară la Bădragii Vechi, ulterior la Școala medie din Burlănești, Edineț (1952-1955).

Între anii 1955 și 1960 și-a continuat studiile la Facultatea de Limbi Romano-Germanice a Universității de Stat din Cernăuți. Susține licența în filologie în 1960, cu teza „Concepții lingvistice ale lui Mihai Eminescu".

Din anii studenției s-a încadrat în activitatea cenaclului literar de pe lângă ziarul „Bucovina sovietică" din Cernăuți. A început colaborarea la publicațiile „Radianskii student", „Bucovina sovietică", „Moldova socialistă", „Cultura Moldovei". A debutat în publicistică în 1958, cu articolul „Mihai Eminescu la Cernăuți", semnat cu pseudonimul S. Mugur.

A fost profesor de limbile română și franceză la Școala tinerilor muncitori din Basarabeasca (1960-1961), apoi la Școala medie din Trinca, Edineț (1961-1962), ulterior, director de studii la școala din s. Gălești, Strășeni (1962-1965), concomitent exercitând și funcția de inspector-metodist al raionului.

Din 1965 se dedică jurnalismului, fiind angajat al revistei „Cultura" (1965-1971); șef al redacției „Literatura artistică originală" la Editura „Cartea moldovenească" (1971-1974); șef al Secției școli și cultură (1974-1977). Ca publicist, a reflectat probleme din domeniul învățământului, culturii și artei, susținând rubricile tematice : „Note de la lecții", „Fruntașii școlii", „Viața satului", „Limba plaiului natal", „Cartea", „Bogăția artei noastre populare" ș.a. Din 1977 a activat la publicația „Literatura și arta", fiind preocupat de publicistica social-culturală, eseistică; a exercitat un timp funcția de secretar de redacție (1977-1978), apoi pe cea de șef al Secției publicistică (1978-1983, 1997-2004).

În anii 1983-1984 a fost redactor științific de manuale școlare la Editura „Lumi-

na"; redactor-șef la revista care apărea în patru limbi „Faites connaissance de la Moldavie sovietique", organul Societății Moldovenești de Prietenie și Relații Culturale cu Țările Străine (1984-1985). A fost corespondent la ziarul „Învățământul public", redactor științific la revista „Pedagogul sovietic" (1985-1987), referent la Comitetul pentru apărarea păcii (1986). Din 1987 a fost angajat în calitate de redactor științific superior, apoi ca șef al redacției „Literatura artistică și folclor" la Editura „Enciclopedia moldovenească" (1987-1992), inspector superior la Departamentul de Stat al Limbilor (1992-1993).

A fost autorul unor articole ce vizau probleme de limbă, literatură, viață socială; a scris cronici, interviuri, reportaje, schițe ș.a., pe care le-a publicat în: „Terra Moldaviae", „Făclia", „Mesagerul", „Capitala", „Glasul Națiunii", „Moldova", „Viața Basarabiei", „Limba Română", „Săptămâna" ș.a. A susținut rubrici permanente la publicațiile: „Cultura" (Bogăția artei noastre populare, 1974-1976), „Făclia" (Panteonul Basarabiei, 1991-2004), „Moldova" (Compatrioții noștri, 2004) ș.a. A prezentat la Radio Moldova un ciclu de schițe biografice la rubrica „Panteonul Basarabiei" (1992-1993), iar în 2004 a pregătit ciclul „De neamul moldovenilor".

A publicat volumele de schițe: „Inima gliei" (1976), „Drumuri" (1978), „Cu același crez..." (1981) ș.a. A mai semnat volumele: „Cinstind pe Eminescu" (2005), „Drumul Unirii" (2008).

A contribuit la apariția unor volume de proză și poezie semnate de A. Busuioc, I. Vatamanu, P. Cărare, D. Matcovschi, S. Saka, Gh. Vodă, A. Marinat, M. Garaz, I. Ciobanu ș.a.

Este cunoscut și ca traducător al unor autori din Rusia, Cehia, Iugoslavia, printre care D. Hrobac cu lucrarea „Întoarcerea lui Dragon" (1974).

Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (1968), al Uniunii Scriitorilor din Moldova (2003).

Pentru activitatea sa a fost distins cu: Diploma de onoare a Ministerului Culturi (1977), Diploma de excelență a Uniunii Jurnaliștilor din Moldova (2002).

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". – Chișinău, 2004. – P. 347-348; „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 238-240.

Bibliografie selectivă:

*__Antonov, Serghei__. Povestiri / Serghei Antonov ; traducător: Sergiu Nucă. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1976. – 320 p.

Camilar, **Eusebiu**. Stejarul din Borzești / Eusebiu Camilar ; responsabil de ediție: Sergiu Nucă. – Chișinău : Oasis, 1994. – 15 p.

*__Hrobac, D__. Întoarcerea lui Dragon / D. Hrobac ; traducere: Sergiu Nucă. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1974. – 150 p.

Nucă, **Sergiu**. Cinstind pe Eminescu / Sergiu Nucă. – Chișinău : Prut Internațional, 2005. – 76 p.

Nucă, **Sergiu**. Drumul unirii / Sergiu Nucă. – [Chișinău : S. n.], 2008. – 148 p.

*__Nucă__, **Sergiu**. Drumuri / Sergiu Nucă. – Chișinău : Cartea Moldovenească, 1978. – 80 p.

***

Nucă, **Sergiu**. Cuza Vodă : Anii domniei 1859-1866 / Sergiu Nucă // Moldova. – 2005. – Nr 12. – P. 18-19.

Nucă, **Sergiu**. Închinare Domnului Țării : [despre Ștefan cel Mare și Sfânt] / Sergiu Nucă, 2004 // Capitala. – 2004. – 17 mar. – P. 8 ; 20 mar. – P. 8 ; 24 mar. – P. 8 ; 31 mar. – P. 8 ; 7 apr. – P. 8.

Nucă, **Sergiu**. La margine de țară : Cuvânt înainte / Sergiu Nucă // Osândiți la nemurire : Mișcarea de rezistență „Majadahonda" din Orhei 1940-1941 / Petru Bunacalea, Andrei Calcea. – Chișinău : Concernul „Presa", 1999. – P. 5-7. – ISBN 9975-9554-0-1.

Nucă, **Sergiu**. Poetul dulcei Bucovine : 85 de ani de la nașterea lui Vasile Levițchi / Sergiu Nucă // Literatura și arta. – 2006. – 29 noiem. – P. 4.

Nucă, **Sergiu**. Răgățanu : Povestire documentară / Sergiu Nucă // Literatura și arta. – 2008. – 11 sept. – P. 4.

Nucă, **Sergiu**. Scutul creștinătății : Istoria monumentului închinat lui Ștefan cel Mare din Chișinău // Glasul națiunii. – 2002. – 15 aug. – P. 5. – ISSN 1221-082X.

Nucă, **Sergiu**. Un nou Muzeu – Muzeul Memoriei Neamului / Sergiu Nucă // Literatura și Arta. – 2002. – 2 mai. – P. 2.

Nucă, **Sergiu**. Vasile Lupu / Sergiu Nucă // Moldova : [arheologie lingvistică]. – 2005. – Nr 5/6. – P. 20-23.

***

Nazar, **Valeriu**. Nucă Sergiu / Valeriu Nazar // Dicționarul scriitorilor români din Basarabia : 1812-2010. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – P. 392-393. – ISBN 978-9975-69-563-3.

Maria S. Ciobanu

Daniel CIUGUREANU
1885-1950

Medic chirurg, doctor în științe medicale, politician român din Basarabia, deputat în Sfatul Țării de la Chișinău, prim-ministru al Republicii Democratice Moldovenești, ministru pentru Basarabia în patru guverne ale României, deputat și senator la București, vicepreședinte al Camerei Deputaților, vicepreședinte și președinte al Senatului în Regatul România Mare, deținător al Ordinului „Coroana României" în gradul de Mare Cruce.

A fost unul dintre fondatorii și fruntașii Partidului Național Moldovenesc; personalitate de seamă a vieții politice românești din prima jumătate a secolului trecut; a contribuit esențial la Unirea Basarabiei cu România.

S-a născut la 9 decembrie 1885, în familia preotului Alexandru Ciugureanu și a profesoarei Ecaterina Ciugureanu, în s. Șirăuți, jud. Hotin (astăzi, s. Șirăuți, rn. Briceni). S-a stins din viață la 6 mai 1950, în circumstanțe suspecte, în drum spre penitenciarul din Sighetul Marmației.

Descendent al unei familii de medici, militari, juriști, scriitori, profesori, ingineri și preoți. După studii la școala primară din satul natal, urmează Liceul din Bălți și Seminarul Teologic din Chișinău. Din 1905 studiază la Facultatea de Medicină a Universității „Sfântul Vladimir" (astăzi, Universitatea Națională „T. Șevcenko") din Kiev. A susținut cu brio examenele de finalizare a studiilor și a obținut (în 1912) calificarea de medic, iar un an mai târziu pe cea de chirurg urolog. Tot la Kiev a susținut și teza de doctorat.

A început activitatea profesională la spitalul din s. Vorniceni, rn. Strășeni, în 1913, apoi la spitalul din Hâncești, în 1914. A fost medic militar în gradul de căpitan, medic primar al Serviciului de Urologie la Spitalul „Regina Maria" din Chișinău (1927), medic primar al Serviciului de Urologie la Spitalul „Dr. I. Cantacuzino" din București (1938) și medic primar al Serviciului de Urologie la Spitalul „I.O.V." din București (1944), inspector general sanitar tehnic în chirurgie și urologie la Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale din România.

În anii de studenție, împreună cu A. Mateevici, S. Murafa, Șt. Ciobanu, Șt. Berechet, D. Bogos ș.a., a înființat (1908) Cercul „Deșteptarea", fiind președintele acestuia. Cercul urmărea scopul eliberării Basarabiei de sub stăpânirea imperiului țarist și Unirea cu România. Activitatea cercului a fost suspendată în 1912, iar Daniel Ciugureanu este arestat de autoritățile țariste. După evadare, a revenit în Basarabia și s-a aflat printre colaboratorii revistei și ziarului „Cuvânt moldovenesc" (1913-1919), alături de N. Alexandri, P. Halippa, S. Murafa, A. Mateevici, O. Ghibu, Gh. Stârcea, I. Pelivan, T. Inculeț ș.a. Proprietarul ziarului era filantropul V. Stroescu, viitorul membru de onoare al Academiei Române. Revista „Cuvânt moldovenesc" a devenit ulterior oficiosul Partidului Național Moldovenesc (constituit în aprilie 1917), condus de P. Halippa.

A contribuit (în 1922) cu articole la revista „Cugetul românesc" din București, alături de T. Arghezi, L. Blaga, I. I. C. Brătianu, V. Brătianu, I. Minulescu ș.a. Între anii 1924 și 1932 a fost proprietarul și directorul ziarului „Cuvântul Basarabiei" din Chișinău. În reviste pentru probleme sociale și economice, inclusiv în „Societatea de mâine" (1925-1930), a publicat articole împreună cu N. Iorga, N. Titulescu, V. Goldiș, S. Mehedinți, D. Gusti, O. Ghibu ș.a.

În 1917 la întrunirea populară din Hâncești-Lăpușna a propus ca pământul Basarabiei sa fie dat la țărani fără plată, să nu se mai permită popularea Basarabiei cu coloniști străini, școala să fie adevăratul izvor de lumină și știință, biserica să fie independentă și cu preoți moldoveni, iar serviciul divin să se facă în română.

În aprilie 1917, după revoluția din Imperiul Rus, împreună cu un grup de intelectuali, a constituit Partidul Național Moldovenesc. A fost membru al Biroului de organizare a Congresului Soldaților Moldoveni (20 octombrie/2 noiembrie–27 octombrie/7 noiembrie 1917),

la care au participat mai mult de 800 de delegați, reprezentând circa 300 de mii de soldați aflați pe toate fronturile și în toate armatele rusești. Congresul a proclamat autonomia teritorială și politică a Basarabiei și crearea Sfatului Țării. La 24 ianuarie/6 februarie 1918, Sfatul Țării a proclamat independența Republicii Democratice Moldovenești, Daniel Ciugureanu având calitatea de prim-ministru, și a emis actul diplomatic de recunoaștere a independenței Republicii Democratice Moldovenești următoarelor state: Anglia, Franța, Germania, Grecia, Italia, Statele Unite ale Americii, Turcia etc.

Împreună cu P. Halippa, Șt. Ciobanu și I. Pelivan, a făcut parte din delegația care a dus la Iași Actul Unirii Basarabiei cu România, înmânat Regelui Ferdinand I al României. După ratificarea Unirii de regele Ferdinand (aprilie 1918), a apărut decretul prin care în guvernul României intrau ca reprezentanți ai Basarabiei cu rang de miniștri secretari de stat fără portofoliu I. Inculeț și Daniel Ciugureanu.

După ce s-a încheiat Primul Război Mondial (1918), a reprezentat interesele basarabenilor în guvernele României. A fost ales deputat și senator în Parlamentul României: deputat de Chișinău (1919), deputat de Cetatea Albă (1922), deputat de Lăpușna (1926), deputat de Hotin (1933), senator de Tighina (1934-1935). A fost vicepreședinte al Camerei Deputaților (1922-1926) și vicepreședinte și președintele ad-interim al Senatului României (1936-1937). A devenit membru al Partidului Național Țărănesc.

Împreună cu ministrul de externe al Basarabiei I. Pelivan, în calitate de reprezentant al Basarabiei, a participat la Conferința de Pace de la Paris (1919) și la Tratatul de la Paris (1920), prin care Franța și Anglia recunoșteau unirea Basarabiei cu România. În aceeași perioadă a participat la Londra și la Paris la mai multe congrese, unde a explicat europenilor ideea de unitate națională a românilor. S-a întâlnit cu politicieni marcanți ai timpului, printre care W. Churchill, lideri politici francezi și americani.

În 1932 s-a stabilit cu domiciliul la București. După 1940, când Basarabia și Bucovina de Nord au fost cedate, peste 120 de mii de basarabeni și bucovineni s-au refugiat în România. I. Inculeț, Daniel Ciugureanu și alți basarabeni de frunte au înființat „Cercul Basarabenilor" care avea ca scop ajutorul material al refugiaților și plasarea lor în câmpul muncii.

În perioada celui de-Al Doilea Război Mondial a fost recrutat ca medic de război la Spitalul „Cantacuzino". În Armata Română a primit gradul de căpitan (1942) și de colonel (1945).

Pentru merite deosebite în lupta pentru emanciparea moldovenilor/românilor din Basarabia, susținerea activă a Unirii Basarabiei cu România, a fost decorat cu Ordinul „Coroana României" în gradul de Mare Cruce (1918), cu Ordinul „Steaua României" în gradul de Mare Ofițer (1922), cu „Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918" fără barete (1924), cu Ordinul „Ferdinand I" în gradul de Mare Ofițer (1931), cu Medalia „Ferdinand I" (1932), cu Ordinul Național „Serviciul Credincios" în gradul de Mare Ofițer (1933), cu Semnul onorific „Vulturul României" în gradul de Comandor, de clasa II-a (1935).

Odată cu instaurarea regimului comunist în România, Daniel Ciugureanu, personalitate marcantă a vieții politice românești, a fost arestat la 5/6 mai 1950, în cadrul așa-numitei „nopți a demnitarilor".

Gheorghe Ciugureanu, fiul politicianului, a ridicat (în 1993) în memoria tatălui o Troiță la Sighet, iar la Mănăstirea Cernica din București un Cenotaf (mormânt fără oseminte), aflat între mormintele lui I. Pelivan și P. Halippa.

În s. Măgurele, rn. Ungheni, a fost înălțat bustul lui Daniel Ciugureanu (2017), iar mun. Strășeni i-a oferit titlul de Cetățean de onoare (2018).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 240-241.

Bibliografie selectivă:

Roșca, **Nuțu**. Basarabia și ministrul întregitor Daniel Ciugureanu. – Chișinău : Prut Internațional, 2010. – 272 p. – ISBN 978-9975-69-574-9.

Tarlapan, **Efim**. Daniel Ciugureanu, un prim-ministru al neamului nostru și al neamurilor mele / Efim Tarlapan. – Chișinău : Labirint, 2010. – 40 p. – ISBN 978-9975-948-22-7.

***

Baciu, **Gheorghe**. Ciugureanu Daniel (09.XII.1885 – 19.V.1950) / Gheorghe Baciu //

Personalități de viță moldavă : 125 destine / Gheorghe Baciu. – Chișinău : [S. n.], 2017. – P. 145-149. – ISBN 978-9975-129-29-9.

Baciu, **Gheorghe**. Daniel Ciugureanu – ucis de noul regim (09.12.1885 – 19.05.1950) / Gheorghe Baciu // Istorii de suferințe și victimizări omenești. – Chișinău : [S. n.], 2015. – P. 93-97. – ISBN 978-9975-129-11-4.

Ciugureanu, **Vitalie**. Martir al neamului român, dr. Daniel Ciugureanu : [interviu cu Vitalie Ciugureanu] // Radio Studentus. md : [site]. – URL: https://studentus.md/social/martir-al-neamului-roman-dr-daniel-ciugureanu/ (accesat : 17.08.2024).

Medicul și politicianul Daniel Ciugureanu, unul din principalii ctitori ai Unirii Basarabiei cu România: „Când spui Basarabia îți aduci aminte de Ciugureanu și când spui Ciugureanu, îți aduci aminte de Basarabia" // Ziarul Național : [site]. – 2024. – 27 mar. – URL: https://www.ziarulnational.md/medicul-si-politicianul-daniel-ciugureanu-unul-din-principalii-ctitori-ai-unirii-basarabiei-cu-romania/ (accesat : 17.08.2024).

Pendus, **Cristofor**. Daniel Ciugureanu – erou și martir basarabean / Cristofor Pendus // Patrimoniul istoric (Ungheni). – 2018. – Nr 8. – P. 93-96. – ISSN 2345-1637.

Popa, Ilie. Făuritori ai Marii Uniri, martiri în închisorile comuniste (VII) : [Daniel Ciugureanu] / Ilie Popa // Curtea de la Argeș. – 2019. – Nr 10. – P. 9-10. – ISSN 2068-9489.

Popescu, **Andrei**. Doctorul Daniel Ciugureanu / Andrei Popescu // Elita Basarabiei la 1917-1918 : Zece personalități care au făcut unirea. – București : Minerva, 2018. – P. 194-204. – ISBN 978-973-21-1055-3.

Povestca, **Anatolie**. Daniel Ciugureanu (1885-1950), personalitate marcantă a neamului românesc / Anatolie Povestca // Tyragetia. – 2018. – Nr 2 (27). – P. 321-332. – ISSN 1857-0240 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/31_Povestca-compressed.pdf.

Sinițchi, **Georgeta**. Medici – personalități complexe, participante ale Marii Uniri: dr. Elena Alistar, dr. Daniel Ciugureanu / Georgeta Sinițchi // Revista Medicală Română. – 2018. – Nr 2. – P. 144-147 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://rmj.com.ro/articles/2018.2/RMJ_2018_2_Art-14.pdf.

Slavic, **Cristina**. Martirii Basarabiei – Daniel Ciugureanu și Ion Pelivan / Cristina Slavic // Scriptum (Suceava). – 2018. – Nr 1/2. – P. 1-5. – ISSN 1224-0435.

Tașcă, **Mihai**. Daniel Ciugureanu – prim-ministru al independenței și al Unirii Basarabiei cu România / Mihai Tașcă // Revista Română. – 2018. – Nr 1/2. – P. 16-26.

Țîcu, Octavian. Basarabia în dezbaterile Parlamentului României 1918 (VI) : Cuvântarea lui Daniel Ciugureanu (13 august 1918) / Octavian Țîcu // Radio Europa Liberă Moldova : [site]. – 2018. – 12 oct. – URL: https://moldova.europalibera.org/a/basarabia-%C3%AEn-dezbaterile-parlamentului-rom%C3%A2niei-1918-vi-cuv%C3%A2ntarea-lui-daniel-ciugureanu-13-august-1918/29539825.html (accesat : 18.08.2024).

Elena Harconița

Mariana ȘLAPAC
1955

Arhitect și istoric al artei, doctor habilitat în studiul artelor, cercetător științific principal, conferențiar cercetător, membru corespondent al Academiei de Științe a Moldovei, deținătoare a Ordinului „Bogdan Întemeietorul" și a Crucii „Meritul Heraldic".

S-a născut la 10 decembrie 1955, în or. Tiraspol, într-o familie de universitari.

A absolvit școala medie nr. 1 din or. Chișinău cu medalie de aur (1972) și a studiat (1972-1977) la Facultatea de Arhitectură și Urbanism a Institutului Politehnic din Chișinău (astăzi, Universitatea Tehnică a Moldovei). Urmează doctorantura la Institutul de Arhitectura „I. Mincu" din București, specialitatea arhitectură și restaurări (1993-1996). În anii 1996-1997 face doctorantura la Institutul Studiul Artelor al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), specialitatea arta plastică, arta decorativă și aplicată și arhitectură, și obține titlul științific de doctor în studiul artelor (1998). În 2004 susține teza de doctor habilitat în studiul artelor, iar în 2005 obține titlul de conferențiar cercetător.

Începe activitatea profesională în calitate de arhitect la

Institutul „Moldghiprostroi" (Institutul de Stat de Proiectări în Domeniul Construcţiilor, 1977-1992). Participă la elaborarea planurilor generale şi de detaliu ale unor oraşe din Moldova şi din Ucraina: Chişinău, Tiraspol, Rezina, Dubăsari, Kotovsk (Hânceşti), Vulcăneşti, Cantemir, Orhei, Sergheevka ş.a. Este cercetător ştiinţific (1992-1996), cercetător ştiinţific superior (1996-2000), cercetător ştiinţific coordonator (2000-2006). Între anii 2006 şi 2012 este vicepreşedinte al AŞM. Din 2012 activează în calitate de cercetător ştiinţific principal la Institutul Patrimoniului Cultural al AŞM.

A realizat mai multe însemne heraldice, faleristice şi uniformistice utilizate în Republica Moldova şi România. A participat la elaborarea monumentelor de for public: Monumentul poetului Mihai Eminescu la Rezina şi Monumentul Cărţii la Chişinău. A efectuat o serie de lucrări din domeniul designului artistic, urbanisticii şi arhitecturii interioarelor. A reconstituit grafic numeroase monumente de arhitectură, planuri, sigilii, steme ş.a.

A elaborat şi a ţinut cursurile universitare: „Istoria arhitecturii în România" (Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „I. Mincu" din Bucureşti), „Istoria urbanismului în România" (Universitatea Politehnică din Timişoara), „Istoria arhitecturii în Ucraina" (Academia de Arhitectură şi Construcţii din Odesa), „Istoria arhitecturii şi urbanismului în Republica Moldova" (Universitatea Tehnică a Moldovei).

Aria intereselor ştiinţifice ale Marianei Şlapac cuprinde arhitectura şi arta medievală, modernă şi contemporană; urbanismul antic, medieval, modern şi contemporan; heraldica; epigrafia; numismatica ş.a. Rezultatele studiilor sale sunt aplicate în cadrul cercetărilor istorice, dar şi în scopuri turistice, expoziţionale, muzeografice, în procesul de restaurare şi conservare a monumentelor Moldovei istorice ş.a.

S-a remarcat ca specialist în domeniul castelologiei româneşti şi ca fondatoare a unei noi direcţii de cercetare – castelologia comparată.

Este autoare a peste 120 de lucrări din domeniul artelor plastice, decorative şi aplicate, arhitecturii, urbanisticii, arhitecturii, peisagisticii şi monumentelor de for public, inclusiv a 10 monografii de autor, patru monografii colective, o enciclopedie de autor, o enciclopedie colectivă. Mai bine de 110 din publicaţiile sale ştiinţifice şi de popularizare a ştiinţei au apărut în ediţii din Republica Moldova, România, Ucraina, Rusia, Letonia, Belarus, Germania, Marea Britanie ş.a.. Este responsabilă de colecţia „Academica" a AŞM. În anul 2011 monografia „Arta urbanismului" s-a aflat în Top patru cele mai solicitate cărţi la Biblioteca Naţională a Republicii Moldova.

În interesele sale de creaţie se înscriu: pictura heraldică şi de reconstituire a vechilor monumente, planuri, hărţi, sigilii, steme ş.a.; faleristica; uniformistica; designul artistic; urbanistica; arhitectura volumetrică, arhitectura interioarelor şi formele arhitecturale mici; peisagistica; monumentele de for public ş.a.

Printre lucrările Marianei Şlapac din domeniul heraldicii, vexilologiei şi faleristicii se numără imaginea grafică a unor însemne naţionale: Ordinul „Bogdan Întemeietorul", Medalia jubiliară „Crucea comemorativă. Al Doilea Război Mondial", Medalia „Crucea comemorativă. Participant la acţiunile de luptă pentru apărarea integrităţii şi independenţei Republicii Moldova (1991-1992)"; însemne teritoriale: stemele şi drapelele raioanelor Leova, Rezina, Anenii Noi, Sângerei, Soroca, Ştefan Vodă, Ungheni, ale oraşelor Chişinău, Hânceşti, Floreşti, Edineţ, Ocniţa, Briceni, ale satelor Lăpuşna, Lunga, Şaptebani ş.a.; însemne corporative: stema Episcopiei Romano-Catolice de Chişinău, stema, emblema şi drapelul AŞM, stema, drapelul, diverse însemne uniformistice şi faleristice ale Serviciului Protecţiei Civile şi Situaţilor Excepţionale al Ministerului Afacerilor Interne şi ale Departamentului Instituţiilor Penitenciare al Ministerului Justiţiei, Medalia comemorativă „60 de ani ai AŞM", Medalia „N. Milescu Spătaru" a AŞM, Medalia „20 de ani ai Serviciului Grăniceri", Medalia „Consolidarea frăţiei de arme" a Armatei Naţionale ş.a.; însemne particulare: stemele familiilor Chilat, Galaicu, Răileanu, Andrieş-Tabac ş.a., care au fost realizate de sine stătător sau în colaborare. În anul 2022, prin decretul preşedintelui Republicii Moldova, au fost aprobate stema

și drapelul s. Cojușna; stema și drapelul or. Vatra; stema și drapelul or. Dondușeni.

Este autoarea unor imagini grafice pentru armorialul teritorial al României: stema mun. Câmpulung Moldovenesc, stema or. Târgu Ocna și ale comunelor Aroneanu și Țuțora, proiectul său pentru stema or. Piatra-Neamț a stat la baza actualului blazon.

A realizat și proiecte heraldice pentru Rusia: emblema Micului Dejun cu Rugăciune, stema și drapelul Palatei Obștești de pe lângă ombudsmanul or. Moscova ș.a.

Participă la realizarea proiectelor internaționale de cercetare arheologică a Cetății Albe, de restaurare a cetăților Moldovei istorice. A obținut trei granturi HESP (Programul de sprijin în educație Heidenhain) susținute de Fundația Soros Moldova (1998, 2003, 2005); grantul RSS - Praga (Cehia, 2001). Este implicată în mai multe proiecte științifice naționale: „Dimensiunea identitară a artelor din Republica Moldova ca factor activ al dezvoltării durabile a societății în contextul dialogului intercultural European"; „Peisajul arhitectural al orașelor Chișinău, Bălți și Cahul" (2021-2022); proiectul Asociației Obștești „Salvați Chișinăul" „Patrimoniul cultural construit interbelic din Chișinău. Cercetare și valorificare", din cadrul programului de proiecte culturale (2023).

Mariana Șlapac a prezentat comunicări la numeroase forumuri științifice și culturale din Republica Moldova, România, Ucraina, Rusia, Lituania, Letonia, Turcia, Belgia, Norvegia, Franța, Polonia, Kazahstan, Azerbaidjan ș.a.

Este redactor-șef al publicației seriale „Revista Arta. Arte vizuale. Arte plastice. Arhitectură"; membră a colegiului de redacție al revistelor: „Historia Urbana" (București-Sibiu); „Вестник Одесской государственной академии строительства и архитектуры" (Odesa); „Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв" (Harkov); „Архитектура и строительство России" (Moscova); „ Ценности и смыслы" (Moscova); „Архитектура: наука, теория и практика" (Bișkek).

Face parte din mai multe comisii, comitete și consilii științifice naționale și internaționale; este președintele Comisiei Naționale de Heraldică de pe lângă Președintele Republicii Moldova; președintele Consiliului Național al Monumentelor Istorice de pe lângă Ministerul Culturii; membră a comitetelor de organizare a mai multor conferințe și simpozioane naționale și internaționale; membră a Comitetului de pilotaj al proiectului internațional Centrul Național Francez de Cercetări Științifice (CNRS) ș.a.

Este membră a Asociației Arhitecților din Moldova, a Uniunii Arhitecților din Moldova, a Societății de Heraldică, Genealogie și Arhivistică „P. Gore" din Moldova, a Organizației „Carta internațională a turismului cultural" (ICOMOS) Moldova, a Comisiei de Istoria Orașelor din România, a Societății Numismaților din România, a Organizației paneuropene de protecție a patrimoniului „Europa Nostra", a Organizației europene pentru fortificații ICOFORT pe lângă UNESCO ș.a.

În anul 2012 este aleasă membru corespondent al AȘM, specialitatea arte vizuale.

Pentru activitate proeminentă, Mariana Șlapac a fost apreciată cu numeroase distincții din Republica Moldova, România, Ucraina, Turcia și Azerbaidjan: Premiul „Z. Diaconescu" al Societății de Heraldică, Genealogie și Arhivistică „P. Gore" din Moldova (2004); Diploma Consiliului Europei pentru volumul „Cetăți medievale din Moldova", inclusă pe lista celor mai solicitate 10 cărți la Biblioteca Națională a Republicii Moldovei (2005); Medalia jubiliară „60 de ani ai AȘM" (2006); Medalia „În slujba Patriei" de gradul III pentru investigații în domeniul arhitecturii militare (2006); Medalia jubiliară „60 de ani ai USM" (2006); Diploma Asociației Ucraina-Turcia (2007); Diploma KIBATEK, Turcia (2007); două premii „Ethosul românesc" acordate de Radio Iași la Salonul Internațional de Carte de la Iași pentru enciclopedia „Cetăți din Țara Moldovei" (2008) și Diploma Ministerului Culturii la Târgul Național de Carte pentru aceeași lucrare (2008); Premiul „Savantul anului 2008" în domeniul științelor umaniste (2008); Diploma de recunoștință a AȘM (2010); Diploma Ministerului Culturi (2013); Premiul „M. Kogălniceanu" al Academiei Române (2018); Medalia „Pentru cooperare" a Departamentului de Carabinieri a Ministerului Afacerilor Interne, Ordinul „Bogdan Înte-

meietorul" și Crucea „Meritul Heraldic" (2020).

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 381-382.

Bibliografie selectivă:

Academicianul Dumitru Matcovschi [**la 70 de ani de la naștere**] : Biobibliografie / responsabil de ediție: Mariana Șlapac. – Chișinău : Știința, 2009. – 218 p. – ISBN 978-9975-67-642-7.

Chișinău (1436-1996) : Fotoalbum / M. Șlapac, A. Boldureanu, E. Nicolae [et al.]. – Chișinău : Ruxanda ; Valmas-Terra, 1996. – 32 p. – ISBN 9975-9502-0-5.

Eugen Doga : Compozitor, academician / responsabil de ediție: Mariana Șlapac. – Chișinău : Știința, 2007. – 416 p. – ISBN 978-9975-67-572-7.

Republica Moldova : Ediție consacrată împlinirii a 650 de ani de la întemeierea statului moldovenesc : [Enciclopedie] / editori: Mariana Șlapac, Ion Jarcuțchi, Mircea Bologa [et al.]. – Chișinău : Enciclopedia Moldovei, 2009. – 736 p. – ISBN 978-9975-9520-0-2.

Șlapac, **Mariana**. Arta urbanismului în Republica Moldova : Privire de ansamblu / Mariana Șlapac. – Chișinău : [S. n.], 2008. – 272 p. – ISBN 978-9975-62-239-4.

Șlapac, **Mariana**. Castelologia comparată : Arhitectura de apărare a Țării Moldovei între Occident și Orient / Mariana Șlapac. – Chișinău : Arc, 2020. – 115 p. – ISBN 978-9975-0-0388-9.

Șlapac, **Mariana**. Cetatea Albă : Studiu de arhitectură militară medievală / Mariana Șlapac. – Chișinău : ARC, 1998. – 210 p. – ISBN 9975-61-069-2.

Șlapac, **Mariana**. Cetăți din Țara Moldovei : Mică enciclopedie ilustrată / Mariana Șlapac. – Chișinău : ARC, 2008. – 56 p. – ISSN 978-9975-61-496-2.

Șlapac, **Mariana**. Cetăți medievale din Moldova : (mijlocul sec. al XIV-ea – mijlocul sec. al XVI-lea) / Mariana Șlapac. – Chișinău : ARC, 2004. – 372 p. – ISBN 9975-61-320-9.

Șlapac, **Mariana**. Cetățile Bastionare din Moldova : (sfârșitul secolului al XVII-lea – mijlocul secolului XIX-lea) / Mariana Șlapac. – Chișinău : Arc, 2016. – 368 p. – ISBN 978-9975-137-26-3.

***

Grati, **Aliona**. Alexandru Bernardazzi: contribuții la estetica orașului Chișinău / Aliona Grati, Mariana Șlapac, Alla Ceastina // Chișinău : Cultura promovării imaginii orașului. – Chișinău : Știința, 2023. – P. 485-500. – ISBN 978-9975-85-411-5 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/213061.

Șlapac, M. Elementele componente ale cetății de zid a Chiliei / M. Șlapac // Arta. – 2022. – Vol. 31, nr. 1. – P. 5-14. – ISSN 2345-1181 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://artjournal.ich.md/wpcontent/uploads/2022/09/1.Slapac.arta_.2022.pdf.

Șlapac, M. Reprezentări ale elefanților în cetățile Moldovei / M. Șlapac // Heraldica Moldaviae, IV. – Chișinău, 2022. – P. 5-16. – ISBN 978-9975-87-449-6.

Șlapac, Mariana. Arhitecta Etti-Roza Spirer : portret de creație / Mariana Șlapac // Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ediția a 9-a, 8-9 februarie 2024, Chișinău. – Chișinău : BNRM, 2024. – P. 283-284. – ISSN 2558 – 894X ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/207010.

Șlapac, Mariana. Arhitectura orașului Bălți în perioada interbelică / Mariana Șlapac, Alla Ceastina // Arta. – 2024. – Vol. 33, nr. 1. – P. 47-56. – ISSN 2345-1181. – DOI: https://doi.org/10.52603/arta.2024.32-1.05 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/217108.

Șlapac, Mariana. Clădirea fostei Școli Eparhiale poloneze a Bisericii Romano-Catolice din Chișinău / Mariana Șlapac, Alla Ceastina // Chișinău : Cultura promovării imaginii orașului. – Chișinău : Știința, 2023. – P. 233-239. – ISBN 978-9975-85-411-5 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/212952.

Șlapac, Mariana. Dimensiunile urbanistice ale Chiliei medievale / Mariana Șlapac // Patrimoniul cultural : cercetare, valorificare, promovare, Ediția a 15-a, 30-31 mai 2023, Chișinău. – Chișinău : Institutul Patrimoniului Cultural, 2023. – P. 52. – ISBN 978-9975-84-186-3 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/182359.

Șlapac, **Mariana**. Mariana Șlapac: „Savanții sunt foarte stimați în tarile care conștientizează că fără știință nu există educație, fără educație nu există cultură, iar fără cultură nu există civilizație" : [interviu] / consemnare: Eugenia Tofan // Academia de Științe a Moldovei : [site]. – 2020. – 10 dec. – URL: https://www.asm.md/mc-mariana-slapac-savantii-sunt-foarte-stimati-tarile-care-constientizeaza-ca-fara-stiinta-nu (accesat : 14.12.2024).

Șlapac, Mariana. Mărturii documentare privind evoluția arhitectural-urbanistică a orașului Bălți (sec. al XIX-lea – înc. sec. al XX-lea) / Mariana Șlapac, Alla Ceastina // Dialogica. – 2023. – Nr 3. – P. 42-49. – ISSN 2587-3695. – DOI: https://doi.org/10.59295/DIA.2023.3.06 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/191660.

Șlapac, Mariana. Un complex comemorativ interbelic dispărut / Mariana Șlapac // Muzeul Național de Istorie a Moldovei. Conferința științifică : Istorie – Arheologie – Muzeologie, Ediția 34, 24-25 octombrie 2024, Chișinău. – Chișinău : Bons Offices, 2024. – P. 137-138. – ISBN 978-5-36241-331-6 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/213687.

***

Andrieș-Tabac, **Silviu**. Cucerind cetățile… : Membrul corespondent al AȘM Mariana Șlapac la 60 de ani / Silviu Andrieș-Tabac // Akademos. – 2015. – Nr 4 (39). – P. 182-184. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/41544.

Dragnev, Demir. Șlapac Mariana / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov // Academia de Științe a Moldovei : evoluție, instituționalizare, personalități 1946-1961-2021 : Album enciclopedic / Demir Dragnev, Constantin Manolache, Ion Valer Xenofontov ; coordonator: Liliana Condraticova. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan" (Institut), 2021. – P. 138. – ISBN 978-9975-3331-7-7.

Mariana Șlapac // Academicieni și membri corespondenți = Academicians and Corresponding Members / Academia de Științe a Moldovei ; colegiul de redacție: Gheorghe Duca (președinte) [et al.]. – Chișinău : Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan" (Institut), 2015. – P. 172-173. – ISBN 978-9975-3044-0-5.

Spînu, **Constantin**. Mariana Șlapac, membru corespondent al AȘM, doctor habilitat – la vârsta împlinirilor / Constantin Spînu // Arta. – 2015. – Nr 1 – P. 176-177. – ISSN 2345-1181 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/45160.

Tofan, **Eugenia**. De ziua sa, m. c. Mariana Șlapac, autoarea numeroaselor steme și distincții, pictor heraldist, castelolog, a lansat monografia „Castelologia comparată. Arhitectura de apărare între Orient și Occident" / Eugenia Tofan // Academia de Științe a Moldovei : [site]. – 2020. – 11 dec. – URL: https://asm.md/de-ziua-sa-mc-mariana-slapac-autoarea-numeroaselor-steme-si-distinctii-pictor-heraldist-castelolog (accesat : 16.12.2014).

Tofan, Eugenia. Mariana Șlapac / Eugenia Tofan // Academia de Științe a Moldovei (2009-2021) : sinteză cronologică ilustrată / Eugenia Tofan ; coordonator: Ion Tighineanu, redactor științific: Ion Valer Xenofontov. – București : Editura Academiei Române, 2022. – P. 631. – ISBN 978-973-27-3429-2.

Țarălungă, **Ecaterina**. Șlapac Mariana // Enciclopedia Identității Românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă. – București : AGIR, 2019. – P. 728-729. – ISBN 978-973-720-763-0. – ISBN 978-973-720-765-4.

Elena Harconița

Vitalie DUBINA
1915-?

Specialist în domeniul biblioteconomiei, manager, pedagog.

S-a născut la 12 decembrie 1915, în s. Uiarințea, reg. Vinița (Ucraina), a decedat în Israel.

A absolvit școala de șapte ani în satul natal (1930). A urmat studiile la Colegiul Cooperatist din Tulcinsk (1932-1934). Apoi a învățat la Institutul de Cultură (astăzi, Academia de Stat a Culturii) din Harkov, Facultatea de Biblioteconomie (1934-1938), și la Institutul Pedagogic din Harkov (1938-1939) (astăzi, Universitatea Națională din Harkov).

A fost profesor de limbă și literatura ucraineană în s. Zasulie, reg. Cernigov. După ce participă la cel de-Al Doilea Război Mondial, se stabilește la Chișinău, unde, începând cu anul 1947, a îndeplinit diferite funcții: inspector, revizor și economist în diferite organizații.

A activat la Biblioteca Națională (1951-1961), inițial ca bibliotecar principal, apoi ca șef al Secției metodice (1961-1976). Între anii 1976 și 1990 a îndeplinit funcția de director al Bibliotecii Științifice a Institutului de Medicină din Chișinău (astăzi, Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu").

Având o formare profesională bazată pe programele de studii alcătuite de personalități marcante în domeniul biblioteconomic, precum C. Abramov, L. Beleacov, L. Frumin, N. Kartașov, a știut să pună în aplicare cunoștințele obținute pentru a realiza cu competență și responsabilitate obiectivele propuse.

A fost preocupat de aspectul metodologic al activității bibliotecare: verificarea și determinarea normelor de timp și de producție implementate în anii ´60; caracteristica indicilor și indicatorilor de performanță: în dinamică, structurali (a utilizatorilor, a împrumutului de carte, a vizitelor etc.), de intensitate, de șarjă a salariaților conform substructurilor. Avea grijă de dezvoltarea colecțiilor în conformitate cu necesitățile de instruire și cercetare ale studenților și profesorilor.

A susținut implicarea bibliotecarilor în cercetarea științifică, integrând colegii în

studii de nivel național, dar, totodată, accentua cercetarea intereselor și exploatarea resurselor informaționale de studenții și profesorii Institutului de Medicină, eficiența utilizării aparatului informativ-bibliografic și a fondului informativ-bibliografic. A avut grijă de îmbunătățirea calității deservirii beneficiarilor, de împrumutul seturilor de manuale, de ameliorarea parțială a bazei tehnico-materiale. A stabilit și a extins relații de colaborare cu bibliotecile de învățământ superior la nivel național și internațional, în special pentru schimbul și împrumutul interbibliotecar.

A publicat lucrări metodice, articole și studii. A organizat și a participat la diverse întruniri profesionale. A fost formator la cursurile de formare pentru bibliotecari organizate de Ministerul Culturii al Republicii Moldova.

Deținea patru medalii „Pentru vitejie" în cel de-Al Doilea Război Mondial, a fost distins cu Insigna Ministerului Culturii al Republicii Moldova „Pentru merite în lucru".

A se vedea și articolul din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 381-382.

Bibliografie:

Дубина, В. В библиотеках Молдавии : Из опыта работы и методические материалы / В. Дубина. – Кишинев : Государственная библиотека МССР им. Н. К. Крупской, 1964 – 36 p.

***

Dubina Vitalii : [fișier biografic] // Biblioteca Națională a Republicii Moldova : [site]. – Muzeu virtual : [Personal. Oamenii bibliotecii]. – URL: http://moldavica.bnrm.md/biblielmoMuzeu?a=d&c=muzeuhtml&d=Joameni. – (accesat : 29.08.2024).

Racu, **Petru**. Specialist de vocație în domeniul biblioteconomiei : [despre Vitalie Dubina] / Petru Racu // Magazin Bibliologic. – 2017. – Nr 1/2. – P. 108-110 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/108_110_Specialist%20de%20vocatie%20in%20domeniul%20biblioteconomiei.pdf.

Șpac, Ion. Cartea în vâltoarea vieții : (articole, studii, schițe bibliografice, prezentări de carte : [cu referire la V. Dubina] / Ion Șpac. – Chișinău : Foxtrot, 2012. – P. 196. – ISBN 978-9975-4325-2-8.

Elena Harconița

Alla RUSU
1965

Pictoriță, stabilită la Paris.

S-a născut la 12 decembrie 1965, la Chișinău, într-o familie de oameni de creație, tatăl fiind arhitect.

A făcut primele studii în domeniul picturii la Școala de arte plastice „A. Șciusev" din capitală (1981). În 1985 a absolvit Colegiul Republican de Arte Plastice „I. Repin" din Chișinău. A studiat la Facultatea de Pictură a Institutului de Arte Plastice din Tallinn (1987-1991). În 1993 este absolventă a Academiei de Arte Plastice „N. Grigorescu" din București (astăzi, Universitatea Națională de Arte). În 2006-2008 urmează cursuri de iconografie la Paris. A fost îndrumată de profesori ca G. Visoțkaja și I. Necitailo (la Chișinău), T. Pääsuke (la Tallinn), F. Ciubotaru (la București), E. Ozolin (la Paris).

În 1987 s-a mutat cu traiul în Franța. Își expune lucrările în atelierul său de creație de la Paris, care i-a fost oferit de statul francez.

Pictează în acuarelă și în ulei orașe cu străzi, clădiri și oameni. Este pasionată de peisaj și de prezența apei în mediul urban. În lucrările artistei apar Columna lui Traian din Roma, arhitectura spectaculoasă a faimoaselor catedrale, muzee, poduri impresionante din Paris, Veneția, Sankt Petersburg.

Prima serie de lucrări „Veneția" (1998-1999) a fost prezentată în cadrul unei expoziții de grup la București (1999).

A avut peste 30 de expoziții personale și multiple participări la expoziții de grup, în Estonia, Franța, Germania, Olanda, România, Rusia, Slovacia, Ucraina și în alte țări: la Muzeul Orașului din Sankt Petersburg („My Petersburg", 2011), la Galeria Europa din Paris (2011) la Centrul Evreiesc din Sankt Petersburg („De la Mentone la Paris", 2016), la Muzeul Dostoievski din Sankt Petersburg („Spațiile lui Dostoievski", 2017).

Este parte din viața artistică a Moldovei, revenind cu mai multe expoziții: „Orașe pe apă" la Muzeul Național de Istorie a Moldovei (2004), „Alla Rusu. Pictură și grafică" la Centrul Expozițional

„C. Brâncuși" din Chișinău (2008), „De la Roma la Chișinău" la Muzeul Național de Istorie a Moldovei (2021).

În 2022 vernisează o expoziție personală găzduită de Centrul Expozițional „C. Brâncuși" din Chișinău, care a cuprins 64 de lucrări, dintre care 40 de pictură și 24 de acuarelă, realizate după 1998. Creația sa a fost apreciată de T. Zbârnea, F. Breazu, D. Bolboceanu, D. Peicev.

Este membră a Uniunii Artiștilor Plastici din România (din 1993) și membră a Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova (din 2004).

Bibliografie selectivă:

Ala Rusu : [Album] / traducere: Jim Haynes. – Cluj : Idea Design & Print, 2001. – 18 p.

Alla Rusu : [Album] / redactori: Natalia Alhazov, Margarita Arsenieva. – Cluj-Napoca : Concepteur, 2004. – 32 p.

***

Alla Rusu : [Pictură] // ArtDialog. : Junge Kunst aus der Republik Moldau / text: Uta Friederike Miksche ; übersetzung: Tania Mardar, Georg Aescht. – Bonn : ArtDialog, 2005. – P. 33-35.

Rusu, Alla. Casă : [pictură] / Alla Rusu // Salonul de toamnă 2005 : Concursul Național în domeniul Artelor Plastice, Ediția 1-a : [album] / Muzeul Național de Artă al Moldovei ; Uniunea Artiștilor Plastici. – Chișinău : Atelier, 2005. – P. 9.

Rusu, Alla. Catedrală pe malul Ronului : [pictură] / Alla Rusu // Bienala Internațională de Pictură Chișinău – 2013 = International Painting Biennial Chisinau – 2013 : [album] / coordonator: Tudor Zbârnea ; Muzeul Național de Artă al Moldovei ; Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2013. – P. 116.

Rusu, Alla. Câmp de secară, 2021 = Field of rye, 2021 : [pictură] / Alla Rusu // Arta contemporană = Contemporary Art : [album] / autor concepție și coordonator: Florina Breazu ; Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 73. – ISBN 978-9975-81-101-9.

Rusu, Alla. Dialog cu Ala Rusu, pictoriță / dialog realizat de Emilia Ghețu // TRM : [site]. – URL: https://trm.md/ro/album-duminical/dialog-cu-ala-rusu-pictorita (accesat : 19.10.2024).

Rusu, Alla. Kunstcamera în iarnă : [pictură] / Alla Rusu // Artă contemporană din Moldova : pictură, sculptură, grafică, artă decorativă : [album] = Изобразительное искусство Молдовы : живопись, скульптура, графика, декоративно-прикладное искусство : [альбом] / autori introducere: Constantin Spînu, Tudor Stăvilă ; Confederația Internațională a Uniunilor Artiștilor Plastici din CSI ; Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova. – Moscova : Galart, 2013. – P. 113. – (Artă contemporană din Moldova).

Rusu, Alla. L'ile dans la ville : [pictură] / Alla Rusu // Bienala Internațională de Pictură, Chișinău – 2009 = International Painting Biennial, Chisinau – 2009 : [album] / Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova ; Muzeul Național de Artă al Moldovei ; Direcția Cultură a Primăriei Municipiului Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2009. – P. 56.

Rusu, Alla. Notre-Dame de Paris, 2009 : [pictură] / Alla Rusu // Bienala Internațională de Pictură, Chișinău – 2011 = International Painting Biennial Chișinău – 2011 : [album] / autor concepție și coordonator: Tudor Zbârnea ; Muzeul Național de Artă al Moldovei ; Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova ; Centrul de Artă „Amprente" [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2011. – P. 67.

***

Ala Rusu, pictorița care își desfășoară activitatea de creație la Paris, a vernisat o expoziție la Chișinău // TRM : [site]. – 2022. – 16 feb. – URL: https://trm.md/ro/cultura/ala-rusu-pictorita-care-isi-desfasoara-activitatea-de-creatie-la-paris-a-vernisat-o-expozitie-la-chisinau (accesat : 21.10.2024).

Alla Rusu // Europia Productions : [site]. – URL: http://europia.org/Alla/Press.htm (accesat : 24.10.2024).

Alla Rusu prezintă la Chișinău expoziție de pictura si grafica // TRM : [site]. – URL: https://trm.md/ro/artelier/artelier-emisiune-din-11-martie-2022 (accesat : 23.10.2024).

Cobzac, Victor. Între Paris și Chișinău, de fiecare dată cu o expoziție personală, Ala Rusu / Victor Cobzac // Timpul : [site]. – 2023. – 18 apr. – URL: https://moldova.revistatimpul.ro/intre-paris-si-chisinau-de-fiecare-data-cu-o-expozitie-personala-ala-rusu/ (accesat : 23.10.2024).

Gafton, Marcela. Europa pictoriței Ala Rusu : [despre expoziția pictoriței Ala Rusu, găzduită de Muzeul Național de Istorie a Moldovei] / Marcela Gafton // Timpul. – 2004. – 19 mar. – P. 20.

Galaicu-Păun, Emilian. Alla Rusu – o pictură à la russe? à la française? / Emilian Galaicu-Păun // Radio Europa Liberă Moldova : [site]. – 2022. – 17 febr. – URL: https://moldova.europalibera.org/a/alla-rusu-o-pictur%C4%83-%C3%A0-la-russe-%C3%A0-la-fran%C3%A7aise-/31708278.html (accesat : 29.10.2024).

Pictorița Alla Rusu și-a expus lucrările la Centrul „C. Brâncuși" // Radio Chișinău : [site]. – 2012. – 15 febr. – URL: https://radiochisinau.md/pictorita-alla-rusu-sia-expus-lucrarile-la-centrul-c-brancusi---153253.html (accesat : 26.10.2024).

Tatiana Grușco

Ovidiu MAITEC
1925-2007

Sculptor român, pictor, profesor universitar, membru titular al Academiei Române.

Recunoscut ca unul dintre cei mai importanți sculptori români după C. Brâncuși. În urma unor călătorii care îi vor schimba definitiv viziunea despre artă, a introdus, la începutul anilor ′60, perforațiile ritmice în material, cu o abordare profund originală în zona sculpturii cinetice și a constructivismului minimalist, o inovație singulară în arta postbelică europeană.

S-a născut la 13 decembrie 1925, la Arad, România. A decedat la 18 martie 2007, la Paris. A fost înmormântat la Cimitirul „Bellu" din București.

Și-a făcut studiile la Institutul de Arte Plastice „N. Grigorescu" din București (astăzi, Universitatea Națională de Arte), la Facultatea de Arte Decorative și Design), secția sculptură (1945-1950).

A predat anatomia artistică la Liceul de Arte Plastice „N. Tonitza" din București. Între anii 1950 și 1956 a fost asistent universitar la Catedra de anatomie artistică la aceeași instituție. În 1963-1968 a fost secretar, iar în 1968-1973 vicepreședinte al Uniunii Artiștilor Plastici din România.

A debutat în 1953, dar s-a făcut remarcat în 1961-1962, când a cioplit prima lucrare în lemn „Zidul", care a devenit marca sa vizuală și un manifest pentru o nouă opțiune tehnică.

A pornit în sculptură de la imagini realiste și monumentale la sculpturi spațiale moderne. Ca material a preferat lemnul de nuc.

Călătoriile întreprinse la începutul anilor ′60 în Europa și America de Sud i-au schimbat radical perspectiva asupra artei. Au urmat expoziții personale și de grup în țară și participări la bienale, evenimente artistice internaționale și expoziții de grup la Praga, Bratislava, Budapesta, Belgrad, Berlin, Atena, Ankara, Istanbul, Damasc, Moscova, Paris, Helsinki, Roma, Hamburg, Stockholm, Teheran, Londra, Cairo, Stuttgart, New Delhi, Medelin etc.

În 1968 a participat la Bienala de artă de la Veneția, în Pavilionul României. În 1969 a avut prima expoziție personală din carieră, la „Circle Gallery" din Londra. În 1971 este selectat de celebrul galerist R. Demarco să participe la Festivalul internațional de la Edinburgh, la Expoziția „Romanian Art Today". La Festival l-a cunoscut pe colecționarul britanic J. Ede (1973), care l-a invitat să expună la Kettle's Yard Gallery, Cambridge. Marea Britanie a devenit, astfel, spațiul în care Ovidiu Maitec a expus în următorii ani.

Au urmat, după Kettle's Yard Gallery, expoziții personale la Richard Demarco Gallery, Edinburgh, și Bluecoat Gallery, Liverpool (în 1974), la Alwin Gallery, Londra (în 1977).

Prima expoziție personală în țară a avut loc la Galeria Nouă din București, în 1976, iar în 1985 expoziția de la Sala Dalles reunea cele mai importante lucrări ale sculptorului din perioada maturității creatoare. În 2004 a organizat expoziția personală „Lemn și aur" la Galeria Allianz-Țiriac, București. Au urmat o expoziție de pictură și sculptură la Casa Academiei Române, București (2006). În 2011 Muzeul Național de Artă Contemporană a organizat expoziția „Bitzan, Maitec, Mitroi, Nicodim". Aceeași expoziție a fost ulterior prezentată la Galeria Institutului Cultural Român din Londra, cu titlul „Patru fețe ale modernității" (2011). A urmat expoziția „Maitec – Lemn. Aur. Lumină" la Muzeul Național de Artă al României (2019).

După experiența din 1968, a participat la alte două ediții la Bienala de artă de la Veneția, în 1972 și 1980, și a revenit la Bienală în 1995.

În timpul Revoluției din 1989, în noaptea de dinaintea Crăciunului, în urma schimburilor de focuri din zona Televiziunii Române, atelierul lui Ovidiu Maitec a ars aproape complet. S-au pierdut în incendiu circa 70 de sculpturi în lemn și bronz, biblioteca, instrumentele de lucru, o parte importantă din arhiva personală, inclusiv corespondența cu J. Ede. La scurt timp a fost invitat la Paris de Ministerul Cul-

turii din Franța, care i-a pus la dispoziție un atelier și o comandă publică. Șocul pierderii atelierului a produs o schimbare de viziune în ultima parte a creației sculptorului, prezentată în expoziții personale la Galeria „Catacomba", București (1996); Muzeul de Artă din Arad (1998); Muzeul Național de Artă al României (2001).

Lucrările sale se află în prestigioase muzee, galerii și colecții publice și private din România: la Muzeul Național de Artă al României, la Muzeul Național de Artă Contemporană, precum și în peste alte 15 muzee publice și în numeroase colecții private, și din străinătate: Tate Gallery, Londra; Kettle's Yard Museum, Cambridge, Marea Britanie; Museum of Contemporary Art, Sydney; Fond National d'Art Contemporain, Paris; Richard Demarco Collection, Edinburgh, Marea Britanie; The Lennon Foundation, SUA; Städtische Kunsthalle Mannheim, Germania; Muzeul de Artă din Norrköping, Suedia; Baukunst Galerie, Köln, Germania; Tyler Collection, University of Tasmania, Australia; Manufactures Hanover–East West Trade Branch ș.a., la care se adaugă colecții private din Marea Britanie, Suedia, Franța, Italia, Germania, Elveția, Grecia, Statele Unite, Columbia ș.a.

Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, membru al organizației „Maison des Artistes" din Franța.

Membru corespondent (1990) și membru titular al Academiei Române (1999).

Cetățean de onoare al mun. Arad (1992).

Pentru activitate prodigioasă a primit numeroase premii și distincții: laureat al Festivalului mondial al tineretului de la Viena (1955); Premiul Academiei Române (1959); Marele Premiu al Uniunii Artiștilor Plastici (1967, 1973); Ordinul „Meritul Cultural" (1971, 1975); Ordinul „Cavaliere al Merito della Repubblica Italiana" (1985); Ordinul Național „Steaua României" în grad de Ofițer (2000) și de Cavaler (2007).

Bibliografie:

Barbosa, **Octavian.** Maitec Ovidiu / Octavian Barbosa // Dicționarul artiștilor români contemporani / Octavian Barbosa. – București : Meridiane, 1976. – P. 296-298.

****Cristea**, **Alina-Cristina**. Arta lemnului în plastica lui Ovidiu Maitec / Alina-Cristina Cristea // Buridava. Studii și materiale. Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu" Vâlcea. – 2012. – Nr 10. – P. 284-288. – ISSN 0258-140X.

Maitec Ovidiu // Nemuritorii academicieni români : Personalitățile României contemporane. – București : Romprint, 1994. – P. 185.

Rusu, Dorina N. Maitec Ovidiu // Dorina N. Rusu, Marius Porumb, Stelian Mândruț // Membrii Academiei Române din Transilvania : 1866-2016 : Dicționar. – București : Mega ; Editura Academiei Române, 2016. – P. 187-188. – ISBN 978-973-27-2675-4. – ISBN 978-606-543-708-1.

Maria S. Ciobanu

Andrei TAMAZLÂCARU 1940

Dirijor de cor, etnomuzicolog, folclorist, muzician, interpret, istoriograf și scriitor, conducător al Ansamblului Etnofolcloric „Tălăncuța", Artist al poporului, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii".

S-a născut la 13 decembrie 1940, în s. Grăsenii Vechi, pl. Cornești, jud. Bălți (azi, rn. Ungheni).

Primele patru clase le-a făcut la Cornești, după care a învățat la școlile din Todirești și din Cornești. În 1958 se înscrie la Școala muzical-pedagogică din Călărași, avându-l ca profesor pe D. R. Berdâșev, care l-a inițiat în arta corală și în teoria muzicală. În 1961 a fost înrolat în rândurile armatei (face Școala de aviație din Dneprodzerjinsk). În 1964-1969 urmează studiile la Institutul de Stat al Artelor „G. Musicescu" (astăzi, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice), la specialitățile dirijat coral și teorie și componistică, avându-i ca profesori pe R. Brodschi și E. Șapoșnikova la dirijat coral, I. Țibulschi la armonie și solfegiu, M. Belâh și M. Kopytman la polifonie, B. Kotlearov și A. Beilina la istoria muzicii.

În ultimul an de studenție s-a angajat ca metodist

la Casa de Creație Populară din Chișinău (1968-1970), iar după finalizarea studiilor este invitat în calitate de profesor la Catedra de folclor a Institutului de Stat al Artelor „G. Musicescu" (1968), alături de L. Gurov și L. Țurcanu. În 1969, cu susținerea Ministerului Culturii și a Centrului de Creație, a reușit să organizeze primul Festival republican de folclor. În calitate de lector la Catedra de folclor este interesat de salvgardarea patrimoniului cultural imaterial (1970-1977), fiind și autorul cursului de predare a muzicii populare.

În anii 1974-1975 a organizat la catedră Ansamblul vocal „Doinița". A inițiat festivaluri folclorice, printre care Festivalul cântecului pascal și Festivalul cântecului ostășesc ș.a.

Pe parcursul anilor 1980-1989 a fost consultant la Societatea Corală (mai târziu, Uniunea Muzicienilor din Moldova).

În 1980, Andrei Tamazlâcaru devine conducător artistic și dirijor al Ansamblului Etnofolcloric „Tălăncuța", care își propunea să descopere, să studieze și să pună în valoare folclorul muzical. Împreună cu cei circa 25 de membri interpreți: M. Iliuț, surorile Osoianu, S. Popescu, V. Ghimpu-Munteanu, V. Dubenco, D. Vrăjmașu, G. Pâslaru, V. Botnaru ș.a., a susținut nenumărate concerte în Germania, Spania, Țările Baltice, Rusia, Finlanda, România, Grecia, Polonia, Georgia, câștigând faimă națională și internațională.

Una dintre cele mai importante realizări ale pedagogului Andrei Tamazlâcaru este educarea a numeroși promotori ai folclorului autentic. A selectat tineri talentați (polițiști, medici, profesori, tractoriști) de la țară și i-a încurajat să iasă în scenă. Le-a deschis spiritul și sufletul către folclor, îndrumând-i să meargă în expediții și să cunoască folclorul autentic. A avut sute de discipoli care s-au încadrat în colectivele artistice ale lui N. Gribincea, M. Iliuț, T. Ungureanu, T. Boboc, L. Țăranu, P. Țurcanu și P. Dinjos.

Și-a dedicat viața studierii și culegerii folclorului muzical. A organizat nenumărate expediții etnofolclorice prin toată Moldova, susținând că cea mai reușită cercetare științifică se face într-o expediție. Izbutea să adune folclor de oriunde: din spitale, din gări, acolo unde erau mai mulți oameni. Timp de mai bine de 40 de ani, împreună cu echipa sa, a descoperit în expediții autentice perle folclorice.

Transmite din experiența științifică acumulată participând la diferite conferințe și simpozioane cu impact etnologic, redactând articole în publicații seriale și editând valoroase volume de folclor muzical și de cultură națională. Susține că folclorul este însăși respirația unui popor, este o filozofie a poporului, arta, știința și istoria unei țări, concepția estetică și morală a acesteia.

A semnat numeroase culegeri de folclor, printre care: „Trandafir bătut la poartă" (1980), în care se regăsesc cântece înregistrate în cadrul expedițiilor folclorice. Au urmat: „Tăpușele, tăpușele" (1986), ce cuprinde texte din folclorul copiilor; „Răsărit-a, semănat-a" (1994), mărturii ale obiceiurilor calendaristice de Crăciun și Anul Nou; „Lui, lui, lui..." (1996); „Cântecele populare pascale" (1996), ce cuprinde 33 de melodii cu versuri despre patimile lui Hristos; „Vă invită Maria Bieșu" (2000); „Pe drumuțul dorului" (2001); „Aprindeți luminile" (2002); „Vin', bădiță, vin' diseară" (2006) ș.a.

În anul 2021 a publicat cartea „Cântări de la străbuni", ce conține 400 de file de folclor original, cântece și elemente de dans culese în cadrul expedițiilor folclorice, efectuate în diverse localități din țară și de peste hotare, în perioada 1973-2013, de membrii Ansamblului Etnofolcloric „Tălăncuța".

A colaborat cu cercetătorii de la Sectorul de folclor al Institutului de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, descifrând sau notografiind creații folclorice muzicale: „Folclor din nordul Moldovei" (1983); „Folclor din câmpia Sorocii" (1986); „Cât îi Maramureșul" (1993); „Folclor românesc de la est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului (Texte inedite)" (Vol. II, 2009) etc.

În vederea promovării autenticității patrimoniului cultural imaterial românesc din Basarabia, la inițiativa sa, au fost organizate un șir de manifestări culturale. Printre acestea: Festivalul-concurs de folclor „Sună Tălăncuțele"; sărbătoarea de colinde, orații și rituri teatralizate închinate Crăciunului și Anului Nou „Aprindeți lumini-

le"; Concursul republican al interpreților de cântec folcloric „Tamara Ciobanu" ș.a.

Împreună cu membrii colectivului „Tălăncuța", a editat: discul de vinil „Colinde, colinde" (București, 1994); albumele audio: „Tu o frunză, eu o frunză" (Chișinău, f.a.); „CD-urile: „Tălăncuța" (arhiva 1980-2000); „Ici în vale la izvoare" (din seria „Fonoteca de aur", 2003); „Vă cântăm de voie bună" (2008); „Cântări pentru Isus" (2008); „Doamne, strigat-am către Tine..." (2008); „Colinde din Transnistria" (2009)

A participat la realizarea filmelor cinematografice: „Tălăncuța" (1983, regia: C. Croitoru); a filmului muzical „Tălăncuța" (1986, regia: A. Codru); a filmului muzical-artistic de lung metraj „Leru-i ler, pânzele dalbe" (1990, regia: T. Tătaru).

Este membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din Moldova (1989), membru al Comisiei Naționale pentru Salvgardarea Patrimoniului Național Imaterial, membru al numeroaselor jurii; a asistat la variate emisiuni televizate ce reflectă domeniul etnofolcloric național.

Deține titlul onorific de Lucrător emerit al culturii din Republica Moldova (1989), Eminent al învățământului public (1990), Ordinul „Gloria Muncii" (1997), titlul de Artist al poporului din Republica Moldova (2010). Este laureat al mai multor premii naționale și internaționale: Premiul „S. Florea Marian" al Academiei Române (1993), Premiul „Inima de aur" pentru întreaga activitate de valorificare și promovare a folclorului românesc (2008), Premiul Ministerului Culturii „I. Burdin" pentru contribuție în domeniul patrimoniului cultural (2013), Premiul pentru dedicație și devotament al Galei Excelenței Muzicale, acordat de Uniunea Muzicienilor din Moldova (2019).

În anul 2024, Primăria Chișinău a inaugurat un studiou de cercetare și valorificare a patrimoniului cultural, pentru a promova folclorul autentic și a-l transmite tinerei generații, care poartă numele lui Andrei Tamazlâcaru. Impresionanta bibliotecă pe care folcloristul a adunat-o timp de o viață și în care sunt cărți de specialitate, inclusiv note muzicale din anii 1700, 1800, va fi păstrată în Laboratorul folcloric muzical-coregrafic „Andrei Tamazlâcaru".

Gimnaziul din s. Grăseni, rn. Ungheni, poartă numele lui Andrei Tamazlâcaru.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2000". – Chișinău, 1999. – P. 352-354; „Calendar Național 2010". – Chișinău, 2009. – P. 241-242; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 362-363.

Bibliografie selectivă:

Ansamblul etnofolcloric „Tălăncuța". Conducător artistic: Andrei Tamazlâcaru. Eu o frunză, tu o frunză... / Ansamblul etnofolcloric „Tălăncuța" ; conducător artistic: Andrei Tamazlâcaru. – [Chișinău : S. n.], 2008. – 1 casetă audio STEREO HX-PRO.

Carp, **Nina**. Lumina învierii : Cântece și poezii, de Paști pentru voi, copii / Nina Carp ; îngrijire muzicală: Andrei Tamazlâcaru. – Chișinău : [S. n.], 2014. – 48 p. – ISBN 978-9975-4263-6-7.

Furdui, **Galina**. Mi-e dor de-o seară cu romanțe : [pentru voce fără acompaniament] / Galina Furdui ; redactor muzical: Andrei Tamazlâcaru. – Chișinău : Pontos, 2012. – 680 p. – ISBN 978-9975-51-330-2.

Gribincea, **Nicolae**. Îngăduie-mi să te cunosc, Iubire : Romanțe / Nicolae Gribincea (muzică) ; Galina Furdui (versuri) ; Andrei Tamazlâcaru, Victor Botnaru (notografi). – Chișinău : Cu drag, 2015. – 56 p. – ISBN 978-9975-4388-6-5.

Gribincea, **Nicolae**. Tăpănuța cea de aur : Caiet de familie / Nicolae Gribincea ; redactor muzical: A. Tamazlâcaru. – Chișinău : Bons Offices, 2007. – 296 p. – ISBN 978-9975-80-110-2.

Manea-Cernei, **Eugenia**. Candela iubirii / Eugenia Manea-Cernei (muzică) ; Galina Furdui (versuri) ; redactor muzical: Andrei Tamazlâcaru. – Chișinău : Pontos, 2016. – 120 p. – ISBN 978-9975-51-766-9.

Manea-Cernei, **Eugenia**. Lângă rugurile Toamnei... : Cerească-i dragostea dintâi : Culegere de cântece pe versurile poeților români / Eugenia Manea-Cernei ; redactor muzical: Andrei Tamazlâcaru. – Chișinău : [S. n.], 2005. – 160 p. – ISBN 9975-937-40-3.

Plăieșu, **Raisa**. Poetul cântă : 15 psalmi de azi / Raisa Plăieșu ; îngrijire muzicală: Andrei Tamazlâcaru. – Chișinău : Atelier, 2007. – 66 p. – ISBN 978-9975-9574-6-5.

Tamazlâcaru, **Andrei**. Cântări de la străbuni : Cântece folclorice originale din repertoriul Ansamblului Etnofolcloric „Tălăncuța" / Andrei Tamazlâcaru. – Chișinău : Cu drag, 2020. – 448 p. – ISBN 978-9975-3237-4-1.

Tamazlâcaru, **Andrei**. Estetica romanței : Studiu în baza cărții „Mi-e dor de-o seară cu romanțe" autor Galina Furdui / Andrei Tamazlâcaru. – Chișinău : Notograf Prim, 2013. – 178 p. –

ISBN 978-9975-4431-9-7.

Vă invită Maria Bieșu : Viziuni actuale asupra operisticii și baletului : Opinii, comunicări, eseuri, meditații, dialoguri, studii / concepție, selecție și coordonare: A. Tamazlâcaru. – Chișinău, 2000. – 400 p. – ISBN 9975-9563-3-5.

***

Tamazlâcaru, **Andrei**. Andrei Tamazlâcaru – arheologul folclorului mioritic : [interviu] / consemnare: Veta Ghimpu-Munteanu // Realități Culturale. – 2020. – Nr 12. – P. 7-10. – ISSN 1857-4424.

Tamazlâcaru, **Andrei**. Andrei Tamazlâcaru – vocația unui etnomuzicolog / interviu cu A. Tamazlâcaru moderat de Pavel Popa // Arhiva de voci : Interviuri cu personalități din domeniul culturii. Vol. 3 / coordonator și realizare ediție, înregistrare pe DVD: Mariana Cocieru [et al.]. – Chișinău : BNRM, 2016. – ISBN 978-9975-9712-8-7. – ISBN 978-9975-9607-5-5 – Vol. 3.

Tamazlâcaru, **Andrei**. Cântăne, cobzare : [despre Victor Botnaru, folcloristul care a readus la viață străvechiul instrument muzical – cobza] / Andrei Tamazlâcaru // Moldova. – 2019. – Nr 6. – P. 40-42. – ISSN 0132-6635.

Tamazlâcaru, **Andrei**. Colinde de la Ursoaia și Chircăiești – Căușeni / Andrei Tamazlâcaru // Realități Culturale. – 2013. – Nr 1. – P. 90-12. – ISSN 1857-4424.

Tamazlâcaru, **Andrei**. Cred că ne-a găsit și ne-a adunat Dumnezeu... : De vorbă cu folcloristul Andrei Tamazlâcaru / consemnare: Gheorghe Budeanu // Noi. – 2013. – Nr 7. – P. 14-15. – ISSN 1857-0798.

Tamazlâcaru, **Andrei**. Statul nu a luat în serios niciodată cultura tradițională : [despre lansarea celor 4 CD-uri și 6 DVD-uri din tezaurul folcloric național, prima realizare în ce privește salvgardarea patrimoniului cultural imaterial] / Andrei Tamazlâcaru // Flux Continuu. – 2009. – 20 noiem. – P. 8.

Tamazlâcaru, **Andrei**. Totul trebuie scos din ruine și reînviat: tradițiile, muzica de cult, muzica liturgică... : [interviu cu folcloristul A. Tamazlâcaru] / consemnare: Liliana Popușoi. – Chișinău : [S. n.], 2010 // Flux Continuu. – 2010. – 26 mar. – P. 8.

***

Andrei Tamazlâcaru // Ansamblul Etnofolcloric „Tălăncuța" în cronici și în imagini / alcătuitor: Veta Ghimpu-Munteanu. – Chișinău, 2012. – P. 7.

Andrei Tamazlâcaru : [folclorist] // Noi. – 2015. – Nr 12. – P. 8. – ISSN 1857-0798.

Andrei Tamazlâcaru – creatorul „Tălăncuței", la 80 de ani // Gazeta de Chișinău. – 2020. – 18 dec. – P. 10. – ISSN 2587-3784.

Băieșu, **Nicolae**. Colindatul în ceată bărbătească – candidat UNESCO : [cu referire la A. Tamazlâcaru] / Nicolae Băieșu // Akademos. – 2011. – Nr 4. – P. 156-150. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Buzilă, **Serafim**. Tamazlâcaru, Andrei : [fișier biografic] / Serafim Buzilă // Interpreți din Moldova : lexicon enciclopedic (1460-1960) / Serafim Buzilă. – Chișinău : Arc, 1996. – P. 418. – ISBN 9975-928-02-1.

Ciobanu, **Raisa**. O bancă de maximă siguranță : [despre lansarea volumului „Ansamblul Etnofolcloric „Tălăncuța", la BNRM] / Raisa Ciobanu // Literatura și Arta. – 2013. – 21 mar. – P. 6.

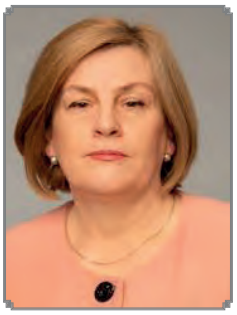
Cocieru, **Mariana**. Vocația maestrului Andrei Tamazlâcaru / Mariana Cocieru // Realități Culturale. – 2015. – Nr 12. – P. 11-13. – ISSN 1857-4424.

Ghilaș, Victor. De la vocație și lealitate – la conservarea și valorificarea muzicii tradiționale : (folcloristul Andrei Tamazlâcaru la 65 de ani) / Victor Ghilaș // Buletin Științific : Revistă de Etnografie, Științele Naturii și Muzeologice, fascicola Etnografie și Muzeologie, serie nouă. – Chișinău, 2005. – Vol. 3 (16). – P. 343 – 348. – ISSN 1857-0054. – E-ISSN 2587-3938 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/De%20la%20vocatie%20si%20lealitate%20la%20conservare.pdf.

Grosu, **Aneta**. Andrei Tamazlâcaru: „Dacă legi cântec de cântec, ajungi să auzi începutul mileniului" / Aneta Grosu // Ziarul de gardă : [site]. – 2024. – 16 mar. – URL: https://www.zdg.md/reporter-special/oameni/oameni-andrei-tamazlacaru-daca-legi-cantec-de-cantec-ajungi-sa-auzi-inceputul-mileniului/ (accesat : 12.12.2024).

La Chișinău a fost inaugurat un studiou pentru promovarea si valorificarea folclorului autentic : [studioul poartă numele lui Andrei Tamazlâcaru] // Primăria municipiului Chișinău : [site]. – 2024. – 27 apr. – URL: https://www.chisinau.md/ro/la-chisinau-a-fost-inaugurat-un-studiou-pentru-promovarea-si-valorificarea-folcl-20292_276514.html (accesat : 12.12.2024).

Elena Harconița

Otilia DANDARA
1965

Doctor în științe ale educației, doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, prim-prorector al Universității de Stat din Moldova.

S-a născut la 13 decembrie 1965, în s. Baimaclia, rn. Căușeni, într-o familie de învățători.

A absolvit școala medie incompletă din s. Badragii Vechi, rn. Edineț, apoi a învățat la Școala pedagogică din or. Orhei (1980-1984).

În perioada 1984-1989 a studiat la Universitatea de Stat din Moldova (USM), Facultatea de Istorie. A urmat studiile doctorale în domeniul științelor educației la Universitatea „Al. I. Cuza" din Iași (1995-1999), iar postdoctoratul la USM (2007-2009).

Deține gradul științific de doctor în științe ale educației (2000) și pe cel de doctor habilitat în pedagogie (2013). Este profesor universitar din anul 2014.

A beneficiat de numeroase stagii de formare continuă: în cadrul proiectului „Development of Quality assurance in Higher Education in Moldova" (2015); mobilitate în cadrul ERASMUS + (Universitatea „V. Alecsandri" din Bacău, 2016); mobilitate privind formarea competențelor de implementare a învățământului bazat pe probleme (Universitatea din Siegen, Germania, 2017); stagiu de formare „Higher Education Development" (Stockholm, 2017); mobilitate și implicare în modulul de formare „Enhanging Enginering Education" (Stockholm, 2017); seminarele „Gouvernance universitaire" (Kiev, 2018); stagiu de instruire la Secretariatul Procesului Bologna (Italia, 2018); mobilitate în scopul conceptualizării programului de formare a competențelor manageriale pentru învățământul superior (Universitatea Glochestershire, Marea Britanie, 2020); stagiu de formare la Institut fur Sozialwissenschaftliche Beratung GmbH (Regensburg, Germany, 2023); mobilitate Erasmus+ la Universitatea din Leipzig (Germania, 2023); stagiu de mobilitate academică la Chulalongkorn University (Thailanda, 2024); stagiu de instruire la Institutul Pedagogic din Zurich (2024) ș.a.

Își începe cariera didactică în anul 1989 la Liceul „M. Eminescu" din Chișinău, iar din 1990 este angajată la USM, în cadrul Catedrei de pedagogie, la Catedra de pedagogie și psihologie, ulterior Departamentul de Științe ale Educației, parcurgând treptele tradiționale ale evoluției în cariera universitară: de la lector, lector superior, conferențiar la profesor universitar (din 2014).

Exercită funcții în sistemul de management universitar. În anii 2003-2006 este șef adjunct în Secția managementul calității; apoi șef al acestei secții (2006-2007). În 2008-2010 conduce Catedra de științe ale educației. În 2010 este numită în funcția de prorector pentru activitatea didactică. În perioada pandemiei (mai 2020-martie 2021) exercită atribuțiile rectorului USM. Din 2021 este prim-prorector, prorector pentru activitatea didactică și studențească la USM.

Preocupările profesionale ale Otiliei Dandara cuprind o multitudine de responsabilități: coordonarea procesului de formare profesională; a activităților de formare continuă la USM; a activității Centrului de Ghidare în Carieră și Relații cu Piața Muncii; predă cursuri de specialitate în cadrul programelor de formare profesională de la ciclul II: „Management educațional", „Psihologia muncii și organizațională", „Formarea formatorilor".

În perioada 2006-2024 a ghidat și a contribuit la susținerea a nouă teze de doctorat, cu subiecte ce vizează învățământul superior, formarea sistemului de valori și a competențelor în contextul pregătirii profesionale, motivarea pentru cariera didactică.

De domeniul său de interes științific țin politicile educaționale, pedagogia socială, pedagogia carierei, evoluția învățământului superior. A publicat peste 100 de lucrări științifice, dintre care două monografii, 14 ghiduri și suporturi metodologice, opt suporturi de curs, 57 de articole științifice, inclusiv 15 peste hotare; 28 de rapoarte ale conferințelor, indexate în Scopus, având indicele Hirch-11 în Google Scholar.

Este parte a echipelor de experți pentru politici educaționale, a cooperat la elaborarea Metodologiei Cadrului Național al Calificărilor (2009, 2012, 2018); la modernizarea currriculumului pentru învățământul general (2010, 2018); la elaborarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a centrelor universitare de ghidare în carieră (2014); la elaborarea Cadrului de referință pentru curriculumul național (2014); a Cadrului de Referință al Curriculumului Național pentru învățământul profesional tehnic (2015); a Metodologiei de elaborare a calificărilor (2018); la elaborarea Calificărilor pentru domeniul educație (2018); la elaborarea calificărilor în diverse domenii de formare profesională

(2022-2024); la conceptualizarea disciplinei „Dezvoltare personală" (2018); la elaborarea Strategiei „Educația 2030" (2021-2023).

Este coordonator al echipelor de proiecte naționale și coordonator național al echipelor de proiecte internaționale, dintre acestea (în ultimii 15 ani): „Dezvoltarea parteneriatului dintre întreprinderi și universități în Republica Moldova" (Proiect internațional TEMPUS în parteneriat cu AGRENA, Franța și Universitatea Gent, Belgia, 2008-2011); „Dezvoltarea *î*nvățăm*â*ntului profesional din Republica Moldova (componenta Ghidarea carierei)" (coordonat de SIDA, HIFAB Internațional Suedia, 2009); „Modernizarea curriculumului pedagogic" (Proiect internațional TEMPUS, în parteneriat cu Universitatea din Aveiro, Portugalia și Universitatea din Tallinn, Estonia, 2010-2014); „Crearea unui sistem de asigurare a calității in învățământul superior din Republica Moldova QAEM" (Proiect TEMPUS în parteneriat cu Universitatea din Leipzig, Germania și Universitatea Politehnică, București, 2012-2016); „Concepția și metodologia de realizare a conexiunii și continuității între și intra-cicluri de învățământ superior din perspectiva cadrului calificărilor și clasificatorului de ocupații" (Proiect instituțional, realizat în cadrul Laboratorului de cercetări științifice „Dezvoltarea politicilor educaționale", 2015-2018); „Viziune-cadru asupra concepției noului curriculum pentru nivelul primar și secundar al educației din Republica Moldova" (finanțare UNICEF Moldova, 2018); „Introducerea în Republica Moldova a metodelor de învățare bazate pe probleme. Sporirea competitivității și angajabilității studenților" (Proiect ERASMUS+ în parteneriat cu Universitatea Siegen, Germania; KTH, Suedia; Universitatea Glochestershire, Marea Britanie și Universitatea Alborg, Danemarca, 2016-2019); „E Durabil! Angajarea comunității în susținerea educației, 2017-2020" (susținut de Fundația Soros Moldova); „Învățământul superior din Republica Moldova. Leadership și management" (Proiect ERASMUS+ în parteneriat cu Consorțiul universitar din Republica Moldova; Universitatea Transilvania, Brașov; Universitatea Glochestershire, Marea Britanie și Institut für sozialwissenschaftliche Beratung GmbH, Germania, 2019-2022).

A fost formator în cadrul proiectului coordonat de UNICEF Moldova „Proiectarea strategică și operațională a învățământului la nivel local" (2014-2015).

Este antrenată în managementul cercetării, fiind președinte al Seminarului științific specializat (2015-2020), secretar științific a Comisiei de experți (pedagogie și psihologie) în cadrul Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare (2008-2013), membră a Comisiei de experți în cadrul Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (2017-2019), președinte al Consiliul științific specializat de susținere a tezelor, referent oficial pentru evaluarea a peste 30 de teze de doctorat în științele educației (2013-2024).

Membră a colegiului de redacție al revistelor: „Didactica Pro…." (2000-prezent); „The European Educational Researcher" (2018-2021); „Studia Universitatis Moldaviae. Științe ale Educației" (2007-prezent); „Journal of Inovation in Psyhology, Education and Didactics" (Bacău, 2016-prezent).

Este deținătoarea brevetelor de invenție: „Platforma educațională e-Cariera- serviciu de consiliere în carieră online". Apreciată cu Medalie de aur la Salonul de Carte „EuroInvent" (2022).

Pentru implicare activă în activitatea de cercetare și în viața academică, Academia de Științe a Moldovei i-a decernat Medalia „N. Milescu Spătaru" (2021).

Bibliografie selectivă:

Dandara, **Otilia**. Evoluția școlii în Moldova : realizări ale învățământului mănăstiresc / Otilia Dandara. – Chișinău : CEP USM, 2006. – 176 p. – ISBN 978-9975-70-0161-0.

Dandara, **Otilia**. Ghidarea și proiectarea carierei în contextul educației permanente / Otilia Dandara. – Chișinău : CEP USM, 2012. – 229 p. – ISBN 978-9975-71-327-6.

Dandara, **Otilia**. The Reform of Teacher Education in the Post-Soviet Space: A Comparative Analysis of Fifteen Independent Countries / Otilia Dandara. – Oxfordshire : [S. n.], 2024. – 350 p. – ISBN 978-104012361-4. – ISBN 978-103239022-2. – DOI: https://doi.org/10.4324/9781003348047 ; Idem [Resursă electronică]. –

URL: https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003348047-14/reform-teacher-education-republic-moldova-otilia-dandara-elena-gogoi.

Teoria și practica educației non-formale în Republica Moldova : Studiu monografic / Otilia Dandara, Vladimir Guțu, Blîndul Valentin [et al.]. – Chișinău : CEP USM, 2022. – 132 p. – ISBN 978-9975-159-13-5.

***

Bridging theory and practice: enhancing medical education through simulation-based training methods / Andrei Romanenco, Iurie Sărătilă… Otilia Dandara [et al.] // Revista de Științe ale Sănătății din Moldova. – 2024. – Vol. 11, nr. 2. – P. 68-73. – ISSN 2345-1467. – DOI: https://doi.org/10.52645/MJHS.2024.2.09 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/68-73_46.pdf.

Dandara, **Otilia**. Best practices in the development of the university of the third age: a comparative analysis / Otilia Dandara, Tatiana Turchina, Anastasia Oceretnii // Education for Peace and Sustainable Development, Ediția a 6-a, 9-10 octombrie 2023, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 78-79. – ISBN 978-9975-62-593-7 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/78-79_49.pdf.

Dandara, **Otilia**. Caracterul integrator al educației nonformale, condiție a integrării sociale / Otilia Dandara, Viorica Negrei // Integrare prin cercetare și inovare : Științe sociale, 10-11 noiembrie 2021, Chișinău. – Chișinău : CEP USM. – 2021. – P. 85-88. – ISBN 978-9975-158-55-8 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/85-88_43.pdf.

Dandara, **Otilia**. Contextul de învățare, determinantă a eficienței procesului de formare profesională prin învățământul universitar / Otilia Dandara, Elena Gogoi // Integrare prin cercetare și inovare : Științe sociale, 9-10 noiembrie 2023, Chișinău. – Chișinău : CEP USM, 2023. – P. 217-225. – ISBN 978-9975-62-688-0 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/217-225_3.pdf.

Dandara, **Otilia**. Didactica Pro..., o deschidere a Republicii Moldova spre învățământul secolului al XXI-lea / Otilia Dandara // Didactica Pro…. – 2020. – Nr 2/3. – P. 3. – ISSN 1810-6455 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/3-3_9.pdf.

Dandara, **Otilia**. Disciplina Dezvoltare personală, un răspuns la realitățile sociale și o provocare pentru cadrele didactice / Otilia Dandara // Didactica Pro…. – 2019. – Nr 4/5. – P. 9-12. – ISSN 1810-6455. – DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.3521001 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/9-12_27.pdf.

Dandara, **Otilia**. Tendințe actuale ale încadrării diverselor grupuri sociale în învățământul superior // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale Educației. – 2022. – Nr 9. – P. 3-13. – ISSN 1857-2103. – DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.7405331 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/1.p.3-13.pdf.

Gogoi, **Elena**. Mentoratul academic în învățământul ingineresc – mecanism de actualizare a demersului didactic / Elena Gogoi, Otilia Dandara // Didactica Pro…. – 2023. – Nr 4. – P. 2-5. – ISSN 1810-6455. – DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.8289007 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/2-5_24.pdf.

Management of the staged and structured process of teaching practical skills at the university stage with the application of medical training by simulation / Andrei Romanenco, Larisa Spinei… Otilia Dandara [et al.] // Revista de Științe ale Sănătății din Moldova. – 2022. – Nr 3. – P. 66. – ISSN 2345-1467 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/66_23.pdf.

Pandelica, **Mirela**. Sinele creativ, efecte asupra anxietății față de testare și implicit a motivației învățării la elevii adolescenți / Mirela Pandelica, Otilia Dandara // Studia Universitatis Moldaviae. Seria Științe ale Educației. – 2024. – Nr 9 (169). – P. 10-16. – ISSN 1857-2103. – DOI: https://doi.org/10.59295/sum9(169)2024_02 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/10-16_21.pdf.

***

Otilia Dandara : CV // Universitatea de Stat din Moldova : [site]. – URL: https://usm.md/?page_id=8047 (accesat : 15.10.2024).

Elena Harconița

Maria CRISTEA
1955

Inginer-programator, meșter popular, promotoare a portului național românesc, Cavaler al Ordinului „Gloria Muncii”.

S-a născut la 14 decembrie 1955, în s. Ulmu, rn. Ialoveni, într-o familie cu bogate tradiții meșteșugărești.

După absolvirea școlii, a urmat studiile la Universi-

tatea de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova), la Facultatea de Matematică și Cibernetică (1974-1978).

În perioada 1978-1985 a fost angajată în calitate de inginer-programator la Centrul de Calcul al Biroului Central de Statistică al „Soiuzpișceprom" (astăzi, Întreprinderea de Stat Centrul Republican de Informație și Calcul pentru Colectarea și Prelucrarea Cerealelor). Timp de trei ani (1985-1988) a fost inginer superior în Biroul Specializat de Proiectări al Sistemelor Automatizate de Dirijare.

Este autodidactă în arta broderiei. În anii ′80 a studiat colecțiile de port popular din Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală, unde a descoperit tehnici vechi de cusut, a analizat stilul bătrânesc de „pictură" pe haine cu ață colorată, a cercetat semnificația mesajelor încifrate în simboluri brodate, a restabilit desene și procedee ale vechii broderii.

În anii ′90 începe să colaboreze cu Fondul artistic al Muzeului Național de Istorie a Moldovei. A executat copii ale costumelor vechi care mai puteau fi depozitate, nu însă și expuse.

În anul 1993 a înființat Casa Portului Popular „Cristea", o instituție de instruire și activitate în domeniul broderiei tradiționale, pe care o conduce până în prezent. Aici dirijează o echipă de profesioniste, constituită din aproape 20 de meșterițe experimentate, care lucrează în mod creator la confecționarea costumelor naționale autentice.

În cei 30 de ani de activitate, Maria Cristea a creat adevărate bijuterii ale portului popular: ii, catrințe, costume populare, care constituie tezaurul neamului, păstrând și valorificând costumul autentic, executând lucrări originale, cu păstrarea obligatorie a canoanelor costumului tradițional. A respectat corespunderea exactă a elementelor folclorice cu reperele geografice.

Primele seturi de costume naționale au fost cusute pentru formațiile folclorice: „Lăutarii", „Flueraș" și „Mugurel". Pentru colectivul Ansamblului Folcloric Național „Transilvania" din Baia Mare, România, a realizat 120 de costume lucrate, în exclusivitate, manual, modelele fiindu-i aduse de la muzeele românești. În 2006, la solicitarea Studioului Cinematografic „Mosfilm", a cusut circa treizeci de costume naționale pentru filmul „Iepurele deasupra prăpastiei" (despre vizita conducătorului sovietic L. Brejnev în Moldova).

Unul dintre primele costume executate la comandă pentru personalități notorii din lumea artelor a fost al lui S. Lunchevici, au urmat costume pentru: N. Botgros, V. Iovu, I. Paladi, L. Bejenaru, M. Sarabaș, O. Ciolacu, N. Glib, L. Arsene, M. Ciobanu, N. Ermurache, membrii formațiilor artistice: „Frații Advahov", „Folclor", Ansamblul Național de Dansuri Populare „Joc", Ansamblul Național de Dansuri Populare „Floarea-soarelui", Ansamblul de Dansuri Populare „Veselia", Ansamblul „Plăieșii", Capela Corală „Credo", Orchestra Ministerului Afacerilor Interne ș.a. A elaborat și a confecționat costume pentru alte peste 280 de formații folclorice din toate raioanele republicii, contribuind la crearea propriului stil al interpreților.

Colaborează cu Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală la completarea fondurilor muzeului cu piese noi, brodate în tehnici vechi, la restaurarea costumelor deteriorate.

Participă la numeroase expoziții, festivaluri, târguri din țară și de peste hotare: Koblenz, Germania (2003), Kiev (2003), București (2003), Moscova (2004), Roma (2004), Berlin (2008), Istanbul (2009), Varșovia (2015), China (2016), Chișinău (2016), Iași (2017) ș.a.

Este prezentă cu lucrările sale, dar și în calitate de coorganizator și consultant, la Festivalul iei (2012-2014), la Festivalul de Ziua Portului Național (2015-2018).

În 1992 devine membru al Uniunii Meșterilor Populari din Republica Moldova (UMPM). În 2008 este numită în funcția de președinte interimar (2008-2009), iar din 2016 până în 2019 a fost prim-vicepreședinte al UMPM. În această postură a ajutat meșterii populari din țară să participe la târguri organizate în România: la Sibiu, Bacău, Roman, Suceava, Iași, Galați, să stabilească relații cu uniunile meșterilor populari de peste hotare.

Din 2002 este membră a Consiliului de Expertiză a Meșteșugurilor Artistice Populare pe lângă Ministerul Culturii și membră a Consiliului de Expertiză Tehnică pe lângă Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova.

A fost apreciată în repetate rânduri pentru munca sa cu diplome de merit și premii: Diplomă de gradul II a Guvernului Republicii Moldova „Pentru merite deosebite în păstrarea și promovarea tradițiilor și culturii" (2008), Diplomă de gradul I a Guvernului Republicii Moldova la Concursul „Cel mai bun antreprenor din sectorul întreprinderilor mici și mijlocii", cu titlul „Cel mai bun meșter popular" (2010), Premiul Mare „Pentru confecționarea costumelor naționale tradiționale la concursul Republican al meșterilor populari" (2012), Premiul Ministerului Culturii în domeniul patrimoniului cultural imaterial „I. Burdin" (2013), Diplomă de excelență „Pentru contribuție excepțională la reactualizarea și promovarea diversității locale a costumului tradițional din Republica Moldova" (2015), Diplomă pentru merite deosebite și contribuție la promovarea meșteșugurilor tradiționale în cadrul „Zilei Naționale a Portului Popular" (2023) ș.a.

I s-au acordat titlurile onorifice Meșter popular (1992), Meșter Faur (2005) și Cetățean de onoare al rn. Ialoveni (2022).

Pentru merite deosebite în promovarea portului național românesc este distinsă cu Ordinul „Gloria Muncii" (2014).

Bibliografie selectivă:

Cristea, Maria. Ia, pașaportul basarabenilor : [interviu cu Maria Cristea, meșterița care brodează ii] / consemnare: Tatiana Scutaru // Ziarul Național. – 2013. – 28 iun. – P. 11. – ISSN 1857-4912.

Cristea, Maria. Pentru că nu întotdeauna pot face rost de materie primă calitativă, meșterii noștri mai improvizează : [Interviu cu Maria Cristea, vicepreședintele Uniunii Meșterilor Populari din Republica Moldova] / interviu realizat de Liliana Popușoi // Flux. – 2009. – 28 aug. – P. 8. – ISSN 1857-3290.

Cristea, Maria. Tradițiile dăinuie în timp, iar broderia le coase în istorie : interviu cu Maria Cristea / consemnare: Tatiana Slivca // Radio Chișinău : [site]. – URL: https://radiochisinau.md/dor-de-izvor-maria-cristea-traditiile-dainuie-in-timp-iar-broderia-le-coase-in-istorie---114055.html (accesat : 10.12.2024).

Cristea, Maria. Un rol deosebit îi revine educației de acasă. Atitudinea de acolo trebuie să pornească : despre dragostea pentru portul tradițional : [dialog cu meșterița populară Maria Cristea] // Agora.md : [site]. – URL: https://agora.md/stiri/73237/maria-cristea-despre-dragostea-pentru-portul-traditional-un-rol-deosebit-ii-revine-educatiei-de-acasa-atitudinea-de-acolo-trebuie-sa-porneasca (accesat : 08.12.2024).

***

Axenti, Ion. „Casa Cristea" – de la tradiție la modern : [despre Întreprinderea Individuală „Casa Cristea", deținătoarea primului Certificat de confirmare a statutului de întreprindere meșteșugărească] / Ion Axenti // Democrația. – 2005. – 8 apr. – P. 3.

Buzilă, Varvara. Casa Cristea : [condusă de Maria Cristea] / Varvara Buzilă // Creatori, purtători și admiratori ai costumului tradițional în secolul al XXI-lea / Varvara Buzilă ; Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală. – Ed. a 2-a. – Chișinău : Epigraf, 2024. – P. 79-81. – ISBN 978-9975-60-536-6.

Chiriac, Ion. Ia – simbolul național al neamului : [despre meșterul popular Maria Cristea, fondatoare și directorul Casei Portului Popular „Casa Cristea"] / Ion Chiriac // Funcționarul public. – 2020. – Nr 9/10. – P. 16.

Lojkina, Kira. Moldova, brodată cu mătase : [despre meșterul popular Maria Cristea] / Kira Lojkina // Moldova turistică. – 2007. – Nr 3. – P. 46-50. – ISSN 1857-2235.

Maria Cristea : [meșter popular] // Timpul. – 2016. – 9 dec. – P. 4. – ISSN 1857-2472.

Negru, Lena. Ea coase costume „Lăutarilor" : [despre Maria Cristea, directorul Casei Portului Popular „Casa Cristea" și președintele Uniunii Meșterilor Populari] / Lena Negru. – Apropo magazin. – 2009. – 1 oct. – P. 18.

Rusu-Haraba, Anastasia. O poveste despre noi : [despre Casa Portului Popular „Maria Cristea"] / Anastasia Rusu-Haraba // Moldova. – 2015. – Mai/Iun. – P. 41-49. – ISSN 0132-6635.

Tatiana Gruşco

Valentina BOTNARI
1955

Pedagog, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, formator național, coautor al documentelor din domeniul politicii educaționale.

S-a născut la 15 decembrie 1955, în s. Moara de Piatră, jud. Bălți (azi, rn. Drochia). A absolvit școala de opt ani din localitate (1971), urmează Tehnicumul de Medicină din Bălți (1975; astăzi, Colegiul de Medicină din Bălți) și Facultatea de Pedagogie și Psihologie (1981) a In-

stitutului Pedagogic de Stat „A. Russo" din Bălți (astăzi, Universitatea de Stat „A. Russo" din Bălți).

În anii 1989-1992 a realizat și a susținut cu succes teza de doctor „Educarea la copii a atitudinii emoțional-pozitive față de reprezentanții diferitelor etnii prin intermediul jocului-dramatizare" la Universitatea Pedagogică de Stat din Moscova.

În 1982 a fost angajată în funcția de asistent, ulterior de lector superior, la Catedra pedagogia și psihologia vârstei preșcolare și școlare mici a Institutului Pedagogic de Stat „T. Șevcenko" din Tiraspol. În 1992, în contextul declanșării războiului de la Nistru, alături de numeroși colegi, se refugiază la Chișinău, continuându-și activitatea în funcția de lector superior (1987-1993), conferențiar universitar (din 1993), șefă a Catedrei de pedagogie și metodici generale, ulterior Catedra psihopedagogie și educație preșcolară (1993-2016), în cadrul Universității de Stat din Tiraspol cu sediul la Chișinău. A contribuit la deschiderea de noi specialități la ciclul I licență, precum și înființarea cilului II cu mai multe programe de master. Fondator și director al Școli Doctorale Științe ale Educației în cadrul Universității de Stat din Tiraspol cu sediul la Chișinău (2015-2019). Din 2022, Valentina Botnari este conferențiar universitar la Catedra de psihopedagogie și psihopedagogie specială a Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă" din Chișinău.

Direcțiile sale de activitate științifică includ următoarele componente: educație interculturală, metodologia formării competențelor, psihopedagogia universitară etc.

A publicat circa 200 de lucrări științifice și științifico-didactice atât în țară, cât și peste hotare. Potrivit Instrumentului Bibliometric Național, publicațiile științifice elaborate de Valentina Botnari au 44 152 de vizualizări (8 septembrie 2024).

A coordonat elaborarea „Curriculumului educației copiilor de vârstă timpurie și preșcolară (1-7 ani) din Republica Moldova" (2007). A activat în calitate de expert național la elaborarea „Ghidului cadrelor didactice pentru educația timpurie și preșcolară" (2007). A fost membră a grupului de lucru pentru elaborarea profilului ocupațional Pedagogie preșcolară pentru Cadrul Național al Calificărilor din Republica Moldova (2018-2019). Deține abilitarea la specialitățile științifice 531.01. Teoria generală a educației și 533.01. Pedagogie universitară, monitorizând realizarea tezelor de doctorat, dintre care șase teze au fost susținute în Consiliul științific specializat și aprobate de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC).

Coordonatoare a trei proiecte instituționale și executor în diferite proiecte naționale și internaționale.

Participă în calitate de membră a Comitetului organizatoric și a Comitetului științific la diferite forumuri științifice la nivel național și internațional.

Este cooptată în comisii de experți la Universitatea de Stat din Tiraspol cu sediul la Chișinău (din 2023, juridic a intrat în componența Universității Pedagogice de Stat „I. Creangă" din Chișinău), la Ministerul Educației și Cercetării, la ANACEC, la Comisia republicană de elaborare a Cadrului Național al Calificărilor. Președinte al Comisiei republicane a Concursului „Pedagogul anului", președinte al comisiilor examenelor de licență și master desfășurate în universitățile și colegiile din Republica Moldova, președinte al comisiilor republicane de atestare a cadrelor didactice din învățământul preuniversitar, președinte al comisiilor republicane instituționale și specializate de evaluare academică și acreditare a instituțiilor de învățământ superior și mediu de specialitate.

Este deținătoarea medaliilor: „Meritul Civic" (2019), „Pentru demnitate" acordată de Universitatea de Stat din Tiraspol cu sediul la Chișinău (2022), „Promotor al calității în educație și cercetare" de gradul II acordată de ANACEC (2023). A fost distinsă cu Diplomă pentru activitate prodigioasă didactico-științifică, abnegație și profesionalism în domeniul învățământului superior, contribuție substanțială la pregătirea specialiștilor de înaltă calificare și cu prilejul Zilei profesionale a lucrătorului din învățământ de către Ministerul Educației al Republicii Moldova (2016).

Bibliografie selectivă:

Botnari, Valentina. Psihopedagogia centrată pe formabil : Suport de curs / Valentina Botnari, Gabriela Repeșco. – Chișinău : [S. n.], 2024. – 371 p. – ISBN 978-9975-46-892-3.

Botnari, Valentina. Reflecția pedagogică : Ghid metodologic / Botnari Valentina, Grădinaru Nina, Grușca Aliona. – Chișinău : [UST], 2020. – 198 p. – ISBN 978-9975-3342-6-6.

Botnari, Valentina. Teoria și metodologia formării competenței de self-management a activității de învățare la studenți / Valentina Botnari, Lilia Lașcu. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 178 p. – ISBN 978-9975-3568-1-7.

Botnari, Valentina. Valorificarea activităților Outdoor în educația copiilor : Ghid metodologic / Valentina Botnari, Lilia Pricob. – Chișinău : [S. n.], 2021. – 130 p. – ISBN 978-9975-909-82-2.

***

Botnari, Valentina. Aspecte metodologice ale diagnosticării inteligenței lingvistice la elevii de vârstă școlară mică / Valentina Botnari // Vector European. – 2024. – Nr 1. – P. 169-173. – ISSN 2345-1106.

Botnari, Valentina. Evoluare în evacuare / Valentina Botnari // Simpozionul „Două maluri ale Nistrului – un viitor comun", 9-10 iulie 2022, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 88-91. – ISBN 978-9975-76-407-0.

Botnari, Valentina. Model de dezvoltare a inteligenței lingvistice a elevilor de vârstă școlară mică în contextul studierii limbii engleze / Valentina Botnari, Cătălina Rusu // Akademos. – 2023. – Nr 4. – P. 157-163. – ISSN 1857-0461. – E-ISSN 2587-3687.

Potâng, Angela. Antrenamentul competențelor comunicative : Culegere de texte, tehnici, exerciții pentru studenți / Angela Potâng, Valentina Botnari. – Chișinău : CEP USM, 2013. – 132 p. – ISBN 978-9975-71-472-3.

***

Tradiție, Demnitate, Credință Patriei : [cu referire la Valentina Botnari] / Universitatea de Stat din Tiraspol ; coordonatori: Angela Globa, Eduard Coropceanu. – Chișinău : [S. n.], 2022. – P. 130-149. – ISBN 978-5-88554-103-9.

Ion Valer Xenofontov

Elena NEGRU 1965

Doctor habilitat în istorie, cercetător științific principal, conferențiar universitar.

S-a născut la 18 decembrie 1965, în s. Volovița, rn. Soroca.

A absolvit Școala pedagogică de la Soroca (astăzi, Colegiul „M. Eminescu") (1985), iar apoi și-a continuat studiile (1986-1991) la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Chișinău (astăzi, Universitatea de Stat din Moldova).

A urmat studii doctorale la Institutul de Istorie al Academiei de Științe a Moldovei (AȘM), susținând teza de doctor în istorie cu tema „Politica etnoculturală în RASSM în 1924-1940", conducător științific I. Șișcanu. În 2014-2016 a urmat studii postdoctorale la Universitatea AȘM, iar în 2023 a susținut teza de doctor habilitat în istorie cu tema „Construcția identitară în RSS Moldovenească".

Cariera didactică o începe ca lector asistent la Catedra de științe socioumane a Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova (1991-1996); este cercetător științific (1999-2004), apoi cercetător științific superior (2004-2006) în Secția de istorie contemporană a Institutului de Istorie al AȘM; conferențiar universitar la Catedra de științe socioumane din cadrul Academiei de Informatică, Transporturi și Comunicații (2006-2010). Din 2010 este cercetător științific coordonator la Institutul de Istorie al AȘM (din 2022, Institutul de Istorie al Universității de Stat din Moldova).

Domeniile sale de interes sunt istoria contemporană a românilor, regimul comunist, relațiile româno-sovietice, politicile culturale și identitare ale regimului sovietic în RASSM și RSS Moldovenească.

Este autoare a peste 120 de studii și lucrări științifice, inclusiv două monografii, și coautoare a trei volume de documente, trei compendii și manuale preuniversitare. Rezultatele cercetărilor sale au fost prezentate la peste 40 de conferințe și reuniuni științifice internaționale, din Republica Moldova, România, Ucraina și alte țări. De asemenea, a participat în calitate de organizator și moderator la conferințele și simpozioanele Institutului de Istorie. A fost prezentă, alături de istoricul și cercetătorul Gh. Negru, la diverse emisiuni radio și TV cu tematică istorică, aducând în atenția publicului

aspecte mai puțin cunoscute din istoria recentă a Republicii Moldova.

A participat la proiectele instituționale: „Particularități ale vieții politice, economice și culturale a Republicii Moldova în secolul XX – începutul secolului XXI" la Institutul de Istorie al AȘM (2006-2010); „Evoluții politice, social-economice și culturale în Basarabia, RASSM, RSS Moldovenească și Republica Moldova" Institutul de Istorie, Stat și Drept al AȘM (2011-2014); „Paradigme civilizaționale în spațiul istoric al Republicii Moldova în epoca contemporană (1918-2018)", Institutul de Istorie al AȘM (2015-2018), Institutul de Istorie al MECC (2019).

Membru al Asociației Istoricilor din Republica Moldova (1989).

Distinsă cu Diploma de onoare a Guvernului Republicii Moldova (2020).

Bibliografie selectivă:

Negru, Elena. Construcția identitară în R.S.S. Moldovenească (1940-1941/1944-1989) / Elena Negru. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 284 p. – ISBN 978-9975-163-30-9.

Negru, Elena. Construcție și deconstrucție identitară în R.S.S. Moldovenească. 1940-1941, 1944-1989 / Elena Negru, Gheorghe Negru. – Târgoviște : Cetatea de Scaun, 2023. – 456 p. – ISBN 978-606-537-643-4.

Rec. Corlăteanu-Graniuc, Silvia. O carte scrisă cu mult curaj : Elena Negru „Construcția identitară în R.S.S. Moldovenească (1940-1941/1944-1989)" // Revista de Istorie a Moldovei. – 2022. – Nr 1/2. – P. 191-192. – ISSN 1857-2022.

Negru, Elena. „Cursul deosebit" al României și supărarea Moscovei : [în 2 vol.] / Elena Negru, Gheorghe Negru. – Chișinău. – ISBN 978-9975-71-340-5.

Vol. 1 : Disputa sovieto-română și campaniile propagandistice ale PCM împotriva României (1965-1989). Studiu și documente (1965-1975). – Chișinău: CEP USM, 2013. – 616 p. – ISBN 978-9975-71-341-2.

Vol. 2 : Disputa sovieto-română și campaniile propagandistice antiromânești din RSSM (1965-1989). Studiu și documente (1976-1989). – Chișinău : Tehnica-Info, 2016. – 926 p. – ISBN 978-9975-63-393-2.

Negru, Elena. Politica etnoculturală în R.A.S.S. Moldovenească (1924-1940) / Elena Negru. – Chișinău : Prut Internațional, 2003. – 204 p. – ISBN 9975-69-395-4.

***

Negru, Elena. Bătălia pentru limbă și alfabet din RSSM în anul 1989 // Revista de Istorie a Moldovei. – 2019. – Nr 3/4. – P. 114-135. – ISSN 1857-2022.

Negru, Elena. Campania „frățească" a PCM împotriva audiovizualului din RSR (anii 70-80 ai sec. XX) // Revista de Istorie a Moldovei. – 2014. – Nr 2. – P. 113-123. – ISSN 1857-2022.

Negru, Elena. Cultura națională din RSSM între „dezghețul" și „înghețul" hrușciovist // Anuarul Institutului de Istorie. – 2012. – Nr 1. – P. 268-280. – ISSN 2345-1939.

Negru, Elena, Elaborarea fundamentelor teoretice ale identității „moldovenești" în RSSM (1944-1954) // Revista de Istorie a Moldovei. – 2023. – Nr 3/4. – P. 67-77. – ISSN 1857-2022.

Negru, Elena. Manipularea memoriei trecutului istoric comun cu România întregită în RSS Moldovenească (anii 1960-1980) // Congresul Național al Istoricilor Români, Ediția a 4-a, 27-31 august 2024, Chișinău. – Chișinău: Bons Offices, 2024. – P. 200. – ISBN 978-5-36241-280-7.

Negru, Elena. Politica identitară a URSS (1917-1964) // Revista de Istorie a Moldovei. – 2017. – Nr 3. – P. 81-96. – ISSN 1857-2022.

Negru, Elena. Politica națională în URSS (1964-1985) // Revista de Istorie a Moldovei. – 2018. – Nr 3. – P. 83-97. – ISSN 1857-2022.

Negru, Elena. Problema identitară în Republica Moldova / Elena Negru, Gheorghe Negru // Panorama postcomunismului în Republica Moldova. Vol. 1. – București : Editura Institutului Cultural Român, 2024. – P. 238-276. – ISBN 978-973-577-774-6.

Negru, Elena. RSS Moldovenească ca instrument de presiune în relațiile URSS cu România (anii 1970) // Congresul Național al Istoricilor Români, Ediția a 4-a, 27-31 august 2024, Chișinău. – Chișinău : Bons Offices. – 2024. – P. 243. – ISBN 978-5-36241-280-7.

Negru, Elena. Schimburile culturale între RSS Moldovenească și România (anii 60-70 ai sec. XX) // Anuarul Institutului de Istorie. – 2013. – Nr 2. – P. 321-332. – ISSN 2345-1939.

***

Postică, Gheorghe. Negru Elena / Gheorghe Postică // Enciclopedia reprezentanților scrisului românesc. Vol. 3 : (L-N) / coordonatori: Victor Spinei, Dorina N. Rusu. – Suceava : Editura Karl A. Romstorfer a Muzeului Național al Bucovinei, 2021. – P. 382-383. – ISBN 978-606-8698-53-3.

Ana Struță

Stela POPESCU
1935-2017

Actriță română de teatru, cinema și televiziune, originară din Basarabia.

O jumătate de secol s-a aflat în topul celor mai iubiți actori ai scenei românești.

S-a născut la 21 decembrie 1935, în localitatea Slobozia-Hodorogea, jud. Orhei, într-o familie de învățători, tatăl fiind din Chiștelnița, jud. Orhei, mama originară din s. Chiperceni, jud. Orhei. A decedat la 23 noiembrie 2017, la București. În 1940, împreună cu mama, s-a refugiat la Brașov.

A absolvit Liceul de fete „Principesa Elena" din Brașov (1946-1953). În 1953 a fost admisă la Facultatea de Limba Rusă „M. Gorki", dar a renunțat după un an și jumătate, când a intrat în echipa Teatrului Ministerului de Interne. A studiat (1953-1960) la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică (astăzi, Universitatea Națională de Artă Teatrală și Cinematografică „I. L. Caragiale" din București). A primit distribuție la Teatrul din Brașov, unde juca în 400 de spectacole pe an.

În 1958 a debutat în cinematografie în pelicula „Alo? Ați greșit numărul" (regia: A. Călărașu), alături de Rodica și Ștefan Tapalagă. Fiind studentă în anul doi, a evoluat, alături de F. Piersic, D. Olteanu, C. Brașoveanu, la Studioul „Casandra", în rolul Ziței din „O noapte furtunoasă" de I. L. Caragiale. În 1960, la Studioul „Casandra" a jucat în spectacolul de diplomă „Nu-i întotdeauna praznic", de A. Ostrovschi (regia: C. Todea).

În 1963-1969 activează la Teatrul de Revistă „C. Tănase", apoi a fost angajată la Teatrul de Comedie. Din 1963 începe să colaboreze cu Radiodifuziunea Română (astăzi, Societatea Română de Radiodifuziune). A condus prima ediție a Festivalului „Cerbul de Aur" de la Brașov, alături de actorul I. Darie (1968). A colaborat cu „Revista Românească", a jucat în serialul „Boema" la Grădina Boema din București. A interpretat roluri memorabile și la Opera Comică pentru Copii, în spectacolele: „Piatra din casă", „Cântăreț", „Chirița". Experiența profesională a Stelei Popescu numără o multitudine de filme (lungmetraje, seriale de televiziune) și spectacole ale Teatrului Radiofonic. A colaborat cu mari regizori (S. Manu, I. Cojar, L. Giurchescu, V. Moisescu). S-a bucurat de multă popularitate și datorită turneelor în orașele și satele românești, dar și peste hotarele țării.

Timp de 24 de ani a jucat în majoritatea spectacolelor puse în scenă la Teatrul de Revistă „C. Tănase" din București (1963-1969 și 1993-2017). Printre acestea: „În grădina bucuriilor" (1975), „Nevestele vesele... la Boema" (1979), „Boema, slăbiciunea mea" (1980), „Constelația Boema" (1984), „Boema, bucuria mea" (1985), „Stela, stelele și Boema" (1987), „Buna seara, Boema" (1989), „Aplauze, Aplauze" (2010), „Stela, de la Tănase" (2016).

La Teatrul de Comedie (1969-1993) a fost prinsă în spectacolele: „Dispariția lui Galy", „Un om egal un om", „Mutter Courage", „Mandragora", „Steaua fără nume", „Prețul" (a jucat 18 ani), „Peștițoarea" (a jucat 12 ani), „Plicul" (a jucat 10 ani), „Turnul de fildeș", „Sfântul Mitică Blajinul", „Capcană pentru un bărbat singur". Când se încheia stagiunea teatrală, evolua la Grădina Boema.

Teatrul Radiofonic păstrează înregistrarea rolurilor sale în spectacolele: „Agachi Flutur", „Avarul", „Burghezul gentilom", „Cinci cânticele", „Coana Chirița cântăreață", „Dimineața pierdută", „Din nou... Caragiale", „Divanul Persian", „Doamna ministru", „Ferma de struți", „Filantropul", „Franțuzitele și un poet romantic", „Gaițele" (varianta 1964), „Gaițele" (varianta 2002), „Hangița", „Hades în război", „Încurcă lume", „Leac pentru chelie", „Mânăstirea", „Mizantropul", „Nunta lui Figaro", „O viață pe roată", „Rinocerii", „Sânziana și Pepelea", „Stăpânul tăcerii", „Trenurile mele", „Un cuib de nobili" ș.a.

La televiziune a jucat în piese de teatru și emisiuni de divertisment, a răspândit spiritul satiric al „Revistei", prin textele scriitorilor importanți: M. G. Pop, O. Sava și D. Mihăescu. În

anii 1971-1979 a făcut un cuplu remarcabil la televiziune cu Șt. Bănică, iar în perioada 1979-2017 cu actorul de comedie A. Arșinel, interpretând textele umoristice semnate de soțul ei, Maximilian Mihai. Tandemul cu A. Arșinel a funcționat până la finele vieții, reprezentând doi actori profesioniști cu o deosebită influență asupra publicului românesc.

La mijlocul anilor ′90 a fost moderatoare a unor emisiuni TV pentru femei la posturile TVR, Realitatea și Național TV. A jucat în filmele „Recomandări" (1971), „Misiunea" (1989), „Cuscrele" (serial Național TV, 2005), „Mașini și Mașini" (2006, 2011), „Războiul sexelor" (serial Acasă TV, 2007), „Regina" (2008-2009), „Aniela" (2009-2010), „Moștenirea" (2010), „Iubire și onoare" (2011), „Toată lumea din familia noastră" (2012), „Mamaia" (2013), „Rămâi cu mine" (2013), „Las Fierbinți" (serial PRO TV, 2017).

A interpretat roluri în peste 40 de filme, precum: „Omul de lângă tine" (1961), „Sărutul" (1965), „Faust XX" (1966), „Vin cicliștii" (1968), „Pantoful Cenușăresei" (1969), „Astă seară dansăm în familie" (1972), „Despre o anume fericire" (1973), „Elixirul tinereții" (1975), „Cantemir" (1975), „Ultima noapte a singurătății" (1976), „Tufă de Veneția" (1977), „Drumuri în cumpănă" (1979), „Nea Mărin miliardar" (1979), „Am o idee!..." (1981), „Ana și „hoțul" (1981), „Grăbește-te încet" (1982), „Pe malul stâng al Dunării albastre" (1983), „Căruța cu mere" (1983), „Un petic de cer" (1984), „Galax" (1984), „Zbor periculos" (1984), „Vară sentimentală" (1986), „Figuranții" (1987), „ Secretul lui Nemesis" (1987), „În fiecare zi mi-e dor de tine" (1988), „Muzica e viața mea" (1988), „Maria Mirabela în Tranzistoria" (1989), „A doua cădere a Constantinopolului" (1994), „Sexy Harem Ada Kaleh" (2001).

S-a implicat în acțiuni de binefacere în cadrul Fundației „StelaR", pe care a deschis-o împreună cu A. Arșinel. Anual, organiza Gala Premiilor „Mihai Maximilian". A semnat cartea de bucate „Gătește moldovenește cu Stela Popescu" și „În bucătărie cu Steluța".

A avut turnee în Australia, Bulgaria, Israel, Canada, Elveția, Franța, Italia, Germania, SUA, Suedia, Ucraina, Ungaria.

TVR a realizat DVD-urile „ O stea printre stele" (2006) și „Stela și Arșinel" (2005), în care sunt adunate cele mai memorabile apariții televizate ale Stelei Popescu.

Pentru talentul și dăruirea manifestată în întreaga activitate profesională, merite deosebite în promovarea artei teatrale și cinematografice, a fost apreciată cu distincțiile: Medalia „Meritul Cultural" de clasa I (1965); Ordinul „Meritul Cultural" în grad de Comandor, Categoria D „Arta Spectacolului" (2004); Ordinul „Nihil Sine Deo" (2013); Ordinul Național „Steaua României" în grad de Cavaler (2016); titlul onorific de Artist al poporului din Republica Moldova (2016).

I s-au acordat: Premiul II la Congresul tinerilor actori (1962); Premiul I la Festivalul de teatru din Brașov (1986); Premiul Asociației Umoriștilor Români (1992); Diplome onorifice în Canada (1993) și la New-York (1996); Premiul Special pentru teatru de revistă al UNITER (2002); Premiul de Excelență oferit de Uniunea Criticilor Muzicali și Forumul Muzical Român revista „Melos", în cadrul Premiilor criticii muzicale (2006); Premiul pe țară pentru cel mai bun rol secundar în spectacolul „Turnul de fildeș" (Gala 2008), Premiul Special „Cei mai de încredere români 2008 – Stela Popescu și Alexandru Arșinel" (30 ani de activitate) și Premiul revistei „Confidențial" 2009 pentru Showbiz. De asemenea, a primit titlul de „Regina comediei" din partea Centrului Cultural Israel-România din Tel Aviv (2009); Premiul Special în Clasamentul național „Cel mai de încredere români" (2010); Trofeul Galei „10 pentru România" (2010); Premiul pentru întreaga carieră la Festivalul „Film 4 Fun" de la Sinaia (2013); Premiul Forumului Muzical Român (2014); Diploma „In Honoris" (2014); Premiul de excelență la „Gala Comediei Românești fest-Co 2011" și o stea pe Aleea Celebrităților din Piața Timpului din București pentru întreaga carieră (2011). Este Cetățean de onoare al mun. Brașov (din 2017).

În anul 2016 la București a fost înființat un teatru care poartă numele „Stela Popescu".

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2005". –

Chișinău, 2004. – P. 358 ; „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 384-385 ; „Calendar Național 2020". – Chișinău, 2019. – P. 369-370.

Bibliografie selectivă:

Bergen, **Lara**. Jasmine, peștitoarea / Lara Bergen ; [traducere din limba engleză: Valentina Georgescu]. Cenușăreasa și șoriceii pierduți / de E. C. Llopis ; [traducere din limba engleză: Valentina Georgescu]. – București : Litera Internațional, 2013. – 48 p. + 1 CD audio. – Pe coperta 1: Carte cu CD audio – lectura: Stela Popescu. – ISBN 978-606-600-602-6.

Disney Enterprises (New York). Albă ca Zăpada și cei șapte pitici / [Disney Enterprises ; editor: Vidrașcu și fiii]. – București : Litera, 2013. – [48] p. : CD + carte. – Pe copertă: Audiobook, lectura: Stela Popescu. – ISBN 978-606-686-158-8.

Marsoli, **Lisa Ann**. Cenușăreasa la petrecerea Crăciunului ; Tiana și magia sărbătorilor / Lisa Ann Marsoli ; [traducere din limba engleză: Valentina Georgescu]. – București : Litera Internațional, 2013. – 48 p. – Pe coperta 1: Carte cu CD audio, lectura: Stela Popescu. – ISBN 978-606-600-606-4.

***

Popescu, **Stela**. Stela Popescu: Comedia bufă și tragicomedia sunt genurile care-mi plac cu adevărat : [interviu] / consemnare: Oana Georgescu // Surâsul și lacrima scenei : Interviuri cu personalități din lumea teatrală românească / Oana Georgescu. – București : Scripta, 1998. – P. 192-205.

Popescu, **Stela**. Stela Popescu: „Mă simt ca la douăzeci **și** cinci de ani". Brașovul a **însemnat** enorm **în** viața mea : [interviu] / consemnare de Ines Hristea // Formula AS : [site]. – 2001. – Nr 495. – URL: http://arhiva.formula-as.ro/2001/495/lumea-romaneasca-24/lumea-romaneasca-2802 (accesat : 28.08.2024).

Popescu, **Stela**. Stela Popescu – acolo sus cineva ma iubeste! : [interviu] / a consemnat Gabriel Mateescu//CrestinOrtodox.ro. – 2012. – 26 iul. – URL: https://www.crestinortodox.ro/interviuri/stela-popescu-acolo-cineva-iubeste-70451.html (accesat : 28.08.2024).

***

****Rhea**, **Cristina**. Stela Popescu – Povestea succesului" : [biografie] / Cristina Rhea. – București : Curtea Veche, 2002. – 155 p. – ISBN 973-8356-35-0.

****Storin**, **Aurel**. Stela Popescu și Alexandru Arșinel : o pereche fără pereche / Aurel Storin. – București : ALLFA, 2014. – 103 p. – ISBN 978-973-724-873-2.

***

Popescu Stela : [fișier biografic] // Enciclopedia Identității Românești. Vol. 2 : Personalități / Ecaterina Țarălungă, Cornel Golea, Stelian Diță [et al.]. – București : AGIR, 2019. – P. 619. – ISBN 978-973-720-763-0. – ISBN 978-973-720-765-4.

Popescu Stela // Enciclopedia marilor personalități din istoria, știința și cultura românească de-a lungul timpului. Vol 5 : Contemporanii : K-Z. – București: Geneze, 2003. – P. 262-264. – ISBN 973-9099-81-7.

Popescu Stela // Personalități orheiene în domeniul culturii, artei și literaturii : Dicționar biobibliografic. – Chișinău : Pontos, 2008. – P. 240-241. – ISBN 978-9975-72-272-8.

Rîpeanu, **Bujor T**. Popescu Stela : [fișier biografic] / Bujor T. Rîpeanu // Cinematografiștii : 2345 cineaști, actori, critici și istorici de film și alte persoane și personalități care au avut de-a face cu cinematograful din România sau care sunt originare de pe aceste meleaguri / Bujor T. Rîpeanu. – București : Meronia, 2013. – P. 459. – ISBN 978-973-7839-93-0.

Roșca, **Denis**. Popescu Stela / Denis Roșca // Cartea de aur a Basarabiei și a Republicii Moldova / Denis Roșca. – Chișinău : Pontos, 2016. – P 457. – ISBN 978-9975-51-712-6.

Stela Popescu : [artistă română, originară din Orhei, Basarabia// Timpul. – 2016. – 16 dec. – P. 4. – (Omul săptămânii).

Stela Popescu : [eseu biografic] // Actorul român între teorie și practică / Dana Rotaru. – București : U.N.A.T.C. Press, 2018. – P. 173-174. – ISBN 978-606-8757-41-4.

Teatrul Stela Popescu : Teatru la nivel de Excelență : [site]. – URL: https://teatrulstelapopescu.ro/ (accesat : 28.08.2024).

Elena Harconița

Vasile BĂRBIERU 1925-2018

Bariton, solist al Operei Naționale Române Cluj-Napoca, originar din Basarabia.

S-a născut la 28 decembrie 1925, în or. Bălți. S-a stins din viață la 8 ianuarie, 2018, la Cluj-Napoca.

În 1941 urmează studiile la Seminarul Teologic din Bălți. După absolvire (1944), este admis la Conservatorul Regal din Timișoara. În perioada 1945-1949 studiază la Conservatorul de Muzică din Cluj (astăzi, Academia Națională de Muzică „Gh. Dima"), unde îi are ca profesori pe L. Halip, D. Bădescu, L. Pop (canto), T. Jarda (armonie), P. V. Cottescu (regie), L. Surlașiu (istoria muzicii).

Debutul pe scena Operei Naționale Române Cluj-

Napoca are loc în 1949, cu rolul titular din „Rigoletto" de G. Verdi. Urmează și alte roluri principale: Lord Enrico Ashton („Lucia din Lammermoor", G. Donizetti), Georgio Germon („Traviata", G. Verdi), Contele de Luna („Trubadurul", G. Verdi), Scarpia („Tosca", G. Puccini), Figaro („Bărbierul din Sevilla", G. Rossini), Escamillo („Carmen", G. Bizet), Amonasro („Aida", G. Verdi), Marchizul de Posa („Don Carlo", G. Verdi), Horia („Horia", N. Bretan), Ștefan cel Mare („Stejarul din Borzești", T. Bratu), Barnaba („Gioconda", A. Ponchielli), Alfio („Cavalleria rusticana", P. Mascagni), Silvio și Ronio („Paiațe", R. Leoncavallo), roluri prin care a încântat mii de spectatori în perioada 1946-1977. La acestea se adaugă colaborările cu Opera clujeană și după pensionare. Până în 1991 a avut 2 338 de spectacole.

Pe parcursul îndelungatei sale activități a evoluat alături de celebrii interpreți de operă: L. Stănescu, E. Vâlcovici, Z. Pally, M. Bieșu, I. Arhipova, E. Cernei, I. Hvorov, C. Simionescu, E. Cevdar, M. Cortez, J. Bobescu, Em. Gherma, C. Ujescu.

A primit invitații de colaborare la Opera Națională din București și la cea din Iași. A făcut înregistrări la radio cu „Rigoletto", „Traviata", „Gioconda", „Carmen", „Samson și Dalila".

A întreprins turnee în Cehoslovacia, URSS, Ungaria, Iugoslavia, Bulgaria, Polonia.

Pe lângă cariera de cântăreț, s-a regăsit și în arta dirijorală, fiind dirijor al Corului „Adormirea Maicii Domnului" din localitatea Mănăștur, jud. Cluj.

În 2015, la reprezentația de gală „95 de ani de Operă la Cluj", baritonul Vasile Bărbieru a fost prezent printre personalitățile marcante care au făcut istorie pe scena instituției: A. Nemeș, G. Orlovski, N. Mirea, M. Ciobanu, Gh. V. Dumănescu, M. Moisa, P. Sbârcea, I. Lazăr, Em. Maxim, T. Răzor, T. Pauliuc.

A se vedea și articolele din „Calendar Național 2015". – Chișinău, 2015. – P. 389.

Bibliografie:

Buzilă, Serafim. Bărbieru, Vasile / Serafim Buzilă // Enciclopedia interpreților din Moldova / Serafim Buzilă. – Chișinău : Museum, 1999. – P. 48-49. – ISBN 978-9975-906-35-4.

Jitaru, Valentin. Bărbieru, Vasile : [fișă biografică] // Personalități bălțene : Enciclopedie / Valentin Jitaru, Lucian Jitaru. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 25. – ISBN 978-9975-53-932-6.

95 de ani de Operă la Cluj. Degradarea accentuată a clădirii, criticată de veteranii instituției : [Baritonul Vasile Bărbieru le-a povestit celor prezenți amintiri de pe scena Operei Naționale din Cluj-Napoca] // Clujul Cultural.ro. – 2015. – 12 mai. – URL: https://clujulcultural.ro/95-de-ani-de-opera-la-cluj-degradarea-accentuata-a-cladirii-criticata-de-veteranii-institutiei/ (accesat : 12.10.2024).

Oameni iluștri ai orașului Bălți : file de istorie : Expoziție / Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți ; realizare: Elena Țurcan, Silvia Ciobanu. – Bălți, 2020. – P. 43-45 // Biblioteca Științifică USARB. – URL: http://tinread.usarb.md:8888/tinread/fulltext/expo_tem3/oameni_ilustri.pdf (accesat : 12.10.2024).

Popescu, Mariana. Vasile Bărbieru / Mariana Popescu // Muzicieni basarabeni afirmați în România / Mariana Popescu. – București : Editura Muzicală, 2014. – P. 244-247. – ISBN 978-973-42-0843-2.

Vasile Bărbieru – Opera Română Cluj 95 : [cuvântarea la conferința, inainte de începerea reprezentației de gală „95 de ani de Operă la Cluj]. – URL: https://www.youtube.com/watch?v=k9cZXboili0 (accesat : 12.10.2024).

Tatiana Grușco

Magda CÂRNECI
1955

Poetă română, romancieră, critic de artă și publicistă.

S-a născut pe 28 decembrie 1955, la Gârleni, jud. Bacău, în familia poetului și traducătorului Radu Cârneci. Pe linie maternă se trage din vechea familie nobiliară a Ghiculeștilor; până în 1989 și-a semnat lucrările și cu pseudonimul Magdalena Ghica.

A făcut studii la Institutul de Arte Plastice „N. Grigorescu" din București, secția istoria și teoria artei (1974-1978), specializare postuniversitară la Institutul de Istoria Artei din București (1978-1979). A urmat studii aprofundate (1990-1992) și doctoratul în istorie, opțiunea istoria artei (1993-1997), la Școala de Studii Avansate

de Ştiinţe Sociale din Paris, cu tema „Discursul puterii – discursul imaginii: arta românească în timpul regimului comunist”, conducător ştiinţific A. Besançon.

Între anii 1979 şi 1981 a activat ca muzeograf la Muzeul Naţional de Artă din Bucureşti, contribuind la promovarea şi conservarea patrimoniului artistic românesc. În 1981-2001 a fost cercetător ştiinţific la Institutul de Istoria Artei din Bucureşti, având ocazia să studieze diverse aspecte ale artei româneşti şi universale. A ocupat funcţia de director al Institutului de Istoria Artei (1990-1992), responsabilitate ce i-a permis să coordoneze activităţi de cercetare şi să sprijine dezvoltarea domeniului. Din 1996 până în 2000 a fost lector invitat la masteratul de studii americane al Universităţii din Bucureşti, împărtăşind cunoştinţe despre cultura şi arta americană. În perioada 2001-2005 şi-a continuat activitatea academică la Institutul Naţional de Limbă şi Civilizaţii Orientale din Paris şi a ţinut cursuri despre arta şi cultura românească. Între 2006 şi 2010 a fost director al Institutului Cultural Român din Paris, unde a promovat cultura română pe plan internaţional. Din 2010 este redactor-şef al revistei „Arta” a Uniunii Artiştilor Plastici din România, continuând să popularizeze arta contemporană românească şi să sprijine comunitatea artistică. În 2010-2012 a ocupat funcţia de şefă a secţiei culturale la „Revista 22” din Bucureşti. În paralel, a fost conferenţiar asociat la Universitatea Naţională de Arte din Bucureşti, în cadrul Facultăţii de Arte Plastice (2011-2014).

Debutează cu poezie în 1975 în revista „România literară”. Primul său volum, „Hipermateria”, a fost publicat în 1980 la Editura „Cartea românească”.

Membră şi teoreticiană a „generaţiei optzeci” din literatura română, s-a implicat activ pe scena culturală şi politică a României în anii ’90.

A publicat grupaje de versuri în reviste literare din ţară şi în publicaţii internaţionale, dar şi mai multe cărţi de poezie în limba română, printre care: „O tăcere asurzitoare” (1984), „Haosmos” (1992), „Poeme politice” (2000), „Haosmos şi alte poeme” (2004), „Poeme Trans” (2012), „Viaţă” (2016) şi „Opera poetică” (2017). De asemenea, a scris romane: „FEM” (2011, 2014, 2021) şi „Scurte scenarii iniţiatice” (2022), eseuri literare: „Poetrix. Texte despre poezie” (2002).

Lucrările sale au fost traduse şi publicate în mai multe limbi: „Psaume” (1997, Marseille), „Poeme/Poems”, „Le paradis poétique” (2004, Paris), „Chaosmos. Gedichten” (2004, Amsterdam), „Chaosmos. Poems” (2006, Boston), „Trois saisons poétiques” (2008, Luxembourg), „Chaosmos” (2013, Paris), „A Deafening Silence” (2017, Londra), „FEM” (2018, Paris) şi „FEM” (2021, SUA).

A tradus şi a prezentat autori români în limba franceză (P. Celan şi Urmuz) şi a tradus în română din poeţii francezi P. Oster, M. Deguy, Cl. Esteban, H. Deluy, A.-M. Albiach, P. L. Rossi, M. Etienne, D. Fourcade, A. Dreyfus, Cl. Royet-Journoud, A. Lance, N. Brossard şi alţii. A mai tradus din autori americani şi englezi: A. Ginsberg, S. Plath, S. Heaney, M. Moore, M. McGuckian, Ch. Merrill, C. Forché, M. Elfyn, F. Sampson ş.a.

Face parte din mai multe organizaţii profesionale: College Art Association din SUA, Centre International de Recherches et Etudes Transdisciplinaires din Paris, Historians of German and Central European Art din SUA. Este membră a PEN International (Organizaţia Mondială a Scriitorilor din Londra), a organizaţiei „Maison des Ecrivains et de la Littérature” din Paris, a Uniunii Scriitorilor din România (secţia poezie) şi a Uniunii Artiştilor Plastici din România (secţia critică de artă) ş.a.

Romanul „FEM” a fost nominalizat la diverse premii în România, fiind tradus în franceză (2018) şi în engleză (2021), iar în 2022 a ajuns pe lista PEN America Translation Award.

În 2019 a fost decorată cu Ordinul „Legiunea de Onoare” în grad de Cavaler pentru dezvoltarea relaţiilor culturale româno-franceze.

Bibliografie selectivă:

Cârneci, Magda. Arta anilor’80 : Texte despre postmodernism / Magda Cârneci. – Bucureşti : Litera, 1995. – 131 p. – ISBN 973-43-0184-5.

Cârneci, Magda. Artele plastice în România 1945-1989 / Magda Cârneci. – Bucureşti : Meridiane, 2000. – 250 p. – ISBN 973-33-0416-6.

****Cârneci, Magda**. Fem / Magda Cârneci. – București : Polirom, 2021. – ISBN 9789734686445.

Cârneci, Magda. Haosmos și alte poeme : (Antologie de poezie, 1980-2000) / Magda Cârneci. – Pitești : Paralela 45, 2004. – 236 p. – ISBN 973-697-294-1.

Cârneci, Magda. Opera poetică / Magda Cârneci. – București : Cartea Românească, 2017. – 312 p. – ISBN 9789732332399.

****Cârneci, Magda**. Poeme politice / Magda Cârneci. – Botoșani : Axa, 2000. – 108 p.

****Cârneci, Magda**. Poetrix. Texte despre poezie si alte eseuri / Magda Cârneci. – Pitesti-Brasov-Bucuresti-Cluj-Napoca : Paralela 45, 2002. – 164 p.

Rec.: Bodiu Andrei. O pledoarie pentru poezie // Observator Cultural : [site]. – Nr 170. – URL: https://www.observatorcultural.ro/articol/o-pledoarie-pentru-poezie/ (accesat : 23.09. 2024).

Cârneci, Magda. Vremea poemului înalt / Magda Cârneci. – Chișinău : Cartier, 2022. – 254 p. – ISBN 978-9975-86-648-4.

****Cârneci, Magda**. Poeme / Poems : (ediție bilingvă) / Magda Cârneci. – București : Paralela 45, 1999. – 139 p. – ISBN 973-593-125-7.

***

Cârneci, Magda. Brâncuși și poeții / Magda Cârneci // Vatra : [site]. – 2024. – 8 febr. – URL: https://www.observatorcultural.ro/articol/brancusi-si-poetii/ (accesat : 23.09.2024).

Cârneci, Magda. Condamnare pentru Poezie! / Magda Cârneci // Vatra : [site]. – 2016. – 22 ian. – URL: https://www.observatorcultural.ro/articol/condamnare-pentru-poezie/ (accesat : 23.09.2024).

Cârneci, Magda. Cu mintea mea de femeie – o mărturie convingătoare / Magda Cârneci // Vatra : [site]. – 2017. – 16 mar. – URL : https://www.observatorcultural.ro/articol/cu-mintea-mea-de-femeie-o-marturie-convingatoare/ (accesat : 23.09.2024).

Cârneci, Magda. ICR – continuitatea instituțională / Magda Cârneci // Vatra : [site]. – 2022. – 29 mar. – https://www.observatorcultural.ro/articol/icr-continuitatea-institutionala/ (accesat : 23.09.2024).

Cârneci, Magda. Literaturile arabe și francofonia / Magda Cârneci // Vatra : [site]. – 2020. – 7 aug. – URL: https://www.observatorcultural.ro/articol/literaturile-arabe-si-francofonia/ (accesat : 23.09.2024).

Cârneci, Magda. „M-am aflat între Franța și România, altfel spus și în spațiul francez, și în cel român" : Discurs la ceremonia acordării medaliei Legiunea de Onoare – 12 decembrie 2019 / Magda Cârneci // Vatra : [site]. – 2019. – 20 dec. – URL: https://www.observatorcultural.ro/articol/m-am-aflat-intre-franta-si-romania-altfel-spus-si-in-spatiul-francez-si-in-cel-roman/ (accesat : 23.09.2024).

Cârneci, Magda. PEN International : Congresul din Manila, 2019/ Magda Cârneci // Vatra : [site].– URL: https://www.observatorcultural.ro/articol/pen-international-congresul-din-manila-2019/ (accesat : 23.09.2024).

Cârneci, Magda. Poezie și ecologie spirituală / Magda Cârneci // Vatra : [site]. – 2023. – 31 ian. – URL: https://revistavatra.org/2023/01/31/magda-carneci-poezie-si-ecologie-spirituala/ (accesat : 23.09.2024).

Cârneci, Magda. Vatra-dialog cu Magda Cârneci: „Scriu ca să mă transcend" / Magda Cârneci // Vatra : [site]. – URL: https://revistavatra.org/2019/06/13/vatra-dialog-cu-magda-carneci-scriu-ca-sa-ma-transcend/ (accesat : 23.09.2024).

***

Blaga, Diana. Opera poetică a Magdei Cârneci / Diana Blaga // Convorbiri Literare. – 2019. – Nr 3. – P. 93-95.

Marcu, George. Cârneci Magda // Femei de seamă din România : De ieri și de azi / George Marcu. – București : Meronia, 2017. – P. 123. – ISBN 978-606-750-022-6.

Răciulă, Lilia. Conceptul „feminitate" în opera poetică a Magdei Cârneci / Lilia Răciula // Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Eugeniu Coșeriu" (CISL), Ediția a 16-a : Eugeniu Coșeriu centenar. „Limbă, creativitate, cultură – structuri de rezistență ale ființei umane", 24-25 septembrie 2021, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău. – Chișinău : [S. n.], 2021. – P. 266-270.

Ana Struță

Alte aniversări

2550 de ani de la nașterea lui **Eschil**, dramaturg grec antic (525 – 456 î.Hr.). *A se vedea și art. din CN 2005, p. 377.*

2520 de ani de la nașterea lui **Pericle**, general, orator și om de stat atenian (495 – 429 î.Hr.).

800 de ani de la nașterea lui **Toma d'Aquino**, călugăr dominican canonizat drept sfânt de Biserica Romano-Catolică, teolog, filozof, doctor al Bisericii. A fost venerat ca sfânt încă din timpul vieții (cca 1225 – 7 mar. 1274).

660 de ani de la nașterea lui **Grigore Țamblac**, cleric creștin ortodox, personalitate importantă a Evului Mediu răsăritean, adept al reunirii Bisericii Ortodoxe cu Biserica Catolică, scriitor, diplomat și Mitropolit al Kievului (1365-1420). *A se vedea și art. din CB 1994, p. 169-170.*

630 de ani de la fondarea **Cetății Neamț**, fortăreață medievală din timpul domniei lui Ștefan cel Mare și Sfânt (1395).

560 de ani de la nașterea Elenei Voloșanca, fiica domnului Moldovei Ștefan cel Mare și Sfânt. A jucat un rol important în stabilirea relațiilor curții moscovite cu țările europene (1465 – 18 ian. 1505).

500 de ani de la nașterea **Doamnei Chiajna**, fiica domnitorului Petru Rareș, nepoata lui Ștefan cel Mare și Sfânt (1525 – iun. 1587).

500 de ani de la nașterea lui **Pieter Bruegel cel Bătrân**, pictor flamand de seamă al sec. al XVI-lea (1525 – 9 sept. 1569).

390 de ani de la înființarea **Mănăstirii Sfinții Trei Ierarhi** din Iași (1635-1639).

445/450 de ani de la nașterea lui **Varlaam**, mitropolit, scriitor, om de cultură, editor și traducător, fondatorul tiparului în Moldova (1580/1585 – 18 aug. 1657). *A se vedea și art. din CB 1997, p. 177-180; 2005, p. 390-391; 2022, p. 349-351.*

350 de ani de la scrierea **Letopisețului Țării Moldovei** de către Miron Costin (1675).

350 de ani de la nașterea lui **Ion Neculce**, cronicar și personalitate politică (cca 1675 – 1745). *A se vedea și art. din CN 2015, p. 72-73; 2022, p. 485.*

300 de ani de la înființarea **Mănăstirii Țigănești** de către boierul Lupu Gheuca și răzeșii din Cobâlca și Țigănești (1725).

250 de ani de la înființarea **Mănăstirii Curchi**, unul dintre cele mai însemnate monumente ale arhitecturii basarabene, situată în Codrii Orheiului, pe teritoriul satului Curchi, raionul Orhei (1775).

250 de ani de la nașterea lui **Dimitrie Țichindeal**, preot, cărturar, fabulist, traducător și militant român pentru emanciparea românilor din Banat (1775 – 20 ian. 1818).

240 de ani de la înființarea **Mănăstirii Suruceni** de către vătavul Casian Suruceanu și alți săteni (1785).

165 de ani de la nașterea lui **Constantin Cazimir**, latifundiar, pedolog, pedagog, doctor în științe, politician țarist, deputat în Duma de Stat a primei convocări din partea Basarabiei (1860 – 12 iul. 1910).

160 de ani de la întemeierea **Bisericii „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din Durlești** (1865).

160 de ani de la nașterea lui **Pierre Bellet**, pictor român, artist grafic, distins cu „Bene Merenti" de clasa I (1865-1924).

160 de ani de la nașterea lui **Vasile Blinov**, pictor, unul dintre membrii fondatori ai Societății Amatorilor de Arte Frumoase, autorul manualului

de caligrafie pentru școlile populare, publicat la Odesa în mai multe ediții (1865 – 1944).

160 de ani de la nașterea lui **Mihail Cekerul-Cuș**, inginer arhitect, nobil ereditar basarabean, originar din Orhei. A proiectat cele mai frumoase clădiri din Chișinău, printre care: Sala cu Orgă, Liceul Teoretic „Principesa Natalia Dadiani", Banca Municipală ș.a. (1865 – 23 ian. 1917). A *se vedea și art. din CN 2017, p. 56-57*.

155 de ani de la nașterea lui **Ioan Șeptelici-Herțesc**, medic psihiatru, medic-șef al Spitalului Clinic de Psihiatrie din Chișinău (1870 – 31 dec. 1956).

150 de ani de la nașterea **Elenei Fabian-Aciu**, pedagog, militantă pentru drepturile femeilor din România (1875 – 3 iun. 1955).

145 de ani de la înființarea **Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu**" din Bălți (1880).

140 de ani de la nașterea lui **Gheorghe (Iurie) Buruiană**, cooperator, a votat Unirea Basarabiei cu România, deținător al Ordinului „Steaua României" în grad de Cavaler, distins cu Medalia „Ferdinand I" (1885-?).

140 de ani de la nașterea lui **Andrei Găină**, agricultor, deputat în Sfatul Țării, a votat Unirea Basarabiei cu România (1885-1940).

140 de ani de la nașterea lui **Vasile Ghenzul,** cooperator, publicist, fondator al ziarului „Cuvântul moldovenesc", om politic, deputat în Sfatul Țării, a votat Unirea Basarabiei cu România, memorialist (1885-1969).

130 de ani de la înființarea **Bisericii „Sfânta Cuvioasă Teodora de la Sihla"** din Chișinău, lăcaș de cult și monument de arhitectură de însemnătate națională (1895).

130 de la nașterea lui **Dumitru I. Remenco**, jurnalist și publicist, originar din Basarabia (1895 – 13 iul. 1940).

120 de ani de la nașterea lui **Nicolae Gluhovschi**, medic veterinar, doctor în științe, cercetător științific, fondator al centrului veterinar din Bălți, originar din Basarabia, Profesor emerit, membru de onorare al Academiei de Științe din New York și al Societății Regale de Medicină Veterinară din Marea Britanie (1905-1985).

110 ani de la fondarea de către Nicolae Iorga a publicației „**Revista istorică**", azi revistă a Institutului de Istorie „Nicolae Iorga" din București (1915).

100 de ani de la înființarea **Mitropoliei Basarabiei** în cadrul Sfintei Patriarhii Române (1925 – 22 iun. 1941; reactivată la 14 sept. 1992).

100 de ani de la nașterea lui **Vasile Bătrânac**, prizonier politic din URSS, șeful grupului antisovietic „Arcașii lui Ștefan" (1925 – ?).

100 de ani de la nașterea lui **Anatol Gorean-Soroceanu**, dirijor, compozitor român, deținut politic, originar din Basarabia, Maestru de cor (1925-2001).

90 de ani de la nașterea lui **Gabriel Bilici**, medic și savant rus, fiziolog și farmacolog, doctor habilitat în medicină, profesor universitar, membru al Academiei de Științe Naturale a Rusiei, al Academiei Internaționale de Științe din San Marino, originar din Basarabia (1935 – 7 apr. 2021).

90 de ani de la apariția publicației „**Crenguța**" a Liceului de băieți „I. Creangă" din Bălți, la care a debutat și lingvistul Eugeniu Coșeriu (1935-1940).

85 de ani de la fondarea **Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice** (AMTAP), succesoarea Conservatorului de Stat din Chișinău (1940).

85 de ani de la înființarea **Bibliotecii Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice** (1940).

80 de ani de la înființarea **Ansamblului de Cântece și Dansuri Populare** „**Fluieraș**" (1945). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 384-385.*

80 de ani de la înființarea **Bibliotecii Publice Raionale „Grigore Vieru" din Călărași** (1945).

80 de ani de la nașterea lui **Simon Camartin**, muzicolog elvețian, dirijor, atașat cultural al Ambasadei elvețiene, fondator al Fundației Culturale „Pro Helvetia" (1945).

70 de ani de la fondarea **Spitalului Clinic Republican pentru Copii „Emilian Coțaga"** (1955).

60 de ani de la fondarea **Școlii de arte „Alexei Stârcea"** din Chișinău în baza Școlii de muzică nr. 2 (1965).

55 de ani de la fondarea **Orchestrei Naționale de Muzică Populară „Lăutarii**", dirijor Nicolae Botgros (1970). *A se vedea și art. din CN 2020, p. 385-386.*

BISERICA „SFINȚII ARHANGHELI VOIEVOZI MIHAIL ȘI GAVRIIL" DIN DURLEȘTI 1865

Biserica „Sfinții Arhangheli Voievozi Mihail și Gavriil" din orășelul Durlești reprezintă un monument arhitectural de importanță națională, inclus în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat.

Biserica este amplasată în Durlești, suburbie a Chișinăului, pe str. Bisericii nr. 5.

A fost atestată documentar în anul 1783, însă nu se știe când și de către cine a fost construită. În 1800 locuitorii răzeși ai satului au zidit o altă biserică, cu hramul „Sfinții Voievozi". Era din lemn, pe temelie de piatră, cu clopotniță deasupra pridvorului și se afla alături de cimitirul mai vechi din localitate, în regiunea str. Livezilor nr. 7. În 1861, pe lângă biserica de la Durlești, s-a deschis prima școală parohială.

În anul 1863, preotul duhovnic I. Arventiev a adresat Comisiei Consistoriului Duhovnicesc o cerere, prin care solicita acordul de a înălța o nouă biserică din piatră, alături de cea din lemn. Consistoria duhovnicească a cercetat cererea și a aprobat-o la 30 aprilie 1863, biserica urmând a fi construită conform proiectului înaintat de arhitectul Lozinschi.

Biserica de piatră, cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil", a fost zidită de către locuitorii satului lângă cea veche, în anul 1865, pe locul unde a existat un lăcaș din lemn. Era compartimentată în pridvor, pronaos, naos și altar. Intrarea se făcea prin primul pridvor. Al doilea pridvor era lărgit în părți, iar deasupra se înălța clopotnița. Turla clopotniței era pătrată, cu acoperișul piramidal. Naosul era cubiform, cu acoperiș în patru ape. Deasupra naosului, pe un tambur pătrat, se înălța un mic turnuleț, cu cupola în formă de bulb.

Din 1880 dascăl și conducător al corului bisericesc din Durlești a fost Gh. Doncilă. În 1885 pe lângă biserică s-a deschis Școala de alfabetizare, unde acesta preda.

În 1887, pe lângă biserica „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil" din Durlești, a fost inițiată o bibliotecă, cu 109 exemplare de carte, în 1915 numărul lor depășind cifra de 500. În 1894 în curtea bisericii a fost construită o clădire în care se afla Școala parohială. Aici învățau 18 băieți și două fete, îndrumați de Gh. Doncilă. În afară de această școală, în parohie era și o școală populară, în care învățau 75 de băieți și trei fete. Învățător de religie era preotul I. Arventiev, iar învățătoare M. Harjevskaia.

În anul 1915 parohia Durlești număra aproximativ 3 022 de enoriași, parohul bisericii fiind preotul N. Medea. Din 1918-1919 aici activează cântăreții I. Petu, V. Dulap și T. Harega și în 1922 preot paroh este A. Jemăneanu.

În perioada interbelică biserica din Durlești dispunea de multe cărți bisericești în limba română, provenite de la tiparnițele din România: „Antologhion" (Râmnic, 1745); „Liturghier" (Iași, 1759); „Cazanii" (Râmnic, 1792); „Triod" (București, 1798); „Octoih" (Buda, 1811); „Ceaslov" (Mănăstirea Neamț, 1858) ș.a. Multe din aceste publicații vechi s-au păstrat până astăzi.

Pe lângă biserică, se întemeiază (în 1923) și mișcarea „Oastea Domnului", care reprezenta o părticică din Biserica Ortodoxă Română de atunci.

În anii regimului stalinist, ani de prigoană a bisericii, istoria orală consemnează că în apărarea preotului paroh al Bisericii „Sfinții Arhangheli Voievozi Mihail și Gavriil" au sărit oamenii de rând, intimidându-i pe ofițerii sovietici. În această perioadă au apărut unele focare de rezistență în cadrul unui consiliu bisericesc organizat de câțiva săteni, care, din umbră, continuau activitățile spirituale.

În 1960 s-a încercat închiderea bisericii, dar populația localnică s-a opus. Enoriașii, împreună cu preotul paroh Gh. Belous, au rezistat tuturor persecuțiilor și biserica a fost printre puținele care a ținut piept intemperiilor și care și-a desfășurat activitatea fără a fi închisă. Din acest motiv aici s-au păstrat mai multe icoane și obiecte de cult vechi. Una dintre cele mai de preț este „Sfânta

Ceașcă" (Sfântul Potir), dăruită de către Arhimandritul Gherman, starețul Mănăstirii Noul Neamț, originar din Durlești. Biserica deține moaște sfinte: părticele a 87 de Sfinți Cuvioși Părinți de la Lavra Peșterilor din Kiev.

De-a lungul anilor, lăcașul a suportat lucrări de reconstrucție și restaurare de mai multe ori. Prima reparație capitală a fost efectuată în anul 1890. Lucrări ample au fost efectuate în anii 1974-1977. O altă reparație fundamentală a fost efectuată în 2008-2010. În 2011 au fost sfințite și instalate șapte cruci noi.

Din 1988, biserica este administrată de către părintele paroh protoiereul Zosima Toia.

Cu ocazia aniversării a 150-a de la întemeierea Bisericii „Sfinții Arhangheli Voievozi Mihail și Gavriil" din Durlești, protoiereului mitrofor Z. Toia, protopop al sectorului III, Chișinău și paroh al Bisericii a fost decorat cu Ordinul „Meritul Bisericesc". În 2015 a fost lansat în circuitul poștal un plic cu marcă fixă, consacrat acestui eveniment.

Bibliografie selectivă:

Toia, **Zosima** (protoiereu). Biserica Sf. Arh. Mihail și Gavriil din Durlești la 150 de ani / Zosima Toia (protoiereu, Mitrofor). – Chișinău : [S. n.], 2015. – 152 p. – ISBN 978-9975-53-473-4.

Toia, **Zosima** (protoiereu). Biserica Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil din Durlești la 150 de ani : 1865-2015 / Zosima Toia (protoiereu, Mitrofor). – Chișinău : ProArt, 2015. – 56 p.

***

Dicționarul statistic al Basarabiei : Ediție oficială : Întocmit pe baza recensământului populației din anul 1902 ; Corectat prin datele actuale, statistice ale primăriilor și prin tabelele birourilor de populație centralizate în 1922-1923 : [cu referire la localitatea Durlești] / Ministerul industriei și comerțului ; Direcția generală a statisticii, Serviciul statistic din Chișinău. – Chișinău : Tipografia Societății anonime „Glasul Țării", 1923. – P. 278.

Durlești. **Municipiul Chișinău** : [cu referire la Biserica din Durlești] // Localitățile Republicii Moldova : itinerar documentar-publicistic / Fundația „Draghiștea" ; alcătuitori: Victor Ladaniuc, Tudor Țopa. – Chișinău : Draghiștea, 2006. – P. 120-130.

Durlești, municipiul Chișinău. Biserica „Sfinții Arhanghel Mihail și Gavriil" // Cerga, Alexandru. Bisericile Basarabiei : Dicționar enciclopedic : [în vol.]. Vol. 3 : D-G / Alexandru Cerga. – Chișinău : [S. n.], 2018. – P. 131-137. – ISBN 978-9975-4499-4-6. – ISBN 978-9975-58-143-1.

Durlești, municipiul Chișinău. Biserica „Sfântul Arhanghel Mihail și Gavriil" // Locașuri sfinte din Basarabia. Ed. 1-a / redactor-coordonator: Iurie Babii. – Chișinău : Alfa și Omega, 2001. – P. 127. – ISBN 9975-9618-1-9.

Maria S. Ciobanu

BIBLIOTECA MUNICIPALĂ „EUGENIU COȘERIU" DIN BĂLȚI 1880

Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" din Bălți (BMECB) este parte a Sistemului Național de Biblioteci din Republica Moldova, una din cele mai mari instituții de cultură din mun. Bălți. Deține categoria superioară în urma evaluării (2023) efectuate de Ministerul Culturii.

A fost fondată în anul 1880 în calitate de „Cameră de lectură", după cererea de deschidere a unui spațiu de lectură, adresată guvernatorului din partea locuitorilor orașului în frunte cu medicul veterinar Știen.

În anul 1913 este numită Bibliotecă Publică de Lectură și se afla sub patronatul orășenesc și al burghezei pe nume Z. I. Cernâșevskaia, clădirea bibliotecii fiind localizată pe str. Sfântul Nicolae.

O contribuție remarcabilă în evoluția Bibliotecii Publice din Bălți a avut-o I. Pelivan (1876-1954), mare luptător pentru drepturile românilor basarabeni, eminent om politic, animator al vieții culturale și naționale în spațiul dintre Prut și Nistru. În perioada 1907-1912 acesta a activat în calitate de locțiitor de judecător în or. Bălți, unde

a pus bazele unei organizații din care făceau parte profesori de școală, judecători, preoți, studenți, elevi și diferiți funcționari. Ei promovau limba română, iar la biblioteca publică din oraș au creat un departament de carte românească. Prin toate acțiunile realizate, cultivau populației moldovenești sentimentul demnității naționale. Datorită activității lui I. Pelivan, Bălțiul a fost primul județ din Basarabia care în 1918 s-a pronunțat pentru Unirea Basarabiei cu România.

În anul 1917 colecțiile bibliotecii au fost completate considerabil datorită implicației Ministerului Industriei, Casei școlilor, instituțiilor superioare de învățământ, diverselor societăți civile.

În perioada celui de-Al Doilea Război Mondial, biblioteca a fost complet distrusă, fiind reînființată în 1944. Conform rapoartelor statistice, la 1 ianuarie 1945, colecția Bibliotecii Publice din Bălți (din august 1944 până în ianuarie 1945) constituia 5 840 de exemplare de cărți și reviste, de care beneficiau 552 de cititori, împrumutând 2 702 publicații. Tot în anul 1945 a fost deschisă o secție pentru copii, devenită ulterior (1947) bibliotecă specializată (actualmente, Filiala pentru Copii „Ion Creangă"), purtând numele scriitorului rus A. Gaidar (în anii 1957-1990). Ministerul Culturii al RSS Moldovenești i-a atribuit (1977) titlul de Bibliotecă a Muncii Excelente. Din 1990, în urma Hotărârii Comitetului executiv orășenesc Bălți, Bibliotecii i-a fost acordat numele clasicului literaturii române Ion Creangă.

În perioada de după cel de-Al Doilea Război Mondial, au fost deschise biblioteci de cartier, care ulterior (1972) au devenit filiale ale Bibliotecii Publice: „Țâgănia" (1946, mahalaua „Țâgănia", astăzi „Podul Chișinăului"), biblioteca din sectorul „Pământeni" (1949), biblioteca specializată pentru copii din sectorul „Slobozia" (1953). În anii ′60 ai secolului XX, în or. Bălți au fost deschise cinci biblioteci publice în: cartierul 6 (1964), cartierul 8 (1966), cartierele „Slobozia" și „Teioasa" (1967), cartierul „Bălțiul Nou" (1968).

Odată cu dezvoltarea rețelei de biblioteci, la începutul anilor ′70 ai secolului XX, biblioteca este reorganizată în Biblioteca Centrală Orășenească „A. Pușkin" și i se atribuie funcția de centru metodologic pentru bibliotecile din or. Bălți (1970). Reorganizarea instituției a fost asigurată de colectivul de atunci al bibliotecii, în frunte cu directoarea R. Maiorova.

În anul 1972, în conformitate cu Hotărârea Sovietului orășenesc de deputați ai poporului din Bălți, Despre centralizarea servirii cititorilor de bibliotecile din sistemul Ministerului Culturii, opt biblioteci pentru adulți, trei biblioteci pentru copii, biblioteca Palatului de Cultură și cea a satului Elizaveta au fost comasate într-un sistem centralizat, cu fond, personal și conducere unică.

Cu prilejul împlinirii a 125 de ani de activitate, conform Deciziei Consiliului municipal Bălți nr. 6/33 din 30.06.2005, a fost redenumită în Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu", purtând numele lingvistului român cu renume mondial (în anii 1931-1939 acesta a învățat la Liceul de băieți „Ion Creangă" din Bălți, localizat pe atunci în preajma actualului sediu al bibliotecii).

De-a lungul timpului, la postul de director al BMECB au fost: L. Buhova (1913-1967) R. Maiorova (1967-1985), A. Leț (1985-1997), Z. Dolință (1997-2012), L. Ouș (2012-prezent).

Sediul central al BMECB s-a aflat (în 1954-1957) pe str. Ștefan cel Mare, mai târziu, biblioteca se localiza pe str. Independenței (fosta str. Lenin), apoi a trecut (în 1968) în localul de pe str. A. Pușkin, nr. 34. În prezent, aici este Sala de împrumut din cadrul Serviciului relații cu publicul, Centrul de formare a comunității, Serviciul de dezvoltare în biblioteconomie și științele informării, Serviciul de dezvoltare a resurselor informaționale și sediul administrației Bibliotecii. Biblioteca pentru Copii „Ion Creangă" se afla pe str. Dostoievski, nr. 32 (în 1945-1983), apoi a fost transferată (1983) pe str. Independenței, într-o bibliotecă-tip, unică în Republica Moldova din perspectivă arhitecturală.

Astăzi, Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" din Bălți este un centru comunitar complex, care, prin serviciile și programele oferite, răspunde necesităților de informare, lectură, educație, cercetare, învățare pe tot parcursul vieții și recreere a utilizatorilor. Structura organiza-

torică include patru servicii, un centru și patru filiale: Serviciul relații cu publicul cu Sală de lectură, Sala multimedia, Sala de împrumut la domiciliu, Sala de carte românească, Sala de arte; Centrul de formare a comunității; Serviciul dezvoltare în biblioteconomie și științele informării; Serviciul dezvoltarea resurselor informaționale. Celelalte filiale din diferite zone ale orașului, deschise în anii 1953, 1978, 1988, facilitează accesul comunității orășenești la tot ce oferă astăzi BMECB.

În calitate de Centru Biblioteconomic teritorial, BMECB coordonează metodologic activitatea bibliotecilor publice din rețea (subdiviziunile structurale ale BMECB și bibliotecile publice teritoriale din s. Elizaveta și s. Sadovoe) prin dezvoltarea unui sistem de formare profesională continuă, monitorizarea și evaluarea progresului și performanțelor bibliotecilor, colectarea și analiza indicatorilor statistici privind activitatea bibliotecilor din rețea; organizarea activităților de formare a personalului de specialitate prin cooperare cu alte entități specializate, inclusiv prin cooperare internațională; asimilarea și promovarea metodelor și mijloacelor moderne de activitate.

În anul 2023 a început realizarea Strategiei de dezvoltare a Bibliotecii Municipale „Eugeniu Coșeriu" Bălți (2023-2027), în care sunt specificate obiective privind dezvoltarea serviciilor calitative; dezvoltarea, organizarea și conservarea resurselor informaționale; valorificarea patrimoniului și a memoriei locale; amplificarea statutului de centru biblioteconomic; sporirea marketingului și eficientizarea proceselor manageriale.

Pentru realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă 2030, lansate de Organizația Națiunilor Unite, anual, bibliotecarii organizează circa 400 de evenimente culturale, 261 de activități în cadrul serviciilor de educație nonformală și livrează circa 20 de servicii.

A fost creat și sunt menținute blogul „Centrul de Excelență Profesională Bălți" (2011), blogul „Cunoaștere și memorie bălțeană" (2022), site-ul Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" (2023), unde sunt postate informații, articole și volume elaborate de bibliotecari despre mun. Bălți și personalitățile importante: V. Puiu, M. Volontir, L. Noroc Pânzaru, A. Pânzaru, E. Moldovanu ș.a.

Bibliotecarii BMRCB participă la realizarea proiectului „Eminescu – o cultură, un traseu în zona transfrontalieră Botoșani–Bălți" (2014-2020), sprijinit de Uniunea Europeană în cadrul Programului Operațional Comun România–Republica Moldova. Scopul acestui proiect a fost creșterea atractivității turistice a două municipii, Botoșani și Bălți, în zona transfrontalieră a Republicii Moldova și a României până în 2025. Alte proiecte: „Spațiu sigur Intersos" (2023).

BMECB se implică în programe, campanii și proiecte naționale și municipale: campaniile naționale „Să citim împreună", „Cartea deschisă"; concursurile organizate în cadrul Programului Național LecturaCentral; Programul Guvernamental „Ajutor la contor"; Proiectul „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente"; Proiectul „Bibliotecile aduc schimbarea în comunitate în timpul crizei refugiaților"; Proiectul „Sporirea accesului la oportunități sigure, protectoare și calitative de învățare formală și non-formală" pentru copiii ucraineni, strămutați temporar pe teritoriul Republicii Moldova și copiii din comunitățile gazdă prin intermediul centrelor de învățare prietenoase copiilor, ludotecilor și ludobusului. Centrul Cultural Transfrontalier Multietnic este axat pe organizarea activităților pentru comunitatea bălțeană, inclusiv pentru minoritățile etnice din mun. Bălți și pentru copiii refugiați din Ucraina.

În ultima perioadă, proiectele instituționale și municipale implementate la BMECB sunt: „Vara la Bibliotecă"; Programul municipal „Literatura iese în oraș"; proiectul sociocultural Cenaclul „Sfânta casa de acasă"; Cluburile de lectură „Lecturile copilăriei" și „Prietenii cărților".

Toate activitățile și informațiile utile sunt promovare prin site-ul bibliotecii, site-ul primăriei, blog, pagini de socializare și mass-media: TVBalti, TVN, NordNews etc.

Rezultatele cercetărilor bibliotecarilor sunt publicate în „Biblio-info", revistă de specialitate, editată din anul 2007 de BMECB, precum și în publicațiile de specialitate

naționale integrate în Repozitoriul Tematic Național și în Instrumentul Bibliometric Național.

BMECB și bibliotecarii au fost distinși cu numeroase diplome: pentru management eficient al instituției, înalt profesionalism și muncă prodigioasă din partea Primăriei mun. Bălți (2016, 2022); în semn de apreciere pentru contribuție în valorificarea și promovarea patrimoniului cultural, realizarea cu succes a programelor și serviciilor inovative de biblioteconomie, cu prilejul Zilei Naționale a Culturii din partea Direcției Cultură a Primăriei mun. Bălți (2021); Diplomă de excelență din partea Primăriei mun. Bălți (2022, 2023); Diplomă de onoare cu prilejul Zilei bibliotecarului, acordată de Ministerul Culturii al Republicii Moldova (2024).

Bibliografie selectivă:

Anatol Pînzaru la 70 de ani / alcătuitori: Zinaida Dolință, Inga Cojocaru. – Bălți : Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu", 2007. – 59 p. – ISBN 978-9975-9712-2-5.

Belinschi, **Elena**. Taina amintirilor / Elena Belinschi. – Bălți : Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu", 2020. – 124 p. – ISBN 978-9975-3309-6-1.

Eugeniu Coșeriu : **pe drum de țară și studii bălțene**, **genial lingvist pe plan internațional** : culegere de comunicări și reflecții de la Conferința internațională, consacrată aniversării a 100 de ani de la nașterea lingvistului Eugeniu Coșeriu / ediție îngrijită de Elena Belinschi ; traducători: Micaela Țaulean, Natalia Serjantu. – Bălți : [S. n.], 2021. – 124 p. – texte : lb. rom., fr., germ., rusă. – ISBN 978-9975-3309-9-2 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://37.233.63.203/handle/123456789/1548.

Eugeniu Coșeriu – simbol al aspirațiilor basarabene / alcătuitor: Zinaida Dolință. – Bălți : Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu", 2007. – [Resursă electronică]. – disc optic electronic (CD-Rom ; 52x ; 700 Mb). – ISBN 978-9975-9712-3-2.

Lidia Noroc-Pînzaru, o viață de femeie – paletă de noblețe : Biobibliografie / Elena Belinschi, Svetlana Boico. – Ed. a 2-a, revăzută și completată. – Bălți : [S. n.], 2022. – 343 p. – ISBN 978-9975-3528-1-9.

Mihai Volontir, rol cu rol și-o viață de om : Biobibliografie / alcătuitor: Svetlana Boico. – Bălți : [S. n.], 2021. – 216 p. – ISBN 978-9975-3309-8-5.

Municipiul Bălți. **Instituții de cultură** / alcătuitor: Ludmila Ouș, Elena Voițeniuc. – Bălți : Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu", 2009. – 128 p. – ISBN 978-9975-9712-1-8.

Orașul Bălți : Indice bibliografic curent / Ludmila Ouș [et al.]. – Bălți : [S. n.], 2023. – ISBN 978-9975-3309-0-9. – Fascicula a 52-a, ian./dec. 2022. – 2023. – 89 p. – ISBN 978-9975-3528-2-6 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://drive.google.com/file/d/1vM8cATex0gOSnSm8T3Il6czriqkWe1SN/view.

Ouș, **Ludmila**. Eugenia Moldovanu – meșterul popular care știe cum cântă spicele la răsărit de soare : Biografie. Ateliere de creativitate / Ludmila Ouș, Victoria Țîcu, Diana Țurcanu. – [Bălți : S. n.], 2023. – 178 p. – (Cunoaștere și memorie locală, ISBN 978-9975-3528-4-0). – ISBN 978-9975-3528-3-3.

Străzile Bălțiului / alcătuitor și redactor: Ludmila Ouș. – Ed. a 2-a. – Bălți : Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu", 2007. – 76 p. – ISBN 978-9975-9712-1-8.

***

Belinschi, **Elena**. Despre carte și autorul ei / Elena Belinschi // Biblio-info. – 2022. – Nr 1. – P. 24, 27. – ISSN 1857-2790.

Belinschi, **Elena**. O carte de vizită a Naționalului Bălțean : [Teatrul Național „Vasile Alecsandri"] / Elena Belinschi // Făclia. – 2022. – 30 sept. – P. 3. – ISSN 0235-9111.

Belinschi, **Elena**. Mitropolitul Visarion Puiu – un ierarh erudit și un misionar iscusit / Elena Belinschi // „Cunoaștere și memorie bălțeană" : despre Bălți și bălțeni : [blog]. – 2022. – 2 mar. – URL: https://memoriebalteana.wordpress.com/2022/03/02/344/ (accesat : 12.09.2022).

Boico, **Svetlana**. Lidia Noroc-Pînzari : momente interesante din noua bibliografie / Svetlana Boico // Biblio-info. – 2022. – Nr 1. – P. 28, 30. – ISSN 1857-2790.

Boico, **Svetlana**. Volontir, la pragul casei – viața de actor : Cercetare / Svetlana Boico // Biblio-info. – 2021. – Nr 1. – P. 68-69. – ISSN 1857-2790.

Botezat, **Ana**. Lectura predictivă – o alternativă de a încuraja copiii să citească : Utilizatori și servicii / Ana Botezat // Biblio-info. – 2021. – Nr 1. – P. 51-52. – ISSN 1857-2790.

Grosu, **Elena**. Cărți interactive în colecțiile bibliotecii pentru cei mai mici utilizatori. Joacă și descoperă / Elena Grosu // Biblio-info. – 2022. – Nr 1 – P. 20, 23. – ISSN 1857-2790.

Ouș, **Ludmila**. Servicii de bibliotecă livrate în scopul atragerii spre lectură a comunității bălțene : Utilizatori și servicii / Ludmila Ouș // Biblio-info. – 2021. – Nr 1. – P. 38-50. – ISSN 1857-2790.

Romaniuc, **Tatiana**. Adolescență – vârsta schimbărilor și a riscurilor / Tatiana Romaniuc // Biblio-info. – 2022. – Nr 1. – P. 13-14. – ISSN 1857-2790.

Serjantu, Natalia. Dumitru Căldare – lăutarul din Bălți / Natalia Serjantu, Liliana Gîrlă // „Cunoaștere și memorie bălțeană" : despre Bălți și bălțeni : [blog]. – 2023. – 23 ian. – URL: https://memoriebalteana.wordpress.com/2023/01/23/du-

mitru-caldare-lautarul-din-balti/ (accesat : 12.09.2024).

***

Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" : Centrul de Excelență Profesională Bălți : [blog]. – URL: https://coseriu-bibliotecabalti.wordpress.com/ (accesat : 12.09.2024).

Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" Bălți : [site]. – URL: https://bmcoseriu.md/ro (accesat : 12.09.2024).

„Cunoaștere și memorie bălțeană" : despre Bălți și bălțeni: [blog]. – URL: https://memorie-balteana.wordpress.com/despre-blog/ (accesat : 10.09.2024).

***

Botezat, **Ana**. Copiii adoră „Ora să ȘTIM" / Botezat Ana, Natalia Fotescu // Realități Culturale. – 2020. – Nr 3. – P. 4. – [Proiect de citire cu vocea la Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu", Bălți]. – ISSN 1857-4424.

Ouș, **Ludmila**. Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" Bălți : aspecte ale operării managementului instituțional și creșterea rezilienței sociale a bibliotecarilor / Ludmila Ouș // Magazin Bibliologic. – Nr 3/4. – P. 96-101. – ISSN 1857-1476.

Ouș, **Ludmila**. Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu", Bălți – de la paradigmele schimbării la calitatea implementării / Ludmila Ouș // Magazin Bibliologic. – 2019. – Nr 1/2. – P. 64-70. – ISSN 1857-1476 ; Idem [Resursă electronică]. – https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/MB%203-4_2020%20%285%29.pdf.

Ouș, **Ludmila**. Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu", Bălți – promotor al dezvoltării capacităților personalului din biblioteci / Ludmila Ouș, Victoria Țîcu // Magazin Bibliologic. – 2020. – Nr 3/4. – P. 60-63. – ISSN 1857-1476.

Ouș, **Ludmila**. Istorie de succes la Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu" Bălți – primul Centru din Republica Moldova unde își dau întâlnire minoritățile etnice / Ludmila Ouș // Realități Culturale. – 2022. – Nr 8. – P. 8-13. – ISSN 1857-4424.

Ouș, **Liudmila**. Programul anual și raportul analitic al bibliotecii – instrumente manageriale importante în activitatea instituției / Liudmila Ouș // Biblio-info. – 2022. – Nr 1. – P. 31, 48. – ISSN 1857-2790.

Elena Harconița

MITROPOLIA BASARABIEI 1925

Mitropolia Basarabiei este o Biserică Ortodoxă autonomă, de stil vechi, în cadrul Patriarhiei Române, reactivată pe 14 septembrie 1992. Este recunoscută oficial drept succesoare spirituală, canonică, istorică a Mitropoliei Basarabiei care a funcționat până în 1944.

A fost creată după Marea Unire de la 1918 prin ridicarea Arhiepiscopiei de Chișinău la rangul de mitropolie. Decizia înființării a fost luată de Sinodul Bisericii Ortodoxe Române (BOR) la 15 noiembrie 1923, iar organizarea s-a făcut prin Legea BOR din 1925.

După revoluția bolșevică din octombrie, la 23 mai 1918 Patriarhul Tihon Beleavin al Moscovei a dat deplină libertate Bisericii basarabene, ca, prin congres eparhial, aceasta să-și hotărască soarta și să aleagă cu ce Biserică autocefală și în ce legături vrea să fie. La 26 ianuarie 1918, arhiepiscopul Anastasie Gribanovski al Chișinăului a format o comisie pentru convocarea unui sinod local bisericesc, în cadrul comisiei discutându-se problema raportului Bisericii basarabene față de cea română. În cele din urmă, arhiepiscopul Anastasie Gribanovski și cei doi episcopi vicari ai săi nu au acceptat reunificarea cu Biserica Română și s-au refugiat la Belgrad. Plecarea lui Anastasie, arhiepiscop legitim al Chișinăului, a declanșat contenciosul bisericesc româno-rus, care durează până în prezent.

Unirea Basarabiei cu România la 27 martie 1918, în mod inevitabil, a dus la unirea Bisericii basarabene cu Biserica Ortodoxă Română. Sinodul Mitropoliei Moldovei și Sucevei a încredințat cârmuirea temporară a eparhiei de la Chișinău episcopului de Huși Nicodim Munteanu. Au urmat transformări esențiale privind organizarea vieții bisericești. Cele mai importante au fost naționalizarea Bisericii și extinderea structurilor administrative bisericești, culminând cu înființarea Mitropoliei, obiectiv pe care clerul basarabean l-a urmărit consecvent și cu multă insistență.

La 30 decembrie 1919, Sinodul BOR format din ierarhii provinciilor românești reunite, întrunit în ședință extraordinară, a luat hotărârea solemnă ca „după cum s-a realizat unirea tuturor teritoriilor românești la Patria-Mamă, tot astfel să se realizeze și unitatea bisericească pe întreg pământul României

întregite, într-o singură Biserică Autocefală Ortodoxă".

La data de 1 ianuarie 1920 în fruntea Eparhiei de Chișinău este aprobat Gurie Grosu, cu titulatura de Arhiepiscop al Basarabiei. În felul acesta, s-a împlinit visul clerului de a avea în fruntea Bisericii un ierarh basarabean.

În perspectiva adoptării unei legi privind organizarea unitară a BOR, reprezentanții clerului basarabean, convocați într-un congres extraordinar, au cerut ca „scaunul arhipăstoresc din Chișinău" să fie „pentru întreaga Basarabie ca mitropolie sub denumirea de Mitropolie a Basarabiei".

La 10 martie 1923, în cadrul Bisericii din Basarabia se nasc alte două eparhii: cea a Cetății Albe-Ismail, cu reședința în or. Ismail, și Episcopia Hotinului, cu reședința în or. Bălți. Eparhia Hotinului cuprindea județele Bălți, Soroca și Hotin. Pentru reședința episcopală a fost ales or. Bălți, deoarece acesta se afla în centrul eparhiei, de unde pe căi ferate se putea face mai bine legătura între chiriarhie și cler. Cel care s-a ocupat de organizarea noii eparhii a fost episcopul Visarion Puiu al Hotinului (1923-1935).

Legea și Statutul de organizare a BOR, votate de corpurile legiuitoare și promulgate la 6 mai 1925, sunt primele acte legislative în care ideea înființării Mitropoliei Basarabiei capătă consacrare juridică. Conform acestor documente, din punct de vedere canonic și administrativ, Patriarhia Română se compunea din cinci mitropolii, dintre care una era cea a Basarabiei. Astfel, odată cu adoptarea principalelor documente de organizare și funcționare a BOR ia ființă în 1925, de jure, Mitropolia Basarabiei.

Pe parcursul anului 1927, Adunarea Eparhială de la Chișinău a adresat Sfântului Sinod cererea ca Arhiepiscopia Chișinăului să devină Mitropolie, avându-l în frunte tot pe Gurie Grosu. Arhiepiscopul de Chișinău Gurie Grosu a fost ridicat la rangul de Mitropolit al Basarabiei pe 21 aprilie 1928. La acea dată, jurisdicția Mitropoliei Basarabiei cuprindea Arhiepiscopia Chișinăului, Episcopia Hotinului și Bălților și Episcopia Cetății Albe-Ismail.

Până la ocupațiile sovietice din 1940 și 1944 mitropoliți au fost Gurie Grosu și Efrem Enăchescu. Alți episcopi eparhioți în Mitropolia Basarabiei: Nicodim Munteanu, Cosma Petrovici, Nectarie Cotlarciuc, Justinian Teculescu, Dionisie Erhan, Policarp Morușca, Antim Nica, Visarion Puiu, Tit Simedrea, Partenie Ciopron și Benedict Ghiuș.

În momentul intrării armatelor rusești la 1940 în partea de răsărit a României, Mitropolia Basarabiei cuprindea 1 090 de biserici parohiale și 30 de mănăstiri. Cea mai mare parte dintre ele au fost închise, vandalizate, profanate, incendiate sau distruse complet. 57 de preoți ai Mitropoliei, care nu au acceptat jurisdicția impusă de Moscova, au fost martirizați prin împușcare, schingiuire sau alte forme. Alții au fost deportați în Siberia.

În 1941, Mitropolia Basarabiei și-a reluat activitatea sub oblăduirea Sinodului BOR. Odată cu avansarea liniei frontului spre Răsărit și trecerea interfluviului Nistru-Bugul de Sud sub administrație civilă românească, Patriarhia Română a organizat, inițial la Tiraspol, apoi la Odesa, Misiunea Ortodoxă Română din Transnistria. În 1942, Mitropolitul Efrem Enăchescu a dispus să fie întocmit Martirologiul Bisericii Basarabene.

Sub regim sovietic, din 1944 până în 1992, Mitropolia Basarabiei și-a încetat activitatea, fiind înlocuită de Eparhia Chișinăului sub autoritatea Patriarhiei Moscovei.

BOR nu a recunoscut niciodată trecerea Basarabiei sub autoritatea canonică a Patriarhiei Ruse.

Ca răspuns la cererile Adunării Eparhiale de Constituire a Mitropoliei Basarabiei din 14 septembrie 1992, Sinodul BOR din 19 decembrie 1992 a hotărât reactivarea Mitropoliei Basarabiei. Dat fiind contextul istoric, aceasta este acum autonomă și urmează stilul vechi. Petru Păduraru, fostul episcop de Bălți al Mitropoliei Chișinăului, a devenit mai întâi locțiitor și mai apoi (din octombrie 1995) Mitropolit al Basarabiei și Exarh al Plaiurilor, cu drept de jurisdicție extrateritorială asupra românilor ortodocși din diaspora de răsărit. La 3 octombrie 1995, Adunarea Eparhială a Mitropoliei Basarabiei l-a ales Mitropolit al Basarabiei. Este confirmat ca mitropolit de Sinodul BOR la 24 octombrie 1995, acordându-i-se titlul de Arhiepiscop al Chișinăului, Mitropolit al Basarabiei și Exarh al Plaiurilor.

Autoritățile Republicii Moldova au refuzat inițial recunoașterea Mitropoliei Basarabiei, supunând credincioșii și clericii ei persecuției. La 26 ianuarie 1999 Mitropolia Basarabiei s-a adresat Curții Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg, reclamând încălcarea dreptului la libertate religioasă de către autoritățile Republicii Moldova. Curtea a constatat încălcarea prevederii articolelor 9 și 13 ale Convenției Europene a Drepturilor Omului de către autoritățile Republicii Moldova și a dispus recunoașterea Mitropoliei Basarabiei, obligând Republica Moldova la plata de daune morale.

Mitropolia Basarabiei a fost înregistrată oficial de Guvernul Republicii Moldova la 30 iunie 2002. Aceasta a fost recunoscută oficial de autoritățile de la Chișinău drept „succesoare spirituală, canonică și istorică a Mitropoliei Basarabiei care a funcționat până în 1944 inclusiv".

Mitropolia Basarabiei revendică și restituirea imenselor sale proprietăți confiscate, naționalizate, spoliate sau ridicate în orice alt fel de către regimul sovietic de ocupație și deținute în prezent de Guvernul Republicii Moldova. În acest subiect, a adresat o nouă plângere Curții Europene a Drepturilor Omului.

Mitropolia Basarabiei și-a reactivat eparhiile istorice sufragane, iar autoritățile Republicii Moldova le-au admis în legalitate în perioade diferite: Arhiepiscopia Chișinăului (în 2004), Episcopia de Bălți (fosta Episcopie a Hotinului, în 2004), Episcopia Basarabiei de Sud (fosta Episcopie a Cetății Albe-Ismail, în 2006) și Episcopia Ortodoxă a Dubăsarilor și a toată Transnistria (fosta Misiune Ortodoxă Română din Transnistria, în 2006).

A reactivat sau a creat instituții specializate: Institutul Teologic Ortodox din Moldova, Seminarul Teologic „Mitropolit Visarion Puiu", Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români – Filiala Chișinău, Misiunea Socială „Diaconia", Fundația „Vasiliada", Frăția Ortodoxă Română, Arhiva Mitropoliei Basarabiei, Centrul de pelerinaj „Emaus", Asociația Medicilor și Farmaciștilor Ortodocși Români din Republica Moldova, precum și publicațiile: „Alfa și Omega", „Misionarul" și revista „Luminătorul".

Potrivit tradiției heraldice bisericești, Mitropolia are o stemă proprie care este utilizată în antetul Mitropoliei, sigiliul Mitropoliei, ștampila personală a mitropolitului, pe frontispiciul publicațiilor bisericești și pe foaia de titlu a tipăriturilor bisericești, este brodată cu fir de aur pe steagul Mitropoliei, sculptată pe frontispiciul Catedralei și pe tronul mitropolitan. Stema Mitropoliei Basarabiei reprezintă: un scut de argint cu un brâu roșu, încărcat cu icoana Învierii Domnului, timbrat cu mitră de aur, așezat pe o cârjă episcopală și o cruce de aur, încrucișate, însoțite de omofoare albastre încărcate cu cruciulițe de aur, brodate cu galon și franjuri de aur, și având în partea inferioară o eșarfă roșie desfășurată în trei segmente de bază pe care sunt imprimate cu majuscule, în limba română, cuvintele „Întru lumina ta vom vedea lumină".

Mitropolia Basarabiei numără patru episcopii istorice sufragane, 15 protopopiate, 278 de parohii și 10 mănăstiri și schituri.

Potrivit primului articol al Statutului Mitropoliei Basarabiei, înregistrat la 30 iulie 2002 și modificat la 7 martie 2006 prin Ordinul nr. 33 al Serviciului de Stat pentru Problemele Cultelor de pe lângă Guvernul Republicii Moldova, sub raportul orânduirii canonice și administrative Mitropolia Basarabiei cuprinde următoarele eparhii istorice sufragane: Arhiepiscopia Chișinăului, Episcopia de Bălți (fosta Episcopie a Hotinului), Episcopia Basarabiei de Sud (fosta Episcopie de Cetatea Albă și Ismail), Episcopia Ortodoxă a Dubăsarilor și a toată Transnistria (fosta Misiune Ortodoxă Română din Transnistria).

În anul omagial 2022, Patriarhul BOR a înmânat clericilor, autorităților, personalităților, colaboratorilor și credincioșilor Mitropoliei Basarabiei un șir de distincții: Ordinul „Crucea Patriarhală", Ordinul „Maica Domnului Rugătoarea (Oranta)", Ordinul „Sanctus Stephanus Magnus", diplome omagiale.

Bibliografie selectivă:

Adevărul despre Mitropolia Basarabiei / apare cu binecuvântarea P.F.P. Teoctist ; sub îngrijirea lui Nestor Vornicescu. – București : Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1993. – 143 p. – ISBN 973-9130-42-9.

Buzilă, Boris. Din istoria vieții bisericești din Basarabia : (1812-1918; 1918-1944) / Boris Buzilă. – Chișinău : Știința ; București : Editura Fundației Culturale Române, 1996. – 376 p. – ISBN 973-577-061-X. – ISBN 9975-67-312-0.

****Filipescu, Hrisostom**. Mitropolia Basarabiei, o lumină nestinsă în candelabrul Bisericii Ortodoxe Române / Hrisostom Filipescu. – Iași : PIM, 2017. – 186 p. – ISBN 987-606-13-3896-2.

Mitropolia Basarabiei : Istorie și tradiție : Culegere de documente și materiale. Vol. 1 / coordonator și redactor științific: Mihai Taşca ; alcătuitori: Mihai Taşca [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2023. – 867, [1] p. – ISBN 978-9975-172-06-6.

Mitropolia Basarabiei și alții contra Moldovei : (Cererea nr. 45701/99) : Hotărârea CEDO din 13 decembrie 2001. – Chișinău : Alfa și Omega, 2004. – 64 p. – ISBN 9975-77-049-5.

Păcurariu, Mircea. Basarabia : Aspecte din istoria bisericii și a neamului românesc / Mircea Păcurariu. – Iași : Trinitas, 1993. – 152 p. – ISBN 973-96208-3-3.

Plugaru, Ștefan. Mitropolia Basarabiei în perioada interbelică : (Studii, articole, documente) / Ștefan Plugaru (coord.), Mariana Țăranu, Vlad Cubreacov. – [Iași] : StuDIS, 2016. – 236 p. – ISBN 978-606-775-479-7.

Plugaru, Ștefan. Ierarhi ai Mitropoliei Basarabiei în perioada interbelică / Ștefan Plugaru. – București : Semne Artemis, 2012. – 132 p. – ISBN 978-973-566-209-4.

Tomescu, Constantin N. Jurnal din viața mea / Constantin N. Tomescu. – Chișinău : Cartdidact, 2018. – 1100 p. – ISBN 978-9975-139-83-0.

***

Cubreacov, Vlad. Succesiunea juridică a Mitropoliei Basarabiei / Vlad Cubreacov // Flux continuu : ediția de vineri. – 2010. – 18 iun. – P. 9.

Deleu, Andrei. Zece ani de prigoană. Anul mântuirii : Un deceniu de la reactivarea Mitropoliei Basarabiei / Andrei Deleu // Flux : cotidian național. – 2002. – 19 dec. – P. 3.

Eșanu, Andrei. Biserica Ortodoxă Română – scut și sprijin pentru creștinii ortodocși din Basarabia / Andrei Eșanu // Mitropolia Basarabiei : Istorie și tradiție : Culegere de documente și materiale. Vol. 1 / coordonator și redactor științific: Mihai Taşca ; alcătuitori: Mihai Taşca [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2023. – P. 23-27. – ISBN 978-9975-172-06-6.

ÎPS Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei. Creștinii trăiesc cu speranța : [dialog cu IPS Daniel despre legiferarea activității Mitropoliei Basarabiei] / consemnare: Aneta Grosu // Flux : cotidian național. – 1999. – 16 ian. – P. 1.

Mesajul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, transmis cu prilejul împlinirii a 30 de ani de la reactivare // Mitropolia Basarabiei. Arhiepiscopia Chișinăului : [site]. – URL: https://mitropoliabasarabiei.md/mesajul-preafericitului-parinte-daniel-patriarhul-bisericii-ortodoxe-romane-transmis-cu-prilejul/ (accesat : 23.10.2024).

Mitropolia Basarabiei a aprobat o nouă stemă // Flux : cotidian național. – 1998. – 18 noiem. – P. 6.

Plămădeală, Antonie. Biserica Basarabiei. Problema jurisdicției canonice în trecut și astăzi / Antonie Plămădeală // Adevărul despre Mitropolia Basarabiei / apare cu binecuvântarea P.F.P. Teoctist. – București : Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1993. – P. 102-139. – ISBN 973-9130-42-9.

Proca, Ion. Mitropolitul Gurie Grosu a lăcrimat : [înregistrarea Mitropoliei Basarabia la 30 iulie 2002] / Ion Proca // Glasul națiunii. – 2002. – 1 aug. – P. 2.

Verzan, Sabin. Eveniment istoric la Patriarhia Română. Reactivarea Mitropoliei Basarabiei, autonomă și de stil vechi / Sabin Verzan // Biserica Ortodoxă Română. – 1992. – Nr 11/12. – P. 8-69.

Maxim Melinti

ACADEMIA DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE 1940

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP) este unica instituție publică în domeniul învățământului artistic superior din Republica Moldova, dar și una dintre cele mai vechi instituții publice de învățământ superior din țară. Este succesoarea Conservatorului de Stat din Chișinău, fondat în anul 1940, și a instituțiilor de învățământ muzical care și-au desfășurat activitatea la Chișinău, începând cu anul 1919, când, la inițiativa lui George Enescu, a fost înființat Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică. În 1928 instituția a fost numită Conservatorul „Unirea" în cinstea aniversării a 10-a de la Marea Unire. Directoarea primului Conservator a fost Anastasia Dicescu, vestita cântăreață de operă, președinta Societății Muzicale Române din Basarabia, care a adus o contribuție deosebită la organizarea și desfășurarea activității instituției, precum și la dezvoltarea culturii muzicale basarabene. În anul 1936 a fost organizat Conservatorul Municipal de Muzică și Artă Dramatică, sub conducerea compozitorului și dirijorului Mihail Bârcă, cu următoare-

le secții: teoria și compoziția muzicală, cântul individual și coral, muzica instrumentală, arta dramatică și pedagogia muzicală.

În 1940, odată cu instaurarea puterii sovietice în Basarabia, aceste instituții au fost desființate și a fost organizat Conservatorul de Stat. Au fost admiși la studii 120 de studenți la secția preuniversitară și 18 studenți la specialitățile: pian, vioară, violoncel, instrumente aerofone, canto, teoria și istoria muzicii. Director a fost numit David Gherșfeld, compozitor, dirijor, folclorist și pedagog. Procesul de studii a fost întrerupt pe perioada războiului, fiind reluat în 1944. În 1957 Conservatorului de Stat i s-a conferit numele lui Gavriil Musicescu, compozitor, dirijor și pedagog. În 1963, prin ordinul Guvernului și din necesitatea pregătirii specialiștilor în toate domeniile culturii, Conservatorul de Stat a fost reorganizat în Institutul de Stat al Artelor „Gavriil Musicescu", cu două facultăți: Interpretare și Lucrul cultural-educativ. Timp de două decenii această instituție a pregătit peste 4 mii de specialiști de înaltă calificare. Printre absolvenții Facultății Interpretare sunt cântăreții de operă Maria Bieșu, Mihail Muntean, Svetlana Strezeva, Iurie Stadnic, Irina Udalova, interpreta de muzică ușoară Sofia Rotaru ș.a. În 1964 s-a creat Catedra regie și arta actorului, pe baza căreia, ulterior, a fost fondată Facultatea Artă Teatrală (1988, în prezent – Artă Teatrală, Coregrafică și Multimedia).

În 1984 instituția a fost divizată în Conservatorul de Stat „Gavriil Musicescu" (în baza Facultății Interpretare) și Institutul de Stat al Artelor (în baza Facultății Lucrul cultural-educativ). Rector al Conservatorului a fost numit Constantin Rusnac, muzicolog, compozitor, profesor universitar. În același an, prin Hotărârea Consiliului de Miniștri, pe lângă Institutul de Arte (1991-1999 – rector Veniamin Apostol, actor, regizor de teatru, profesor universitar) a fost deschisă secția de arte plastice, condusă de Ilie Bogdesco, transformată ulterior în Facultatea Arte Plastice.

În 1993, Conservatorul își schimbă denumirea în Academia de Muzică „Gavriil Musicescu". În 1999, prin decizia Ministerului Culturii, a avut loc comasarea Academiei de Muzică și a Institutului de Arte, formându-se Universitatea de Stat a Artelor din Moldova, condusă de compozitorul și dirijorul Gheorghe Mustea.

În forma ei actuală, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP) a fost instituită în baza reorganizării Universității de Stat a Artelor, la 1 septembrie 2002 (2002-2004 – rector Aurelian Dănilă, clarinetist, critic de artă, profesor universitar). Din 2004 rector al AMTAP este Victoria Melnic, muzicolog, doctor în studiul artelor, profesor universitar, Maestru în Artă.

Blocurile AMTAP sunt amplasate în incinta unor edificii istorice, care constituie adevărate monumente de arhitectură de însemnătate națională. În clădirea blocului nr. 1 (str. A. Mateevici, nr. 111) Sfatul Țării a votat Actul istoric al Unirii Basarabiei cu România.

Misiunea AMTAP constă în formarea profesională a specialiștilor calificați cu studii superioare pentru domeniile muzicii, artei teatrale, coregrafice, multimedia, artelor plastice și decorative, designului și culturologiei, dar și în pregătirea viitoarelor cadre didactice pentru sfera culturii și artelor.

În prezent AMTAP, prin cele 26 de programe de studii de licență, 23 de masterat, acoperă toate domeniile de învățământ artistic universitar. Dispune de un corp profesoral-didactic format din personalități notorii ale muzicii, teatrului, coregrafiei, multimedia, artelor plastice, precum: Ghenadie Ciobanu, Iurie Matei, Lidia Panfil, Vladimir Andrieș, Nelly Cozaru, Iurie Mahovici, Anatolie Lapicus, Ilona Stepan, Alexei Colâbneac, Anatol Durbală, Vlad Druc, Paulina Zavtoni, Emil Gaju, Virgiliu Mărgineanu, Vera Mereuță, Mihai Fusu, Zoia Guțu, Dumitru Olărescu, Mariana Starciuc, Angelina Roșca, Tatiana Costiuc, Cristina Terentiev ș.a.

Unicitatea AMTAP în mediul academic al Republicii Moldova se datorează, în primul rând, promovării plenare a educației centrate pe student prin lecții individuale sau grupe mici. Procesul didactic se axează atât pe dezvoltarea personală, tradiții, cultură națională, dezvoltarea și promovarea valorilor culturale naționale și universale, cât și pe capitalul uman va-

loros al instituției. Studentul este un partener activ al cadrelor didactice, un membru egal al comunității academice. Pe lângă lecțiile organizate în formă de grupe academice sunt multe lecții individuale în cadrul cărora maestrul interacționează direct și nemijlocit cu discipolul, utilizând metode interactive.

În cadrul instituției, la cele trei facultăți – Artă Muzicală; Artă Teatrală, Coregrafică și Multimedia; Arte Plastice, Decorative și Design – se studiază circa 400 de discipline, inclusiv 23 de instrumente muzicale. În 2024 au fost lansate două programe noi de studii: Animație și Dirijat simfonic și de operă.

AMTAP are un număr impunător de profesori cu titluri onorifice – circa 100 (Artist al poporului, Maestru în artă, Artist emerit, Om emerit etc.); peste 100 de profesori membri ai uniunilor de creație (Uniunea Teatrală, Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor, Uniunea Muzicienilor, Uniunea Scriitorilor, Uniunea Cineaștilor, Uniunea Artiștilor Plastici). Studenții sunt laureați ai multor concursuri internaționale, deținători a zeci de premii prestigioase.

AMTAP deține cea mai bogată arhivă de folclor muzical din Republica Moldova. Biblioteca gestionează cea mai mare colecție de documente de muzică tipărită (circa 100 de mii u.m.). Mediateca păstrează un număr impunător de înregistrări audio și video, unele dintre ele reprezentând fondul de aur al culturii naționale. Totodată, AMTAP este unica instituție din Republica Moldova unde se realizează cercetarea prin opt programe de doctorat în domeniul artelor (muzicologie, artă teatrală, coregrafică, artă cinematografică și TV, arte plastice și decorative), în domeniul designului și culturologiei (doctorat de cercetare și doctorat profesional). Realizările cercetărilor științifice inedite în domeniul artelor sunt publicate în multiple lucrări științifice și metodico-didactice, precum și în revista științifică a AMTAP „Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică" (tip B), indexată în baze de date internaționale.

În anul 2023, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice a obținut acreditare internațională. Această acreditare a constituit obiectivul principal al proiectului QFORTE „Îmbunătățirea Asigurării Calității în Sistemul de Învățământ Superior din Moldova", finanțat de Comisia Europeană în cadrul programului ERASMUS+.

AMTAP desfășoară o amplă activitate artistică prin intermediul faimoaselor colective artistice: Orchestra Simfonică, Orchestra de Muzică Populară, Orchestra de Jazz, Orchestra de Acordeoniști, Fanfara, Corul Mixt „Gheorghi Strezev", Corul „Renaissance", Corul de Bărbați „Gavriil Musicescu". Sunt organizate diverse evenimente de o înaltă ținută științifică și artistică (Festivalul internațional al școlilor de teatru și film „ClassFest" (13 ediții), Festivalul „Mărțișor studențesc", spectacole, concerte, expoziții, conferințe, masterclassuri etc.). Zeci de ateliere sunt organizate cu partenerii din alte țări: România, Franța, SUA, Germania, Italia, Lituania ș.a.

Printre proiectele instituționale, naționale și internaționale, implementate în vederea atingerii unor standarde de calitate, putem menționa: „Valorificarea și digitizarea creațiilor muzicale", „CONNECT", „COMPASS", „QFORTE", „Jean Monne Module The European Identity Development Through Culture In The Process of European Integration", „Uniți pentru Sala Unirii" ș.a.

AMTAP este membru al Asociației Europene a Conservatoarelor (AEC) și membru fondator în Consorțiul Universitar Arte, alături de șase universități din România. Sunt create peste 25 de parteneriate cu instituții similare din diverse țări, participând la mobilitatea academică din 20 de universități europene.

De asemenea, AMTAP desfășoară activități de menținere a relației cu societatea și mediul profesional prin discipolii angajați în toate instituțiile teatral-concertistice, școli de artă, centre educaționale și culturale, membri în uniunile de creație.

Printre absolvenții AMTAP distingem numeroase personalități notorii: Tamara Ciobanu, Mihail Caftanat, Eugen Doga, Zlata Tkaci, Eugen Verbețchi, Serghei Lunchevici, Nicolae Botgros, Victor Ciutac, Ion Aldea-Teodorovici, Valentin Dânga, Vitalie Rusu, Paulina Zavtoni, Svetlana Toma, Mihai Curagău, Dina Cocea, Ghenadie Ciobanu, Anatol

Chiriac, Anastasia Lazariuc, Ștefan Petrache, Tudor Chiriac, Gheorghe Mustea, Petre Neamțu, Marian Stârcea, Constantin Moscovici, Zinaida Julea, Vasile și Vitalie Advahov, Lidia Panfil, Iurie Matei, Vasile Sâtari, Valeriu Jabinschi, Iurie Mahovici, Ilona Stepan, Vladimir Andrieș, Anatol Lapicus, Nicolae Dohotaru, Sandu Grecu, Luminița Țâcu, Geta Burlacu, Alex Calancea, Dumitru Cârciumaru, Mariana Bulicanu, Petru Haruța, Natalia Tanasiiciuc, Nicoleta Esinencu, Anastasia Homițcaia, Daniela Burlaca și mulți alții.

Absolvenții AMTAP promovează imaginea țării pe scenele lumii: pianistul Alexandru Bondureanschi, profesor universitar, prorector al Conservatorului din Moscova; pianista Aurelia Simion – șefă de departament la Universitatea Națională de Arte „G. Enescu" din Iași; trompetistul Sergiu Cârstea – solist-trompetist la Opera din Timișoara și profesor la Universitatea de Vest din Timișoara; violoncelistul Marin Smeșnoi – șef de partidă în Orchestra Simfonică Radio Stuttgart; violonistul Ilian Gârneț – laureat al prestigiosului concurs „Regina Elisabeta" din Bruxelles; soprana Ina Losi – solistă la Metropolitan Opera din New-York; mezzo-soprana Diana Axenti – solista Operei din Paris; basul Oleg Țâbulico – solist al Teatrului Bolșoi din Moscova; soprana Natalia Gavrilan – solista Operei La Scala din Milano, designerul Vlad Straticiuc – laureat al concursului „Royal Ascot" din Marea Britanie; compozitorul Igor Iachimciuc – profesor la Universitatea din Utah, SUA; compozitoarea Ludmila Chise – profesoară la Universitatea din Texas; soprana Natalia Tanasiiciuc – solista Operei din Zurich.

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice se dezvoltă pentru cultură și prin cultură, stimulând creația, inovația, în paradigma deschiderii și schimbării, asigurând un proces educațional și de cercetare de calitate.

Bibliografie selectivă:

Absolvenți : Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Republica Moldova : Acest catalog este editat cu prilejul celei de-a 25-a aniversări de la fondarea Facultății Arte Plastice și celei de-a 20-a de la crearea Catedrei Pictură în cadrul Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice / coordonator: Iurie Matei. – Chișinău : [S. n.], 2010. – 48 p. – ISBN 978-9975-4100-7-6.

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice : [site]. – URL: https://amtap.md/ (accesat : 31.12.2024).

Anuar științific : muzică, teatru, arte plastice : (În baza materialelor seminarului științifico-metodic internațional problemele metodico-didactice în învățământul artistic superior din 17.03.2011) / colegiul de redacție: Victoria Melnic [et al.]. – Chișinău : Grafema Libris, 2012. – Nr 2. – 92 p. – ISBN 978-9975-9925-4-1. – ISSN 1857-2251.

Arta și învățământul artistic în Moldova la confluența secolelor : Conferință științifică consacrată aniversării a 60 de ani ai Conservatorului de Stat din Moldova, noiembrie 2000 / colegiul de redacție: Gh. Mustea, T. Comendant, S. Țircunova [et al.]. – Chișinău : Universitatea de Stat a Artelor din Moldova, 2001. – 68 p. – ISBN 9975-9617-1-1.

Ciaicovschi-Mereșanu, **Gleb**. Învățământul muzical din Moldova (de la origini până la sfârșitul secolului XX) / Gleb Ciaicovschi-Mereșanu, Svetlana Badrajan. – Chișinău : Grafema Libris, 2005. – 276 p. – ISBN 9975-9899-9-0.

Învățământul artistic – dimensiuni culturale : Conferința de totalizare a activității științifico-didactice a pedagogilor și doctoranzilor AMTAP, Ediția a 4-a, 30 aprilie 2004 / colegiul de redacție: Tatiana Comendant [et al.]. – Chișinău : Grafema Libris, 2004. – 299 p. – Din conținut: File din istoria Conservatorului Municipal / Anatolie Cazac. – P. 81-85. – ISBN 9975-9770-7-3.

Învățământul artistic – dimensiuni culturale : Conferința științifică internațională. Rezumatele lucrărilor, 22 aprilie, 2016 / colegiul de redacție: Tatiana Comendant [et al.]. – Chișinău : AMTAP, 2016. – 66 p. – ISBN 978-9975-9617-8-3.

Învățământul muzical la Chișinău : istorie și contemporaneitate : Simpozion științific consacrat consacrat aniversării a 85 de ani de la înființarea primului conservator chișinăuian „Unirea" / colegiul de redacție: Vladimir Axionov [et al.]. – Chișinău : Grafema Libris, 2004. – 116 p. – Din conținut: Unele considerații asupra învățământului muzical în contextual Procesului de la Bologna / Victoria Melnic. – P. 5-12 ; Люди. Время: к вопросу о традициях: из истории музыкального образования в Молдове / Изольда Милютина. – P. 80-86. – ISBN 9975-9770-8-1.

Publicații muzicologice ale profesorilor Academiei de Muzică, Teatru și Asrte Plastice (1946-2016) : Bibliografie / Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Biblioteca ; alcătuitori: Matei Brașovean, Aurelia Gribincea ; coordonator și responsabil de ediție: Rodica Avasiloaie. –

Chișinău : AMTAP, 2020. – 608 p. – ISBN 978-9975-3453-0-9.

Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică : Revistă științifică : Categoria B / fondator: Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice ; colegiul de redacție: Victoria Melnic (redactor-șef), Tatiana Comendant (redactor responsabil), Rodica Avasiloaie (redactor coordonator) [et al.]. – 2002. – . – Chișinău (str. A. Mateevici 111 ; E-mail: revistaamtap@gmail.com) : Notograf Prim : Grafema Libris. – Bianual. – Text : lb rom., engl., rusă etc. – ISSN 2345-1408. – E-ISSN 2345-1831. – Site-ul revistei: https://revista.amtap.md. – În perioada 2006-2013 a apărut sub titlul „Anuar științific : Muzică, Teatru, Arte Plastice".

***

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (corp 1) : Monument de categorie națională (RMRM nr. 204) // Chișinău la linia roșie / Asociația pentru cultură și arte Arbor (România), Arbor Institute for Culture (Republica Moldova) ; texte: Tamara Nesterov, Victoria Nagy Vajda ; cuvânt înainte: Vitalie Ciobanu. – Chișinău : [S. n.], 2024. – P. 23-25. – ISBN 978-5-36241-289-0.

Avem Academie de Muzică, Teatru și Arte Plastice : [instituită în baza Universității de Stat a Artelor prin decizie de Guvern] // Moldova Suverană. – 2002. – 18 iul. – P. 3. – ISSN 1857-1859.

Balaban, Larisa. Proiectul științific instituțional „Patrimoniu muzical din Republica Moldova (folclor și creație componistică): actualizare, sistematizare, digitalizare (2015-2019)" / Larisa Balaban, Diana Bunea // Studiul artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. – 2020. – Nr 2. – P. 9-14. – ISSN 2345-1408.

Bunea, Diana. Apariții editoriale: primele cinci volume ale registrelor arhivei de folclor a Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău / Diana Bunea, Svetlana Badrajan // Studiul artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. – 2021. – Nr 2. – P. 8-16. – ISSN 2345-1408.

Ciaicovschi-Mereșanu, Gleb. George Enescu și Conservatorul din Chișinău / Gleb Ciacovschi-Mereșanu // Viața muzicală a Basarabiei în sec. XX : Materialele conferinței, 20-21 decembrie 1993. – Chișinău, 1996. – P. 8-10.

Mironenco, Elena. Rolul catedrei Istoria muzicii în procesul de învățământ artistic / Elena Mironenco // Arta și învățământul artistic în Moldova la confluența secolelor : Conferință științifică consacrată aniversării a 60 de ani ai Conservatorului de Stat din Moldova, noiembrie 2000. – Chișinău : AMTAP, 2001. – P. 26-29. – ISBN 9975-9617-1-1.

Mustea, Gheorghe. Din istoria Conservatorului de Stat din Moldova / Gheorghe Mustea // Arta și învățământul artistic în Moldova la confluența secolelor : Conferință științifică consacrată aniversării a 60 de ani ai conservatorului de Stat din Moldova, noiembrie 2000 / colegiul de redacție: Gh. Mustea, T. Comendant, S. Țircunova [et al.]. – Chișinău : Universitatea de Stat a Artelor din Moldova, 2001. – P. 4-8. – ISBN 9975-9617-1-1.

Odainic, Ioan Gh. Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice / Ioan Gh. Odainic // Almanah enciclopedic : perioada de tranziție anii 1989-2008 / Ioan Gh. Odainic. – Chișinău : Pontos, 2009. – Vol. 1. – P. 217-221. – ISBN 978-9975-51-060-8.

Reaboșapca, Ludmila. Din istoria Conservatorului de Stat „G. Musicescu" (anii '50 ai sec. XX) / Ludmila Reaboșapca // Anuar științific : Muzică, teatru, arte plastice. Învățământul artistic – dimensiuni culturale : Conferința de totalizare a activității științifico-didactice a pedagogilor și doctoranzilor AMTAP, Ediția a 5-a, 22 aprilie 2005 / colegiul de redacție: Victoria Melnic (redactor-șef) [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2005. – P. 199-202. – ISBN 978-9975-9501-1-4.

Slabari, Nicolae. Laboratorul de folclor al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice : realizări și perspective științifico-didactice / Nicolae Slabari // Studiul artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. – 2021. – Nr 4. – P. 61-66. – ISSN 2345-1408.

Maria S. Ciobanu
Rodica Avasiloaie

BIBLIOTECA ACADEMIEI DE MUZICĂ, TEATRU ȘI ARTE PLASTICE 1940

Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, păstrătoare a patrimoniului intelectual în domeniul artistic, a fost înființată în 1940, odată cu fondarea Conservatorului de Stat din Chișinău.

La baza constituirii colecției a stat fondul de carte adunat de la instituțiile precedente: Conservatorul privat „Unirea", înființat în 1919 la inițiativa lui G. Enescu, Conservatorul privat „Național" și Conservatorul Municipal, precum și a magazinului de note al lui Sicora, care conținea lucrări ale compozitorilor clasici.

Prima directoare a Bibliotecii, care s-a preocupat de formarea și ordonarea colecțiilor de la zero, a fost pianista T. Iurcovscaia, fiind sprijini-

tă de unele personalități remarcabile din Moldova. De-a lungul timpului la conducerea bibliotecii au activat aproximativ 11 directori. Din 2010 activitatea bibliotecii este coordonată de Rodica Avasiloaie.

În 1947 colecția Bibliotecii aduna peste 5 mii de exemplare de cărți, circa 13 mii de exemplare de partituri, avea la evidență 250 de abonați, dintre care 58 de pedagogi și 165 de studenți. Printre cititorii activi ai bibliotecii erau studenții și profesorii instituțiilor de învățământ, personalitățile marcante ale culturii din Moldova.

În 1968, Ministerul Culturii din URSS i-a conferit titlul de Bibliotecă exemplară.

Transformările pe care le-a suportat Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP) pe parcursul anilor au vizat și Biblioteca. Instituția și-a schimbat de mai multe ori denumirea și structura, fiind: Biblioteca Institutului de Stat al Artelor, Biblioteca Academiei de Muzică „G. Musicescu", Biblioteca Universității de Stat a Artelor. În forma ei actuală, Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice a fost instituită în 2002 (BAMTAP).

Biblioteca este amplasată în centrul Chișinăului, în trei blocuri de studii ale AMTAP, edificii cu statut de monument de arhitectură cu valoare istorică de însemnătate națională.

Colecția BAMTAP s-a dezvoltat și în prezent constituie circa 190 de mii de unități materiale, localizate în patru săli de lectură, cu 160 de locuri pentru utilizatori.

În timp, a avut loc consolidarea și creșterea colecțiilor BAMTAP, au fost organizate servicii/secții dotate cu spații aparte (clasificarea publicațiilor și dezvoltarea, organizarea colecțiilor, asistență și cercetări bibliografice, informatizare, tehnologii), crearea produselor și serviciilor electronice.

O realizare remarcabilă a Bibliotecii este obținerea categoriei superioare (2006, 2023), în baza evaluării bibliotecilor din învățământ, prin Ordinul Ministerului Culturii nr. 4 din 17.01.2023.

Biblioteca își desfășoară activitatea potrivit Strategiei în domeniul educației, informației, culturii, științei și inovării, în condițiile legislației în vigoare. Este o subdiviziune specializată a AMTAP și reprezintă o componentă esențială de interes național care dezvoltă, organizează și asigură accesul la resurse informaționale, servicii și produse, susține procesul de studiu și cercetările științifice în domeniul învățământului cu profil de arte. Instituția păstrează colecții cu valoare durabilă și este deschisă noilor tehnologii, fiind o verigă între trecut și viitor. Principiile de funcționare ale Bibliotecii sunt: accesibilitate, egalitatea accesului la informații, neangajare politică, autonomie profesională; gestionarea rațională a resurselor și a serviciilor informaționale, transparența, libertatea de exprimare.

Pe parcursul ultimilor ani au fost elaborate mai multe acte de reglementare: Politica accesului deschis, Politica dezvoltării resurselor informaționale, Politica de cercetare, Regulamentul antiplagiat, programe strategice (2018-2021, 2022-2025), Regulamentul de organizare a repozitoriului instituțional, noul Regulament de organizare și funcționare, Profilul activității metodologice instrucțiuni tehnologice ș.a.

Biblioteca are un rol central în oferta națională de informații în domeniul artelor. Colecțiile bibliotecii cuprind domeniile artelor muzicale, artelor dramatice, artelor plastice, științelor socioumanistice, precum și alte domenii ale cunoașterii.

Utilizatorii au acces la colecția de periodice din Republica Moldova, România, Rusia, Franța. În ultimii ani colecțiile au fost diagnosticate, verificate, triate.

În prezent, Biblioteca deține cea mai bogată colecție de documente de muzică tipărită din Republica Moldova. Mediateca BAMTAP păstrează un număr mare de înregistrări audio și video (circa 12 mii de unități materiale), unele reprezentând fondul de aur al culturii naționale.

O etapă importantă a Bibliotecii este procesul de informatizare, ce începe în anul 2005 prin elaborarea catalogului electronic în MARC, după care au urmat crearea Bibliotecii electronice (2012), a catalogului electronic online în baza sistemului integrat de bibliotecă Koha (2018), crearea repozitoriului instituțional pe platforma Dspace (2018), înregistrarea acestuia în Registrul arhivelor cu acces deschis (ROAR) și în Directoriul

arhivelor cu acces deschis (Open DOAR). Digitizarea activității Bibliotecii include mai multe componente: crearea și gestionarea site-ului Bibliotecii, site-ului revistei AMTAP „Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică", înregistrarea și indexarea revistei în baze de date internaționale ș.a. În anul 2024 a început digitizarea publicațiilor profesorilor AMTAP.

Biblioteca oferă multiple servicii în mod gratuit: accesul la resurse informaționale pe diferite suporturi (documente tipărite, documente electronice, documente audiovizuale și multimedia etc.); accesul la Catalogul electronic online; accesul la cataloagele tradiționale (alfabetic, sistematic, analitic pe subiecte, personalia, publicațiile profesorilor, achiziții noi, compozitori din Republica Moldova, titluri de opere dramatice ș.a.); consultarea documentelor în sălile de lectură, împrumutul documentelor la domiciliu; accesul la repozitoriul instituțional, accesul la Biblioteca electronică, accesul la baze de date naționale și internaționale; audierea înregistrărilor audio în cadrul serviciului Mediateca; accesul la site-ul Bibliotecii; accesul la site-ul revistei AMTAP; referințe bibliografice și consultații (inclusiv electronice); difuzarea electronică a documentelor; atribuirea indexului Clasificării Zecimale Universale (CZU) publicațiilor profesorilor; redactarea referințelor bibliografice la articolele profesorilor; coordonarea atribuirii DOI la publicațiile profesorilor; asistență privind înregistrării în ORCID, altor elemente de identitate; elaborarea bibliografiilor în domeniul artelor; elaborarea bibliografiilor selective la diverse discipline conform programelor de studii; organizarea expozițiilor aniversare și tematice în format tradițional și virtual; expoziții de noi achiziții, instruirea utilizatorilor privind cultura informației; accesul la internet; accesul la echipamentul bibliotecii (calculatoare, laptopuri, imprimante etc.); instruire nonformală în domeniul scrierii academice, competențelor digitale ș.a.

Biblioteca desfășoară ample activități de cercetare bibliografică și documentară, publicând rezultatele în mai mule lucrări de referință, inclusiv în biobibliografiile: „Veniamin Apostol"(2006), „Gleb Ciaicovschi Mereșanu" (2009), „Mihail Muntean" (2013), „Vladimir Axionov" (2015), „Elena Mironenco" (2017), „Ghenadie Ciobanu" (2018), „Iurie Canașin" (2024).

În anul 2020 a fost editată bibliografia retrospectivă „Publicații muzicologice ale profesorilor Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice. 1946-2016", care reflectă activitatea științifică, didactică și publicistică în domeniul artei și învățământului muzical, desfășurată de profesorii și doctoranzii AMTAP, precum și a instituțiilor predecesoare, pe parcursul anilor 1946-2016. Bibliografia vine să întregească informația despre arta muzicală în Republica Moldova și oferă posibilitatea de a face o sinteză asupra cercetărilor muzicologice efectuate pe parcursul a 71 de ani, acoperind o mare varietate de subiecte referitoare la diverse aspecte ale artei muzicale. Lucrarea a fost apreciată în cadrul Concursului Național al Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) cu Premiul Special (2021).

Un eveniment inedit din istoria BAMTAP îl constituie elaborarea și editarea lexiconului biobibliografic „Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova", realizat în baza unui studiu bibliografic fundamental pe parcursul mai multor ani, cu intenția de a uni dramaturgia națională și universală și a scoate în evidență nume (peste 170) celebre și mai puțin cunoscute ale dramaturgilor prezenți pe scenele teatrului din Republica Moldova. Lucrarea marchează traseul dramaturgiei de la proclamarea independenței (1991) până în 2017 și reflectă creațiile dramatice ce aparțin unui scriitor, unei epoci, unui popor. Acest volum biobibliografic oferă o imagine a dramaturgiei universale ca fenomen artistic și cultural. Unii autori contemporani sunt la prima încercare de portretizare și de consemnare bibliografică a operei lor și a referințelor despre ei. În urma concursului național al ABRM, lexiconul a obținut Premiul Mare „I. Madan" (2023), iar în cadrul Expoziției Internaționale „InfoInvent" al Agenției de Stat pentru Proprietatea Intelectuală a fost apreciat cu Medalia de aur (2023).

Acreditarea programelor de

studii, instituțională (internă și externă), în anii 2006-2023, a implicat personalul Bibliotecii în activități de elaborare a bibliografiilor selective la multiple discipline de studii.

Biblioteca a luat parte la desfășurarea acțiunilor privind implementarea „Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă", în vederea realizării educației de calitate. Anual participă la campaniile naționale „Ziua Științei", „Nocturna bibliotecilor", „Acces Deschis", „Noaptea Cercetătorilor Europeni".

O componentă distinctă a activității este organizarea unor evenimente cultural-științifice inedite: „Descoperă artele prin Bibliotecă", „Arta cărții în Republica Moldova", „Istoria clădirilor AMTAP", „Istoria Conservatorului de Stat din Chișinău", „Designul unei biblioteci moderne" ș.a.

Implicarea instituției în mai multe proiecte a adus beneficii pentru utilizatorii Bibliotecii: accesarea gratuită a bazelor de date internaționale Cambridge Journals Online, Taylor & Francis, SAGE Research, Web of Science (proiectul „Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Republica Moldova", coordonator național Biblioteca Științifică a Academiei de Studii Economice din Moldova), crearea Smart Cafe (proiectul „Connect") ș.a.

Dezvoltarea culturii informaționale este una dintre competențele profesionale ale formatorilor bibliotecii, care constituie un suport efectiv în folosirea resurselor informaționale disponibile. În cadrul AMTAP, Biblioteca susține cursurile „Bazele culturii informației" și „Practica bibliografică". De asemenea, în calitate de Centru metodologic, oferă asistență de specialitate bibliotecilor din rețeaua de învățământ artistic.

Colectivul bibliotecii este unul profesionist, de înaltă calificare și cu experiență.

În vederea realizării unor obiective comune, BAMTAP dezvoltă parteneriate externe cu bibliotecile universitare din domeniul artelor din România și cu alte instituții.

Biblioteca este în proces permanent de modernizare, dezvoltare de produse, servicii conform cerințelor utilizatorilor din comunitatea academică.

Bibliografie selectivă:

Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova : lexicon biobibliografic / Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Biblioteca ; alcătuitori: Vasilisa Nechiforeac, Irina Scorpan ; coordonatori: Rodica Avasiloaie. – Chișinău : [S. n.], 2022. – 800 p. – ISBN 978-9975-166-55-3.

Elena Mironenco : biobibliografie / Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Biblioteca ; alcătuitori: Svetlana Teodor, Vasilisa Nechiforeac ; coordonator: Rodica Avasiloaie. – Chișinău : AMTAP, 2017. – 186 p. – ISBN 978-9975-4461-1-2.

Ghenadie Ciobanu : biobibliografie / Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Biblioteca ; alcătuitori: Vasilisa Nechiforeac, Svetlana Teodor, Irina Ciobanu-Suhomlin ; coordonatori: Rodica Avasiloaie ; redactare bibliografică și completare: Svetlana Teodor. – Chișinău : Lumina, 2018. – 252 p. – ISBN 978-9975-65-437-2.

Gleb Ciaicovschi-Mereșanu (1919-1999) : biobibliografie / Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Biblioteca ; responsabil de ediție: Svetlana Mihailiuc ; alcătuitori: Vasilisa Nechiforeac, Svetlana Teodor, Irina Scorpan. – Chișinău : AMTAP, 2009. – 274 p. – ISBN 978-9975-9634-9-7.

Mihail Muntean : biobibliografie / Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice ; coordonator: Rodica Avasiloaie ; alcătuitori: Vasilisa Nechiforeac, Svetlana Teodor, Irina Scorpan. – Chișinău : AMTAP, 2013. – 175 p. – ISBN 978-9975-9886-5-0.

Publicații muzicologice ale profesorilor Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice (1946-2016) : bibliografie / alcătuitori: Matvei Brașoveanu, Aurelia Gribincea ; coordinator și responsabil de ediție: Rodica Avasiloaie. – Chișinău : AMTAR, 2020. – 608 p. – ISBN 978-9975-3453-0-9.

Vladimir Axionov : biobibliografie / Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice ; coordonator: Rodica Avasiloaie ; alcătuitori: Matvei Brașovean, Aurelia Gribincea, Svetlana Teodor. – Chișinău : AMTAP, 2015. – 150 p. – ISBN 978-9975-9617-7-6.

***

A fost lansat lexiconul biobibliografic „Dramaturgi pe scenele teatrelor din Republica Moldova" // ZUGO : [site]. – 2023. – 20 mai. – URL: https://zugo.md/lectura/a-fost-lansat-lexiconul-bibliografic-dramaturgi-pe-scenele-teatrelor-din-republica-moldova/232679/lectura#google_vignett (accesat : 02.12.2024).

Avasiloaie, **Rodica**. Resurse electronice credibile pentru procesul de studii și cercetare / Rodica Avasiloaie // Studiul artelor și culturologie : istorie, teorie, practică. – 2019. – Nr 2. – P. 187-191 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: https://revista.amtap.md/wpcontent/files_mf/158038954036.Avasiloaie-resurseelectronicecredibile.pdf (accesat : 02.12.2024).

Biblioteca Academiei de Muzcă, Teatru și Arte Plastice // Bibliotecile instituțiilor de învățământ artistic din Republica Moldova / alcătuitor: Gutiera Doni ; coordonator: Rodica Avasiloaie. – Chișinău : AMTAP, 2012. – P. 3.

Cotoman, **Tamara**. Cântărețul poate fi asemuit cu o pasăre : [despre lansarea biobibliografiei „Gleb Ciaicovschi-Mereșanu", elaborată la biblioteca AMTAP] / Tamara Cotoman // Literatura și Arta. – 2010. – 1 apr. – P. 6 ; Bibliopolis. – 2010. – Nr 3. – P. 93-95. – ISSN 1811-900X.

Mihailiuc, **Svetlana**. În scopul optimizării... // Gazeta bibliotecarului. – 2004. – Nr 1 (39). – P. 4.

Porcesco, **Cristina**. O biobibliografie despre Apostolul din câmpia Sorocii : [despre biobibliografia „Veniamin Apostol", elaborată la Biblioteca AMTAP] / Cristina Porcesco // Moldova Suverană. – 2007. – 24 mai. – P. 4.

Tamazlâcaru, **Elena**. Clădiri și amintiri: date și speranțe ... : [se conțin date despre biblioteca AMTAP] / Elena Tamazlâcaru // Literatura și Arta. – 2016. – 7 ian. – P. 6.

Rodica Avasiloaie,
Maria S. Ciobanu

BIBLIOTECA PUBLICĂ RAIONALĂ „GRIGORE VIERU" DIN CĂLĂRAȘI 1945

Biblioteca Publică Raională „Grigore Vieru" din Călărași este o instituție de cultură cu multiple funcții de dezvoltare a colecțiilor de documente, de organizare a informațiilor și desfășurare a activităților de informare, cunoaștere, formare, de extindere a serviciilor pentru comunitate.

Potrivit datelor din primul inventar al cărților acestei instituții, Biblioteca a fost înființată în anul 1945. În conformitate cu Ordinul Ministerului Culturii și Cultelor nr. 219 din 10 octombrie 1991 cu referire la descentralizarea sistemului de biblioteci, Biblioteca Raională a Sistemului Centralizat de Biblioteci din raionul Călărași primește statutul de Bibliotecă Publică Orășenească. Ulterior, în temeiul Deciziei Consiliului raional Călărași nr. 07/03 din 2.12.2004, a obținut statutul de Bibliotecă Publică Raională (BPR). În anul 2011 i se atribuie numele scriitorului național Grigore Vieru (prin Decizia Consiliului raional Călărași nr. 01/37).

De-a lungul timpului biblioteca a fost condusă de: M. Burcă (1945-1950); N. Tocmacova (1950-1951); G. Smirnova (1951); V. Ivanova (1951-1964); A. Dusi (1964-1966); M. Guzgan (1966-1975); E. Ermuratii (1975-1982); E. Dodon (1982-1983); V. Trifan (1983-1991); V. Rozembac (1991-1999). Începând cu anul 1999, la conducerea instituției a venit Galina Agafița, specialist în domeniul bibliotecономiei și științelor informării, deținătoare a titlului „Cel mai bun bibliotecar al anului 2017" (Gala Laureaților Premiilor Naționale GALEX, Liga Bibliotecarilor și Biblioteca Națională a Republicii Moldova – BNRM). Aceasta dirijează activitatea a 17 angajați, inclusiv 13 specialiști în domeniu. Vizita de documentare a directoarei întreprinsă în Franța, or. Villefranche (2007), în alte localități, discuțiile cu primarul, consilierii municipali, președintele și membrii Asociației de Înrudire, a contribuit la schimbul reciproc de experiență, la implementarea bunelor practici în vederea asigurării progresului bibliotecilor călărășene.

În actuala structură a Bibliotecii se înscrie Serviciul relații cu publicul, ce cuprinde subdiviziunile de Împrumut la domiciliu pentru maturi; Împrumut la domiciliu pentru copii; Sala de lectură pentru maturi; Sala de lectură pentru copii; Centrul de resurse informaționale despre Franța contemporană – Mediateque „Simone Cottin" (având la bază donația de carte provenită din relațiile de înrudire a orașelor Călărași și Beaujolais, Franța); Serviciul informare, documentare, formare și acces la internet cu Centru de informare și documentare în domeniul medicinei; Servi-

ciul dezvoltare în biblioteconomie cu oficiul bibliografic și Serviciul administrativ gospodăresc.

Colecția totală de documente constituie 60,5 mii de unități materiale, inclusiv: 2,8 mii publicații în limba franceză; 534 în limba engleză; 34 de cărți tactile Braille. Începând cu anul 2013, ca parte a programului SIBIMOL (Sistemul Integrat al Bibliotecilor Informatizate din Moldova), coordonat de BNRM, bibliotecarii au efectuat mai bine de 12 mii de înregistrări, acestea fiind integrate în catalogul partajat al bibliotecilor publice.

Utilizatorii beneficiază de acces liber la raft în toate punctele de servire dotate cu echipament electronic, parcul total numărând 20 de computere, mijloace tehnice audio-video, echipament de proiectare și multiplicare, oferind acces gratuit la internet din 2003.

Biblioteca este amplasată într-un edificiu adaptat cu două niveluri, în centrul orașului, pe o suprafață totală de 537 m^2 din care 239,4 m^2 pentru lectura publică, informare, formare, comunicare etc. Programul săptămânal (50 de ore) convenabil de muncă, inclusiv duminica, atrage tot mai mulți utilizatori, care găsesc la bibliotecă noi servicii ce îmbogățesc oferta infodocumentară: „Vârsta de aur" (2004); „O șansă pentru angajare" (2012); „Gentuța cu surprize Cartea și…" (2014); „Lectură și agrement" (2014); „Școala diabetului" (2016), Clubul intelectual „Enigma" (2016); „Laboratorul pentru un stil sănătos de viață" în cadrul proiectului „Împreună pentru comunitate" (2017), inițiat de Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) și BNRM, susținut de Programul Novateca, care a permis participanților, nu numai să se informeze în educația pentru sănătate, dar și să utilizeze diverse echipamente sportive disponibile; „Biblioteca este și auzită, nu numai văzută…" (perioada pandemică, 2020); „e-Servicii publice pentru cetățeni" (2022).

Biblioteca înregistrează numeroase campanii de informare: „Educația pentru toți" (2003-2012); „Alfabetizare ecologică" și „Alfabetizare juridică" în cadrul Deceniului Națiunilor Unite pentru alfabetizare (2009-2012); Conferința „Biblioteca publică în dimensiunea multiculturală" (2010).

Organizează lansări/prezentări de carte, întâlniri cu scriitorii; concursuri: Concursul raional „Biblioteca anului" (2008); „Cititor-model"; „Pourquoi se veux visiter la France?" (eseuri, 2010); Concurs al declamatorilor consacrat Zilei internaționale a poeziei (2020); „Scriitorul preferat în viziunea micului artist plastic" (2020) etc.

Multitudinea expozițiilor de carte în cadrul Programului Național LecturaCentral, al Campaniei Naționale de Promovare a Lecturii „Cartea deschisă", „Să citim împreună", „Septembrie – nicio zi fără lectură"; evenimente precum Masa rotundă „Biblioteca: față în față cu realitatea" (2008); „Imaginea bibliotecii publice în comunitate" (2009); Colocviul „Tinerii pentru un viitor francofon" (2010); „Biblioteca modernă: servicii noi pentru comunitate" cu discursuri, prezentări, derulare de film documentar, prezentare grafică, galerie foto, audio, video (2013) amplifică rolul și contribuția Bibliotecii în educația și culturalizarea tinerei generații. În perioada 2020-2023 este organizat „Atelierul de robotică".

BPR a făcut parte (2012-2019) din rețeaua de biblioteci publice incluse în Programul Novateca, inițiativă „Global Libraries" a Fundației „Bill & Melinda Gates", preocupată de facilitarea accesului public la tehnologii informaționale și de comunicare. La Târgul Inovațiilor de Bibliotecă, organizat (2013) în premieră în Republica Moldova de Ministerul Culturii, BNRM și Asociația Bibliotecarilor, BPR a prezentat două inovații la categoria „Parteneriate": Târgul Locurilor de Muncă și Clubul de șah „Meteor".

În anul 2013 BPR a fost vizitată de reprezentanți ai Fundației „Bill si Melinda Gates" (SUA): H. Chang, J. Dorr, S. Fried și R. Cronin, vicepresedintele IREX (SUA), E. Tracz, directorul Programului NOVATECA, care au rămas surprinși atât de activitatea Bibliotecii în contextul implementării cu succes a Programului-pilot Novateca în cele cinci biblioteci locale din raion, cât și de proiectul de dezvoltare comunitară „O șansă pentru angajare" (2014). Benefică în informarea și receptarea de noi idei și cunoștințe a fost pentru bibliotecarii și primarii din Călărași și Fălești

întâlnirea cu P. Sandlian-Smith, director al Bibliotecii Anythink (SUA), în cadrul Conferinței START pentru biblioteci, organizată de Novateca în 2014.

BPR se implică în realizarea diverselor proiecte comunitare, inițiază și menține relații de colaborare și parteneriate cu instituțiile adiacente, educaționale, contribuind astfel la realizarea „Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă – 2030" și la promovarea valorilor fundamentale ale Uniunii Europene. Printre cele mai reprezentative proiecte implementate de bibliotecari sunt: „Extinderea serviciilor informaționale pentru comunitate" și crearea Centrului de Informare și Documentare în Domeniul Medicinii (CIDM, sprijinit de Fundația Soros Moldova (2003); „Dezvoltarea colecțiilor de bibliotecă" (Soros Moldova, 2004); „Invitație la lectură" (2011); „Cu o carte la o ceașcă de cafea" (2014); „Îmbunătățirea situației copiilor și tinerilor cu CES" (SuppSEN 2 implementat de Hilfswerk Austria în Republica Moldova cu suportul Fundației ERSTE, 2014); inaugurarea raftului cu literatură destinată persoanelor nevăzătoare „Cărți în scris reliefo-punctat Braille și audio" (2015); Valiza călătoare „Lumina cunoașterii" pentru educarea sentimentului de bun simț în relaționarea cu persoanele care au nevoi speciale; „Granturi feministe" Călărași (coordonat de Coaliția Națională „Viața fără violență"); „Descoperim Uniunea Europeană" (2023). În anii 2023-2024 bibliotecarii călărășeni au fost implicați în proiectele: „Prevenirea violenței și asistență incluzivă pentru femeile în etate din Moldova" (NelpAge Internațional Moldova); „Creșterea protecției, rezilienței și incluziunii sociale a refugiaților din Ucraina și grupurilor vulnerabile din Republica Moldova prin consolidarea mecanismelor de prevenire și răspuns la violența bazată pe gen, precum și consolidarea sistemelor de protecție socială și sănătate" (AO HelpAge Internațional Moldova). În asociere cu primăria Călărași, BPR desfășoară proiectul „Creșterea incluziunii sociale a vârstnicilor, inclusiv a persoanelor refugiate din Ucraina, prin participarea la programe de îmbătrânire activă", cu suportul Fondului Națiunilor Unite pentru populație în parteneriat cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Fundația Moldcell, implementat de HelpAge Moldova, cu susținerea financiară a Guvernului Japoniei.

În calitate de Centru Biblioteconomic teritorial, BPR acordă asistență metodologică de specialitate personalului din 38 de biblioteci publice din rețea: facilitează participarea bibliotecarilor la instruiri organizate conform ofertelor educaționale de Centrul de Formare Profesională Continuă în Biblioteconomie și Științe ale Informării din cadrul BNRM, Centrul de Excelență și Formare din cadrul Bibliotecii Naționale pentru Copii „I. Creangă"; livrează instruiri nonformale în format offline/online; promovează ședințe metodice și de planificare (offline/online); oferă asistență metodică (online, telefon); asigură mentoratul ca o practică ce dezvoltă relații de colaborare și învățare, sprijină colegii aplicând coachingul ș.a. Foarte importante pentru comunitatea bibliotecară a raionului sunt conferințele zonale la Călărași, coorganizator fiind BPR, cu participarea personalităților distincte ale culturii: V. Matei, A. Rău, V. Osoianu, L. Tcaci, E. Dmitric ș.a.: „Biblioteca și comunitatea: consolidarea relațiilor" (2014); „Modernizarea bibliotecilor publice – motorul dezvoltării durabile a comunităților" (2016); „Anul Biblioteconomic 2019 – fundamentări pentru ziua de mâine a Bibliotecii" (2019).

Biblioteca este posesoarea Premiului anual „Clopotul de bronz" (Centrul Acces-info, 2009) pentru consecvență și curaj în promovarea accesului la informație.

În scuarul BPR „Grigore Vieru" a fost inaugurat un Monument al Cărții (2018) și sculptura „Cititoarea" (sculptor: călărășeanul D. Scvorțov-Russu, 2019).

Bibliografie selectivă:

Agafița, **Galina**. Activități educaționale prestate în rețea de către Centrul Biblioteconomic Teritorial / Galina Agafița // Magazin Bibliologic. – 2020. – Nr 3/4. – P. 70-73 ; Idem [Resursă electronică]. – URL: http://moldlis.bnrm.md//handle/123456789/1316.

Agafița. **Galina**. Călărași – Villefranche impresii ale vizitei / Galina Agafița // Călărașii. – 2007. – Nr 21. – P. 1.

Chicu, **Doina**. Cărțile și vara se potrivesc de minune la Călărași / Doina Harea // Expresul. – 2023. – Nr 22. – ISSN 2587-3059.

Cimbir, **Olga**. O oră în lumea cărților lui Efim Chicu / Olga Cimbir // Călărașii. – 2010. – 22 oct. – P. 3.

Harea, **Doina**. În septembrie, toate drumurile au dus la bibliotecă / Doina Harea // Expresul. – 2019. – Nr 37. – P. 4. – ISSN 2587-3059.

Junghietu, **Natalia**. În bibliotecă – o școală. O școală a diabetului / Natalia Junghietu // Expresul. – 2016. – Nr 16. – P. 3.

Junghietu, **Natalia**. La Călărași s-a desfășurat etapa raională a concursului național „La izvoarele înțelepciunii" / Natalia Junghietu // Expresul. – 2024. – Nr 16. – P. 4. – ISSN 2587-3059.

Junghietu, **Natalia**. Un alt concurs raional: ,,Scriitorul preferat în viziunea Micului Artist Plastic" / Natalia Junghietu // Expresul. – 2020. – Nr 9. – P. 4. – ISSN 2587-3059.

Lipcan, **Ana**. Zilele francofoniei la Călărași / Ana Lipcan // Călărașii. – 2006. – Nr 11. – P. 2.

Olaru, Viorica. Valiza călătoare ,,Citim în franceză" / Viorica Olaru // Călărașii. – 2010. – 23 iul. – P. 3.

***

Agafița, **Galina**. Un monument al cărții la bibliotecă / Galina Agafița // Expresul. – 2018. – 12 oct. – P. 2. – ISSN 2587-3059.

Harea, **Doina**. Bătrânii de la azilul din Călărași și-au descrețit frunțile pentru o zi // Expresul. – 2021. – Nr 31. – P. 4. – ISSN 2587-3059.

Harea, **Doina**. ,,Biblioteca auzită, nu doar văzută", o campanie a Bibliotecii din Călărași / Doina Harea // Expresul. – 2020. – Nr 32. – P. 4. – ISSN 2587-3059.

Josanu, **Tudor**. Aurelian Silvestru a împărțit ,,fărâme de suflet" la Călărași / Tudor Josanu // Expresul. – 2012. – 1 iun. – P. 6. – ISSN 2587-3059.

Junghietu, **Natalia**. Cel mai bun bibliotecar al anului 2017 este din Călărași / Natalia Junghietu // Expresul. – 2018. – Nr 16. – P. 5. – ISSN 2587-3059.

Junghietu, **Natalia**. La biblioteca din Călărași: au venit, au văzut, au studiat și au preluat experiențe noi / Natalia Junghietu // Expresul. – 2016. – Nr 23. – P. 11.

Junghietu, **Natalia**. LecturaCentral. O alee a cărților a fost lansată la Călărași / Natalia Junghietu // Expresul. – 2018. – Nr 33. – P. 3. – ISSN 2587-3059.

Junghietu, **Natalia**. Premieră. Și orbii vor merge la bibliotecă / Natalia Junghietu // Expresul. – 2015. – Nr 7. – P. 1. – ISSN 2587-3059.

Rață, **Elena**. Donație de carte pentru biblioteca publică raională „Grigore Vieru" (Călărași) : [acțiunea „Pentru Cartea Moldovei", lansată de Fundația Edelweiss] / Elena Rață // Călărașii. – 2011. – 26 aug. – P. 1.

Vitoroi, **Veronica**. În vizită la Biblioteca Publică din Călărași : [specialiștii de la Biblioteca Publică „Dimitrie Cantemir" din Ungheni au organizat o vizită la Biblioteca Publică din Călărași pentru a face schimb de experiență] / Veronica Vitoroi // Expresul. – 2009. – 7 aug. – P. 2.

Elena Harconița

ȘCOALA DE ARTE „ALEXEI STÂRCEA" DIN CHIȘINĂU 1965

Școala de arte „Alexei Stârcea" a fost fondată în 1965, în baza Școlii de muzică nr. 2 din Chișinău. Reprezintă o instituție de învățământ artistic extrașcolar din Republica Moldova, cu o bogată tradiție în formarea și dezvoltarea talentului artistic al copiilor din Chișinău și din suburbii. În anul 1984, Școala de muzică nr. 2 a fost reprofilată în prima Școală de arte din Moldova, care din anul 1989 poartă numele renumitului compozitor, interpret, pedagog, Artist emerit al Republicii Moldova, Alexei Stârcea.

Din primii ani de activitate școala s-a remarcat prin pregătirea specialiștilor/artiștilor calificați în domeniile: interpretare instrumentală, cor/canto, discipline muzical-teoretice, arte plastice, artă dramatică, artă coregrafică. Instituția a prosperat grație corpului didactic format din profesori, care, prin rezultate remarcabile în domeniul didactic și artistic, au sporit prestigiul școlii în plan național: V. Corchina, S. Negruța, I. Șalin, O. Negruță, I. Popov, E. Matei, I. Guțu, P. Culinschii, T. Popov, D. Cebotari, N. Stefanco (Ciubotaru), Nina Tincu, Vl. Duda, Vl. Vilinciuc, I. Ceremisin ș.a.

În anul de studii 1968-1969, grație implicării perseverente a lui O. Negruță, membru al Uniunii Compozitorilor din Moldova, a fost deschis compartimentul „Compoziție" în cadrul secției de discipline muzical-teoretice. În același an de studii, V. Vilinciuc, Maestrul emerit în artă, a pus bazele Orchestrei de Muzică Populară, care a susținut pe parcursul anilor de activitate artistică peste 50 de concerte publice la nivel național, evaluat cu calificativele cele mai înalte la concursurile republicane de interpretare instrumentală. În cadrul secției corale s-a afirmat corul claselor mici și mari, condus de N. Tincu, care a fost înalt apreciat în cadrul concursurilor, pentru care merite a obținut și titlul de Cor model. Prin implicarea cadrelor didactice, au fost constituite și alte câteva colective artistice: unison de instrumente cu coarde (conducător: P. Rohland), orchestra de instrumente aerofone (conducător: I. Chihai), orchestra de acordeoniști (conducător: I. Rafalovici), ansamblul de violoniști și violoncelișți (conducător: I. Ceremisin).

O filă importantă în istoria instituției se deschide în anul 1977, când a fost edificat un nou sediu al școlii, pe str. Matei Millo 9/3, la a cărui construcție au participat și profesorii școlii.

În anul 1979, prin contribuția maestrului V. Nevoie, a fost fondat primul Cor de băieți „Andrieș" și a fost creată secția de cor. Corul a fost apreciat la evenimente artistice municipale, republicane și unionale.

Școala de muzică nr. 2 a participat foarte activ la concursurile și atestările naționale ale colectivelor artistice, plasându-se printre cele mai bune școli de muzică din Republică Moldova. Reputația instituției a sporit grație rezultatelor remarcabile obținute în domeniul pedagogic. Școala de muzică nr. 2 a devenit Centru Republican Metodic, cu abilități de acordare a asistenței metodice și de formare profesională continuă tuturor cadrelor didactice de la școlile de învățământ artistic complementar, atât din mediul rural, cât și urban.

Din anul 1984 a fost reprofilată în prima Școală de arte și cu acest prilej au fost deschise secții noi și constituite colective artistice. Astfel, în cadrul secției coregrafice a fost fondat Ansamblul de dans popular „Spicușor" (profesor coregraf: A. Umanov). În același an, 1984, a fost fondată și secția de teatru și cinema, (profesori: I. Harmelin și S. Fusu), discipolii acesteia au devenit actori la Teatrul Muzical-Etnografic „I. Creangă". De remarcat sunt și rezultatele secției de pictură. Grație implicării cadrelor didactice, lucrările elevilor acestei secții au devenit cunoscute nu doar în țară, dar și peste hotare, fiind prezentate la expoziții de artă din India, Austria, Finlanda, Norvegia. În anul 1994 au fost deschise clase primare și gimnaziale cu profil artistic. Deschiderea claselor de cultură generală a permis copiilor posibilitatea de a studia disciplinele socioumane concomitent cu cele de profil artistic. Ciclurile de studii primare și gimnaziale au funcționat până în anul 2015.

Actualmente, Școala de arte „Alexei Stârcea" instruiește circa 1 000 de elevi, care studiază la secțiile: interpretare instrumentală (pian, pian auxiliar, instrumente cu coarde, instrumente populare, instrumente aerofone și de percuție, chitară clasică, acordeon), discipline muzical-teoretice, cor/canto, arte plastice, artă dramatică, artă coregrafică.

În cadrul instituției activează o echipă de 78 de cadre didactice titulare și 36 angajate prin cumul. Înscrierea la Școala de arte „Alexei Stârcea" se realizează pe baza unui concurs de admitere la disciplinele de specialitate. La finalul studiilor, elevii primesc un certificat de absolvire care atestă competențele dobândite în cadrul școlii.

Școala a obținut statutul unei prestigioase instituții de învățământ artistic extrașcolar grație numărului impresionant de elevi absolvenți care pe parcursul anilor au îmbrățișat meseriile de muzicieni, coregrafi, interpreți vocaliști și instrumentiști, artiști plastici, devenind personalități recunoscute.

Cu prilejul aniversării a 55-a de la fondarea școlii, a fost dezvelită Placa de comemorare consacrată compozitorului Alexei Stârcea.

Bibliografie selectivă:

Școala de Arte „Alexei Stârcea" / responsabil de ediție, alcătuitori: Mariana Cocieru, Irina Bogataia. – Chișinău : Știința, 2021. – 80 p. – ISBN 978-9975-85-323-1.

***

Mândrescu, **Iulia**. Managementul școlii de arte „A. Stârcea" din mun. Chișinău: semnificații și aprecieri / Iulia Mândrescu // Revistă de științe socioumane. – 2019. – Nr 2. – P. 109-112. – ISSN 1857-0119.

Mîndrescu, **Iulia**. Reconsiderarea managementului școlii de arte „A. Stârcea", mun. Chișinău, din perspectiva pedagogiei competențelor / Iulia Mîndrescu // Revistă de științe socioumane. – 2020. – Nr 3 (46). – P. 77-84. – ISSN 1857-0119.

Mîndrescu, **Iulia**. Reconsiderarea managementului școlii de arte „A. Stârcea", municipiul Chișinău din perspectiva pedagogiei competențelor / Iulia Mîndrescu // Calitate în educație – imperativ al societății contemporane : Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională, 4-5 decembrie 2020. Vol. 2. – Chișinău : UPS „Ion Creangă", 2020. – P. 179-186. – ISBN 978-9975-46-484-0.

Țurcan, **Ludmila**. Determinarea impactului organizării activităților instructiv-educative în Școala de arte „Alexei Stârcea" / Ludmila Țurcan // Univers Pedagogic Pro. – 2021. – 19 aug. – P. 4. – ISSN 1857-3282.

Maria S. Ciobanu

CRITERII DE SELECTARE A NUMELOR DE PERSONALITĂȚI PENTRU CALENDARUL NAȚIONAL

1. Calendarul Naţional are un caracter enciclopedic, cuprinzând nume de referinţă din toate domeniile de activitate umană.
2. Calendarul include nume de personalităţi remarcabile din Republica Moldova, personalităţi notorii din România, nume de referinţă din istoria, cultura şi civilizaţia universală.
3. Calendarul este o publicaţie apolitică şi nepărtinitoare.
4. Criteriul principal de selectare a numelor este cel valoric. Se includ nume de personalităţi cu o contribuţie marcantă la dezvoltarea unui sau altui domeniu, la mişcarea de idei, la progresul culturii şi civilizaţiei, certificată prin activitate, titluri ştiinţifice şi onorifice, distincţii, premii, includerea numelui în dicţionare, enciclopedii, manuale, lucrări despre personalitatea respectivă.
5. Materialul este sistematizat pe luni, în ordine invers cronologică, după cum urmează: personalități din Basarabia/RSS Moldovenească/Republica Moldova; personalități din România (în special din Țara Moldovei și România întregită); nume de referinţă din istoria, cultura şi civilizaţia universală.
6. Articolele (datele) elaborate pentru Calendar poartă caracter strict enciclopedic, excluzându-se comentariile subiective de orice ordin. Volumul articolului depinde de contribuţia fiecărei personalităţi.
7. În ediție se includ date aniversare, începând de la 50 de ani. În cazuri excepţionale, prin decizia specială a Colegiului de redacţie şi la rugămintea asociaţiilor profesionale şi a uniunilor de creaţie, se includ și date cu „5” (55, 65, 75, 85 etc.), motivarea ține în exclusivitate de valoarea şi contribuţia personalităţii.
8. Personalităţile se documentează, de regulă, într-o singură ediţie, urmând ca ediţiile ulterioare (de peste 5, 10 ani ș.a.) să includă doar informaţii noi, făcându-se referință la articolul publicat anterior în Calendarul Național. Persoanele care nu sunt documentate sunt prezentate într-o scurtă informaţie.
9. În Calendar nu se includ cei care au comis crime grave împotriva umanităţii sau cărora li s-a depistat un furt intelectual dovedit; de asemenea, Calendarul nu va conţine articole despre activitatea persoanelor care şi-au permis infamii la adresa Republicii Moldova. Deciziile Colegiului de redacţie în această privinţă se vor baza pe documente veridice.

Colegiul de redacție al Calendarului Național

INDEX ALFABETIC AL DATELOR MEMORABILE DOCUMENTATE

A
Ablov, Antonie 316-317
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice 523-527
Al Doilea Război Mondial 345-347
Andronachi, Gheorghe 170
Ansamblul Academic Național de Dansuri Populare „Joc" 332-334
Arcașii lui Ștefan 339-340

B
Babansky, Valeriu 435-436
Babiuc, Stanislav 159-160
Baconsky, Anatol E. 233-234
Balotă, Nicolae 69-70
Barbăneagră, Alexei 473-474
Băncilă, Simion 299-301
Bărbieru, Vasile 509-510
Bătălia de la Lipnic 330-332
Bătălia de la Podul Înalt 43-45
Bâzgu, Eugen 421-422
Bejenar, Alexandru 143-144
Belousov, Valentin 116-118
Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice 527-531
Biblioteca Centrală Universitară „Carol I" din București 145-148
Biblioteca Municipală „Eugen Coșeriu" din Bălți 516-520
Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creangă" din Florești 195-197
Biblioteca Publică Raională „Grigore Vieru" din Călărași 531-534
Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă" din Chișinău 323-326
Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo" din Bălți 380-385
Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu" 403-407
Bicec-Zanardelli, Lilia 135
Bieșu, Maria 294-297
Biserica „Sfinții Arhangheli Voievozi Mihail și Gavriil" din Durlești 515-516
Bivol, Constantin 143
Bîrleanu, Ion-Horia 27-29
Boguș, Boris 33-37
Bologa, Mircea 214-216
Bordeianu, Leo 265-266
Borș, Veronica 209-214
Botin, Tudor 110-111
Botnari, Valentina 503-505
Botnaru,Victor 251-252
Brad, Traian 337-339
Buonarroti, Michelangelo 137-138
Burzo, Emil 278-280
Butnaru, Val (Valeriu) 174-176
Butucel, Elena 225-228
Buzilă, Varvara 459-460

C
Caftanat, Mihail 171-172
Calamanciuc, Gheorghe 101-102
Cantacuzino, Ioana 344-345
Cantacuzino, Matei 257-258
Caranfil, Ștefan 206-207
Casian, Anatolie 454-456
Casso, Leon 235
Cașu, Alexei 327-328
Călinescu, Alexandru 370-371
Căpățână, Olga 243-244
Cârneci, Magda 510-512
Cebanu, Pavel 163-164
Cernat, Manuela 180-182
Cherdivarenco, Mihail 432-433
Chiper, Valeriu (Valentin) 266-268
Cimpoieș, Gheorghe 112-113
Ciocanu, Maria 45-46
Ciolpan, George 356-357
Ciornei (Cernei), Vsevolod 354-356
Ciugureanu, Daniel 485-487
Cojuhari, Alexandru 311-312
Colesnic, Iurie 308-311
Constantinescu, Grigore 108-110
Constantinov, Constantin 255-257
Conta, Vasile 451-453
Corghenci, Ludmila 422-426
Corobca, Liliana 372-373
Corotenco, Elena 461-462
Cosniceanu, Maria 86-88
Coșcodan, Mihai 395-397
Coșeri, Tatiana 216-220
Cotlarciuc, Nectarie 97-98
Cozub, Constantin I. 248
Cristea, Maria 501-503
Cucerirea de către Ștefan cel Mare și Sfânt a Cetății Chilia 67-68
Cuciuc, Sergiu 447-450
Curinschi-Vorona, Gheorghe 240-243

D
Dadu, Constantin 118-121
Dandara, Otilia 498-501
Deliu, Tudor 419-421
Diordiev, Ion 202-203

Diviza, Ion 102-103
Dmitriev, Ghenadie 104-105
Doni, Gheorghe 90-92
Dosca, Ion 29-30
Dubina, Vitalie 491-492
Dumitraș, Anatol 450-451
Durbală, Anatol 203-206

E
Eminescu, Mihai 47-50
Enciu, Nicolae 154-155
Erbiceanu, Vespasian 466-468
Eșanu, Valentina 59-61

F
Flondor, Iancu 314-315
Fonari, Victoria 140-143
Frumkin, Alexandru 411-413

G
Garciuc, Leonid 136-137
Gașițoi, Natalia 156-158
Gheorghe, Tudor 284-286
Gheorghiu, Angela 347-349
Gherman, Alin Mihai 436-438
Giurescu, Constantin 305-306
Gladun, Nicolae 200-201
Gnatiuc, Dmitri (Hnatyuk, Dmytro) 164-166
Goma, Paul 366-368
Gonciar, Veaceslav 272-273
Gore, Paul 273-275
Greva generală a studenților, liceenilor și profesorilor 166
Griciuc, Dumitru 37-38
Gromov, Alexandru 178-179

H
Hagi, Gheorghe (Gică) 89-90
Harconița, Elena 149-154
Hațegan, Cornel 326-327
Hațieganu, Iuliu 173-174
Herța, Valeriu 349-352
Hossu, Iuliu 75-77

I
Ichim, Traian 236-238
Iliuț, Maria 122-124
Ioncu, Theofil 269-271
Ionesi, Liviu 72-73
Iosif, Ștefan Octavian 410
Iovu, Vasile 271-272
Ischimji, Tatiana 289-291

K
Karacențev (Karachentseva), Elena 431-432
Kogan, Schneer (Cogan, Șneer) 208-209
Koroliov, Elfrida 197-199

L
Labiș, Nicolae 472-473
Langa, Andrei 262
Leșco, Alexandru 121
Leșcu, Elena 391-392
Levadniuc, Andrei 61-62
Levizor, Inochentie 124-125

M
Magdei, Mihai 369-370
Maitec, Ovidiu 494-495
Malcoci, Iulia 62-64
Maniuc, Mihail 258-259
Mann, Thomas 224-225
Marin, Constantin 126-128
Marin, Florea 77
Marin, Lidia 89
Marin, Tudor 68
Matveev, Sergiu 456-458
Mătcaș, Nicolae 182-184
Mihail, Paul 238-240
Mitropolia Basarabiei 520-523
Mocanu, Maria 20-23
Moldovan, Ovidiu 453-454
Moraru, Pavel 433-435
Movileanu, Vasile 158-159
Munteanu, Igor 307-308
Mureșan, Ion 42-43
Mustață, Simion Gh. 481-483

N
Nederița, Alexandru 249-251
Negru, Elena 505-506
Negru, Gheorghe 360-361
Newman, Paul 70-72
Novodvorskaia, Valeria 201-202
Nucă, Sergiu 483-484

O
Oboroc, Constantin 430-431
Odagiu, Ștefan 407-408
Olteanu, Lucia 199-200
Omescu, Ion 462-463
Osoianu, Vera 385-391

P
Palamarciuc, Vladimir 236
Palii, Andrei 193-195
Partole, Claudia 231-233
Pascaru, Petru 240
Patriarhia Română 83-86
Paulencu, Ioan 478-480
Pădureac, Lidia 252-255
Pârțachi, Ion 291-294
Pepino, Marius 103-104
Piscariov, Pavel 38-39
Pîrvan, Pintilie 40-41
Pop, Ioan-Aurel 24-27
Popa, Iulius 186-188
Popescu, Dumitru Radu 328-330
Popescu, Stela 507-509
Popovschi, Nicolae 477
Povestca, Anatolie 115-116
Prodan, Gutiera 438-440

R
Racu, Nicolae 138-139
Rally-Arbore, Zamfir 445-447
Rădulescu, Nicolae Al. 409
Rebreanu, Liviu 464-466
Regele Ferdinand I de Hohenzollern 334-337
Regina Maria a României 416-419

Revista „România literară” 19-20
Revista de istorie a Moldovei 78
Rilke, Rainer Maria 475-477
Rosetti, Alexandru 398-399
Roșca, Valentin 41
Rusu, Alla 492-493

S
Schițco, Nicolae 184-186
Silistaru, Timofei 32
Sinicliu, Elefterie 297-299
Sârcu, Polihronie 275-278
Snegur, Mircea 52-55
Spânu, Constantin 113-115
Spânu, Efim 32-33
Stanca, Dan 362

Ș
Șciusev, Pavel V. 30-32
Școala de arte „Alexei Stârcea” din Chișinău 534-536
Șlapac, Mariana 487-491
Șleahtițchi, Maria 55-58

T
Tamazlâcaru, Andrei 495-498
Tanco, Teodor 179-180
Tarhon, Petru 51-52
Tașcă, Gheorghe 73-75
Tărâțeanu, Vasile 357-359
Teatrul Republican de Păpuși „Licurici” 301-304
Teoctist (Teodor Arăpașu) 98-100
Teohari, Maria 176-177
Thatcher, Margaret 393-394
Theodorescu, Barbu 313-314
Tighineanu, Ion 160-163
Tipa, Violeta 228-231
Toma, Ileana (Elena) 352-354

Ț
Țurcan, Nelly 440-445

U
Uncuță, Anton 144-145
Ungureanu, Ion 286-289
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași 413-416
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți 373-379
Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” 400-403
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău 318-322
Untilă, Ilie 268-269

V
Văluță, Ilie 263-265
Vieru, Grigore 105-108
Vilinciuc, Valentin 128-130
Voinicescu-Soțchi, Victor 64-66
Vutcărău, Petru 260-261

Z
Zagoreanu, Silvia 92-96
Zemcic, Efrosinia 359-360

SUMAR

Decenii, ani, săptămâni, aniversări, sărbători tradiționale, naționale, zile internaționale (mondiale), comemorative și profesionale 3

IANUARIE 15
Revista „România Literară” 19
Maria Mocanu 20
Ioan-Aurel Pop 24
Ion-Horia Bîrleanu 27
Ion Dosca 29
Pavel V. Șciusev 30
Timofei Silistaru 32
Efim Spânu 32
Boris Boguș 33
Dumitru Griciuc 37
Pavel Piscariov 38
Pintilie Pîrvan 40
Valentin Roșca 41
Ion Mureșan 42
Bătălia de la Podul Înalt 43
Maria Ciocanu 45
Mihai Eminescu 47
Petru Tarhon 51
Mircea Snegur 52
Maria Șleahtițchi 55
Valentina Eșanu 59
Andrei Levadniuc 61
Iulia Malcoci 62
Victor Voinicescu-Soțchi 64
Cucerirea de către Ștefan cel Mare și Sfânt a Cetății Chilia 67
Tudor Marin 68
Nicolae Balotă 69
Paul Newman 70
Liviu Ionesi 72
Gheorghe Tașcă 73
Iuliu Hossu 75
Florea Marin 77
Revista de istorie a Moldovei 78

FEBRUARIE 79
Patriarhia Română 83
Maria Cosniceanu 86
Lidia Marin 89
Gheorghe (Gică) Hagi 89
Gheorghe Doni 90
Silvia Zagoreanu 92
Nectarie Cotlarciuc 97
Teoctist (Teodor Arăpașu) 98
Gheorghe Calamanciuc 101
Ion Diviza 102
Marius Pepino 103
Ghenadie Dmitriev 104
Grigore Vieru 105
Grigore Constantinescu 108
Tudor Botin 110
Gheorghe Cimpoieș 112
Constantin Spânu 113
Anatolie Povestca 115
Valentin Belousov 116
Constantin Dadu 118
Alexandru Leșco 121
Maria Iliuț 122
Inochentie Levizor 124
Constantin Marin 126
Valentin Vilinciuc 128

MARTIE 131
Lilia Bicec-Zanardelli 135
Leonid Garciuc 136
Michelangelo Buonarroti 137
Nicolae Racu 138
Victoria Fonari 140
Constantin Bivol 143
Alexandru Bejenar 143
Anton Uncuță 144
Biblioteca Centrală Universitară „Carol I” din București 145
Elena Harconița 149
Nicolae Enciu 154
Natalia Gașițoi 156
Vasile Movileanu 158
Stanislav Babiuc 159
Ion Tighineanu 160
Pavel Cebanu 163
Dmitri Gnatiuc (Dmytro Hnatyuk) 164
Greva generală a studenților, liceenilor și profesorilor 166

APRILIE 167
Gheorghe Andronachi 170
Mihail Caftanat 171
Iuliu Hațieganu 173
Val (Valeriu) Butnaru 174
Maria Teohari 176
Alexandru Gromov 178
Teodor Tanco 179

Manuela Cernat 180
Nicolae Mătcaș 182
Nicolae Schițco 184
Iulius Popa 186

MAI 189
Andrei Palii 193
Biblioteca Publică Orășenească „Ion Creangă” din Florești 195
Elfrida Koroliov 197
Lucia Olteanu 199
Nicolae Gladun 200
Valeria Novodvorskaia 201
Ion Diordiev 202
Anatol Durbală 203
Ștefan Caranfil 206
Schneer Kogan (Șneer Cogan) 208
Veronica Borș 209
Mircea Bologa 214
Tatiana Coșeri 216

IUNIE 221
Thomas Mann 224
Elena Butucel 225
Violeta Tipa 228
Claudia Partole 231
Anatol E. Baconsky 233
Leon Casso 235
Vladimir Palamarciuc 236
Traian Ichim 236
Paul Mihail 238
Petru Pascaru 240
Gheorghe Curinschi-Vorona 240
Olga Căpățână 243

IULIE 245
Constantin I. Cozub 248
Alexandru Nederița 249
Victor Botnaru 251
Lidia Pădureac 252
Constantin Constantinov 255
Matei Cantacuzino 257
Mihail Maniuc 258
Petru Vutcărău 260
Andrei Langa 262
Ilie Văluță 263
Leo Bordeianu 265
Valeriu (Valentin) Chiper 266
Ilie Untilă 268
Theofil Ioncu 269
Vasile Iovu 271
Veaceslav Gonciar 272
Paul Gore 273
Polihronie Sârcu 275
Emil Burzo 278

AUGUST 281
Tudor Gheorghe 284
Ion Ungureanu 286
Tatiana Ischimji 289
Ion Pârțachi 291
Maria Bieșu 294
Elefterie Sinicliu 297
Simion Băncilă 299
Teatrul Republican de Păpuși „Licurici” 301
Constantin Giurescu 305
Igor Munteanu 307
Iurie Colesnic 308
Alexandru Cojuhari 311
Barbu Theodorescu 313
Iancu Flondor 314
Antonie Ablov 316
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău 318
Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău 323
Cornel Hațegan 326
Alexei Cașu 327
Dumitru Radu Popescu 328
Bătălia de la Lipnic 330
Ansamblul Academic Național de Dansuri Populare „Joc” 332
Regele Ferdinand I de Hohenzollern 334
Traian Brad 337
Arcașii lui Ștefan 339

SEPTEMBRIE 341
Ioana Cantacuzino 344
Al Doilea Război Mondial 345
Angela Gheorghiu 347
Valeriu Herța 349
Ileana (Elena) Toma 352
Vsevolod Ciornei (Cernei) 354
George Ciolpan 356
Vasile Tărâțeanu 357
Efrosinia Zemcic 359
Gheorghe Negru 360
Dan Stanca 362

OCTOMBRIE 363
Paul Goma 366
Mihai Magdei 369
Alexandru Călinescu 370

Liliana Corobca 372
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți 373
Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți 380
Vera Osoianu 385
Elena Leșcu 391
Margaret Thatcher 393
Mihai Coșcodan 395
Alexandru Rosetti 398
Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” 400
Biblioteca Științifică Medicală a Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” 403
Ștefan Odagiu 407
Nicolae Al. Rădulescu 409
Ștefan Octavian Iosif 410
Alexandru Frumkin 411
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași 413
Regina Maria a României 416
Tudor Deliu 419
Eugen Bâzgu 421
Ludmila Corghenci 422

NOIEMBRIE 427
Constantin Oboroc 430
Elena Karacențev (Karachentseva) 431
Mihail Cherdivarenco 432
Pavel Moraru 433
Valeriu Babansky 435
Alin Mihai Gherman 436
Gutiera Prodan 438
Nelly Țurcan 440
Zamfir Rally-Arbore 445
Sergiu Cuciuc 447
Anatol Dumitraș 450
Vasile Conta 451
Ovidiu Moldovan 453
Anatolie Casian 454
Sergiu Matveev 456
Varvara Buzilă 459
Elena Corotenco 461
Ion Omescu 462
Liviu Rebreanu 464
Vespasian Erbiceanu 466

DECEMBRIE 469
Nicolae Labiș 472
Alexei Barbăneagră 473
Rainer Maria Rilke 475
Nicolae Popovschi 477
Ioan Paulencu 478
Simion Gh. Musteață 481
Sergiu Nucă 483
Daniel Ciugureanu 485
Mariana Șlapac 487
Vitalie Dubina 491
Alla Rusu 492
Ovidiu Maitec 494
Andrei Tamazlâcaru 495
Otilia Dandara 498
Maria Cristea 501
Valentina Botnari 503
Elena Negru 505
Stela Popescu 507
Vasile Bărbieru 509
Magda Cârneci 510

ALTE ANIVERSĂRI 513
Biserica „Sfinții Arhangheli Voievozi Mihail și Gavriil” din Durlești 515
Biblioteca Municipală „Eugen Coșeriu” din Bălți 516
Mitropolia Basarabiei 520
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice 523
Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice 527
Biblioteca Publică Raională „Grigore Vieru” din Călărași 531
Școala de arte „Alexei Stârcea” din Chișinău 534

Criterii de selectare a numelor de personalități pentru Calendarul Național 537

Index alfabetic al datelor memorabile documentate 538

Calendar Național 2025

Biblioteca Națională a Republicii Moldova
Str. 31 August 1989, nr. 78 A
Chișinău, MD-2012
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 22-14-75
E-mail: biblioteca@bnrm.md

Bun de tipar: 10.01.2025
Coli de tipar: 68
Tiraj: 150 ex.
Apărut: 2025

Tiparul sub comanda nr. 1,
executată la F.P.C. „Primex-Com" SRL
Bd. Grigore Vieru, nr. 26
Chișinău, MD-2005
Republica Moldova
Tel./Fax: (37322) 27-53-05, (37322) 22-66-82
E-mail: primex@dnt.md

www.bnrm.md